Bibliothèque numérique
medic@

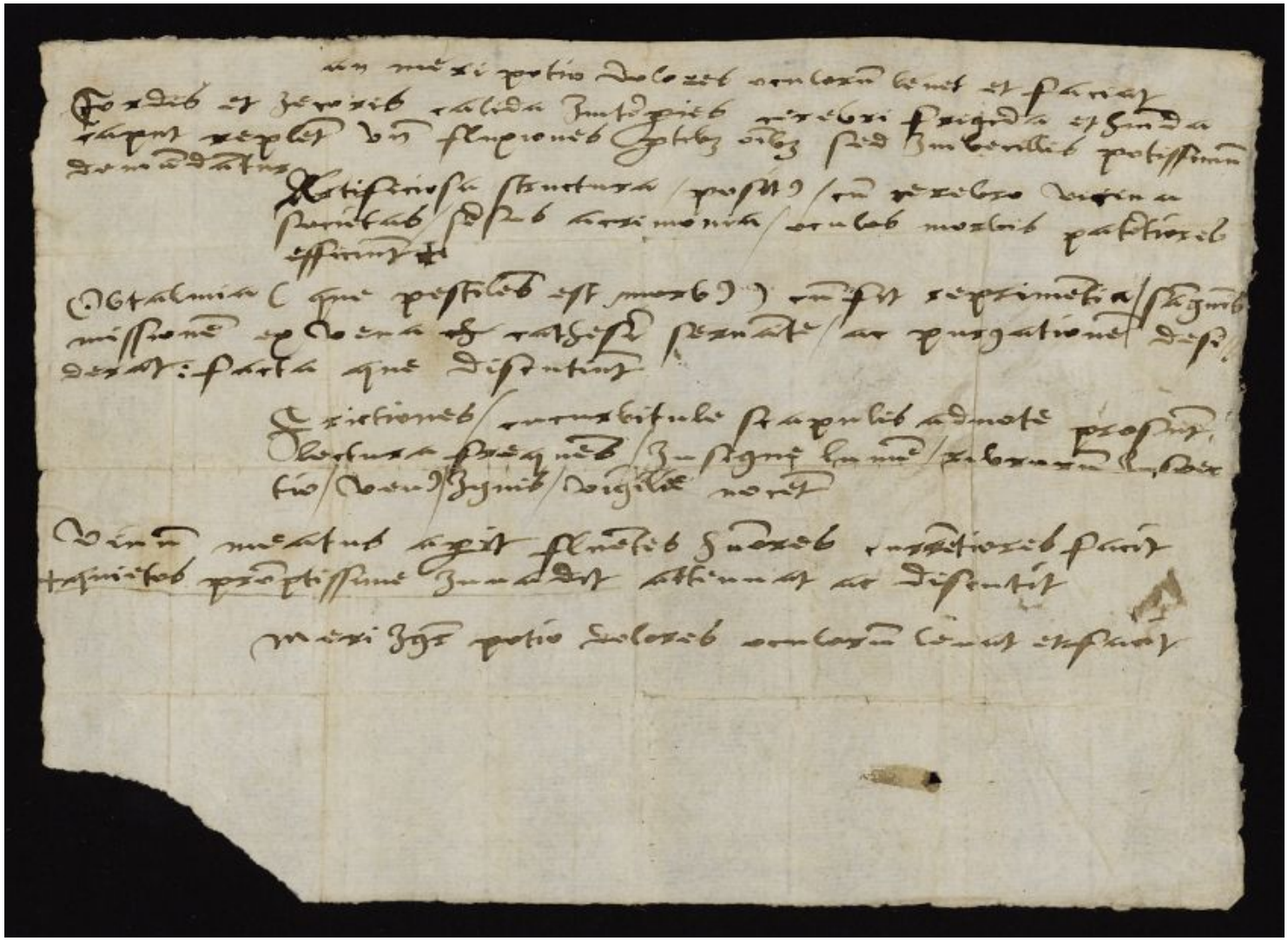
Gentili, Gentile. Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri Canonis Avicennae [tome 2]

[Pavia : Damiani Confalonieri, pour Pantaleone de Conflentia], ca 1478.
Cote : 89 (2)

Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé (Paris)
Adresse permanente : http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?00089x02

T
II

MICROFICHE
- 226 -

¶ Incipit expositio sup secunda fen.

NERVORVM qdez. In p̄cedenti fen. Auic. determinauit d̄ dispositionib⁹ capitis. Hic determiat de dispōnibus ortoꝝ a capite scilicz cereb⁰. & p̀mo determiat de dispōnibus neruoꝝ tā sensibiliū q̄ motiuoꝝ. secūdo de dispositiōib⁹ aliorum ortoꝝ scilicz oculoꝝ & auriū & alioꝝ. ibi se cūda in fen. tertia. uirtus uisiuū. Ex q̄ appz qđ ista fen est quodāmodo cōis & prior ad sen tertiā quartā & qntā. & ē sextaz. & iō p̄cedit illas. Prima in duas. p̀mo premittit quedā. secūdo exequit̄ de dispōnibus specialibus hoꝝ. ibi secūda paralisis q̄q dicitur Prima in duas. p̀mo excusat se ab anothoia secūdo exequit̄. ibi secūda de egritudinib⁹ uero. ¶ Considerandū circa primā partē q̄ origo ē ort⁹ neruoꝝ. Nascunt̄ aūt a cereb⁰ & ē nucha ut cerebri stipite siue uicario ut sup̄ fen p̀ma secūdo ca⁰. & xvj. libro de utilitate particulaꝝ. Gal⁹. z⁰ ca⁰ quia eim nerui erāt multi & qa ad distātes ptes quosdam oportebat ire. iō fuit facta nucha ut serui ret cerebro in hoc ¶ Diuisionē. i. distributionē p corpus & figuram qa sunt corpora longa. Et naturā. i. cōplexionē qa sunt frigidi. licz q dam plus. & quidā minus. ut p̀mo cān. fen. p̀ma illo ca⁰. dico q̄ deus ¶ Et anothomiā. i. cognitionē eoꝝ p incisionē. & quomodo uadāt. quia ad quedā mēbra uadunt nerui sensitiui tantū. & ad quedā motiui & sensitiui ¶ Iam sciuisti. s. p̀mo libro fen p̀ma ¶ Hic caderet du⁰ qđ sit nobilius ortuz a cereb⁰. đ qua scripsimus fen. tercia. in p̀ncipio. ¶ DE EGRITVDINIBVS. Hic exequitur premittendo quedā que sunt communia particularibus capitulis sequētibus Et primo p̄mittit narrationem egritudinū neruorum. secundo cognitionem earum. tertio curationem. quarto ostendit de quibus neruorum egritudinibus intendit determinare in hac fen. ibi secunda significatiōes autez. ibi tercia. Exercitium uero. uel ibi mod⁹ uero cure. ibi quarta. Et nos quidem. Pria in duas. primo enumerat egritudines neruorū. secundo ponit unam causam potentez ad faciendum in eis egritudines ibi secunda motus uero. ¶ Circa primaz partē diceret quis quare non fecit mentionem de morbo composito scilicet apostemate. ¶ Dicendum quod dedit intelligi. ¶ Secundo diceret aliquis quomodo i neruis potest accidē morbus instrumentalis cum nerui sint membra consimilia. ¶ Dicendum quod morb⁹ istrumentalis uerbigra. malicia figure aut sit⁹ ñ accidit neruis inquantū sunt membra consimilia. sed inquantū habēt naturam organicā. ET APPARET. ¶ Hoc aūt auicena induxit quasi ad probandum. Nam egritudo nerui ledit opationē. neruoꝝ autē opatiōes siue iuuamenta sunt uel cōes oibus ut naturales circa alimentū uel sunt opatiōes sensitiue siue motiue. i. dantes sensum & motuz & iste oēs p̄nt ledi ex egritudinib⁹ neruoꝝ & qñq p̄nt ledi una opatio sine alia secūdū diuersitates egritudinū ut apparebit i propriis capitulis. ¶ MOTVS VERO. Considerandū qđ Auic. conat̄ probare q̄ motus laborioſi habeāt magnā potentiā iprimendi in neruos & quasi intendit hanc rationē. Illud qđ maxime neruos attingit ē potēs in neruos imp̄mere. sed mot⁹ attingūt neruos qa nerui sunt instrumenta motus. ergo motus hñt magnū itroitū & ēt. s. illud qđ est in aliis scilz causis. qa plusq̄ alie cause. Dubitat̄ qūo nerui sunt instrumēta mot⁹ cuz secundo coliget & 3⁰ ponat̄ q̄ musculus est instrumentū motus & etiā octauo phisicorū. xliij. cōmento. ¶ Dubitat̄ secūdo. an sēsationes habeāt mag^m introitū in faciendo neruos sensitiuos egrotare sicut motus laboriosi. ¶ Ad p̀mū dicendū q̄ istrumentū mot⁹ est duplex unum immediatum & hoc est musculus ut habet alibi demōstrari. aliud est mediatū. & hoc ē neruus p quē motiu⁹ spiritus fert̄ ad musculū. ¶ Ad secundum dicēdū qđ etiā labor sensationū est cā egritudinum in neruis sensitiuis. Non tamē sic forsan sicut motus. Naz sensatiōes sunt magis imateriales & minus realiter transmutantes. sed laborioſi mot⁹ ut tractio & pulsio sunt magis trāsmutatiui ut notū ē. Considerandū ulteri⁹ quod Auic. multiplicauit uerba cū dixit extēsio cōpressio contractio. p̀mo secūdū quorūdā expositionē ut extēsio sit secundū longū. cōtractio secundū latuz. cōpressio secundū p̄fundū. Secūdo ut mihi uidet̄ Auic. tāgit hic omnē modū dispōnis nerui. qui cōtingit in huiusmōi motib⁹ uiolentis uerbi gra. in capiēdo aliq̄d manibus ibi eniz accidit extēsio cū manus ultra porrigitur. accidit cōpssio cū figit̄ & capit̄ aliq̄d accidit ēt cōtractio cū ad se retrahit̄. ista ēt tria accidūt in motu pgressiuo.

¶ SIGNIFICATIONES. Hic ponit signa cōia. & p̀mo narrat q̄dam signa. z⁰ ponit quedā alia signa ibi secunda. Et plurima ibi tercia cū aūt. Circa p̀mā ptē

Ex Libris Monasterij Sti Bernardi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 4 sur 455

cõsidera qđ Auic. ponit qnq; signa. Primus signũ ẽ ex opationib⁹ sensus & motus. secũ dum ꝙ accidit eis nocumẽtũ ablatiõis dimi nutiõis uel corruptiõis. Q uid aũt significent hii modi nocumentoꝝ habitũ est sen p̃ma huius. Secundũ signus est ex leuitate. i. mollicie neruosi membri que signat humi ditatẽ. & duriciẽ que signat siccitatem siue tensionẽ ut infra apparebit. Tertiũ signum est ex cõitate cerebri & spondiliuꝫ. s. nuche qa egritudines cerebri calide inducũt suos modos egritudinũ in neruis & egritudines frigide alios ut apparet ex capitulis positis sen p̃ma. Q uartũ signũ est ex doloribꝫ. qa dolores neruoꝝ signãt malas cõplexiões uł solutas cõtinuitates. Q uintũ signus est ex materiis que sunt ꝓprie neruis. sunt autẽ huiusmõi materie flegmatice multiplicate ex defectu caloris. hoc autẽ iudiꝫ datur hoc modo. qa p̃ma cõiectura qñ cognoscim⁹ ner uos pati est qđ cã in hoc sint materie frigiđ tñ hoc indiget postea distinctiõe. qa possibi le est quandoq; quod sint alie materie.

¶ ET PLVRIMA. Hic ponit ordinẽ signo rus quorundã. Nas dixerat qđ de dispõni bus neruoꝝ significamus ex cõitate cerebri & spondiliũ. Et qa dispões cerebri cogno scimus p signa ostẽdit que sint potiora. Et dicit qđ sunt signa ex operatione & tactu.

¶ Alij tñ aliter introducũt. dicendo qđ qa Auic. dixerat ex signis quibusdã significare de dispõnib⁹ neruoꝝ. uult ostẽdere qđ ex q̃ busdã illoꝝ ẽt signific am⁹ de cerebri dispo sitiõibus. qđ aũt signa ex opationib⁹ & ex tactu multũ significẽt sup cerebri dispões est notũ. Opatiões eiꝫ lese sequunt morbũ Signũ aũt a tactu ẽ q̃dãmodo a substãtiaꝝ inherẽtibus. ¶ CVM AVTEM. Hic po nit alia signa. ¶ Dubitaꝫ qa dicit ꝙ egritu do humida accidit subito. & pcõseqñs sicca paulatiꝫ ¶ Contra ex itentiõe eius. j. capº de paralesi in fine. ubi diꝫ. si ẽ malicia cõplexio nis frigide aut huide nõ accidit subito. Am plius humectaꝫ difficilius est q̃ exicare ut. vij. terapẽ. & p̃mo cañ. sen. iiij. zº caº. ¶ Di cendũ qđ egritudo huida ẽ duplex. una per alterationẽ ab huida q̃litate. alia p impleti onẽ corporis a materia. Et egritudo sicca ẽ duplex. una p alterationẽ. alia p eũationem huidi. dicenduꝫ igiꝫ ꝙ egritudo humida p alterationẽ nõ fit subito. imo magis subito fit sica p alterationẽ. Sed egritudo humida p ꝛpletionem mẽbri a materia fit subito & magis subito q̃ egritudo sicca siue per alte rationẽ siue p huidi euacuationẽ. Et hoc qa materie eliquate subito fluũt & implẽt ner uos siue musculos & de hac loquiꝫ Auic. & cõcordat sermoni Galieni 3º de interioribus .viº. caº. & i cõmento anforismi secũde par ticule. febrẽ i spasmo. Considerandũ qđ ẽt per recessuꝫ cognoscim⁹ hoc. egritudo eniꝫ humida subito recedit & sicca paulatiꝫ cum difficile sit exiccare. Considerandũ ulteri⁹ qđ exiccatio unctiõis potest fieri a siccitate & a caliditate. Cũ ergo mẽbꝝ uelociter exic cat unctionẽ. & nõ est a caliditate. signuꝫ est qđ est a siccitate. Dixit autẽ uelociter. qa per hoc qđ unctio exiccetur nõ sig̃ficaꝫ sicca egritudo. qa mẽbrũ q̃uis haberet egritudi nem humidã siue etiã frigidã. qa uiuit habꝫ calorẽ uitalẽ quo põt exiccare. Si ergo uelo citer fiat. significatur quod est ex alia causa scilicet a calore extraneo uel siccitate.

¶ EXERCITIVM ¶ Hec pars põt duplici ter itroduci. p̃mo qđ hic põit cañ. i cõserua tione sanitatis neruoꝝ. zº in curatiõe. ibi secũ da. Modus. Prio ponit cañ. in cõseruatiõe sa nitatis per exercitiũ. qa multũ imp̃mit i ner uos. & diꝫ qđ fiat post purgationem sc̃z uen tris a fecib⁹. & hoc exercitiuꝫ pmutat cõple xionem. i. debite calefacit neruos & talis p mutatio ẽ cõseruatio sanitatis eoꝝ. Secũdo modo põt introduci qđ hic icipit põere curã egritudinũ neruoꝝ. & p⁹ p̃mittit q̃daꝫ cãm curatiuã. secũdo assummat modos cuꝝ eg̃tu dinũ neruoꝝ, 3º assumat res neruis nocen tes & etiam iuuãtes. ibi secũda modus uero ibi tercia. & neruis quidem ¶ Tangit autem de cã curatiua q̃ est exercitiũ q̃tuor. primo tp̃us quia fiat post purgationẽ scilicꝫ cũ me dicis solutiuis & flobothomia scilicꝫ si essꝫ indigentia. cã ẽ nota. Secũdo tãgit effectum. qa pmutat cõplexionẽ. nã calefacit. & pluri me neruoꝝ eg̃tudies sunt frigide & huide Tertio tãgit modũ exercitij. qa unicuiq; mẽ bro scđm qđ cõuenit. Aliud eim est exerci⁹ pedũ & aliud manuũ. Et qdã hñt quedam mẽbra aliis exercitatiora ut i cõmẽto afforis mi secunde parti. assueti &c. ¶ Et i hoc ẽt cõsideraꝫ modus se habẽdi materie. si enim iam fluxit ad mẽbꝝ illud exercitam⁹. si aũt est in cursu exercitam⁹ cõtrariũ sicut p̃cipi tur qđ in manu sana q̃s graue aliqđ teneat cum alia apostemaꝫ. ut p̃ma can. fen. quarta caº de cura apostematũ. Q uarto tangit or dinẽ ut incipiaꝫ a debili exercitio siue frica tiõe & eatur ad fortius quod sit eq̃le scilicꝫ equipotẽs cõtra illã eg̃tudinẽ. ¶ Alij expo nunt exercitiũ. i. opus curatiuũ ut sit can. ge neralis ¶ Sed hic sermo ẽ p̃ter mentẽ Auic. & falsus si ipm cõsideras. ¶ MODVS. Hic assũmat modos cure eg̃tudinũ neruoruꝫ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 5 sur 455

Et ꝑmo ꝑmittit hos modos cure.z° declarat ponendo medicinas ꝙbus fiunt.ibi.ſ da.Quoniam plurimū. Dic ꝑmo modus cure ē ideſt cōſiſtit &c̄.Sed tu.d.quare non dixit ꝙ etiā cōſiſtit in conſortatiōe. ¶ Dicendum qđ dicit intelligi ꝓhoc qđ dixit de alteratiōe complexiōis. ¶ Alii dicunt ꝙ hic ponunt intentiones curatiue ſumpte a re ꝓter naturā ¶ Alii qđ ifra ponit cum ponit medicinas neruos cōfortātes & iuuātes maxime a proprietate.

¶ QVONIAM. Primo hic declarat ponendo medicinas ꝙbus fiunt. & ꝑmo declarat intentionem eūonis q̄tum ad materias que debent eūari & q̄tum ad medicinas cum quibus fit euātio.ſecundo declarat intētionem alterationis.tertio oñdit locū circa quē maxie opamur ibi ſecūda ipoꝛ uero.ibi tertia & ſcias. ¶ Cōſiderandū ꝑmo qđ nerui diſtāt a locis cōibus ductuū.materie etiā ceartāt uias i eis ad eos qa ut plurimū ſunt frigide.& ideo fortes medicine ſunt ille que ab eis euacuant ut pulpa colloquintide & ellis albus qui eſt fortior nigro. Alaſciez.i.armoniacū.Relique gūme ut ſerapinū bdellium euforbiū. Et ex ſubtilibus.i.leuibus.Balneū ſiccū.i. ſtufa ſicca ſine aqua.uel ſiccuz.i.cū reb⁹ ſiccis ut roremario ſticados ſulfure & ſimilibus ¶ Ipſoꝛ i ca°.de cerebro.i.in cap° de canonibus curatiōis cerebri ꝑma ſen huius tertij. Conſiderandū qđ tangit olea feces oleoꝛ adipes & embrocas. & ſint calida omnia iſta.ſicut ut plurimū nerui egrotāt egritudine frigida. Proprie in quibus &c̄.quia oleū ſui unctuoſitate moratur. Et eſt oleuz.ſ.cōe.Dices tu cōtra qa ponit tēperatū p⁹.ſecūdo đ ſimplici medicia. Dicēdum qđ loquit de antiquo oleo.uel aliter qđ q̄uis oleū ſit temperatuz.tñ ad aliquā caliditatem declinat.Luporū & etiā uulpium.Fex olei.ſ.cōmunis.& eſt calida ut ponit.z° canone ca° đ fece olei.Duriciei.ſ.extenſione. Oleū đ andachoca.i.triſolio.Embroce & exp̄ſſiōes .i.decoctiōes reꝛ caliday poſt eaꝛ exp̄ſſiōez .i.colationem.uel expreſſiones.i.ſucci reꝛ calidarum ut ſalutie rorismarini.

¶ VERVMTAMEN OPORTET ut ipſa. Hec littera poteſt dupliciter exponi.ꝑmo ut ipſa.ſ.olea & decoctiōes ſint fortiora.ſ quaz olea.& decoctiones que approximant egritudinib⁹ mēbroꝛ exiſtentiuz in ſupficie magis uel fortiora.ſ.ſint embroce quā olea. qa oleū perſeuerat ſup mēbro.ſed aque citius euaporāt. Taliter ꝑparent.ſ.ꝙ cadāt ab alto.uel ꝑparent.ſ.olea & embroce.ꝑmo fricādo mēbꝛ

¶ ET SCIAS. Cauſa eius qđ dicit ē nota.qa nerui plurimi in numero a ꝓte poſteriori naſcunt.niſi que in facie. qa naſcuntur a ꝓte anteriori. ¶ Deinde extēdat ſcilicet ſi fuerit cōtractū.alias itendat & ē melior littera.

¶ ET NERVIS. Hic aſumat res nocētes neruis & iuuātes. Et ꝑmo ꝑmittit.ſecūdo declarat.ibi ſecūda res itaqz. ¶ Cōſiderandū dic̄ qđ mulociēs ē remeōratus.ſ.in libro ſecūdo Et etiā ea que dixit ten prima hui⁹ q̄dā &c̄. qa q̄dam ēt ſunt in qnto libro. ¶ Cōſideran dū ꝙ littera que dic̄.Et illud pōt duplicater exponi.ꝑmo expoſitiōe cōi qđ Auic.uelit ꝙ res iuuātes & nocētes hic itelligūtur quādo nerui ſunt egri & nō qñ ſunt ſani.quia ſi ſūt ſani non idigēt medicis. ¶ Iſta tñ expoſitio nō eſt ad mentē Auic.qa inter iſta ponit exercitiū tempatū.ſed manifeſtū eſt qđ tale exercitiū cōfert ēt neruis ſanis. Secundo mō pōt exponi qđ iſte res nocētes & iuuantes q̄ hic ponūtur attēdunt in diſpōnibus ſcilicet ſanis & egritudinibus diſpōes aūt ſane itelligunt hic ꝓprie ſane nūc.que ſunt parate ad lapſū & ideo dicūtur ꝓprie diſpoſitiōes. qa faciēt remouibiles. Dixit aūt que ſunt magis ꝓprie qa in egritudinib⁹ frigidis & huīdis que proprie ſunt eis. Et ēt in diſpōnib⁹.ſ ſanitatibus nūc ad frigidum declinātib⁹ & humidū quia res dicende q̄ iuuāt ſunt calide.plurime etiā ſunt ſicce. Et res nocētes plurime ſunt frigid

RES ITAQ VE. Hic declarat.& ꝑmo ponit res iuuātes ſiue cōfortātes.ſecūdo res nocētes.ibi ſecunda. Res uero Dicit ꝑmo que i potu ſumunt.i.que aſſumunt p os. Acorus nutritus. i.cōditus.& ponit a Meſue in ſuo antidotario.& in ſuo de apropriatis capitulo de egritudinibus neruorum. grana pini magna.ad differentiam paruorum quia magna dicta gelonm ſunt magis tēperata.uide hoc ſecundo can ¶ Cerebrū &c̄.uidet in hoc eſſe ꝓprietas licet qdam dicāt qđ aſſatio cōfert. quia facit acquirere aliquā ſtipticitatē. Res uero. Coitus plurim⁹ ſupfluus.quia nimis debilitat cerebꝛ & ēt ſtomachū ut ſen .xx. ca° đ ñocumētis choit⁹ ¶ Sōnus ſup repletionem.qa ſuffocat calorē & retinet in cereb° uapores ¶ Pot⁹ &c̄. Multa ebrietas & uinū multū uel ꝛuchaꝛ.Non uidet eſſe cā i ꝛucharo niſi ꝓprietas eſſet. ¶ VINVM PLVRIMVM. Diceret qs quō uinū mordicat. Dicendū qđ hoc ē ueꝛ de antiq̄ iam exacuto ul⁹ de uino ꝙ eſt conuerſuz i acetum i neruis.

¶ ET RESOLVTIONEM .i. diſſolutionē humiditatū quas portat neruis.ul⁹ reſolutionem.i.ſuffocationē caloris.unde uinum facit morbos frigidos ut tertio de cōplexionibus & ſecūdo de accidēti.& mor°.uel reſolutiōez ſilicz caloris innati.quando uinuz eſt ualde potens ſcilicet multum inflammās.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 6 sur 455

ET ACETOSITATEM. Quia cōuertit in acetū in neruis penetrās ad eos anteq̄ digeratur ut infra capitulo de paralesi. omne acetosum frigiditate enim & acuitate nocet. STIPTICVM. propter frigiditatē & etiā qa stipticat. FLOBOTHOMIA PLVRIMA. Quia eūat sanguinē & spiritum unde nerui infrigidant. ET NOS. Patz Hic ostendit de qbus egritudinib⁹ neruoꝝ intendit determinare in hac sen qa de egritudinibus neruoꝝ cōplexionaliū & opilatiuis qa postponit sermonē de apostematib⁹ & ulceribus ad libꝝ q̄rtuz sen q̄rta. ET SCIAS. Ponit hic duos cañ. ꝑmus ē qđ aqua frigida infrigidādo neruos debilitat digestiuā eoruz uñ humiditates que deberēt eos nutrire permutant in humorē indigestū. & ex hoc fiunt egritudies male. Secūdus canonē de utilitate agarici. & patet ex cap⁰ de agarico z⁰ cañ. dicens quod agaricus cōfortat neruos calefaciendo & purgando.

DVbitat utrū frigida noceāt neruis. Videt qđ nō. qa calidū nocz ut ꝯnto affo. facit eim carniuz effeminationē. ergo frigidū iuuat. Amplius cōstitutio borrealis ē frigida. sed talis cōfert neruis. corpora eim cōstituit fortiora ut tertia pte affo. Amplius citonia sūt frigida & sicca & eoꝝ usus cōfert neruis. uñ 3oar ꝑmo libro ꝑmo capitulo dic qđ eorum usus remouet pigritiā. Item cōplexio naturalis conseruat p similia. sed neruoꝝ cōplexio naturalis est frigida. ergo conseruabit frigidis. In cōtrariū ē auic. hic. Primꝫ rōsio ē Thadei qnta particula affo. sup affo. Frigidū est inimicum neruis. ubi dic ꝙ frigidum neruis nocet. rōe caloris eoꝝ. sed nō rōne substantie. Istā positionē reprobāt qdā Bononiēses sic. ꝑmo tunc nulla intētio sumeret in cōseruatione sanitatis neruoꝝ. ex quo frigiduz ex aliqua parte nocet & ex aliq̄ iuuat. Secundo sic. calor naturalꝭ nerui ē sua complexio. sz sua cōplexio indicat similia ad conseruationē. ergo calor naturalis similia indicat. ista autē ñ sunt calida imo frigida. Tertio sic. tunc neruis cōueniret tpata. qa ex parte substātie frigida cōueniūt ex pte cōplexionis calida. Isti pri⁰ male sumunt intentionē Thadei. ipe eim uult qđ ex pte cōplexiōis scilicz debilis caloris frigida nocent neruis & ossibus. sed ex pte substātie nō nocēt qa substātia eoꝝ est satis densa. non tū dic ꝙ iuuēt frigida. Ad rōez eorum Ad ꝑmā dicenduz qđ ē uilis cōsequētia. non eim sequit sunt intentiōes cōtrarie. g⁰ nulla ē intētio. imo ergo ambe sunt. sed que sit ꝑferēda indiget rōne & iudicio medici iuxta canones. viz. terapē. & ꝑmo canonem sen quarta ultimo ca⁰. Ad secundū dicendū qđ cōplexio nerui nō indicat simlia ut dicēt. Ad tertium dicendū ꝑmo qđ Thadeus nō dic qđ frigida cōueniāt rōe substātie. sed dicit ꝙ nō nocent Vel dicendū ꝙ indicatio a cōplexiōe nerui est ꝑncipalior q̄ indica⁰ a modo substātie. & iō ne suus calor a frigidis extinguat cōueniunt calida & nō frigida. Secūdus modus dicē di est dyni quarto canone sen quarta tracta. quarto ꝑpter qđ dicit esse sciendū qđ aliqua sunt frigida uel calida actu. & ista ꝑma obuiatiōe agunt. & aliq̄ sunt calida uel frigida potētia & ista indigent reductiōe ad actum. Sciendū ēt qđ nerui uel sunt in dispōe sana uel egra. Si q dez nerui sint sani nocent a frigidis actu. ratio est qa debile calidū in eis nocetur a tali frigido & nerui icurrūt cōgellationē. Nocent ēt a calidis actu & potētia simul qa ꝑmutant ex hoc ab eoꝝ cōplexione. sed iuuant a rebus frigidis in potētia & calidis actu. Nā ex hoc eoꝝ naturalis cōplexio cōseruatur p frigiditatē i potētia & calidū non extinguit. Si aūt nerui sint in dispositione egra eis nocēt frigida actu & potētia. Isti sermōes nō sunt ueri iudicio meo. Et ꝑmo sunt cōtra Auic. cū dicit. nocet eis omne frigidū i potētia & sicut iā apparet loquit de neruis etiā sanis existētibus uel etiā egris. s. egritudie eis magis ꝑpria. s. frigida & humida. Item isti sermones & oēs quos dinus unq̄ loquitur in materia de cōseruatiōe sanitatis sunt ualđ mathematici. esset eim cōueniens qđ explicaret materias ut an aqua frigida potētia actu calefacta sit bonus potꝰ ꝑ conseruatiōe sanitatis neruoꝝ melior q̄ aqua mellis. Et an usus lactucaꝝ decoctaꝝ sit melior q̄ usus sinapis.

Amplius frigidū in actu nō nocet nisi ꝑpter frigiditatem q̄ ponit in neruo. Tunc arguit. eādem mensurā frigoris pōt ponere frigidū in potētia & ffm in actu. ꝫ ñ eodē tēpore. g⁰ eq̄liter nocent. ꝓbat añcedēs qa. accipiat aliqd frigiduz i actu i uno gradu. Et aliquid frigiduz in potētia i uno gradu. manifestū est qđ ex utroq; i neruo resultabit mensura eadem frigoris uerbigra. ex opio fit i nobis cōgela⁰ q̄uis det cū aqua actu calida. & ex aqua frigida actu fit cōgelatio & secundū hoc nocumentum est equale in essentia. Sed tu. d. res frigida i potentia in uno gradu data actu calida nō poterit iprimere unū gradum frigoris. qn ꝑmo impmet calorē. Dicendū qđ hoc nō est ad ꝓpositū. debet eniz intelligi qđ illa res sit frigida in ꝑmo. qa frigiditatem ꝑmi gradus possit inducere sicut illa frigida in actu pōt i ducere frigiditatē unius gradus. aliter enim

compatio nō esset bona. si eim tu dicetes qđ frigida in actu. s. in ultimo. s. quarti grad⁹ ut aqua cōgelata nocet neruis. & nō frigidus in potētia. s. debile. ita etiā dicat qđ frigidū in potētia i ultio. s. quarti gradus ut opius noc neruis. & non aqua frigida debilis frigoris. Hiis postpositis. ¶ Dicendus qđ omia frigida actu & frigida solū in potentia nocent neruis sanis si sint res agētes. Ratio ē partes nostri corporis frigide parate multū infrigidari & cōgelari nocenē a frigidis. sicut corpora colica parata inflāmari nocenē calidis. Et ideo plus cōuenit. regiī preseruatiuū quā cōseruatiuū secundū cōez modū dicēdi. Sz nerui sunt mē bra frigida pauci caloris apta cōgelari. ergo omne qđ i eis ponit frigiditatē nocet eis. Hoc autē est frigidū siue actu siue potentia. Dico autē si sint res agētes. qa res patietes ꝓprie. s. nutriētes debēt esse frigide. taliter qđ trāseū do per ꝑmā & secundā. & tertiā digestionez cōuertanē in humiditatē ꝓp in quissimā siue similimā cōplexioni nerui ut tandem recipiat animā nerui. Q ualia autē sint hec cibaria dif ficile est. Sed sunt forsan extremitates anima lium .uū extremitates uaccaꝝ cōfortāt sensꝰ ut scribitur infra sen. io. tractatu 2°. ꝑmo ca°. Dico etiā si nerui sint sani. qa si sunt infirmi q̄uis utplurimū frigida noceant eis. quia ut plurimū incurrūt passiões frigidas. tū si ner uus egrotaret morbo calido. oportebit ut sic uel sub hac itentiōe infrigidare ut appebit in sequentibꝰ capitulis. ¶ Ad cōtraria dicēd im ad ꝑmuz qđ calidū pōt nocere neruis relaxan do. & frigidū pōt nocere cōgelādo. Ad 2m di cendū qđ uentus borrealis fortificat neruos ex frigiditate per accidēs cōcludēdo & fortifi cando caliduz intus uū uētres yeme uere cali dissimi sunt natura. Fortificat ēt ex siccitate exiccādo humiditates supfluas. cuiꝰ cōtrariū facit auster. ¶ Ad 3m dicendū qđ sermo ille ñ multū cōcordat cū Rasi pº cōti. ubi dic. Mul tiplicatio esus granatoꝝ & cotanoꝝ & aliorū pomoꝝ nocet neruis. Vel dicenduz qđ ex pte frigiditatis nocēt. sed ex pte siccitatis qua su perfluitates exiccāt iuuāt. Et iō contingit ali quē iuuari ex usu cotanoꝝ & aliquem noceri Ad quartū dicendū qđ nō ois cōseruaº đ fco debz per similia fieri. imo cū corpꝰ ē paratuz labi preseruamꝰ. ¶ Ista autē querant in qone nostra de cōseruatione sanitatis.

De paralisi.

Paralisis. Iam ꝑmisit quedā co munia ad egritudines neruoꝝ. hic in speciali exequit de eis. & hēt tot ptes quot sunt iste egritudies Sunt aūt septē. ꝑma est paralisis. & ab ea in cipit. Primo ergo ostendit qđ sit & eius cau sas & diuersitates. secūdo ponit signa. tertio curā. Ibi secūda. Paralitici aūt pulsus. uel ibi illā aūt que fit. Ibi tertia. oportz ut sit. prima in duas. ꝑmo ostēdit quid iporteē noie para lisis. secūdo iuestigat eiꝰ cās & diuersitates Ibi secūda. Et scitū est. Prima in tres. primo ostendit quot modis sumat nomen paralisis secūdo declarat. tertio oūdit qūo cadat i usu secundū unūquodq; nomē. Ibi secūda. dictio uero. Ibi tertia. Lingua uero. ¶ Dicit ꝑmo qđ paralisis qūq; dicit noie absoluto i. large uel cōiter &cē. De secūdo dicē qđ paralisis ab solute idē est qđ molificaº in q̄cūq; membro sit siue sit in toto siue in pte. Sed ꝓprie est molificaº in una duaꝝ partiū diuidendo plōgum. Et hoc dupliciter. qa uel ē in una parte tantū sēm longū diuidēdo ut in brachio dex tro. s. in quarta pte corporis. uel in tota medi etate. s. a capite ad pedē. Et hoc ē qđ dicit in tota pte currit a pede. i. a capite ad pedez. tū caput & mēbra faciei sint sana. siue sit i q̄rta parte corporis siue in media pte totius corpo ris. ¶ Aliter tū posset exponi ut ponat duos modos paralisis medietatis. una in qua medi etas ē molificata ꝑter collū. s. preter faciē. alia in qua medietas faciei etiā est mollificata. Et illa est de qua dicē in tota parte currit a pede .i. a capite ad pedē qa ēt medietas capitis est mollificata. ¶ Cōsiderādū qđ ex littera hac. iā habemꝰ qđ paralisis idē est qđ molificatio & sic est accidēs motiue uirtutis.

¶ LINGVA. Hic ostendit qūo ista noīa cadūt i usu. & dicit ꝙ apud arabes paralisis nomē est sumptū a medietate. Et ita etiam dicit iu deus. ¶ Et hoc est qđ dicit ad unā partez. s. unā medietatis. & medietatē. s. totā. & sic su mit ꝓprie. Sed cū paralisis accipit cōiter ut dicat paralisis. i. molificaº absolute. tūc uel ē mollificaº totius ꝑter mēbra capitis. & hoc non quia tunc esset apoplexia uel ē mollificaº ptis ut unius digiti. Non qđ ps sumat hic ꝑ medietate. ¶ Dubitant rudes utꝝ paralisis sit morbus cōsimilis uel officialis. ¶ Videtur qđ cōsimilis qa fit in cōsimili mēbro. s. in ner uo. ¶ Videt ꝙ officialis. qa est morbus q̄tita tis. s. extēsio. ¶ Dicendū qđ palisis pōt consi derari dupliciter. uno mō q̄tum ad cām. & sic pōt esse mala cōplexio mala compō. quia opilatio & solutioconti. & morbꝰ cōpositus ut apparebit. alio modo pōt cōsiderari ratiōe eius qđ cōsequit. & hoc uel ē lesio actionis motiue. & sic ē accidēs. uel ē mēbri extensio & sic ē morbus q̄titatis qđ est accidēs. uꝰ po test accidere ex aliq̄ cāꝝ paralisis ut ex moli fiatiōe fca ex flegmate humectāte. Ex hoc cō traria cessant. ¶ Dubitat quare ñ posuit dif

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 8 sur 455

finitionē paralisis. ¶ Dicendū q̄ ex uocabuli expositiōe dedit intelligi q̄ palisis idē est q̄d molificaº .i. phibitio motus. qñq; tñ cum hoc est phibitio sensus ut Auic. i pcessu innuit.

¶ ET SCITVM ¶ Hic inuestigat cās palesis & diuersitates eiº. Et ṗmo inuestigat cās palisis absolute scd̄m q̄d ē mollificatio siue laxitas. secūdo ut ē mollificatio unius partis sine alia tertio ostēdit modū. sequēdi ad alias egritudines. quarto ostēdit cās eius ex dispositōe aeris. Ibi sc̄da. ¶ Et scias q̄d nucha. Ibi tertia. paralisis uero quedā. Ibi quarta. Et paralisis quidē plurimū. Prima i duas. prio premittit diuisionē modoꝝ cāꝝ. secūdo exequtur. Ibi secūda cōplexio aūt. ¶ Cōsiderandū q̄d licet paralisis sit ꝓprie nocumentuz in motu. qa abso motus. tamē potest cōiungi sibi nocumentuz in sensu. Et ideo dixit. Scitū ē. i. notuz q̄d destructio sensus & motus &c̄. erūt igit̄ inuestigate cāe paralesis. qñ erūt inuestigate cause destructionis sensus & motus.

¶ COMPLESIO ¶ Prio declarat cās destructionis sensus uel motus que sunt corruptio cōplexiōis. uñ mēbꝝ nō recipit impressionez zº declarat cās que sunt phibētes spirituz penetrare. ibi secūda. Causa aūt retētōis. ul' ibi & mollificatio plurima. Prima in duas. ṗmo ṗmittit. zº declarat. Ibi secūda. Et uidetur. & hec in tres. ṗmo ostendit quō se hēt mala cōplexio calida ad phibendū impressionez spiritus. zº quō se habet mala cōplexº sicca. 3º quō se habet mala complexio frigida & humida. Ibi secūda. Complexio uero. ¶ Prio arguit sic si caliduz phiberet impressionē sensus & motus in mēbris. tunc in habētibus extenuationem ex calido q̄uis nō sint ethici & in epticis destrueret sensus & motº. hoc est falsum gº &c̄. Hoc est q̄d dicit. uidet̄ q̄d calidū nō prohibet impssionē sensus su. & motus in eis. s. mēbris. dum nō cōsequit̄ finē. s. ultimū in malitia. qa calidū posset per ultimatiōez auferre sensuz & motū ut apparuit ṗma fen illo capº has operationes. ¶ ET SICCVM ¶ Propiquum est iudicio ipius. s. calidi. qa nō phibz impressiōem sensus & motus dum nō sequitur finē. sicut etiaz appꝛaret in ethicis.

¶ COMPLEXIO VERO ¶ Hic ostēdit q̄ modo se hz mala cōplexio frigida & humida. Et ṗmo ṗmittit. zº ꝓbat ibi secūda. Et illud ¶ Dicit ṗmo. Complexio uero &c̄. secunduz plurimum quia frequentius hoc contingit.

¶ ET ILLVD ¶ Hic ṗmo ꝓbat q̄d frigido. zº de humido. 3º simul de frigido & humido q̄dam. s. sine materia. Ibi secunda. & non ē. Ibi tertia. Ex causis eniz ¶ Prio arguit sic. Illud phibz a sensu & motu q̄d ē cōtrariū spū. & sibi nocet. sz frigiduz ē huiusmōi ut appet ex sciētia ṗncipioꝝ pº liº fen ṗma & fen secūda.

¶ ET NON EST. Hic declarat de humido ponēdo & nō ꝓbando. Et dicit q̄d non ē longi quū a ueritate q̄d humiditas facit mēbrum ꝑparatū stupefactiōi. i. ꝑuatiōi sensus & motus. ¶ Considerandū q̄d Auic. non ꝓbauit q̄d huido sicut fecit de frigido. qa humidū nō dicitur cōtrariū magis q̄ siccū. imo plus conuenies cōplexiōi spiritº. cū spiritus sit de natura aeris. Sed quia de facto uidemº q̄ huiduz .s. corpulentū fluxibile plus disponit mēbra ad nocumentū sensus & motus q̄ siccū. Dicemus q̄d cā est. ṗmo p accidēs quia huiduz infrigidat ut Auic. fen. ṗma caº de signis cerebri sumptis ex uelocitate passiōis. secūdo qa mollificat & tollit fixionē in motu. Et iō materie humide plus ipediūt motū q̄ sicc. ut declaratū est in fen tertia huiº tractatu. primo in quadā questiōe. Tertio quia humidū turbidat substātiā spirituū & ex hoc impedit sē suz & siccū clarificat ut supꝛ fen. ṗma. illo caº. has opatiōes. Ec fen tertia tractatu quarto ṗmo caº. Q uarto qa humidū cōculcat partes mēbri & ꝓhibet recipi spiritū in eis ut etiaz sumit̄ fen ṗma caº de subet. hic tñ esset locus speculatiōi. ¶ EX CAVSIS. Hic simul ponit q̄ frigiditas & huiditas quedā. s. sine materia humorali. sit cā destructionis sensus & motus. de frigido eiz & huido cū materia satis ē notū. & ṗmo facit hoc. secūdo ponit cōditiones huiº destructiōis sensus & motº. Ibi secūda. Verūtamē. ¶ Considerandū q̄ Auic. induxit ṗmū sermonē i hoc. Supra. n. dixerat q̄d frigiditas & huiditas ꝓhibēt a sensu & motu. & q̄uis de frigido ꝓbauerit. nō tamen ꝓbauit de huido. Et probaº quā fec̄ de humido indigeret ꝓlixitate sermōis in ṗncipiis. uoluit ergo hic probare de frigido ex actuali experiēcia q̄ frigidū & humidū destruunt sensus & motus. Et iō dixit eim. i. qa ex causis destructiōis motus su. & sensus. sunt frigiditas & huiditas absq; materia ut ab aqua frigida ab opio a fungis ab aere frigido. & hoc est notū ꝑ sensuz. ¶ VERVNTAMEN. Cōsiderandū q̄d duas ponit cōditiōes priuationi sensus & motus a frigiditate extrinseca una ē quia est ex eis quibº facile ē succurrere Secūda ē quia nō cōicat plurime parti corporis uel uni lateri absq; alio. ¶ Dubitat̄ de ṗma cōditiōe. qa nō uidet̄ uera. pōt eim homo ex frigore aeris icurrē nocumentū sensus & motº a quo nūq̄ curabit̄. ¶ Dicendū q̄d dupliciter uerificat̄ dictū Auic. ṗmo ex plurita te euentus talis dispositiōis. s. quia q nocenē in sensu & motu ꝓpter frigus aeris utpluri[m]

curant calefaciẽdo eos & non multũ differunt ad curandũ. Sed qui sunt paralitici uitio humoris tarde & difficulter curant. licet sit possibile qñz homines frigiditate aeris mori. Secũdo modo uerificat quãtũ ad pluralitatẽ intentionũ. Nam in cura paralisis ex mala cõplexione cũ materia est duplex intentio. s. altera & eũatio materie que eũatio sit cuz fortibus medicis ut colloquintida &c. & sibb ut supra patuit. Sed qñ paralisis fit a mala cõplexione frigida pura. tũc cura ꝓficit sola alteratõe. s. calefactiõe. Et hoc est qd Auic. dicit. Facile ẽ succurrere cũ calefactiõe. ¶ Dubitat de secunda cõditõe Auic. dicit qd nocumentũ hoc non cõmunicat plurie parti corporis. ¶ Cõtra qa ꝓpter frigiditatẽ sine materia põt corpus totum fieri sine sensu & motu. Respõdent Albertus & sequaces. qd frigiditas & hũiditas sine materia nõ sufficiũt ad faciẽduz opilationem ut a toto corpore ꝓter mẽbra faciei auferat sensus & motus. ¶ Iste sermo est multum rudis. Et credo qd fuit mala recollectio. Naz frigidũ sine materia põt occidere nedũ auferre sensuz & motũ. ¶ Dico ergo qd paralesis distincta cõtra apoplesiaz qñq aduenit plurime parti corporis absq alia ꝑte uerbigratia. qa omia mẽbra sunt paraletica a facie infra. Et ista non accidit ꝑprie a frigiditate sine materia uerbigratia ab aere frigido. Nã aer frigidus uel sumptio opij nõ ita determinat suã frigiditatẽ qd solũ infrigidet totã nuchã & nõ cerebꝝ. Sed hoc accidere põt aptꝝ a materia flegmatica que põt opilare ꝓncipiũ nuche & ꝓncipia neruoꝝ omniũ a nucha nascentiũ. Dico secundo etiã qd qñq aduenit paralesis uni lateri absq alio. uerbigratia. qa media ps corporis pdidit sensuz & motũ propter nocumentũ imediate nuche. Et ista etiã paralesis nõ accidit a frigiditate sine materia. uerbigratia a frigiditate aeris uꝫ a potu frigide medicine. qa ista nõ determinãt se ad iprimenduz ita i medietate nuche qd nõ i alia medietate. Non cõicat plurime pti corporis ut omnibus mẽbris ꝑter faciẽ Aut uni lateri absq altero Dico 3º qd est quedã paralesis accidẽs cõtingenter uni mẽbro uerbigratia. manui uel pedi & ista põt accidere a mala cõplexiõe frigida sine materia prope extrinseca. s. frigore aeris qa qs põt cũ manu uel pede occurrere ad frigus extra. & pdere sensum & motum ut frequenter accidit. Et hoc est qd dicit. Immo si necessariũ fuerit su. nocumentũ sensus & motus siue paralesim fieri a mala cõplexiõe frigida sine materia. accidit uni mẽbro ut sit paralesis scilicet in eo secũdũ proportionẽ sciz cause ad illud membruz. i. secũdum qd causa occurrit illi & fuit uigorosa super eo. Consyderandũ tñ q littera ista imo &c. põt aliter exponi ꝓpter qd sciendũ qd mala complexio frigida sine materia põt tribus modis ymaginari facere paralisiz uni⁹ lateris sine alio. primo modo si aliq materia flegmatica fecerit i pressionẽ frigoris fortis i medietate nuche & cessauerit & remãserit mala cõplexio. Secundo mõ si cã exterior ifrigidãs mouerit cãs cõiunctas & añcedẽtes. s. humorales. Primꝰ horũ modoꝝ ẽ forsaz plus ymaginabilis q̃ euẽniens. de facto aũt raro accidit. Secũdus modꝰ in ueritate est a mala complexiõe cũ materia & iõ Auic. de eis nõ dixit. Tertio mõ potest cõtingeꝛ ꝓpter proportionẽ cãe extrinsece in ꝓmentis ad corporis ptes. uerbigra. Aliquis hẽt ꝓncipiũ nuche debile. sed cerebꝝ forte uꝫ habz medietatẽ nuche ex natura debilem & alia fortẽ. Sicut homo põt haberi unũ neruuz eũtez ad unuz membꝝ debilẽ & alios fortes. Sunt. n. hoies diuersi in hoc ut apparet in cõmento ꝓmi ꝓnostico ꝝ supillo uerbo. frẽdere dentibꝰ. Cum gº iste homo occurret frigori sine materia patiet pars parata pati & nõ alia Ex hoc propter ꝓportionẽ iter cãm & illam ptem. Et hoc ẽ qd dicẽ imo si necessariũ fuerit .s. nocumentũ i sensu & motu a frigiditate sine materia cõicari uni lateri absqz alio. Accidit ut sit palisis uni mẽbro. i. accidit sicut paralisis. etiã accidit uni mẽbro a frigiditate sine materia secundũ proportiõez. s. cãe ad illd mẽbꝝ uel ad illud lat⁹. ¶ Declarauit aũt Auic. in exº de uno mẽbro. qa plus accidit qd unũ mẽbrũ & nõ aliud disponat sic ad pacienduz q̃ acidat medietatẽ cõporis disponi sine alia ¶ ET MOLLIFICATIO. Ista littera dupliciter exponit. ꝓmo q sequat cõtinue ptem ꝓcedentẽ ut dicat accidit &c. sciz ꝓportiõez ut sit paralisis & pro. i. mollificaº plurima. Quia frigiditas sine materia facit paralisiz plurimã corrũpendo cõplexionẽ & ꝓhibendo trãsitũ quia frigidum densat poros & uias. & ideo subdit. Que. s. mollificatio plurima fit a frigiditate propter retẽtionẽ spiritus. i. ꝓhibitionẽ penetratiõis ad mẽbra. Et forsaz Auic. dixit hoc. qa iam dixerat qd frigiditas destruit sensuz & motuz corrũpẽdo cõplexionẽ mẽbri ne recipiat ipressionẽ. Vult dicere modo qd ẽt hoc facit prohibẽdo penetrationẽ spirit⁹. & reducat ad cãs opillãtes p uiaz cõstrictiõis sic ẽt facit ligatura. Et forsaz dixit hoc ut ostẽderet q frigiditas facit mẽbꝝ paraliticũ indisponẽdo & prohibẽdo transitũ spirituũ & tũc non ẽ plurima mollificatio uel facit mẽbrũ paraliticum indisponẽdo & prohibendo trãsitũ spirituũ. & tunc ẽ molli

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 10 sur 455

ficatio plurima. Secundo mod' pōt expōi ut
sit ꝓncipiū ptis in qua Auic. incipit pōere cām
dest ructiōis sensus & mot' que ē prohibitio
penetratiōis spirit'. Et ꝓmo ꝓmittit que mol
lificatio est. 2° pōit cās. Ibi secūda. Causa aūt
Dicit ꝓmo & mollificatio que fit ꝑpter retē
tionē spirit' pluria su. est. ¶ Dubitatur que
mollificatio sit maior. an illa que fit a corup
tiōe cōplexiōis. an illa que fit ex ꝓhibitōe trā
situs spirit'. ¶ Videt qđ illa que fit ex mala
cōplexiōe. qa sicut cōplexio est qđ magis uir
tutibus ꝓpinquū ad pficiendū opationes. ita
nocumeneū in cōplexiōe uidet magis propin
quū inledēdo. ¶ In cōtrariū Auic. qui dic qđ
illa que est ꝑpter retentionē spirit' ē pluria.
Dicenduz qđ mollificatio pōt dici pluria du
pliciter. uno mō ex pte modi lesiōis opatiōis
sensitiue & motiue i organo. Et isto mō ē plu
ria q̄ fit a mala cōplexiōe sine materia idisꝓ
nente mēbꝝ. Dico autē sine materia. qa si essz
cum materia nō absolueret ab alio mō cause
. s. ab opilatiōe ꝓhibente transitū spirituum.
Est autē pluria. qa talis cōplexio imediate le
dit opationē. sed prohibitio spiritus non ime
diate. imo forsan est lesio p cōitatē. ¶ Alio mō
pōt dici pluria quātuz ad pseuerantiā & dif
ficultatē cure. & iste est ꝓpius modus dicen
di plurimā. Et hoc modo mollificatio que fit
ꝑpter spirituū retentionē est plurima qa ma
gis ꝑdurans q̄ illa que fit ꝑpter corruptōez
cōplexiōis solā. s. excessu qualitatis frigiđ &
humide. Et forsan hoc uoluit Auic. cum dixit
uerūtamē illud. s. nocumentū sensus & mot'
a frigiditate & huiditate indisponentib' so
lum est ex eis qbus succurrere est facile. Sed
mollificatio ꝑpter retentiōez spirit' ē pluria
qa sibi nō facile succurrit. Et hoc apparet dis
currendo per plurias suas cās statiz dicendas
que sunt opilatio & solu° cōtinuitatis. difficil'
ter eniz ista remouent. ¶ Ad cōtrariū dicēdū
qđ ratio nō cōcludit complexio eniz mala pōt
imediatius ledere operatōes & tn facilius re
moueri. ¶ CAVSA AVTEM ¶ Hic iuesti
gat cās huius retētiōis spiritus siue ꝓhibitio
nis trāsitus ad mēbra. Et ꝓmo premittit cās.
2° subdiuidēdo unā multiplicat numeꝝ illaꝝ.
3° declarat unāquāq̄ cām secūdū multiplica
tum nnmeꝝ. ibi secūda opilatio ibi tertia. Por
roꝝ autem. Dicit ꝓmo cā retētionis. s. spirit'
ne uadat ad mēbra est duplex. s. opilatio. Alia
est sꝑatio. i remotio ab inuicē porroꝝ & trā
situū. i. uiaꝝ sꝑatio dico cū sꝑatione. i. cū so
lutione continuitatis. Dixit autē poroꝝ q̄tum
ad uias occultas magis. & transituū quantuz
ad manifestas. ¶ OPILATIO ¶ Hic mul
tiplicat has cās ad numeꝝ quaternarium. Et
dicit qđ opilatio fit uel ex apostēate uel con
tractione uel materia replēte. Ergo sequitur
qđ causa paralesis que prohibet transituz spi
rituum ad mēbra est uel contractio pororum
uel repletio uel apostema. & hee tres cāe tūt
reducte ad opilationem. ue causa est solutio
continuitatis & sunt in summa q̄tuor cause.
¶ Considerandū qđ apostema aggregat am
res. s. opilationē & solutionē cōtinuitatis. h°
est qđ dicit. Opila° uero aut ē secundū semi
tā &c̄. & ē apostema su. aut opila° est ꝑpter
cōtractionē aut ꝑpter repletionē. Et tunc. Et
forsā qđ deficit scriptori littera quā suppleo
Et si non supplereť itelligiť ex uirtute sequē
tis sermōis. ¶ PORORVM. Hic declarat
unāquāq̄ cām & sunt q̄tuor iō hz quatuor
sicut quatuor sūt iste cāe quas declarat. ꝓmo
declarat cām que ē poroꝝ cōtractio. secūdo q̄
est repletio. tertio que ē apostema. quarto q̄
est solutio cōtinuitatis. Ibi secūda. Repletio.
Ibi tertia. Apostema. Ibi quarta. Inciſio. dic
ꝓmo poroꝝ aūt su. & uiaꝝ cōtractio. i. cōstri
ctio uel adunatio siue densa°. ¶ Consideran
dū qđ tres assignat cās huiꝰ cōtractiōis. una
est ligatura. secūda ē casus & ꝓcussio sic ap
paret i dislocatiōe spōdiliū. ¶ Considerādū
ꝙ nerui exeūt a spōdilib' sc̄dm dextrū & si
nistrū. Et iō dislocа° spondilis ad dextrū &
sinistꝝ statiz coartat neruū ꝑpter reōtionem
spōdilis ad ꝓtem illā. & ꝓprie hoc accidit in
spondilib' colli. qa nerui oriunť a spōdilib'
colli iter unā spondilē & aliā. ita qđ foramē
est cōe duab' spondilib'. ut Auic. ꝓmo cano.
sen ꝓma de anothoia spōdiliuz. Et Gal'. q̄rto
de iteriorib' 3° ca°. Sed qn ante uel retro spō
diles dislocātur. tūc nō coartāť nerui. qa nerui
non exeūt secunduz illum modū. Et hoc ē qđ
dicit ocursus spondiliū añ & retro non sunt
sup exitū neruoꝝ quia nō exeūt inde. sed a la
tere. Et iō spondiles a latere occurrūt sibi su
per exitū nerꝝ. Et ꝓprie est unū de spondi
libus supiorib' qđ occurrūt super exitum su
mendo super. i. inter unū & reliquū. Sed sum
do sup large. i. uersus sic uerificať de omib'
spondilib' ut patet. ¶ Dubitať. qa Auic. dicit
qđ dislocatio ad anteriora & posteriora spon
diliū non facit coartationē. ¶ Contra quia ex
hac dislocatiōe fit destructio sensus & mot'
in mēbris infra illā ut Auic. quarto can. fē. qn
ta ca°. de dislocatiōe spondiliū. ¶ Dicendū 2m
Rasim ꝓmo cētinētis p° ca°. qđ dislocа° ante
uel retro. aut ē semicircularis ut apparet i gib
bositate & tūc non cōstringūtur nerui nec mu
cha. Et ideo gibbosi non pdūt sensum & mo
tū. Aut est angularis. uerbigꝫa una sola spon
dilis intus uel extra pelliť. sic uidem' i casi

bus sup dorso & tūc nucha & nerui constrī
gunt & ꝑprie nucha & homo pdit sensuz &
motū. & morīt secundū pluriᵐ. ¶ Tertia cā
istius constrictionis uiaꝝ & poroꝝ est grossi
tudo substātie mēbri. Possumꝰ aūt per gros
situdinē itelligē apostema q̄ q̄nq; iuxta ner
uū nascēs coartat illū uel grossitudo. i. eminē
tia mēbri. & talis eminētia potest fieri etiaz
sine apostemate ut notū ē i duricietibus neruo
ruz & cordaꝝ & alioꝝ mēbroꝝ.

¶ REPLETIO. Hic declarat secūdam cām.
¶ Considerādū q̄ huic materie assignat qua
tuor loca aut totū mēbrū paraliticuz. quia to
tū est infusuz flegmate. Et q̄tuz ad hoc dixit
ex materiis huidis currētibus qbus mēbrū
humectaī & currūt in uacuitates oiuz mem
broꝝ. s. que fiūt paralitica siue sit unū mēbꝝ
siue plura. ¶ Secūdus locus ē ꝑncipiuz neruo
rū. i. ꝑncipiū sue originis. ¶ Tertius locꝰ est
ramus nerui qui ramꝰ uadit ad mēbrum &
mittit aliū ramuz ad aliud mēbꝝ. ¶ Quar
tus locus est uia spiritꝰ currentis in eis. i. mē
bris uel neruis. Per hāc uiā possumꝰ itelliga
re uiā spiritꝰ uitalis. s. artariā ex eius eniopi
latione possibile est tolli sensuz & motū. Secū
do per uiā intelligamꝰ uiā que in cerebro uꝰ
nucha est que respicit principᵐ nerui. Tertio p
uiam. i. ramū nerui apropatū mēbro. qa iam
est in mēbro fundatus. Quarto uiā. i. poros
mēbri in qbus currit & recipiī spiritus sensi
tiuus & motiuus. q̄uis relique ptes illius mē
bri nō sint inbibite materia. ¶ Consyderandū
q̄d per materias humidas currētes i manife
sto sermonis intelligimꝰ flegmaticas materi
as a qbus plurimū fit hec opilatio. Tamē &
alie materie fluētes & opilantes possent illud
facere ut mſia & etiam sanguis. & rarissime
coª. ut notū est. ¶ Apostema uero parz. Incisio
in longitudine nō nocet. s. multuz qa non pro
hibet incessus spiritꝰ. i latitudie ꝓhibet &c̄.
a mēbris que imbibunt ex meatibꝰ. i. quibus
meatus pleni spiritu exhibēt spiritū & mem
bra inbibūt sibi illū spiritū qui &c̄.

¶ ET SCIAS &c̄. ¶ Iaz Auic. inuestigauit cau
sas paralesis absolute. Hic inuestigat causas
paralesis ꝑprie. qa iuestigat quare una pars
corporis absq; alia fit paraletica. Et ꝑmo pre
mittit quodā pro suo fundamēto. zº declarat
ꝓpositū ibi zª. Non ergo ꝑma i duas. ꝑmo p
mittit. zº ꝓbat ibi zª. Quomodo enim. dicit
ꝑmo q̄d nucha est similis cerebro i diuisibili
bus suis ad duas diuisiōes. s. dexteraz & sini
straz. dicz sensus nō discernat eas sic i cerebro
Quomō arguit sic. nucha ꝓcedit a duabꝰ di
uisionibus cerebri. qa a cerebro i duas diuiso
& loco diuisiōis. ergo est diuisa. Consyderā
duz q̄d cōsequentia simpliciter nō teneret de
quolibet orto a cerebro. qa zᵐ hoc neruꝰ qli
bet esset diuisus. sed tenet de eo qd nascitur
a duabꝰ diuisionibus. ita q̄d ab utraq; parte
cerebri nascit. Et ideo dixit a duabꝰ diuisioni
bus ¶ No. ergo ꝑmo ostendit. q̄re paralesis
sit i uno latere & nō i alio. zº ostēdit q̄re fit
in qbusdā ptibus & nō aliis siue sit totū cor
pus ꝓter faciē siue sit medietas totiꝰ siue unū
mēbꝝ ibi secūda. Et scias. ꝑma i duas. primo
facit hoc. secūdo addit. quedā ad declaratiōez
dictoꝝ ibi secūda. Et scias. ꝑma in duas. ꝑrio
facit hoc. secūdo q̄d dixit declarat ibi secūda.
Et non est. Dicit ꝑmo q̄d cerebrū purgando
materiā seruat siue defēdit naturā uniꝰ duo
rū lateꝝ. Et expelit ad latus debilius. & ma
gis susceptibile & hoc q̄tum ad naturalē de
bilitatē. Et cui lateri accidit ꝓcussio & ictus
Et hoc quātū ad debilitatē accidēt talē. Et ad
q̄d expelliī &c̄. & hoc q̄tum ad rectitudinē
quia materia lateris dextri cerebri expelliī
ad dextrū & sinistri ad sinistrū nuche hoc tñ
nō cōsonat dictis cōciliatoris ut apparet sen
ꝑma sup caº de apostema. in questiōe quadaz
Et hoc ē q̄d dicit & su. latus ad q̄d expelliī
est latus ad q̄d expelliī supfluitas lateris ce
rebri q̄d su. latus ad q̄d expelliī ē ut ipm. s.
latꝰ cerebri EENON est. hic declarat q di
xit. s. q̄d natura cerebri seruit & defēdit unā
ꝓtem & expellit ad aliā. Et dic q̄d hoc nō est
mirandū. qa natura. s. regēs corpus uel natu
ra. i. uirtus naturalis discernit q̄d ē subtilꝰ
ad discernendū q̄ hoc sit. Videmus. n. q̄d di
scernit medicinas cōtrarias ad inuicē mixtas
discernit unū humorē ab alio. imo partem a
parte. Et hoc apparet ex ꝑmo liº. s. sen ꝑma
caº de uirtutibꝰ. ubi sunt tacte opatiōes uir
tutū. & etiaz i multis capitulis ꝑmi libri. hoc
aūt dixit Auic. ꝓpter Rasiz pº cōtinētis et pº
caº qui ualde miraī de hoc tñ hec est ueritas
quā Auic. ponit & Gal. ꝑmo de interioribꝰ ul
timo caº. ET scias Iste canon ponit quedam
ex quo declarañ dicta & dicenda & uult q̄d
multociēs materia humida. s. fluxibilis mul
toties expellit ad extremitates qa calor in
corpore dnatur. & hoc qa factus est subitus
motus ex timoī. s. de futuris aut pauore. s. q̄d
ꝑteritis. aut ira āt delitiis alias cōtrouersiis
i. rixis aut angustia. ¶ Diceret aliquis quo
ex tristitia siue angustia fit subitꝰ motꝰ. imo
paulatinus ut sumiī ꝑmo can. fen. ij. caº q̄ ac
cidentibus anime. ¶ Itē quo ista accidentia
aie faciūt dñium calidi tatis. Timor. n. & an
gustia infrigidāt. ¶ Ad ꝑmū dicendū q̄ per
motū subitū itelligemꝰ motū nouū in calore.
& saltim oia anime accidētia i sui ꝑnº aliq̄d

ſubito pmutāt. ¶ Ad ſecundū dicendū duplici ter. ṗmo qđ Auic. nō uult dicere qđ iſta acci dentia faciant dñari caliditatē. ſed uult dare duas cās ꝓpter quas materie. qñq; expellunt̄ que pri⁹ non expellebant̄. una cā eſt. quia ca lor modo dñatur & prius nō dñabat̄. Et h⁹ pōt fieri ꝓpter multas cās quas narrare eſſz prolixū. Alia cā eſt ſubitus motus in calore & ſpiritu ex quo accidit materiā moueri que prius nō mouebat̄. unde calor mouet̄ ad eius expulſionē. Secūdo mō poſſum⁹ rñdere qđ Auic. det unā cām. ſ. uictoriā uel dñiuz calidi tatis in corpore ſuꝑ materiā. Et iſta uictoria fit ex ſubito motu ꝓpter accidētia aie. Conti git enim qđ ex aliquo irascibili uel timoroſo uel gaudioſo. caliduz cōmotū ſubito fortifica tur. & hoc uel ut uindicz ut i ira uel ut ꝓſeq̄ tur ut in gaudio uel ut ſe defendat uel preui deat ut in tiore. Calidū autē quaſi uigoratuz expellit materiā. imo cōmouet̄ materia in acci dentibus anie. que prius quieſcebat & ipa cō mota ſtimulat ad expulſionē et neceſſitat. Vir tutes autē naturales neceſſitatē aſſumtes ue hementius operant̄ ut Gal. i commen⁹ quarti pulſuū ṗmo commen⁹. Et ideo uiſi ſunt qdā liberati a fortib⁹ egritudinibus materialibuſ ꝓpter timorē & alia accidētia anie ut innuit Auic. lib⁹ ꝓmo fen 3ª de exertitio r⁹ cap⁹. unđ dicit. Nauib⁹ ferri i mare altum ē forti⁹ i re mouēdo egritudies quas nominauim⁹ ꝓpte rea qđ zᵐ animaz letitia & triſticia diuerſifi cant̄ &c̄. & Raſis .ix. conti. ca⁹. de q̄rtana dic̄ qđ apud indos eſt expertum quod inuadere quartanarium enſe euaginato & facere qđ ſerpentes aggrediāt̄ eos extractis dentib⁹ q̄ curat. & hoc nō eſt niſi inducēdo timorem et motū faciēdo ſubitū in calore naturali. uñ do minatur ſup materiā. Conſiderandum qđ ex iſto canone Auic. habz tria. unū eſt quomodo ex accidētibus anie pōt fieri paraleſis. poteſt etiā haberi quomō ex accidētibus anie cōtin git qñq; curari paraleſiz. Nā materia hūida ii eſt in uenis poteſt moueri ad neruos & fa cere paraleſiz. Sz ſi homo eſt actu paraletic⁹ pōt materia faciēs paraleſiz ꝓpter accidentia anie moueri ad exteriora & liberabit̄ homo. Et ideo littera poteſt aliter exponi ut dicat̄. multociēs expellit̄ materia humida. ſ. que fac̄ paraleſim ad extremitates. ſ. extra & recedit a neruis. unde homo liberat̄. Tertiū qđ ex h⁹ habet eſt. q̄a ſi natura ex ipetu accidētiū anie pellit materiā ab una pte ad aliaz. qđ igit̄ mi rabile ē q̄ pellat ſiñ ill⁹ ad unā ptē nuche & nō ad aliā. ¶ ET SCIAS. Hic pticulari⁹ iue ſtigat cāz & modū zᵐ quē cōtigit totū paleti cari aut medietatē aut ptē. & p⁹ qñ nocumē tū & materia ē in cerebro. ſecūdo qñ eſt i nu cha. tertio qñ ē in neruis. Ibi ſecūda. Si autē ſunt. Ibi 3ª qđ ſi nō fuerit. ¶ Conſiderandū dixit leſio & materia. quia leſio a cā materia li. q̄a iſte cāe ꝓprie faciūt has diuerſitates in paraliſi ut ſuꝑ apparuit ul⁹ dixit leſio q̄tum ād cās ṗmitiuas quaſdaz ut ē pcuſſio. & ma teria q̄tum ad cās huōrales. ¶ Cōſiderandū qđ pmeatus Auic. ītelligit uias in ſubſtātia cerebri directas ad ṗncipia neruoꝝ. dicit g⁹ ſi leſio & materia ſunt i uno latere uel in mea tibus uni⁹ lateris paraliticaꝫ ps illa corporis & medietas faciei & patet. ¶ De ſecūda pte dic̄ qđ ſi leſio & materia ſunt apud originez q̄a in ṗn⁹ totius nuche & utriuſq; ptis eius. totuz corp⁹ paralitic̄at̄ ꝓter faciē. Et cuti capi tis accidit ſtupor ſi ꝓhibet̄ q̄a ꝓhibet̄ &c̄. quia nerui dātes ſenſuz illi cuti naſcunt̄ a cer uice. i. coilo. ſ. a ſecūdo pari. ut oſtēdim⁹ ṗmo can. ſen. i. ca⁹ de ano⁸. neruoꝝ a nucha. Si aūt ſunt. ſ. nocumentum & materia i latere. ſ. uno nuche cōicat &c̄. parz. Q uod ſi ſunt deſcēdē tes. ſ. leſio & materia ab origine ſubmergen do. l. totā nuchā ſc̄dm ꝓfūditatē ibi capiendo uerbigꝝa i loco renū aut i latere uno. ſ. nuche molificat̄ & pro. i. paraliticū fit qđ ſequitur &c̄. q̄a una ps uel oia infra illū locū. ¶ Q đ ſi nō fuerit. ſ. nocumentū ſiue paraliſis molliē &c̄. ſiue i toto quia i ṗn⁹ uel in toto. q̄a per totū neruū materia inbibat̄. aut in mediate. quia i uno ramo p⁹ in pte. ſ. nerui apropata mēbro ꝓpter illud q̄ uenit ad ipm. ſ. mēbruz de illo. ſ. neruo leſo. q̄a leſus ē cū p illū nō ua dit ſpirit⁹. leſo dico ꝓpter materiā &c̄. ſuple aut ꝓpter alias cās ſuꝑ dictas. ſed dixit plus de iſtis tribus. q̄a plus cōtingit ex his aprop̄ ari nocumentū neruo. ¶ Paraliſis oſtēdit q̄ modo paraliſis ſequat̄ q̄ſdam egritudines. Et primo qūo accidat ut criſis colice. ſecundo ut criſis febriuz acutaꝝ. Ibi z⁸. Et eſt paraliſis. prima i duas. p⁹ ṗmittit. z⁹ ꝓbat. Ibi ſecūda Nam q̄dā qđ primo dicit patz. & declarabit̄ ſtatim. Nā prio ꝓbat p auctoritatē. z⁹ p rōez dando modū. Ibi z⁸. quaſi dic̄. primo q̄daz. ſ. Aliab. viiij. terapē. viiij. ca⁹. auctoritate Pau li. ¶ Cōſiderandū q̄ hoc qđ dic̄ aliquib⁹ an nis pōt dupliciter exponi. primo aliq̄bus ānis. ſ. ſup hoie. quia homo pluribus ānis ſit paſ ſus colicā. alio mō aliquib⁹ ānis. quia ſit egri tudo ſequēs cōſtitutionē anni. & ſit q̄ſi peſti lētialis. Et hoc uidet̄ cōforme dicto Auic. in fra ſen. xvj. de colica. p⁹ cap. cuz dicit. Et qñq; accidit colica & yleos zᵐ ſemitā accidētie eg̃ tud'nū peſtilētialiū. ¶ Q VASI ENIM. Hic ꝓbat per rōez & arguit ſic. Materiā coli ce natura pōt pellet̄ đ iteriorib⁹ ad exterio⁸

ergo pōt colica termīari per paralisim. imo cū hāc hāc expulsionē multū sequit paralisis ancedēs est notū ex prīo isto q̄ materie ab ultia superficie corporis pōt intus trahi ut 3° de uirtutib⁹ naturalibus penult.ca°. ergo mlt tomagis ab itus ad extra.cōsequētia ē nota. qa qn natura mouet materiaz colice ad exteriora nō denuntiat siue ostendit nisi forsan raro talē euacuationē cū sudore.immo hoc ēsset ualde manifestū.& ostenderet maxia potēa uirtutis.ergo illa materia stās i neruis.faciet paralesiz. Et hoc est qđ dicit q̄si eniz natura expellit neruis.i.ad neruos &c̄. Dubitat de modo ꝓuentus materie colice ad loca i quib⁹ faciat paralesiz. Dicūt quidam qđ colica fit qnq; ex materia flegmatica a cerebro ad intestina fluente.cōtingit ergo qđ natura illā materiā diuertit qnq; & pellit ad neruos. Ali⁹ modus dicēdi est qđ materia stans circa intestina.s.materia humoralis pōt a natura moueri uersus spōdiles & penetrare in nucham uel ꝓncipia neruoꝝ.ul mouet uersus neruos sparsos per corp⁹.& fiet paralesis. Et tu uidisti in fratre de ordine p̄dicatoꝝ.Nec est nouum tales expulsiones fieri ut apparet in commento afforismi septīe pticule.q.bus iter frenes &c̄.Et sen xiiij.cap° de cāis ydropisis.

Ex quo apparet qđ talis paralesis fit ꝓprie in colica humorali nō in uentosa siue fecali. Materia autē istius est flegmatica licet nō sit impossibile etiā si esset colerica.imo uidetur qđ secūdū iudi^m quorūdaz medicoꝝ materia faciēs istā colicā que terminat ad paralesim sit materia calida.unde curabāt illā colicam cū frigidis.& pseruabāt ab epa & paleſr ut scribit Auic.sen.iij^a.prio cap°.Illa ergo paralesis esset ex opilatione facta in neruis ex materia illa q̄uis sit calida.Ego autē uidi nouā paralesim in matheolo de aīsio.habuit eniz iste duritiem & magnitudinē splenis que peruniebat usqz sub umblico & usq; ad dextram incurrit paralesiz fere totī⁹ corporis et scabiē fedā & cessauit splen pfecte.Et cū euacuatiōe mīci hūoris curatus a paralesi & scabie. Ex q.bus apparet ꝙ lz paralesis utpluri^m fiat a flegmatica materia.pōt tn fieri ab omni hūore.quia qlibet pōt opilare ut Auic. dicit sup̄ sen p^a ca°.đ q̄litate accidēti soda ex materriis Et multocies. Causa est secūdū quosdā.quia nerui motiui sunt magis poros sed sensitiui sunt magis stricti in poris.Indigēt.n.motiui nerui pluri spiritu & calore q̄ sensitiui Et iō materia colice expulsa ad extra pl⁹ recipit in neruis motiuis q̄ sensitiuis in uttisq; tn pōt recipi &c̄. ¶ ET EST. Ponit quēdaz cañ. & ꝑmo ꝑmittit.secūdo declarat.ibi secunda.

ET ILLVD. Considerandū ꝙ pegritudies acutas intelligit apostemata cerebri siue calida siue frigida.Intelligit ēt fe.continuas sine apostemate.quia p expulsionē materieꝝ hanc pōt fieri paralisis ut notū ē. Et illud declarat determinādo se ad acutā febrē cui⁹ reliquie remanēt in partib⁹ crebri.& hoc uel quia eḡ tudo fuit in cerebro ut freneſis.uel qa p partes cerebri natura facit crisiz impfectā ꝓpter debilitatē ex crate uel ꝓpter debilitatē ex accidēti uel natura dixit remanet post latum qa post crisim illā impfectā soda &c̄.Deinđ expellit ipm.s.residuū expulsiōe grauiora is.i. difficultatis quia grauiter & difficulter expellit & non perfecte potens &c̄. quare accidit paralisis & similia.qa posset fieri alie crises pmutatiōis ut apparet quarto can.sen z^a primo ca°. Q uod aūt paralisis possit accidere. ut crisis freneſis apparet pr Aliab.viij.theorice.viiij.ca°.& paralisis i fortitudie frigoris quia debilitat calidū & multiplicat flegma dicit post qnquaginta &c̄.quia flegma multiplicāt & patet ꝙ dicit. ¶ PARALETICI AVTEM PVLSVS. Pōt dici quod hic incipit ponēr signa & ꝑmo generalia.z° spālia scdm diuersitatē cāꝝ.Ibi z^a. Illa autem.prima in duas.ꝑmo ponit sig^a significātia eam. secūdo docet ꝓnosticari. Ibi z^a. Et quodcūqz mēbrū. Prima in tres.ꝑmo ponit sig^m sumptū a pulsu.z° ab urina.3° ireꝝ a pulsu in quadam dispō. Ibi z^a. Et urina.ibi 3^a. Et qnq; accidit uel aliter pōt dici qđ hic Auic.ponit q̄s dam canones cōpletiuos.ut suus modus ē in fi.capituloꝝ. ¶ Circa ꝑmā ptem diceret aliquis q̄ uirtutē frangit.i.debilitat paralisis. ¶ Secūdo.d.quis ipe ꝑmo dicit.qđ est rarus postea dicit ꝙ est frequēs. ¶ Ad ꝑmū dicēdū qđ paralisis frāgit.i.deiecit uirtutē uitalem quia ꝓprie ē passio frigida & humida.unde spiritus uitalis in corde uel artariis in caloꝝ remittit. ¶ Fit ergo pulsus debilis tardus & rarus ꝓpter debilitatē uirtutis & ꝓuationez necessitatis. ¶ Possum⁹ ēt dicere qđ debilitat aialem uirtutē & sic mollificat pānic⁹ tegēs artariā.& iō non pōt apparēr pulsus debita mag̃tudo nec fortitudo ex hoc. ¶ Ad secundū dicendū qđ freqn̄tia non est cōnaturalis pulsui paraliticoꝝ.Sed qnqz aduenit cū multū cadit uirt⁹.& iō sua frequētia ē uicissitudinaria.i.aliq̄ uice aduenies.& non ē hns ordinē nisi ut cōtingit cadere uirtutē.Et hoc est qđ dicit.& fit freqns pulsus.s quādoqz Et eueniūt ei uicissitudines .s.in freqn̄tia.qa aliquādo siue aliquib⁹ uicibus fit ista frequētia.ut cū cōtingit uirtutē multū cadere sine ordine &c̄. ¶ Alij exponūt uicissitudines ideſt

frequẽtes pulsationes. Q ue uero dicta sunt sumũt a Gal'. i cõmento pulsuũ tractatu. i ij. .xvj. cõmẽto Et ab Aliaba. vij. theorice .viij. ca°. ¶ ET VRINA. Hic ponit z^m cañ. Et dubitaẽ an urina cum albedine aparẽs sit grossa uel subtilis. ¶ Respõdet Albert^9 qđ subtil' quia flegma qđ istã urinã igrossaret tendit ad alia loca. s. ad neruos. ¶ Aliter dicẽdũ qđ cõtingit istã urinã esse subtilem qñq; ppter opilationẽ. et quandoq; grossam propter dominium sꝓatis cuius pars etiam cũ urina põt expelli q̃uis ps opilauerit neruos. ¶ Consyđ randuz qđ quatuor causas ponit ppter quas urina põt esse rubea in paralisi. Cuz enim paralisis sit morbus frigidus. debet esse causa albedinis in urina. Si ergo urina sit rubea est propter alterã causarũ prima quia cõiungaẽ eis debilitas renum in discernendo sanguinez ab aquositate. uadit. n. urina ad renes cũ aliq̃ parte sanguinis ut ifra fen. xviij. primo cap°. Ista autez debilitas quandoq; est accidentalis .i. accidẽtaliter cõiuncta paralisi. qñq; est ppter cãm ex paralisi. ut cũ cõtingeret pãniculũ colotoriũ relaxari & molificari. ut non possit fieri urine colatura debita. Secũda cã est debilitas uenaꝝ. s. post epar ab attractiõe sanguinis. unde remanẽs i epate põt tingere urinaz uel debilitas uenaꝝ. s. epatis ab attractione. i. mũdificatiõe sanguis ab aq̃sitate. ¶ Tertia cã est aliq̃s. dolor q̃ forasse eis accidit. ¶ Quarta cã est ppter eꝯtudinẽ eis ppinquã. i. ppter febrẽ sed̃m q̃sdam. tñ febris nõ uideẽ dispositio eis ppinqua. ¶ Dicendũ g° qđ intelligit ppter hoc uel opillationẽ i uenis. unde sequẽte putredine fit tincta urina. uel intelligit opillationẽ in porofelleo & circa faciẽ intestinoꝝ ex multiplicato sꝓate in eis. unde colera retenta tingit urinã. Has cãs ponit Auic. in sermõe comuni. ꝓmo can. fen. z^a. ca° de signis sumptis a colore urine. ¶ ET Q VANDOQ VE. Hic ponit z^m can. Et dubitaẽ cũo unuz latus põt esse frigidũ & aliud calidũ. ¶ Respõdetur ꝙ paralitico existẽte uno latere põt sup uenire febris. ex qua apparebit in pte sana calor. sed in pte paraliticata cõmouebit flegma quo cõmoto impmit sensus frigoris. Sic apparet etiam in febre in qua extra sentit frig^9 & intus calor. ¶ Iste modus dicendi posset ealũniari. qa forsaz sꝓa faciens paralisim non est modi illius. cũ sit sꝓa subtile aq̃sum magis Aliter põt dici qđ i uenis alicui^9 possunt esse humores flegmatici crudi. & humores coleratici & natura ad unũ lat^9 pellet coleram. & ad aliud sꝓa. in latere ergo frigido erit pulsus đ iectus. i. puus debilis tardus rarus ad hoc. i. intãtũ qđ cogunt ipm. s. latus iudi^a eius frigida. i. iudicare qđ sit frigidũ. uꝑ iudi^a. i. sig^a frigida. qa apparẽt cum hoc alia signa frigiditatis. Et ita intelligendũ est econtra qđ i latere calido apparet pulsus uelox & frequẽs & iudi^a caloris. qa ad tactũ sentit̃ calor et apparet rubor. Et qñq; peruenit ad hoc ut oculus minoretur. Dubitaẽ q̃s oculus minoratur. Respõdet Bertuti^9 qđ ocul^9 oppositi^9 oculo partis in qua est paralesis. ¶ Iste sermo nõ ẽ ad mentẽ Rasis. Nam. xviij°. cõtinentis cap° de mirabilibus in fine. dicit qđ oculus pris frigide ẽ ille qui est minoratus. Et Auic. fen 3^a huiꝰ ca°. de ꝓfundatõe oculi. Respondet Albertus qđ oculus partis paletice ẽ minorat^9 & rõem assignat. Naz oculus partis paraleticẽ paraleticaẽ. & tũc oculus san^9 trahit ad se oculũ paraleticũ. & sic oculus paletic^9 trahitur intus. ¶ Iste sermo ẽ ualde corrupt^9. Naz cum accidit oculo paralesis. tũc neru^9 obtic^9 & musculus cõtentiuus relaxãtur. & tũc oculus exit extra. uñ infra fen 3^a ca°. đ exitu oculi. Auic. ponit unã cãm mollificatiõis. Nec illud qđ dicit est ueꝝ. qđ pars sana trahat partem mollificatã ut apparebit infra ca°. đ tortura. Et qualiter illud debeat intelligi ibi dicẽ. ¶ Dico ergo qđ qñ una pars corporis in frigidaẽ tũc põt in parte illa esse paralesis. Et si pars faciei paraleticata fiat oculus illius ptis exibit extra. qa relaxabiẽ. tñ cum hoc põt minorari si paralesis sit mala. unde deficiat oculi nutritiua. stant ergo ista simul ꝙ ocul^9 paliticeẽ & qđ extra relaxeẽ. sicut manus paraletici macrefit & relaxaẽ. Põt etiã in parte illa frigida fieri spasm^9 & põt spasmari collum & musculi oculi. & tũc oculus retrahiẽ i tus. Et hoc modo uideẽ sensisse Rasis .xviij. cõtinentis. ¶ De hãc autẽ materia scripsimus fen 3ª huius ca°. de minoratiõe oculi & ꝓfundicare. ubi scripsim^9 hac auctoritatẽ ex intentiõe Rasis. Et idẽ ponit Auic. ibi & ꝓmo cañ. fen secunda capitulo de pulsu complexionum ¶ ET Q VODCVNQ VE. Hic ponit q̃rtũ cañ. & patet. Causa hoꝝ est. qa q̃n stat habitudo membri & color. significaẽ sanitas uitalis & naturalis uirtutis. & iõ spes ẽ đ cura. ¶ AD PARALESIM ¶ Hoc apparet ex dictis supꝝ. Sz i mliere cui^9 matrix ꝓfocaẽ aggregari põt materie frigide. & exide pelli ad neruos. Et sic põt fieri i febrib^9 tpalib^9. i. pluxis. ¶ PARALISIS VERO. Hic ponit quintuz can. Causa est. qa dislocatio spondiliũ non rectificaẽ nisi raro. s. si sit parua ualde. ut sumitur sen qnta quarti can. ¶ AB ICTV. i. percussiõe uel ipulsiõe nõ cõterẽte neruos uehemẽter. ¶ Q VANDOQ VE. sanaẽ. s. si ueniaẽ añq̃ cõtritio neruoꝝ attrahat corrup

tionē in eis. Si eim corrūpat in locis cōtritis uel sit cōtritio fortis disrūpens neruos nō est spes ut sanet. Et ideo ne cōtussio uel cōtritio attrahat corruptionē & apostema ē incipiendū a flobo^{a} ꝑmo oppositе partis.

¶ ET IAM Q VIDEM dixim^{o}. s. cap^{o} de apostema. & in hoc capitulo.

¶ ILLAM Hic ponit signa paralisis. & ꝑmo ei^{o} cuius cā ē ꝓhibitio penetratiōis spiritus ad mēbra. z^{o} eius cui^{o} cā est corruptio cōplexiōis phibētis ipressionē spiritus. 3° addit can. Ibi z^{a}. Et si est eius cā malitia cōplexionis. Ibi 3^{a}. Et dicitur ¶ Ad ꝑmi euidentiā cōsyderādū qđ spiritus retētio pōt fieri. uel a causa extrinseca uel intrinseca. Primo g^{o} ponit signa paralesis hui^{o} a cā extrinseca. z^{o} itrī seca. Ibi secūda. & si est cū apostemate. Ponit ergo sig^{a} eius que fit a tortuositate. s. spōdiliū a tortuositate. i. cōstrictiōe facta a ligatura. & eius que fit a cāu & similib^{o} & ē notū Consyderandū qđ aliqn̄ neruo pfundo & remoto a loco pcussionis accidit qđ incidit siue rumpit & ignorat hoc. Et accidit. qa gladi^{o} fuit acutus tendēs ad ptem distantem a loco percussiōis. ita qđ nō credit. accidit etiaz. qa in actu casus ab alto. aliqn̄ homo euidēter per cutit unā ptem. & tn̄ neruus distans rumpit ex comotiōe. hoc etiā occultat medico. Signuz ergo est qa subito sicut fuit pcussus uel cecidit. facta est ibi paralesis. & nō confert cura. que autē paralesis recipit curā. s. plus ē que nō est a sectiōe. i. incisiōe nerui. sed est cū apostemate & similib^{o}. s. cāis corporalib^{o}. Q ua si uelit Auic. dicere qđ paralesis ex inciſiōe tali nerui nūq̄ curat. qa nō reunit ille neru^{o} taliter qđ spirit^{o} trāsire possit. Sz paralesis q̄uis sit ab apostemate & aliis causis pl^{o} potest curari. Ego uero audiui mirabilia đ neruis incisis que hic nō recito. ¶ ET SI EST Hic ostendit qn̄ retētio spirit^{o} fit a cā intrinseca. & ꝑmo ponit signa paralesis p se ueniētis z^{o} ponit signa paralesis cretite accidentis. Ibi secūda. Et si sit. Pria in q̄tuor. Nam p^{o} ponit signa paralesis facte ab apostēate. z^{o} facte ab humiditate nō apostemāte. 3° ponit signa facte a tortuositate. q̄rto ponit signa modi se habenti materiā. Ibi z^{a} paralesiz autē. Ibi 3^{a} Factā uero. Ibi q̄rta. Et si materia. Prima in tres. ꝑmo ponit signa pareleſis ab apostēate calido. z^{o} ab apostēate duro. 3° a molli. Ibi z^{a}. Et si. Ibi 3^{a}. Si autē. ¶ Q uod dic̄ i ꝑma pre est notū ¶ Circa z^{am} ptem diceret aliquis. Si apostema durū esset intus uersus nuchaz. uel etiā uersus pfundū corporis quo per tactuz posset discerni ¶ Dicendū dupliciter. ꝑmo q^{d} nō loquit̄ de illis apostēatibus duris in rīsecis sed qn̄ sunt extra. s. circa loca spōdiliū uel^{z} extra. uel in aliquo manifesto loco corporis. Vel dicendū qđ i quocūq; loco sit neru^{o} q ex illo apostemate duro lediť. q̄si pcipitur dur^{o} in sua ramificatōe. & sic corde & paniculi icō positi ex illo. unde Auic. cōsideratio sensibilis in neruis. s. quia apparet aliqua durities.

¶ DOLOR ANTECEDENS. Dic̄ Albertus qđ dolor antecedit qn̄ hoc apostēa durez fit per uiā defluxus. qa materia fluens soluit continuū. sed si materia cōgregeť per uiā congestiōis nō fit dolor. Nam accidit per ipsam .i. per ipm dolorē tortuositas. i. porox opilatio. uel apostēa calidū su. ex q̄bus fit paleſis. Ista expositio est mstū rudis homini itelligēti in ꝓncipiis medicie aliqd. & ideo eā non reprobo. ¶ Dico igit̄ qđ cū apostemate duro. s. melēcolico uel duro. quia cū durities^{b} neruorū nō ē dolor actu. ut apparet fen z^{a} ꝑmi libri. & fen 3^{a}. quarti can. Q uandoq; tn̄ ante huius apostemata dura & hui^{o} durities fiūt dolores. ut cū apostema durx fit ex ꝑmutatione apostēatis calidi. tūc eim accedit dolor. Similiter cū hui^{o} durities sit in neruis siue cordis siue iūcturis ex distortiōib^{o}. qa tūc fit dolor. Sed cū in loco distorto fit inodatio & induratio materiex. unde apparet apostēa durū s. dictū nerui durities tūc cessat dolor. Et hoc est qđ uult dicere Auic. dolor añcedens .s. nō cōiunct^{o} actualiter. sed pcessit. & hoc scđm pluri^{m}. Nā secundū plurimū accidit p ipāz. s. duritiē que facit palisim p ipam dico. quia ante ipāz tortuositas. i. cōtorsio circa spōdiles uel iūcturas alias ut^{p} cordas. aut apostema calidū ex q̄bus sequit̄ durities. s. apostex dux uel sibi simile. uñ pōt fieri paralisis.

¶ SI AVTEM sig^{o} est difficilis. quia ualde cōuenit cū paralisi a materia flegma^{a} sparsa z^{m} quasdā dispositiōes. quia tpre putredis materie flegmatice mollis &c̄. Ab augmēto doloris &c̄. Nam qn̄ homo mouet circa locū apostematis sentit dolorē cū q̄escit q̄etatur.

¶ ET CIBOS. quia mala cibaria faciūt in loco sentire dolorē uel quia post repletionē sentit dolorē. ibi. ¶ EVENTVS nō fit subito. Contra. qa materia pōt subito fluere. Respōdet albertus. qđ hoc apostex si accidat p uiā defluxus fit subito. sed p uiā cōgestionis nō fit subito. ¶ Aliter dicendū ꝙ compat euētū apostematis flegātici fluxi ad euentū apostematū calidox que magis subito fiunt.

¶ ET EX oibus. Exponūt. i. cū omnib^{o} signis apostematis flegmatici. ¶ Aliter. tn̄ dicem^{o} ꝙ Auic. hic ponit signū quoddā cōe oibus speciebus paralisis frigidis ab apostematib^{o} siue

calidis siue duris siue flegmaticis. Nã patiẽs qñ uult mẽbꝝ suũ paraliticatũ ex aposteate mouere. sentit q̃si sit aliqđ phibẽs in lo° apostematis ut notũ est. unde & ex oĩbus istis. ſ. apostematib⁹ &c̃. Paralisiz sentit. ſ. medicus uel infirm⁹ qa iudicat to^m mẽbrũ esse remol litũ. nec affirmat ꝑcipuũ locũ passiõis cũ uꝑt mouere & nõ pót. ¶ FACTAM uero. Hic ponit sig^a paralesis facte ab huõre nõ apostemate & patz. Grossitudo neruoꝝ est eoꝝ in grossa° siue ĩduratio in aliq̃ parte ut fiat ibi sicut nodus. unde ĩ reliq̃ neruo sensus & motus impedit. Et de hac dixit sup̃ cum dixit qñq̃ cõtrahunt pori ꝑpter grossitudinẽ sub stãtie mẽbri. Vel posset dici grossitudo. i. ĩdu ratio in toto neruo. Sigficat g° talis paralisis .i. ꝑuatio sensus & motus. quia si membruz cõtrahat. quia hoc faciat eger uel alius tũc nõ faciliter reuertit ad dilatationẽ. Et hoc qa sic citas illa seruat for^am. et mẽbꝝ paliticũ nõ ap paret molle sic ut in natura paralisis que est ꝑprie mollifica°. & dicit absoluta paralesis. Ista eniz paralesis nõ est pura. immo est cuz quadam duricie & quandoq̃ tensione.

ET SI. Hic ponit signa modi se hñdi mate rie. Et ꝑmo ponit signa qñ materia flegmati ca est cũ sanguis habundantia. z° qñ est nuda .ſ. a. sanguine sepata. Ibi z^a. Si uero. Dicit ꝑ mo qđ signat eam guidez. i. uene colli que ap parẽt plene. & uene. ſ. relique. & oculus. ſ. rubeus &c̃. ¶ PREDICTE. Multociẽs .ſ. p° libro sen. z^a cap° de signis dominij humoruz & pluries sen ꝑma huius Q đ dic̃ z° patet.

¶ ET SI SIT. Hic põit signa paralexis cre tice uenẽtis & patz etiam. ¶ ET SI EST ¶ EIVS CAVSA. Hic ponit signa paralesis facte a corruptõe cõplexiõis. unde mẽbra non suscipiunt impssionẽ spiritus. hec autẽ cõple xio erat frigida & humida. Et dicit ꝙ palesis ab hac cõplexiõe non accidit subito. Contra quia subito põt homo ifrigidari ab opio uel aere. ¶ Respondet Albertus qđ loquit đ ma la cõplexiõe facta a cã intrinseca. Sermo iste nõ uidet intelligi aliter nisi qđ mala cõplexio facta ab hũore frigido & hũido ut a flegma te nõ accidit subito. Et hoc est cõtrariũ ei⁹ ꝙ dixit sup̃ ꝑmo cap° huius sen. Etiã ista cõple xio frigida & humida nõ est singularis. i. sine materia. Nisi forsan uellet intelligere đ mala cõplexiõe frigida & humida q̃ ipressit hũor & remãsit post humoris euacuationẽ. Aliter igit dicendũ qđ loquit de mala cõplexiõe sin materia que ꝓuenit a cãis extrinsecis ut aere potu medicinaꝝ frigidaꝝ & similibus. Et cõparat eam ad impssionẽ factã a cãis extrinse cis facientib⁹ paralesiz ꝑ uiã solutionis con tinuitatis. paralesis eniz facta a solutiõe conti nuitatis cuz ferro magis subito accidit q̃. hec. & tamen ambe fiũt a causa primitiua.

¶ NEQ VE SVNT SIGNA ALIA. sc̃z de apostematibus uel materieb⁹. ¶ ET IVDI ¶ CATVR PER TACTVM. Q uia appa ret frigus & humiditas. ¶ ET PER RES ¶ AGENTES .i. per iuuãtia & nocentia. uel p tes agẽtes. i. ꝑimẽtes istã malã cõplexiõem qa iste iuit p aerẽ frigidũ uel potauit opiuz.

¶ ET DICITVR. scilicet secundo cõtinẽtis. VRINA uiridis. ſ. p congeilationẽ q̃ signat humiditates frigidas in corpoẽ que mote ad neruos faciũt paralisiz aut spasmũ. & hoc ꝑ prie ĩ pueris. quia sunt debiles ĩ neruis ut ĩ cõmento tertij ꝓnosticoꝝ sup illo uerbo. spas mus cõtingit pueris &c̃. Et qa pueri possent mori ꝓusq̃ hoc fiat. & qa uiridis color possz esse p uiã adhustiõis & nõ sigficaret palisim iõ dixit. dicit tamẽ uiridis uria apud Auic. si gnat spasmũ in pueris ut ꝑmo can. fen. 3^a ca° de signis coloꝝ urine.

O PORTET ut. Iam notificauit paralisim. Hic ponit eius curam Et ꝑmo ei⁹ sc̃dm se. secũdo ut cõ iungit febri. Ibi z^a. Et scias. Pri ma ĩ duas. ꝑmo ponit curã i generali. z° i spe ciali. Ibi z^a. Illa aũt que ẽ a tortuositate. Pri^a in duas. ꝑmo ponit curã p medicinas. z° p di etam. Ibi z^a in regimie aũt. Prima ĩ duas. p° ponit can. curatiõis ostẽdendo locũ ad quez in paralisi & q busdã aliis egtudinibus neruoꝝ maxie oportz. ĩtendere. Secũdo ponit can. ostẽ dendo uirtutes medicinaꝝ & tẽpus qbus de bem⁹ uti. Ibi z^a. Et nõ ꝑperes Consideran dũ qđ cã eius ꝙ ꝑmo dicit. est qa iste passio nes ꝑprie sunt cões toti corpori ꝑter mẽbra faciet. uel cuz sunt in maiori pte uel in latere uno fiũt ꝑpter nocumentũ factuz in nucha & neruis motiuis ut Mesue ponit ca° de palisi siue tactiuis q̃tum ad stuporẽ inde exeũtib⁹. Et iõ oportet qđ locus appositiõis medicina rũ sit ps posterior. & inde ẽt intendas in eua cuatiõe si expedit. ¶ ET NON. Dubitat an sit ꝑperandũ ĩ paralisi & similib⁹ cũ fortibus. Videt ꝙ sic. quia Rasis. viij. a'mãso. ca° đ palisi icipit curã cũ fortib⁹ medicis. ut pillis fetidis. Ampli⁹ in apoplesia cũ fortibus curamus statiz a ꝓnci°. sed quedã paralisis põt sufocare per ꝓuationẽ motus lacerto rũ pectoris & diafragmatis. ¶ In cõtrariũ ẽ Mesue ca° de paralisi auctoritate Gal°. &. A. hic. ¶ Dicendũ qđ i cura paralisis & egtudinũ materialiũ neruoꝝ. nõ ẽ festinãdũ a ꝓncipio cũ medicis fortib⁹. cã est qa ista agitant materiã siue sint digestiua siue euatiua. Etiam

fortia euacuãtia deiciũt uirtutẽ nõ iuenientia materiã aptã. & iõ oportz tardare usum fortiũ medicinaꝝ regulariter. Tamẽ coacte si paralisis aut spasm⁹ minarentẽ subitaz mortem ꝓpter nocumẽtũ neruoꝝ hanelit⁹ possemus a fortibus ichoare. F x quo soluit z^a istantia.

¶ Ad primã dicendũ ꝙ Rasis ualde cõfundit suas curas in illo nono & idigẽt declaratiõe. & iõ cum dicit icipiem⁹ debz itelligi ꝑmissis aliis leuibus. quia illud ẽ ꝓncipiũ cuẽ fortis.

¶ Dubitaẽ z° qa in forti paralesi docz tarda re usq; ad .14^m. diẽ. Contra qa quãto morb⁹ est fortior tãto magis festinam⁹ cũ medicina forti ut apparet ꝑmo cañ. fen 4ª ꝑmo capitl'o. Dicendũ qđ omis paralesis flegmatica ẽ morbus nõ acutus. & ideo regulariter in usu fortiuz medicinaꝝ oportet expectare digestiõez. Et quãto materia ẽ frigidior & grossior. tanto magis oportet tardare usuz fortiũ euacuatiuoꝝ. Et ideo in paralesi forti. s. per materie maiorẽ grossitiez & frigiditatẽ tardam⁹ usq; ad q̃rtũdecimuz. sed in paralesi de materia nõ sic incepta tardam⁹ usq; ad quartũ uel. 7^m Ad cõtrariũ dicẽdũ qđ in morbo forti. s. acuto qđ nõ dat spaciũ operãdi magis festinam⁹ Sed in forti. i. de materia forti grossa frigida magis tardamus. Et in hac. s. in qua nõ potes uti fortibus leniũt & digerũt. i. leuiter digerunt ut decoctio organi uel maiorane. & nõ sirupus de sticados Mesue. & soluũt. i. leuiter soluũt ut Iera simplex. & nõ yere fortes. Vꝑ posset exponi leniũt. s. uentrẽ. & soluũt. s. non laboriose. Et ideo subdit. Et cũ cristerib⁹. s. ũ multũ acutis. deinde post illud qa cuz potes uti fortib⁹ ut post septimũ. uel. i 4. &cẽ.

¶ IN REGIMINE ¶ Hic ponit curã p dictã & patet ¶ Dubitaẽ qa Auic. docet ꝓcedere i dieta de multũ subtili ad grossaz cuius cõtrariuz ꝓcipitur in ꝑma ꝑticula afforismorum. Dicendum qđ in paralesi ad cõsumptõez materieꝝ tendentiũ ad neruos & stantiũ in eis, abstinẽtia multũ cõfert. & qa de crisi futura nõ dubitam⁹ sicut i febribus continuis dubitamus. ideo posum⁹ stariz a ꝓnci° facere eos tollerare famẽ & sitiz ad materieꝝ cõsũptionem & diuersionẽ a neruis. Regimẽ autẽ qđ ꝓcipit. Ypo. ꝑma ꝑticula afforismorũ est in febribus cõtinuis ꝓprie & in quib⁹ crisim & statum expectamus. ¶ AQVA ORDEI uel mellis. Ordei aqua est in estate & etate calida cõueniẽtior. Sed aqua mellis in yeme & sene. Etiã aqua ordei directe ꝓ neruis non competit cum infrigidet. sed loco cibi & aliis i dicantibus ut distemperantia epatis cõpetit. Et ex hoc soluit contradictio que uidet inter Auic. & Rasiz prio continentis. qui porũ de ordeo nõ laudat in egritudinibus neruorum.

¶ SI NON tollerauerit. In hoc cõsidera qđ subtiliationẽ regis Auic. incipit cõsentiẽte uirtute ¶ AVIVM. leuib⁹ ut ꝑdice uel auiculis paruis. ¶ CIBIS sicis. ut carnes passeꝝ & freguilloꝝ. & siccis per artẽ qa frixis. Deide quia ex cibis siccis & siti cõsumet multũ de materia In mẽsis secũdis. s. loco fructuum.

¶ PINI magne. quia magis cõuenit ut sumit z° can. ca° de gelone. ¶ Cõsideraduz ꝙ duas cãs assignat. quare uinũ non competit. una ẽ quia materias facit penetrare i neruis. ẽ eim penetratiuũ ut apparet in cõmẽto affor. ꝙnte particule. Si inebriaẽ. & ducit secũ materias. Secũda cã ẽ. quia cõuertit i acetũ in neruis. s. qñ ẽ plurimũ. & hoc quia ibi stãs putrefit. & putrefactio facẽ i eo accetositatẽ ut quarto de simplici medicia. Vel ẽt ibi existẽs leuiter ebullit & incõplete. Et hoc ẽ cã acetositatis ut apparet infra fen. iz. ca° de signis dispositionũ sto ¶ ACETVM uero ẽ &cẽ. quia infrigidat & mordicat ¶ ILLA autez. Hic i spãli ponit curã paralesis. & ꝑmo eius que fit a cõtorsiõe spondilium. z° eius que fit a materia flegmatica. 3° eius que accidit secm semitam crisis colice. quarto ei⁹ que fit a solutiõe cõtinuitatis. ꝙnto eius ꝙ fit a mala cõplexiõe sine materia. Ibi 2^a. Si aũt fuerit egtudo ipsa paralisis. Ibi 3ª habẽtes uero illã. Ibi 4^a. Q ue uero. Ibi 5ª illa uero. Excusaẽ aũt a cura palisis facte ab apostemate p id qđ dicet. & p illud ꝙ scit de canonibus cure apostematum i mstis locis. Excusaẽ ẽt a cura paralesis facte ab induratiõe nerui siue igrossatiõe per id ꝙ dictũ ẽ 4° can. fen 3^a de cura duritieꝝ & fen. 4^a. ca° de duritie & torsiõe neruoꝝ. Prima i duas. ꝑmo excusat se a totali cura. z° aliquid de ea ponit secm qđ huic loco ꝑtinet. Ibi z^a. Cum tñ. ¶ Dicit ꝑmo qđ palesis ꝙ ẽ a tortuositate. s. spõdilis & cõpressiõe. s. nerui a spõdili torto curaẽ. secm qđ dicẽ postea &cẽ. s. 4° can. fen 5^a ca° de dislocatiõe spondilis. Si aũt ẽ. s. tortuositas & cõpressio a pcussione &cẽ. est ꝑna cura. qa forsaz ipossibile ẽ reducere spondiles dislocatos. Et dixit hoc quia si fiat a cã intrinseca ut apostẽate uel forti uẽtositate sic accidit gibbositas. tũc ẽ cura possibilior. ¶ CVM tamen. Hic ponit can. curationis. z° remouet du^m. Ibi z^a. Et fortasse. In p^a parte ponit duos can. ꝑmus est qđ cõsidereẽ an materia ꝙ trahiẽ apostemet. an non. Et cu reẽ secm qđ oportz de cura apostematis uel non apostematis. Secũdus can. ẽ qđ medicie ponaẽ sup loco pcussionis. & simile huic ponit. ꝑmo de interiorib⁹ & infra fen. i4^a. prio ca° in fi. & considera qđ hic can. ẽ uerus non

ſolū in paraleſi ex pcuſſione. ſed ēt ex opilati one uel alia cā apropriata prin° nerui. & ideo dixit qđ oz ſcire origines neruoꝝ. & uerificaꝛ ēt can. ſiue iſte medicie ſint repcuſſiue prohi bētes apoſtema ſiue mollificatiue. ſ. ſedatiue doloris & tenſiōis. ſiue ſint calefaciētes. opz eniz qđ ſup loco patiente ꝓncipali ponanꝛ. Et fortaſſe q̄a diceret aliqs pōt ne poni aliq̄ me dicina q̄nq̄ nō ſuper loco. dicit qđ ſic ut cum intēdis trāſponere materiā ad aliud mēbrū. uel ad ſupficiē ſocij uel ad ꝓfundū. tunc eniz nō ſup loco patiēte. ſed ſuper ſocio ponimus. uerbigratia uētoſas. Et inuit in hoc Auic. qđ ſi ad longinquius uel ad oppoſitū trahere ue lis pones medicamen in oppoſito. ¶ SI AV ¶TEM Hic ponit curam paraleſis que fit a flegmatica materia nō apoſtemante & iſta pa raleſis eſt que plurimū accidit. & dicit occulta q̄a non fit a cā ꝓmitiua & q̄a in loco preciputo nō eſt apoſtema. ſed materia eſt magis ſparſa & ideo nerui ſunt remolliri ab illo flegmate. Et ꝓmo ponit eius curā duz ipa perdurat. z° dum ē i declinatione. Ibi z^a. Cum mēbꝝ. Pria in duas. ꝓmo ponit curā ſua ſentētia. z° alio uz ibi z^a. Q uidā uero. ꝓma in tres. prio po nit curā per res alterātes & euacuantes que corpus magis ingrediunt per ſupius uel infe rius. z° per res que extra apponunt. 3° iterū per eas que corp^9 ingrediunt ſiue ptem unā. Ibi ſecūda. Et ipoꝝ ſpōdiles. Ibi 3^a. Et ſcias qđ inſuflatio. ꝓma in duas. ꝓmo inuit cān. ge neralē in uſu medicinaꝝ. z° enumerat. Ibi z^a Et meliora. Dicit primo qđ in cura paraleſis &c̄. duo ſunt neceſſaria. unū eſt regimen cōe dictū in ꝑn° capituli. q̄a ſit cōtent^9 aqua mel lis uel aqua ordei &c̄. Secūdo eſt neceſſariū cōitas materie. i. qđ comitēs materiā. uel cōi tas. i. cān. cōmunis dict^9 ad materias frigidas cū eo qđ ſcripſim^9 quātum ad medicinas & diſſinim^9 quantuz ad regulas ſiue cān. in cūa tione ipaꝝ materieꝝ ſubtiliū. i. ſubtiliataruz ſine additiōe & diminutione. ſ. canonis quaſi dicat hic nō addo nec minuo. Iſti aūt cān. ſūt poſiti i generali ca°. ſen ꝓma & in ꝑn° huius capituli. q̄a nō ꝓperes cū forti euacuatiuo. Vel materierum ſubtilium. ſ. flegmaticarum q̄a materia que facit paraleſim que ꝓprie di citur mollificatio neruoꝝ eſt materia flegma tica ſubtilis reſpectu eius que facit ſpaſmum ut apparebit cap° de ſpaſmo. ¶ Et ꝓmo ponit medicīas euacuātes. z° alterātes. tertio criſte ria & ſuppoſitoria. ibi ſecūda. Et in potu. ibi tertia & opz. Pilule iſte nobis note ponuntur ꝓnto cān. tractatu nono. & ab aliis auctorib^9 ¶ALVEN neſtein. ſunt pilule noīate a loco ī quo tenentur ſcholē. ¶ PILLVLE de ſcetarac .i. de tapſia &c̄ ut pz in 5° cap^9. viiij. uel. x. pil lule fetide. ¶ FIT ſupfluitas in hoc .ſ. uoitu q̄a uidet eius iuuamentū. ideo multiplicam^9 eū q̄nq̄ ſuperflue. uel ſuperfluit qñ ſumitur el^s ſicut ē ꝓprie uel ēt ſi ſumaꝛ eius uirtus cū raffano. ¶ TIRIACA. ſ. antiq̄ & multum laudaꝛ a Meſue. DAV ICH. i. g. grana or dei. neq̄ ſuꝑ. 3. i. quia nimis forſan calefaceret & ſiccaret. ¶ SISAMVM. decorticatū ut pl^9 moreꝛ in ſtomacho. OXIMEL. cū diſpoſi tiōe ſua. i. ſic̄ eſt quia ſimplex oximel cū ſir° mellino. timet. n. Auic. malitiaz aceti. & iō ad dit ſir^m nō acetoſuz. ¶ HAKILETI. nomen ponderis apud q̄ſdaz uni^9 fabe &. g gra. or. Criſterizeꝛ &c̄. ſ. in ꝓceſſu. iclinenꝛ. ſ. cū cri criſteriis & colliriis & ēt fricatiōibus.

¶ET ipoꝝ. Hic ꝓmo ponit curā per unguēta & emplaſtra. z° per uentoſas. 3° iteꝝ per un guēta & empſa. Ibi z^a. Eis ꝓterea. Ibi 3^a. Et admiſtra. dic̄ ꝓmo ꝙ iungāꝛ ſpondiles. ſ. faci endo cōpreſſionē ut dic̄ littera extra. ut meli us ꝓfundeꝛ. ¶ OLEIS fortib^9. ſ. calidis & ſic cis ut ruracio coſtino anetino uulpino & ſimi lib^9. debēt aūt eſſe fortiora. q̄a nerui ſunt mē bra frigida & ꝓfūda & locus etiam nuche ē ꝓfundus & tect^9. ¶ EMPLASTRA rubifi cātia. ut de caſtoreo ſynapi euſorbio iterata ſuꝑ can. generali ſen p^a & in multis aliis ſp: cialib^9 capitulis. ¶ PROPRIE cuz deſtruiꝛ ſenſus. q̄a tūc ſig̃ficaꝛ maior infrigidatio & malitia ipius flegmatis. Etiam quia tūc nō in currit dolorem ex uſu iſtoꝝ. ¶ RADIX lilij. yreos in modū iungēdi. ſ. bñ fricādo & ꝑmen do uel miſcēdo cū aliq̄ oleo de predictis.

¶EIS preterea. Cōſiderandū qđ in appoſitio ne haꝝ uētoſaꝝ Auic. tangit octo. p° locuz ca pita lacertoꝝ. Et exponūt qdaz. i. loca cordaꝝ quia ibi ē diſcopta corda & neruus & uento ſa pōt magis traheꝛ ſanḡnem ad illa. ¶ Sciē dum tn qđ p capita lacertoꝝ itelliguntꝛ q̄nq̄ ptes cordaꝝ. quomō ſuitur ab Auic. 4° can. ſen. 4^a 2° ca°. Sed caput lacerti pōt etiā ſumi ꝑ parte ſui ortus. ut ſumitꝛ ifra ca° de ſpaſ° cū dicit cōtraheꝛ ad caput. Et tūc licet nerui ñ ſint ibi diſcopti. tñ ibi meli^9 pōt applicari uē toſa. & ſanguis illuc tractat^9 retentus in car ne magis forſan retinetꝛ ibi. ¶ Etiaz ipimit in maiori pte nerui. Et ꝛō credo qđ utrobiq̄ poſ ſit poni ſc̄m qđ tibi uidet. ¶ Secūdo tāgit modū operādi circa ptem. q̄a nō fiat ſcarificaꝛ quia tūc eūaretur ſanguis cui^9 q̄ritur retētio niſi forſan ſupfluus eſſet attractus. tūc enim eſt neceſſaria aliq̄ inciſio ut dicit. ¶ Tertio tā git tēpus. q̄a poſt eūationē. ſ. uniuerſalem ne materia ſupflua ad parteꝛ trahaꝛ. ¶ Q uarto ponit cām. quare uētoſe ponunt &c̄. patet.

Quinto formā qa habeant ſtricta capita. & hoc quia melius applicātur. ¶ Sexto modum quia cū igne multo forti ſuctiōe &c̄. Et hoc to^m fit ut forti^9 trahāt. ¶ Septimo tangit di ſtātiā poſitiōis eaꝝ. qa ſi homo ē paralitic^9 in multis partibus uerbigr̄a in manu ꝓpter opilationē in ortu neruoꝝ ſuoꝝ & ī pede ꝓpter opilationē ēt in ſuo neruo. oꝛ qđ uentoſe ponātur ſup diuerſa loca. Sed ſi paraleſis n̄ eſt plurima. qa non ē in pluribus partibus. ſꝛ ſolū in manu. uerbigr̄a. ponātur uētoſe cōiun ctim. ſ. circa unū locū ut circa ſpondiles colli ī ſi. unde nerui manus hñt ortū. ¶ Octauo oſtē dit quid ponendū poſt. quia picē ēt gummaꝛ pini qa cōfortāt & retinēt ſanguinē attractū ¶ ET ADMINISTRA. Hic ponit curā per unguēta. Et ꝑmo facit hoc. z^o docꝛ uitare er rorē. Ibi z^a. Cum ſenſus. Dicit ꝑmo qđ uta ris empt̄is calidis rubificatiuis. & poſtq̄ es uſus leuibus ꝑmuta te ad fortia & pꝛ. GIT. dicūt aliqui. i. loliū. Sꝛ git ſimilat̄ nigelle. Et uocat̄ apud nos gieſtone & repitur in frumē to. SCETARAC .i. tapſia. CVNQ VE ſē ſus. Conſiderauit Auic. ꝙ ſi ſenſus ptis pa raleticate ē debilis ex uſu fortiū emplaſtroꝝ poſſet accidere nocumentū. eo ꝙ homo nō ſen tit impſſionē & iō eleuare oportꝛ empt̄m oī hora. ſ. ſepe ſepe & cōſideraē colorē loci ut ip ſe docet. an. ſ. ptrāſeat cutē apoſtemādo & ul cerādo. uel nō pertranſeat. qa nō apoſtemauꝛ rit nec ulcerauerit & patet. ET SCIAS. hic reddit ad curandū cum eis que intus ponunt. Primo p caputpurgia. z^o p potū. ꝛ^o per alia q̄ dam. Ibi z^a. Et uinū. Ibi ꝛ^a. Et admiſtra^o.

¶ CONDISI. ſunt q̄dā radicule quibus la nariꝝ lanā limpidant. Sed utimur ell'o p eis cōuertunt a parte. quia ad partē naſi & pala ti ¶ ET SIMILITER. que ſunt ei ſimilia ut gargariſmata ¶ ET VINVM. Hic ſoluꝝ tur queſtio an uinū cōferat neruis de qua cō ciliator dicit differētia. 144. quia uel materia eſt cruda & in fluxu & tūc nō cōpetit qa ma gis facit illā fluere. uel materia eſt digeſta & iam ſunt facte eūones. & tūc uinū paucū anti quū cōfert. qa materias reſoluit & exiccat.

¶ PAVCVM. quia multum noceret.

¶ ANTIQVVM. qa magis calefacit & ſic cat. Sed an debeat dari puꝝ uel linfatū. conſi dera ex cōſuetudīe & diſpōnibus aliis hoc in dicātibus ¶ ET ADMIniſtratio. quia aco rus multā habet ꝓprietatem in eg̃tudinibus neruoꝝ ¶ GRADATIM. &c̄. Primo enim ſumat debiles yeras & poſtea fortiores. Si militer. ꝑmo ſumat paruam doſim ut. ꝛ. i. po ſtea mgānā ut. ꝛ. & ¶ OLEVM etiā de kerua .i. pentadactilis cōfert ut notū eſt. Q VIdā uero ¶ Hic ponit curā quorūdam. Et ſumiē primo cōtinētis capitulo. i. Et forſan ꝙ iſta cu ra ſuffic. & forſan ꝙ idigem^9 fortioꝛib^9. Et oportet nō potēt aquā ¶ Diceret aliquis qūo poſſunt ſumere in potu & nō potare aquā. qa in aqua uel alia reliquida opꝛ qđ diſſoluant̄ Reſpōdēt quidā qđ qñ dicit nō potēt aquaꝛ intelligiē aquā de quinq radicib^9. ſ. fen. pet^o. apij ſparagi. & bruxi. Aliter dicendū ꝙ Aui. uult qđ iſta diſſoluant̄ cū aliqua re ut cū aq̄. Sed poſt iſtū potū nō potēt poſtea qa faceꝛ eam cito a ſtomacho deſcēdere. Ex q^o ſumas cañ. qđ qñ uis aliquā medicinaꝛ in ſtomacho morari nō debet poſt illā bibi ne potus illam a ſtomacho ꝓcipitet Q ñq uero. ſ. cū iteruallo qđ tibi uideī qa nō poſſent continuare qm̄ ca ſtoreū nimis iflamaret eos ¶ ET ILLIS. Iſte poteſt eſſe cañ. per ſe & nō canō. poſitus alioꝝ auctoritate. Et dicerem^9 qđ hic Auic. ponit quaſdā medicias alterātes exiccātes & reſoluētes multū cōferentes in paraleſi. ſicut tyriaca. ſ. antiqua metridatū ſchilite. ponunt in 5° tractatu. p^o alicriteie ē aliqua magna cō fectio quā forſan non habem^9. utimur tū ana cardino. bundacha. qdam exponūt .i. auellana indica. ſed hoc eſt falſuꝝ qa illa eſt fortiter fri gida. ut apparet a Sarapiōe ca^o. de faufel. ſed forſan ē qđ dicit būca ſiue bōcū đ q^o z^o cañ.

¶ CVNQ VE MEMBRVM. Hic pōit cu ram paraleſis qñ iam declinat & membrum paraleticū incipit redire ad ſe. i. ad ſuaꝝ uirtu tem. & ꝑmo ponit multa iuuamēta. z^o dat ca no. in uſu quarūdā medicinaꝝ que tūc compe tunt. ibi z^a. Et in fine dicit. ꝑmo qđ oportꝛ ut exercites. Dilates. i. faces & rarifices cuꝝ frica tione. Et cōſtringas. i. ꝑmas & totū fit ad exci tandū calorē in mēbro & reſoluēdū ſuꝑflua. Sed tu. d. nō ne poſſunt fricare & ꝑmere ātē q̄ ad ſanitatē reuertat̄ ¶ Dicenduꝛ qđ exerci tari de ſe nō pōt ut notū eſt. Fricatiōes autem & ꝑſſiōes cuꝝ oleis & ſine poſſunt fieri. ante ſanitatē ſi materia nō eſſet ī curſu ad neruos Iuuant̄ a febre qñq. qa cuꝝ febris eſt debilis nō tam fortis qđ periculū minet̄. Sed tu. d. n̄ ne iuuant̄ anteq̄ paraleſis declinet ¶ Dicēduꝛ prio ſic. & ideo debet referri abſolute ad pa raleticos de materia flegmatica de q bus ē hic ſermo ut dicat̄. Et ipi. ſ. paraletici ¶ Vel dicen dum z^o qđ iuuamentū a febre eſt magis cer tum cū materia eſt iam diminuta. qa qñ eſſet multa repletio ꝓpter eliquationē materieruꝛ poſſet eſſe ex febre magnū periculuꝛ. Iuuant̄ uocibus &c̄. Totū hoc fit ad excitādū calorē. Poſt euacuatiōes & iuuamēta &c̄. i. poſtq̄ ē iuuatus a medicis quib^9 eſt uſus. iuuantur balneo ſicco qa ſine aqua uel cū aqua ſicca uel

balneis ut de sulfure & similib⁹. Ista enī balnea ante euacuationē dilatarēt materiā. Sz tu .d.xi.terapentice precipit qđ balneū non fiat si particula est debilis. Sed hic est debilis particula ut nerui. Dicendū qđ loquit in febribus in qbus pars debilis posset aposteman. hec autē debilitas neruoꝝ i paralesi ex balneo remouet. Et i fine. Cōsiderandū qđ in declinatione paralesis factis euacuationib⁹ securi⁹ possum⁹ resoluere quā aliquo tpe. tū Auic. ñ uult qđ sint resoluētia cū lenificatōe. i. aptōe siue resolutione pura. qa talia debilitāt membruz laxādo substātiā eius & resoluēdo ipiritum & ideo oportet qđ aliquā habeāt stipticitatem. Stipticū enim remouet resolutiui gratiamen ut ꝑmo cañ. fen 4ª. caº. đ cura opilationum. Hinc accipe qđ anisum aliq̄ hēt stipticitatem. nisi forsan Auic. intelligat oia ista simꝑ mixta esse resolutiua cū aliqua stipticitate Storgia. i. storax liquida. ¶ HABENTES VERO ¶ Hic ponit curā paralisis que aduenit per uiā crisis colice. & ꝑmo ponit unū modū cure. zº aliū. ibi 2ª. Q uādoq; nux romana nō uideť qđ sit aput nos. est enī nux fortiter calefaciēs & exiccās. Et difficile est extraheť ex Antidotario. Et Symon credit qđ in hoc uocabulo sit magn⁹ error in secundo canone. Et iuuant ¶ Consyderandū qđ iste paraliticus. qa est debilitatus ex ꝑcedentibus doloribus colicis nō sustineret fortes medicinas. & iō docet inūgere ex oleis magnis nō uiolēte uirtutis. Aliqui tñ dicūt nō magne cōpositionis. quia paucaꝝ medicinaꝝ ē meli⁹ plurio ut 5º cano. ꝑmo caº. De duabus spicis ut romana & nardi narciſco cepe canino. oleum de oliuis. s. anti quū albulati. i. albotin & est terbentina ut ꝑz in 5º prarice Aliab. capº de paralesi post colicam dicit qđ telat est quoddā cōpositum ex rasina pini & marmore trito. & ē ibi i glosa. Repetiit autē Auic. đ oleo narciſci. ul⁹ ꝓpter diuersas descriptōes. uel ꝑmo usus ē eo solo. & modo mixto. Et ideo dixit utrunq; simul. ¶ QVANDOQ VE VERO. Iste can. potest esse de cura paralesis post colicā. & pōt esse canon in cura paralesis per se uenientis a materia flegmatica. Prio exponēdo. ē consyderandum qđ illa materia in trāsitu ad neruos multū subtiliať. & uenit per uiā defluxus đ parte ad partē. Cura igit nūc ē cuz frigidis in ꝑnº qa cōfortāt. s. repcutiūt & cōstringūt mēbrū ne materiā recipiat. Calida aūt i hoc ꝑnº subtiliādo materiā faciunt eam magis fluere. Nunc aūt post ꝑncipiū oporret curať cum calidis. sed non puris. imo cōfractis ēt cū aliquibus frigidis. ut cū semie endiuie & suco liqritie. & hoc qa ēt intētio ē nō solū resolutio. sz defensio mēbroꝝ ne adhuc recipiāt materiam abintestinis. Et forsan p hūc modū medici curabāt ne ex colica fieret paralesis. s. ingrossando materiā cū frigidis ne ipa ad neruos pene traret ut apparet infra fen. 16 caº. ꝑmo de colica. & ē mens Aliab. 5º. pratice caº de paleſi siue eneruatiōe post colicā. ¶ Secūdo modo exponēdo istū canonē dicem⁹ qđ referēdo ad paralesim p se uenientē a materia flegmatica .s. subtili dulci. & forsan habēte aliquā cum sanḡne mixtionē. que cū puris calidis nec cuz uehemēter calidis debz curari ut ꝑz. ¶ Dubitať. quia ponit sucū liqritie frigidū. Dicendū qđ dicit frigidus respectu illoꝝ. quia est q̄si tempatus. & tñ iter frigida ponit ad sitis sedationē. 4º can. fen. ꝑma caº de regie acutarū fe. Q uidā hic addūt qđ in paralesi uel est timor de materieꝝ induratiōe. tunc non debemus uti calidis puris. sed mixtis cuz frigidis uel non ē timor. Et tūc possum⁹ eis puris uti ¶ Q VE VERO. Hic ponit curā paralisis q̄ fit a solitiōe cōtinui & patz. Causa ē. qa non pōt fieri uera cōsolidaº. partes .n. nerui retrahunť. & si cōiunganť fit ibi durities & opillatio quedā. unde spiritus ptrāsire non pōt. Illa uero. Ponit curā paralisis a mala cōplexione frigida sine materia. ꝑmo in generali .zº in speciali illius que fit potu frigide aque. curatur. n. balneo sicco. s. & calido. ¶ Et scias oxi mel. s. simplex cōfert neruis ꝑ mel. & p acetū febri & zucharū rosa. cōfert febri. Et ideo est usus hoꝝ simul cōueniēs. ¶ Dubitať cuius lateris paralisis fit prauioris cure an sinistri an dextri. ¶ Videť qđ ꝑuius cureť paralisis sinistri. ꝑmo quia uirtus ē i eo debilior ¶ Itē tremor sinistri lateris; difficilius curať ut infra Etiā sciatica sinistri lateris ut. 1. fen. zz. & 6. libro uiatici. ¶ In cōtrariuz qa paralisis q̄ occurrit lateri nobiliori est difficilioris; cure. Sz paralisis lateris dextri ē hui⁹ ergo. ¶ Respōdet cōciliator q⁹ prauius curať paralisis lateris dextri. Ratio quia morb⁹ qui aduenit cuz maiori discōueniētia a natura ptis difficilius curať. Talis ē paralisis in dextro lateť. quia est pars calidior. paralisis aūt ē frigid⁹ morbus. ¶ Amplius paralisis ē difficilioris cuī in qua magis debilitať fons caloris & nutrimenti. Sed paralisis ul⁹ in paralesi lateris dextri hoc cōtingit. quia magis debilitať cor cū parte dextrā magis respiciat. magis ēt debilitať epar qđ ē ꝑncip⁹ nutrimēti. qa situať i dextra ¶ Itē paralesis difficilius curať que amplio rem colligit materiā. Sz palesis in latere dextro est hec. qa pars rarior & magis suscipiēs materiā ¶ Consyderandū tñ qđ hoc uerificať in paralisi totius lateris. cuius ꝑncipiuz est a

cerebro & nucha.qa paralesis aliqua pticularis ut pedis.uel unius alteri⁹ ptis in qua nucha cor & epar saluarent illesa. Posz contingere q illa que est lateris dextri facilioris cure essz.sic ēt podagra pedis dextri & siatica. Ad cōtraria dicendū ad pmū qđ licet uirtus in sinistro ex natura sit debilior.tū paralisis in dextro magis deiecit uirtutē ¶ Ad secūdā dicendū q non ē simile de illis passionib⁹ & de paralisi toti⁹ lateris cuius pncip⁹ esset a cerebro & nucha.ubi cor & epar sunt ualde le sacū est in pte dextra. Et si tremor per hunc modū fieret in pte dextra difficilius curaret q̄. in sinistra. Istā solutionē accipe si placz.protelare eni in hac qōne esset redire ad qōnem qua queritⁱ an morb⁹ similis nature pris sit curabilior q̄. dissimilis.& in q̄bus fallit illius afforismi sentētia qđ pfenter nō discutimus.

SPASMVS EST &c̄. Supius determinauit de paralesi.Hic determinat de spasmo.et pmo inuestigat ei⁹ esse cās et diuersitates z° signa. 3° ponit curā.ibi z^a. Pulsus spasma tox.ibi 3^a. In eo quidē.Pria in quatuor.prio ostendit qd sit spasm⁹. z° inuestigat diuersitatem quandā in modis eius. 3° inquirit cās & percōsequēs diuersitatē ex pte cāruz.q̄rto ponit quosdā canones.ibi z^a. Eox itaq̄.ibi 3^a Causa uero.ibi 4^a. Cum etiā aliqs moritur. Dubitaⁱ circa pmā ptem.qa dic t q est egritudo.cuz Cal°.5° de accidēti & mor° ponat q est accidens ¶ Itē dicit qđ est egritudo neruosa cōtra.qa 6°.de accidēti dicitⁱ qđ ē egritudo lacertosa. Ad pmuz dicēdū qđ i spasmo nos cōsideram⁹ tria.s.malū motū. uel malā qtez & hoc modo est accidēs.Secūdo cōsyderam⁹ malā figuraz mēbri.& sic pōt dici egritudo officialis.s.in figura.3° cōsideram⁹ ipaz cām que facit hoc accidēs.s. malā cōplexionē siccā in spasmo sicco.& alios modos egritudinū in aliis modis spasmi.& h° mō spasm⁹ est egritudo.Vel possem⁹ dicere qđ cū Auic.dic qđ spasm⁹ ē egritudo.accipit nomē egritudis large. Ad z^m dicendū.pmo qđ qn dic neruosa i telligit.i.neruosox mēbrox ut lacerti.uel dicendū qđ est passio lacertosa imediate.Nam cuius est opatio uoluntari⁹ motus.ei⁹ est accidēs nocumentū uolūtarij motus.sed lacertoruz operatio ē uolūtarius mot⁹.ergo spasm⁹ ut ē impedimentū uolūtarij mot⁹ ē accidēs p se & imediate lacertox.Tū mediate spasmus est accidens neruox inquātuz nerui portant uirtutē hāc ad lacertos. Consyderanduz qđ per pricipia intelligim⁹ loca uersus ortū neruox.uersus q̄ sit cōtractio & reflexio mēbri Sed tu.d.cōtra.qa qnq̄ in se cōtrahiⁱ ¶ Dicēdum prio.qđ semper est ibi flexio mēbri.tū cauda musculi uertiⁱ ad pricipiuz.uerbi gratia rasceta uersus cubitū ¶ Secūdo dicēdū q̄ forsan in omni spasmo uel i plurib⁹ ē. fuga aere nocēte.& ideo musculi fugiētes ad pncip^m tranhunt. Dic̄ postea.iobediētes sunt i dilatatiōe Ex hoc apparet q̄ spasmus accipiⁱ hic ppriе ut distinguitur contra thetanum. Accipitur eniz pro egritudie neruosa cōtractiua.

¶ TEORVM. ¶ Hic ponit diuersitatem ex parte modoruz & uult qđ spasmus quidā ē fortis perdurans.quidā est debilis cito recedēs Eox itaq̄.s.lacertox cōtractox. Alij remanēt &c̄. Alij facile redeūt ad dilatationē sic fit in ossitatiōe.s.qđ homo cito suā mandibulā reducit. Et singultu.s.q homo cito reducit a cōtractiōe stōaci ad dillatationē. unde sicut q̄si in ictu homo reducit mandibulam.& in ictu stomachus in singultu recedit a cōstrictione. Ita quasi in ictu quidā spasmi durant & isti plurimū sunt uentosi ¶ CAVSA VERO. Hic inuestigat causas spasmi & diuersitates spasmorum ex diuersitate causarum. Et pmo facit hoc i generali magis et uia diuisiua. secundo in spāli ponēdo quasdaz speciales causas spasmi & diuersitates secundū illas causas.Ibi z^a.Reliquas aūt differētias. pma i tres.primo pmittit diuisionez. z° exequitⁱ.3° cōparat spasmū ad paralisim & epilēsiā.Ibi z^a.Materia uero.Ibi 3^a.Et si qdem spasmus (Dicit pmo qđ causa aut ē materia.aut absq̄ materia.sicut.c.&.s. ¶ Considerandū q̄ absq̄ materia dupliciter itelligiⁱ.pmo.i.ex ianitōe sicut facit caliditas & siccitas. z° absq̄ materia.i.non per modū impletiōis sed illationis nocumenti.& q̄tum ad hoc non posuit exemplum.sed intelligit ēt de hoc ¶ MATERIA VERO. Hic declarat in exēplo.Et primo declarat unāquāq̄ istaz causaz.z° quia dixerat qđ caliditas & siccitas faē ostēdit quomodo calidū & siccū se habent in hoc & gratia huiⁿ quo frigidū & humidū.Ibi z^a.Spasmi autez ex repletiōe humidi.pma i duas. pmo inuestigat has cās scdz se.Secūdo determinādo spasmū ad loca.Ibi z^a.sicut eiz.prima in duas.p° declarat cām pmam spasmi.s.materiaz.scdo declarat aliaz.s.nō materiaz. & pconsequens ostendit quo spasmus fit a materia.& quo ñ a materia.Ibi z^a.Ex spasmo aūt qui fit .Pria in tres.p° oñdit que sint materie faciētes spasmū.z° oñdit locū materiex istaz & complet enumerare materias.3° oñdit quo qnq̄ spasmus accidit sequens alios morbos.Ibi z^a. Et materia.Ibi 3^a. Sspasmus uero materialis. Considerādū circa primā ptez qđ mēbra neruosa sūt apta aggregaē materias flegmaticas

& iō pluriᵐ ſpaſmᵒ fit a flegmate .pōt etiaꝫ a melia & ſanguie fieri.qa ſunt huōres potē tes impleē & tendere.Ex quo apparet qđ ra ro fit a colera.qa nō eſt humor paratꝰ faceē tenſionē & ſi fit ab ea ſit frequētius per uiā mor dicatiōis. ¶ Conſiderandū zº qđ littera que diē. ¶ ET ILLVD .pōt dupliciter expo ni.primo quod Auicena uelit quod materia ſanguinea maxime facit ſpaſmū apoſtemādo. ſꝫ alie due ſcilicet flegmatica & melēcolica fa ciunt ſpaſmū ēt non apoſtemando. ¶ Et dicunt ſic exponētes qđ cauſa ē.quia ſanguis ſui bo nitate ſtans in muſculo non facit tantum nocu mentū niſi apoſtemet.cū ergo colligiē & apo ſtemat et implet uillos zᵐ latū.tunc fit decur tatio ſecūdū longū & fit ſpaſmᵒ.Et hoc ē qđ dicit.Et illud.ſ.ſpaſmᵒ ex materia ſanguinea ſupple fit i apoſtematibꝰ lacertoꝝ & ē.ut enī apparet tertio colꝫ.qñ uilli implenē in latum fit decuratio.ſed qñ i longū fit elōgaº ſicut in paraliſi. ¶ Alio modo pōt exponi qđ referaē ad quālibet materiā.et uult oſtēdere quomō materie apoſtemādo faciūt ſpaſmū.Et diē.Et illud.i.ſpaſmᵒ fit i apoſtematibꝰ lacertorum cum materia ſcilicet quecūqꝫ ſit ifaciens apo ſtema.reſoluitur.i.tranſit & penetrat cuꝫ ul cere uilli nerui ideſt ulcerando uilum nerui qa ſ.ſoluēdo cōtinuitatē. & augumentaē &cē. quaſi dicat niſi apoſtēa ſoluendo cōtinuuꝫ ad dat in latitudie.& decurtet longitudinē nō fa ciet ſpaſmū.Et qa nō ſemp fit hoc i apoſtēati bus lacertoꝝ.ideo nō i omni apoſtēate lacerti fit ſpaſmᵒ. ¶ ET MATERIA. Hic oſtē dit locū materieꝝ iſtarū in muſculo.qa qñqꝫ occupāt totū.qñqꝫ ptez ut cū fit appſtēa. Et apoſtema fit uel a cā ꝑmitiua ut ꝑcuſſiōe ab ſciſene .i.ſolutiōe cōtinuitatis.uel a cāis aliꝫ .ſ.corporalibus.& ſunt dicte libº.i.ſen 2ª caº de cauſis apoſtematū. Conſideranduꝫ ꝙ diē materia ſpaſmi materialis qa loquiē đ mate ria que replēdo facit ſpaſmū. ¶ Conſiderādū etiaꝫ quod complet cauſas materiales ſpaſmi qa dicit qđ uentoſitas etiā facit & patet.

¶ SPASMVS VERO. Hic oſtendit qđ qñ qꝫ fit ſpaſmᵒ ſequens alias egritudies.& fit zᵐ ſemitā ꝑmutatōis materie.ſ.faciētis aliā egritudinē & patꝫ.Et itelligit qđ qñqꝫ fit p uiā criſis ut apparet 4º cañ.ſen 2ª ꝑmo capº.

¶ EX SPASMO. Hic determinat de ſpaſmo abſq; materia.Dicit aūt abſqꝫ materia dupli citer.uno mō.qa fiat a ſiccitate. alio modo qa non ꝓportioneē ad materiaꝫ .q̄uis ibi poſſit materia cōcurreē.primo gº determiat de ſpaſ mo abſqꝫ materia.ꝑmo mō.zº.ſecūdo modo. Ibi 2ª.Et qñꝫ.ꝓria in duas.pº ponit modum huiꝰ ſpaſmi & cāꝫ.zº declarat in exēº.Ibi 2ª Et tu qdeꝫ ¶ Conſiderandū ꝙ ex prima par ticula ſumiē cā huiꝰ ſpaſmi.& modus. Cām qdeꝫ Auic.notificat ꝑpatiue.qa ꝓpter priua tionē materie.ſ.uētoſe & huiditatis.ſ.huōris Notificat ēt poſitiue.qa fit ꝓpter dñiuꝫ ſicci tatis. Modū aūt huiꝰ ſpaſmi Auic.dicit eſſe cōtractionē lōgitudinis & latitudinis uilorū eq̄liter. In hº.n.differt a repletionali ſpaſmo in q̄ cōtrahiē longitudo ꝓpter id qđ dillata tur latitudo.ſed in ſpaſmo ſicco tā longitudo q̄ latitudo cōtrahiē. Et hoc iō.qa ſiccitas ad ueniens muſculo pōt cōſumeē huiditates tā ſcđꝫ longū q̄ ſecundū latū. Et iō ſiē coriū po ſitū ad ignē zᵐ oēꝫ ſui dimenſionē corrugaē ꝓptet exicationē.ita accidit in neruis & muſ culis ꝓpter ſiccitatez. ¶ ET TV. Hic declat in exemº licet iā ꝑmiſſerit aliud exēᵐ. ¶ Cir ca qđ dubitaē.qa Auic.dicit qđ corde muſcło rū elonganē in yeme ꝓpter humectionē.Sed Gal'.5º de accidēti & morbo.ſecundo caº.& in cōmēto affo.6.ꝓticule. ſpaſmᵒ fit ex pleni tudine &cē.Dicit qđ iſte corde in aere huīdo cōtrahunē & corruganē. ¶ Dicendū qđ.A. nō curauit hic de hoc exēº niſi q̄tuꝫ ſuo ꝓpo ſito ſeruit.ſ.in ſpaſmo ſicco.in q̄ nerui ꝓpter ſiccitatē corrugātur ſicut corrugaē corde in ſtrumētoꝝ muſicaliū i eſtate ꝓpter exiccatio nē .In yeme aūt corde uel implētur huidita te inflante eas.& ſic decurtanē ut Gal.dixit uel huiditas nō inflat. ſed eas remollit.& ſic elonganē & hoc inferius apparebit.

DVBITATVR. Vtrū a ſiccita te poſſit fieri ſpaſmᵒ. ¶ Videtur qđ nō.qa effectus poſitiui.cā dꝫ eſſe poſitiua ut ſumiē i libello de motibus liquidis. Sꝫ ſpaſmᵒ eſt effectus po ſitiuus.qa eſt quedā cōtractio.Siccitas autez quedā eſt priuatio humidi per reſolutionem ergo nō poterit facere ſpaſmū. ¶ Amplius qđ nō nocet uolūtario motui nō facit ſpaſmū cuꝫ ſpaſmᵒ ſit necumentū qđdaꝫ in uolūtario mo tu ut 5º de accidēti & morbo pº caº & zº.& i libro de tipo ultio capº. Sꝫ ſiccitas non nocet uolūtario motui ut apparuit ſuꝑ capitulo de paraliſi. ¶ Amplius arguiē ratione mea.Tunc quilibꝫ ethicus haberet ſpaſmū.pbō cōſequē tie.quia in eis eſt maxia ſiccitas ut finaliter đ ueniat ad hoc qđ nihil uideanē aliud ñ coriū & oſſa ut ſumiē pº de differētiis febriū. In cōtrarium eſt Auic.hic.& Gal. ꝓallegatis lo cis & ſenſus oſtēdit. Nā ſimile ē đ neruis et cordis muſcłoꝝ.ſꝫ ille pp ſiccitatē.cōtrahunē ergo & nerui.Et hoc exᵐ eſt quo ſemp Gal'. ſuaſit. ¶ Dicendū qđ a ſiccitate pōt fieri ſpaſ mus.ratio ē qđ pōt eſſe cā cōtractōis neruo ſoꝝ mēbroꝝ pōt eſſe cauſa ſpaſmi. ſed ſicci

tas ē hui⁹ ergo &c̄. maior ē nota p diffiniti onē ſpaſmi coceſſaz ab oībus ſed minor ē no ta.quia ſiccū corrugat & accētrat. Hoc etiā declaratur in exē°.Nā ſimile ē de cordis orga norum muſcaliū & de neruis.ſed ille corde corrugantur & cōtrahūtur a ſiccitate. ergo ſimiliter nerui uel neruoſa mēbra. Et iſta fu it rō Auic.& Gal.ubicūq; de hac materia eſt locutus. ¶ Sed dubitatur cum ſiccitas ſit du plex.ſ.qualitas que eſt forma dicta ſiccitas. & huidi ꝓuatio q̄rit̄ que ſiccitas ſit cā ſpaſmi ſiue cōtractiōis. ¶ Dicendū q̄d ſiccitas.i.pri uatio humidi p ſe & formaliter accepta non eſt cā imediata ſpaſmi. Ratio illud q̄d ſecū dū ſe non ē cā.niſi cuiuſdā modi diſtātie par tiū uel raritatis cuiuſdā.illius non eſt per ſe & inmediata cā cōtractiōis. Sed huidi priua tio ē hui⁹. Priuatio.n.humido a partibus mē bri.nō uideť aliud imediate ſequi.niſi qu dā modus uacuitatū.& quaſi foraminū in locis a qbus humidū eſt euacuatū. Dico 2° q̄d ſic citas.i.forma ſiccitatis que eſt q̄litas eſt ime diata cauſa & per ſe cōtractōis i neruoſis mē bris.& ſic ē per ſe & imediata cauſa ſpaſmi Ratio eſt illud q̄d per ſe habet corrugare & accentare partes mēbroꝝ neruoſoꝝ eſt per ſe cauſa cōtractiōis & ſpaſmi eoꝝ.Sed ſiccum ē hui⁹ ut apparet ex 4° methe. & apparet ad ſenſuz ¶ Hoc etiā declaraťex cōtrario.qa hūi duz habet diffundere & fluiduz facere.g° ſic cum habet cōtrahere & corrugare ex natura terre ¶ Sed tu.d.ſiccū ē cōe igni & terre ergo ita ierit ei dillatare ex natura ignis ſicut accē trare & corrugare ex natura terre ¶ Dicēdū q̄d ſicco igneo ducenti ad for^am igneā ineſt di latare.ſed ſicco terreo ineſt cōſtringere & cor rugare.Sed manifeſtū ē q̄d ſiccū inuadēs mē bra neruoſa ē faciēs tēdere ad naturā terreā Cuz iſtud ſiccū inducať educendo humiduz & partes eius ſubtiles.Etiā mēbra in ſubſtā tia eoꝝ corpulenta.ſunt terrea a dño ¶ Dico 3° q̄d cū hac forma ſiccitatis que faē ſpaſmuz ſemp coniungiť ſiccitas alia.i.ꝓuatio humidi rō eſt qa iſta ſiccitas nō eſt i quocūq; gradu corrugās. Sed intēſa.nō induciť autē i nobis hec intenſa ſiccitas niſi ex calorib⁹ fortib⁹ & euacuationib⁹ cum qbus fit humidi cōſump tio.Et ideo Auic.ſubtiliter hoc ſentiens dixit infra q̄d ſpaſmi cā eſſentialis ē ſiccitas.Et cali ditas iuuat ad cōſecutionē ſiue cōſumptiōez & reſolutionez humiditatis. Ex qbus ſoluiť ꝓma ratio ¶ Ad ſecundam rationem conceſſa maiori.Reſpondent quidam ad minorem ne gando.Et cum probatur.dicunt quod illud ē uerum niſi ſiccitas ſuperfluat. Cum enim ſu perfluit nocere pōt motui uolūtario.Ex omni

eīm mala cōplexiōe ſi ualida fuerit uirt⁹ de bilitaťatq; deſtruiť ¶ Hec ſolutio ꝓma fron te non ualet.qa ſi ſiccitas p hoc q̄d ſupfluit ledere pōt uolūtariū motū.ergo i ethicis in q bus non minus ſupfluit for^a ſiccitatis q̄ i ſpaſ matis erit ipeditus motus uolūtarius. ¶ Di cendū igiť aliter q̄d ſiccū ipedire motū uolun tariū pōt dupliciter itelligi.uno modo p uiā corruptiōis cōplexionis.unde mēbrū reddať indiſpoſituz & non ſuſcipiat uirtutē ſiue im preſſionē ſpiritus ſenſibilis & motiui.& hoc modo ſiccū nō ipedit motū uolūtariū imo eſt ꝓpinquū iudicio calidi.Sed frigidū & humi dū ſunt q̄litates que corrūpunt cōplexionem mēbri ut nō recipiat hāe ipreſſionē. Et ut ſic loquebaťAuic.ſuꝑ.Alio mō pōt intelligi ſic cū impediť motū uolūtariū p aliquā diſpoſi tionē q̄ inducat ut per cōtractionē per quam mēbrū non pōt dillatari. Et hoc mō ſiccū ipe dire pōt uolūtariū motū.qa pōt facere cōtra ctionē.ſ.ſpaſmū. ¶ Ad tertiā rōez. Reſpon debať.ꝓmo a ſocio.q̄d cuz illa rō non querat aliud niſi.q̄re ſiccitas ethici non facit ſpaſmū & ſiccitas quarūdā febriū & eūonuz.in qbus corp⁹ minus exiccaťq̄ in ethico.facit ſpaſmuz Cauſa ē hec.Q uia ſiccitas ehtici eſt facta & nō ſentiť.& iō mēbra ab illa ſiccitate non cor ruganť.Sed alie ſiccitates.qa ſunt ſiētes ſerci piunť & inducūt muſculos & neruos ad fu gam.& ſic ad cōtractionē. ¶ Hec ſolutio im pugnatur a me.ꝓmo quia differt ſpaſm⁹ fa ctus a ſiccitate ſiue inanitiōe.& ſpaſm⁹ fact⁹ ꝓpter fugā a re nocēte ut Auic.in littera po nit.Et tñ ſecundū iſtā ſolutionē caderet ſpaſ mus a ſicco in numero ſpaſmoꝝ factoꝝ a no cente re.Amplius ſicco ſcđm ſuā rōez cir un ſcripta ſenſatiōe mēbri ineſt corrugare & cō traheť. ¶ Reſponděť ſecūdo ab alio ſocio.m. Martino ꝓpter q̄d.cōſiderandū q̄ non q̄cūq; ſiccitas facit ſpaſmū.ſed itenſa nec quecunqz intēſa.ſed ſubito eueniēs iſtrumētis uolunta rij motus.Ratio eſt.qa cōſimiliter uideť fie ri ſpaſmus de repletiōe abhuiditate.& ſpaſ mus de inanitione ſed ſpaſm⁹ de repletione fit ab humiditate ſubito implēte membꝝ.ſ. lacertū ſiue neruum.Si eim paulatiz repleret facerz paraliſiz.Eodēmodo ſiccitas faciēs ſpaſ mū oportet q̄ ſubito ueniat.Sed ſi paulatim ueniat.non eſt cā contractiōis & corrugatio nis.Et hoc appet i coriis & cordis muſcoꝝ qbus ſi ſubito adueiat ſiccitas cōtrahunť. Si aūt paulati paulatiz ñ cōtrahūť ſz reānēt ſub ꝑa figura.Et tñ iueniunť dura ſue arrida Et tunc inſtat contra ſe. Ergo ſpaſmus ť inna nitiōe fit ſubito q̄d eſt cōtra omnes auctores. Reſpōdet dupliciter.ꝓmo q̄d fit ſubito ſz ñ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 24 sur 455

sic subito sicut spasm⁹ de repletiõe. Secũdo ꝙ fit subito ꝙa mẽbꝝ humidũ exiccare est facile imo facili⁹ q̃ humectare siccũ ut .7. tera. cap° .5°. & 4°. de accidẽti. 2° ca°. & ꝑmo canõe fen quarta. 2°. c. Ergo eque subito põt fieri spasmus de inanitiõe sicut spasmus de repletiõe Tamẽ ꝓpter dicta auctoꝝ est considerandũ qđ spasmus siccus põt cõparari ad duo. ꝑmo ad cãm qua in esse prouenit. & sic fit subito spasmus de inanitiõe sic̃ spasm⁹ de repletione. ꝙa ita subito põt fieri inanitio mẽbri sicut eius repletio. Secũdo potest comparari ad dispositiones que cõsecunt̃ illas cãs que dispões sunt nobis sicut signa. Et hoc modo spasmus de repletione sit magis subito ꝙa dispositões cõcomitantes repletionem non apparẽt nobis sunt leniꝫ multotiẽs corpora repleta. & tñ nobis apparẽt sana. Et hoc est de mente Gal'. in comẽto affo. secunde pticule. Febrẽ in spasmo ubi dicit qđ spasm⁹ põt euenire sano subito. Sed manifestũ est qđ ille nõ erat uere sanus sed apparebat san⁹. Sed spasm⁹ de inanitione quãtũ ad dispositões cãm comcomitantes fit paulatiꝫ ꝙa preapparẽt nobis multe dispões que sunt signa aduentus spasmi ut sunt maci es corporis defect⁹ uirtutis & hui⁹. Ex quibus apparet qđ siccitas faciẽs spasmũ. nõ est inducta per alterationẽ simplicẽ. ꝙa illa parũ agit ut .7. terapeu. 5°. ca°. & longo tp̃e inducitur. sed est siccitas inducta per humidi cõsũptionẽ. ꝙa hoc breui tp̃e inducit̃ ut ĩ forti euacuatione & febre colliquatiua. Tunc ergo ad fort^am argumenti & cũ dicit̃ tunc qlibet ethic⁹ haberet spasmũ negat cõsequentiaꝫ ad probationẽ cũ dicit̃ qđ in quolibet ethico ẽ magna siccitas dicit qđ nõ sufficit siccitas magna uel maxia. sed oportet qđ inducat̃ subito. Sed siccitas ethici nõ inducit̃ subito hoc ꝓbat̃. ꝙa non est tanta siccitas in ꝑma specie quãta est in 2ª specie ethice & tertia. Et tunc instat contra se Ergo ethica esset siens ꝓbatur cõsequẽtia qa qualitas cui potest additio fieri non est in termino mot⁹ & sic nõ est facta. Respondet dupliciter. ꝑmo qđ stant simꝫ ista. s. põt fieri addiditio. & tñ potest esse facta. ꝙa caliduꝫ ĩ ꝑmo gradu põt esse factũ. & tñ potest sibi addi. Secundo dicẽdo qđ ethica a prin° habet oñs gradus caloris & siccitatis. tñ cõsyderam⁹ in ethica duplicẽ siccitatẽ. unã que inducta ẽ per alterationẽ simplicẽ simul cũ calore que una cũ caliditate cõstituit ethicã. Et hec siccitas ñ potest facere spasmũ. ꝙa non inducitur subito Alia est siccitas in ethico per humidi ianitõeꝫ Et hec si inducerẽt subito faceret spasmũ. sꝫ ñ inducit̃ subito. imo paulatiꝫ & lẽte consumit̃ corpus. Sed tu. d. uidet̃ qđ siccitas que cõstituit ethicã inducat̃ subito. ꝙa si inducerẽt̃ ps post partẽ. tunc nõ haberet a ꝑn° oẽs gradus cuius cõtrariũ dixisti. ¶ Dicendũ qđ hec siccitas põt cõparari ad cãs que eã induxerũt. & sic nõ est inducta subito nisi esset cõsequẽs in anitionẽ. Alio mõ põt cõparari ad spẽm egritudinis quã constituit & ut sic inducta ẽ subito. quia subito cõstituit febrẽ ethicam. Ex eo igitur qđ siccitas ethici que ẽ ex huĩdi cõsũptiõe uel inanitione nõ fit subito. non põt facere spasmũ. ¶ Vel aliter qđ duplex est siccitas una ꝑparãs ad ethicã. & hec fit paulatiꝫ alia que ẽ termin⁹ ꝑme siccitatis. & hec inducit̃ subito. quia ꝑmutatuꝫ esse. licet ꝑma solutio plus ualeat. ¶ Hec sunt dicta socii fideliter recitata. Cõtra dicta multipliciter arguit̃ ꝑmo querẽdo ꝓpter quid siccũ subito inductũ est cã cõtractionis. & non inductũ paulatim. cũ tñ ad eũdem terminũ possit uenire utrũq; siccũ Secũdo arguit̃. ꝙa ex hoc hẽtur ꝓposituꝫ. Nã siccitas ethice põt subito induci. i. in tempore non ꝑspecto. sicut apparet in ethica que fit in cipiẽdo. Similiter 2ª species ethice põt subito induci. ẽt non p̃cedẽte prima ut Gal'. ꝑmo de differẽtiis febrium. ¶ Tertio arguit̃ contra hoc qđ dicit̃ ꝙ spasm⁹ de inanitiõe q̃tuꝫ ad cãm a qua inesse ꝓuenit fit subito sic̃ spasmus de repletione. Hoc uidet̃ contra mentes auctoꝝ medicie. Nam cã a qua ꝓuenit spasmus de inanitione est mẽbroꝝ neruosoꝝ exiccatio. Sed cã a qua ꝓuenit spasm⁹ de repletione ẽ coꝝ repletio. Facilius autem est mẽbra neruosa repleri quã exiccari ut ẽ notũ. Et ex hoc soluit̃ ratio. Cum. n. dicit̃ ꝙ facilius est exiccare quã hemectare dicendũ qđ ueꝝ est humectare ꝑ uiã restaurationis uel quã humectare ꝑ uiã alteratiõis a q̃litate humida. Sed qđ sit facilius quã humectare ꝑ uiã repletionis est falsus sermo & cõtra sensuꝫ. Morbos enim subito euenientes maxime uidemus esse morbos repletionales ut apostema & epilẽsia & apostemata. Amplius subito fieri uel mensuratur respectu sanitatis preexistentis uel respectu neutralitatis ut ymaginat̃ ad uersarius. Si respectu sanitatis. manifestũ est qđ aliquis actu sanus sibi stans in latitudine sue sanitatis. magis subito põt spasmari spasmo de repletiõe quã spasmo đ inanitiõe. Nã aliquis sibi san⁹ põt ꝑ additionẽ ad suã repletionẽ subito suffocari. uel põt in aliquo membro apostemari ut apparet in exercitatib⁹ ad summũ. aliq.s tamen homo non põt subito in neruis exiccari. ¶ Sꝫ tu. d. ego accipio aliquẽ macrũ qui est sibi sanus. sicut ille grassus est sibi sanus. manifestum est ꝙ põt subito ab eo fluere multus sanguis nariũ uel emoroidaꝝ

uel ſumeꝫ medicinã ſolutiuaz. & ſic põt ſubi
to exiccari. ¶ Dicẽdũ ꝙ non ita ſubito exic atio
pueniet ad neruoſa mẽbra ut notũ eſt. ſicut p
uenit motus materie replẽtis. ſi aũt reſpectu
neutralitatis. etiã magis ſubito fit ſpaſm⁹ re
pletionis q̃. inanitionis. Nã homo eſt ĩ diſpõe
neutra reſpectu ſpaſmi de repletione. qñ ẽ in
eo cã añcedens debens trãſire in coniunctã. Sz
poteſt dici neuter reſpectu ſpaſmi ꝺ inanitiõe
qñ eſt in aliqua diſpoſitione ſiccitatis que nõ
eſt egritudo. uerbigratia. qa eſt mltũ macer
uel qñ incepit agere ĩ corpus aliq̃ cã exiccans
uerbgra cũatio aliq̃. Sz manifeſtũ ẽ ꝙ magis
ſubito aliqua materia ꝑter naturã ſtãs ĩ ueis
uel extra eliquaſ. & replet cerebꝝ uel neruos
unde fit ſpaſm⁹ de repletiõe q̃ cã exicans ul
timet ſuũ effectũ in exiccãdo neruos. unꝺ fiat
ſpaſm⁹ ianitionis. Et qui negaret hoc negaret
ſenſuz. Ex q̃bus apparet aliqua contradictio
in ſermone eius. Naz ueꝝ eſt dicere qꝺ q̃libz
ſpaſm⁹ & quilibet morb⁹ fit ſubito reſpectu
cãe a qua in eſſe ꝓuenit. i. reſpectu cãe cõiun
cte qa poſita cauſa cõiuncta eodẽ inſtanti po
nitur morb⁹. Et quantuz ad hoc auctores nõ
locunt. ſed reſpectu cãe preuie ſiue ſit antece
dens ſiue ſit ꝓmitiua. dicit morb⁹ fieri ſubito
uel nõ ſubito. Et ille dicit ſubitus inter quem
actu exiſtentẽ & cãs ꝓuias nõ apparẽt diſpo
ſitiones euidẽtes ꝓuie ſiue medie. ſz ille dicit
paulatiz fact⁹ inter quẽ actu exiſtentẽ cũ ſua
cauſa cõiuncta & cãm ꝓuiã apparẽt diſpões
ſed ipe aduerſari⁹ cõcedit qꝺ ſpaſmũ de iani
tione ꝓcedunt diſpões. nõ autẽ ſpaſmuz de re
pletione ergo ſpaſm⁹ de repletione fit ſubito
Alia uero que dicit de ethica. hic nõ redargu
untur. qa ſecundũ ſe exquirũt longum ſermo
nem ¶ Dico ergo ad rõem que fuit mea ꝙ cã
q̃ re ſiccitas ethici eſt nõ ſpaſmãs. eſt ſua uni
formitas. unde nõ fit corrugatio. ſiccuz enim
corrugãs eſt difforme qa in quadã parte mꝫ
tum in quadã parte paꝝ ¶ Contra qa anteq̃
fiat ethicha eſt difforme ſiccũ qa fiẽs ¶ Dicen
dum qꝺ nõ ẽ multum. & ideo ſi eſſet multuz
ſiccum & fiens fieret ſpaſmus ¶ Aliter poſſz
dici ꝙ nerui in ſpaſmo ſicco q̃ ſit actu ſpaſm⁹
ſunt plus exiccati quã nerui cuiuſcũq; ſpeciei
ethice. Et ex hoc fit contractio. Contra qa ad
ſenſum nõ apparẽt ita macri. ſicut ſunt ethici
Item ſpaſm⁹ ſiccus in ꝑn⁹ curaſ. ¶ Dicẽduz
ad pm qꝺ ethicus apparet macrior. qa ĩ oibus
mẽbris eſt ſiccus ſed ſpaſm⁹ eſt ſiccus in ner
uis. & hoc ex aliqua particulari diſpoſitione
in quibus neruis ẽ magis ſicc⁹ q̃libet ethico.
¶ Ad ſcdz dicendũ ꝙ ꝑ principiũ ſpaſmi itel
ligo prauas diſpões. non qꝺ ſit facta corru
gatio in neruis aliqua. ¶ Iſtaꝝ ſolutionũ. pª
eſt melior & facilior. ſ. qꝺ ſiccũ corrũgans eſt
difforme. quaſi eiz corrugª & contractio in
ducit plicationẽ & flexibilitatẽ. que rem dif
formiter eſſe ſiccã arguunt & patet.

¶ ET Q VANDOQ VE fit &c̃. Iam inue
ſtigauit cãs ſpaſmi de repletiõe & ſpaſmi de
inanitiõe. hic iueſtigat cãs ſpaſmi qui non ẽ
aliquis iſtoꝝ. Et dicit cõi noie nõ ꝓportiona
tus ad materiã. ¶ Dubitaſ quia uideſ ſuper
flua enumeraª iſtius ſpaſmi. Nã ſpaſmus fit
ex inanitiõe & repletiõe ut ſingultª ſicut ap
paret. 6. particula affo. ¶ Dixit Gal. ad hãc
difficultatẽ qꝺ ſpaſmª factª a dolore. ſ. a re
pungẽte. debz dici de inanitiõe. qa omnis res
pungitiua ẽ deſiccatiua ut apparet ĩ cõmento
ꝓmi affo. 5. particule. ¶ Salua tñ ſui reuerẽtia
ſermo eius nõ fuit ualde ſecurus. ut ibidez ꝓ
lixe impugnauimª eũ. Nã res faciẽs ſpaſmuz
p uiã doloris & mordicatiõis omni circũſcrip
ta inanitiõe & exiccatiõe inducit nocumentuz
quo nerui fugiũt & cõtrahunt. unde fit ſpaſ
mus. Sua ẽt ratio peccat ꝓ multa ſoꝝ hiſmata
Non eim ſequit res mordicãs uel dolorez in
ducẽs ẽ ſicca. ergo facẽ ſpaſmũ ut ſiccãs & in
aniens. Sic non ſequitur tangibile ẽ coloratũ
ergo tangit ut coloratũ. licet aliter poſſit ibi
demõſtrati fallatia. ¶ Alius modus dicendi ẽ
cõis ꝓpter qꝺ ſciendũ ꝙ cuz ſpaſmus ſit mẽ
bri contractio talis contractio põt fieri uel a
re ꝑter naturã uel a re naturali. Siquidẽ a re
ꝑter naturã. tũc uel fit a materia replente uel
fit ex inanitiõe. Et de his duobus modis ſpaſ
mi locutus eſt. Y. in. affo. ꝓallegato. Si autez
huiª cõtractiõis cã ſit res naturalis. hec ẽ uir
tus cõtrahẽs neruos ſiue muſculos. ſi autem
hec cõtractio ſit qꝺ cõtra naturã nõ põt fieri
a uirtute naturaliter agente. i. exiſtẽte in diſ
poſitiõe naturali omnino. ſed fit ab ea fugien
te. Et tũc fugit uel ex cã faciẽte dolorẽ. & ſũt
note. uel ex aliqua q̃litate uenenoſa. ut accidit
ex pũctura ſcorpiõis. q̃uis nõ eſſet ibi dolor
ut declarata ſunt hec ſuꝑ caº de epiª ¶ Hec
ſolutio ẽ boª. ſz tñ nõ cõphẽdit oẽz moduz fi
endi ſpaſmũ. Nã ſpaſmus põt fieri a frigore
congregãte lacertũ. Sed iſte non ẽ de repletio
ne nec de inanitiõe nec eſt ſemper ꝓpter fugã
Nam iꝑm frigus circũſcripta ſenſatiõe muſ
culi põt cauſare effectiue cõtractionẽ. licet ẽt
poſſet cauſare cũ malo ſenſu ¶ Dicimus igit
qꝺ ſpaſm⁹ qdã ẽ pendens a materia repletio
nali. Et uocaſ ſpaſm⁹ de repletiõe. quidã au
tem ẽ ſpaſm⁹ de inanitiõe & ꝺ iſtis duobª lo
cutus ẽ Ypo. alios omittẽs ¶ Tertiª ẽ modus
ſpaſmi qui nõ ꝓportionaſ ad materiã. & iſtũ
inueſtigauit Gal. in cõmento afforiſmi ꝓmi
5. particule. & 3º de interiorib⁹ & pfectius

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 26 sur 455

Auic.hic.Et iſte ſpaſm⁹ fit dupliciter.uł pp fugā.unde uirtus contrahit mēbrū uel quia cā ab extra occurrēs & q̄litas frigida ſtiptica congregāt mēbrū ut frigus aeris uel medicinax frigidax uenenoſax. ſic dicebaſ ſup ca° de apo°. Si aūt mēbrū fugiat hoc ē uel propter dolorē uel pp̄ter q̄litatez uenenoſaz a q̄ mēbra pprietate fugiūt. & omnes hos modos Auic.ponit. Ad.Y. dicendū q̄ ſicut quaſi primus nō potuit omia perfecte excutere ¶ Dubitaſ z° ipe dicit qđ iſti modi ſpaſmi non proportionanſ ad materiā. Contra.qa ſtatiz dic qđ ē q̄nq; ex humore calido mordicatiuo. Dicendū qđ humor pōt facere ſpaſmum duplicit er.uno modo replēdo & extendendo z^m latū & curtādo ſecundū longū. & iſte ſpaſm⁹ proportionaſ ad materiaz. & dicit ſpaſm⁹ de repletiōe. Alio modo humor pōt facere ſpaſmū malicia qualitatis.unde mordicat & dolorez inducit.quare mēbra fugiūt & contrahuntur & talis ſpaſmus nō pportionaſ ad materiā. qa nō fit a materia repletiua. ſed mordicādo Dubitaſ tertio qa uideſ qđ ſpaſm⁹ factus ab humore mordicāte ſit đ repletōe qa ſpaſm⁹ qui curaſ per euacuationē eſt de repletiōe. ſz talis curaſ per euacuationē illi⁹ humoris ut notū eſt. Dicendū qđ iſtū ſpaſmū eſſe de repletione dupliciter intelligiſ.uno modo de repletione.i.đ pōtia alicui⁹ humiditatis uł materiei p̄ter naturā contēte in parte. & ſic ē đ repletōe & curaſ per euacuationē ut iam dictum eſt. Alio modo de repletiōe.i. đ materia que replēdo & extendēdo in latuz faciat contractionē in longū. & ut ſic talis ſpaſm⁹ nō ē de repletione ut patet. modiciſſima enim materia uenenoſa uel male qualitatis poteſt hūc ſpaſmū facere ſtimulādo ad cōtractionē.ūde nerui fugiūt & muſculi.ad caput ſuuz.ſ.uersus p̄ncipiū. Et h° pprie cū eſt ibi fuga.quia mēbra ad p̄ncipia fugiūt. Sic enī inueſtigat cās ſpaſmi quātuz ad partes. Et dic qđ ſicut paraliſis diuerſificaſ z^m p̄ncipia mēbrorū ſic ſpaſmus.qa ſi cā paraliſis eſt in p̄ncipio omnium mēbrox fit paraliſis in toto.ſi ē i p̄n° determiati mēbri fit paraliſis in mēbro illo. Et eodē mō eſt de ſpaſmo. ¶ ET RATIO .i. regula &c̄. Iſta littera dupliciter exponiſ. p° ſecundū Albertū qđ hic aſſignet cōueniētiā & differētiā inter paraliſiz. & ſpaſmū cōueniētia eſt in pribus ſup̄ ceruicē.i. collū. quia ſup̄ collū.ſicut paraliſis pōt fieri ante & ret° ita ſpaſmus.quia nerui ſup̄ collū.i.a cerebro naſcētes naſcunſ ante & retro. Differētia uero eſt in anteriori & poſteriori & in pte que eſt ifra ceruicez.i.collū quia ſpaſmus in partibus ſub capite fit añ & retro.ſed paraliſis fit z^m dextrū & ſiniſtrū ¶ Iſta expoſi° ē mirabiliter rudis & falſa ¶ Nam ſecundū ueritatē ſecundū quācūq; ptem pōt homo paraliticari ſcđm illā pōt ſpaſmari & ecōtra. qa nō differūt hee paſſiones niſi ſcđm hoc qđ ē neruoſa mēbra cōtrahi uel relaxari. Alio mō exponiſ ut ſonat littera qđ i ambobus.i.in paraſi & ſpaſmo ratio.i.regula eſt una.ſ.cōis in eo qđ fit ſup̄ ceruicē.i.collū & in anteriori & poſteriori & in pte que ē ſup̄ ceruicē. Et hec ē confirma° dicti.alia tū liª hēt ſup ceruicē quaſi dicat qđ ſicut paraliſis fit ſupra ceruicez & ſub ceruice & in parte una & ante uel retro & ſecundū dextrū & ſiniſtruz ita ſpaſmus. Sed Auic.abreuiat hūc ſermonē.

¶ SPASMI. Hic uult oſtēdi qūo calidū & ſic cū ſe hūt in cauſis ſpaſmi de inanitiōe. & gēa hui⁹ qūo frigidū & humidū i ſpaſmo repletionali. Et dicit qđ cā ſpaſmi de repletiōe eſt humiditas & frigiditas pōt iuuare congelando illā. Sicut ſpaſmi de inanitiōe cā ē ſiccitas & calor iuuat ſup cōſecutionē.i. finitionē. & cōſumptionē & reſolutionē humiditatis.

¶ VEL CONSECVTIONEM .i.cōtracti onem ſcđm Albertū. Et hoc modo pōt textus conſtrui. Aut pro ſed uel certe. ſpaſmi aūt cā eſſentialis ē huiditas ex repletiōe huidi.i.qa replet &c̄. aut cā eſt ſiccitas.uł pōt cōſtrui ſicut iacet ut dicatur ſpaſmi ex replatiōe huidi quia nō de inanitiōe cā eſſentialis.aut eſt huiditas.ſ.congelabilis ut flegmatica quia poſſz eſſe huiditas cui nō coniungereſ congela° ut ſanguinea apoſtemās. Et ideo dixit Aut eſt &c̄ ¶ Conſiderandū qđ materia huida ē cā ſpaſmi eſſentialiter replēdo. & iō eſt cā eſſentialis p huiduz.ſ.corpulentū.qa ut ſic replet & non quia frigida. ¶ Eodez modo ſiccitas ē que cōtrahit eſſentialiter. Sed calidum iuuat augēdo uel iducēdo ſiccitatez. ¶ Ex hoc modo legēdi apparet falſa expoſitio Alberti q; credit qđ totū hoc referaſ ad ſpaſmū humiduz .i.ad ſpaſmū de repletiōe & uult qđ fiat ab huiditate & frigiditate cōgelante. Et qđ fiat a caliditate & ſiccitate.ſ.diſſoluēte humiditates. & faciēte ipas currere ad neruoſa mēbra Hic aūt modus exponēdi eſt falſus & contra mentē Auic. Eſt q.dem cōtra mentez Auic. quia iſtas cās omnes nō cōparat ad ſpaſmuz đ repletiōe .ſ.humidū & frigidū ad ſpaſmuz de repone & calidū & ſiccū ad ſpaſmuz de inanitione. Eſt etiā ſermo falſus.qa in facien° ſpaſmū de repletiōe cū fit p uiaz eliquatiōis calidū eſt cā eſſentialis & non ſiccū. cuius contrarium ipi credunt dicere cum Auic.

¶ MATERIA VERO. Hic cōpat ſpaſmū ad quaſdā egritudies. & p̄mo ad paraliſiz.z°

ad epi.ibi z^{a}. Et sic quidez. ¶ Ad ꝑmi euidentiaz.cōsydera qđ Auic.duas differētias pōit inter materiā que facit spasmū.& que facꝫ paralisiz.una est ex pte substantie.quia materia faciēs spasmuz ē grossior.& ideo inflat & tendit.Ex quo membꝫ decurtat.Sz in paralisi ē aquosa fluida madefaciens.unde membruz remollit.Et hoc est qđ dicit.Materia uero spasmuz faciens nō efficit spasmū.& supple non mollificat.Et iste modus loqñdi ē similis ei q dictus est supꝫ ca^{o} de epi^{a}.nisi ꝓpter suā grossitiē.Sic g^{o} uult ꝙ quia materia ē grossa facꝫ spasmū.& non facit molitiē siue paralisiz.Et hoc ē qđ clari^{9} profert iudeus dicēs.materia uero faciēs spasmū efficit spasmū & nō mollificat ꝓpter suā grossitiē.Ex quo apparz defectus Auer. colliget 3° qui imaginat qđ hoc sit per conuersionē in uentositatē.qa uentositas occupat maius spaciū q̄ humor. naz q̄uis hoc sit uerꝫ nō tñ semp materia spasmi oz qđ uentoset.imo stans sub for^{a} humorali pōt p sui grossitiē facere tēsionē siue decurtationez secundū longū ut notū est.Secūda differentia iter has materias ē ex parte loci.Nā materia spasmi ē intrās in foramina musculi mag^{a}.& ibi cōstringit.& ex hoc ampliat parietes foraminuz.Ex quo contingit musculū inflari & p consequēs in longū cōtrahi.Et hoc ē qđ dicit est coartata in foraminib^{9}.i. poris manifestis & magnis musculi & nerui.& percōsequens nō ē ingressa per poros paruissimos i substātiam uilli.qa i tali introitu mollificaret uillū & fieret paralisis.Ergo materia paralisis est subtiliata & ingressa in paruissimis foraminibus substācie mēbri uel uilli.& ideo substantia uilli madefit & mollificat ab illa materia sic subtiliata & sic diuisa in paruissimas ptes Et hoc ē qđ dic.qa nō est ingressa in substantiā uilli paruo introitu.i.introitu ad ptes puas quo.s.introitu iuuet.s.materia ad mollificandu ¶ Consydera ergo hic qđ aliqđ humidū intrans aliqđ aliud corp^{9}.uerbigēa. coriuz si ad minia diuidit mollificat illud & laxat.Sz si remaneat cū corpulētia sua tēdit illud siue inflat ¶ Ex quo apparet qđ Albert^{9} & Bertuuius ignorāt qd uelit.Auic.qa dicunt quo iuuetur.s.a resolutiuis debilib^{9}.Et sic uolūt ꝙ materia spasmi nō iuuat a resolutiuis debilibus.sed a fortibus ex pte sui situs ¶ Et in hoc falsuz dicūt ut apparet.qa materia spasmi nō ꝓfundat ¶ Secūda expositio ē eoꝝ quo iuuetur.i.superficialiter maneat.qa ipa ꝑmanet i ꝓfūdo.Et hec expositio ē etiā mānifeste falsa. ET SIC ¶ Hic conmparat spasmū ad epilensiaz. Consyderandū qđ Auic.ponit cōuenientiā & differentiā inter epi.& spasmū. Conuenientia est.quia unuz pōt dici reliquum.quia utrobiq; est cōtractio neruoꝝ membroruz. Differentia ē in trib^{9}.ꝓmo qa epi^{a} ē spasm^{9} cōis.Sed spasm^{9} distinct^{9} cōtra epi.ē spasm^{9} ꝓprius uel alicui mēbro uel toti ꝓter mēbra faciei.Et hoc ē qđ dicit.differētia ē ꝓprietas & cōitas.qa epi^{a} ē spasm^{9} comunis. Sz spasmus est epi^{a} uel spasm^{9} ꝓpri^{9}.Secūda differentia ē in tpe perdurationis ul^{9} recessus qa epi^{a} cito recedit.nō aūt spasm^{9} ñ sit uētosus Tertia differentia est.qa epi^{a} est morb^{9} magis piodicus.quia materialis cui^{9} materia piodice aggregat.Sed spasmus i.sui rōe potest fieri absq; materia ut spasm^{9} de inanitiōe.Similiter spasmus materialis.non uidet ita seruare periodū sic epi^{a}.ut apparet ꝑ expientiā ei^{9} tñ cām dicere nūc esset ꝓlixū &c̄. ¶ Reliquas aūt. Iaz determiauit de causis spasmi uia quadā generali & diuisiua. Hic determinat de causis spasmi.uia magis speciali.& quasi ponēdo siue enumeran^{o}.Est aūt specialis uia. quia ponit q̄sdam speciales diuersitates spasmoꝝ.ponēdo quasdā speciales cās .Est etiam ista uia enumeratiua siue positiua. qa Auic. numerādo ꝓcedit & nō diuidit. Tamē omēs ille cāe spasmi effectiue uel sūt materiales ul^{9} eūones siue siccitas.uel nō ꝓportionate ad materiā.Et ideo oēs species spasmi particulares que hic ponunt sunt uel de repletiōe uel ianitione uel nō ꝓportionate ad materiā ¶ Reducēdo igit ad ordinē possibilē dicem^{9} qđ pri^{o} Auic.ponit quasdaz differentias siue species spasmi sumptas ex diuersitate cāꝝ.z^{o} ponit differentias siue spēs spasmi sumptas ex diuersitate partiū in qbus accidit spasmus. Ibi z^{a} ¶ Preterea ē spasmus qui est in labio.pri^{a} in duas.ꝓmo ponit quasdam differētias siue species spasmi sumptas ex diuersitate causaꝝ disponētiū.s.etatū.z^{o} ponit differētias sumptas ex diuersitate cāꝝ efficiētiū.Ibi z^{a}.Est ꝑ terea spasm^{9} q; accidit ꝓpter timorē. Prima ps pōt sic diuidi.licz cogamur quasi cōiuncti legere.ꝓmo ꝑmittit esse alias differentias siue species spasmi a ꝑdictis secūdo exquit.Ibi z^{a}.Ex spasmo humido &c̄ ¶ Dicit ꝓmo ita dictū est qđ spasm^{9} quidā est a repletiōe. q dam ab inanitiōe.& q dam nō ꝓportionat^{9} ad materiā.Tamen sunt in spasmo alie differentie & species quas tu scies.s.nūc subseqñter. ¶ Cōsiderandū tñ qđ iste differētie & spes nō sunt alie dispate uel ex opposito distincte ab illis.sed sunt distincte sicut spāle a generali ¶ EX SPASMO humido. Hic exequtur. Et ꝓmo oñdit species spasmi eueniētis ex dispōe etatiua.z^{o} dicta sua generalizat declarādo ea. Ibi z^{a}. Et uniuersaliter. Dicit ꝓmo qđ tu sci

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 28 sur 455

es. ꝑmo unã ſpem ſiue differẽtiã ex ſpaſmo humido.i.in ſpaſmo de huiditate ſiue de repletiõe. Et iſtã ſpeciẽ ſcies per illud ꝙ accidit .ſ.de ſpaſmo pueris lactãtibus q̃ſi dicat una differẽtia ſiue ſpecies ſpaſmi ẽ qui accidit pueris lactãtibus. Et tunc ſubdit cãm huiꝰ ſpaſmi ex natura huiꝰ etatis cũ diẽ ꝑpter uicinitatẽz mamille &c̃. ¶ Cõſiderãdũ gº qđ in etate lactãtiũ tãgit duplicẽ ſpaſmũ. unũ ſine fe. & aliũ cum febre. ſpaſmi ſine. febre tangit cauſaz. ꝑmo diſpoſitiuã. Nã lactãtes diſponũt ad ſpaſmũ humiduz ſine febre eo qđ hñt cordas & muſculos & neruos molles & huidos & pcõſeqñs humectabiles & replebiles. Et hoc ẽ qđ diẽ ꝑpter illud qđ accidit &c̃. ¶ Secũdo tãgit cãs effectiuas. ſ. imedietas magis ſiue ꝑpinqores ut ẽ congellaº lactis. i. huiditatũ ex lacte factarum ĩ eis. ſ. cordis & neruoſis mẽbris. Nam cũ multe huiditates ex lacte generate habundẽt in neruis. & cordis et iꝑe ſint apte congelari & ingroſſari leui cã frigoris extrinſici uel intriſici ſupueniẽte fit illaꝝ in cordis et neruis cõgelatio et fit ſpaſmꝰ. Tãgit cãs effectiuas mediatiores ſicut eſt cõſtrictio uẽtris. Nam eſt cã qđ mali humores generati in iſtis nõ purgant̃ per uentrẽ. ſed repũt in mẽbra. Vigilie uero & fletꝰ pñt poni ſigna motus malaꝝ & corruptaꝝ humiditatuz & poſſunt poni cãe diſpoſitiue ad ſpaſmũ etiaz humidũ inquantũ debilitãt cerebꝝ & ex hoc debilitãt neruos. ¶ Dico zº qđ tãgit ſpaſmuz cũ febre cũ dicit. ¶ ET SPASMANTVR IN FEBRE. Conſiderandũ tñ qđ lz ſpaſmus ꝑdictus de repletiõe accidat cum illis ſignis ſine febre. tñ põt q̃ñ accidere cuz febre & cũ ſignis ꝑdictis. poteſt enim lactans puer habẽre uigilias ploratũ & uẽtris cõſtrictõez ſine febre & incurret ſpaſmũ per uiam congelationis humiditatũ in cordis & neruis. Põt etiã lactãs habere uigilias ploratũ & ſtiptici tatez uentris & febrez cũ hoc & incurret ſpaſmuz per uiã curſus maloꝝ humoꝝ ad neruos qui nerui ſunt debiles in eis ut ifra appebit. Et ponit Gal'. ĩ cõmento tertij ꝓnoſticoꝝ ſup illo uerbo. Spaſmꝰ cõtingit pueris. ¶ Conſiderandũ zº qđ iſte ſpaſmꝰ factus in febribus q̃uis ſint leues. poteſt eſſe ſpaſmꝰ humidꝰ qa febres leues colliquãt & mouẽt materias q̃s nõ reſoluunt que materie fluere poterunt ad neruos. Poteſt etiã eſſe ſpaſmꝰ de inanitõe qa febres pueroꝝ quãuis ſint leues ſiue lẽte põt eos multũ reſoluere. qa ſunt apti reſolutioni ex natura etatis. Et ex hoc fiet ſpaſmus đ inanitione. ¶ ET VNIVERSALITER. Hic generaliz̃at & declarat. & ꝑmo fac̃ hoc. zº dubiũ remouet. ibi zª. Cuz tñ. ꝑma in duas. pri mo oſtendit quomõ infantes ſe habẽt ad ſpaſmuz. zº quomodo puberes. ibi zª ĩ puberibꝰ Conſyderandũ circa ꝑmã partẽ qđ p infãtes nõ ſolũ intelligit lactãtes. ſed uſq; ad ſeptimuz ãnum ut ſumit̃ ex ſimili ſermone Gal'. 3º pro noſticoꝝ ꝑallegato cõmẽto. Et a Raſi pº continẽtis ca º. de ſpaſmo. ¶ Cõſiderandũ quod uniuerſaliter refert̃ ad cãs factiuas. quia oẽs cãe facilius faciũt ſpaſmũ in pueris uel ĩ infantibus quã in aliis. Referẽt ẽt ad ſpecies ſpaſmi. de inanitiõe & repletiõe. qa iſtos ſpaſos faciliter icurrũt infãtes. Ratio eſt q̃ Auic. ponit. Illi faciliter icurrũt ſpeciem ſpaſmi de repletiõe uel inanitione q hñt cerebꝝ debile & mẽbra. ſ. neruos & lacertos. Sz pueri ulꝰ infãtes ſunt huiuſmodi. maiorẽ. A. ꝓſupponit ut notã qa đbiliras hoꝝ mẽbroꝝ ẽ cã ꝙ faciliter patiant̃ a cauſis repletionalibꝰ & cauſis exicãtibus. Sed minorẽ ponit ĩ littera. Et ẽ etiaz Gal'. ꝑallegato loco &. 6. de re. ſa. zº. caº. Dubitat̃ an pueri faciliter incurrãt ſpaſmũ q nõ ꝑportionat̃ ad materiã. ſ. factũ ꝑpter fugam a re nocẽte. ¶ Eſt dicendũ ꝙ ille ſpaſmꝰ eſt multoꝝ modoꝝ. qdam qui fit ꝑpter fugam in dolore. Et iſtũ forſan magis incidũt perfectiores in etate q̃ infantes. Ratio eſt quia ſenſus tactus ĩ eis eſt pfectior. & ſic dolores ſũt acutiores q̃uis ab eadẽ cã puenĩãt. Alius eſt qui fit ꝑpter fugã a q̃litate uenenoſa omni ſenſatiõe circũſcripta & fit propter fortitudinẽ uirtutũ naturaliũ expulſiuaꝝ. uel ẽt fit p. uiam cõgellatiõis a frigoẽ Et forſan iſti fiunt magis ĩ pueris ſiue ĩſantibꝰ. i. ſunt iſti magis ex ſe parati. hñt. n. expulſiuas naturales fortiores. & hñt huiditates magis cõgelabiles in neruis. Iſta ſint dicta nũc apparẽter. ¶ Conſiderandũ ꝙ Auic. duas cãs aſſignat. quare ĩfantes faciliter liberant̃ a ſpaſmo de repletione. una cã eſt fortitudo mẽbroꝝ ꝑncipalium. Nã cura illius ſpaſmi ẽ p digeſtionẽ & reſolutionẽ ſiue eũonem materieꝝ. hoc aũt fit uirtute cordis & epatis ut ꝑncipioꝝ uirtute. ſed pueri hñt has uirtutes fortiores ꝓuectis in etate. naturales. n. uirtutes ſũt fortiores ĩ eis de quibus naturalibus ẽ uirtus cordis ut alias declaratum eſt. Secunda cauſa eſt quia humores infantium non ſunt ſic groſſi ſicut ꝓuectorũ. & ideo magis obediunt reſolutioni & expulſiõi & cuicunq; euacuatiõi. Sz tu. d. ſi humores ꝓuectorum ſunt magis groſſi. gº ſunt magis apti cõgelari q̃ humiditates infãtium cuius cõtrariũ eſt dictũ. ¶ Dicenduz ꝙ uolendo defendere illam partẽ licz humores ꝓuectoꝝ de ſe ſint aptiores cõgelationi tñ calidum acutius qđ ẽ in eis magis reſiſtit. ¶ Dubitat̃ quia diẽ qđ ifãtes liberãt̃ a ſpaſmo ſic

co uelociter. ¶ Cõtra qa ſpaſmus ſiccus eſt ſpaſm⁹ de inanitiõe. ſed talis eſt mortalis ut in cõmento affori. 5. particule. i. Et frequẽter Raſis ꝓmo cõti. & oẽs auctores dicũt. Amplius i morbis diſſimilib⁹ cõplexiõi magis periclitanť egrotãtes. ſed ſpaſm⁹ ſicc⁹ ẽ morbus diſſimilis cõplexioni eoꝝ qa ſunt cõplexionis humide in neruis ergo magis morienť ex eo. Et ex hoc uideť qđ rõ q̃ Auic. induc̃ ſit cõtra ſe ipm. Reſpõdet Thadeus ſuper ꝓmo affo. 5 particule. qđ iſte textus debet ſic exponi. pueri liberanť a cãu in ſpaſmũ ſiccũ. propter cãm uelocẽ. quaſi. d. pueri cũ ſint humidi non cadũt in ſpaſmũ ſiccũ ꝓpter cãm uelocem ſiue ꝓpter cãm leuẽ. cũ ſit cõtrarius cõplexioni eorum & ideo ſi cadunt in ipm nunq̃ curantur. Hec reſpõſio nõ eſt ad mentẽ Auic. & eſt falſa. ꝓmo quidẽ nõ eſt ad mentẽ Auic. qa Aui. intelligit hic đ liberatiõe & euaſiõe a ſpaſmo ſicco. ſicut intellexit de euaſione a ſpaſmo hũido unde dicit propter hoc. qa: propter illã eandem cãm. Sed illa erat euaſio & nõ ꝑſeruatio Thadeus autẽ intelligit. qđ iſta ſit quedaꝫ ꝑſeruatio. ¶ Hoc etiã eſt falſuꝫ. qa ſicut apparebit pueri cũ incidũt ſpaſmum ſiccũ meli⁹ euadunt. ¶ Secũda reſpõſio eſt alberti ꝓpter qđ dicit eſſe cõſyderandũ qđ ſpaſm⁹ poteſt dici ſiccus uel a ſiccitate dupliciter. uno mõ ꝑ uiaꝫ alterationis a ſicca qualitate. Et iſte ẽ mortal⁹ in pueris & nõ euadũt uel ẽ eis magis contrarius q̃ prouectis ĩ etate. Alio mõ per uiaꝫ reſolutionis ſiue euacuatiõis humidi. & iſte eſt magis ſalubris in eis. quia ꝓpter fortitudinẽ uirtutũ eoꝝ melius poſſunt reſtaurari. Iſta opinio eſt corrupta ſecundũ partẽ quia ponit ſpaſmũ de inanitiõe fieri a ſola ſiccitate cõplexionali i pueris cuius cõtrariũ ſuꝑ ẽ oſtenſuꝫ Eſt etiam falſa & cõtradicit in hoc ſibimet. Nam omis ſpaſm⁹ ſiccus per humidi euacuationẽ eſt etiã ſiccus per ſiccã qualitatem. quia ſiccũ pure priuatiuũ nõ facit ſpaſmũ. Sꝫ ſpaſmus pueroꝝ ſalubris ẽ ſiccus per eũationem humidi. ergo eſt ſiccus per qualitatẽ. tunc arguiť. Omnis ſpaſm⁹ per qualitatẽ ſicc⁹ ĩ pueris eſt prauus. Sed ſpaſm⁹ ſiccus per euacuationem eſt ſiccus ꝑ qualitatẽ ergo prauus. Et quãuis ſecundũ rẽ iſte ſiccitates ſint diuerſe tñ de facto cõcludiť qđ pueri non euadunt a ſpaſmo ſicco. ¶ Dico ergo aliter ꝙ pueri liberanť uelociter a ſpaſmo ſicco. rõ eſt que ſumitur ex mente Aui. ab illo ſpaſmo uelociter pueri ſiue infãtes liberãtur in quẽ incidũt a leui cã. & qui eis ẽ magis cõformis. ſꝫ ſpaſmũ ſiccũ incidũt ifantes a leui cã reſpectu pubeꝝ & eſt eis magis cõformis. g⁹ &c̃. maior eſt nota ex uirtute affor. i morbis minus &c̃. minor declaraťur. ¶ Nã infantes ſunt humidi in cõplexione. ſ. humiditate aerea. & conſequens a leui cã euaporabiles & exiccabiles p uiam reſolutiõis. Sed puberes hñt huiditates idurabiles & fixas ſiue terreſtres magis. & ideo nõ reſoluũtur niſi a forti cã. ſicut ẽt dicim⁹ ꝙ ab aqua calefecta leuiter aliq̃d euaporat a lapide aũt & ferro difficulter. g⁹ ſpaſm⁹ a ſiccitate a leuiori cã fit in pueris ſiue infãtibus ſq̃ in puectis. Et hoc propter huiditatẽ eorum aereã & euaporabilẽ. Et hoc ẽ qđ Auic. dixit liberanť a ſpaſmo ſicco uelociter ꝓp humiditatẽ cõplexionũ ſuaꝝ &c̃. quia. ſ. a. leui cauſa ex hoc incidũt ſpaſmũ. ¶ Ex quo apparet ꝙ iſte ſpaſm⁹ de ſiccitate ẽ eis cõformior. Naꝫ huiditati aeree & aquee qualis eſt complexio infantiũ cõformior ẽ euapora⁹ & cõſumptio quã humiditati ſicce terreſtri. qualis ẽ natura puectoꝝ in etate. ¶ Sed tu. d. ego accipio gradũ ſiccitatis poſitiuũ. qui eſt forma dicta ſiccitas. ille plus cõtrariaťur cõplexiõi pueroꝝ ſiue infantiũ. quã cõplexiõi pubeꝝ. Sed nõ poteſt fieri ſpaſmus ſiccus niſi cõcurrat illa q̃litas poſitiua ſicca. ¶ Dicendũ ꝙ illa qualitas ſicca licet in ſe ſit magis cõtraria. tñ iſa eſt dependẽs & in fieri ab huiđi deperditiõe. quo huiđo depdito illa ſiccitas ceſſat. Et ideo licꝫ in ſe ſit magis cõtraria illa ſiccitas. tñ relata ad ſuã cãm que eſt humidi deperditio eſt mi⁹ nus cõtraria. Et hoc quia facilius iducit̃ & a leuiori cã. Et ex hoc facilius remoueť. Et non ſolũ ex hoc. ſed quia ifantes habẽtes uirtutes naturales fortes & huiditates cito reponibiles. Et iõ Auic. dic̃ & ꝓpter hoc quia propter eãs dictas & ẽt pp huiditatẽ cõplexinũ. ¶ Ad cõtraria dicendũ ad ꝓmũ ꝙ ſpaſmus de inanitiõe ut pluri⁹ eſt mortalis. ꝓprie cõparatus ſpaſmo de rapletiõe. tñ contingit qñq̃ a ſpaſmo ſicco liberari. Et ſi aliquis ſit a quo cõtingat qñq̃ liberari. eſt ille qui fit in infantibus ¶ Ad ſecũdum dicendũ qđ ſpaſm⁹ ſiccus eſt cõſimilis complexiõi huiđe pueroꝝ ſiue iſantiũ non qđ ſic cõformaliter & in ſe conueniat humido. ſed aptitudie prouẽtus p uiã reſolutionis ſiue eũonis. Modica eĩm febris plus reſoluit unũ infantẽ. q̃ unum puberem.

¶ IN PVBERIBVS. Hic oñdit qũo puberes ſe hñt ad ſpaſmũ. Conſiderandũ qđ per puberes poſſum⁹ itelligere eos qui iaꝫ ſeptẽ annos trãſiuerũt ut ſumiť ꝓmo cõtinẽtis ca⁹ de ſpaſmo. ubi ad litterã ponit iſte text⁹. Et generaſr quẽlibet ꝓcedentẽ in etate reſpectu eius qui eſt in etate priori ut pueꝝ. 7. ẽnorũ ad pueꝝ duoꝝ uel quatuor annoꝝ. ¶ Conſiderandũ aliqua duaꝝ reꝝ põt dupliciter exponi. ꝓmo. i. aliquis duoꝝ ſpaſmoꝝ. Nã pube

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 30 sur 455

res cum sint iam fortificati in neruis & indu rati non faciliter cōsumunt a causis resoluē tibus & cūantibus nec ēt eox nerui faciliter replent. ¶ 2° modo pōt exponi aliqua duax rerū.i.aduētus spasmi & ei⁹ curatio. Q uia sicut nō faciliter icurrūt spasmū de repletiōe uel inanitiōe sic nō curant siue non liberātur faciliter. ¶ CVM TAMEN. Hic Auic. re mouet dubiū. Fecerat enim nos ualde securos de spasmo sicco infantiū & etiā de spasmo ex repletiōe. Crederet forsan aliqs qđ semp essz uex. Et ideo dicit qđ nō imo qnq; accidit ifan tib⁹ malus spasm⁹.s.de inanitiōe uel repletio ne succedēs febrib⁹ &c̄.i. eueniēs i febribus acutis.in quib⁹ pōt multa resolutio & exicca tio incurabilis in eis fieri.pōt etiā fieri neruo rum repletio ex corruptis humoribus.

¶ ET CVM EO.s.spasmo sint signa,s.morta lia. Ex quib⁹ soluitur questio qua cōsueuit queri an spasm⁹ qui accidit pueris i acura fe bre sit de repletiōe uel de inanitiōe.qa dicen duz qđ potest esse de inanitione qnq;.& qnq; de repletiōe.licet commētaror 3° pronosticox loco palle.uideat tāgere spasmum qui de re pletione fit. Certum enim erat spasmuz posse fieri de inanitione in febribus fortibus.

¶ ILLE VERO. Et hoc uerificat cōparādo euz ad illū qui ē ifans. Nam ifans a leui febre potest spasmū incurrere ut supra dicebat. ¶ Sz ille qui pertrāsiuit.7.annū iaz hz suas hūidi tates magis ingrossatas. Et iō nō icurrit spas mum de inatiōe nisi a forti cā.nec etiā spasmū de repletione ut apparet ex dictis.

¶ EST PRETEREA ¶ Supius ostēdit diffe rentias speciales spasmox ex causa dispositia Hic ponit differentias spāles ex cā factiua. Et licet possent iste ptes ad aliquē ordinez redu ci tn facilius est qđ sic diuidat hēt tot partes quot sunt iste differētie & species spasmox. ibi 2ª. Et est spasm⁹.ibi 3ª. Et qm̄.ibi quarta Et hoc qdem.ibi.5.Spasm⁹ autē.ibi.6ª. Et ē alius.ibi.7. Et quādoq; accidit.ibi.8. Et plex q;.ibi.9. Et quādoq; accidit.ibi.10. ¶ Spasm⁹ uero fact⁹ ¶ Pria pars pōt dupliciter exponi ꝓmo secūdū Bononiēses. qđ qn in homine re pleto malis humorib⁹ tior supueniēs mouet materias illas que dilatate & fluentes replēt neruos & fit ex hoc spasmus.unde dicunt est preterea spasm⁹ qui accidit ꝓpter timorez. q. est causa extrinseca ¶ Et causas dilatatiuas.i. causas humorales que replent & dilarāt mu sculos.submersas.i.motas a calore submerso & faciunt &c̄ ¶ Alio modo pōt expōi qđ hoc referatur solū ad cās mouentes spiritum ad intra. Et imaginat Auic. qđ ex forti reuocatio ne & subita spirituū ad interiora.musculi cō sequant illū motū & contrahant.& sic homo ex accidentib⁹ anie mouentib⁹ spiritū ad ite riora poterit spasmari.omni circūscripta cau sa humorali. Potest autē spirit⁹ moueri ad i tra dupliciter.ꝓmo per se ex tiore cuius est su bito interi⁹ facere fugere calorē.2° p accidens ex cāis dilatatiuis spirit⁹ pernitiosis que cāe mouēt p se spiritū ad exteriora ex quo fit ei⁹ resolutio.& tūc in fine fit sincopis & reuoca° ad iteriora sicut esset gaudiū pnitiosuz. Et re solutiōes alie a causis resoluētibus. Cum eiz cause resoluētes pfundātur.tūc in fine spirit⁹ paucus qui remānsit mouet ad suū pricipium subito. Et.ex hoc pōt fieri cōtractio ēt muscu lorū int⁹. Et pōt fieri in subito occursu earuz ut quasi terretur homo ex eis in ꝓmo aduētu Et hoc ē qđ dicit. Est ꝓterea spasm⁹ qui acci dit ꝓpter timorez & cās dilatatiuas submer sas subito .i.subito occurrentes & profunda te ad resoluendū &; dilatandū.unde finaliter spirit⁹ subito interius reuocat. ¶ ET FAciūt. .s.timor & cāe dilatatiue subito occurrentes sequi &c̄.scdz suas formas.qa sicut spiritus mouent intus ab illis causis.ita etiam lacerti. Si aūt littera haberet delatiuas esset littera clarior. Sed tu.d.ad quā diuisionē spasmi re ducit hic spasmus factus a timore ¶ Dicēdū qđ scdz ꝓmā expositionē reducit ad spasmuz de repletiōe. Sed scdm secūdam reducitur ad spasmū qui nō ꝓportionat ad materiā & fit ab hac cā.s. timore & uniuersaliter recursu subito spiritus ad submersionē. ¶ Sed tu.d. quare in omni hoie in quo subito spiritus ad interiora mouet non fit iste spasmus ¶ Dicē dum ꝙ hoc est ꝓpter diuersitatē dispositionū in musculis & ꝓportiōes eox diuersas in ho minibus ad sequendū motū spirituū ad iteri ora. ¶ ET EST. Hic ponit aliā differentiam & speciē spasmi. Et cā est membri cōtractio uolūtaria.qua cōtractione statē effundit ali qua materia ad mēbrū cōtractū. Et effūdit sup formā sue cōtractiōis.qa sicut stat cōtra ctū.ita materia pauca que effundit uenit sup illo mēbro cōtracto. Et hoc est qđ dicit. Et ē spasm⁹ qui cōtingit ꝓpter subsētationē fac taz sup aliqđ mēbox qđ ē cōtractū.uerbigra homo subsentat se sup genu contracto crure uel sup manu contracta .ad qđ mēbrū cōtra ctū fit effusio.s.illi⁹ materie alicui⁹ materie et retinet.s.mā i ipo mb° cōtracto aliquātulū qa pauca ē materia & est.s.effusio materie su per formā sue cōtractiōis.i.secundū qđ ipm est cōtractū. Et qnq; ē cum eo.s.mēbro cōtra cto accidēs faciēs illud.s.effusionem materie uel illud.s.contractionē ut fit.i.cū fit uel sic fit ut ipm ferat &c̄ qa materia est pauca.

considerandū qđ iste tex. aliter pōt exponi. ubi sciendū qđ Auic. nominat hic ſpaſmū q̄ dā rigiditatē mēbroꝝ cōtractoꝝ. unde non ſtati faciliter redeūt ad dilatationē. Et fit hoc qa homo ſubſtētat ſup brachio uel ſup cruē cō tracto. Sicut accidit cuz homo ſedet ſup crus cōtractuz. uel cū homo totuz ſe diſponit ſuper brachio contracto. uel qñ homo contracto brachio fert graue pōdus. uel contracto brachio dormit ſup eo i lecto duro. Cuz autem homo ſuſtentat ſe ſup mēbro cōtracto totū corpus ſuū effundit ſup illo. Et ideo exponeť q̄ Auic. per effuſionē nō intelligat effuſionez materie qa licet ſit poſſibile effundi. tñ in huius cōtractionib⁹ & cōpreſſionibus mēbrorū cōtracto rum a ptibus contractis exprimunť materie & ſpiritus. & cōdenſanť ptes cordaꝝ uñ fit qđ membꝝ remanet aliquantulo tempore ſic cōtractū. Et cū poſtea redit ſpirit⁹ & ſanguis redit poſſibilitas dilatādi mēbꝝ. & ideo faci liter remouet talis ſpaſm⁹. Et hoc ē qđ dicit ad qđ. ſ. membꝝ cōtractū ſit effuſio. i. laxatio corporis qa totū corpus ſup effunditť & reti netur in ipo. i. i tali ſitu aliquātuluz & ſuper formā & c̄. i. eo ſtante ſic cōtracto qa non poſ ſet multū homo ſic ſtare ut apparz in his qui totū corpus ſuſtentāt ſuper una mānu. & qñ q̄ & c̄. faciēs illud. i. illū ſpaſmum q̄uis nō ſit ſuſtentatio toti⁹ corporis ſup mēbro. ſed ſit delatio rei grauis. uł dormitio ſup loco duro

¶ ET Q VANDOQ VE. Hic pōit 3ᵃᵐ dif ferētiā ſpaſmoꝝ. Hec ps pōt dupliciter expo ni. ſicut duplex littera reperiť. una que dicit. cū hoc. Et tunc dicem⁹ qđ inueſtigat cām ſtu poris cōiuncti cū iſto ſpaſmo facto ex ſuſtēta tione ſup mēbro cōtracto Videm⁹ eniz qñq̄ cōcurrere ſtuporē illi⁹ partis ut frequenter accidit. Et dicit qđ cā eius ē materia que effū ditur ad mēbrū. que coartat & opilat uñ ſpi rit⁹ motiu⁹ ſu. & ſenſitiu⁹ nō pōt penetrare ideo mēbꝝ cōtractū nō poteſt dilatari. ſed qñ redit uirt⁹ & confortať natura. fit dilata⁹. uel confortať materia. i. ſup materia. Alia littera dicit. & qñq̄ eſt hic ſtupor. Et tūc dicem⁹ q̄ Auic. determiat de una ſpecie ſpaſmi cui⁹ cā eſt ſtupor q̄uis iſte ſpaſmus fiat i contractōe mēbri ſuper quo q̄s ſuſtentať. Nā mēbrū fa ctuz ſtupidū. ſ. perdēs ſenſuz & motū nō pōt poſtea dilatari. Sed tu. d. Hic inuit quod ad mēbꝝ cōpreſſuz effunditť materia. Et tu ſup poſuiſti qđ non. imo exprimať materia. ¶ Di cendū qđ Auic. dicit. qñq̄. uel dicendū qđ ad mēbꝝ cōtractū ſup quo q̄s ſuſtētať quātum ad quaſdā partes materia uenit. & q̄tū ad q̄ſ dā materia exprimitť. & partes mēbri adiui cem cōculcanť & cōdenſanť. & hoc eſt qđ dic.

¶ ET Q VANDOQ VE eſt hec. ſ. cā quare membꝝ cōtractū nō dilatať ſtupor. i. priua⁹ uirtutis motiue & ſenſitiue a mēbro uel mo tiue ſolius. Sed tu. d. in q̄ differt iſte ſpaſm⁹ a ſpaſmo de quo ſtatiz dixit. ¶ Dicendū qđ ſpaſm⁹ in cōtractiōe mēbri ſup quo quis ſu ſtentať uł cū quo fert graue pondus. pōt du pliciter cōtingere. uno modo p partiū ad inui cē cōculcationē & cōmaſſationē & cōſeruatio nē talis forme aliquātulo tēpore. unde non ē aptū mēbrū dilatari. Et hoc modo fit ſpaſm⁹ de quo dixit ſtatim ſuꝑ alio modo p priuati onē ſpiritus mouētis mēbrū. quāuis partes mēbri de ſe ſtari eſſent apte ſuſcipere dilata tionē. & hoc modo fit ſpaſm⁹ de quo hic loq tur. ¶ Subdit ET Q VANDOQ VE. fit ex extenſione ſ. mēbri illius ſimile. qa nō pōt illius mēbri fieri recōſtrictio. ſicut ſi aliquis ſuſtētať uel iacet ſuper mēbro extēſo. Et di cetur hoc in ca⁰ de thetano. ¶ ET HVIVS quidē. Hic ponit quādaz ſpeciē ſpaſmati ſa ctā ex ſomno. licet ſermo egrediať uel proce dat ex ſtatiz dictis. dixerat eim qđ ſtupor ad ueniēs mēbro contracto ſup quo quis ſuſten tatur & c̄. eſt cā phibēs dilatationē membri illius contracti. hic oñdit q̄ talis diſpoſitio ſi milis ſtupori accidit qñq̄ ex ſomno. unde qui dam dormiētes membris cōtractis ſicut cōis uſus eſt poſt eoꝝ exiccationē. nō ſtati poſſūt bene mēbra illa extēdere. Et ſi tenēt ea exten ſa dum dormiūt non pñt excitati bene illa cō trahere. & hoc quia i ſomno ſpiritus tēdit ad iteriora. Sed tu. d. ex h⁰ oi hōi hoc accideret. ¶ Dicendū q̄ non accidit niſi quibuſdā haben tibus neruos & cordas debiles & habūdātes flegmatibus groſſis. unde calore reuocato in tus ꝓpter ſomnū dominať frigiditas ſup ner uoſas partes. quare excitati non pōt ſtatiz ſpi ritus in illas partes penetrare. Et hoc ē q̄ dic Non fit aſſidu⁹ & c̄. & h⁰ ego uidi i his q̄ lō gas ſunt paſſi podagras. ¶ EPASMVS. Hic ponit aliā ſpeciē ſpaſmi. ſ. ſpaſmū ex ian tione. & dicit qđ alius fit ſucceſſione febriz adhurētiū & ꝓprie & c̄. ſyrſen. i. apoſteātis cerebri calidi. quia magis imprimit i neruos q̄ apoſtema epatis uel ſtomaci. Et ſu. alius ē qui fit ſucceſſione & c̄. emnes iſte cauſe. exic cant. & ex hoc pñt pducere ad ſpaſmuz. & ti mor đ quo minus uideť perducit ad ſiccitatē multis modis ut notū ē ¶ Dubitatur qa dic qđ a ſpaſmo de ſiccitate fit euaſio. cū tñ cōi ter cōcordēt auctores eſſe icurrabilem talem ſpaſmū. ¶ Dicendū qđ ſpaſmus de ſiccitate uel ē confirmatus in quo ſubſtantiales huidi tates mēbroꝝ ſunt conſumpte & iſte non pōt curari ꝓpter duo. ꝑmo quia tales huiditates

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 32 sur 455

non pñt restaurari.2° quia si poessint in longo tẽpore fieret in quo spasmus occidit.uel nõ ẽ cõfirmatus'in quo ꝑme humiditates sunt con sumpte.& talis possibile est qđ cureť.quia il le restaurari pñt sed difficulter.raro ergo cõ tingit a spasmo:sicco liberari.unde exponatur a quo sit euasio.s.qñq.unde littera extra ex q bus minorať euasio uel ex quo raro euadũt.

¶ ET EST. Hic ponit alias differentiam & speciẽ spasmi facti in febrib⁹ per uiã colliqua tionis materieꝫ.& loquiť de eo Mesue cap° đ spasmo post purgationẽ. ¶ ET Q VAN ¶ DOQ VE ACCIDIT Illud.i.spasm⁹ in eis.s.febrib⁹ ꝓpter cõitatem &c̃.Ista ẽ alia differentia & species spasmi đ qua etiã Gal⁹. loquiť ī cõmento affo.i.5.particte.& ponitur ibi exemplum in quodam iuuene & paret.

¶ ET PLERVNQ VE. Hic ponit alias dif ferentiã & speciẽ spasmi que reducit ad spas mus.& cã eius est siccitas cerebri ꝓpter debi litatẽ.s.cerebri.ũde patiť leuiter a cãis occur rentibus exiccãtibus.ex qua siccitate sequitur siccitas lacertoꝫ.& modus ẽ iste qa cũ mima cã exiccatiua aduẽit cerebro.uerbigratia pau ca euacuatio ul⁹ uigilia reducit ad se hũidita tes a neruis.& ex hoc nerui corrugant aliqua liter.deinde acquisita humiditate membri re uertunt ad dispositionẽ.qa cerebrus dimittit neruis humiditatẽ.& fiũt nerui obedientes dilatatõi dixit cũ ꝑcipue .i.cũ uoluntate.Con syderandũ qđ istũ spasmũ poteris uidere i q busdã hominibus qui sunt sicci cerebri & sic coꝫ musculoꝫ qui stati in imoderata uigilia q̃is nõ sit multũ imoderata.& statim i aliq bus fluxibus uẽtris incurrũt q̃daꝫ neruoruꝫ rigiditatẽ & indurationẽ & quasi cõtractõeꝫ & leuiter ab eis abscindiť. ¶ ET Q VAN DOQ VE ¶ Hic ponit aliã differentiam & speciẽ spasmi.& ꝑmo ꝑmittit.2° declarat⁹mo duꝫ eius.ibi 2ª.& spasmus qdem. ¶ Consyde randũ circa ꝑmã partẽ qđ liꝫ frigus cerebro occurrẽs possit facere spasmũ cõgelãdo & cõ stringẽdo.qui spasm⁹ est uniuersalis.tũ spas muꝫ non uniuersaleꝫ põt facere absq; occursu ad cerebꝝ.de 2ª patet. ¶ ET SPASMVS Consyderandũ qđ spasm⁹ a frigore factus ẽ duplex.unus leuis qui nõ est multũ ipediens qui potest fieri ex eo qđ musculi retrahũtur ꝓpter maluꝫ sensuꝫ frigoris absq; hoc ꝙ ī eis fiat alia ꝑua dispositio.alius ẽ fortis spasm⁹ qui fit ex hoc qđ frigus cõstringit congelãdo musculos & humiditates coꝫ.et iste ẽ spasm⁹ impediẽs & malus. Et iõ dixit.& spasmus q dem impediẽs hic. ¶ Consyderãdũ 2° qđ.A. ostendit qs ẽ modus hui⁹ spasmi.quia dicit qđ põt dici fact⁹ a siccitate & tũc corrigit' su um modũ loquẽdi.& pro.i.ẽ spasm⁹ factus cũ siccitate qa nõ ꝓprie fit a siccitate. sic a cã efficiẽte.sed cã efficiẽs est frigiditas. tñ simꝫ cũ hoc cõcurrit siccitas.Et hoc ꝓbat Auic.per hoc qđ dicit qui ẽ cũ specie cõgelatiõis humi ditatis ut arguat sic.Iste spasm⁹ est cũ siccita te qui est cũ cõgelatione humiditatis.sꝫ spas mus factus a frigore ẽ cũ cõgelatiõe humidi tatis.ergo est cũ siccitate.maiorẽ ꝓpositioneꝫ probat sic.Et minorať eius quãtitas & ispis satur ut arguit sic. Cum humiditas inspissať & minorať tunc fit siccitas.Sed cũ fit cõgela° a frigore humiditas inspissať.& ex hoc eius quantitas dimensionalis minoratur.ergo fit siccitas ¶ Ex hac autem congelatione & mino ratione & inspissatione factis a frigore mem brum spasmatur.sicut accidit ex uehementia frigoris .s. aeris & sicut accidit & cetera.

¶ SPASMVS VERO FACTVS. Hic põt aliã differẽtiaꝫ & speciesꝫ spasmi.& dicit qđ q̃dam ẽ spasm⁹ factus ꝓpter medicinas.i.res medicinales.sic uerbigratia ꝓpter potũ uini. ¶ Dubitať quare plus de potu uini posuit ex^m ¶ Dicendũ qđ hoc fuit ꝓpter duo. ꝑmo quia i eoꝫ lege phibeť uinũ.unde hic multũ ex hoc illuꝫ uituperat.fuit.n.Auic.medius in ter perypatheticos & loquẽtes i legibus ut ali bi patet. Secũdo fuit hoc.qa res medicinales faciẽtes spasmũ quedã sunt frigide & đ his dixerat q̃dam sunt calide ut uinũ.& de h° di cit hic.facit aũt spasmũ portãdo materias ad cerebꝝ & neruos.q̃dam aũt sunt medicine so lutiue & de his statiꝫ subdit. ¶ Fit.n.pro ẽt unde dicem⁹ ꝙ hic determinat p alia differẽ tia & specie spasmi que fit a medicinis soluti uis.& cũ hoc enumerat multas differentias spasmi similes ei. Innuit aũt qđ medicia so lutiua facit spasmũ. uel ꝓpter supfluitatem eũonis uel ꝓpter sui q̃litatẽ malignã ueneno sã.unde.nerui ꝓpter lesionẽ cõtrahunt.Et đ hoc genere spasmi qui ꝓuenit ex fuga a re no cente sunt multi spasmi.sic ille qui fit ex hu more qui est ut erugo eris&c̃.de q̃ scribitur ꝑmo cõmento.5.particule & patẽt alia. sed ꝙ dicit uicinus istis ẽ spasm⁹ ꝓpter uermes.di xit hoc qa uermes faciũt spasmuꝫ uel ꝓpter malos uapores q̃s cerebro mandãt.uel ꝓpter punctionẽ intestinoꝫ uel stomaci ¶ PRETE rea. Hic ponit differẽtias & ſpes spasmi ex parte partiũ.& primo ex pte partiuꝫ magis particulariũ.2° cõiuꝫ.Ibi 2ª.Et cũ corpus.In ꝑma pte inuit ꝙ qdam ẽ spasmus ꝓprius la bio.q dam palꝑebre & uniuersaliter partiũ ꝓpinquis cereb°. Et significat qđ cã est ex ce rebro.licet non semp tñ respectu spasmi par tiũ remotaꝝ ut digiti pedis uel manus plus

cõtingit qđ est .per cõitatẽ cerebri.de hoc tñ generaliter fuit discussum fen.i.hui⁹ cap.de signis cerebri ¶ ET CVM . Hic declarat spe cies spasmi magis in uniuersali.& inuit qđ qdam ẽ spasmus dictus episthotonus.i.ante qui est in lacertis añrioribus.s.spinalib⁹ qui sunt intrinseci uel añrioribus.i.uentris ut lõgitu dinalibus qui sunt in mirach. qdam ẽ poste nus q ẽ in lacertis posteriorib⁹.s.spinalib⁹ q sunt extra uersus cutẽ.qdam aũt est spasmus in utrisq; & dicit ꝓprie thetanus quo homo stat tensus & rectus.sicut in paralisi exponit Albertus.i.sicut in thetano & est rediculosa expositio. ¶ Aliter dicendũ sicut i paralisi su. cõtingit qđ homo põt paraliticari in muscul⁹ añrioribus & põt paraliticari i posteriorib⁹ & põt paralicari in utriusq; ¶ Q VANDO q; uero &cẽ. ut ceruix.i.collũ quia occupat mus culos fere oẽs colli.& dentes strideant. quia cõicat mandibularum musculis & iste ẽ pra uus spasmus ut ponit rasis primo continentis cap⁹ de spasmo. ¶ Dubitatur utrum spasmus lateralis possit fieri.i.quod homo declinet ad latus dextrum uel ad sinistrum ¶ Videtur ꝙ non quia cõiter auctores non ponũt ¶ Incõtra rium.quia uidemus quod homo naturaliter potest inclinari uersus patrem dextraz ul' sini stram.ergo uideť qđ preter naturã possit in clinari illuc.& sic stare cũ ipossibilitate erec tionis. Respõdet Albertus qđ i uno mẽbro ẽ possibile fieri spasmũ ad dextꝛ & sinistꝛ ut in oculo. ¶ Ratio est qa ocul⁹ habet musculos ad dextꝛ & sinistꝛ mouẽtes. ¶ Ex hoc arguit qđ qa corpus nostꝛ nõ habet tales musculos qđ nõ spasmať zm destꝛ & sinistꝛ.qđ autẽ tales musculos nõ habeat apparet.quia tales musculi sunt situati secũdũ longũ.s.sup dorso intus & extra.g⁹ spasm⁹ solũ fiat añ & retro Hoc idẽ sentit Thadeus 4ª pticla afforismo rum super illo affori.a spasmo & thetano ha bito.& ponit exemplũ de axide lata quam est possibile flectere ante & retro sed ad dextruz & sinistꝛ nõ est possibile uel difficile ualde. Hanc opinionẽ credo falsaz & credo ꝙ sit pos sibile hominem spasmari spasmo que flecte tur ad dextrũ uel ad sinistꝛ ¶ Rõ est duplex una iam dicta qa uidem⁹ homiñ naturaliter se posse flectere uersus latera ergo si preter naturã flectať dicet spasm⁹ qñ erit cuz cõtra ctione. Ampli⁹ musculi qui sunt circa dorsũ aliqua figura contractiua figuranť qñ homo flectit se ad latera musculi.dico qui ad latera trahunt uel inclinãt. Tunc arguit. q̃cũq; for maz musculus habet secundũ naturã mouens aliqđ mẽbꝛ.eandẽ formã põt hẽre contra na turam.sed secundũ naturã hẽt formã contra ctionis alicui⁹ qua homo ad latera inclinatur ergo cõtra naturã illaz cõtractionẽ poterit ha bere.sed cõtractio contra naturã est spasmus ergo homo potest spasmari uersus latera ma ior est nota.qa forma musculi cũ contrahit na turaliter & cũ cõtrahit cõtra naturã ẽ similis .s.secũdũ actuz.sed fit a cãis diuersis ut sumi tur .5.de acidẽti & morbo.2° ca° ¶ Etiaz cor rugatio est quedã forma in materia quaz põt facere uirt⁹.& põt eã facere res cõtra naturã ¶ Ad cõtraria dicendũ qđ auctores non faci unt mentionẽ dãtes itelligi.& qa rarissime ac cidit ut apparebit ¶ Ad rõez Alberti cũ dici tur ꝙ homo nõ.hẽt tales musculos ul' neruos dicendũ qđ hoc ẽ maifeste falsuz. Nã motus uolũtarius fit p musculos & neruos ut medi ci cõiter ponũt.sed uidem⁹ qđ homo uolũta rie flectit se ad dextrũ & sinistrũ.& ẽt eleua tur post flexionẽ.g⁹ necessario hẽt musculos hoc faciẽtes. ¶ Tamẽ sciendũ qđ isti musculi nõ sunt omnino distincti a musculis q mouẽt ante & retro.sed qñ musculi spine dorsi poste riores trahunť oẽs tũc homo flectitur poste rius similiter qñ omnes interiores uel añrio res.sed qñ hoꝝ musculoꝝ medietas trahit. tũc homo clinať ad dextrũ & sinistꝛ.& quia nocumẽtoꝝ hoꝝ euẽtus plus ẽ ad totos mus culos q̃ ad medietatẽ.iõ plus contingit spas mari hominẽ ante & retro q̃ secundũ dextrũ & sinistrũ. ¶ Ad exm Thadei dicendũ quod ualde ẽ dissimile a ꝓposito ¶ CVM ẽt hic ponit duos can.ꝓnosticos. Ibi 2ª. Et oĩs ¶ Cõ siderandũ qđ hoc ꝙ dicit.corpore ipius cali do põt dupliciter exponi.uno mõ qđ sit cal'm ante mortẽ.& hoc est uerꝝ. Aliqs eiz spasm⁹ non apparebat distempatus in calore.sed mõ ꝓpe mortẽ inflamať & apparet calidus.hoc ẽ ꝓpter inflamationẽ caloris in spiritualib⁹ q non põt euẽtari propter spasmũ istrumẽtoꝝ hanelitus.unde statiz moriť. ¶ Alio modo qđ sit calidus statiz post mortẽ.remanere.n.põt aliqđ incẽdiũ caloris oĩo ꝓter naturaz in par tibus spiritualib⁹.lacertus hanelitus est pro prie diaſſa ut infra fen.x.cap⁹ de hanelitu & .4.de iteriorib⁹.30.ca°.Et possumus ẽt intel ligere reliquos lacertos pectoris ¶ ET omĩs &cẽ. Dubitať đ hoc quia multi uisi sunt eua dere a spasmo in uulneribus ¶ Dicendum du pliciter.ꝑmo qđ est impropa locutio oĩs.i.ut plurimũ ut cõmentator ponit.5. pticula affo. sup affo.in uulnere spasm⁹ supueniens mor tale ¶ Vel dicendum ꝙ spasmus i uulnere fit ꝓpter alterã triũ cãꝝ.uel propter dolorẽ ut i pũcturis neruoꝝ & talis spasmus non ẽ sem per mortalis.uel ꝓpter tumorẽ.& hoc dupli cite r uel propter tumorẽ succesſiue occupatẽ

partes & tūc non necessario ē mortalis &.de hoc spasmo uidet loqui cōmentator in cōmento pallegati aforismi.uel propter tumorē apparentē & delitescentē de quo loqtur.Y.5.particula afo.illo aforis.qbuscunq; tumores & iste spasm⁹ frequētissime ē mortalis quia ē fortis egritudo cū uirtutis defectu.cui⁹ sig^m est quia nō pōt regulare huōres.3ª cā ꝓpter q̄ spasmus fit i uulnere ē supflua sanguinis euacuatio.& iste est mortalis quia fit ex confirmata uel magna siccitate cū uirtutis casu & de hoc Auic.loquit his.

DVLSVS Expediuit se a narratione specieꝝ & causarū spasmi. Hic ponit signa.& primo signa spasmi per se eueniētis. 2° ei⁹ q. fit per uiam pmutatiōis.ibi 2ª. Cum autem sinachie materie ꝑma in.2.ꝑmo facit q̄d dēm est.2° ponit quedā signa ꝓnostica. ibi secūda. Ex signis uero.ꝑma in duas.ꝑmo ponit signa a pulsu.2° ponit signa secundū diuersitatem specieꝝ.ibi 2ª.Spasmi uero.ꝑma in tres sicut tripliciter docet ex pulsu significare.primo ex motu.2° ex tactu caloris 3° ex tactu forme uł figure artarie.ibi 2ª.Et uena.ibi 3ª.Et ē corpus.dicit ꝑmo q̄d pulsus spasmatoꝝ ē extensus.i.durus. Consyderandū q̄d hic ē sermo de spasmo cōmunicato brachiis.unde artaria spasmat & cōstringit est ergo pulsus durus diuersus in situ.hoc fit dupliciter.s.i diuersis partib⁹ artarie.q.a ꝓpter contractionem spasmosam una pars est alta.& alia depressa.Et hoc est q̄d dicit ascendēs.i. eleuatus puls⁹ & artaria quantū ad unā partē & dimittēs.i.de pressus pulsus.q.a artaria ē depssa quantuz ad aliā partē.2° fit hoc i una pte artarie siue in tota.q.a talis artarias spasmata & indurata nō proprie est dilatabilis & cōstringibilis & ideo nō proprie apparet in ea dyastoles & systoles.sed quasi tota simul cōcutit.unū Gal.in cōmento pulsuz ca°.de pulsu spasmatoꝝ dic. Ita uero & motus inequales sursuz & deorsuz trāslata artaria sicut corda. Non enim dyastolis & systolis apparitio est.sed concussioni magis assimilant.uult g° Gal.q̄d artaria tota cōcutit.q.a est tensa siue indurata & spasmata.Et ideo cū aduenit diastoles quasi tota artaria sursuz apparet eleuari.& q̄n systoles tota inferi⁹ pelli. Et hec ē diuersitas in situ Et quia ista subito fiunt quasi in tpe non perspecto q.a cōcussio ad corp⁹ duꝝ cum fit dyastoles subito apparet.& similiter cōcussio cū fit systoles ideo dixit sicut sagitte euadentes quasi dicat sicut exitus sagitte est subitus.ita ista mot⁹ cōcussiui subito fiunt.siue sit i uno tpe in diuersis partibus artarie.q.a una pars potest subito sursuz ferri & alia intus.siue sit in diuersis tēporibus in tota artaria. Considerandū tn q̄d licet iste pcussiōes uel motus intus & extra intelligant posse fieri p dyastolem & systolē q.bus tota artaria agitat & nō ꝓprie dilatat uel cōstringit.tn hos mot⁹ possumus intelligere fieri propter ipm spasmuz. duz est in fieri.quia tūc est cū eo malus mot⁹ cōtractiuus & dilatatiuus.i motu.n.spasmoso musculi cōtractiuo artaria cōculcabit & q̄ si cōstringet.Et tn eiusdē artarie una ps constricta erit altera eminētior. sed i dilatatione mēbri artaria magis appebit. DIVERSIFICatur mot⁹ &c.cōtra qa dēz ē q̄d fit subito sic sagite euadūt ab arcu. Dicendū q̄d licz fiat subito.tam̄ una pōt fieri subito q̄ alia. Possibile.eim est q̄d cōcussio artarie sursum fiat subito.& tractus ad intus.s.cōcussio ad itus fieri appareat magis quasi subito dispareat. & sic motus ad extra respectu huius erit tardus & motus ad itus apparebit nobis magis uelox.unde Gal°.pallegato loco loquēs de h⁹ motibus scdz totā artartā.& secundū diuersas ptes artarie dic cōcussioni.i.agitatiōi uel tremori assimilat.uelut exiliēte.i.salliēte & rursus intus spasmati.i.spasmose eunti. q̄nq; discrete.i.diuersis tpibus tota artaria hoc patiēte.sed in uno tpre multociēs q.dez alia ci⁹ pars sursuz ferri uidet.quēadmodū sagitta. Illa uero intus ferri quēadmodū ab aliq̄ tracta.& hec quidē cito moueri. illa uero tarde possem⁹ tn ymaginari ecōtra q̄d mot⁹ ad extra appareat uelocior.& motus ad intra tardior.& hoc ēt ꝓpter diuersitatez que cadere pōt in uirtute.cum conata ē ad mouēdū artariam inobedientē uno motu.nō pōt sic uelociter in alio mouere.& uena quidē est calida. hanc ēt sentētiā inuit Gal°.ca°.d pulsu cathecorū. Causa ē in spasmo d repletiōe. quia habitus corporis alterius.s.musculoꝝ est frigidus ꝓpter fl'a q̄d replet neruos & loca neruosa.sed in spasmo de ianitiōe cā est quia calor in artariis hēt materiā sanguineā subtilē & spiritū cū quib⁹ pōt se maifestare.sz reliq̄ mēbra fiunt arefacta.unde calor eoꝝ nō statiz se repsentat.Et similis cā ei que in ethicis assignatur posset tn assignari una cā apparens cōis utriq; spasmo. Nā artaria spasmata non ꝓprie ē dilatabilis nec cōstingibilis. unde q̄ si tota simul mouet & subito.Et ideo calidū i ea exns nō euētat imo incēdit. & iō calidiores apparēt.hec tn cā aliis dispositiōib⁹ quibusdam posset cōicare.deinde cum dicit.

ET CORPVS VENE. Hic docz significare ex tactu forme uel figure artarie. Et ē cōsiderandū ꝙ corpus uene.i.artarie in spasmo

est collectū.i.aggregatū.qa spasmus.s.de repletiōe & inanitiōe facit q̄dam aggregationē ut apparet in musculo.& sic in partibus cōpatientibus & adiacētibus ut in artaria. talis autez aggregatio repsentat q̄daz duritiē que uidet esse similis duritiebus tribus.s. duriciei que fit in rigore.tū nō est uere similis qa illa est ex fuga caloris intus.similiter etiā non est omnino sicut durities febriū prolixaꝝ.qa illa uidet quedā artarie uniformis induritio ¶ Et hoc est qđ dicit. Neq; est sicut illud qđ coartatū.i.induratū et tensuz ē sicut fit apud &c̄. similiter nō est omnio sicut durities & tensio propter fortes dolores.sed ē sicut imagietur qs unū corpus cauū ut ireſtinū aggregatuz a suis extremitatib⁹ & totū hoc ē sermo fantasticus Gal. in cōmento pulsuū. Et sic uult qđ imaginemur artariā que ē qd cōcauuz que i spasmo aggregat cū a suis extremitatib⁹. Et si tu cōsideras istud uerificat in spasmo đ repletiōe & in spasmo de inanitōe.qa in spasmo facto a dolore tēsio & contractio esset uersus p̄ncipiū & nō ad mediuz ab extrēis. Et iō. A. subdit.ego dicā signa doloris i spasmo.i.sig^a spasmi facti a dolore quasi dicat istud signuz nō est in illo spasmo immo artaria erit tensa uersus intus in spasmo facto a dolore uiscez.

¶ SPASMI VERO. Hic ponit signa secundum diuersitatē genez siue speciez spasmi. & p̄mo secundū diuersitatē sumptam ex uia diuisiua.z° secūdū diuersitatē quarūdaz specialiū cāz.ibi z^a. Factus autē ab apostēate. p̄ma in tres.Nam genera spasmi.p̄ma diuisione cāz sunt tria.s.spasm⁹ de repletōe.spasm⁹ de inanitōe.& spasm⁹ qui nō ꝓportionat ad materiā.p̄mo ergo ponit signa p̄mi. z° secūdi 3° tertii ibi secūda. A siccitate uero.ibi 3^a. Factuz uero. Primo ponit duo signa spasmi đ repletiōe.p̄muz est qđ fit subito.qa subito fluit materia. Et ideo dicūt quidam qđ si materia spasmi cōgregeť per uiā congestionis fit paulatiz z^m signū est qđ nō bibit uel exicat oleuz &c̄.nisi caliditas ꝓpinqui tēporis.i. aduenti tia.s.extranea ¶ De secūda pte dic̄ q̄ spasmi a siccitate sunt duo signa.p̄mū qa fit paulatiz secūdū quia precedūt euacuationes cuiusq; generis sint quia ul' occulte uel maifeste.& euacuationes medicinaꝝ.i.facte a medicinis aut colerice .i. in colerica passione. aut per se.i. euacuationes que sponte siunt sine aliqua extrinseca causa ut mestruoꝝ & similium.

¶ FACTVM VERO. Hic ponit signa spasmi qui nō ꝓportionat ad materiā siue fiat a cāis extrinsecis siue intrinsecis ut per cōitatem ad stomachū uel matricē & sunt sig^a nota.obscidionē .i.nocumentū uel tribulationez uel.i.q̄ stomachus ē obsessus a paruis accidētibus propter fortitudinē.i.propter multaz sensibilitatē. ¶ Cōsiderādū q̄ Auic.ultio in uit hāc diuisionē. ¶ Spasmus sequens alia mēbra uel sequitur mēbra multū sensibilia. sicut.uerbigratia os stomachi.& tūc precedit dolor in illo mēbro et subsequēter fit spasm⁹ Et hoc est quod dicit fit cum dolore uehemēti & ꝓpter nocumētū manifestū.antecessio.i. ꝓcessus spasmi .procedit spasmus cū dolor uenerit. Et ideo potest exponi antecessio spasmi.i.ad spasmū quia dolor ātecedit spasmū. ¶ Vel spasm⁹ sequitur mēbra nō multū sensibilia ut reliquū corpus stomachi uel epar ł splenē.uel os stomachi in homine qui circa eū est obtusi sensus.& tunc priu⁹ apparet spasmus quā illius mēbri dolor imo quasi dolor fit cū spasmo.uel post spasmū. Et hoc est qđ dicit.in reliquis uero spasmus.s. sequētibus mēbra nō multū sensibilia fit dolor cum eo.s. spasmo aut etce.quia in actu spasmi materia multū cōmouetur. Et forsan noluit per hoc Auic.tāgere spasmū qui fit.absq; cōitate ad quā sequitur in mēbris dolor.& nō precedit dolor ante spasmū.

¶ FACTVS AVTEM . Hic ponit signa spasmi secundum diuersitatem quarundam speialium causaꝝ.& p̄tio facti ab apostēate.secūdo facti eā febris.tertio facti cā dubellari. quarto ponit.signa determinati spasmi in febre.ibi secūda.spamū uero.ibi tertia. Et urina.ibi quarta.si autē.prima in duas primo facit quod dictū est secūdo ānectit signa pre indicantia spasmū. Ibi z^a. Ex signis Dicit p̄mo qđ factus &c̄.que dixim⁹.s.đ signis apostematū sup̄ hac fen.si spasm⁹ seq̄t apostēata cerebri.ul' que dixim⁹.s.quarto canone fē 3^a Si spasmus sequať apostemata musculoꝝ uel dixim⁹ ubicūq; locutus ē đ signis apostematū mēbroꝝ.ad que pōt sequi spasmus.

¶ ET EX significātibus . Hic ponit signa accidentus spasmi.& sicut apparet sunt signa cōfusa & aggregata qa q̄dam sunt cōia spasmo de inanitōe & spasmo đ repletiōe.& quedā sunt ꝓpria spasmo de repletiōe uel alteri ut apparebit.paruitas pulsus ꝓpter constrictionē seu p̄ssionē artarie raritas.p̄mū quia diminuiť necessitas ꝓpter ifrigiditatē a flate eliq̄to.& iō hoc fit in spasmo repletionali flatico ꝑmutatio ad illud q̄ dictū est.s đ diuersitate in situ ut dixit in p̄ncipio sermonis đ signis spasmi.rubificať facies uel ꝓpter aliquos uapores motos i humoꝝ cursu.siue in cōsumptione mēbroꝝ.uel ꝓpter malitiā hanelitus & inflāmationē spiritualiū ex hoc.In oculis contorsio & inclinatio.s.ad unā ptem ꝓpter spas

mū inchoantē in lacertis oculoꝝ ſcdm diuerſi tatē quoꝝ pōt fieri cōtorſio & iclinatio. & in hanelitu iterſectio & diſnia.i. malitia ꝓpter ſpaſmū inchoantē in lacertis partiū pectoris fit eim ex hoc iterſectio ut i cōmento afforiſ. .6. particule.in acutis paſſionibus luctuoſa ſuſpiria &c̄.accidit riſus &c̄.i.nō uerus riſ⁹ Et hoc ꝓpter quādaꝫ cōtractionē i muſculis maxillaꝝ.Et ſtringit̄ natura.i.non ſunt ſoluti uentre ſed ſicci.& hoc uel propter raptuꝫ materieꝝ ad ptes alias.uel ꝓpter defectū muſculoꝝ uentris in cōprimēdo. uel ꝓpter ſpaſmū lacertoꝝ ani qui eſt retentiu⁹ ut Auic.ſen.2ª cap°.de cāis multitudis ſpermatis.Vria multociēs retinet̄ ꝓpter raptū & diuerſionez materieꝝ.uel propter ſpaſmū lacertoꝝ colli ueſice.multociēs nō retinet̄ qñ multa quātitas in ueſica colligit̄.uñ erūpit uel qñ ſpaſm⁹ muſculoꝝ uentris ictuādo p̄mit ueſicā.& de hoc ꝓlixe dixim⁹ in cap°.de epi ª. Egreditur ſicut aquoſitas ꝓpter nocumentū cōcatuꝫ renibus ex leſiōe muſculorū ſpine.habet ampullas in ſpaſmo de repletōe ꝓpter uapores flegmatis ſingultus propter nocumentū ſtomacho cōicatum ¶ Et cōſydera qđ aliqñ ſpaſmato homine fit diſpoſitio ſimilis ſingultui in ictu contractiōis circa muſculos uētris & ſpine.et tu uide illud per experientiā uigilie.qa ſpaſm⁹ facit uigilare ꝓpter dolorē.Soda propter nocumentū capiti cōcatuꝫ tremor.i. iectigatōes mēbroꝝ ex uaporib⁹ flegmatis.i hoc ſpaſmo repletionali.dolor ſub iuncturis.ſ. circa loa & p̄ncipia lacertoꝝ propter materias que illuc mouent̄.ꝓprie ſub iūctura cruicis.i.colli & iter ſpatulas & apud &c̄.cathiet alouſos .i.caude.& uult i ſumma qđ dolor ſit in tota ſpina a capite ad caudā.& h° propter p̄ncipia neruoꝝ que ſunt inde.Sed tu diceres iſta oia ſigna nō ſignificāt aduentū. imo ſignificāt ꝙ actu ſit ſpaſm⁹ ¶ Dicendū qđ ſignificant p̄n cipiū ſpaſmi & in qbuſdā ptib⁹ ſpaſmū actu ſed ex hoc pnuntiabimus ſpaſmum uniuerſalem futuruꝫ in aliis ptibus. ¶ SPASMVM VERO. Hic ponit ſigna ſpaſmi in febre.& p̄mo facit hoc.2° circa hoc ponit ſentētiā Ypo. ibi 2ª.Y.quidē dic̄.p̄mo qđ ſpaſmū cōtingentem cā febris.ſignificant.ſ.actu & nuntiat .ſ. futuꝝ cōtorſio in oculo propter ſpaſmum lacertoꝝ oculi.rubificatio in extremitate oculi .ſ.circa lacrimalia propter fortem febreꝫ conſumptiuam & inflammatiuam.ſtridor &c̄. propter ſpaſmum lacertoꝝ mandibule .nigredo ligue propter febrē aduſtiuā & cōſumptiuam.cōſtrictio cutis capitis.i. cōtractio ꝑp exiccationem.rubedo urine.p̄mū propter fortem calorem.albedo propter eleuationē &c̄.

¶ Sed tu.d.quid ad ꝓpoſitū de eleuatiōe materiei ad caput.dicendū qđ ſpaſm⁹ iſte q̄ fit in acuta febre ut ſup̄ diximus.pōt eſſe ſpaſmus qñq̄ de repletiōe ꝓpter eliquationē materieꝝ.& pōt eſſe ſpaſm⁹ de inanitiōe propter cōſumptionē in febribus arſiuis.& pōt eſſe ſpaſmus ſequens apoſtemata cerebri ut freneſiꝫ ꝓpter eleuationē materieꝝ ad caput pulſatio timpoꝝ &c̄.ꝓpter materias caput aſcēdentes deſiccāt̄ ꝓpter fortē febrem. qñq̄ quia poſſet eſſe fluxus colliquatiuus cū ſpaſmo & ante ſpaſmū.ſpaſmat̄.ſ.uenter.qa incipit qñq̄ ibi ſpaſm⁹ ¶ ET.Y.DIXIT .ſ. ſecūda particula afforiſ.& patꝫ.quia Auic.uerificat dictū.Y.raro recipit curā.quia tunc ſoluꝫ qñ inchoat & non ē cōfirmatus.ut ponit.Meſue in de cōſolatiōe medicinaꝝ in fine.accidit ei febriēti ante ip̄m.ſ.ſpaſmū qui fit in febre timor in ſomno ꝓpter prauos uapores aſcendentes ad caput.cōuerſio coloris ad rubediēz & ueriditatē ꝓpter diuerſitatē materieꝝ malaꝝ.cōſtrictio nature ꝓpter raptū materierū ad caput.Et iſti ſunt ſermones.Y.3°.pnoſti. illo.4.ſpaſmus contingit pueris in acuta fe. & iſte ſpaſmus ut dixim⁹ pōt eſſe de repleti one & de inanitiōe.licet cōiter credatur ꝙ cōmentator uelit.ibi qđ ſit ſpaſm⁹ de repletiōe & ita uidet̄ ſupficies uerboꝝ commētatoris ibidē ¶ ET VRINA .Hic ponit ſigna ſpaſmi facti cā dubelati. Conſiderandū qđ p dubella itellexim⁹ apoſtema ſaniatū qđ erūpit. iſta ergo ſigna que Auic.ponit ſunt potius ſigna apoſtematis dubellet qđ erūpit q̄ ſigna ſpaſmi.ſed qa ad illud pōt ſequi ſpaſm⁹.iō Auic.fuit contētus ponere ſig ª hec.Ex quib⁹ quedā ſignificāt apoſtema ut urina cruda.i. ſubtilis & nō multū tincta.qa ſignificat raptū materieꝝ ad locū apoſtematū. ut inuit .A. 4°.can.fen.p ª ca° đ febribus effimeris factis ex apoſtematibus. Quedā aūt ſignificat collectionē u rupturā ut rigor & tenebroſitas oculoꝝ.ſ.p uiā cuiuſdā cōcauatiōis.hec eim ſigna ſunt collectionis & rupture. ut p° can. fen.2ª.ca° de ſignis apoſtematū. ¶ Sudor in capite pōt ſequi aptionē & eūonem ſaniei ſic accidēs in ſincopi que pōt ſequi has aptiones ¶ VIA AVTEM . Hic Auic.inuit modū ſpaſmi in febre qui ſpaſm⁹ q̄uis ſit de ſiccitate.ñ tñ eſt multū malus.Et hoc ē qñ aliqua febris nec ē multū fortis nec ē multū longa.tūc non poſſum⁹ dicere qđ ſiccitas tota.i.in ultiō ſit cā in illo ſpaſmo.ſed erit ſpaſm⁹ de geneꝛ alicuius ſiccitatis parue.febris.n.illa nō potuit adurere huiditates & cōſumeꝛ eas ¶ Et hic modus ſpaſmi ē quaſi quedā idurario ſiue ineptitudo extenſiōis,mēbroꝝ a ſicco. Et h° di

eo si uis saluare solutionē secundā quā dedi mus sup̄. Ad hoc difficilē in q̄stōe qua queri tur an spasm⁹ fiat a siccitate. ¶ Et cōsidera q̄ Auic. in hoc can. satisfacit ei qđ supra dixerat spasmus qui prouenit ex febre ē siccus & ra raro recipit curā. uult g° oñdeē quis spasm⁹ ex febre siccus pōt recipere curā. qa ille qui est a parua siccitate & forsan hic nō est uer⁹ spasmus ut dixi. ¶ EX SIGNIS. Hic ponit signa pronostica in trib⁹ canonibus. ibi 2ª. Et urina. ibi 3ª & qn̄. ¶ Consyderandū circa primuz qđ uentositas in mēbris uel etiā uentre signat d̄fectū caloris digerētis & resoluētis & ideo mala est. Et ꝑprie si in p̄n° deficit uirtus. q.d enim erit in augumento & statu de 2ª patet. Circa secundū cōsydera qđ uria. i. acuta dicit. i. ī colore intē sa uel acuta. i. fetida et ambo significāt caliditatē purā. i. fortez. đ tertia patet. Consyderandū qđ pcussor magnus ē arteria magna descendēs. cuius pulsatio non sentit nisi ꝑpter alterā duaꝝ cāꝝ quas Auic. ponit & cōmentator etiā p̄mo ꝓnosticoruz. 3° cōmento. & ideo exponitur. quando cum spasmo est aut sunt pulsatio. s. in uentre & saltus. s. ꝑp multā uentositatē tunc &c̄. & qa iā dixerat qđ uētositas multiplicata erat maluz signuz. Et uētositas est que facit saltū. ideo nō ꝑbauit hic qđ saltus sit malū signū. sz solum de pulsatiōe dixit. ¶ CVM AVTEM. Hic p̄mo ponit signa ꝑmutatiōis a squinātia. 2° a pleuresi. 3° a sirsen. ibi 2ª. Et cū. ibi 3ª. Et cuz Q đ p̄mo dicit patz i 2° pōt signū male pleuresis & cōmotionis materie ex malitia haneli tus. & signū motus materieꝝ uersus aliaz ꝑtem ex hoc qđ febris nō est multū fortis. ¶ In 2° ponit signa motus materieꝝ circa cerebruz ex quo fit tior & signa motus uersus neruos ex palpitatione & stridore dentium &c̄.

TNEO. Hic ponit curā. & p̄mo spasmi qui non proportionat̄ ad materiā & imisset curā alicuius alterius speciei spasmi. 2° ponit curam spasmi facti a siccitate. 3° spasmi facti a repletione. 4° ponit curā cuiusdā spēi spasmi. s. facti per cōitatez ad stomachū. ibi 2ª si aūt ē a siccitate. ibi 3ª. Et si hūs spasmū. ibi q̄rta. Et cū hoc. p̄ma i sex sicut sex sunt species spasmi secundū sex modos cāꝝ quaꝝ speciez curā ponit. plures quarū speciez sunt spēs spasmi nō ꝑportionati ad materiā. ibi 2ª. Fact⁹ uero ibi 3ª. Et si fuerit. ib 4ª. Et si fuerit. ibi. 5. Et si ē ibi. 6. Et si ē dic̄ p°. si ē a pcussiōe. s. i aliq̄ membro ex qua fit dolor uehemēs. uñ sequit̄ spasmus propter fugam. opz ut administrent̄ que laxant. i. mollificant & sedāt dolorem. & ista sunt temperate resolutionis & ponit ea.

¶ IAM OSTENDIMVS in canone locum &c̄. quia si est intētio ad sedationē doloris capitis ex pcussiōe potes aproximaē ēbrocas ut cadāt sup loco cōmissuē uel oñdimus locū &c̄. qa oñdimus p̄mo ca° huiꝰ secūde fen. qa ostēdim⁹ locū administratiōis medicinaꝝ ī eg̃ tudinibus neruoꝝ qa ē locus posterioris partis. Et iō licet tu sedes dolorē ꝑis pcusse tñ cū hoc intēde ad cōfortationē neruoꝝ cuz unctionibus partis posterioris capitis & colli. Vel ostēdim⁹ in canone. s. p̄mo locū. i. capitulū administrationis coꝝ. s. medicaminū sedātiū dolorē & hoc fen. 4ª. penul. ca° ¶ FACTVS uero. patet quia remittit ad quartū can. fen. 6. de 3ª. patet. ¶ ET SI fuerit. Hic ponit curam spasmi in febre. ¶ Et considera q̄ subtiliter ymaginādo. iste spasm⁹ pōt sedz unā consideratione reduci ad spasmū factū a re nocēte qui ad materiā nō ꝑportionat̄. Naz febris pōt facere spasmū uel p uiā cōsumptiōis & corrugatiōis a sicco. & de h° spasmo erit sermo ibi. Si aūt est a siccitate uel p uiā caloris & siccitatis. unde calor acuit̄ & uapores surgūt ad cere^m acuti. ul' materie colerice & fit cōtractio propter fugā cerebri & neruoꝝ a calore acuto & mordicatiōe materiei. Et talis spasm⁹ ē de quo forsan hic est sermo. & ido docet humectare & infrigidaē licet non curez si hic itelligat̄ de spasmo ex inanitiōe đ 4ª p3 ¶ ET SI FVERIT. Est sciendū qđ Illud q̄ supra. A. docuit specialiter in cura spasmi facti a dolore pcussionis docet generaliter ī cura spasmi a dolore forti a quacūq̄ cā sit ut p3 ¶ ET SI EST patet. ¶ Considerandū q̄ apostema pōt facere spasmū replēdo. & tūc cadit sub cura spasmi de repletiōe. & pōt facere p uiam doloris & tūc cadit sub alio genez spasmi. q̄modocūq̄ tū sit oportet qđ scias curam apostemarū neruoꝝ. qa illa faciūt maxie euenire spasmū hoc aūt scitur 4°. can. fen 4ª. de 6ª patet. ¶ SI AVTEM. Hic ponit curam spasmi ex inanitiōe & totū studiū eius est ad humectandū. p̄mo cū tina' & iunctione post tinā ut ex unctiōe retineatur qđ tina impressit de aqua uel lacte uel alio succo. secundo cum cristeriis. tertio cum unctione sup iuncturas & lacertos. quarto cum potu lactis & alioꝝ humectancium. qnto cum submersione i oleo sexto cum caput purgio. s. cum īmisso per nares. 7. cū unguētis ad caput. & ultio docet dare tereniabiz. i. mannā & patēt ptes. ¶ Consyderandū qđ cura est praua qa impossibilis si est cōfirmatus sed difficilis ualde si nō est cō firmatus ut sup̄ dictū est. 2° est sciendum qđ hec litterra ubi nō intermittit omnio exponi tur dupliciter. p̄mo ubi. s. cū non est febris. nō

intermittit.i.nō dat ſpatiuz quaſi dicat ſepe pone euz in tina.2° ſic.ubi.ſ.cū eſt febris nō i termittitur.i.nō ponit omnio in tia qa febris .ſ.putrida ꝓhibet uſum tine niſi i ſui declina tione.& cū poſitiōe q̄ te docuim⁹.alz compōe docuit hoc ca° de cura ſode a ſiccitate ¶ Cōſy derandū 3° qđ cōtingit aliq̄n uētrē fieri ſtipti cuz & māna pōt ſoluere & lenit & iō cōcedit infantibus.i.exiſtentib⁹ in ꝑma etate.non tñ ſint infantes qui lactēt.qa ſunt ex natura mul tum ſoluti.& ſi ſunt ſtiptici egēt leuiori re q̄ ſit māna ut leui colirio uel criſteri ex lacte.

Dubitaſ de ſermōe Serapionis tractatu pri mo.i 7°.ca°.qui i cura ſpaſmi ſicci docz iunge re oleū de ruta.& oleū đ cucumereaſinino & ſimilia que exiccāt ¶ Dicēdū qđ ſermo ille Se rapionis debet referri ad ſpaſmū de repletōe & ideo debet ſic exponi littera ſerapionis.ſed quomodocūq; fit diſpoſitio.ſ. in ſpaſmo de.re pletione oportet ut unganē ſpaſmata mēbra cū oleo de ruta &c̄.& aliter textus ſerapiōis eſſet falſus.unde Raſis ꝑmo cōtinentis cap°. de ſpaſmo perpēdit de h° & dicit.Dixit fili⁹ ſerapiōis in ſpaſmo ſicco medicinas conueniē tes in ſpaſmo humido & non in ſpaſmo ſicco.

ET SI HABENS ſpaſmum humidū. Hic ponit curā ſpaſmi facti a repletiōe hūidi & ꝑmo ponit curā ſpaſmi humidi per dietaz. 2° per medicias.3° ponit ſpāle regimē p potū 4° addit cañ.ibi 2ª.Cura uero.ibi 3ª.uinū.ibi 4ª.Et ſcias.ꝑma in duas.primo ponit cibaria cōuenientia in ſpaſmo de repletione. 2° gratia hui⁹ oſtēdit cibaria utilia in ſpaſmo đ ianitio ne.ibi 2ª.cibus ¶ Conſyderandū qđ carnes cu begi.i.perdicis kerubiri.i.lauđ.alteilec.i.pdi cis maſculi ſunt ſicce.i. pauce humiditatis ꝓ prie reſpectu carniū humidaꝝ ut pullorū & porci & agni.qđ dicit i ſecūda parte eſt notū.

¶ CVRA. Hic ponit curā per medicinas.& ꝑ mo ponit curaz ſpaſmi de repletione nō deter minādo ſe in plurio ſermōis ad etatē.ſecundo determinādo ſe ad etatē infantiū lactantium ibi 2ª.In eo autē.ꝑma i duas. ꝑmo pōit curā per euacuationē cū medicis criſteriis & flobo thomia.ſecūdo ponit curā per exterius appro ximata.tertio iteꝝ per ea que potanē.quarto iterum per unctiones.ibi ſecūda.Et ex eis ſūt ſubmerſio.ibi tertia.& ex eis quidem que in potu.ibi 4ª.Et ex cura.Circa primā partem conſydera qđ Auic.abbreuiat curā ꝓpter cañ generales ſupra in capitulo generali.& prop ter illud qđ dixit i cura paraliſis.qđ aut ē dic qđ in ſpaſmo in quo ē indigētia flobothomie nō debem⁹ extrahere totū ꝙ eſſet neceſſariū trahi & hoc qa ſpaſm⁹ reſolut ſuo malo mo tu.& quia facit uigilare eſt can.poſitus ꝑmo cōtinētis ca° de ſpaſmo auctoritate glaucōis & ponit ultio ca° ꝑmi can.Et ex hoc ē q.dam arguūt qđ in febrib⁹ fortiter reſoluētib⁹ & multū uigilatiuis non debemus multā facere flobothomiā q̄uis repletio indicet ¶ ET EX eis. Hic ponit curā ꝑ exterius approximata. licet ēt ponat curā que fit a febre.& ꝑmo ꝑ tinas & quedā alia.2° p ſubmerſionē i aquā frigidā 3° per uētoſas.4° per febrē.5°.p qđ dam empeticū.6°.p ſternutatoria.7°.per q̄ſ dam olei ſupfuſiōes.8°.per balnea ſicca.9°.p emplaſtra quedā.io.per quaſdā unctiōes & uaporatiōes.Ibi 2ª. Et ex eis aūt.Ibi.3ª. Et ille quidē.Ibi quarta.Et ex cura.Ibi quinta. Et ex curis quidem.Ibi ſexta.In ſpaſmo.ꝑte rea.Ibi ſeptima.& in eis.Ibi octaua. balneū Ibi nona.Et emplaſtris.Ibi decia.Et iunctio In ꝑma parte laudat aquas termaꝝ.i.aquaꝝ naturaliter calidaꝝ.ſ.ſulfureaꝝ &, de q̄bus ſunt multe apud nos.medicie ſubtiles.i.ſubti liatiue & reſolutiue.In 2ª parte ponit afforiſ mū q̄nte particule. Eſt aūt ubi in thetano. & ponit cām ueritatis afforiſmi & cōditiōes.de q̄bus querere eſſet diſputare de illo afforiſ.

¶ ET ILLE. Hic ponit curā ꝑ uentoſas. Et ꝑ mo ponit diuerſitatē poſitiōis uentoſaꝝ.ſ.an ſine uel cū ſcarificatiōe.2° ponit loca poſitiōis eaꝝ.3° modū. Ibi 2ª.uētoſarū aūt.Ibi.3ª. Et oportet ¶ Conſiderandū qđ res ſ.ſpaſm⁹ de repletiōe ē leuis q̄n materia ē flegmatica non apoſtemās.ponere igit uentoſas ſup loco muſ culi uerſus quē contrahit corda ē utile. qa ex hoc calefit locus ille in quo maxime materia flegmatica adunaſ. & iō oportet qđ ſine ſca rificatiōe apponanē.Sed ſi non ē ita.imo res eſt fortis qa repletio muſculoꝝ ſit de mateª apoſtemāte.uꝫ in ſimilitudie apoſtematis & multū extendēte muſculos in latū. & hec ma teria eſt maxie ſanguinea aut illi mixta opor tet ꝙ uētoſe cū ſcarificatiōe ponanē.Naz ſine ſcarificatiōe attrahēdo materiā adderent ad modum apoſtematis.& poſſet eſſe mortale. Q ui aūt ſint canones obſeruādi in eūoe ma terierū per partē ſicut ē iſta.non oportet hic narrare.de 2ª paz. ¶ VENTOSARVM. Hic ponit loca uentoſaꝝ & ſunt loca muſculo ſa & ꝓncipia neruoꝝ.ante ueſicā.& iſte ē lo cus poſt finē coſtaꝝ mendoſaꝝ uerſus nates. & eſt locus ualde carnoſus.unde uentoſe cuz ſcarificatiōe pñt poni ad educendū ſanguinez mꝫtū.Et iō cū uolumus ſcariſicando pfunde educere ſanguinē ad ꝓhibenduz apoſteª uel multā repletionē partis ut ſup̄ diximus tunc poſſum⁹ ſcarificare. Et hoc ē qđ dic.ante ueſi cā.i.in directo loco ueſice ſuper renes.i. circa partes renū & ſub locis coſtaꝝ.nō facim⁹ illđ

.i.nō ponim⁹ uētosas cū scarificatiōe nisi cum .i.tūc ponim⁹ .s.cū timem⁹ .s. de apostematis additiōe.unde a parte p scarificationē uolum⁹ euacuare.Et hoc est qđ subdit & miserēdo.i. misericordiā habēdo ne cōfirmet uel augeat apostema.uolum⁹ ut sanguis egrediat.de 3ª paret. ¶ ET OPORTET. Hic ponit moduꝫ appositiōis uētosaꝝ.& ē qđ nō multociēs applicentur.qa ledūt ppter dolorē neq; simp.i. multe subito.qa ēt ppter subitā mutationē dolorosaꝫ adderēt ad motū spasmosū & loca &c̄.cōseruent ne ifrigident quia adderet cō gelatio & ingrossa° i materia. & frig⁹ occupat illas ptes cito.qa sunt rarificate & calefacte . de 4ª paret. ¶ ET EX CVRIS EIVS. Q uidā exponūt eius.s. loci uētosati.applanetur.s.cu unctione aliqua.uel eius.s. loci spasmati & indurati ppter attractionē applanet .s.cum leui manus pressione & situatione.

¶ ET EX CVRA. Hic ponit sententiā afforismi secūde pticule.febrē in spasmo. Et sup̄ exposuit istū afforismū.ponit etiā sententiam afforismi & cōmenti.5.pticule.a q̄rtanis habiti. ¶ ET EX CVRIS. Ista uidetur cura emperica.tn Rasis p̄mo cōti.nō dicit hoc đ re ne sed de pinguedine caude arietis.unde dicit cōfert mirabiliter mēbro spasmato ligare de super petrā unā pinguedinis caude & non debet admoueri dōec p̄stet fetorē & tūc remouetur alia.Et infra subdit eandē sententiā dicēs Cura cuiuslibet mēbri spasmati i q̄libꝫ etate est qđ induat membꝫ ex pinguedie caud arietine.& nō remoueat nisi cū fetorem p̄stat.& tunc reiteret recēs.In ista autē cauda uidetur maxie esse uirtus pprietatis . ¶ IN SPASMO PRETEREA. Hic ponit curaꝫ per sternutatoria & qđ cura cū sternutatoriis cōferat est certū q̄uis sit toti comunis spasmus quia a cerebro euacuatur materia. ¶ ET IN EIS. Hic ponit curā per quasdā infuxiones olei & pꝫ. ¶ BALNEVM Q VOQ VE SICCVM. Homines habēt multa ingenia i faciēdo siccū balneū.et ipe etiā tangit aliquos modos ut paret. ¶ EX emplastris pꝫ q̄ dic. & etiā q̄ dic i sequēti pte. spūa.i.mucillago.

¶ ET EX eis . Hic ponit curā per quasdam medicias sumptas interius.& p̄me ex eis sūt calefaciētes fortiter ut inducāt febrē.et pōt diuidi in tot ptes quot sunt iste medicine quas ponit Tiriacā.s.ātiquā & cōfectiōes magnas ut metridatū fortis bibat aureū & mediū.s.i fortitudine.qa si nō sit ita fortis.3.i. Et hic habes qđ aureus est plus quā.3.Tamē q̄nq; est cōtra.ut apparet fen.i4.ca° đ cura ydropisis.

¶ CVSTODI stomachum defende cū cōfortātibus uel cōsiderādo qđ si ē homo debilis stomachi nō det.qm̄ ipe p ipm.s.oppoponacum uel castoreū armoniaci similiter.s. in quātitate semis orobi minus fit nocumentū in ipo .s. potu istaꝝ medicinaꝝ fortium ut oppoponaci castorei &c̄.si sit post cibū qa cibus nō pmittit impressionē eoꝝ in stomachū nec i mēbra que sunt sub eo quocūq; modo sit.s. sumptio istaꝝ medicinaꝝ.Non eni est timor.s.tantus .

¶ ET EX CVRA. Hic ponit curā per exterius approxiata kistiz ē libra.i.&.5.oleū de berberis ponit ad refrenandū aliq̄liter imodrātiā resolutiuoꝝ. ¶ IN EO. P̄oit curā spasmi lactantiū & dicit sine cōtēte.s. nutrices ipoꝝ scilicet puerorū iuncturis &c̄. alij dicūt ipaꝝ scilicet nutricaꝝ ut lac earum ex hoc recipiat alterationē.Sed tn posset sup mamillis poni post anisū.p̄t dupliciter exponi.s. qđ anisū sit plus uel radix lilij plus.sed in his oportz stare exp̄mentis scriptis. ¶ VINVM. Hic ponit curā p̄medicinas. Considerandū qđ uinū sui calore exalare facit materias frigidas. sic & febris facit.sed oprtet qđ sit paucū.i.non supfluū.qa plurimū uinū suffocādo & percutiendo neruos ē cā spasmi & egrtudinū neruorū & cerebri ut z° li° de accidēti & morbo. Bibat & ueteri.qa calidius & siccius ut .7°. terra.sup cibū.i.post cibū qa euaporat ad cerebrū parūp.i.paꝝ de uino.uel parūp.i. pauco spacio.& uidet qđ sit spatiū triū horaruꝫ ut infra fen 3ª ca° de cura cōturbatiōis.

¶ ET SCIAS. ponit cāꝫ q. ē notus. ET CVꝫ hic ponit curā spasmi ex cōitate stomaci cui⁹ signa sūt dicta.& p̄cepit uomitū ex q̄ subito liberari accidit fortasse sicut contingit illi de quo narrat Gal⁹ in cōmento p̄mo affor.5.particule.dixit aūt fortasse.quia posset esse sup flua materia ualde &c̄.

THETANVS. Hoc capitulū reputat ualde difficile.& eius difficultas sola est in textus expositione. Dicem⁹ igit q̄ post determinationē de spasmo.Auic.determiat de thetano & cuzet.p̄mo q̄tuz ad qđ qđ est & cās & species.z° ponit signa.3° curā. Ibi z ª.sig^m quidē.Ibi 3ª.Eadē eius.p̄ma in duas.p̄mo oñdit quid ē.secūdo iuestigat eius cās & diuersitates.Ibi z ª.Cause aūt cuzez.p̄ma in duas. p̄mo oñdit quid est absolute z° cōparādo ad spasmū.Ibi z ª.Thetanus aūt.prima in duas p̄mo ostendit quid ē thetanus.z° qđ ē cuzez. Ibi z ª dictiōe uero. ¶ Considerandū circa primā partē uđ thetanus idē est q̄ tensio.& ex hoc sumit nomē. Est egritudo officialis.s.i figura.qa mēbrū stat tensuz & nō pōt plicari uel est morb⁹ officialis in societate quia cōtingit in eo membrū associari cui nō debz insepe

rabiliter/aſſociari uel eſt morbus officialis in uia & hoc in thetano repletionali ꝓprie in q̃ eſt opilatio ꝓhibēs uirtutē motiuā cōtracti one & c̃.qa membꝝ tenſum non pōt plicari ſi ue cōtrahi de quoꝝ aptitudie eſt ut cōtrahā tur.dicūt qdam qđ hoc dixit ꝓpter diſpōnez mēbroꝝ que in ſomno iacēt extēſa. & non cō trahunt̃.tunc nō pō dici thetanus.quia nō ē de eoꝝ aptitudie ut tunc cōtrahant̃ ꝓpter no cumentū in lacertis & neruis hoc dixit.qa ali quādo mēbrū non pōt flecti & cōtrahi prop ter impedimentū in iunctura ſicut in podagri tis uel ꝓpter alias cās. & tñ mēbrū nō dicit̃ tūc habere thetanū.ſed qñ talis tenſio ē in ner uis & lacertis.tūc dicit̃ thetanus.

¶ DICTIONE VERO. Hic oſtendit quid eſt cuzez.& quia uidebat̃ hoc nomē plura im portare.iō non dat eius diffinitionē. ſed diui dit & oſtendit qd eſt in unoquoq; mēbro di uiſionis. Et uult Auic.qđ hec dictio.i.hoc no men cuzez ſecunduz uſum antiquoꝝ ſigficat qnq; diſpōes. Prima eſt ſpaſmus incipiēs a la certis furcule.ſ.pectoris ſupius & extēdit ul̃ ad ante uel ad poſt uel ad utrunq;. Secunda eſt thetanus cuiuſlibet partis. Tertia eſt ſpa ſmus proprius oculo.littera tñ arabica habz Et qñq; dicūt cuzez ſpaſmū colli ꝓprie. Quar ta eſt thetanus ſcđm totū corpus.ſ.ſecunduz ſurſum & deorſuz & iſte thetan⁹ ē duo ſpaſ mi & duo thetani. Quinta diſpoſitio eſt the tanus a frigoꝝ factus. ¶ Cōſiderandū hic.p⁰ ꝙ ſecūdū expoſitionē ſotij noſtri Auic.enume rat quattuor modos tetani qui per ordinē dif ferunt ſecūdū magis cōe & minus. Nam pri mus modus eſt diſpoſitio indifferens ad teta nuz & ſpaſmum.& intelligit in quibuſcunq; muſculis corporis. ſed explicauit in lacertis furcule.i.pectoris.qa in pectore ē multa mul titudo muſculorū in quibus pōt manifeſtari diuerſa diſtēſio.ſ. añ & retro & ad utrunq;. Modus ergo iſte p̃mus eſt uniuerſalis ualde ſed ſecūdus modus accipiēdi cuzez eſt minus uniuerſalis.qa ſolū ſumit̃ pro tetano. tertius modus ē minus uniuerſalis qa ē tetanus ſoli⁹ occi'i q̃rtus autē modus ē minus cōis.5⁰ mō ſaltiz ex pte cāe.qa eſt tetanus fact⁹ ex cā cō gelante.ſed tetanus tertii modi.ſ. tetan⁹ occi'i poteſt a multis cauſis fieri. ¶ Hic ſermo p̃mo non eſt ſufficiens quia deficit in ponēdo ſigni ficata cuzez.ſunt eniz quinq; ut bene apparz i littera. Secundo qa non uiolentādo litteram iſti modi cuzez nō ſe habēt ſicut excedēs & ex ceſſuz.& licet de unoquoq; per ordinē poſſit oſtendi tñ tu manifeſte cōprehēdes i 5⁰ modo cōparato 2⁰. Secūdus enim modus ſignificat omnē tetanū.i.tetanū cuiuſcūq; ꝑtis. Sz terti⁹ modus nō ſignificat tetanū oculi. imo ſpaſmuz oculi alias colli. ſumantur ergo iſta ſignificata cuzez ſicut in littera ſonāt. Conſyderanduz 2⁰ qđ diuerſitas lacertoꝝ pectoris ſi furcula ſumit̃ pro pectore.uel diuerſitas lacertorum furcule quibus cōicat ſpatule & collo eſt pp qđ poteſt fieri tract⁹ poſteri⁹ uel anteri⁹ uel ad utrūq;.& tu uide anothomiā lacertorum. Conſyderandū 3⁰ qđ nomē ſpaſmi accipit̃ du pliciter. uno modo generaliter.& ſic cōprehen dit ſub ſe tetanū ut in cōmento afforiſmi q̃rte particule. A ſpaſmo & tetano habito.alio mo do ut diſtinguit̃ cōtra tetanum.& differt ab eo qa ſpaſm⁹ cōtrahit. ſed tetanus tēdit. Sz apud quoſdā ignorātes alcuzez & tetan⁹ dif ferunt.qa alcuzez fit a uētoſitate ut plurimū. ſed tetanus nō. Tamen ſecūdū rei ueritatem tetanus idē ē qđ uerus cuzez. accipiēdo cuz z ut cōtra ſpaſmū diſtinguit̃.& h⁰ declarat̃ ex mente Auic. Nam oēs modi cuzez. uel ſūt idē qđ ſpaſm⁹ ut diſtinguit̃ cōtra tetanū. ul̃ ſunt idē qđ tetanus. Et ideo q cq̃d addit de ſignifi catione cuzez ſup̄ tetanū eſt de capit̄o ſpaſmi & oportet pro illis modis ſigficatōis cuzez ire ad capitulū de ſpaſmo qđ appet diſcurrendo per oēs eius ſigficatiōes. in primo. n. ſignifica to cuzez ſigficat illū ſpaſmū qui icipit a lacer tis furcule.ſ.pectoris & extendit ante & pro uel retro. Sed maiſeſtū ē qđ iſte ſunt ſpecies ſpaſmi dicti epiſton⁹.& cadūt in ca⁰ ſpaſmi q eſt cōtractio. aut in utraſq; partes ſimul. ſed hic eſt uerus thetanus. Ergo cuzez in p̃mo ſi gnificato uel eſt de capitulo ſpaſmi q̃tum ad duos modos p̃mi ſigficati. uel ē de cap⁰ theta ni & idē qđ thetanus q̃tum ad tertiū modū p̃mi ſigficati. In ſcđo uero ſignificato cuzez ꝙ oīs thetanus. ſ. oīs partis ſiue cuiuſcūq; ꝑtis ſed in hoc eſt idē qđ thetanus. ita qđ cuzez ſi ue ſit in manu ſiue pede ſiue oculo ſiue collo eſt idem ꝙ thetanus. In 3⁰ uero ſigficato cu zez ē ſpaſm⁹ ꝓprius oculo.& tūc ſi ſpaſmus accipit̃ ꝓprie ut diſtinguit̃ cōtra thetanū. ca dit cuzez tertij ſigficati in ca⁰ de ſpaſmo. ſi ue ro ſpaſm⁹ ſumat̃ large ad thetanū. tunc cuzez ſignificat ſpaſmū ꝓpriū oculi. & eſt in ca⁰ de ſpaſmo oculi. Et ſignificat thetanū oculi. & tē eſt idē qđ thetanus. & in ca⁰ thetani oculi. In quarto ſignificato cuzez eſt idē qđ tenſio ſiue thetanus ꝓpter duos ſpaſmos ul̃ duos theta nos in anteriorib⁹ muſculis dorſi & poſteri orib⁹. Quomō aūt fiat thetanus ex duobus ſpaſmis & qūo ex duobus thetanis dicet̃. In qnto uero ſignificato cuzez ē thetanus a fri gore fact⁹. Ergo apparet ex dictis qđ totum qđ addit cuzez de modis ſigficādi ſupra the tanū. eſt de capitulo ſpaſmi ꝓprie acceꝑti ut

distinguiē cōtra thetanū. Et quicqd est cuzez pter significata spasmi ē idē qđ thetanus g° alcuzez, pprie est idē ꝙ thetanus. ut ēt scribit Simon Ianuēsis. Et iō Auic. āmodo in pcessu capituli semp cum nominat alcuzez intelligit idē qđ thetan⁹ & qñ noīat thetanū itelligit cuzez. nec est ammodo diuersitas nisi in uoce.

¶ THETANVS autem. Hic notificat tetanū in cōpatōe ad spasmū. & p° pmittit cōparatiōez secūdo qđ dixit ꝓbat. 3° infert quodā. Ibi 2ª. uerūtn. Ibi tertia. Cunq; thetanus. In prima parte ponit tres ꝓpositiōes. Prima ē ista qđ thetanus ē cōtrarius spasmo. Secūda est ista thetanus ē in genē spasmi. siē duo cōtraria i uno genere. Tertia ē ista thetanus & spasm⁹ ꝓueniūt ab una cā cōtingēter uel p accidens. sicut cōtingit duo cōtraria fieri qñq; ab una cā. Et hoc ē qđ diē in tertia ꝓpositōe ¶ ET eorū. s. spasmi & thetani cōparatio ad cām unā. s. in euētu. est eueniēs cāu. i euentu contrariox. s. ab eadē cā ¶ Et apparet qđ expositio soci nō est bona que diē. est eueniēs cāu contrariox. i. spasm⁹ cadit i cōtrarias partes ipi thetano. apparet eim qđ nō uult hoc. Auic.

¶ VERVNTAMEN. Hic ꝓbat tres ꝓpositiōes siue cōclusiones pmissas. Et pmo ꝓbat pmaz propositionē ex cui⁹ probatione habē ꝓbatio secūde secūdo ꝓbat tertiā. ibi secūda. Cum ergo. Prio arguit sic. spasm⁹ fit ad unā partē. ergo contrariat tetano. antecedēs ponit in li⁹ ut notū ex diffinitione spasmi. qa i spasmo fit cōtractio. & hoc fit ad unā ptē. cōsequētia est nota ex diffinitione tetani. nam i tetano membra stat tensuz siue distensuz prohibituz a cōtractione. sed esse tensuz ē contrariū ei ꝙ est esse plicatū siue cōtractū. ergo tetanus zm ueritatē. i. uere loquēdo uel secundū ueritatē. i. tetan⁹ uerus distinct⁹ a spasmo ē cōtrari⁹ spasmo. Et ista fuit pma ꝓpositio siue conclusio. Et qa cōtraria ponunt sub eodē genere ut .x. metha. & .xi. terapentice. sequit ex hoc 2ª ꝓpositio. s. qđ spasm⁹ & tetanus ingrediunt in eodē genere introitu cōtrariox. i. sicut ingrediunt cōtraria sub eodē genere ¶ Consyderādum qđ istđ genus sub quo reponit spasm⁹ & tetanus ē spasm⁹ generaliter sumpt⁹ ut iā apparuit. qa specialiter sumpt⁹ est species distincta cōtra tetanū ut iam dictum ē. ¶ Possemus tñ dicere qđ istud gen⁹ essz malicia figure cui supponit spasm⁹ & tetanus. Sz tetan⁹ est mala figura recta. spasmus uero ē mala figura curua. que adinuicē habēt aliquē modū cōtrarietatis siue oppositionis.

¶ CVM ERGO. Hic probat tertiā propositionem & arguit sic. duob⁹ spasmis cōgregatis in duabus ptibus cōtrariis fit tetan⁹. ergo euentus tetani & spasmi prope dicti ab eadē causa ē euentus cōtrariox ab eadē cā. ñcedēs Auic. probat in littera. qa si homo spasmetur ante & retro que sunt due ptes cōtrarie secundū hāc differentiā positionis. & siāt sim. p isti duo spasmi. sequit ex his duob⁹ motibus contrariis in talibus mēbris añrioribus & posteriorib⁹ qđ extēdant. i. ꝙ tēsa & recta remanent illa mēbra & nō curuata Consyderādū autē pro hoc añcedēti ꝙ ita accidit i hoc sicut accidit i uno ligno erecto. si eniz ligēt ad eius cacumē funis una & trahat inclinat ad illam partē. Sed si ligēt ad aliā & trahat. inclinat ad ptem aliā. si aūt simul ad utranq; partem trahat. tūc remanet lignū erectū. ut apparet i castrametātibus & in tētoriis & in multis sē sibilibus. sic ēt accidit in nostro corpore ꝙ hō stat tensus in thetano ꝓpter duos spasmos in duabus partibus cōtrariis. s. ante & retro.

¶ Cōsequētia Auic. ꝓsupponit ut notā claro intellectu. Nam spasmus sēz se & per se habet cōtractionē facere & plicare mēbrum & causa spasmū faciēs habz facere hāc cōtractionem. qđ ergo fiat spasm⁹ uel aduenīat causa spasmās & nō fiat cōtractio & plicatio membri. imo erectio & distensio hoc est per accns Ista aūt accidē talitas ē ex cōiunctione duox spasmox siue duax cāx spasmātiū in duab⁹ partibus contrariis. accidit. n. qđ una cā spasmāte musculos añriores. occurat cā spasmās musculos posteriores. Hec g° accidentalitas est in eax cōiunctiōe siue occursu ad ptes contrarias. & non solū in hoc ē accidētalitas. sed inequalentia siue equali potētia spasmox si ue cāx spasmātiū i duab⁹ partibus. Ex hoc eiz prope stat mēbrū tensum uere ad nullaz partiū iclinās. ¶ Exēplū hox ē qa si erecto ligno ego traho funē ligatā ad caput ligni per se suz cā inclinatiōis ligni uersus me. Sed accidit mihi qđ alius trahat me trahante. & ego sibi accido. Ex hac ergo occurrētia simul que est per accidēs. & ex equali potētia lignum stat rectū. ¶ Considerandus ꝙ licet ista sit ꝓbatio tertie cōclusionis tñ Auic. illatiue locutus ē cum dixit. Cunq; g°. quia ēt ex pmissa ꝓpositiōe sequebat qđ si spasm⁹ fit ad unam partē. ergo si alius spasmus fit ad contrariā partē. oz qđ fiat thetanus siue tensio.

¶ CVNQ VE thetanus ¶ Hic infert quoddā & pmo facit hoc. 2° quoddā dictū declarat. 3° dictū ꝓbat. Ibi 2ª. Et hic. Ibi 3ª. Et neq; euacuatur. Dicit. pmo qđ cū thetan⁹ sit duo spasmi dupli. i. in duabus partibus. oportet ꝙ sit accutior morb⁹ q̄ spasmus simplex. Et ex hoc sequtur qđ crisis eius. s. tetani sit uelotior. uñ in quatur diebus pereūt scđm .Y.5ª. pticula

affo. ¶ Considerandum qđ accuitas thetani proprie ẽ ex accidẽtibus. ſ. ex dolore forti. Si igitur i uno ſpaſmo fiũt fortes dolores & reliqua accidentia, multo magis in duobus ſpaſmis. ¶ Q uidã aũt uolunt aſſignare in theta° accuitatẽ ex parte materie. ut qñ thetanus fit in febribus acutis incẽſiuis. Et ex parte cõpaſſionis ad cerebrũ propter uehemẽtiã doloris ſed de hoc nõ curamus p̃ſenter. Nã non eſt p pria acuitas tetani illa que ẽ ex cã febris faciẽtis tetanũ. Et acuitas tetani per cõpaſſionẽ ẽ illa que ẽ rõne accidentiũ. ¶ Conſyderandum etiã qđ duplex littera reperit̃. una que dic̃. cũ q̃ tetanus iſte ſit. Alia que dic̃ cunq̃ tetanus iſte fit. Et utraq̃ uerificabit̃ in ſequenti pte. ¶ ET HIC Q VIDEM DVPLVS. Hic declarat qđ dixit. ſ. qđ tetanus ẽ duo ſpaſmi & dic̃ qđ hic tetanus duplus. i. qui dicit̃ duplex ſpaſmus nõ eſt ex duob⁹ ſpaſmis. ſed debet dici qđ ẽ ex duob⁹ tetanis. ¶ Dubitat̃ de hoc dicto Auic. q a nõ uideẽ declarare dictuz ſuũ. imo uideẽ ſibi cõtradicere. ¶ Nam ex hoc qđ tetanus eſt duo ſpaſmi ipſe arguit qđ ſit acutior q̃ unus ſpaſm⁹. ſi igit̃ tetanus nõ eſt duo ſpaſmi. iam Auic. negat ſuum antecedẽs & nõ ſequit̃ ſuũ cõſequens. ¶ Q uidaz ut Albertus dixit qđ Auic. uult dicere qđ tetanus nõ ẽ ex duobus ſpaſmis. ſ. imediate ſz mediate ẽ ex eis. ¶ Iſte ſermo nõ intelligit̃ ab eo nec ab alio. & nõ meret̃ redargui intrñ eſt uilis. Dico g° qđ dupliciter poſſum⁹ imaginari q tetanus nõ ẽ ex duob⁹ ſpaſmis ſed ex duob⁹ tetanis. Primo modo ſic ꝓpter qđ cõſyderanduz qđ ſpaſm⁹ accipit̃ dupliciter. uno modo pro actuali cõtractiõe muſculi. unde mẽbr̃ ẽ contractũ ꝓhibitũ a dilatatiõe. Et hoc mõ tetanus nõ ẽ ex duobus ſpaſmis in duabus ptib⁹ cõtrariis. q a hoc ẽ impoſſibile. alio mõ accipitur ſpaſm⁹ pro exiſtentia cãe debentis facere cõtractionẽ. ſed tñ impedit̃ cauſa ꝓpter cãm eandẽ exiſtentẽ in alio muſculo ptis contrarie & hoc modo ſumẽdo ſpaſmũ nihil uideẽ aliud eſſe ſpaſm⁹ niſi quidã conat⁹ ad cõtrahẽdum mẽbr̃ cui tñ accidit qđ nõ poteſt contrahere ꝓpter ſimilẽ cãm & conatuz in muſculo cõtrarie ptis. quilibz ergo muſculus conãs ad tractũ ſtat tenſus. & ſic in quolibet põt dici qđ ẽ tetanus. Apparet igit̃ qđ tetan⁹ nõ eſt ex duobus ſpaſmis i actu. ſed ẽ ex duobus tetanis. i. ex duabus tenſionibus propter duos muſculos duar̃ ptiũ oppoſitar̃ in quolibet q̃ ruz ẽ cauſa uolẽs cõtrahere & conans ad contractionẽ. ſed nõ põt fieri q a ad inuicez ſe impediunt. unde mẽbr̃ remãet tenſuz. Et hoc ẽ qđ dic̃. Et hic q dez duplus. i. hic tetanus qui dicit̃ ſpaſm⁹ dupl⁹ cõtractõe. ſed ex duobus tetanis. i. duab⁹ tenſionib⁹. Ergo actualis tenſio unius muſculi ſtat cũ uiolẽtia cãe conãtis facere cõtractionẽ. ¶ Alio mõ poſſumus imaginari q tetanus ẽ ex duobus tetãis ñ ex duobus ſpaſmis. Et hoc qñ utriſq̃ muſcul⁹ accidit cã tendẽs. uerbigratia cõgelatio indurãs ex q̃ cõtigit muſculos ſtare tẽſos ꝓhibitos a cõtractione. hic eni ẽ unus modus fiendi tetanũ. Sieniz thetanus eſt diſpoſitio in qua mẽbrum ſtat erectũ ſiue tenſuz prohibitũ a cõtractiõe tũc hoc põt fieri uel⁹ propter duos ſpaſmos in duabus partibus cõtrariis. uel poteſt fieri propter duos thetanos i duabus ptibus. uer bigratia propter duas cõgellatiões ingroſſãtes indurãtes huiditates inter uillos muſculi ut poſterius dicet Auic. Differt aũt thetan⁹ ex duobus ſpaſmis. ſecundũ modũ dictuz. & thetanus ex duobus thetanis. q a thetanus ex duob⁹ ſpaſmis neceſſario requirit duos ſpaſmos eq potẽtes. ſtatiz. n. cũ unus ſpaſmus ceſſaret altero ſpaſmo remanẽte membr̃ contraheret̃ uerſus ptes muſculi in quo ẽ ſpaſmus. Sed thetanus ex duobus thetanis non reqrit adhoc ut mẽbrũ ſtet tenſum ut ſint duo thetani quia concurrentibus duobus theranis ſi alter ceſſaret adhuc mẽbrũ ſtaret tenſum ſiue erectũ. q a alter muſculus ſtaret congellatus & iduratus nõ potẽs flecti. licet tũc maxime mẽbrũ ſtet tenſuz & dur̃ qñ utriuſq̃ ptis muſculi ſunt idurati p cõgellationẽ. Loq̃r aũt hic in ex° de cõgellatiõe q a ẽ una de cauſis thetani. licet ſint alie cãe de q̃bus ĩfra apparebit. & hoc mõ exponet̃ littera. & hic q dẽ duplus. i. hic thetanus de quo ẽ dictuz qđ eſt ſpaſmus duplex nõ eſt ex duobus ſpaſmis. ſ. ſemp & ẽ. imo & ẽ. ¶ Ex quibus apparet intẽtio eiuſ qđ Auic. dixit ſup̃. Et qñz ſignificat ꝓ thetanũ qui eſt duo ſpaſmi aut duo thetãi In hoc. n. inuit qđ thetanus aliqñ ẽ ex duob⁹ ſpaſmis. & aliqñ ex duob⁹ thetanis. & apparet qđ dixit. ¶ CVNQ VE. thetanus iſte fit duo ſpaſmi. i. cũ thetanus fit ex duobus ſpaſmis. i. duobus conatibus ad cõtrahendũ. q̃ſi dicat cũ fit ex duobus ẽ acutior. Et inuit qđ aliqñ nõ ſit ex duobus ſpaſmis ſz ex duobus ueriſſimis thetanis. Et tũc non debet cõparari ad unũ ſpaſmũ unius partis. ſ ed ad unum thetanũ. Hiz etiã ſermones ſunt conſoni intentioni Auic. infra ſtatiz cũ dic̃ alcuzez. i. thetan⁹ qui ẽ cõpoſitus ex duobus ſpaſmis qñq̃. i. ñ ſemp. qñq̃ eim thetanus eſt ex duobus ſpaſmis & qñz ex duobus thetanis. ¶ Ex quibus apparet ſolutio ad cõtrariũ. Cum. n. dicit̃ qđ Auic. negat ſuum añcedẽs. dicendũ qđ nõ eſt uer̃ imo dat eius ſanũ ĩtellectũ. cũ enim dicit̃ thetanus ẽ ſpaſmus duplex. hoc non ẽ uerum

semp sed qñq. qa quãdoq; ẽ duplex thetan⁹ imo qñq; unus thetanus. Et qñq; accidit qđ est duplex spasmus non est duplex spasmus actualis in duabus ptibus cõtrariis. quia h⁰ est ipossibile ut dictum ẽ. sed est duplex spasmus q̃tum ad conatũ contrahendi. & q̃tũ ad cãm spasmãtẽ ¶ ET NEQ VE eũatur. Hic declarat dictũ. s. qđ thetanus qui ẽ duo spasmi est acutior spasmo simplici ¶ Et arguit sic Spasmus utplurimũ non eũatur a doloẽ uehemẽti. g⁰ spasmus duplex nõ eũabitur a dolore uehemẽtissimo. & pconseqñs ẽ morbus acutior. antecedẽs ẽ notũ. qa in spasmo ẽ fortis cõtractio. & pconsequẽs solutio continuitatis & ẽt mala cõplexio. unde fit dolor fortis consequẽtia ẽ nota. quia thetanus est duplex spasmus g⁰ duplicabiẽ. s. in diuersis locis solutio continui & mala cõplexio. ¶ Dixit aũt in plurimo. i. utpluriᵐ. qa posset qñq; nõ esse dolor aut puus dolor ꝓpter obtusionẽ sensus ex aliqua cã ¶ Consyderãdũ qđ li duaꝝ reꝝ potest exponi dupliciter. Prio spasmus i pluri mo duaꝝ reꝝ. i. in pluria terminatione dupli ci siue ad salutẽ siue ad mortẽ. nõ euacuatur a dolore uehemẽti. Secũdo modo põt exponi spasmus i plurio duaꝝ reꝝ. i. i duabus ptibꝰ membri. s. an & retro non euacuaẽ a dolore uehemẽti Et in hoc Auic. ponit cõsequens rõnis formate a me. Hebrayci tñ nõ habẽt hãc litteram duaꝝ reꝝ ¶ Consyderandũ etiaz qđ non solũ in tetano qui ẽ duplex spasmꝰ est maior dolor ex hoc qđ est duplex. & duplz excedit dimidiũ. sed ẽ maior dolor ex ipo mõ spasmi qui est in tetano. Nam in tetano qui dicit duplex spasmꝰ ẽ multa uiolẽtia & conatꝰ in musculo ut fiat cõtractio & nõ potest fieri. & in hoc magis soluiẽ continuitas uilloꝝ quã si fieret cõtractio. Sicut apparet in exẽplo sensibili extra. si eniz ligas filũ ad aliqđ trahibile. si q̃ dem illud trahiẽ uel plicaẽ nõ sic soluiẽ continuitas fili. sicut si resistit & nõ trahiẽ stante conatu trahẽdi. ¶ CAVSE AVTEM. Hic inuestigat eius cãs & diuersitates et ꝑmo uia diuisiua cõparando ad spasmũ. 2⁰ uia positiua Ibi 2ª. Et sicut mollificatio. Pria in duas prio ꝑmittit similitudinẽ & diuersitatẽ inter spasmuz & tetanũ in suis cãis. 2⁰ declarat. Ibi eaꝝ autẽ cãe. ¶ Dicit p⁰ ꝙ cãe cuzez. i. tetani sunt similes causis spasmi & patz ¶ EARVM. Prio declarat similitudinẽ iter cãs spasmi & tetani. 2⁰ declarat diuersitatẽ siue dissimilitudinẽ. Ibi 2ª diuersitas. ¶ Dicit primo quod cuzez. i. tetanus fit qñq; ex repletõe &c̃. & ita spasmus ¶ Consyderãdũ qđ lz Auic. enumerz apostẽa sic aliqd distinctũ ab illis tribus cãis tñ 2ᵐ ueritatẽ nõ ẽ cã uere distincta ab illis.

Naz apostema facit spasmũ aut per modũ repletionis. aut per modũ cõsumptiõis. aut pp malitiã qualitatis materie siue ꝓpter fortem dolorem. Ergo spasmꝰ ab apostẽate factꝰ uel est de repletiõe uel de inanitiõe uel non ꝓportionatꝰ ad materiã. Et sic etiaz facit tetanum. Et quia Auic. uult qđ tu scias hoc ex capitulo de spasmo. ideo non curauit ponere apostẽa cãm distinctaz in enarratiõe. Et forsaz fec̃ hoc qa apostema facẽ thetanũ plus ꝓ uiã doloris. ut apparebit. Sed apostema facit spasmum plus per modũ repletionis & tu h⁰ cõsidera. ¶ DIVERSITAS VERO. Hic declarat diuersitatẽ siue dissimilitudinẽ spasmi & tetãi quantũ ad cãs. Et ꝑmo põit duas differẽtias siue diuersitates ex q̃bus inuestigat cãs tetãi facti ex repletiõe & facti ꝓpter fugã a re nocente qui dicit nõ ꝓportionatus ad materiã. 2⁰ ponit diuersitatẽ iter tetanũ factũ ex inanitione. & spasmũ factũ ex inanitione. ex qua inuestigat cãm tetani facti ex ianitione siue modum siue cãe. ibi 2ª. Et si cã in cuzez. Prima in duas. ꝑmo ponit diuersitatẽ unã. 2⁰ aliam. 3⁰ quasi cõcludit ut finẽ ponit. Ibi secũda. Et diuersificaẽ. Ibi 3ª. hoc quidẽ. In ꝑma parte ponit tres propositiões siue cõclusiones. Prima est ista ꝙ spasmus raro fit a uẽtositate. Alcuzez uero. i. thetanus fit utpluriᵐ a uẽtositate Causa aũt huiꝰ ẽ quia cã faciẽs thetanũ proprie illũ qui ẽ duo spasmi. oporter qđ subito utraq; partes musculoꝝ capiat. Materia aũt que maxie est apta subito mouere & occupaẽ partes cõtrarias mẽbroꝝ. s. ante & retro est materia uentosa. Et iõ utpluriᵐ thetanus fit ex uẽtositate. extẽsiua quia est apta trahere utrãq; uel utrũq; mẽbꝝ. Si. n. esset uẽtositas quieta ul subtilis euaporãs nõ faceret duos spasmos in duabꝰ ptibus cõtrariis & sic non faceret tensionẽ. Secũda ꝓpositio licet possit dici. tertia est qđ thetanus qui qñq; ẽ duplex spasmus ẽ ille qui fit utpluriᵐ a uẽtositate dominãte i corpoẽ. ¶ Cõsidera aũt moduz loquẽdi Auic. cõformẽ dictis supᵃ. Iam. n. dixi mus qđ thetanus nõ semp ẽ ex duobus spasmis sed qñq;. Et iõ ẽt dixit hic qui qñq; ẽ cõpositus ex duobꝰ spasmis. Si. n. li qñq; cõponereẽ cũ sequẽti litteraesset sermo nõ cõueniens. diceret. n. quãdoqz pluriᵐ fit &c̃. & q̃si esslz cõtradictio. ¶ Consideranda ẽt qđ si thetanus fiat plurimũ a uẽtositate. nõ est uerꝝ đ thetano qui est unus thetanus uel duplex uerus thetanus. nã iste thetanus fit ꝓprie a materia humorali cõgelata in ramis uilli. & ab aliis causis infra ab Auic. dictis & declarãdis a nobis. uẽtositates. n. extẽsiue facerẽt inflationẽ in musculo. nec facerẽt thetanũ nisi faciẽdo

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 44 sur 455

duos ſpaſmos in duab⁹ partibus cōtrariis ut apparet conſideranti. & ideo dixit alcuȝ ex duobus ſpaſmis. qñq; n. fit ex duob⁹ ſpaſmis iſte ē q; plurimū fit a uētoſitate. ¶ Ex q; bus ſoluūtur quedam pblemata. primū eſt ppter qd thetanus ut multū fit in digitis manuū & in pedibus. Et eſt illud qđ uulgares uocāt glan cho. ¶ Dicendū ꝙ eſt ppter elongationē a fō te caloris. uñ uentoſitates illuc pelunt & ibi retinent. Secundū ē ppter qd fit multū p⁹ ſomnū ſiue in ſomno. Dicenduȝ qđ propter retentionē uapoꝝ unde fit uenſitas. ¶ Tertiū eſt ppter qd utētib⁹ aceto & uinis bruſchis euenit pter cōſuetudinē uel ultra conſuetudi nem. ¶ Dicendū qđ oia iſta & ſimilia ſunt cā generationis uentoſitatis & retentiōis eius. Tertia ppoſitio ē qđ tetanus ex uentoſitate dominātē. ſ. in toto corpore ē egritudo puerſa .ſ. praua. ſed ſpaſm⁹ ſingularis uni mēbro q; uis ſit ex uentoſitate. nō tñ eſt prau⁹. ſ. nō do minante uētoſitate toti corpori & tādē Auic. pbat qđ tetanus cū uētoſitate dominante eſt egritudo puerſa. Et arguit ſic qñ cū ſpaſmo ſingulari. ſ. ad unā ptem uel ſingulari. ſ. uni⁹ ptis dominat uentoſitas in toto ē timor & eſt de ſignis mortis. ergo multo magis ſpaſmus duplus cū uētoſitate in toto ē ſignuȝ mortis. antecedēs eſt notū. q; a ex dominio uētoſitatis in toto ſignificat defect⁹ caloris naturalis. Fit eniȝ uētoſitas ex caloris debilitate ut Gal. 6. de accidēti & morbo. Et Auic. ifra fen. i 3. tra ctatu. 5. i. cap°. Sed talis defectus ē de ſignis prauis. cōſequētia eſt nota. Si eniȝ unus ſpaſ mus cū defectu uirtutis ī toto eſt p̄uus. ergo multomagis duplex ſpaſm⁹. ſ. tetanus. Et h° eſt qđ Auic. clare dicit in li⁹. licȝ cōiter intelli gentes credāt litterā debere trāſponi. Et illđ ideo qm̄ iſtud. ſ. tetanus qui ē duplex ſpaſm⁹ fit ppter dominiū uentoſitatis in toto corpo re. Et qñ cū ſpaſmo ſingulari. ſ. uni⁹ membri uel ſingulari. i. ad unā ptē ut añ ſolum uel re tro ſoluȝ dominat uentoſitas &c̄. ¶ Conſyde randū autē qđ Auic. de tetano dixit iſtud. qa de hoc cap° ē ꝑprie. Sumus eniȝ nūc in ca° de tetano. ſimiliter hoc fuit ſuū dictum p̄ncipale dixit eniȝ qđ tetanus ex duob⁹ ſpaſmis. ſ. āte & retro fit plurimū ex uētoſitate cū dominat in corpore. Et ē egritudo peruerſa. ſȝ ſpaſm⁹ ex uētoſitate ī mēbro uno nō ē prau⁹. Et illđ ideo qm̄ iſtud. ſ. tetanus añ & retro &c̄. & ē quaſi reſumptio ſermonis. ſȝ addit ꝓbatiōeȝ Hic autē eſſent multa narrāda đ ſpaſmo uni us partis cū dominio uētoſitatis ī toto corpo re. quādoq; eniȝ uidi qđ occidit cū multiplica tione ſpaſmi ad alias ptes oēs corporis & qñ q; ſine. Eſſent etiā dicēda de ſpaſmo toti⁹ cū uentoſitate in toto. & de tetano cū uētoſitate in toto. Et in his multa mirabilia uidimus ꝑ experientiā q; plixū eſſet narrāt. & difficile ni ſi cū ſenſibili demonſtratiōe. quā qñq; noſtri ſocij uiderūt a nobis in habentibus actu ſpaſ mū. & in habētibus actu thetanū. Legētib⁹ eniȝ nobis hoc capitulū apparuit puer cū the tano q; in. xx. die. mortuus fuit. cōtra afforiſmi ſniam. & hoc fuit. qa cōtingēter muſculi pec toris non erāt ſpaſmati ſiue thetenoſi. Et fuit nepos Iohānis Galaxi famoſi ciuis peruxini. ¶ ET DIVERSIFICATVR. Hic ponit alā differētiā inter cās ſpaſmi & cās thetani. & ꝑmo ꝑmittit eam. 2° declarat. Ibi 2ª. Aut eīm huiditas. ¶ Dicit ꝑmo qđ alia diuerſitas in ter ſpaſmū & thetanū q̄tum ad ſuas cās. q; a cā que fac̄ ſpaſmū materialē eſt ideſt cōſgit qđ cadit. uel ē ut cadat. i. tūc facit ſpaſmū cū cadit in loco nerui ſiue muſculi. & ſecūdȝ for mam talē ꝙ phibet mēbrū dilatari. & ꝑcon ſequēs cōtrahi mēbꝝ. & hoc iō q; a extēdit uil lū nerui & lacerti ī latū & ꝑcōſeqñs decurtat in longū. aut cā ſpaſmū faciēs ꝓhibet dilata tionē. q; a cōſtringit uillū nerui ſiue muſcl⁹ ad radicē ſuā. ſ. ad p̄ncipiū ſui ortus. & hoc ē ꝓp ter fugā a nocēte. ſed cā thetani materialis eſt cā cuius caſus eſt cōtrario. ¶ Cōſiderandum ꝑmo ꝙ p ſpaſmū materialē & p thetanū ma terialē itelligit omnē ſpaſmū ſiue thetanum qui diſtinguit cōtra ſpaſmū ul⁹ thet anum de inanitiōe. & hoc apparet. Nā Auic. infra ſta tim declarās qūo cā ī thetano materiali cadit ecōtrario. Non ſolū declarat in eo cui⁹ cā ē re pletio. ſed ēt in thetano cuius cā non ꝓportio nat ad materiā. & ſi tu bene cōſideras q; libet ſpaſm⁹ & thetanus pter ſpaſmū & thetanū de inanitiōe eſt ꝓpinq;or ut ſit materialis. ul⁹ ut cū eo ſit materia aliq̄ humoralis q̄ ſpaſm⁹ de inanitiōe factus & iō Auic. non curauit ſi omnē ſpaſmū ſiue thetanū pter eos qui ſunt de inanitione numerauit materiales. ¶ Conſi derandū ſecūdo qđ radix nerui ſiue muſculi eſt pars ſue originis. ſed cauda muſcl⁹ ē pars que eſt corda ſiue uerſus cordā in habētib⁹ cordā. ſiue ē pars q; applicat mēbrū ꝙ mo uet. & ſic cauda nerui ē finis nerui ſiue pars uerſus finē. Vult igit Auic. qđ cā in cuȝ. i. thetano materiali cadit ecōtrario cāe ſpaſmi Et hoc ꝑmo qa cadit ſcđm formā ꝓhibitiōis cōtractionis nō extendens in latū. 2° q; a ſtrin git ad caudā & uerſus finē nō uerſus radicē qđ ſtatiȝ declarat cū ſubdit. ¶ AVT ENIM Hec ps hēt partes tres ſic̄ trib⁹ modis decla rat ꝙ cauſa thetani cadit econtrario cāe ſpaſ mi. Ibi ſecunda aut enim cadit ſubito. Ibi ter tia. aut erit materia incuȝ. ¶ Ad intellectuȝ

istaꝝ triū partiū que cōmuniter nō intelligun
tur oportꝫ ꝑmo ꝑmittē eaꝝ generalē & bre
uē intētionē. Et est ista qđ cā thetani materi
alis cadit ecōtrario causis spasmi qđ de.ꝑ
tribus modis. Primo qa materia thetani stat
inter uillū & uillū & ibi cōgelaꝫ secūdo quia
materia thetani subito implet totū uillū quā
tum ad oēs suos poros. In spasmo aūt neutꝝ
duoꝝ dictoꝝ modoꝝ ē. tertio quia cā thetani
cadit qnq; in medio lacerti. sed est talis qđ la
certus non pōt trahi ꝓpter dolorē circa locuꝫ
in quo est cā. Et iō fugit ps lacerti uersus su
am caudā. & iste est qdā modus thetani. Oꝫ
ergo ꝑmittere modū cōpositiōis musculoruꝫ
ex suis uillis. Scienduꝫ ergo qđ ut iuenio ab
auctoribus ꝓpria Gal. 6. li°. de utilitate p
ticulaꝝ capitulo de substātia cordis. Musculi
in sui substācia nō cōponunt nisi ex uillis lon
gitudinalibꝰ ꝓtensis a radice musculi ad cau
dam. & in medio musculi ē uillus quasi linea
perpendicularis ut sumit ab Auic. i. li°. ca°. đ
anatho. musculoꝝ. dico aut ē in substantia qa
forsan paniculus coperiēs in substācia sui est
cōpositus ex diuersis speciebus uilloꝝ ad eiꝰ
solā cōtexturā. Ergo oportꝫ imaginari rimos
uillos & sunt loca inter uillū & uillū. qa uillꝰ
longus nō est cōtinuus alteri uillo sꝫ cōtiguꝰ
Oportet secūdo imaginari poros existentes i
toto uillo longitudinali. Oportet 3° imagiari
ꝓtes musculi tres. s. radicē caudā. s. cordā uel
uersus cordā. & ꝓtez mediā. His ꝓintellectis
dico qđ Auic. in prima ꝑte ostēdit quomodo
cadit in musculo materia faciēs tetanū. & dicē
qđ currit secundū totā longitudinē uilli in ri
mulis uilli. s. inter uillū & uillū & ibi cōgela
tur & indurat. & ex hoc uillus nō pōt contra
hi. imo stat tensus. Et hoc ē qđ dic. ita dictuꝫ
est qđ materia cuzez. i. tetani. cadit ecōtrario
materiei spasmi. materia autē tetani sic cadit
aut eniꝫ hūiditas faciēs cuzez. i. tetanū currit
zm longitudinē. s. totā uilloꝝ siue musculi in
rimis. i. in rimulis siue uacuitatibꝰ uilli. s. iter
uillū & uillū. ¶ DEINDE CONGELA
TVR &c. ¶ Consideranđ qđ Auic. notificat
istuꝫ casuꝫ siue modū materiei tetani duplici
ter. ꝓmo ex loco qa sit in uacuitate siue spacio
inter uillū & uillū. & hoc secundū totā longi
tudinē. zo ex natura siue forma materie qa sit
ibi cōgelata & indurata. Et ex hoc sequit qđ
mēbꝝ stat tensuꝫ nō plicabile. hoc apparꝫ ma
nifeste in exterioribus. si enim accipias multa
fila & inter unū filuꝫ & aliū ponas aliqd qđ
ibi cōgelet & idurez & applicet se illis uerbi
gratia. collā siue aquā que fiat glacies illa fila
stabunt tensa erecta nō cōtrahibilia. Et simili
ter sit tetanus isto ꝓmo mō. Non tn̄ sis ita ru
dis ꝙ ī corpore nostro imagineris cōgelatiōeꝫ
talē qualis ē glaciei sꝫ exēplariter loquimur.
¶ AVT CADIT subito. Hic ostendit secundū
modū fiendi thetanū materialē. & ꝓmo facit
hoc. zo ostēdit quo ecōtrario se hēt in spasmo
ei qđ dictū ē de thetano. Ibi za. Materia aūt
¶ Dic̄ ꝓmo ꝙ aut humiditas faciēs thetanuꝫ
cadit subito in musculo & implet uillū in sub
stantia uilli. s. implendo poros. & implet eos
omnes preter quod ibi sint aliqui pori pleni
& aliqui nō. imo oēs sunt pleni. Et ideo non ē
ibi aliqua diuersitas ī uillo ex cā uilli. quia. s.
aliqua pars sit plena & aliqua non. imo totus
uillus sc̄ꝫ suā longitudinē in oibus poris est
plenus. & ex hoc uillus aliqualiter iflaꝫ. non
tn̄ ita qđ longitudo minuaꝫ. s. manifeste. unde
sequaꝫ cōtractio qa tunc esset spasmꝰ. immo
ipa materia iplēdo foramia oia uilli. i. poros
seruat longitudinē. ¶ Cōsiderandū qđ modꝰ
iste fiendi thetanū differt a ꝓmo modo ī hoc.
quia materia istius thetani est in poris. sꝫ ma
teria illius erat in rimis. s. inter uillū & uillū
cōgellata. ¶ Cōsiderandū zo qđ Auic. dic̄ ca
dit quia recte hic ē casus & p̄cipitaꝰ si subito
debet repleri uillus secundū oēs suos poros
aut secundū longitudinē totius rime. dicit ēt
subito ut in hoc intuat qđ quasi simul omnes
pori impleanꝫ. si eiꝫ una ps prius ꝑpleret tūc
fieret aliq̄ cōtractio & impediret impletio al
terius. sed cū subito cadit materia super toto
uillo in oibus poris sit uilli tensio. ¶ Conside
randū tertio de hoc ꝙ dic̄ ꝓter. qđ diuersifice
tur &c̄. qđ repletio alicuius uilli uel alterius
corporis pōt diuersificari dupliciter. uno mō
ex ꝑte cāe replētis qa sit diuersa. alio modo
ex parte corporis repleti. quia una ps fit apta
recipe & repleri. & alia nō. & ex hoc una ps
repleaꝫ. & alia non. uult igit Auic. qđ qn̄ ma
teria thetani ꝑplet poros uilli debꝫ esse talꝰ re
pletio ꝙ non diuersificet ex cā uilli. s. qn̄ una
ps sit plena & alia non imo q̄libet pars uilli ī
suis poris debꝫ esse plena. Et ex hoc fit tēsio
& ꝓhibitio plicatiōis siue cōtractiōis. Et hoc
est qđ dic̄ ꝓter qđ diuersificet eius. s. thetani
cā que ē repletio ex cā uilli. debꝫ igit repletio
esse in toto uillo. & sic nō diuersa ex ꝑte uilli
Et ideo dicit imo cadit secundū extēsionē uil
li. i. secundū totū uillū q̄tū durat eius extēsio
Quod aūt nō sit diuersa ex ꝑte cāe replentis
. s. materie est notū. ¶ Cōsiderandū quarto ꝙ
littera q̄ dicit & dilataꝫ nō repitur in Auic.
hebrayco pōt tn̄ dupliciter exponi. ꝓmo dila
tatur. i. iflatur uillus non tn̄ tantū qđ minua
tur maifeste eius longitudo. zo dilataꝫ ideſt
diffunditur materia in toto uillo.
¶ MATERIA AVTEM. Hic ostendit quo

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 46 sur 455

econtra se habet ī spasmo. Et ṗmo facit hoc. z° mouet dubiū & soluit. Ibi z^a. Et uidetur. ¶ Dicit ṗmo quod materia ī neruis faciens spasmū est diuersi situs in rimulis neruoꝝ a materia que facit tetanū. qa nō penetrat ī eis .s. neruis ut ṗ rimulis penetratione simili & ne q; penetratione pluria. ¶ Consyderandum qđ duob⁹ modis iaz dictis cadebat in neruis uel musculis materia tetani. quibus duob⁹ modis ecōtra se habet cāus materie spasmi. ṗmo enim materia tetani cadebat in rimulis a capite musculi ad finē. Et ideo stabat musculus non potēs cōtrahi. Sed materia spasmi cadēs in rimulis nō cadit in tota rimula a radice ad caudam musculi. imo cadit in q̄daz pte rimule. et ibi separat uillū a uillo. et sic fit inflatio nerui uel musculi. & per cōsequēs decurtatio & cōtractio & hic ē spasm⁹. Ergo materia faciens spasmū cadēs in rimis cadit penetratiōe dissimili. qa una pars rimule est plena. & alia ps rimule nō est plena. sed in tetāo erat penetratio similis & uniformis. quia rimula erat plena tota secundū longitudinē a radice uilloruz usq; ad caudā. Et hoc est qđ dicit materia faciens spasmū ī neruis est diuersi situs i rimis .i. rimulis neruoꝝ nō penetrās in eis .s. rimul⁹ uel neruis penetratōe simili imo dissimili. qa rimula implet ī uno loco. & in alio non. Econtra autē erat in tetano q̄tuz ad ṗmuz moduz Secūdo modo cadebat materia tetani i oībus poris uilloꝝ. sed materia spasmi ecōtra habz qa cadit solū ī qbusdā poris. & per cōsequēs diuersificat repletio ex cā uilli & ipleto uillo quātuz ad aliquos poros solū. oportet qđ contrahat uillus uersus illam impletionē & fiat spasmus. sed in tetano qa oms pori uilli sunt pleni. oportet fiat tēsio & ꝓhibitio cōtractionis. & hic ē tetanus & hoc est qđ dicē neq; penetrat materia faciēs spasmū penetratiōe plurima. .s. in omnib⁹ poris. imo ī qbusdā poris tm̄. sed materia tetani qa penetrat in omnibus poris dicit qđ penetrat penetratiōe plurima. Apparet igit qđ ecōtrario se habz cā spasmi causis tetani quātū ad duos modos p̄dictos. Et cōsidera qđ qn̄ dicim⁹ hic uillū nerui uel ligim⁹ siue nerui siue musculi. ET uidet. ṗmo mouet dubiū z° soluit. ibi z^a. uerūtamē. Dubium ē hoc tu dicis q̄ materia tetani penetrat in uillos penetratione pluria. qa quātū ad oēs poros. Contra qa ex hoc uidet qđ materia tetani simili modo penetret & materia paliſis. Iam enim dixit Auic. cap°. de spasmo qđ materia paralisis penetrat ī neruos penetratōe ad minutissimas & paruissimas ptes neruoruz Et hoc non est aliud quā penetrare in oēs poros. & hoc est qđ dicit. Et uidet q̄ sit trāsit⁹ materiei alteraz. i. tetani qui est secūduz hunc modū. s. z^m supꝝ dictū similis &c̄.

¶ VERVNTAMEN. Hic soluit. & dic qđ lz penetratio utriusq; materie sit similis ī hoc tn̄ materia ē diuersa. Nā si materia penetrās pluria penetratiōe ē subtilis aquea fluxibilis tūc mollificat & madefacē. & facē palisiz faciendo icontinētiā. Sz si materia ē dura & cōgelata. tūc facit tetanū. Et qa isti sermōes sunt sensibiles. iō nō plus hic dicit⁹ a me. Deide cū dic

¶ AVT ERIT. Hic ostendit z^m modū fiendi thetanū in quo ostēdit qūo casus cāe eius ecōtrario se hēt spasmo. & primo facit hoc secūdo quoddā dictū declarat. ibi z^a. Causa autē Ad intellectū huius ptis consydera qđ Auic. subtiliter imaginat qđ sicut spasm⁹ pōt fieri ꝓpter cōtractionē & fugā factā a cā dolorosa siue a re nocente. ita ēt thetanus uerbigratia ponam⁹ qđ aliquis in medio musculi brachij. uel ī medio nerui. habeat aliquod uule⁹ doloros uz. unde cū uult flectere brachiū sorti⁹ dolet. iste stabit cū brachio distenso & nullo mō plicabit illud. fugiēdo a dolore. sic in simi. uidemus aliquē nullo mō eleuat palpebrā ꝓpter aliqd qđ ē est ī oculo ledēs qđ motū faceret maiorē dolorē. Sicut et aliqs longo tp̄e retinz urinam & non ꝑmit musculos uētris ut non ꝑmat uesica. ne urina exeat. & hoc ꝓpter ulcera dolorosa in uirga que ualde dolēt in exitu urine. Hoc g° Auic. intendit in textu isto difficili. Et dicit. Aut erit materia icuzez. i. theta° deinde cadit in medio lacerti &c̄. qa nō ī toto lacerto corda uel neruo. sed in parte aliqua ꝓprie in medio uel uersus ꝓncipiū. uerūtamē ī ꝓncipio sui. s. casus. trahit neruū &c̄. i. conat trahere inq̄tuz implet. & non pōt cōtrahi. s. neruus uel corda uersus locū materie. & hoc ꝓpter dolorē qa auget in cōtractione sed refugit corda neru⁹ uel musculus & recidit ad ptem uersus caudā. Et dico non pōt contrahi aut sup. qa erit illic apostema su. faciēs dolorem ꝓpter quē dolorē homo refugit contractionē. aut materia. ita dictuz est qđ materia incuzez cadit in medio. s. q̄tuz ad poros. unđ subdit ex^m de apostemate. aut materia cadit in rimis uilli sup. ita qđ facit dolorē. Non. n. solū materia cadēs in poris pōt facē dolorez sed cadēs in rimis facē pōt dolorē ita q̄ mēbrū cū cōtrahet. erit necessariū ut p ipam cōtractionē mēbri cōtrahat uillus & ledat dolore su. & iō homo nō uult contrahere immo fugit & ēt uillus fugit. Et iudeus ita habet istā literā. & ledat dolore & redit. Hoc aūt uides manifeste in habentibus laxitudinē in musculis ulcerosam. stāt eni membris distēsis & q̄tis nolētes se mouere. qa in motu in

ueniũt no cũmẽtum & augumentũ doloris. Cõsyderãdũ qđ Auic. pulchruz modũ loquẽ di tenuit cũ dicit. aut erit materia icuzez. qa materia humoralis q̃ facit istũ modũ cuz .i. tetani nõ facit eũ p uiã repletiõs sed per uiã fuge a dolore. uel p uiam nolendi cõtrahi pp additiõez doloris. Et ideo ꝓprius modus loquẽdi est. dicere materia in tetano plus quã materia faciẽs tetanũ. ¶ Cõsyderãdum secũdo qđ li deinde nõ dicit ordinẽ tpris. sed locutiõis. Et est q̃daz modus loqñdi quasi dicat Ego dico qđ aliqñ est materia aliqua incuzez & hoc dicto. dico deinde qđ cadit &c̃. ponaẽ deinde qđ cadat &c̃. ¶ Considerandũz° qđ q̃uis Auic. dicat in medio lacerti tñ si cadat i ꝑn°. eoꝝ cã faciẽs dolorẽ tũc ꝓprie. cuz fit fuga ab illo ꝑn° uersus caudã fit thetanus. cuz ergo dixit in medio itelligit nõ s. lũ in medio sed ẽt uersus ꝑncipiũ. Et iõ cõplebit sermonẽ in seqñti parte cũ dicit. cadet in ꝑncipiis lacertoruz aut cordaꝝ. ¶ Cõsiderãdũ quarto qđ littera q̃e dicit in ꝑn° sui trahit neruũ potest dupliciter exponi. ꝑmo ut dictũ est sup̃ trahit .i. trahere conaẽ implẽdo. Et non potest trahi .s. ꝓpter dolorẽ qui i tractu percipiẽ. unđ sit fuga & recusaẽ tractus & sic mẽbrũ stat tensuz & nõ plicatuz. z° mõ põt exponi trahit. i. cõtrahit ut quasi in prin° casus materie uel apostemãtis uel sine apostẽate ulcerantis. fiat tractus & spasm°. & post fiat tetanus ꝓpter fugã a dolore. Et hic sermo nõ ẽ longinquus a uero. uidemus enim tetanum q̃nq̃ incipere a spasmo. Materia igiẽ in ꝑmo cãu mouebit ad cõtrahendũ replendo. sed postea qa in tractu addiẽ dolor recusaẽ cõtractio. ¶ Consyderandum .5°. qđ apostema in musculo põt esse cã cõtractiõis ꝓpter repletionẽ. & sic inducẽdo tumorẽ erit cã spasmi. sed ꝓpter dolorẽ qui addiẽ cõtractiõe & plicatura mẽbri põt esse causa tetani. unde recusat homo uelle cõtrahere mẽbꝝ & uilli etiã fugiũt. & sic ẽ cã tetani. Ista autẽ sunt cõtingentia. põt enim esse q̃nq̃ apostema plus cã spasmi ꝓpter tumorem & distractionem in latũ. & põt q̃nq̃ plus esse cã tetani ꝓpter dolorẽ qui addiẽ cũ homo uult plicare mẽbꝝ. uel cũ uilli cõtrahi tentãt. unđ fugiũt. Consyderandũ. 6°. qđ fuga propter dolorẽ est duplex. una i cerebro & i partibus musculi qui sunt uersus radicẽ. & talis fuga est cã spasmi. alia ẽ fuga uersus caudã musculi & nolitio plicatõis. siue refutatio. & talis est cã tetani. ¶ CAVSA AVTEM. Hic declarat quoddã & ẽ que sit cã dolorẽ faciens. uñ musculi nõ cõtrahebanẽ. sz renuebãt contrahi & plicari. & dicit qđ cã faciẽs dolorẽ est materia humoralis uel nõ materia ut punctura uel alia res. ex quo dolore fugiũt lacerti in lõgitudine. & hoc ẽ tetanus. si enim cõtraherentur in longitudine esset spasmus. ¶ Consyderandum qđ contingens est fugere lacertos in longitudine & cõtrahi stãte causa dolorosa. Si enim propter dolorem cerebruz compatiatur fortiter. tunc fit contractio quia cerebꝝ cõtrahitur. si autem propter dolorem nõ fiat talis compassio. sed membꝝ recuset plicari. imo a plicatura fugiat propter doloris additionem tunc fit tetanus. & ista sunt contingentia.

¶ SICVT ACCIDIT. põt dupliciter expõi Primo qđ icipiat ponẽ cãs thetani facti a sititate. Et dic qđ sicut ẽt fit species thetani & cetera. hoc q̃dem & si sit cã sitis fit quoniã &c̃. & legaẽ teta littera. Alio mõ magis ad mentẽ Auic. exponiẽ ut hic ponat cãm thetani facti a dolore. unđ musculi refugiũt & nolũt cõtrahi. Et dicit qđ cã faciẽs dolorẽ i musculis unde sit tetanus. ẽ materia humoralis. & de hac iam est dictũ. aut non materia & quãuis plures possint esse cãe que nõ sũt materie tñ ponit exemplũ incã que ẽ lesio i cordis .s. lacertis & neruis lesis ꝓpter uomitũ & euacuationẽ. ¶ Cõsiderandum qđ in impetu uomitus & impetuosa eũone põt dupliciter ledi lacerti & nerui. uno mõ ꝓpter uiolentiã distractiõis in impetu expulsionis. & hoc ꝓprie in uomitu impetuoso difficili & in hoie mẽsensibili in partibus musculoꝝ. alio modo i uiolenta eũone ut exicet. Q. uomõcũq̃ igiẽ ledãtur ꝑncipia ista lacertoꝝ & neruoꝝ siue lacerti & nerui. dũmodo fiat dolor siue malus sensus. tũc alie ꝑtes recusant cõtrahi & plicari. imo fugiunt. & hic est modus thetani. ¶ Dicet aliqs sermo iste uideẽ extra diuisonẽ superius factam cũ dic. cã in cuzez materiali est qñ casus ei? est ecõtrario. Sed Aui. hic dic ꝙ hec cã dolorẽ faciẽs q̃nq̃ ẽ non materia. ergo non debz dici cuzez materialis. ¶ Secũdo dicet aliqs qũo ista cã thetani cadit econtrario cause spasmi. ¶ Ad ꝑmũ dicendũ dupliciter ꝑmo qđ forsan Auic. puenit ad illud mẽbruz diuisionis p q̃dam cõseqñtiã sermõis & non de principali itentione. Vel aliter ut sup̃ dixi mus. qđ Auic. p thetanũ materialez itelligit omnẽ thetanũ distinctũ contra thetanũ a siccitate. ¶ Ad secundũ dicendũ qđ casus isti? cause ẽ ecõtrario i modo causandi qa cã dolorẽ faciẽs spasmãs cõtrahit musculũ uersus ꝑncipiũ. sed cã dolorẽ faciẽs causans thetanũ ꝓhibet cõtrahi musculũ imo est cã fuge uersus caudã. ¶ Sed dubitaẽ unde cõtingit ꝙ existẽte una cã dolorẽ faciẽte in musculo. in q̃dã fit cõtractio & in quodã fit tensio siue fuga a cõtractiõe. ¶ Dicendũ ꝙ hoc põt cõtingeẽ prop

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 48 sur 455

ter tria. Primo ꝑpter diuerſitatē cōpacientis mēbri. uerbigra ſit dolor in muſculo domeſtico brachij cui⁹ radix eſt uerſus iūctura cubiti. & cauda. ſ. corda uerſus manū. ſ. uerſus reſcetā & uolam. Si igit̄ huic dolori cōpatit̄ cerebrū. unde cōſtringat̄ & fugiat tūc fit ſpaſmus & epi⁹. ſed ſi partes muſculi uerſus cordam cōpatiant̄ & quaſi fugiāt uerſus manū. tūc fit modus thetani. qa manus non pōt plicari. ¶ Sed adhuc q̄ritur. quāt in iſto homīe contingit plus cōpati cerebrū. & in alio cōtingit plus compati aliā ptez muſculi. ¶ Dicēdū q̄d hoc ē ex diſpſitionib⁹ diuerſis idiuidualibus. qbus in hoc. hec ps eſt ſic diſpoſita ad cōpatiendū. Et eſt ſermo ſimilis ſermoni Gal⁹. i. ꝓnoſticoꝝ ſup illo uerbo. frēdere dentibus. ¶ Secundū propter q̄d pōt contingeꝛ ē diuerſitas loci dolentis. naz ſi dolor ſit ī radice muſculi. contingens eſt ptes uerſus caudā fugere & ſic fit motus ſpaſmo oppoſit⁹. q̄d ſi dolor ſit uerſus caudam. ſ. in corda fuga fit uerſus aliā ptem. & ſic fit motus ſpaſmoſus. Et ideo Auic. q̄nq; explicās ptes muſculi in quibus cā doloroſa ē magis parata facere tetanuz dixit. cadēs in ꝓncipiis lacertoꝝ ¶ Sz tu. d. ipe dicit aut cordaꝝ. ſed ꝓncipiū corde eſt finis lacerti ergo tetanus fit ꝑpter cām doloroſam in fine lacerti cuius contrariū iaz eſt dictū ¶ Dicēdū dicit prio q̄d ſermones dicti oēs loquunt̄ de euētibus caſualib⁹ & cōtingentib⁹. ſed plus ad unā partē quā ad aliā. & ideo nō ad utrū libet. q̄uis ergo tetanus poſſit contingere ꝑp dolorē in ꝓn⁹ lacerti & i fine lacerti plus tam cōtingit ꝑpter dolorē in ꝓn⁹ lacerti ut dictuz eſt ¶ Vel aliter dicendū q̄d qualē ꝑportionez fecim⁹ in lacerto quātuz ad ꝓncipiū & finem eandem faciem⁹ in corda. & cōſiderabim⁹ ꝓncipiū & finē. & dolor in ꝓncipio corde eſt magis faciens tetanū quā i fine corde. Et tu cōſydera hic multas contingentias ut q̄ſi difficile ſit in iſtis tetanis ꝓuentibus ſecundū moduz dictū imaginari tetanū. abſq; aliquo mō ſpaſmi. Si etiā ſubtiliter cōſideras dolore exiſtente in radice muſculi. cōtingens ē circa eandez partē ꝑpter dolorē fortē muſculū cōtrahi. & ſic ſpaſmū fieri. ſed ſi plus cōtingit reliquas partes uerſus caudā fugere uel nō plicari. & in hoc uincāt & minus & debilius ſit illud q̄ fit de cōtractiōe circa radicē muſculi ubi eſt dolor tunc plus diſpoſitio que ē tetanus cōtingit & minus que ē ſpaſm⁹. Et hic uide m ꝓta Tertiū ꝑpter q̄d pōt cōtingere eſt diuerſitas augmēti doloris in cōtractione uel in extenſione. Contingēs enim eſt q̄d exiſtēte cā doloroſa in muſculo ſi mēbꝝ ſtet cōtractū & homo uelit illud diſtendere q̄d dolor fortiter augmentabit̄. & tūc mēbꝝ ſtat cōtractū & nō eriget̄. & ſic ē q̄dā ſpaſm⁹. Contingēs etiā eſt q̄ exiſtente cā doloroſa ſi mēbꝝ ſtet erectuz & homo uelit illud plicare q̄d dolor uehemēter augebit̄. & tūc homo recuſat omnio cōtractionē & ſtat mēbꝝ tēſuz & ē q̄daz mod⁹ tetani. ¶ HOC Q VIDEM. Iſta ſola particula eſt in qua Auic. q̄ſi concludit uel finit & dic. hoc q̄dem. i. ita ē ſicut ego dixi uel. i. hoc ē q̄ ego dico uel dixi. Fuit autē ſic locutus qa q̄d dixerat erat ſatis ſubtile. & ab eo ſolo dictū. Nō eiz inuenio auctorem qui in hac materia dixerit q̄d hic dixit. Et Auer. 3°. colligz fuerunt uiſa difficilia ea que apparēt in neruis & muſculis de abbreuiatiōe ꝑpter repletionē ſcd̄m latū. cū tñ Auic. facile fuerit uiſuz. Et propter hui⁹ difficultates in motibus iſtis Auer. promiſſit facē tractatū quē nūduz uidem⁹. ¶ ET SI cā incuzez. Hic inueſtigat cāz thetani ex inanitione ſiue ex ſiccitate. & i hoc oſtendit qūo differt a ſpaſmo de ianitione. & ꝓmo facē hoc. 2° infert q̄ddaz. Ibi 2ª. Q uapropter. p⁹ in duas. ꝓmo oſtēdit qūo ſiccitas eſt cā thetāi 2° qūo ſiccitas eſt cā ſpaſmi. Ibi 2ª. Spaſmus uero. Dicit ꝓmo q̄d quia iā dixim⁹ de thetano materiali. oportet nūc dicē q̄d ſi thetan⁹ fiat a ſiccitate hoc fit qm̄ &c̄. ¶ Conſideraū q̄d tres ponit cās ſiue modos cōcurrētes qñ ſiccitas facit thetanū ¶ Prima cā ē qa ſiccitas cōſumēdo huiditates muſcl̄i ſtringit z^m latū & augmētat ſcd̄z longū. Et hoc ē q̄d dicit Incerti nō cōtrahunt̄ in latitudie. i. nō cōſtrīgūtur uel adunātur uel rugant̄ ſcd̄m latuz niſi ꝑpter reſolutionē huiditatū. i. cōſumptionez augmentātez longitudinē. Secūda cā ē opila⁹ uiaꝝ ut rimuloꝝ q̄ ſunt iter uillos qbus trā ſit ſpirit⁹ motiuus. & iō uirtus motiua facta debilis non pōt plicaē ſiue flectere membrū. Et hoc ē q̄ dicit & cōtrahunt̄. i. opilant̄ propter contractionē & rugationē trā ſit⁹ &c̄. 3ª cā eſt qa ſiccitas iuuat ad inobedientiā plicature & contractionis. ¶ Dubitaē de ꝓma cā qūo ē poſſibile q̄d ſiccitas minuat ſcd̄z latuz & non ſcd̄z longū. ¶ Itē qūo auget ſecunduz longū ¶ Dicendū q̄ facilius cōſumunt̄ humiditates ſecūdū latū q̄ ſcd̄m longū muſculi & nerui. Nā cōſumptis huiditatib⁹ ſtātibus inter uillū & uillū ſtatiz uilli ſibi appropiquāt & ſic fit cōſtrictio ſecundū latū ¶ Ad ſcd̄m dicendū q̄ illa nō eſt ꝓpria additio ſecunduz longuz. ſed uideē additio. qñ. n. aliq̄d corpus ſecūduz latū diminuit̄. uidē ſecundū longuz maius cū tñ non ſit ¶ Siquis tñ uellet hic ſubtilizare poſſet ymaginari q̄d qñ uilli muſcl̄i qui ſtant inflati ad iuicez applicant̄ ꝑpter ſiccitatē tūc fit aliqua⁹ elonga°. ſic qñ curuum

sit rectuz. Ista tñ imagina° difficulter saluaf propter id qđ positū ē in medio musculi esse uillū uel uillos rectos ppendiculares in q̄ nisi p uiolēriā nō pōt fieri hec additio. ¶ Dubitaf de secūda cā qa sic illa opilla° debilitat ad contractōez. ita ēt debilitat ad dilatatōez & sic ñ minus ē cā spasmi q̄ thetani. ¶ Dicenduz qđ cā illa secundū se hēt qđ debiliter a motu. si ergo debiliter ad cōtractionē est qa cōiungif dilata° & erectio mēbri uel cāe que dilatauit sed si debiliter ab erectione est qa coniungaf contracto membro uel cāe que contraxit. ergo occursus hax cāx est contingēs. & ideo supra uocauit Auic. casuz cāe. & eodē modo dicēdū est de tertia causa. ¶ SPASMVS VERO. Hic ostendit quomō siccitas est cā spasmi. & quomodo est dissimiliter causans spasmū quā tetanuz. Et dic qđ spasmus siccus simil' teta no sicco contrahit siue decurtat simul i longi tudine & latitudine & ēt equaliter. i. proporcionaliter nisi eniz z^m longū fieret cōtractio ñ esset spasm°. Consyderandū per hoc q̄ dixit similis illi qđ ista similitudo est in generalita te cause. qa utriusq; cā est cā exiccās. sz i spāli causatiōe ē differētia. nā cā spasmās cōtrahit in latuz & longuz. sed causa faciēs tetanū con trahit solū in latū. ¶ Sz tu. d. uñ ē ista diuersi tas. Dicendū qđ potest contingere ex pte ui goris cause. qa cā fortiter exiccans faciet spas muz exiccādo fortiter. unde secūdū latū & z^m longū fit cōtractio. sed cā pax exiccās soluz z^m latū cōtrahit & sic fit tetanus z° pōt cōtinge re ex dispōe humiditatū musculi. in hoc enim homie sunt apte resolui humiditates ex qua ruz cōsumptiōe in latū fit contractio. ut sunt ille que sunt iter uilluz & uilluz. Et in aliquo sunt apte cōsumi iste & ille que sunt in poris & magis intrinsece uillis. ex quax cōsumptio ne fit cōtractio z^m longū & etiā secūdū latuz. Tertio potest hoc cōtingere ex cōtingēti occur su cāe exiccātis ad mēbx qđ stat plicatum & cōtractuz. & tūc siccitas ꝓhibet dilatari uel q̄ stat erectū. & tūc siccitas ꝓhibet cōtrahi. Cō syderandū z° qđ li q̄ñq; potest cōponi cū hoc qđ dixit. similis illi. Et tūc est sensus qđ spas mus siccus q̄ñq; ē similis. & q̄ñq; nō ipi tetāo sicco. dico similis in cā spāli. q̄ñq; eniz fiūt ab eadem cā exiccante. uerbigratia. fluxu uētris q̄ñq; nō uult qđ sint similes qa non fiant ab eadē cā exiccāte. alio mō pōt componi cum h° qđ dic cōtrahit. Et tūc est sensus qđ spasm° siccus aliq̄n cōtrahit z^m latū aliq̄n z^m longuz & per cōsequēs aliq̄n non cōtrahit .s. actuali cōtractione. Naz spasmus siccus si est unus so lus contrahit actu z^m longū. & i hoc differt a tetano. Sed si spasm° sicc° esset dupl° in dua bus ptibus cōtrariis tūc nō contraheret actu secūdū longū. imo fieret tetan°. cōparatio igit Auic. est de spasmo sicco uno. uerbigratia in musculo domestico brachii. qa tunc contrahit secundū longū & etiā latū ad tetanū unū uer bigratia in eodē musculo i quo nō contrahit z^m longū sz solū z^m latū. Ex q bus imediate i ferf correlariū qđ spasm° siccus ē deterior te tano sicco. ¶ Dubitaf qa uidef contradicere di ctis supᵖ. Iaz eniz dixit q̄ tetanus est acutior spasmo & sic peior. Ad hoc daf quadruplex respōsio. p^a qđ. A. logf hic iterrogatiue & ñ illatiue. cum dic quapropter &c. deterior est &c. quasi dicat nō. imo adhuc tetan° ē deteri or. Secūda respōsio qđ per spasmum itelligit thetanuz. & dicit qđ ē deterior quā alcuzez. Iste due responsiōes non placent. & leue est eas remouef. p̄ma remouebif ex dicēdis. sz z^a responsio credit esse differentiā inter theta^m & cuzez. cum tñ non sit nisi ut supᵖ diximus. Alia respōsio ē puerilis que dic. non seqtur ē acutior. g° est peior supᵖ. n. dixit qđ thetanus est acutior. sed hic dicit qđ spasmus sit peior & stant simul. ¶ Quarta responsio est mea ad mentē Auic. qđ spasm° siccus est deterior thetano sicco. ratio ē qa spasm° siccus sit a tan ta siccitate qđ cōtrahit secundū longū & latū sed thetanus siccus sit a minori siccitate. unđ cōtrahit solū secundū latū & non secundū lō gum & hec est mens Auic. ¶ Ad cōtrarium dicendū qđ licet ut i plurib° thetan° sit peri culosior spasmo tñ qdaz spasm° pōt esse acu tior & piculosior q̄dam thetano. ¶ Vel aliter & subtilius qđ supᵖ Auic. cōparauit spasmū unū duplici spasmo q duplex spasm° ē theta nus. sed hic cōparat spasmū unū uni thetano q non ē duplex spasm° ut iam delarauimus. &c. ¶ ET SICVT &c. Ia Auic. comparādo cās thetani ad cās spasmi iuestigauit cās the tani uia diuisiua. hic iuestigat ei° cās uia posi tiua. magis siue enūeratiua. ponit. n. uarias cās thetani. & p̄mo facit hoc. z° ponit q̄sdaz cano nes significatiuos. 3° ponit quādaz differētiā inter spasmū & thetanū. 4° oñdit q̄sdaz egri tudines ex q bus cōtingit pmutari ad thetanū 5° ponit q̄sdaz cās extrinsecas thetani. Ibi z^a. & quēadmodū. Ibi 3^a. & differentia. Ibi 4^a. & q̄ñq;. Ibi q̄nta. & quandoq;. Prima in tres sicut tres ponit cās thetani. Ibi z^a. & q̄ñq; cō tingit. Ibi 3^a. & q̄ñq; accidit. Prima in duas. primo facf hoc. z° ānectit unū canonē. Ibi z^a. & ex alcuzez. In p̄ma parte ponit cāz thetani que est solutio cōtinui & facf hoc comparādo ad paralisim. & io posz dici qđ p̄us cōpara uit ad spasmū. hic cōparat ad paralisiz dicens quod sic mollificatio. i. paralisis accidit ꝓpter

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 50 sur 455

ſectionē.i. ꝓpter ſolutionez cōtinuitatis ſimi liter theran⁹. Et tūc Auic. dat modum. ¶ ET ¶ Q VANDOq; fit.ſ.hoc quod dictum eſt!. ¶ VT CVM PLAGA accidit.ſ.in lacerto. ¶ ELONGETVR .i.fugiat lacer tus ¶ SE ¶ CVNDVM.cōtractionē.i.a contractione. ¶ Conſiderandū ꝙ neruus pōt pati ſolutionem cōtinui uel ſcd̄z longitudinē.& de hac non eſt hic ꝓprie ſermo.licet poſſet de ea ēt uerifica ri uel z^m latitudinē & in hac clarius appent dicta Auic. Nā uel totaliter ſecundū latū ner uus icidit̄.& tūc fit paraliſis.q.a non pōt per trāſire ſenſus & motus ad mēbr̄.uel non to tus icidit̄ & tūc ꝓpter fortē dolorē pōt fieri ſpaſm⁹ qñ cerebr̄ compatit̄ uel quādo lacer tus contrahit̄ circa ptem dolentē.& pōt fieri thetanus qa partes lacerti fugiunt uerſus cau dā & renuūt cōtrahi.qa i cōtractōe augeť do lor.et h° ē ꝙ dic̄ accidit ut elongeť lacert⁹ z^m cōtractionē.i.elongeť a cōtractione quia non contrahit ſe.& hoc ꝓpter dolorē q. in contra ctione accidit.& ideo littera exterior dic̄. leda tur lacertus a cōtractione.iſta ſunt pfecte de clarata ſupius ¶ ET EX ALCVZEz.In h° canone uult qđ aliqū ex tetāo accidit aliquod accidēs magnū forte ¶ Dicūt aliqui qđ iſtud eſt ſtupor de quo dicet. Nam materia tetani & ſua cā poteſt ſimul facere tetanuz & ſtupo rem.cuz cā ē multuz fortis.pōt etiaz tetanus pmutari ad ſtuporē ¶ Aliter dicendū qđ acci dens magnū poteſt eſſe dolor fortiſſimus ſe quēs cām fortē facientē dolorez.uerbigratia ſolutionez continui in neruo.ex qua ſequi pōt tetanus.& ex illa cā & ex tetano fortiſſimus dolor poteſt etiā ſequi materiā fortē ut hūo rem aliquē prauū.Iſtud etiā accidens poſſet eſſe apoſtemata praua qñq; apparentia.que a poſtemata poſſūt ſequi cās extrinſecas fortes ut prauas aeris cōſtitutiōes & materias for tes plurimū quia humores prauos i nobis ge neratos & multos.Et pluria mala accidentia poſſemus enumerare quandoq; ueniētia ex te tano.i.ex eadē cā ex qua fit tetanus.

¶ ET Q VANDOQ VE. Hic ponit ſecun dam cām tetani. Q uidā credūt qđ Auic. hic enumeret cās ſtuporis in tetano eueniētis.ſz longinqui ſunt a mente Auic.imo uult oſten dere quomō ſtupor ē qñq; cā tetani.Et ſentē tia eſt hec qđ ſicut ſpaſmus qñq; fiebat a ſtu pore.ita etiā tetanus qñq; fit a ſtupore qa pp ſtuporē repletionalē oppilanť uie ſpiritus.& ideo mēbra remanēt extenſa.& nō poſſunt cō trahi.ſicut i ſpaſmo remanēt contracta & nō poſſunt dilatari.hoc eſt quod dicit.

¶ ET Q VANDOQ VE. ¶ Contingit ſecun d⁹ modū euent⁹ ſpaſmi.i.ſic accidit đ ſpamo. ¶ CONTINGIT. Dico ſtupor repletiuus.i. cum repletione oppillans uias ſpiritus. ¶ AD HOC Vt ſpiritus inueniat uiā & trā ſitum.i.uias factas ad hoc ut ſint uie ſpirit⁹. Ille enim ſunt que in ſtupore opilantur. ¶ ET REMANENT MEMBRA. &c̄. Et hoc quidē &c̄.Et iſta non eſt littere trāſpoſi tio.ſed ex ui gramatice ē cōſtruct⁹ pulcre lati nitatis ¶ Dixit autē uiā quātum ad occultas magis & trāſituz quātuz ad māifeſtas. Con ſyderandū autē qđ ſtupor uel iuenit mēbruz cōtractū & tūc ipedit dilatationē et ē cā ſpaſ mi.uel inuenit mēbr̄ diſtenſuz & tunc ipedit cōtractionē & eſt cauſa tetani.que autez circa hoc dixit in cap° de ſpaſmo ibi declarauimus. ¶ ET Q VANDOQ VE accidit.Hic ponit aliā cām thetani que cā eſt forma.i.figura nō naturalis mēbri ¶ Ad cuius intellectū conſide ra qđ cā extrinſeca faciēs tetanū inuenit qñq; mēbr̄ in nō naturali figura ſed i figura inatu rali.ſ.extēſuz.& tūc occurrēs cā inducēdo do lorē facit qđ mēbr̄ non poteſt contrahi.& ſic dicit̄ thetan⁹.ut ēt cā extrinſeca pōt ſimul fa ciendo dolorē ēt extendere mēbrū inatural'r & membr̄ ſic extēſum non audet ꝓpter dolo rez poſtea plicari uel cōtrahi.uerbigratia.ma nibus alicuius liganē funes & trahunē z^m re ctū & ex hoc fiūt dolores fortes.iſte igit̄ non audet flectere manus.qa dolet i motu. ſed te net eas tenſas ſic̄ funis extendit̄.Et h° eſt qđ dicit ſicut qui a fune lediť. Secundū exēplū ē Si aliqs leuat pondus graue.& eleuando eri git ſe dolēs fortiter ipe ſtabit erect⁹ & non uult ſe flectere.qa ſentit additionē doloris in motu.Et ſic ē thetani modus. Sicut ſi aliqs uolēs eleuaē pondus graue.& ſtans curuus fortē ex hoc icurrat dolorē.ñ audebit erigere ſe.ſed ſtabit ut ſpaſmat⁹. & hoc dixit aut ēt leuat aliqd graue aut fert &c̄ ¶ Tertiū ex^m eſt quod aliquis dormit ſup terrā.ſ.ſup rez durā non in lecto molli.& talis dormitio iue nit mēbra extenſa que in tali decubitu incur rūt dolorē ꝓpter attractionē factā a re dura tūc iſte non audebit flectere uel contraheē m brū ꝓpter dolorē.Sicut uidem⁹ qñq; qđ non audemus mouere pedē qñq; ꝓpter malum ſi tum ſup duro obdormitaē & hoc ē qđ dicit aut dormit &c̄ ¶ Q uartū exēpluz eſt quia aliquis cadēs pōt cōteri in lacertis. mēbro re manēte uel iuento erecto.& tūc ꝓpter dolorē homo nō audebit plicare mēbrū.ſicut accidit multū cadēribus ſup dorſo & ibi cōtuſis.qa nō audent qñq; ſe flectere.Et ſimiliter poteſt fieri ex pcuſſiōe aut ſectione.i.ſolutiōe conti nui.& hoc ē ꝙ dicit.aut accidit &c̄. ¶ Q uin tū ex^m eſt de cōbuſtiōe in igne uel ex igne.con

tingit.n.qđ igne occurrente alicui mẽbro ere
cto ſtante uel tũc ſe erigẽte qa ſecũdum illã
erectionẽ eſt fuga ab igne ſit dolor fortis nñ
homo nõ flectit illud membꝝ. timẽs de addi
tione doloris. Et hic ẽ modus thetani.& hoc
eſt qđ dixit.aut aduſtio ignis faciẽs dolorẽ
quaꝫ deficiũt attractiõe.i.cõtractiõe Et iſtđ
dictũ quare deficiũt attractiõe põt referri ad
unãquãq; cãm narratã. Tũc exponaꝫ littera
ſic ¶ ET Q VANDOqꝫ accidit .ſ. thetanꝰ
ꝓpter formã i.figuraꝫ non naturalẽ cõtrariã
.ſ.ſpaſmoſe forme.uel contrariaꝫ.ſ. naturali
accidentẽ lacertis ¶ ET MINORATVR
uirtus eius.ſ.lacerti quia non poteſt cõtrahi.
¶ ET FACIT dolorẽ.ſ.cauſaꝫ non tollerãtẽ.
¶ VT MOVEANTVR .ſ.lacerti ad contra
ctionẽ.uel minoraꝫ uirtus eius.ſ.cãe impmẽ
tis.uerbigra pcuſſionis uel caſus uel ignis .
Et dicit minorari ꝙ hoc ꝙ mẽbrũ qđ inuenit
extenſum q̃uis faciat dolorẽ non tñ facit illđ
cõtrahi. Prima expoſitio ẽ leuior. Et poſſꝫ ex
poni .& minoraꝫ uirtus eius.ſ.cauſe.i.licꝫ cã
non ſit multũ potẽs põt facere iſtũ moduꝫ te
tani.ſicut expſſione facta ſup crure quãdoqꝫ
homo non audet plicare crus.qa eſt inductꝰ
q̃dam malus ſenſus.unde dicũt uulgares qa
eſt crus obdormitatũ. Subdit Auic.ꝙ quãdo
q; cũ iſtis cauſis ꝑmitiuis materia.ſ. hũoralis
ẽ effuſa ad eos lacertos.aut uẽtoſitas groſſa
que poteſt in eis generari uel aſcendit.i.uenit
ad eos ¶ Sꝫ tu.d.imo ſemp ẽ ibi materia qa
oĩs dolor trahit & oẽs iſte cãe faciũt dolorẽ .
Dicendũ qđ licet ſit materia ſemp.nõ tñ ſem
per eſt notabilis quãtitatis ¶ Vel aliter ꝙ hic
loquit de materia que attracta facit tetanum
licꝫ igit ſemp attrahant ꝓpter dolorẽ aliquẽ
materie.nõ tñ ille ſunt cãe tetani ſemp requi
ritur enim modus materie & modus ſitus eiꝰ
Dubitaꝫ de intentione huius parti. Nã Aui.
dicit qđ iſte tetanus ſit ꝓpter figurã non na
turalẽ.ſed hº eſt falſuꝫ imo ſit ꝓpter dolorẽ
inductũ a cauſis dictis ut apparuit. Itẽ ſi ego
iaceo ſuper terrã cuꝫ crure extẽſo.certũ ẽ qđ
illa nõ ẽ figura inaturalis imo naturalis ¶ Cõ
ſyderandũ ꝓpter hoc qđ dupliciter poſſumꝰ
hãc figurã imaginari. uno modo qđ cãe tetãi
eam inueniãt.alio modo qđ eã faciãt.ſiqdem
qđ eaꝫ inueniãt hoc erit qa qñ cã aduenit mẽ
bruꝫ ſtabat erectũ & tũc dico qđ talis figura
recta ante aduentũ cãe erat naturalis diſpoſi
tio mẽbri.qa erat cũ potẽtia plicãdi cũ uolue
rit. Sed modo poſtq̃ cã impſſit dolorẽ.ẽ diſ
poſitio cõtra naturã.& figura innaturaſ ſiue
cõtra naturã.qa membꝝ non põt ab illa figu
ra recedere cũ nõ poſſit plicari. Et cũ apparet
iſta mala figura i actu ẽ formaliter tetanus.

25

ſed illa que ꝑceſſit licet fuerit tũc bona fuit
tñ cã.ſ.diſpoſitiua ad iſtũ tetanum. Apparet
igitur quomodo figura naturalis ẽ cauſa.ſ.
figura precedens quia eſt cauſa diſpoſitiua.
Si autẽ loquamur đ mala figura facta a cãis
facientibꝰ tetanũ tunc dico qđ iſta ẽ ipſe teta
nus formaliter ¶ Sed tu d. quomo igit Aui.
dicit qñq; accidit tetanus ꝓpter formã nõ na
turalem imo debebat dicere tetanꝰ ẽ forma ñ
naturalis. Dicendũ dupliciter qđ illa ſit ꝑdi
catio cãe formalis & nõ cãe efficientis ¶ Con
tra qa nõ diceret qñq; qa ſemp tetanꝰ ẽ mala
figura ¶ Dicendũ qđ li qñq; refert ad cauſas
facientes non ad eſſe malam figuraꝫ ¶ Vel di
cendum qđ tetanus accipitur quãdoq; pro ac
cidente qđ eſt prohibitio cõtractiõis.& ita ſu
mit hic. Et erit ſenſus.& quãdoq; accidit .ſ.
tetanus.i.ipſa prohibitio cõtractionis &c̃ .
¶ ET Q VEMBDMODVM ſpaſmꝰ. Hic
ponit quoſdã canones ſignificatiuos & hẽt tot
ptes quot ſunt cano. Prius canon ẽ ꝙ tetanus
q̃uis ſit in ſola palpebra uel lingua.uel labio
eſt ſignũ malũ.ſicut etiã ſpaſmꝰ ſolus iſtaꝝ
partiũ.ẽ dictũ ſup caº đ ſpaſmo qđ ẽ maluꝫ
ſignũ ¶ Conſiderandũ qđ ſic apparet ꝑmo cõ
tinentis caº.de tetano.qñ tetanus eſt i iſtis p
tibus ſolis.quãuis non ſit in reliquis partibꝰ
corporis ſignificamꝰ utpluriᵐ qđ nocumẽtũ
eſt in cerebro.qa nerui iſtaꝝ partiũ a cerebro
ueniũt. Et ideo medici in cura ſpaſmi haꝝ par
tiũ intendũt ad cerebꝝ. Sed qñ ſpaſmꝰ eſt in
manibꝰ ſolũ uel ſolo pede nõ ſic arguimꝰ no
cumentũ i cerebro.ſed poſſumꝰ arguere eſſe
ex nucha uel neruis illis appropatis. Bene gº
dixit qđ thetanus iſtaꝝ partiũ eſt malus. Et
hoc ẽ qđ ſup dicebat caº de ſpaſmo.ſpaſmus
qui eſt ꝓprius labio palpebre & lingue ſcit
qđ cã eius eſt ex cerebº ipo. Ex ſpaſmo enim
iſtaꝝ partiũ plus arguimꝰ nocumentũ in cere
bro.quã ex ſpaſmo partiũ remotaꝝ. licꝫ qñq;
utrarũq; partiũ ſpaſmus uel thetanus poſſit
fieri ꝓpter cãm ꝓpriã neruis illaꝝ partium
abſq; cã in cereº uel nucha ¶ Cõſiderandum
2º qđ p thetanũ iſtaꝝ partiũ quas enumerat
debemꝰ intelligẽ thetanũ aliaꝝ partiũ faciei
uel oculi uel maxillaꝝ uel mandibulaꝝ. Cau
ſa aũt quare ſtãte nocumẽto in cereº huic con
tingit ſpaſmari uel tetinari uel aliter ledi ocu
lum.huic uero labiũ dicta ẽ in ſen. ꝑma.& a
Gal'.pº pnoſticoꝝ ſup illo uerbo frendẽ dẽ
tibus ¶ ET Q VANdoq; cõtingit. Hic eſt ſe
cundus can.i quo ponũtur ſigna quedã egri
tudinis ad quã ſequit uel ſequi põt thetanꝰ
de ianitiõe. ¶ Conſiderandũ aũt qđ iſta ſigª
poſſunt eſſe ſigª freneſis ut notũ eſt febris.n.
cõtinua & nõ q̃eſcere infirmũ.& flet ꝓpter

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 52 sur 455

malas materias in cere° & aliena°. oĩa ſunt ſi
gna freneſis colerice. Et ſiſpiter color citrinus
ſignificãs dñiuz colore & caliditatis adhurẽtis
uñ ſequit deſiccatio oris & labiꝝ & denigra
tio lingue. Conſtrictio ẽt nature ꝓpter motũ
materieꝝ ad cerebꝝ.& aſperitas cutis ꝓpter
multã ſiccitatẽ ſunt accidentia freneſis. Et ex
tendit.i.indurat.ſ.cutis cũ quadã tenſiõe.uꝰ
extenditur.i.tetinoſus fit patiẽs. Ex mꝛta.n.
ſiccitate ſeqñte apoſtema freneticũ tan prop
ter ſe q̃ propter accidẽtia cõtingit qñq; fieri
ſpaſmũ & cõtingẽs ẽ fieri thetanũ ut ſuꝑ de
clarauimus. ¶ Conſiderandũ z° qđ iſta pñt
eſſe ſigna prate febris cõtinue. q̃uis non ſit
ibi uera freneſis.& poſſz ſequi ſpaſmꝰ de ſic
citate & ſimiliter thetanus ut notũ eſt. Et at
tendendũ qđ iſte thetanꝰ ſiccus ſeqñs febres
huiꝰ prauas adurẽtes.uocat qñq; a raſi ꝑmo
cõtinẽtis ca° de thetano mater pueroꝝ.de hᵒ
tñ diximꝰ ſen ꝑma ca° de epiª. ¶ uod autẽ
iſte thetanus ſiccus ſit malus eſt notũ.Eſt.n.
malus i ſe & rõe diſpoſitionũ accñtiũ & con
iunctaꝝ ut inq̃etudinis & alioꝝ q̃ augẽt ſicci
tatez & augent ab ea. ¶ OMNIS. Hic ẽ ter
tius can.in quo docet ſignificat in thetano ex
ꝓuſſione.ſ.in capite. ¶ Cõſiderandũ qđ iſta
ſigna ſignificãt apoſtema calidũ ſeqñs i cere
bro ꝓpter percuſſionẽ.Singulis quidẽ & pũ
ctio.ſ.ſtomachi uel inteſtinoꝝ ꝓpter cõmuni
cationẽ ſtomachi cũ cerebro ex apoſtemate ce
rebri.unde cõtingit colericos humores ad ſto
machuz trahi ut i cõmento afforiſmi.6.ꝓticu
le.¶ uibuſcũq; ſurſuz cerebꝝ cõuertit. Rõis
permixtio i.permutatio & proꝰ deſtructio
.i.ablatio ſequunt nocumentũ cerebri ex apo
ſtemate.Si igit hoc apoſtema ſequat cuzez.i.
tetanus ẽ mortalis q̃a ſignificat apoſtematis
malitiã.& ipe tetanus q̃a fit ex multa exicca
tione eſt mortalis.Inter hec autẽ ſigna debet
intelligi qđ ſit febris cõtinua de qua nõ dicit
q̃a notuz eſt. Conſyderãdũ z° qđ littera que
dicit.aduenit eniz quidã trãſportauerũt ſuꝑ
& cõiunxerũt cũ littera que dicit. Et exaſpera
tur cutis & extendit aduenit enĩ lacertis &c̃.
Sed nõ oportet ſic trãſponere.notũ enim erat
qđ febris inſeperabilis cũ fletu & alienatiõe
& colore citrino & aliis ſignis dictis faciunt
tetanuz ſiccũ exiccãdo humiditates lacertorũ.
Non ſic autẽ manifeſtũ erat qđ ꝓuſſio i capi
te hoc faceret cũ plurie alie egritudines cere
bri & neruoꝝ ſint cões ꝓuſſionibus capitis.
ut apoſtema epiª.ſtupor & paraliſis & ſiſha
& uoluit exprimere ſigna q̃bus apparentibꝰ
põt ſequi tetanus mortalis. In hoc gº qđ dic̃
aduenit oſtendit quare ſit mortalis q̃a ẽ de in
anitione.aduenit eniz lacertis &c̃.Et oſtendit
in hoc etiã cãm iſtius tetani & modũ ꝓuẽtꝰ.
Nam cum ſigna predicta oſtendãt apoſtẽa ca
liduz cerebri ſequunt ad ꝓuſſionez.ad quod
apoſtema calidũ neceſſario cõſequitur febris
aduenit ex hoc lacertis deſicca°.Cauſa huiꝰ đ
ſicatiõis ẽ fortis calor febribilis & apoſtema
tis cõicatus muſculis ex quo caloꝝ huiditates
bulliũt in ebulitiõe aũt fit deſicca°.Et hoc eſt
q̃ dicit.aduenit lacertis deſicca° & ebullitio
&c̃.Et q̃a nõ ois exiccatio facit tetanũ.ſed illa
q̃ tenet lacertũ tenſuz in longũ non cõtractum
uerſus ꝓncipiũ iõ dixit. donec exrẽdit eosꝰ in
longitudine.i.tũc accidit ex ſiccitate tali theta
nus cũ ſiccitas extendit.i.tendit i longitudine
nõ aũt cõtrahit uerſus ꝓnciᵐ.quia tunc eſſet
ſpaſmus. ¶ Conſiderandũ q̃d ſic nõ ois per
cuſſio nec in q̃libet attrahit apoſtema ſic non
omne apoſteª ẽ cã ſpaſmi uel thetani & ſicut
accidit qñq; apoſtemati faceꝝ ſpaſmuz & con
tractionẽ.ita accidit faceꝝ thetanũ. ut hec.ſu
pra declarata ſunt.Exiccaº igit conſeqñs apo
ſtema cerebri.& febrẽ cõtinuã qñq; facit ſpaſ
mũ.& cõtingit qñq; ꝙ facit thetanuz. Et hec
cõtingẽtia ẽ ꝓpter cãs dictas ſuꝑ in cauſis the
tani ꝓueniẽtis a ſiccitate. Dubitat an theta
nus a ſiccitate ꝑduret cũ ſiccitas ultimatur.
¶ Videt q̃d nõ q̃a additio in ſiccitate cõtrahit
i lõgitudinẽ & latitudinẽ ut.ſ.A.et ex hᵒ fit
ſpaſmus.Dicendũ ꝙ ſiccitatẽ cõtingit facere
thetanũ ꝓpter duas cãs ad pñs.una eſt cõtin
gẽs occurſus ad muſculos extriſecos & intrin
ſecos mẽbri.unde cõtingit ꝙ ſit thetanꝰ qui ẽ
duplex ſpaſmꝰ ſecđz modũ ſuꝑ declaratũ. Et
talis cõtingẽs occurſus ſiccitatis fieri põt i mꝫ
bro ꝙ hz hos duos mõs muſculoꝝ ſic brachiũ
& dorſuz cũ.n.ſiccitas q̃ſi equaliter ſpaſmat
muſculos itrinſecos & extriſecos dorſi tũc fit
tenſio.& q̃to ſiccitas amplius ꝓcedit ſtat ad
huc tẽſio.Et de hac ſiccitate & thetano loqui
tur Auic.cũ dicit.reſeruat illud.i.illa tẽſio ſi
ue thetanꝰ in eis.ſ.muſculis cũ deſiccatiõe ul
tima.Alia cã eſt occurſus ſiccitatis debilis ſo
lum cõſumẽtis huiditates zᵐ latũ & nõ ſecđz
longũ.unde cõtingit muſculi uillos ſecunduz
latũ reſtringi.quaſi reſolutiõe huiditatũ ſtã
tiũ in rimis.Et cõtingit in hoc zᵐ longũ nõ cõ
trahi.ſ.uerſus ꝓnciᵐ. Et talis thetanus addi
ta ſiccitate non ꝑdurat.ſed conuertit i ſpaſᵐ,
quia addita exiccatiõe fit cõſumptio tanta ꝙ
ſecundũ longũ cõtrahit.Et iſte ſpaſmus ſic ꝑ
eſt deterior tetano ſicco ut ſuꝑ declaratũ fuit
Et iõ exponat reſeruat.ſ.qñ thetanus ẽ ſpaſ
mus duplex.Seruãte iflamationem.Iſta litte
ra põt dupliciter exponi. ꝓmo ut uelit dicere
qđ thetanus fit & remanet ꝓcedẽte ſiccitate
ad ultimitatẽ. Et hoc q̃a infraª que exiccãdo

procedit ẽt remanet. ſ. ex ãpoſtemate & febre que ſequũtur pcuſſionẽ. Et tẽ dicaẽ. Omnis cuzez a pcuſſione &c̃. & a pcuſſione dico ſeruãte inflãmationẽ. i. cum qua eſt inflammatio & ſtat inflammatio. Et in hoc innuit quod in percuſſione aliquando fieri poteſt apoſtema uel alia paſſio & ſtare uſq; ad mortẽ uel ſalutez. & aliqñ põt fieri apoſtea calidum. & tũc ſi ſeruaẽ hoc apoſtema. & pconſeqñs febris ut fiat exicca° põt fieri ſpaſm⁹ & thetanus a ſiccitate. qa ſi fieret apoſtema calidũ & puniret mors ante exiccationẽ non fieret ſiccitas faciens thetanũ. Alio modo põt exponi qđ i hoc Auic. remouet dubiũ. diceret enim aliqs ſi ſiccitas ultimaẽ deberet calor naturalis & febrilis extingui et ſic ceſſare inſpatio. Reſpõdet qđ nõ eſt imaginãduz qđ ſit tãta que nõ poſſit ſeruare inflamationẽ. Et hoc eſt q̃ dic̃. cũ deſiccatiõe ultia ſeruãte inflamationem. i. caliditatem. ¶ ALCVZEZ Hic. ẽ quart⁹ canon de quo diſputatũ ẽ ſup̃ ca°. de ſpaſmo inde ergo legaẽ. ¶ ET Q VANDOQ VE Hic eſt quintus canon in quo ponit ſigna antecedentia tetanuz ¶ Conſiderandũ qđ hec ſig⁹ qñq; antecedũt qa antecedũt tetanuz de repletione ſimiliter qñq; quia etiaz poſſunt antecedere ſpaſmũ. Iſta autẽ ſigna oia ſignificãt repletionẽ flegmaticã & uentoſaz in partib⁹ cerebri & neruoꝝ. Saltus eniz plurimus. i. iectigatio ſignificat dominiũ uẽtoſitatis a materia flegmatica. unde libro p̃mo fen 3ª ſumma de regimie iter agentiũ dicit. qñ multus i corpore fuerit ſaltus regaẽ flegmatis euacuatione ideo ne hoc habẽs ſpaſmũ & apopleſiã. Gratias ſermonis ex repletione neruoꝝ linguam imouentiũ. duricies in lacertis. i. aliqua tenſio lacertoꝝ & hoc ꝓpter uẽtoſitatẽ uel durities. i. difficultas motus lacertoꝝ qđ etiã ſi᷑ficat repletionẽ. Et in ptibus ſpondiliũ ſu. eſt duricies ſiue tẽſio ſiue iectigatio uſq; ad huſos. i. uſq; ad ſpondiles ultios. ſ. caude & hoc ꝓpter materias uẽtoſas & flegmaticas incipiẽtes replere ptes illas. Et difficultas trãſglutiedi pp nocumentum cõicatuz muſculis p̃ncipii meri. uel propter nocumentuz ſenſus i ore ſtomachi Et prurit⁹ cõtra. qa cã ei⁹ ẽ materia habens acuitatẽ aliquã. ut uideẽ. Gal°. 5°. đ accidenti & morbo. Dicendũ p̃mo qđ per pruritũ itel ligit punctionẽ aliquã ſequentẽ extenſionẽ facta a uẽtoſitate. ita uideẽ Raſis ponere iſtũ textũ p° cõtinẽtis ca°. đ tetão cũ dic̃. Precedũt extẽſionẽ. i. tetanũ põderoſitas corpis & iectigatio &c̃. & ſentit pũctionẽ a collo uſq; ad os pudici. Vel dicẽdũ qđ materia faciẽs tetanuz repletionalez põt eſſe flegmatica cui ex calore accidẽtali põt eſſe acquiſita aliqua acuitas et qñ materia pruritus ẽ uiſcoſa groſſa tũc non ualet ſcalpere. imo cõmouẽdo homo poſt ſcalturaz magis dolet. Et ideo dixit non delectaẽ inde. 3° modo põt dici q̃ materia iſta flegmatica pḥibet euaporationẽ ſupfluitatuz naturaliũ acutaꝝ que cõſueuerũt reſolui que retẽte faciũt pruritũ. Et ẽ ſimile ei qđ dicit Gal°. ulti mo cõmento tertie parti. afforiſmoꝝ. & q̃rto cano. fen. 7. ca°. de plãta noctis. Conſyderãdũ etiã qđ canon iſte tot⁹ poſſz uiolẽtari ut iſta accidẽtia ponaneẽ ſigna preuenientia tetanũ de ſiccitate factũ in febribus multe inflamatõis. In q̃bus accidit ſaltus. i. pulſus uenaꝝ pulſatilium nõ cũſueraꝝ percipi nec a medico nec ifirmo manifeſte perceptus qđ ſignificat fortez caliditatẽ igneã & extenuationẽ ut ſup̃ cap°. de ſignis ſpaſmi. ſecundũ quid innuit i cõmento ſecũdi regimis auctoꝝ. z 3. cõmento & prio p noſticoꝝ 3° cõmento. ſ. ſup illo uerbo. ſi eniz in aliqua eaꝝ &c̃. Grauitas aũt ſermõis & ſimilia ſunt accidẽtia facta a debilitate uirtutis ꝓpter fortẽ caliditatẽ a re factiuã. prurit⁹ ab acuitate humoꝝ in pfundo adhuſtoꝝ. Et iõ ſcalpere non ꝓdeſt ſed nocet. Omnia autez hec ſignificant fortem febrem adhuſtiuã ad quã põt ſequi thetanus ¶ CVNQ VE. Hic eſt ſextus canon ĩ quo ponit ſigna exiture in trinſece circa ptes nutritiuas proprie qñ talis exitura puenit ad eruptionẽ. ex quo põt fieri thetanus putredo. i. ſanies. & uirtus. i. non ſit uera ſanies. Et hoc dixit ꝓpter diuerſitatem materieꝝ & modoꝝ digeſtiõis ĩ apoſteãtib⁹ iſta aũt põt appareẽ in urina apoſtematoruz circa ptes epatis & renũ ut notũ eſt. & etiaz circa partes remotiores. qa materia ſanioſa pectoris cõtingit qñq; p urinã eũari ut 3° cañ fen. x. ca° de pure & ſanie. Et Gal°. de iteriori bus. 5. & p° cañ. fen 2ª ca° de ſignis a ſubſtãtia urine. Ortripilatio. i. aliqs tremor qui accidit in apertiõe apoſtematũ. ut p̃mo can. fen. 2ª cap° de ſignis apoſtematũ & quarto can. fen 3ª. ca° de ſignis apertiõis exituraꝝ intriſecaꝝ Et hoc ſit ꝓpter mordicationẽ materie ſanioſe expanſe ſup loca ſenſibilia. Tenebroſitas in uiſu ꝓpter multã cõcauationẽ oculoꝝ ex reſolutione & cõſumptiõe. ſudor in capite & ceruice. i collo. Et hoc ꝓpter aliquez modũ ſincopis uel uerã ſincopiz. que ſequiẽ apoſtematũ aptionẽ in. 4°. can. fen 3ª pallegato ca° &. 7. pticula affo. illo affo. In apoſtematis intus ruptura &c̃. Iſta g° ſigna ſignificãt extẽſionez. i. thetanum in utriſq; lateriba⁹. i. ante & retro. Q uoniã huius putredo. ſ. exiẽs ab apoſtẽate multiplicaẽ in eis. ſ. lateribus a parte iteriori uel in eis. ſ. infirmis habẽtib⁹ hec ſig⁹. dico q̃ multiplicaẽ niſi purgeẽ integre. Et in hoc in

nuit Auic. qđ urina que icipit appare cū puē uel ſanie non multiplicetur ſz ſit pauca uł fiat poſtea ſubtilis. nec etiaz per uētrez appareat huiꝰ ſaniei euacuatio. imo aliquid de iſta materia ſanioſa que ſtat in eis locis aſcendat uerſus partes ſupiores. & ex illis uerſus cerebrū & ad cerebrū. Et talis ſanies ledat cerebruz. Et frangat corpus. i. ex leſiōe cerebri ſequaē i corpore cōfractio & nocumentū. & tale nocumentū pōt eſſe ſpaſmꝰ uel tetanus. Conſiderandū qđ iſte canon ē ualde confuſus homini nō exercitato in ꝓticularibꝰ canonibꝰ. Naz pº Auic. uult qđ licet exemplū ſuū ſit i exituris ꝓpinquis ptibus urinalibꝰ ex q̄bus pōt fieri urina ſanioſa. Tamē uerificaē in exituris ptiū quarumcūq; potentiū materiā cōicare cerebro Secūdo Auic. uult qđ intelligaē ab eo qđ non ſolū tetanus poteſt cōtingere i apoſtematibꝰ exituralibus erumpentibꝰ. ſed etiā in nō erūpentibꝰ. Sed explicauit plus de iſtis hic quia forſan nō ſic cōiter crederē qđ materia ſanioſa poſtq̄ erupit poſſit cerebro cōicari. Cuz tñ poſſit euaporādo & cōfluēdo. ſimul cū fluxibus humoralibus cū ꝑtem materiei contingit remiſceri humoribus. nō eniz ē hoc ipoſſibile Tertio Auic. uult qđ ſi ꝑ urinā uel alias ꝓres ſanies ꝓfecte mundeē. non ſequitur ex eiꝰ motu ad cerebꝝ tetanus uel ſpaſmus. Sed cū retinetur & non mundificatur. unde fiat pauca urina uel ſubtilis nō mixta cum ſanie. Et ideo ſuꝑ capitulo de ſpaſmo inter ſigna ſiꝓia his ſignis poſuit urinā crudā. Quarto Auic. uult qđ tu habeas in mēte ſigna motus materieꝝ exituraliū ad ſupiora per ſigna nocumēti ſpiritualiū & cerebri. Et ideo ſcias illa in generali ꝓmo libro fen zª caº. de ſignis apoſtematū. Et in ſpeciali ex ſignis permutationis cuiuſq; apoſtematis ad ſuperiora in capitulis ꝓpriis Quinto uult Auic. qđ ad motū materieꝝ iſtaruz exituraliū ad cerebꝝ. nō cōſequit neceſſario tetanus. Sz neceſſario cōſequit nocumētū & q̄ſi qdaz modus fractiōis in mēbris leſo cerebro uel a uaporibus ſanioſis pulſis uerſus mēbra. Et ideo cōtingens eſt hominē mori añ q̄ ſequaē ſpaſmus uel tetanus. Et cōtingens ē fieri ſolū ſpaſmuz. & cōtingēs ē fieri tetanuz & nō ſpaſmū unū. Et hoc zm diuerſos modos nocumēti quos uult te ſcire ex ꝑmiſſis. Sz tu .d. ſi iſta materia nō aſcēderet cerebꝝ poſſet ne facere tetanū. Dicendū ꝙ imaginabile ē ꝙ ſic uel ex occupatōe ſimul duoꝝ muſculoꝝ. ſ. intꝰ & extra uł ex determinato mō nocumēti i muſcłis iterioribꝰ tm̄ ut appet ex dēis ſuꝑ.

CVM ALCVZEZ. Hic eſt. 7. can. in q̄ ponunt ſigna alcuzez. & ē poſitus. ꝓmo cōtinentis auctoritate. Y. in libro de cura eg̃tudinuz. De qbus uerbis dubitaē. ꝓmo đ clauſiōe oris Nā hoc uideē fieri ex ſpaſmo lacertoꝝ eleuātiū mandibulam iferiorē ſupius. illi. n. cū contrahunt claudūt os. ut ſumit ꝓmo cañ. caº de anothomia muſculoꝝ mādibulaꝝ. & Alyab. 3º theorice quarto caº. Itē quō palpitatio ē ſignū thetani. cū palpitaº ſit motus tremulus uel ſpaſmoſus muſculoꝝ palpebraꝝ. Ad ſolutionē hoꝝ cōſidera ꝓmo qđ thetanus dicitur cōis qa in cōibus muſculis. ſ. dorſi uel qa eſt i oibus uel pluribus uel maioribus partibus corporis. dicit ēt cōis ex parte cauſe. qa ex repletiōe uel ianitione. Iſta igit ſigna ꝑueniunt alcuzez. i. thetanū cōez quocūq; dictoꝝ modorū. Cōſiderādū zº qđ cā q̄ fac thetanū contingenter hoc facē. Nā contingit & eam poſſe facere ſpaſmū ut ſuꝑ dictū eſt. Et ideo raro ē uiſus thetanus qui non ſit mixtus aliqbꝰ particularibus ſpaſmis. Iam. n. freqñter uidimꝰ thetanū in cruribus & coxis & dorſo & collo cū ſpaſmo brachioꝝ & digitorū manꝰ. Et hº uiderūt noſtri ſcholares hoc anno. Et q̄nq; uidimus ſpaſmū cruriū & coxaꝝ. & thetanum dorſi. & q̄nq; ecōtra. Et huiꝰ diuerſitatis cā eſt ſecundū qđ cōtingit materias humorales diuerſas eſſe in ſuis partibꝰ diuerſimode fixi. & ſcdz ditterſitatē particulariū opationuz in diuerſis muſculis. uerbigra. In uno exº cōtingit aliquos huōres ſubito portari ad muſculos & cōtingit ſimul repleri muſculos dorſi extrinſecos & intriſecos. Et contingēs eſt ſi mul repleri muſculos cōes coxe & cruriū. Et cōtingēs ē ſolū repleti ſcdz latū muſculos itriſecos brachioꝝ. Iſte igit homo habebit thetanū in dorſo & cruribus & coſſis & ſpaſmuz in brachiis. Et ſic dictuz ē de cā repletionali. ita cōtingēter de cā exiccatiua poni exm. Ex q̄bus pōt quis ymaginari fere infinitas cōpoſitiones thetani cū ſpaſmo in diuerſis partibus ſicut iam uidimꝰ ſpaſmū digitoꝝ oiuz. 4. manus cū thetano ſolius policis. Apparet igit qđ ſpaſmꝰ particulariū partiū faciei pōt prenūtiare thetanū cōez. Nā inchoante cā i cereº uel a cereº ſtatim incipiūt noceri partes ꝓpinquiores. ſ. muſculi timpoꝝ. unde pēdet motꝰ mandibule ſurſum & muſculi palpebraꝝ. fit igit ex hoc cōtractio & clauſio oris. & poſſz fieri & mādibule tremor ut notū ē. Sed tu .d. non ne poſſet incipeē thetanus in iſtis partibus faciei. anteq̄ fieret cōis toti. Dicendū ꝓmo qđ poſſet. ſed artificialius ē ex ſpaſmo ꝓnūtiare thetanū cōtingētem. quā ex thetano ꝓnūtiare thetanū. Iſta aūt ꝓnūtiatio ſiue proſtica debz eſſe cū cautella ut dicaē poſſibile eſt qđ ſic erit. Nā poſſibile ē ſequi ſpaſmuz cōez & thetanū cōem. ſ. reliqs partibus. Vel

dicendū 2° qđ ut per experiētiā apparet ante thetanū reliqs partibus cōem antecedit oris clausio & ēt ante spasmū. ¶ Et sc̄dm hoc spasmus lacertoꝝ mouētiū mādibulā sursuz est signū ꝓueniens spasmū cōez & thetanū cōem. Et ratio est, quia nocumēto inchoante in cereº facilius & citius cōicaē musculis timporū nocumentū q̄ stariz trahunē & fugiūt uersus cerebrū. quā nocumentū q̄ tales musculi extendanē. Nam q̄is nocito cereº nō cōicetur materia neq; siccitas musculis partiū faciei. ē possibile ipos cōtrahi uersus cerebꝝ. & ex hº fit spasmº. sed nocito cerebro nō est possibile sic istos musculos distēdi tetanose. nisi cōicetur eis materia secundū modū quo oportet quod faciat tetanū aut cōiceē siccitas. Sz tu diceres nocito cerebro ita qđ cōtrahaē ise poterit fieri simul & equalis cōtractio in musculis claudentibus mandibulā & aperientibº. & sic fiet ibi tetanus. ¶ Dicendū qđ hoc erit sicut in epilentico. aut igiē cōtinget mandibulā inferiorē stare in medio situ. aut cōtinget ꝓpter belluz modo sursuz trahi modo inferiº ac si tremat. Non tn nego tetanū ꝓticularez in ptibus faciei posse antecedere tetanū cōem pluribº partibus inferioribus. Sed dico qđ aptior ē spasmus ut antecedat & hoc frequētius cōtingit uidere. ¶ Ad cōtraria patet solutio. qa dicēdū qđ talis clausio fit ex spasmo lacertoruz suble uantiū mandibulā qui sunt lacerti ualde propinqui cerebro. Et hic spasmus utplurimum antecedit tetanum cōem propter causaz dictā. Puerilis tn intellectº possz imaginari qđ clausio oris fieret ex teteno musculoꝝ aperientiuz os trahentiū mandibulam inferiº cū extēdunē ut in tetano. tunc mādibula stabit clausa. Medicº tn exercitatº uidebit qđ utplurimū clausio oris añ tetanū uel ēt añ spasmū oris nō sit talis. quia talis oris clausio ē de difficili aperibilis. Et tu hic cōsydera. & poteris sermonez ampliare. ¶ RVBIFICATVR FACIES. Quidā dicūt qđ est propter apostēa cerebri Sed nos uidimº frequēter in tetāo & spasmis cōmunibº qn̄ ꝓueniunt hec accidētia. s. clausio oris qđ etiā apparet rubedo faciei. Causa igitur uel aliquis malus motus in lacertis ptiuz faciei. qui sunt multi ex quo malo motu spasmoso fit resolutio & euaporatio. tn rubescit facies. uel hoc erit cū icipit nocumētū cōicari partibus gule & pectoris. unde malignatur hāelitus ex quo rubescit facies. ¶ DOLOR FORTIOR. s. cuz isti spasmi particulares incipiūt ante. qa ꝓpter malū motum fit dolor circa easdē ptes circa quas fit spasmus. ul' dolor in partibus ad quas materie tēdūt ul' alia cā extendēs alia ex quibus debz fieri tetanus.

¶ ET FIT NE SIT cōueniēs qđ sorbet. i. n̄ pōt sorbere cōuenienter ꝓpter nocumentum musculoꝝ in ꝓncipio meri. ¶ MVLTIPLICATVR. Palpitatio. i. frequēs palpebraꝝ motus ꝓpter modū spasmi in musculis palpebrarū siue sit a siccitate siue ab hūiditate. Et ideo infra sen tertia tractatu tertio. hº signū ponit preiudicans tetanum in acutis febribº. ¶ LACHRYMANTVR OCVLI. Hoc est ꝓprie in materiali tetano futuro ex multa materia i cerebro commota & coliquata lz etiā posset uerificari in tetano a siccitate futuro. ¶ ET DIFFERENTIA. Hic ponit differentiam inter ichoationē spasmi & tetani. ¶ De quo dubitaē. Naz tetanus ē đ genere spasmi ut in cōmento afforismoruz quarte pticule. A spasmo & tetano habito. Sz spasmº ē malus motus ut quinto de accidenti & morbo ergo &ē. ¶ Amplius in spasmo quāto spacio mouetur membꝝ ad cōtractū esse tāto in tetano ad esse extensuz uerbigratia teneat aliqs manuz .s. cū brachiis ad pectus & supueniat sibi tetanus tūc manus extēdiē. & recedit a pectore Itē alter teneat manū extēsaz & supueniat spasmus sibi tūc manus cōtraheē ad pectus ergo utrobiq; est tātus motus. ¶ In cōtrariū Auic. Hic potest dupliceter responderi. ꝑmo qđ thetanus accipiaē ꝑ spasmo qetato. spasmus ergo dū est in fieri ē cū malo motu. sed cū est in facto esse ē cū quiete. & tunc pōt dici thetanus. unde rasis pº cōtinētis caº de thetano uersus finē dicit. dico qđ inueni in pluribus libris qđ spasmº est cōtractio musculoꝝ uersus eoꝝ radicē cū aliquo in uolūtario motu. Et extensio ē distēsio musculoꝝ uersus radices eoꝝ cū cōpleta quiete sine aliq̄. eorū motu. ¶ Secūdo mō pōt dici subtilius & ad propositū qđ añq̄ aliqđ mēbrū. uerbigratia brachiū spasmaē & cōtrahiē uersus pectus tunc fiūt plures ictus & quasi qdā modus tremoris musculis intrisecis cōtrahētibus & extrinsecis extra resistētibus. sed qn̄ ex eisdē musculis intrinsecis accidit thetanus ꝓpter eorū extensionez non sunt tales ictus. quia intrinseci musculi non hnt ad cōtrariū pellere. Et ideo uideē tūc thetanus icipeē cum qete excludente huiusmōi ictus accidētes in spasmo & de hoc est sermo Auic. ex quibus soluūtur cōtraria. ¶ Ad ꝑmū dicendū dupliciter. ꝑmo qđ thetanus nō est malus motus. sed ē mala qes Ideo si aliqs malus motus precedat ille dicit spasmus. Vel dicendū 2° qđ non sic apparet malus motus in thetano sicut i spasmo. ¶ Ad secundū dicendū dupliciter. ꝑmo modo ut apparet ex dictis. 2° qđ licet spaciū talis motus sit equale. tn talis modus motus nō ē similis

in ſpaſmo & thetano ut alias apparebit .

¶ ET Q VANDO q. Hic ponit egritudines ex quibus cõtingit pmutari ad thetanuz qa materia eaz pmutat ad neruos & muſculos zm formã & ſitũ qua facit thetanũ.cõtingit etiã qñq. pmutari taliter qđ facit ſpaſmuz ¶ ET SVNT SQ VINANTIA.i.apoſtema gule ¶ PLEVRESIS apoſtemata ſpiritualiũ ſirſẽ apoſtẽata cerebri ¶ ET Q VANDO q. Hic ponit quaſdã cãs extrinſecas thetani ſic regio meridionalis & ita itelligo de cõſtitutiõe meridionali replet.n.& mouet humores tepido calore qui motus humoz põt facẽ thetanuz & ſpaſmũ. ꝓprie in flegmaticis qui ſunt apti multiplicaẽ huiditates cõuenientes in faciẽdo thetanũ & ſpaſmũ repletionales. ¶ ET qñq. Hic oſtendit qđ etiã regio contraria.ſ.ſeptentrionalis poteſt eſſe cã ſpaſmi & tetani.quia propter frigiditatẽ & ſiccitatẽ ſupfluitates i tus claudunt & proprie i mulieribꝫ qa ſunt debiles i mẽbris qa ſunt pauci calidi. Et uult Auic.i hoc inuere qđ cõſtitutio boreal & ſeptentrionalis q̃uis corpora carnoſa & multum calida faciat fortia ut q̃ta pricula afforiſmoz tamẽ corpora facit debiliora a reſolutiõe ſupfluitatum & debilitat digeſtionem illoruz & ideo poteſt eſſe cã tetani & ſpaſmi & alioz morboz materialium .

SIGNVM Q VIDEM &c̃. Quid Auic.ſupius fecerit notuz eſt. Hic ergo ponit ſigna tetani . ꝑmo abſolute ſiue in generali.zo in ſpeciali.za ibi. ¶ Alcuzez uero ¶ Dic primo qđ ſignũ tetani abſolute.i.inquantũ ẽ tetanꝫ & percõſequens omnis tetanus ſiue ſit cõis ſiue ſpecialis tm̃ uni mẽbro eſt ut nõ reſpõde ant ſiue obediant lacerti ad contractionẽ & hoz qa ſunt tenſi cũ hec ſit ratio tetani.

¶ ALCVZEZ. Hic ponit ſigna tetani i ſpãli & ꝑmo ſecũdũ diuerſitatẽ partiũ.zo ſecundũ diuerſitatem cãz.Ibi za. Signa.ꝑma in tres. ꝑmo ponit ſigna tetani in anterioribus.ſecundo i poſterioribus.tertio põit ſigna utriuſq. cõmunia.Ibi ſecũda.& ſi ẽ.ibi 3a.& ãbo quidem ¶ Dubitat q̃s ẽ in anteriorib. dicenduz qđ dupliciter põt dici.uel qa ẽ in anteriorib. muſculis ut facie & pectore & uẽtris interioribus & exteriorib.& tetanus poſterior dicitur ille qui ẽ i poſteriorib. muſculis dorſi & etiã coſtaz & cruriũ & tales tetani ñ ſunt duplus ſpaſmꝫ ſz ſunt ſolũ tetani ut ſuꝑ declaratũ fuit.uel dicit tetanꝫ in anteriorib. .ſ. ille qui ẽ cũ aliq̃ cõtractiõe circa ptes uerſus ante ſicut dicit tetanus ad poſteriora in quo ẽ aliq̃ cõtractio uel curuatio uerſus poſt. Naz difficilimũ eſt inuenire tetanũ i quo fit equal' tẽſio uel cõtractio.uñ lz ſit duplus tetanꝫ ul' duplex ſpaſmꝫ nõ inuenit eq̃litas punctualis in tenſione utriuſq. lateris. Et ió utplurimuz inuenit aliqua declinatio ad añriora uel poſteriora.Si gꝰ tetanus magis ẽ anterior.i.cuz aliqua inclinatione ad añ uel qa icordari & tẽſi ſunt muſculi ptiũ añrioz quãuis nõ ſint contracti ad ꝓncipia tunc homo eſt q̃ſi ꝑfocatus quia nõ poteſt uocem proferre & hẽt acciden tia ſiꝑia ꝑfocato ꝓpter leſionẽ muſculorũ colli & gule & pectoris.& ió hz facit ſuffocatã quia habet eã aliqualiter cõtractã uerſus pectus & habz eaz rubeã malignitate anhelitus uñ iflatio & hoc ẽt eſt i ſpaſmo illaz ptium .

¶ ET OCVLOS .ſ.habẽt ſuffocatos qa poſſunt ſubclaudi palpebre diſtẽſis muſcul' ſub leuantib. Et qa occuli inflammant ꝓpter accidẽtia ſuffocatõis. Et qñq. imaginat qđ ipe rideat. Contra qa ſuꝑ capꝰ. đ ſpaſmo dixit ꝙ hoc erat ſignũ ſpaſmi Dicendũ qđ ut ſuꝑ declarauim. ante ſpaſmũ & ante thetanuz põt ſigna añcedere utriuſq. cõia de quib. ẽ aliqs ſpaſmus particularis partis faciei ex quo ſigꝝficat nocumẽtũ incere. ex quo cõtingẽs ẽ fieri thetanũ & cõtingẽs eſt fieri ſpaſmũ & tal' ſpaſmꝫ ẽ qui faciẽ põt apparẽ hominẽ ridẽtem ſ.qñ muſculi circa maxillaz poma cõtrahunt.unde fiũt ruge ſicut in ridẽtibus circa loca illa. Ego uero uidi monialẽ habẽtez thetanũ in dorſo & cruribus que i ptibus faciei habuit diuerſas diſpões ꝑticulares muſcl'oz .ſ.muſculos circa maxillaz poma ſpaſmatos & tractos ſurſuz.unde erãt circa loca angl'oruz oculoz extrinſecoz palpebre ſubclauſe i mobiles facte ex thetano muſculoz eleuãtiuz palpebras & forſan aliq̃ ſpaſmo cõtrahentiũ mandibula inferior ꝓminebat extra ut nõ ꝓb uiarẽt ſibi dẽtes & hoc ꝓpter aliquã diſtẽſionem muſculoz apientiũ os & nõ poterat aperiri ſpaſmo muſculoz claudentiũ & ſubleuãtiũ mandibulã.labia erãt extra eminẽtia ſicut in hoie qui uellet exſuflare & hoc diſtẽſione ſiue thetano i muſculis ꝓpriis labioz uidebatur igit iſta ſicut uellet nos oſculari & ridens de nobis ex quo fere cõtinuim. riſuz. Cõſidera igitur uarios & diuerſos effect. cõtingẽtes impulſionib. materiez ad diuerſas ptes Exponat gꝰ ꝓpter extẽſionẽ.i.tractionẽ lacertoz faciei.uel extẽſionẽ.i.thetanũ q̃rũdam lacertoz & ꝓpter quorũdã ſpaſmũ ¶ Et conſidera ꝙ hoc uocabulũ extẽſio ut apparet i hebraico ſignificat qẽq. tenſionẽ ſpaſmoſam & qñq. tetinoſam. unde aliq̃ corda indurata & reſiſtẽte ſiue p cõtractionẽ unde ingroſſat ſiue per extẽſionẽ unde ſubtiliat.dicim. uulgariter iſta corda eſt tẽſa.licet proprie extenſio

debeaꝫ thetano ubi nō est maiesta cōtractio musculi uersus radicē ut mēbri plicatio.

¶ ET EST CAPVT eius tractū ad anteriora .s.qñ uicit spasmus ante ul' qñ ē tensio i musculis añrioribꝰ ¶ CVM EXTENSIONE oculoꝝ.qa lacerti possunt ēt esse tensi.Iudeꝰ hēt cū extēsione colli quia non ē ꝓprie spasmus & qa non pōt collū nec oculū mouere.iō non pōt aspicē ¶ Q VANDOq nō potest mingeē.quādo i uesica adunaē urina & contigit qđ musculus colli uesicē nō sit thetanosꝰ imo cōtractus stante thetano in anterioribus musculis uentris.& homo non pōt se ꝑmere ad expellendū.& ideo non pōt mingeē & hᵒ est qđ dic nō pōt mingere ꝓpter extensionē .i.thetanū lacertoꝝ uētris. lacerti.n. uentris .s.mirach iuuāt i expulsiōe urine & ēt fecuꝫ ut omēs auctores concordant.si autem in hoc thetano contingens sit qđ musculus colli uesice hēat tetanū tūc aperiē & nō retineē urina . sed inuoluntarie distillat & hᵒ est quod dicit quandoq mingit.s.ñ uolūtarie quoniam lacertus uesice.i.qui est circa collum uesice est extēsus.s.propter tetanum & ñ contractus.Q đ ex tetano musculoruꝫ uentris & dorsi fiat cō strictio uiscerū & cohortatio.unde contingit uenas rumpi & premere.sanguinē tūc sit eiꝰ mictura & posset fieri exitus panum.& pressis materiebus ad stomachum posset fieri singultus ¶ ET SI EST.primo notificat formā huius tetani unde dereliquit nota signa.Secūdo ponit unum signum quod sequiturꝫin quodam đterminato tetano.ibi.secunda.Et quandoq ¶ Q uod ꝑmo dicit patet ex supra dictis quocunq modo accipiatur tetanus ad posteriora.si enim accipiatur tetanus pro eo qui componiē ex duobꝰ spasmis.si uincet spasmꝰ exterior.s.spasmꝰ musculoꝝ exterioꝝ trahet caput posteriꝰ.si etiā accipiaē pro duobus tetanis si musculi exteriores plus indurenē & aliqualiter ingrossenē fiet uersus post aliqua cōtractio.etiā si accipiaē pro tetano simplici. ita qđ sit solū in musculis extrīsecis dorsi dū modo sint incordati siue īdurati ut nō possint flecti.tū cuꝫ hoc sint aliqualiter decurtati & ingrossati inclinabit homo posterius talis tetanus diceē tetanus qa mēbꝝ nō potest flecti nec omnino ē flexuꝫ siue curuatū & paꝝ tam differt a spasmo repletiōali. ¶ ET Q VANDOQ VE. Consyderanduꝫ qđ hec littera potest exponi dupliciter siue tripliciter secunduꝫ qđ ad tria pōt referri illud ꝑmo illud.i. tetanus ad posteriora accidit quādoq qa tendunē lacerti uētris.i.lacerti circa lūbos uel renes extrinseci.& nō lacerti colli ad posteriora & tunc ille tetanus nō erit cū idinatione capitis & spatulaꝝ.sed solaꝝ ptiuꝫ renum. Secūdo. Q uandoq accidit illud.i. tetanus absolute ꝓpter extensionē lacertoꝝ uētris.s.mirach ad posteriora.ita qđ gibbosanē uersus renes in hoc igiē Auic.inuit qđ lacerti uētris.s. qui sunt in mirach.Aliqñ tendunē taliter qđ uenter pelliē aliqualiter uersus renes & per consequens quādoq ecōtra qa uenter uideē actui & inflāmari & talē tetanū nō nominauit anteriorem nec posteriorē qa ex pte lacertoruꝫ patientis omnis spasmus & tetanus lacertorum uētris potest dici anterior.sed tetanus i quo nō est omnimoda tēsio sed incuruatio aliqua uersus intus potest uocari ex hoc tetanus anterior & si est cū eminētia ad extra pōt uocari posterior.hoc autē est cōtingēs. Sed dubitaē unde est illa cōtingentia qđ stante tetano i uētre potest uenter intus incuruari & pōt extra eminere. Dicendū qđ licet multa hic possent discuti tū stante tetano in musculis longitudinalibus uētris cōtingēs est musculis latitudinalibus aduenire spasmū prenalētem uñ fiat cōtractus intus.uel cōtingēs est eis latitudinalibꝰ euenire extensionē uel tetanū & extra ꝓpellēt uel nō sic intus trahēt.hoc ēt pōt cōtingere stante solo tetano i musculis lōgitudinalibus a uētositate i totū musculū distēdete cui uētositati contingere pōt ipetus ꝓpulsus ad extra uel ad itra ut cōtingit uētositatibus. Tertio mō potest exponi quādoq accidit illđ qđ dictū ē de accidētibꝰ retētiōis ul' xpulsionis uel ēt emissiōis urie.Sꝫ tu dices si tetanꝰ sit posterior qūo se hēt in accidētibꝰ dictis.s. facie & oculis . Dicendū ꝙ si est posterior.i. in solis musculis posterioribus.s. extrinsecis dorso non fiūt illa accidētia ut notū est.sed si cū hoc lederenē musculi aliꝫ fierent illa accidētia ut apparebit. ¶ Procedendo igiē cum secūda expositiōe qa cū ea magis ē stat continua littera Auic.Dicemꝰ qđ si thetanus fiat i lacertis uentris.s.in mirach.ad posteriora in curuato uētre ul' ēt ad añriora & cū hoc fiet ris.i.ani habeāt thetanū & hoc est qđ dic.cū cōitate extensiōis.s.thetani & sup.ex hoc non pōt retinere qđ est in iteſtino recto egrediē eiꝫ fex que ibi est sine uolūtate. Et cā est qa illis lacertis patiētibus thetanū anus dilataē sicut illis cōstrictis anus cōstringiē dilatato. ergo orificio recti iteſtini fex cadit inuoluntarie.Ego in q̄dā pestilētia uidi pluribꝰ hominibus & mulieribus accideē hāc dilatationeꝫ ani tantā qđ nō poterat fieri clistere sicut.n. intromittebaē aqua clisteris ita cadebat.

¶ ET NON POTEST . deponere qđ est i inteſtinis gracilibus.hic per inteſtina gracilia possumus ītelligere oia alia inteſtina preter

rectū a quibus nō deponiē .ſ. p cōpreſſionem
facta a muſculis mirach. quicqd g° deponiē ē
p ſolū actū naturalē expulſiōe iteſtinoꝝ. Vel
poſſemus itelligeē inteſtina gracilia cōiuncta
ſtomocho. Et tūc dicem⁹ qn̄ in tetano muſcu
li uentris ſunt icuruati & ꝓpulſi interius tūc
p̄munt inteſtina & opilāt unde nō p̄t mate
ria a ſupioribus ad inferiora penetrare. qūo
aūt littera ſeruetur cōtinua ſcām alias duas
expoſitiōes per te ipm uide¶ ET AMBO
Rudes exponētes dicūt & ambo. ſ. theranus
& cuzez. Ignorant igiē ꝓprias uoces.¶ Dice
mus igiē qđ per ambo intelligit tetanū i quo
eſt equaliter inclinatio ante & retro & p con
ſequens homo ē uere tenſus ad neutrā partē
declinās propter equale nocumentū i muſcul⁹
interiorib⁹ & exteriorib⁹. ſ. in pilitate tract⁹
ante & poſt. Vel per ambo intelligit tetanum
in quo homo eſt declinās anteri⁹ ſecundū mo
duz ſupra dictū cū leſiōe utrorumq muſculo
ruz extrinſecoꝝ & intrinſecoꝝ. & etiā tetanū
in quo homo declinat ad poſteriora cū leſiōe
muſculoꝝ anterioꝝ & poſterioꝝ intrinſecorū
& extrinſecoꝝ. In ſumma igiē omnib⁹ talib⁹
tetanis cōmunicat preſocatio propter nocuꝫ
tum lacertorū pectoris & gule¶ INSOM
NIETAS. Q uia turbaē ſomn⁹ ꝑp leſionē
cerebri & etiā ꝓpter dolorē diſtenſiōis neruo
rum & muſculoruz¶ VIGILIIS. ꝓpter
dolores¶ AQ VOSITATE VRINE.
.i. cruditate propter defectū caloris. uel. i. ſub
tilitate ꝓpter cohartationē. Accidit autē qn̄
q̄ ingroſſari ul⁹ propter ſanguinē. inde erum
pentē uel ꝓpter eruptionē alicuius exiture ut
hic ſupra apparuit. uel qa natura inde mate
riā aliquotiēs temptaret expellere ml⁹itudie
INFLAGMATIONVM. Ventoſitatis. i.
a uentoſitate. Cauſa autē hui⁹ apparuit ſup̄
cū dixim⁹ đ tetano qđ fit multū a uētoſitate
Caſu a lacertis. i. cadūt lacerti colli uerſus pe
des qa labunē exiſtentes tenſi. Vnde Raſis p̄
mo conti. cap° de ſpaſmo cadit multociēs a le
cto cauſa extenſiōis.¶ SIGNA AVTEM.
Hic ponit ſigna ſecundū diuerſitatē cauſaruz
& primo remittit nos pro his ſignis. Secūdo
ponit quoddā accidēs qđ multociens eis acci
dit. ibi ſecūda. Et multociēs¶ Conſyderandū
qđ ſicut ſpaſmus in genere reducebaē ad tres
cās. ſ. repletionē & inanitionē & rez nocentez
nō cōparatam ad materiā ſicut etiā tetan⁹ ut
ſupra perfecte declaratū eſt. ſigna igiē tetani
in his erant ſicut ſigna ſpaſmi. Conſyderan
dum qđ in tetano & paris ad euz. ex materia
frigida accidit multiplicatio flegmatis & uē
toſitatū. & paucitas expulſiōis uiaruz quare
ſunt cauſa colice quandoq.

EADEM eſt cura &cē. Hic ponit
curā. p̄mo in generali. z° in ſpeci
ali. z^a ibi. uerūtn̄ uerſus.¶ Dicit
primo q̄ eſt eadē cura thetani cū
cura ſpaſmi & hoc qa in genere fit ab eiſdez
cauſis. & hoc in tres. p̄mo p̄mittit curā p me
dicinas. z° per dietas. ʒ° remittit nos addens
can. Ibi z^a. Cunq habētes. Ibi ʒ^a. Nos autem
¶ Ad p̄mi euidētiā cōſiderandū qđ ponens
curā ſpecialē thetani ponit maxie curā tetani
a repletiōe ut ponat hic aliqua ꝓpria & ali
qua impropa in qbus differt a ſpaſmo. Pri°
ergo ponit quoddā i quo differt thetanus a
ſpaſmo in cura cū hoc. ponēs quoddā regimē
obſeruādū. z° ēt ponit quoddā aliud in q̄ ēt
differt ponēs q̄ſdam medicias ſpeciales i the
tano laudatas. Ibi z^a. Alcuzez. prima in duas
p̄mo ponit illud i quo differt aliqual⁹ tetan⁹
a ſpaſmo in cura. z° ponit quoddā ſpeciale re
gimē. Ibi z^a. Et eis uero¶ Cōſiderandū qđ
cā quare in thetano materiali plus conuenit
uſus uētoſaꝝ quā in ſpaſmo ē quia thetan⁹
plus fit a materia uentoſa. uentoſe. n. calefaci
unt & reducūt calorē ad partē mēbri uento
ſati. Et iō dixit ut reducaē calor, alia cā pro
fantaſticis poſſet dari. qa uentoſa corrugat
muſculi partes qđ plus cōuenit in diſtenſiōe
.i. in thetano. q̄ in ſpaſmo¶ SINT cuz ſcari
ficatiōe. ſ. qn̄ materia ē repletionalis. i. cū ali
qua mixtiōe ſanguis uel ſi eſſet multuz groſ
ſa uētoſitas ut ſperares poros poſſe educi &
iuuamentū in hoc exiſtimares magis q̄ nocu
mentū eductiōis ſanguis ꝓprie p̄t hic ſermo
referri ad uētoſas abſolute q̄ maxie circa hec
loca debēt poni. qa hec ſunt loca muſculoruz
de quoꝝ nocumēto magis timētur ut notū ē
p̄t etiā referri ad eas que ſunt cū ſcarificati
one in qbus intēdis eūare ſanguinez & tunc
hec loca ſunt conuētiora. qa ꝓpinqua uenis i
qbus eſt multus ſanguis¶ SERASIS. i. ypo
cūdrioꝝ¶ EX EIS VERO. Hoc qđ ponit
eſt. qđ ſi ſudor accidat in thetano ut ex dolo
re. Nā dolor facit ſudare cū iflamet calidita
tez ut p̄mo can. fen. z^a ca° de pulſu doloꝝ. Et
qn̄z facit hoc ꝑducendo ad ſincopi ſiue accidat
ex repletiōe ſiue ex inanitione ideo dixit. Aut
accidit ex materia. Oportet qđ non dimittaē
talis ſudor ifrigidari ſup eo qa frigiditas no
cet neruis. Abſtergaē g° cū lana infuſa. ſ. i. ali
quo oleo de utilibus in ſpaſmo dictis ſup̄ ca°
de ſpaſmo & hoc ſedeat i oleo calefacto. ſ. cōi
uel in quo decocta fuerit uulpis &cē. Oleum
ēt cōe etiā calidū uideē conferre in ſpaſmo de
repletione & non concediē in ſpaſmo de inani
tione ut raſis p̄mo cōti. ca° de thetano ubi dic̄
p̄meditandū eſt de introitu pile. i. tine cū oleo

quia credo qđ oleum nō ſit utile in ſpaſmo đ ſiccitate. docet ēt dare ex opponaco & aſſa. ſe cundū uirtutē quia debilibus pū & in tēpore calido minus q̄ in frigido. Raſis uero p̄mo cō tinētis dicit de caſtoreo ꝙ Auic. dicit de oppo ponaco. ¶ ALCVZEZ. Hic põit quoddā aliud in quo differt cura tetani & ſpaſmi. & p̄mo facit hoc. z° ponit quoddā iuuamētuz in tetano. ibi z^a. Ex eis. Conſyderandū circa pri muz prem qđ alcuzez. i. tetan⁹ qui hic cōparāt ad ſpaſmū ē tetanus qui ē duplex ſpalm⁹ de quo dixit qđ ē acutior ſpaſmo ſimplici & ido cicius occidēs. hec autē declarata ſunt ſuꝑ in p̄ncipio capituli. ¶ EX EIS. Hic põit iuua tiua in tetano & habet tot ꝓres quot iuuatia ponit. p̄muz qđ ponit eſt balneū aque in qua feruerat ſuccus aneti & in dicta aqua ponatur catulus toboni. dicit qđ eſt ſimile uulpi & di citur qđ eſt marmota. Iſta animalia ut cōiter dicit habent ꝓprietatē in morbis neruoꝝ & i ipſoꝝ cōfortatione. ¶ ET SIMILITER. Secūdū remediū eſt inunctio ex pinguedinib⁹ in quibus eſt reſolutio & confortatio. ¶ AL CHIRIBOA. Hic iudeus habet & urſi et leporis ſingulariter. i. unūquodq; ꝑ ſe uel mix ta. Aut cū medicis. ſ. aliis cōuenientibus ut ca ſtoreo & ſimilib⁹ ¶ ET CONFERT. 3^m remediū ē cliſtere cū oleo đ ruta & cētaurea .ſ. in decoctiōe. hoc cliſteri multuz nos utimur & eſt efficax i eūaudo uentoſitates & flegma ta & reſoluendo. ¶ ET SIMILITER. 4^m remediū eſt ſuppoſitoria. facim⁹ autē nos ſic. Bx. yere quāuis. ʒ. S. colloquintide. ʒ. i. uel. ij. ſalis baurach uel gēme. ʒ. i. mellis quātū ſuffi cit fiāt ſuppoſitoria longa & nō ponant medi cine niſi iam cocto melle ut nō cōburant & qñ q; addo agaricuz. Et qa iſta cliſteria acuta & ſuppoſitoria qñq; aliquā aduſtionem faciunt circa rectū int eſtinū docet ſubuenire cuz leniti uo. ſ. lacte & unguento renū. i. fiat cliſtere cuz adipe renū alicui⁹ animalis ut capre ſicut faci mus i diſſinteria. Alia littera dic̄ unctio renū & tunc hic ponit 5^m. re^m ut dicat & habenti bus tetanum confert unctio renum ideſt circa ſpinā ſingl'iter. i. cū aliq; ſpāli unguēto đ his que ſcribunt ad ſpaſmū aut cū aliq; ꝑdictarū & c̄. ¶ ET EX REBVS. Hic collaudat ca ſtoreum. ¶ ASSIDVETVR .ſ. i ungēdo & in potādo z^m regulā datā de aſſa & z^m ꝙ dictū ē ex ca°. đ caſtoreo et ſuꝑ ca°. đ ſpaſmo. ¶ CVNQVE. Hic ponit can. in dicta coꝝ & nō expediebat enumerare cibaria & potus. qa iam apparēt ex capitulo de cura ſpaſmi. Solū ergo dat can. in forma cibādi. qa dētur res đ facili trāſglutibiles qa ꝓpter leſionez muſcu loꝝ colli & meri tranſglutire eſt eis difficile.

Retento igit̄ cibo in ore & nō potēte pelli per meri qñq; labiē uerſus cannaz pulmonis. qua re impetu aeris pellitur ad collatoriū & uēit ad foramina narium & inde educitur & ſpu mant nares uētoſitate mixta illo cibo uł potui uel humiditati cōmote p nares. Et iā nos uidi mus hoc. Augumentat autē ex hoc egritudo augēdo ad debilitatē & dolorē omniū ptium que cōmouentur & infirmus pteritus recuſat poſtea ſumere. ¶ NON AVTEM. Hic p° remittit nos. z° addit cano. ibi z^a & ſternuta toriuz. ¶ Conſyderandū qđ in antidotario .ſ. 5° cano. ponunt multe cōfectiones ſolutiue & nō ſolutiue cōferētes ſpaſmo & tetano reple tionalibus & multa olea & unguēta & caput purgia et ſternutatoria. quere ibi i tractatib⁹ diuerſis iuenies omia. ¶ NATES .i. partes renuz ał nares. i. ſternutatoriuz. i. quo fit ſter nutatio & ponunt in narib⁹. & confert q̄is nō ſternutēt. ¶ STORAX. Almeſeme. i. ſto rax liquida & eſt notū. Cuz q; buſdā oleis. ſ. uulpino & rutatio uel alcāna & ſimilib⁹.

¶ FEBRIS VERO. Conſiderandū etiā qđ eſt inducta p partē ēt hoc facit. ſed forſan eſt timor inducēdo febrē qui a nō inducit niſi cū medicis uiolētis & iō dixit que naturaliter ac cidit. ¶ Inducūt aūt febrē quecūq; de ꝑdictis medicis ſunt fortiter calida ut aſſa caſtoreuz & euforbiū & anacardina cōfectio & multa emperica ponit gilbertus libro z° ca° de ſpaſ mo. Hanc aūt febrē contingit eſſe effimeram qñq; & nō ē ſuſpecta & qñq; cōtingit eſſe pu tridā talē que facit nos dubitare & c̄.

TREMOR eſt morbus & c̄. Iaz Auic determinat de tetano. Hic determinat de tremore. & primo ponit quid ſit & cās. z° ſigna. 3° curā. Ibi. z^a. Signa uero. Ibi 3^a. fac. Prima in quatuor. p̄mo ponit diffinitionē. z° cās. 3° di uerſitates quaſdā. 4°. oſtendit can. cōpletiuos hui⁹ ſciēti. Ibi z^a. Hec aūt. Ibi 3^a. Tremor. Ibi 4^a. Et ypo. ¶ Ad itellectū p̄me partis ē p̄mo intelligēdū circa diffinitū qđ tremor ac ipit̄ dupliciter. uno modo ꝑ quadā cōcuſſiōe & agitatiōe oiuz mēbroꝝ ſiue toti⁹ corporis ſicut uidem⁹ fieri i fortib⁹ rigoribus tertiāe & quartane febris & de iſto ſermone nō fit hic mentio. ¶ Alio modo ſumit̄ ꝑ malo motu tremulēto accidēte utplurimū alicui membro ſine ꝓcepto frigore uel rigoē ſicut dicim⁹ ille hēt tremorē manus ut non poſſit pēnaz ſuſtē tare uł ciathū & de hoc tremoē eſt hic ſermo ¶ Differūt aūt hic hi tremores in tribus. p° quia tremor qui ē cōcuſſio ſeqñs fortem rigo rez aut qui ē ipe fortis rigor occupat totum corpus unde totū cōcutit̄ ut ēt faciāt cōcuteē

lectū. sed tremor ꝓprie dictus aduenit utplu rimū uni uel pluribus mēbris. Secūdo qa cā tremoris i cōcussionis & agitatiōis totī⁹ est fortis motus expulsiue uirtutis ut Gal⁹. 5°. de accidēti uult. n. qđ ex hoc oēs particule la certoꝝ conanť ut rem nocentē expellāt & mo uenť fortiter & ideo necesse ē ut cōcatenatio iūcta illis lacertis moueať & exinde totuꝫ cor pus ul⁹ ꝫ° qa causa istius tremoris est motus inordinat⁹ caloris naturalis celeriter ad itus & extra ꝓgredientis ꝓpter cām extraneā. uer bigratia frigus non ꝑmittēs naturaliter mo uere qa accidit coadunatio interius & iterum reditus & reflexio extra & iterū intus & fit ex hoc uapor olus siue nebulosus calor ut lon gis sermonibus Gal⁹ in libro de rigore & tre more iectigatiōe & spasmo & sentit hoc Ari sto. ꝓbleumatū tertia qnto ꝓbleumate q̄ aūt istaꝝ cāꝝ sit sufficiētior hic non pōt discuti. sꝫ cā tremoris de quo est sermo i ca° ē defectus uirtutis motiue uolūtarie. Ex quibus apparet differētia ꝫª. s. ꝙ tremor qui est fortis rigor aut forte seqns rigorē pōt poni accidens uir tutis naturalis expulsiue. sed scām aliā consi cōsiderationē pōt poni accidēs uirtutis uolū tarie. & hoc ꝓproprie. sed tremor de quo ē hic sermo ē accidēs uirtutis aialis motiue debili tate. Et iō est tremor accidit debilibus & ten tantibus, moueri sed ille accidit fortib⁹ homi nibus & uigorosis & ēt qescere uolentibus. Hec oia plixe legunť qnto de accidēti & mor bo & ex libro de rigoē & tremoē &c̄. ¶ Cir ca diffinitionē ē cōsiderādū ꝓmo dicit ꝙ tre mor est morbus. cōtra quia tremor ut est ma lus motus est accidēs. ¶ Sed dicendū ut ē ma la dispositio mēbri que fit ille malus motus est egritudo. ¶ Cōsyderādum secundo qđ tremor dicit morb⁹ officialis tripliciter. pri mo quādo ē ex opilatiōe & tūc hec diffinitio quātū ad genus nō cōuenit tremori nec ē. cō ueniēs sermo eius qđ subdit. Eueniēs ꝓpter ꝺfectū &c̄. secūdo dicit morbus officialis qa morbus in situ. s. ꝓ loco qa ē mala locatio uic membri unde moueť nō secūdū cursum natu ralē uel uolūtariū ut. A primo libro fen secun da tertio capitulo. & talē malū situ facit uir tutis defectus & sic accidens scilicet uirtutis defectus ē causa morbi. i. male locationis & forsan ꝙ malus motus uirtutis ē morbus. q̄ modo aūt malus motus i loco sit morbus & qūo sit accidēs qđ ē actio lesa non declaram⁹ hic. qa esset redire ad ꝓnciª data in 2ª fen pri mi. & ꝓmo lib° de accidēti & morbo. Tertio modo tremor dicit morb⁹ officialis. s. in situ pro societate qa mēbrū tremēs nō conuenien ter associat socio suo ut notū uidet tū credo qđ Auic. secūdo modo intellexit tremorē esse morbū officialē ut apparet fen 2ª ꝓmi libri 3° cap°. Dubitať autē de his que postea ponū tur de diffinitione tremoris. & ꝓmo qa dicit qđ tremor ē ꝓpter defectū uirtutis motiue. Contra qa accidit mēbris q̄n uolūt quietari & homo uult illa quieta tenere sicut capiti āt q̄nq̄ manui q̄n homo uult eā extensam tenere Istaꝝ instantiā facit Gal⁹. in libro đ rigore tra ctatu q̄rto & qnto de accidēti & morbo. Am plius nos uidemus qđ homie nolēte fit trēor ergo altera pars illi⁹ motus nō est uolūtaria ex quo eo nolēte fit. Et si tu dices dicā ꝙ illa pars motus que ē ꝑ gu itatis ē nō uoluntaria. Sed cōtra quero de alia pte illius motus qua membꝝ subleuať aut ē uolūtaria aut nō. si nō est uolūtaria. ergo tremor nō est secūdū ꝓteꝫ accidēs uolūtarii motus uel uolūtari⁹ motus qđ est cōtra omnes. Si ē uolūtaria ergo nō po test cōtra uoluntatē fieri ¶ Ampli⁹ dicit qđ motus a uirtute subleuāte & ꝑ gnitate mēbri trahēte inferi⁹ sunt pares. Contra g° mēbꝝ uersus nullā ꝓtem mouebit qa cōtraria agen tia equata non agunt ut Aristo. in libro de cā motus anialiū. Ite sunt dubitatōes cōmunes Et ulterius dubitať quia dicit qđ cōmiscenť isti motus & uidetur dicere Auic. qđ secūdū cōtinuationē se habeant. cōtra qa isti sunt mo tus cōtrarii ergo nō sunt cōtinui. qa quies in teruenit ut Aristo. 8° phisicoꝝ. ꝓpter solutio nē istoꝝ. Considerandū qđ opinio Gal⁹. đ illo motu qui uocať tremor ē fūdata in tribus cō clusionib⁹ ¶ Prima cōclusio ē qđ tremor est motus cōpositus ex duplici motu. s. motu gra uitatis mēbri cōtrahētis inferius uel deorsuꝫ & motu uirtutis motiue uolūtarie subleuan tis sursuꝫ. Istā cōclusionē sic iducit. homo i sanitate pōt mouēť mēbrū q̄ocūq̄ uult & tenere illud firmū. sed q̄n est mortuū uel pa raliticū mēbrū cadit g° debilitata uirtute nō ita bene poterit leuari q̄n ex sui ponderositate trahat inferius. ¶ Secūda cōclusio qđ isti motus sunt fere cōtinui siue successiui ad iui cem nūc. n. uirtus leuat & statiꝫ grauitas tra hit & statiꝫ uirtus leuat. hoc ꝓbatur quia si isti motus nō essent sic quasi imediati nō essꝫ tremor ut notū ē. Has duas cōclusiones pōit Gal⁹. in. 5°. de accidēti & morbo cū dicit opor tet bellū eoꝝ. s. uirtutis & grauitatis mēbri optime inquiri. Nam uirtus nō dimittit mē brū inferius ire sicut cōtingit in mollitie. i. in paralisi nec grauitas mēbri finit uirtutē sup ius eleuare ne decidat sicut faciebat in saītate Ideoq̄ si aliq̄n uincit & aliquando uincit & sic cōtinue unus seq̄tur aliū & efficit tremor Idē pulchre in libro de tremoē & rigore ca°

3°.in fine. ¶ Tertia cõclusio est qđ in istis motibus siue potẽtijs motoꝝ ẽ quedã paritas. & ratio est ¶ Nam si uirtus oio uincet et tũc grauitas nõ traheret & mẽbrũ mouereť quo uellet. Si uero grauitas uinceret tũc membrũ inferi⁹ qescret g° qa ẽ quedã paritas ut nũc uincat unũ nũc reliquũ. ideo fit tremor. Istaꝫ cõclusionẽ inuit Gal⁹ i pdictis locis ¶ Ex istis ppositionib⁹ inferť. quarta conclusio ꝙ tremor ẽ accidẽs uolũtarij motus siue uoluntarie uirtutis. Nã tremor fit ex defectu uirtutis motiue cui cõtraoparatur grauitas mẽbri unde Gal⁹.libro pdicto.6°.cap° in fine dic qđ tremor ẽ nocumentũ accidẽs ppter debilitatẽ uirtutis motiue. & ad idẽ probandũ conatur qnto de accidenti & morbo sequiť g° qđ tremor ẽ accidẽs uirtutis motiue.s.uolũtarie fit .n.tentãtib⁹ mouet motus uolũtarios quem admodũ tremor fortis cõcussiuus.s.rigor potest poni accidẽs uirtutis naturalis. Fit eim non tentãtibus moueri sed qescentibus unde Gal⁹.pallegato lib° ca°.7°. tremor nõ accidit nisi mouet uolẽtibus aliquod mẽbroꝝ suoꝝ cõcussio aũt & agita° que fortẽ rigorẽ cõicãt accidũt corporibus uolẽter & cõtra uoluntatẽ oio intantũ ꝙ hoies qescere nequeũt q̃tuꝫ cũq; sint ꝓbi audaces & potẽtes. Apparet igitur qđ tremor est compositus ex duobus motibus cõtrarijs cõtrarijs cõtinuis motibus & motionib⁹ paribus & qđ ẽ accidẽs motiue uirtutis uolũtarie. Auic.igiť seqñs Gal⁹.pũctualiter in hoc quecũq; Galienus laborioſe dixit recollegit in hac diffinitiõe dicẽs qđ tremor est morb⁹ officialis qa.s. est malus mot⁹ mẽbri in loco suo & ille malus motus fit ppter defectũ uirtutis motiue lacertoꝝ q̃ est uirtus motiua uolũtaria q defect⁹ uirtutis motiue est cõpar & cõtinuat⁹ in sui operatiõe grauitati mẽbri que grauitas est ẽt cõpar & continua defectui uirtutis ĩ sui opatiõe. illa grauitas cõpar defectu uirtutis itromittit secũ motionẽ uolũtariã qa trahẽdo iferius icitat uirtutẽ qđ surſum subleuet. Et hac g° paritate grauitatis & uirtutis debilis miscent motus uolũtarij cũ motib⁹ nõ uolũtarijs & hoc ẽ ꝙ dicit textus. Tremor ẽ morb⁹ officialis qa malus motus in loco suo eueniẽs ppter defectũ uirtutis motiue a motu lacertoꝝ & nõ dixit a motu supfluitatũ uel humoꝝ ppter mẽbra quia uirt⁹ deficiẽs a tali motu uel pficiens ẽ naturalis uirtutis sed q̃ facẽ motũ lacertoruꝫ & que deficit a motu coꝝ est uolũtaria & ilia est quarta cõclusio. Dico ppter defectũ uirtutis & ẽ.scđm cõtinuationẽ cõparẽ.i.parem & continuatõe in sui actione grauitati cõpari .s.etiã scđm continuationem quia grauitas cõtinetur in actione uirtutis & sibi fit compar. Alia littera hẽt compar & tunc exponať ꝓpter defectũ qui est compar grauitati &ẽ.dico grauitati intromitẽti ratione sua s.qa mouet inferius motioneꝫ uolũtariã .s.qua membrũ subleuať superius. Ex hoc.n.qđ grauitas trahat deorsuꝫ & uirtus icitať ut trahat surſum ergo grauitas cõpar uirtuti intromittit incitatiue motũ uoluntariũ.i. motũ quo uirtus surſuꝫ leuat. quare cõmiscent motus uolũtarii id est motus a uirtute facti cũ motib⁹ nõ uoluntariis.i.motib⁹ factis a grauitate. Ex qb⁹ dictis habent tres cõclusiões. ꝓmo & merito sequitur quarta. quia eniꝫ grauitas & defectus uirtutis sunt cõpares & sunt secũdũ cõtinuatõeꝫ iõ isti mot⁹ sunt mixti. Et tũc .A. ifert ppositionẽ quartã siue cõclusionẽ ꝓbandã a simili dicẽs qđ sicut stupor qđ ẽ nocumẽtũ sensus tact⁹ est accidẽs sensibilis motiue tactiue. ita tremor ẽ accidẽs motiue.s.uolũtarie. Ex qb⁹ explanata diffinitiõe dicendũ ad cõtraria. Ad ꝓmuꝫ respõdet Gal⁹.dicendo qđ qñ homo tꝫ membroꝝ quietũ illa est quedã actio uolũtaria unde Auis que uideť i aere qescere laborat & agit illã quietẽ sicut ꝓlixe tractatu. G.in dco libro & 5° đ accidẽti & morbo clare dicit z^m^ transf.grecã uirtute ergo debili facta actenendo mẽbroꝝ quietũ cõtraoperari poterit g̃uitas & sic fiet tremor. Propter solutionẽ argumenti omissis ruditatib⁹ scripti cõmunioris.5. đ accidenti & morbo. Est sciendũ qđ in tremore ẽ duplex mot⁹ aut apparet unus uerbi g̃tia deorsuꝫ & iste fit a grauitate ut oẽs cõcedũt & talis tremor ẽ accidẽs uirtutis motiue qa est defectus actus motõis uolũtarie debẽtis esse secundũ naturã. Ex^m^ pro uolentib⁹ speculari supponať qđ actio uisionis essꝫ quedaꝫ actio & uocareť a. Et quoddã aliud agẽs occurrẽs oculo causaret unã aliaꝫ actionẽ que diminueret actionẽ. A. tunc ista actio.s.diminutio .A. ẽ accidẽs uirtuti uisiue.qa ẽ accidẽs sue actõi Ex^m^ aliud pone qđ actio alicui⁹ mẽbri sit calefactio in uno gradu & adueniat agens qđ in frigidet in medio gradu huiusmodi infrigidãdo diceret accidẽs mẽbri calefaciẽtis & tũc ꝓprie dicit accidẽs qñ agẽs in uisionem. A. uel agens calorẽ ꝓmi gradus disponunt ꝑ agẽtia cõtraria ita qđ cõtraria agentia sint dispõnes illoꝝ membroꝝ uerbigraria oculi uel epatis debẽtis generare sanguinẽ calidũ ĩ g̃du uno Hic habes semitã speculandi. Alius motus in tremore est motus surſuꝫ factus a uirtute uoluntaria & ille est accidẽs uolũtarie uirtutis qa est sua actio quia licet ut actio sit naturale quid tamen ut mala est cõtra naturã. & cum dicit si est sua actio quomõ fit cõtra uolũtatẽ

Dicendū qđ fit ex incitatiōe ꝯuitatis mouen
tis ad cōtrariuꝫ. & hoc innuit cū dic̄ ꝙ motio
per grauitatē intromittit motionē uolūtariā
ꝙa quasi facit necessario illā sequi incitās ad
actū. sicut puluis in oculo facit mouere palpe
bram cōtra uoluntatē ꝙuis motus palpebre
sit motus uolūtarⁱ⁹ & hoc ē qđ consueuit di
ci qđ motⁱ⁹ est uolūtarⁱ⁹ qui est in trēore quo
fit mēbri sublevatio nō est uere uolūtarⁱ⁹ se
cundū ꝓmaꝫ intentionē. sed est uolūtarius zᵐ
intentionē secūdā. ꝙa fit per uolūtaria organa
ut per musculos nō tñ iperio uolūtatis sicut
& aliqui motⁱ⁹ palpebre sunt sicut uolūtariⁱ
.s. secūdū zᵃᵐ intentionē ut Gal⁹ in libro đ mo
tibus liq̄dis. ¶ Ad tertiū qñ dic̄ qđ agentia
cōtraria paria in uirtute nō agūt. Dicēdū ꝙ
est ueruꝫ si sint omnino paria. sed si sint paria
cū q̄dam proportione potest tñ fieri actio &
ideo in tremore nō est omnino paritas. ꝙa ad
huc uirⁱ⁹ uincit. Alias. dixi qđ cōtraria eq̄ra
agūt ad medīū nō ad uictoriā uniⁱ⁹ cōtrarii uł
extremi. motⁱ⁹ ergo tremoris ē cōtrarius inter
naturalē motū & casuꝫ mēbri siue quierē cō
tra naturā. ¶ Ad q̄rtuꝫ dicendū qđ Gal⁹. dubi
tauit. an inter duos motⁱ⁹ qui sunt in tremore
sit quies media & ideo. Aliqñ dixit qđ nō ē
quies sensu ꝑcepta sic in pulsu formicante ut
apparet. 5° de accidēti & morbo. Et ido trēo
rem assimilat illi pulsui. Aliqñ dixit ꝙ isti mo
tus sunt aliqñ imediati uł fere imediati. unđ
in libro de rigore & tremore 4° ca° in fine di
xit. Cuꝫ ergo sic ꝑcedit motⁱ⁹ mēbrorū secū
dū istā formā. s. motu ad supius cui nō cessat
inherere aut q̄si imediate cōiungi motus ad i
ferius sequitē qđ sit motus composit⁹ ex duo
bus motibus qb⁹ mēbra ꝑmutatiꝫ mouētur
cōtinue in locis suis. Et iste ē motus quē me
dici uocāt tremorē ꝙa. s. est motus quo mēbra
trahunt ad inferi⁹ cū grauitate sua & erigū
tur ad supius cū uirtute ipa ferente. Ecce qđ
Gal⁹. hos duos cōtrarios motⁱ⁹ cōtrarios i tre
more dixit sibi inherere. s. mediate uł q̄si im
mediate. Dubitauit ergo & ꝙa hec̄ questio
octaui phisicoꝝ omittit. ¶ Post hoc pono rōes
meas que semp uise sunt mihi difficiles in eo
qđ. G. sentit de esse tremoris hui⁹ de quo lo
quimur in hoc cap° & ostēdēdo qđ nō fit mo
tus cōposit⁹ ex duplici motu quoꝝ alter fiat
a grauitate mēbri. Prio sic additio resistētie
mobilis ad mouēs est cā tarditatis motus. &
stante eodē motore nō ē cā alterius motⁱ⁹. sed
tarditatis in motu. sed in mēbro debilitato in
quo dic̄ fieri tremor est additio facta in gra
uitate. & sic in resistentia mobilis & stat ideꝫ
motor. g° nō fiet alter motⁱ⁹. iꝫ manⁱ⁹ uerbi ꝓ.
tardius mouebit. maior ē nota quarto phisi
coꝝ cōmento. ii. Et hoc exemplum declarat. si
eniꝫ possum i una hora portāre unā libram plū
bli usq; ad platea duas libras portabo illuc i
duabus horis. minor est nota nā grauitas ad
ditur & resistētia mobilis respectu motoris
ꝓpter defectū motoris uel ꝑ additionē mo
bilis in tremoꝝ igit̄ oēs cōcedūt qđ grauitas
membri sit addita quia uirtus est debilitata.
stat ēt idē motor. s. uirtus motiua lacertoruꝫ
uolūtaria q̄ adhuc dñatur sēm cōcessionē cō
munē medicoꝝ. oēs. n. dicūt ꝙ in tremore ad
huc uirtus dñatur sup grauitateꝫ licꝫ non sit
in sanitate g° non debēt fieri duo motus sed
unus tardior illo qui fiebat i sanitate. Secū
do sic si grauitas cuꝫ mēbro esset cā alicuius
motus i tremoꝝ sequereꝫ qđ grauitas esset
extrinseca. hoc est falsuꝫ nunq̄. n. reptus fuit ali
quis auctor qui diceret qđ grauitas est mor
bus nec i cōplexione nec in compositiōe nec in
unitate cōsequētia est nota. Nā grauitas ime
diate ledit actionē uolūtariā ꝙa facit descēdere
g° imediate ledit actionē & sic est morbⁱ⁹. Ista
rō est multū difficilis tenēdo nostra ꝓncipia
alibi. s. qđ egritudo formaliter nō ē cā actio
nis lese ita qđ sit causans actionē sed ē cā lesi
onis in actiōe hoc g° aggregatū. s. mēbꝝ egrū
facit actionē lesam. Tertio sic membꝝ graue
ꝓpter debilitateꝫ uirtutis ut i tremoꝝ non est
maioris grauitatis q̄ mēbrū mortuū. uerbi
gratia manus abscissa. sed mēbꝝ ut manus i
forti tremoꝝ efficit maiorē ictū uel impulsū
i motu q̄ uideꝝ impellere uł descēdereꝝ quā fa
ciat una manus amputata g° ille motus non
fit a grauitate in tremoꝝ maior ꝑs ꝑtes. n.
uiuētes hñt plus đ igne. imo ꝑtes nō uiuētes
i nobis formaliter uē ꝙ i nobis existētes sint
magis portabiles ut apꝑet de aq̄ ydropicoꝝ
q̄ i q̄titate cētū librarꝝ ydropicⁱ⁹ portat & cū
extra est educta quōcūq; diuidas eam & po
nas sup eū in capite pedibus dorso & uentre
nō portabit medietateꝫ hoc exᵐ posui ad exci
tandū. minor est nota ꝑ expientiā. Inuenis. n.
hominꝫ habentē fortez tremorē manus quā
si capias cū manu ipellet te & faciet te totuꝫ
tremeꝝ. aut tremet manus tua simul cum bra
chio. & si manus illius esset amputata & ca
deret a tanto spacio quātū est spaciū a quo
manus eius agitaꝝ non cōmoueret manū tuā
& si nō credis accipias aliquā rem tanti ponde
ris q̄ri credis fore manuꝫ illius si esset ampu
tata & experiaris illud. Quarto sic ꝑ quācū
q; potentiā aliqd mouet naturaliter ad locuꝫ
ꝑ eandē videt quiescē in loco in quo loco cuꝫ
est ꝑfectius videt habeꝝ sēm illā potētiam
siue formā. Sunt. n. in loco ꝑfectiōis motoris
ad illa loca ut ꝫ° celi &ᶜ mū. cōmento. 28. & 4°

deorsuz .sed mēbꝝ p ḡuitatē naturaliter mo
uetur deorsum g° cum erit ibi quieſcet per
formā grauitatis p quā pfectius hēt cum eſt
deorsum g° nō poterit moueri ſurſuz. Q ui
to ſic uirtus uolūtaria motiua nō potuit gra
ue tenēr ſupius g° multo min⁹ poterit leuaē
ab inferiori ab ſupius. Iſta ratio cum p̄cedēti
ſunt ꝓpinq. Iſta rō hēbit fugam tenebroſaz
ponendo uirtutibus conatum. Sexto ſic. iſti
duo motus oppoſiti ex quibus componiē tre
mor non ſimul incipiunt ſed unus precedit.
¶ Q uero ergo primo quis duorum motuū
in tremore eſt prior. ſecundo prior motus p̄
cedit cum aliqua diſpoſitione organi que eſt
maior potentia motoris ſecundū alū motū ſz
ſecunda diſpoſitio non ſtatiz abicitur ergo nō
ſtatim ſequitur ſed ſecundus motus oppoſit⁹
imo cū hominū diſpoſitiones ſint diuerſe erit
tibi inuenire tremorē in quo manifeſte & lon
go tēpore apparebit aſcenſus manus & etiaz
eius deſcēſus. Et uigorar hec ratio ſic quādo
manus in iſtanti .A. eſt in deſcenſo eſſe habet
aliquā diſpoſitionē qua grauitas manus fuit
potentior uirtute unde manus fuit trahēs de
orſuz. ſi ergo poſt .A. manus moueē ſurſum
hoc eſt per aliā diſpoſitionē contrariā uel q̄ſi
cōtrariam. aut igiē hoc erit ex pte anie aut ex
pte corporis nō ex pte anie. qa iſta nō eſſz ni
ſi diſpoſitio ſecūdū imaginationē & ſic mot⁹
ſurſuz eſſet motus ſecūdū uoluntatē. ſ. qa ho
mo uelit & p̄us uoluerit & hoc ē falſuz. quia
cōtra experientiā nec uideē aliqua diſpoſitio
ex pte corporis qa hoc nō eſſet niſi aliquis mo
dus cōplexionis quo nunc membꝝ leuigareē
& uirtus confortareē. Nunc autē ḡuareē. &
uirtus deficeret. & totū hoc uideē quedaz fa
uitas. Et uide q̄ſ. G. conar dare cām i hoc 5.
de accidēti & mor. c. de tremore in fi. ſecundū
tranſ. grecā ubi. G. dat cām expulſiōis humo
ruz a uirtute ad loca neruoꝝ & recōfluxuz illo
ruz. Sed mirabile ē q̄ſ humores frigidi facien
tes tremorē ſint ita mobiles. Amplius nō oīs
motus fit a materia. Septio ſic mot⁹ uolūtari⁹
ſecundū intentionē z^am ut motus palpebre ui
deē in multo numero poſſe fieri ſecundū ipe
tuz uolūtatis. ſi g° alter mot⁹ qui ē in trēore
eſt motus uoluntari⁹ ꝛz z^m intentionē z^am g°
in multo numero poterit fieri imperio uolūta
tis. Tremulent⁹ igiē in māu poterit facere plu
res motus uolūtate pura oppoſitos motibus
grauitatis q̄ſ tñ nō uidem⁹ fieri. Octauo ſic.
Vel iſta agētia ſunt omnino equalia et tūc nul
lus fieret motus localis. licet eniz agētia cōtra
ria equalia in motu alteratiōis poſſint ſeūcdū
quoſdā agere uel ad mediū uel ad corruptio
nem utriuſq; tam motores ad loca cōtraria ſi
ſunt equales nō agūt qa cōtraria loca ſunt in
cōpatibilia. Vel nō ſunt equalia & tunc p̄ſtan
tius uincet in mouēdo ad ſuū terminū liz tar
dius. Iſtas ratiōes ſoluere eſt ſiue erit diſſici
le niſi ponar q̄ſ ī tremore ē unū mouēs. ſ. uir
tus ſic diſpoſita ita ꝙ tā mot⁹ ſurſuz quā dor
ſuz fiat a uirtute mēbri motia & f t h° qa ſic
diſpoſitū ē mēbꝝ. & qa hic ſūt duo mot⁹ con
trarij. opz neceſſario eſſe diuerſitatē in p̄mo
mouēte & hoc erit modus mot⁹ in ſpiritu &
forſan cogeē redire ad opinionē Platonis quā
deiecit Gal. libello p̄allegato. 7. ca°. cū opinio
ne aſſeni italici & cogenē forſan diceē q̄ſ idē
ſere modus tremoris eſt de quo ē hic ſermo
& qui ſit ī ſorti rigoē. Et uideē q̄ſ Ariſto.
cōcordet cūinueſtigat cās tremoris pbleuma
tūz^a q̄nto pbleumate. Et ſi iſti tremores di
uerſificanē eſt ſic idē accūs hūs diuerſas cās.
Sed tñ quia ex^m Gal. eſt ualde rethoricum
ideo facit ymaginari duos mot⁹ & duos mo
tores tñ ſi quis attēdit ſepe Gal reuerſus ad
ueritatē ſi hec erit ueritas dixit ꝙ cā treōris
eſt debilitas uirtutis. Et Auic. hoc expreſſit
cū dixit ꝓpter defectū uirtutis. & cuz aſſimi
latus eſt tremor ſtupori. nā ſicut ſtupor non
dicit duas actiōes nec duo agētia ſz diē unuz
agens dipoſitū ſic ꝙ facit ſenſationē talis for
me & talis ſenſa° non eſt ꝓprie due actiones
ſed una actio mala. ſ. ſenſa° ſtupida. Ita forſā
oportz itelligeē de tremoē. Iſta dimitto aliis
licet alibi a me multuz diſcuſſa ſint. Deinde
cū dicit ¶ HVIVS AVTEM cā. Hic iueſti
gat cām tremoris. & p̄mo p̄mittit diuiſionez
ſecūdo exeqtur. Ibi z^a. In uirtute uero. Dicit
p̄mo q̄ſ iſta cā .ſ. defectus uirtutis ꝓpter q̄
fit tremor aut ē in uirtute aut ē in inſtrumē
to &cē ¶ IN VIRTVTE. Hic ponit primo
cās treōris. i. defect⁹ uirtutis motiue ad quā
ſequiē tremor que cāe ſunt i uirtute. z° que
ſunt in iſtrumento. 3° que ſunt in utriſq;. Ibi
z^a. qui aūt fact⁹. Ibi 3^a. Cōitas uero. p̄ma in
tres. p̄mo ponit iſtas cās. z° ponit modū quo
cauſant. 3° addit q̄dam cām reducibilem ad
iſtas. Ibi z^a ꝓpter ordines. Ibi 3^a & ex cauſis
¶ Dicit primo q̄ſ cā tremoris ē i uirtute qm̄
qm̄ debilitar uirtus ꝓpter timorez qui accidit
aut ꝓpter applicationē &cē. Accidit tremor i
neruis. Ita q̄ſ littera uſq; ibi eſt ſuſpenſa.
¶ Conſiderandū q̄ſ hic p̄mo Auic. narrat cās
que ſunt accidētia aie ſiue paſſiones ſiē tiōr
& applicare mentē ad rē abſciſſaz. ſ. ext^a ſe
terribilē & alia que parēt. z° narrat modum
quo cauſant. Iſte aūt modus ē duplex unus ī
mediatior quia exiſtis accidētibus aie fit di
uerſificatio motus ī ſpiritu. ſ. uitali & ſit mo
tus diuerſus ab eo quo mēbra egēt pro ſuis

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 64 sur 455

motibus ſpiritu igit̄ moto nō ſecundū q̄ egēt mēbra uirtus debilitat̄ & nō fit mot⁹ uolūta rius debite ſed fit tremor. Alter modus quē tangit ē mediat⁹. Naz diceret aliqs quare mo uet̄ ſpiritus z^m anie paſſiōes. Reſpondet. A. qđ uirtutes anie noſtre habēt hūc ordinē natu ralē ut exiſtēte imaginatiua i tali diſpōne uer bigratia timoroſa uirtutes cordis naturales. ex ipō ordine mouent ſpiritū ad ītra et contra hunt & ſimiliter i aliis paſſionib⁹ anie in qb⁹ fit cōtractio ſpiritus ad intus ſicut in triſticia & tribulatiōe. i. anguſtia & ecōtra fit in gau dio. Accidētia g° anie cauſant tremorē ꝓpter ordinē motiuaꝝ uirtutū ex quo ordine fit di uerſus mot⁹ in ſpiritu q̄a uel nimis ītra uel nimis extra uel aliter. ¶ Conſyderandū ſecūdo q̄ iſte cāe dicunt̄ ex pte uirtutis ſe tenere quia te nent ſe ex pte accidentiū anie cui anie maxime uirtus attribuit̄. dicunt̄ ergo cāe i uirtute q̄a ſunt anie accidētia. Conſyderandū qđ hec oīa accidētia innuit. ſ. in qbus fit motus int⁹ uel extra uel ad utrūq; in q̄bus omnib⁹ cuz ſpiri tus incōueniēter moueat̄ uirt⁹ motiua debi litatur. Et ex cauſis. Conſyderandū qđ coyt⁹ pōt poni inter accidētia anime ut dicit̄ cōiter Conſiderandū etiā qđ coytus poſt repletionē eſt cā debilitatis digeſtiōis & malitie eius ex quo pōt ſequi tremor mult⁹ & hoc ē qđ dicit Ex cauſis tremoris ſecundū ſemitā đbilitatis uirtutis. i. debilitādo uirtutem eſt multitudo coytus. debilitat autē digeſtiuā et motiuā uir tutes & hoc mediāte defectu digeſtiue & im mediate per uiaz reſolutionis. & lz dixerit. & poſt refectionē ſtomachi tn tpe uacuitatis ēt multū debilitat repletionē. ſ. mēbroꝝ & hoc ſupfluā. Conſiderandū tertio qđ ſic accidētia anime debilitant uirtutē motiuā pp diuerſita tem mot⁹ ſpiritus ſic & coytus q̄a diuerſifi cat motū ſpiritus uel ꝓpter imaginationez ex coytu uel ꝓpter euacuationē ſpirituuz p geni talia uel per poros uel per uiā euaporatiōis. ¶ Q VI AVTEM. Hic ponit cauſas trēoris ex pte inſtrumēti & hz ptes tres ſic in genere ponit cauſas ex pte inſtrumēti. Pria cā ē mol lificatio neruoꝝ que nō ſit tāta qđ mēbra fiāt palitica & non retineant̄ ſiue ſuſtentent̄ mota q̄a tūc talis mollificatio ꝑuat motū. ſed ſit ta lis mollificatio que debiliter et ideo pōt expo ni q̄re nō retinent̄. i. nō bene firment̄ & talis mollificatio pōt fieri uel ex multo potu aque uel uini uel ex potu iordinato. i. tēpore nō ſuo Secūda cā ē opillatio aliqua i neruis ꝓp quam uirtus ipediatur nō tn omnino ꝓhibeatur. Et iſta opilatio poteſt fieri ex cāis repletionalib⁹ q̄s poit & tu itellige oēs alias opilatōes. Ter tia cauſa ē ſiccitas neruoꝝ uel muſculoꝝ. unđ nō obediūt đ facili motui & iō mota tremūt Cōſiderādū qđ iſte cāe dicunt̄ eſſe cāe debili tatis uirtutis tenētes ſe ex parte iſtrumenti eo qđ iſte ſunt quedā diſpōes corporee & a corpō incipiētes ut⁹ corpori attribute. ſ. reōli tio ſiue laxitas opila° ſiue indura° mēbri ſed cauſe p̄dicte debilitatis uirtutis tenebūt ſe ex pte uirtutis. quia ſunt q̄daz aie paſſiones ſiue accidētia q̄ corpori attribuūtur p animā. Cō ſiderandū circa ꝑmaz cām qđ licet uinū accio ne ponat̄ ſiccū tn humectat per accidēs. ꝑmo ducendo materias huidas ad neruos. z° infri gidando neruos. Et hoc facit tripliciter. ut⁹ ſuf fo ādo ſic multa ligna igni expoſita. z° de ac cidēti & morbo & 3° de cōplexionib⁹ ut⁹ quia in neruis cōuertit̄ in acetū ſup̄. c. de cura pali ſis. uel q̄a ſumptū imoderate iflāmat̄ & con ſumit naturalē humiditatē unde accidit cali dū naturale extingui ut Ariſto. ꝓbleumatuz te tia q̄nto ꝓbleumate. Dubitat̄ quare q̄daz uir oſi in mane tremūt ante q̄ bibant. Dixim⁹ ſup̄. 5. de accidenti & morbo q̄ hoc uidet̄ q̄a nerui ſunt infrigidati retracto i nocte ītus ca lore unde paucificant̄ ſpiritus qui in die po ſtea uino cōfortant̄. Cōſiderandū circa ſedaz cām qđ littera que dic̄. Et materia q̄dez pōt dupliciter exponi. ꝑmo ſecundū alios ut Alber tū &. Bertutiū ut dicat̄ qđ materia aut ē pa tiens. i. ledēs meatus & tūc facit tremorē. aut nō & tūc nō facit tremorē. hec ē truffa. ſciun do mō pōt exponi qđ materie frigide faciētes tremorē opilādo. Q uādoq; ſunt apte digeſti oni. & alterant̄ in uiis & foramibus in q̄bus penetrauerūt ſiue faciliter ſiue difficiler. aut talis meteria eſt cruda nō recipiens actionez mēbroꝝ. In hoc g°. A. inuit diuerſitatem tre moris a materia flegmatica apta digeſtioni & inepta & apta digeri aliqñ apte penetrat ut aliqđ flegma aquoſuz dulce nō multū fri gidū & qñq; nō penetrat apta imo reſiſtit ut flegma aliqđ groſſuz nō tn multuz frigiduz poſſet. n. eſſe multū ſubtile & multū digeſti oni ineptū ꝓpter frigiditatē & defectū uirtu tis & iō in paraliticis & tremulētis antiquis uidebis aquā fluere p os & nares que eſt ut flegma aquoſuz ſubtile frigidū digeſtiōi iep tum & ē malū ſig^m ut expimēto uidemus. 3° modo qđ p hoc iuuat qđ materia q̄dā eſt im bibita ſiue ſit faciliter ſiue difficulter cum re ſiſtentia & iſta uocat̄ pariēs q̄a diuiſa i ptes paruas p poros mēbri. Q uarto poſſet i hoc uelle illud qđ. G ſentit in q̄daz ſua fantaſia. ca°. de treōre in fi. quarto de accidēti & mor° ſecundū traſlationē gr̄ecā. ¶ Dubitat̄ utruz tremor poſſit fieri a ſiccitate uidet̄ q̄ non q̄a Haliabas nono theo. xj. ca° nec Azarariuſ p°

libro de tremoꝝ nec. G. de accidēti ꝑncipaliter istam cāz explicauit. Amplius qđ indurat mē brū non ē cā tremoris qa in treōre multiplicā tur motus unde oz qđ mēbrū sit flexibile iz siccitas indurat. Amplio ethici maxime treme rent. In cōtrariū. A. &. G. ꝑmo ꝓnosticoꝝ cō mento. iz. & in libo de simplici medicia. xj. c. de castoreo. Dicenduz qđ siccitas tā cōplexio nalis quā ꝑ euacuationē huīdi pōt esse cā tre moris. Et tribus modis. uno modo debilitan do uirtutē quia qualitas imoderata destruit actū ꝓprie uirtutis. & iste modus tremoris pōt esse tremor de quo hic ē sermo. Secundo modo pōt fieri tremor a siccitate cāndo cōtra ctionē & motū quēdā malū spasmosuz q mo tus pōt ꝑproprie uocari tremor qa est motus fictuosus et hos duos modos. A. tangit supra libro primo sen zª de causis motuū nō naturā lium cū dicit hoꝝ cā est aut siccitas debilitās sicut tremor aut spasmificās sicut spasmi sicci aut singulo sicci. Tertio modo siccitas fit a cā tremoris indurādo mēbra que mota cū uiolē tia cōcutiunt quodāmō & tremūt & iste tre mor nō est ꝓprius tremor de quo loquimur hic. sed potius dicit motus cōcussiuo aut tre mulus qūo dicit pulsus tremulus ut pº can. fen zª. c. de causis specieruz pulsus. Et forsan qđ. A. hoc dixit ut faciat te perpēdere qđ nō solū loquimur de tremore quē ꝓprie uocāt me dici tremorē. sed de aliis modis tremoris uñ etiā loquet de tremore qui ē rigor fortis qñ ponet auctorē Ypo. Posses tn istū textū uiolē tare ut dicat qđ in instrumentis icurrit desicca tionē & nō obedit reflexioni. s. ꝓpter defectū uirtutis a siccitate nō ꝓpter indurationez & tūc fit tremor uirtutis defectu. Ad cōtrariū dicendū qđ alii auctores dederūt intelligi qñ dixerūt euacuationes supfluas esse cās trēoris Galetiā dedit intelligi qñ dixit qđ seneco ē mala cōplexio frigida & sicca unde senibo fit tremor. Ad rationē primā dicēdū ꝙ duricies dicit causare tremorē ut notū ē nō eniz est in telligēda causa ut mēbra oīno arefiāt. Ad zam rationē dicendū qđ etiaz in ethico pōt fieri tre mor cū tentant ambulare. & hoc ꝓpter eoruz debilitatē sequētē siccitatē & caliditatē licet ꝓprius defectus uirturis motiue sequat frigi ditatē & humiditatē ut supᵃ apparuit caº. de palsi. ¶ COMMVNITAS VERO. Hic ponit causas tremoris que sunt simul in uirtu te & in instrumēto & hēt duas ptes sicut du plici uia ostēdit causas posse dici cōes uirtuti & instrumto. ibi zª. Aut aduenit uirtuti &c. Dubitat quare ponēs cās ex pte uirtutis & i strumēti. i. mēbri ponit malas cōplexiōes fri gidas uel calidas a qbus fit uirtuti ipedimen tuz. cōtra qa isto mō cause que superius sunt dicte proprie instrumēto possunt dici cōes. s. mollificatio & opilatio & siccitas qa iste sunt dispositiōes instrumētoruz & aduenit ex eis uirtuti impedimentū. aliter eni non faceret tre morē. Amplius. A hiº. i. sen secūda caº. de cāis debilitatis mēbroꝝ sumitis ex parte mēbroꝝ siue instrumtoꝝ appellat malas cōplexiōes qº mō hic gº dicunt cāe cōes uirtuti & membro. Ad huius solutionē cōsiderandū qđ. A. aliter distinguit. ꝑmo liº sen zª cās debilitatis mem broꝝ & aliter hic cās debilitatis uirtutis mo tiue. naz ibi cās debilitatis mēbroꝝ dixit esse uel sup mēbro ut sunt male cōplexiōes & cō positiōes debilitates uel super spiritu ut cāe spiritus resoluētes uel super uirtute ut opera tionū iterationes spiritº resoluentes & debili tātes que cause quomō distinguant ibidē de clarauim? ¶ Hic uero. A. cās debilitatis uirtu tis motiue distinguit i cās que sunt ex parte uirtutis & istas uocat accidētia aie & ānexa ut coitū modū supra dictū & in causas ex pte instrumēti & istas uocat dispositiōes corpulē tas ut remolitionē opilationē & iduratione flexiōi resistit. & cās cōes. & istas causas cōes non intelligit in ꝑmo modo hic posito cās cōpositas ex ꝑmis causis aie & causis. s. dispo sitionibº corporalibº. sed de hoc dicet in secū do modo intelligēdi. Cōitas. i. cās cōes sed in telligit hic in ꝑmo dicto cās cōes modos mala ruz cōplexionū. Vbi cōsiderandū qđ modi ma laꝝ cōplexionū tripliciter considerari pnt seu dici cause cōes instrumēto & uirtuti. pº mō intelligēdo de quacūq; mala cōplexiōe ꝓducē te ad debilitatē uirtutis motiue per simplicez distēperantiā. nā ipa mala cōplexio ponit cā ex parte instrumēti quia ē dispositio quedā materialis siue corporalis & hec nō hēat acci dentia aie que dicūtur magis disponēs aie & cū hoc cōuenit complexio cū mollificatione & opillatione & iduratiōe que dicte sunt dispo sitiones instrumētoꝝ & ex hoc dicunt esse ex pte instrumēti. ponit ēt mala complexio ner uoꝝ uel musculoꝝ cā ex pte uirtutis nō quia sit dispositio uirtutū siue aie sic accidētia aie sed quia cōplexio est dispō que inter oēs dis positiōes corporeas plus apropinquat ad exi stentiā uirtutū. & ideo quidā uocauerūt com plexionē uirtutē & dixerūt ēt eā esse naturā & substātiā mēbroꝝ ut apparet ex Halyab. tractatu zº. zc. cōmēto & ꝑmo de iuuamētis noue trāslationis & 3º de cōplexionibº & iō ualde per se & imediatius complexio mala le dit & debilitat uirtutē hoc aūt non hīt cause dicte ex pte instrumēti solū. s. mollificaº & in duratio & opilatio. Isti. n. sunt quidam modi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 66 sur 455

substantie & effectus complexionis. s. molliti
es & duricies. ãt disposítio uie. s. opilatio. ista
aũt q̃uis debilitent instrumenta. s. neruos &
musculos qa aliter non possent esse cã tremo
ris tñ non sic p̃cipaliter sicut facit mala com
plexio. apparet igit̃ qđ mala cõplexio potest
dici cã cõis & apparet solutio ad p̃muz & ad
secundũ argumentũ. Secundo modo conside
rationis potest dici mala complexio cã comu
nis intelligẽdo non de q̃libet complexione ma
la qa non de illa que ledit per excessuz solum
in g̃du qa talis reducit̃ in cãz que est ex pte
instrumẽti. sed itelligemus modos malaꝝ cõ
plexionũ ledentiũ cũ pprietatib⁹ malis ut cuz
uenenositate. uerbi g̃tia frigus uenenosuz aut
calor uenenosus nã hee cõplexiones inquãtuz
sunt cõplexiones dicunt̃ cãe ex pte instrumenti
quia sunt dispões corporales & materiales
magis. sed inquãtum ledũt pprietatib⁹ uene
nosis dicunt̃ cãe ex pte uirtutis. qa p̃prie uene
nositas est quedã pprietas post cõplexionem
sicut uirtus mẽbri etiã qa uenenositas opponi
tur ipi uirtuti. Et tũc exponem⁹ textũ. Cõitas
uero. i. cõmunis cã instrumẽto & uirtuti est
ut instrumẽto accidat nocumentũ. i. cã nocens
ꝓueniens ad hº ut noceat uirtuti. s. p pprieta
tem quẽadmodũ frigus uehemẽs. i. uenenosũ
Extrinsecus. i. cã extrinseca ut iusquiamo uel
opio aut pũctura ut scorpionis aut ex humoꝝ
i. uenenoso frigido. s. spermate congelato cor
rupto. Aut ex calore uehemẽti sup. & uenено
so sicut apostema. Adustione. s. a uentis uene
nosis p̃uis. & alia ut pũcturis serpentũ & si
milibus. ¶ Tertius modus dicendi ẽ qđ solam
malã cõplexionẽ frigidã uocet hic cãm cõez in
strumẽto & uirtuti motiue. & hº qa mala cõ
plexio frigida per se cõtrariaꝝ uirtuti motiue
& ideo potest dici cã ex pte uirtutis. ſz inquã
tuz est dispositio materialis dicit̃ etiã cã ex p
te instrumẽti. Dicit̃ aut̃ frigiditas per se cõ
trariari uirtuti tripliciter. qa cõtrariatur mo
tui qui ẽ operatio uirtutis cũ frigiditas ĩmo
bilitet. & qa cõtrariaꝝ spiritui. & qa contra
riaꝝ directe cõplexioni cũ qua fundaꝝ uirtus
& operaꝝ. qa in omni tali uincit calor ut alias
declarauim⁹. Ista aut̃ frigiditas inducitur a
causis per se infrigidantib⁹ que sunt uel infri
gidãtes absolute ut aer frigid⁹ uel ifrigidan
tes cũ uenenositate ut pũcture animaliũ frigi
doꝝ uenenosoꝝ. inducit̃ eniz talis frigiditas p
accidẽs ut a cãis calefacientib⁹ que resoluẽdo
infrigidãt. ergo. A. hic solũ enumerat comple
xionẽ frigidã malã. Et dic̃ cõitas. i. cuz p cõita
tez ẽ ut instrumẽto accidat nocumẽtũ. i. cã nocẽs
. s. frig⁹ ꝓueniẽs ad hº ut noceat uirtuti. s. p̃n
cipaliter & directe quẽadmodũ aduẽit ei fri
gus uehemẽs extrinsec⁹ ut ab aere ul⁹ medicis
frigidis &c̃. Aut sup. aduenit frigus ex caloꝝ
uehementi sicut aput ideſt post adustionez. i.
fortem calorem aeris adustiuum qui resoluẽ
do infrigidat & facit deficere uirtutẽ motiuã
& alia ideſt alie res calefacientes ut balneum.
Hec exspõ confirmaꝝ ab. A. liº. i. fen zª caº đ
causis debilitatis mẽbroꝝ cũ dicit Operatio
eius. s. caloris opationũ frigitatis in stupoꝝ ẽ
similis ꝓpterea qđ corrũpit complexionẽ spi
ritus. s resoluẽdo quẽadmodũ accidit ei qui
multã in balneo fecit morã. Iaz aũt sciuisti q̃
tremor uirtuti motiuẽ sicut stupor sensibi
li. ¶ Quarto ꝓpõt dici qđ cãe ex parte uirtutis
dicunt̃ que multũ imp̃mũt in spiritu. s. accidẽ
tia aie & cohitus. Et qa frigiditas multuz in
spiritu iprimit iõ dicit̃ causa ex pte uirtutis
Dicit̃ ẽt ex parte instrumẽti qa ẽt opillat con
gelando ¶ AVT ADVENIT. Hic est secũ
dus modus exponẽdi cãs cões instrumento &
uirtuti. Considerandu aũt q̃ dupliciter põt
littera exponi siue intelligi. p̃mo qđ alicui ho
mini aduenit simul cã ex pte uirtutis & suuz
nocumentũ uerbigẽa. quia timet uel gaudet
subito & cũ hoc hẽt cãm tremoris corpoream
siue ex pte instrumẽti. uerbigr̃a qa ꝓpter usũ
ebrietatis hẽt molitiez in neruis p̃ntigit̃ con
curreꝝ hee due cause & duo nocumẽta cãruz
& facere tremorẽ et possibile est quod utraq;
causa per se sit sufficiẽs ĩ faciendo tremorem
& possibile est quod una iuuet aliam licet oc
cultatur quandoq; tremor in utentib⁹ ebrieta
te. qa nõduz imp̃llit licet cũ pauco tremoꝝ ul⁹
ira tremũt. ¶ Secũdo mõ põt exponi q̃ alicui
homini eueniũt cãe resoluentes spiritus & cõ
gellãtes & iste dicuntur ex pte uirtutis & ex
alia parte aduenĩut male cõplexiones que se
cundũ se non cõgelarẽt nec resoluerent. sed no
ceret alio mõ. s. disponẽdo organũ & iõ dicun
tur iste esse dispões instrumẽtoꝝ simul g⁹. iũ
cte dicunt̃ cãe scđm cõitatẽ. s. ex pte uirtutis
& ex pte instrumẽti. p̃ma tñ expositio ẽ meliõ
¶ TREMOR. Hic ponit diuersitatẽ tremoris
ex parte subiecti. & p̃mo facit hoc zº ponit cõ
parationẽ iter cãs tremoris. Ibi zª. Et cã qdẽ
p̃ma in duo. p̃mo ponit diuersitatẽ dictaz. zº
assignat cãm cuiusdã. Ibi zª. Et q̃ñq;. Dic̃ pº
qđ tremor q̃ñq; est in oĩbus mẽbris. s. capite
corpore manibus & pedibus. q̃ñq; est i corpoꝝ
. s. toto p̃ter caput. & q̃ñq; ẽ ecõtra qa in solo
capite. Et cã haꝝ diuersitatũ est qa nocumen
tuz ẽ in aliquo neruo & non in oĩbus. Con
siderandũ qđ licet tremor qui ẽ accidẽs uolũ
tarij motus frequẽti⁹ cõtingat in uno mẽbro
q̃ in toto & hoc quia plus cõtingit unũ neruũ
uel musculum unius mẽbri noceri quã totius

corporis nertos uel muſculos tñ etiaz pōt to
ti corpori aduenire tremor qui eſt accidēs uo
luntarij motꝰ qa omnibꝰ lacertis pōt aduenire
talis ḋbilitas. Iſte tñ tremor cōis toti corpori
qui fit a debilitate uirtutis motiue & mēbri
q̄uitate ñ eſt ille tremor cōis toti qui fit a for
ti rigore uel qui eſt fortis rigor. ¶ Sz dubitaꝫ
q̄re tremor qui ē accidens uolūtarie uirtutis
fit frequētius in mēbro uno. ſed tremor qui ē
rigor fortis uel cōcuſſio in rigore fit frequen
ter i toto & nō uidemꝰ qđ fiat in mēbro uno
unde. C. in libello de tremore & rigore &ē.
tremor eſt nocumentū accidēs in mēbro & ri
gor nō eſt nocumentū accidēs n ſi toti corpori
In hac queſtione dicā ſicut fugiēs, pº difficul
to eaz. nam bene dicimꝰ quaſdā ptes corporis
rigere ut manus uel pedes ut probleumatū.
2ª. Et ſumiē rigor pro quadaz circūinfrigida
tione. Sz tñ rigor cōcuſſiuꝰ qui nō fit ſpaſmꝰ
fiens nō uideē appropriari uni ſoli parti ſine
alia ſi eniz manus cōcutiaē aut ē tremor qui ē
accidēs uolūtarie uirtutis aut ſpaſmus fiens
aut iectigatiōis modus cōiter igiē non fit pti
cularis rigor. ſ. cōcuſſio pticularis qualis eſt i
toto ꝓpter frigꝰ q̄rtane. dico igiē qđ ſi cauſa
tremoris in rigore ponaē motus expulſiue ut
uideē. 5. de accidēti nō facile ē inuenire cāz. ſi
autē cā ponaē caloris reuerberatio. qa hec nō
fit fortis & agitatiua niſi in toto calido leuiꝰ
eſt in hoc cām uidere. Aliis ergo nūc dimitto
qa nimis ꝓlongarem. ¶ ET Q VANDO
Q VE. Hic ponit quādaz diuerſitatē tremo
ris & cām eius & eſt queſtio de qua dubitaē
ꝓmo capº. cōti. de tremore. ſ. quare accidit tre
mor quādoq; quibuſdā in manibꝰ & nō i pe
dibus & motiuū eſt hoc. ſi eniz nerui manus
ſunt leſi ꝓpter leſionē in nucha multomagis
debēt eſſe leſi nerui pedis qui naſcuntur ſub
illis. ¶ Aſſignat ergo tres cās. pria cā eſt qa
cā que facit tremorē non ꝓcedat ex uucha ſz ē
in ramis neruoꝝ penetrantibus ad manus &
extra nuchā & ab extra uenit eis cā. Secūda cā
eſt qa licet cā incipiat a nucha & inde oriatur
uerbi gr̄tia aliq̄ materia flegmatica fluit a ꝑnº
nuche tñ natura ſtatiz expellit eā ad ꝓpinq̄o
ra loca que poſt talia ſunt ꝓncipia neruoꝝ ma
nus & latus ꝓpinquius. ſ. latꝰ ſurſuz q̄ ē ꝓpi
quiꝰ materie ꝓcedēti ab origie nuche quā latꝰ
deorſuz. In hac ergo expulſiōe natura defen
dit nuchā que eſt nobilior ut materia nō pene
tret i nuchā & ut nō aſſequaē finē ſuū. ſ. q ē
nocere toti nuche. ¶ 3ª cā ē fūdata ſup iſta pro
poſitōe ſpiritꝰ motiuꝰ ē fortis i uirtute et ma
gis uincēs in quātitate i ptibus corporis infe
rioribus. ſ. coſſis & cruribus. Iſtaz ꝓpoſitio
nez probat in illis mēbris ſpiritus motiuus
eſt fortior in quibꝰ ē maior neceſſitas illiꝰ ſpi
ritus ſiue motus facti per ſpiritū. ſed in mē
bris iferioribus habūdat neceſſitas motꝰ &
ſpiritus motiui pluſ q̄ in ſupioribus. ſ. mani
bus huiꝰ rationis ponit minorē dicens ſcđm
neceſſitatē illoꝝ mēbroꝝ. i. ſcđz neceſſitatem
quaz hñt illa mēbra de ſuo ſimili. i. de ſpiritu
motiuo ſiue de opatiōe motiua. & hic ē unus
modus loq̄ndi Auic. in plurib locis. Ex hoc
inferē cōcluº ꝓncipalis, naz ſtante una cā noci
tiua in nucha magis patiēē nerui manus, q̄
nerui cruriuz & coſſaꝝ & hoc qa illi ſunt de
biliores in uirtute motiua. ſed nerui partium
iferioꝝ ſunt fortiores. ſed ptes fortiores non
ita ꝑpatiunē ut debiles nec patiunē niſi arcāis
uirtuoſis & potētibus. & iō ſi patiē inſtrumē
tū forte partiū iferioꝝ hoc ē quia cōfortatur
ſup alio cauſe hoc ē. qa addiē cāe in fortitudi
ne. Cauſa. n. una potuit ipediē motū manꝰ q̄
occurrūt nuche illa cā ſed eadē non potuit im
pedire motū ꝓpriaꝝ partiū inferioꝝ ꝓpter il
loꝝ fortitudinē. ſi ergo impediat ē quia addi
tio facta ē in uirtute illius cāe. unde ſupat ma
nus aūt nō ē ita. ſ. ſicut ē de partibus iferiori
bus qa impediri pōt a cā non multum forti.
Aliter tñ alias expoſui partē que dicit qđ ſi
patiē iſtrumentuz i. ſi paſſio aduenīat nuche
cōfortaē eiꝰ ſeperatio. i. eſt ita fortis pars in
ferior qđ pōt ſuperaē cāe impſſionē & non
noceri. ſed manus non ē ita. utraq; tñ expoſi
tio in idē recidit. ¶ Cōſiderandū ꝙ iſte tres
cāe differūt abinuicē. qa due ꝓme ponūt cām
nocentē extra nuchaz. 3ª cā concedit qđ q̄uis
cā nocēs ſit in nucha. tñ poſſunt noceri manus
qa debiliores & non pedes quia fortior in eis
eſt ſpiritus motiuus. ſed ꝓma cauſa differt a
2ª. qa ꝓma cā ponit nocumentū non habeē ꝓn
cipiū a nucha. Sed 2ª cā ponit cām aūcedētez
illius nocumēti fuiſſe priꝰ in nucha. ſed pelli
extra ad loca & latus manū ſiē ad ꝓpinquio
ra. ¶ Dubitaē utrū ſpiritus motiuus & uirtꝰ
motiua ſit fortior in iferioribꝰ corporis quā
in ſupioribus. uideē qđ nō mēbra ꝓpinquio
ra mēbris que ſunt fons caloris & ſpiritus
aīalis uidenē fortiora i ſpiritu motiuo. Nam
calor cordis & cerebri ſunt motiui ut alias de
clarauimꝰ liz Auic. plus ſentiat de caloē cor
dis ut 2º colliget &z 3º. ſed manus ſunt ꝓpin
quiores illis ut Gal. ꝓnoſticoꝝ. 2º cōmēto 3º
Et Serap. quarto breuiarij. 7º. caº. ¶ Ampliꝰ
Serap. 4º. breuiarij. 7º. caº. aſſignās cauſam
qđ manus ydropicoꝝ nō tumeſcūt ſiē pedes
aſſignat cām quia ſunt facilioris motꝰ q̄ pe
des & ēt ſunt multoꝝ motuū ergo eſt maior
neceſſitas motus & ſpiritus motiui in maiꝰ
q̄ in pedibꝰ. ¶ Amplius 3º de anima ponitur

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 68 sur 455

manus organū organoꝝ & ꝑbleumatū 3°.4° ꝑbleumate inuiť.g° indiget mꝫto ſpiritu motiuo quia ex hoc uel ad hoc ē hoc organū. Amplius conceſſo qđ Auic.diē uidetur poſſe contrariū oſtendi ſic duabus uirtutibus exiſtēti bus in uno mēbro per unam uiam delatis una fortі & alia debili occurrēte una cā nociua impediť & fortis taliter & remanet debilis ut apparet de ſenſu & motu ſi.n.per unū neruū ferantur ad menbrum & leſo illo membro adueniat nocumentum poteſt auferi motus q conſiſtit ī agere & fortior eſt. & remanebit ſenſus qui conſiſtit in pati & eſt debilior ut ponit Galienus quarto de accidenti & morbo .ergo eadem ratione occurrente una cauſa in diuerſis ꝓtibus habētibꝫ uirtutē motiuā diuerſa una fortior reliqua debilior remanebit uirtus debilioris et nocebitur uirtus fortioris ¶ In cōtrariū ē Auic. Dicendū quod ī ꝓtibus inferioribꝫ corporis ſpiritꝫ motiuꝫ et uirtus ē fortior quā in ſupioribꝫ.ſ. manibus dico naturaliter.hoc declarať ex ꝑte iſtrumentoꝝ.ſ.neruoꝝ & ex ꝑte finis ¶ Prio ex ꝑte neruoꝝ qa nerui motiui i inferioribꝫ ſunt ſolidiores & fixiores quā ī ſuperioribꝫ & ſic ſpiritꝫ groſſiores & minus ſenſibiles ſeu paſſibiles & hoc apparet ex duobꝫ ꝓmo qa nerui quāto plus elonganť a cerebro & nucha tanto ex hꝰ plus acqrunt de ſoliditate & duricie ut cōiter cōceſſuꝫ eſt.Secūdo qa qñ ad aliquā ꝓticulaꝫ mittiť neruus ꝓſenſu & ꝓ motu & ſenſum illiꝫ ꝓticule opꝫ eſſe certū expedit neruū ſenta entē eſſe molē ut.Gal' ponit in li°.i 6.de utilitate ꝓticulaꝝ z° cap°.ſed qñ ſenſuꝫ nō expediebat ſic eſſe certū potuit neruus ſic eſſe durior ꝓpter motū.nūc manus plus apropinquāt cerebro & nuche molliori.ſimiliter habēt certitudinē multā tactus.unde Auic. ifra cap°.de ſtupore ponit qđ ī tactu pedis reſpectu tactꝫ manus ē ſicut ſtupor.g° eaꝝ nerui erūt molliores quā nerui cruriū & pedū. Secundo declarať hoc ex ꝑte finis.naꝫ ꝑtes inferiores portant totū onus corporis ſuſtentādo & tranſferendo de loco ad locū & tanta uirtꝫ ſuſtētatiua totiꝫ in quolibet crure ſolo oportꝫ qđ ſit undť Gal'.5°.de utilitate ꝓticularū 6° cap°.i ambulando alteꝝ cruriū mouet & alteꝝ firmatū in terra totā portat corporis noſtri mollē. Idē etiā ponit.i 7 libro ultio cap°.Apparet igitur qđ uirtus motiua & ſpiritꝫ motiuꝫ fortior eſt in inferioribus quā in ſupioribus ut ſicut ſolidiores ſunt nerui ita ſuo mō ſpiritus motiui & ita dicā etiam minus paſſibiles ab occurēti bus cauſis. Conſiderādū aūt ꝙ uirtus motiua dicť non ſolum ꝓgreſſiua ſꝫ ſubſtentatiua. Conſiderandum autem qđ ſꝫ uirtus motiua ī ſiferioribus ſit fortior tñ ī māibus ē dearticulatior.plures.n.articulatōes et artificioſos motus faciūt māus quā pedes ut appet ī opibus artiū & ex hoc dicť organū organoꝝ ſecundū unū modum dicendi ¶ Ad cōtrariū dicendꝫ qđ ꝓma ꝓpoſitio nō eſt cōcedēda ſimpliciter. naꝫ calor operatiuꝫ nō dať mēbris ſecūduꝫ ꝓpinquitatē ſitualē ſꝫ z^m neceſſitatē finis.plus eniꝫ caloris opatiui dať epati & teſticulꝭ quā panicꝭ tegēti coſtas & tñ epar & teſticꝭ rēotiores ſunt a corde dico aūt caloris operatiui ꝓp cām quā perpēdere debes ¶ Ad z^am rōeꝫ dicēdū qđ nō ſeqť conſequentia palpebra eſt mꝫtoꝝ motuū g° eſt fortioꝝ motuū palpebra eniꝫ plures motꝫ facit quā pes uel manꝫ aut nō pautiores.tñ nō eſt fortior ī motibꝫ ¶ Vel aliter dicendū qđ pluriū motuū uel non pautioꝝ eſt crus quā manꝫ.ſunt eniꝫ cruriuꝫ opatiōes ambulatio curſus ſtatio & ſaltatio quo dāmō.manus autē in genere nō plures habet motus iſtis licet dearticulatiōes multas particulares habeat ¶ Sꝫ tu diceres quomō ergo uerificať cā data a Serap.dicēdū qđ ꝓma cā quā ibi dat eſt uerior.z^a cā uerificať qa pluralitas motuū ſecundum numeꝝ.ſ. ex multis dearticulatis motibꝫ eſt cā multe reſolutiōis ſicut dicimus ꝙ motus non fortis & multus plus reſoluit quā fortis nō multus ut Auic. ꝓmo libro ſen z^a de his que ex motu ꝓueniūt ¶ Ad tertiā dicendū ꝙ manus ē organū organoꝝ non qa fortior in motu ſed quia ē dearticulator motuū artificialiū ¶ Ad quartū dicē dum qđ ſ.fitudo nō tenet.comparat.n.potentiaꝫ actiuā & potētiaꝫ paſſiuā ad duas potētias actiuas.In ꝓma compatiōe potentie actiue.ſ.motiue ad paſſuꝫ ſenſitiuū ē uerū ꝙniaꝫ qñ ꝑ eūdeꝫ neruū portať aduenīēte cā nocēte.ita ꝙ impꝫmat aliquid ipediť motus qui ī diget pluri ſpiritu. ſed qa tactus eiuſdē partis.i.ſenſaꝰ per tactū pōt fieri cū pauco ſpiritu iō remanebit ſenſus tactus nō ſic aūt ē cōparādo duas particulas quaꝝ una eſt fortis in uirtute actiua & in poſſe reſiſteē & alia ē debilis ī illa uirtute.Naꝫ occurrēte cā nocēte particula debilis ſtari patieť nō potēs reſiſtere.Fortis aūt particula nō ſic patitur ¶ Sꝫ tu diceres. Hic ꝑſupponiť qđ cā occurrat eideꝫ parti.ſ.principio nuche.Dicendū qđ uerū eſt Sed nerui iferiores duriores nō ſic alterabūtur ſucceſſiue ſic ſupiores.ēt uirtus tractiua ſpirituū erit fortior in inferioribus &c̄. Hic tñ eſſꝫ ſpeculandū & difficultandū ſꝫ omitto

¶ ET CAVSA Q VIDEM. Hic cōperat cās tremoris.& dicit qđ cā que utplurimū facit euenire tremorē fixū eſt frigiditas.cā ē ꝓmo quia nerui paratiores ſunt pati ab iſtis.ſ.fri

gido & huīdo & frigidē & huide eg̃tudines ad neruos magis festinãt. Secūda cã est. quia frigiditas & humiditas sunt q̃litates magis impediẽtes uirtutẽ motiuã ut sup̃ apparuit ca° de paralisi. ¶ Dubitaẽ quia siccitas facit tremorẽ fixiorẽ quã frigiditas & humiditas cū difficilius sit siccū humectare ¶ Dicendum tripliciter. ṗmo qđ q̃uis faciat tremorez fixiorem nõ tñ dominaẽ i faciẽdo euenire frequenter. z° qđ hic fixus tremor accipiẽ ut cõtra distinguiẽ tremoribꝰ huiusmõi subito accidentibus & euenientibus in accidentibꝰ anie. 3° qđ tremor a siccitate. s. idurando musculos non est uerus tremor ¶ Considerandū ṗmo ꝙ frigus ponit in neruis malã cõplexionẽ & in h° dicit debilitãs neruos. cõgelat ẽt spiritꝰ & i hoc dixit & spiritꝰ. qđ dic̃ de hūido p3 ex sup̃ dc̃is. ¶ ET YPO. Q VIDEM. Hic ad cõplendã scientiã de tremore dedit cano. tres. ibi secundus. & scias. ibi tertius. & tremor. Prĩa in duas. ṗmo ponit cano. qui ẽ affo. Ypocratis. z° ponit expositionẽ eius. ibi. 2ª. Gal. uero. Primo dicit quod Ypo. dixit. 6ª. pticula affo. cui accidit in febre causon tremor alienatio soluit. ¶ GALIENVS Q VIDEM. Hic ponit p° expositionẽ Galieni. z° suã. ibi 2ª uerumtamẽ Dicit ṗmo qđ Gal. in cõmento illiꝰ afforismi nõ cõcedit hunc afforismũ. s. esse ypo. ex eo ꝙ ad ypo. mentẽ nõ uadit qa ypo. cõsueuit dicere ex accidẽtibus morbi pfectã eoꝝ solutionẽ sed in hoc casu si soluiẽ causon tñ alia passio nõ minus periculosa inducitur. s. alienatio. ¶ VERVNTAMEN. Hic remouẽs Galieni expositionẽ dicit qđ secundũ rei ueritatẽ afforismus nõ ẽ falsus habẽs modum uerificandi imo ẽ uerificabilis & hẽt modũ. Consideranduz autẽ, qđ duos ueros intellectus dat huic afforismo Auic. 4° lib° fen ṗma ca°. đ causõe Vnus intellectꝰ ẽ qđ causoni coniungiẽ trẽor uerus. & h° ex materia frigida humida molificãte neruos dissoluta a causone. tunc si supuenit alienatio sig̃ficat cerebri calefactionẽ & ex hoc neruoꝝ. unde potest fieri trẽoris curaº Alter modus ẽ ut itelligas p̃ textus trãspositionẽ qđ in causone fiat alienaº. & trẽor supueniẽs sig̃ficãs expulsionẽ resoluat causonem & alienationẽ. Istos modos nõ declaramꝰ. hic tñ cõiter dicit qđ Gal. i cõmento illo itelligit qđ alienatio nõ curat quia sit causa curans. sz bene uult quod curat quia sit signuz cure. ¶ ET SCIAS. Hic ẽ secundus canon in quo uituperaẽ magis tremor lateris sinistri. Considerandũ qđ quidã dixerũt qđ tremor lateris sinistri cõsideraẽ ul rõe cure & si ceſt praeuior. qa uirtꝰ in latere sinistro ẽ debilior. uel rõe causẽ & si ceſt minꝰ p̃uus qa a minori cã fit eo qđ cũ sit debilis siue debiliꝰ lat9 & frigidius a dẽbiliori cã incidit tremorẽ respectu lateris dextri ut patet illo affo. secũde pticꝭe. In morbis minꝰ. de hoc diximus sup̃ breuiter in cap° de palisi. ¶ ET TREMOR. Hic est tertiꝰ canon ¶ Considerãdũ qđ trẽor senũ uel est a frigiditate & siccitate senili qua aliqs senex põt tremere licet non omnis senex & talꝭ tremor nõ remoueẽ beneficio medicine sic̃ nec dispositio senilis. Vel talis tremor ẽ materialis a materia frigida & humida & talis etiaz non remouetur aut raro propter defectũ uirtutis eoꝝ. proprie si sunt multum senes sicut etiã dic̃ ypo. qđ brãchi & corize i ualđ senibꝰ nõ maturantur. ¶ SIGNA. Considerãdũ qđ cause tremoris que sunt ex parte uirtutis sunt accidẽtia aie & sunt nota. Cause uero q̃ sunt ex parte istrumenti sunt ẽt note. s. molificatio opilatio & exiccatio. opillatio cognoscit ex ca° de paralisi & ca° de spasmo & relique cãe sunt note & ideo dixit. Signa aũt sunt cãe predicte.

FAC &c̃. Hic ponit curã. Et primo in sermone cõi siue aggregatiuo. secundo in speciali. Ibi 2ª. Et si est. ¶ Consideranduz circa primã partẽ ꝙ curã tremoris uult itelligi ordinati ex cura paralisis & spasmi & ideo breuiter & cõfuse hic p̃ transit. Innuit g° hic curã q̃tuz ad p̃parationez materie. ṗmũ cum dixit apertiõe opilationũ. z° q̃tum ad eũonez cũ dixit. & euacuatiõe ex quo sequitur destructio molificatiõis. 3° q̃tum ad neruoꝝ cõfortationẽ ex medicis sciuisti superius. 4° quãtuz ad rectificationẽ complexiõis siue sit siccitas siue frigiditas. ¶ COMPRESIONE uero. i. fricatiõe forti. ¶ ET FRICATIONE. s. nõ sic forti. resoluũtur materie & calor uigorat. EXPVLsione. s. per disteria. ET SECVNDVM. ꝙ ostẽdimus &c̃. quasi dicat generaliter cuz oĩbus dictis in cura generali. i. sen quarto ca° đ cura paralisis. BALNEVM in aquis maris. i. tine ¶ ET BALNEA. i. aque naturaliter tales ¶ ARSENICI. i. auripigmẽti. ASPALTI. i. napte de qua serap. capitulũ facit. DIXIT bis in aquis maris qa in aquis salsis. naturaliter uel artificialiter uel in eis puris uel commixtis cũ aliis. ET SI &c̃. ¶ Hic dearticulatius ponit curã & ṗmo per medicinas. z° per dietaz. Ibi 2ª. Et oportet. Prima in duas. ṗmo ponit curã sedm diuersitatez cãꝝ. z° secunduz diuersitatẽ partiũ. Ibi 2ª. Et si tremor. Prima in tres secundũ qđ tres modos ponit cur̃ tre

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 70 sur 455

moris secundus tres cās. ꝑmo eius que fit a frigore. 2° ab ebrietate. 3° ab humorib⁹ grossis opilātibus. Ibi 2ª. & si. Ibi 3ª ¶ Si aūt. Cura aūt tremoris ab accidētibus aīe est nota & ēt ab aliis causis quas uidet omittere. Q ue primo dicit patēt. ¶ Cōsiderandū circa secū dā partē qđ per eūones possum⁹ intelligere euacuationē p uomitū & disteria. Si ebrietas nōdus imꝑsit multiplicādo materias in ueis uel eūonē per uomitū & cum solutiuis qñ iā multiplicauit materias. reliq aūt que ponit de oleis sunt ad resoluendū & cōfortandum. ¶ ANDOCHOCA dicit qđ ē trifoliū & uidetur qđ cōferat huidus & siccū. sed huidū cōfortat ¶ SI AVTEM. Considerandū qđ tremor ex huōribus subtilibus. s. ibibitis aut grossis. s. nō sic aptis ibibitiōi. aut est recens aut antiquatus & cōfirmat⁹. iō dicit. Aut cō firmat ¶ Considerandū ꝙ huius treōris curā Auic. multū abreuiat. & q̄si cōfundit qa uult te scire eam ex canonib⁹ prima sen & 2ª hu⁹ iam ꝑmissis. In summa tñ curā ponit per extrinseca ꝑmo. & p° per uētosas ut calefiāt loca. uel si materia ē sanguinea scarificet locus 2° per tinas dictas supꝑ in qbus est resolutio materie & cōforta°. Intelligit aūt ꝙ si expedit ꝓcedāt eūones secundū generalē doctrinā can dictoꝝ. 2° ponit curā per itrinseca ¶ Vbi cōsiderandū qđ per finē rei debem⁹ itellige re uel ꝓcessus cure quasi dicat prius incipe a leuiorib⁹ medicis ut sunt yere cōitatis. s. yerē leues & calefaciētia leuia. Sed ī ꝓcessu dabis fortia calefacientia ut castoreum & yeras magnas que sunt fortiter euacuātes ut yera hermetis uel ruffi uel yera diacolloquintidos.

¶ VEL IN fine. i. in finali & ultīa curatiōe qñ alia nō ualēt & redit fere in idē hec expositio & prior. ¶ PILLVLE de ruta & scolopendria qa exiccāt & resoluūt ¶ CEREBRVM leporis. Scitū est supꝑ qđ habet ꝑprietatem. Assatur autē ut remittat eius humiditas.

¶ SIRVPVS etiam mellinus Potest sūmi ꝑ aqua & melle. & potest sūmi ꝑ sirupis usualibus ad neruoꝝ cōfortationē ut qui dicit de sticados factus cū melle qa plusq̄ zucharum abstergit & calefacit ¶ DINVCHIVM. Dicit a qbusdaꝝ ꝙ sunt folia arboris balsami & si nō habēt summat xilobalsamuꝝ alia litera habet xiloaloes. Alii dicūt quod sunt folia rute. Alij dicūt qđ est sisamum ¶ SEMEN malue in hoc habet proprietatē. uel ponit ad refrenandū siccitatē alteri⁹ medicie ne diffortiter exiccet. Succus autē eupatorij ē exiccās & calefaciēs ¶ ET VELOCITER. Q uare in tremore materiali sis statiꝝ sollicitus de cura que ē dicta in cap°. de mollificatiōe & h° ut nō cōfirmetur passio & ne materia pfecte inbibatur. postea enim curatio non ualebit.

¶ ET SI TREMOR. Hic ponit curaꝝ trēoris qui est in capite docēs alterare materiā et cōfortare neruos cū sticados & curare cū yera pigra. s. cōi data sicut ē uel factis ex eaꝝ pīs uel dissoluta cū sirupo mellino secūdū qđ tibi apparet uel secūdū diuersitatē infirmoꝝ ī ꝓfundo sumere ¶ PILLVLE COCHIE. Iste dant in. 3. ii. qa forsan nō sunt ille qbus cōiter utimur. de istis eni in hac cura sufficit. 3. i. uel. 3. i. &. ℈. & raro ad. 3. ii. ascendimus. unde ēt ꝙrto can. sen. 7ª. cap°. de cura alopicie in fine docet dare puberib⁹. s. circa quatuordecimū annū solū 3. ℈. pilluaꝝ cochiaꝝ. h° ergo signū est qđ ipe sunt aput eos diuersaꝝ descriptionum sicut etiā aput nos. Hic lau. lo cochias secundū Rasiꝝ. 9°. tractatu almansoris ꝑmo ca⁹ tempus autē qđ hic ponit. s. de. x. dieb⁹ nō est sumendū pūctualiter sꝫ existimatiue ut tibi uidetur. 3oar uero lib° 2° tractatu. 7°. c. 2°. &. c. i 9. in qbusdā suis solutiuis ꝑ q̄libet sella ī terꝑponit duos dies iter unā dosiꝝ & aliā & totuꝝ ē extimatiuū iudiciū. Rasis enī nono. tractatu de paralisi docꝫ solū tres dies iterꝑōere ¶ ET OPORTET. Hic ponit curā per dietam debet esse uelocis digestionis ne ꝓpter morā in stomacho caput repleat. ¶ VINVM ¶ NOCET. Iam dictum est supra capitulo de paralisi quomodo nocet & quomodo non. ¶ AQVA FRIGIDA Silicet actu uel aquatilis & glacialis. ¶ Aqua plutialis ē melior quia subtilis cito resolubilis & alterabilis Multa fleubothomia nocet multiplicando uictoriaꝝ frigiditatis & frigidoꝝ humoꝝ. a qui bus utplurimū fit tremor. si tū cā tremoris esset sanguis habūdantia flobothomia curat illū ut curata fuit illa ancilla sancomuti de. q̄ recitat Gal auctoritate ypo. in libello đ rigore & tremoē & iectigatiōe & spasmo qnto. c.

¶ QVS dictiōis hui⁹ stupor. Iaꝫ cō pleuit sermonē de tremore. Hic determinat de stupoē. & primo ostēdo quid sit stupor & causas & diuersitates. 2° ponit signa. 3° curam. 2ª ibi ipsa eadē. ibi 3ª. & cura Prima ī quatuor. primo ostēdit quid sit stupor. 2° ponit causas 3° ponit diuersitates ex parte loci. quarto ponit quosdam can. ib 2ª causa autē ibi 3ª cause uero. ibi 4ª Cum ergo posuerat. Prima in duas primo premittēdo multiplicē esse significationē dictionis huius stupor ponit enim primo unū significatū stuporis 2° aliud. ibi 2ª. Nos uero. Dicit ꝑmo qđ hoc nomē stupor qñq̄ sumit ꝑ paralisi ita qđ sunt nomina sinonima & qñq̄ est. qa paralisis est ablatio sensus &

motus. Ideo qñq; ſtupor p hoc ſumit̃. HIC NOS. ṗmo ṗmittit ſignificatū hui⁹ nominis ſtupor. z° illud qđ dixit ꝓbat. 3° reōuet du⁹ Ibi z⁴. qñq;. Ibi 3⁴. quis. Dicit ṗmo qđ nos & multi dicim⁹ qđ ſtupor ē &c̃ ¶ Conſiderandū qđ ſignificatū ſtuporis ṗmo modo eſt impropꝛiꝫ & eſt idē qđ paraliſis & cum ꝓpa paraliſis uideꝛ qđ ſit principaliter nocumentū i uirtute motiua qđ eſt ablatio cū relaxatione. ideo ſic ē ſtupor ſed ſignificatū ſecundū eſt uerius & ē principal⁹ nocumentū in ſenſu tact⁹ .ſ. diminutio uel ablatio cui pōt cōiungi treꝛ aut paraliſis. ¶ Dubitaꝛ quo ſtupor eſt morbus officialis. Dicendū qđ ē morbus i poris .ſ. epilatiōis aut dilatatiōis eoꝝ ſecundū q ui derur cōiliatori. aut eſt ibi morbus i ſitu qñ cōiungit illi tremor ſiue mollificaᵒ .i. laxitas cum ꝓhibitione motus & tūc dicit ꝓprie paraliſis. Illi uero qui dicūt ꝙ omnis diſpoſitio nocēs actibus organicoꝝ mēbroꝝ ē morb⁹ organicus eo qđ opatiōes ſenſus & motus ſunt opationes organicoꝝ faciliter ſaluant quomō ſtupor tremor & paraliſis ſint orgāici morbi ſiue officiales. Nos uero de his non curamus qa redirem⁹ ad ṗncipia ſen ſecūda ṗmi cano. ¶ Q VONIAM &c̃. Hic qa dixerat quod in debili ſtupore eſt tremor ſed i forti ē molli ficatio ꝓbat hoc. & arguit ſic cū uirt⁹ motiua prohibeꝛ .i. impediꝛ a penetratiōe tunc fit tremor. ſ. qñ nō omnino ꝓhibeꝛ aut mollificaᵒ qa cū ex toto ꝓhibeꝛ. Sꝫ cū fit nocumētū i ſenſu tactuali qđ eſt ſtupor tūc impediꝛ uirt⁹ motiua a penetratiōe quare &c̃ ¶ Dubitaꝛ unde tenet iſta cōſequētia qđ qa in ſtupore ꝓhibeꝛ uirt⁹ ſenſualis ſiue ſenſibilis qđ propter hoc ꝓhibeaꝛ etiā motiua ¶ Dicendū qđ ꝓhibitio ſpirit⁹ a penetratiōe fit utplurimū uel ꝓpter cām in ṗn° uel ꝓpter cām in uia. quecūq; aūt cauſe in ṗncipio ut nocumēta cerebri uel i uia ut modi opilationū ꝓhibēt ſenſibiles ſpiritus penetrare & ꝓhibent etiā motiuos ut appet diſcurrēdo i paſſionib⁹ cerebri que ſunt apoplexia epilepſia paliſis uniuerſalis aut uniuerſalis ſpaſm⁹. & diſcurrēdo etiā per cās nocētes neruis opilādo ut patet ex capitulo de paraliſi & ſpaſmo & tetano & tremore & ideo dicit ſicut expoſuim⁹ multociens. qa hoc ē notum ex omnib⁹ capitulis in q̄bus fit ſermo de paſſionib⁹ predictis. ſ. epilepſia apoplexia paraliſi ſpaſmo tetano & tremore. Hic eſſet dubitatio utrū ſtupor ſit actio ſenſus diminuta uel ablata uel corrupta. ſed omittamus hic qa ſatis apparet qđ aliqs ſtupor ē ablatio & aliqs diminutio et cōtingēs eſt qđ cōtingat corruptio ſenſus tact⁹ cū hoc uocabulū extendaꝛ ad ſtupefactiuū dolorē. ¶ Q VANVIS.

Hic remouet dubiū dixerat enim qđ i ſtupore eſt nocumentū in motu. ſ. tremor aut mollificatio quare dubitaꝛ an hoc ſemp ſit uerum. Reſpondet qđ aliqñ eſt in ſenſu tact⁹ nocumētum & non in motu & hoc quia ſenſus tact⁹ defertur per ꝓpriū neruū aliū a neruo per quem defertur mot⁹. & innuit ex hoc ſententiā Gal⁹. quarto de accidēti & morbo quod ſi ad membra defferatur ſenſus & motus per neruum unū ſi noceꝛ ſenſus oportet qđ noceaꝛ motus & nō ecōtra. ſed ſi per duos neruos pōt nocere motus ſine ſenſu & ſenſus ſine motu. ideo membꝛa erit ſtupidū & poterit bñ moueri & hoc uidem⁹ frequēter fieri i manib⁹ et coſſis. ¶ CAVSA AVTEM. Hic determiat đ cauſis ſtuporis & ṗmo de cauſis ex ꝑte uirtutis z° ex ꝑte inſtrumenti. ibi ſecūda. Aut ex parte Dubitaꝛ quare in cap° de tremore cauſas ex ꝑte uirtutis dixit eſſe accidētia anie. Dicēdū qđ aliter nominauit hic cās ex ꝑte uirtutis & aliter ibi. Nā accidētia anie ſunt magis cauſa tremoris quā cā ſtuporis. leuis enim impreſſio & reuocatio caloris intus & extra & uniuerſaliter mot⁹ diuerſus i ſpiritu pōt eſſe cauſa ſubita tremoris in nobis. & iō accidētia q̄ cōiter cōtingūt ꝑter qđ ſint ultima igrediuntur inter cās tremoris nō aūt ꝓprie inter cās ſtuporis. Si igit̃ Auic. uolebat ponē diuiſionem cāꝝ ſtuporis & dicē qđ q̄dam erāt ex parte uirtutis oportuit eū ponē alias cās quā accidētia aīe. uocauit igit̃ illas cās ex parte uirtutis q̄ cānt maxime impēmendo i ſpiritū qui eſt uirtutis lator ꝓprie in ſpiritū uitalē qui ē ſicut ṗncipale & uniuerſale organū i omni opere ut alias declarauim⁹. & iſte cāe ſunt febris fortis acuta q̄ per uiā reſolutiōis ſpirituū uitaliū & pcōſeqns aīalium eſt cā ablatiōis ſenſus & ēt motus ſicut etiā ē ſincopis i qua mēbra extrinſeca priuant̃ ſpiritu uitali & fit ad cor eius congrega°. Dixit aūt qui paſſur⁹ eſt & nō dixit qui actu patiꝛ ut in hoc oſtēderet qđ etiā ſtupor licet coniungaꝛ actuali ſincopi tñ ſtatī ante ſincopī apparet ſtupor qui non eſt ſincopis. unde nō tanta ꝓuatio ſiue reuocatio ſpiritus ſufficit ad ſtuporē & iō pōt prouenire ſtupor anteq̄ ſit ſincopis licet tamē illi apropinquāt. & propter eādez cauſam accidit ſtupor prope mortem ſ. propter priuationez ſpiritum a membris ¶ AVT EX PARTE Hic ponit caſus ſtuporis ſumptas ex parte i ſtrumenti & quia iſte cauſe uidentur hic cōfuſe iō ſic ordinēt hoc modo. Cāe ſtuporis ex parte inſtrumenti in genere ſunt tres. Prima cauſa. Aut corrumpitur complexio inſtrumēti. ſ. nerui propter frigus aut propter caloris ſi propter frigus. prio potu medicine ſecundo

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 72 sur 455

punctura ſcorpiōis.tercio tactu piſcis.aut pp calorem.primo morſu' ſerpentis.ſecundo mora in balneo.tertio febribus incenſiuus.¶ Secunda cauſa aut ingroſſaē ſubſtantia nerui a groſſis humoribus ut ſanguine & flegmate aut ſubtilib⁹ ut colera & melācolia.¶ Tertia aut fit opilatio in neruo aut ex humor bus aut ex apoſtemate uel exitura iuxta neruū unde fit coartatio nerui.aut ligatura aut ſitu.aut alia accidentali cauſa coartante.aut ex dolore ūde effunditur materia ad membrū aut ab humiditate aut ſiccitate.Iſte tamen tres cāe .ſ.ex apoſtemate ligatura & ſitu poſſunt re duci ſub unā cā cōi.ſ.ex coartatiōe¶ Dubitatur nō poſuit cās ex pte utriuſq; ſimul¶ Amplius iſte cauſe ſupra cap°.de tremore ſūt poſite cāe ex pte utriuſq;.ſ.ex pte uirtutis & ex pte inſtrumēti.& hic ponunt cauſe ex parte īſtrumenti¶ Dicendum ad hoc qđ cāe ſtuporis ex pte inſtrumēti dicunt cāe que ſunt diſpoſitiones magis materiales ſiue corporales etiaz que ſunt diſpōes inſtrumēti magis corpulenti ſicut eſt ipm corpus nerui & ideo cōplexiones & opilatōes & ingroſſatōes ſubſtātie neruoz.qa ſunt diſpoſitiōes quedam materiales & organi corpulēti dicunt cāe ex pte inſtrumēti.Inquātuz uero ex iſtis cauſis ſequit diſpoſitio mala in ſpiritu poſſent dici cā ex pte uirtutis¶ Ex qbus apparet ſolutio ad pmū.Nā dicendū qđ.A.dedit intelligi.Ad ſecundū dicendū qđ iſte cāe ſunt poſite ſup cāe ex parte uirtutis & ex pte inſtrumenti ut ex eis fit diſpoſitio in organo corpulēto ut neruo & in organo ſpirituali.Sed hic ſunt poſite cāe ex pte inſtrumēti ut ſunt neruoz diſpoſitōes.Sz tu dices cōtra qa.A.dicit & facit cōtingere illud ppter groſſitiē ſiue groſſitudinē ī ſpiritu aut debilitatē ergo uult qđ iſta cā que eſt ex pte inſtrumēti ſit etiā ex parte uirtutis ſiue ſpiritus¶ Dicendū dupliciter.pmo qđ cā ex parte uirtutis nō ē ex parte cuiuſcūq; ſpiritus.Sed ſpiritus cōis.ſ.uitalis.iſte autem cāe maxime diſponūt ſpiritū animalē.Vel aliter dicenduz & credo meli⁹ ꝙ iſte cāe dicte ex parte iſtrumēti.uerbi gr̄ia.frigus inquātū ſunt diſpōes neruoz dicunt cāe ex parte iſtrumenti.ſed in quantū ſequit ad ipas diſpoſitio in ſpiritu dicunt cāe ex parte uirtutis.Et qa de facto plurime iſtaz cauſaz cauſant diſponendo inſtrumentū corpulētū.ſ.neruū & etiā faciēdo permutationē in ſpiritu ut apparet de cā que ē frigus & etiā que ē calor.ideo iſte cāe dicunt ſiue poſſunt ſimul dici eſſe ex parte uirtutis & etiā ex parte inſtrumēti licet ſub diuerſis cōſiderationib⁹.Et ideo forſan.A. nō curauit ponere cauſas ſtuporis ſumptas ex parte utriuſq; qa iſte ſunt tales.ſ. ille qbus diſponit in cōueniēter neruus & ſpirit⁹ ſicut proprie eſt frigus.Opilatio uero prope ē cā ex pte ſolius inſtrumenti.¶ SCORPIONIS AQVATICI. Dixit forſan ad differentiā ſcorpiōis algerat cuius uenenum eſt caliduz ut quarto canonis fen ſexta aquarici autem frigiduz.

¶ TACTV PISCIS &c¶ Conſiderandū qđ iſte piſcis mirabilis eſt impreſſiōis ſtans etiā in rethi piſcatoris mediāte rethi ſtuporem inducit ut innuitur A.uero.y.ſecūdo celi et mūdi cōmento 4 z°.& a.C.6°.de interioribus q̄rto cap° & 4° de accidēti & morbo & nominatur ab eo turpigo.A. uocat borilie alij credūt qđ ſit p piſcis dictus murica.¶ Conſiderandū qđ littera que dicit facit cōtingere illud pōt referri ad tactū iſtius piſcis & pōt referri ad totum qđ dixit de potu medicie.ſ.frigide ut opij ul' iuſquami & de pūctura ſcorpionis & tactu piſcis & utroq; modo uerificaē ut notū ē¶ Conſiderandū ēt qđ duo dixit.ſ. groſſitudinē in ſpiritu & hoc q̄tum ad effectū frigoris abſolute.Aut ppter debilitatē & hoc dixit ppter propetates malignas cōiunctas his īfrigidationibus¶ AVT CORRVMPIT. Iſta littera pōt habeē duplicē itellectū. unus eſt ꝙ calor per exceſſum gradualē & propetatē maligna ſibi cōiunctā faciat hoc accidēs.ſ.ſtuporē Alio mō qđ calor faciat p accidēs.ſ. reſoluendo ut febris ītenſiua aut mora in balneo. aut reſoluēdo ēt propetate maligna ut uenenuz ſerpentū.eſt.n.uenenū eoz caliduū ut.A.q̄rto can.fen.6ª.i.capitulo de ſerpentib⁹. Aut pp groſſitiē.per hāc groſſitiē debem⁹ intelligē ingroſſationē ſubſtātie pprie neruoz ſic accidit in duritieb⁹ eoz & eſt q̄ſi quedā caloſitas.Et hoc.n.cōtingit ſpirit⁹ nō penetraē.& iō fit ſtupor & ppter hoc uirtus tactiua in pedibus ē ſicut ſtupida reſpectu uirtutis tactiue manuū tangibilia.n.per digitos man⁹ pprie indice optīe diſcernunt.ſed p pedes non ſic.imo pedes reſpectu manuū ſunt ſic ſtupidi & hoc qa cutis pedum ē calloſa groſſa & ſua caro.ſimiliter nerui pedū ſunt groſſi.& iō non ſic penetrabiles a ſpiritu & perconſequēs nō ſunt ſic boni tact¶ Sed cōtra ꝓdicta diceret aliqs ex hoc pōt probari qđ ēt uirtus motiua ſit in pedib⁹ defectu.qa nō pōt penetrare ſpirit⁹ motiuus ppter neruoz inſpiſſationē & groſſitiez¶ Amplius nos uidemus plātas pedū multū ſenſibiles.unde homo ex tactu illaz titillaē¶ Dicendū pmo qđ per efficatiā mouēdi nō requritur ꝙ ſpirit⁹ motiu⁹ penetret ita ad partuas partes & extremas ſicut oz ſpiritū ſenſitiuū p ſenſu nā oz pētraē ad carnē ſub cute quo nō oz penetraē motiuū

alias motiua uirtus uł spiritus motiuus. Ad
secundū dicendū qđ illud ē propter cōsuetu
dinē secundū q uidet sentire. Aristo. pbleu
matū. 36° secundo probleuāte. ¶ Sz tu dices
Aristo. etiaz dicit quod ē propter subtilitatē
cutis ¶ Dicendū quod cuz subtilitate potest
stare grossities. i. densitas. uel dicendū quod
sermo hic non uerificatur de tactu pedis in q̄
libet parte. sed in parte qua cutis & caro est i
grossata siue indurata & calosa facta. Vł ter
tio dicendū qđ tact⁹ pōt esse uelocis receptio
nis & passionis & cuz hoc obtusi indicij siue
mali. Ex^m de luce i oculo debili. Ex^m de cōme
stis in dente cōgelato pes igit licz cito & for
titer patiat a tangibili & hoc dico q̄tuz ad ali
quā partē pedis. unde ex hoc homo titillatur
& cōquerit. tn iudiciū de illo tangibili ē ob
tusuz & stupidū sicut licz homo q hēt dētes
cōgelatos patiat ex cōmestione panis uel rei
alterius. unde quasi tot⁹ conquerit tn iudici
um super illo ē obtusum & incertū. ¶ Con
siderandū qđ littera q̄ dicit. aut propter do
lorē pōt dupliciter exponi. uno modo ut supr̄
in declaratione cāe exponebatur ut dolor po
nat una de causis faciētib⁹ opilationē. & fac
hoc trahēdo materiā. Alio modo qđ hic dolor
non ponatur ut causa principalis. Sed ostēdat
Auicena modos quibus coartantes cause ex
trisice faciunt opilationē. ut dicatur qđ neruo
rum coartatio sit. uel a causa intrinsica ut ab
apostemate uel a cā extrisica. Et. hec cā est tri
plex. uł coartatō absolute sicut strigeť mēbre
inter duos lapides & strictura ex forti onere.
uel coartatio ex ligatura uel coartatio ex situ
tortuoso mēbri sic cū aliqs nimis torquet cr⁹
aut brachiū & h° ē q̄ dicit. aut ex coartatione
uehementi scilicet propter onus uł collectiōe
membri inter duo dura sicut cum aliquis se
det super suo crure & uel ideſt ligatura uel
coartatōe &c̄. Et dixit. Et quia iste cause co
artantes multū sibi apropinquāt & cōcurrūt
quādoq̄ simul sicut cū homo grauis torquet
crus suū & sedet sup eū incurrit ex hoc stupo
rem. In hoc eniz cōcurrit malus sit⁹ & coarta
tio & est ac si ibi esset ligatura circa locū i q°
homo premit. Et tunc. A. ostendit quomō iste
cause coartātes opilāt & dicit ppter duas cās
.s. ppter accidēs forte. hoc autē accidens forte
est fortissima cōpressio & partiuz cōculcatio
siue h° accidēs forte sit dislocatio nerui a suo
situ siue apostema aut ppter dolorē. dolor. n.
sequēs coartatiōes p̄dictas potest facere opi
lationē atrahēdo materias. & materie que ma
gis trahunť sunt parate ad cursuz multitudie
& fluxibilitate ut sanguis ut apparuit supra
fen p̄ma ca°. de signis soda sanguinis. & ideo
dixit hoc plurimū est ex sanguie licet etiā ali⁹
possit humor fluere. ¶ NON PLVRImū
Hoc pōt exponi tripliciter. uno mō ut referať
ad sanguinē uł humorē ut sit sensus q̄ dolor
attrahes sanguinē uel humorē nō plurimum
est cā coartationis. & dixit hoc qa plurimum
esset apostemās & tūc iam apparuit de eo cū
dixit ppter accidēs forte quantū ad expositio
nem que dixit. i. ppter apostēa. Alio modo ut
hoc referať ad humorem aliū a sanguie ut sit
sensus q̄ pp dolorē effundiť sanguis plurim⁹
aut humor nō plurim⁹ qa nō tm est paratuz
fluere de alio humore. Tertio mō pōt exponi
ut sic cōponať. opilās nō plurimum. qa si plu
rimū opilaret esſz uerius palisis quā stupor
¶ ET PROPTER HOC. Probat quod san
guis qui fluxit causaps opilatōez sit cā stupo
ris qa cū mēbr̄ pmutať ab illo malo situ.
¶ ET REMOVETVR. s. cā generās uł liga
tura. & recedit &c̄. ¶ ET Q VANDOq̄.
Accidit illud. i. opilatio ex siccitate. s. cōplexio
nali & exiccatōe. s. per humidi cōsumptionez
& opilantur meatus. s. nerui unde trās it spiri
tus ppter collectionē. i. cōstrictionē a siccita
te. & cohopturā. i. quia unus uillus aliū coho
perit adherēdo. & sic claudunť tā pori q̄ uie
inter uillū & uillū hoc ē malū qa siccitas ner
ui de difficili sanať. ¶ ET Q VANDOq̄. ¶ Cō
siderandū qđ nō dixit de mollificatōe ab hui
ditate cū materia quia notū erat. Dubitatur
quaē homini stupefit⁹ crus ppter malū situm
quā uł gares uocāt obdormitationē. homo qñ
est i uia liberatiōis sentit quēdaz malū sensū
ac si formice pgerēt mordēdo crus suuz. ¶ Di
cendū qđ pōt esse cā pceptio frigiditatis acq̄
site in cōpressiōe quā pcipit reuertente sensu
uel cā ē perceptio aliquoz uapoz facientiuz
mordicationē retētoz i cōpressiōe & alie mł
te cāe sunt cōsiderabiles quas tibi dimitto.
¶ CAVSE VERO. Hic ponit diuersitatem
stuporis ex parte subiecti & uult q̄ qñq̄ ē to
ti corpori cōis & sig̃ficat cām esse in cerebro.
qñq̄ est in oibus mēbris a facie infra & hoc ē
ppter cām in p̄n° nuche. & qñq̄ est i aliqb⁹
mēbris ut cū est ex spondili. s. in loco p̄ncipali
neruoz ab illa spondili p̄cedētiū. & contenta
in aliquo mēbro ppter cāz i ramo nerui post
q̄ iā exiuit spondilē. ¶ Diceret aliqs quaē di
xit si ē uniuersalis nō ne si cā ē in cerebro est
uniuersalis stupor. ¶ Dicendū q̄ nō ē necessa
riū quia cā posset esse i cerebro & paucha un
de solū quedā mēbra circa faciē stupefiūt. cū
ergo cā est i cere° & ē uniuersalis sstupor sig̃
ficať cā uehemēs q̄ a toto corpoē abstulit sen
suz & iō mortē sig̃ficat. ¶ CVM ERGO.
Hic ponit q̄sdaz can. Et p̄mus can. ē q̄ stupor

perducit ad paralisiz cū plongatur. Sed tu di
ces imo uideť qđ stupor sit cū actuali parali
si quia si in toto est ablatus sensus & motus
& multū ocitus oportet etiā ut sit ablat⁹ mo
tus. sed talis motus ablatio est ipsa paralisis.
Dicendū ad hoc qđ stupor hic sumiť pro dis
positiōe que uocať quandoq; pfund⁹ sompn⁹
siue subeth quomō sumiť in commento illius
affo. secūde pticule. somnuo & uigilia. ubi z^m
transl. grecā dicitur. ubi loquēs de somno diē
In humido difficile erigibile stupor nūcupať.
Potest autē hec dispositio uocari stupor quia
homo obtusus in omni sensu. & ideo inquātū
ibi est sensus tactus obtusio potest uocari stu
por ꝓprie dict⁹ & iste ē stupor de quo Gal⁹
loquiť 4° de interiorib⁹. tertio cap°. Ex qbus
causa eius apparet qđ Auic. dicit. Nā stupor
perseuerās significat materiā flegmaticā mul
tam grossaz & uiscosaz dominātē in partib⁹
anteriorib⁹ cerebri plus. Et ideo uel materia
occupat omnes uētriculos & fit apoplesia &
mors ut dixit Platiz sup uel pertransit ad ner
uos & terminať ad paralisiz siue mollificatio
nem. Sed tu. d. G. ponit 4° de interioribus 3°
cap° qđ ex dissolutione apoplesie fit mollities
.i. paralisis. sed ex dissolutōe stuporis sit sani
tas. Ampli⁹ si stupor ē passio cerebri magis
quantū ad anteriores uētriculos quomō pōt
terminari per palisiz cuz materia paralisis oc
cupat neruos posteriores. s. nuche. ¶ Dicendū
ad ꝓmuz qđ apoplesia ē aptior ad termiatio
nem per palisiz quā stupor & hoc apparet ex
malitia maiori egritudis. unde uirtus non pōt
perfecte dominari materie ut apparet tū cuz
hoc aliqs stupor ut prolixus de quo diē Auic.
hic etiā potest terminari per paralisiz. Ad se
cundū dicendū qđ nō est incōueniēs materiā
a pte cerebri āteriori pelli ad posterius & ad
ꝓncipiū nuche. Vel dicendū qđ hec palisis est
in ptibus anteriorib⁹ recipiētibus neruis a p
tibus illis sicut sunt mēbra faciei. Prīa tamē
responsio ē uerior. licz utraq; possz saluari et
utrunq; posset de facto reperiri siue euenire.
STVPOR &c̄. ¶ Hic est alius canon. ¶ Con
siderandū qđ stupor hic sumiť sicut pus pro
mō subeth qui ut ē dispositio cerebri cadit in
sermone sen ꝓma ut uero ē dispositio neruoꝝ
cadit i hac sen. materia igiť flegmatica grossa
uiscosa que est cā huius stuporis pōt cōtingē
ter pelli ad uētriculos cerebri & opilare perfe
cte cū augeť & tūc fiet apoplesia. Si autē non
perfecte opilet fiet epilepsia. ꝙ si moueať ad
neruos & musculos poterit facere spasmū cō
munez ul⁹ tetanū cōmunē aut palisiz cōmunez
secundū diuersuz modū materie & diuersita
tez modi habēdi ut apparet ex ca° de spasmo
thetano & paralisi. dixit aūt cōez ut hoc refe
rať ad omnes dictas passiōes ꝓpterea qa ma
teria est in mēbro cōmuni. s. cerebro & ei⁹ ex
pulsio erit ad nuchā. & ideo uel totū corpus
spasmabiť uel paraliticabiť uel medietas cor
poris uel magna ps & tūc diceť spasmus ul⁹
paralisis cōis. ¶ ET OMNIS. Hic ē terti⁹
can. in quo cū iam posuit sigficatū stuporis cō
munis qui diciť ꝓprie pfundus somnus ul⁹ q
est cum pfundo uel in pfundo somno. Ponit
hic significatū stuporis particularis q stupor
est nocumentū in sensu tactus particularis mē
bri. Causa aūt eius qđ dicē est. Nā qn stupor
est in aliq mēbro. uerbigratia in facie & pse
uerat & ē fortis significat materiā flegmati
caz multā & grossaz utpluri^m. & ideo cum p
fecte opillabit faciet in eo paralisiz qđ si mo
uebiť ad musculū ita qđ scđm latū extendat
illū faciet spasmū & ideo stupor faciei signifi
cat torturā qa spasmū uel paralim parriū fa
ciei ex quib⁹ sit tortura ut apparet in seqnti
ca°. hoc ē g° qđ dicit. Omnis stupor ois. i. cu
iuslibet mēbri. ¶ ET PLVRIMVM. Hic ē
quart⁹ can. in q uult qđ plurimuz. i. plerunq;
stupor succedit peryplemonie &c̄. & hoc qn
materie iste pmutanť ad cerebruz uel euapo
rant uapores flegmaticos. s. in periplemonia
& pleuresi flegmatis & sirsen. i. apostemati
pāniculoꝝ frigido. & hoc ul⁹ quia materia p
mutať uersus uētriculos ul⁹ qa uapores gros
sos illuc cōicat. ET SCIAS. Hic est qntus
can. & partz. Cum. n. nō cessat stupor uniuer
salis ꝙ cūonem significať materia plurima &
uertigo indicat illius cōmotionē. unde i motu
uapores grossi currētes in uētriculos cerebri
faciūt uertiginē. Cuz g° multiplicati uapores
cōuertunť i materiā per cōdensationē aut cū
materia sequitur post uapores illos & replet
uētriculos fit appoplesia & ēt epilēsia posset
fieri. ¶ ET SCIAS. Hic est sextus canon in
cidēs hic & notabilis ex q cōfortaris sup usu
seminis croci ortensis. i. cartami i eg̃tudinib⁹
frigidis neruoꝝ & dixit in enemate qa ē eius
usus in eo magis securus.

IPSA eadez &c̄. Hic ponit signa
& dicit qđ signa stuporis sunt ip
sec̄ae stuporis aut signa sunt ipe
cause tremoris. dico primo signa
stuporis sunt cāe stuporis uerbigā discurrē
do per cās supra positas qa signa sunt febres
fortes. aut syncopis aut uehemēs frigus aut
pūctura scorpiōis &c̄. Et hoc ē qđ dicit ipsa
eadē. s. signa sunt cāe dico secūdo ꝙ signa stu
poris sunt ipe cāe faciētes tremorē siue signa
cāꝝ facientiū tremorē & differt hoc dictuz se
cundū a ꝓri dicto. qa prius dictū ē generale

quo dicit qđ cãe facientes stuporẽ sunt ipsa met signa & iste cãe faciẽtes stuporẽ sunt ca use supꝫ dicte que ẽt pñt facẽ tremorem & paralisiȝ.sed istud dictũ est magis dictũ spe ciale q̃ dicit qđ signa cãꝝ stuporis sunt ipse cãe que faciũt tremorẽ siue sunt sigª causarũ facientiũ tremorẽ & in hoc ostendit cõuenien tia aliqua & siꝫilitudo inter cãs stuporis & ca usas tremoris .& hoc ẽ qđ dicit.aut sic dcm ẽ in tremoꝝ.i.ꝙ signa stuporis sunt signª cãꝝ tremoris.igit cãe ex eis causis tremoris signi ficant illud.s.augumentũ stuporis.i.stuporẽ per augmentũ.s.tremorẽ cũ additiõe earũ.s. cãꝝ que faciũt tremorẽ.quia cãe faciẽtes tre morẽ addite faciũt stuporẽ simul cũ tremore. sed minus addite faciũt soluȝ tremorẽ.& ido dixit & eius diminutiõe.Et tũc sic constructꝫ Significãt gº illud.i.solũ tremorẽ.Eius dimi nutiõe.i.diminutiõe cãꝝ ꝓpter hoc ꝙ nõ pñt cõiungere tremori stuporẽ.Hec littera possȝ aliter exponi ut dicaꝫ.Ipsa signa stuporis sũt cãe stuporis.aut ꝓ ẽt q̃si declarando procedit Auic.sicut Aristo.in.libº ꝓbleumatũ utitur. aut pro principio solutionis.Et ideo dicemus aut sicut dictũ ẽ in capitulo termoris quod si gna tremoris sunt cause tremoris.ita etiã di citur hic quod signa stuporis sunt cause stu poris.ergo significant illud scilicet stuporẽ. Ex eis tamen causis quedã sunt que significãt augmentũ stuporis.quia stuporẽ coniunctuȝ paralisi cũ adduntur cause stuporis.& ex eis sunt que significãt diminutionẽ stuporis. qa stuporẽ cõiunctũ tremori.& hoc cũ cãe stupo ris sunt diminute.s.nõ potẽtes facẽ molifica tionẽ &hoc qđ dixit supꝫ in ꝓncipio capituli cũ tremoꝝ si ẽ debilis aut mollificatiõe si est cõfirmatus.Alie expositiões pñt dari & alias dedi aliam quã omitto.

ET CVRA .Primo ꝑmittit nos pro cura ad capitulũ de tremore .s.aptione opillationũ & euacua tionẽ & cõfortationẽ neruoꝝ & cetera.zº ꝓsequit curã.Ibi zª.uerũ.& hec in duas.Primo ꝑmittit curã stuporis cõis.scdo apropari alicui mẽbro.Ibi zª.Cum gº ¶ Cõ siderandũ ꝙ ꝑmo ponit curã stuporis ex opi latiõe a materia sanguinea & hoc facit. quia forsan nõ crederẽt multũ posse ab ea euenire & posuit ꝑmo signa eius q̃ significãt repletio nẽ ex materia sanguinea ꝓpter cãm dictaȝ & maxie qñ dñatur in partibus cerebri & etiã totius corporis. Et iõ dixit. Et reliq̃ .s.signa repletiotis totius. licet repletio solius capitis possit hoc facere. ¶ Deinde ponit curã cũ flo bothomia copiosa & iõ dixit ꝓsequere in flo bothomãdo.unđ littera exterior hẽt oȝ ut flo bothomes i flobothomia ultia.& patet totuȝ. ¶ CVM ERGO . Hic ponit curam stuporis determinati mẽbri siue cã sit corporea ut ma teria fiegmatica uel alia siue ꝑmixtua ut frigª aeris morsus scorpiõis. &c̃.& uult qđ cura sit in ꝑnº nerui uenietis ad mẽbrũ sic.G. facẽ in illo qui de mula cedit. primo de iterioribª Et qa aliquis crederet ꝙ nulla curaº sit adhi benda mẽbro stupido iõ hoc remouẽs dic ꝙ ẽt cõfert exercitiũ illius mẽbri & assiduatio motus qa ex hoc uiuificaꝫ calor eius & aperiẽ opilatio nerui uenientis ad mẽbrũ & rectifi catur cõplexio eius .

IPSA EST MORBVS &c̃. Supius Auic.determinauit đ stu pore. Hic determinat de tortura Et pº ponẽdo qd sit iuestigat cãs et diuersitates.zº signa.ȝº curã.ibi zª sunt.ibi ȝª sollicitudo. Prima in tres.primo ostẽdit qd sit.zº inuestigat causas.tertio ponit cano. ꝓno sticos.ibi secũda.Et eius.ibi tertia.oẽs autez torture ¶ Considerandũ circa primã ptez qđ licet pluribus mẽbris possit accidere tortura licet nõ possit itelligi ex caº.de spasmo & caº de palisi.tñ qa est dispositio multũ notabilis cũ est in facie etiã qa in modo eiª cadit diuersi tas aput auctores.ideo speciale capitulũ fit đ tortura faciei. Secũdo cõsiderãdũ ꝙ tortura est morbª officialis in situ qa ptes faciei non bene situanẽ.& etiã in societate ꝓprie labioꝝ. unde impedit operatio.Et didit etiã morbus in figura. Et tũc opottet dicere qđ talis figu ra no solũ ẽ in caº decoratiõis.qa nõ essȝ mor bus.sed in natura aliq̃ organica que sic ꝑmuta ta ledit operationẽ aliquã ptium faciei.Et qa hoc sic nõ est claꝝ sicut qđ per situm maluȝ & per societatẽ ledit operationẽ ido manifestiª est qđ dicaꝫ morbª officialis qa morbª i socie tate & situ ptiuȝ faciei ex qbus impedit opa tio mastigationis expuitiõis & exsuflationis. per quẽ.s.morbũ officialẽ uel quã.s.torturã trahitur pars faciei ad partẽ nõ naturaleȝ.Et cõsiderandũ qđ.A.nõ dixit ad quaȝ ptem tra hitur qa nõduȝ declarauerat hoc an.s.mouea tur pars lesa ad partẽ sanã uel nõ.sȝ soluȝ di xit qđ cõe est torture.s. qđ pars faciei trahaꝫ ad partẽ nõ naturalẽ.nã cũ i omni tortura sit morbus in situ necessario.oȝ qđ pars faciei p muteꝫ a naturali situ. sȝ que pars sit illa que appet difformata & mota a naturali situ non dum est manifestum.sed statiȝ dicetur post . ¶ ET ALTERATVR .i.permutaꝫ forma na turalis.i.naturalis figura faciei et remouetur bonitas obtutationis.i.occursus labioꝝ & ãbo rum palpebraꝝ.s.supioris & iferioris ex pte .s.egra uel ex parte.s.sana uel egra qa qñq̃ cõ

tingit de una qñq; de alia ut apparebit. ul' ex pte. i. ppter cām in una pte ut in uno labio ul' una palpebra. si enī sola palpebra iferior tra hatur iferi' nō potest fieri occursus palpebra rum similiter si sola palpebra superior trahat superius. & similiter de labiis uel ex parte. i. quādoq; quia qñq; in tortura solū phibetur obuiatio palpebraꝝ ut cū esset tortura soli' frontis ppter spasmū trahentes ad superiora qñq; phibetur solū obuiatio labioꝝ ut cū essī tortura solū i iferiori parte faciei. s. circa bar bā. ¶ ET EIVS quidē. Hic iuestigat causam & ṗmo ṗmittit 2° exequit. 3° ponit quorūdā sententiā. 4° ponit quādaꝫ specialē cām tortu re. Ibi 2ª. a molificatiōe uero. Ibi 3ª. quidam uero. Ibi 4ª. & plurib' uero. Causa ei' qđ ṗ mo dicit est qa pars faciei permutat a figura sua naturali ut per uiā casus s ue percipitatio nis & sic ē paralisis siue mollificatio. aut per uiā cōtractionis & sic ē spasmus. ¶ Conside randū qđ per lacertos palpebraꝝ debem' in telligere ēt lacertos frōtis. Ex qbus molifica tis. aut spasmatis apparet facies feda & tor tura. s. in partib' frontis ut ponit. Rasis ṗmo cōti. cap° de tortura. per lacertos aūt faciei in telligem' lacertos maxillaꝝ & lacertos labio rum & extremitatuꝫ nasi ex qbus accidit tor tura qñ mollificantur uel spasmant. Et si om nibus ṗdictis lacertis frontis & faciei accidat nocumentū. s. ab una medietate faciei tūc appa ret torta' tota facies & feda & simul ipeditur obuia° palpebraꝝ & labioꝝ. ¶ Sed tu dices qđ erit si oibus lacertis frontis & faciei rā ex parte dextra q̄ ex sinistra accidat nocumentū mollificatiōis uel spasmi. ¶ Tertiꝫ dices quid ē de lacertis tiporalib' aut de lacertis mouēti bus mādibulaꝫ. Ad primū dicendū qđ faci es nō apparebit sic deformis ul' quia tota ap parebit equaliter relaxata uel tota equaliter cōtracta. uñ Rasis p° cōti. c. de tortura loqñs de quodā dic. Nō apparebit i facie maifesta tortura. qa passio erat in ambob' laterib' et loquit ibi de laterib' ambobus ab ocul' siue fronte infra ut credo. qa iaꝫ Rasis premiserat istū habere difformitatē in pribus frontis & occuloꝝ. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ ex nocumēto musculoꝝ mouentiū mandibulaꝫ. s. tiporaliū attrahentiū uel eleuantiū et alioꝝ potest fieri tortura in facie intantū inquātuꝫ mandibula torta facit apparere faciē tortā ut Rasis etiā innuit prea‖ato capitulo non tū sic imediate partes apparētes faciei torquent ex illoꝝ no cumento sicut ex nocumento musculoꝝ maxil laꝝ frontis. nec sic accidit ex illoꝝ spasmo uel mollificatōe fieri tortura i facie. nā ex spasmo musculoꝝ timporuꝫ fiet poti' oris clausio. s. mandibulaꝝ. sed ex spasmo musculoꝝ aperiē tiuꝫ aptio fiet oris. si autē ex aliq;bus lacertis mādibulaꝝ nocitis fieri cōringat tortura erit ex spasmo musculoꝝ mouentiuꝫ qm̄ illi q; ab una pte sunt spasmant. uñ mādibula ab una pte torquet. similiter ex praua mollificatiōe lacertoꝝ timporaliū. unde mandibula ad unā ptem declinat cū grauitate ad illā pteꝫ sup q̄ infirmus declinat sicut accidit quibusdam in febribus resolutiuis prope mortem. Scituri eos. s. lacertos faciei & hoc quātū ad numerū & operationē. Considerandū autē. Hic dili genter qđ musculi palpebraꝝ. i. frontis et pal pebraꝝ sunt isti. unus ē musculi' frōtis spar sus & cōiunct' cū cuti. Ira qđ non pōt separi cui' principiū est a supiori ad inferi' & uoco principiū siue originē illoꝝ partē illaꝫ a qua inchoat sibi neruus. & uoco finē illā partē cuꝫ qua attingit mēbꝝ mobile qui finis in mꝰ is musculis est corda. Musculi autē palpebraꝝ .s. maxie supioris quia illa sola hēt musculos sunt tres. unus qui eleuat palpebrā et ṗncipiū suū ē a superiori uersus superciliuꝫ. Et cauda siue finis ē circa mediū extremitatis palpebre duo autē sunt qui claudūt & incipiunt a duo bus angulis oculoruꝫ. s. dextri a dextro & sini stri a siniſtro & terminat ad latera palpebre licet Galienus. x. libro de utilitate particulaꝝ tertio capitulo dubiter de musculo claudente palpebrā cui' ṗncipiū ē a pte oculi domestica. Sed musculi maxillaꝝ sunt duo sicut sūt due maxille. & uoco maxillā partem faciei que est sub pomis faciei uersus mentum & uersus la bia que tumescit in tibiciatorib' qñ colligunt in ore aerē & suflant. Isti autem duo musculi sunt lati sicut etiā hec pars lata est. et propria utilitas ē maxillas mouere uariis motibus ꝙs quilibet i se ipo potest experiri & maxille mo tus iuuat multū in deductione cibi per os ut molat' a dentibus sicut una man' reuoluens ab extra & lingua reuoluēs ab intra. Muscu lus autē qui maxillā mouet habet quatuor ṗn cipia ut Galienus ponit xi. libro de utilitate ṗ ticulaꝝ. 16 capitulo. Et alij omnes auctores eum sequuntur. & cōmunicāt labia huic mus culo maxime in hiis quatuor principiis & si mul cum maxilla illis motibus secundum illa quatuor principia mouentur. unū principiuꝫ est uersus aures & ab illa pte sibi uenit ner ui a 3° pari neruoꝝ nuche & qñq; cōtinuātur cū auribus & mouēt eas i quibusdā hoibus ut Auic. ponit ṗmo can. ca°. đ anothomia horꝝ musculoꝝ. Et Haliab. nono theo. 3° ca° & talē hominē ego uidi. Alia aūt tria ṗncipia huius musculi maxie sunt a loco spatule usq; ad fur cule pectoris & tracheā arteriaꝫ & inde reci

pit neruos & uideꝛ ꝙ illi nerui sunt rami qn ti paris neruoꝝ spine siue nuche ut intelligiꝫ ab Auic. in ca° de anothomia horū neruorum Et ꝓncipia huiꝰ musculi lati maxille ē ab his locis quibus expitur qlibet cū cōtrahit maxil lam & labia uersus illas partes. musculi aūt ꝓpriꝫ labiis sunt q̄tuor duo in labio supiori habētes ꝓncipiuꝫ a parte superiori gene siue maxille & duo i labio inferiori hūtes ꝓncipiū a parte iferiori uersus mentū & istis muscu lis ꝓpriis labiis uideꝛ ꝙd nerui ueniant a 3° pari neruoꝝ cerebri & credo ēt qđ a spondili bus colli. & isti musculi labioꝝ sunt ita incar nati cū labiis qđ non pūt excarnari nec diser ni ab eis ut omēs cōcordant anothomiste mu sculi uero aliꝫ mouētes sūt duo & breues sūt ualde hūtes ꝓncm a pomis maxillaꝝ ut Gal. ponit. xꝯ. lib° de utilitate particulaꝝ. 17°. ca°. Hanc anothomiā musculoꝝ faciei scire oꝫ uo lentē itelligē scientiā Auic. hic. & iō dixit. Et sciuisti eos & ipsoꝝ originē. Et ex scientia isti us anothomie ipe arguet in pcessu capituli cō tra quosdā. ¶ A MOLLIFICATIONE. Hic ꝓmo notificat torturā factā a mollificati one. 2° factam a spasmo. Ibi 2ª. Facta uero. Prima i tres. ꝓmo ostendit quis ē modus tor ture faciei facte a mollificatiōe. 2° ponit i hoc quorūdaꝫ sententiā. 3° declarat cās a summa una. Ibi 2ª. Et apud. Ibi 3ª. hoc aūt. ¶ Dicit ꝓmo qđ in tortura facta a mollificatione sue paralisi cū ps mollificata declinat ad par tem qa labitur a suo naturali situ trahiē cum ea pars 2ª ¶ Considerandū qđ pars 2ª pōt di ci pars opposita. uerbigēa si mollificaē maxil la dextra tūc ipa ꝓcipitaē et cadit iferiꝰ & tra hit secū labia sinistra. & sinistrā maxillam. si mollificaꝰ ē fortis cū forti ꝓcipitatiōe. sed si ē debilis mollificaꝰ ita ꝙ maxilla dextª parū eleuabiē tūc ipa sola mollificaē & non mollifi cat. i. nō torquet nec trahit sinistrā. & ita itel ligatur ecōtra. Alio modo pōt intelligi pars secunda. i. pars immediata illi ex eadem parte uerbigratia. pars prīa que mollificatur sic sit maxilla dextra & illa sit que ꝓmo patiaē ps secūda erit palpebra iferior oculi dextri si igi tur mollificaꝰ in maxilla dextra sit magna tra hetur cum ea pars secūda. i. palpebra inferior dextra cū cuti pomi maxille & mollificat eam .i. facit eam cadere sic esset mollificata. Si aūt mollificatio sit praua nō fit illud. ꝓmam expo sitionē magis cōmendo. ¶ ET APVD. ex ponit dupliciter. ¶ Prio secūdū Dinū si ē mol lificaꝰ in latere est attractio torti. s. que attra ctio fit a parte mollificata trahente ptē sanaꝫ Ista expositio nō est ad mentē. A. qa ipe dicit qđ nō est hoc cōcedendū. & tñ Auic. iam nos hoc docuerat. licet posset dici qđ hꝰ docuit cū cōditione. s. si mollificatio est fortis. sed exhꝰ qđ dicit. Et ex eis quidē est Paulus. Apparet qđ expositio nō est ad mentē Auic. Naꝫ Pau lus nō uult qđ i tortura facta a mollificatiōe pars mollificata trahat ptem sanam imo. uult oppositū. s. qđ pars sana trahat ad se partem mollificatā unde apparet tortura in pte sana & nō in pte mollificata. & ecce textū Pauli in suo libro caꝰ de eo qđ in unaquaq cōsistit pa ralisi. ¶ SCIRE OPORTET. nō que ui detur cōtracta esse maxilla paralisim habere sed opposita. Vult igiē Paulus ꝙ pars faciei palisticata nō trahit ad se pteꝫ sanā imo trahi tur a pte sana. & sic pars sana apparet contra cta & hoc idē uult Galꝰ 2° de accidēti & mor bo capꝰ de causis morbi i figura. Et iō expo naē littera. Et apud quosdā. s. apud Calenuꝫ si est mollificatio. i. paralisis i latere. i. in aliqª parte faciei dextra uel sinistra & est attractio torti. i. facta a parte torta que pars torta ē sa na & trahit ad se mollificatā partē. sꝫ nō ē cō cedendū simpliciter & absolute. ¶ EX EIS quidā. s. qui dicūt illud est Paulus. ueritateꝫ autem in hoc quomodo sit concedendū & quo modo non determinabit Auicēa statī. HEC ¶ AVTEM Insumma ponit causas. quia cāe eius sunt cause paralisis. et tu ēcurre ad capi tulum eius. ¶ FACTA VERO. Hic deter minat de tortura facta a spasmo et primo p mittit modum eius secundo ponit causas. ibi secunda. Et causa. Dicit primo quod tortura facta a spasmo ut plurimū aduenit ratio est quia a leuioribus causis in euentu accidit spas mus q̄ paralisis quia ex uētositate et exrebꝰ inducentibus mordicationē aliqui lacerti fugi unt. hec aūt cāe sunt freqñtius reperibiles q̄ cāe distruētes sensuꝫ & motū mēbri. sic acci dit in uera paralisi. & hec tortura facta a spas mo ē hoc modo quia cū una ps faciei spasmaē secūda pars. s. sana uadit uersus eā & sequiē ipāꝫ qa trahiē ab ea cū spasmꝰ sit trahēs & si littera staret sic esset ualde dara Cum ps ꝓma spasmaē pars 2ª. i sana sequiē ipam. sꝫ in alio latino diē hoc Auic. Cū ps aliq̄ faciei spasmaē stupefit. i. lediē in suo motu pars 2ª .i. pars sana que. s. ps sana seqtur ipāꝫ. s. pteꝫ spasmatā. Hoc. n. nomen stupor ē ualđ diuer se sigficatiōis i libris ut supꝫ dixit Auic. Et iō nō est mirandū si exponiē stupefit. i. ipeditur uel leditur in suo motu inq̄tum trahiē a par te spasmata. ¶ ET CAVSA quidē. Hic po nit cās in summa qa sunt cāe spasmi & sicut spasmꝰ siccus ex febribꝰ acutis & eūonibus ē pernitiosus ita tortura sicca. ¶ Q VIDAM ue ro. Hic ponit ꝓmo istoꝝ sniaꝫ. 2° reōuet. Ibi

zª.hoc aũt. ¶ Dicit ꝑmo qđ aput quoſdam latus egrũ in tortura.ſ.latus in quo ſcđm ueritatẽ eſt egritudo ẽ latus ꝙ ſcđz aperitionez eſt ſanũ.q̃uis.i.cum cã.ſ.tortũ̃ que cã ẽ egritudo ſit in ipo.ſ.latere qđ apparẽter ẽ ſanuz Et latus ſanũ.ſ.ſcđm ueritatẽ non ſecunduz aperitionẽ ¶ MINISRAT. attractionẽ ipſius.i.lateris egri ꝙ uere ẽ egrũ. VT equet.i. ad eq̃litatẽ apparẽtis ſitus reducat illud latꝰ egrũ & in tali reductiõe latus ſanũ qđ uere ẽ ſanum apparet ſedum corrugatum & contractum. Conſyderandum quod iſti ſunt Galienus & paulus predicti & totus hic ſermo uidetur de tortura facta ex mollificatione. Et q̃uis ſupra de hoc dixit.quia tamen non plene reprobauit illorum ſermonem.ideo hic cũ maiori declaratione & reprobatiõe reſumit. poſſet uero textus referi ad torturam factam a ſpaſmo in qua tortura ſecundum haliabatem latus egrum apparenter eſt ſanuz & latus uere ſanum apparet egrum.i.cuntractuz & corrugatum quia egritudo eſt in ipſo latere qđ apparenter eſt ſanum ideſt pulcrum & nõ cõtractum.Et latꝰ uere ſanum apparet contractum & ſedem.& hoc iõ quia latus uere ſanũ miniſtrat atractionem ipſius.ſ.met lateris in ſe ipſo quia in ſe cõtrahitur ut equetur ex hº latus egrum uere.ſ. latus ſpaſmatuz Et hic eſt ſermo Aliabaſ.nono theorice capitlº đ tortura cũ dicit. Accidit hic contorſio ex ſpaſmo alterius maxillaꝝ retrahiẽ qđ maxilla ſana i ſe ipa.cuius ſigna ſunt qđ eger oculũ qui eſt in ſano latere claudere nequit.ſi eniz oculos ut claudat precepis oculus qui in ſano eſt latere remanet apertus hoc quoq; ẽ ꝓpter palpebre inferiorẽ lacertũ ad inferiora retractum. Eecce Aliabatẽ qui uult qđ pars ſpaſmata apparet ſana & pars ſana apparet in ſe ipam cõtracta Et forſan cõtra iſtũ Auic.loquiẽ. Hoc aũt nõ eſt ueꝝ.Propter intellectuz huius ptis.Dubitatur utꝝ pars faciei egra.i habẽs ſpaſmũ ul paraliſiz ſit torta.ſ.ſeda in figura & ſitu permutata.an pars ſana que nõ habet ſpaſmum nec paraliſiz ſit illa que torta apparet.Et uidẽtur ꝑmo ꝙ pars ſana ſit torta auctoritate Alexandri in ꝓblematibus quã allat cõciliator differentia. i ꝫ 4.qui alexander precipit remedia localia in tortura poni ſup pte uiſa ſana.ſ. que apparet ſana.ſed ſecũdũ ueritatẽ ẽ egra Amplius pars ſana trahiẽ ut equet ptem iſtiz mollificatã uel ſpaſmatã. ſed cũ ps ſana contrahiẽ ipſa apparet torta & corrugata & feda & pars egª.eq̃ta apparebit pulchra & nõ egra ergo &c̃. In cõtrariũ eſt Auic. Amplꝰ queriq; pars apparet torta eſt mali ſitus & male figure.ſed iſti ſunt modi morborũ ergo pars que apparet torta eſt egra igiẽ ſi pars ſana apparet torta & ipſa erit egra.cũ igitur ſit egra impoſſibile eſt qđ ſit ſana.egra igiẽ erit torta & ſana nõ erit torta. Ad intellectũ huiꝰ queſtionis cõſideradũ qđ licet in hoc ſunt mꝭti modi dicendi ſunt tñ oms fundati ſup hac diuiſiõe.qđ pars egra in tortura faciei.uel eſt egra egritudine ſpaſmi uel paraliſis hoc fundamento habito ſunt in hoc opiniones. Et ꝑma eſt opinio meſue capitulo de tortura.qđ pars paralitica relaxat ad inferius.i. eſt torta inferius.ſed pars ſpaſmata eſt torta ſuperius .ſ.cõtrahit ſuperius. Iſta ſentẽtia Meſue ẽ pº cõfuſa qa ſi pars ſpaſmata contrahit ſupius. nondũ tñ motũ ẽ ſi cõtrahit ſolũ egrã partem an cõtrahat ſanã ſimꝭcũ egra. Etia impugnator dicet ꝙ & i ſpaſmo ſana cõtrahit ut equet & hoc ꝓbaẽ quia uirtus ꝑ illud reſiduum ꝙ hẽt de potẽtia i tremore mouet cõtra mẽbri grauitatẽ ut equet & reducat ſurſum. Et ſic igiẽ pars ſana cõtraopabiẽ parti contrahenti ꝑ ſpaſmũ.& hoc ſit argumentũ nõ tñ ſibi nutor.Eſt ẽt cõfuſa quia licz ps molificata relaxat ad inferius nondũ tñ ẽ certũ an ipa ſola relaxeẽ an ſimul cũ ſocia parte.ſ.pte ſana. Amplius impugnator diceret qđ ps ſana. traheret ad ſe mollificatã ut dicit Gal'.& ẽt Auic. hic & hoc ut equet.i.cõtraponderet parti molificate que tendit ad grauitatẽ. Secũdo iſta opinio non põt uniuerſaliter ſuſtineri.Cuz.n. dicit tortura ex ſpaſmo cõtrahit ſuperiꝰ &c̃. uel itelligit ſuperiꝰ & iferius uerſus frontez uel uerſus barbã & hoc non põt ſtare uniuerſaliter qa anothomia eſt diſpõ lacertoꝝ faciei facit te cognoſceẽ qđ ſermo hic ẽ corruptꝰ.In ſpaſmo.n.lacerti cõtrahunt ad ſua ꝓncipia. ſz ꝓncipia q̃dam lacertoꝝ faciei ſunt uerſus iferius ut ꝓncipia tria lacerti lati maxille ut ſuꝑ apparuit & ꝓncipia duoꝝ muſculoꝝ labiꝫ inferioris.igiẽ in ſpaſmo hoꝝ muſculoꝝ & i tortura ab eis nõ fiet cõtractio ſuperiꝰ.uel intelligit ſuperiꝰ uerſus principiꝫ muſculi.& iferiꝰ uerſus caudã ſiue locũ corde muſculi & tũc qđ dixit de ſpaſmo uerificaẽ ſed qđ diẽ đ paraliſi non uerificaẽ qa quidã lacerti hñt eorũ pricipia iferius tale qđ eſt ſuperius reſpectu corporis.ſ uerſus frontẽ ſiue uerſus cerebrũ ut iam ex anothomia apparet ꝑmiſſa. Sed tales muſculi relaxati & mollificati non fluent uerſus coꝝ finẽ qa irent uerſus ſurſuz corporis.uerbigẽa in exº.pone ꝙ palpebra inferior haberet unũ muſculũ ſuſtentantẽ eã ſurſum & illiꝰ muſculi finis ſiue cauda eſſet ſurſum uerſus palpebraz ſuperiorẽ. Si igiẽ talis muſculus molliſ careẽ tũc palpebra nõ relaxareẽ in ſurſuz uerſus partẽ ſuperiorẽ imo uerſus

inferiorē caderet.ſ.uerſus pomū maxille. Ser mo igit̄ Meſue uerificatur in quit uſdā non uniuerſaliter. ¶ Alia opinio ē cōciliatoris dif ferentia.i 8 4. quod ſi tortura fiat a paraliſi pars que apparet torta eſt illa que eſt ſana.ſ. nō habēs paraliſim & pars que apparet ſana .ſ.nō apparēs torta eſt illa que hēt paraliſiz. & quantuz ad hoc etiā uideī eſſe opinio Caſ. ſecūdo de accidēti & morbo capi.Po d̄ cauſis morbi in figura & 4° de interiorib⁹ ſecundo cap° in fine ubi dicit ſic lacerti ſiniſtri lateris labiū mouēte mollificato idē labiū ad dextrū uertit̄. Idē innuit 3° d̄ interiorib⁹ 7° ca°. Idē uult Paulus ut ſup̄ apparuit. Si aūt tortura fiat a ſpaſmo tūc pars que apparz egra & tor ta illa eſt que eſt egra.ſ.que habet ſpaſmum & hoc ideo quia pars egra trahit ad ſe ptem ſanā ita qd̄ egra apparet cōtracta & corruga ta & pars ſana nō. Et iſtius ſentētie fuit et ā Galienus pallegato capitulo cuz dixit. Si ſpaſ mus fiat in aliquo latere a mēbris ſpaſmatis que ſana ſunt attrahunt̄. ¶ Et aliabas 9° theo rice capitulo de paliſi & ſpaſmo muſculorum oculi.ear.dē ſententiaz uoluit Gali nō.ſ.quod oculi lacertis ſpaſmatis uertit̄ oculus uerſus partē egrā ſpaſmatam ſed eis mollificatis tor quet̄ uerſus ſanā. Idē uult Ieſus haly in ſuo tractatu de oculis capitulo de remolitōe. Iſtā opinionē Auic.damnat quātuz ad p̄muz mem bꝝ cuz dicit qd̄ i tortura facta a paraliſi pars ſana trahit ad ſe ptem infirmā paraliticā.q a poſſibile eſt qd̄ ſit ſic fortis mollificatio unde pars egra ita fiet ḡuis qd̄ nō poterit ſubleua ri a pte ſana.imo ſana mouebit̄ uerſus egraz. & hoc etiā ſentit Galienus 4° de interiorib⁹ 2° cap° poſt uerba p̄dicta cū dicit. Sanū latus er ga mollificatū cōuertit̄.mollificatū uero latus ad cōtrariū trahit̄. Et ſic Galienus uideī ſibi cōtradicere niſi exponaī erga.i.cōtra. Ex^m ue ro Conciliatoris nō eſt ſemp uerꝝ dicit enī ipe qd̄ ſi duo homines unus fortis & alter debil cōtraherent duo capita funis pendentis adu tulā unā tunc fortis uideī dep̄mi & debilis ſubleuari. Iſtud exemplū in ſe eſt uerꝝ. Et iḋo arguit quod duob⁹ muſculis uolētib⁹ traheī unū membꝝ uno ſano & altero infirmo quod muſculus ſan⁹ trahet ad ſe ptem infirmā. & hoc quidē uerꝝ ē qn̄q; i hora mot⁹ ut dic̄ op.° Dyni.ſed ponaī qd̄ utrūq; quieſcat. Ampli⁹ poſſibile ē qd̄ pars muſculi debilis in uirtute tractiua ſit fortis i trahēdo p ḡuitatē ſicut ſi homo debilis in manu eſſz ualde p̄derоſus i corpore & eſſet alligat⁹ funi poſſibile eſſz ho minē fortiorē eo i uirtute manuū nō trahere. ſed trahi. Quod autem exiſtente paraliſi i una parte faciei nō ſit neceſſarium eam moue ri uerſus partem ſanam ut plurimum apparz per anothomiā quia cognoſces diſpoſitionē la certoꝝ faciei. Nā q̄dam ex eis hnt pri ipia & radices iferius eis igitur molificatis & factis grauib⁹ poterunt iferius cadere.ſ.uerſus pe ctus & nedum qd̄ trahant a parte ſana imo trahēt ſecuz partē ſanā. ſicut quidā homines mollificati i brachio uadūt cū ſpatula depſſa Et hoc inuebat Auic.cū dixit hoc nō eſt uerū ſecundū pluri^m. Anothomia.n. Etqd̄ ſciuiſti de diſpōe lacertoꝝ faciei facit te cognoſceī cor ruptionē eius.ſ.dicti iſtoꝝ qui dicūt qd̄ lat⁹ ſanū ē illud qd̄ uideī rortū quia pars ſana tra hit ad ſe partē infirmā. ¶ Q uātū uero ad z^m mēbrū opinionis dicte.ſ.qd̄ ps ſpaſmata tra hit ad ſe partē ſanā non redarguo eā quia ēt Auic.hoc dic̄ & forſan qd̄ ē ut freq̄ter uera & ſi poſſz fallere dicetur. ¶ Ad illud uero q̄ dicūt Haliab.& Ieſus hali de tortura oculi in ſpaſmo & paraliſi dicem⁹ qd̄ nō ſemp contin git ut ipſi dicūt. Vel dicendū qd̄ nō ſimile de muſculis oculi.& de muſculis faciei.muſculi enim oculi mouiui alligant̄ ad corpus rotundū unū ualde mobile qd̄ ē oculus & ideo cū mu ſculus unus.uerbigr̄a inferior mollificaī ſtari oculus ab illa parte uideī reſilire extra & tūc ſuperior muſculus q̄ſi cogit̄ ad attrahendū uerſus ſe ſurſuz.ſed muſculi partis dextre & ſiniſtre faciei ſiue ſint maxille ſiue narium ſiue labioꝝ nō ſic alligant̄ ad corpus unū qd̄ ſit rotundū mobile ſtati. ¶ Reliqua eſt opinio Aliab.alibi.ſ.ſeptio theorice cap° de paroliſi cū loquit̄ de tortura ubi uideī dicere qd̄ tor tura faciei a ſpaſmo pars que nō ē ſpaſmata imo ē ſana ē illa que torta apparet & hoc qa trahitur i ſeip̄az. Et ſi ſic exponaī text⁹ Aui. dicem⁹ qd̄ hoc ſcdz pluri^m non ē uerꝝ.imo ſe cundū plurimū ē falſuz. Anothomia.n. & diſ poſitio lacertoꝝ faciei facit te cognoſceī falſita tē hui⁹ ſermonis. Nā quidā lacerti faciei.uer bigr̄a nariū non cōueniūt ita in uno membro qd̄ ſi i lacerto unius partis fiat ſpaſm⁹ alter lacertus icitet̄ ad cōtrahendū ad cōtrariū.im mo cartilago inter foramia naſi mediat inter eos. ¶ Ampli⁹ ſi ps ſana cōtrahit̄ hoc nō eſt qn̄ ſpaſm⁹ ē iam fact⁹.ſed qn̄ iaz ē in fieri & non debz dicet̄ qd̄ cōtrahitur in ſe ſed uerſ⁹ p̄ncipiū. Ego aūt credo illuz tex Haliab.eſſe corruptū qd̄ apparet ex eo qd̄ ſubdit. Ocul⁹ qui i ſano ē latere remanet aptus ppter palpe bre ul' inferioris lacerti ad inferiora retractio nē. Sed ſi pars ſana cōtrahitur cōtra partem ſpaſmatāt̄ūc oculus dauderet̄ ſub altera pal pebra inferiori ſubleuato corio pomi maxille Sed forte iſtū ſermonē Halia. referūt ad tor turā factā ex molificatiōe. Si aūt referaī ad

ſpaſmoſaꝫ torturā oportꝫ qđ textus ſic expo
natur retrahiť maxilla ſana in ipaꝫ.ſ.maxillā
egrā.ſ.ſpaſmataꝫ ¶ Reliqua opinio eſt Dini
quā dubitatiue pfert dicēs qđ in tortura fa
cta a paraliſi ſi mēbruꝫ mouetur.quia homo
mouet labia.uerbigratia.& tūc pars ſana ap
paret torta qa qñ muſculus partis ſane cōtra
hitur ad faciendū motū torqueť muſculus &
pars ſana ꝓpter ponderationē alterius partis
ſed pars egra paralitica nō uideť torta quia
equať a motu alteriꝰ.ſ.a motu ptis ſane ſꝫ ſi
in tortura a paliſi mēbruꝫ quieſcit pars egra
apparet torta.ſ.equaliter apparꝫ torta.& tūc
tortura ſolū apparet ꝓpter declinationē & la
xitatē ſiue laxationē.& hoc ſolū eſt ī pte egra
paralitica. In tortura autē facta a ſpaſmo eſt
cōtraria. Nam ſi pars faciei ſit in motu pars
ſpaſmata apparet torta & pars ſana nō appa
ret torta qa ꝓpter cōtractionē muſculi qui ē
in pte ſana qñ eius motꝰ exerceť pars ſana nō
trahiť ad ptem infirmā.ſ.ſpaſmatā. Si autēꝫ
pars faciei ſit in quiete tunc pars ſana torque
tur.qa trahiť ab egra & hoc qa nō habꝫ tunc
ſana motū quo cōtraoperetť motui uel contra
ctioni facte a pte egra uł ſpaſmata. Iſta opiº
ſimpliciter nō poteſt ſaluari licet qñq;.& ideo
bene facit Dynus qui dubitatiue ꝓtulit dicēs
fortaſſe. Arguo prīo cōtra primū dictuꝫ poſſi
bile eſt qđ in actu motus labiorū una pte exi
ſtente palitica ſit tāta paraliſis et tāta laxitas
qđ reliqua pars labioꝝ ſana trahať & preci
pitabiť ſimul cū pte paralitica.nec ualꝫ dicere
qđ qñ muſculus ptis ſane moueť & torqueť
ꝓpter ponderoſitatemꝫ.qa poſſibile eſt qđ non
contorqueať uincente pōdere imo totū labiuꝫ
conuertať uerſus ptem illā que ē mollificata.
Contra ſecūdū dictuꝫ arguiť ſic Aliqs muſcu
lus ſanus uelꝰ neruꝰ ſanus in actu motus con
trahit ad ſe ptem mollificatā.ergo poſſibile ē
qđ poſt motū quieſcat cuꝫ illa pte ſtans in ter
mino motus & hoc apparet multū euidenter
in mollificatione ſiue paliſi per inciſionē nerui
Naꝫ tunc pars ſana in ſe cōtrahitur & trahit
egrā & ſic quieſcit.ratio ſua nō ualet.cū diciť
in tēpore quietis.ſi aliqua pars eſt torta ē pp
mollificationē. Dicendū qđ falſuꝫ eſt ī omni
bus.naꝫ poſſibile eſt qđ ſit torta ꝓpter motū
factū prius a parte ſana unde nō eſt in torto
eſſe & quietato. Contra tertiū et primo facio
perpendere qđ Dynus non utitur uocabulis
uniformiter qa dicit qđ in tortura a ſpaſmo ī
actu motus pars ſana nō apparet torta qa nō
trahitur ad partē infirmā.diceret igitur eſſe
tortam qñ trahitur ad infirmā partemꝫ.ſ.ſpaſ
matā & tñ eſſe totū ſuꝑ accepit uno mō pro
eſſe cōtractū in ſe ſicut apparet ī ꝑma cōcluſio
ne. Tunc arguiť ſic. In paraliſi pars egra mo
ueť uerſus ſanā.qa ſana cōtrahitur.& ex hoc
pars paraliticata nō ē torta.gº i ſpaſmo cum
mēbꝝ quieſcit pars ſana non ē torta.ſꝫ tracta
uerſus egrā & hoc ē cōtra quartū dictuꝫ. Se
cundo oſtendēdo qđ in actu motus pars ſana
poteſt moueri et trahi uerſus partē ſpaſmatā
& ſic erit torta ſecūdū cuꝫ. Naꝫ i motu muſcu
loꝝ maxillaꝝ nō ſemꝑ cōtingit moueri parteꝫ
ſanaꝫ motu cōtrarianti parti mote motu ſpaſ
mi uel ſpaſmate.imo cōtigit moueri motu illi
nō cōtrariant.uel aliqualiter aſſequenti illuꝫ.
uerbigtia.Sit ſpaſmus in maxilla ſiniſtra tra
hens uerſus aurē ſiniſtrā & homo mouet la
bia & maxillā dextrā motu quo ꝓferat.a uel
.o.uel trahet & non ſufflet uel moueat labia
circūuolutiue manifeſtū eſt qđ in his motibꝰ
nō fit in maxilla dextra motus cōtrariꝰ recto
motui ſpaſmo q eſt in ſiniſtra ¶ Amplius qđ
ꝓhibet ſpaſmoſuꝫ motū uinceť motū natura
le & totū mēbrū q̄uis habeat naturalem ali
quē motū ad ſe eūteꝫ ¶ Contra quartū dictū
licet ſit uerū utplurimū non tñ uideť neceſſa
riū.Nam mēbrū ſanū in diſpoſitione quietis
poteſt eſſe ita forte ī uirtute & ſpaſmꝰ ſociꝫ
mēbri ita debilis ꝙ nō traheť latus ſanuꝫ qđ
eſt forte ualidū a lateť infirmo debiliter ſpaſ
mato. Sed tu dices qūo ego ſciā qđ illa pars
hēt ſpaſmū ex quo ps ſana nō cōtrahiť uerſꝰ
eam.Dicendū qđ ī tali ſpaſmo debili erit cor
rugata & cōtracta ſolū pars ſpaſmata.nō.n.
ita cōueniūt ad unū mobile omnes lacerti fa
ciei & oīa eoꝝ filla que hñt a ꝑncipiis eoꝝ ſic
cōueniūt muſculi oculi & muſculi digitoruꝫ
extrinſeci & intrinſeci & illi qui plus conueni
unt in uno ſunt rami lacertoꝝ lateꝝ duoꝝ dua
rū maxillaꝝ qui ueniūt ad eos a locis furcula
rū pectoris quoꝝ ramoꝝ dexter ptingit uſq;
ad ſiniſtrū labiū & ſiniſter uſq; ad dextrū ut
ſe ſe interſecent & claudant labia ſicut burſa
ſuis corigiis ut intuit Auic.& Halib.ꝑallega
tis capitulis de anothomia ptes ēt faciei ī qui
bus muſculi cōiunguntť uel cōueniūt ſunt cor
rugabiles & extendibiles ꝙ nō cōtingit đ col
lo uel digito.ſ.in parte conuentus cordaꝝ &
muſculoꝝ ici inſecoꝝ & extrinſecoꝝ ſcias hoc.
¶ Dico igiť ad queſtionē qđ credo de itētiōe
Auic.fuiſſe Ad cuiꝰ itellectū ꝑmitto ꝑmo ꝙ
in tortura faciei pars diciť egra q̄ hēt ſpaſmū
uł paraliſim.Et ſana dicitur illa q̄ iſta nō hēt
& qa iſte egꝝtudines cānt torturā.i.fedā figu
ram & malū ſitū ideo uocatur ab Auic. qñq;
cā cuꝫ dixit q̄uis cā ſit in ipo.& iō ſi pars ha
beat malā figuraꝫ abſq; ſpaſmo paraliticata
egra nō dicitur.ſecūdo pars faciei dicitur tor
ta que exit a ſuo ſitu naturali. & quia ſitus

naturales ſunt ſecundū ſurſuz & deorſuz dex trū & ſiniſtrū.iō ſcām hos ſitus pōt fieri ma la figura ſiue tortura.ymaginemur.n.in ho mine ſano unā lineā rectā.a.b.eūtem per me dium frontis & per mediū puncte naſi ſiue le poris & per mediū barbe. Et aliā c.d. eūtem de aure ad aurē ſuper.a.b.lineā.ſ. ſup̄ pūcta maxillar & ſuper naſum.facies igitur poteſt torqueri ul' qa pars eius ei' in ſe cōtrahitur uerſus aures & remouetur a linea recta.a.b. aut qa extenditur aut trahitur ultra lineam rectā.a.b.quia tradit uerſus aliā par ez. aut quia trahī ſurſū uerſus lineā ul' ſ. lineā.c.d. aut qa trahīt uel p̄cipitatur inferius uerſus barbā ſub linea.c.d.& in his tractibus & la xationibus ſiue p̄cipitationibus poteris cōpre hendere multas priculares diuerſitates. Cuz igit̄ auctores medicine dicūt ptem in tortura faciei eſſe tortā intelligūt frequētius contra ctam & corrugatā ut intellexit Paulus lz qñ q̄ intelligāt tortaz quocūq; modo ſit torta ſiue diſtracta & extēſa ſiue in ſitu male ſituata & figurata dūmodo ſit difformis & declinet ad ptem nō naturalē. His p̄miſſis pono has p poſitiones & cōcluſiones in hoc queſito i qui bus ſaluanē.dicta omniū precedentiū. Prima propoſitio quecūq; pars faciei eſt egra uel pa raliticata ſue ſpaſmata neceſſario ē torta lar ge ſumendo tortū & nō ſumendo torum pro cōtracto ſolū. ratio eſt qa quecunq; pars faciei mutat ſitū ſuū p̄pter laxitatez & mollificatio nem & quecūq; eſt ſpaſmata mutat ſuū ſituz p̄pter cōtractionē. ergo quecūq; pars eſt egra eſt torta & apparet egra in hoc. Hanc conclu ſionē. A. intellexit quantuz ad unā ptem.ſ. q̄ quelibet pars paraliticata mutat a ſuo ſitu et ſic dicit̄ torta cū dixit qđ ſi mollificatio eſt for tis mutat naturalē ptem & ſanā a ſua forma & ſic nō mollificat̄ ſola. & ſi ē debilis mollifi catio ipa ſola laxatur & ſic ipa ſola mutat for maz & ſituz. Sz q̄ntuz ad aliā ptem huius cō cluſionis.ſ. qđ quelibet pars faciei ſpaſmata mutet formā. A. nō induxit p̄bationē quia ē notū Sed tu dices ſi ſemp pars egra eſt torta ergo ſemper apparet egra que ē egra. Ad qđ ergo dubitauerunt auctores. An pars que eſt egra appareat egra. an pars ſana appareat eg̃ Dicendū qđ qdaz auctores de qb' ē Paulus partē faciei dicūt eſſe egrā ſiue apparere eg̃z qñ eſt torta per cōtractionē ſolā & partē non contractā dicunt nō apparere egrā. qa igit̄ cō tingens eſt in quadā tortura faciei quod pars ſana que nō habz ſpaſmū nec paraliſiz torque tur & cōtrahīt & pars infirma.ſ. paralitica n̄ contrahīt imo uerſus ſanā extendīt. ideo dixe runt ſanā partē eſſe i aparitōe egrā. Sz. A. dic̄ qđ ē pars paraliticata apparet egra & torta .i. apparet mutata a ſitu naturali licet nō per cōtractionē ſed p̄ laxationē & precipitatio nem. Vel dicendū qđ lz ſemper pars egra ſpaſ mata uel paraliticata ſit etiaz torta. i. mutata a ſuo ſitu tamē quādoq; pars ſana ita permu tat̄ a ſitu cuz parte egra ſimul q̄ pars ſana ui detur in aparitione turpior quā ſit pars egra & ſecunduz hoc occultata feditate partis egre dicimus de ſana parte q̄ eſt egra. Secda p poſitio ē. qđ caſuale & cōtingēs ē q̄ una par te faciei. uerbigratia dext' exiſtēte egra & tō ta reliqua ps ſana ſiniſtra nō ſit torta nec ap pareat torta hoc declarat̄ per q̄titatē egritu dinis. quia pars egra pōt habē debilē para liſim. unde ipſa ſola mollificatur parum. & etiam debilē ſpaſmū unde ipſa ſola cōtrahet̄ declaratur ēt hoc ex loco ſpaſmi uel paraliſia Nam pōt eſſe egritudo hic i muſculo propo uni parti labij uel in uno muſculo naris uni' uel in uno p̄ncipio de q̄tuor p̄ncipiis muſculi lati & p̄prie cū nō eſt in illo p̄nci' qui de pte dextra tendit ad ſiniſtrā partē labij ut notuz eſt ex ſciētia anothomie. Ampli' iuxta pomū maxille uerſus oculū poterit eſſe aliq̄ mollifi catio unde palpebra inferior mollificabit̄ & turpabit̄ facies & tñ partes iferiores nec alie alterius partis erunt in aliq̄ a ſitu p̄mutate. hāc p̄poſitionē intellexit Raſis p̄mo cōtinētis qui poſitis i plurib' locis uariis dictis antiq̄ rum de parte torta dic̄ dico q̄ uidi hoies tor tuoſos patiētes paraliſiz & ex illo latere in q̄ facies erat diſtorta .i. mutata a ſuo ſitu. licet pars ſana non eſſet mutata a ſuo ſitu Et hoc ſtuit cū ſubdit iō falſificentē uerba dicentium qñ morb' tortuē. i. paraliſis non ē niſi in la tere nō diſtorto. Tertia p̄poſitio. caſuale ſiue cōtingēs eſt q̄ una parte faciei. uerbigr̄a dex tra exiſtēte paralitica uel ſpaſmata. Reliqua ps faciei ſana ut dextra torqueat̄. i. mutetur a ſui figura. Iſta p̄poſitio p̄bat̄ p̄pticulares p̄poſitiōes ſumēdas q̄bus datur modus. Di cemus g' qđ cōtingēs ē qđ dext' parte faciei patiēte paraliſim pars ſiniſtra torqueat̄. q̄a trahat̄ uerſus partē dextram ēt ſi ambe ptes ſint torte. i. remote a ſuo ſitu & nulla earuz eſt cōtracta hec poſſibilitas ſiue cōtingētia de claratē. p̄mo ex anothomia qa eſt poſſibile qđ oībus muſculis partis dextre aduenīat molli fica' fortis. unde labent̄ inferius. z' pōt eſſe molificatio repletionalis. unde fiat pars dex tra grauis. & iō p̄pter hoc trahet̄ ſiniſtra. uñ Aui. dic̄ ſi mollifica' fuerit fortis trahīt̄ pars ſecūda. Dico z' qđ cōtingēs eſt una parte faciei paralitica. uerbigr̄a dextra qđ pars ſini ſtra trahat̄ in ſe ita qđ dextra paralitica ibit

uersus sinistrā sanā & hoc freqñter cōtingit & sic utraq; pars pōt dici torna sed una contracta & sana alia extensa ut paralitica. Istā cōclusionē cōtingentē sentit Gal. secūdo de accidēti & morbo ubi supra & Aliab. nono theoca°. de morbis musculoꝝ oculi & Iesus Haly ca°. de remolitiōe & Paulus in textu allegato. ¶ Causaz aūt huiꝰ oportet uideꝛ. s. quare cōtingit qñq; q̄d pars sana cōtrahitur in se & pars mollificata uersus illā moueꝛ. Et in hoc assignatur una cā a Bartholomeo de uarigna na in quodā scripto sup tertio de interioritus & dicit q̄d cā huiꝰ nō est q̄a pars sana trahat ad se ptez mollificatā. sed ē q̄a pars mollificata est debilis in uirtute motiua. unde uirtus motiua debilis nō potest illā partē egrā mollificatā trahere rectā & ideo cadit. Hec ratio nō est sufficiēs quia queret quare plus cadit uersus partē oppositā quā inferiꝰ. Alia cā datur a Dyno ut supra apparuit. s. q̄d hoc sit in tēpore motus non autē in tēpore quietis. Causa autē quare in tp̄e motus pars sana trahitur p partē mollificatā est q̄a ꝓpter ponderositatez partis egre musculus partis sane cōtrahitur & torqueꝛ. Ista cā ut quādoq; eueniens pōt saluari. sed ponere q̄d nō accidit hoc nisi in hora motus. aut ponere q̄d semp in hora motus hoc fiat nō cōcediꝛ a me ut supra apparuit. Aliā cām imaginor licet adhuc sit mihi in ambiguo Sciendū q̄d partes faciei tenenꝛ in situ debito & figura per tensionē naturalē debitā & mē suratā musculoꝝ utriusq; partis que tēsio naturalis licet apparet quies ptiū faciei est tamē operatio musculoꝝ facientiū sic quiescere. sed situs & figura materialis manus esset q̄d staret recta & tensa in quiete hoc fieret p tēsionē naturalē musculoꝝ utriusq; ptis sicut tēsio cōtra naturā ut in tetano facit eaz sic stare cōtra naturā. stant autē musculi utriusq; ptis faciei tensi naturali tēsione nō solū per uirtutē eoꝝ que sic eos situat et situatos tenet. sed p oppositionē eaꝝ adinuicē & quasi quadā cōtra cpatione ex qua cōtraoperatōe terminat tēsio eorum adinuicē ut una pars non sit altera potentior. Cuz g° altera pars mollificaꝛ tūc sana ñ habēs cōtraheqtēs & cōtraopans i se cōtrahitur & mollificata ueriꝰ illā ptez moueꝛ. Exm de uno ligno tēto recto p duas cordas equalēter in tensione una. n. laxata alia cōtrahitur & lignum declinatur ad illam. ¶ Et hoc uidetur ire ad mentē Auic. cū dicit alioꝝ auctoritate. Latus sanū ministrat attractionez lateris egri ut equet. s. latus egrū in sua tēsione naturali sed cū existens egrū nō hēt illā q̄a est laxum nō potēs cōtraoperari ei igit laxū per attractionē factā a lateꝛ sano trahetur uersus sanū & sanū cōtrahet. Sed tūc ē dubitatio g° semp ita eueniet q̄d latus laxū paraliticatū mouebitur uersus sanū & sanū cōtraheꝛ in se & trahet ad se egrū cuiꝰ cōtrariū ponit secūda ꝓpositio siue cōclusio ꝓncipalis. ¶ Secūdo g° quā tūcūq; fit debilis paralisis latus sanum cōtrahet q̄a pars egra non poterit resistere tēsioni partis sane q̄ cōtrahit ut equet cuiꝰ cōtrariū iam ē dictū. ¶ Tertio diceret aliquis uideꝛ q̄ sedz ꝓpositiōes dictas possit esse modus paralisis in pte faciei in quo facies remanebit in suo naturali situ. Nā reputur paralisis fortis cum ꝓcipitatiōe partiū faciei quia ps sana trahetur ad partē egrā. hoc dicit ꝓma ꝓpositio tertie ꝓpositiōis. ēt repitur paralisis nō sic fortis in qua fit ecōtra q̄a pars sana trahit ad se partē ꝓ paraliticam. Igiꝛ paralisis medie dispositiōis i qua nō trāscēdit ps paralitica uersus sanā ultra lineā. a. b. nec sana uersus paraliticam citra lineā. a. b. ¶ Ad ꝓmuz dicenduz q̄ non semp eueniet q̄a pōt impediri propter cōtrariā cām. uerbigr̄a quia sit paralisis magna repletionalis cū grauitate partis paraliticē. unde pōt paralitica pars traheꝛ sanā ad se pluscz̄ sana possit trahere paraliticā. Et fateor me istū cāuz uidisse. Ad secundū dicendū q̄ pōt esse debilis & cū hoc non cōtraheꝛ. & hoc ꝓmo si debilitas sit gradualis q̄a paucus defectꝰ tensionis unde paꝛ siue insensibiliter traheꝛ pars sana. sed cū hoc ista debilis paralisis sit cum materia flegmatica expansa uersus superficiez cutis & occupet magnā partē tūc in illo latere cutis erit laxa mollis & difforis nō tñ in musculis erit mollificaᵒ notabilis. uñ deficiat sibi cōtratēsio quā debz facer ad partem sanā & si deficit erit paꝛ insensibile. Secūdo si mollificaᵒ sit in musculis uel partibus musculoꝝ non multū cōiunctis eū partibꝰ alterius partis faciei. ¶ Ad tertiū dicendū q̄d si erit illud erit ualde raro cōtingēs. uel dicendum & melius q̄d posito q̄d repiatur paralisis. uerbigr̄a partis dextre faciei que sit mod rate laxitatis siue ꝓcipitationis siue grauitatis. unde cōtraoperetur tensiōi partis sane ut nec trahaꝛ nec trahat. Tunc dicemꝰ quod ibi non erit tortura faciei per malū situ ad dextᵒ a sinistrū scdm terminos linee. a. b. sz erit aliqua mollificaᵒ scdm sursuz & deorsuz. sz semper cōsidera q̄ partes faciei sūt rare dilatabiles & cōdēsabiles. ¶ Tertio dico q̄d cōtigēs ē q̄d pars faciei spasmata contrahat uersus se partē sanā ita q̄d spasmata erit cōtracta saᵃ & crispata erit uersus eā extensa & hᵒ freqñter accidit ut ē notū & Auic. ponit. & tunc ēt utraq; pars diceꝛ torta ut apparet. Sed spasmata erit torta contracta. sed sana erit torta

distracta siue extensa. ¶ Dico 4° qđ raro siue quãdoq; stãte spasmo in fieri in una pte contingens est in parte sana fieri quosdã ictus. cõtractiuos cõtraoperãtes motui spasmoso. Istius propositionis ꝓbationẽ sicut raro cõtingẽtis possum⁹ accipere ex hoc sensibili. Aliquando enĩ mẽbra natutalia ut matrix ita fortiter pelluntẽ & pellũt qđ precipitanẽ simul cũ pulsu ut 4° de naturalibus uirtutibus. qd igitur esset impossibile qđ existente spasmo ictuoso in parte dextra pars autẽ sinistra forti conatu ictuans econtra ad cõtrariũ moueret in aliquo ictu & maxie cũ spasmus etiã in lacerto maxille lato quãtũ ad illã partẽ neruoꝝ que cum illa cruciaꝝ. ¶ Quarta propositio principalis est. frequenter euenit qđ una pte faciei paralitica uel spasmata altera pars permutaꝝ etiaꝫ in figura qa contrahiꝝ uel extendiꝝ. Ratio est quia cũ partes faciei cõicent in loco cõmuni. s. labiis comunicant etiã i dispositionib⁹. Quinta ꝓpositio ꝓncipalis est in tortura faciei accidere possunt multe diuersitates dispositiõũ figuraꝝ et situs ptium faciei & labioꝝ & oculoꝝ & frontis & ex hoc uaria accidẽtia & apparitiones in diuersis & uariis hominib⁹ & cã est nõ solũ diuersitas causaꝝ. s. spasmi ul' paralisis. sed diuersitas partiũ faciei & musculorum in situ & origine iporuꝫ & diuersitas facieꝝ in hominib⁹ & ista potes ex premissis accipere. Et ex h° auctores uarii uaria dixerunt Sexta ꝓpositio ꝓncipalis. duobus medicis in spicientib⁹ unã faciẽ spasmatã uel paralitica tam. unus dicit unã partẽ esse tortã & turpeꝫ alius dicit oppositã ptem esse turpẽ hoc accidit uropter duo. ꝓmo quia unus itelligit tortuꝫ cõtractuꝫ. & alius intelligit tortũ distẽsũ secundũ locũ. secũdo qa unus iudicat turpitudinẽ esse in cõtractiõe alter in extensione. Ex quibus iam dictis soluiꝝ questio cũ quereba tur an i tortura faciei pars egra spasmata ul' paralitica sit torta an pars sana. qa dicendũ ꝓ large siue cõmuniter accipiẽdo tortũ ut accipit Rasis primo cõtinentis in hoc cap°. pars egra semper est torta. sed accipiẽdo stricte tortum pro cõtracto ut accipit Paulus pars egra paralitica nõ est torta sed pars spasmata. Dicẽdũ etiã qđ cõtingens est ptem sanã nõ esse tortã & cõtingens est eam esse tortã secũdũ modos dictos supꝝ. Ad cõtraria dicẽdũ ꝓmo ad Alex. qđ accipit tortũ pro cõtracto & partẽ uisam sanaꝫ nõ tortã uocat pteꝫ nõ corrugatam nec cõtractaꝫ quãuis sit egra paralitica. Ad rõeꝫ cũ diciꝝ pars sana contrahiꝝ ut equet. dicendũ qđ hoc ẽ contingẽs nõ semp ut iam apparet. Ad rationẽ in contrariũ que ꝓbat qđ qñq; ps torta sit egra. Dicendũ qđ põt esse torta ꝑ spasmũ uel paralisiꝫ in alia parte nõ ise & sic nõ habebit egritudinẽ que sit spasm⁹ uel paralisis sꝫ habebit malã figurã & turpẽ que ẽ uel de cap° decorationis uel de capitulo egritudinũ ut supra diximus. His habitis oportꝫ exponere textũ Auic. & referamus eũ totũ ad torturam factaꝫ a paralisi in qua plus fuit uisa discordia antiquoꝝ. Et tu poteris referre sermonẽ Auic. ad torturã factaꝫ a spasmo si cõsideras que expssa sunt. Dicam⁹ igitur qđ iam A. dixerat de tortura a paralisi qđ si fuerit fortis trahiꝝ pars sana cũ ea & mollificaꝝ siue ꝑcipitaꝝ cuꝫ ea. Et si fuerit debilis quod nõ fit hoc. & dixerat alioꝝ sꝫia qđ pars paralitica trahiꝝ a parte sana q ps sana torquetur & dixerat ꝙ iste sermo qui est ẽt Pauli nomẽ cõcedendus non aũt iduxerat ꝓbationẽ istorũ nec etiã iduxerat rões quare sermo illoꝝ non sit cõcedendus. ¶ Primo igiꝝ ponit opinionẽ & ꝓbationẽ que ẽ qđ pars nõ sana torquetur qa trahit. ad se latus paliticuꝫ ut equeꝝ. 2° repbat & ꝓmo ꝑmittit. secũdo iducit rationes. Ibi 2ª anothomia. ¶ Dicit ꝓmo hoc dictũ nõ uerificaꝝ semp cõtingit. n. sic esse & cõtingit non esse & hoc ẽ ꝙ dicit hoc nõ est uerũ scđꝫ plurimũ. i. contingit sic esse & cõtingit nõ ẽẽ Abutiꝝ. n. A. hoc uocabulo plurimũ.

¶ ANOTHOMIA. Inducit tres rões. ꝓma est sumpta ex pte anothomie p quã scis dispositionẽ lacertoꝝ faciei. Nã lacerti faciei qdam sunt ita situari qđ pñt paraliticari tali parali si qđ non trahenꝝ a parte sana imo trahent sanã ut supꝝ apparuit. Et hoc est quod diꝫ. Anothomia. Et sciuisti ꝓmo can. de dispõe lacertorũ faciei facit cognoscẽ corruptionẽ ei⁹. s. sermonis dicti quia ẽ sermo corruptus. ¶ Secũda ratio ẽ sumpta ab eo qđ accidit & arguit sic Casus siue cõtingẽtia cõis ad hoc & ad suum oppositũ nõ debꝫ determinari ad unũ. sed in paralisi faciei casuale siue contingẽs est partẽ sanam contraheꝝ paraliticã & contingens est partẽ paraliticã trahere sanã g° non debꝫ dici qđ in tortura a paralisi pars sana sit torta & trahat egrã. & hoc ẽ qđ diꝫ. Et cã hui⁹. i. contingẽtia hui⁹ cõis. s. ad esse sic ut isti dicunt. Et ad oppositũ ostẽdit ẽt corruptionẽ sermonis istoꝝ qui dicũt qđ i tortura a paralisi semper pars egra trahiꝝ & ps sana trahit ad se. ¶ Tertia rõ põt formari dupliciter. ꝓmo qđ Auic. arguat solũ cõtra hoc qđ dicũt qđ i tortura latus sanũ trahat & egrũ trahaꝝ. Cõtra latus tortũ contractũ qđ trahit põt esse egrũ ergo falsuꝫ ẽ diceꝝ qđ latus qđ trahit & torqueꝝ semper sit sanũ. qđ possit esse egruꝫ apparet qa inueniꝝ aliq̃ tortura in qua ex lateꝝ torture. s. in parte torta cõtracta & que cõtra

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 84 sur 455

hit alia. destruit sensus eor. s. lacertor. Si igi habet sensuz destructu igit est egra & tu di cebas qd pars sana ē illa que trahit ut equet & hoc est qd dic. Et su. sermo istor ē corrup tus qm &c. ¶ Sed tu dices qn est qd pars tra hens torra habet sensuz destructu. Dicenduz qd potest hoc cōtingere et forsan est qn i spas mo ptis quādoq; pars per spasmū torquetur & trahit qd cū illo spasmo sit destruct' sens' Sed tu dices nos loqmur de tortura a mollifi catione. Dicendū qd possibile est unā partem faciei habere paralisiz & aliā habere spasmuz ut ponit Ieus Haly. pallegato cap° & tūc ps trahēs torta non erit sana & nō uult plus .A. cōtra illos. Vel dicendum qd illa ratio arguit absolute cōtra eos qui dicūt qd pars torta est sana nō aliter determinādo ad curā contra pa ralisiz sz absolute. Alio modo pōt formari rō sic in forti paralisi nō est dicēdū qd pars sana trahet ptez egrā. imo pars fortiter paralitica ualde precipitata uel trahet sanā uel nō pote rit trahi a sana pte. sz reperit quādoq; fortis paralisis in qua cū destructione motus lacerto rum destruit etiā sensus i pte torta per para lisim ergo in tali nō trahet pars paralitica ad partē sanā. Ecce qd dicit & su. sermo istorum est corruptus qm sensus eor lacertor destrui tur in ipa tortura a paralisi i latere torte. i. ex latere palitico & torto sub paralisis dominio. Sed talis ē ualde fortis paralisis & forsan .A. inducit hoc dictū ad remouendū falsuz intelle ctum quē illi habebāt in assignādo cām dicti eor. Nam uolebāt forsan dicere siue intellige re qd ideo pars sana trahit paraliticam quia pars sana sentit ḡuitatē partis paralitice que precipitat ut igit cōtraponderet ḡuitati illi' cōtrahitur. Tunc arguit .A. cōtra hoc qa i ipa tortura faciei ex latere quod dicis debere tor queri destruit sensus uerbi ḡtia que propter egritudinē uel ꝑpter somnū priuat & tūc illa pars nō sentiet ḡuitatē pris paralitice igitur nō cōtrahet & hoc est qd dicit &c. qm &c. Ex latere torture. i. ex latere in quo tu dicis ꝙ debet esse tortura qa sentiēs ḡuitatē debz cō trahi ut adequet. & sic apparet expositio pas sus difficilis quē cōciliator non intellexit. imo nō habet istū textuz. ¶ ET CASVS. huius cōmunis. Et quē quidā moderni ignorātes ex positores corrumpūt. ¶ ET PLVRIBVS Hic ponit quādā specialē cām torture que cā est apostemata in ptibus colli & ē mod' squi nantie. Ex hoc autē apostēate pōt fieri tortura p modū spasmi & per modū paralisis ex opil latione qa nerui musculor faciei plurimi oriū tur a spōdilibus colli. Et qa inde oriunt nerui manuū. ideo pōt fieri etiā cuz hoc paralisis in manib' & etiā spasm' lz nō explicet. Et hoc ē qd dicit. Origo est ex spondilib' colli. s. unde etiam oriunt nerui manus uel lacerti colli id est protensi ad faciem. Et in hoc assignat cām quare sit tortura faciei ex apostemate illo.

¶ OMNIS AVTEM TORTVRE &c. Hic ponit tres can. z^a ibi & scias qd tortura 3^a ibi. quidaz. Causa ꝑmi ē. quia significat for tis impssio & fixa & dixit fortasse quia pos sibile est in q busdā qd libera° fiat. quidā au tez steterūt cū tortura .30. uel .40. ānis & nul lum' aliud exinde sustinuerūt nocumentuz. Ex quibus apparē .s. tortura nunciauit alios pes simos morbos & mortales ut inuit Rasis p° cōtinētis ca° de tortura. Etiō debz medic' cō siderare signa. s. cum tortura sic signa passio nis cerebri. unde timeat de apoplexia uel epi lensia. Et tūc oportet incipere cū forti eūone quia timet de morte. & sic apparet secundus can. & tertius & licz nō solū usq; ad q̄tuor di es. sed ēt post i tortura possit timeri mors cā epilēsie fortis uel appoplesie tñ credendū est qd postq̄ apparuit tortura ex mala dispositio ne cerebri. unde timeret epilesia mala uel apo plesia non mrtū debeat differri qn ueiat. &c.

¶ SIGNA sunt &c. Hic ponit sig^a torture. Primo ponit eius sig^a p sentis. z° ponit sig^m ꝓnosticū ei' Ibi z^a. Ex signis. Prima i duas. ꝑ mo ponit signa cōia. z° spālia. Ibi z^a cognitio.

¶ INFLATIO. Dicūt qdā pp cursū materie Alii. i. difformitas. Alii. i. quedā tēsio i pte q uersus aliā trahit uñ cessantib' rugis uē ifla ta. Ego credo litterā corruptā & uult dicere isufflatio & emissio sputi ex latet & ita appa ret in istis. nā quia labia non bñ sibi obuiant non pñt in rectū sufflare uel spuere sed late raliter uel iflatio qa cum homo ē sanus oēm partē pōt iflare sed hñs torturā non pōt infla re nisi partē sanā. ¶ Considerandū qd hoc est in tortura cōicata partib' oris. si. n. esset pti cularis circa partes supiores hoc non fieret.

¶ Dubitat a quo latere exit sputū & isuffla° an a latere paralitico uel spasmato an a sano.

¶ Dicendū qd quia isti non pñt unire labia si mul & aggregat ea ad directū. Ideo non pñt in rectū expuere nec sufflare. exit ergo sputuz uel saliua uel aer a latet & tūc exitus eor ul' est cū mollificatiōe aliq̄ & hoc ē raro & tūc ē a parte labior sana quia pñt se aliq̄liter mo dificare. ul' est per uiā elapsus cuiusdā & ena siōis uel eruptōis uel effugitionis & tunc fit a pte labior ifirma. Vbi ñ fit occursus uel fit malus occursus & hoc uidebis p experientiam qd isti qñ uolūt expuere aliq̄d par pōt modi ficando expuere per ptem sanā. sed improuise

ſpuentes uel puiſe ſed ipotēter ſpargunt ſpu tum & effugit multas p partes egras labiorū Et tu cōſidera hic mltos diuerſos modos ma li occurſus labioꝝ ad inuicē in parte egra & i parte ſana & poteris ex hᵒ uerificare & inue nire multas diuerſitates & in ſufflando & in ſpuendo in diuerſis torturis. ¶ NON retinea tur ſaliua partis.i. pprie paralitice cadentis infra uerſus barbā uel ſpaſmate ſpaſmo tra hente labiū inferius uerſus furculā. SEquitᵉ ſoda.i. dolor circa ptes capitis in ſpaſmoſa pp dolorē cōtractionis & in paralitica ēt ſi eſſet materia pprie apoſtemās. ¶ COGNITIO. Hic ponit ſigna ſpecialia Primo ponit ſigna que ſigficāt que pars ſit infirma. 2° ponit ſigª ſignificātia quā infirmitatē hūt an ſpaſmum ān paraliſim. 2ª ibi. ſigna aūt in torture. Cir ca primā partē d ubitaᵗ quia iſtud nihil uide tur dicere. quia iam p̄ſupponiᵉ qđ tu p̄cogno ſcas partē egrā qñ tu rectificas eam cum ma nu. Amplius pars ſana tracta a parte ſpaſma ta ſi uiolēter trahaᵗ poſſibile eſt quod in illo actu rectificeᵗ pars ſpaſmata. Dicendum qđ iſtud ſignū eſt ad diſtinguendū partē tortaꝫ & cōtractā ſanā in paraliſi & egrā in ſpaſmo qa uterq; poteſt cōmunicari pteꝫ cōtrahi & cri ſpari & corrugari & ſignū diſtinctiuuꝫ ē qa qñ pars eſt torta ppter ſpaſmū. qa ſit corru gata in ſe & cōtracta ſi tu eā extēdis et trahis reliqua pars faciei ſtatiꝫ redit ad ſuā natura litatē qa nō eſt egra. ſed qñ ptem cōtractā re ctificas & reliqua pars nō reducitᵉ. imo appa ret laxa male figure etiā tūc pars cōtracta q̄ rectificas nō erit egra. imo ſana que trahebat ad ſe ptem palitica. Et hec dicta poſſent aliq̄ liter cauillari. ſed omitto. hec fuit mens Aui. cū dixit que duaꝝ partiū. ſ. tortarū & contra ctaꝝ ſit leſa per ſpaſmū. Cum ipa. ſ. pars tor ta extendiᵉ & ſic erat abreuiata & contracta. ¶ REDITVS ALTERIVS &cē. Ad contra rium dicendū qđ p̄mo medicus habꝫ notitiaꝫ cōfuſam & cōiecturalē poſtea certificat ſe cuꝫ hoc experimēto & ſi partē cōtractā extēdēdo uidet aliā bone figure iudicat hanc parteꝫ cō tractā eſſe egrā. ſ. ſpaſmatā. qđ ſi nō uidet re ctificari iudicat partē tortā nō eſſe egraꝫ. Et hoc ſignū ut apparet diſtinguit torturā a ſpaſ mo a tortura paraliſis. ¶ Ad ſecundū dicendū primo qđ hoc ſignū debet intelligi referendo extenſionē & cōtractionē ad ptem cōtractā nō ad partē extenſam uerſus aliā partē. Vel dicē dum ſecūdo qđ illud eſſet difficile facere uel qđ licet trahat partē ſanā adhuc pars ſpaſma ta remaneret ſpaſmata. ¶ SIGNA. Hic po nit ſigna ſignificātia quā egritudinē habēt ul ſpaſmū uel paraliſiꝫ & p̄mo ponit ſigna tor ture a mollificatōe. 2° a ſpaſmo. ibi 2ª. Signa autē. ¶ Dicit p̄mo ſigna in tortura mollificati ua & facta a mollificatiōe ſiue paraliſi ppria materiali a materia flegmatica ſunt qa motus eſt debilis ſi non ſit ex toto ablatus ſenſus. ſ. tactus. ſunt turbati qa materia ledēs uirtutē motiuā aliq̄liter ledit tactiuā qa idem forſan nerui ſunt qui portāt ſenſum & motuꝫ & ui detur innuere Azaranius capitulo đ tortura. ¶ ET NEQ VE SENTIT. PATET. PALPEBRA inferior demerſa. i. cadēs uer ſus inferius. ¶ Conſyderandum qđ in quadā tortura palpebra inferior eſt demerſa ut i tor tura a paraliſi maxille & eſt palpebra a pte paralitica & quia oculus diſcooperitur ex hᵒ ideo homo querens cooperturam eius mouet oculum uerſus inferius & apparet quaſi me ditetur & aſpiciat inferius in quadaꝫ tortura eadem palpebra eſt ſurſuꝫ coartata et p̄ſſa ut quando fit a ſpaſmo muſculi maxille quantū ad partē uerſus aures & proprie quando ho mo eſt breuis in facie tūc cōgregata cuti circa pomuꝫ maxille premitur inferior palpebª uer ſus ſupius. In quadam tortura unus oculus uidetur quaſi claudi & alter aperiri & ñ poſ ſe claudi & hᵒ ſi tortura eſſet cōpoſita & ex una parte eſſet ſpaſmus dictus & ex alia pte paraliſis. Vel ſi ſpaſmᵒ magis ex una pte im pelleret palpebrā que eſt i pte ſpaſmata uer ſus ſurſuꝫ & trahēdo aliā partē trahere pal pebrā iferiorē uerſus deorſuꝫ & ymaginaue ris hic alios modos quos de facto inuenies. Conſidera ēt qđ ex torturā facta ppter moli tiem muſculi frontis ſit oculoꝝ clauſio. ſꝫ pp ter ſpaſmū fit apertio & eleuaᵗ ſupetioris pal pebre. & pōt cadē in hoc diuerſitas propter diuerſitatē partiū muſculi mouētis frontem. ¶ MEDIETAS pāniculi &cē. ppter cōitatem materie uel cāe molificātis & hoc ē qđ dicit Cauſa i hoc. ſ. medietas pāniculi palati ē mol lificata. ¶ Eſt cōitas huius pāniculi. ſ. exterio ris in facie iuxta lacertos. Cum panniculo ex trinſeco. i. intus i ore ſupficiali tñ. & ideo ex trinſeco uie ligue. i. oris ſecante &cē. quaſi re mouens duᵐ quia ſolū medietas ē mollificata quia reſpondet qđ medietas debet medicari. unde p mediū patiᵉ & ſecat palatū in longitu dine. Cutis declinās a partibus colli. qa pp ter paraliſim moueᵗ cutis motu laxitatis & ſupitatiōis uerſus decliuia loca mti ſiue bar be. Elongaᵗ qñ quaſi pendet. difficilis fit re ditus ppter mollificationē unde liceꝫ reponas ſtati relaſabiᵉ. SIGNA. Hic ponit ſigª tor ture ſumpte a ſpaſmo & ſunt ſenſus turbati Contra Raſis i diuiſionibᵒ dicit qđ ſigna ſa cte a ſpaſmo ſunt qui ager ſenſuū turbatiōeꝫ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 86 sur 455

non hēt. Dicendū qđ in utraq; tortura sens⁹ pñt turbari ꝓpter nocumentū factū in neruis sensus & motus licet nō sit necessariū semper sed in facta a spasmo minus turbanť sensus quā in facta a paralisi materiali quia in spas° materioli matetia ē magis grossa; min⁹ pene trans i partes neruoꝝ quā materia paralisis ut sup̄ ca° de spasmo & minus est remolita materia spasmi & fiūt minus ;obtusi sens⁹ & forsan uoluit qđ sensus sunt turbati.s. uisus &c̄.& hoc qñ tortura est a cerebro. Extensionem.i.duritiē a spasmo ¶ Destruunť ruge. Contra imo in spasmo fit corruga°. ¶ Dicendum qđ destruunť a debito numero .qa alie sunt plures.uel destruunť.s.qa eaꝝ fundamentum non apparet.sed iacet occultū sub crispatura lacerti &c̄. Minorať saliua.& pro i.sputuꝫ.hoc ꝓprie ē in spasmo sicco & ēt i materiali quia materia eius ē grossior quā materia paralisis etiā non sic cadūt labia in spasmosa. & iō sic non fit bauositas ¶ DECLINATIO cutis ad partes colli.qa ibi sunt ꝓncipia multoꝝ neruoꝝ faciei.sed in spasmoso mēbra mouentur ad sui ꝓncipia ¶ SIGNA. &c̄.cognoscuntur supple ca° de spasmo quia materia p̄ueniēs debꝫ spasmare uel paraliticať & pus pōt resolui in uentositatē & facere saltū. Et ex signis hic ponit signa ꝓnostica torture homo inuenit dolorē in ossibus sue faciei.s. iuxta ossa pp pānicꝰos & ei⁹ q̄litas iducē stuporē

SOLLICITVDO. &c̄. Istud capitulū difficulter pōt ordinari qa ordo cure eius pendet in ordine cure spasmi & paralisis & iō Auic.solū procedit narādo sicut occurit. Prio ergo ponit quosdam canones generales in cura torture.secūdo specialiter exequiť.ibi secūda Jam autē uel ibi. Et oportet quidē ut cures. Prima in quinq; uel sex sicut tot ponit cano. Non moueať.s.cū forti solutiuo.& est canon supra capitulo de paralisi ¶ Contra quia sup̄ in hoc capitulo dixit.qđ si associanť accidētia apoplesie uel epilepsie debes incipere ab euatione forti. Dicendū qđ regulariter nō debemus hoc facere ꝓpter materie cruditatez. sed coacte. Vel dicendū qđ licet doceat incipere supra a forti euacuatiōe nō tñ dicit añ quartuꝫ uel septimū & quia materie sunt diuerse ideo dixit quartū uel 7ᵐ.qa quedā cicⁱ⁹ aliis pñt habere ꝓncipiū digestionis qđ cōsentit alicui euacuationi. ¶ ET CIBETVR. Hicē secundus cañ.& dicit qđ cibetur cuꝫ eo q̄ sub tiliat sicut est aqua ciceris cuꝫ oleo dulci ut removeať sui siccitas & sūpticitas quam habet prouocando urinā. Et ideo subdit. Non desiccetur.i.non fiat ſūpticus uentre cū exiccatione mellis.s.cocti ut feludech & pullis collūbarū quia sunt ſūptice eo qđ sunt longe more i stomacho ut infra fen.iij⁹.capitulo de cura malarum complexionum ſtomachi cum materia. ¶ FELVDECH. cū sit mel coctū est tarde digestionis morās i ſtomacho ut sumitur tertio almāsoris. Dyrus exponit nō desiccet.s.i ꝓn° ne subtile resoluať & grossuꝫ remaneat. Cuꝫ desiccatione mellis.i.cum potib⁹ factis cū mele & aliis rebus que habent uirtutē exiccādi. Alij habent litterā affirmatiuam que dicit ut exiccetur & tu cōsidera. prima tamen expositio mea uidetur conformior Auic.unđ subdit ¶ QVOD SI natura fuit sicca &c̄. Hic ē tertius can.& dicit qđ si natura.i.uēter fuerit sicca moueať in die secūdo a prin°.egritudis ul⁹ secūdo.s.a die ſūpticitatis cū oleis uehemētis huiditatis est cōueniēs quia securū ut fluxuꝫ ex decoctiōe malue uel oleo uel similib⁹. ¶ INTENDIT aūt Hic est quart⁹ can.& dicit qđ non debes intēdere in ꝓn°.s.añ eūoneꝫ ad gargarismata cā est quia attrahit adcere brū a partibus ꝓpinquis plenis in hoc ē periculum apoplesie uel epilepsie. Et qñq; &c̄. non resoluit crudū.i.non euacuat crudū qđ ē in cerebro.imo dillatat illud & ideo ꝓmū⁹ fortificat spasmū si est a spasmo tortura & ibi intelligatur de ea que ē a paralisi. ET NEq;. Hic Dy.uult qđ tu nō facias eūoneꝫ neq; cuꝫ debilibus neq; cū acutis ante digestionē quia medicia fortis acuta ingrossat materiam. ¶ ET MINORAT.i.licet minoret de desiccet .i.debilitet neruos & debilitať operatio ei⁹ &c̄ in ea.s.materia anteq; sit digesta. Aliter credo qđ Auic.uult recordari can.positi q̄rto can.ca° de cura fe.pu.in generali & ca° de cura febris tertiāe nō pure ꝙ aliqñ idigem⁹ medicina forti debili cū paꝝ euacuet ex malo. Ita uult hic.non euacues cum debilib⁹ oio que nihil imꝑmunt in materiā sicut ē cassia fist. Et hoc est qđ dicit. Cum debilibus nō sufficientibus.sed cū debilib⁹ sufficiētib⁹ quia sūt uno modo debilia.& alio modo fortia. DONEC digestio &c̄.qa licet non sit digestio perfecta sed inchoans i morbis hui⁹ flegmaticis mꝰtis tñ minuimus de eis cū medicinis solutiuis debilibus & sufficiētibus ut odor turbit & agarici & dimittim⁹ debiles non sufficientes ut purā cassiaꝫ. Festinatio.n.ad medicinā acutaꝫ .s.fortē ut colloqntida exiccat & minorat & restringit igrossando & desiccat neruos quia nō hñs materiā huōralē totā paratā cōuertit se ad humidū neruoꝝ ¶ DEBILITATVR. operatio.i.nō facit opationē in materiā quātuis. Vel debilitatur ¶ Hic ꝓbat qđ non dať medicia ualđ leuis ñ sufficiēs. ¶ ET OPOR

TET .ꝑmo ꝑmittit.2° põit experta.3° exeq̃ curã. Ibi 2ª. Iam .Ibi 3ª. Et oportꝫ ¶ Si tort° .ſ.a materia flegmata.yera hermetis famoſa eſt.ſed difficile eſſet illã tantũ cõtinuare. Aq̃ mellis qa ſit eius potus.tñ ꝓpter cõſuetudinẽ hic difficile eſt admouere uinũ ¶ APPRO ¶PRIETVR .i.prope empl'ret.Althiboa.dicitur qđ ẽ marmota minor de eis.Abſq; gazellis.i.ſolum gazellas uł forſan dubitat đ forti calore gazellaꝝ.unde ſubdiť nõ calefaciunt.ſ. multuꝫ. Vel abſq; gazellis.i.nõ utaris illis ſil ueſtribus quoruꝫ carnes non calefaciunt ſicut gazelle & ſimilia ut forſan porci & camelii.

¶ET OPORTET. Hic ꝓſequitur curã et ſolũ proſequiť curã torture a materia flegmatica replente faciente ſpaſmũ uel paraliſiꝫ. Et primo in hoc ponit diuerſos canones.ſecũdo in ueſtigãdo locũ materie huius egritudinis procedit ad curã cũ multis remediis. Vltio ponit curã torture infantiũ.ibi ſecũda.& nõ ẽ du^m ibi tertia. Infantibus ¶Primus canon pater. Lenificatione.i.digeſtione materie uł.i.applãi tione & extenſiõe cuꝫ ligatura. Reſolutione.i. euacuatione Signa ſanguinis.i.materie in ſanguine.qa raro eſt a ſanguinis dominio puri. Abſq; ſcalpelatiõe. Contra imocũ ſcalpelatione ex quo ſanguis habundat. Dicendũ qđ forſan hic ſermo eſt per ſe ſeparatus loquens de tortura humida.ſ.a materia flegmatica deputata.uel forſan dubitat Auic. de euacuatione ſubtilis ſanguis per eas uel intelligit quod ſi oportet fiar cũ ſcalpelatõe nõ enĩꝫ potuit oĩa iterare in omni loco ¶ET NON EST. Hic ꝓcedit ad curã & primo inueſtigãdo loca paciẽtia ponit multa que in tortura materiali cõueniunt & ponit loca applicatiõis.illorum. ſecũdo ponit alia cõueniẽtia quib9 etiaꝫ declarantur predicta. Ibi ſecũda. Et ex eis. ¶ Dixit ex eis.i.ex ꝓnipiis neruoꝝ lacertoꝝ faciei qa a nucha in loco colli & aliqđ a cerebro. Cerui cis.i.colli ſuper mandibulã ſ.inferiorẽ & etiã ſupiorẽ. Ex eis.ſ.mãdibulis.qa ſupeas & proprie ſũp inferiori ut apparet ſuꝑ i anathomia qm̃ ſpaſm9. Lacerti uero faciei.ſ.oẽs uel quã tum ad omnem ſui ꝑtem.non ſunt ex illa ſumma ſcilicet qđ ad eos proueniat plurimũ neruorum a mãdibula inferiori quia lacertis tiporibus ueniunt a cerebro lacertis ẽt labiorũ aliquid uenit a cerebro ¶ET EORVM. .ſ.tortoꝝ regimẽ ẽ purgã ¶ANTERIOris Contra imo poſterioris uerſus collũ ¶Dicenduꝫ qđ ꝓgãdo anterius purgam9 ẽt poſterius. Anterius.n.cerebri hẽt maiſeſta purgatoria ꝑque etiã põt cerebꝝ purgari. VEL EORVM .ſ.ꝓncipioꝝ neruoꝝ &c̃. uel eorũ muſculoꝝ faciei qui non ſunt deſumma ꝑdicta ¶ET SIMILITER.ſ.cõfert in tortura humida ſuper famẽ ne materia trahatur ad caput ¶ET EX EIS. Hec pars hẽt tot partes q̃t ponit remedia in tortura. Aceto.ſ.acuto.Scea.i.ſticados. Hermel.i.ruta quedã nõ tñ ruta ſilueſtris ſecunduꝫ Auic quarto canon.6ª.ca°.de cura morſus uipere. Similia ut origanũ &c̃. Poſt aurẽ đ huiꝰ cauteriis late diximus ſuꝑ ſen 3ª & aliqđ ſuper ſen pª. Car gariſmata.hẽs ea ſuꝑ ſen ꝓma ca° de canonibus curationis egritudinũ cerebri. Pluſq̃ aliis quia multũ euacuant a capite & a loco añrio ri & poſteriori. In parte leſa.ut in ea impmat In domo tenebroſa hoc dictũ iacet ſic ꝓmo cõtinẽtis i pluribus locis ca° de tortura.debet morari patiẽs torturã in domo obſcura & ñ exire nocte req; die. Et mirabile uideť đ hoc. Sed cã põt aſſignari ut ibi ſtans ſolũ maſtication intendat uel forſan ſit ut caueať facies ab impſſione uẽti.eſt.n.facies mẽbrũ rarum ut ꝓbleumatũ.3° ꝓble.3ª ¶Zebot forſan.eſt qđ ſuꝑ dixit ſubal.uel ẽ nigella que arabice diciť ſublamarti. Exponiť cõiter.i.maiorane Danich.x.grana ordei. Specula ut uidẽtes ſe turpes ſtudeãt ẽt cũ ymaginatiõe rectificare faciem. De calibe & in ſumma ſpecula plana in quibus facies ꝓſentať lata & ſic magis apparet oĩs ſua difformitas. Trifferã minorem leuis medicina ẽ & exiccatiua cõferẽs huiusmodi bus eliquatis in fine ueris. Cibus.ſ.torturã patiẽtiũ uł cib9.ſ.ĩfantium patiẽtiuꝫ torturã.

SALTVS &c̃. Determinat hic Auice.de ſaltu qui.a.g.in libris tranſlationis de arabico uocatur iectigatio ſed i libris ex greco uocatur ꝑalmos.& ꝓmo ponit quid eſt.2° ꝓbat qđ dixit.3° oſtendit qđ ſignificať ex eo.4° ponit curã. Ibi 2ª.ſignificatiões. Ibi 3ª. Et ſcias Ibi.4ª.uaporeť. Conſiderandum qđ ſaltus nõ ẽ ſemp motus lacertoſus ſꝫ qñꝫ accidit lacerto.ſꝫ ẽ motꝰ i oĩ mẽbro habẽte cõcauitatẽ in q̃ poſſit uentoſitas teneri & ibi facere dillatationẽ & cõſtrictionẽ ut poſt. C.5°.de accidẽti & morbo & i libello de rigore & tremore & cetera tractatu.19.capitulo de iectigatiõe Eſt igitur determinatio de ſaltu adnexa huic ſen in qua ponunť neruoꝝ diſpoſitões & hoc. uel quia hec paſſio ſaltus accidit muſculꝰ quoruꝫ ꝓncipalis pars eſt neruꝰ uł qa accidit mẽbris habẽtibus cõcauitates manifeſtas uel occultas dilatabilibus uel cõſtringibilib9 ut ſtomachus inteſtina uefica muſculi loca ſub cuti & omnia iſta membra habẽt uillos & neruos Ex quibus apparet qđ differt tremor & iectigatio ſiue ſaltus.qa tremor qui non eſt rigor eſt ꝓpria paſſio lacertoꝝ & mẽbroꝝ uoluntа

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 88 sur 455

rie motoꝝ. Sed iectigatio siue saltus ē passio membroꝝ habentiū cōcauitatē dilatabiliū & depressabiliū. & in tremore membrū mouet de toto loco in totū locū. Sed in iectigatōe nō. imo dilatat & cōstringit & hoc differūt ml' tuz ut ponit Gal. in locis allegatis. Et causa saltus ē uētositas. sz cā tremoris est defectus uirtutis. Alie quoq; differētie tangunt a Gal'. quas hic nō curo ponere qa excitat difficultates in duob⁹ locis. ṗmo in eo qđ dicit in trēore motus est uelocior quā in iectigatione. 2° i eo q dicit qđ cā. depressiō s in saltu siue iectigatione est uentositatis expiratio sue resolu° in his enim duobus nō suz omnino cōcors cum Gal. sz hic nimis longum essz declarare ista. lz enim sicut Galienus dicit. nō semper est illd necessarium & tu cōsidera. ¶ SIGNIFICATIONES. Prio probat qđ saltus fiat a uētositate. & ṗmo qđ nulla materia est ī nobis sic cito resolubilis ut uentositas. sed saltus est motus qui cito recedit. 2° quia cause generantes uentositatē generāt saltū et cāe resoluētes resoluūt illū. ¶ Secūdo pbat qđ sit mot⁹ lacer tosus & neruosus. s. mēbri dilatabilis & constringibilis habētis cōcauitatē detētiuā et h° qa mēbra multū mollia nō habētia parietes uilosos ut cerebꝝ in substātia sua nō iectigāt nec mēbra dura ut ossa licet habeant cōcauitatem. quia nō suut dilatabilia nec cōstringibilia igitur mēbra que sunt media. s. lacertosa uilosa dilatabilia & cōstringibilia sunt in qb⁹ fit saltus ut stomach⁹ uesica cutis ṗalpebre &cē. Tertio ponit causas ex quibus declarat etiam qđ causa sit uentositas. ¶ VIRTVS. infrigidatiua. i. res habēs uirtutē infrigidādi qa debilitāt calidū & calidū debile generat uētositatē ut Galienus de accidēti & morbo & in fra fen. i 3ª. tractatu quito capitulo ṗmo. & ētres infrigidās ꝓhibet resolutionē uapoꝝ a nobis. Et materia humida. s. actu ul' actu & potentia ut flegma & melancolia q. sunt hūores uentosi multum. ut supra fen ṗma capitulo đ qualitate accidenti soda ex materiis dixim⁹. ¶ GAVDIO &cē. Apparet qđ calor pōt ēē cā salt⁹ cū iuenit materias uētosabiles q̄s mouet. ¶ ET SCIAS. Hic ostēdit qd sīficat ex saltu. Saltus cōmunis sīficat materiā flegmaticā que totuz replet & ideo poterit ascendens & multiplicata in capite facere apoplesiā & eadem uentositas pulsa per oīs musculos scilicet ante & retro faciet tetanū. Q uādoq; tū saltus est in mirach. & significat uentositates in partib⁹ mirach & materias ibi corruptas que euaporātes ad cerebrū pōt facere melancoliā & apoplesiaz & epilēsiaz mirachias. IN FACIE &cē. supra apparuit. saltus subscerasis. i. ypocūdriis. qñq; significat aposta qñq; fit a sola uētositate. & aliqñ potest fieri ab apostemate magno faciēte percipi pulsum arthatie magne descēdentis. & iste nō est saltus ꝓprie dictus. sed ē quidā modus doloris pulsatiui de q̄ loqtur ypo. primo prosticoꝝ illo. ç. Si enim in aliqua eorum pulsus erit magnus. Et commentator ibidem. & cetera.

¶ QUAPORETVR. Hic ponit curā & ṗmo itēdit ad resolutionē uētositatis gradatiz ascendēdo a debilibus ad fortiora resolutiua. 2° intendit ad eūonez materie a qua surgit uētositas. s. non sufficit resolutio 3° facta eūone reuertīt ad resolutiua. 4° rectificat regimen. 2ª ibi & si non solutiuā da 3ª ibi Castoreuz q̄q; 4ª ibi & neq; det aqua. 5° ēt cōcludit. ¶ Cōpleamus igit sermonē ṗmū & scdm & patz Sabaco. i iesemino. quarto rectificat regimen non dans aquā cōgelatā qa strigit uētositates Et non det uinū multū. quia suffocando extinguit calidū ut colligit secūdo de accidenti & morbo. & 3° de cōplexionibus neq; detur qđ hēt inflationē & infrigidationē sicut fabe lentes pisces & huiusmodi. Cura quidē ipsius est ꝓpinqua curis similiū. s. tremoris materialis et spasmi uentosi. SENSVALES. i. uirtute sensitiua & motiua & in situ. De apostematibus uero &cē. Tardabimus sermonez usq; ad librū q̄rtuz qa ad quartā q̄rti tractatu quarto si deus uoluerit. Q ui sit benedictus in secula seculorum. Amen. LAVS DEO.

Explicit expositio sup sen secūda tertij canois Auicenne. per dominum magistrum Gentilem de fulginio. ¶ Incipit sup tertia.

Expositio super tertia fen.

QUIRTVS uisuum & materia &c̄. Precepta insequēs Iohānis mesue in suo d̄ appropriatis medicis p̄mo.c. Deum honorandū timēdū & preponendū in omnibus affirmandis. Incipiā cum Auer. in phemio canticoꝝ Auic. Imploro diuinū auxiliū ad pficendum nobilē intentionē hoꝝ dictoꝝ & eximiā speculationē & laudē eoꝝ. Deinde dicā cum Zoar in theisir lib° p° tractatu z° ca° 3°. Oculus est mēbꝝ subtile & delicatū p̄ceteris mēbris. In q̄bus uerbis zoar inter ptes nostri corporis oculū laudare uelp̄ferre uidet ex duobus. Primo q̄dez ex sui cōpositiōe miranda. Secūdo ex sui opatiōe auidus appetēda. Primū tangit cū dicit. Oculus est mēbrū subtile Secundū tangit cum addit. Et delicatuz p̄ceteris. ¶ Dico p̄mo q̄d oculꝰ cōmēdat sui compositiōe miranda cū dicit subtile. Oculū autē dupliciter possumꝰ intelligere esse subtilem. Vno modo subtilē. i. tenuē ut superficialiter lra sonat. Et isto modo cōparādo oculū ad mēbra exteriora uere potest dici tenuis uel subtilꝰ. q̄a alia mēbra exteriora sunt cooperta cute que ē grossior q̄ oculi pellicula. Huius autē tenuitatis signū declarat. Naz in apostematibꝰ oculorum resudāt materie. q̄d nō cōtingit ab aliis mēbris coopertis cute cū apostemant. ut appareat i cōmento p̄me pticule Affoꝝ. Parosismos & cōsistentias huius autē resudationis causa est cooperiri tenuitas ut Gal°. 6° de iteriorib⁹ ca° 7°. Si autē oculus ad mēbra interiora cōpetur nō dicitur prealiis tenuis. Plura. n. interiora mēbra sunt tenuiori cooperta pānículo ut epar & pulmo ut apparet ad sensum. Secūdo modo possumꝰ intelligere oculū subtilem. i. subtiliter & artificiose cōpositum iter omnia mēbra nostri corporis. & isto modo etiā uerificat q̄d oculꝰ est mēbꝝ subtile. Sua autē artificialis cōpositio ex tribꝰ ostenditur. Primo ex suaꝝ partiū numerositate. Secundo ex eaꝝ diuersitate. Tertio ex mirāda armonie amenitate. Primo quidē ex ptiuz numero. q̄ ptes habet decē zᵐ Haliabatē theorice 3° ca° de oculis. Et Auic. hic inuit. Denariꝰ numerꝰ pfectus est ut p̄oit Aristotiles 9° pbleumatū pbleumate 3°. tū cū spiritū cōnumeramꝰ erūt .xi. Et si alias coadiuuātes partes adiungimꝰ ut palpebraꝝ ptes & musculos ad numeruz .z 7. partiū uel. z 8. uel ampliꝰ preueniemꝰ ut estendet in fine capituli ¶ Secūdo oculꝰ dicit cōpositus artificioseptiū diuersitate q̄ inter eas magnā diuersitatē repies. quedā enim ex eis frigidiores sunt. & quedā calide ut spūs & artariaruz eius sanguis. quedam humide. quedam sicce. quedam lenes quedam aspere. quedam fixe. quedā fluxibiles. quedā dyafane quedam colorate. & alias diuersitates zᵐ q̄d oia in hoc ca° apparebūt. Tertio oculus dicit artificioseposit⁹ mirāda partiū armonia quia omnes debite edinuicē cōiungunt ut sibi ipsis seruiāt pro totius opatione. et in tm talis ordinatio pōt dici admiranda. q̄a instrumenta que eis ordinate imponimus quasi sunt exsti matiua plusq̄ certe cognita. Vnde Auer. z° colliget ca° de iuuamētis oculi. maior ps iuuamētoꝝ scdm q̄d sciuisti sunt iuuamēta arbitraria. Et ideo Gal°. merito in li. x. de utilitate pticulaꝝ uocabat oculū organū diuinū uisione p̄ demonē facta. Dico z° q̄d zoar oculū laudat sui appetēda & cōseruāda opatiōe in hoc q̄d dicit. delicatū ut exponat. i. delitiose tenendum ne turbet uel infirmet ¶ Est aūt sua opatio appetēda. p̄mo ppter sui pfectionē in se. z° ppter sui finē. ſ. mo qdem ppter sui pfectionē in se quia inter oēs sensus exteriores hic est pfectior cum sit mirabilior alias imaterialior & pcōseqns sua operatio ut Gal°. 4° de accidēti & morbo. & 4° de iterioribus z° capitulo. & Auer. inuit 3° colliget ca° de accidētibꝰ uisus. Secundo ē appetēda oculi opatio ppter finē. Eius aūt finis triplex uchemēter appetēdus cognoscit. uel triplex ē utilitas. Primo scientiaꝝ uel noticiaꝝ acquisitio. z° qa inter oēs sensus hic maxime ad scientiā cōfert. licet auditus per accns plus cōferat. ut pbat Arist°. in libello de sensu & sensato. & cā est ut idez Aꝝ. dicit quia obiectū uisus ē magis cōe oibꝰ aliis obiectis alioꝝ sensuū. Vnde ēt corpora celestia sunt uisiua. sed obiectū alioꝝ sensuum est particulaē magis uel determiatuz ut puta auditui sonus. Vnde Aꝝ in phemio methaphisice. Ipsuz uidere pomibus ut dicit elegimus Causa aūt est. qa hic quidē sensuuz maxime cognoscēt nos facit. & multas dās nobis demonstrat. Et quia oculus in hoc maxie aie deseruit 10 de eius dispōnibus maxime indicat. Vnde Auic. p° de aialibus iter oia mēbra. oculi maxime sigficans mores aie ¶ Secundus finis oculoꝝ ē appetēdus cū sit nostra directio ad incendiū pseqndo uel fugiendo. & ideo positi sunt in loco alto corporis ut sint sic custodes. Vnde. A. in p̄n° huiꝰ tercij. Intētio in creādo caput non est cerebrū &c̄. Sed intentio in ipo est bonitas in dispoibus oculi. ut habeat eleuationē. Compatio. n. oculi ad corpꝰ est p̄ pinqua cōperatiōi speculatoris ad exercituz. Et Iesus hali. li° p° z° cap°. Vtilitas oculi est seruare corpus ab occasionibus supueniētibꝰ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 90 sur 455

& dirigere eum quo uoluerit. Et iō positus est i pte superiori corporis sicut custos uirida rii. Tercius finis oculi est utilitas quā i gene ratione hēt. inter ptes enī nostri corporis ma xime alias a pncipalibus oculi potestatem ha bent i generatiōe. Vnde Ax. pblematū 4ª 2° p blemate dic. magnā habēt oculi potētiā ad ge nerationē. huiusmōi aūt cā sumit ab Ax. 2° de generatiōe aialiū penultimo ca°. quia circa oculos porus eox que circa caput maxie sper maticus est. quod duplici declarat signo. quia mulieres uolētes experiri si mulier sit steril' uel fecūda tingūt loca oculox cum croco ut a ª re tingente. & si tingit saliua signū est qđ nō est sterilis. qa sīgficat poros circa oculos nō ēē cōclusos uel cōtractos ut ponit ibidem Arist. Vnde Auic. post fen. zi. đ sterelitate dic. Oculus significat supra matricē apud Hippo. Re liquū signū est qđ oculi in coitu multū debili tant ut in predictis locis. Ax. ponit & ifra de clarabit. Cum ergo inter ptes nostri corporis oculus tantā habeat dignitatē merito in eius cōseruatiōe & curatione insistere debem'. di ctum attēdentes eiusdē 3oar eodem tractatu cap°. zz°. In egritudinib' pedū abstinentiam seruam'. q̄to magis in oculo cuius sanitas taꝫ necessaria existit. quasi dicat multo magis.

Et ideo merito antiq amici Gal. rogabant eū singulariter scribere doctrinaꝫ curatiuam de oculo & cōseruatiuā & omniū passionū oculo rū ut apparet in fine tera. Et ideo iter omnes quos uidimus hucusq auctores tractātes de oculis Auic. pfectius & ordinati' tractat. Et qa multa iacēt in eius dictis obscura. pposui in expositionib' huius fen singulariter labora re ut sit qđdaꝫ distinctū opus a tota alia mea expositiōe super 3° canon. Et ad hoc ēt maxie inuitāt me sociox nō pauci qui mihi hui' la boris onus imponūt. Et qa uideo hāc partem scie cōiter male scitaꝫ & ad icantatores & uul gares rudissimos deuolutā. Similiter qa non peruenit ad me qđ super illa exponēda hacte nus aliqs laborauerit. qđ. n. ab aliis habeo ñ scriptū sed scolastice recollectum. nullius aut paucissime ē utilitatis. Procedentes ergo ad expositionē hui' fen tercie sicut essꝫ liber un' per se sumpt'. Dicem' qđ. A. cōsiderans tan taꝫ necessitatē cōseruatiōis oculox & curatio nis eox. librū in medicīa cōposuit istū. i. hanc fen. ex quo apparēt ea que i pncipiis libroruꝫ queri cōsueuerūt z^m Alex. i prohemio libri se ctax. s. cā materialis formalis efficiēs & final' titulus libri & cui pti medicīe supponat. Ma terialis cā ē corp' humanū sanabile & egrota bile q̄tuꝫ ad sui nobilē ptē que ē ocul'. De hu iusmodi eni hic tractat. Causa formal' que ē forma tractādi est modus pcedēdi quē Aui. seruat. qui est qñq diffinitiuus. qñq resoluti uus. qñq cōpositiuus & qñq recitatiuus dic rox aliox. Forma autē tractatus ē diuisio li bri ex qua appebit ordo huius fen. Causa effi ciens fuit Auic. homo subtilissimi ingenii in omnib' peritus sciētiis. ut in sua cronica reci tatur. ¶ Causa finalis est ut ista sciētia habita possimus sanitatē oculi cōseruaē & egtudinē eius remouere. ¶ Titulus talis est. Incipit 3ª fen de dispōnib' oculox. Parti medicie subici tur magis practice. quia hic tractat qualitas & modus curatiuus & cōseruatiuus. licet ēt multa speculabilia inferant. ¶ His habitis ue niendū ad diuisionē & ordinē libri. Dico qđ postq Auic. determiauit supius fen 2ª de dis positionibus quorūdā ortox a cerebro. s. ner uox tā sensatiuox q̄ motiuox. deiceps deter minat de dispōnib' alterius orti a cerebro. s. oculox. ¶ Causa aūt quare prius de dispōni bus ner. iox determinauit q̄ oculi ē. quia illa scia est cōior. qa de oībus neruis. ista aūt est specialior cōia aūt naturaliter & artificialiter pcedunt ut cōmentator 3ª parti ª affo. sup illo affo°. Constitutiōes q̄dem ānni & Auic. 6° na turaliū particula p ª ¶ Sed cā quare prius đ oculis q̄ de auribus uel naribus uel lingua. ē ppter huiusmōi mēbri nobilitatē. Secūda cā est quia inter neruos a cerebro nascentes ner ui oculox sunt magis manifesti ut anathomia ostendit. ¶ Primo igit Aui. pmittit oculi ano thomiā. Secūdo de eius dispōnibus curatiōe & cōseruatiōe determinat. 2ª ibi. Cognitio il lius. Ordinē. n. dedit nobis in phemio. A. p ª in duas. Primo per anothomiā notū facit ocu lum q̄tuꝫ ad partes suas pncipales eū itegrā tes. 2° q.tum ad partes circūadiacētes. 2ª ibi. Lacertū aūt mouentē. prima i duas. p° p ano thomiā notificat dispositionē totius oculi i ge nerali. 2° notificat unāquāq particulā in spe ciali. 2ª ibi. Q uox medi' est glacialis. ¶ Dic sic de pma parte q̄tum ad unū intellectū qđ uirtus uisiua & materia spiritus uisiui pro cedit & penetrat ad oculū per uiaꝫ duox ner uox cōcauox. i. neruox obticox q̄s nouisti p anothomiā. s. pmo li° fen pma ca° de anothoia neruox a cerebro. Cūq nerui & pāniculi qui associant eis. s. neruis descendunt ad orbitam .i. ad locum rotūdum qui est in circuitu ossis dilatatur. i. ampliat extremitas cuiq eorū. i. neruox & pāniculox. & replet. s. humorib' oculi. & dico qđ dilitat taliter ꝙ comphēdit humores. s. tres qui sunt in pupilla. i. in parte interiori oculi. ¶ Ad intellectū hui' partis ē pmo intelligendū qđ cum anothomia non sit aliud q̄ incisio recta & clarificatio eox que

in aliq obscondita sunt corpore. ut Alex. in cō mento libri sectax. 8°. cōmento. Ideo Auic^a. clarificat per anothomiā oculū. Ea autē q̄ no bis per anothomiā inotescūt ut ibidē apparet sunt. 7. uel. 8. s. mēbri opera°. uel iuuamentū eius sit? forma substantia. numerus. q̄titas. & cōtinuitas. que oīa hic Auic. per anothomi am declarat uel inuit de oculo. Naz p̄mo per hoc q̄d dicit. Virtus u suuz. i. uirtus uisiua & spirit? uenit ad oculuz. inuit q̄d operatio oculi est uisio siue eius ut organi siue ei? ut ēt instrumēti subiecti uel medij. ¶ Secundo per hoc q̄d dic penetrat per uiā duorū neruo rū cōcauorū. cūq̄. s. nerui & pāniculi &c̄. inu it oculi colligantiā. qa colligat cere° cū neruis & pāniculis. Non solū n. colligant oculi cū ce rebro neruis & pāniculis. sed ēt uenis & ar teriis que cū dictis neruis associant. q̄d inuit Hali. 3° theo. ubi sic ait loqns de neruis obti cis. Vt aūt ex foramie q̄d in osse ē oculox ner ui egrediunt. egrediuntur q̄ circa eos uene & arterie &c̄. Apparet g° q̄d oculox colligātia ad cerebrū est per neruos & pāiculos & uēas & arterias. & hoc forsan innuit Auic. i littera que dicit sic. Nerui & paniculi & que eis asso cianē uel que. s. rami uenarum & arteriarum. Causa autē sue colligatiōis est qa est cerebri ortū ut sumit a Gal. in tegni illo cap°. Ex his uero tendēs. Dico 3° q̄d Aui. tetigit oculi for maz per hoc q̄d dicit descendit ad orbitā. i. ad rotundaz cōcauitatē ossis. orbita autē dicitur ab orbe. i. a rotūditate Si ergo paniculi & ner ui oculū cōstituentes dilatant ad orbitā & cō prehendūt humores oportet q̄d hoc fiat i for ma rotunda sicut locus ille rotūdus est. aliter locus ille nō esset adequate cōtinens locatum. q̄d est incōueniens & cōtra Aris. 4° physicox & cōtra cōmentatorem cōmento. 43. Causa autē quare oculi sunt rotundi ē. qa ista figu ra ē minus passibilis. Vnde castellani faciunt turres rotundas ut machina non possit eis no cere. ut dicit Auer. 2° collliget. Dico 4° q̄. A. declarat nobis oculi substantiā. Naz substātia oculi est talis q̄les sunt sue ptes. Partes aūt oculi ut inuit Auic. in genere sunt duplices. s. pelliculares cōtentiue & hūores contenti. & in hoc Auic. inuit modū quo ptes ocli cōponunt adinuicē. Naz ita cōponunt q̄d hūores sunt a pellicis cōprehensi. Et hoc. A. tangit cū dicit. Extremitas dilatat & comprehendit hūores. Q uito. A. tangit numex cū loquit in plurali. uisuū. Similiter cū dicit neruorū. per hoc enim inuit q̄d ocli sunt duo. Causa aūt q̄re sūt duo ut dicit Haly. 3° the. est. qa si uni accidat nocu mentū. alter stet loco ei?. De q̄titate autē ocli Auic. nō fecit mentionē. qa est ualde sensui no

ta. sic aūt dedit intelligi cū loquebat de forma sua. uel dixit in pria fen hui? tertii can. p°. ca°. Secūdo intelligendū ut meli? dicta appareāt. Diceret aliq̄s cū. A. apud te nō utat modis lo quēdi uariis nisi ex cā. q̄re dixit uisuū uirtus & nō uirt? uisiua. Secūdo diceret q̄s q̄re. A. nō dixit & spūs. s3 dixit & materia spūs uisi bilis 3° q̄re dixit p̄cedit & penetrat. qa solum sufficiebat alterex dicere. Ad primum possum? respōdere. p̄mo sicut dictū ē. qa dixit uisuū in plurali ut innueret duos oclos ad quos ābos uadit taz uirt? q̄ā spirit?. Secūdo modo pos sumus dicere. q̄d Auic. dubitabat an uisio sie ret i oculo. & iō si dixiss3 uirtus uisiua iā cer te affirmass3 q̄ in oculo fieret uisio. ut g° p̄ser uaret se ab hoc. dixit uirt? uisiuū. i. uirt? ocu lorū uel que re, it in oculis quecūq̄ sit illa si ue uisiua siue prepatiua ad uisionem. ¶ Ter tio possum? respondere. ppter q̄d ē itelligēn q̄d uirt? ad p̄sens p̄ot accipi dupliciter. Vno modo pro aie potētia quo sumit ab Auic^a. p° lib°. in cap° de uirtutib?. Secundo mō accipit pro quacūq̄ dispōne etiā corporea qua potest inesse aliqua utilitas uel opatio ul? modifica° opis quēadmodū duricies rei est quedā uir tus quia per eā resistit occurrētibus. & ista uirtus cōis potentia uocatur. Vnde Ax. p̄mo p̄bleumatū & 4° potentia nostra. i dipō qua ad motū abilitat in articulis. i. in iuncturis ē. ¶ Hoc uiso secundū q̄d oculus a cerebro non hēt solā uirtutē uisiuā que est potentia aīe. & iō. A. non dixit uirtus uisiua imo hēt ab eo uirtutē sensitiuā & motiuā. hēt ēt ab eo uirtutē uel saltē spiritū naturalē & uitalem licet in uirtute cordis & epatis. Similiter ēt oculus a cerebro hēt uirtutez que nō est potē tia aie. qa duritiē suax pellicularuz que sunt dure. & mollitiē uel tenuitatē hēt a pelicula cerebri uel a neruo molli ut declarabitur po sterius. Et ad hoc denotandū. A. dixit uirtus uisuum. i. uirtus oculorū. & non dixit uirtus uisiua. Virtus. n. uisiua ē una sola potētia aie Virtus aūt uisiuū i. oculox est uirtus multi plex. q̄a oculox uirtus motiua eorū ē necessa ria sensitiua & uirtus aliqua uisiua. & uirt? .i. durities debita suax pellicularuz extrinse carū ut resistat occurrētibus. ¶ Diceres g° debuit dicē uirtus uisiuū. Dicendū q̄d si di xisset satis fuisset cōueniēs tñ siue loquendo in plurali d uirtute siue in singulari habebat suum ppositū. ex hoc q̄d nō dixit uirtus uisi ua. Et hoc satis testat fuisse de mēte Auic. cū dixit. Per uiā duox neruox cōcauorū. & non dixit p cōcauitatē duorū neruox obticox. ua .n. neruorū cōcauorū. i. obticox ē foramē q̄d est in osse. & reliqua loca p que transit. sed p

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 92 sur 455

eādem'uiā uadūt ēt nerui ſenſitiui & motiui & pellicule. & uene & arterie. ut dictum fuit ſup. q̄uis tñ oīa iſta uadāt per unā uiā tamē p̄ncipaliter iſta dicit uia neruoꝝ obticorū. qa p̄ncipaliter pro eis ē facta. & hoc ꝓpter duo. Prio qa neru⁹ obtic⁹ eſt p̄ncipalior pars oc̄i quā ſint alij nerui & pāniculi cū plus faciat ad uiſionē. Secūdo qa iſte neru⁹ obtic⁹ ē nobilior neruis corporis. ut Ieſus Haly. p° li°. 19°. ca°. Iterū diceres. quare ergo reſumpſit poſtea oculū in ſingulari numero dicēdo ad oculū. ¶ Dicendū qđ per primū modū loquēdi dabat itel ligere qđ loquebat̄ de plurib⁹ uirtutib⁹ que ſunt in oculo. Sz qa p anathomiā hic p̄ncipal̄r oculi partes uolebat notificare. & hoc ſuffic̄ in uno oculo. dixit ad oculū. Ad ſecūdū queſituz dicūt qdam & cōiter exponētes qđ debet ita expoi. materia ſpirit⁹. i. ſubſtātia uel ipe ſpūs uiſibilis. & poſſet tollerari iſta expoſitio. Secundo poſſum⁹ reſpōdere. ꝓpter qđ notandū qđ a mēbris p̄ncipalib⁹ ad alia membra duo occurūt unū ſicut forma & ē uirt⁹. aliud ſic̄ materiale reſpectu iſti⁹ formalis. & ē corpulentia ſpūs. ita qđ ſpūs corpulētia nō fuit neceſſaria. niſi ut uirtutes portaret & teneret in membris. Vnde. A. in libro đ medicis cordialibus p̄mo ca°. & capitl̄o de uirtutib⁹ p̄mo li° uocat ſpiritū. uehiculū uirtutū anic. hec autē ſunt dicta ſecūdū medicos qa de uirtutuz delatione & ſpirituū utilitate. alia ē mea doctrina in principiis medicīe. Ex qb⁹ appꝑaret q. A. in ſuo ſermone optie dixit. ſic enim ſunt duo q̄ a principalib⁹ danť. ſ. uirt⁹ & ſpirit⁹. qđ eſt illū⁹ ſubiectū uirtuale đlatoriū. ita duo dixit uirtus uiſuū q̄tum ad uirtutē que portať & materia ſpūs uiſibilis q̄tuz ad ſpiritū ut eſt illius ſubm̄ delatm̄. & qa p̄ncipale qđ fertur ē uirt⁹. ideo p̄mo dixit de ea & z° de ſpū. et tūc ſecūdū hanc expoſitionē oportet exponere. uirtus uiſuū. i. uirt⁹ uiſiua. Tertio mō poſſum⁹ reſpōdere. ꝓpter qđ ſciendū qđ z^m medicos ī ſpū aīali ſenſitiuo ad p̄ſens qui ē a cerebro eſt duplex uirt⁹. Vna per quā p̄t abſolute ī̄ope ſenſationis. cuiuſcūq; ſ. tactus. uiſus. auditus guſtus. & odoratus. Alia eſt uirtus per quā poteſt ita determinate in uiſuz qđ nō in aliū ſenſuz. & reſpectu cuiuſcūq; iſtaꝝ uirtutū ſe habet ſpūs ut ſubm̄ uel materia. differēter tamen. qa uirtutē qua p̄t abſolute ſentire recipit a cerebro. uirtutē aūt qua p̄t determinare in huiuſmodi ſenſus opationez recipit ī mēbro in quo eſt illius ſenſus organū. Verbigra ſpiritus qui uenit ad oculū per obticū neruū a cerebro habet ſolū qđ ſentiat. ſ. uirt ualiter. ſz qđ ſentiat ſenſu uiſus hēt ab oc̄lo. ſ. a criſtallina uel in criſtallina. & hec ē ſentētia. A. p° can. capi. de uirtute uiteli. ubi dicit. Senſus. ſ. uiſus apud medicos nō ꝓuenit per ſpiritū animalez qui ē a cerebro niſi ad criſtallo idē penetret et ī libro đ uiribus cordialibus. p° cap°. Primi⁹ uirtutis uiſiue. auditiue & guſtatiue ē i cerebro Sed nihilomin⁹ ſecundum eos. ſ. medicos diſponitur ad recipiendū has uires pticulariter in mēbris aliis. ita q̄ uiſiua mediāte compleſione criſtaline. Q uātuz g° ad ſpiritū q̄ ueit ad oculos ut hēt uirtutē ſenſus dixit uirt⁹ uiſuum. q̄tum aūt ad eūdem ſpiritū ut debet recipe impſſionē a criſtallina. & debz fieri uiſibilis actu dixit. Et materia ſpirit⁹ uiſibilis Ille. n. ſpirit⁹ hz ſe ut materia reſpectu particularis uirtutis quā debz in criſtallina recipe. Q ue aūt ſit iſta uirt⁹ i ſpiritu quā hēt a cerebro. & que ſit illa quā in criſtallina acq̄rit. an ſit uirt⁹. an compleſio. aut qđ eſt in quo medici laborāt nos plixe ſup primo can. diſcuſſimus. ¶ Ad tertiū q̄ſituz dicendū. q̄ penetra⁹ uideť maxie attribui corporib⁹. ſed proceſſio de incorporalibus rebus p̄t dici. & ideo dixit ꝓcedit q̄tum ad uirtutē. & penetrat q̄tuz ad ſpirituz qui ē corpus. & forſan qđ in eorum lingua iſtud magis ſig̃ficat q̄ apud nos. Ex q bus oībus apparet quō iſta littera p̄t aliter ſententiari q̄ prius in p̄n° lectionis ¶ Sed circa iſtā partē cadūt tres dubitationes. Prima dubitatio ē. an p̄ncipalius ortū a cere° ſit oculus. & uideť q̄ non. Primo quia a cereb° oriū tur nerui mouētes pectus. ſed mot⁹ pectoris eſt p̄ncipalior opatio q̄ operatio oculi. qa illo ſtante ſtat uita. & nō ſtante non ſtat. ut Cap°. 6°. de interioribus penul. ca°. g° oculi nō ſunt p̄ncipalius ortū ¶ Itē nucha eſt principalius ortū. qđ ꝓbatur. quia qđ ē uicarius cerebri uideť eſſe p̄ncipalius q̄ quod ē quoddā parti culare ortū. ſed nucha eſt uicarius cerebri ut ſup̄ ſen p^a z° ca°. non. n. oēs nerui potuerunt imediate ab eo ꝓcedere. ut Auic. p° li°. ca° de anathomia ſpondiliū. Et iō Haly. tractatu z° zg. cōmento. dicit qđ nucha exit a cereb° ſicut crus ab arboť. g° &c̄ ¶ Preterea ē aliquod ortū ꝓpinquus ut carūcule. ¶ Itē nerui dātes ſenſum tactus oriunť a cere°. ſed iſti ſunt principaliores q̄ nerui oculoꝝ. cū ſine tactu ñ poſſit aial ſtare. ut z° de aia & in libro de ſenſu & ſenſato. g° &c̄. ¶ In contrariū arguit̄ ex dictis Haly. li°. p° ca°. 19. ubi neruos oculi. ſ. obticos inter omnia orta a cerebro ipe laudat. ¶ Dicendū ad hoc. qđ aliqđ ortum p̄t dici dupliciter principalius. Vno mō qđ ſit magis neceſſariū in eſſe uite ¶ Alio mō qđ ſit perfectius. modo orta a cerebro multa ſunt q̄ ſunt p̄ncipaliora q̄ oculi. i. magis neceſſaria. ut nerui mouētes pectus ut arguebat̄ ſic̄ nucha &

nerui dantes sensuz tactus.de quo Aꝝ.3°.de aia. Maifestū qui ē necesse hoc solo ꝑuata sen su.s.tactu aialia mori. Huius aūt cā est.quia hec potētia stat in ꝓportiōe primaꝝ q̄litatuz .s.calidi frigidi humidi & sicci.cū qua ꝓpor tione stat aii & uita.sed hoc non cōtingit ꝺ ui su.non.n.est necessarius nisi ꝓpter bene esse ut Aꝝ.& cōmentator in desensu & sensato.

¶ Alio modo itelligēdo ꝑncipalius.i. pfectius uꝫ dignius.dico q̄ oculi sunt pfectius ortum q̄ est a cerebro.que orta a cerebro sunt qnq; secūduz numeꝝ qnq; sensuū.sed inter oēs ocu lus est nobilior siue pfectior.ut supꝫ ī phemio apparet. Et ideo possum⁹ dicere simile uerbū Aꝝ.ī prohemio methaphi.necessariores sunt alij sensus uisu.dignior uero uisu null⁹. Vnde Constātin⁹ monachus in libro de oculis dicit. Oculi nobilissime sunt actiōis.Sz tu dices sta tiz.nerui motiui ꝓgressiue sunt nobiliores & pfectiores ocis.qa agēs nobilius est patiente ut patet 3° de aia.sed uirtus motiua ē actiua uisiua est passiua.cū sentire sit quoddaz pati ut 2° de anima¶ Dicendū q̄ uirt⁹ motiua ē duplex.s.in cerebro que ē estimatiua.uꝫ uolū taria.siue appetit⁹ post estimationem.& ista uirtus ē nobilior inter oēs.uel eque nobil⁹.& de ista nō est sermo qa nō dicit ortū a cerebro sed in cerebro resider secūdū medicos. Alia est uirtus motiua que est ī musc⁹s & ista ē igno bilior q̄ uirt⁹ uisiua.sicut muscul⁹ est minus nobilis q̄ ocul⁹. Et posset probari mꝫtipliciter tn̄ ad pn̄s dicem⁹ q̄ saltz uisio ē opatio ima terialior q̄ sit cōstrictio & dilatatio musc⁹rū & ideo posset pfectior dici¶ Ad rōez cū dicit agēs est nobilius patiēte. Dicendū q̄ ueruz est respectu sui passiui.sed respectu cuiusdaz alterius passiui nō est necessariū¶ Ad aliā rō nem qn̄ dicit. Illud q̄ est ꝓpinquius cerebro est nobilius.est negandū qa elemēta sunt pro pinquiora celo q̄ nos.et tn̄ elemēta sunt min⁹ nobilia¶ Aliaꝝ rōnuz solutio patet ex p̄dictis

¶ Secūda dubitatio ē.utꝝ nerui obtici sint cō caui.& uidet ꝑmo q̄ sic ex Auic. hic per uiā duoꝝ neruoꝝ cōcauoꝝ¶ Itē Gal⁹.4.de accidē ti & morbo.neruus qui descēdit a cerebro ad oculos solus fit cōcau⁹¶ Preterea Rasis prio li.ca.de forma oculi loquēs de his neruis dic. Idcirco cōcaui fuerūt¶ In cōtrariū uidet esse sensus.qa neru⁹ obticus apparet sine manife sta cōcauitate saltz iuxta oculū¶ Dicendum secūdū cōem responsionē.quod neruos obticos esse cōcauos pōt dupliciter intelligi. Vel quia sint cōcaui sic cāna uel pēna.& ut sic non sunt cōcaui ut sensus ostēdit. Vel qa sunt cōcaui.i. habētes uias & decursus spiritus aptiores et maiores & isto mō dicunt nerui obtici cōcaui

Et hoc pōt declarari de mēte Rasis loco ꝑalle gato qui uolēs ꝓbare q̄ isti nerui sint conca ui.ꝓbat ꝑ hoc q̄ ꝑ eos trāsit spirit⁹ & ñ sola uirt⁹.sz sic possz de quolibz neruo dici.Cū g° alij nerui ꝓpter delationē spirituū non sint cō caui.sed sufficiebāt eis uie per quas trāsirēt sic erit de neruis oculi.tn̄ qa illi nerui portāt maximā spirituū q̄titatē.ideo uie neruoꝝ ob ticoꝝ dicunt quasi q̄dam concauitates.quē ad modū ēt nerui uirge qa debēt mlta uētosita te repleri dicunt cocaui uel cauernosi ut Gal⁹. 6°.de iterior.b⁹ finali ca°. Et her snia Gal⁹in 6°.de iuuamētis mēbroꝝ ca°.4.ubi ait. Fuit in illo ramo.i.neruo obtico inter alios ramos cerebri quasi uia sensibilis.qm̄ i eo currit spi ritus aialis plusq; i aliis ramis cerebri.qm̄ sē sus uisus cū sit luminosus clarus idiget ut ad euz ueniat spirit⁹ aialis multus. Ecce g° quō Gal⁹.uult ꝙ non sit cōcauus sed uia quasi sen sibilis uel q̄si uia.q̄uis tn̄ neruus uirge sit si cagodus.i.cōcauus.non tn̄ uidet sic cōcauus sic neruus oculi.sed tēdit ad ligamētalez sub stantiā. Et iō auctores dicūt q̄ solus neruus obticus est cōcauus. Vnde in libro de differen tia spiritus & aie dicit. Isti nerui oculoꝝ iter ceteros neruos sunt cōcaui.¶ Sed tu diceres quare spiritus aialis non defert ꝑ corpora cō caua sic deferē naturalis & uitalis.¶ Dicēdū breuiter.ꝑmo ꝙ spiritus naturalis & uitalis sunt calidiores & magis agitatiui.& ideo ut cōtinerent & ꝓhiberent a resolutiōe fuerunt dilati ꝑ cōcaua corpora.Secūdo qa forsan ma gis indiguerūt custodia q̄ spiritus aialis .3° quia in opatiōe sensus & motus corpora ipā neruosa hnt ingressuz.& iō sc̄dm oēm partē eoꝝ debēt esse spiritus. sed artarie & uene ñ hnt ingressuz in opatiōe nutricatiōis alioruz mēbroꝝ nisi ꝑ spiritū & per sanguinē¶ No tandū tn̄ q̄d si qs uellet tenere ꝙ nerui obtici essent uere cōcaui nō esset magnū piculū. Et hoc possz declarari.Primo qa doctores singu lariter ponūt q̄ isti nerui dicunt obtici uꝫ cō caui.Vnde Gal⁹.de utilitate particulaꝝ.6° ca° loqns de istis neruis obticis dicit.apparēt hi soli poros sensibiles hntes in seipsis. Secūdo pōt declarari sc̄dm eos qui tenent q̄d uisio fi at in cristallina & nō in neruo.quia si neruus obticus cōparet ad cristallinā.nō sicut itrans in substātiaz eius.sed sic dans sibi spititū.g° iste neruus pōt portare spiritū in cōcauitate. sed ita ē.g° &c̄.maior patet ex dictis stari mi nor patet ad sensum.Et si quis bene cōsideret in anathomia.uidet q̄d saltem in crutiatōe sit aliqua cōcauitas. Vnde.A.ꝑmo li°.ca° ꝺ ana thomia neruoꝝ loquēs de neruo obtico dic̄.Et ipm quidē est paruū uētrē habēs ut itelligat

per uentrē cōcauitatē illā que est i illo ſpacio Et tūc poſſumus reſpōdere ad illud quod in cōtrariū arguit per anathomiā. q imo anathomia oſtendit cōtrariū ſaltē circa cruciationez. Vel dicendū qđ in animali mortuo. ꝓpter ifrigidationē fit cōcluſio uel cōgelatio. ut non appareāt multe cōcauitates que oſtenduntur in uiuo. ut dic Gal'. 3° đ uirtutibus naturalibus cap°. ultio. ¶ Tertia dubitatio eſt. utruz nerui obtici crucient taliter q a dextra naſcēs uadat ad ſiniſtr oculū. & ſiniſtra ad dextrū. Et uidt tur ꝑmo qđ ſic ex Haly. theori. 2° ubi ſic ait. Q ui a latere cerebri ē ſiniſtro dextro deſ. occulo. & qui dextro latere ſiniſtro deſ. Itez ꝓba tur auctoritate Alberti ſup đ ſenſu & ſenſato. & hoc cōfirmat per ſignū. qa quidā miles cū eſſet pcuſſus in uno tipore uenit nocumētū ad aliū oculū. ¶ Hoc ꝓbatur rōe. Ille pceſſus neruoz eſt cōuenientior quo habēt ſtabilitatē conueniētiorē. ſed per talē elongationē hoc habēt. qđ probat. qa iſti nerui ſunt ualđ molles ſi ergo ad directos ſibi oculos irēt remanerēt molles. in elongatiōe autē que fit eūdo ad oculos ſecundū dextr & ſiniſtr induranť. hoc eni eſt cōe neruoz. qđ magis elōgati a cerebro in durant. ut ponit Gal'. 9° de iuuamēris membroz. & omnes auctores affirmāt. ¶ In contrariū eſt Auic. ꝑmo li°. ca°. de anathomia neruoruz cerebri. ubi ait. Ille qui a dextra naſcit ad pupillā dextrā penetrat. Et qui naſcitur a ſiniſtra ad ſiniſtrā. Et Gal'. 4° de utilitate pticlaruz. illo cap°. Fere omnia &c. Ad iſtā dubitationē dicendū cū Auic. qđ nerui obtici nō cruciancur. ita qđ naſcens a dextra pte uadat ad ſiniſtrā. & ecōtra. imo qui naſcit a dextra pte cerebri uadit ad dextrū oculuz. & q a ſiniſtra ad ſiniſtrū oculū. qđ prio auctoritatib⁹ cōfirmatur. Prio Auer. colliget p° cap°. đ anathōia neruoz. ubi dicit loquēs de neruis obticis. Exeunt & cōcedunt unūquodq eoz ad oculū exiſtentē in latere ſui. & nō dixit Auer. in latere oppoſito. Idē Raſis ꝑmo tractatu almāſoris cap°. de anathomia neruoz. ubi dicit neruus quiſq neruoz obticoz exiēs a craneo oculo in pte ſua dirigit exiſtēti. Idē Azararius primo li°. cap°. đ neruis ubi dicit. uadit ſiniſter ad ſiniſtruz oculū. dexter ad dextrū oculum tēdit. Et cōſtantinus lib°. 3°. Neruus qui de latere dextri uētriculi exierat. ad dextrū oculū tēdit & ſiniſter ad ſiniſtr. Idē ſentit Ieſus Haly. li°. ꝑmo cap°. i 9. ubi dicit. Deinde uadit omis neruus ad oculū oppoſitū. ſ. ſecūdū rectum nō ſecūdū dyametrum prin° origis ei⁹ a cerebro. neruus dexter ad oculū dextrū. & ſiniſter ad ſiniſtr. Hoc ēt pōt rōe ſuaſiua oſtēdi. qa iſto mō nerui oculoz debēt ꝓcedere q° meli⁹ a ꝑncipali uirtutē recipiūt. ſz directe & nō diametraliter a ꝑncipali uirtutē recipiūt. ut certū ē ergo ſic debebāt ꝓcedere. Sz tu dices ex q° cōiunguntť in loco uno non differūt in receptione a principali membro. ¶ Dicendū qđ q̄uis cōiunguntť nihilomin⁹ utriuſq rectitudo ad ſuā partē cerebri facit qđ decētius ab eo recipiāt Iſtam rōez uoco ſuaſiuam. qa in materia iſta demonſtraē eſſet dur. ¶ Similiter qa uidem⁹ quoſdam neruos qui per multā obliquationē recipiunt a ꝑncipali uirtutē magis aptā opi q̄ ſi eſſent recti ſic apparz i neruis reuerſuis ¶ Eſt tn circa ꝓdicta intelligenduz qđ q̄uis obtici nerui non ſe interſecēt. tn cōiunguntur ad inuicē & faciūt unā cōcauitatē. Vnđ auer. ꝑmo colliget. Iſti duo nerui ſunt cōcaui. & qn elongantť a cere° tūc uniuntť. & foramē uniuſ cuiuſq hoz tangit foramē alterius. Et Raſis loco pallegato. Q ui nerui obtici a cereb° orti cū ab eo al quātulū elongati fuerint cōiūgūtur & exutrorūq concauitatibus una ꝓuenit cōcauitas ¶ Cauſa aūt iſtius triplex ē q pōt ab. A. ſummi pallegato capi. Vna ut cū ſpiritus ab una pupilla ꝓhibeť uadit ad aliā. ſ. ex ꝓpiquo loco cōi. Et ideo cū homo claudit unū oculū alterius pupilla dillatať. ¶ Secūda ē ut due ſpecies a duobus oculis uniantť ibi. & fiat unū uidere. & ꝺ ſubleuato uno oculo. quia p nerui ſubleuationē nō fit ibi ſpecieꝝ unitio una res apparēt due. ¶ 3ª cā eſt. quia p iſtā unitionē melius ſuſtentantť. Ex quibus apꝑt q quia iſti nerui cōiunguntť uerū ē dicere qđ neruus dexter ſiniſtrať qn obliquatť. nō tamē ad ſiniſtrū oculū terminatť. ſed ad dextr. & ſi niſter dextrať. tn reuertēs uadit ad oculū ſiniſtrū. Et hoc ē qđ. A. ibidē ſcribit ¶ Ex his ad cōtraria inducta. Primū dicendū ad Haly. q ſibi nō creditť ſicut crederet Gal'. i dictis anothomie. Et de iſto ꝓpendit Auic. in ca° de anothomia neruoz cerebri cū dicit. Q uidā uero qui non ē Gal'. dic qđ ad ſeccationē cruceaz ſine reflexione penetrāt. quaſi dicat Auic. licet Haly. ſit Gal'. imitator. tn iſtud dictū ſuū nō eſt Gal'. inuit ēt Auic. aliā ſolutionē p hoc qđ dixit ſine reflexiōe. q̄ſi dicat ſi Haly. intelligit qđ a parte dextra cerebri uadat neruus ad ſiniſtrū. i. uſq ad locū cruciatiōis. & poſtea reuertitť. iſtud dictū ē uerū. ſed ſi uadit ſine reflexione. qa ptranſit a parte dextra uſq ad ſiniſtrū oculuz. tūc iſte ſermo non ē Gal'. & nō eſt uerus. ¶ Et ad auctoritatē alberti ea poſt poſita. dico qđ ad ſigm qđ inducit. ꝑmo quia inter oēs homines mūdi ipe plura narrat mirabilia. Secūdo dicemus qſt iſtud potuit accidere ꝓpter duas cās. Vna qa materia a loco p cuſſo potuit trāſire uſq ad oculū oppoſitum.

q̃uis ꝓpinquior locus essz oculus eiusdez partis. nec est de hoc mirandū Videmus. n. qđ natura qñq; educit materiā ſplenis per urinā. & ꝓpinquior est sibi uia inteſtinoꝝ & amplior & multa similia uidemus. Secūda cā pōt ēē que assignaē a cōciliatore differētia .64. cō. a Cassiūfelicez .quia cuspis gladij penetrētis ad aliā partē trāsiuit & ibi fecit uulnus arctum qđ expurgari nō potuit. sed a parte percussa potuit melius fieri mūdificaº. & ideo eiusdē partis percusse nō ledit oculus apparente in alio nocumēto. ¶ Ad rōez dicēdū qđ ad stabilitationē eoꝝ sufficit qđ adinuicē cōiungātur gº & cē. Quoꝝ medi⁹ ē glacialis & cē. Supi⁹ Auic per anathomiā notificauit nobis oculuz in generali. & q̃tuz ad ipm totuz. hic notificat nobis in speciali & q̃tuz ad suas ptiᵒas. Oculus autē ut ponūt auctores oēs cōponit ex tribus humoribꝰ & septē tunicis. ꝑmo gº notas facit oculi humiditates uel humores. Secūdo notificat eius tunicas ibi. amplius extremitas nerui. Prīa in tres zᵐ qđ tres sunt humores oculi quos per anathomiā notificat. Prio ergo notificat humorē cristallinū. Secūdo uitreum. 3º albugineū. 2ª ibi. Sed post ipz. 3ª ibi. In anteriori pte eius. Causa autē quare a cristalini incepit notificatōe ē. q. a ē melior et ꝑncipalior inter oculi ptes ut declarabit. isz ab eo est qđ melius incipiendū est. ut Gal. in libro de malicia cōplōnis diuerse. de ꝑma pte dicit sic qđ iter humores istos in oculo cōprehēsus est humor existēs in eoꝝ medio qui dicit glacialꝭ & ipse est clarus sicut grādo. uero pro eriā iste glacialis habet figurā rotundā nō tn omino q. a diminuit sua rotūditas a pte anteriori uersus pupillā. q. a habet ibi aliquā depressionem .s. planicie. Et cā illius depssionis ē ut res sub cōueniēti quātitate possit i ea recipi & hº maxime ut res pue q̃titatis habeāt sectionē & figurationē in tali planicie cristallini. magnā. i. sufficientē. Pars autē posterior cristalline est reducta ad quādam cōstrictionē. i. q̃si acuitatem ad hoc ut bene cooperiat a corporibꝰ que ipm deglutiūt. s. ab hūore uitreo. & talia corpora. i. humor uitreus habz pfunditatē. et sua dilatatio qua deglutit cristallinū icipit a loco arcto uel partio & tendit ad magnū. q. a ut sic bene cooperit cristallinā. Positº autē est in medio humoris. q. a huiusmōi locus dignior ē ad custodiā .s. qua idiget humor cristallinus pre aliis oculi partibꝰ. ¶ Considerandū autē ꝙ. A. ex tribꝰ notificat humorē cristallinū. prio per sui nomē q. a nominat euz glaciale uel grandineū & cristallinū. Dicit quidē glacialis a glatie. quia sicut in glatie ē dyafaneitas & cōstātia uel ꝓpria terminatio ut apparet ex sui dutricie unde nō fluit. ita in isto humore cristallino sunt ista duo. Et ꝓpter eandez cām dicitur cristallinꝰ a cristallo qui ē aqua cōgelata spacio uiginti uel triginta ānoꝝ zᵐ Oribasiuz in cōmento illiꝰ afferit 5. particule. Frigida sic nix Dicit autē grādineus a grēdo grādinis i quo sunt ista duo que diximꝰ de glatie & ē ibi rounditas. & sic etiā in humore illo. Ex quibꝰ nominibꝰ Aui. dat nobis itelligere que sit substātia illiꝰ cristallini. q. a sua substātia ē aquea fixa respectu istoꝝ duoꝝ humorū. licz eni illi duo humores .s. uitreus & albugineus sint aquei. tn̄ n̄ sunt fixi uel termiati. ita ut ē cristallinus. & ideo nō habēt ꝓprias figuras p q̃s notificāt. ¶ Causa autē quare cristallinꝰ hēt istaz durit ē uel terminationē ē quia species i eo indigēt aliqua retētiōe. Si enīz i cristallina fiat uisio. oz qđ retineatur i ea species ut fiat đ ea iudiciū. si autē nō sit i ea uisio sed posteriꝰ tamē secūduz Auer. i de sensu & senato ab ea recipit species i sensu cōmuni mediāte uitreo humore ita qđ iste cristallinꝰ nō possz redde re formā uel speciē. nisi ꝑter dyafaneitatē haberet aliquā dēsitatem. & per cōsequēs etiaz aliquā tertiationez. sicut apparet ꝙ aer nō redit speciē. s. termiatiue. nec aqua licz minꝰ aer Et ideo istū humorē Auer. uocat q̃si speculuz mediū iter naturā aeris & aque. unde recipit speciē ab aere exteriꝰ. s. mediāte albugineo & reddit speciez sensui cōmuni mediante aq̃o. s. uitreo. Dicta hec sunt Auer. ibidez ¶ Sz causa sue daritatis ul' puietatis ē ut bn̄ recipiat oēs species uisibiliū. Et qa aqua plus ē apta ad hº quā aer. ideo illi humores sunt aquei ¶ Secūdo. A. notificat cristallinā per sui figurā cū dicit. & rotūdus Causa aūt rotūditatis est ut p talē figurā non recipiat icōmoda. ut Haly. the. 3º caº de oculi cōpōne. eius tn̄ rotunditas non ē pfecta. sed a parte añriori hēt aliquaz planiciē. & aposteriori eminētiaz. Et huiꝰ imperfecte rotunditatis cā est. quia si esset oīno rotūda. tunc esset instabilis & non esset fixa. Vnde Haly. capº ꝓallegato. figura sperica. i. rotūda uix unq̃ stabiliter & fixa est. ¶ Sz cā quare a parte ante ē aliqualr plana ē. ut res i ea debite formenē. & maxime res parue. si. n esset oīo rotunda tūc conus quo repsentaē res uisibilis occurreret illi cristalino in pūcto. q. a sperice tangiē a plano in pūcto. Et quia res parue q̃titatis occurrūt cristaline cum lineis redactis ad conū magis acutū ul' strictū q̃ res q̃titatis magne. Ideo si cristallina esset oīo rotunda parue res non possent bene supra ea secari. i. formari. quia occrrerēt sibi magis i puncto. Vt ēt res parue habeāt sectionē magnam .i. figurationē cōueniētē debuit esse cristalli

na depressa.i.lata uel plana.Vocat aũt Auic. descriptionẽ rei paruarũ quã deberẽt habẽ in cristallina magnam sectionẽ.i. figurationez non q̃dem qa debeat ista descriptio esse maiõ q̃ sit rei magnaꝫ stãte distãtia equali imo sicut res ẽ parua respectu alteri⁹.ita in eodẽ situ & reliquis partib⁹ facit sectionẽ.i.figurationez ꝓportionaliter paruã.Sed dicit magª respectu eius quã haberet.si cristalina esset rotunda.Res aũt magª occurrit cũ cono magis late ut sic loquar. oz ideo q̃uis cristalina esset rotunda.tñ amplectẽt de eius supficie spica plusq̃ res parua.sicut põt in exº exteriori declarari.Et iõ Auic.istã cãm plus appropauit rebus paruis q̃ magnis.& qa res magne põt esse in tanta distãtia qđ occurre põt cũ lineis reductis ad conũ valde acutis.Cui⁹ signum ẽ quia res magna a longe apparet parua ut ponit.Algazel.4º methaphisice.2º caº.ideo etiaz multa rotũditas ipediret uisionẽ rei magna tũ cũ multum distãt.& q̃tum ad hoc ca dicta possẽt aptari ad res parue q̃titatis & ẽt magne.Et iõ Auic.q̃si ꝑmo in generali sumpsit sermonẽ suũ dicẽs ut in eo formatio cõueniẽtioris sit quãtitatis.& sic uult itelligi sermo. Auer.2º colliget cũ dicit.nõ fuit ordinata rotũditas istius huiditatis.s. cristalline cũ aliquã tuia deuexitate.i.planitie nisi ut recipet rei sensibiliũ.i.specieꝫ ueniẽtiũ rebus sẽsibilib⁹ multã quãtitatẽ.& non uult dicere Auic. qđ istud sit solũ uel maxime ꝓpter ꝓceptiõe rei magne quãtitatis.imo res magne quãtitatis stãte rotũditate meli⁹ ꝓciperẽt q̃ res parue quãtitatis ut uisuz ẽ. ¶ Sed cã quaẽ cristalina a parte posteriori hẽt aliquã eminẽtiã ẽ.ut melius collocẽt i uitreo & deglutiatur ab eo & ista cã ẽ illa quã ẽt dicebat Halyab.ut dictuz est supra corp⁹ nõ eminẽs nõ ita deglutietur & figiẽ usq; ad sui medietatẽ sicut fac habẽs eminẽtiaz.& qa res hñs eminẽtiã in cuspide est stricta sed in alia ptẽ lata.Ideo cristalina habẽs talẽ planiciẽ đdutiẽ a cõstricto uersus latus qđ est in altiori circulo.circulo cristallie & per cõsequẽs uitreus humor deglutit eã a cõstricto uersus latũ.& hoc ẽ qđ Aui.uult dicere. Sed tu dices quare dixit in plurali sunt corpora ꝓfunda dilatata a cõstricto. Dicẽdũ qđ nõ solũ uitreus humor inbibit cristallinaz sed etiã tunica rhetina mediãte uitreo.Tertio notificat cristallinã per sui locũ quia dicit qđ est in medio.& causa ẽ hec.qa humor hic cuz sit ꝓncipalior pars oculi tegit loco nobiliori. sicut ẽ locus medi⁹. Vnde uocat locus regis ab Auer.2º colliget.& qa ista cã haberet aliq̃ calũniationẽ.ideo Auic.ponit cãm secũdaz melioꝛẽ dicens.qđ hic locus ẽ diꝯ ad custodiã cristalline.Causa ẽ qa occurentia magis ab ea distant.3ª causa esse põt.qa cristallina ẽ sicut terminus quidã receptõis ab aere mediãte albugineo & redditionis sensui cõi mediante uitreo.ut inuit.Auic.i de sensu & sensato.et iõ in eoꝫ medio debuit stare.Colligantiam aũt cristalline tangit Auicena.infra cum loquitur de tunicha rhetina.Ex quibus potest appare re que sit operatio cristalline.qa eius opatio ẽ recipe species omniũ uisibiliũ.& reddere eas sensui cõmuni posterius uel uirtuti uisiue.siẽ distincta a sensu cõi.& cã est.qa nõ ẽ corp⁹ in oculo ita lucidũ & claꝫ ut uidebitur. ¶ Circa hãc ptem pº dubitaẽ.utrũ ꝓncipalior pars oculi sit cristalina .& uideẽ ꝙ sic. Priº auctoritate Gal.4º de accidẽti & morbo pº caº qui uult qđ oẽs partes oculi sint deseruiẽtes cristaline.Ait.n.oia mẽbra que i oculo habẽtur sunt coadiuuãtia cristalinã .ex quo sequitur qđ ipa sit ꝓncipalis ps ¶ Preterea.7º.tera.2º caº idẽ inuit. ¶ Itẽ Haly.in thegni tractatu 2º cõmento.67. Omnia que sunt in oculo ex tunicis & huoribus.aut sunt iuuãtia in ea.s. cristalia aut seruiẽtia ei. pbatur rõe sumpta ab.A.hic.Illa pars oculi ẽ ꝓncipalis que situatur in loco maioris custodie.sed cristalina est huiusmõi gº &cẽ.maior paret quia nõ ponẽtur magis custodia nisi ei⁹ essz ꝓncipat⁹ minor est Auic. ¶ In cõtrariũ arguit primo auctoritate Aꝛ.pº de historiis aialiũ 4º.caº.qui dicit qđ illud quo uidet oculus ẽ pupilla. sed illud q̃ uidet est ꝓncipalior pars oculi. gº pupilla est ꝓncipalis ps oculi & non cristalina. Amplị uideẽ ꝙ aranea sit ꝓncipalior.quia illa ps ẽ ꝓncipalior in qua reꝛ forme uel ymagines describũtur & repsentanẽ. sed hoc ẽ in tela aranea gº &cẽ.maior patet.qa pars oculi que recipit solũ nõ põtiꝓncipalis dici.qa tunc cornea & albugineus & uitreus essz ps principalis.dicit gº ꝓncipalis que ex hoc qđ recepit retinet & repñtat ut fiat uisio minor patet p quoddã dictũ Haliab.3º.t heo.ubi i fine capituli de oculis ait loqñs de tela aranea.forma que in oculi foramĩe uideẽ cũ oculũ intuemur in hac ẽ tunica.Si gº homo qui apparet in pupilla oculi cũ inspicim⁹ nos ad inuicẽ repñtaẽ a:tela aranea nobis.eadẽ:rõne repsentat posterius.sicut si esset unũ speculũ qđ haberet duas facies.de quo Auer.ponit exm i cõmento đ sensu & sensato. Alia tñ littera hẽt cũ speculuz ituemur.hoc idẽ sentit Iesus Hali.liº pº. caº.i4.ubi loqñs de tunica aranea dicit.Color eius.s.aranee.tele ẽ albus polit⁹ lucidus valđ & ꝓpter hoc q̃q; accedit homo ad oculũ uidet formã idiuidui hominis.qa uidet formã in politura eius. ¶ In ista questione reperitur

aliqua cõtrouersia. Auer. uero colliget 2° cap° de iuuamẽtis oculi uẽ ponere auctoritate. Q. ꝙ ꝑncipalior ps oculi sit tela aranea uñ diẽ sic Gal. cõfitẽ qđ aranea ẽ in ultimitate puie. tatis & luciditatis. quia colores & forme imꝑmunt in ipa. g° ista tela ẽ ꝑpriũ instrumentũ uisus uel per se uel p adiutoriũ cristaline. g° sentit Auer. q cristalina sit quasi coadiuuans telã aranẽã. ¶ Posꝫ hec snia Auer. cõfirmari rõe. s. qđ tela aranea plus facit ad uisuꝫ & sic erit ꝑncipalior oculi ps. Q uotiẽs alique due particule cõcurrũt ordinatiꝫ ad unã opationẽ ei ꝑncipalius debꝫ illa opatio attribui q̃ plus hẽt de ꝑncipio formali requisito ad illam opationẽ. Sed tela aranea & cristalina cõcurrunt ad opationẽ uisionis ita qđ ambo sunt receptiua specieꝝ & aranea plus hẽt đ ꝑncipio formali in hac opatiõe g° aranea ẽ ꝑncipalior ps quã cristalina maior patꝫ quia opatio principalis est a forma uel a ſpposito. p formã aꝑ philosophãres. minor declarat ſpponẽdo ꝙ formalius pricipiũ opatiõis sit ſpiritus uisibilis. uel saltẽ corpꝰ aiatuꝫ plus hñs de ſpiritu uisibili reliqs aliis existentibus paribus. Sed maiſestũ ẽ qđ tunica aranea ẽ cõpar in luciditate & paruietate ipi cristaline ut omnes concedũt. & cũ hoc hẽt plus de ſpiritu. qđ ꝓbat quia ipa est cõtexta de filis nerui obtici. quod ꝓbatur. qa tunica rethina fit ab illis neruis. ut ſumit a Rasi p° Almãſoris ca° đ forma oculi & ab Auic. i isto ca°. ſꝫ aranea nascit a rethina ut Rasis in fine illius capituli ponit. & Auic. infra in hoc ca°. g° ſequit qđ aranea sit principalior pars uisus. ¶ Sed tu dices cõtra istaꝫ rõeꝫ. per uiã istã posꝫ ꝓbari qđ rethina essꝫ ꝑncipalior. quia stari fit ex neruis obticis iludentibus ſpiritũ. Diceret qđ uerꝝ esset. si essꝫ compar cristaline in claritate ſcut ẽ sibi cõpar aranea. sed hoc nõ ẽ immo rhetina habet plus de colore & minus de dyafano claro uꝫ puro ¶ Sꝫ ista opinio ista licet possit defẽdi p rõnes. qa utriuſq; partes sunt ꝓbabiles. tamen p° ostẽdã ꝙ ipe Auer. i hac dubitauit opinione. & ideo nõ cõcordãt sua dicta. ¶ Secũdo ponã aliã opiniõeꝫ q̃ habꝫ testimonia pluriũ famoſoruꝫ in particularibus q̃. fuerit Auer. primo quidẽ Auer. dubitauit in hac questiõe qđ apparet. quia in eodẽ capitulo circa principiũ dicit sic. apparet qđ primũ instrm istius ſensus sit humiditas rotũda uocata cristalia aut rheticula aranea posita ſup hanc humiditatẽ. Ecce qđ Auer. ſub dubitatione loquitur Dico 2° qđ ſermones eius adiuicẽ nõ uidenẽ cõcordare. Nã in cõmento libri de ſensu & ſensato uidet põere ꝑncipalẽ particulã oculi rhetẽ q̃tuꝫ ad partes que est in oriꝫonte. i. i extremitate circulari uerſus craneũ & nõ uerſus aerem. ſed ista est extremitas tele rhetine. & nõ est tela aranea. Vnde dicit sic. uirtus ſensibilis est in oriꝫonte rhetis i extrẽitate circulari uerſus craneũ. & nõ uerſus aerẽ. ſꝫ ista ẽ extremitas tele rhetine et nõ ẽ tela arenea. unde diẽ sic uirtus ſensibilis est i oriꝫonte rhetis in parte cranei nõ in pte aeris. Et alij ſermones ei⁹ nõ cõſoni ad inuicẽ possent adduci. non tñ de isto mirandũ est. qa Auer. ut ipe in fine capituli p allegati dicebat. Iuuamẽta partiuꝫ oculi sunt arbitraria. & ideo quãcũq; partes in hac qõne posset qs defendere. Modo ponã aliaꝫ opinionem eã testimonio noſtroꝝ auctorũ cõfirmando. & ne cõtingat cauillare isti auctores bene sciuerũt distinctiꝫ nominare cristallinã abaranea. ¶ Dico ergo qđ cristallina ẽ pars principalior oculi sumẽdo oculũ pro isto corpore rotũdo ſolo contẽto in orbita. qđ ꝓmo ostendo de mẽte Gal. i locis ꝑdictis 4° de accidẽti & morbo. & 7° tera. 2. cap°. Idẽ ponit 3oar libro primo tractatu. 8. i 4. ca. ubi dicit. Illa grãdinoſa humiditas principaliter instẽm uisus existit. Itẽ idem ponit Ieſus libro primo tractatu. 8. Itẽ idem ponit auctor pſpectiue. & hoc etiaꝫ põt probari rõe auctoris pſpectiue. Illa pars est principalior in oculis. qua nocita maxie nocetur uisus & aliis nocitis nõ sic nocet uisus ſed nocita cristallina fit in uisu nocumentũ ꝙ sic nõ cõtingit de aliis. ergo &c̃. Maior ẽ nota qa ſicut circa idẽ uersat ſanitas & egritudo sic & principaliter circa idẽ. Et potest ſumi ꝓmo de accidẽti & morbo. Minorẽ dixerunt hi auctores esse notã ꝑ experimentũ. Vnde ꝓpõ pſpectiue dicit sic. Viſuꝫ uigere in glaciali hũore. Super quo comentator eius diẽ hoc experimento docet. qm̃ ſi alii cuicũq; tunice uꝫ hũori leſio accidat ſalua glaciali. per medicinam recipit curationẽ & ſanat & restituit uisus. ipſa uero corrupta corrumpit uisus irrecupabiliter. Secũda ratio potest formari de mẽte Ieſu. Illa pticula est minus ꝑncipalis in oculo q̃. cristallina que est recipiẽs ſuperfluitates a cristallina. ſed aranea ẽ huiuſmodi. ut ipſe ponit dicens in. i 4. ca. Inq̃tuꝫ sunt ſuperfluitates nutrimenti cristallini expellit eas ad araneam.

Tertia ratio est. Illa pars oculi nõ ẽ ꝑncipal in uisu que nõ habet ſuperficiem continuam. aut ſi habet. eam habet regularem uel uniformem in planicie ſicut habet eaꝫ cristallina. ſed aranea est huiuſmodi. ergo &c̃. Maior patet diſcontinuatio ſuperficiei corporis dyafani. ſi ſit ad partes uehemẽter paruas facit qđ i illo nõ põt ſpecies ꝑſentari. ſi ſit ad ptes ſufficientes tot formant ſpecies. quot sunt partes aut formatur ibi una ſpecies quaſi fracta. & hoc

secūdū situs diuersitatē. ut ad sensum appet in speculo. Sed ista impediunt perfectionem uisionis. sīr superficiē habere nō lenē prefe cte impedit actū uisiōis. uel melius loquēdo ē causa quod nō pfecte recipiatur species. ut pōt sumi ab Aꝝ. quinto de generatione aniā liū ca. de coloribus oculoꝝ. Minor declaratur Primo quod nō est continua quia ē facta ex uilis neruorū sicut unū rhete. uel ēt quia est facta de uilis uenarū arteriaꝝ & neruorum. Et probaē ꝙ rhetina fit de illis uilis ut ponit Iesus li. ꝑmo. io. ca. & Halya. 3. the. Sed comu niter teneē qđ aranea fit de extremitate rheti ne. ergo erit cōposita de illis uilis neruorū ar teriarū & uenaꝝ. Sed ista cū sint diuersa ual de. ñ uidenē posse cōtinuari ad inuicē. qm̄ in ter uilū & uilum fit spaciū. ergo uideē qđ tu nica aranea ñ sit cōtinua. ¶ Dico ēt qđ cōces so ꝙ ista corpora cōtinuenē quia esset đ solis uilis neruoꝝ adhuc uideē qđ ñ posset esse re gularis. i equalis & polite superficiei omnio qđ probatur. qa uili illorū corporū. uel secū dū unum situ situanē. uel ad inuicē cruciane & transuerse superponūtur. Si quidē. secun dū unum modū situanē. uerbi gratia secūdū lōgitudinem. ergo species apparebit longior. hoc demōstratur in speculo in quo secundum lōgum distrahūtur applicationes plūbi. quia faciem facit apparere longā. Si aūt superpo nunē. ergo ñ habent superficiē oīno equalem. ista ratio uideē sensibilis. ¶ Sed tu dices p istā rationē ego ostendā qđ tela aranea impe dit uisionē nedū qđ sit ꝓncipalis pars uel co adiuuās. ¶ Dicendū qđ ñ probat qđ ipedi at. sed qđ ñ sic perfecte ꝑactu uisionis reci piaē in aranea sicut recipitur in cristallina que cristallina est corpus ñ factū ex uilis. imo uni forme ualde. & politissimū in superficie. & ideo licet ñ recipiat ita perfecte aranea. tamē perfectius recipit aranea q̄ cornea. ¶ Ad di cta in cōtrarium primo ad auctoritatē Aꝝ. dicendū qđ pupilla sumiē tribus mōis. Vno modo ꝑ foramine quod uideē apparere i ocu lo. & isto. modo sumit Gal. 4° de accidēti ca° p° cū dicit per pupillā intendo foramen uuee. ¶ Secūdo mō sumitur ꝑ tota cōcauitate ocu li inter pelliculas uel ꝑ oculo ipso. quo sumiē ab Aui. in pricipio capituli. cuz dicit. Humo res qui sunt in pupilla. & cifra ca. đ obtalmia ¶ Tertio mō sumitur ꝑ cristallina. sicut uul gares eā nominant. & isto mō sumiē ab Aꝝ. unde dicit. Interius aūt oculi humidū quidē quo uideē pupilla. Ecce quo uocat pupillam humiditatē. ¶ Ad rationē. illa est ps ꝓncipa lis in qua reꝝ forme uel imagines describūē & representātur possumus dupliciter respō dere. primo cōcesso isto minorē negando. Et ap auctoritates ꝓbātes dicendū qđ represen tanē uirtute cristalline. Vel aliter qđ rō argu it oppositū. dicendo ad maiorez qđ illa pars est pricipalior &c̄. uerū est si illa representa tio ē imaterialis sufficiēter. tūc i minori dicz qđ illud quod representat rhetina habet ad huc minus de materialitate. Cuius signū est istud qđ species sensibilis que mouet i rōne ꝓprii obiecti sicut pura similitudo sumiē ut ab obiecto uideatur esse imaterialior q̄ illa q̄ mouet obiectū per se. Ista propō reliquis pa ribus uideē posse saluari. quia species q̄ mo uet sicut esset ipsamet quoddā obiectū uide tur magis habere rōnem entis naturalis cau santis actū. Sed que ñ mouet nisi ut obiecti similitudo uideatur minus esse ens naturale. & magis appropinquare ad rationem relati onis. Sed illa species quam presentat rhetina iudicatur in oculo. cz g° ponere aliam partem preter rhetinā que recipiat imaterialius. Cō tra assumptā tamē ꝓpositionem posset mul tū instari maxime per scientiā de speculis. sed ꝓpter prolixitatē obmitto. ¶ Ad Auer. dicē dū ꝙ ipse fuit in questione ābiguus. Ad rōez cōcessa maiori. dico ad minorē negando eam. ꝑmo dicēdo qđ spiritū totū quē habet aranea ñ habet nisi per cristallinā. sicut si diceremus ꝙ arteria plus habz de spiritu q̄ caro ad quā uadit. tamen i ope carnificationis ñ est princi palior arteria q̄ caro. quia arteria est diferēs ad carnē. ergo. ¶ Vel aliter subtilius rndēdū ꝙ presuppositō qđ spiritus ñ sit animatus dicemus qđ cristallina circūscripta corpulen tia spiritus ē principalior pars i uisione & ñ similis cū corpulētia. qđ pōt probari premis sis duabus ꝓpositionib⁹. Prima qđ sensatio rs. pro ultimo receptiuo pfecte sit opō cōsimi lis. quod primo probatur per Auer. 2° colli get ubi uideē innuere qđ caro & neruus cuz sint duo corpora non possunt ambo esse unuz organum sensus. determinatum est ꝙ sensus simplex non inuenitur nisi a corpore simplici & Aꝝ. 2° de ꝑtibus animaliū 2° ca° ubi dicit Q ue susceptiua sensibiliū ēē simpliciū ptiū. & posset hoc ꝓbari rōe. sed esset ualde lōgū. Secunda propositio est qđ spirit⁹ & corpu lētia cristalline ñ faciūt unū corp⁹ simplex & omnino uniforme. potest probari. quia unuz ē corpus terminatū ut cristaline corpulētia. & aliud est in termiuatū ut spiritus. cū igiē ista sit. duo corpora. iō nō unū siplex. ¶ Ampl⁹. ul⁹ facerēt unū refractiōe i corp⁹ terciū. & tūc dubiū quid sit huius agēs. ul⁹ qa trāsit⁹ i nu trimentū. & tunc corpulētia spirit⁹ nutriet ꝙ nūdū posituz est. ¶ Amplius illi qui ponūt

ſpiritū eſſe animatū ponūt qđ ſenſus & mē brum faciunt unum quoddā ordine. g° multo magis illi qui ponūt ſpiritum inanimatū tātū g° ad propoſitum quod corpulentia ſpiritus & corpulentia criſtaline non ſunt unū corp⁹ conſile omnino ſicut ſpūs ſolus uel ſola criſta lina. ¶ His habitis arguatur perfecta recep° ſenſibilis fit i aliq° conſimili aut igitur in ſpi ritu ſolo. & hoc uidetur falſum quia eſt ina nimatus ut ꝓſupponitur. aut in criſtalina ſola & hoc ſaluari poteſt. quia animata eſt ¶ Sed tu dices primo. quid g° fac ſpirit⁹ iſte ꝺ utilitate ipſius criſtaline. dicēdū ꝙ dat ſibi modū quēdā cōplōnis & ꝓportionis quo diſ ponit ad opationē. ¶ Secūdo dices Auer. p° colliget 3° ca. de accidētibus uſus hūc ſermo nē ponit. Corpora iſta aer & aqua dāt ſpēz coloris oculo. deinde apphēdit ſpiritus uiſibi lis eſſe coloris. Dicēdū ꝙ Auer loquit de ap prehēſione iudicatiua de qua erat dubiū in qua ꝑticula fieret. nominauit g° ſpiritū ſicut in exēplo. ¶ Secūda dubitatio ē. utrū criſtal lina ſit mēbrū. uidet. qđ non. illud qđ eſt hu mor ñ ē mēbrū. quia ſunt ſic diſtincta. ſed cri ſtallina ē humor aliq⁹. ut oēs ponūt auctores in anothomia oculi. ¶ Item ul eſſet mēbruz ſpermaticū uel ſanguineū. ſed ñ ſpermaticuz quia talia ſunt dura ut oſſa & cartilagies ul tenatia ut nerui qđ ñ hēt criſtallina. ñ ſangui nea quia iſta paucā trāſmutationē faciunt in ſanguine ꝑ cōuerſione. ſed ad criſtallinā ueit ꝑ multas trāſmutationes. ¶ Amplius aucto res nominātes ꝑtes cōſimiles ñ nomināt criſta linā ut cōiter dicit. ¶ In contrarium ſumit a Gal. p° de ingenio ſanitatis 6° ca. ¶ Dicēdū ſecundū cōem modū qđ criſtallina ē mēbruz qđ ꝓbat ꝓmo. ps ꝓncipalis mēbri uidetur eſſe membrū. ſed criſtallina ē ps principalis. mēbri. ut ꝓbatū ē. ergo &c̄. ¶ Sed tu dices contra maiorē. ſpiritus ē pars principalis mē bri organici. Vnde Auer. colliget 2°. membra ſimplicia ñ fuerunt inuēta niſi ꝓpter cōpoſita & cōpoſita propter ipſum calorē. i. ſpiritum miſſum a corde tām ſpiritus eſt animatus. ¶ Dicēdū qđ iſta ratio ē bona ꝑ illis qui te nēt qđ ſpiritus ſit animatus. poſſum g° dice re qđ ſpiritus nō ē pars principalis organici opatiua. ſed iſtrumētalis. & i hoc nō facio mō uim. ¶ Secūda ratio cōis. illud qđ nutritur eſt animatū. & per cōſequēs eſt mēbruz. ſed criſtallina ē talis. ut omnes auctores dicunt. Vnde Aui. poſt ipm criſtallinū poſitus eſt hu mor ut nutriat ipm. Tadeus preter dictā ſo lutionē dat duas alias ſolutiones quas ponit & nō probat. ¶ Prima ſolutio ē qđ criſtalli na pōt dupliciter cōſiderari. Vno modo rōne ſubē. & ut ſic non eſt mēbrū ſed humor ſi ue humiditas. Alio mō ratione officii. & ut ſic eſt mēbrū. ¶ Secunda ſolutio eſt. qđ cri ſtallina rōne ſubſtātie non eſt uere mēbrū ſed eſt quaſi tenēs mediū inter naturā mēbri & naturā humoris ſed ratione officii eſt mem bruz. hee propoſitiones quia ſine probatione ponuntur. ideo non moleſtantur a me. ¶ Ad contraria dicendum. primo ad ꝓmum quod eſt humor non eſt mēbrum. cōcedat. iz minor negatur. tu ꝓbas auctores. dicēdū qđ ipro prie tūc ſumitur humor ab eis. qa ſi proprie ſumeret. iam facerēt mentionē de eo i capitu lis de humoribus cū ſit tante nobilitatis ille humor. ¶ Ad ſecundū dicendū qđ eſt mēbr ſpermaticū. i. factum a prima generatione de materia optime digeſta & multū trāſforma ta & ñ eſt facta ad replendū loca uacua ſicut carnis ꝑticule hoc enim ē eſſe ſpermaticum ut ap's declarat. Tamē dices mēbra ſpermati ca ſunt dura. Dicendū ꝙ poſſunt eſſe dura & mollia ſicut apparet de cerebro de quo ñ pōt dici qđ nō ſit ſpermaticū mēbrum. ¶ Ad ter tiū eſt dicendum qđ Gal. in lib. de differentia membroꝝ cōſimium & organicoꝝ nominat cri ſtallinū iter cōſimilia. ut poſterius ponitur in quadā alia queſtione. ¶ Tertia dubitatio ē. utrū criſtallina ſit mēbrū cōſimile uel organi cū. uidetur qđ ſit organicū. Illud mēbruz eſt organicū cuius ſi partē acceperis non cōicat to ti noie & diffinitione. ut ponit A. li. primo fē pria ca. de mēbris. ſed criſtallina ē huiuſmōi ergo &c̄. ut notū eſt. ¶ In cōtrariū eſt Gal. preallegato loco. ¶ Dicendū dupliciter. ꝓp quod ē notādum qđ mēbroꝝ quedā ſunt ue re organica. ut facies manus & pes. & quedā ſunt uere cōſimilia & ſimpliciſſima ut caro & quedā ſunt iter iſta media. & quedā app ximāt ꝑlus ad unum extremū. & quedā ad a liud. hoc pōt ſumi a Gal. i prealle. li° & prio de accidēti & morbo. ¶ Dicendū qđ criſtal lina nō eſt mēbrum uere cōſimile ut caro ſim pliciſſima. nec ut adepſ. nec uere organicū ut pes. ſed ē quaſi i medio iter iſta. ¶ Alio mo do poſſumus reſpōdere. & quaſi redit ad h° qđ criſtallinā poſſumus dupliciter cōſidera re. Vno mō ratione ſue ſubſtātie cū complōne & dyafaneitate & utſicē mēbrum cōſimile ratio qa quelibet ꝑticula eius ſenſibilis q̄ti tatis ē dyafana & eiuſdē cōplexionis & ſub ſtātie cum tota criſtallina. Alio mō pōt conſi derari rōne ſue figure q̄titatis & ſitus que cōcurruut ad ſuā operationē ut ē pars organi ci. & iſto mō dicit organicū mēbrum. ratio ē qa ñ omnis ꝑticula criſtalline habet figurā & quātitatē totius criſtalline. & ꝓ cōſequēs

nō ē cōsimile mēbrum. & quia cristallina cō
gregat naturā cōsimilis & organici. ideo me
rito dicebaī i prima solutione qđ ipsa tenet
mediū iter membra uere cōsimilia & uere or
ganica. & i hoc etiā reuertiī solutio quedā q
cōsueuit dari. s. φ cristallina pōt cōperari ad
duo. Vno mō ad propriā operationē que est
nutricatio. Et ut sic est mēbrū consimile. Alio
modo pōt cōperari ad operationē totius or
ganici. que ē uisio licet sit sua operatio sicut
principalioris. & ut sic ē mēbrum organicū.
¶ Dubiū tn ē per quā naturam ē principiuz
operationis organici an per cōsimilem. an per
officialē de qua questione nihil ad pſens. Gal.
tamē omnes cpationes radicaliter in complō
nem uideī reducere. Vnde in sꝑ ecrali loquēs
de mutatione cristalline p actu uisionis. dicit
primo de ingenio 6° ca. Cristallina mutari ñ
posset nisi esset dariſſima & lucēriſſima. ne
q; esset dariſſima nisi cōplō sua taliter exti
tisset. ¶ Inducta in cōtrariū faciliter soluūī
Quarta dubitio ē cuius cōplōnis sit cristal
lina. & uideī quod sit cōplōnis sicce auctorita
te Ieſus li° p° 2° ca. ubi dicit. natura aūt eius
frigida est et sicca. pbatur etiā rōne. mēbrū
induratū est siccū. sꝛ cristallina ē huiusmōi
ut notum ē. g° &c̄. Maior patet qa duricies
sicco atteſtatur. ut p3 2° de cōplōnibus. & 4°
methau. Minor est nota. ¶ In cōtrariū sumi
tur de mente omniū auctoꝝ q dicūt quod na
turā humorum occuli est aquea. sicut apparet
p Aᵛ. in đ sensu & sensato. Vnde ēt Aᵛ. i prio
de istoriis 4° ca. uocat ipsum cristallinum
humidū. non ē ergo complexionis sicce. ¶ Di
cendū ē ad hoc quod apđ medicos non dubi
tatur de cristallini complōne. q̄ tū ad actiuas
quia concessum uidetur quod sit complexio
nis frigide. sed dubitatur an sit cōplōnis hu
mide uel sicce. ¶ Q uicquid tam̄ sit dicemus
quod cristalline cōplexio sicut aliarum par. iū
potest determinari. uel in compatione ad me
dium menbrorū qđ est cutiſ uel ad medium
spēi. uel pōt comperari ad reliquos humores
qui sunt in oculo. ¶ Si aūt loquimur đ cōple
xionibus mēbrorum cōperando ad cutī. sicut
loquitur Aui. de complōnibus menbrorū po
cap. fē pª illo ca. Dico quod de⁹ &c̄. Et Gal.
in fine primi de complōnibus. ut sic cōplexio
cristalina est humida ratio est. Illud menbrū
est humidum quod ad tactū apparet humi
dius & mollius cuti. Sed cristalina hominis
cōperata cuti hominis est huiusmodi. ut sen
sus anathomie ostendit. ergo ipsa est cōplōis
humide. ¶ Sit aūt loquimur de cristalline
complōe cōperando ad medium speciei. tunc
quedam cristallina ē sicca. & quedā humida
comperādo ad cristallinā temperatā. Et rō ē
quia ubi ē dare mediuz necessario sunt extre
ma aliqua. aliter non diceretur mediū Sed ē
dare aliquā cristallinam inter omnes cristalli
nas tēperatam. ut illa que ē i meliori oculo
ergo erit dare cristallinā distemperatā in sic
co & humido. & in calido & frigido pōt etiā
dici. Et ideo Gal. in tegni illo capitu. Ex his
uero tendens per dispositionē aliam & aliam
cristallini docebat significaī super oculo sicco
uel humido. ¶ Si aūt loquimur de complōe
eius i comperatione ad alios humores occuli
ut sic cristallina pōt dici sicca. rō est. illa par
ticula pōt dici sicca respectu humoris uitrei
& albuginei. que habet plus de terminatione
uel fixione q̄ illi. sed cristallina ē huiusmōi g°
&c̄. Maior est nota. quia humidū aqueū nō
potest constare nisi p aliquod siccum. & pro
prie siccū terreū. ut declaraī 4° metha. 3 mi
nor propō est nota ad sensuz. ¶ Sed tu dices
quō se habet i calido & frigido respectu illo
rū humoꝝ. Dicēdū respectu uitrei potest dici
magis frigida i complōne. sed respectu humo
ris albuginei potest dici minus frigida i com
plōne. & ut sic posset dici complōnis calide re
spectu i lius. Ratio primi ē ista. quia illud
mēbrū respectu alterius est frigidius quod
reliquis paribus minus participat đ sanguis
natura. sed cristallina respectu uitrei ē huiuſ
modi ergo &c̄. ¶ Maior ē nota quia sanguis
participatione particula dicitur calida magis
uel minus. ut 3° de complōnibus. Sed minor
declaraī duplici signo. Primo quia uitre⁹ hu
mor habet aliquā rubedinē a natura sanguis
ut colligiī ab Aui. hic. Secundo quia rami ue
narū & arteriaruz pueniūt magis manifesti
sup toto uitreo q̄ sup toto cristallino. ¶ Nā
tunica rhetina cōposita de illis cōprehendit
totum uitreum. sicut ponit. Aui. non tamen
cōprehendit totum cristallinū. ¶ Rō secūdi
est. quia illud menbrū uel illa pars est frigi
dius q̄ cristallina φ magis participat natura
aquea. sed albugineus est huiusmodi. g° &c̄.
Maior ē nota. cum aqua sit frigidorū primū.
Minor est nota ad sensuz excedit eniz humor
cristallinus a natura aquea plus q̄ albugine⁹
per aliquā constantiā. Sed illa fuit effectiue
a colore naturali aliqualiter digerente. qa ille
est qui generat menbra. & hoc apparet qa a
calido additur sibi densitas ut cum decoquiī
ergo cristallinus ē calidior q̄ sit albugineus
¶ Ad contraria dicendum φ Ieſus cōparauit
cristallinam ad alios humores. ¶ SED ET
POST. ipsuz &c̄. ¶ Superius Aui. notifica
uit per anathomiam unuz humorē oculi. qui
est cristallinus Hic notificat nobis alium. s.

uitreum humorem.&.p° facit h° z° qđ dixit declarat.3° eius notificationem cõplet z^a ibi Et ij se.3^a bi.Et hic humor. ¶ Dicit sic prio quod p^r cristallinam ẽ humor alius.s.uitre^s dict^s.& talis uitreus aduenit ei cristallino a cerebro ut nutriat ip3 cristallinum.qa iter ip su3 cristallinũ & sanguineũ purũ ẽ gradatio .s.q̃ fit p uitreum.hic autem humor similat uitro liquefacto.quia color uitri liquefacti ẽ clarus declinãs ad paruã.i.occulta3 rubedinem Sed cã quare est clarus humor uitreus ẽ.qa nutrit clarum.sed ẽ parue rubedinis.qa iste sit ex substantia sanguinis. ¶ Circa quã ptẽ est considerandũ q̃ Aui.per anothomiã tria ostendit nobis de humore uitreo.Primo per sui situ3.per hoc qđ dicit.Et post ipm.s.cri stallinũ.g° locus eius est post.s.uersus cere brũ.quia añ i oculo uersus aerẽ ẽ. ¶ Ex quo apparet q̃ litteta dicẽs aduenies ei a cerebro põt exponi aduenies.i.situatus ei cristallino a cerebro.i.a parte cerebri.põt alio modo ex poni sicut iacet.qa substãtia ipius uitrei ad uenit a cerebro.i.a sanguine.uel materia cere bri.Et hoc põt dupliciter declarari.Primo ex cõueniẽtia materie eius.quia materia istius humoris est aquea.cõueniẽs fuit q̃ ueniret a cerebro sicut a fõte magis imediate &.secun dũ istum modũ posset dici qđ tã cristallina q̃ albugineus est aduenies a cerebro.tamẽ qa ille uitreus imediatius aduenit q̃ cristallin^s & albugineus.imo cristallinus mediante ui treo.& albugineus mediãte cristallino.ideo de.aliis duobus humoribus ñ dixit Aui.qđ peruenirẽt a cerebro. ¶ Secũdo modo põt declarari aduẽtus huius humoris a cerebro ex sui adiacẽtia.quia cũ adiaceat uenis arteri is & neruis ueniẽtibus a cerebro imediatius q̃ alius humor.ideo põt dici aduenies a cere bro.Q uod autẽ illis uenis & arteriis adia ceat apparet.qa tegit rhetina que ex illis fa cta est. ¶ Secũdo Aui.notificat nobis uitreũ humorẽ ex sui operatõe uel utilitate cũ dicit ut nutriat ipm cristallinũ.Hic aũt uidetur su us finis.qđ dictum potest dupl'r exponi.V no modo sicut sonat.& tunc oz tenere q̃ uitreus non sit mẽbrũ quia unũ membrũ nostri corpo ris ñ subicit p nutrimẽto alterius.Alo mõ potest exponi ut nutriat.i.nutrimẽtũ prepa ret sicut si diceremus q̃ stomachus nutrit om nia mẽbra & hoc modo itellexit Aui.qđ ap paret ex sermone quẽ subdit statim.& quẽ posterius ponet.Dicit enim iter ipsum & san guinẽ purũ est gradatio.ut Aui.sic arguat. illud põt dici nutrire cristallinũ qđ graduat .i.gradati facit transire sanguinẽ ad cristalli nũ.sed humor uitreus facit istã gradationẽ. ergo potest dici qđ nutrit.& iõ debet exponi iter ipm.s.cristallinum & sanguinem purum est gradatio.i gradata pmutatio facta per uitreũ ¶ Propter qđ est notãdũ.sicut sumi tur a Iesu li.p° ca° 2° nutrimẽtũ cristalline ñ potuit imediate esse a sanguine.& cã est qa oz ut ipse sit i ultimo claritatis & paruieta tis.si sanguis ad ipm imediate peruenirẽt in illa hora oia apparẽt rubea.oportuit ergo ut primo sanguis cõuerteret ad claritatẽ.& hoc fit propter uitreũ humorẽ.ista enim ẽ grada tio.s.trãsire de gradu dispõnis ad gradũ ali um.& huic dicto cõcordat sermo Auer.colli get z° & Halyab.3° the. ¶ Tertio notificat uitreũ humorẽ ex sui noiatione.cũ dicit est si milis uitro liquefacto & hoc ipse declarat. Ex hoc aũt 3° tria alia innuit nobis.Vtum est cuius coloris sit.hic humor.quia ẽ coloris al bi.cũ parua.i.occulta rubedine.rubedo enim eius plus esse uidet rõne arguta q̃ sensu ap parẽti demõstrata.sensus enim in humore ui treo iudicat plus q̃dã fuscitatem ut quasi nõ sit perfectissime clarus.Et hec sñia est Iesus lib.p° ca° 2° ubi dicit.color.s.uitrei est albus & ẽ declinis ad fuscitatẽ. ¶ Secũdo Aui.inu it cuius substãtie sit.cũ dicit liquefacto quia substãtie aquee qđ ostẽdit sua liquiditas.& color albus.i.clarus.habet ẽt grossiciẽ aliquã respectu albuginei. ¶ Tertio innuit suã com plõnem respectu humorũ alioꝝ.cũ eni sit ex subã sanguinis cũ aliqua uirtute remanentis plus in eo q̃ i aliis humoribus.& hoc ostẽdit color attinẽs rubedini potest respectu illoru3 dici complõnis calide.Nã Iesus prealle.loco. Natura uitrei ẽ calidior tamẽ respectu tẽpe rati in genere mẽbrorum ẽ frigide cõplõnis ut supradictũ fuit i quadã questione. ¶ De inde cũ dicit ET IPSE non cõuertitur.Hic Aui.quod dixerat declarat.primo unũ.z° ali ud.ibi z^a.& hoc.dicit primo secundũ unã ex positionẽ.dixerat stati q̃ uitreus erat parue rubedinis.qm̃ est ex subã sanguinis. ¶ Sed diceret aliquis ita posset dici de cristallino. quia ẽt est ex sanguine.& ideo uult declara re qũo esse ex sanguine ẽ causa rubedinis i ui treo & nõ i cristallino.Dicẽs qđ ipe sanguis ñ cõuertitur iegre.i.perfecte ad similitudi nẽ eius qđ nutrit.i.qđ debet nutrire ut cri stallini.& hoc qm̃ uitreus humor agit i eum ut preparet cristallino.tẽ arguat.ergo seruat i eo aliquid de sua dispositione que ẽ rubedo Cã autẽ eius qđ Aui.dicit ẽ ista.quia qm̃ duo agẽtia ordinati cõcurrũt ad trãsmutãdum unã materiã taliter qđ postremũ agẽs perfe ctissime illam uicit.oz qđ primũ sit disponẽs & nõ perfecte uicat.cũ ergo cristallina ad p

fectā claritatē trāsmutat uitreū & uitreus illi prediſponat. ergo uitreus non integre inducit formam claritatis. remanebit ergo aliquid coloris. ſed prius preexiſtēs color erat rubeꝰ. iō uitreꝰ humor aliquā hȝ rubedinē. Et notandum quod per iſtam rationē poſſimus concludere quod partes uitrei humoris quāto ſunt propinquiores criſtallino tanto fūt clariores. ut forte inter criſtallinum & illam partem uitrei quam tangit non ſit dīa i claritate. & quanto plus diſtant ab eo. tāto plꝰ de illa modica rubedine participant. ¶ Sed diceres tu Aui. deberet probare rubedinem i uitreo & ſāguine qui cōuertitur i ſuā ſubām & tu probas ex ſanguine qui conuertitur in criſtallinum. ¶ Dicendum quod eadem materia ſanguinea eſt cuius pars tranſit in ſubſtantiā uitrei & pars in ſubſtantiam criſtallini. Et tunc dicemus quod uitreus non uidetur quod det plus de claritate ſanguini ut agit pro ſe & ut preparat criſtalline. ſicut nō dat plus de albedine māmilla ſanguini pro ſe q̄ pro lacte. Et hanc ſolutionem uide infra in qōne. An uitreus ſit coloratus. ¶ Secūdo mō poteſt exponi quod Auice. arguat uitreum habere parum rubedinis ex eo ſanguine q trā ſit in ſuam ſubſtantiam per actum nutritionis. & dicit ſic quod ipſe ſanguis non cōuertitur integre ad ſimilitudinem eius. ſ. uitrei quod nutrit. Et ex hoc uult habere q̄ eſto q̄ uitreus generetur a principio generationis clariſſimus. quia tempore ſua nutricatio fit ex ſanguine ueniente ad eum cum minori permutatione quam ad criſtallinum oȝ quod nō perfecte in eum tranſmutetur ſicut in criſtallinū. ¶ Tercio modo poteſt exponi & uidet multum ire ad mentem Aui. quod. Aui. uult hic declarare dicta quedam. dixerat enī tria Prio quod iſte humor eſt poſt criſtallinum. Secundo quod aduenit ſibi a cerbo. Tercio dixerat. ut ipſum nutriat. Primo ergo declarat hic tercium. ſ. quomodo uitreus nutriat. Secundo declarat ſecundum qūo peruenit a cerbo. Tercio declarat primum. qūo eſt poſitꝰ poſt. 2ª ibi & hic quia humor. 3ª ibi & hic humor eleuatur. Dic primo quod ipe humor uitreus non conuertitur integre. i. cum ſua integritate. & ſubſtantia ad ſimilitudinem eiꝰ quod nutrit. i. ad ſimilitudinem criſtaline q̄ diximus quod. ipſa nutrit. Vult ergo dicere Aui. quod ipſa criſtallina no nutritur ex uitreo ſicut ex ſua ſubſtantia & materia. ſȝ nutritur ab eo ſicut a preparante ſibi materiam ut ſtatim dicet. ¶ De inde cū dicit. ET HIC ¶ Declarat aliud propter quod ſciendum q̄ littera pōt expōi dupliciter. Vno mō ſic. Aui. dixerat quod uitreus humor nutrit criſtallinum. Ne igitur aliquis credat quod ſubā uitrei tranſit in criſtalinum uult oſtendere modum quo debet dici quod criſtalinus nutrit a uitreo. Et dicit quod hic humor. ſ. criſtalinꝰ non prouenit. i. non nutritur ab eo. ſ. uitreo. niſi quia uitreus mittit ei. ſ. criſtallino ſanguinem a cerbo. ſ. uenientem. mediante rheti. i. tunica thetina mediāte. Vel poſſȝ dici. Et hic humor. ſ. uitreus non peruenit ab eo. i. nō hȝ hāc rubedinem que eſt nutrire criſtalinaȝ. & hic ē q̄dā modus loquendi. ¶ Ad cuiꝰ euidētiā ē ſciēdū quod uene q̄ agūt uirtute alicuiꝰ corporis cui inſitunt trāſmutāt ad colorē illiꝰ corporis. cuiꝰ ſignū ē. q̄a uene epatis tranſmutāt ad rubedinem. & uene māmillarū ad albedinē. ut ſumitur ab Aui. huiꝰ tercii fn. iz. pº ca. & quito de iuuamētis mēbroꝝ. Et a comento Affoꝝ q̄nte pticule. Si mulier q̄ neq̄ pregnās eſt. &c. Vult gº Aui. q̄d uene & arterie q̄ cōponūt rhetinā agunt in materiā in eis cōtentā uirtute humoris uitrei. & iō inducūt i ſanguinem quē cōtinēt claritatem. & iſte ē ex quo nutrit criſtallina. Et n̄ eſt de ſua itētione q̄d uitreus ſubiciat ſe pro materia criſtallini. Vnde Halyab. natura uitrei frigida ē ut ſanguinē alterer & trāſmutet i naturā ſuam. quo. i. q̄a tranſmutatio fiat nature criſtalloydes eoq̄. i. ſanguine ſic trāſmutato paſcatur criſtallina. Et ſecūdum hāc expoſitionē inferē de mēte Aui. q̄d q̄a uitreus diſponit materiam ueniētē ad criſtallinū cum illa materia ſibi ueniat per uenas a cerebro. ergo oȝ q̄d q̄a uitreus ſtet criſtallino a parte cerebri. Vnde dicit quare oȝ ut ſequat. ſ. uitreus partē eius. ſ. cerebri. q̄a ſic a parte poſt cerebrū. uel ſequitur partē eius. ſ. criſtallini. quia ſit poſt criſtallinū ſicut i principio. ¶. dixit. Sȝ pꝰ ipm poſitus eſt humor alius. ¶ Alio modo pōt littera exponi ut Aui. declarat illud dictum. adueniēs ei a cerebro. aliquis enim male itelligēs illū ſermonem crederet q̄d iſte humor uitreus ueniret & flueret a cerebro ad criſtallinū. Volēs Aui. hūc errorem abiicere dicit q̄d humor hic uitreus nō prouenit a cerebro aliter niſi quia uitreus mādat ei criſtallino ſanguigē qui uenit a cerebro & mādat illuȝ ſanguinē mediante rheti. i. tunica rhetina. ſ. quā tū ad ramos uenaꝝ & arteriarū. & quia ſic debet itelligi q̄d ꝓueniat. ſ. quia ſanguinem a cerebro ad criſtallinā mādet. ſequit quare oȝ uitreus ſequat. ¶ Ex quibus appȝ de mēte A. q̄d humorē uitreū uenire a cerebro poteſt intelligi tribus modis. Vno mō q̄d ſubaliter ueniat & hoc ē falſum. q̄a tūc prius generaretē i cerebro q̄ in oculo. & tūc n̄ poſſet per neruū

obticū trāsire. Alio mō potest itelligi qđ ue niat materialiter. & hoc ē uerē. quia materia sanguinea unde fit i principio generatōis uenit a cer° quia ē de supfluitatibus cerebri. sic̄ totus oculus ex tali materia fit. ut habet declarari i aliis locis. Tertio mō situaliter pōt itelligi. i. qđ situetur a parte uersus cerebrū. & hoc ēt est uerū ꝓpter utilitatem dictam.

¶ ET HIC. In parte ista Aui. cōplet notitiā uitrei per anothomiā declarat tertiū supradictū. Et dicit qđ iste humor uitreus eleuatur .i. ascēdit usq; ad medietatē uersus posterius humoris cristallini que medietas ē in altiori circulo eius. i. cristallini. ¶ Circa quā partē notandū qđ his uerbis innuit duo A. de humore uitreo. Vnum ē locū ipsius quē hic in speciali declarat. nā licet iā supradixerat qđ locus uitrei ē post cristallinū. ñ tamen perfecte ostēderat quō ē posterius in occupādo locū. declarās ergo hoc dicit qđ locus eius peruenit usq; ad medietatem cristalini. q̄ medietas ē in altiori circulo. & hoc ē uerū. corpus enim sphericum nō potest habere medietatem nisi in circulo altiori 2^m qđ Aui. inuit ipsius colligantia est. si colligantia dici pōt qa colligat cristalline mediante rheti. sicut illa mediate ꝓparat sibi nutrimētum. ¶ Dubitatur primo utrū humor uitreꝰ paruā habet rubedinē uel fuscedinē. & uidet qđ nō. Illud qđ est mediū delatīs speciei coloris nullū debet habere colorem. sed uitreus ē huiusmodi. sicut sumit ab Auer. de sensu & sensato. ¶ Maior patet quia mediū ē recipiēs. & recipiēs debet esse denudatū a natura recepti. & declaratur exemplo. nos enim uidemus qđ si postq̄ spēs uisibilis recipit in medio dyafano lucido trāseat p mediū coloratū realiter uel ītentionaliter res illa apparet coloris illius medii. exēplū primū est quādo nos inspicimus p uitrū rubeum omnia uidentē rubea. Exēplū secūdū est qđ ponit Auer. colliget 3° ? & in cometo de sensu & sensato. quia trāseuntibus nubibus per loca utridia res que sub nubibus in recto aspectu subiacēt apparēt uirides. Sed manifestum ē ꝙ mediū a nubibus ītentionaliter recipit. & tñ ē causa qđ uideant res uirides. Similiter apparet qñ pannus uere rubeꝰ ponitur i aere facit circūstantia uideri rubea. g° sic erit de uitreo. ¶ In cōtrariū sunt omnes auctores qui uolūt qđ ideo dicat uitreus. qa assimilatur uitro participās đ eius colore. Inter omnes tamē Auer. minus hoc expressit. forsan cōtentus qđ dicat uitreus ex parte substārie liquide grosse & nō ex parte coloris. ¶ Dicendū ad hoc qđ uitreus ē alicuius rubedinis parue. & rō ē Aui. qa cum sanguis ñ conuertit̄ integre ab humore uitreo. g° non est pfecte clarus. sed sanguis non pfecte cōuertitur qđ ꝓbatur. quia est agēs disponēs materiā & ñ inducēs formā ultimam. qđ ꝓbatur qa tūc uitreus esset cristallina. ¶ Sz tu dices illa rō probat qđ sanguis qui ē i ramis uenarū & arteriax rhetine retinet aliquā rubedinē nō tamē hoc probat de corpore uitrei humoris. ¶ Dicendu ē ad hoc ꝙ ex hoc infertur ꝙ corpus uitrei humoris aliquā tenet rubedinē quia membrum alteri i preparās inducit i eum ultimum sue perfectionis quod uel q̄ potest inducere & quam habet. imo plus forsan q̄ habeat formaliter. Videmus enim ꝙ sanguis est rubicūdior q̄ epar sic & lac albiꝰ q̄ māmilla rū caro. Cum igitur sanguis qui i rhetina cōtinetur ñ sit expoliatus omnino a rubedīe. g° nec uitreus humor. qa si uitreus esset omnio clarus. omnino clarā generaret humiditatem. ¶ Secūdo possumus dicere qđ sanguis ille qui est in rhetina nō habēs pfectā claritatem suppositus uitreo est causa alicuius rubedinis ieo uel realis uel ītētionalis saltē. ¶ Ad rōnez i cōtrariū possumus respōdere qđ iter ptes uitrei sit aliqua ps uere clara nullū habēs colorē. & illa sit pars eius media. pars autē circūferencialis que tāgit rhetiuā ē illa que habz paruā rubedinē. & tūc apparz qđ cum uitreus sit delatiuꝰ specierū p sui partē mediā q̄ responder cristaline & pricipio nerui obtici & illa sit clarissima qđ optime possunt deferri species posterius p eum. ¶ Sed tu dices. a parte posteriori uersus neruū obtici cuz adhuc cōtīgit rhetiue. quia ibi etiaz est rhetina. ergo ibi erit coloratus p te. Dicēdu z qđ saltem in illa parua pte qua obtuiat finis nerui obtici nō habet aliquē colorē quia nō obuiat ibi alicui sanguini. ¶ Alio mō possumus dicere qđ species uisibilis in uitreo sit colore uitrei affecta. tamē ibi nō fit đ ea iudiciū sed posterius in cerebro uel i neruis obticis. & ió cū postea recipit i spū ueꝝ dyasano pdit illā affectiōez coloris humoris uitrei. ¶ Sz tu dices cōtra ergo naturaliter operās tēdet et đ pfecto ad ipfectuz. sed hoc ē falsuz ꝓbat cōsequātia. qa spēs i cristallina hz maiorez perfectionem cū sit ꝓprius representatiua. sed in uitreo non habet illud cum sit falsa representiua. ¶ Dicendum quod propter maiorem utilitatem non est illud inconueniēs sed maior est utilitas qua uitreus humor habens aliqualem colorem stet post cristallinū quam sit damnum de imperfectione quam acquirit species. ¶ Tercio possumus dicere quod nulla pars uitrei est uere cum colore aliquo. sed solum humiditas que est in ra

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 104 sur 455

mis uenarum rhetine. Si autem sit rubedo ī uitreo aliqua est magis itentionalis p rupedinē uerā que est ī sanguine cōtēto i rhetina. ¶ Sz tenendo istā uiā oz soluere duas rōnes Ad primā q̄a tūc sanguis in rhetina cōtētus esset etiā perfecte factus clarus sicut uitreus est perfecte clarus. ¶ Dicendū q̄d nō oz q̄d agens etiā ꝑparās omnē pfectionē quā haeret inducat in passo. in quibusdā eni uerificatur. in quibusdā nō. ¶ Secūdo oz respondere ad illud q̄d dicebaē q̄d mediū itētionalr disposituz a colore est causa q̄d res alie uideantur colorate. ¶ Dicēdum q̄d ista dispositio nō est uere intētiōalis. imo aliqualiter appropiquat reali dispositioni. & declaraē hoc. quia tunc etiam species nigri in medio ꝓhiberēt speciem albi. & secūdū istā uiā oz tenere q̄d rubedo a pāno rubeo apparēs in aere nō hēt omnino esse itētionale. ista tamē sunt dubia ualde & dimittēda ad ꝑsens sed ꝓ cōplemto huius uide. ī. tractatu 4° p° ca. in questiōe qua queriē an nocumētum in uitreo factum sit pricipale. ¶ Secūda dubitatio est. an humor uitreus subiciaē materialiter i nutricatiōe cristallini. & uideē q̄d sic. q̄a plurimoꝝ auctorū uerba ita sonant. Vnd Aueē colligz 2°. humiditas uitrea facta fuit ad nutriēduz hāc humiditatē cristallinā per uiā roratiōis Sed certe sanguis sic nutrit membra inrorādo illa. q̄a in humiditates roridas p° cōuertitur. sic etiā uideē sonare uerba Iesus ca. 2° primi libri Cōfirmaē etiā rōne. Illud nutrit cristallinū q̄d apparet sibi cōueniēs & attingens q̄tū ad maiorē ptem. Sed humor uitreus attingit multū cristallinū & iaz apparuit. Similiter est cōueniēs i claritate & ꝓpissitudine. g°. nutrit ipsum. ¶ In cōtrariuz arguiē d mēte Aui. hic ut supꝰ expositū fuit. ¶ Dicēdū q̄ uitreꝰ hūor nō subiciē ꝓ materia cristallini in nutricatione sed solum imittit sibi materiam per uenas rhetine probatur hoc primo auctoritate 3car libro primo tractu 2° iz° ca. ubi sic ait. Principalior. & nobilior humiditas est grandinosa &c. cui a parte interiori uersꝰ craneū humiditas uitrea appodiatur amplectens illam circulariter ex illa parte deferēs sibi nutrimentum. Vult igitur iste q̄ uitreus defert nutrimentum non quod materialiter nutriat. Amplius probatur ratione. illud quod est membrum non nutrit aliud mēbrum sed uitreus est mēbrum cū sit de partibus principalibus corporis animati. hec tamē rō ñ hēt locū. q̄a pōt leuiter negari q̄ sit mēbrū. ¶ Alia rō suasiua pōt fieri. q̄titas nutrimenti debet proportionari quantitati membri & sue necessitati. sed cristallina nutriēda est parua & ab ea fit parua resolutio. g° pauca materia indiget. Sed cum uideamus uitreū esse magne quantitatis nō est credēdū q̄ sit ad nutriēdū cristalinū. Sed tu dices q̄tum est ꝓ nutricatione deberet esse paucus. sz ꝓ alia utilitate fuit multiplicatus. ¶ Sz cōtra q̄ro de utilitate. uel est utilitas ꝓparationis nutrimēti & hoc est cōtra te. uel utilitas portationis spēx & tūc cadis in difficultatē ꝓmissaz q̄a est factus pure ad portandū species. tunc natura uadit ex intētiōe de pfecto ad ipfectū q̄d uideē absurdū. Quod autē portet nutrimentū uel mādet iam apparuit. Ad auctoritatem Aueꝝ. iam dicēdum q̄d per roratiōnem nō intelligit q̄d subā uitrei roret. sed q̄d substātia uitrei roret mediāte humiditate que ē in rhetina. Vel aliter q̄a forsan imaginaē q̄d si humor uitreus sit mēbrū q̄d aliq̄d roridū a substātia sua resudet & hūectet cristallinū & nutriat. ¶ Ad rōem cum dicit. illud nutrit cristallinū q̄d apparet sibi cōueniēs. est dicēdū q̄d uerū est. ad minorē negaē ut ex ꝓmissis appz. Vel dicendū maiori q̄ uerum ē nisi aliud sit cōuenientius. sed cōueniētius est q̄d dat sibi rhetina. ¶ IN ANTERIORI PARTE EIVS. ¶ Hic A. per anothomiā notificat humorē albugineum. & dicit q̄d a parte anteriori cristallini ē alius humor similis albugini oui. & ideo habet hoc nomē albugineus. & est sicut quedā superfluitas ꝓueniens a substātia cristallini. & ideo ē clarus. i. dyafanus uel trāsparens. q̄a superfluitas clari mēbri uel partis ē clara. & positus est āte humorē cristallinū oppositus sibi propter duas causas. quarū una est mediata & non sic principalis. Alia causa ē magis ī mediata uel uicina & finalis. Causa quidem antecedens. i. mediata est quia superfluitas opponitur parti eiꝰ nutrimenti uel nutriti cuius est superfluitas Causa autem imediatior que dicitur completiua est quia tota causa est ut lumē ab extra gradatim ꝓueniat ad cristallinū. quia subito ueniēs posset nimis disgregare. & iō ē sicut clipeus cristallini. ¶ Circa quā partē ad itel lectū eius est cōsiderādū q̄d Auic. quattuor modis declarat de albugineo. Et primo licz a sui situ dico q̄d notificat p sui nomen. q̄a dē albugineus q̄a similaē albugini oui. Est autē duplex in ouo albulgo. quedā grossa habens de se aliq̄ terminatiōez. q̄dā subtilis aquosa omnino dyafana itm̄ q̄d remanēte ea in testa oui uitello cū pte albuginis adherentis obiecto nō uideē q̄d in illa testa sit aliq̄d. & huic albugini oui talis oculi humor subiciē. Vnd Iesus li° p° ca. i4° dicit. Est similis albugini oui subtili. Similaē autē sibi i duobꝰ. primo

in dyafaneitate.2° in ſubtilitate. Nam ē ual de ſubtilis ut quaſi nō poſſit teneri in manu ſed efluit. & p iſtā cauſaz forſan Halyab.2° theo. uocat eum euagoydes. i. quaſi uagans. ¶ Secūdo notificat nobis eum ex parte ſue diſpoſitionis. qa dicit qđ eſt clarus aſſignat cauſaz. qa ē ſuperfluitas clari. ¶ Tertio notificat p ſui ſituz. qa eſt ante oppoſitus criſtallino ſicut clipeus. & de hoc duas cauſas aſſignat. ppter qđ eſt cōſiderādū qđ aliq. itelligūt p cauſam antecedentē. i. cām efficientem Iſte tamen intellectus corruptus eſt. nam locari albugineum ante propter iſtam cauſam qđ ē ſuperfluitas nō eſt dicere qđ ſit effices. Alii ſunt qui exponūt p cauſaz antecedētē. i. neceſſariā. ſz iſte ſemo ē magis corrupt⁹. qa ſtatim Auic diſtinguit hanc cauſam antecedē tem contra cauſam completiuam. i. finalē. g° cauſa finalis diſtinguitur contra neceſſariaz quod eſt abſurdum. Ad uerum ergo intellectum horum uochabulorum ſciendum quod hoc uochabulum antecedens apud Auic. ad p ſens ſumitur duob⁹ modis. Vno modo dicit cā antecedēs diſtincta contra primitiuā cāz & contra cām coniunctaz. & ut ſic cā antecedēs eſt cauſa corporalis inter quam & diſpoſitionem cadit medium. qūo ſumitur ab Auic. p° can. ſen 2ª de cauſis p° cap° ¶ Secundo modo cauſa antecedens ſumitur ut diſtinguitur contra cauſam uicinantem ſiue proſimam uel inmediatam ſiue iſta cauſa antecedens ſit corporalis ſiue primitiua qūo ſumitur ab Auic. infra ſen. io. ca. de ſputo ſanguinis. cum dicit. Et harum cārum coniunctarum ſunt cauſe magis antecedentes &c̄. &ſic ſumitur 4° can. ſen p° ca. z. de febribus effemerinis cum dicit nam ſi diuerſificetur tunc erit propter cauſam aliam antecedentem ¶ Hoc habito ē ſciendum quod poni humorem albugineū ante criſtalinū habet duas cauſas. Vna cauſa eſt inmediata qa finalis. & ideo dicitur completiua. & iſta eſt ut gradet lumen ad criſtalinum. Alia eſt cauſa antecedens & non ſic pī cipalis nec ita uicina. & iſta cauſa eſt ſumpta ex eo quod eſt ſuperfluitas que debet opponi parti nutrimenti. Per partem autem nutrimenti nos poſſumus duo itelligere. uel partē unde. uenit nutrimentū. uel partē ipſam que nutrit. Si quidē itelligat primo mō tūc ē uerum qđ pars per q̄ uenit nutrimētū ad particulam dbet eſſe opoſita pati ī qua ē ſupfluitas niſi ſit ꝓhibēs. & hoc modo qa nutrimentum ueniebat a pte criſtalline poſteriori oculi. ergo ſupfluitas dēbat eſſe ī pte anteriori. & h° uolebat Auic. cū dixit oppoſita ē parti nutrimēti. ¶ Si autē itelligatur 2° modo .ſ. ps q̄ nutrit tūc etiā uerificat. nā ſupfluitas q̄ decidit ab aliqua particula que nutrit ꝺbet eē modo quo eſt poſſibile in loco oppoſito illi particule. & cauſa ē. qa ſupfluitas ē illi ſicut cōtraria & iecta ab eo. & ideo nō dbet eſſe ī eodē loco. ſz in habēte oppoſitiōez g° cū albugineus ſit criſtallini ſupfluitas dz eſſe ī loco oppoſito. ſz nō potuit eſſe poſteri⁹ qa ibidē ē locus nutrimēti. nec ſurſuz nec deorſuz qa etiā illa loca occupāt a uitreo. ergo ſeq̄t qđ ſituet ante criſtallinū. ¶ Secūda cā eſt cōpletiua quare locat. i. eſt cauſa pricipalis & imediatior ul⁹ finalis cuius ꝓpriū ē eē cōplectum. & ē utilitas quā facit criſtallino ī gradādo ſibi lumē & uiſibilia. Si g° bene attēdim⁹ iſta cauſa eſt principalis. quia ē id ꝓpe ꝓpter qđ humor albugineus ē frigid⁹ ſic finis ꝓprius ut ē pars oculi. ¶ Sz illa alia cā ē mediata & antecedēs uel nō pricipalis qa ieſt ſibi p hoc qđ ē ſupfluitas. ſed albugineum eſſe ſupfluitatē eſt poſterius ſaltem itē tice nature generāris oculū. ergo bene dictū ē qđ illa cauſa ē antecedēs. alia ē cōpletiua ¶ Quarto Auic. notificat albuginū q̄tuz ad ſui utilitatē. & ponit unā eius utilitatē explicite. ſ. ut gradet lumē. ¶ Sūt tamē ꝓter hāc utilitatē tres alie q̄s explicat Ieſ⁹ libro p°. i4° ca. una ē qa humectat criſtallinā ne exiccetur a calore naturali & a calore aeris. & iſtā cām inuebat Auic. cū dicebat. ut gradet delatio luminis. qa lumen ſubito aduenies criſtalline ñ ſolū noceret diſgregādo ſpiritū uiſibilem ſed ēt exiccādo. cū radius uel lux calefaciēdo poſſit exiccare. ¶ Secūda utilitas eſt ut humectet tunicā ueam ne exiccetur & dureſcat. ¶ Tertia utilitas. qa cum uuea habeat aſperitatē iterius ꝓhibet eius aſperitatem iteri⁹ ne attingat criſtallinū. ¶ Quartā utilitatez ponit que ē ſecundū opinionē platonicoruz q̄ poſuerūt uiſum fieri extramittēdo de quoꝫ ſecta Ieſus fuit. & ideo ñ ponam eā. ¶ Iſtas aūt cauſas A. inuebat cum dixit. Et ſit ſicut clipeus. Et eaſdē inuit Halyab. the. 3° ¶ Circa quā partē dubitatur primo de ſermone. Auī. Vtrū ſupfluitas clari ſit clara & uidetur q̄ ñ. quia ſanguis ē corpus clarū. Cal. 5° de iuuamētis membrorū p° ca. ubi dicit q̄ ſanguine ē rubeus & mūdus. & apparebit i eo color ex luce. que ē i humore ſimilis lumini celeſti ſicut dixit Plato. Sed mellācolia ē ſua ſuperfluitas. ut idem Cal. libro 5° ca. 4° & tamen ipſa non eſt lucida. immo nigra. ut Ca. ibidem. ergo non eſt uerum qđ ſuperfluitas clari ſit clara. immo turbida ¶ Amplius ſi ſuperfluitas ē cōtraria ei cuius ē ſupfluitas. g° ſupfluitas clari ñ ē clara. ſed ſic eſt. ut ponit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 106 sur 455

Meſue in ſuo de apropriatis medicinis.ca. de
piplemonia.ubi ait.Iã dixit Aꝝ.q ſupfluitas
ē contraria illi rei cui⁹ ē ſuperfluitas Etiã.A.
hic ſupfluitas ē pars cõtraria ſiue opoſita pri
nutrimẽti.In cõtrariũ ē Auic. ¶ Ad cui⁹ itel
lectũ ē cõſiderãdum q aliqd poteſt dici ſup
fluitas alteri⁹ duob⁹ mõis.Vno mõ qa aliu
de ad illã pellãt ſicut ſta ē ſupfluitas pulmo
nis ut ſũmit prio li⁹ fen p⁹ ca.de cõplexioni
b⁹ membrorum ſicut humores qi d mẽbris
ad mẽbra pellũtur naturaliter.& loquẽdo d
talibus ſuperfluitatibus ipſe poſſũt eſſe ſimi
les & cõtrarie ſecũdũ q materia ad mẽbruꝫ
pelli contigit.Alio modo aliqd dicit ſupflui
tas alterius.quia ex ſui actione i materiã aliq̃
pars effugit actum quẽ agẽs itendit.ſiue in
tẽdebat iducẽ i formã ſuã ſicut i nutriatiõe
ſiue itendat formam ſperatam aſe ſicut in ge
neratione ſanguinis.Iſta autem ſuperfluitas
duplex eſt in quãto & quali.ut oẽs clamãt
ſupfluitas uero qualis eſt cõtraria ei cuius
ē ſupfluitas.ut colera flegma & melancolia
ſanguini .nã omẽs iſti habẽt cõtrarietatẽ ad
eũ lꝫ nõ omnẽ cõtrarietatẽ .hui⁹ autẽ cã ẽ
qa non dicit ſupfluitas q̃lis ut ad p̃ſens ſpe
ctat.niſi qa per aliquã q̃litatẽ reſiſtit agẽti
naturaliter diſpoſito g⁹ ñ recipiet formã ſibi
cõueniẽteꝫ ſed potius in aliq⁹ ſibi cõtrariãtẽ
q̃uis tñ hoc ſit.nihilomin⁹ aliqd veſtigium
habet agentis.Vnde põt dici ei ſimilis. ſicut
urina tenꝫ de veſtigio naturalis caloris. &
egeſtio.& ſaliua.& i hoc iſte ſuperfluitates
naturales aliquo mõ poſſũt dici ſiſtes.Sꝫpflu
itas autẽ q̃ti nõ eſt contraria ei cui⁹ eſt ſup
fluitas.ſic humiditas ſpermatica i extremitati
bus uenarũ.& huiuſmõi cauſa eſt qa ſupflui
tas talis ñ reſiſtit mẽbro p aliq̃ qualitatem.
& ideo membrum tranſmutat illam & con
uertit ad formam.ſilicet actualem ſibi ſiſteꝫ
lꝫ ñ uniat ſibi.Et hoc eſt qd Meſue loco p̃al
legato uolebat.Vbi ponens exẽplũ de ſupflui
tate qualis.dixit ſicut fimus.i.fex.& chilus
.i.reſpectu chili.& ſicut urina & maſſa ſan
guinea.i.reſpectu maſſe ſanguinee etc̃.Ponẽs
aũt exemplũ de ſupfluitate peccãte in q̃to di
xit.niſi ſit ſupfluitas &c̃.ſicut ſperma.Ecce
igit̃ quia Meſue uult qd ſupfluitas qualis ē
cõtraria ei cuius eſt ſupfluitas in q̃to ſꝫ ſup
fluitas in q̃to ñ eſt cõtraria.imo poti⁹ ſimil⁹.
Verba tñ que ibi dicũtur a Meſue q̃ dubia
habent ñ exquirẽda ſunt hic.Dico tñ qd hu
mor albugineus ñ eſt ſupfluitas.p̃mo modo
qa illi modi ſupfluitatũ.uel ſunt res preter
naturã ſicut i malis curſibus humorũ ad mẽ
bra.& tale ñ eſt humor albugineus.uel ſunt
res aliũde currẽtes habẽtes aliquod iuuamẽ
tũ ſicut ſta ad pulõnem.& tale q̃dem ñ eſt al
bugineus.In nullo eni mẽbro alio generat̃ ut
proiciat̃ in oculũ.nec ē ſupfluitas in quali re
ſidens ex actione criſtalline in ꝓpriũ nutrimẽ
tũ.uel ex actione rhetine ſiue uitrei.& cã eſt
qa habet manifeſtã cõtrarietatem ul⁹ icõueni
ẽtiã ad illas partes.& ſic eſſet cã corruptõis
illaꝝ. ¶ Dicemus ergo cũ modo loquẽdi Aui.
q humor albugineus eſt ſicut ſupfluitas.ſ.in
q̃to reſpectu criſtallini.dicit̃ aũt ſupfluitas i
q̃to ñ uere ſuperfluũ.ſꝫ ſicut ſupfluũ.qa non
cõtrariat̃ ei cuius eſt ſicut ſupfluitas in quali
q̃ habet malitiã.ut apparuit. ¶ Modus aũt
qũo fit iſte albugineus eſt qñ generat̃ i ẽbrio
ne & quãdo generat̃ per nutricationem ul⁹ re
generationẽ cõtinuã.Primo quando generat̃
i embriõe uirtus informatiua ſicut de ſupfluo
cerebri facit oculos ut Aꝝ.z⁹ d generatõe ani
lium.Ita dicã de ſupfluo criſtallino fc albu
gineũ.Secũdo quãdo generat̃ p nutricatiõeꝫ
uel regeneratiõeꝫ ſi nõ nutrit̃.po ſſum⁹ dice
re qd de materia nutrimẽtali que cõtinet̃ in
tunica rhetina fiunt tres partes.unã accipit
ſibi uitreus.aliã accipit criſtallinus & tertiã
q̃ ſupfluit criſtallino accipit albugine⁹ & iõ
dicit̃ qd albugine⁹ ē de ſupfluitate criſtalli
ni. ¶ Sꝫ diceret aliq⁹ ita poſſuꝫ ꝓbare qd
criſtallin⁹ ſit ſupfluitas uitrei.qa nutrit̃ de
parte.p⁹ uitreũ. ¶ Dicẽdũ ad h⁹ breu iter
qd quotiẽs aliqua pticula obtinet pricipatũ
q̃uis ab alia parte p̃diſponat̃ illa materia &
pars p̃diſponẽs utat̃ materia illa pri⁹ non
ꝺbet dici ꝓprie q pricipalis pars ſit nutrita
ſupfluitate eius.ſic nõ dicim⁹ cor nutriri ſu
pfluo epatis.& cã ē qa omnes actiões aliaꝝ
partiũ ſunt i illa ſicut in finẽ & pfectionẽ.&
ideo debꝫ dici qd nutrit̃ de ea materia in q̃
ē ſibi ſeruitũ.ſicut nos dicimus regeꝫ de ſu
pfluitate coci nutriri.Sꝫ alie pticule que p⁹
p̃cipalẽ nutriũt dicũt uerius nutriri de ſu
pfluo p̃cipali.ſicut familie de ſupfluo cibo
regis.& iõ Aꝝ.i z⁹ de generatiõe ãnimaliuꝫ
3⁹.capi.aſſimilat naturam ſapienti yconomo
ſiue diſpẽſatori dom⁹. ¶ Secũdo diceret ali
q̃s que eſt cã qd criſtallinus nõ accipit illaꝫ
partẽ que uadit ad albũ. ¶ Dicendũ primo
qd nõ eſt alia cauſa niſi qa nõ pluri eget q̃ id
q accipit.ſꝫ q uenirꝫ.illd pl⁹ fuit ex ordiatõe
particularũ mittẽtiũ ut cerebri & capietiũ
& ideo ſicut illa pars.q̃ ad criſtallinũ uadit
eſt iã quaſi pfectiſſime lucida.ita illa q̃ uadit
ad albugineũ qa ſuperfluitas alicuius clari
cuius ē ſolũ ſuperfluitas per q̃titatem neceſ
ſario oꝫ q ſit clara. ¶ Secũdo mõ poſſemus
dicere qd materia iſta habet aliq̃ i partibus
diuerſitatẽ penes groſſũ & ſubtile igit̃ illud

qđ ē grossius magis aptū recipere fixiões tra
hitur a cristallina.illud aūt qđ ē aquosius tra
hit ab albugineo & qa subtilitas ñ repugnat
dyafaneitati & claritati .ideo supfluitas ista
ē clara.qa ē clari cristali quā nō tenuit ppter
turbulētiā quā haberet.sz ppter nimiā subti
litatem.Ex quo apparet qđ ista supfluitas
aliquo mō ē supfluitas i quāto.& aliquo mō
i quali.In quali q̄tū ad modū substantie.qa
nō ē ita fixa sicut illa quā trahit cristallinus
est autē i q̄to qa participat magnā partem de
dispositionib⁹ bonis ci⁹ a quo uenit. Ter
tio diceret aliqs.concesso ꝙ albugine⁹ sit sup
fluitas i q̄to cristalline.quero a te an habeat
alias supfluitates que sunt uere supfluitates
i quali. Dicendū dupl'r.Primo qđ habet
aliquas insensibiles euaporationes.& iste sunt
que homini acuti uisus apparēt đ qbus Aui.
dicit infra tractatu 4° ca.de imaginationibus
ubi dicit.Et similiter cum sunt i interiori pre
ppter uestigia uapox paruorū ñ euacuantur
ex eis complō & natura omnino. Alio mō
ꝙ secundū nostrā opinionē i p̄ncipiis medicine
ē dare aliquod digestibile qđ ñ emittit neces
sario supfluitatē in quali.Sz quia istud uidet
fatuū dicere ppter multas rōes & expressas
auctoritates cōtrarias qbus alibi respōsuz ē
ideo hic obmittat. Ex quibus soluūt rōes
in cōtrariū. Ad primū dicēdū qđ arguit đ
mel'a respectu sanguinis respectu cuius ē sit
perfluitas i quali. Ad secundū dicendū qđ
Mesue loquit de supfluitate i q̄li ut apparu
it.Vl' dicēdū qđ large & aliq̄ mō omnis sup
fluitas pōt dici qđ hēat aliq̄ contrarietatē ei
cui⁹ ē supfluitas. Ad auctoritatem Auice.
dicēdū qđ Auic.dicit qđ ps & locus supflui
tatis ē oppositi parti nutrimēti .qa siue sit
supluitas q̄lis ul' quāti debet alium habere
locū ab eo cuius ē supfluitas. De supfluitate
in q̄li ē notū.cū habeat multā cōtrarietatem
Sz supfluitas in quāto sicut cōtrariat uel op
ponit iuuatiuo in q̄titate large sumendo hic
cōtrarietatē.ita oz qđ opponat in eo qđ q̄tita
tez cōsequit.sequit autē quātitatē locus. quia
talis quātitas est secūdū tres dimēsiões ex
qb⁹ cōstituit corp⁹.oz igit qđ sic hūor albu
gineus ē supfluitas in quāto oppositi cristal
lino ita opponat sibi in loco.aut igit fuisset
locatus post cristallinū ut sup⁹.uel supra eū
uel subtus eo.& hoc fuit impossibile. ppter
uitreū cuius situatio q° ad h° pri⁹ fuit neces
saria ex natura rei.qa necessitas iuuatiui est
prior q̄ necessitas supfluitatis. g° oportuit
qđ locaret in alia locatiōe oppositā. Secū
do dubitat utrū humor albugineus & uitre
us sint membrū.& uidet qđ nō.Primo quia
omnes auctores nominat eos humores. pbat
ratione.illa corpora ñ sunt animata & p cōse
quēs nō sunt mēbra.quia nō sunt terminata
pprio termino.sed sunt fluida currētia.sz ui
treus & maxime albugineus sūt huiusmodi.
g° &c̄. Maior ē nota ex duobus.Primo qa ta
lia corpora fluētia sunt tēdētia ad naturā su
perfluitatis elementi aquei.aqua enim est si
cut materia liquabiliū ut patet 5° metha.ca.
đ natura.Aial autem perfectū maxime & per
consequēs sue partes nō saluāt in tāta elemē
tox extremitate.imo oz ꝙ materia mereatur
qđ elemēta sint ad mediū qđdā reducta.ut.
Auic.naturaliū 6° 4ª particula penultimo ca.
Secūdo apparet ista maior.qa anima est
actus corporis organici.ut Ax.2° de anima
Corpus aūt liquidū currēs nō pōt eē organi
cū.Minor est nota ad sensuz. Itē illa corpo
ra nō sunt mēbra i qbus nō apparet uena ali
qua nec meatus p nutrimēto.sed uitreus &
albugine⁹ sunt huiusmodi.ergo &c̄ .maior
ē nota.qa actus anime nutritiue cōicat omni
aiato.minor est nota ad sensum. Amplius
cābiū nō est animatū ut omnes cōcedūt. ergo
nec albugineus nec uitreus.tz cōsequētia.qa
illa humiditas nō habet minus de cōditiōib⁹
mēbri q̄ uitreus & albugineus.In cōtrariū
arguit de mēte Gal'.i li°.3° de dīa ommio
merox ptiū ubi iter cōsimiles ptes humores
oculi cōnumerat. Ad hāc q̄onē ē dicēdū
qđ iudicio meo i hac q̄one nō pōt certe đmō
strari a priori nec a posteriori.sz ad utrāq;
pbabiliter argui.& maxime đ albugineo hu
more nō pōt pbari qđ sit membrū pbatiōe
certa.& ideo Gal.in li° pallegato i hac q̄one
dubitauit.ubi ait omiomerox enī .i.cōsimiliū
os dēs cartilago tenō.i.corda cerebox spinalis
medulla.mēbranu simplex caro.ynnes.i.uil⁹
ul' uili.pīguedo gndo.Adhuc autē cū his in
oculo uitreum humidū & cristallinū & cor
nea & uuea tunica & q ppe nominātur pori
& humiditas pposita cristalline.i.albugine⁹
Quocirca & de hac.s.humiditate oculi i loy
ca fit qō.an sit dicēdū eā priculā ul' ñ sic & de
sanguie & spiritu. Ex q̄ textu p° possum⁹
itelligere qđ Ga.istos hūores noiauit iter ost
sia mbra. Secūdo accipim⁹ qđ dubiū erat
& qđ tpe dubiū erat loycū.i.argumētatiuz
q̄si uellet dicere qđ rōes probātes hinc & in
sint loyce.i.argumēratiue Tertio accipim⁹
qđ Gal.dubitauit singulariter de humore al
bugineo an sit membrū uel nō.& secūdū eius
modū loquēdi uideť plus sensisse qđ ñ sit mē
brū.qa dubitat đ humore albugineo solo.un
de dicit de hac.s.humiditate posita añ cristal
linū fit questio.Postea subdit sicut de sanguie

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 108 sur 455

& ſpiritu. quaſi dicat ſic̄ queritur de ſanguie an ſit animatus ſic de iſto humore. & ſic̄ ſanguis nō eſt aiatus ſic nec albugineus humor Vnde poſt ea Gal. in penultio ca. preallegati libri nominās iter pticulas corporis humiditates oculoꝝ. ſolū nominat uitreū & criſtallinū ñ faciēs mtionē de albugineo. Vñ ait uitri forme. i. uitre⁹ & criſtalli forme. i. criſtallīa ꝓpa ſpēs ē utrūq; ī una pticula aialis. ¶ His premiſſis dico ꝙ uolēs defēdere iſtos hūores ēē mbra pōt pbabiliter rmare. P° auctoritatib⁹ z° rationibus. Prīo auctoritate Gal. primo de īgenio ſanitatis 6° ca. ubi dicit. Similia membra dicunt̄ q̄ cōſimilibus cōſtituūt̄ ut uitrea &c̄. Ecce quomodo uocat humorem uitreū mēbr̄ & eodem modo debet itelligi de albugineo. quia uideť ab eo ſola ſubtilitate differe. Itē Gal. 3° ca. libri prealleg. Inter partes ſimiles ad q̄s uene terminanť nominat humores oculoꝝ. Vnde dicit. Sicut peruenīūt autem ad eas particulas artaria & uena & neruus aut diſſeminari multiformiter ī ipſis autē ſecū dū extremitates participātes ſolū ſicut hūi ditatib⁹ que ſecūdū oculū. ¶ Rōnib⁹ probať prio ſic. Illud q̄ nutritur in corpore aialis ē mēbrū cū ſit animatum. ſ3 humor criſtallin⁹ & albugine⁹ nutriūť de uitreo. etiā apparet p Halyab. the. 3° ubi. uł̄t q̄ a rhetina curat cib⁹ ad uitreū humorē. Idē ſēſit Ieſus prio libro xi° ca. ſed quod albugine⁹ nutriatur apparet per Aui. hic cū loquēs de tunica rhetina dixit. aduenit ei. ſ. albugineo nutrimentum ab anteriori &c̄ Idē Ieſus. 3° cap. ubi dicit. prima utilitas. uuee ē ut nutriat albugineū ¶ Rō z^a. illud ꝙ ē mēbrū eſt pars cōpoſita mēbri. ſ. organici. ſed criſtalinus & uitre⁹ ſūt huiuſmōi ergo &c̄. Maior uideť eſſe nota qa cū organicū ſit animatū uidetur ꝙ partes ei⁹ materiales & prīcipales ſint animate. minor eſt nota. Nā cōponitur oculus ex eis ſicut ex partibus faciēti⁹ p̄ncipaliſſime poſt criſtallinū ad operationē que eſt uiſio. ut notū eſt. ¶ 3° illud eſt ps animata q̄ deperditū ī corpore ñ reſtauraťur. ſed albugineus & uitreus ſunt huiuſmōi ergo &c̄. Maior eſt nota. qa ſi ñ eſſet membrū. eorū generatio eſſet ſicut humiditatū & humorū generatio qa ſi deperdā tur reſtaurātur. minor eſt nota ad ſenſuz. Si eni aliquid de huiuſmōi humoribus egrediať & maxime poſt primā etatē nunq̄ regenerať īmo oculus remanet partus. ¶ Dico autez poſt primā etatem pp caſum nouū quē uidit Gal. ut recitat 4° de accidēti. & morbo. ć puero qui acu pforauit corneā. uñ emanauit hūor albugineus & tamē puer euaſit. & illć ut narrat eſt raro. ¶ 4° illud q̄ ſemper remanens in corpore non conuertitur in corpus nec corrūpitur eſt membrum. ſed albugineus & uitreus ſunt huiuſmodi ergo &c̄. Maior eſt nota qa ſi ñ ēēt mbrū ñ poſſz dici q̄ ēēt niſi hūorſz in corpore manēs humor uel cōuertiť uel putrefit. ut pōt ſumi 2°. ć differētiis febriū 6°. ca. ¶ Ad cōtraria dicēduz ꝓmo ad auctoritates ꝙ ipropie nomināt albugineū et uitreū humores. Ad rōnē cōceſſa maiori. ad minorē q̄ humor albugine⁹ hēt tantā terminatiōez & organizatiōez ꝙ ſufficit ad receptiōez anime ſic̄ tenentes q̄ ſpiritus ſit animat⁹. dicūt de ſpū q̄ eſt corpus tante organizatōis q̄ pōt recipe formaliter animā. & tūc aduerſarius ñ bene habet quo cōtrariū ꝓbet. ¶ Ad ſecūdā dicēdū q̄ maior eſt fła. ſz eni nō appareat oculis. tamē ē z^m ueritatē ꝙ mōſtať qa i minima pticula carnis ē uena. nec appz ad ſenſuz uia. & tamē ē membrū & nutriť ¶ Ad tertiā dico negādo ſimilitudinē. qa humiditas cambii ē facta ꝓ nutricatōe. unde ñ ē aiata. ſz imediate trāſit i animatū. Iſte autē humiditates uitreus & albugine⁹ nō ſūt facte ut i aliud conuertāť. ſed ut recipiāt ſpecies in materialius q̄ facit. aer ꝙ habet per ealē dyafanitatē cū eorū aia. ¶ Si eni aliqs uellet tenere contrariā opinionē ꝓbabiliter poſſz eā deffēdere. & ponēdo prīo rationes ſuperius factas poſſet addi rō que habet apparentiā ¶ Et probat etiā q̄ criſtalinus nō ſit mēbr̄ ſic. ſi criſtalina eſſet animata tunc ſpecies in ea recepta nūquā apareret uł̄ eſſet una h° eſt falſū. cōſequētia probať. qa ſpecies que recipiť cum aliqua retētiōe in aliquo polito terſo diſcōtinuo eſt duplex. uel apparet diſcōtinua ſicut apparet in ſpeculis fractis. Sed ſi criſtallina uel uitreus etiam eſſent partes animate eorum ſupficies eſſet diſcontinua. qa ī ſupficie eſſent pori tenētes nutrimentum inanimatū. ſed animatū & inanimatum non ſunt cōtinua ut notum eſt ergo iſti humores non ſunt animati. ¶ Tūc ad rōnes in cōtrariū dicem⁹ q̄ omnes auctores qui dicūt q̄ ſunt mbra. itel ligūt q̄ ipropie ſunt mbra. quo dic̄ Haly. ī tegni tractatu z°. iz° cōmēto q̄ pili īgrediūtur ī generatione mbroꝝ ¶ Ad auctoritates que pbāt q̄ nutriunť. Dicēdū q̄ ipropie ſumūt nutricatiōez ut ſe extēdit ad generatiōnē quo accipit Gal. iz. the. 4°. capitulo cuz dicit ſpiritū nutriri. ¶ Ad rōnē ptimā. Illć ē mēbrū q̄ cōponiť &c̄. Dicēdū q̄ nō eſt uera niſi inducēdo ī pluribus. tamē nō ē generaliter aſſumēda. Nā ſi opatio alicui⁹ organi ei eſt in aliqua receptiōe q̄ abſq; anima pōt fieri. nō eſt neceſſariū illius opatiōez fieri p pticulā prīcipalē uel quoadiacētes animatas

Dicet ergo tenens istam ptē quod opatio oculi nō est uidere iudicatiue. sz solū recipe spēs rōne imaterialiori q̄ aer & aq̄ exterior Sz hoc pōt habere p dyasaneitatē hāc quaz habet ex tali modo mistiōs q̄uis nō sit in aia Sz tu dices. q̄re g° tunice fuerūt animate Dicēdū quod ipse fuerūt ad custodiā. illaz humiditatū. & qa fuerūt occurrētes cāis resoluētib° oportuit eas se ēstaurare illi aūt humores qui fuerūt iterius custoditi ñ eguerūt h°. sz sufficit eis regeneratō Ad tertiā dicē dū negando maiorem. lz enim sit uera in multis. tamē i istis humoribus ē dicere quod nō sunt mēbra & qđ ñ ēstaurāt depdita. & cā est qa quādo depdunt aquiritur aliqua mala dispō i rhetina & secūdina q̄ sunt ꝓncipiū materie & regenerationis istorū. & ideo nō regenerātur. Ad quartā dico negādo maiorē uidem° eni catharatā que ē quoddā humidū inanimatū & tn magno spacio uite perdurat & ñ corrūpitur necessario. Vel dicendū quod isti humores ñ manēt i tota uita idē numero sz regenerātur. AMPLIVS extremitas nerui. Superi° Auic. p anothomiā notificauit nobis pres oculi que dicūtur humores tres. Hic notificat eas que dicūtur tunice. Et primo notificat nobis partes que ñ sunt uere tunice ul' pāniculi. Secūdo notificat nobis eas q̄ ꝓp us dicūtur tunice & pāniculi. z° ibi. Extremitas aūt. Pria i duas sicut sūt due tunice q̄ ñ ꝓprie dicūtur tunice uel panniculi. s. rhetina & aranea. & hoc ꝓpter earum paruitatem & moliciē. primo notificat rhetinam. z° araneā ibi Et nascitur. Dicit primo qđ extremitas nerui. s. obtici dilatata comprehendit humorē uitreū & cristalinū usque ad terminū iter cristalinū & albuginū & termin° usque ad quē cōprehēdit est usque ad locum ad quē uenit uitreus. s. cornea uel humor alter glacialis. Et. dico qđ comprendit sicut unū rhete comprhēdit uenationē. & ideo dicitur rhetina. Circa quam partem notandū quod Aui. notificat nobis tunicā rhetinā ex quatuor. Primo ex mō sue productiōis cū dicit. Extremitas nerui. mod° aūtē quo fit rhetina. est qa neruus obticus i sui extremitate dilatat & capit i se uitreū. Secundo notificat rhetinā sui fine uel utilitate. quia comprehēdit uitreū. Sciendū aūt. qđ alias habet utilitates rhetina. Primo qa nutrit cristallinū ut supra posuit Auic. Secūdo quia portat uirtutē uisiuā ad cristallinā. ut Iesus loco preallegato 3° notificat nobis rhetinā sui colligātia. qa a parte posteriori oculi alligat obtico. imo cōtinuat & est substātia ipsius. A parte autez anteriori alligatur cristallino i superiori pte coronali. Et qa de extremitate rhetine nascit aranea tela. pōt dici ꝙ neruus siue locus ad quē peruenit rhetina est neruus. i. alia queda tela neruosa. de neruis facta. sicut ē aranea. & ideo saluat lra que dicit. cōprehēdit usq; ad neruū. Ex quibus soluit questio i qua consueuit queri q̄tū intret in profūdū oculi neruus obticus. Et dicendū qđ in ꝓpria forma nō uenit nisi usq; ad ꝓncipiuz rhetine & uitrei humoris a parte post. s. uersus cerebrū. Sed si summat neruus obticus p eo qđ ex ipso fit. dicemus ꝙ uenit usq; ad cristallinam & capit eā. Quarto notificat eā ex sui noie. qa dicitur rhetina a rhete qđ comprehēdit uenatio nē ut Aui. ponit. Vel dicit rhetina. quia sicut rhete componitur ex pluribus filis ita rhetina componitur ex pluribus ramis uenarum & artariarū. ut Halyab. the. tertio. Dubitatur utrū rhetina compōitur ex solis neruis uel ex neruis uenis & artariis. & uidetur qđ solis neruis cōponat. p° auctoritate. A. hic. Extremitas nerui cōprehēdit glacie. Itē Rasis ꝓmo almāsoris ca. de anothomia oculi. dic sic. Ex neruis & supradictis corporib° duob° fit ex eo panniculus q̄ rhetina uocat. Sz duo corpora dicta erāt duo panniculi. g°. Ampli° si penetratio nutrimēti nō fit ab hac tunica ergo ñ cōponit ex uenis & artariis. nō eni uiderēt ꝓ alio ille uene & artarie nisi ꝓ nutrimēti penetratiōe ad partes oculi. Sz penetratio nutrimēti nō fit a rhetina. imo ē officiuz secūdine. Vnde iferius Aui. Ipsa secūdina facit penetrare nutrimētū secūdū ueritatē Incōtrariū ē Halyab. the. 3°. ca. de anathomia oculi. ubi dicit sic. Dēq; hec tūica rhetialis eo ꝙ rhetis gerit similitudinē ꝓpter iniectiōez i ea uenarū & artariarū. Dicēdū ad hāc dubitatiōez qđ rhetina cōponit ex neruis. s. obticis & uenis & artariis. pbat° p° auctoritate Iesus li°. p°. ca. io. ubi dicit. Tunica rhetina ē cōpōsita de duabus reb°. Vna a neruo cōcauo Secūda ex subtilissimis uenis q̄ dicūt uriticha. i. pori. & ifra subdit miscēt uene ad essentiā nerui. deide irreciūtur adiuicem & fit ex eis tunica rhetina. Idē Auer. colliget z° loquēs de rhetina dicit. Dat. iuuamentū caloris naturalis per aratarias que sūt i ea. De uenis aūt dedit intelligi. per illud quod dixit đ utilitate nutricationis. h° sensit 3oar libro p° tractatu 9°. iz ca. ubi dicit. neruus diuidit spergit distendit & subtiliat & coniungit cū uenis pulsatilibus ex quibus ē rhetina contesta diuine prouidētie precepto. Itē Gal. io. đ utilitate particulaꝛ 3° ca ubi loquens de rhetia dicit. Apparet plena quibusdā uenis & artariis Q đ ratione probatur opposita ei que in

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 110 sur 455

cōtrariū ſummitē. Ex illis debet cōponi rheti
na ex quibus cōſequitē ſuum finē. ſed ex uenis
& artariis cōſequitē finē ſuuz aliquē. Nā unꝰ
finis eius eſt dare nutrimētum bñ diſpoſituz
criſtallie & ſecūdum aliquos ēt uitreo. Sz hº
fit per uēas & artarias. ergo ex uēis & arta
riis cōpōitē ſimul cū neruis. ¶ Ex quo apparz
cuius cōplexiōis ſit rhetina. quia iquātuz ibi
habūdat neruꝰ & corpora neruoꝝ & artaria
rū pōt dici cōplōnis frigide & ſicce. tamētreſ
pectu humoris oculi ē cōplōnis calide & hu
mide ppſanguinis & ſpiritꝰ maiorē q̄titatē
¶ Ad cōtraria dicēdū. pº ad Aui. qđ dedit
itelligi cōponi eā ex uenis. ex dictis ſuperi
¶ Ad ſecūdā poſſumus dicere qđ p duo cor
pora itelligit uenas & artarias & hº apparz.
qa de duobus pāniculis cerebri dicit. ſ. gene
rari .tunicā. i. ueam a ſecūdina. i. a pia matre
& ſchirotică itelligit generari a dura matre.
¶ Ad rōem apparebit ſolutio ibidē. ET NA
¶ SCITVR. Hic Auic. per anothomiam notifi
cat nobis tunicam que dicitur tela aranea. &
dicit quod ab extremitate ipius rhetine naſci
tur tela aranea. & uolens declarare eius ſub
ſtantiā & modum ortus dicit. ex qua extre
mitate rhetine generatē tunica ſubtilis. ſ. que
dicitē tela aranea. cū qua. ſ. tela aranea q̄tuz
ad pricipiū ſui ortus ut eſt iuxa finē rhetie
penetrāt ſuture partis ſecūdine. i. quedā p
tractiones uel pricule ſecūdine in modū ſutu
re. Et iſta tunica arānea diſtiguit. i. ſepat inter
ſecūdinā & albugineū. ut iter &cē. littera pa
tebit ſtatiz ¶ Circa quā ptē ad intellectum
littere eſt notādū qđ Aui. notificat nobis ara
neā telam p quinq. Primo p ſui nomē. quia
dicitē tela aranea. ē enim in ultimo tenuitatis
ut tela aranea. ut alii auctores dicūt. Secūdo
nobis notificat eam p principiū ſui ortus ex
quo habeē colligātia & p modū ortus ſiue
ſue cōpōnis. Principia eniz ortus tangit p hº
qđ dicit. Naſcitē ex ipſiꝰ rhetie extreitate. Et
tāgens modū cōpōnis dicit. Ex qua generatē
tunica ſubtilis. i. q̄is generetē ab extremita
te rhetie. tamē tunica aranea ē ſ̄btilis in ſubā
& i principio ſui ortus aſſociātē ſibi alique p
ticule ſecūdine in modū ſuture. ¶ Et attēdē
dū qđ ſi aliquis attente inſpiciat anathomiā
oculi alicuiꝰ magni aīalis uidbit. qđ ubi finit
rhetia in oculo maiori criſtallini ibi appz aliq̄
colligarō ſecūdie i modū ſutuē uñ iſpicitē ibi
aliqđ nigredis. uñ ibi ē terīnus ultra quē ſe
cūdia ñ pcedit. lz ſit cōtinua uuee tñ ab ide i
antea ñ dicitē ſecūdina ſz uuea. Sz hic uult Aui
dicere. cū qua aranea q̄tum ad ſui principiuz
& finem rhetine penetrāt ſuture patris. i. pti
cule alique a ſecundina in modum ſuture.

¶ Tertio notificat eam per ſui ſocietatē. & iā
apparēt quia ſociantur per modum colliga
tionis tunice rhetine. & ſimiliter ſociantur p ti
bꝰ ſecūdine p modū cuiuſdā ſuture. & notā
ter dixit ſuture quia colligantia aranee & rhe
tine eſt magis continua quā aranee & ſecūdi
ne ¶ Quarto notificat eā per ſui utilitatem
& Auic. aſſignat. duplicē utilitatē. Vna ē ut
ſeperet iter ſecūdinā & albugineū. ¶ Sed
diceret aliqs cōtra imo iter criſtalinū & albu
ginū. ¶ Dicēdū dupliciter Primo p lſe cor
rectionē ut cōiter extra ſit & illa q̄dē tunica
diſtiguit iter criſtaliinū & albugineū Vnđ Ie
ſus libro pº. 13º. ca. Vna utilitas aranee ē qa
diuidit iter humorē criſtallinū & albugineū.
¶ Secūdo modo poſſumus dicere q̄ Auic. ha
buit p noto q̄ ſeperet inter criſtallinū & albu
gineū & ſolum dixit id qđ minus uideē eſſe
notū. ſ. q̄ tunica aranea ſeparat inter ſecūdinā
& albugineū. quaſi dicat q̄ ille ſuture ſecūdi
ne ñ intrāt in albugineū. ſed ſunt i principio
aranee. & iō aranea p illas ſuturas eſt finiēs
ſecūdinam. & ibi a latere aranee icipit albugi
neus. ergo bñ ſepat iter ſecūdinam & albugi
neū. & quia ex hoc itelligitur q̄ ſepat iter cri
ſtallinū & albugineū ideo ſubdit ut iter ſub
tile. i. albugineū & ſpiſſum. i. criſtallinum ſit
ſeparatiū aliquod ¶ Et qđ illa expoſitio ſit
ad mētē Aui. appz nam ñ erat neceſſariū qđ i
ter albugineum & ſecūdinam iteruēiret me
diū ppter ſpiſſitudinē quia ſi hoc eſſet neceſ
ſarium multo fortius fuiſſet neceſſariū qđ i
teruēiſſet iter albugineuz & uueā. quia uuea
eſt ſpiſſior q̄ ſit ſecūdina. Vñ Aui. infra loquēs
de uuea dicit illud qđ trāſit ad āteriora iſpiſ
ſat. ¶ Secūda utilitas eſt quā Aui. aſſignat
tunice aranee. ut ei albugineo aduēiat nutrim̄
tum a parte añ. i. a parte ſecūdine & rhetine.
¶ Sz tu dices iſta expō ē cōtra mētē Auice.
qđ ante i oculo uocat uerſus aerē. & pº uer
ſus cerebrū ut ſupra apparuit. ¶ Dicēdū q̄
ante i oculo ē duplex. Vnū zm qđ recipit ſpēs
uiſibiliū. & illđ ē uerſus aerē. Aliud ē ante
zm. qđ recipit nutrimētū. & iſtud ē uerſus
rhetinā & ſecūdinā q̄ nutrimētū mādāt. A.
autē uult qđ neceſſitas harū ſuturaruz q̄ ad
aranеā uadūt ē ut i albugineo inde nutrimē
tum recipiatē. Nā illa pars ante ē cōueniērior
q̄ ſi nutrimētū trāſiret p totā uueam & re
uerteretē a parte poſteriori albuginei q̄ ē uer
ſus corneā. huiuſmōi autē cauſa ē. qa illud
nutrimentū iā ſufficiēter diſpoſitū eſt iuxta
criſtallinū. & ideo ibi pōt itrare i albugineū
iuxta ſuturas ſecūdine cū aranea. Ex quibus
apparet qđ Auic. hic ponens utilitates aranee
ponit unā q̄ ſibi debeē. qa ſepat. Aliz ponit

que debeꝯ ſibi p ſuturas ſecūdine. nā dat nu
trimētū albugineo. Nā ipſa ſecūdina. & p cō
ſequēs ſue partes qbus ligaꝯ principio ara
nee in criſtallina habet facere trāſire aliq̄ mō
nutrimētū. & hoc eſt qđ uolebat Ieſus li° p°
xi° ca. ubi dicit ēt. Incarnatur rhetia ſup me
diū criſtallie &c̄. ¶ Ex q̄ ſoluūt̄ mꝫte cōtra
dictōes que uidēt̄ iter auctores de nutrica
tione albuginei. Q uidā enī uolūt q̄ nutriaꝯ
a tela arenea ut poteſt itelligi a Ieſu. i4°. ca. et
iſtud uerificaꝯ inquātū ipſa facit quodāmō
penetrare nutrimētū. quidā dicūt. qđ a ſecū
dina. quidam q̄ a rhetina. qdā qđ ab uuea &
utrūq; uerificaꝯ. rhetina enim & ſecundina
quātum ad partem qua coniungit criſtalino
ſunt principiū nutricatiōis albuginei. Simiꝫ
uuea quātū ad partē qua tāgit ſecūdinam.
¶ Q uinto notificat nobis Auic. iſtā telā ara
neā per ſui ſubſtātiam. ſ. dādo cauſā in hoc
quare fuit ita ſubtilis. qa ſi eſſet groſſa uela
rz lumē a glaciali i criſtallino. ¶ Sed diceret
aliquis nō uideꝯ hoc ēē neceſſariuz qa ſi eſſet
groſſa adhuc eſſet dyafana. ſicut uidemus
qđ criſtallina groſſa eſt. & tamen ē dyafana.
¶ Dicēdum q̄ differt natura criſtalline a na
tura tele aranee quia criſtallina ex materia fit
aquea. Vñ cū ſua groſſicie ſtat dyafaneitas.
aranea aūt fit de ſubſtātia nerui. & iō niſi ul
time eſſet ſubtilis ñ eſſet dyafana cū neruus
de natura ſui ñ ſit dyafanus niſi pp aliquam
acquiſitā diſpoſitiōem. Ex qbus apparet qua
lis eſt complō tele aranee. qa pōt dici qđ frigi
de & ſicce. cū ſit neruoſa. Vñ Ieſus ca° i4° di
cit. natura eius tele aranee frigida ē & ſicca.
Ex quo ēt ſoluitur dubitatio. an tela aranea cō
ponaꝯ ex uenis & artariis qa forſan nō. ſed cō
ponit̄ ex ramis nerui uel uilis. tñ future ſecū
dine ad pricipium cōiūgūtur. & poſſet etiam
teneri q̄ ex illis componit̄ ut ſuperi⁹ ponebaꝯ
¶ EXTREMITAS. autem pāniculi ſubtilis.
Hic Auic. icipit notificare tunicas q̄ ſunt uere
pāniculi uel tunice reſpectu duarū dictarum.
Iſti aūt panniculi ſunt tres. cōſiderata eoruz
cōtinuitate. Primus ē a pte itriſeca oculi. ſ. ſe
cūdine & uuee. qa cōtinuitate faciūt unam tu
nicā uel pāniculum. Secūdus aūt eſt ſuperior
illo. ſ. ſchyrotica ſimul cū cornea. Tertius eſt
cōiūctiua. primo ergo notificat primum pāni
culum. z° ſecūdum. 3° tertiū. ibi z ª. Secūdus
uero pāniculus. ibi tertia. Terti⁹ uero Pria in
duas. naz pāniculus ille habet duas ptes. unā
poſterius uerſus cerebrū. & dicit̄ ſecūdina.
aliā autē uerſus corneā & dicit̄ uuea. primo
notificat ptē uerſus cerebꝝ. z° uerſus corneā
uel aerē. ibi z ª. Illud autē qđ ptrāſit prima
i duas. primo facit h°. z. remouet cauillatiōez

z ª. ibi. Vertū nō eſt. Dicit p̄mo qđ extremitas
pāniculi &c̄. ¶ Ad itellectū littere ē cōſide
rādū qđ. A. notificat nobis tunicā ſecūdinā p
tria. Primo p pricipiū ſui ortus cū dic̄. Extre
mitas pāniculi ſubtilis. Propter qđ notādū
qđ p extremitatē pāniculi ſubtilis poſſum⁹
duo itelligere Prio extremitatē pie matris
q̄ aſſociaꝯ neruo obtico. Nā ipi obtico neruo
duo aſſociaꝯ pāniculi a cerebro. ſ. dura mē
& pia mater. ſic̄ igit̄ de extremitate obtici di
latata fiebat rhetia. ita đ extreitate pie mēis
fit ſecūdina. Dicit̄ extreitas pāniculi ſubtilis
i. pie patris q̄ ſubtilis ē reſpectu dure mēis.
et ſic̄ pia mater ſtat imediate ſ̄b cerebro. ita
ſecūdia ſub obtico Secūdo poſſum⁹ itellige
re p extremitatē pāniculi ſubtilis ptem iſti⁹
pāniculi extremaz uerſus cerebꝝ q̄ paniculus
ſubtilis eſt reſpectu ſchyrotici ul' cōiunctui
Secūndo notificat ſecundinā per modū ſue
complexiōis cū ipletur. ſ. i ſuperficie & texit̄
&c̄ Et poſſimus. dicere q̄ i hoc oſtendit ſuas
ptes ¶ Tercio. notificat eū per ſui utilitatem
qui a eſt faciens penetrare nutrimētū. ſ. i ptes
multas oculi. Et ex hoc habeꝯ ſuū nomē. ſ. ſe
cundina nā ſecūdina fer⁹ itexit̄ uenis. & arta
riis. & facit nutrimētū penetrare ita iſta tuni
ca. Et ideo dic ipletur & texit̄ uenis ſicut ſecū
dina qm̄ ipſa facit penetrare nutrimentm.
¶ Ieſus uero aliā addit utilitatē. qa defen
dit rhetinā ab ocaſionib⁹ ¶ Tertiā etiā ponit
utilitatē que nō differt a prima dicta Vel dici
tur ſecūdina qa a. ſecūdo paniculo cerebri. ſ.
pia matre orit̄. Vnde Halyab. the. 3° dicit hec
tunica ſecundina ſicut mater tenuis cerebri
dicta eſt ſecūdina a qua hec orit̄. ¶ Dubita
tur cōtra iſtam partē. utrū ſecūdina faciat pe
netrare nutrim̄tū. uidetur qđ ñ. quia hoc eſt
officiū rhetine ut ſupra dicebatur. ¶ Item ſi
faceret penetrare nutrimētum maxie faceret
ad oculi humores. ſz h° ē impoſſibile g° &c̄.
maior ē nota. qa illi ſunt partes oculi pricipa
les. minor ꝓbaꝯ. Naz illud qđ ē coloratum ñ
pōt dare nutrimētum parribus dyafanis. qa
ſi ceret eas ut pōt ex dictis ſuperi⁹ hēri. tuni
ca aūt iſta ē colorata. quia tēdit ad nigrū ut
ſenſus oſtēdit. In cōtrarium ē hic. A ¶ Dicē
dū qđ ſicut ſupius dicebat i iuuamēto ptiz
oculi iter auctores currit aliq̄ diſcordia. & cā
eſt qa plurima ſunt arbitraria. ut colliget 3°.
Auey. & 3oar. li°. p°. tractatu 9°. ca. i3°. dicit
qđ ptes oculi ſunt multe & opatiōez ſcire et
utilitatē cuiuſq; eaꝝ dic̄ qđ erat difficile tē
poꝛ. Gal. i tātū qđ Gal. ꝓpoſuit i cord ſuo ñ
reddere rōnez ſingulariter de p̄dictis. & ſic
uideꝯ i ꝓpoſito. In penetratiōez enī nutrimē
ti auctores diſcordāt a qua pticula fiat. Vñ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 112 sur 455

Aui. hic põit qđ z^m. rei ueritatẽ ſecũdĩa ẽ illa q̃ facit penetrare nutrimẽtũ. Et ſupi⁹ ponebat qđ nutrimẽtũ mittebaŧ a rhetia. ¶ Dico g° ad dubitatiõez duplr. Primo qđ: aliq̃d põt facere penetrare nutrimẽtũ ad ptes oculi dupliciter. Vno mõ ichoatiue. Alio mõ ꝑfectiue Dico g° qđ ſecũdia ichoatie facit nutrimẽtũ penetrate. ſz rhetina magis ꝑfectiue. ratio ẽ Illa tunica facit ſanguinẽ penetraŧ ĩ qua icho at inceſſus uenarũ in oculũ & ſanguis in pri ori forma. Illa autẽ dicit facere penetrare p fectiue ĩ qua penetrat ſanguis đcoct⁹ & cla rificat⁹. ſz tunica ſecũdina ẽ illa ĩ qua ichoat ĩceſſus uenarũ ut ſenſus anathomie oſtẽdit. & uidemus ibi ſanguinẽ ĩ ꝑpa forma. tunica aũt rhetina apparet tẽdẽs ad claritatem per albedinez g° &c̃. Oportet igit imagiari qđ ſecũdina portat ſanguinẽ & ꝑparat. deiñ ſan guis iſte p uiaz roratõis exit p poros & cadit ĩ partes rhetie. & a rhetina uadit ĩ uitreũ & a uitreo ĩ criſtallinũ & a criſtallino ĩ albugi neũ mediante aranea. Et iſta fuit ſnia ſecũdũ ptẽ Halyab. 3°. the. q. uult qđ ſecũdia paſcit rhetialẽ. Sz Ieſus. xi. ca. expreſſi⁹ ponit dicẽs de ſecũdina neceſſaria eſt ꝓpter aliquã utilita tem ut ſubtiliet ſanguinem. deide expellit eũ ad rhetinã. & ſubtiliaŧ. i. clarificatur. deide expellit eum ad uitreũ & ſubtiliaŧ. i. clarifi catur ĩ uitreo. & expellit eum ad criſtalinũ. Et ita poſſem⁹ dicẽ qđ a criſtalino iret ad al bugineum hic aũt uult Ieſus quod a criſta lino uadat ad araneã & illã nutriat. ut ponit 9° ca. Ex qb⁹ apparet qđ nutrimentũ humoꝛ oculi eſt per reſudationem. quia non habeant uenas Vnde Ieſus cap. predicto dixit. & Cal⁹ quod non eſt in iſtis tribus humorib⁹ q̃ ſunt in oculo uena nec pulſatilis nec non pulſatil⁹ & iõ dixit Iohãnicius ĩ tractatu. 7°. libri ſui q̃ ſit nutrimẽtũ uia reſudatõis. quãuis tamẽ iſti auctores ſint imaginati. nos imaginari ẽt poſſemus qđ uitreus acciperet nutrimẽtum imediate a rhetina. & criſtallina ẽt imediate a rhetina. & albugineus immediate ab extre mitate rhetine cũ futuris ſecũdine. ut Aui. inu it ſupra. ¶ Secũdo mõ poſſumus reſpõdere ad dubitatiõnẽ qđ nutrimẽtum ferri ad ptes oculi põt itelligi duob⁹ modis. Vno modo ſu ſtẽtatiue. i. ſuſtẽtatione uenaꝝ & ut ſic plus facit ſecũdina. quia uene forſan ñ potũiſſent bõ ſuſtẽtari ĩ rhetina. & ideo ſecũdũ unã par tẽ ſuſtẽtanŧ in ſecũdina que eſt in firmiori pã niculo. ¶ Alio modo ꝑparatiõe pfectiori. & ſic facit rhetina. qa plus habet de natura dya ſani que requiriŧ ĩ nutrimẽto illorũ humorũ ñ tamẽ intelligo qui ſecũdina ẽt preparet nu trimẽtum quia ſi uene ad iſtam ſuſtẽtãtur oz neceſſario qđ ipſa aliquid agat. ſed eſt pre paratio parua. Ex qbus oz fãtaſiari q̃ eadẽ ẽ uena rhetine & ſecũdine ita qđ uena ab una pte ſupficiei tãgit ſecũdinam & ab alia rheti nã. Et poſſumus ẽt imaginari duplices uenas q̃ſdã ſecũdine proprias & quaſdã rhetine. & tũc a uenis ſecũdine ad uenas rhetine fit trãſi tus ñ per uene cõcauitatem ſed p irroritatem quandã p poros ¶ Ad cõtraria patz ſolutio Ad ratiões conceſſa maiori. ad minorẽ dicen dũ qđ ſuus color ẽ celeſtis lucid⁹. uñ prepa rat ad luciditatem. Vel dicẽdum qđ prepara tio facta a ſecundina eſt pauca & remota.

¶ VERVM nõ eſt. Hic remouet cauſationez Diceret enĩ aliq̃s pars iſtius panniculi ante rioris đberet uocari ſecũdina exiſtẽs cõtinua pte poſteriori. & deberet facere tranſire nu trimẽtũ. & ſic ẽt dici ſecũdia. ¶ Reſpõdz q̃ ñ ẽ neceſſariũ ut oẽs ptes iſti⁹ pãniculi ſint ꝑpate ad iuuamẽtũ nutribilis. i. nutricatiõis qđ ẽ faceẽ penetrare nutrimẽtũ. ſz poſterior ps eius. ſ. uerſus cerebꝝ q̃ dicit ex h° ſecun dina. ¶ Sz diceret aliq̃s a quo loco dicit po ſterior uerſus cerebꝝ. ¶ Dicẽdũ q̃ a loco ubi p ſuas fimbrias. uel futuras cõiũgit criſtal line uſq̃ ad ultimũ uerſus cerebꝝ. Dicit po ſterior ps paniculi iſtius primi & uocaŧ ſecũ dina. ſz ante illud uocaŧ uuea de qua ſtatim loqueŧ. qũo autẽ ps iſta anterior nõ hẽat iu uamẽtũ nutribile. apparebit ſtari. ¶ ILLVD autẽ qđ pt rãſit. Hic notificat nobis par.em anteriorez iſtius primi pãniculi. & dicit qđ illud &c̃. eius ſentẽtia eſt plana. ¶ Ad cui⁹ littere expoſitiõez cõſyderãdũ qđ Aui. noti ficat nobis tunicaz uueã per. 9. res. Primo p ſui pricipiũ. q̃a termin⁹ ſui principii eſt finis ſecũdine. & ẽ ubi ſeparãt ille future uerſus criſtallinũ. & hoc eſt qđ dicit qđ ptrãſit illũ terminũ. ſ. ſecũdine ad anteriora. i. uerſus cor neã. ¶ Secũdo notificat eã p ſui ſubſtãtiam quia dicit inſpiſatur. naz ipſa eſt ſpiſſior. & groſior q̃ ſecũdina. licet ẽſpectu cornee poſſit dici mollis. ¶ Cauſa autem ſue piſitudinis põt ẽẽ duplex. Vna quia non habet raritatem a ſanguine & ſpiritu ſicut hãbet ſecũdina. eo q̃ nõ ſic preparatur ad iuuamẽtũ nutribile. ¶ Secũda cã eſt q̃a obuiabat duro corpori ut cornee & licet đbret obuiare albugineo ta men recũpẽſauit hoc natura ut apparebit ſta tim ¶ Tertio notificat ueam per ſui colorẽ q̃a ẽ medi⁹ iter albedinem & nigredinem. ſ. cũ luciditate. & ideo dicit color celeſtinus. & iđo poteſt etiã dici media iter nigrũ & uiridi. q̃a de uiridi ptĩpat ut põit Halyab. 3° the. & ex hoc ceſſat cõtrarietas iter Aui. & eum. ¶ Quarto per ſui iuuamẽta que dicentur.

Quito p ſui formā uł figurā.qa pforata eſt. Sexto per ſui nomē quia dicit uuea a medio grano uue cuius ſuſpēſoriū eſt ad motū. Septimo per ſui ſuperficiē qa iterius ē rugoſa quia ex hoc quaſi quadā inbibitōe albuginei ſimilatur rei rare leni ſicut ſpōgia ł poſſet dici dura.cum tñ in ſuis rugis capit aquam leniſicāt uel lenior appꝛ.& ex hoc ēt dicitur rara iproprie cōſiderata diſtātia iter ruge eminētias. Octauo notificat eam per partiū diuiſitatē quia iterior uerſus albugineū & criſtallinū eſt lenior.ſed uerſus corneā eſt durior uel ſpiſſior.Similiter pars āterior uerſus aerē eſt durior cū qua coniūgitur cornee.ſed pars poſterior ē lenior i qua ē lenitas ſecūdum modū dictū.ne ēt criſtallinum ledat cui ī extremo obuiat uel ſaltē cōpreſſione poſſit obuiare.Et pars q̄ eſt circulus foraminis eſt durior.Et hoc ē qđ uult Auic.cū dic̄.durior ps ē āterior ubi obuiat tunice cornee dure.& ibi finit.ut illud qđ cōprehēdit formē.i.illa pars que ē extremū circuli foraminis durius. Nono notificat eā per cōtentum.cōtinetur enī ibi aquoſa humiditas.ſ.albuginea & ſpūs uiſibilis & declarat hoc per ſignū. Et notā dū qđ ſi homo moriat congelatiōe ſpiritus aqua dēſatur unde deprimit & rugat pars cornee q̄ illi foramini correſpōdit.Si etiā moriat reſolutiōe hº cōtingit & extenuatiōe hº manifeſtius cōtingit. Vlte ritus circa iſtaꝛ ptem eſt cōſyderandū qđ Auic.ī genere quatuor pōit iuuamēta & utilitates tunice uuee Primū q̄ ſummit a colore ut aggreget ſpūm uiſibilē.Nā de natura lucis eſt ſpiritum diſgregare ut declarabit̄ ifra tractatu.4º.color autē niger uel ad nigredinē tendens reaggregat.Et iō cōtigit ut Halyab.ponit 3º. the.q̄ homo ſorti lumie leſus claudit palpebras ut ſpiritū uiſibilē cōuertat ad locū nigredinis. Ex quo apparet quō equat lumē naꝛ duobꝰ modis hº pōt facere.Primo equat lumen.i. ſpiritū uiſibilē reducit ad equalitatē cuꝫ eſt diſpſus & rarefactus unde reſoluit & iō pōt exponi equat lumē.i.impreſſionem a lumine factā ī ſpiritu.& hº facit qa coopit.i. retinet uiſuꝫ.i.ſpiritū uiſibilē apud laſſitudineꝫ in digētē tenebris.laſſitudo autē que idiget tenebris eſt laſſitudo reſolutioni ſpirituū oculi. poſſet tamē exponi operatione ſua &c̄.i. in operatiōe clauſionis oculorū que fit cū homo eſt in uiſu a lumine leſus.& hoc concordat cū Halyab ut ex dictis apparet. Secūdo iſta uuea per talē colorē equat lumē .ſ. ab extra ueniēs quia lumē qđ ad uiſū requiritur diſgregationē faceret niſi remitteretur uel temperaret ab illo colore nigro cui lumē adiūgitur Et ideo ſubdit cōpoſitiōe luminis & tenebrū.i.quia cōponit lumē ab extra & tenebra iterior que eſt a nigredine uuee. Poſſet tñ aliter hic exponi q̄ Auic.uelit oſtēdere q̄ tunica uuee eſt perfecte cōfortatiua ſpiritus uiſibilis reſoluti uel ne reſoluat̄.& hoc quia color eius componit̄ ex luce & tenebra.ex parte igitur qua color ē lucidus cōfortatur ſpūs uiſibilis per ſimilitudinē uel cōuenientiā.qa ēt ſpūs uiſibilis ponitur lucidus.ſed iquātū eſt ibi nigredo uel tenebra confortat̄ ꝓhibēdo reſolutionem & cōſtrigendo & hoc eſt qđ uult dicere equat lumen &c̄.cōpoſitione luminis & tenebrarū.i.qa eſt luminoſa.& quia eſt tenebroſa. Secūda utilitas huius tunice eſt ſepare iter humores.ſ.albugineū & criſtallinū quātū ad ſui principiū & iter corneam que dicit̄ fortis uehementis duriciei.& poſſet intelligi ſchyrotica quātū ad aliquā partem & quia per ſui mediationē iſte partes ſe ñ ledūt adinuicem.merito dicit̄ mediatrix iuſtitia q̄. uis tñ hoc ſit.non potuit in totū hec tunica diſtinguere.quia ſaltem ī loco foraminis albugineus obuiat cornee imediate.uel ſpiritu mediāte. Tertia utilitas ē nutrire corneā & hº p ſuas uenas quas a ſecūdina ptiçipat.& nutrire ēt albugineū ut Ieſus pōit.15º.ca.Aui. tamē uoluit albugineū nutriri ꝓprius a ſecūdina.ut dictū fuit ſupra. Sꝫ dubitabit aliquis.Nā Aui. uidet̄ ſibi cōtradicere. ſupra enī poſuit qđ pars pāniculi que ē uuea non fuit ꝓparata iuuamēto nutribili.& hic ponit qđ nutrit corneā. Dicēdū ē ad hº qđ ſecūdina ē ꝓparata iuuamēto nutribili propter duo.Primo qa alia eius iuuamēta ſunt pauca & debilia ꝓter iſtā qđ ē facere penetrare nutrimētū. Secūdo qa ad plures ptes ocuſi fac̄ penetrare.ſ.ad uitreū. criſtalinū.aranēā & albugineū.zm.Aui.ſꝫ ł uuea facit penetrare nutrimentum ad corneam.nō ꝓterea dicit̄ ꝓparata iuuamēto nubtrili.ꝓpter duas cās oppoſitas.Prio qa habet alia iuuamēta plura & maiora q̄ ſit illud. Secūdo qa pauca membra nutrit qa ſolū corneam ut ſentit.A. & qa cornea nō habet uenas.ideo eius nutrimētum erit p uiā reſolutiōis ut ponit. Ieſus 5º.cap. Quarta utilitas ē ut p ſui foramē trāſeāt ſpēs uiſibiles ad oculū.et hº ꝺclarat Aui.p ſignū. Aliam uero utilitateꝫ ponit ſibi.Ieſus q̄ ē aggregare humorē albugineū ne exteriꝰ ꝺfluat ut appꝛ.li°.p°.15º.cap. pōit etiā in ea ſpecialē utilitatē p hº qđ eſt rugoſa a ſupfice intrinſeca.p hoc ut ſuſpendatur ibi aqua.i.cataracta per aſperitatem.& hº ī tēpore ꝺ preſſionis cū iſtō.& forſan hoc uoluit Auic.cū dicit.& cadūt aduenientia.i.res

q̄ ueniūt ad eū ut cataracta. cui etiā assentit
sententia Halyab. the. 3° sed de hoc ifra dicet
¶ SECVNDVS VERO paniculus. ¶ Supe
rius Auic. notificauit nobis per anathomiā
primū paniculu oculi qui habet suas. partes
secūdinā & uueam. Hic notificat secundū pa
niculū. & primo notificat eū in cōfuso. & quā
tum ad se totū. Secūdo quātū ad suas partes
z^a ibi & nominatur postremus. Dicit primo
q̄ secūd^9 &c̄. ¶ Circa quā partē est notificā
dū q̄d iste pāniculu^9 dicit secūd^9 respectu pā
niculi cui^9 partes sunt secundina & uuea. &
pōt eciā dici secundus respectu coniūctiue. si
ue enim incipias numerare partes oculi ab in
tra siue ab extra iste pāniculus dicitur secun
dus. Similiter etiā pōt dici secund^9 q̄a a pani
culo secundo cerebri. s. dura matre est natus
ut aparebit. ¶ Notandū ulterius q̄d iste pā
niculus pōt dici strictus tribus modis. Vno
modo ut intellexit. Dinus dicitur strictus. i.
icipiēs a stricto & tendēs ad latum. ꝫ hic itel
lectus ñ est ad mētem Auic. quia hic cōicat
pāniculo primo. imo multo magis. posset dici
amplius. ¶ Secūdo mō potest itelligi strict^9
. i. depressus i sua substantia. & hoc pōt ueri
ficari quia sensus hoc ostēdit. Causa aūt quia
ē ita depressus est ut bñ cōtineat. & hoc est
q̄ dicit est strict^9. i. depressus ualde. ut sit bo
na retentio eius. ¶ Tertio mō potest exponi
strictus sicut uocabulū sonat. ut cum dicimus
uestimētum strictū. ita iste pāniculus est stri
ctus. ꝫ eni actu tātum sit strictus pāniculus
primus. q̄tū ē secūdus. & h° pportionaliter.
q̄a p̄mus ē ab isto secūdo iclusus aptitudiali
ter. tamē p̄mus pāniculus simul cū rhetia &
albugineo sunt latiores q̄ sit iste pānicul^9. &
h° aptitudialiter. cui^9 signū ē. q̄a icisiōe facta
i secūdo pāniculo. uerbi gr̄a i schlyrotica sta
ti ē silit extra albugine^9. & ille due tunice ap
parēt dilatari. sicut cū icidit uestimētum q̄d
strigit brachiū resilit extra brahii cutis & ca
ro. Et g° iste pānicul^9 strictus. s. sup illud q̄
cōtinet. ut sit bona ei^9 retētō. & ut hñ teneat
q̄a tūc cōtenttum attingit bene & non uacil
lat. Ex q̄bus apparet quis sit finis isti^9 pāni
culi toti^9. q̄a est cōtinere partes itrinsecas o
culi. Vnde p anathomiā omnibus aliis parti
bus oculi abiectis extra istū pāniculū ꝫ rema
nebit oculus sicut unū corpus rotundū durū
p istū pāniculū. ¶ ET NOMINATVR Hic
Auic. notificat istū secūdū pāniculū q̄tū ad su
as ptes. habet autē ptes duas. unā posterius
uersus cerebrū & nomiat tunica schlyrotica.
aliā āterius multū & nominat cornea. Prio
notificat ptē postremā z°. ptē anteriorē. ibi
z^a. Eius anterior ps. ¶ Ad intellectū prime
pris notādū q̄d Auic. hic abreuiauit notifica
tiōē tunice schlyrotice. Nos possum^9 tamē
dicere de mēte auctorū q̄d ipsius notificatio
ē p q̄tuor. Prio p ortū ei^9. nā sicut pāniculus
oculi p̄m^9. i. secūdia & uuea nascūt a pia ma
tre. ita iste nascit a pāniculo q dicit dura ma
ter. & iō ē dur^9 & grossus. h° sentit. Iesu^9. li°
p°. iꝫ°. cap. h° tñ. A. ddit itelligēt p illd q̄ po
suit supra. pāniculū primū habet ortū ab ex
tremitate subtilis pāniculi. i. pie matris. & p
hoc istum paniculum uocauit secūdum. ¶ Se
cūd o notificatur sui utilitate & hoc ē stricte
tenere partes oculi itra se. & hāc utilitatem
Auic. tetigit. ¶ Tertio notificatur sui substā
tia quia est durus. & depressus seu dēssus
& hoc etiā Auic. innuit in littera. ¶ Q uarto
notificat eum p sui nomē. quia dicitur tuni
ca dura uel schlyrotica. i. dura. schlyros enim
idem quod durum. & hoc etiā Auic. possuit
in litra. ¶ ET EIVS anterior pars. Hic Aui. no
tificat partē anteriorē istius pāniculi. & dicit
&c̄. ¶ Ad cuius itellectū est cōsiderandū. q̄
Aui. istā partem āteriorem notificat nobis p
quatuor. Primo p sui operatiōem uel utilita
tē q̄a cōprehēdit totam pupillā. p pupillam
itelligemus ñ solum foramē. sed maiorē ptē
uuee. ex quo ēt possumus accipere ortū istius
tunice. q̄a uocat eam āteriorem respū schyro
tice uñ & ipsa schyrotica nascit. ¶ Secūdo no
tificat eam p sui disp̄ositiōem. q̄dia est puia
. i. dyafana. uel transparēs. & cā est q̄a si essꝫ
colorata phiberet uisum. ¶ Tꝫ notificat eaꝫ p
similitudinē a qua nominat q̄a est sicut cornu
limatōe subtiliatū. cornu enim limatū ut^p sub
tiliatū trāsparet ut apparet i laternis structis
ex ossibus seu cornibus. & ideo dicit cornea.
¶ Q uarto notificat eam p partiū diuersita
tē. partes aūt ei^9 sunt dupliciter distincte. Vñ
quedā sunt medie & quedā laterales. p̄s me
dia que pupille correspōdet est clarior. & cā
est nota. partes aūt laterales adherētes schy
rotice ñ sic sunt i ultimo clariatis. imo aliqui
bus bene uidentibus & sibi sanis apparēt ille
partes colorate. locus autem coniunctionis cor
nee cum aliis tunicis uocatur yris ut Gal. x°.
de utilitate particularum 3°. ca. &. i4°. the. in
fine uocatur ēt cornea. ut Gal. x°. de utilitate
pticularū. 3°. ca. ¶ Secūdo modo distiguūtur
ptes cornee z^m. p̄fūditatē. & dicimus q̄d z^m
ueritatē ex quatuor tunicis componit. cuius
cā ē. q̄a cū ista pars multa idigeat custodia
& sit i directo occursu. natura igeniauit in de
fensiōe illius. ut si unus cortex rūpatur alter
sub eo maneat illesus Istas autē partes. Iesus
ponit. i6°. cap°. differētes i cōplōe. quia inte
rior cortex habꝫ aliq̄d pl^9 caloris. sꝫ exterior

ē frigidior illo. Illi autē medii sunt tempatie
res. ¶ Secūdo ē itelligēdū qđ littera que di
cit. Et đ eo &cē. pōt duob⁹ modis expōi. Pri
mo qđ ipse ponat secūdā causaz & specialez.
qa cornea cōponit ex quatuor tunicis. Prima
enim causa fuit. ut si uni parti accidat nocu
mentū nō ledatur alia. ¶ Secunda causa spe
cialis huic particule ē. qa cornea opponit fo
raminī. i. pupille. sz locus pupille oppositꝰ uel
ipa pupilla idiget maiori fortitudie et tutela
sz si ē sic cōpositā fortior & tutior erit. & hꝰ
ē qđ dicit. Et đ ea. s. causa. quare cornea cōpo
nit ex quatuor tunicis ē qđ. i. qa opponitur
foramini. i. pupile. ē dico. qm̄ locꝰ ille. s. pupil
le. & p cōsequēs suus clipeus magis &cē. ul'
locꝰ ille. s. pupilla. clipeꝰ & cornea &cē. Secū
do mō pōt exponi ut cōpet pres cornee medi
as ad pres laterales & uelit dicere q ps cor
nee media ē illa que manifeste componit ex q
tuor tuniciset cāz assignat. qa ē opposita &cē
TERTIVS uero pānículus. Hic Auic. notifi
cat tertiū panniculū & ultimū qui dicitur cō
iūctiua. Ad cuius itellectuz cōsiderandū. quā
uis hic Aui. abreuiet tn̄ iste pāniculus ab au
ctoribus notificat ex parte pricīpii ortus. qa
nascitur a pānículo qui imediate tegit os capi
tis stans iter cutē & os. ut ponit Ieſus li° pº
.i7°. ca. ¶ Secūdo notificat sui utilitate dū di
cit apprehēdit. nam a circūferētia cornee post
totū oculū comprehēdit. ¶ Tertio notificatur
ex parte imediatius comprehensoꝝ que sunt
tria. s. lacerti caro & piguedo. ista eni tria ime
diatius attingūtur comprehēsiōe q humores
& relique tunice sub ipsa. Ista ēt tria habent
ordinē. Nā pricipalius qđ a cōiūctiua compre
hēditur ē musculus. & dico pricipalius ñ tn̄
imediatius. est eni principalior pticula q sit
pinguedo & caro alba. Et quātuis Auic. i sin
gulari dicat musculus tn̄ sunt plures muscu
li ut apparebit. Dicūtur autē isti musculi mo
tus pupille ptanto. qa motus oculi ñ est nisi
ut pupille debite situetur ad res uisas & una
pupilla alteri ordinet. unde habentes oculos
male dispositos adinuicē movēt eos hicinde
ut bene situēt eos. secūdū q sumitur ab Ari
stotele. 3i. proble. 7°. proble. pupilla tn̄ summi
tur p oculo. quādoq; ab Aui. ifra ca. de obtal
mia. ¶ Quarto notificat ex parte utilitatis
partiū contētarū. quia utilitas lacerti iam ap
paret. qa est ordinata ad motuz pupille. utili
tas carnis & piguedinis ē tenere oculum lenē
& ēt palpebras quibus occurrūt mediante cō
iūctiua ne ꝓpter motum & aerem exiccentur
¶ Quito notificat sui noie cum dicit. Voca
tur totum cōiūctiua. ¶ Vbi est notādū. quia
Auic. dixit totū. quia iste panniculus non di
uidit in partē posteriorē & āteriorē taℓr qđ
duo hēat noia. sed totus ipe uocat cōiūctiua
ex q ēt appz sui utilitas clari⁹ nā ipm oculuz
cōiūgitur craneo ab extra. Ieſus tn̄ ponit. i7°.
capi. q dicit coniunctiua. qa cornee cōiūgitur
Vnde sicut schlyrotica tunica abitra cōiūgit
oculū & fortificat eū. ita ista coniunctiua ab
extra cōiungit. Hec autē omnia Aui. i littera
sua dedit itelligi si qs inspiciat. Nutrimentū
aūt cōiūctiue ul'ē a uenis schlyrotice l'a uenis
q sunt in pāniculo a q nascit. ut ponit. Ieſus
loco allegato. ¶ Dubitat cuius complōnis
sint tunice oculi. Ad quā dubitatiōez dicēdū
qđ earū complō pōt determinari uel in comp
atiōe ad cuti ul' ad mediū speciei qđ erūt tu
nice tēpate uel ad seipsas. ¶ Si qdē cōplexio
earū tunicarū determinat in compatione ad
cuti. Dicēdū qđ ipi omines cōiter credūt fri
gide & sicce cōplōnis. Huius ratio ē. mēbra
neruosa & pāniculosa sunt cōplōnis frigid & sicce. sz omnes tunice oculorū sunt neruose ul'
pāniculares. gº &cē. maior ē nota. qa pannicu
li sunt mēbra frigida & sicca. similiter etiaz
& nerui tā sensuū q motuū. ut. A. pº. can. sen
pª. ca. de cōplōnib⁹ mēbroꝝ. mior ē nota. nā
tres tunice sunt pāniculares. qa a trib⁹ pāni
culis capitis ꝓueniūt. s. pia mē dura mē &
gigia mē. i. exteriori pāniculo quē Halyab.
3° the. sionicū uocat. sz tunice ītrisece s. rhetia
& aranea sunt neruose ut supra. apparuit. Si
uero earum complō determinet respectu. me
dii inter tunicas. tunc i omni specie tunicarum
ē aliqua tunica tēperatōris cōpleōis ad quā
alie comperate diuersificantur ut quedam di
cunt calide alie frigide. alie sicce. alie humide.
secūdū diuersā complexionē hominū in oculis.
¶ Si uero complexio earū determinetur per
comperationem ad iuicē Possemus. dicere q
inter tunicas oculi illa que est minus frigide
completionis est tunica secundina & uuea. qa
licet ipsa fiat ex pāniculo. tamē i ea. sunt. uene
& artarie plures qb⁹ redditur calida illa ue
ro que plus est frigida est coniuctiua quia na
scit a pāniculo magis priuato calore sicut est
pāniculus exterior cranei. Sz tunica rhetina
& arena simul cum coronea schlyrotica sunt
in medio istarum. q aparet. primo dicitur tu
nica aranea & rhetina. qa fiunt ex neruo. sed
nerui non sunt frigidi sicut pāniculꝰ. ut sumi
tur. ad Auic. pº. ca. de cōplōibus membroꝝ.
¶ Secundo apparet de schlyrotica & cornea
quia iste particule cū oriātur a dura matre q
plus habz a đ calido q exterior. pāniculus ha
bebunt etiā plus de calida complōne. forsam
tamē non multum i complōne ista dist āt cōiū
ctiua & pāniculꝰ scūdꝰ. i. schlyrotica & cor

nea ¶ Et forsan in cornea caderet dubitatio. an sit frigidior quã coniunctiua. Satis enī uidẽ tur posse defendi ꝙ sit frigidior. quia uenis priuata ut suprà dicebaꝫ. ¶ Si autẽ loqua mur de istis tunicis quãtuꝫ ad passiuas qua litates. posset dici qđ tunica minus sicca ẽ rhe tina & aranea qđ declaraꝫ ad sensum tactus. similiter apparet hoc qa iste tunice fiũt ex net uis q̃ sunt minus sicce complõnis q̃ sint pãni culi. ut Aui. innuit ca. preallegato & ad hº co adiuuant humores quos in se continẽt q̃bus ẽt humectanꝫ. ꝛ aranea ponaꝫ siccior ut Iesus caº. izº. sed tunica siccioris complõnis ẽ tunica cõiunctiua uel tunica schyrotica simul cũ cor nea. Sed que istarũ sit siccior esset difficile iu dicare. Extimatiuũ tñ iudicium est ꝙ cõiũctia sit siccior ex hoc ꝙ pãniculus a quo ipsa gene ratur uehemẽter infigiẽ ossi. Vnde multaꝫ ac quirit siccitatẽ. licet uideaꝫ i schyrotica & cor nea magna duricies. Inter istas autẽ tunicas media est secũdina cuꝫ uuea. que oia dicta sen tit Iesus Haly. Nam de tunica secundina & uuea dixit ꝙ natura earũ est declinis ul' decli nior ad calorẽ uel lenitatem. i. humiditatem. Sꝫ de tunica rhetia dixit qđ ẽ mioris caloris q̃ secũdina. sꝫ ẽ lenior. i. humidior. & zᵐ. mo dũ dictuꝫ fere unicuiq̃ tunice uideꝫ suã assi gnare cõplõneꝫ. Ista enī iudicia sunt multuꝫ arbitraria. & ideo nõ curo insistere. ¶ Secũdo dubitaꝫ an tunice oculorũ sint septeꝫ uel plu res. uideꝫ qđ sint septẽ ex Haly. the. 3º. Idẽ ponit Iohanicius i libello suo. Et Aueꝛ. colli get pº. tractatu. 4º. Et Rasis pº almãsoris. ca. de anothomia oculi. et q̃plures auctores. Incõ trariũ ẽ Aui. hic. qui anumerat tres pãniculos & duas telas. Itẽ comẽtator pspectiue ponit eas q̃tuor. ¶ Dicẽdũ ad hº sicut põit. Iesus qđ tunice oculi possunt numerari septẽ sicut Gal. & sui seq̃ces dicũt. & possunt numerari sex ꝑ qnꝫ ꝑ q̃tuor ꝑ due. Propter ꝙ ẽ notãdũ qđ si tunica large accipitur pro quecunq̃ coperiente siue secundũ totum siue secundum partem siue coperiẽs sit durum siue lene. ut sc tunice sunt septem. Si autẽ tunica accipiaꝫ ꝓprie ut sit tegens & non sit afferẽs nutrimẽ tum possumus abicere tunicã rhetinã. quia tunica uidetur esse ad copriẽduꝫ. sed rhetina ad nutriẽdũ ẽ & sic remanẽt sex Similiter pos sumꝰ abicere araneã. quia licet coperiat. tamẽ paruã partẽ cristallini coperit & sic remanẽt quinque Similiter qa officium coniunctiue plus uidetur esse ad ligandum quã ad tegen dum. ideo quidã dixerunt quatuor. & qa ille quatuor reducunt ad duas. qa schlyrotica & cornea faciunt una & secũdina & uuea silr. iõ tunice oculi possunt dici due. ¶ Et qa posi ta una secũdina & uuea possunt dici due siue poni due cornea. & schyrotica secũdũ hũc mo duꝫ erũt tres. Hec est sentẽtia Iesus liº pº 7º ca. in quo etiã laborat Constãtinus in suo de oculis liº pº ca. đ ortu tunicaꝝ Vnđ Azarani' pº liº ca. de dispõne oculoꝝ dicit. Iã q̃dem dis cordes sunt auctores i huiusmodi tunicis. qñ alii dicunt ꝙ sunt. 7. alii. 6 alii. 5. alii. 4. alii. 3. alii. 2. Verũtamen iter eos discrepatio ñ est in re. sed i uerbo tm̃. Aui. uero oĩ uerborum am bage postposita inuestigat telas & pãniculos telas quidẽ duas dicẽs esse. sed panniculi si distiguũt secũdũ qđ sunt ad inuicẽ continui i suis partibus & sic sunt tres. Si uero distin guanꝫ secũdum iuuamẽta diuersaꝝ partium distinctarũ uel signataꝝ in ante & retro & sic sunt quiq̃. & ideo ipse ñ magnã fecit ui in nu meratõe. Ex q̃bus cessant cõtraria. ¶ LACER TVM aũt mouentem oculum. Ista pars du pliciter posset introduci. Primo quia Aui. decla rat qđ dixerat. iam enī dixit qđ tertius pãni culus comprehẽdit lacertũ. q̃re diceret aliqs q̃ sunt isti lacerti. Respõdꝫ qđ lacertũ mouẽ tẽ. i. lacertos. diximus in libro pº fen pª ca. de anothomia lacertorũ oculi. ¶ Aliter posset in troduci sic a pricipio capituli diceba. qđ pª q̃ Aui. p anothomiã notificauit oculũ q̃tũ ad partes pricipaliter eũ cõstituentes. hic notifi cat partes eũ cõstituentes que non sunt princi pales oculo. sicut ille saltẽ ut ptes oculi habẽt ordinẽ ad cristallinã. & qa ptes iste sunt mu sculi & palpebre. ideo. A. notificat musculos pº. remittẽs nos ad ꝑmũ libꝝ. Secũdo notifi cat palpebras & suas ptes. ibi zª. Palpebre uero. qđ dicẽ in prima ꝑte est notuꝫ. ¶ Circa quã ptẽ est aduertẽdũ qđ musculi mouentes oculũ sunt sex. ut. A. pº. liº. notificauit preal legato ca. Et Gal 4º. đ iteriorib' ca. zº. f. un' q̃ mouet oculũ surſuꝫ. & alter qui mouet de orſuꝫ. & unus q̃ mouet ad lacrimale domesti cũ alter ad sinestre. & duo q̃ circũuolutiue mouẽt. fuerũt aũt necessarii ut absq̃ toti' ca pitis motu homo possit plura uideẽ. sꝫ ꝑter istos sunt musculi q̃ tenẽt neruos obticos q̃ sunt duo uel tres. Et de hoc. Gal. loco ꝓalle gato nõ curat. qđ etiã Auic. ad litterã ponit pº. can. fen. pª. ca. de anathomia musculorum oculi. sed. Iesus Haly. ca. ix. põit qđ tres sũt Eorum autem utilitas est ut neruos obticos teneant firmos. & per consequens oculos. Vn de relaxatis eis seu incisis oculus eminebit. ut ponit Rasis in toto continente libro. zº. Ra sis uero liº zº continentis ponit unum ẽẽ mu sculum quicquid tamen sit eiꝰ uel cor utili tas ẽ manifesta. ¶ PALPEBRE. VERO Hic notificat oculum quantum ad aliã pt̃ẽ que ẽ

palpebra que ẽ ps circuniacens et primo no
tã facit ea quãtũ ad sui iuuamenta etiã ponẽ
do quasdã partes Secũdo specialiter eꝝ ptes
enumerat ibi 2ª ptes autẽ palpebre. ¶ Ad i
tellectum prime partis ẽ consiedrandum. qđ
Auic. ponit utilitates palpebrarum & ponit
utilitatem utriusque palpebre. ponit etiam
utilitatem pillorũ. qa đ utriusque uerificaẽ
quod dicit. & ideo littera que ẽ extra. qđã ha
bẽt itus & dicit sic Palpebre uero & pili pal
pebrarum &c̃. & hº apparet quia expelliere
habẽt id qđ ad oculum uolat de pilis & pul
uere. fit a pilis. quia non permittũt intrare in
oculũ. uñ faciũt offendẽtiũ repulsões ut Aꝟ.
.zº. de partibus aialium. iz ca. fit ẽt a palpe
bris utrisq; & ideo stãtes i puluere hẽnt pal
pebras puluerosas. tñ palpebra superior plꝰ
adiuuat ꝓpter motũ. similiter expellũt palpe
bre qđ descẽdit. s. de pulueribꝰ grossis. Ex ca
pite. i. ex parte superiori. s. uersus caput. ulꝰ q
descẽdit. s. de humiditatibus ad oculũ a capi
te. Vñ uidemus q habẽtes lyppitudinem stri
gũt palpebras & exprimũt lyppitudinez. &
ad hãc utilitatẽ palpebra ñ facit nisi inq̃tum
palpebre applicaẽ lippitudo. hoc idẽ aũt appz
de alia utilitate que dicit. Vt equet lumẽ i sua
nigredine. nam palpebra nigredinẽ iducẽ clau
dẽdo se. similiter pilli palpebraꝝ per nigredi
nem hoc idẽ faciũt. & ideo nigredo pilloꝝ pal
pebrarũ est melior. & ẽ magis secũdũ naturã
q̃ alius color. Vñ in pluribus sunt talis coloris
habet ẽt palpebra utilitatẽ. qa defẽdit oculũ
ab ipressione caloris & frigoris. ut Iesus cap.
.zi. & iõ oculus habẽs grossas palpebras me
liꝰ uidet. Vñ Auer. i comẽto de sensu & sensa
to ꝓpter hanc cãm fuerunt palpebre in oculo
ad cõseruandũ complõem a rebus extrinsecis
sicut uagina gladii. & iõ qui maiorẽ & gros
siorẽ habz palbebrã magis respiciet i remoto
qa cõseruat illam ptez a calore extrinseco &
frigore extriseco. & iđo multa animalia respi
ciũt in romoto plꝰ q̃ homo ꝓpter grossiciẽ
palpebraꝝ. ¶ Vlterius cõsiderãdũ qđ. A. tã
git utilitatẽ specialẽ cuiusdam partis palpe
bre que ẽ subtilis cartilago i su extremitate.
& ista põt dici subtilis cartillago p duriciẽ p
quã gerit officiũ ossis. & põt dici panniculus
p sui subtilitatẽ. & ideo dicit simile pãniculo
q similatur cartilagini. huius uero panniculi
utilitas ẽ respectu piloꝝ ut habeant locũ fos
suz in quo stent. & ẽt respectu musculorum.
Nã musculi indiguerũt aliquo fixo. cũ igitur
nõ potuerũt i palpebra ẽe os. steterit ibi carti
lago loco ossis. ut Auí. liº. pº. sen. pº. ca. de mẽ
bris. & hº ẽ q dicẽt ulꝰ. habeat subsẽtaculũ
sicut os. ¶ Sz tu dices q̃re dixit de musculo
aperiẽte & ñ de claudẽtibꝰ. ¶ Dicẽdũ q de
dit de aliis musculis itelligere. sed expressit
plꝰ de isto qa substẽtatio plꝰ requiẽ ad dila
tãdũ. i. leuãduz palpebraz quã ad claudẽdũ
& causa ẽ. qa i aperitione moueẽ palpebra cõ
tra motum grauitatis sue. Notandum quod i
toto continẽte zº liº inueniẽ auctoritate Galꝰ
quod alii non ponũt. s. quod i palpebra iuxta
angulũ maiorẽ sunt q̃dã formina ad humec
tandũ palpebras pro humiditate quã mittũt
& aparet ad sẽsuz. q quasi sẽper ibi uidemꝰ
aliq̃d parũ humidi. & hoc declarabiẽ ifra ca.
de additione & diminutione carnis lachryma
lis. ¶ PARTES AVTEM Hic Auic. enume
rat partes palpebre pº superioris. zº iferioris
3º refert quoddã ibi zª. Inferiori. ibi 3ª. Et lo
cus. Dicit pº qđ. partes palpebre superioris
sunt. coopertorium. i. tenuis cutis. deinde pã
niculus primus &c̃. ¶ Notandũ qđ lz Auic.
dicat lacertus. tñ eius lacerti sunt tres. duo
ad claudẽdum & sunt laterales. & unus ad
aperiẽdum & est i medio. Huius uero cãm q̃
re ab Auí. pº can. sen pª ca. đ anothomia lacer
toruz palpebre. INFERIORI. Hic enume
rat partes palpebre iferioris. & dicit qđ infe
rior palpebra habet omnes ptes quas hẽt su
perior preter lacertũ. ¶ Notandũ qđ i hoie
palpebra superior habet motũ & ñ inferior.
ad clausionẽ enix oculi altera sufficiebat. & iõ
meliꝰ fuit qđ supior moueẽ ut instẽa suis
pricipiis appropiquẽt. Neruus gº motiuus
ppinqor ẽ cerebro si moueẽ supior palpebra
q̃ si moueaẽ iferior. Hanc cãm assignat Auí.
pº can pallegato ca. & quia sic est. iferior pal
pebra ñ habuit lacertuz nec motũ uoluntariũ
põt tamẽ ipa moueri per accidẽs ad motũ mu
sculorũ faciei ulꝰ genarum. ut ponit Iesus ca.
.ri. ET LOCVS. Propter quod consideran
dum qđ littera potest tripliciter exponi. Vno
modo secundũ Dinũ q đ loquaẽ i palpebra i
feriori. ut dicaẽ qđ locus palpebre iferioris i
cuius loci icisiõe est timor est ex eo qđ seq̃ẽ
anteriorẽ partem. i. supiorem. apud inicium
lacerti. i. apud locũ ubi terminaretur lacer us
si haberet eũ. Et cã est ut dicit. quia palpebra
nõ cõsolidaẽ. nec ꝓpriũ. est enim pellis sine
carne. ut Aꝟ. de ꝓtibꝰ animaliũ zº. iz. cap. &
de hystoriis 3º. ca. đ pillis. Hec expõ cbmitta
tur cuius apparebit utilitas positiõe aliarum.
¶ Secũdo mõ põt exponi. zm. qđ est notãdũ
qđ multotiẽs cogimur iciđ palpebrã supe
riorẽ. sicut cõtingit i passiõe. Arsanac. Cuz
gº icidimus eã. debemus inter alia cauere ne
icisio musculo occurrat & maxie i loco ubi mi
nus cõsolidaẽ. sic iuxta cartilaginẽ uel maxie
in anterius & hº ptimore musculi. q ẽ sacꝰ

ad aperiẽdũ.eo enim inciſo nõ remanet alius Aui.g° nolebat aliud niſi ponere caut elaz in iciſiõe palpebre ut nõ icidaẽ muſculus & iõ refert ſe ad palpebrã ſuperiorẽ.& h° ẽ qđ ult. Raſis in toto cõtinẽte .li°.z°.ubi auctoritate Gal.ſic dicit ad litterã loquẽs đ iciſiõe palpebre.aliquãdo erit iciſuz đ muſculis multũ & r̃ſiduũ muſculi erit debile ad eleuãdũ palpebras. ¶ Tertõ poſſz expõi ut p id qđ ſequit anteriorẽ partẽ palpebre intelligat frõtẽ.in cuius iciſiõe ſecũdũ rugã rectaz ẽ timor ſecũdũ .Auic.p° can.fen.4ª.&.4°.can.fen.3ª. Ex qbus oĩbus apparet quot ſunt ptes oculi coadiuuãtes circũiacẽtes & p̃ncipales.qa ſunt ſeptẽ tunice.tres hũores 9.muſculi.neruꝰ obtecꝰ caro alba piguẽdo.7. partes palpebre ſupioris & pili & ſũt.30.& poſſent numerari pauciores.& .ſi partes palpebre inferioris numerẽt per ſe.erunt 36°.& poſſet cũ eis numerari ſpiritꝰ uiſibilis.Sed dubitaẽ qa auctoreſ nõ numerãt ſpiritũ uiſibilẽ inter ptes oculi. Dicenduz dupliciter Primo qa eſt i continua inuatione.Secundo qa auctores in talibus capitulis numerãt partes que per anothomiam poſſunt inueniri de quibus non eſt ſpiritus. Vel dicendũ q̃ ẽt de eo faciũt mentionez.Vñ Aui.ſupra foramẽ eſt plenum ſpiritu. ¶ Secũdo dubitaẽ utrum motus palpebre ſit naturalis.De iſta queſtiõe dicetur in ſequẽti ca.cũ quereꝛtur utrum motus oculi ſit naturalis.

QOgnitio illius eſt ex tactu eius &c̃.Iã Aui.per anothomiã notũ fecit nobis oculũ. ¶ Hic exequit̃ de ſuis diſpoſitõibus curatõe & cõſeruatione.Et primo in generali exequitur de iſtis.ſecũdo i ſpeciali.ibi z°.Obtalmia p ª in duas.primo determinat de diſpoſitionibꝰ oculi.docẽs iſtas p ſigna cognoſcere in generali.Secũdo determinat de curatõe & cõſeruatione eius.ibi z ª.Cura oculi.Prima i duas.Prio ponit in generali ſigna qbus cognoſcimus diſpoſitiões oculi.tã ſanas q̃ ẽt egras.z° ponit ſigna qbus egritudines oculi cognoſcimꝰ ibi.z ª Signa generatõis egritudinis oculi.& hoc eſt qđ ꝓica dicit.Capitulũ primũ de cognitõe diſpoſitionũ oculi.& h° quãtũ ad egras.& complẽũ & hoc quãtũ ad ſanas.qđ aũt hoc nomẽ diſpõ ſumaẽ quãdoq; p egretudine appz in ꝓica ſequẽtis capituli. ¶ Sed quia iſta oia ſigna uidenẽ plus adaptari ad ſanas diſpoſitiones oculi.lz ẽt ex eis in egritudinibꝰ nunc poſſumus ſignificare ut apparebit i ꝓceſſu. Iõ poſſumus dicere q̃ Aui.in h° capit° ponit ſigna qbus cognoſcimus diſpões oculi naturales.z° preter naturã.ibi z ª.Signa generationis &c̃.Et tũc dicemus qđ Aui.duo dixit.ſ. diſpoſitionũ q̃tũ ad diſpoſitiões alias a complẽ & cõplẽũ q̃tum ad diſpoſitionẽ ſanã in complẽ.Prima pars.hz duas.Primo ponit ſignũ diſpõũ oculi.Secũdo i generali enumerat oculi egritudies & diuerſitates i eis. ibi z ª.Oculo ꝓterea.& h° ẽt uult ꝓica. cuz dicit & ſermone uſi de egritudinibꝰ eius.p ª ps hz duas.prio pmittit ex quot ſignis diſpoſitiões oculi poſſunt cognoſci.Secũdo exeq̃t docẽs z m.unũ quodq; illoꝝ cognoſcere oculi diſpoſitiões & cõplẽs .z ª.ibi. ¶ Cognitio autẽ illiꝰ. ¶ Q đ dic in ꝑma pte ẽ notũ. qa enumerat nouẽ modos ſignoꝝ qbꝰ đ diſpoſitionibꝰ ¶ oculi ſignificamꝰ.Circa quã partem primo itelligẽdũ.Diceret aliquis .quare.A. p ꝰ nõ enumerauit diſpões oculi.et poſtea poſuit ſigna.dicẽdũ ordo ſcribẽdi ſcibilia medicine quãdoq; fit ab.Auice.z m ordinẽ opatiõis quãdoq; z m.ordinẽ itẽtiõis.Ordine intentionis prio numerãẽ egritudies & diſpoſitiões & mõi cõſeruãdi & curãdi eos. Sed ordine opatõis.ꝑmo ponẽ ſigna. qđ .n.ẽ p ꝰ i opatiõe ẽ poſteri ꝰ i intẽtiõe.ut ſumm ẽ in tegni tractatu.z°.ca.Et ideo tiđm ꝰ q̃.A.aliquãdo incipit narare diſpoſitiones. & poſtea ſigna ut infra ſen xi.&.ſupra ſen pri ª. Aliquãdo incipit ponere i generali ſigna.& poſtea narrat diſpoſitiões aliquas ſicut infra ſen.x.Et fecit hoc Auic quaſi non faciẽs tũm in hoc q đ precedat & quid ſequatur .Secundo dicꝛet aliquis. cum orta a cerbo ſint multa.ſ. nerui ſenſitiui & motiui.& reliqua inſtrumẽta alioꝝ ſenſuũ · quare Auic. non poſſuit ſigna quibuſ nõs cognoſcimus.diſpoxitiones cõplectionales illoꝝ naturales. Dicẽdũ quod una cauſa ẽ maior dignitas oculorum quã alioꝝ ottoꝛ ut ſupra dicebatur Sz alia cauſa proprior ẽ. prio quidem de neruis non fecit hic capitulũz quia nerui ſenſitiui.ſ.tactiui.& nerui motiui in ſuis completionibꝰ naturalibus diuerſificantur uel ex diuerſitate complõnũ cerebri ut homo calidi cerebri hz calidos neruos.& frigidi frigidos.uel diuerſificanẽ ex diuerſitate cõplõis muſculoꝝ & hitudinis totius.ſz ſigna cerebri ſuꝑ poſuit ſen p ª.ſigna uero hitudinis totius ſummunẽ li° p°.ſen.z ª ¶ Secũdo ẽt de auribus aut narib ꝰ ñ fec̃ tale capitulũ.qa organa odorat ꝰ & audit ꝰ ſunt occulta.ꝑ poſſem ꝰ dicere qđ homo exercitat ꝰ i cognitõe dipoſitiõnũ cerebri oculi poterit ſe extẽdere ad cognitionẽ diſpoſitionũ auriũ & alioꝝ inſtrumẽtorũ Vnde Haly.i tegni.tractatu .z°.67 cõmto. quãdo exercitat ꝰ fueris cũ uſu in eo qđ dixi mus ex ſignis complõnis cerebri.& ex ſignis oplõnis oculi ñ occultabũt tibi ſigna cõplõnis audit ꝰ.nec cõplõnis odorat ꝰ.neq; guſt ꝰ.neqz

gustus.neq; tactus.Licet Tadeus derideat in hoc Halyab.siue Haly.tamē bene itelligēdo uerificat.Et q̄a oculus cū sui nobilitate hēt diuersitates in complōnibus in q̄bus ñ est ne cesse q̄ sequatur cerebrū.iō ꝓpria signa com plōnum eius posuit.¶ Sz diceret q̄s nata at testant prin° ut Gal.in tegni.g° cū oculi sint a cerebro nati sequūt cerebri complōnez.¶ Di cēdū q̄ ñ est incōueniēs q̄d oculi habeant cō plones ꝓprias i quibus diuersificētur a cere bri complōe & hoc appz q̄a habēt ꝓpriā com positiōem & diuersitatē i suis ptibus.¶ Ad rōem dicēdum q̄ nata ñ est necesse q̄d i oib⁹ pricipiis attestētur.nerui enim nati sunt a ce rebro & parū diuersificati ab eo respectu dis positiōis oculorū.& tñ habēt complōez frigi dam & siccā q̄lis ñ est complō cerebri & hoc ad presens sufficiat.¶ Tertio circa hāc ptez dubitat.utrū numerus signorum quibus co gnoscim⁹ oculi dispositiōes sit sufficiēs.& ui det q̄d nō.q̄a Gal.i tegni docet significare su p oculi cōplōnez.ex albugineii & cristalini di spositiōe q̄ signa.Auic.nō ponit.¶ Ampliꝰ signa q̄dam summūt a naturalibus opationi bus q̄ hic nō ponit.In cōtrariū est hic.Auic.¶ Dicēdū q̄d numeratio signorū horū ē suf fiēs.sicut enī summit a Gal.3°.de accidēti & morbo.& ab.A.p°.can.sen.2ª.ca.illo.acciden tia & significatiōes.Sigª.sunt i genet trium mōꝝ.s.signa sumpta ab actiōe mutata q̄lita te mutata & exeūte mutato.q̄ diuisio satis appropiquat illi q̄ Gal.pōit i tegni trac.2°. q̄ signa q̄dā summūt a subāliter iherētibus q̄dā ab effectib⁹ & q̄dā a casib⁹.¶ Insequē do igitur premissam diuisionē diceremus q̄ signa que de complexionibus & dispositio nibus oculi significant.uel sunt sūpta ab ope rationibus uł ab exeuntibus uł a qualitatib⁹ si ab opationib⁹ uel ab opatiōe motiua sic ha bemus secundū signū.uel ab operatione sensi tiua.s. que sibi ē propria sic habem⁹ septimū sigū.Si autem signa summant abexeuntib⁹ sic habemus octauuz signū.Si autē signa sum mant a qualitatib⁹.uel summunt a qualitati tangibili uel uisibili.uel cōi qualitate large sumēdo qualitatem.Si quidem hec.sigª sum mant a qualitate tangibili hoc ē dupl'r.uel secūdum q̄ inexistit.uel secūdum q̄ ab agēte extra iducit.Si primo mō signū.sumptuz a ta ctu.primū habemus.Si uero 2° modo hēmus signū sumptū a dispositionibus passionū.licet istud signū q̄d Aui.approbat exequēdo tāgi bili qualitati possit itelligi i aliis q̄litatib⁹ ut ibidē apparebit.Si uero hec signa summāt a qualitate uisibili hēmus signū a colore.Sz si hec sigª summāt a qualitatib⁹ cōibus.i.a cōi bus sensibilibus.tūc maxime hec sigª summū tur a figura & quātitate.nam lz numerus sit de sensibilibus cōibus.ut Aꝝ.2°.de aia.tamē a numero i oculis ñ summitur significatio pro prie de dispositionibus eius a motu uero q̄d est qualitas uel sensibile cōe.iam dictum est q̄d summitur significatio ut ab operatiōe ocu li.quies uero reducitur ad motū sicut cōtraria ad idē genus remanet ergo q̄d á qualitatib⁹ cōibus plurib⁹ sensibilibus summit signifi catio a figura & q̄titate.aut g° a figura & q̄ti tate totius oculi.aut ptis.Si a toti⁹ figura hē mus quartū signū.si a totius q̄titate hēmus sextū.si uero hec sigª summāt a figura & q̄ti tate ptis.hēmus tertium signū sumptum ex āplitudine & grossicie uenaꝝ que sunt q̄dam figure & quātitates eaꝝ.¶ Sed tu dices cū i oculo sint alie ptes q̄ uene.quare ex illarū fi gura & quātitate ñ docuit significāt sup ocu li cōplōnez.¶ Dicendū q̄d ptes oculi nobis apparētes q̄ sunt tunice maxime sequūt ocu li quātitatē & figuraz ꝓportionalē.sed uene nō sic ē necessariū.Vnde per earū dispōnem possunt maxime diuersificare oculi cōplōnez.¶ Ex q̄bus iā dictis apparet horū signoꝝ sufficiētia.¶ Tūc ad rōes i cōtrariū.Ad Gal. dicēdū q̄d ille sermo Gal.subseqt ad signuz sumptū a colore oculorum.nā primo per colo rē docet significare sup dispositiōez partium oculi.s.uitrei.albuginei.& cristallini.deīd ex istarū ptiū dispōne docet significare sup ocu li cōplōnem.g° illud signū reducit ad signū quitū q̄d summit a colore.q̄uis color ď q̄ hic Aui.loqtur nō sit color ď quo ibidem loqui tur Gal.sed forsan alius modus coloris ut de clarabit tractatu.3°.¶ Ad secūdā dicendum q̄d signū sumptū a naturalibus opationib⁹ oculi q̄ sunt opatiōes circa nutrimētum dat itelligi p.z signuz q̄d summit ab exeūte mu tato.Nā circa illd ꝓcessum⁹ cōsyderat bonita tē digōnis & malitiā.¶ Aliter tamē possz re spōderi.sz ad ꝓsens obmittit.¶ Quarto du bitat cuius complōnis sit oculus.& uidet q̄d complōis calide & sicce auctoritate Haly.4° the.xi.ca.Et ꝓbat ratione.Illud mēbruz est calide & sicce complōis i quo habūdat ignis. sed in oculo habundat ignis.g° &c.maior ē nota q̄a ignis est calidus & sicus minor decla rat p° p Aꝝ 3i.particula de problematibus circa finē ubi dicit.uisus quidez ignis.auditus uero aeris Et declarat ista minor rōne sic. in illo organo dominat ignis q̄d deseruit uirtuti magis inmateriali sz ipe oculus seruit uirtu ti magis imateriali respectu aliorū oganoruz sensū particularuz.g° &c.maior est nota q̄a organum dz porpotionari potētie.si igitur po

rentia ignis est materialior & organum inma
terialius cum ergo sit nmaterialius .celemē
tum inter alia debz seruire imaterialiori potē
tie sed minor apparuit i prohemio. Istā rōnē
ponit Auex.3°.colliget.ca.de accidētibus sen
sus uisus. ¶ Preterea in illo organo domiaē
ignis in quo domiatur lumē inti secū natura
le.sed i oculo est huiusmodi ergo &cē.maior
ē nota.qa lumē uidetur pticipari iferioribus
p naturā ignis.sed minor appz.primo quia in
oculo ponitur lumē cōnaturale.ut Aex.de sen
su & sensato.cuius signū est.qa quibusdā p
cussis circa tēpora in bello ita q̄ pori oculoruz
.i nerui obtici ascinderētur accidit fieri tene
bras sicut si extigueren lucerne.ut Aex.ibidē
Item apparet qn̄ q̄ qđ homini pcusso cum pu
gno sup oculo uidet quasi lumis sintiliatōes.
¶ Item i tenebris qn̄q̄ apparēt nobis quedā
lumis fantasie.ergo uidetur qđ i oculo habū
dat ignis.& per cosequēs calide & sicce com
plōis est. ¶ Amplius illud membrū qđ n̄ ri
get uidet calide & sicce complōis.sed oculus
n rigescit ut appz ad sensum.& ponit Aex.in
de sensu & sensato.&.3i.particula pble.zi.p
ble.maior est nota qa rigor uidetur occupare
loca frigida .ut summitur ex Affori.quite pti
cule.Rigores mulier i bus maxime &cē. Et h°
iō qa rigor ē frigus aut cū frigore.ut sumit
ab.A.4°.can.fen.p°.ca.đ sermoe rigoris &cē.
Et Gal.i libello đ rigore.ps g° q̄ huic passiōi
resistit uidet cōtrarie cōplōnis muliebri.& p
cōsequēs calide & sicce. ¶ Secūdo pbat qđ
oculus sit cōplōnis calide & humide. pmo p
Azaratiū in pcipio sui libri.ca.de oculi cōpo
sitiōe uel cōplōne.ubi dic. Oculi cōplō ma
nifesta ē i calidate & humiditate. ¶ Itē scri
bit.Ies' Haly 3.capi.ubi dic natura oculi ap
propata sibi ē calida.complō autē eius natu
ralis ē humida.h° pbat rōnibus q̄ summū
tur ab eo. ¶ Prio illd membrū est calide com
plōis ad q̄ ueniūt mste uene et artarie .sz ad
oculū multe uene ueniūt & artarie.ut sensus
ostēdit.g° &cē.maior ē nota.qa per illas por
tat spiritus & sanguis q̄ sunt corpora calida
& humida. ¶ Itē illud membrū ē calm q̄ ē
facilimi & multi motus.sed oculus est.huius
mōi.ut apparet ad sensuz.maior ē nota.qa tri
gidi.non est mouere sed q̄tare & imobilicaē
ut Auic.p° can.fen.p°.đ uirtutib' minist rāti
bus.& Aex pble.iz. proble.5°. ¶ Etiā qđ sit
complōis humide probatur. qa illud membrū
uidetur humid complōis.qđ oriē a cerebro cū
cerebruz sit humidū sz oculus ē huiusmōi.g°
&cē.Istā rōnez ponit ibi Ies' cuz dicit.com
plō eius ē humida.& hoc qa origo eius ē a ce
bro. ¶ Amplius mēbx spirituosuz uideē esse
calide & humide complesionis.sz oculus est
huiusmodi.nam omnes ponunt quod habeat
neruū concauū propter multuz spirituz quo i
diget Amplius mēbruz pingue uidet ēē cali
dū & humidū.qa pinguedo est calida. ut Aex
probleu.x^a x° proble.sed oculus ad sensuz est
pingue immo ēt carnos' ¶ Vnde Auic. supra.
Impletur totus carne alba & pigui. Tertio p
bat qđ sit complesionis frigide & sicce.quod
sit frigide uidet ēē multū concessū a plurib'.
Sed quod sit complesionis sicce probatur auc
toritate Gal.3°.de ingenio sanitatis penultimo
ca.ubi oculū inter membra sicca ponit. ¶ Item
illud membrū est siccū qđ cōseruatur siccis.sz
oculus est huiusmodi. Nā cū quibusdā mine
ralibus auctores cōseruant ut cū tucia & simi
libus.ut ēt innuit Aex. pble.x^a.i dispositioni
bus oculi laudās ei flos eris ¶ Quarto argu
itur qđ sit complōis frigide & humide đ mē
te Aex.in de sensu & sensato.&.5.de genera
cōe animaliū.z°.ca. Vtrobiq̄ enim ponit qđ
est mēbrū a dño aqueū.& pbatur signo eius
quia erupto oculo exit aqua. ¶ Ad istam que
stionē respōdet Mondinus qđ i oculo cōside
ramus duplices partes.s.tunicas & humores
S. loquimur de eius complōe q̄tum ad tuni
cas ut sic debet poni complōis frigide & sicce
Et ratio est qa tunica complō est frigida &
sicca cū sint partes neruose & pelliculose. Sed
si loquamur q̄tū ad humores.ut sic est frigi
de & humide complōnis sicut sunt humores.
¶ Ista responsio pōt pertrāsire.qa in se uera
est cum tn̄ n̄ satisfaciat quesito.querimus eni
in summa que complō uincat i oculo. ¶ Tade
us respondet qđ oculus dēt poni complōis fri
gide & humide.ratio qa ps pricipalis ut cri
stallina est frigida & humida.tn̄ q̄tum ad tu
nicas dz poni complesionis frigide & sicce.q̄tū
ad humores frigid & humid. Sz rōne spūuz
ē cōplōnis calide & humide. ¶ Sz hec opinio
q̄tū ad pcipalē positionē lz sit uera.tn̄ p ma
lam uiā pbat.nō enz sequit .particula prin
cipalis organici ē talis complōnis g° totū or
ganicū qđ apparz prio in exēplo quorūdam
qa cor ē calide & sicce complōnis.tamē totus
homo nō dicit calide & sicce.apparet in alio
exēplo. Nā in musculo pricipalis pars apud
medicū esset nerus motiu' cū suo spiritu.q̄
nerus ponit cōplōnis frigide & sicce.tamē
musculus ē cōplōnis calide & humide ¶ Dico
autē apud medicos.qa Aex.poneret aliam
ptē pricipalem in musculo mouentem ut pōt
summi colliget z°. Possz tamē Tade' saluari
ut intelligat totū organicū uirtualiter posse
dici talis cōplesionis qualis ē particula prin
cipalis.nō tamē formaliter. ¶ Alia respōsio

ad ꝓdictam ꝙstionez cõiot ẽ.qđ complõ ocu
li a ꝓnio ẽ frigida & hũida.qđ ꝺcꝺratur.
Prio qa illđ mẽbrũ in quo partes frigide &
humide uicũt ẽ complexionis frigiđ & humi
de.ſz oculꝰ ẽ huiuſmodi.ad ſenſuz eni uide
mꝰ qđ aquee ptes ſuperãt ptes ꝑticulares
& hº ẽ qđ.Aꝝ.uolebat i de ſenſu & ſenſato.
ubi cũ ꝑmiſiſſet qđ uiſꝰ natura ẽ aq̃.& qđ
pupilla & oculꝰ aq̃i.ſũt.Subdit tria ſigna ꝑ
que hoc declarat.Primũ cũ dicit.uidetur eniz
aqua que diſcurrit corruptis oculꝰ & cẽ ¶ Se
cũdum ſignũ eſt quia oculi embrionũ nouiter
formatoꝝ excedũt in ſrigiditate & humidita
te & claritate que aque ateſtaẽ. ¶ Tertiũ ſi
gnũ quia oculi ſunt pingues i aĩalibus habẽti
bus ſanguinẽ.& hoc eſt.ut humidi ꝑmaneãt
Secũdo ꝓbatur rõe que ſummitur ibidez ab
Aꝝ.& aliis expoſitoribus.Illius eni comple
ſionis dẽt eſſe oculus q̃ eſt conueniẽs pro ſui
opatione ſed complõ aque ẽ conueniẽs opatio
ni eius.& per conſequẽs complõ eius eſt fri
gida & humida.qa ꝑ aque dominiũ eſt huiuſ
modi.ergo &cẽ.maior eſt nota qa complõ da
tur ꝓopatione ut Aui.pº can.fen.pª.ca.de cõ
pleſionibus.minor apparet.Nã opatio oculi
erat recipere ſpecies uiſibiliũ omniũ ſed rece
ptio talis eſt corporis dyafani trãſparentis.
Corpora aũt dyafana ſunt aer aqua & ignis
ergo oportuit alterũ iſtorũ dominari.ſz oculi
receptio eſt cũ aliqua retẽtione ꝑconſeruatõe
& hoc ñ facit aer nec ignis.multo minus ꝓpra
ritatem.aqua aũt poteſt aliqualiter ſeruatio
nieſſe apta ꝓpter ſuã groſſiciem ampliorem
Vñ Aꝝ.ibidem magis ẽ ſeruabilior aqua aeẽ
Aqua eni inter oia elementa magis cum opati
one uiſiua conuenit q̃ eſt receptio & conſerua
tio aliqua.receptio ꝓdyafanei natũ.& retẽtio
ꝑ groſſiciez.ꝙ aũt receptio oculi ſit retentiua
apparet i ꝙſtione de loco uiſionis oculus ergo
eſt complõis frigide & humide.Notandũ ꝙ
manualis operator hz tenere diuiſionẽ premiſ
ſam de ptibus oculi.ſ.qđ tunice ſunt frigide
& ſicce.hũores frigidi & hũidi.Vñ curãs ocu
lũ q̃tum ad tunicas medicinas apponet ſiccas
ex natura tunicaꝝ.Q uo uero a totꝰ oculi cõ
plõne q̃ ẽ frigida & humida ſummaẽ ītentio
curatiua diceẽ poſterius in capº de canonibꝰ
uniuerſalibꝰ curatiõis oculi. ¶ Ex qbꝰ ſoluũ
tur cõtraria.Ad Halyab.dicẽdũ ꝙ ipe plato
nicus fuit ponens uiſuz fieri extramitedo ꝑ q̃
ignis reꝙrebaẽ.contra quem ẽ Aꝝ.in de ſen
ſu & ſenſato.Ad rõez conceſſa maiori. dicẽdũ
qđ minor ẽ ſpa.Ad ꝓbationes eius dicenduz
pº ad auctoritatẽ Aꝝ.qđ ibi platonice loqẽ.
ſicut in multis ptibus cuiuſdaz libri dicit ali
qua q̃ nõ ſunt ad ſui itẽtionem. ſed dicebat
ut antiqs alluderet.Vñ ꝑble.xª. ꝑticula.59.
ꝑble.ponit qđ ſpma uenit a cerebro ꝑ ſpinã.
cuius tamẽ cõtrariũ ſentit pº. de ꝯeneratiõe
animaliũ.7zº.&.3i.ꝑticula de ꝑplematibus
.14º.ꝑble.ubi dicẽ.uiſuz extramittendo fieri.
unde dicẽ.exigẽs uiſus. ¶ Ad ratiõez ꝑmã.q
dã ut Dinus ſic ſoluũt qđ organũ uiſus ẽ du
plex.ſ.imediatũ & minº corporeũ ut ſpiritus
uiſibilis.Aliud ẽ mediatũ & magis corporeũ
i q̃ recipiẽ ſpiritus deferens uirtutez ut cor
pus oculi.quãtũ gº ad organicũ qđ ẽ ſpuns
uincit ignis & q̃tũ ad hº.Dicit.2º.de anima
qđ ignis aut nulliꝰ ſenſus ẽ organũ aut ois.
qa igiẽ iſte ſenſus eſt ſpiritualior ideo pluri
ſpiritu eget.& pcõſequẽs pluri igne q̃tũ ad
ſpiritũ. ¶ Sz ſermo iſte ẽ corruptus.qa ſi
organũ uiſus indigeret.pluri igne q̃tũ ad or
ganũ principale.tũc criſtallina uel nerui obtici
indigerent pluri igne.hoc ẽ falſuz qa ponunẽ
compleſionis frigide & humiđ.& dico ſcđm
qđ habẽt.cõplonẽ inatã actuatã ꝑ influẽtez.
probatur conſequẽtia qa altra iſtarũ duaruz
priuz eſt pricipalior i uidendo quã ſit ſpiritꝰ
& ꝓbatur.quia ſecundum eum ſpiritus nõ
eſt animatus ſed membrum .uiſio autem eſt
operatio animati. ¶ Alia reſponſio poteſt ſũ
mi a cõciliatore dicẽte auctoritate Platonis zº
thimei . qđ uirtꝰ ignis ẽ duplex.una mordax
& coruptiua.alia ſaluatiua lumis In oculo igi
tur uincit ignis non quãtuz ad ignẽ ut calefa
cit & conſumit ſed quatũ ad ſui uirtutez lu
minoſã ſaluatiuam.& ſatis uidetur poſſe te
neri.Nã non ẽ aliquod organum ſenſus ꝙ
ita ſit luminoſum ut oculus. ¶ Dicẽdum igi
tur ad formam rationis cũ dicitur in illo or
gano debet dominari ignis qđ deſeruit uirtu
ti magis inmateriali.uerũ ẽ aliquo mõ domi
nii.& tunc conceſſa minori concludiẽ.gº do
minaẽ ignis.ſ.quãtuz ad uirtutem luminoſ
tatis ſed tu dices qũo põt uincere luminoſi
tas ignis ſiue uictoria qualitatum ſuaruz.Di
cenduz qđ eſt propter multiformes uarietas
in modis miſtionis nobis oculeas.de facto eni
uidemus in quibuſdã rebus dominari lucem
& tamẽ non calorẽ. ſicut uidemus in queru
putrida & ſquamis piſciuz.Et iaz Auic uidit
ouũ galline lucens.& locuſtam & gallũ mor
tuũ ut appz.6º.đ naturalibꝰ ꝑticula.3ª.5º ca.
¶ Tertiaz reſpõſionẽ ab aliis ītem.qui ex ui
argumẽti dicunt ꝙ i oculo uincit ignis q̃titati
ue.ſed ñ qualitatiue.hanc reſponſionẽ nõ pro
ſequor. ¶ Quarta reſpõſio ẽ cuiuſdã moder
ni q̃ dicit qđ nõ eſt dicendũ qđ in uiſu exube
ret ignis.qa in ſenſu maxie paſſiuo nõ exube
rat elemẽtũ maxime actiuũ.& ideo elemẽtũ
ignis licet ſit ĩmaterialius nõ tamẽ ponit in

organo uisus. ſz iſta nō ē ſolutio. & iō nō ſz cōtra arguere. ¶ Q uita reſponſio poſſet a quibuſdā phyloſophātibus dari. q̄ ratio tm̄ arguit qđ i organo uiſus uicit ignis reſpectu organoꝝ propriorū aliorū ſenſuū. Vnde dicemus q̄ oculus eſt calidioris complōis uel minus frigide q̄ neruus ſenſus tactus. & quā intrinſecū organū guſtus uel odoratus uł audi tus. cū hoc tam̄ cōſtat qđ oculus ſit cōplōnis frigide reſpectu cutis. qđ eſt mediū i generatione mēbrorū. & ideo hanc uiā tenētes. dīt qđ uirtutes interiores. ſ. ſenſus cōis & extia tiua & memoria ſint imaterialiores. ita in organo earū uincit elementum imaterialius ut ignis. Vñ propriū earum organū eſt in corde ¶ Sed iſta reſpōſio ponit multa ambigua q̄ ñ poſſunt preſenti tractari. ¶ Sexta reſponſio eſt que mihi uideť. & eſt qđ rō illa quā facit āte. & quā promiſit ſe alibi ſoluere. peccat p fallaciā equōnis. Forma enī aliqua dicit magis imaterialis duobus modis. Vno modo qa a materia ē elongata per gradus recepōis & p uirtualitatē cōtinētie aliarum formarum. uel qūocūq; cōtineanť. & iſto modo anima & oīs forma mixti eſt imaterialior omni forma elemēti. Secūdo mō dicit forma imaterialior. qa minus đ materia ſua forma ſ cludat. & ſic corpora rariora ſunt imaterialiora corporib⁹ dēſioribꝫ. & ſecūdū hⁿ ignis ē imaterialior q̄ ſit terra. Nā minima ps formalis ignis cōtinz centeſimā particulā uel decimā minimi terre qa ex minimo terre fiunt cētū. uel đcē mīma ignis. uel ſecūdū aliū numeruū. Ex q̄ uides q̄ paucior materia ignis q̄ terre eſt ſub maiori extēſiōe ſub forma ignis q̄ ſub forma terre. Extēſio enī ignis ē ultra i magnitudie q̄ materia poſſit recipe. ut Auer. zⁿ. de anima. 97. cōmēto. ¶ Ex his ſoluit rō. negādo maiorē. formādo ſic rōnē in organo ſeruiente uirtuti magis imateriali debz domiari elemētū magis imateriale. ¶ Dicēdū qđ iſta ppoſitō ē falſa ppter equocationē. aliter enī ſummitur imateriale ex pte ſubiecti. & aliter ex pte p̄dicati. ut appz ex dictis. uirtꝰ enī uiſiua dicit imaterialior ñ qđ ſit forma rarioris organi. ſz qa ē pfectior. & qa forſaz pluri ordine formarū iducta. ¶ Sz tu diceres eaſdē formas p̄ſuppoit uirtꝰ tactiua & guſtatiua & alie q̄s p̄ſuppoit uiſiua ēt. ¶ Dicēdū q̄ poſſz negari. ſz eēt lōgꝰ ſermo Vel aliter dicēdū qđ ſaltē diſpōes accidētales pluriū pfectionū requirit uirtus uiſiua q̄ alie. & huius ſignū ē miranda cōſtitutō organoꝝ uiſus. ¶ Predicti uero ſermōes poſſent cauilari p difficultates extraneas. ſ. an ptes materie ſint alie a pribus q̄litatis. & an minimū rarioris ſit maius mīmo dēſioribus. procedēdo igitur cū maiori ppoſitione i terminis uniuocis. tūc minor ppoſitio uariat mediū. cū diceretur. ſed ignis eſt elemētū magis imateriale. hoc eſt falſum. Oīa enīz elemēta ſunt ut ſic equalr materialia. qa oīa habēt formas imediate ipreſſas i materia pⁿ. ut Auer. zⁿ. đ generatōe te corruptōe. ¶ Ad ſecūdaz rationē dicendū. uno mō qđ poteſt i aliqua re dominari lumē. non tm̄ ignis quātū ad qualitates ſuas ut ſupra apparuit. ¶ Vel aliter qđ in oculo ñ ē materialiter lumē. ſz ab extra. Vñ Auer. in de ſenſu & ſenſato. dicit ſic Et lux ñ eſt in oculo per naturā oculi. ſz intra ipſuz ab extrinſeco. ¶ Notandū qđ ñ ītelligit qđ ñ ſit omnino lumē. qa cōtra diceret dictis ſuis et Aꝛ. ſz ñ eſt ſuffciēs lumē ad illuminā dū mediū. qa tūc homo uideret ſine exteriori lumie. Vñ ſubdit. ſi ēēt ei lumē de natura eiꝰ uideret i obſcuro. ¶ Sz tu diceres ſi illđ lum̄ ē i oculo ſz paruum quare cōtinuo ñ uidemꝰ illđ ſicut uidemus i oculi cōpreſſione uel pcuſſione. Dicēdū qđ illđ lumē nō habet qđ uideať. niſi cū habet rōnem mouētis. ita qđ una ps ocłi ſit mouēs & alia mota. hoc aūt fit p̄ſſo oculo. nā una ps que alteri ſupereminet i p̄ſſura emittit ſuū lumē ad aliam & alia recipit eū. ſicut dicūt Halyab. & Alex. in comēto de ſenſu & ſenſato. Exēplū autē huius ē qa ſi teneať candela ſuper uaſe magno pleno aqua & ſit i luce dici. uideť forma lumīs candele ſup tota aqua & hⁿ qa una ps aq̄ alteraz mouet deflectātem ad ſuicē formā candele. Exēplū etiā poſſet pōi de farma ſolis que re p̄ſentať in aqua quieſente. quia eſt una. Sed ſi cōcutiať aqua ſibi multe forme ſolis uidēť Si gⁿ in aq̄ eſſet uirtus uiſiua & forma ſolis eſſet ſibi inata tūc aqua quieſcēte nō uideret eā. ſed cum aqua mouereť. quia in pluribus partibus eius recipiť forma ſolis una parte alam mouēte tunc aqua uideret illaz formā ſolis imo pluēs formas. & ita i oculi agitatione plures ſintillas luminoſas quandoq; uidemus. fit autē talis luminis uiſio maxime clauſis palpebris uel in obſcuro. quia in luce maius lumen obumbrat minus niſi forſaz eſſet uehementiſſima agitatio oculi ſicut aparet in magnis percuſſionib⁹ factis in capite uel i oculo etiā in die qa hō uidz huiuſmōi apitiones uel aptiones. Aparitio autē q̄ fit ſine aliquo motu oculi. ſicut in quibuſdā preparatis ad fluxū ſanguis uel ad quaſdaz ſpecies cataracte ideo ſit. qa ſupueniūt ad oculos uapores aliqui ſplēdidi. unde etiam mouent uel oculū uel ſenſum cōmunē. ¶ Ad aliam rationē cuz dicitur qđ oculs non riget. Dicendū q̄ Aꝛ. ibi dē ponit q̄ hoc nō eſt. qa. ſit ſibi ignis a dñio

ſz qa pinguis eſt oculus. pinguedo autē pro pter dēſſitatē qua prohibz exteriora frigora & qa calidum interius reludit prohibe i fri gidationē que eſt rigor. Iſte tamen ſermo ui det contradicere ſermoni Aꝛ. pticula 2ª. 8 p ble. quam contradictionē ad preſens non intē dimus ſoluere. ¶ Ad Azarauium uero & Ie ſum dicendum qđ loquūtur de oculo quantū ad partē carnoſaz. ¶ Ad ratōez cū dicitur qđ ad eū ueniūt uene & artarie. Dicendū qđ alie partes frigide ſunt plures. ¶ Ad aliā rōem mēbz multi motus eſt calidū. Dicendū qđ ue rū eſt in parte motiua & illa pars ē muſculi ad motū tū oculi adiuuat ſua rotūditas & ſu perficiei lenitas. ¶ Ad aliā cū dicitur oriē a cerebro. iſta rō probat ita de tunicis oculi ſiē de humoribus & iō eſt negāda ꝓpoſitio qa neruus oriē a cerebro & eſt ſiccus. ¶ Ad aliā mēbrū ſpumoſuz eſt calidū. Dicendū duplici ter. Vno mō qđ uerū eſt quantū ad ſpirituz illū. Vel aliter ꝙ ſpiritus uiſiuus dz poni re ſpectu cutis frigidus & humidus. qa dās cō plōem ei ē cerebrū & criſtallina ut ſupra ap paruit que ſunt frigida & hūida. ¶ Ad aliā negando maiorē. tu dicis pinguedo eſt calida Dicendū qđ nō reſpectu cutis. Dicit tamen calida per accidens duobus modis. Primo qa reflectit calidum ſeu retinet. ſicut ēt dicitur đ zirbo & iſto modo res frigide calefaciunt ſi cut plumbū & ſtannū calidum eſt iſto mō ut Aꝛ. pble. 8. particula. 15. pble ¶ Secūdo pin guedo pōt dici calida uirtualiter. quia habet aliq̄d coloris ueſtigiū ſcut cineres. ut Aꝛ. po nit. 3°. de ptib⁹ aialiū. ca. de reuūculis. ¶ Ad auctoritatē Gal. q̄ pbat oculū eſſe complōis ſicce. dicendu3 qđ loqt̄ q̄tum ad tunicas. & ita etiā rō arguit. ¶ COGNITIO autē illi⁹ ex tactu eius. ¶ Superius Auic enumeratit genera ſignorū qbus diſpōem & cōplexiōez oculi cognoſcimus. In iſta parte exequit̄ unū qđq iſtorū iudicare de oculi diſpoſitiōe. Et p°. facit h°. 2° ſatiſfaciat cuidā queſito. ibi 2ª. Et ſcias. ¶ Pria ps habet ptes nouē ſicut no uē ſunt iſta ſigna ibi 2ª. Sz cognitō illi⁹ ex mo tu ei⁹. ibi. 3ª. Illi⁹ uero. ibi 4°. Cognitō uero. ptes patēt. Dic̄ p°. ꝙ cognitō diſpōnū oculi ex tactu ē &c̄. ¶ Circa hāc prē ſunt p°. notā da q̄dā generalia. Et ꝑmū ē ſic̄ pōt Gal. in tegni de ſignis cōplōis cordis. quādo đ aliq̄ mēbro querimus cōplōem ſcire. ut qđ ex illis ſit calidū uel frigidū uel ſiccum uel humidū nos cōperam⁹ illud mēbrū ad ſeipſum tem peratū. uerbi gratia cū querim⁹ ſigna calidi cordis uel frigidi. intelliguntur ſigna iſta reſ pectu tēperati cordis. ita etiā de oculo. quan do ponuntur ſigna diuerſaruz complōnū ocu li & diſpōnū intelligūtur i cōperatione ad oculū tēperatū Sed ſtatim diceret aliquis g° Prius debuit ponere ſigna tēperati oculi. cū de diſperatoꝝ. Dicēdū. qđ oculi diſtēperati ſunt magis manifeſti i ſuis ſignis quā tēpera ti nō eni ē in conueniēs aliquādo priuatiōem nociorem eſſe ſuo habitu. ſ. quo ad nos. ut co mētator inuit 2. phyſicorū comēto. 27. Ponēs igitur Aui. hic extrema diſpōnū oculi collegit inde mediū oculū ut infra apparebit. ¶ Secū do eſt ītelligendū qđ ad uerificandū ſigna q̄ hic ponūtur oz accipere cōditiones quas ponit Gal. i tegni. ca. de ſignis cerebri. Et prima cō ditio eſt ut inſpiciaē ne iſta ſigna uel aliqua ex eis ꝓueniant ex aeris diſpōe. uel. g̃. per co lorē talem uel per lachrimā iudicabo oculuz talis complōis. tñ iſta poſſent ab aere uel re bus aliis extrinſecis fieri. Secūda' conditio eſt ꝙ oculi diſpoſitio ſit ad totum proportionata poſſet enim aliquis habere oculuz ex natura frigidū. & tamen in corpore eius habundaret cōſa. que aliquando euaporās faceret oculū ci trinū aut rubeum. Vñ in iudicio me deciperz. ¶ Deinde ſpecialr eſt circa litteram aduertē dū. Diceret aliqs qđ eſt ſignū & qđ ē ſignifi catū. Dicendū ꝙ complō oculi calida frigida ſicca et humida. ē hic ſignificatū. ſz calor & fri gus ꝓpri manu ſunt ſignū cōplōis iſti⁹ calid aut frigide. Cōplō aūt humida & ſicca habēt duo ſig⁹ tactu ꝓpriboil a. Nā oculus humid cōplōis appz tactu humid⁹. & ocul⁹ humide compleſionis ēt appz lenis. i. mollis. qa mollici es eſt effectus humidi. Sed ocul⁹ ſicce cōplōis apparet tactu ſiccus & ēt durus. qa duricies ē effectus ſicci. ut appz 4°. methau. ¶ Sz tu diceres que ē cā qđ complēes oculi ſiccā uel humidā ducuit cognoſcere per qualitatē ipaz cōphenſaz a tactu & p effectū q̄litatū etiam a tactu cōphēſaz & nō fecit ſic i calida & fri gida cōplōne oculi. ¶ Dicēdū dupliciter. Vno modo qđ h° fecit. qa q̄litates actiue ſunt for tis & manifeſte ipſſionis. ut ſeipſis inoteſcāt tactui. ſz q̄litates paſſiue ſunt đ bilioris. ipſio nis & iō ꝑter ꝑpā ipſſionē poſuit effect⁹ ea rū q ſunt duricies et mollicies. ¶ Secūdo poſ ſum⁹ reſpōdē qđ effect⁹ calidi & frigidi ſūt digōis ſpēs & ſua oppoſita. ſed h° ſignū i nuet. A. q̄do đ lyppitudie loqt̄ ¶ Et aliter poſ ſet ēſpōdeē. ſz ñ curo. ¶ Secūdo dubitaē cir ca litterā. utrū iudicio tact⁹ poſſum⁹ iudica re de oculi cōplōe. Et uideē primo qđ nō. qa tāgens medicus uel erit tēpatus uel diſtēpa tus. nō erit tēpatus. qa difficile eſſet inueni re in mūdo mediū tēperatū. ¶ Itē uidetur ipoſſibilie iueniri. qa optia ſanitas ul' eucra ſia nunq̄ fuit. uel i puſillo uel i inſtanti item

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 124 sur 455

poris.ut Gal.p° de regimine sanitatis.& idē
inuit Haly.tractatu.z°.z4.cōmēto &.104.co
mento.nec dabit h° iudiciū medicus d istēperatus
quia ñ poterit iudicare de sibi simi in cōplōe.
quia nō patietur ab eo.ab eo enī qđ simile ē
res non patitur.ut Auic.pri° can.sen.p°.ca.đ
complōibus.Et Aꝝ proble x pble.ix. ubi di
cit simile a similinon patitur etiam oculum
tēperatum iudicabit distēperatū.¶ Itē que
to ubi tāgetur oculus.an sup. palpebrā an i
tus.¶ Amplius non uidetur ꝙ p durū uel
lene possumus de humido & sicco iudicare.
nos enim uidem⁹ multa que sunt lenia & ta
men sunt sicce complōis ut gūme eliquare.
Sic⁹ mlta dura que sunt complōnis humide
ut glacies.¶ Dicendū qđ p tactū possumus
iudicare de complōne oculi.ratio đ eo p tactū
possum⁹ iudicare ꝙ ē propriuz tact⁹ obiectū
sed calidū frigidū siccuz & humiduz sunt hu
iusmōi.maior ē nota.qa sensus non.decipitur
circa proprium obiectuz in maiori pte.i.ut in
pluribus.ut cōmētator.z°.de anima comento
.63.minor est Aꝝ.& cōmētatoris ibidem.Et
ideo Gal.z°.tegni de signis complōis calide
frigide & humide & sicce.q̄uis in rōe humi
di & sicci uelit ꝙ rō: utamur cū sensu.ut hēt
ibi declarari.¶ Ad cōtraria dicendū ad pmā
qđ si reperiē medicus tēperati tactus iste re
ctius iudicabit.¶ Ad illud qđ dicē qđ ñ re
periē complō tēperata.Dicendū qđ loquitur
de ultima tēperie secūdi modi equalitatis.de
qua alibi demōstrauimus.que ñ pdurat nisi
in istāti in pūcto.& illud est in medio totius
uite.¶ Si aūt medicus distēperatus dēt hic
facere iudiciū.oz qđ fiat cū quadam cōsidera
tione rōis.uerbi gratia cognoscat se esse distē
peratū in uno gradu caloris.tūc si tāgens ali
quē oculū inueniat se ñ pati ab eo.erit signuz
qđ ille oculus erit sibi similis i complēne erit
ergo calidus i gradu primo.Si aūt percipiat
unū gradū caloris in oculo.ergo ille ocul⁹ erit
distēperatus i duobus ḡdibus caloris.Si aūt
tāgat oculū & appareat sibi multū frigidus.
tūc ille oculus erit complōis frigide.Si autē
appareat ualde paꝝ frigid⁹.i.remisse calid⁹
ille poterit extiatiue iudicari ocul⁹ i cōplēne
tēperatus.¶ Et si qs bñ inspiciat ista oīa sunt
iudicia extimatiua.Nā medicus cui⁹ complō
in cuti uel habitudie toti⁹ ē calidior tēperato
homine i uno gradu si nō patiē ab oculo quē
tāgit debet iudicare eū calidū in uno gradu
respectu cutis hominis tēperati.q̄to g° cutis
hominis tēperati ē calidior.tāto debet ille o
cul⁹ iudicari calidior respectu oculi tēperati.
Supra id qđ iudicabiē de eius calidate a me
dico calido in uno gradu.& h° ē cōueniēs.nā
nō occurrit oculus tāgētis medici oculo tactu
sz occurit cutis manus.oculus autē in sua sa
nitate ē frigidior sana cuti.& hic nō pfūda
m⁹ āplius sermonē.eēt enī rediē ad pncipia p
ma medicie.¶ Ad secūdū dicēdū ꝙ ocul⁹ tā
geē tā sup palpebrā q̄ imediate sub palpebra
z^m.qđ possibile erit.cōiter tamen super pal
pebra oculo clauso pōim⁹ manū cōsidētes qđ
ea mediāte oculi cōplō occurrat nostro tactui
Sz in h° oz medicū esse industrioſuz.ne pro
pter palpebrarū dispōnez decipiaē in tangē
do.¶ Ad tertiū dicēdū z^m. quosdā qđ iudi
ciū de complōne sicca & humida ꝓpter durū
& molle.ē duplex.qđdā generale quo res po
nunē in complōe respectu equalis ad pondus
& isto modo non tenet ut ē argutū. Aliud ē
iudiciū speciale ut i eadē specie.& tūc uer.f.ca
tur qđ si aliqua eiusdē speciei sunt duriora
illa sunt siciora.& si molliora sunt hūidiora.
Aliter tamē possum⁹ dicere secūdū mētē Gal⁹
z° de cōplesiōibus 3° ca. quā Auic. sumpsit p°
can.sen z^a.ca° đ signis complōnū. ꝙ quādo p
molle & durū iudicam⁹ đ sicco & humido.de
bet presupponi equalitas i calido & frigido.
qa calidū eliquādo humidū posset rē siccam
facere humidā apparere.sicut apparet i reb⁹
siccis fluidis.& hoc facit. qa ei⁹ ē primo .hu
midū eliquare quā consummeē.sicut apparet
in pane sicco posito ad ignē.q a i pricipio appa
ret mollior. Vñ Aꝝ. pble.z3. pble.z4. Panis si
quis ipm asset durior fit.si quis aūt ipm tepe
faciat humidior usq; ad aliquid. Econtra ue
ro frigidū congelando humidū posset facere
rem humidā apparere siccā ut i glacie.¶ In
ppositō igiē dico qđ oculi i qbus iudicamus
per durū & molle debent pſupponi eq̄litas
caloris uel frigiditatis i utrisq;.Et hoc ēt uole
bat illorū prima responsio.¶ Alii uero tertiā
dant responsionem quam sermone Gal.z°.de
complōibus uigoratē.sz eam obmitto.¶ Vlti
mo intelligendū qđ quēadmōum ex h° signo
possumus iudicare de cōplōibus naturalibus
oculi.ita ēt de complōnibus preter naturam.
nā oculo in suis opationibus leso.si mala com
plō calida sit in eo q̄ sit egritudinalis.tactu ēt
poterit cognosci. Vnde Aui.i sequēti capi°.po
nēs signa egritudinis sanguinee dic.& calidi
tas tactus.¶ SED COGNITIO. Hic Auic.
per signa sumpta ex motu docet significare
sup oculi dispōne.& qđ dicit i littera ē notū.
¶ Circa quaz ptem dubitaē.quare Auic.po
nēdo signa a leuitate motus sumpta dixit si
gnat caliditatē aut siccitatē.& ponēdo signa a
grauitate mot⁹.dixit cū copulatiua frigidita
tē & humiditatē.¶ Itē nō uideē qđ leuitas
significet siccitatē.quia siccitas pōt stare cuz

grauitate.g° nō significat eā leuitas. ſz ita ē qđ ſiccitas pōt ſtare cū grauitate.qa humor melancus eſt grauis.& hic pōt dici mod⁹ motus.quia ē terreus cuius ꝓpria paſſio eſt grauitas.& tñ eſt ſiccus.ergo ſiccitas ſtabit cum grauitate motus. ¶ Tertio diceret aliq⁹.q̄ro an iſta ſiccitas & hūiditas.& caliditas & frigiditas egritudinales uel neutre ſint cuz materia uel ſine.an ſint cū naturali diſpoſitione humoris i.ſint complōes ſane. ¶ Ad horū intellectū cōſiderandū.qa in motu nos cōſideramus duplicē grauitatez & leuitatē.Vna quedā leuitas ī motu eſt in eo qđ mouet.i ꝙ ſentiat leue.& ñ ponderoſum. ¶ Alia leuitas ē ī mō motus.i.ꝙ uelociter moueat.Et differūt iſta ad inuicē.Primo qa de leuitate & ñ pōderoſitate iudicat tactus eius cui⁹ ē ocul⁹.ſz de velocitate mot⁹ iudicat uiſ⁹ medic aſpiciētis Secūdo differūt.qa res pōt eſſe in pondere leuis.& tamē grauiter.i.nō uelociter moueri & h° qa ꝓpium mouēs ſibi cōiunctum non ē fortiter motiuū.& pōt ēē leuis & uelociter moueri.& tūc cōcurrit ī motu iſto duplex leuitas.ſ.leuitas q̄ ē velocitas.et leuitas moti q̄ nō ē pōderoſitas uł grauitas. ¶ Eodē mō grauitas ī motu dicitur duplex. Nā uno mō dicitur grauitas ī motu.qa illud ꝙ mouet ſentiē ponderoſuz.Secūdo qa illud tarde mouet Et iſta etiā i duob⁹ differūt.Prio qa de tarditate motus iudicat uiſus medici.ſz de grauitate oculi moti iudicat ſenſus infirmi.Secūdo quia poſſet oculus ſentiri grauis & tamē velociter moueri.qa habet pricipiū motiū fortę poſſet etiā ſentiri grauis & grauiter moueri ¶ Secūdo ē conſyddrandū ꝙ leuitas in motu.i.velocitas.dependet a duob⁹.ſ.a calido ſicut a pricipio actiuo. qa calidi eſt.mouere ut Auer. colliger.2° ca.de iuuamento iſtrumētorū uoluntarii motus &.8 phyſicoꝝ cōmēto .43. ¶ Secūdo dependet leuitas ex abilitate & ñ reſiſtentia patiētis uel moti ſecundū ꝙ motus magis uel minus mouēti reſiſtit.ſz hic diuerſificat motus i velocitate & tarditate.ut Auer.4°.phyſico cōmēto.71.Iſta aūt diſpoſitio ī motu ē magis a ſicco q̄ ab humido.pp duo.Primo qa ad ſiccū mouēs poteſt initi & fulciri nā mouēs requirit aliq̄d ad qđ figat. ut Ar.i libro đ cā motus animaliū & đ progeſſu animaliū ponit exemplū de mure q ſup farinā ñ pōt ambulare.iō manus ñ poteſt per aerē longe ꝓicere paruiſſimū lapidē.ſ.cut poteſt ꝓportionari i magnitudine ut ſum mit ꝓ ble.5.& ꝓble.& 23.particula .28.ꝓble. & iō rectius currit canis cū cauda q̄ ſine.& cū lapidibus ī manu quidā plus ſaltāt.Secūdo p ſic cū res mota habēs propriū terminū ñ labitur neq; diſgregat.& p conſequēs melius colligitur a motore.congregatū enī melius expellit q̄ diſpartitū.ut Aui.ifra fen.16.Cū igit ſiccitas faciat fixionē cui patiens poteſt initi.& faciat terminationē.& quaſi quandā aggregationē plus diſponit mēbra noſtra ad motū q̄ humiditas.humidū enī irrat ſolū ꝓ flexione & quaſi tēpans ſiccū.& h° uolut.A.p° can. fen.p⁸.ca.đ uirtutibus miniſtrātibus.ubi dic ꝓbet ſiccitas auxiliū.eo qđ multaz efficit ſuſtentatiōem que in motu ē neceſſaria.quā ſuſtentationē humoralis ꝓhibet fluxꝰ.i humiditas.Iſtā tamen litterā ibi diſcuſſimus longa expoſitiōe.ſz tm̄ nobis ſufficit hic quēad modū leuitas.i.uelocitas ī motu a duob⁹ đpēdet ita grauitas.i.tarditas.ſ.a pricipio ꝓhibitiuo agētis.& hec ē frigiditas.a ꝓcipio diſpoſitiuo patiētis & hec ē humiditas.ut exp̄miſſis pōt intelligi. ¶ Tertio ē intelligēduz qđ grauitas ſi mot⁹.i.ſua pōderoſidas.ut cū mēbra ꝓcipiū tur ponderoſa pōt depēdere a duplici cā.Vna eſt defectus a principio tenente mēbrū ſicut eſt uirtus Vnde cū deficit appz mēbrorū grauitas.& de hac grauitate loquitur Auic.4°.can 2ª.ca.de ſignis ſumptis ex parte extremitatis cū dic.grauitas ſignificat debilitatis uirtutis animalis.de Gal.i comento ſecūdi pronoſt.cometo 7°.cū dic grauitas mēbrorū ē ex maioribus ſignificatiōibus debilitatē uirtutis.& iſta grauitate ēt loquit.5°. đ accidēti & morbo.ca.đ cauſis tremoris.cū dic.Tremor ſit ex duob⁹ motibus contrariis quib⁹ unūqđq; mēbrū mouet ſua grauitate. infertus.& Auic.ſupra fen 2ª.ca.de tremore. cuz dicit ī defectiōe tremoris compar grauitati.& huic cauſe grauitatis.& per conſequens grauitati opponit leuitas. & cauſa leuitatis que ē uirtutis potenª i tenēdo.& regēdo mēbꝝ.Alia cauſa grauitatis uel ponderoſitatis ē.i principio.moto ſicut in mēbro.& iſta cauſa ē preſentia corporis alicuius premētis membrum inferi⁹ & grauātis & ponderoſuz redētis.& qa oīs humor ſupradditus in mēbro reſpectu mēbri.dicit aliquid ponderi addens ſecūdū iſtā uiā oīs humor pōt facere iſtā grauitatē.& de hac grauitate loquit.Aui.forſan primo can.fen.2ª.đ ſignis repletionis.ubi loquens de ſignis repletionis in quantate dicit.Signa ſunt grauitas & pigricia.Et de hac loquitur ſupra fen. prima capitulo de ſignis ſumptis ex grauitate & leuitate capitis.ubi dic grauitas capitis ſignificat ſupra materiā de hac ēt loq̄t ſupra fen.p⁸.capi.đ ſignis uꝑibus oſtēdēribus ſpēs ſode.cū dic ſigna facte a cōplōib⁹ puris ſunt ētētō cōplō nū illarū cū ꝓuatione grauitatis.ecce qđ Aui.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 126 sur 455

ex ꝓpatione humorū arguit priuationez gra uitatis.& semp.A.i signis cuiuscūq; humoris illo.ca°.ponit signa a grauitate. ¶ Sciēdū ta mē qđ differūt grauitas.i.pōderositas ex đ fectu ꝓncipii.& illa que ē ex pōdere materie quia illa q̄ est ex.pōdere materie sentiē.& si membrū nō tendit motū eo oi quiescente hu mor iprimit suā grauitatē.sz grauitas que ē đfectu prīcipii motiui uel retētiui sentiē i mo tu ut cū homo uult mouere &.nō pōt.Vnde Gal.z°.pnosti.7°.comento.Significatio infir mi super grauitatē suorū membrorū est qñ conaē motū cū uoluntate.& grauitas curium đclaraē quādo conaē surgere & ābulare &c̄. ¶ Sciendū ēt qđ licet omnis materia humo ralis prius i membro faciat grauitatē i.pōde rositatem.tñ i hoc est ordo.qa materia colori ca cū sit.leuior minus pōderat.Flegmatica au tez &.melācolia sunt magis pōderose.Vñ.A. loquens de signis colerice materie sa.ientis so dā pallegato ca.dicebat grauitas i ea est mi nor.qūo aūt melāconia & flegma se habeant ad inuicē diceē.huic aūt grauitati opponiē le uitas p subleuationē mēbri sursuz ab aliqua materia.l' p ꝓpationez grauitatis materie de q̄ ꝓpatione grauitatis loquiē.A i tribus ca pitulis supra fen.p.ª.de signis cognitionū cere bri absq; materia.res aūt in corpore nostro ex istens potens facere mēbri subleuationez u.l ñ grauitatē est uentositas.& iō ipa non facit grauitatē.nisi forsan esset cū ea grossities.qa paruā faceret grauitatē.& de hac leuitate.i. grauitatis ꝓpatiōe loquiē Aui.capitulo đ sig nis sode.cum diē.Cū ea que facta est a uento sitatib⁹ minoraē grauitas.& subdit qđ i uen tosa nō est grauitas. ¶ Vlteri⁹ sciendū qđ ls grauitas.i.mēbri pōderositas.& leuitas sibi opposita distīguanē a grauitate q̄ est motus tarditas.& a leuitate q ē motus uelocitas.tñ membri pōderositas & ꝓpatio pōderositatis iuuāt ad uelocitatē & tarditatē mot⁹.Si eniz mēbrū est ponderosuz est aptū grauiter mo ueri.& si mēbrū nō est pōderosum est aptū uelociter moueri.Et ido auctores đ istis gra uitatib⁹ & leuitauitatib⁹ faciūt sermōes mix tos q ad utrūq; possūt trahi. ¶ Exqb⁹ appa ēt q hūor disponēs ad uelocitatez mot⁹ est ma xie colera.qa p calidū uigorat agēs & p siccū dispōit patiēs.hūor aute q maxie ad tardita tē mot⁹ dispōit est flegma.qa sui frigiditate debilitat calidū mouēs.& sui humiditate la xat mobile & idisponit.melīa uero.quasi me dio modo se habet.nā frigiditate debilitat a gens.sed siccitate disponit patiēs. Sed qa mo tus plus dependet ab agente q̄ a patiēte.iō melācolia plus tēdit ad faciendū grauitatē i motu q̄ leuitatez.sed minus q̄ flā.& isto mō loquebaē Aui.supra de signis materierū frigi darū cerebri cū dicit.Grauitas i materia fleg matica est aliquātulū maior.in melīca uero ē grauitas minor.Sed si accipimus grauitatez .i.mēbri pōderositatem tūc humor p se ma gis pōderosus est materia melīca.deinde fleg matica ultio colera.& de ista pōderositate l' grauitate loquebaē Aui.ifra fen.i4.ca.đ apo stemate duro i epate.cū dixit.Significat ipm uehementia grauitatis ualde.& tñ ñ dixit h° i flegmatico apostemate.g° plus cōuenit face re grauitatem melīe.& hoc p se q̄ flāri.Dico aūt p se qa p accidens flegma posset pl⁹ face re grauitatē.s.q̄ est per uirturis đfectū.qa cū sit frigidior humor magis debilitat uirtutez sil'r magis relexat uilos quibus cōtineē mem brū ēt ipz magis multiplicaē i quāto q̄ melīa & iō si melīa & flā aggregētur i mēbro cui⁹ suspensio sit p panniculū ad quem illi hūores ñ attingāt sicut apparet in epate.tunc melīa maiorez facit grauitatez q̄ flā.Si aūt illi qui tenent membrum attingantur ab his humori bus.quia flā plus infrigidat & relaxat pōt facere apparere maiorē grauitatē q̄ melāco lia.& iō pl⁹ pōderat i oculo flegma q̄ melīa ut in sequēti capitulo.Ista tamē diciē ponde rositas p accidēs.Possemus igiē diceē qđ pō derositatē ꝑpe dictā que ēt in quiete sentiē plus facit melīa q̄ flā.Sz pōderositatem non sic ꝑprie dictā q̄ sentiē in motu plus pōt fa cere flā. ¶ Omnibus his ꝑmissis oz itelligeē qđ leuitas & grauitas motus.i.uelocitas & tarditas habēt mansiōes Est eni aliq̄ ueloci tas motus.i.uelocitas & tarditas habēt man siones ē eni aliqua uelocitas motus itē sa ual de.& aliqua uelocitas remissa.& ita de tardi tate ē dicēdū. ¶ Ad ꝓpositū igiē applicādo sermonē.A.ad oculū sānū.dicemus qđ loqē de uelocitate & tarditate mot⁹.cū diē.an sit leuis.i.uelox.an grauis.i.tard⁹.& huiusmōi ratio ē nā i homie sano ꝑpe ñ ē grauitas ul' leuitas p corpa humorū.uel p uentositatem uel p defectū uirtutis.omnia eni ista facerent eū egrum uel neutrum.hic tamē locus esset speculatiōis.Et ideo Gal.in tegni dicebat.Et moueē faciliter & frequēter.Ex quo uult qđ ista facilitas sit differētia mot⁹ q̄ ē uelocitas. leuitas g° & grauitas & mot⁹ oculi i homie sano ē ex cōueniēti ꝓportiōe motiē tis ad mo tū z^m.magis & min⁹.z^m q̄ sanitas hz latitu dinē Si g° ocul⁹ leuis & uelocis mot⁹ ē & sit uelocitas multa signficat fortitudinē motoris g° significat calorē & dispōnē bonā i passo. ergo siccitatē aliquā.& ideo oculi cito mobi les significāt deceptores et calidos secūdū phy

fonomiã.ut.5°.almansoris .ubi Albertus ala manus.uelocitas enī ē ex siccitate colerica.Si autē uelocitas sit in motu lz non multa potē rit alterū istoꝝ disiūcti significaē.s.uel calorē aut siccitatē & rō qa pōt oculus ēē humidus uł nō siccus.& tamē i eo ē mult⁹ calor.& ad huc mouebiē uelociter.licet non ita sicut si ibi esset siccitas.Similiter oculus ex siccitate pōt esse abilissimus ad motū.& ideo nō existēte multo calido erit leuis.i.uelocis motus.¶ Ex quib⁹ apparet q̄ per mot⁹ uelocitatē significamus de tribus complōibus.s.de calida & sicca.uel calida solū uel sicca solūz.id aūt qđ ponit differentiã inter uelocitatez oculi i motu factã a solo sicco.& factam a calido solo erit tactus qa uisa uelocitate motus inueniet oculū aut calidū sine humiditate & leuitate.aut sic cū durū sine caliditate.& hoc ē qđ Aui.uolu it cū dixit.q̄ tactus discernet ipsius.¶ Eodē mō grauitas.i.tarditas motus.si sit multa significat frigiditatē & humiditatē.sed si ñ sit multa poterit alterū istorū solum significare. humidū enī solū poterit in motu facere grauitatez & frigidū solū.& tunc debet ēt itelligi qđ tactus discernat.& iō Aui.dixit & uoluit per illū modū loquēdi q̄ ubi prio posuit aut intelligaē ēt & ubi uero secūdo posuit & itelligaē ēt aut.¶ In oculis aūt egris uel neutris possum⁹ significaē ex duplici grauitate & duplici leuitate.Prio quidē ex leuitate & grauitate secundū qđ sunt diuersitates motus i uelocitate uel tarditate.& hoc super mala complōe cuiz materia uel sine materia.Nam si oculus habet malaz complesionez sine materia.& mouetur uelociter signat aut caliditatem & siccitatem.aut caliditatē tantū.aut siccitatem tm̄.Si aūt oculus mouet tarde.significat aut malam cōplōnez frigidā & humidā.aut frigidā tm̄.aut humidā tm̄.& horū causa apparet ex supius dictis.Eodē modo ē i significando malas cōplōnes cū materia.Nā si egritudo oculi ē materialis & uelocitet mouet.significat qđ ē calida.Vñ Aui.supra fen.p⁸. ilo ca°.Significatio aūt oculi.dicit.plurimū mobilis significat ifl̄atiōez & caliditatē & đmoniacū.Si autē tarde mouet significat qđ est fl̄a.si aūt q̄si minus tarde mefia significatur Si uero mi⁹ uelociter possz significari sanguis ¶ Caderet tamē hic dubitatio utrū oculus eger possit esse uelocioris motus q̄ ocul⁹ sanus.q.iter omnes sanos oculos est uelocioris motus.Ista tamē dubitatio faceret nos rediē ad ardua ꝓncipia medicie.Et iō psuasiue ad ꝓsens dicēdū qđ duplex ē mot⁹ uelocitas.Vna ordinata & pdurās.& ista ē itēsior i oculo sano ꝓpter uirtutis fortitudinē.Alia ē uelocitas iordīata.imo ipetuosa & q̄si ñ pdurās & ista possz ēē maior i oculo habēte egritudinē calidā & siccā.sic dicim⁹ qđ fortior ē mot⁹ i frenetico.q̄ i sano.¶ Dico secūdo q̄ leuitate & grauitate secūdū q̄ sūt differētie corporis mobil.i.secūdū q̄ dicūt pōderositatē possum⁹ signiſicare i corporib⁹ ifirmis secūdū oculos. illa aūt grauitas erat duplex.Vna que fiebat defectu principii motiui.ista autē grauitas si appareret i oculis significaret defectū neruoꝝ uel musculoꝝ sustentātiū.& tot ēs significaēt a quot causis.ille defect⁹ proueniret .de quo posteri⁹ apparebit.Leuitas aūt q̄ uere illi grauitati opponitur que ē bonitas dispositionis principii reperitur uel experimur in homine sano.& ideo non reperiē proprie.ergo nisi forsan in fieri ut in conualescente.qui iudicaēt se sētiē oculū sibi i motu & sustentatōi meli⁹ obedire.¶ Alia autē ē grauitas que ē dispositio pōderositatis ex aliquo qđ in mēbro existit.& p tales pōderositatez signamus diuersas materias.Nā si oculus ēt inquiete multū pōderat signat mefiaz si minus illo fl̄a signat si adhuc minus colerā.qa istū ordinē habent humores isti inesse pōderosos.Leuitas autē grauitati huic opposita ē tribus mōis imaginabilis .Vno mō p ꝓuationē ois materie grauātis.& ista cōicat cū sanitate uł cū egritudine sine materia.Alio mō p presentiā alicui⁹ materie ñ grauātis.imo forsan ipetu subleuātis. sicut ē uētositas subtilis.Tertio mō p minorē grauitatē respectu magne.qūo diceremus q̄ ex mefia stare i oculo sentiē pōderositas mag⁹ Sed ex colera sentiē leuitas.i.ualde minor pōderositas.Exfl̄ate uero medio mō.nisi p accidēs faceret maiorē ponderositatē.ut supꝫ declaratū fuit.¶ Ad sciendū igiē hos tres modos leuitatis.oz qđ curras ad alia signa cum saltē primus modus ñ dicat aliquā unā rem. ¶ Ex qbus omnia supius in cōtrariū iducta soluūt hic tamē attēde qđ nō est curandum si aliqs cauillans uellet qđ differētia grauitatis mēbri que ē pōderositas ex ꝑte principii motiui reduceret ad differētiā motus.et uocaret tarditas mot⁹.¶ Vltimo uero attende q̄ sicut p uelocitatē & tarditatem de complōne oculi iudicam⁹.ita p frequētiā & raritatē sit cōpar tarditati.¶ Secundo circa istam ꝑtem dubitaē.utrū motus oculi sit uolūtarius & naturalis.& sic itelligēdo đ palpebra.Et uidētur qđ sit naturalis.ex Arx.z°.đ pulb⁹ anima. illo.ca.& homines.ubi ad litterā dic̄ loquens de motu palpebroꝝ.non ex electiōe sz natura facit.¶ Amplius ille motus ē naturalis qui fit sine cōsilio & deliberatiōe.sz motus oculi ē talis.ut apparet.maior est nota.qa in hoc

differt naturale a uolũtario. ¶ In contrariuꝫ primo qa ille motus ē uolũtarius q̃ ſ..t nobis uolẽtibꝫ. ſꝫ talis ē oculi motꝰ ſaltē e i ſemp cuꝫ uelimꝰ mouere. oculuꝫ. iſtā rõnem addu cit Gl. 4°. d̃ utilitate particulaꝝ. ca° d̃ muſcu lis mouẽtibꝰ palpebras ad probãdũ motum palpebraꝝ ēē uoluntariũ ¶ Secundo motus eſt uolũtariꝰ qui fit cum organo uolũtario. ſꝫ motus oculi eſt huiuſmõi fit. enim cuꝫ muſcu lis ſed muſculi ſunt organa uoluntarii motus .ut Gal. in libro de motibus liquidis. & priº de iuuamentiſ ca° 5°. & primo de interiorib9 pe nultimo capitulo ¶ Itẽ ꝓbãr ꝙ ñ ſit motꝰ naturalis. nam tunc oculo clauſo nõ aperiretur hoc autem eſt falſum ꝓbãr. nã qd̃ naturaliter mouetur ad aliquẽ finẽ mouer. ꝓpter aliquã diſpoſitiõeꝫ ſibi contrariã quã querit dimite re. & ideo acquiſito fine nõ retrocedit ab illo. ut Auic. ponit 9° metha. 2° ca. Et declaratur per exẽplũ. graue enim mouer deorſuꝫ & ibi quieſcit. ſi gº oculꝰ naturaliꝫ moueat tũc quã do ad unã ptẽ mouetur non recedit ab illa.

¶ Ad hãc dubitatiõeꝫ ē cõis reſpõſio medi corũ. ſuper qua conat Gal. in libello de moti bus liquidis. ꝙ motus ab anima ꝓcedẽs ē tri plex. Vnus q̃ eſt ſimpliciter naturalis. & iſte fit a uirtute ſimpliꝫ naturali ñagẽte cognoſci tiue & fit cũ organo naturali ut cum uilo ñ ut ſentiẽte. & eſt ad nature finẽ ſicut attractio chili ab epate. Virtus enĩ epatis attractiua ñ ē cognoſcitiua. uilus enĩ ſaltē ꝓprius uene nõ eſt ſentiẽs uel mouẽs ut cognoſcẽs & finis re ſtauratio. Alius eſt motus ſimpliꝫ uolũtarius ſicut motus deambulationis q̃ fit a uirtute co gnoſcitiua ut ab extimatiua uel a uolũtate pº extimationẽ & deliberationẽ. fit etiã cũ mu ſculis q̃ ſunt iſtrumenta uolũtarii motus. & fit ad finẽ q̃ eſt uolũtatis executio uel aliqd̃ extra. ¶ Tertiº ē motus medius & tũc medi ci dicũt iſtũ eſſe duplicẽ. qa motus iſte mediº ē ab extremis cõpoſitus. Aut gº ē medius q̃ fit uirtutibus duabus & duobus organis ad eũ cõcurrẽtibus ſic ē motus trãſglutiõis ubi cõcurrit uirtus aĩata & naturalis. & organũ aĩatũ ut muſculi i ꝓncipio meri & organum naturale ut uili eiuſdem meri. Aut dicit me dius qa q̃uis cõcurrat una uirtus. ſ. aialis & ſuũ organũ. tñ modus motus ē naturalis ſicut mõus anhelitus. nã ipe fit a uirtute cerebri. et ſignũ qd̃ dat a medicis ſup hoc eſt. qa inciſo neruo q̃ uenit ad pectus ceſſat hic motꝰ. fit ẽt ab organo uirtutis aialis. ſ. a muſculis pecto ris uel dyafragmate q̃ muſculus dici põt. ta mẽ iſte motus. qa fit ſine deliberatione. ut ap paret in ſomno dicit motꝰ medius. unde uoca tur a medicis motus uoluntarius de ſecunda itẽtione i. nõ uere & pº uolũtarius. ¶ Dicũt igit̃ qd̃ motus oculi & palpebre nõ ē uolũta rius pª. intẽtione. nec naturalis pª. itẽtione & uere. ſꝫ ē medius. nõ quidẽ medius quia ibi duo organa & due uirtutes cõcurrãt. ſꝫ ſolũ cõcurrit uirtꝰ aialis & iſtrm̃ eius ut muſcu lus. tam ē qa nõ premeditãtibus nobis immo nolentibꝰ oculi mouent̃ in hoc participant de natura motꝰ naturalis. ſꝫ etiã quãdo uolumꝰ moueamꝰ. ex hº ergo motus oculi dicit̃ uolũ tarius de. 2ª. itẽtione. ¶ Cauſaꝫ autẽ quare nõ obſtãte ꝙ uirtus uolũtaria aialis moueat tamẽ ſine noſtra uolũtate fit talis motus. co nant̃ cõiter aſſignare medici qd̃ hº ē propter iſtãtem neceſſitatẽ que cõtinue mouet agens ad finẽ. ſ. ad mouẽdũ. Vnde Gal. in comento Affoꝝ. appopl'iaꝫ ſoluere. 2m trãſlatiõeꝫ gre cam. uolẽs ſaluare. qũo nõ impntibus nobis motũ anhelitus factuꝫ a uirtute animali tam̃ ab ea fiat dicit ſic. Vidẽ autem fieri hº ꝓpter neceſſitatẽ reſpirationis erigentis ipſaꝫ q̃ in neruis uirtutẽ ad actũ & ꝓpter demuꝫ ſepi us omẽs muſculi in appopl'icis agũt q̃ mouẽt toracẽ. Et dicunt etiã medici qd̃ hº nõ eſt mi rãdum uidemus enim ꝙ aliq̃ diſpõ i mẽbꝝ acquiſita per cõſuetudinẽ que ñ mouet i rõe finis. ſed ſicut diſpõ eſt cã qd̃ motus qui fit a uolũtate fiat ſine cognitione & ꝑmeditatione ſicut apparet i cõſueto citariꝫare q̃ eo loquen te cũ alio citariꝫat. & ſicut appꝫ in ſacerdote qui mouet mãdibulas ut cantet pſalmos & ali ud imaginat̃ ut cõcubinaꝫ. ergo multo magis preſens neceſſitas q̃ mouet in rõe finis erit cã qd̃ motus q̃ ꝓuenit a uirtute aiali proueniat ẽt aliquãdo ſine uolũtate. & talis eſt motus o culi. motus igit̃ oculi eſt uolũtarius d̃ ſecũda intẽtione. ¶ Iſte mõus ſoluẽdi eſt apparens ſatis. & rhetoricus & fui cõtẽtus alias eo in tractatu quẽ de corde cõſtruxi. & poſterius ĩ aliis qõibus iſtũ mõuꝫ ꝓbaui. & ſecutus ſum i his uiã Aueꝝ. quã ponit. 2°. colliget ca. piº. d̃ iuſtrmẽtis mẽbroꝝ anhelitus. cuiꝰ tam̃ opinionis ipe nõ fuit iuentor. Et ẽ qd̃ motus palpebre ſit cõpoſitus ex motu naturali et uo lũtario. Vnde loquẽs d̃ motu anhelitus. dic̃. Et alii ſapiẽtes uolũt qd̃ ſit cõpoſitus ex dua bus uirtutibus. uidelꝫ uolũtaria & nõ uolũta ria. hº ē naturali & aiali. & hº inuenit̃ in mo tu pluriũ mẽbrorũ. ſicut i motu palpebre & oculi. ad ꝑſens tam̃ ñ ꝑſequor eã ¶ Ex qbꝰ cõtraria ſoluunt̃. Auctoritates enim & ratões q̃ ꝓbãt qd̃ motus oculi ſit naturalis. ꝓbãt qd̃ ſit naturalis ex ꝑte modi quo fit. qa ſine deli beratiõe quãdoq̃. Rationes uero q̃ ꝓbãt cuꝫ uolũtariũ cõcludũt qd̃ ſit uolũtarius ex par te uirtutis & iſtrumenti. & quãdoq̃ ex parte

modi.ut cū fit uolētibus nobis. ¶ Ad rōem .A.dicēdū qđ loq̄t đ motu ſimpliciter natu rali.ſicut ē motus elementoꝝ de quo hic non eſt ſermo. ¶ Et aliter ſubtiliter poſſet ſolui. ſꝫ taceat. ILLIVS uero cognitō ex uenis ei⁹ ¶ Superius Auic.docuit cognoſcēr oculi diſ pōes ex tactu & ex motu.hic docet eas cogno ſcere ex uenis.i.ex diſpōne uenarū.& dīc.qđ ſi uene ſunt groſſe & ē. ¶ Ad hui⁹ ꝓpis itelle ctū cōſiderandū ꝙ cum uena ſit quoddā cor pus concauū alterius contētiuū quēadmoduꝫ de artharia dicit Gal.in libello de differentiis pulſuū.nos cōſideramus in ea duos modos diſpoſitionum.Vnus modus eſt ex parte eius qđ continetur ſecundum ꝙ dicimus qđ uene ſunt plene aut uacue.Alius modus diſpoſitio nū eius eſt ſecundū ꝙ uena eſt lōga lata & ꝓ funda.& quantū ad hoc dicimus in uenis ocu li qđ ipe poſſunt apparere alte & late.& di cūr groſſe.& poſſunt apparere ſubmerſe uł depſſe et ſtricte et dicūr ſubtiles.ſiſt aūt poſ ſunt apparere late ſolū & q̄uis non ſint alte. & iſte uocāt āple.& poſſunt apparer ſtricte ſolū & poſito qđ nō ſint đpreſſe.& uocantur ſtricte.Q uāuis autē alii modi cōbinationuꝫ poſſent fieri .piſtos tamē itelligūtur & mo leſtū eſſꝫ narrar eos. ¶ Differūt autē modi diſpoſitionū uenaꝝ qui ſummūr ab eis z^m.ꝙ ſunt corpa longa lata & ꝓfūda.& mōi diſpo ſitionū q ſummunr ab eis z^m qđ corpora cōti nētia & cōcaua.Nā ē poſſibile qđ uena ſit al ta & lata dicta groſſa.& tamē nō ſit plena.ſi militer ē poſſibile ꝙ uena ſit ſtricta ł ſubtilis & ſit plena.q̄uis conſequar plus.qđ ſi ē lata uel groſſa qđ ſit plena.& ſi ē ſubtilis ſtricta ſit uacua.i.non habens de humido in ſe.tamē q̄cquid ſit ille diſpoſitiōes differunt ¶ Se cūdo eſt intelligēdū.diceret aliquis p°.quare non docuit ſignificare per alias diſpoſitiones uenarū.ſ.per caliditatem & frigiditatem.du riciē & moliciē.Secūdo diceret aliquis quare A.per diſpoſitioneꝫ uenarū non docuit ſignifi care ſuper complōnē calidā uel frigidā ¶ Ad huius ſolutioneꝫ cōſyderandum qđ quāuis uene ſequār epatiſ diſpoſitionem ſicut mem bri a quo aliquo modo ramificantur.& ideo uene de epate ſignār.tamē ipſe poſſunt ſigni ficare de cōpleſione membri.in quo fundatur ꝙa ſecundū eius complōneꝫ diſponi poſſunt Dicemus ergo ꝙ uenarū amplitudo & groſ ſicies.i.latitudo cum eleuatione ſignant oculi complōneꝫ calidā & humidā.nam latitudo & groſſitudo ſicut ab agente fiunt calido.ſꝫ ca lidum ñ poſſet materiā extendere ſi eſſet ſicca ergo requirr humiditas apta expāſiōi ad cir cūferētias.& ex hoc fit uena lata & alta & ſic groſſa.uel ſolū lata & ſic dicīr āpla latitudo g° & groſſicies uenaꝝ ſignificat caliditatē & humiditatē ergo ſubtilitas uenaꝝ q̄ groſſiciei opponīr & ſtrictura que opponīr āplitudini ſignicāt frigiditatē & ſiccitatē.ſignificat g° frigiditatē n potentē materiā extēdere.ſigni ficat ſiccitatē que ꝓhibet extenſionē.Et hoc ē ēt qđ Gal.uult i tegni.ubi ꝓ uenas laras ſup caliditatē complōis oculi docet ſignificare.Et generałr ēt h° uult.z°.de complōibus.4°.ca. ubi dicit.Cuius uene ſunt āple ē i natura ſua calidus cui⁹ uene ſunt ſtricte eſt in natura ſua frigidus.& illud ideo qm caliditatis ꝓpras eſt dilatare uenas & aperire Idē ſentit.A.p° can.fen.z^a.de ſignis complōnum.Vñ in tegni tractatu.z°.dicit Gal.āguſtia frigiditatis ē ſilia.āplitudo uero caliditatis. ¶ Sꝫ dicerꝫ ali q̄s quare ñ docuit ſignificare p.lōgitudinē ue narū ¶ Dicēdū qđ ſorſaꝫ đdit itelligi.Vł di cēdū aliter qđ logitudines uenarū uidentur eſſe z^m.longitudinē membroꝝ ad que debēt ire in oibus uel in pluribus.& iō ex h° auctо res ñ curāt ſummer ſignū ¶ Secūdo diceret aliq̄s.poſſꝫ ne p uenarū latitudinē ſignificari ſola caliditas uel ſola humiditas.Dicēdū ꝙ ꝓ manifeſtā latitudinē & groſſiciem uenarū ſi gnificam⁹ caliditatē & hūiditatē.q̄a ipa ñ poſ ſet ſic eſſe manifeſta niſi cōcurrerēt ꝓncipiū ef ficiēs & materiale utrūq̄ habūdanter.ſꝫ per groſſiciē & amplitudinē minorē poſſem⁹ ſup altero ſolo ſignificare.uel caliditatē ſolā cum temple humidi.uel humidū habundās cū tē pie caloris.& itelligar ſ.militer đ ſubtilitate & ſtrictura. ¶ Ex his ad argumēta.ad ꝓmū dicēdū qđ amplitudo & ſtrictura uenarū & ſub ilitas & groſſitudo ſunt diſpoſiōes uenis ꝓpe.ſꝫ duricies & mollicies & calliditas & frigiditas ſunt cōes toti oculo.Vñ ſub ſignis ſumptis a tactu cōphēdunr. ¶ Ad ſecūdū di cēdū qđ A.dedit itelligere.Cā aūt que mo uit plus Aui.ad explicādū humiditatē & ſic citatē q̄ calliditatē ē.q̄a āplitudo & groſſi cies & ſubtilitas & ſtrictura cū ſint q̄da hu midi paſſiōes.q̄a ſunt extēſiones uel contra ctiones imediatius depēdet ab humido & ſico ſicut a pricipio immediate .ſed a calido & fri gido mediatius. & ſicut a pricipio extrinſeco mouēte ¶ Vlterius circa iſtā partē eſt iteligē dū per hoc qđ dicit.aut plene ſignificat multi tudinē materie.q̄a plenitudo & uacuitas ue naꝝ non habꝫ ſignificare imediate ſuper oculi complōne calida uel frigida uel alia .ſđ pleni tudo ſup materie preſentia ſiue ſit humoraliſ aut uaporoſa.& uacuitas ſup materierū ꝓua tionē & ideo Auic.dixit qđ plenitudo ſignifi cat multitudinē materie. ¶ Conſyderādū ēt

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 130 sur 455

qđ ex hoc ſigno poſſum⁹ ſignificare ī oculo ſa
no & ī oculo īfirmo. ī oculo qdē ſão ſup cōplō
ne calida ul' frigida ſ'ſicca ſ'hūida. ut ſi uenas
habz latas & groſas naturaliter ſignificat cali
dā & humidā cōplōnē. & ſi habet contrariā
ſignificat frigidā et ſiccā. In oculo aūt egro ma
xime ſignificamus per uenarū plenitudinem
uel uacuitatē ut apparebit poſ¶COGNItio
uero illius ex colore ipius. Hic docet cognoſce
re oculi diſpões ex parte coloris. ¶Circa quā
partē eſt itelligendū qđ color in oculo eſt du
plex. Vnus color uerus qui ſup cōiūctiua ap
paret. Alius eſt color q ñ eſt ſic uerus factus
per radiorū reflexionez. & iſte apparet nobis
i toto ſpacio cornee. mō ſermo Aui. ñ eſt de co
lore facto p radios. quia ille ñ fit ꝓprie a pre
ſentia quatuor humorꝝ. ſed ſermo eius eſt de
uero colore q ſuper cōiūctiua apparet in homi
bus ſanis. & ſup toto oculo i egrotantibus q
buſdā. quia iſti colores fieri poſſunt a domio
humorꝝ. ¶Ex quib⁹ dictis apparēt duo. Pri
mo qūo ex colorē ſignificamus. qa ſi uideo ocu
lū rubeū ſignifico ſanguinē. Si uero euz citri
nū ſignifico cole'am. Si pōbleū. i. albū cū aliqua
obſcuritate ſignifico ſ'a. Si ſuſcū. i. tendentem
ad nigredinez ſignifico mel'am. ¶Secundo ap
paret ī quibus oculis ſignificamus. quia taz ī
ſanis q̄ ī infirmis ut notū eſt. ¶Sciendz tñ
qđ aliquādo una materia cui medicus dz pri
cipaliter iſiſtere eſt p accidens cā colorādi ocu
lū alio colore q̄ ſit illius materie color. ſicut cū
eſſet ī oculo aliq̄ materia' crociſſima colerica
uel melācolica ex qua ꝓpter dolorē traheret
ad oculū multus ſanguis & crederet materia
eſſe ſanguinea q̄ principaliter ledet cū tamen
nō ſit attēde ergo illđ. ¶Sermo uero ꝓlix⁹
de coloribꝫ oculorū fiet ī tractatu 3°. & ibi q̄
reſ utrū ocul⁹ ſit colorat⁹ & qūd. ¶SED CO
GNITIO ex figura ipſius eſt. Hic docet co
gnoſcere oculi diſpoſitiōez ex figura. ¶Circa
quā ptē diceret qs primo. que eſt bonitas ī fi
gura oculi. ¶Secūdo diceret aliquis. quam
diſpoſitionē ſignificamus p bonitatē & mali
tiā figure. ¶Ad ꝑmū dicēdū z^m. nr̄os aucto
res qđ naturalis oculi figura eſt rotunda. Vn
de auctor ſpectiue dicit. Oculus quātitati
capiende nō cōgrueret ſi rotūdus nō eſſet qđ
etiā demōſtratiue ibidez deducit comētator.
¶Ad ſecūdū dicēdū qđ malitia figure habz
duo ſignificata. Vnū imediatū & hec eſt mala
cōpoſitio oculi. ſiue naturalis cū qua ſtat ſani
tas nūc. ſiue egritudialis & uocat⁹ morb⁹ ī cō
pōnali natura. & iſta bōa figura oculi ſanitatē
i compoſitione idicat. Aliud & ſignificatū me
diatū. & iſtud ē defect⁹ uirtutis iformatiue
in prima generatione. Cū enī uirtus informa
tiua ſit illa a qua mēbrorū figurationes ꝓue
niūt. ſicut & alie nature organice. ut ſummit
ab. Auic. p°li° fen p^a de uirtutibus. z° cap.
g° ſi oculus male figurat⁹ ē informatiue uir
tutis ſignificat defectū. Si aūt oculus hz bonā
figurā ſignificat iformatiue bonitatē. & hoc
eſt qđ A. dicit. bonitas ſue figure ſignificat
fortitudinē i creatione & per conſequēs i for
matiue. qa illa eſt que creat. & malicia ſignifi
cat contrariū. uirtus autē informatiua cū ca
lore naturali operat. ut comētator 7° metha.
comento. 3i. g° bonitas figure & forme ſignifi
cat ī oculo complexionē uel tēperataz uel ca
lidā. malicia autē figure ſignificat defectum
iformatiue. & tot pōt ſignificare modos male
complōnis quot qualitates poſſunt uirtutem
informtiuā impedire. quātus autē omnis qua
litas poſſit ꝓportionare organū uirtutis ī
formātis tñ pricipaliter frigiditas illā ipedit
ſicut ipſa pricipaliter cū calore operat. ergo fi
gure malicia uidet plus ſignificare defectum
caloris i oculo. licet etiā alios modos malatuz
complōnū poſſit ſignificare. ¶Sed circa iſta
dicta tu dices. iſta dicta arguūt qđ oculi figu
ra ſignificet ſup complōem ſubiecti uel iſtru
mēti ī q̄ eſt uirtus iformatiua qđ eſt ſperma
ñ tñ arguit de oculo. ¶Dicendū qđ complō
membri ñ ſolū dependet a materia ex qua fit
una ex ipreſſione qua facit agens. ¶Ex qb⁹
appz qđ iſtud ſignū pōt applicari ſano ocu
lo i ſignificando diſpões complōales uel com
pōnales. Sz ī oculo nūc egro ñ poſſum⁹ eodē
mō applicare quia ſi ex tempe fiat i oculo ma
la figura. hz ex hoc nos ſignificemus morbuz ī
compōe. t egritudinē complōnalem ñ poſſū
mus ſignificare niſi iquantū illam malaz figu
ram reduceremus ad talem humorē qui fecit
eam. ¶Sz diceret aliquis q̄ figura oculi ē pe
ior. Et dicendū tam lōga q̄ lata uidetur eſſe
equaliter mala. quia equal'r diſtat a ꝑfectiōe
rotūdi. Si ergo aliquis oculus cēt in ſua figu
ra. minus malus eſſet ille q parū a rotundita
te recederet & i h° eſſent neceſſarie dmōſtra
tiōes methaphiſice i diſtāriis figurarū. & iō
obmitto. DISPOSITIO aūt magnitudinis
¶Hic docet ſignificare per oculi quātitatez
& dic. qđ a quātitate oculi magna uel parua
ſummit ſignificatio ſup capite magno ul' par
uo. ¶Ad cuius intellectū eſt cōſyderandum
ſicut ſummit⁹ a Gal. in tegni. & ſup^a ab Aui.
fen. p^a. magnitudo & paruitas capitis diuerſi
ficāt in ſignificando z^m. ꝓportiōez & ꝓpor
tiōez eis additā. Si enī caput ſit magnū & cū
bona ꝓportiōe ſignificat materiā habūdātez
& iformatiuā fortē. Si uero caput ſit magnū
& male ꝓportiōis ſignificat materiā habūdā

tē & ī formatie defectū. Caput uero paruū ꝫ oīno sit malū. tamē si ē cū bona ꝓportiōe minus malū significat q̄ si ē cum mala ꝓportione. Ita ēt est ꝺ oculus suo mō. Si enim oculus sit magnus & bōe ꝓportōis significat fortitudinē uirtutis īformatiue & materiā exuberātē. Si aūt sit oculꝰ magnꝰ & male ꝓportiōis significat habundātiā materie & defectū iformatiue uirtutis. ¶ Ex quibꝰ apparet quā complōnē significamꝰ ī oculo ex magnitudine. qa si est magnus & bene proportionatus significat complōnē calidā & humidā. calidā quidē qa significat uigorē informatiue uirtutis. & humidam quia significat materiaꝫ multam uel significat caliditatem solam cum temperantia humidi uel humiditatem solam cum tēperātia calidi et hº si magnitudo oculi parū recedat a temperamēto Si aūt oculus sit magnus & male ꝓportiōatꝰ significat complōnē humidā ī oculo. qa significat materie exubērātiā. sed quia defectus fuit iformatiue significat ex hoc complō frigida. oculus gº magnus īproportionatus significat complōnēꝫ frigidā & humidam. ¶ Tadeus uero uult q̄ possit significare complōnem calidaꝫ & humidā & alias cōplōnes. ¶ Notādū tamē q̄ duplicē cōplōnēꝫ possumus imaginari in oculo. Vnaꝫ q̄ seq̄t cū ratiōe materie zᵐ. se. & ut sic oculꝰ magnus male ꝓportiōis pōt esse calidus frigidus siccus & humidus simpliciter uel cōpōsite. qa materia multa ex qua oculus magnus est factus potuit esse cōplōnis calide. Aliā cōplōnēꝫ imaginamur ī oculo siue alio modo ex dispositione materie relate ad agens. & ut sic materia apta extendi ē materia huiusmōdi ꝫ nō bene formatꝰ maxime defectu agētis. ꝺficit aūt ut plurimū a frigido. ad frigidū & humidū frigidā & humidā cōplōnēꝫ ut plurimū arguit ¶ Ex quibus dictis multe istantie q̄ possent fieri soluunt. Q uāuis tamē si qs uellet subtiliter speculari posset ꝺfēdēt q̄ materia multa nisi sit humida nō possit trāsmutari ad oculū magnū. ꝫ esset sermo nimis plixus. His habitis de oculo magno. dicēdum eodē modo de paruo. Si enī oculus sit paruus & bene ꝓportionatꝰ significat paucā materiā & exhꝰ sicā & qa ē bene ꝓportiōis significat uigorē iformatiue & cōplōnēꝫ calidā. oculus igit̄ paruꝰ ꝓportinatus ē calid & sicce complonis. si aute sit paruus nō bene ꝓportionatus ſignificat frigiditatē & siccitatē ut satis patet. & eodē modo intelligat ꝺ oculo paruo sic de magno q̄ ex parte nature materie zᵐ. se pōt esse cōplōnis calide frigid sicce & humide. ꝫ ex parte cōplōnis quā habꝫ ex dispositiōe materie respectu agētis ē sicut ꝓus dictū fuit. Sꝫ diceret aliqs que ē ꝓportio ista quā debet habere oculoꝝ magnitudo uel puitas. ¶ Dicendū q̄ quadruplicem proportionē oculi possumus accipe ad quā oculus magnus uel paruꝰ pōt compari. Vna est ꝓportio ad orbitā uel ad fōteꝫ in quo est. qa in eo debite situet ñ ꝓminens nec nimis pfundus. q̄uis ꝓfundatio pro uisu plus laudet q̄ eminentia. Vnde Aꝝ. ꝺ historiis animalium pº. ca. 4º. Oculi qui intus maxime acutissimi uisus in oibus animalibus ¶ Secūda ꝓportio est ad figuraꝫ qua sit debite figure. ¶ Tertia ē ad caput qa sit secūdū istā magnā magnitudinē & paruitatē. Ex hº eni significat iformatiue bonitas. ¶ Q uarta ē ad opatiōes. & hoc certificat totū. qa sit bene uisiōis oculus eni in q̄titate magnus uel paruus bñ ꝓportionatus in dictis quatuor rebꝰ cōmendatur ¶ Sed consuecuit queri. quare caput paruū ex toto uituperat. oculus aut ē paruꝰ non. ¶ Dicendū. q̄ cerebruꝫ paruo existent capite nō potest in suis uentriculis esse spiciosū. et cuꝫ sit multoꝝ ab eo ortoꝝ pricipium non potest bene principiare illa eo existēte paruo. Vnde Haly in tegni tractatu. zº. ci. comento ubi dicit. Causaꝫ. quidē in uituperatione sua qua uituperauit paruitatē cerebri iā permissimus qm̄ ipsuꝫ est radix nuche & neruis &c̄. Et de oculis subdit. Oculi aūt sunt rami & non sunt radix non gº nocet paruitas eorū quādo est cuꝫ proportione & bonitate ī uisibus &c̄. ¶ Vlterius scendū q̄ si consyderamus hoc signū maxime significat in corpori bꝰ sanis In corporibꝰ. n. egris nūc p quātitatē oculoꝝ aliter significamꝰ. s. secūdū q̄ sunt puri ficati & etiā extenuati uel ingrossati. ut apparebit in capitulis particularibus. ¶ Sed dubitabat quis oculus sit melior an puus an magnꝰ f̄ mediocris. Videt q̄ magnꝰ. nā Gal' ī tegni laudat eū dicēs. quod significat substantiam materie ex qua facta sunt excrata. i. bone complōnis. ¶ Itez oculus est melior q̄ est aptus plura uidere. ſz magnus ē huiusmodi. qa plurib' lineis uisualibus occurrētibꝰ ē expositꝰ. ut notū ē. ¶ Videt q̄ oculꝰ paruꝰ sit melior auctoritate Aꝝ. pallegata pº. de historiis aialiū. Itē Rasis. zº. cōtinētis ubi laudabiliores oculi sunt pui pfūdi. ¶ Amplius ille oculꝰ ē melior qui nō impedit a lumine in sua uisione. ſz oculus paruus ē huiusmōi. qa paruus ē ut plm pfundus. & sic nō disgregatus a lumie exteriori sicut uidemus q̄ homo de die in puteo stās uidz stelas. ut cometator pspectiue ppone nona. & Aui. cº. ꝺ naturalibꝰ. pticula tertia. & Aꝝ. 5º. ꝺ generatiōe animaliū. & cā ī hº ē qa nō disgregat uisus a lumie ¶ Vē q̄ oculꝰ tēpatus ī quātitate sit melior. quia

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 132 sur 455

fortitudo uirtutis ſtat cū tēpamēto cōplōnis. ut Haly.i regni tractatu.2°.99.comēto.ergo eadē rōe cū tempamēto compōnis. ¶ D.cēdū eſt ad h° qđ ocul⁹ debite magnitudinis ꝓportionatus ī figura & poſitiōe.qa ñ ſit nimis intus nec nimis extra.eſt melior ꝓbatur p°.per Aꝝ.de generatōe aialiū.5°.2°.ca.ubi dicit.medium multi & pauci humidi optimus uiſus.ſz oculus medius i multo & pauco humido eſt mediocris q̄titatis.qa q̄titas oculi maxie a q̄titate ſuoꝝ humorū depēdet.Idē ſentit Aꝝ.ꝓmo de hiſtoriis.4°.ca.ubi dicit.Oculorū autē hi qdem magni.hi quidē parui.medii autez optimi.hoc uult Aꝝ.i ſua maiori phyſonōia. ubi dīc.Q uicūq; oculos paruos habēt pulſilanimi referunt ad ſimiā.qui uero habent magnos oculos referūt ad boues.igit bene natū oz neq; magnos neq; paruos habere oculos.q cūq; habēt cōcauos malicioſi reducūtur ad ſimiā.qcūq; habēt oculos eminētes fatui ferūtur ad apparētiā et aſinos.q̄re neq; eminētiū oculorū neq; cōcauoꝝ oz ēē medius utiq; habitus dominabit. Et q̄uis phyſonomice dicat.nichilominus tamen naturaliter itelligit. Item Auic.p°.de animalibus;loquēs de oculo dicit. medius eſt bonus iter iſta. Idē uult Auicēna i ꝑſſu capituli.ubi dīc qđ medi⁹ i omni diſpoſitiōe harū ſpecieruz eſt equalis &c̄. hoc ꝓbatur ratione. Prīo ille oculus eſt melior q̄ ſignificat fortitudinez uirtutis generatiue & obediētiā materie.ſed oculus mediocris & ꝓportionat⁹ eſt huiuſmōi.g° &c̄.maior ē nota declarat minor. Nā fortitudo uirt⁹ ſignificat ex debita ꝓportione quā eū dicimus habere. ſed materie obedientiā ſignificamus quātitatis mediocritate.ex hoc enim nec ſignificamuſ multitudinē humidi impediētis agēs.nec pucitatē nō pfecte capiētis ſuā actionē.ſed coartātis eā. ¶ Secūda rō. ille oculus eſt melior qui ſignificat in cerebro tēperamētū.ſed oculus mediocris ē huiuſmōi.g° &c̄.maior ē nota. Nā tēpamētū ī cerebro ē bene diſponens oculū cauſatiue & ſignificatiue.qa cerebrū ē eorū principiū.ut Aꝝ z° de generatiōe animaliū.Sz minor ꝓpoſitio ē Alberti theotonici i cōmēto qđ fertur feciſſe ſup phyſonomia Raſis tertii tractatus almāſoris ubi Albertus dicit. mediocritas oculoꝝ tempamentū notat eſſe in cerebro.ex tēperata enī complōe cerebri ſequit perfectio uirtutū aialiuz & maxie rōalis. Vñ & morū uenuſtas. Et q̄uis ſermo alberti uideat eſſe ꝑticularis tñ n uſt uideā eū ꝓferre. ¶ Tertia rō illi ſunt meliores oculi q melius & pfectius habēt ſe in uidēdo.ſz ocul⁹ medi⁹ ꝓportional⁹ ſe habēs i aliis ē huiuſmōi. Naz oculus magnus de ſui q̄titate hz qđ plus ꝓminet nimis irradiat.oculus paruus econtra paꝝ irradiat.medius aūt medio mō Simil⁹ oculus paruus ſue puirati ꝓportionatus profūdior q̄ oculus mediocris hz hoc qđ ſtāte eq̄li ſitu.i.ñ moto capite multas res non pōt uidere.qa piramidales linee ipediunt.ne eū attingant a rebus lateralibus ſibi ſtātibus.lz lucez magis recipiat ſicut apparet ī riuis ſtrictis.ut Aueꝝ.colliget.3° ¶ Ex his ad contraria dicē dū.p° ad auctoritatez Gal.dicendus qđ ñ ſimpliciter collaudat oculos magnos.ſed magnos proportionatos reſpectu magnorū improportionatoruz. ¶ Ad rationē dicēdū prīmo negādo maiorē.plura enī uidere poſſet eſſe cū mala uiſione.Vel cōceſſa maio re.ad minorē dicē dū qđ ocul⁹ tēpatus ē aliter ſituat⁹ qđ nulla⁹ reꝝ poſſibiliū uideri impedit piramidal⁹ eū attingere.Vnde nec oſſa ſupcilii nec faciei ſibi ipedimētū faciūt.Si aūt oculus magnus ſit plus extra ꝓminēs nihil ꝓpterea addit ad recipe. ¶ Ad Aꝝ.dicēdū qđ loq̄t de oculo puo reſpectu magni.& ex h° dicem⁹ qđ ocul⁹ puus melior ē magno.ſi ſue paruitati reſpondet ꝓfunda ſituatio.Vnde Aueꝝ.3°. colliget. Qui habz oculos profundos remotius uidet. ¶ Ad rōnez dicēdū ꝓmo conceſſa maiori. ad minorē dicēdū qđ oculus tēpatus nō ipedit ēt alumie ꝓpter ſue uirtutis fortitudinē.imo minus impedit q̄ oculus puus ꝑfundus. ¶ Vel aliter dicēdū ad maiorē.qa lz ī h° oculus puus ꝑfūdus ſit laudabilior.tamē habet duos alios defectus.Vn⁹ qa in puo lumine ñ ſic illuminat.ut tēpatus oculus.Secūdo quia ꝓpter ipedimentum ſupercilii & lateralium partiū in quibus reſpectu tēpati oculi ꝑfundat ñ pōt tot rerū ſpecies ſimul piramidal⁹ recipere ¶ ILLIVS VERO cognitio ex operationib⁹. ¶ Hic Auic.docet cognoſcē oculi diſpoſitionē per ſigna ſumpta ab operatiōibus ſibi ꝓpriis.op° aūt ſibi ꝓpria ē uiſio. Primo ergo per uiſionē factā que ē uidere rē a prope uel a longe bōa uiſione docet cognoſcere oculi diſpoſitionez.quia melior eſt que poſſit eſſe. ¶ Secūdo per alias uarietates in cōtigētes que ſunt ipfecte uiſiones. docet ſup⁹ malas diſpoſitōes oculi ſignificare ibi 2ª.Si ē debilis Cauſa autē quaē Auic.i.hoc ſer monē ꝓlōgauit.qa hoc ſignū ſumitur ab opatione tale autē eſt princ ipiū & perdurās ut ipſe ponit.li°.p°.fen.2ª.illo ca.Accidētia & ſignificatōes ¶ Ad ꝓmeptis euidētiā ē itelligēdū qđ.A.ex pfecto actu uiſionis docz ſignificare ſup bonitatē complōnis.nā lz opationes organicorū ꝓueniāt aliquo mō a materia com pōnali.tamē radicaliter a cōplōne ꝓueniunt ut Gal ſemp uoluit.ut apparz.7°.terape.2°.

ca.& p°.de iuuamētis mēbroꝝ.z°.ca.& ī cō
ſīto affeꝛ tertie ꝓcule. Q uotidie uero. Bo
na igit̄ oculi opatio.i.ſua pfecta uiſio.bonā cō
plōnē oculi ſignificat.bona aūt complō ī oculo
eſt cōpleſio tēperata.igit̄ uiſio pfecta cōplōez
tēperatā ſignificat.& hoc eſt qđ Aui.ult cū
dic̄ ē fortis cōplōnis & equalis.i.ē cōplōnis
tēperate ad iuſtitiā. Sz tu dices q̄re.A.cō
plōez tēperatā uocauit fortez & equalez.Di
cendū ꝙ ī cōplōe tempata cōſideraꝝ duo.ſ.
uirtutez aie & ipſaz cōpleſionez.quantū ad p̄
mū dixit fortez quantū ad cōpleſionez dixit e
qualez.Vel aliter ꝙ cōpleſionez equalez poſſu
mus cōſiderare dupliciter.Vno mō ī ſe ſecun
dū ꝙ ab extremis refractis reſultat.& ut ſic
dic̄ equalis.Alio mō ſecūdū ꝙ eſt opatiōis
ꝓncipiū & ut ſic dic̄ fortis.Vel tertio modo
poſſumus dicere qđ cōpleſio tēperata dupli
citer conſideraī.Vno modo ut exteriorib⁹ cau
ſis reſiſtit & ut ſic uocaī fortis.Alio modo ut
dictū eſt ſecūdū ꝙ ab extremis reſultat.& ut
ſic uocaī eq̄lis.i.iuſtitialis.ut ē opationis p̄n
cipiū.& uocaī fortis.i.reſiſtēs cāis exteriūpen
tib⁹. Secūdo dicez aliqs cū ex pfecto actu
uiſionis iudicem⁹ complōez equalē oculi.quā
compōez iudicabim⁹.Dicēdū qđ iudicabim⁹
oculū etiam equalem in compōne & h°.p°.qa
perfecta complō arguit pfectam compoſitiōez
ſicut cauſa arguit effectū.nā complō ē cauſa
compoſitiōis ut ſumit̄ a Gal.z°.đ cōplōnib⁹
ultio.ca.& primo de iuuamentis membroꝝ
z°.ca.Iſte oculus debz iudicari equalis com
plōnis a poſterioꝛi.nā nō poſſet pfecta uiſio
fieri niſi eſſet pfecte compōis.Aui.igit̄ ādit
h° itelligi.& forſan p hoc qđ dixit complōez
iſtius oculi eſſe fortē.itellexit qđ eſſz bōe cō
poſitiōis.nā complō bona membri fortis red
dit̄ quādo mēbri compō ē bona.quia occur
rētia minus ledunt. Vlterius ē intelligēdū
qđ pfecta uiſio uideī ī tribus maxie cōſiſteī
Primo i diſtantia uiſibilum .quia uideantur
lōginqua & ꝓpinqua .Secūdo in iudicii recti
tudine.qa tam longinquū q̄ ꝓpinquum be
ne diſcernat.& ſic ē ita qđ null⁹ ocul⁹ eo me
lius diſcernat.Tertio i modo iudicandi .quia
non ledatur & ut dicaz ꝙ ñ ſit oculo tediosuz
uel laboꝛioſuz .hec tria Auic.hic tetigit uolēs
notificare pfectiſſimū actū uiſionis .nā tāgit
certitudinē iudicii.per h° ꝙ dicit.uidet oculuz
.i.uidet tē puā uel oculta⁹ omni alteri oculo
diſtēperato. ipſe tamem qui eſt tēperat⁹ iu
dicat eā. Secūdo tangit aliud ī quo cōſiſtit
pfecta uiſio.ſ.diſtātia uiſibiliū.qa tā ꝓpiqua
quā longinqua uideat & hoc cū dicit.uidz a
longe & ex ꝓpiquo ſimul. Notādū tamē
qđ ſimul pōt duobus mōis iteligi Vno mō ſi
mul.i.eodē iſtāti uel tēpore iſenſato compre
hendit longe & ꝓpe.ita ꝙ eſt ocul⁹ tēperat⁹
non eget primo iſpicere ꝓpe & poſtea g̃datī
pcedere ad iſpiciēdū longe.nec ecōtra.ſed una
palpebraꝝ apitione iſpicit ſimul lōge & ꝓpe.
Alii aut̄ oculi deficiēres a ſua bonitate quaſi
cum quadā gradatione inſpiciant de prope ad
longiquū & de longinquo ad ꝓpinquū. Se
cūdo mō poteſt exponi ſimul ut dicat ſimulta
neaz in re obiecta.quaſi dicat qđ res ꝓpinqua
& longinqua eſt ab eo melius uiſibilis q̄ ab a
liquo oculo.Alii aūt oculi deficiētes a bonita
te eius ñ hñt ſimul hec duo uiſibilia ſz q̄dam
uident de ꝓpe & ñ de longe.& quidaz ecōtra.
Et i hoc eſt magna uarietas ſecūdū magis &
minus in hominibus & ſicut dico de re ꝓpiq̄
qđ eſt melꝰ uiſibilis ita de re lōginq̄. Ter
tio.A.tangit tertiā ī q̄ ēt conſiſtit pfectio uiſi
onis.ſ.qđ ocul⁹ ñ laxeī uel noceaī i iſpiciēdo
qa minus laxeī aliquo oculo.& qa maxime fa
tigantia oculū ſunt uiſibilia fortia & lucentia
& alba.& iō dixit.ñ leditur.i.minus leditur
ab eo qđ reddit ad ipm.de uiſibilib⁹ fortib⁹.
Sz tu dices q̄d uult dicere reddi ad ipſuz.
Dicēdū qđ illud itelligit ſpeciez a uiſibili
forti ueniētē.qa illa ē quā uiſibili reddit ocu
lo & tūc exponit ñ ledit̄ ab eo qđ a uiſibilib⁹
fortibus.i.qđ forte & excellēs uiſibile reddit
ad ipm oculū.& dz ſcribi reddit per geminū
dd.Alio modo poſſum⁹ dicere qđ.A.loq̄t hic
ſecūdū medicos platoicos q̄ dicebāt uiſuz fieri
extramittēdo.illi enī pōebāt ſpiritū uiſibilez
exire oculū & ad oculū rediī & iō dic̄.nō le
dit̄ ab eo ꝙ redit ad ipuz et tūc dz ſcribi ēdit
punū.d. ET SI EST DEBILIS uiſ⁹. Hic
Aui.p alios mōs uiſionis iperfecte docet ſigni
ficare diſpoſitiōes oculi.& primo in generali
z°.in ſpeciali.ibi.z°.Et ſi ipſe non eſt. Ad
intellectū ꝓne partis ſciendū ē qđ littera du
pliciter pōt intelligi.Primo qđ ſermo Aui.ſit
de quodā ſpeciali defectu uiſus .qui ē ledi ab
omnib⁹ uiſibilibus etiā paruis. una enim con
ditō ꝓfecte uiſiōis erat ꝙ ñ ledīt̄ a uiſibilib⁹
fortib⁹.g° uiſio dicet̄ ipfecta q̄do uiſus a uiſi
bilibus debilibus nedū fortibus ledit̄. iſta aūt
opatiōis uiſiue malitia ſignificat corruptiōez
.i.malam diſpoſitiōez in cōplōne & creatione
.i.compōne. Sz tu dices quā malā cōplōez
ſignificat & quā malā compoſitionē .Dicēdū
qđ q̄do homo ledit̄ a q̄cūq; uiſibili ſignificat
ꝓpe multā ſpirituū reſolutionē.& compōnis
oculi laxitatē.ſicut nos dicim⁹ ēt đ ſtoācho q
a q̄libet cibo ledit̄.Et ca id quo ocul⁹ imedi
ate ñ tolleraī uiſibilia ñ ē compleſio.ut calida
uł ſicca uł frigida uel humida.ſz eſt potius
quedā in ſpiritib⁹ reſolutio.& quedā laxitas

textuꝝ oculi.ideo Aui.uocauit hoc coruptõez cõplõnis ut quasi dicat plꝰ facit hec imꝑportio quã excessꝰ q̃litatis.Similr et uo cauit coruptiõez creatiõis.i quãdã laxitatẽ in oculi cõpositiõe.Et qa mala complesio calida per uiã resolutiõis põt hoc facere. & mala complesio frigida per uiã paucificationis spiritus & relaxationis.& mala complesio sicca per uiam prohibitionis transitus spirituum.& & mala cõplesio humida per relaxationez & opilationẽ. ¶ Ideo dicemus qđ alterã illaruz significat.non qđ.illi modi complesionis faciant hoc p excessuz qualitatis absolute.sed potius p ꝑportiõez.Qui aũt uult hº pfecte intelligere.uideat qđ diximus sup ca°.secunde sen.primi libri.de cãis debilitatis membroꝝ &.3°.can.sen.13.ca.de stomachi debilitate & tertio can.sen.14.ca.de epico.nã iste oculus assimilabitur stomatico & epatico.& dicẽt ifra tractatu.4°.p°.ca. ¶ Si ergo exponat littera si uisus ẽ debilis.& pro.i.secundũ contrariuz illius.s.fortis uisus.qa ille nõ ledebat a fortibus uisibilibus.Iste aũt leditur a quolibz uisibili.in complõe ẽ corruptio.s.p improporti onem cũ spirituũ paucitate taliter qđ nulluz sustinẽt uisibile.Et in creatione.s.p quandaz subẽ laxitatẽ. ¶ Secũdo mõ põt littera exponi qđ hic sit quidã sermo generalis statĩ declarãdus.qa si oculus ẽ debilis aliquo triuz modorũ dicẽdo rũ tunc i eo est complõ corrupta .i.mala qa uel hẽt spiritus multos grossos ꝑ paucos subtiles uel paucos grossos ut statim dicetur ex quorũ spirituum malitia oculus ẽ male complesionis.qa uero mala complesio nocius impedit iformatiuã.ideo talis oculꝰ q ẽ debilis i uisu erit aliq̃ modo male compositõis respectu oculi tẽpari.& hº ẽ qđ dicit i creatõne corruptio.i.malitia. Deinde cũ dicẽ. ¶ Et si ipe. ¶ Hic p speciales modos đbilitatis uel đfectus uirtutis uisiue docet sup oculi dispositiõe significare. ¶ Triplex autẽ põt eẽ defectus uisiõis oppositus uisioni pfecte.uel qa oculus uidet ꝑpe & nõ lõge.uel uidet longe & nõ ꝑpe.uel nõ discernit ꝑpe nec lõge.Prio q° ostẽdit qd significat uisio a ꝑpe & ñ lõge Secũdo qd uisio longe & nõ ꝑpe.Tertio qd uisio nõ discernẽs rẽ ꝑpe nec loge.ibi secũda Et si non est impotens.ibi.3ª.Et si debilitat. ¶ Ad itellectũ harũ ptiũ simul est cõsyderãdũ qđ Aui.uult uerificare ista sigª.que põt medicorũ auctoritate.s.Gal.& Halyabbatis. Nã Gal.sequẽs Platonez sentit uisuz fieri extramittẽdo.ut sumit.4°.de accidenti & morbo.& in comẽto primi pnosti.25. com°.Idez netit Halyab.6.the.Ista autẽ signa sumpta ab opatione uisiua defecta sunt tria.Primuz qđ homo nõ ipotens ẽ comprehendere rẽ ꝑpuã a ꝑpinquo.& illã bene uidet.tamez a longinquo nõ põt eam uidere huius autẽ causa ẽ.nã quia in isto ẽ spiritus paucus & clarus & qa medici dicũt qđ iste spiritus q ẽ in oculo exit extra.ut fiat uisio ul' exit ꝑ eius.& hº ẽ qđ dicit.de.summa eius.iõ spiritꝰ iste paucus ñ põt ad longinquꝰ extendi.& ideo iste ñ uidt lõge.sz sufficit iste spiritus ex ẽdi ad ꝑpiquũ spatiũ.& ideo rẽ a prope uidet & qa ille spiritus est clarus.i leo claẽ uidet rẽ ꝑpiq̃ ũde & si sit parua uidet eã. ¶ Secũdũ signũ quod homo uidet rẽ lõge.sz si a ꝑpiquat sibi rẽ paruã non uidet eã.uidet tamẽ rẽ ꝑportionalis puritatis a lõge.& h uusmõi cã ẽ multitudo spiritꝰ turbidi grossi.nã dicũt medici platonici q qa spiritꝰ est multꝰ põt extendi ad loginquũ & quia est grossus in motu ad longinquum spẽciũ subtiliaẽ quãrũ ad subãz & attenuaẽ.i.ad ptes puras diuidiẽ.& ideo clare rẽ põt lõgiquã uidere. ¶ Terriũ signũ ẽ si debilitatur i utriusq; dispositiõibus i qa non clare uidet nec ꝑpe nec lõgẽ.Et causa est spiritꝰ paucꝰ uel puꝰ.& ex hoc nõ uidet longe & turbidꝰ.& ex hoc non uidet ꝑpe.s. qđ discernat. ¶ Vlteriꝰ ẽ considerãdũ qđ ex littera tota Aui.accipimus tria signa significãtia tres modos malaꝝ complesionũ i oculo.nã si homo ñ uidet longe & uidet clare & ꝑpe.sigficat complesionẽ calidã & siccã.s.colericã.qa huius humoris ẽ facere spiritũ paucũ clariuz uel significat paucũ sanguinẽ subtilẽ.Si uero homo uidet longe & ñ ꝑpe significat complesionẽ tẽdẽtẽ ad flaticitatẽ.s.frigidã & humidã.quia spiritus & multus grossus fit a sanguine flatico grosso.eo enĩ ipso qđ ẽ multus oz multã ẽẽ humiditatẽ.& eo ipo qđ ẽ grossus oz ẽẽ grossitiẽ.& ideo dixit.A.Turbatus ñ clarus &c̃.imo humidus.Et ex hº possz ẽt qs concipere qđ hic significaret complesionẽ calidã & humidã cũ grossa humiditate tamẽ iudicio tñ exrimatio plus credo qđ significet complesionẽ frigidã & humidaz.Si aũt homo ñ uidet discernẽdo nec ꝑpe nec longe significat complesionẽ oculi frigidã & siccã.qa melãcolicã.qa spiritus paucꝰ & turbidꝰ maxime melie atteslaẽ. ¶ Et notãdũ qđ significãt dico.& si homo nõ discernit ꝑpe nec longe.qa đ isto homie debet dici qđ uidet.sz cõsule.Si.n. nõ uidez debeẽt dici cecitas.& tũc ñ essz sermo.A hic sufficiẽs.cum cecitas plures causas habet ifra dicẽdas.4°.tractatu.Ista uero medicorũ dicta non habẽt ueritatẽ in eorum fundamẽto.cũ dicũt uisum extramittendo fieri. Inuestigatio tamẽ de causis horũ defectuũ uisus ponẽt ad tractatũ quartũ. ¶ Vlteriꝰ

test attēdi in sanis & egris nunc. Dicēdū qđ hic uidemus quosdā a p̄ncipio natiuitatis habere tales defectus i uisu. & illi dicūt sani. quosdā uero uidmus ex tempe icurrere i hos defectus & isti possunt dici egri nūc. si ipediū tur ab opatiōb⁹ cōsuetis. et loq̄r hic 2ᵐ cōmu nē modū dicēdi. ñ 2ᵐ. meū. q teneo qđ a prīci pio generatōis possit egritudo ut nūc cōtrahi

COGNITIO AVTEM ILLIVS. Hic doc3 cognoscēt oculi dispositiōe3 ex. 8. signo. s. lippitudie. Circa hāc ptem primo quereret aliquis Aui. uidet rude loqui. quia arguit si oculus ē siccus. ergo ē siccus. Dicendū qđ siccitas ē duplex ut summit de complōib⁹. Vna ē p priuationē corporis hūidi. Alia ē siccitas q̄litatiua. Aui. g° sic arguit. Si oculus est siccus quia omnino nullā facit lippitudinem. ergo ē complesionis sicce. Arguit g° a ꝓuatione corporis hūidi ad siciitatē complesionalē. Secūdo dubitat utrū ab oculo exeat non solū lippitudo. sd ēt lachryma q̄ē p lacrymā nō docuit significat. Dicēdū qđ lippitudo accipit dupliciter. Vno modo ꝓprie ut distiguit contra lachrymā. quomodo summit a comētatoē p° pnst. 13. comēto. hoc mō non summit hic. Alio mō large ut extēdit ad lachrymā. & sic summeret hic ut. A. uelit docere significare super complōnē oculoꝝ siue sani siue infirmi sint. Et ideo nō solū ihōinib⁹ sibi sanis p fluxum lachrymarū & lipitudinis iudicam⁹. imo etiā i paciētibus obtalmiā ut infra patebit. Secūdo mō possum⁹ respōdere ut stati aparebit. Dubitat tertio utrū i oculo tēperato possit accidere lippitudo. & uidet qđ ñ. primo per Aui. p°. can. fen. p⁹. illo ca. nutriens. ubi enumerādo superfluitates tertie digōis ꝑticulares ñ enumerat lippitudinē. sed solū dicit cuius ps est qđ p foramina egredit sensibilia sicut per nares & instrumētū auditus. Hoc ꝓbatur rōne. quia si lippitudo fit ꝓpter defectū digestiue uirtutis circa nutrimētū. ergo ñ poterit apparere i oculo tēperato. qa tūc n esset tēpatus. sed lippitudo fit a defectu uirtutis digestiue ut comētator p° ꝓnosti. 13. comento. ubi dicit. lippitudo ē supfluitas ubi cui⁹ digestio ñ rectificat. & subdit post. remanet ut ūt cā illi⁹ debilitas uirtutis. Amplius si lippitudo posset appare i oculo tēpato. tūc eadē rōe lacrime possent. 3 uidet falsum cū auctores ponāt curā lacrimaꝝ sic rei defectuose. ñ ergo apparebūt i sanis optime. Itē in illis ñ potest apparere lippitudo i q̄bus uirtus natura lis oculorū est fortis. 3 hoc est in oculis tēperatis. g° & ē maior est nota. qa quāto calor i natus fortior est. tāto resolutio supfluitatis ē occultior. ut summit in cōmto illi⁹ assori. uentres hyeme & uere &. A. 4. can. fen. 2ª. ca. de diuersitate dispositionū insudādo. In cōtrariū arguit quia si lippitudo ñ appareret in oculo tempato tūc signū qđ hic ponitur ab. A. nō esset usꝰ. qa non cōprehenderet hominem tēpatū. Dico qđ lippitudo apparet i oculo tēpato sed pauca. Probo. ꝓmo de mēte Aui. qa oculū omnino uacuū a lippitudine dicit eē siccū. & oculū facientē lippitudinē supfluaz dicit esse humidū. g° oculus tēpatus uel ē omno siccus nó faciēs lippitudinē. & tūc erit siccus nō tempatus. uel ē omnino lippitudine habundās. & h° ē etiā falsuz. Sequit ergo qđ in oculo tēpato sit aliqua lippitudo. Idē etiā sentit Aui. cū dic qđ in oibus specieb⁹ dispositionū oculi ꝑter unā de q̄ dicet. oculus medi⁹ ē equalis .i. tēpatus. 3 de dipositionib⁹ oculi est uel oino nō habere lippitudinē uł supfluā hfe. g° cū mediū iter ista sit aliqd hre lippitudinis g° i oculo tēpato naturaliꝝ aliq̄ apparet lippitudo. Hoc idē cōfirmat de mēte Gal. p° đ regimine sanitatis i fine. ubi uolēs declarare q̄re ē qđ q̄dā mēbra supfluitatis tertie digestiōis purgāt sensibiliter & p pluēs uias. dic qđ ē ꝓpter dignitatē mebri inclusi iter duas partes sicut est cerebrū qđ purgat per nares & palatū & aures. & ēt p futuras. uel est qa mēbrū debet ēē. actiōis multū certificate sicut oculus & ideo purgat naribus & per palpebras. & ideo dic Gal⁹ q̄ natura purgat quedā mēbra non solū i poris isensibilib⁹. sd & sensibilib⁹ uel propter principalitatē mēbri uel propter depressitatē continētiū corporū. ut cerebrū q̄ē domus rationalis anime & ab esse cōtinet depsso. ideo expurgat p nares & palatū & aures & p futuras caluarie. uel p pter ceritudine3 actiōis ut oculus quē puru3 ēē o3. i quē q̄ ex cerebro đfluit. i. nutrimētuz expurgat per nares & palpebras. Vnde alia trāslatio đ regimine sanitatis libro primo. 6° ca° circa finē. Ocul⁹ ñ ut pricipali⁹ sed ut certissime purus esse indigens ad actus certitudinē sensibilib⁹. uel sensibus euacuat poris tātā q̄ta supfluitas in eo generat secūdū nares & palpebras. Ex h° arguo sic. ocul⁹ qa certissime & dare opatōis h3 expurgatoria sensibilia. g° ocul⁹ tēpatus ñ ꝓhibet qui possit sensibiliter suas supfluitates emittere. S3 tu dices cerebrū h3 sensibilem uiā ut futuras. non tamē sensibilē inde emittit supfluitatez. Dicēdū qđ imo qa capitis sordicie. sordicies aūt sensibilis supfluitas dici pōt. ut summit ab Aui. p°. can. fen. p⁹. ca. de q̄litate generatiōis humorū. Secūdo ex h° arguo oculus habet suaz sensibilē expurgationez naturaliter p nares. g° ñ uē icōueniens qđ etiā per palpebras

.ſ.p lippitudinem ſenſibilez naturaliter mũdi ficeť. ¶ Tertio arguo rõe ꝓbabili membruz habũdans in humiditate & habens calorez de bilez uideť qđ naturaliter poſſit ſenſibiliter ſuas ſupfluitates expurgare. ſed oculus ẽ mẽ brũ humidũ uel cum mꝑta humiditate & eſt debilis caloris qa frigide complõis quãtũcũz oculus ſit tẽperatus. ergo uideť qđ oculus ſu as ſupfluitates naturaliť poſſit ſenſibiliť expur gare. talis aũt ſupfluitas apparet i lippitudi ne. ¶ Notandũ tñ qđ differt lacrima & lip pitudo. qa lacrima eſt ſuperfluitas aq̃ſa ſubti lis. & maxime que ad oculũ uenit in diſpoſiti one in parte anteriori. ſicut apparz ex triſtitia in qua ꝓpter motũ multũ in parte cerebri in quo eliquať aliquod flꝛa. & iõ calefacto capi te maxime in pte anteriori. ſicut apparz i tri ſtitia in qua ꝓpter motũ multũ in parte an teriori capitis et cõcluſiõez quãdã caloris fit lachryma & etiã i multo gaudio. & iſta eſt lachryma quã ſepe uidemus. ſz preter hãc de ſupfluitate nutrimẽti oculi fit ẽt lachryma. ſz iſta nõ apparet nobis. quia purgať ꝑ nares ut ſtati diceť. Sz lippitudo ẽ ſupfluitas nutri mẽti oculi. Iſta autẽ ſupfluitas eſt duplex. Vna naturalis. & iſta eſt de materia que natu raliter exuberat de nutrimẽto oculi q̃ ſui q̃li tate nõ ẽ apta cõuerti. & iſta ẽ naturalis lip pitudo. Alia ẽ q̃ ꝓpter defectũ uirtutis oculi nõ cõuertiť. ſiẽ apparz i lippitudie frebricitã tiũ frebrib⁹ malignis. & đ hac lippitudie ñ ẽ hic ſermo. qa ẽ ꝓter naturã. lippitudo uero na turalis q̃ ẽ ſupfluitas naturaliter cõſequens nutrimẽtum oculi iſta eſt que põt apparere in oculo tẽpato. ¶ Ad cuius itellectũ eſt ſciẽdũ ꝙ quatuor ſupfluitates naturaliter poſſum⁹ conſyderare i nutrimẽto oculi. Vna ẽ ſubtili tas omnino & inſenſibilis. & iſta recedit eua porãdo inſenſibiliter. Alia ẽ nõ ſic ſubtilis ſz. tamez uaporoſa & ſica. & iſta conuertiť i pi los palpebre. Tertia eſt aquoſa fluida. & iſta exit ꝑ nares unde ab oculus ad naſs ſunt uie quibus iſte aquoſe ſuperfluitates ſiue humi ditates purgãtur & ideo Gal⁹ p⁹ đ regimine ſanitatis unã oculi purgationẽ ponebat fieri ꝑ nares. Vnde Gal⁹ 9⁹ de iuamentis. 4⁹. ca⁹. loquens de iuamẽto foraminũ nariũ dicit qđ fuit iterũ unũ iuuamẽtũ in oculis. ſ. uia i qua apte ſunt ſupfluitates ab extrinſeco. i. a parti bus oculi⁹. ad intreſecũ. i. ad partes nariũ. liz cõtraria littera ẽperiať & poſſit ſaluari. Iſta autẽ materia que per nares euacuať ẽ illa q̃ lachrymas facit cũ non põt inde euacuari. & põt cõtigere ꝓpter multas cauſas ut dicetur ifra ca. de lacrimis. Vñ totũ continens li⁹. z⁹. ponit qđ ſi hũidas aquoſa ñ põt ire ad nares facit lacrimã uel garab. & hoc infra declarabi tur. Et hic poſſet aſſignari cã. quare qñ frica mus oculũ ceſſamus ſternutare. quia aliq̃ ma teria a partibus nariũ ad partes oculi diuerti tur. uel qa fricato oculo liquať aliquid aquo ſum i narẽ qđ remouet mordicationez alicui⁹ rei faciẽtis ſternutationez. licet alia cã aſſigne tur ab Aꝛ. ꝓble. 33. z⁹. ꝓblem. Q uarta ſuper fluitas oculoꝝ eſt magis digna & paꝛ groſſi or. i. conſtãtior. & iſta eſt lippitudo. ¶ Ex qb⁹ apparz ꝙ lippitudo & lachrima. i. materia la chrime. pricipaliter differũt in duobus. Prio ex parte loci eũonis qa lachrima. i humiditas aquoſa ſubtilis dz euacuari per nares. ſed lip pitudo per uias palpebraꝝ & iuxta lachrima lia. Secũdo ex parte materie. qa materia lippi tudinis eſt parũp cõſtãs magis p digõez la chrima aũt ẽ magis cruda. ¶ Ex qb⁹ poſſet ſumi alie differentie. qa lachrima ẽ de nutrim̃ to oculi. nundũ ꝓpinquo p digeſtionẽ imo re moto & crudo. ſz ꝙ lippitudo eſt đ nutrim̃to qđ iã tranſformatur in oculũ & maxime in ſui tunicas exteriores. ¶ Ex quo ẽt apparz ꝙ licz lippitudo naturalis i ſanis ſimileť ſanie. ñ tamẽ eſt uera ſanies ſicut apoſtematis. qa ſa nies apoſtematis ſit ex materia corrupta. lip pitudo autẽ nõ eſt neceſſariũ qđ ex illa fiat. ¶ Ex qb⁹ ſummiť alia differẽtiã qđ lachry mã p oculũ euacuari nõ ẽ z⁹ naturã. unde ñ põt ieſſe oculo optie ſano. ſed euacuari lippi tudinẽ põt oculo optie ſano ineſſe. ¶ Alia ẽt differẽtia ſummiť ꝙ lachryme materia ẽ tẽpo re ꝑ q̃. lippitudo. Vnde lachryme materiaz poſſumus ſimilare ſupfluitati aquoſe q̃ i mẽ bris generať circa nutricationẽ que ẽ ſudor naturalis in qbuſdã. Licet z⁹. meam opinio nem ſit ros. i. humiditas q̃ dicit ros. ſed lip pitudinẽ poſſumus ſimilare ſordicici mẽbro rũ. q̃uis tamẽ lippitudo homini optime ſano poſſit ieſſe. ipa tamẽ debz eſſe cõditionata ex pte quãtitatis. qa nõ ſit multa. ex parte. ſub ſtãtie. qa ſit digeſta debite ſubẽ ex pre tem poris apparitionis qa maxime in fine ſomni ap pareat. qa ſunt tũc ſuperfluitates alique circa oculũ retẽte ꝓpter prohibitionez reſolutiõiſ Et qa iſta lipitudo eſt ualde pauca ideo licet cõiter homines ab ea non abſoluanť quãtũcũ que ſani. tamẽ ipſa cadit leuiter ab oculis. taz đ ſe cũ ẽ exicata q̃ ꝓpter motũ palpebraꝝ cõti nuũ. & propter multa alia. ¶ Dices tu. quare natura ſuperfluitatẽ oculi aquoſaz euacuauit per nares. ſed ilaz ſuperfluitatẽ magis dige ſtã euãcuauit per oculos. ¶ Dicẽdũ ꝙ cauſa fuit. ¶ Primo ex parte quãtitatis. qa aquoſa ſupfluitas erat amplior. ſz lipitudo erat pau cior. Secũdo qa ſuperfluitas aquoſa erat de

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 137 sur 455

nutrimēto adhuc remoto. & per cōsequēs se pabatur anteq̄ nutrimētū attingeret propiq̄ ad subām oculi. & ideo p uiam longinquam potuit euacuari. ¶ Ex q̄ dicto pōt solui cōtra dictio quedā que uidet qñq̄ inter loquentes de materia aquosa q̄ ab oculis p nares euacuatur. an sit superfluitas cerebri. uel oculi. quia pōt dici utriusq̄. pōt quidez dici cerebri superfluitas sicut mēbri a q̄ tota materia p nutrimēto oculi uenit. sed pōt dici supfluitas oculi sicut eius a uius nutrimto segregat ut tādē nutrimtū oculi derelinquat purius lippitudo uero de ppiquiori nutrimto. & iō puriā ppinquā euacuabitur. Imaginor enī q̄ lippitudo ē sudat p poros tunicaz uel tunice exterioris oculi. ¶ Ex qb⁹ iā dictis apparēt tria. Primū est quare n̄ docuit significare p lachrimam. ¶ Dicendū q̄ lacrima oculo natural'r se habēte saltez optie n̄ pōt inesse. imo est signū malū qa adminus significat q̄ materia nō tendit p suā uiā. dēt enī ire p nares. ¶ Sz tu dices quare ergo p exitū humiditatis a naribus nō docuit significare sup oculi complōne. ¶ Dicē dū q̄ multū poterat decipere ppter dispositionē humiditatū a cerebro uenientiū quib⁹ ille que ab oculo ueniūt admiscent & sunt ualde pauce respectu humiditatū uenientiū a partibus cerebri. ¶ Secūdo appz quare lippitudo multa significat humiditatē. quia significatur exuberātia nutrimenti ppinq̄ oculo eius Vnde. Aui. siccitas. i. ṗuatio significat i oculo nutrimēti paucitatē & siccitatē cōsumptiuā ¶ Sz tu dices imo uī q̄ lippitudinis exuberātia significet siccitatē. Prio qa famosuz uidētur q̄ lippitudo ē supfluitas melācolica sic auriū sordicies est supfluitas colerica. & antiqu⁹ ille. Maurus h° protulit & introductori⁹ Rasis. Signū autem colerice supfluitatis per aures ē suus color. & experientia. qa pictores quidam librorum ponunt aurium supfluitas ad rūpendum spumā colorū. Signū uero melancolice euōnis p oculos ē color liuidus. sed quāto plus habūdat melācolia tanto plus ē i oculo siccitas. ¶ Amplius h° nutrimētū pōt esse multe q̄titatis. & tamē in q̄litate siccum ¶ Itē h° nutrimētū a q° ista lippitudo deciditē nutrimētum ppinquū pelliculis oculi & tñ ipe sunt sicce. ¶ Ad h° possum⁹ dupliciter respōdeē. ṗmo q̄ humectatio ē duplex Vna p ṗsentiam humidi corporis fluidi. Alia q̄litatiua. dicemus g°. q̄ Aui. p multā lippitudinē in oculo sano arguit humiditatē. i. nutrimenti habūdātiā. cuius ratio ē. qa i oculo sano nō pōt esse multa lipitudo nisi ul'ex multa materia. uel ex uirtutis defectu non q̄dem ex defectu uirtutis. qa tūc potius diceret ifirmus. g° tunc ē ppter multū nutrimētū. oculi⁹ autē in quo sua nutrimētalis materia habundat est humidus respectu habentis defectum nutrimenti. Similiter per priuationem lippitudinis significatur in nutrimēto paucitas uel fortis exiccatio siccitas significatur. Sz si oculi⁹ mediocriter circa luppitud nē se habeat. significat tēperātia. ¶ Ex quo apparet solutio secūda qa n̄ solū multa lippitudo & eius ṗuatio significāt humiditatē & sic iratē p ṗsentiā humidi nutrimēti & eius ṗuationē. sed etiā significāt humiditatē & siccitatē cōplōnales multitudo enim nutrimēti in mēbro naturaliter se habēte & nutrimēto solo i quāto respectu illius peccāte ē cā sue humectationis respectu mēbri paucificati in q̄to eiusdē nutrimenti semp enim nutrimenti paucitate etiā qualitatiue mēbrū exiccat & etiā infrigidat i ultio ut summit. 7°. the. ¶ Hic essent multa uidēda sed obmittāt. ¶ Ad cōtraria dicendum. ṗmo q̄d lippitudo n̄ ē supfluitas melācolica. sz in tantū attestat melice respectu aliaz supfluitatū aquosaz inquātū hz plus de constātia. Colorēt eius debet esse albus naturaliter n̄ liuidus. ¶ Ad secundū dicendū q̄d hic pre sumitur reliqs paribus. qa ambo oculi sint sani. & equal'r i calido & frigido dispositi si enī in uno habūdat nutrimentū & in alio deficit necessario unū est siccum & reliquū humiduz ¶ Ex q̄ appz q̄d ppie sup hūiditate & siccitate significat lippitudo. n̄ sup caliditate & frigiditate. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ hz locus imediate decisionis sint pellicule. tñ lippitudo ē de supfluitate nutrimti totius oculi. & maxie ē de supfluitate musculoz carnis & pīguedis q̄ sunt sup coniūctia. ¶ Vel aliter cōcedēdo q̄ sit de supfluitate tunicarū que sunt sicce complōnis. & tūc adhuc sequit q̄d tunice oculoz q̄to magis sunt de pauptate nutrimento etiā ṗpo. tanto sunt magis sicce. q̄to aūt nutrimēto plus habūdāt. tanto sunt magis humide. Tertiū q̄d ex ṗmissis appz est. q̄d in homine bene sano zᵐ oculos pōt esse lippitudo. & n̄ lachryma. ¶ Tūc ad cōtraria. p° ad auctoritatem Aui. dicēdū q̄d ibi non enumerat omnes corporis supfluitates. Vnde ddit alias itellige re q̄ nobis zᵐ. naturā isunt. sicut etiā ē spma ¶ Ad rationē dicēdū. ad auctoritatē cometatoris q̄d loquit de lippitudine preter naturā q̄ apparet in febribus malignis cū oculoruz cōcauitate. ista enī fit ex d̄fectu uirtutis & distinguit cōtra lippitudinē factam multitudine materie. sicut ab Aui. summit. 4. can. fen. 2ª. d̄ signis oculorū. & a cometatore idez. imo differūt hi modi lippitudinū sic sordicies euentes homini zᵐ. naturā. & sordicies q̄ accidit in si

ne ſudoꝝ paroſiſmaliū. ¶ Ad ſecūdā ratiōez dicēdū q d cōſequētia nō tenet. materia enim lachrymarū ñ dbz naturaliter p oculos educi ut apparuit. ¶ Ad tertiū dicēdū qđ fortitudo uirtutis nō tollit euacuationē ſupfluitatū ſen ſibiliter q deberz ſenſibiliter euacuari. ſic nec fortitudo uirtutis tollit fecē uel urinā. ſz tol lit eas que debēt inſenſibiliter euacuari. ſicut ſunt materie quedā uaporoſe mēbrorū. que ſi uirtus eſt debilis ñ euacuātur occulte. ſed ma nifeſte. materia aūt lippitudinis ē materia ſuf ficiēter groſſa. et calor oculi naturalis q̄ tūcūq; ſit oculus tēpatus non eſt multū fortis. uel a cutus cū oculus ſit mēbrū frigidū & humidū & iō eget ſenſibili euacuatione. ¶ Hec ſint dicta de lippitudine plixe. qu a ꝑparū inueniē de ea dictū ab aliquo. Vnde hoc erit p̄cipiū inueſtigationis aliis. ¶ Vlterius ē notādum qđ licet p lippitudinē poſſemus aliis modis ſignificare. illi tñ multū appropanē in egritu dinibus. ſ. iudiciū ex forma ex calore et ex ſub ſtantia. de qbus poſterius in particularibus capitulis apparebit. Et Aui. ñ dixit đ hoc hic.

¶ EX DISPOSITIONE AVTEM. ¶ Hic Aui. docet ſignificare ſup oculi diſpoſitōne ex paſſione. ſ. quā ab extra recipit. ¶ Ad cuius euidētiaz notādum q̄ ſecūdū mētē Gal. in te gni illo ca. Ex his uero tendēs ois imoderata diſcraſia noceē a ſimili iuuaē a cōtrario mode rato uſu. ergo ſi oculus iuuaē a frigido ipſe ē i cōplōe calidus. & ſi noceē a calido ipe eſt in cōplōe calidus. ¶ Sz tu diceres qūo iudicabi mus de oculo tēpato. ¶ Dicendū q̄ altero duo rū modoꝝ. uel quia ñ noceē nec a calido nec a frigido. q̄a corpus tēperatū eſt potēs reſiſte re egris cāis. ut Gal. i tegni. uel qa a tempera tis cāis conſeruaē. ¶ Iſte tñ ſermo idigeret plixa inquiſitione. de qua pfecte ſcripſimus i qōne noſtra de conſeruatōe ſanitatis. ¶ Ex q̄ bus appz qđ iſte canon uerificaē in ſanis & i iſirmis In ſanis ut dictū eſt. Sz in ifirmis. q̄a ſi quis egrotet i oculo & iuuaē frigidis ſignat q̄ morbus eſt calidus. Si iuuaē calidis & no ceē frigidis ſignaē qđ eſt frigidus. niſi forſan ipreſſio accidētalis decipiat. q̄a morbum oculi materialem calidū poſſet iuuare medicina ca lida p uiā raſolutionis. ab hoc tñ errore docet cauere Aui. i can. generali. p°. li°. fen. 4ª. z°. ca. & 3°. can. fen. iz. de ſignis diſpōnum ſtomachi & fen. zz. de ſignis podagre. ¶ Vlteri° notan dū qđ ſi faciē noſtrā reuoluim° ad omnia ſu pra ſcripta ſigna inueniem° illđ qđ dicebaē i pricipio capituli ſ. qđ iſta ſigna ſignificāt diſ poſitiōes ſanas & egras in oculis Vnde. A. in fine ſequētis capituli docet illa accipe lz ꝑus adaptēē ad diſpoſitiōes ſanas. ſimiliter hec ſi gna ſignificāt de cōplōnibus oculi. & q̄dā ex eis đ naturis cōpoſitionalib° ut uiſuz ē. ¶ Et ſcias qđ medius &c̄. ¶ Superi° Aui. docuit ſignificaē p nouē ſigna ſup oculi diſpoſitiōes declarādo de unoq̄q; per ſe. In pre iſta decla rat qđđā de quo poſſet q̄ri. Nā diceret aliq̄s cū omnia iſta ſigna habeāt extrema & mediū q̄ro q̄ de illis ſignificant oculum temperatum uel ſunt oculi tēpati. reſpōdet Aui. qđ i omni diſpoſitiōe harum ſpecierū. ſ. ſignorum. i. in omni diſpoſitiōe ſignificata p ſpecies dictorū ſignorū. medi°. ſ. oculus i diſpoſitiōe iudicata p ſigna. eſt equalis. i. eſt oculus tempatus ad iuſtitiā niſi i una diſpoſitiōe illorū ſignoruz ſ. i diſpōe ſignificata ex operationib° oculo ppriis ut ex uiſione. qa ocul° medius in actu uidēdi non debet dici equalis. imo ocul° ſup fluus in bonitate uiſus. & hoc erat unū extre mū ille ē q̄ dicit equalis. i. tēpat° ad iuſtitiā. ¶ Ad cui° itellectū notādū q̄ diſcurēdo poīa premiſſa ſigna. iſto mō eligemus oculuz tēpa tuz. Nā q̄tū ad primū ſignū ſumptū ex tactu oculus tēpatus ē cui° tact° non excedat i calo re nec i frigore. nec i aliqua paſſiuarū quali tatum. ¶ Q uātū ad ſecundū ſignū q̄ non ſit pigri motu° nec omnino uelocis. q̄a ſunt extre ma ſed medii. ¶ Q uātū ad tertiū ſignū. ocu l° tēperat° eſt nō habēs uenas groſſas āplas nec ſubtiles ſtrictas. q̄a hec ſunt extrema ſed hz eas mediocres. ¶ Q uātū ad quartū ſignū q̄ non ſit coloris rubei i ſuis tunicis nec albi plūbei uel fuſci. ¶ Q uātū uero ad quitū ſi ſignū. ſ. ad figurā. qđ ñ ſit figure lōge ul° late ſz rotūde. ¶ Q uātū ad ſignū ſextū. qđ ñ ſit magnus nec paru° ſz mediocris. ¶ Q uantū ad ſeptimū. qđ ñ ſit ſiccus ꝓuatus omnio lip pitudie nec hēat eā multā. ¶ Q uātū ad octa uū qđ ñ noceaē a calido uel ſfrigido. g°. oculus tēpatus in oībus dictis ſignis tenet mediū & ñ aliq̄d extremū. Sz quātū ad ſignū ſumptuz ab operationibus tenet extremū. ſ. hoc qđ eſt lōge & prope uidere. & occultiora plus q̄ ali us oculus. ¶ Sz dubitaē. diceret aliquis. ñ ui deē qđ oculus tēperatus ſit in extemo opera tiōis in fine. quia ſi h° eſſet. ſequereē qđ uiſi ua operatio nō poſſz ledi tripliciter. ſicut alie operationes. ſz h° eſt falſuz. q̄a Gal. in tegni &. z. de accidēti & morbo. leſaz actionem di ſtinguit tripliciē. q̄a uel aufferē uel diminuiē uel itendiē. cōſequētia eſt nota. quia in inten ſione uel augmēto uiſiue operatiōis fit optia oculi ſanitas. ut hic. A. ¶ Itē omne extremū uideē dicere exceſſum. & p conſequēs diſtem perātiā. ¶ Itē uidetur qđ oculus tēpat° oc cupet extremū in q̄buſdā ſignis aliis. ut in ſi gno a colore. q̄a naturaliter q̄tuz ad partes co

loratas debet esse albus. ut apparet de cōiun
ctiua. similiter quātū ad figuras. qa figura ro
tūdior est extremū. ¶ In contrariū ē Aui. Ad
huius itellectū oz uidere quo i operatione uisi
ua cadūt extrema & mediū. Dicemus aūt qd
duplicē quātitatē cōsideram⁹ i operatōe ocu
li. s. itēsiuam & extēsiuam. Intēsiuam cū dici
mus qd itēse uidet uel remisse ul⁹ medio mō
& sub hac diuisione pōt reduci alia diuisio q̄
est posse uidere ocultū & partiā rem. l⁹ mani
festū uel medium. Simil⁹ sub hac diuisiōe ēt
possunt cōprehēdi uidere sine aliq̄ lesiōe uel
cū lesione uel medio modo. sed extēsiuā q̄tita
tē cōsyderamus ex pte distantie. ut cum dici
mus uidet rē ꝑpe uel longe uel medio modo.
¶ Mō si bene cōsyderam⁹ ocul⁹ equalis i cō
plōne & compōne nō appropiat sibi opatiōes
uisiuas medias. imo extremū. uer. g̃. q̄tū ad i
tensionē. dicim⁹ qd oculus equalis itēsiue ui
det. & nō dicimus q̄ uideat remisse ul⁹ me
diocriter. & iō occulta aliis ñ occultāt sibi. Si
militer dicimus qd uidet sine aliq̄ lesione q̄
sibi iferat a uisibilibus. & nō dicimus qd ui
deat cū lesione magna uel cū mediocri. Eodez
modo ocul⁹ tēpat⁹ non dicim⁹ qd uideat res
i mediocri distātia. imo uidet eas i lōgissima
& ꝑpinqua q̄ ab alio aliquo oculo uideatur.
Vnde Auer. 3°. colliget. ca. de accidēnib⁹ sens⁹
uisus. optim⁹ ul⁹ non ē nisi quādo uidem⁹ i
remotis & propiquis debito mō. Et itelligo
debito modo duob⁹ mōis. s. qd sine lesiōe ul⁹
a g̃uatione uel fatigatione. Secūdo qd uideat
ēt clare & bene iudicās. ¶ Notādū tamē qd
si optimus oculus bene uideat ꝑpe & lōge
nō dz itelligi qd hic sit equalis qa necessario
meli⁹ uidet ꝑpe q̄ longe. sed debet itelligi p
portiōaliter ad oculos alios. qa null⁹ ē q̄ ꝑpe
melius eo uideat nec propinquius. similiter
qa a longe nullus melius uel lōginquius uidz
Vñ Auer. colliget. 3°. Et ipossibile ē ēē uisio
nē rer. ꝑpinquarū & rer. remotarum equalē
nec indebili usu in fine. nec in forti in fine.
¶ Sz stati diceret aliquis. ex hoc uidet q̄ ocu
lus tēpatus occupet duo extrema. s. uidere ꝑ
pinque & uidere remote. ¶ Dicēdū duplici
ter. Prio q̄ hoc argumētū est loycū. Ista enim
sunt extrema magnitudinis. sz ñ dicunt extre
ma modi uisionis. Nā Aui. sic formal extrēa
& mediū. Visio aut est lōginqui aut ꝑpinqui
& ista sunt duo extrema aut medio mō. & il
lud mediū diuidit in duas. qa uel uidet ꝑpe
& ñ lōge. ul⁹ uidet longe & ñ ꝑpe. Ocul⁹ igit
tēpatus accipit hoc extremū unū qd ē uidere
ꝑpe & longe. ¶ Vel possemus aliter soluere
q̄ oculus tempatus maxime dicit eē lis & for
tis. quia uidet multū a remotis. & in h° exce
dit alios oculos sanos. qa in uidere a ꝑpe ñ for
san excedit. Vñ Auer. 3°. colliget nō dicit qd
uirtus uisiua sit fortis. nisi qn uidet remotas
res. sicut dicit qd turtur hz oculos similes ru
bini coloris. & uidet multū longe. & h° accidit
ei ꝑpter claritatē instrumēti & bonitatē uir
tutis & subtilitatē sensus. sicut nos uidimus i
uulture & i multis aliis uolatilib⁹. quia dicit
qd eo existēte i damasco uidebat carnas morti
cias babilonie. Ecce qd ad pfectionē uis⁹ poit
i uidere remota. Et h° ē qd subdit p⁹. possu
mus dicere qd sane uisiōes nō habēt excessuz
sup alias nisi in uisione remotarū rer. qd est
quia res ꝑpinque uidēt a debilibus & forti
bus z^m. unū modū. qa sine dubio nos uidem⁹
res ꝑpinquas sicut uident aq̄le que nō habēt
excessuz sup nos in uisu nisi i rebus remotis.
sicut hec res iuenit in specie. ita i idiuiduis. i.
sicut se habz d̄ specie ad speciē. ita d̄ idiuiduo
ad idiuiduū. Ista tamē dicta multā possent
pati calūniā. ut apparebit tractatu .4°. ¶ Vl
terius ꝑter solutiōez rationū est intelligēdū
qd sicut colligit i tegni. operationū lesio disti
guit. quia uel auffertur uel diminuit uel in
tendit. & hec est una diuisio. sed alia ē qd uel
corrūpitur uel auffert uel diminuitur. quas
diuisiones quo saluare possumus nō ē plentis
ingsitionis. Dico tamē ut alias declaraui qd
diuisio nocumēti operationū q̄ dicim⁹ qd ope
ratio uel auffert uel diminuitur uel itenditur
ñ pōt applicari ad uirtutes cognoscitiuas sed
ad naturales. & forsaz nō ad omnes illas. &
summo i ꝑsenti h° mēbr⁹ qd ē operatio itēsa
Dico ergo q̄ uirtutes cognoscitiue non debēt
dici egre quādo sunt i intensissima operatiōe.
imo tunc sunt in pfectissimo earū ēē. & hui⁹
causa ē. Nā uirtutes cognoscitiue ordinātur
adinuicē taliter q̄ una i ultimo sui actu nunq̄
pōt aliā excedeē corpore existēte sano. imo tūc
maxime alteri diseruit. uer. g̃. potētia uisiua
nūq̄ pōt capere aliqd tā magnū uel distās ui
sibile & tā clara uisiōe & certa qd in hoc pos
sit excedere sensuz cōmunē. nec sens⁹ cōmunis
pōt conprhēdere tā magnū cōprhēsibile. &
ita clare qd excedat imaginatiuā. nec imagina
tiua extimatiuā. nec extimatiua itellectū imo i
istis comprhēsionibus. quāto magis extēdūt
tāto magis sibi seruiūt. ¶ Sed tu dices cōtra.
uidemus quosdā ꝑpter itēsam imaginatōez i
fatuari. ¶ Dicendū qd illud est pp falsa iudi
cia. Vnde ñ est ex intentione actus imaginatiue
uel quia nimis eā exercitat. Vñ spiritus cere
bri rēsoluūt. dicemus g° qd sicut cū oculus rē
quātūcūq̄ distantē clare uidet plus aliq̄ ocu
lo dispnit qd sensus cōis melius de ea iudicet
& hoc ideo. qa imaterialius sibi rēpsentat ita

eodē modo se habent alie uirtutes p ordinē. nunq̄ enī species in sensu iferiori pōt ad tātā pfectionē per actus uirtutis itensione uenire qd excedere possit uirtutē superiorē. Sz i uirtutibus naturalibus ñ sic hēt. quia attractiua pōt tm̄ attrahere qd excedat potētiā retētiue. & retētiua poterit retinere tantū cibum quod excedat potētiā digestiue. & sic p ordinē usq; ad uirtutē nutritiuā. ¶ Sz tu dices cū uirtus nutritiua sit ultima uirtus. gō illa p suiactus intēsionē ñ poterit ledi. qa nō ordinat in alias ¶ Hic essent multa dicēda. sz breuiter ita dico ꝙ ipa seruit uirtuti uel aie sensitiue q̄ stat in mēbris ut forma. ut. zō. colliget. ul' saltem seruit tali trāsmutationi seu pportōi ad quā dz trāsmutare cibū. Vnde pōt excedere ul' mutare illā p suī intensionē in actu. ¶ Ex qbus apparet qd subtiliter intelligēs pōt dicere qd lz optima uisio possit dici extremū uisiue operationis secūdū modū supradictū. tamen ipsa potest dici mediū per aliā uiā. qa hō iudicans pfectissime de uisibili ēt distanti distātia ultima ad omnē aliū oculum. excludit a se duo extrema q̄ sunt lesio per resolutionē. & lesio per aggregationez. ¶ Et alii ēt modi possent dari ¶ Ex qbus ad cōtraria dicēdū. Ad ꝓmā rōez patet solutio ex dictis. & uidebis qd fuit de mēte Aui. pō. can. fen. zª. illo ca°. Accidētia & significationes. Vbi de nocumēto uisus ponens exēplū dixit qd destruit corrūpit & diminuitur. lz zm. illd exequat etiā in aliis membris. ¶ Ad secūdā dicēdū ꝙ extrema dicūt pexcessuz eq̄distātie a medio sz nō dicūt necessario excessuz a pfectiōe. immo aliquādo dicūt per fectiōez. sicut sanitas formaliter ē extremū. & zm. medicos neutrū est mediū & tamē est perfectior. ¶ Ad aliā dicēdū qd oculus tēpatus i signo sumpto a colore ocupabit mediū ꝓuatiue. i. per uiā abnegationis coloris. ut qa in ptibus ꝓncipalibus pro uisu erit oculus dyafonus. ¶ Vel dicēdū ꝙ respectu cōiūctiue ꝓuat omnē colorē quā Aui. ponit. Si enī coniūctiua sit alba non debz ēē alba plūbea nec fusca nec rubea nec citria. sed debet habere quādā albedinē clarā. ¶ Ad aliud dicēdū qd figura rotōda respectu longe & late pōt dici media. Vel aliter quod oculus naturaliter non debet ēē omnino rotondus. sed habere quandam planiciē. Vnde Alchanna mosaly de oculis. lō. 6°. pō ca. Oculus ē corpus cuius complesio ē humida forma rotonda cum quadam planicie ex septē tunicis &c̄. ¶ OCVLO PRETEREA ACcidūt &c̄ ¶ Hic Auic enumerat nobis oculi egritudines & diuersitates quas dā in eis. hoc enz promisit in ꝓica huiꝰ capituli. Et primo egritudines oculi numerat. zō remouet dubiuz tertio ponit quadaz diuersitatez egritudinuz oculi. ibi. zª. Et oculo quidez ibi. zª. Amplius egritudines oculi. ¶ In pria parte dicit qd i oculo fiūt species egritudinū .s. mala cōplō soluta cōtinuitas & apostemata. ¶ Sz diceret aliqs cōtra. i oculo ñ fit morbus in numero p additionē. ut ꝙ homo hēat tres oculos. similiter non pōt fieri morbus in situ totali qa sit alibi q̄ in orbita. ēt non pōt fieri morbus in situ pticulari. qa ptes oculi ñ possunt aliter situari. ut ꝙ cornea ñ sit extra. Vñ Auex. colliget. zō. debes scire ꝙ egritudo ñ supuenit unicuiq; generi sanitatis. sicut nos uidemus i ordine tunicarꝝ oculorꝝ. ¶ Amplꝰ albedo cornee est morbus. & tñ nō complōnalis nec cōpositionalis nec apostema nec solutio cōtinui. ¶ Ad huius euidētiā notādū qd. A. ñ uult aliud nisi qd in oculo fiunt oia genera membrorꝝ. s. morbus complōalis. & ista ē mala complō que uel est cū materia uel sine materia. & quātū ad hoc dixit materiales. i. male complōnes cū materia & pure i. sine materia similiter mala complō uel ē simplex uel est cōposita. & isti ēt modi male complexionis fiunt in oculo. Vñ dixit. & cōpositē. i. male complōes composite. supple & ēt simplices & istrumēta les. i. fiūt morbi officiales. s. creatuē numeri q̄titatis et sitꝰ et cōmunes. i. apostēata et solute cōtinuitates. Dicit aūt apostema morbꝰ cōis qa colligit in se genus cōmune morbi. sz solutio cōtinuitatis dicit cōmunis. qa fit in natura cōi. i. i unitate. ut Gal. pō. de accidēti & morbo. ¶ Posset tamē littera que dicit. cōpositē cōponi sic. cōpositē istrumentales. i. egritudines istrumētales q̄ possunt dici cōpositē. qa sunt mēbri cōpositi. i. organici qd ē ex cōsimilibus cōpositis. & dicit membrū instrumēta le. qa ppe anime instrumētuz. ut Aui. primo can. fen. pª. caº. de mēbris. ¶ Ad cōtraria dicēdū qd. A. nō uult qd fiāt omnes species ultie egritudinū i oculo. sz sufficit qd de omni genere fiant aliq̄. Vnd licet nō possit fieri morbus in numero addito. tamē pōt fieri in numero diminuto. Similiter lz nō possz fieri morbꝰ q̄tuz ad situm ex toto pmutatuz pōt fieri q̄tū ad situs malitiaz. ¶ Ad Auex. dicēdū eodez modo. Aliter tamē possem dicere qd omnio ꝓter naturā omnis egritudo situs tam ptium oculi q̄ totiꝰ oculi pot fieri. ¶ Ad illd qd dicit de colore in oculo. dicēdū qd ista questio ē de ꝓncipiis quibusdā altis i medicina. & iō nō prosequor. tamen chyrurgicus hz tenere qd morbꝰ quātū ad oculi colorē in cornea ul' in humoribus reducatur ad morbuz cōplōis quia dispositō illa dyafanitatis q̄ calor remouet ualde a propiquo sequit cōplōnez. & sic

et de colore dicim⁹. Vnde Gal⁹. 6°. ca. primi ād ingenio loquēs de claritate cristallie dicit .nō esset clarissima nisi cōplō sua taliter extitisset. ēt qa medic⁹ utitur alteratis & absterſiuis. ſicut utit̄ i morbis cōplexionalib⁹ & nō utit̄ aliis ist̄rumentis ut in morbis cōpōnalibus Ista tamē dicta rudia ſunt ſed ſufficit. ET OCVLO QVIDEM. Hic Auice. remouet dubium diceret aliquis. cum oculo poſſint multa conſyderari ſig⁹. quare non enumerat hic nobis. ¶ Rendit qa ingres de eis. 4°. can. fen. 2ª. qa iſta ſigna multū attendūt̄ circa egritudines acutas. & hoc ē qđ dic̄. i oculo adſut iudicia i diſpoſitionibus ſuis q̄ accidunt &c̄. Iudicia dico pēdētia ab acutis. i. q̄ pēdēt a noticia egritudinū acutarū. & ideo talia iudicia i acutis morbis attendūt̄. ¶ Notādū qđ egritudines acute maxie debilitāt uirtutes principales. qa cor cerebrū & epar. Cerebro g° leſo oꝫ qđ maxie i oculis appareat nocumētū. qa ē mbrū multū ſibi ppinquū. & iō Auic. ſtati ponet qđ ppinquius qđ ſibi cōicat ē cerebrū. ex talibus aūt acutis febribus ſequūt̄ uaria accidētia i oculis đ palpitatione & clauſione. quia claudit qñq & nō apperit. & qñq apperit & nō claudit. & de iſtis multis aliis accidētibus ſcript⁹. 4°. can. fen. 2ª. Ex quo appꝫ qđ iſta iudicia pendēt ab acutis. qa ſigna quib⁹ iudicamus pēdēt ab illis effectiue. & ſic de illis iudicat. ¶ Notādū tn̄ q̄ nō ſolū acuti morbi poſſunt facere apparere praua accidētia i oculis imo ēt longi morbi. Sed qa acuti magis hoc faciūt ideo magis expreſſit de eis. ¶ AMPLIVS EGRITVDINES OCVLI. ¶ Hic pōit quādā diuiſionē egritudinū oculo euenientiū. et p̄mo facit h°. 2° iter q̄ ſdā illaꝝ cōpit ibi ſecūda. & omnis egritudo. ¶ Dic p̄mo qđ egritudines oculi. uel ſunt ꝓpe uel ex cōitate ad plura mēbra que ſunt caput cuꝫ omnib⁹ tuis patribus. littera patet. ¶ Dubitat̄ utrū p⁹ caput ſtomachus magis cōmunicet oculo. uidet̄ qđ nō qa eſt date aliđ mēbrū capiti propinquius. ſicut pulmonē & coſtas. ¶ Amplius ſi aliqđ mēbrū plus ledit caput q̄ ſtomachus. g° etiā oculi magis ledunt̄ ab illo mēbro q̄ a ſtomacho. ſꝫ ſic eſt ut artharie de mēte. A. ſu p⁹. fen. p⁹. ca. p°. de ſoda. in fine. ubi dicit. Soda uero plurimū fit ꝓpter qđ artharie afferūt capiti uapores fraudulētos. ¶ Dicēdū ad h° q̄ iter omnia mēbra caput plus cōicat. rō ē Auic. qa eſt ſibi ppinquius. & intelligit Auic. đ propinquitate multe colligationis. & ſitus. & ideo ēt totū caput eis cōicat mediātibus tribus pannis culis neruis uenis & artheriis. ¶ Sed pōt caput ē ſtomach⁹ ꝓpter duas cauſas. Primo qa ſtōach⁹ alligat̄ cerebro p magnos neruos iter omnia mēbra inferiora. ut anathomici concordāt. Vnd Auic. ſupra fen. p⁹. 15. ca. Q m̄ ſtomachus ē ex mēbris plurimū cōitate ſua ledēti bus cerebrū. Secūda cauſa ē qa ſtomachus aggregat multos humores. unde infra fen. xi. cap. đ ſincopi. Stomachus eſt minera collectionis humoꝝ diuerſoꝝ. ¶ Ad rationē i contrariū Dicēdū quod licet pulmo & coſte qntū ad ſitū ſunt propiquiores quā ſtomachus ad cerebrū. non tamē ſunt ꝓpinquiores per tāta neruorum manifeſtorū aligātia. Sed non colligunt tantas coruptiones humorum. ¶ Ad ſecundā conceſſa. maiori. ad minorē dicēdū qđ debet ex poni plurimū. i. pleraq̄ qa multotiēs fit licet alius modus leſionis capitis ſrequētior ſit Auic. uero multū utitur illo uocabulo in ſignificatione dicta. & ē quaſi iuxta uulgat̄. ¶ Se i diceret aliquis quādo oculi patiuntur mediāte capite a ſtomacho ē neceſſe caput pati. ¶ Dicēdū qđ nō ē neceſſe pati ſenſibiliter qa poſſunt uapores paulatiꝫ & pauci aſſendere ad caput & ire ad oculos. ſicut i catharactis quibuſdā qui uapores nō impediūt caput ſenſibiliter. & tn̄ oculo nocebūt. Sed ſi materia eſſet multa prius ad caput uadēs neceſſario caput egrotaret. ¶ ET OMNIS EGRITVDO Hic Auic. compat inter quoſdam modos dictarum egritudinuꝫ & dicit &c̄. huius cauſa eſt quia melius poſſumus reſiſtere in p̄ncipio cuꝫ repoſitiuis & diuerſiuis. qa materia illa tranſit inter cuti & os. & n̄ eſt ꝓfunda ſicut illa q̄ fit per cōitatem uelaminū interiorū. ¶ Sꝫ dubitat̄ que egritudo i oculo ſit peior. an facta i eo per cōitatē. an facta in eo per propriū defectū. Videtur qđ paſſio oculi facta per communitatem. ut ad cerebrū ſit peior. Illa paſſio ē peior q̄ difficilius curatur. ſꝫ illa q̄ eſt per cōitatē eſt huiuſmodi. qđ ꝓbat̄. qa oꝫ q̄ curent̄ duo mbra. ſ. oculus & membrū mandans. ſed ſolo oculo patiente non indiget cura niſi oculi⁹. ¶ Incōtrariū arguit̄ qa paſſio q̄ eſt cum maiori đfectu uirtutis i mēbro ē peior. ſolus enī uirtutis defectus ſignū ē malū. ut. A. 4°. can. fen. 2ª. ca. de iudiciis malorū ſignorū. ſed paſſio q̄ eſt in oculo a ſe ſine aliquo mbro mittente eſt cū maiori defectu uirtutis ut notū eſt. ¶ Dicēdū ad hās dubitatiōes qđ egritudo oculi per cōitatē maxime ad cerebrū ē peior q̄ egritudo in eo ex ꝓprio defectu. reliqs dicoparibus ratio huius. egritudo mēbri orti ab alio eſt peior quādo pricipale patit̄ q̄ quādo nō patit̄. ſed quādo oculus habet egritudinē p cōitatem ad cerebrū tūc mēbrū principale eſt patiēs. ſ. cerebrū a quo oculi habēt ortuꝫ. g° &c̄. maior eſt nota. Nā quādo aliquod ortum a pricipali infirmat̄ ſolū pōt ſibi a prīci

ꝑali ſubueniri. ſed corrupto. i. infirmato prin cipio nō ē a quo fiat auxiliū aliis ex hº ortis ut Aꝛ. 3º. de partibus animaliū. ca. de corde. mi nor eſt nota. ¶ Sꝫ tu dices. ſi mēbꝛm cuiꝰ cōi tate infirmatē oculꝰ eſt ꝫ aliqđ mēbꝛm. uer. ḡ. ſtomachus uel aliqua pars ignobilis. ꝯ utꝛm eſt ꝫ paſſio illa peior ¶ Et dicēdū adhuc qđ reliq̄s paribꝰ adhuc eſſet peior. rō ē ſupius dicta. qa medicū duplicem habere oꝫ intentio nem. Vnā ad oculū. reliquā ad partē mittētē ſolo aūt oculo infirmato ad eum ſolum itendit Dico autem reliquis paribus propter duo. Primo. qa aliqua egritudo oculo ꝓpria poſſ ẽſſe tāte materie & tantorū accidentiū qđ ēēt peior q̄ illa q̄ eſt per cōmunitatez Secūdo qa ſi cogeremur dicere quod oīs egritudo oculo ꝓpria ēēt in eo facta. & q̄ſi habitualis et facta p comunitatē ēēt q̄ſi dependēs. tūc egritudo ꝓpria ēēt prior et difficilioris cure p cōitatem facta ſicut ſincopis cordiaꝰ ē peior q̄ ſincopis p cōitatē facta. cū ſignificet malitiā in corde ſixā & iſto mō rō arguebat. Ex qua uideo q̄ optime poſſet teneri q̄ paſſio oculi p cōitatē ē minus malaq̄ paſſio oculo ꝓpria. hoc tamē ī ꝑticularibꝰ ſermonibꝰ cū loquemur de curiſ oculi melius apparebit.

Signa generationis egritudis oc̄li. Supius Auic. i generali ſermone determinauit đ ſignis diſpōnum oculi & cōplōnū eiꝰ. & enumꝝauit in generali eius egritudines. Hic deter minat generali ſermone de ſignis egritudinū oculi. ex quo apparet qđ ꝫ iſtud capitulū ſit generale reſpectu ſequēt iū. ē tū ſpeciale reſpe ctu p̄cedentis capituli. Et prio pōit ſigna egri tudinū que ſunt male complōes a materia de pēdentes. ꝫ poſſent etiā eſſe alie egritudines & egritudinuꝫ imaterialiū. Secūdo ponit ſigⁿ egritudinū officialiū & cōiuꝫ. Nā iſta fuit di uiſio quā Aui. ſupra premiſit. zª. ibi. unicuiq̄ aūt. Pria i duas. ꝑmo ponit ſigna egritudinuꝫ cōplōaliū cū materia. ſecūdo ſine materia. ibi. zª. complōes uero puras. Pria i duas ꝑmo po nit ſigna egritudinū oculi inq̄tū ſunt per com munitatē. zº. inq̄tū ſunt i ipſo. ibi ſecunda. ſi gna uero egritudinis materialis Prima i du as. egritudines enī oculi per cōitatez erāt per cōitatē ad caput uel ad ſtomachū q̄ ſequebatē eū primo gº ponit ſigna egritudinū oculi que ſunt p cōitatē ad caput. zº. q̄ ſunt p cōitatem ad ſtomachū. ibi. zª. & ſi fuerit cū cōitate ſto machi. Prima in duas. ꝑmo ī generali pōit ſi gna egritudinū oculi cū cōitate ad cerebꝝm. zº. magis in ſpeciali. ibi. zª. nam ſi mediator.

¶ Dic̄ ꝑmo qđ ſigna q̄ ſignificāt q̄ oculi egri tudo generatē a cerebro ſunt ſigna nocumētorꝝm ī cerebro apparētiū q̄ ſuperiꝰ ſunt dcā ſen. pª ¶ Ad huius intellectū ē cōſyderādū qđ ocu li egritudinē p cōitatē poſſumus dupliciter cōſyderare. Vno modo ut ē depēdēs a mēbro cuius cōmpaſſiōe fit. & ut ſic. dicit̄ generari. Alio modo ut eſt iam in mēbro fixa Aui. igit uolēs ponere ſigna paſſiōuꝫ oculi per cōitatē ut ſunt depēdētes a cerebro dixit. Signa gene ratiōis egritudinis. dependere enī egritudinez oculi i fieri a cerebro ē ipſaꝫ generari. ¶ Secū do eſt notāndū qđ ſignū ꝓpriū qđ paſſio ocli a cerebro generatē. eſt qđ tu uides ſigna nocu mentorū a cerebro. ſi enī oculus p ſeipſuꝫ paſ ſus eſſet nō oporteꝫ neceſſario illa ſigna ap parere. oꝫ tamē uidere ſi ſigna nocumētoruꝫ cerebri ꝑapparēāt. qa ex hº ſiḡtur qđ paſſio oculi ē poſterior & paſſio cerebri ꝑ or a q̄ paſ ſio oculi generatē ¶ Sꝫ tu dices q̄re dixit q̄ dā ſignificatōes nocumētorū. ¶ Dicēdū q̄ hº dixit qa nocumēta in cerebro quedā ſunt q̄ ocu lis manifeſte cōicant ſic ut nocumēta repletionū materialiū. & iſtoꝝm ſigna ꝫbet medicus uide re ſi ꝑapparent paſſionibꝰ oculi. Quedā aūt ſunt. nocumēta in cerebro que in oculis nō ſic cōmunicāt ſicut male cōplōnes ſine materia & melācolice ipſſiones cū quibꝰ uiſus ēma neāt pōt nō leſꝰ ſenſibiliter. & iſtis ſignis me dicꝰ nō inititur. Ex hº gº Auic. dixit ut ſint ī cerebro q̄dā ſignificatiōes &c̄. ¶ Vel poſſu mꝰ dicere quod oculi egritudines ſequētes ce rebꝝ. quedā. ſunt q̄s medicus cōſyderat ut ſigna dicta nec in earū cura laborat & iſtas non intēdit Auic. hic principaliter ponēre. ſicut uer. ḡ. eſſet defectus uiſus in freneſi. aut corupta uiſi. Quedā autē ſunt egritudines oculi ſequētes diſpoſitiones cerebri quaſ medi cꝰ conſyderat per ſe ut diſtincte curabiles & tunc reſpectu iſtarū iſpicit cerebri diſpōes a q bus dependēt ſic̄ ſigna replōnalia ſecūdū ma teriem diuerſitatē. quia ergo ñ omnē diſpōnē oculi ſequentē omnem diſpoſitionez prauā ce rebri. Aui. hic itendebat ſꝫ quaſdā ideo dixit quedaꝫ ſignificationes nocumētoꝝm. ¶ Tertio eſt notandū q̄ per cerebrū totū caput intelli ḡit. ſ. uſq̄ ad cutim qđ ſtati apparet. NAM SI. Hic Auice. in ſpeciali magis ponit ſigna egritudinum oculi cum cōitate ad cerebꝝm. i. caput. pōt autē oculus cōicare a capite egritu dinē uel partē interiorez ut intrinſecos panni culos. uel p exteriorez. Prio ergo pōit ſigª. ut iſta cōicatio fit per partem intrinſecā. ſ. inter craneū. ſecūdo ut p extrinſecaꝫ. ſ. extra craneū ibi zª. Q đ ſi fuerit cōitas. Littera prie partis ē nota intelligēti. ¶ Notandū tamē qđ Aui. tria inuit. Primū eſt ſignū cōe in egritudine oculi cuius materia uenit a parte intra crane

tum .ſ. p pāniculos intrinſecos duraz matrē & piam matrez. qa uides dolorē & accidētia ici pe a pfundo oculi. & cā eſt. qa pāniculi iſti colligañ neruo obtico. & ex eis ſit ſecundina uel ſchyrotica. materia ergo p illos pāniculos ueniente ñ eſt mirāduz ſi dolori pfundo oculi icipit & i radice ubi alligāt illi pāniculi ¶ Sz tu diceres ſi materia ueniret per ſubſtātiam cerebri inſenſibilez. que erunt ſigna. ¶ Dicēdū q nocumētū uirtutū anterioris partis cerebri uel opilatio nerui obtici ſecūdū qđ. A. inuit eſt diuerſitas ſignoz ſecūdū q materia ē calida uł frigida q a cerebro trāſit ad oculos p uias itrinſecas. & ponit duo ſigna materiei calide. ſ. ſternutationē & pruritū in naſo. & hoz cā eſt Nā uie que ab itrinſeco capitis portāt iſtas materias ad oculū ſunt ppinquiores. ut ano thomia oſtēdit & omnes auctores cōcordāt. materia ergo calida mota uerſus ptes illas facit i naſo pruritū. & ex hoc poſſz ieq ſternutatio. qa mordicatio i naſo eā facit. ut apparet i impoſitiōe reruz hoc facientiū. ut eſt elleborus uel piper. ut infra ſen quita apparet ſeqr ſternutatio proter hoc qđ materia p cerebrū mota eſt cauſa generādi uel euaporandi aliquā uē toſitatē i cui9 expulſione natura laborat & ē cauſa ſternutatiōis. ut pōt ex q̄dā ſiſi ſummi ab Ax. z3. pble. 4. pble. Tādē. A. pōit ſig9 fce materiei & ponit hoc ſignū ſolū qa ſentit cur ſum frigidū i. percipit quaſi aliquid frigiduz curens circa ptes naſi. ¶ Circa qđ dubitaſ utrū trāſit9 materiei frigide a cerebro ad oculū puenas uł uias itrinſecas faciat ſternutatiōez uidetur q ſic. quia opiū pōt facere ſternutationē ſi natibus approximetur. g° multo magis frigide materie. q autē opiū hoc facit apparet .3°. can. ſen 5ª. de medicinis facientibus ſternuationē. ¶ Itez: uidemus infrigidiatos homines in capite uel in pedibus ſternutare. ergo materie frigide multomagis hoc facere poſſunt. ¶ In contrariuz Auic. dicendū quod materie frigide p ſe nō faciunt ſternutationē mote ad nares. ratio huius qa materie frigid ſunt de ſe tardi motus. ſimiliter non ſunt fortis uel ſubite inpreſſionis in cerebrū nec de ſe euaporāt quare nō ſunt de ſe apte ad ſternutationem faciēdā. per accidēs tamē h° faciunt. & hoc poteſt dupliciter contingere. Prio qa materia frigida habundate i cerebro aliq9 caliditas ē actiua. Vnd partē illi9 materie euaporat & facit ſternutationez. ſecūdū quā uiaz uidemus q calidū ſolis mouet ſternutationē i hūtib9 cerebri humiditatez aptā euaporatōi. Vñ fiat uentoſitas. Iſtius enī uentoſitatis motus eſt cā ſternutationis. ut Ax. preallegato pblema. & Hyppo. 7°. partª. affo. cuz dicit Sternutatio uero. ¶ Secūdo pōt contigere cū materia frigida forti curſu mouet per naſuz quo forti motu iducit pruritū. Sz ex pruritu poteſt ſternutatio accidere. Vnde Aui. 3°. can. fen. 5ª. ultimo ca. loquēs de pruritu i naſo dic fit ppter catharrū fortis curſus q̄uis ſit frigidus. et quia iſti modi q̄busmaterie frigide faciunt ſternutatōem ut plurimū cōiūgunt cuz eis. ideo Raſis in toto cōtinēte ſternutatōem poſuit pluries ſignū materiex ueniētium ad oculum a parteitriſeca capitis. ñ diſtinguēs ſi eſt frigida uel calida p ſigna a ſternutatione Vñ. z°. li°. dicit. Si rheuma fuerit ab interioribus cranei ñ apparebit uenax exterioz repletio. & patiens ſternutationē habebit cū pruritu. & iſta auctoritate Aaron. Si fuerit intra craneū ſigna eius ſunt ſternutatio. & mlt9 infra auctoritate Almaray. Si p̄ūgat9 ē flux9 cū ſternutationibus fluxus eſt ſubtus craneū Ecce igit qđ Raſis uidt ſentire qđ ſternuta° cōicet materie frigid & calid. ¶ Ad utriuſq ptis argumenta ꝫndo. prio ad Aui. textū. uł dicere apiū. ipm eni mouet ſternutationē cū ſit de mouentibus epiſ. az. ut Aui. ſupª. c°. de epſia. & z°. can. Sternutatio autē ē pua epſia ut Aui. cap°. de epſia. Si autē littera habeat opiū poterit etiā ſaluari. qa habet quaſdam ptes calidas ſubtiles quas ſapor amarus oſtēdit. & quas forſan acquirit p aſſationē. quā faciūt quidā de opio. & quia iſte ptes non abſoluūt a partibus frigidis. ideo eſt de facientibus ſternutatiōez debiliter. ¶ Ad rationē dicēdū qđ homines q in aere frigido ſternutāt q̄drupliciter poſſunt ſternutare. uł ppter uapores recluſos q caput aſcēdūt. Vnde uidm9 qđ aliq oſſitāt uel alices agunt p9 frigus. ut Aui. p°. can. fen. 3ª. ca. de alicibus & oſſitatici b9. uel ppter calidi recluſionē qđ materias i cerebro diſſoluit. uel ppter cerebri cōpſſiōez unđ uehemēter mouēt frigid materie & ſorti curſu faciunt in naſo puritū uel ppter frigus qđ ad naſuz ptigit qđ ibidē creat mordicationē cum frigidū mordicatiuū ſit. ut Gal. 4°. de ſimplici medicina. z°. ca. ¶ Ad. A hic dicendū qđ ipe poſuit ſignū ppriū materiei frigide a cerebro fluētis quo pōt diſtingui a materia calida. ¶ Tertio. A. inuit modū cōpleſionis pueniētis ab huiuſmodi materieb9 fluētibus qa raro erit complō mala ſingularis. qđ dictū poteſt dupliciter exponi. Primo qa raro materie ex cerebro ad oculuz fluētes faciūt malam cōpleſionē ſimplicē. ſed ut plurimū cōpoſitā. & cauſa ē. qa materie fluētes ut plurimū habēt exceſſuz in duabus q̄litatibus. tamē cōtingere poſſet qđ flueret ſanguis & colera talis ꝓportionis qđ eſſēt i hu

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 144 sur 455

mido & sico tēperati.tamē ppter excessum caloris amboꝝ inducerēt malā cōplōnē calidā Secūdo modo posset exponi qđ cōitas cerebri & oculi plus est cū materia q̄ sine materia.& hᵒ qa cerebrū est humiditatibus ualde habū dans.& etiā ppter alias causas notas.& hoc est qđ uult .raro erit &c. ¶QVOD SI FVERIT COMVNITAS. ¶Hic ponit signa generationis egritudinū oculi materialiū & p cōitatez ad caput mediatib⁹ pāniculis extri secis.& littera patz ¶Sed diceret aliqs q̄re .A.addit & fuerit materia ¶Dicēdū qđ ul't ponere signa egritudinis p cōitatē cū materia nō eius q̄ esset a cōplōe qa illa nō esset eis extēsio. ¶Secūdo intelligēdū qđ cū pāniculꝰ iste appropiquet cuti & uenis ibi sparsis.si materia currit p pāniculū uel p uenas.& hᵒ ē zᵐ.plurimū.oz qđ uene frētis & ptes palpebraꝝ recipiāt illius materie ipssionē.& hᵒ ē qđ uult Aui.& pticulariter repetet in caᵒ.de obtalmia. ET SI FVErit cū cōitate stomachi. ¶Hic pōit signa egritudinū oculi q̄ sunt cōitate ad stomachū. ¶Sz diceret aliquis Aui. pōit qđ si passio i oculo sit ex cōitate stomachi qđ tu debes consyderare signa dicta i caᵒ. de cōitate cerebri cū stomacho.s.supra prima fen.huius. ¶Sz cōtra qa pōt egrotare oculꝰ a stomacho nō pacīēte sensibiliter cerebro.gᵒ nō poteris consyderare signa cōitatis cerebri cū stomacho. ¶Dicēdū est dupliciter.Primo qđ Aui.loquit hic de passiōibꝰ occult quādo fiunt a stomacho talr qđ cerebrū ꝓus patiat & recipit materias malas a stomacho.& đin de recipit eas oculus iam cerebro pacīēte. Et hᵒ uidet fuisse de mente Aui.qđ statiz fecit mētionē de passiōe oculi q̄ ē imaginatio.q̄ cuz possit fieri in oculo nō pꝰ sensibiliter leso cerebro.Aui.nō uult uel noluit ēē cōtētus eo qđ ꝓmiserat.sz posuit aliđ ꝓpū signū ¶Secūdo mō possumꝰ ēspōdeꝛ.ppter q̄ cōsiderādū q̄ signa cōitatis cerebri ad stomachū sunt duoꝝ modoꝝ.ut sūmit ab.A.supra fen.pª.cap.5ᵒ. Quedā sunt q̄ in stomacho ipo cōsiderant sic dispōes appetitus.nausea.& alia signa passiōnū stomachi.Quedā sunt q̄ cōsiderāt in cerebro ut sit passio i cerebro.s.post p̄dicta signa stomachalia. ¶Dicemꝰ gᵒ q̄ .A in signis egritudinis p cōitatē oculi ad stomachū uult cōsiderare signa dicta i ca.cōitatis cerebri ad stomachū.ñ qđē q̄ necessario illa signa que sunt in cerebro considerēt.sz illa que sunt i stomacho. ¶Tertio ē intelligēdū qđ causa quare imaginationes siue fantasie q̄ sunt a stomacho multiplicāt tēpe repletionis ē.qa humusmōi imaginatiōes sunt đ uaporibus ascēdētibus a stomacho qui magis surgunt.cū stomachus ē plenus quā cū est uacuus.Et idē inuit Gal. 5ᵒ đ interioribꝰ.zᵒ.caᵒ et fere omnes auctoꝛes. & de hoc disputabitur ista caᵒ de imaginatiōib. ¶SIGNA VERO EGRITVDINIS materialis.Hic Auic. ponit signa egritudinū materialiū oculi.inquātū sunt in ipso oculo. Ista autez signa diuesificātur secundū diuersitatez quatuor humorū qui possunt i oculo contineri Prio gᵒ ponit materiei sanguinee.zᵒ sparice.3ᵒ. colerice.4ᵒ.melancolice. ibi.2ª. flegmaticaz uero significat.ibi.3ª.colericā aūt.ibi .ibi.4ª.sz melancolicā. ¶Ad euidētiā prime partis intelligēdū qđ Aui.caute locutꝰ ē cuz dixit inq̄tū est i ipo oculo.& ñ dixit egritudinis pprie oculi sine cōitate.& cā est qa.A.ponere intēdit signa materieꝝ q̄ in oculis sunt.si ue sint aliūde trāsmisse.siue sint ex suo defectu aggregate.Si gᵒ.A.dixisset signa egritudinis materialis pprie oculo.iā excluisset sigª materieꝝ q̄ in oculo sunt.& ad eū tñ trāsmisse fuerūt.& si dixisset signa materieꝝ que in oculo sunt aliūde.excluisset signa materieꝝ quas oculus de se aggregat.ut gᵒ utrūq; saluarz dixit inq̄tū sunt i oculo ipo. ¶Secūdo ē intelligendū.diceret aliquis ñ uidetur qđ signa ista possint adaptari ad materias q̄ sunt i oculo ex defectu ipsius oculi & ñ uenientis aliūde.qa materie ille quas oculus de se aggregat ñ sunt sanguinee uel sparice uel meiācolice.sed sunt q̄daz hūiditates q̄ iaz transiuerūt formā humoralē p actionez ultime digōis. ¶Dicendū ad hoc q̄ materie q̄s oculꝰ aggregat suo defectu & si ñ possint dici ita materie uere sparice colerice sanguinee uel melancolice.sic ille que alibi unde uenūt.s.a cerebro.tñ habent quandam assimilationem & naturaz illorum humorum omnis eni superfluitas quā oculꝰ aggegat.uł ē magis grossa & terrestris.& assimilat melācolie.uł erit magis hūida.& assimilabit flegmati.uel erit acuta corosiua uel ulceratiua & assimilabit colore.uel habebit plus đ pfectione p actū digestionis & assimilabit sanguini. Et ió Auic.ponens signa istarū materieꝝ ū non dixit sanguineꝝ significat &c.sz dixit sanguineaz.s.qa siue sit sanguis siue sanguini attestetur. ¶Aliter possemus respōdere qđ ēt oculus suo đfectu aggregat istas materias.nā humores naturaliter ad oculū uenientes qui stāt in uenis oculi saltim anteq̄ pfūdēt ad rhetinā adhuc habent formā humoralē.& zᵐ.diuersitatē hominū possunt esse in aliqbꝰ colerici i aliis melācolici &c.oculꝰ gᵒ.nō trāsmutās illos humores aggregabit eos ibi sui defectu & tūc ille materie erūt flegmatice sanguinee uł melācolice zᵐ.qđ in illo sanguine naturaliter ꝓ nutrimēto oculi habūdabit. ¶Ex q̄ ap

ꝑz q̄ lz iſte humor a cerebro ueniaꝫ. ñ tñ debz dici egritudo pcõitatẽ ad cerebrũ. qa cerebꝝ trãſmittit ſibi tm̃ & tale q̃tũ & q̃le dbebat. tñ ocul⁹ nõ fuit potẽs i trãſmittẽdo. Dicetur igit̃ ſupfluitas oculi. qa defectu oculi aggre gata nõ obſtãte qd̃ ſit ſub forma humorali.

¶ Notãduz tamẽ qd̃ nõ ſolũ defectu. q ẽ nõ trãſmutare materiam ille ſupfluitates poſſũt i oculo aggregari. ſz ẽt defectu. q ẽ materiã corrũpere. & tunc ſecũdũ diuerſuz mõuz q̃li tatis quã dat ocul⁹ illi materie dicẽt materia illa colerica uel flegmatica uel melancolica.

¶ Tertio ẽ iteligẽdũ qd̃ ex his ſignis q̄ Aui. põit q̄dã ſunt ſumpta a q̃litate. mutata q̄ laz ab actiõe. q̄dã ab exeũte. a qualitate quidem mutata uel ſenſibili propria uel ſenſibili cõi. ſenſibili ꝑꝑa alicui ſenſui. ſicut rubedo uiſui. qa ſignificat dominiũ ſanguis. & itelligatur rubea non clara. qa illa eſt colere. uel ẽ ꝑpria tactui ut caliditas tactus. qa etiã ſanguini at teſtaẽ. Si aũt ſit hec qualitas ſenſibile cõe ſiẽ eſt inflatio & exuberãtia uenaꝝ. quia cuz ſan guis ſit humor maxime in q̃to ꝓccãs. ideo ẽ maxie replẽs uenas. dixit aut iflatio q̃tum ad uenaꝝ extẽſionẽ. dixit exuberãtia uel q̃tuz ad numerũ. qa multe appareãt. uel q̃tũ ad ſitum qa in tm̃ replẽt. qd̃ extra oculi ſupfic ẽ appa rere uidẽt. Vel poſſet dici iflatio. i. tumor to tius oculi d̃ hoc ẽt ſenſibili cõi tympoꝝ pulſa tio cũ ſit motus ſanguis. ſanguis eni cũ ſit ca lidus & euaporans facit in tymporib⁹ pulſa tionẽ. & exuberat in ꝓtibus oculi. Iſta aũt pul ſatio põt ſentiri a medico p tactũ. & ẽt ipemet ifirm⁹ iudicat. qa ſẽtiet dolorẽ pulſatiuũ. qa ſanguis ſui corpulẽtia replẽs & coarcẽs artha rias circa ꝓtes oculi. & ſui calore neceſſitans ad motũ facit qd̃ motus arthariaꝝ ſentiaẽ ab ifirmo q tẽpe ſanitatis ñ ſentiebaẽ. Iſta enim ſunt ſigna ꝓpulſitiui doloris. ut appz ſecũdo de ꝓterioribus. & Aui. p⁰. can. fen. 2ª. ca. de ſpecie bus doloris. & qa dolor ẽ actio ſenſus corru pta. ut. 4⁰. de accidẽti & morbo. poſſemus di cere qd̃ hic ponit ſignũ ab actõe mutata. ¶ Ali ud ſignũ q̄ ſummitẽ a cõi ſenſibili ẽ g̃uitas p quã poſſum⁹ itelligere uel g̃uitatẽ i motu. & h⁰ ueꝛificaẽ. qa libere ñ põt mouere oculũ ſiẽ ſi eſſet materia colerica uel grauitatẽ. i. ponde roſitatem. & hoc ẽt ueꝛificaẽ. qa materia ſan guinea ẽplens oculũ facit eũ ſentiri põdroſuz

¶ Si aũt iſta ſigna ſummũt ab exeũte mutato ſic eſt lippitudo. ſ. habũdans ꝑpter multitudi nẽ mater ie. & cõglutinatio. ſ. lippitudinis cũ palpebris. Vnde palpebre adinuicẽ cõglutinã tur. Et cã huius ẽ qa ſanguis habet humidi tatẽ ſatis digeſtaz & digõi aptã. cũ ergo ap apret lippitudo de materia ſanguinea. qa iſta lippitudo ẽ aliq̃ ps illius ſanguinis trãſmu tata p actũ alicuius digeſtiõis cõtigit qd̃ ipa adinuicẽ palpebras annectet ſui humiditate. & qa ibi moraẽ igroſiaẽ pl⁹. & unã cũ alia al ligat. ¶ Sz tu dices quare Aui. dixit & ꝑpe cũ eis aſſociãt ſigna ſanguinea capitis. ¶ Di cẽdũ qd̃ h⁰ dixit quia tũc iſta ſigna magis cer tificãt. Vel hoc dixit. qa licz alie materie poſ ſunt iueniri i oculo ꝑpter defectuz ſue cõplõ nis p quã cõuertit materias ad naturaz colere uel flegmatis uꝑ melãcolie. tñ ꝑprie ſanguinẽ ſui defectu. nõ põt aggregare. ſ. conuertendo humiditates uel humores ad ſanguis naturã ſaltẽ ut poteſt conuertere ad naturã alioꝝ. & hoc eſt quia aliorũ generatio eſt magis in quo dam ẽẽ inaturali. conuerſio autẽ ad naturam ſanguinis ẽ magis in eſſe naturali. licz poſſz ſanguinẽ putrefaceẽ. Oportet igit̃ q̄ materia ſanguinea maxime a cerebro ueniaꝝ. Et ideo dixit. Et ꝑprie cuz eis aſſociantur ſigna ſan guinea capitis. & ideo non repetet in ſequẽti bus hunc ſermonem. FLEGVMATICAM

VERO ¶ Hic Auic. ponit ſigna materiei. fla tice. ¶ Circa quaz ptẽ ẽ intelligẽdũ qd̃ iſta ſi gna poſſunt ẽduci ad ordinẽ. ſic ꝓpa ſig⁸. & ió ex ide colligãt. Primũ ſigm. ẽ grauitas uehe mẽs per quã poſſumus itelligere uel tardita tẽ in motu. & hoc ẽ quia flegma ifiãmando calidũ qd̃ eſt motiuũ & molificando impedit localẽ motũ. unde fit motus tard⁹. Vel poſſu mus intelligere p grauitatẽ ponderoſitatem. & tunc flegma facit per accidens maiorẽ gra uitatẽ aliquo humore. melancolia uero per ſe ut ſuꝑ apparuit. Rubedo oculta. i. ualde pau ca. ut quaſi per hoc uelit dicere qd̃ ñ ſit ibi rubedo. Vel poſſum⁹ dicere q̄ ẽt materie ſꝑa tice ꝓter naturã exiſtẽs in oculo ñ abſoluunt̃ quin aliquã paucaz rubedinẽ inducant. Et h⁰ ꝑpter tria Primo propter dolorẽ aggrauati uum quẽ faciũt. uñ inflamaẽ aliqualꝑ calidũ Secũdo in motu eaꝝ ſi ſit aliquando fortis ẽt excitant calidũ. Tertio quia raro ẽ q̄ fluant ni ſi habeant aliquẽ calorẽ uel materiã calidam que eas facit currere mot⁹ eni frigidoꝝ hũo rũ eſt ualde difficilis. Vñ indigent motore. ut comẽtator. 3⁰. ꝓneſti. comento. 31. Cũ plũbeita te q̄ eſt albedo cũ aliqua liuidi ate. & hoc fit a flegmate ſuo frigore. Et cõglutinatio & lip pitudo. qa lippitudo flegmatis eſt uiſcoſa. uñ cõglutinat palpebras. Et tumor. cauſa ẽ. ꝑmo ex ꝑte q̃titatis hũoris. Nã poſt ſanguinem in corpe plus habũdat. ut. Meſue de cõſolatiõe mediciaꝝ. 2⁰. ca⁰. Similiter in cerebro plus ha bũdat q̃ colera et melãcolia. & ió ẽ apt⁹ aggẽ gari in oculo in mꝑa quãtitate. Secũdo qa ſui frigiditate & uiſcoſitate & debilitate caloris

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 146 sur 455

oculi nō ē aptus bene trāspirare, & iō remā nens facit tumorē. & maxime p suos uapores retētos circa palpebras & oculū. Tertio qa debilitat oculū ne ēt ppriā superfluitatē resoluat. ¶ Ex quibus omnibus oculi sunt tumidi & ex hoc uides qđ talis tumor q̄tū ad exteriores partes est sicut tumor cacesie. Paucitas lacrimar. qa materia ñ ē apta labi sui grossicie. Secūdo qa ex sui frigiditate materias non trahit aliūde. Tertio quia ñ mordicat. hūor aūt sanguineus per rōes oppositas facit lachrimare. licet non sit mordicatiuus quousq; remanet iputridus. ¶ COLERICAM AVTEM. Hic ponit signa colerice materiei. & dic̄ q̄ significat eaz punctura. qa dolor cū p̄punctione. & h° ppter colere acuitatē. Et ifl̄amatio cuz rubedie & ē. qa talis ē color colē. inflatio fit. qa colera sui calore est cā attractiōis materie rū. nō tamez qđ de se colera ita sit apta facere tumorē sicut materie alie corpulentiores. imo repit quādoq; erisipila q̄ nō impellit ut. A. 4°. ca. fen. 3ª. Alia lēa hz ifl̄amatō. Subtilitas sanguinis acuti. qa quasi uisus sui subtilitate indicat. & de acuitate tactus uel. posset hoc i telligi i toto corpore. quia homo habz sanguinem uenaruz totuz colericuz. Paruitas cōglutinationis. qa non est materia lipitudinis pp ter siciratē similiter sua lippitudo non est uiscosa glutinatiua & c̄. Caliditas tact⁹. ¶ Notandū hic qđ Auic. non potuit signuz a gra uitate. qa colera facit motū oculi respectu aliarū materiez uelocē. similiter ē respectu aliorum humoruz in pēdere leuis. Similiter non possuit signū a lachrymis. quia non est apta colera de se facere lachrymas per accidens tamē propter mordicationē posset eas facere. sz dictis dicet perfecte in capitulo de obtalmia SED melancolicā. Hic ponit signa materiez melācolicarū. & dicit qđ signific. cāt eaz grauitas. i. tarditas in motu. quia oculus cū ea est tardi motus. non tñ dixit grauitas uehemens. quia nō facit tantā tarditatem motus in oculis melāconia quātaz facit flegma. ut supra dicebatur uł grauitas. i. pōderositas. qa oculꝰ sentit aliqđ graue in se. ēt qa flegma debilitat & relaxat plus ullos retentiue q̄ faciat melācolia. ideo a flegmate p accidens sentit motus pondus uel grauitas ut supra declarabat. Et effuscatio. qa talis ē coloratio quā melancolia fac̄. Et paucitas glutinatōis. primo quia paucā facit lippitudinez cū sit grossus humor. ēt lippitudo sua ppter siccitatē ñ est glutinatiua. Ex q° apparet signū a lachrimis qa pauce sunt lachrime cū nec per se nec p accidēs melancolia apta sit ad multiplicandū lachrimas. Reliqua aūt signa Auic. dedit intelligi de quibꝰ est tactus frigiditas & siccitas respectu aliaz materiez ¶ COMPLESIONES. Hic Auic. ponit signa egritudinis in oculo que est mala complō sine materia. & dicit qđ signū est priuatio grauitaris & c̄. ¶ Ad cuius partis intellectū ē notā dū qđ ista signa aliqualiter possunt applicari ad egritudines oculi uētosas. quia ñ est ibi lippitudo nec grauitas. tamen plus applicaē ad malas complōes sine aliqua materia. quia uentositas si deber in oculo facer egritudinē. opoz qđ sit aliqualiter grossa. & q̄si alicui humiditati imixta. qa aliter ñ retineret multū i oculo. talis autē uentositas aliquā grauitatē inducit. ut supra fuit dictū. ¶ Secūdo est itelligēdum qđ mala complō pōt dici pura. i. sine materia duobus modis. Vno mō qa non hēat materiā que sit sui cā effectiua uł cōseruatiua q̄uis habeat materia sensibilis quātitatis ose quērem qa est causa generatiōis illius materie. & isto mō mala cōplō oculi pura nō ē cuz exiccatiōe. i. puatiōe humiditatis ab oculo. s. lippitudinis ł lachryme. imo pōt ee cū apitione lippitudinis uel alicuius humiditatis ab oculo exeūtis. zm qđ illa mala q̄litas ē cā generatiōis eius i sensibili quātitate. Alio mō pōt dici cōplō pura. qa sine materiā. quia ñ pēdz ab aliq̄ materia efficiēte uel cōseruāte. nec generat aliquā sensibilē materia i oculo existēte & ista cōplō sine materia ē illa quā significat priuatio grauitatis cū exiccatiōe. & iō Auic. dixit puras i. ab omni materia seperatas. Et i uētōe significationū & c̄. ¶ Diceres tu q̄ sunt illa signa. ¶ Dicēdū. quod tactus iudicat in hac complōne. dico q̄ iudicat de qualitate. Alia tamē signa oz habere an sit ibi materia an non Similr motus uelox aut tardꝰ. Similr signū sumptū a iuuātibꝰ & nocentibꝰ. & hoc ē quod dixit i capitulo cognitionis. qa in caº precedenti VNICVIQ VE AVTEM. Hic. Auic. excusat se a signis aliarū egritudinum. Notandū tamē qđ notāter dixit unicuiq; & c̄. qa uult qđ in genere. licet ipse ēt posuerit signa egritudinū instrumētaliū & cōiū i q̄tū a materia depēdēt Si eni apostema uel ruptura oculi fit a cōtra iam dicta sunt supr signa materiei colerice ergo in generali sunt dicta etiā signa harū egritudinū ut a materia pēdēt. remanet gº de eis sermo spetialis fiēdꝰ. quare bene dixit unicuiq; eaz egritudinuz instrumentalium & cōium aduenier capitulum proprium.

QVre oculi sunt. ¶ Itē Auic. generali sermone posuit signa dispositionū naturalium oculi & preter naturam. ¶ Hic in generali ponit canones curationis egritudinū oculi. & can. con

seruationis sanitatis eius. primo ergo i gene rali ponit can. curatiuos egritudinuꝫ oculi. se cundo ponit can. conser uatiuos. ibi. 2ª. o3 i pri mis. ¶ Sꝫ diceret aliquis. quare. A. premisit can. curatōis canonibus cōseruatōis sanitatis cū tñ Mesue in suo de appropriatis faciat cō trariū. ¶ Dicēdū q. A. iō fecit ut ostēderꝫ q ñ erat curandū de añcessione & postpositione sermōis i istis dūmodo scientia habeat pfecta Vel forsan fecit. qa capitulū hº curatiuū admi niculat ca. de cōseruatione sanitatis oculi. quia hic tāgunt modi curatōis uel eūonis ab oculo & modi medicinaꝝ oculū alterantiū. quas res o3 medicū scire p conseruatione sanitatis ocu li. & quibusdā quaꝝ utimur ad conseruatio nē. summendo cōseruationē large. & eriaꝫ ad perseruationeꝫ ¶ In hº enī capitulo nominā tur uene que p oculo fflebothomātur que ēt i re gime pseruatiuo sunt necessarie. Et ideo Iesus Haly. in fine libri loquut9 ē de cōseruatōe sa nitatis ¶ Ad Mesue dicēdū qđ ipse consyde rauit dignitatē pseruatiōis & cōseruationis supra dignitatē curatiue partis. et iō illas pre misit. Pria pars habet tres pres. primo ponit curā egritudinū oculi que nō copulant alteri egritudini diuertēti curatiuā intentioneꝫ. se cūdo ponit curaꝫ eoꝝ ū zm. qđ alteri cōplicant tertio annectit. quādā cāꝫ. ibi. 2ª. & scias. ibi 3ª. et cū euacuatio. Pria. ps habꝫ duas. qa pmo pōit can. uel modos ul regulas curatiōis egri tudinū oculi. secūdo ponit medicinas quibus curatiue intentiones pficiūt. ibi 2ª. medicinarū autē oculi. Prima in duas. primo p̄mittit can. generalissimū curatiōis egritudinū oculi. zº. declarat eū. ibi. 2ª. & quoniā. Quod dicit pꝫ &c ¶ Notādū qđ cura oculi pōt dupliciter accipi. Vno mō pro causa curatiua. sic. uer. g. pro succo lactuce que ē cōtraria egritudini o culi. qa si egritudo ē callida cā que eā curat ē frigida. Alio modo pōt accipi cura p ea itē tio one q̄ iacet in mente medici. & hec duplex. una q̄ ē sic finis quē intēdit. & ista intentio est sanitas que potest cōtrariare egritudini. sicut mediū cōtrariatur extremis. uel sicut habit9 priuationi. Alia est modus ad finē inducēdū. & ista intētio est intentio istius presentis dis positionis male. & hoc etiā sibi contrariatur sicut illlud quo aliquid corrumpitur. & id q corrūpitur. Bene ergo dixit. Auic. Cure oculi suppositę egritudinibus oculi ratio autē hui9 est. quia omnis cura fit per contrariū. ut. C. in tegni. tractatu. 3º ¶ Secundo ē intelligē dū q egritudo hic potest accipi ꝓprie ut distī guitur cōtra morbū & accidens & pōt accipi large ad omnē rem preternaturam. & utroq; modo uerificat. quia ut summit. xi. tera. iz ª. ca º. tā egritudo q̄ cā q̄ accidens cōtrario mō interimūt. ¶ Ex hoc appꝫ q istę canō hic posi tus est generalior q̄ esse possit in curis oculi & ideo pos ET Q VONIAM EGRITV dines. Hic can. premissuꝫ declarat. & pmo pre mittit quādā diuisionē cure oculi q̄ est secun dū diuisionē egritudinū oculi. zº. mēbra diui sionis in generali declarat. ibi. 2ª. ab oculo ue ro. ¶ Ad intellectū pme partis cōsiderandū qđ hec diuisio recte egredit ex can. posito. qa si cure oculi sunt oppositę egritudinibus ocu li. ergo quot sunt egritudines oculi. tot sunt cure eius. qa uno oppositoꝝ multiplicato. mł tiplicabit ēliquū. Egritudies ueº oculi sunt q̄ dā male cōplōes cū materia. cui9 cura ē eūo. et qa eūo ē ēr cura apostematis cū sit morb9 ēt a materia pēdēs. gº regimē. i. cura apostema tis. & ēt eiuꝫ egritudinū oculi materialū in gredit i ipa. s. cura q̄ fit p eūoneꝫ. Quedā aūt sunt male complōes pure. i. sine materia. qua rū cura ē alteratio. & hoc ē qđ dic regimē. i. cura male cōplōis. s. p alteratōeꝫ. Quedā aūt sūt egritudies cōpositę. i officiales. & cura ē rectificatō male cōpōis. & pōit exēplū i mala figura oc'i sic i egressiōe. s. oc'i extra. qa pmi ner. uel i egressiōe seꝫ uuee. Quedā uero sunt solutiōes cōtinuitatis & cura ē cōsolidatio & incarnatio. dicit cōsolidatio quātū ad reunitio nē seu discōtinuatiōeꝫ. sꝫ dicit incarnatio quā tū ad partis regenerationē uel ecōtra. AB O CVLO VERO. Hic declarat mēbra pmis se diuisionis. Illa autē mēbra erāt q̄ttuor mo di cure dispositi q̄ttuor et egritudinū oculi. pmo igit declarat nobis modū cure qui ē per euacuatiōeꝫ. zº. qui est p alterationē. 3º. q ē p cōsolidatiōeꝫ. 4º. reuertit ad declarādū illuꝫ q̄ ē p eūonē. ibi 2ª. cōplōes aūt. ibi 3ª. sꝫ solu tio. ibi. 4ª. & o3 ut scias. ¶ Sed dices quare obmisit tertiū modū cure qui ē rectificatio cō positiōis ¶ Dicēdū q sufficiebat sibi istđ q dixerat in exēplo. cum dixit. sicut in egressio ne uuee. Si enī ultra hº dixisset eēt caōnes spā les ponēt. qđ nō ptinet huic capitulo. Pria in duas. pmo subdiuidit modū curationis q ē p eūonē. zº. declarat diuisionis mēbra. ibi 2ª. Cō uersionis autē. ¶ Ad itellectū prime ptis est cōsyderādū qđ ut ad pśens spectat. materici eūo diuersificat tribus modis. uel ex pte materie q̄ eūatur. Et hāc diuisionē Aui. non sum psit qa dat itelligi ex dictis sup ª. cū aliqñ sit positū q materie oc'i sūt sāguinee Pcolice &c. zº diuersificat eūo ex parte rerū cuꝫ quibus fit. & istā diuisionē non sumpsit. qa debꝫ itel ligi ex canonib9 primi can. fen. 4ª. & noticia medicinarū simpliciū & compositarū secūdi. & quiti libri. 3º. diuersificatur eūo ex parte

partis per quaz fit in qua concurrit diuersitaſ euacuationis quātū ad intentionez uel moduz & iſta diuiſio ē quā diximus.qđ materieruz a quibus depēdēt oculi egritudines quedam uel quandoq; euacuantur per aliā partez q̄ doq; per eāde & iſtā diuiſionez generalē euacuationis poſitā hic ab Auiſum unt etiā ex libro prio ſen.4ª.p°.ca.ubi generalius accipitur etiaz ex dictis Gal'in tegni tractatu.3°.Euacuatio per aliā partē uocatur conuerſio.qa recte illa materia ab oculo cōuertit̄.tendens uersus aliā partē.Eūo aūt a b ipſo oculo per eam met uocat̄ reſolutō. ¶ Sed tu dices nos poſſum⁹ euacuare ab oculo materiā manifeſta euacuatione.ſicut appz in ſanie ſub cornea cū incidimus.ut Gal.14.tera.circa finē.Similiter ēt p lachrimaz curſum.& tamē iſta euacuatio nō eſt reſolutio. ¶ Dicendū qđ reſolutio accipit̄ dupliciter.Vno mō proprie ut diſtinguit̄ cō tra omnē eūonem manifeſtam que ēt diſſolutio uocat̄ a Gal.in comēto affo.ſeptime pticule.Corporibus humidas carnes &c̄.& ut ſic ñ ſummit̄ hic.Alio mō ſummit̄ reſolutio large.ut ēt ad eūonem manifeſtā per partē ubi ſe extēdit.ſicut ēt de apoſtemate pleuretico qđ per ſputū terminat̄.dicimus qđ terminat̄ p reſolutionē.& hoc modo large ſummit hic.A. reſolutionem.ſ.p eūone.uel ſenſibili uel inſenſibili.dūmō eūo fiat per ipm oculū.Cā autem quare i eūone materiei ab oculo per ipm oculū ē uſus hoc uocabulo.eſt quia plus euacuamus materias ab oculo per ipm paulatiue.& quaſi ſenſibiliter q̄ inſenſibiliter.Et ió dixit. ſecūdū ſemitā reſolutionis ex eo &c̄ ¶ CONVERSIO aūt ab eo.Hic declarat iſtos mōs eūonis.& p° illū q eſt per conuerſionē.2°.illū q eſt per reſolut onē.2ª.ibi ex ractio autem. ¶ Dicit prio qđ eūo materierū q̄ eſt per uiā cōuerſiōis.pria ē &c̄ ¶ Ad intellectū cuius ē cōſyderādū qđ quādo nos dicim⁹ qđ materie oculi euacuant̄ per cōuerſiōez.ſ.p. aliam ptē q̄ ſit ipe oculus.debet itelligi qđ ſint materie oculi.i.paſſiones oculi. paſſio aūt oculi materialis quedā eſt futura fieri.quedā ē ſiens.quedā eſt facta.& uoco eā factam ex pte motus in materia.i.qa materia iam fluxit.ſi cut dicimus de apoſtemate qđ ē factū i ſtatu Euacuatio g° iſta ul'ē materiei potētis fluere & iſta nō ē in oculo.uel ē materiei fluētis.& iſta pti ē in oculo.& ptiz i mēbro a q̄ fluit.ul' materiei fluxe.& iſta ē i oculo. ¶ Ex qb⁹ apparet ordo euacuationis materierū quē Auic. pōit.Nā prio reſiſtim⁹ materiei parate fluere.& h° ptotius corporis mūdificatiōez.Secūdo reſiſtimus ei que fluit actu.& qa maxie talis fluxus uenit a cerebro purgam⁹ eū.Tertio educimus materiā in oculo exiſtentē apiendo uenas lachrymaliuz.uel p naſuz. ¶ Intelligendum tamē qđ uolētes etiā unā materiam euacuare que ē i oculo.cogimur p ordinē iſta tria facer̄.Nā ſi corpus ē repletū.& tu uelles per naſuz euacuare materiā.plus ad oculum traheres.Oz g° ab eūone toti⁹ pri⁹ icipere ſicut ē corpis euacuatio toti⁹ & hec ē flebo³. uel farmacia.ſecūdū q̄ diſpō indicat & iſta uocat̄ ꝓma euacuatio.qa primo ab ea icipimus & qa ē cōis euacuatio.Secūdo debes euacuar̄ caput ſi ē ēpletū qa eūo capitis ē ul'is ēt ēſpectu oculi.Tertio fit eūo materiei oculi pmutādo ad naſuz &c̄. ¶ Sed dubitat̄.utrū materiā oculi poſſim⁹ euacuare non premiſſa ul'i eūone corporis.& uidet̄ qđ ſic.quia poſſibile ē qđ aliqs ſit in oculo eger materiali egritudine.& tamez in toto nō ē repletio. ¶ In contrariū arguit̄ qa eūo uniuerſalis dz particulare ꝑcedere ut Meſue i ſuo đ appropriatis cade ſoda. ¶ Dicendū ad hoc qđ medic⁹ uolēs materiā ab oculo eūare.uel tēptatiue operat̄ uel certificata & regulata opatione.Si quidē agit tēptatiue.Dico qđ aliq̄ particularē eūonem materie oculi pōt facere.ſicut cū leui reſoluriuo i dolore oculi incipiēs opari.Naz iſta euaporatio aut curat aut docet curare ut ſummit̄ i cōmto affo.ſexte pticule.dolores oculoꝝ Debēt aūt iſta reſolutiua eſſe leuia & ñ cōtinuari cū eoꝝ ñ apparet iuuamītū ut ab auctoribus ſummit̄. ¶ Si aūt medicus agit iā certificatus uolens materiā i oculo contētā euacuare.uel p eū uel tranſponēdo.tūc ul'in toto corpore eſt repletio.uel corpus ē mūdū. ¶ Si q̄ cē ſit i toto repletio.uel ē de materia q̄ facit egritudinē i oculo.& apta ēt ad oculū fluere ēt ſi ſit alia.uel de materia alia uel ñ parata fluere.ſi quidē ſit repletio i toto.& materia ſit apta ad oculū.đbes ꝑmo euacuationē ul'ez ꝑmittere.rō eſt quia illa eūo eſt ꝑmittenda. qua ñ premiſſa egritudo in oculo augeretur. ſed ñ premiſſa ul'i purgatōe uel eūone p partem euacuātem.uel materiā partis paſſio augetur ꝓpter cōmotiōem quā i partē facis ſiue cū medicinis euacuātib⁹ ſiue cū ſ'oia uenaꝝ. lachrimalis materia cōmouet̄ circa partes illas & qa corpus ꝑſupponit̄ plenū de materia apta ad oculū fluere.g° diſrupti⁹ flueret.& h° ē qđ Gal.uolebat i tegni tractatu 3°.Si fuerit totū corpus pletoricum nō oz p ipſam prem euacuare.Si uero caraſtrionib⁹ & inciſionib⁹ ſenſibiliter curauerim⁹ dolētes.attrahem⁹ p dolorē amplius Si uero calefaciētibus dyafo reſiz.i.reſolutionē agreſſiū facere fuerim⁹.trahemus dolore amplius. ¶ Si aūt i toto ſit repletio de alia materia uel nō parata ad oculū

fluere. & hº qa nec oculus est mõ aptus recipere nec corpª ẽ potẽs trãsmittere. possumª euacuaẽ ab oculo sine aliq̃ alia priori cũone. uer. g̃. habet aliqs in oculo colerã. ſz i toto ulª i capite habũdat flegma. & iudicamª qđ nõ ẽ materia apta ad oculũ currẽ. possemª materiam illam oculi resoluere. nõ preeuacuantes. Istđ põt cõfirmari đ mẽte Mesue i suo đ appriatis ca. de soda. ubi uult qđ i istis casibª possit eũo pticularis sine ulª pmitti. ¶ Notã dũ tamẽ qđ iudicio meo securius ẽ prius corpus totũ euacuare. & causa ẽ. qa tu nõ potes esse certus qđ illa materia nõ fluat ad oculũ. nisi quodã iudicio extimatiuo ¶ Si aũt totũ corpª sit mũdũ. dico ꝙ potes euacuaẽ materiã ab oculo & nullã premitere purgationem cũ farmacia. ratio ẽ. quia ex quo corpus ẽ puruz non est indigẽtia farmacie. si ergo dabitur erit ex ea nocumẽtũ. ut in affor Hyppo. 2ª partª sana habentes corpora. ¶ Sed de sſoia an debeat fieri. an non possito ꝙ corpª sit mũdũ. dico ꝙ aut ex sſoia timeretur alicuius humoris habundãtia. & sic tunc non debemus eã facere. ratio ẽ quia tunc đ corpore puro facimª non purum. aut per sſoiã nõ timeẽ. quia sanguis quãuis sit sufficiẽs in quanto est bonª & laudabilis non promptus transire in coleram ulª melẽ coliã uel flegma sed ẽmanet pauctior & bonus tamem. & tunc dico ꝙ aut oz te ab oculo euacuare materias cũ fortibus medicinis. & tũc debes sſoiã premittere. uer. g̃. si debes uti fortissimis absterſiuis. sicut i albugine oculi. aut debes pforare lachrimale. dico ꝙ q̃uis corpus sit purũ ñ habẽs sanguinẽ superfluũ. est bonũ facere sſoiam. Rõ ẽ. illa operatio medici est bona pquã corpus redditur auaꝛ ut ñ trãsmittat materiã ad oculũ i quo est fortis mordicatio. sed ptalẽ sſoiaz istud fit ergo &c̃. maior ẽ nota. qa fortis mordicatio in oculo est cã fortis attractionis. esto ꝙ corpª sit puꝛ. sed minor ẽ nota. ¶ Sz tu dices q̃uis ista sſoia faceret fluere aliquẽ humorẽ. debeo facere ppterea. ¶ Dicendũ ꝙ dẽs extimatiue iudicare qđ sit maius. an iuuamẽtũ qđ fit in hº ꝙ corpus reddit auaꝛ. an nocumẽtũ exuberãtie illius humoris. & an illũ humorẽ confidas eũare. ¶ Q đ aũt medicine auctores ad hoc q̃q̃ intẽdãt apparet. qa quãdoq̃ sſoiam docẽt. esto ꝙ ñ sit repletõ. sapostematis timore. ut Auí. pº. can. sen. 4ª. ca. de sſoia ubi dicit Et illis quibus pꝛussio accidit aut casus. qui quãdoq̃ minuunt. ut eis ñ accidat apostema. Et generalius loquẽs. 4º. can. dicit. nõ omnes euacuationes ppterea fiunt ppter superfluitatẽ repletionis. Vnde Gal. iz. tera 5º. caº. euacuamus totũ. ñ solum in pletorica dispoſitiõe sed ppter multitudinem passionis &c̃. & subdit dolor & calor flemitatis mbri cãe reumatis fuerint. & si corpus sine supfluitatibª fuerit oz igit̃ deficiẽtius id facere. i. magis uacuũ & auarũ. uel. i. paruã sſoiaz opz facere. Ecce gº qđ Gal. timore caloris & doloris pticularis corpore nõ existente pleno docz euacuare. Si aũtez circa oculũ đberes intẽdere cũ lenibª resolutiuis. non oz hanc flebothomiã pmittere ut est notũ. Ex quibª cõtraria soluũtur. EX ¶ TRACTIO AVTEM ¶ Hic declarat modũ aliũ euacuationis q̃ fit p ipsuz oculũ. Ad cuius intellectũ notandũ qđ q̃uis. A. explicet medicinas faciẽtes euacuationẽ materierum oculi per lacrimarũ cursuz. tamẽ debet itelligi de aliis modis euacuatiõis materierũ siue p resolutionẽ siue per atractiõem aliquaz ut cũ medicinis attrahentibus lippitudinẽ siue per inciſionẽ. ¶ Sed dubitaẽ. utrũ uolentes euacuare ab oculo possimª uti medicinis puocãtibus lachrimas. Videẽ qđ nõ. quia i curis oculi ñ debemª medicinis uti acutis mordicatiuis Vnde Gal. iz. tera. ultimo capitu. sensibilissima pticula oculis. infõdeẽ ergo ei farmatia molestissima Idem Rasis i zº totius cõtinẽtis. Sz medicine lachrymas puocantes acute sunt. ¶ In contrariuz Auic. Rasis. zº totius continentis. ubi dicit. Iuuat aliquãdo usus colirioꝝ prouocantiũ lachrymas qa tergũt & expellũt huiditates ab eis. Et infra tractatu. 3º. cº de gesſe Cois responsio est per litere exposi iõez quia extractio. materie fit ex ipso oculo per medicinas educentes lachrymas. i. humores. ¶ Intelligẽ dũ tamen qđ medicina põt duobª mõis educere ab oculo lachrymas. Vno modo per uiã dissolutionis que fit a calido sine mordicatiõe. sic isto modo medicine calide que materiã oculi eliquarent dicerent̃ lachrimatiue ut a quibusdã exeunt lachrime a calore solis uel ignis. Alio modo dicunt̃ medicine lachrimã educentes cum aliqua mordicatione. & iste debẽt hẽre acuitatem qua mordicatiõnẽ inducant & humiditatẽ cõiunctã cum eis. Et ex hº accidit duplex utilitas. Prio qa medicia illa magis figit̃ & applicaẽ oculo sui hũiditate. Secũdo qa materiã motã p mordicatõez nõ exicat & zm hanc uiã cepe fui mordicatiõe facit lachrymas. similiter oleũ. qa penetrat p tres oculi & ibi retineẽ. & succª qdẽ quẽ puri exprimũt a cortice arãtiorũ. & iõ possent esse res calidiores. q̃ tamẽ euaporãtes ad oculũ nõ facerent lachrymã. sicut ruta uel origanũ ulª multa alia. nisi forsan sup oculũ ponerẽtur. Vñ Aꝛ. pble. pticula. zz. zº. pble. medio criter oz qđ dz lachrymas faceẽ mordicatiuũ & humidũ eẽ & uiscosum. ppter qđ oculum

facit lachrymare. debilē habēs mordicatiōez ppter uiscositatē eni & subtilitatē itrās facit laborē &cē ¶ Notādū tn qđ medicia pōt dupliciter ēe mordicatiua. s. uel cū caliditate ul' cū frigiditate. ez medicina mordicatiua dēat esse subtilis penetratiua. tn calida uel frigida pōt esse ut. 5°. de simplici medicina. &. A. 2°. can. 4°. ca. medicina ue° lachrimare facientes mordicatiōe & calore. sicut esset aliqđ coliriū de felle. tribus mōis materiā ex oculo educit Vno mō sui subtilitate siue caliditate resoluēdo uel eliquādo. Secūdo mō sui acuitate diuidēdo materiā. Tertio mō dolore mouēdo materiā. Primo mō pōt medicina acuta calida & mordicatiua euacuare materias oculi cū lachrimis. sed calore solū dissoluit. & pōt euacuare materiaz n̄ per lachrimaz. sed eam calore resoluit. Et ex hoc uides qđ aliqua medicina dicitur lachrimatiua. & tamen materiam morbi potest educere resoluēdo sine lachrima. s. insensibiliter. ¶ Secūdo mō pōt euacuaī materiaſ oculi p se solū cum lachrymis. Tertio modo facit lachrymas de materiebus q̄ nō sunt in oculo. sed aliunde trahūtur per dolorez. licet ēt dolor illas que sunt i oculo agitet. Et ex h° apparez qđ aliq̄ medicina acuta oculo appositia faciet lachrymas. & tamē materia egritudinis oculi nō educet cū illis lachymis. imo poterit resoluere eā insensibiliter. sicut h° faciūt medicie de fellib⁹. & sicut medicine fortes q̄ pnūtur ad abstergēdū corneā. nā medicia q̄ corneā abstergit nō facit necessario lachrymā. ꝺ materia illa cornee q̄ cōsumit. qa illa ē materia dura ul' sicca iepta omnino couerti i lachrymā. & tn facit lachrimare. sez medicia faciēs lachrimare mordicatione cū cōplōne frigida. sicut sunt accetosa subtilia. Ista qdē possūt duobus mōis educere materiā ¶ Prio per sui dolorē mordicatiuū Vnde materias trahunt. q̄ curentes faciūt lacrymaz. Secūdo per subtilitatez substatie qua materias diuidūt ex quo accidit qđ fluunt ¶ Ex quibus apparet quod iste medicine non habēt tārā uim in educēdo materias ab oculo. quātā habēt medicine mordicatiue cū calore. ¶ His habitis dico qđ cū uolumus materias ab oculo euacuare possumus uti medicis educētib⁹ lachrymas sine mordicatione & ꝺ hoc non est dubitatio ¶ Dico etiā quod possum⁹ uti medicinis educentib⁹ lachrymaſ mordicatiuis. rō est. si aliquas materias oculi non possumus aliis medicinis. abiicere. opoz q̄ utamur istis. sed ita ē sunt eni aliquādo in oculo materie grosse dure ad dissoluendū ul' abstergendū sicut in scabie antiqua. uel insebel. uel ungula. & antiqua obtalmia & gesse materiali. que ꝑterq̄ cū frigido n̄ possunt remoueri. nisi ab acutis medicinis q̄ lachrimas ꝓuocant. siue lachrime sint de illa materia q̄ ab oculo dissoluiī uel de alia. Ex q̄ apparet q̄ iste materie faciētes lachrimare q̄bus uti debemus ad materias dissoluēdas. ul' ad absterſionē fortē sunt medicine q̄ ez mordicēt sunt calide. qa iste cōferūt in remouēdo illas materias. Medicine aūt frigide mordicatiue. ez ꝓuocēt lachrimas n̄ cōueniūt. qa n̄ sic dissoluūt illas materias. Si aūt aliquādo cōueniāt. dicē i suo loco. ¶ Ex q̄bus soluiī rō i contrariuz. qa illa auctoritas ē maxie in principio obtalmie ul' circa. uñ timeī apostematis additio. Sz i aliis morbis duris. & iā gescente materia possum⁹ uti. Et iō Rasis. 2°. cōtinētis uult qđ n̄ ꝓuocenī lachrime si timor sit de apostēate. uñ dicit. ꝓuocāde sunt lachrie cū euacuari debēt hūores adherētes oculi & phibēde sunt ab oculis a q̄bus proter acuitatē lachrimaruz timeī de apostēate. & possemus dicē qđ illa rū medicinarū usus est quasi coactus cuz non possint remouere materiā qui aliqđ attrahāt ¶ COMPVLSIONIS AVTEM &cē. Hic declarat aliū modū cure oculi. s. cōplōnis sine materia. & dicit qđ pmutatio cōplōnis iuuaī qa pficiī etiā ꝑpriis medicinis. s. alteratiuis ut cōplexio calida frigidis. & ecōtra ¶ SED SOLVTIO &cē. Hic ponit curā egritudinis oculi que ē solutio cōtinuitatis. & dicit qđ patet &cē ¶ Dubitaī. utrū in curatione ulcerū oculi debeamus uti medicinis. fortiter siccis & mordicatiuis. ¶ Videī qđ sic. q̄a auctores ponūt antimoniū. sanguinēdraconis. et h° mōi ¶ Amplī⁹ uidem⁹ qđ quādoq; utūī medici multum acutis. ¶ In contrarium Aui. hic. ¶ Itē ratione. mēbrū humidū ad curā solutionis cōtinuitatis idiget medicinis min⁹ siccis ut Gal. 3°. de igenio sanitatis. Sz oculus ē mēbrū humidū. ut supra ꝓbatū fuit. ¶ Dicēdū qđ solute continuitates oculi egent medicinis multū siccis. Q̄ ꝺ declaraī. Nam primo idigemus medicinis siccis propter intentionem cōmunē que ē in omni uulnere que est exiccatio ut appz in tegni tractu 3°. & 5°. de igenio sanitatis. Secūdo idigem⁹ medicis siccis. qa uulnera oculoruz fiunt in tunicis eius que cū sint pāicularia mēbᵃ sunt sice cōplexionis. ¶ Est tn intelligēdū qđ licet hoc sit uerū respectu quorūdā mēbrorū. s. tēparorū & huidorū. uel minus sicorū quā sint oculi pellicule tamen respectu aliquorū menbrorū. uerbi. gr. Auris. oculus nō indiget ita sicis medicinis. & causa est. qa auris ē mēbrū sic⁹ quā sint pellicule oculi. ¶ Ex quo apparet qđ si oculi pellicula esset pars alicuius mēbri sici. & non cōtinez corpora humida. sicut continet in oculo qđ ei

siciora approximaremus. qa uero ut sunt partes humidi mēbri siccitas earuz quodāmodo remittitur. Vnde non indigent ita ficis sicut indiget pellicula mēbri siccissimi sicut ē pellicula auris s. illa que tegit os. uel illa que includit aurē. Et hec Aui. cōsiderans dixit. Curaē p me ficinas que habēt exicationes ñ plurimas. ¶ Et hic ēt appz illud qđ supra pmittebaē. s. q cōplesio totius remittit ītētione curatiuā q̄ summiē a complōe partis secundū q est de ītētiōe Aui. p°. can. fen. 4ª. ca. đ cura solutōis cōtinuitatis & Gal. 3°. de igenio sanitatis. hic abreuio qa sermo esset ualde lōgādus. ¶ Ad auctoritatē dicendū q ille medicine sunt minus siccē q̄ medicine auriū que sunt scoria ferri cū acceto & similia ut appz ifra fen. 4ª. & a Gal. de igenio sanitatis. ¶ Ad secūdū dicēdū q medicine mordicatiue sunt nociue cū agunt actum mordicationis. qa trahūt materias & phibēt cōsolidationē. Cū tñ approximātur medicine mordicatiue ñ ad mordicādū. imo ad fortiter exiccandū & mundificandū materias sanioſas uel corruptas uulnerū oculi conueniūt & tūc nō mordicāt cū obuiāt materiebus corruptis aut mordicant paꝛ. cuius mordicatōis nocumētū est paꝛ. ¶ Ad rationē in cōtrarium. dicendū qđ si oculus ponatur humidus ppter plures partes in eo esse humidas. hoc non tollit quin sue pellicule sint sicce. lz remittet aliquo°

¶ ET OPORTET VT SCIAS &cē. Hic. A. reuertiē ad cōplendū in generali. curationē q̄ debeē egritudini materiali. huius cā fuit qa ista egritudo est q̄ plus accidit oculo. & quia omnia genera egritudinū possunt fieri cū materia. ¶ Cura autē materialis egritudinis oculi generali intentione pficiē regiminis rectificatiōe & medicinarū uel auxiliorū approximatione que magis ex directo respiciūt materiā. Regimē enī in uita nō sic directe aspicit ea. prio g°. ponit curā per dietam. secundo palia q̄ directius materiā respiciūt ibi. 2ª. & cū materia &cē. ¶ Ad euidētiā cōsyderādū qđ q̄tuor cōditiōes uult Aui. obseruari i cibatioe eius q hēt oculi egritudinē materialē. ¶ Prima est ut obseruet minoratio nutrimēti. & cā est ut corpus sit auaꝛ. & per inanitionez materie consumanē. Dixit aūt Auic. in egritudinibus materialibus. qa in egritudinibus sine materie in. imo cū inanitiōe cōceditur copiosa nutricatio. ut in pticularibus sermonib' apparebit. ¶ Secūda cōditio ē summere q̄ humorem generant laudabilē. ¶ Notādū tamen qđ hui' nutrimēti laus ad pſens debet esse triplex. Vna generalis. qđ cib' ñ sit aptus corruptiōi uel corruptus. sicut ifātia cibaria uel cibaria apta; putrefieri. ut ꝑsica. ¶ Secūda laus ē spālis secūdū unā quāq materiā. quia aliud debz esse nutrimētū i materia colerica. aliud in sꝑatica. si debet laudabilē prebere materiaz uenis & corpori. & hoc apparebit in suis capitulis ifra. ¶ Tertia laus est singulis secūdu uarietatē indiuiduorū. & hoc oz ut sciaē experimēto. nam familiaritas que est iter cibos & corpus cognoscitur expimēto. ut. 6° de regimine sanitatis. 6° ca. ¶ Tertia conditio ē euitare euaporosa. & causa. est qa ista replēt caput & tādē oculos. Ista autē uaporosa sunt multoꝝ modoruz ut declaratū est a me. infra fen. 3i. de egritudinibus stomachi. & dicetur i sequenti capitulo. ¶ Quarta cōditio ē quod bene digeraē. & i hoc Aui. innuit omne regimē laudabile quo digestiōi fiat auxiliū & phibeatur sua malicia. q uult te sciē ifra fen. 13. tra. 3ª. ¶ ET CVM MATERIA &cē. Hic declarat curā morbi materialis oculi p ea que directius materiā respiciunt. Et primo p ea que respiciunt eā ut est a mēbro mandāte & uia p quā mandaē. secundo declarat quoddā. tertio per ea que respiciūt materiā in mēbro suscipiente. 2ª. ibi uene autē &cē. 3ª ibi. & scias &cē. Prima i duas. primo facit qđ dictū est magis i generali. 2° i generali minus. 2ª ibi & cū &cē. ¶ Ad intellectū prime partis notandū qđ lz Aui. dicat qđ mbrū mādās dēat flebothomari. tū debet intelligi ēt de aliis euacuatiōibus. Vnde cōiter & bene exponiē. intende in flebothomādo. i. intende i euacuando. & ita itelligatur ēt si totuz corpus est mandans Aui. uero magis expssit. đ flebothomia ppter duo. Primo qa ipsa ē euacuatio cōior. Secūdo quia ipsa multū utimur i cursibus materieꝝ ad oculos. ut apparebit ifra ca. đ cura obtalmia.

¶ CVM MATERIA &cē. Hic Aui. quasi specialius ponit curaz morbi materialis oculoruz itendendo ad mēbruz mandans determinatuz & ad uiaz per quaz mandatur. ¶ Ad cuius intellectū notanduz qđ in fluxu materiei a capite quantuz ad panniculuz extrisecū. A. duabus intētiōibus insistit. ¶ Vna q̄ se uertit ad materiā mēbri mitētis. & hec ītētio ē remotō materiei ab eo ad aliā partē. & h° sit uētosis s. positis in collo & ptib' sequētib'. qa capitis materiā trahūt. & maxie illā que est iter cuti & os capitis qa ē propiquior. ¶ Sz tu dices. debēt ēe cū scarificatiōe uel sine. ¶ Dicēdū qđ h° esset z^m diuersitatē materieruz quā scire debes. ¶ Intelligēdū ēt qđ p uētosas debemus ītelligere alias etiā res q̄ materiam illā panniculi exterioris possunt euacuare sicut ē cauteriū in' collo. uel laqueū quē quā doq facim' ul' medicinarū rubificatiū appositio & similiū. ¶ Secūda ītētō uertit se ad ma

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 152 sur 455

teriã.ut per tales ptem transmittatur.sed ps
p quã trãsmittit est frons cui iſistim⁹ ne ma
teriã recipiat.ut uia.imo posteri⁹ retrocedat
h⁹ autẽ fit p apocrustica.i. repcussiua q̃ uenas
frõtis & meat⁹ coartãt & retroire facit̃ ma
teriã. Et attendẽ d⁹ ẽ.A.ordo qđ p̃misit uen
tosandũ p⁹.Deiñ appõi apocustrica.qa medi
cie h⁹ phibẽtes trãsitũ materie et uers⁹ caput
repelentes tunc securius & melius opabunt̃
q̃ quãdo iã in capite mat eria est diminuta &
ad aliã ptes declinat. Sed de hoc pl⁹ .q.dicet̃
Medicine uero que hic ab Auic. ponũt̃ sunt
due Vna ad materiã calidã fluẽtẽ.ſ.cortex ba
thece.i melonis magni uiridis.est enim frigide
cõplõnis & humide & materiel us calidis cur
rẽtib⁹ infrigidãdo forte resistit & maxime
calidis & sicis.quia eis pl⁹ contrariat̃.ut supꝰ
ca.de melone. Vnde Auic.2° canonis.fiat ut
cortex eius fronti adhereat et prohibeat fluxũ
fieri ad oculũ.Alia medicina est ad materiaꝫ
frigidaꝫ.ſ. calcadis.ẽ una species attramẽti.
Simon uero ianuensis longum de eo facit ser
monẽ.& si non possit haberi .alie atramento
rum species sunt conueniẽtes.qa omnia attra
mẽta calida sunt & sicca & stiptica. ¶ Notan
dũ aũt qđ iste due medicine ponunt̃ hic loco
exẽpli aliaꝝ multaꝝ que iferius ponent̃. VE
NE AVTEM &c̃.Hic declarat quodã.dictũ
enim est flebothomiã esse curã materieꝝ oculi.
quare diceret aliqs q̃ sunt uene que pp oculos
flebothomant̃. ¶ Dicẽdũ q̃ sunt uene in bra
chio.ſ.cephalica.& uene q̃ sunt i capite. ¶ Du
bitat̃ qa Auic.uidet̃ diminutus i enumerãdo
uenas que pp oculos flebothomãt̃.qa Mesue
enumerat basilicã & saphenas. ¶ Item Ieſus
Haly.tractatu.3°.z6°.ca.dic̃ conare trahi ma
teriã ad iferiora & hoc fit p flebothomiaꝫ se
phenaꝝ. ¶ Dicẽdũ q̃ uene que pp oculos flo
bothomant̃ sunt duoꝝ modoꝝ i genere.q̃daꝫ
q̃ sibi magis appropiant̃ q̃dã que n̄ appropriã
tur .Ille quidẽ q̃ egritudinibus oculi materia
libus sunt magis appropiate sunt cephalica &
uene q̃ sunt i capite.Vene uero q̃ n̄ sic appro
priant̃ sunt uena saphena.& uena basilica.&
uena cõis.Iste enim uene p̃stant iuuamẽtũ ocu
lo magis i diuertẽdo materiã q̃ fluere possꝫ q̃
i diuertẽdo materiã q̃ actu fluit.aut i euacuã
do eaꝫ q̃ iaꝫ fluxit.nisi forsan ualde mediate
Sꝫ uena cephalica.qa stati euacuat a capite cõ
fert i diuertẽdo materiã ẽt si actu fluat lꝫ ẽt
cõferat i materia stãte i partibus capitis que
essꝫ parata fluere.ipsa etiã põt de materia ocu
li euacuare iquãtũ caput euacuat.Vene ẽt q̃
sunt i capite sunt materieb⁹ oculi ualđ appro
priate.tamẽ differẽter.ut Auic.põit.Nã uene
q̃ sunt anterius i capite ut maxie uene lachry
maliũ et nasi euacuãt materiã pmutãdo.ſ.ab
oculo.Vene autem que sunt posterius.ſ.post
aures uł circa nocã euacuãt attrahẽdo ad cõ
trariũ & h⁹ ẽ qđ.A.dic̃ q̃ i anteriorib⁹ sunt
magis sunt iuuatiue i pmutatiõe facienda ex
loco.ſ.ab oculo.quia ẽ euacuatio quedã pmu
tans.nõ qđ possit dici ad cõtrariũ trahẽs cũ
sit pauca distãtia.& uene q̃ sunt posteri⁹ sũt
magis iuuatiue in attractiõe materie ad cõtra
riũ.Vene autẽ tiporũ sunt medie inter eas.
¶ Ex qbus apparet quare.Auic.đ istis uenis
fecerit mẽtiõeꝫ.& nõ de aliis.qa magis sunt
oculis appropriate q̃ uene alie corporis.Si enim
alias uenas flebothemam⁹ pl⁹ facim⁹ ppter
repletionem cõeꝫ que cõiungit̃ passioni oculo
rum q̃ ppter repletiõeꝫ capitis aut oculi.&
iđo iparũ flebothomiã uoluit te scire ex aliis
locis Mesue uero.& Ieſus Haly numeraue
runt alias uenas.esto qđ non appropriẽt̃ ocu
lis. ¶ Vlterius notandum qđ Auic.ex modo
loquẽdi Deinđ.flobotomiã cephalice uoluit
premitti.& cã ẽ qa illa est uniuersalior. flebo
thomia q̃ fit flobothomia uenarũ que sunt in
capite.Secunda causa ẽ quia illa flobothomia
est pl⁹ diuersiua.Sed ffoia uenarũ i capite ẽ
plus eũatiua a pte respectu cephalice.Euacua
tõ autẽ diuersiua precedit euacuationẽ accepti
uã ex pte.ut summit̃.4° de ingenio sanitatis
Et ab Auic.fen.4ª p° capitulo. ¶ ET SICIAS
ET CETRA. ¶ Hic ponit modum curatio
nis egritudinum materialiũ.oculi qui respi
cit n oduꝫ recipiẽs & dicit q̃ si materia debꝫ
permutari a mẽbro paciẽte ad aliud mẽbruꝫ.
tunc rectius permutat̃ ad nares cũ caputpur
giis &c̃.& debet fieri quãdo materia nõ est
in fluxu. ¶ Notandũ q̃ Auic.euacuationẽ ma
teriei ab oculo per partẽ propinquã uocat per
mutationẽ.n̄ propter aliud nisi ut distiguat
hanc euacuationẽ ab euacuatõe attractiua.i.
ad cõtrariũ diuersiua.& ab eũone p̃m ocu
lũ que nõ potest dici pmutatio. ¶ Secũdo cõ
siderandũ q̃ Auic.tria innuit in hac euacuatio
ne. ¶ Prio partẽ magis cõuenientẽ.qa nares
¶ Sed dubitat̃.diceret aliqs. Videtur qđ in
recipiẽdo materiã ab oculo sit melior uena la
chrymalis.qa ppinquior.ſ eũo q̃to propin
quor tanto melior. Facilius enim ẽ purgari ali
qđ p loca uicina.ut Cal.4°. de igenio.pen⁹
tio ca°. ¶ Dicẽdũ qđ p nares dedit intelligi
etiã uenas lachrymaliũ q̃ ibi adiacẽt. ¶ Vel
dicẽdũ qđ eũo materieꝝ oculi p nares ẽ cõue
niens ppter quinq̃ causas.quarũ quedaꝫ de
ficiũt uenis lachrimaliũ. Vna est quia sunt par
tes ignobiles apte receptõi materieꝝ.& h⁹ n̄
habet ille uene lachrymales. Secunda cã qa
omnis materia põt p nares educi.qđ nõ cõtin

git sic per uenā. Tertia causa ē. qa rascando uel mordicando nares ut ide fiuat materia ñ timeī de fistulis lachrimalis in flebothomia uenaꝝ eius ut Aui. p°. can. fen 4ª. ca. de sposa. Quarta cā est quia habet rectitudinē & societate in eūone. sicut habēt eam lachrimaliū uene. Q uinta cā est. quia propter sui aliqualē distantiā & amplitudinē habēt nares. qđ si p agitationē uel dolorē aliūde trahaē materia qđ ipsa nō recurrat ī oculos. qđ ñ cōtigit sic de lachrimalibus. nec pōt tanta de eis haberi securitas. & pp ista forsan Aui. noluit plus nares q̄ alias partē. ¶ Secūdo inuit tempus aptū ad talem eūonē. qa cum materia ñ esset in uia efluxionis .i. nō est in fluxu. sz iam qesat. nec ē apta amplꝰ fluere. qa corpus ē iaz eūatū. & cā ē. qa si tēpore fluxꝰ fuerz talis materie pmutatio. i. a pte eūo. aut ppter cmotiōez circa partes illas materia magis uersus oculū. traheretur. ¶ Tertio inuit ea cū qbus fit. qa cauputpurgia & odoramēta. s. sternutatiōez prouocatia uel eliquātia. & exiccantia materias circa ptes nariū. Vnde zm uiam cōsequentie eliquāt & exiccantur materie oculoruz ¶ MEDICINARVM ET CETERA. Hic. A. pōit medicias qbus curatiue intētiones oculi pficiuntur. & reducit eas ad sex ordines. qa alie sunt alterative alie constrictiue. i. stipitice. alie lenitiue. alie maturatiue. alie resolutiue alie stupefactiue ¶ Sz tu dicesꝰ Iesꝰ Haly. p° ca° enumerat septē uirtutes medicinarū oculi. s. opilatiuas. aperitiuas absterſiuas. putrefactiuas. ēstricti uas. maturatiuas. & stupefactiuas. ¶ Itē Cōstātinusꝰ li° 7°. đ oculis enumerat solū q̄tuz ad uirtutes duas q̄ttuordicē ordines medicinaruz. ¶ Dicenduz ad hoc quod si Auicena. nō posuisset aliq̄ medicinā oculorū. ī hoc cap°. s. numerādo uirtutes eaꝝ. & nominando eas potuisset escusari per ea que dixit in secundo canonis. tā in ca° 4° primi tractatus. quam ī particularibꝰ capitulis. Sz ex alia parte uidēs quod famosi medici euz precedētes sicut fuit Rasis z° continētis. Et Iesus Haly qui euz pcessit. qui posuerunt has medicinas & uirtutes earū quādo curas oculorū tractāt sequēs illos. uoluit nominare medicinas quibus in curis oculoꝝ utimur. s. numerādo uirtutes eaꝝ in genere & exempla ponēdo. ¶ Nominauit aūt solū sex genera earuz. qa iste nobis magis occurrūt in usu ut notū est. alias uero quibus utimur raro nominabit ī particularibus capitulis Iesus Haly. uero & Cōstantinus nominat usuales. & eas qbus raro utimur. ¶ Res que hic ponūtur prime sunt note. Memita. i. chelidonia. sclimia est illud qđ adheret supiori

bus fornacis ī purificatōe metalloꝝ. & iō quā doq̄ dicit climia auri uel argēti uel eris. secū dū qđ uult eā medicus magis uel minus exicāte. De medicinis humectātibus ñ fecit mītionē qa dedit itelligi. et qa rarius occurrit illaꝝ usus. ¶ Sief ē nomē omnis medicine ocularis q̄ debet in oculū distillari cū fricatione cū aliquo liquore. & postq̄ est liquidū dicit collirium a colādo. Forma uero Sief. est sicut nucleꝰ da ctili apud Simonez. uel sicut pedona scacorū. Memite ē herba satis nota apud bonos oculares. lz cadat error. quia quidam accipiūt pro eo folia papaueris. đ succo illius fit Sief. Modus ē quē ponit Serapio ca. đ memite. qa accipitur herba & in uase eneo exiccat paꝝ. & pistat & trahitur succus & exiccat & fiunt forme Sief. illa aūt pauca exicatō fit ut humidū aquosuz putrefibilie resoluat. Sz. 29. libro seruitoris. alius modus ponit. quē ibi lege. Alfebzaharai est herba de q̄ fit liciū. ut Simon possumus igit uti licio. Crocus ponit quia aliquā habet stipticitatem. ut dicit. z°. canonis. ¶ Sz dubitat. qua ponit fucaturaz lazuli lenitiuā. Contra. qa Auic. z° can. cap°. de azulo dicit qđ iest sibi uirtus putrefactiua & acuta ¶ Dicendū qđ sine dubio aliq̄ uidetur discordia iter auctores de hoc. si quis capitulū sedm āplius ispiciat đ lapide lazuli. ¶ Via tamen soluēdi ē qđ lapis lazuli pōt administrari nō lotus. & tūc habz ptes acuras corrūpētes & modicātes. Vnde assumptus puocat uomitū & nauseā fortiter. Alio mō pōt approxiari lotus mstis lotiōibꝰ. sic ēt Mesue docz. & tūc recedūt ab eo ptes acute ignee. & remanent ptes frigid terrestres q̄ si uehemēter fricet cū lacte uel mucilagine citonioꝝ repmit materie rum acutarū asperitatē. Vnde Serapio cap° đ lapide lazuli. infrat palpebras quādo depillātur propter humores aliquos acutos. & talez modū preparandi. Auic. inuit cū dixit. & fricatio. i. uehemēs fricatio que fit pp lotionem & triturationē multā. Alie maturatiue sicut uene. ¶ Notādū qđ uena aliquādo accipit p uena tictorū. i. rubeatictoꝝ. Aliquādo p uena celidonie. i. radice celidonie. Credit ¶ Dinus qđ dēat summi p radice celidonie. tū si quis inspiciat ab Aui capitulū de memite. i. celidonia ñ ipōit sibi qđ sit maturatia nec ēt potest intelligi hic p uenas rubeatinctoꝝ ppter eandem causam. q̄uis medicine diuersarū cōplōnum possunt esse maturatie ppter diuersitatem materierū. ut declarauī sen.ª q̄rti libri. & i. 4°. ca. secūdi can. Remanēt alii mōi intelligēdi uenas. summit aliquādo uena p minoralibus terre. Vnđ Alchanamosali li°. p° ca. đ uenis terraꝝ dicit. He sunt terrarū uene cupa

rosa.salnitrū. auripigmentū. alumen &cē. & isto mō nō summiē hic uena.quia isto mō nō sunt maturatiua.Aliquādo summiē uena pro uermibꝫ terre.q dicūtur vsculi a Serapōe & ab Aui.carati.& si quis ispiciat capitula pōt a longe colligi qđ insit eis aliqua maturatio. Alii uero p uenas intelligūt radices feniculi & petrosilii & posset tollerari.Aqua ¦fenugreci .i.eius decoctio.& Rob.i.rob.s.sapa & ꝑpe i quo ifundiē panis.q.a panis acquirit sibi humiditatē & uiscositatē que ad maturatōez iuuāt.talis aūt panis ñ dēt esse furfuraceus.qa est siccior & magis resoluēs.Vñ Aui.4°.can. fen.3ª.ca de cura prune & ¦ignis perfici.panis plurimi furfuris subtilior est i substātia sua reliqua patēt¶ ET SCIAS Q VOD qñ cum egritudine.Hic Aui.ponit canones curationis egritudinū oculi ut sunt alii egritudini cōpli cate.ex q̄ diuertiē cura.egritudo aūt cui maxime est apta cōiūgi.est dolor capitis.quia cerebrū est primū membrū cui cōicat oculus.ut supra Aui.¶ Et dicit ꝙ si cōiūgiē dolor capitis.& passio oculorū.oz a dolore capitis icipe ¶ Sed diceret aliq.s.sermo iste uideē iconueniēs.quia dolor capitis potest sequi ad dolorē oculi.ut Iesus Haly.tractatu.3°.24°.ca q remouebiē curato oculo.nō igitur oz remouere prius illū dolorē.¶ Ad intellectū huius ē cōsyderādū qđ dolor capitis & dolor oculi.possunt taliter se habere qđ.ul' dolor capitis precedit.et sequē eū dolor oculi.ul' ecōtra.Vterq; ē p seipsuz passio.¶ Si qdē dolor capitis precedat & sequaē eū dolor oculi.dbes regulariter prius curare capitis dolorez.ratio ē.qa si tu iciperes a cura oculi.uel materiam repcuteres & sic augeres capitis dolorē.& ex hoc iterum augebiē dolor oculi.ul' materiā resolueres & magis attraheres capite existēte repleto.& qđ dico de doloē oculi. itelligaē de aliis egritudinibus.& iō dicebat Iesus ca.p°.quando fuerit cū egritudinibꝫ oculi soda uehemēs.nō cures eū usq; quo mittigeē soda &cē.sin autez iduces infirmo magnū malū. Dico tñ qđ irreguraliter & coacte cogimur ꝓpus oculi dolorē quādoq; curare q̄ capitis dolorē remoueē.siē si esset oculi dolor acutissimꝫ dissoluēs uirtutē.tūc festinamus cūaliq° sedatiuo doloris & itez intēdimus ad caput¶ Si uero dolor capitis sit sequēs ad dolorē oculi.sicut ꝙ sit pēdēs a dolore oculi.quia sit per solā cōpassionē.Dico ꝙ prius debemus regulari opatoe curare oculi dolorē.rō est.qa itentōe sumpta a cā prius cām dēmus abscindere.Similr itētione sumpta ab ordine ꝓpus debemus curare morbū.quo ñ curato impossibile est alū curare ut appz primo can.fen.4ª.ultimo ca.&.7°. tera.circa finē.i ꝓposito.ut presupponiē.ita se habet dolor oculi & dolor capitis.ꝙ dolor capitis ē pēdēs a dolore oculi.sicut umbra ad corpꝰ¶ Si aūt uterq; dolor sit p seipsuz.ita ꝙ unus ab alio ñ dependeat.tūc intētio curati ua prior & posterior.oz qđ summaē uel a dignitate lese actiōis.& tūc incipiemus semp a capitis dolore.qa nobilius mbrū uel a nocumto uirtutis dispēsantis torū.& sic ꝓpus incipiemus ab eo q̄ prauiora.facit accidētia.siue essz dolor capitis siue oculi.& i hoc determiabit iudiciū medici¶ ET CVM EVACVAtio &cē. Hic Aui.ponit quēdā can.ut suus mos est in canonibꝫ generalibꝫ¶ Ad cuiꝰ can.itellectū est cōsiderandū ꝙ egritudines oculi que sunt de materiebus que ñ multū ipresserūt curantur p debitas euacuatōes & dietas.& sufficit post illud ēt leuis alteratio cōplōnis & pluri mū euacuatis materiebus nō idigemus alteratione ꝓpter solā cōplōez que remaneat.s.ulis Cum ergo tu curas aliquā oculi passionez & ñ iuuat euacuatio.s.ulis quā facis.nec mūdificatio.i.euacuatō particularis quecūq; sit illa & nō iuuat regimē conueniens.s.per dietam per alteratiōez q̄ uideē debere sufficere.tūc hoc est ꝓpter maliciā fixam in aliquo triū mēbrorū.s.uel in mēbro recipiente.uel in mēbro mittente.uel in uia qua fit trāsmissio.gº ul' i oculo est mala coplō.s.fixa habituata nō depēdens a materia.uel ē ibi aliqua materia mala uehemēter ifixa i tunicis.ita qđ euacuatiōi ñ obedit. Et utraq; tā mala cōplō q̄ mala materia.quecūq; sit.est corrūpens nutrimētum ad oculū uenies.& ideo euacuatio tua nō ꝓficit. qa semp materia renouaē.Vnde Rasis 2°.cōtinentis.Reumata quando ꝓlonganē. eorum fluxus colligūtur in tunicis oculorū malā cōplōnez fixaz imutantē quicquid sibi accidit. etiā si bonū esset.uel illic.i.in tali passiōe oculorū est debilitas in cerebro qđ ē mēbrū mittens.debilitas.s uehemēs ul' fixa.Vnde semp materie regeneranē.uel est debilitas i loco ex quo.i.per quē fluxus.i.materie pelluntur ad oculū.sicut in uijs medijs.Vnđ semp generāt aliquā malā materiā quā pellunt ad oculuz.

OPortet in primis Superius.Aui. posuit can.generales in curatiōe egritudinū oculi.¶ Hic pōit canones i cōseruatiōe sanitatis oculi. Ennumerādo res iuuātes uisui & nocentes. Et primo ponit hos can.ostendendo a quibꝫ dbz cauere.Secūdo enumerat res iuuātes & nocētes.ibi 2ª.Res autez quarū usus. Prima in sex prio pōit canones cōseruatiōis sanitatis quātū. ad res non naturales que ad acrē ēducutur. Secundo quātū ad motuz & quietem

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 155 sur 455

ipsius oculi ibi pōt ānecti aliqd de accidenti
b⁹ anime. Tertio quātū ad somnū & uigiliā.
Q uarto q̄tū ad inanitionē & repletionem.
Q uinto quātū ad cibuz & potū. Sexto reuer
titur ad coplēdū can. in somno & in uigillia
ibi. 2ª. & non assiduet. ibi. 3ª. & non plogeē
ibi. 4ª. & scias. ibi. 5ª. & omēs. ibi sexta. & sci
as qđ mꝑ titu⁹ ¶ Circa hāc ptē ē consyderan
prio qđ. A. istd capitulū uocat de ēmemorati
one. q̄si uelit dicere ꝙ magna pars istorum q̄
hic dicunt̄ sunt posita albi in aliis nostris lib
ris. & maxime z⁰ canonis. & generaliter ¶ 3ª.
fen primi. Et ideo quod hic dicit̄ secūdū maio
rem partē est rememoratio. ¶ Secūdo cōsy
derādū qđ istī canones maxie referuntur ad
oculū tēperatū. qa quādo auctores loquūtur
absolute de cōseruatione. intelligūt de illo. qa
ad eū omnia referūt̄. ut Gal. in tegni tractatu
z⁰. tamē medic⁹ omnes istas res applicabit ad
alia corpora sana. diuersimode tamē z^m eorū
diuersitatē. Nā ex istis rebus in quibus oculi
nocētur . quidā sunt oculi q nocēt magis. &
quidā min⁹. sicut uer. gra. ab aere calido pl⁹
nocebit̄ oculus colericus ¶ Et eodē mō est de
rebus iuuātibus ¶ Tertio itelligendū circa
litterā ꝙ pulueres & fumi nocent exasperan
do oculū & reddendo eius superficiem malā
& fumus maxie nocet mordicādo. unde ꝑble.
.zʒ. ꝑble. zi. ꝑpter quid fumus oculos magis
mordet. aer excedēs in calido uel frigido per
mutat ei⁹ sanitatē complōalez. & eodē modo
uenti mali sc̄z uenti crudi. i. faciētes crudū ut
sunt uēti duri & fortes. ut uerbi gratia borea
les. Vñ Hyppo 3ª. partª. affo. Q uotidie uē⁰
cōstitutōes boreales &c̄. oculos mordēt &c̄.
p uētos uenenosos itelligit uētos istāmatos &
malignos. q̄les sunt i diēb⁹ canicularibus ut
pōit littera exterior. Et idē uocabulū habeē a
Serapiōe i sua practica tractatu. 6⁰. z⁰. ca. in
ꝓncā ¶ ET NON ASSIDVET. Hic ponit ca
nonē cōseruationis sanitatis oculi p motuz &
quietē ipsius sc̄z quātū ad suā operationez uisi
uā & ēt motiuā que ibi cōcurrit ¶ Circa qđ
sciendū ꝙ p ituitū fixū ad rē unā fit ab oculo
multa spūuz resolutio. tā spirituū uisibiliū q̄
motiuoꝝ. resoluūtur spūs uisibiles pp exerci
tiū cōtinuū uisiōis. sʒ resoluūt̄ spūs motiui &
p cōsequēs alii spūs. qa ls oculus i ituendo
fixe rez unā quiescat a motu locali. tamē ibi ē
uirtutis labor tenētis musculos i tali situ post
eorū figuratiōez sic̄ si homo tenet manū extē
sam & uideat̄ quiescere. tamē musculorū uir
tus laborat. ut pōt summi a Gal. in lib⁰ đ tre
more & rigore &c̄. ¶ Secđo cōsiderandū qđ
multitudo fle⁹ pōt reduci ad accidentia aie.
inq̄tū ē ibi tristitia. uꝑ ad inanitiōez. inq̄tū ē
ibi lachryāꝝ ꝓuocatio & pōt ēduci ad opatō
nē uꝑ ad motū. inq̄tū ē ibi al. q̄ opatio oppoſi
ta tisui. Q uicqd tū sit dico ꝙ flet⁹ nimi⁹ pōt
duob⁹ mōis nocēē Prio qa ē cā mꝑte exicatio
nis ꝓpter mꝑtraꝝ lachrymaꝝ eūonē. & iō dice
bat̄ 1 z⁰. toti⁹ cōtinētis. dixit iud⁹ plorat⁹ imi
mi⁹ đbilitat uisū & iduc̄ prisim. i. cōsūptōez
oculi Secđo mō nocz qa ꝓpter motū factū i pti
b⁹ oculi & suorū pāiculoꝝ multe materie mo
uēt̄ uers⁹ oculos q̄ sunt cā nimie ꝟpletiōis. Vn
de uidem⁹ aliquos pōt fletū habere oculos in
inflatos ¶ Ex q⁰ apparz quod flet⁹ pōt eē
cā multe exicationis in oculis. & etiā multe
repletionis cū diuersitate ut uisum ē. ¶ Sed
tu dices q̄ est cā qđ i fletu lachrime currunt.
¶ Dicēdū qđ duplex pōt esse cā. Vna qa ꝓp
tristitiā & motū consequētē i spiritibus ab i
tra cōcluso aliq̄ calore circa cerebrū fit humi
ditatū eliquatio. uñ currūt ad oculos. imo ēt
ad os & ad nares. Sic ēt fit motus i fletu par
tiū spiritualiū. & circa ptes faciei oppositus
motui risus quodāmō. ut sicut motu quodaz
i risu fit expressio. talis gaudiosi cōceptus. sic
motu quodā i ploratu fit expssio tristis cōce
ptus. talis aūt motus calefacit & materias mo
uet. Alia cā est. qa i tali mō tristitie q̄ hō plo
rat quasi pānicoli cerebri. & cerebrū cōstrin
gunt̄. ut nociuā rē & tristātē pellant. Vñ acci
dit humiditates iferius pelli ¶ Notandū tū
qđ fletus q nocet ē fletus imoderatus. Flet⁹
aūt moderatus posset habere aliqđ iuuamen
tū ꝓpter duo. quia oculū exicaret aliqualiter.
secūdo qa aliquā facit materiaꝝ cūcnem. &
iō Aui. solū uituꝑat fletū superfluū. ēt Rasis
Vñ in conseruatione sanitatis pueri Aui. fletū
temperatū laudat ad calorē excitandū & mi
norandū superfluā cerebri humiditatem. Vñ
.3ª. sen. primi. fletus quoq; paruus añ lactio
nem et cōferr. ¶ Tertio intelligendū qđ itui
tus i litteris subtilib⁹. uel pōt fieri ꝑ uiā ali
cuius exercitii. & tūc confert. qa calidū oculi
excitat & superfluitatē resoluit. ꝓpterea qa
est quidā oculi labor. uel posset assidue fieri
& istud noceret ꝓp resolutionē spirituū oculi
i legēdo eni litteras minutas laborat tā uirt⁹
oculi motia q̄ uisiua ēt laborat q đē uisiua pp
difficultatē iudicij. & forsan qa uult i h⁰ mꝑ
taz lucē. laborat etiā motiua. qa oppz qđ ocu
l⁹ figat̄ ad paruissimas litteras. & ualđ gra
dati moueat̄. Et quedāmō etiā possem⁹ di
cere qđ ē labor i legēdo litteras ualđ magnas
q̄re oculus fatigat̄ i motu mago de littera ad
litterā. Fatigat̄ etiā aliqualiter uisiua in com
phēssiōe magnoꝝ spaciorū ꝑ quātitatū littera
rū. & iō Mesue in suo de appropriatis aucto
ritate Aꝝ. laudat plus exercitium p intuituz

ad litteras mediocres dicēs h° auctoritate Aꝝ sic exercitatio legēdi litteras mediocres uisuꝫ coroborat & sanitatem custodit. ¶ ET NON PROLONGETVR. Hic ponit canonē cō seruatiōis sanitatis p somnū. & dicit qđ ñ dormiant sup collū. ¶ Notādū qđ dormire sup collū ē dupliciter. Prio qa homo sup collo sustenteť. & caput deprimatur. & hoc ē maluꝫ. qa ē causa motus materierū ad caput. dupliciter. prio ꝓpter situ capitis depressuꝫ. secūdo qa collū dolet unde trahunť materie. que postea ad caput possunt trāsire. Secūdo dormit homo sup collū. i. suppinus. sicut Gal. h° mō loquēdi utit pri° ꝓnosti. comēto. 17°. cū dic Oportꝫ ut cōsideres ne sit ꝺecubit⁹ infirmi sup collū suū cadēs in cōsuetudine. iste autē decubit⁹ nisi sit naturalis ē ualde malus. qa superfluitates que debet ēt p nares purgari retinenť. Similiter ēt ñ bene possunt euacuari p palatum. Vnde Aui. p°. can. fen. 3ª. de regimie per somnū & uigiliā. dicit resupine dormire est malū. ad malas ꝓparans egritudines. facit apoplesiā &c̄. qm̄ superfluitates &c̄. retinenť. & p suos nō incedunt canales. sicut nares & palatū. ¶ ET SCIAS QVOD multiplicatio coytus. Hic docet oculi cōseruatiōeꝫ per repletionem & cōueneꝫ quibus pōt annecti coytus inq̄ tū fit in eo euacuatio. ¶ Circa quā parteꝫ ē cōsyderandū qđ coytus moderatus cuꝫ omni cōditiōe posita. fen zoª confert. quia euacuat materias ex quaꝝ retentiōe posset fieri uisus tenebrositas. & alia mala accidēcia. sꝫ coytus superfluus nocet. & de h° Aui. loquiť cū dicit. multiplicatio coyt⁹. q̄uis autē coyt⁹ superflu⁹ toti noceat. tamē notabiliter inter ꝓtes corporis plurimū uideť nocere oculis. & cā est que ab Aꝝ. 4ª. de ꝑble. 3° ꝓble. &. 32. qa in coytu fit multa humiditatū naturaliū euacuatio & ēt spirituū quibus maxime oculus īdiget. Alia cā est quia coytus multū nocet stomacho ut fen. iꝫ. tractatu. p° ultimo ca. sꝫ nocumentū stomachi mediāte cerebro multū oculis cōicat ut supra dicebať. Multitudo ebrietatis &c̄. Causa est nota. qa in ebrietate cerebrū ualde noceť ꝓpter uini uapores. Vnde ebrietas dicitur trasileos. i. capitis iectigatio uel passio. ut ī comēto affo. quīte pricule. Si inebriatus aliquis &c̄. Repletio aūt ex cibo nocet oculis ꝓpter multā euaporationē ad caput. & somn⁹ sup repletionē. causa est qa in tali somno multi uapores eleuāť ad caput tēdētes. ¶ Et notandū qđ non solū somnus post multam ciborum repletiōem nocet. imo stati post comestionem. quia cū cibus nundū ad stomahi inferiora descēdit. uapor q ab eo eleuať ascendit ad caput & ledit oculū. & ideo talem somnuꝫ generaliter. Auicupat p°. can. fen. 3ª. ca. de regimine per somnū & uigiliā. ¶ Exqbus oꝫ accipere qđ ꝓ custodia sanitatis oculi ñ oꝫ statī post cibū dormire siue cib⁹ sit suflu⁹ siue cō uenientis quātitatis. ut in h° apparebit capi°. ¶ ET OMNES CIBI. Hic ponit regimē per cibū & potū. ¶ Ad cuius intellectū cōsyderā dū est qđ Aui. in quiq; genera reducit cibos & potus oculis nocuos. s. in cibaria grossa ut sunt legumina & carnes uacine. & similia. & dicūtur grossa. qa grosuꝫ generāt humorē. siue sit grossicies terrea sicca. sicut est caseus & caro salita. siue sit grossicies uiscosa sicut pisces. Vnde Aui. 2° can. ca°. đ piscibus. dic qđ acq̄rūt cecitatē & ista cibaria nocent. qa spūꝫ uisibilē ingrossant. & iō multum uitupantur carnes uacie ab Alchanamosali li° p° ca° de rebus nocētib⁹ oculo. ¶ Secūd⁹ ordo cibariorꝫ est eorū q̄ mittunt uaporē ad caput ex quib⁹ generať multus uapor. ¶ Sed diceret aliquis quare Aui. dixit uaporē mittētem ad caput. postea dixit. ex quibus generatur multus uapor. ¶ Dicēdū ad h° qđ res pōt dici uaporosa tripliciter. Vno mō materialiter. quia subiť ꝓ materia uaporū. sicut sunt omnia grossa nō uicibilia a calido i digestiōe. sic̄ sunt fruct⁹ & legumina. Vñ Aui. fen. iꝫ. ca. de egritudinibus stomachi. nihil adeo uaporosuꝫ. ut fruct⁹ & legumina ēt ponūtur uaporosa. ut. A. fen. iꝫ. tractatu. 5°. ca. p°. explicat de lēte & faseolo. Fabe ēt sunt uaporose. ut in comēto regiminis acutorꝫ super illo uerbo. ptisana uero ordeacea. ¶ Secūdo mō aliqua dicūtur uaporosa actiue. qa sui caliditate cum obtiāt materiebus illas euaporāt sicut calida uel aleū. Vnde. 4°. regiminis acutorū. Aleum sissam. i. uentositatē facit. Vinum etiā ponit hoc mō esse uaporosum licet ēt uinū sit materia uaporum. ¶ Notandū tñ qđ illa que sunt actiue uaporosa. ñ semper faciūt uaporem. imo quādoq; uapores & uētositates dissoluūt. sicut quādo ñ inueniunt materiā a qua uaporem eleuent. Et ꝓpter hanc causam aleuꝫ in q̄busdā facit uentositatē & dolorē uētosuꝫ. & in q̄busdam sedat dolorē resoluendo uentositateꝫ ut. iz. tera. 4° ca. ubi aleum dicit tyriacā rusticorum. ¶ Tertio aliq̄ sunt uaporosa materialiter & effectiue simul. sicut radix q̄ comediť & rasanus. qa habet ꝓtes humidas grossas que conuertūtur in uaporem. & habent ꝓtes calidas acutas q̄ uaporē generant. & ideo sunt multe euaporatiōis. Aui. ergo dixit uaporē emittentia. quātū ad ea q̄ agunt uapores effectiue uł actiue & materialiter. Et dixit & omia ex q̄ bus generať mꝭtus uapor. quātū ad ea q̄ sunt materialiter uaporosa. ¶ Considerandū ulte

rius qđ uapor pōt dupliciter accipi. Vno mō ꝓprie. ut distinguit̄ cōtra uentū. sicut uapor dicit̄ quādo quiescit. ʒ uentus quādo mouet̄ ut ꝛoar li° 2°. tractatu 7°. ca. 28. & h° mō non summit̄ uapor hic. Alio mō summit̄ large pro uapore uel uēto uel fumositate. & isto mō hic summit̄. ¶ Tertiū genus ciboꝝ uisui nocentiū .i. habentiū acuitatē sicut porum. & andachoca & spēs trifolii. & sic itelligat̄ de cepe & similibus. Cā aūt est. quia eorū acuitate corrūpunt sanguinē unde malus generat̄ spiritus similiter qa ista acuta mouēt similiter uapores ad caput. ¶ Quartū genus ē ciboꝝ exiccantiū sicut multus sal. & cā est. quia oculus cōsistit plus in ꝓportione humiditatis. & ideo humidi defect⁹ maxime sibi nocet. Ex h° appʒ quare Aui. nō fecit mētionez de humectātibus rebus cā est. quia exiccantia propri⁹ nocent uisui q̄ humectātia. ¶ Quintū genus ciborū est eorum quia proprietate nocent. sic uer. gra. anetū & hoc forsan uoluit dicere qđ sunt ꝓportionata .i. q̄ habent ꝓportionez ul⁹ proprietatem qua nocent. ¶ ET SCIAS

¶ Hic cōplet canones cōseruatiuos p somnū & uigilā. Causa aūt eius qđ dicit est. quia somn⁹ superfluus resolutiōez prohibet. unđ caput replet. & tardē oculi. sʒ uigilie nimis resoluūt. Vnde corp⁹ exiccat & sicut somnus pse facē euenire egritudines replōnales. ita uigilia p se facē accidere egritudines ianitionis. ʒ utrūq; possʒ utrūq; facere euenirē. Sʒ dices tu esto ꝙ homo peccarʒ i altero istoꝝ. ad qđ dʒ magis declinare. ¶ Dicēdū ꝙ i corpore tēperato esset difficile respōdeī. & essʒ pl⁹ respōsio extimatiua q̄ alia. in corporib⁹ aūt distēperatis si sint apta morbis repletionalib⁹ plus debēt peccare in uigiliis. si aūt sint apta morbis resolutionis plus debēt peccare in somno. ¶ RES AVTEM. Hic Aui. nominat res que igrediū tur in cōseruatione sanitatis oculi. & res nocentes ut eas euitemus. p° ergo enumerat res cōferentes. 2° nocentes. 3ª ibi reruʒ aūt uisui.

¶ Ad intellectū prime partis cōsiderandū ꝙ res que oculi sanitatē conseruāt ut ponit Mesue i suo de appropriatis faciūt hoc quiq; modis. quedā faciunt hoc suam superficiem seruādo i sua dispositione naturali. s. bene politā & terſam. quedā cōseruando complesionē naturalē. quedaʒ faciunt hoc cōseruando sui debitā organizationem .i. talē compositionē quam habēt. uer. gra. suam figurā. quedā faciūt h° seruando debitā unitatē partium. & quedam cōfortando spiritū uisibilem. In istis enī ꝓportionatis stat oculi sanitas. Aui. ergo enumerat res uisus sanitatē cōseruantes quātū ad has intētiones. & hoc quantū ad ea q̄ extrinsecus applicant̄. Nam antimoniū & tucia cū sint medicine frigide & sicce sine mordicatōe & maxime tucia. cōueniūt cōplōi frigide & sicce pellicule oculi quibus occurrūt. & sic oculi cōplesiōem seruant. s. quātum ad tunicas. etiam inq̄tū ꝓhibent materias i oculū recipi. & consortāt ptes ei⁹ & aggregāt. Possum⁹ dicere ꝙ cōseruāt debitā organizationē & unitatem Vñ Serapio ca. de tucia. Tucia lota desicat humiditates q̄ ueniūt ad oculū. & ꝓhibet eas uenire & igredi tunicas ei⁹. Aq̄ª ue° feniculi hʒ cū sua ꝓperate abstergēt leuiter superficiē oculi & iō eius sanitatem conseruat superficiē tenēdo lenē. sua ēt ꝓperas ē mīra i uisu ut oēs auctores affirmant. Vnde animalia exeuntia ē cauernis nata docta fricāt oculos sup feniculo et comedūt. ut Mesue pōit et Serapio & Dioscorides. Infrigidatō autē ḡnati dulcis cōfert ꝓpter suā debitā frigiditatē qua cōuenit frigiditati oculorū. & per lenitatē & aliquē leuē abstersionē quā p suā dulcedinē habet. & iō duabus intentionibus cōseruat oculi sanitatem scilʒ cōseruādo cōplōnē & tenēdo superficiē lenē. ¶ Sed tu dices. q̄re Aui. dixit ifrigidatio granati ¶ Ampli⁹ q̄ro quō ēs frigid & calid q̄ sunt cōtrarie cōseruant oculi sanitatē. & ex h° unū effectū inducūt. ¶ Dicendū sic̄ summit̄ ab Aꝝ. pble. 9ª. pble. 9°. nō est icōueniēs res cōtrarias cōferre oculo diuersimode. Sanitas enim oculi nō cōsistit in natura una. sed i pluribus. Ea g° que sui cōplōnez seruāt possunt esse frigida. & possūt ee sicca q̄ ab extra occurrūt. ea que sui organizatiōez & superficiez conseruāt. & que laxū prohibēt possunt esse calida inq̄tuʒ abstergunt & frigida stipticando.

¶ Ex quib⁹ soluit̄ 2ª. istantia. & apparet solutio ad primū quesitū. Naʒ Aui. posuerat multā utilitatē aque feniculi que ē calide cōplōnis. Si dixissʒ granatū cōferre. credidissʒ qs qđ h° esset. iquātū dulce lenituū. nō iquātū habet aliquā frigoris mensurā. ut g° ostendat qđ ēt p sui debitā infrigidationē potest cōferre. dixit Infrigidatō granati dulcis. dixit aūt dulcis. quia purum granatum accetosum esset nimis infrigidās uel mordicās. & iō granati accetosi expressio ñ approximat nisi dulcolet̄ cū melle uel alia re. Et in hoc Aui. sequitur modū loquēdi Rasis i cōtinente. libro 2° ubi dicit sic. loquēs đ rebus cōuenientib⁹ oculis. Refrigeratio q̄ fit ex succo granatoruʒ & uocat̄ abstersio oculoꝝ &c̄. Puluis uero ḡnatorū duoꝝ. s. dulcis & accetosi. ꝑaq̄. i. expssio eorū. ut habʒ littera alia. cōfert. qa abstergit & tēperate ifrigidat & stipticat oculi partes. & h° facit per diuersas uirtutes q̄ sunt i isto medicāine cui⁹ cōpositionē scies i loco suo. s.

tractatu 4°.p° ca. ¶ Submergere oculos i aq̃ clara dicit qđ cõfert.primo per aliquã uim la uatiuã.secũdo quia confortat ſpiritũ uiſibilẽ aggregãdo eũ. ¶ Ex q̃ appꝫ quis dẽt eſſe cui hoc cõfert.qa homo calide complõis i oculis ne exceſſus frigoris aque debilitaret debilez calorẽ habẽtis oculũ frigide cõplõis. ¶ Secũdo in q̃ tẽpore debet fieri.quia maxie i eſtate qa oculi ſunt calidiores. ¶ Tertio q̃le uas dꝫ eſſe.quia dicit a quibuſdã ꝙ uas debet ẽẽ uiride uitreũ.ut uiriditate cũ claritate cõferat. ¶ Quarto aqua dẽt eſſe clara ne turbulẽtia ſua oculos exaſperet. ¶ Vlterius ẽ cõſideran dũ.diceret aliquis.quare.A.ñ noſauit res ui ſui cõferentes que comedunt uel bibũt. ¶ Di cendũ qđ ſi poſuiſſet bñ feciſſet tñ dedit itel ligi ex his que ſupra dixerat cũ enumerauit ci baria mala. ¶ Conſiderandũ ẽt circa expoſiti onẽ uocabulox.ꝙ tucia nutritur qñ ipſa i ali quo ſucco uꝫ aliquo liquore infundit.dicitur aũt nutriri & lauari.Nutriri eſt qñ uis ꝙ tu cia recipiat uirtutẽ a liquore in quo infundiſ. ita ꝙ uirtus liquoris remaneat in tucia.Fit au tẽ hoc duobus modis.Primo permittẽdo lon go tẽpore tuciam in liquore permanere.Secũ do ingniendo tuciã.ut ad ſe trahat liquorem. Lauare autez eſt quãdo ſolũ uis ꝛmundiciam uel ptes acutas abiꝛcere.q̃uis nõ cures qđ uir tꝫ liquoris i tucia rmaneat.& fit agitãdo tu ciã cum aqua poſt eius triturationẽ & getẽ cũ aliqua uel aliq° liquore .Aui.ergo hic põt intelligere p tuciã nutritam .ſiue ſit nutrita ſi ue lota.Modꝫ autẽ ꝓparatio nis & factionis tucie uidt a Seruitoꝛ & a Serapiõe.ca.đ tucia Sanſucus.i maiorana uel pſa i tenor.i.inſtrm ſiue uas in q̃ fit talis decoctio.aqua feniculi.ſ. diſtillatiõis uel decoctionis .uel aq̃ q̃ reſudat ab eius uirgultis cũ ad ignẽ ponũt.quaz mꝫ tũ laudãt Dyaſcorides & Sera. ¶ RERVM AVTEM.Hic Aui. enumerat res uiſui nocẽ tes.Et prio ꝓmittit diuiſionẽ.2° mẽbra diui ſionis exequitur.ibi 2ª. operationes ¶ Circa quã partẽ intelligẽdũ eſt qđ opationes dicũt actiões uirtutũ.Sz motus dicũtur agitatiões uel motiões ille.uel ad illud conſequẽtes.uel alij motus.uer.gra.uomitus eſt uirtutis opa tio.ſed agitatio facta in cerebro a uomitu non debz dici opatio ſz motꝫ.Similiter potatõ ui ni ẽ opatio.ſz iectigatio uꝫ calefactio facta i ce rebro debet dici plus motus.Similꝫ balneatõ eſt motus.& ñ eſt proprie opatio. ¶ Sz tu di ces qũo operatiões uirtutũ nocent oculis.cuz uirtus ſit poſita ad ſalutẽ in animali.ut Gal. 3°.de criſi 9°.ca. ¶ Dicẽdũ ꝙ uirtutis opati ones idebite facte.ſunt cãe nocumẽti ñ tñ cum debite fiũt. ¶ Secundo conſiderãdũ qđ diſpo ſitões cõuerſionis ideſt trãſmutatiõis i cibis ſunt diſpoſitiones i digeſtione ciborx.qa dige ſtio conuerſio eſt.Differt enĩ nocumẽtũ a cibo malo pueniẽs.& nocumẽtum qđ ꝓuenit ab eo pp conuerſionẽ.quia cibus poſſet eſſe bonꝫ & tñ conuerſio ſua mala.in ſtomacho faceret eũ nociuum. ¶ OPERATIONES.Hic exeq tur.& primo enumerat res uiſui nocẽtes que ſunt opationes & motus.2° que ſunt cibi.3° q̃ ſunt diſpoſitiones conuerſionis in cibum.ibi 2ª.cibi uero.ibi 3ª.conuerſio aũt.Prima i tres primo enumerat quaſdã res nocẽtes.que ſũt opationes & motus.2° ſpecialiter oſtendit de opatione que eſt uomitus.3° complet narratio nẽ harx rerũ.ibi 2ª uomitus autẽ.ibi 3ª.balne atio. ¶ Conſiderãdum qđ p operationẽ par uox poſſumus itelligere ſecundũ quorũdam expoſitionẽ fletum.qa paruox & puerorum ſ.inuicẽ eſt plorare.Iſta tñ expoſitio licet ſit thetorica.ñ tamen eſt ad mentẽ Aui.quia ſta tim dicet.& fletus plurimus.Et ideo p opa tionẽ paruox intelligemus artes circa minutiſ ſima.ſicut eſt ars facientiũ ornamẽta đ marga ritis.& perforãtiũ acus minutas.& ſimilia. & cõcordat cũ dicto Auic.tractatu 4° 2° ca. ubi reſumit hoc.cũ dicit. Et ſimiliter actiones minute. ¶ Secũdũ cõſiderandũ quod omne quod naturã.i. uentrẽ exiccat.i.ſtipticat nocet quia ẽ cauſa motus fumorũ ad caput. & ma terierũ corruptarx. ¶ Dubitat ꝙ ſit peiꝫ oculiſ an uentrẽ eſſe nimis ſolutũ.an nimis ſtipticũ. Videt qđ uentrẽ eſſe nimis fluxibilez ſit peiꝫ qa Arx.pble.4°.pble.4°.q̃rẽs cauſaz.quare eunnchi nõ habent acutũ uiſum.ꝓndet qđ ẽ ppter fluxibilitatem uentris eorũ.Vnde diẽ eunichis crura inflanẽ & uẽtres ſfiũt fluxibi les ſic deorſuz mutato humido. ¶ In cõtrari um.A.q de ſola uentris ſtipticitate facit mẽ tionẽ. ¶ Dicẽdũ qđ uẽtris fluxibilitas ẽ pe ior in fãciendo euenire egritudines ianitionis uel exicatiõis oculi.ſz cõſtrictio uẽtris põt di ci peior in faciẽdo uenire egritudines repletio nis ꝓmateriales. ¶ Sz tũc poſtea inſiſtit q̃reẽ q̃ egritudines ſunt peiores.an materiales.an egritudines inanitiõis i oculo. ¶ Et dicẽdũ qđ egritudo large põt dici peior tribꝫ mõis.Vno mõ ex difficultate euacuatiõis.& ut ſic ẽ pe ior morbꝫ oculi p uiã ianitiõis.qa difficilius ẽ curare morbos euacuatiõis q̃ repletiõis. ut põit Meſue in ſuo de conſolatiõe medicinarx. penultio ca. ¶ Alio mõ põt dici peior itẽtiõe leſiõis opatiõis.& hꝰ mõ uidemus oculũ for tius ledi ꝓſentijs materierx q̃ reſolutiõibꝫ & exiccatiõibus.niſi qs uellet exiccatiõez nomina re humorẽ oculi eruptiõez.& 2ᵐ.hoc eq̃ liret lederẽt materiales egritudines in ultimo.&

egritudies tumoris in ultio. qa utraq; ducit ad cecitatem. ¶ Tertio mō pot dici egritudo peior pluralitate mōꝝ eius et pluriū euentuū & ut sic egritudies materiales sunt peiores. qa pluries accidūt & qa sunt pluriū mōꝝ q̄. sint egritudines oculi exiccatiois. ¶ Ex qbus appaēt solutio ad cōtraria. ¶ Tertio ē itelligēdū qđ illa que sāguinē turbidant sunt sala. & hoc p conuersionē ad siccitatem terreaꝝ. & acuta. & hoc p inflamationē & ebulitōem siue aliis. sic uaporosa & generāria sanguinē melicum. Ex sanguine aūt turbido fit ip̄ius turbidus. Reliqua que in hac pte ponūt sunt declarata superius. ¶ VOMITVS AVTEM. Hic specialr ostēdit de uomitu qūo se habeat i nocendo & iuuando. & qualiter debet fieri. ¶ Ad cuius itellectū est considerandū qđ. A. de uomitu duo dicit. Primo qualiter cōfert & qualiter nō. & patet. Secūdo qualiter ꝓuocatōe uomitus que ponūt li°. p°. fen. 4ª. ca. đ regulis uomitus. ¶ Sed ut clarius apeat mes. A. Dubitatur utrū uomitus conferat in egritudinibus oculi. Et uideť qđ ñ. per Auic. p°. can. fen. 4ª. ca. de uomitu. ubi dicit. Et uomitus q̄dem corpori cōfert. sed uisui nocumētū facit. ¶ Idem sumit de mēte Halyabbatis p°. practice. ca. de regimine corporis p mundificatōeꝝ Probať ratione illud qđ nocet auribus multo magis nocet oculis. sed uomitus est huiusmodi. ergo &c̄. maior ē nota. qa oculus est sensibilior pars q̄ auris. ponitur enī m̄brū sensibilissimū a Gal. 13. tera. penultimo ca. & a Rasi in. z°. continētis. minor est Auic. p°. li°. fen 4ª. ca. de uomitu ubi dic. Vomitus cū suis iuuam̄tis pletū q affert egritudines. sic generat sup ditatē. ¶ Amplius illud maxime nocet oculi in quo p oculoꝝ custodia maxime solicitamur ꝫ hoc erit i uomitu. Auic. enīz precipit pillas sup oculos teneri cū fit uomitus. ¶ In cōtrariū arguit. p Auicenaꝫ fen. 4ª. ca. 13. ubi dicit. Vomit⁹ remouet grauitatez q̄ accidit occipiti. & clarificat uisum. ¶ Dicēdū ad hāc dubitationez. ꝙ Auic. inuit. qđ egritudies oculi. ul' sunt sine materia. & đ istis ñ dubitať. qa uomit⁹ nō cōfert ꝫ nocet. uel sunt egritudines materiales. & iste uel sunt đ materia oculo appropriata que iā in eo quieuit. uel sunt de materia cerebri. uel stomachi uel aliorū mēbrorū. Siqui dē egritudo oculi sit de materia que iam in oculo q̄escit. uomitus nocet. sicut uer. ḡ. in cataracta cōfirmata. ratio est. qa uomitus nō euacuat illā materiā. imo agitat eā. & fac magis materiā fluere ad oculū. Vnde in z°. cōtinētis paciētes cataractā nō debēt uomere. qa uomitus inducit fluxū reumatū. Si uero sit de materia cerebri etiā uomitus nō confert. ratio ē. si uomitus in egritudinib⁹ cerebri non cōfert nisi ille sint in stomacho frigido. ergo multo minus cōfert egritudinib⁹ oculorū que a cerebro pendēt. ꝫ sic ē qđ uomitus nō cōfert in passionibus cerebri q̄ nō sunt a stomacho. ut .A. supra fen p°. ca. đ canonib⁹ uniuersalibus curationis egritudinū cerebri. ubi dic. Vomitus ē ex eis quib⁹ nō est iuuamētum i curis egritudinū capitis nisi fiant per cōitatē materie in stomacho. Et si cogeremur resistigeť auctoritatē istā. Aui. Dicēdo qđ i egritudinib⁹ capitis de materia capiti appropriata. uomit⁹ conferat qđ dico. qa Alexander p°. pratice ca. de epilepsia cerebrali. ubi post capitis purgationē expedit uomitib⁹ exagitare corpus Dicemus ꝙ cū ille uomit⁹ sit ualde uiolētus ꝫ dz ide materiā trahere. plus nocebit oculis p cōmotionē q̄ iuuet p materieꝝ capitis euacuationē Si uero sit de materieb⁹ aliorꝝ mēbroꝝ a stomacho. Dico ēt ꝙ uomitus ñ confert. ratio est qa ab aliis mēbris materia per uomitū ñ pōt euacuari. nisi sit uomitus ualđ uiolētus ꝫ talis uomitus nocet oculis ꝓpter multā comotionē. Aui. ergo ponens p certo qđ uomitus nocet i omnibus egritudinib⁹ oculi. nisi sint egritudines a stomacho. iō de oibus obmisit. & solū dubitauit. an i egritudinibus oculi depēdētibus a stmacho cōferat uomitus. & i hoc nulla est responsio nisi illa quā Aui. facit ꝫ qđ i uomitu est iuuam̄tuz & nocumētū ei ꝫ ocꝰ inq̄tū mūdificat stomachū. & ex hoc materie q̄uadūt a stomacho ad oculum aut debēt ire purgarē. est aūt nocumētū inquantū mouet materias cerebri. i materias q̄ sunt i cerebro siue uenerit a stomacho siue sint cōgregate in cerebro. ille aūt mote ꝓpter uiolētia uomitus pellunť ad oculū ꝓpter cōmotionē i eo factā & ꝓpter debilitatē quā habet ex egritudine. & hꝰ ē qđ dicit Et expellit eas ꝫ uomit⁹. i. ē causa expulsionis ad ipsuz ꝫ oculū. & ideo si necessitas cogit ad faciēdū uomitum. qa materia stomachi a qua prouenit egritudo i oculo nō pōt mundificari nisi uomitu. tunc oportet qđ fiat faciliori mō quo ē possibile ut nō fiat i oculis multa agitatio. Facilius autē fit uomitus post cibū. & ideo tūc est melius illū facere & sit cū minori agitatiōe. Et hꝰ ē qđ dicit. & si nō fuerit excusatio qui fiat uomitus tūc ꝫ qđ fiat post cibū & cū facilitate. Et iō Rasis z° cōtinētis. auctoritate Ruffi. ēt post comestionez ꝓcipit uomitum in obscuritate uisus. Si aūt materia stomachi posset aliter mundifica

ri q̃ uomitu.nõ oz temptare uomituz. qa illa
est uia ifallacior.sed euacuare cũ uomitu falla
cior est.cũ possit esse cuz i fortunatõe oculi pp
motum ieo factuz.Ista aũt est una fallacia i
cura.ut a Gal.summitur.i4.tera.ca°.de cura
morbi i quãtitate. ¶ Ex q̃bus iam dictis sol
uunt cõtraria quia ꝓcedũt suis uijs ET BAL
¶ NEATIO.Hic cõplet narratõem rerum pre
missarum. ¶ Cõsiderandum qđ balneatõ est
ꝓprie i aquis artificialr calidis.que dicuntur
stufe.que nocent.quia resoluunt spiritus &
relaxant. ¶ Multitudo autem flebothomie
nocet propter spirituũ euacuationez.& quia
uentose.maxie circa partes colli euacuant san
guinẽ subtilez.ideo ille maxie nocent. ¶ Sed
dicerẽt aliqs imo uidenr cõferre oculis.ut apz
p°.li°.fen 4ª.ca.de uẽtosis.ubi põit qđ uẽto
se sup alcadã.i.supra loca.ubi collũ capiti con
iungit.tenent uicẽ cefalice.& cõferũt mẽbris
q̃ sunt i facie.sicut dẽtib9 & oculis Et posteri9
ponit qđ cõserunt egritudinib9 oculi imo hec
est maior eorũ utilitas. ¶ In contrarium .A.
Dicẽdũ ꝙ uentosarũ appositõ põt fieri pauca
& i istis põt i egritudini9 oculi ẽẽ iuuamtũ
quia materiã euacuãt.& attrahũt ad cõtrari
um si posterius ponãt.s.in collo.uel põt eaz
approximatio fieri frequẽter & cũ multo usu
& tũc ipse lz possint cõferre euacuãdo materi
as tũ eaz apparebit nocumẽtũ.quia debilita
bũt uisum pp multã euacuationẽ sanguis sub
tilis & spiritus.lz forsan plus hoc faciat flobo
thomia.& ideo ẽt multitudo flebothomie.po
sito qđ iuuet i passionibus oculoz uel i alijs
pssiõibus euacuãdo materias.tñ defectuz ui
sus inducit.& simile uerbũ summit ab .A.su
pra ca.de apoplesia.ubi uult qđ illi q̃ utunr
flebothomia pp sanguinẽ melancolicũ multitu
dine iuuanr.sed in fine nocenr.qa cerebrũ de
bilitat.ñ ergo flebothomia nocet nisi cũ mꝛta
fuerit.& similiter uentose.& hº ẽ ꝙ.A.dixit
multitudo flebothomie.i.extractiõis sanguis
& ꝓprie cũ uentosis cõtinuis nocet. ¶ Ex qui
bus appz solutio ad cõtraria.qa lz uẽtose illis
egritudinibus cõferant tñ cũ hoc possunt face
re nocumẽtũ debilitãdo uisum.qđ nocumẽtuz
posterius apparebit. CIBI VERO.Hic enu
merat res oculis nocẽtes que sunt cibi. ¶ In
telligẽdũ hic per cibos large illud qđ comedi
tur & bibit. ¶ Cõsiderandũ qđ littera que
dicit.qui ledũt os stomachi.põt dupliciter ex
poni Prio qđ cibi salsi actes.i.acuti & uaporo
si nocẽt oculis.quia ledũt os stomachi & qa
stomachus cerebro alligat.ideo mediãte colli
gatione.tali nocent cerebro. Et hoc dixit Aui.
ut ostendat quod ista cibaria dupliciter possunt
nocere oculis. Vno mõ corrũpendo sanguinez
agendo in eũ.& materialr generando.& de
hoc dixit supra.Alio mõ nocẽdo stomacho.&
de hoc loqtur hic.Causa aũt quare ista nocẽt
ori stomachi ẽ.q̃ salsa & acuta exicãt & mor
dicãt stomachũ.sz uaporosa ꝓhibẽt eũ a con
strictiõe super cibo.Alio mõ põt expõi lr̃a ut
intelligat ibi unum.& ut dicat.Cibi uero q̃
nocẽt oculis sunt salsi.& acres et uaporosi.et
q̃ ledũt os stomachi.q̃si dicat qđ etiã alia ciba
ria.& si nõ essent salsa uel acria uel uaporosa.
dũmodo ledũt os stomachi nocẽt.sic ipse exẽ
plificat de oliuis maturis.q̃ ledunt mollifican
do stomahuz.dixit autẽ maturis. quia i mau
re cõdite aliquo mõ roborãt.Vnde appetitũ
excitãt ut Gal.zº.alimẽtorũ.licet oliue cõdite
ꝓpter salẽ ẽt nocẽt.ut summit a Iesu tracta
tu 3º.zzº.ca.Bedarogi.i.ozimum maius.qa ẽ
mali nutrimẽti stomacho nocet.Vnde Gal.zº.
alimẽtorũ ca.de basilicõ.dic.Cachochimũ eni
& malũ stomacho.& indigestibile oẽ ol9 hº
uere.itaq̃ dices ipsuz.& in hº alij auctores cõ
cordãt.dixit autẽ comestibile.qa bedarogi em
plastratũ sui calefatiõe cũ aliq̃ aromatictate
põt stomachũ confortare.qa substantia eius
grossa.nõ ptransit anetũ licz sit uaporosũ &
calidũ & siccũ.tamẽ credit qđ ꝓpetate plus
noceat uisui. ¶ Dubitat.qa caules i nõo cly
mate sunt i mꝛo usu.utrũ noceãt uisui. ¶ Et
uẽ qđ nõ.qa qđ lenit naturã uidẽ uisui cõfer
re cũ siccitasnature noceat.ut A.hic.sz caulis
ut cõiter ꝓparatur.qa nõ eiicitur prima a qua
lenit naturã.ut.zº alimẽtorũ.& 3º.de simpli
ci medicia.et oẽs cõueniũt ¶ Ampli9 qđ maxi
me ebrietatẽ sedat uidẽ esse de rebus ponen
dis iter ea que oculũ iuuãt cũ ebrietas & no
cumẽtũ uini sit oculis magnũ.sz caulis sedat
ebrietatẽ & nocumentũ uini.ut Aui.pº.can.
fen.3ª.ca.de regimine aque & uini Et supra
fen.pª.ca de soda.ab ebrietate dic.Et i caulib9
quidẽ est ꝓprietas qua uapores a capite ꝓhi
bentur.Et in hoc uidẽ cõtradictio iter sermo
nes Aui.quia ibi ponit caules.ꝓhibere uapo
res.& hic ponit eos uaporosos.Idẽ Ax.sentit
pble.3ª.pble.i6 ¶ In cõtrarium est Aui.&
Rasis.zº.cõtinẽtis.& omnes medicie auctors
¶ Ad intellectũ est prio cõsyderandũ qđ q̃
uis caules sint multarũ materierũ. tamen hic
ẽ sermo de caule usuali q̃ ab auctorib9 ponit
quãdoq̃ frigide & sicce cõplõis.& hº ꝓpter
ptẽ terreã quã habet.& quãdoq̃ ponitur ca
lide & sicce.& hº ꝓpter partẽ nitrosaz quaz
in supficie habet.iter quas pres põt decoctio
sepire.ut Aui.explicat zº.can.priº ca.Et ideo
si multũ coquat.& aqua abijciat constringit
uentrẽ.Vnde Ax.in pallegato pble.loquens
de caule dic.ad uehemẽtes dyarias utunt ipo

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 161 sur 455

medici elixantes uehemẽter. Si autẽ nõ mꝑtuꝫ coquaẽ. & ſua decoctio ſumaẽ ſoluit uentrez. Vñ Aui. preallegato ca. loquens de caule. Aqꝰ eius eſt ſolutiua & corpus eius ẽ ſtipticũ. Itẽ Gal. 3°. de ſimplici medicina. diſtinctoe. zª. 7°. ca. & pp ſuã nutroſitatẽ habet caulis qđ trahit cũ ponit ſup caput pueroꝝ. ¶ Secundo ẽ conſiderandũ pro queſtione hac. & ꝑ qualibꝫ que de huius ſimplicibus fieri poſſet. qđ caulis uſus põt eſſe i comeſtione & in applicatõe extra per modũ empꝝ uel colliriꝝ. Vel aliter hic ẽ ſermo de caule ſecũdũ qꝺ ẽ cibus. qa ut ſic. ut apparebit oculis nocet. ñ aũt ẽ ſermo de eo. ut extra applicaẽ. poſſet eni cõferre oculis ꝑ aliquã repercuſſionẽ & abſtertionẽ quã faceret ſuccus eius. Vñ Raſis. z°. continẽtis autoritate diaſcoridis. ſuccus caulũ iuuat obſcuratꝝ uiſus & ꝺbilitatꝝ. & iſto mõ poſſũt mꝝte cõtradictões ſolui. ẽt de aliis rebꝰ ſiꝯ appꝫ de aneto qꝺ multũ ꝺ nocere oculis. ſ. i cibo ſũptũ. & tñ extra approximaẽ oculis. ut medicina iuuãs. Vñ ȝoar. tractatu. gꝰ. pº. ca. inicere i oculis. olei roſati ꝓes duas. & tertiã de aneto & in caº. zº. idẽ ponit. Similitet cepe ẽ ꝺ rebus q̃ comeſte maxie nocent oculis. & tñ exterius approxiate cõferunt. Vnde zº can. ca. de cepe. Succus eius qđ comediẽ abſtergit uiſuꝫ ẽt ꝺ caule dicemus. qđ ſumptꝰ in cibo nocet oculis. tamẽ poſitus extra loco medicine põt iuuare. Vnđ canõis. zº ca. ꝺ caule ohtenebrat uiſum. cum hº tamẽ qđ ponit in alcofol. i. q̃uis ponaẽ ut medicina iuuãs in alcofol. i. in medicina colirij. ut large ſũmaẽ hic alcofol. etiã ad colliria. & iſtũ modũ ſoluẽdi has cõtradictiõnes Auic. inuit. cũ dixit in littera. loquens de cibis nociuis oculo. comeſta. q̃ſi dicat qđ extra poſiti poſſunt iuuare. ¶ 3º attẽdẽdũ qđ cauſ uſus põt eſſe in corporibus ſanis & in corporibus actu egris Siquidem ſit caulis uſus in corpibus egris ipſi poſſunt conferre uiſui inquantum conferunt paſſionibus illis a q̃bus uiſus poſſet noceri. ſicut uer. gra. ſi homo habet caliginẽ oculoꝝ ex uaporibus q̃ ſurgãt a fecibus retẽris i iteſtinis ꝓpter ſtipticitatẽ tunc decoctio cauliũ quia lenit uẽtrẽ iſtius cõfert oculis eius. & p hãc uiã facit ſomnũ q̃uis exiccet. qa diuertit uapores horribiles & acutos qui facere poſſunt uigilias. Vnde Aui. zº. can. facit ſomnũ. Eodem mõ ſi quis pp ebrietatẽ ledaẽ in oculis. caules ſibi cõferunt ebrietatem ſedãdo. ¶ Secundũ autẽ hanc uiã multe cõtradictiones auctorũ loquẽtiũ de ſimplicibus remouenẽ ſecũdũ qꝺ plixe declaratũ fuit ſup. zº. can. ſermo igiẽ ꝺ caule ẽ ut ẽ cibꝰ hoibus ſanis. quacũq; ſanitate. ſ. optia uel lata Dico igiẽ qđ caules habẽt nocere uiſui cuiuſcũq; ſani hominis. ¶ Dico tñ ſecũdo qꝺ alicui ſano hꝫ multũ iuuaẽtũ cũ ſuo nocuẽto. intm qꝺ ſuũ iuuaẽtũ ẽ ualde maius reſpectu nocumẽti. rõ primi cibus ex q̃ generaẽ ſanguis melãcolicus nocet omni uiſui ſano. ſed caules ſunt huiuſmodi. ergo omni uiſui ſano nocẽt. maior ꝓpoſitio ẽ nota. qa omnis ſpiritus uiſibilis tẽdit ad naturam luris & excludit tenebras. ſanguis aũt omnis melãcolicus ad naturã obſcuritatis & tenebraꝝ tẽdit. cũ melãcolia ſit tenebroſa. ut Gal. 5°. de accidenti & morbo i fine ſed minor ꝓpoſitio eſt Gal. 3° de interioribus. 6°. ca. ubi iter herbas ſolos caules ponit generare melãcolicũ humorẽ. & hoc qa maxie euꝫ generat. Vñ Aueꝝ. 5°. colliget. Caules neceſſario generant humorẽ melancolicũ. & iõ auctores medicine hoc attẽdentes cõiter eũ uitupãt ꝓ oculis. ſicut Meſue uitupat eũ ut uaporoſuꝫ uapore turbido. i. melãcolico. & ſi qs bñ cõſideret i hoc nocumẽto corpora ſana diuerſificaẽ. qa uapor melãcolicus factus de caulibꝰ ex quo fit melancolicus ſpiritus. ſ. cũ uapor ꝺ ſanguine ſurgit plus nocet oculo tẽpato. i. qa plus diſtare facit a ſui natura. nocet ẽt multũ oculo melancolico nõ ꝑ uiaꝫ ſimilitudinis. ſꝫ inq̃tũ ſpiritus oculi melancolici ẽ paratus cadere in groſſiciẽ & turbulẽtiã. quã ſtati generabit uapor caulis. & iꝺo ſenes multũ utẽtes caulibus incidũt groſiciẽ ſpiritus uiſibilis. & defectũ uiſus q inde contingit. Si autẽ aliqs homo ẽ q̃ habeat oculũ colerici ſpiritus. ſ. reſolubilis. uſus cauliũ liꝫ noceat inq̃tuꝫ inturbidat. tamẽ qa ſpiritus illos aggregat & ꝑ hibet a reſolutiõe. minꝰ nocet ei q̃ ꝓdictis corporibꝰ. ¶ Dico ſecũdo qꝺ alicui homini ſano cauſ comeſtio cũ ſuo nocumẽto multã hꝫ utilitatẽ. ſicut ſi ẽet hõ hũide cõplõnis zᵐ totũ ulꝰ zᵐ. caput & oculos. caules ei ꝓſſent. qa ẽcti fiſarẽt eius cõplõez. dupliciter. qa generarẽt ſanguinẽ ſiccũ. zº qa ſiccitate cõplõnali exiccarẽt hũiditatẽ oculorũ ſuperfluã. et qa illa hũiditas reꝺdbat eos obtenebroſos & laſſos & graues i motu. iõ ea exiccata apparebit uiſus no citi iuuamẽtũ. uel nõ apparebit nocumẽtũ. Et hº ẽ qđ Gal. uult zº. alimẽ toꝝ ca. de caule. cũ dicit. exiccãt qđẽ igiẽ ſimiliter iuicẽ lẽticula & cauſ. & ꝓpter hº uiſum ebetãt. excepto ſi forte quãdoq; hũidior ſit ꝓternatrã totꝰ oculꝰ qđ diem aſſumẽs Raſis zº cõtinẽtis. diẽ autoritate Hal. iducũt obſcuritatẽ uiꝰ ꝺ oculꝰ ſit naturaliꝝ humidior tẽpata cõplõe. Alia lĩa habet. ſi oculꝰ. Ex qbꝰ põt itelligi. quare in hoibus noſtri. clymatis in quibus eſt tantus uſus cauliuꝫ non apparet ſenſibiliter ex eis defectus i uiſu. Cauſa eſt. quia homines huiꝰ habitationis ſunt multũ huidi. & hoc propter

multã comestionẽ & potũ & laxuiã ĩ eis. Vn de idegestiões faciunt. etiã habitationes iste sunt saris humide. & ideo cauliũ usus eis non nocet. ad hoc etiã adiuuat modus preparãdi eos qa cõmuniter utuntur cuꝫ aliquibus humidis. ut carnibus uel oleo quibus resistitur eoꝝ icõuenienti siccitati. Vñ Aui. 2°. can. ca. de caule. sanguis eius ẽ malus. cũ ergo decoquit cũ carne pigui & gallinis fit bonꝰ paꝝ. ¶ Ex qbus appꝫ solutio iductoꝝ in contrariũ ¶ Ad illud uero qđ uidet de cõtradictione ĩ sermone Aui. Dicẽdũ caules materialiter sunt uaporosi. quia sanguis eoꝝ ẽ melãcolicus grossus. sed melãcolia maxie est uẽtosa. & p cosequẽs uaporosa. Vñ melãcolici sunt uẽtosi. ut Aꝝ. 4ª pricula de pblematibus. 30°. pble. rñ possunt reprimere aliaꝝ reꝝ uapores. sic ĩ ebrietate. Et. hoc faciũt dupliciter. Primo p uirtutẽ abstersiuã quã habent faciũt materias a stomacho descẽdere inducẽdo uẽtris lenitatẽ. Secũdo quia pars cauliũ terrestris frigida infrigidat uinũ & suos uapores. Vnde est cã quod quiescãt & ñ ascẽdãt ad caput. Aꝝ. ẽt uidet sentire qꝺ caulis puocãdo urinã iuuet in ebrietate. CONVERSIO. Hic ostendit res nocẽtes uisui. que sunt cõuersiones. i. permutatões facte in cibis quando digeruntur. & dicit qꝺ tales debent esse cõuersiones. si debent oculis p desse. qđ ñ corrũpatur digestio & euaporatõ ad caput fiat. & talis doctrina ostẽdetur tibi. & iam est aliquid hic dictum. s. quando postum ẽ regimẽ in sex rebus nõ naturalibus. & hº ẽ qđ dicit. Ego iã pueniã illuc & scies tractatibus &c. in fen. iiiª. tractatu. 3° ¶ Consyderãdũ qđ p cõuersionem in cibis possumus intelligere formã p̃paratiõis eorũ. ¶ Cõsyderandũ ulterius ad pfectam noticiã eorum que in hº cap°. intendunt qđ p̃ter ea que. A. enumerat q̃ oculis nocent. sunt quedam alia dicta ab aliqbꝰ auctoribus. nã uituperãtur ĩ oculis manus. i. tactus cũ manibus & maxime ĩ egritudinibus ut põit Alchanamosali liº pº ẽt lactuca citraria. & ptulaca comesta. & accetũ. ut summiẽ a Rasi in 2° libro cõtinẽtis. no cẽt ẽt oculis capita columbarũ siluestriuꝫ. & capita gallinarũ. ut scribit 30ar libro primo tractatu. 8°. 2i° ca. Vnđ dicit de istis capitibꝰ Capita istorũ probant pprietatem habere in faciẽdo ceciatẽ hº est nõ uidere post occasum solis. sicut cerebra p̃dictorũ p̃petatẽ hñe dicũtur in augẽdo seu multiplicãdo itellectuꝫ. Iuuãt autẽ oculos rape. ut i secũdo totius continẽtis. & 30ar p̃allegato capitulo. & capitulo .28. a q̃ accepit Auer. colliget. 5°. tamẽ Cõcili atori nõ multũ placet. cõfert aspicere in oculos asini siluestris. ut 30ar liº suo. 8°. i8° ca. & in capitulo. primi libri. Alia multa iuenies a Mesue. & ab aliꝫ auctoribꝰ que recitare essꝫ lõgum. Auicenna tamen per ea q̃ supra dixit dedit intelligi.

HEtalmia alia ẽ uera alia est ei similis &c. ¶ Supius Aui. determinauit de dispositõibus ocli & canonibus curatõis & cõseruationis eius ĩ generali. ¶ Deinces exequit in speciali. determinando de unaquaq egritudine oculo cõtingente. nõ exequit in speciali de unaquaq sanitate. & hoc qa spẽs sanitatis ultie ñ sunt tot quot sunt egritudines. eo qđ uni bone dispositõi possunt opponi plures male. ut Gal. 6°. de regimine sanitatis. 2°. ca. Vꝰ si tot sunt species ultime sanitatis quot egritudies ut uult Auerꝝ. colliget. 3°. & 3°. celi & mundi comẽto. 27°. Dicemus qđ p canones generales cõseruationis sanitatis. & per canones remotionis uniuscuiusq egritudinis dedit itelligere canones priculares conseruationis sanitatis & hoc fuit cõueniẽs. quia spẽs egritudinis que circa oculũ fiũt sunt nobis nociõs q̃ species sanitatis. Sic aũt pcedit Aui. qa p̃mo determinat de egritudinibus oculi. que possunt dici lesiones ĩ instrumento. secũdo que possunt dici lesiones in uirtute. 2ª. pars icipit i tractatu. 4°. Debilitatem uisus. quare aũt iste dicant lesiones in uirtute. & iste in instrumẽto. cũ tamẽ utrobiq uirtus ledat. dicetur ibidem. Prima pars diuidit in duas. primo determinat de egritudinibꝰ que fiunt in ipso oculo. secũdo de egritudinibꝰ que fiunt in instrumento extrinseco. s. in palpebris. ibi. 2ª. i tertio tractatu. materia pediculoꝝ. Prima in duas. primo determinat de aliis egritudinibꝰ q̃ apparẽt in manifesta. pte oculi scilicet in cõiunctiua. secũdo determinat de aliis egritudinibꝰ q̃ fiũt i partibꝰ oculi ĩmanifestis & de aliis ẽt egritudinibꝰ q̃ in oculo fiunt. 2ª ibi. in secũdo tractatu contingunt in oculo. Prima in duas. prio determinat de egritudinibus eueniẽtibus ĩ cõiunctia q̃ egritudines sunt species obtalmie quãrũ ad modos & causas. secũdo determinat de signis tertio de cura. ibi 2°. sciás qđ dolor. ibi. 3°. In cura cõturbatiõis. Prima in tres. prio p̃mittit quãdã diuisionẽ specierũ obtalmie uel modorũ. secundo exeqtur mẽbra diuisionis. tertio adiungit can. quẽdã ibi 2ª. que noinat. ibi 3ª. & scias. ¶ Dic prio qđ obtalmia alia ẽ uera alia ẽ similis ei. s. uere. & p consequens nõ debet dici uera. sꝫ similat. ¶ Ad intellectum dicẽdorũ generaliter est consyderandũ qđ auctores determinantes de passionibus oculoruꝫ. nõ incipiũt primo determinare de morbis cõplõi. alibus. & postea de aliꝫs. & cã est duplex

Vna qa determinãdo ꝺ diuersis morbis materialibus determinãt ꝺ malis cõplõnib⁹. Secũda causa est qa egritudines oculi z^m qđ ui sui iserũt nocumẽtũ maxime apparent diuersis sensib⁹ nostris. z^m ꝙ q̃dã egritudines sunt apostemose. & q̃dam sunt ulcerantes. & q̃dã sunt male cõpositiõis et iõ z^m has diuersitates exequitur. ¶ Secũdo intelligẽdum qđ in exequendo inter auctores est diuersitas. qdã enĩ incipiunt a morbis palpebraꝝ. alĩ a morbis cõiunctiue. de q⁹ fuit Aui. & Mesue & Halyabbas & multi alĩ. & qa morb⁹ cõiunctie oculi q plurimũ accidit ẽ obtalmia. & est manifestior. iõ ab obtalmia incepit. ¶ Ex quib⁹ possunt solui multe istantie. ¶ Tertio cõsideũdũ diceret aliqs Aui. ñ incepit a diffinitõe obtalmie sic fecit Halyabbas i sua p̃ctica. & sicut fecit Iesus Haly. tractatu. z°. zg°. ca. Dicẽdũ ꝓmo ꝙ hoc fecit. qa uia diuisiua adiuuat uiã diffinitiuũ. ut apparet ex scia alia. z° qa forsan diffinitio que daĕ de obtalmia ñ cõuenit speciebus obtalie ñ uere ꝺ q̃ tñ. ¶. dicetur ¶ QVE NOMINATVR. Hic exequiĕ ꝺ speciebus obtalmie. Et primo determinat de obtalmia ñ uera. sed simili uere. z° determinat de obtalmia uera. ibi. z^a. Obtalmia uera omnino. Prima in tres. primo notificat nobis hãc spẽm obtalmie ñ uere. z° quoddã qđ dixit ꝺ clarat. 3° subiũgit spẽm quãdã obtalmie q̃ similaĕ obtalmie ñ uere. ibi z^a. illius uero. ibi 3^a & de speciebus quidẽ. ¶ Ad euidẽtiã huius ꝑme ptis est considerandũ ꝙ Aui. notificat nobis obtalmiã ñ uerã per tria. s. per sui nomen z° p sui dispositionẽ. 3° per causas. ꝓmo q. dez per sui nomẽ. quia uocaĕ cõturbatio et uacillatio. Dicitĕ quidẽ conturbatio. quia conturbat colorẽ ꝓpriũ coniũctiue sicut fit in ebrietate. i qua coniũctiua super aspergit aliqua rubedine qa oculus dicit factus turbidus. Vnde & uulgares ita dicũt. Dicit aũt uacillatio ꝓpter duo. ꝓmo qa talis passio uacillat. qa mõ apparebit & mõ recedit. sicut cã primitiua faciens eã. & occurrit sicut hoc ẽt in ebriis uidemus. qui quãdo sunt ebrii habẽt illam conturbationẽ. cum autem cessauit ebrietas aliquo spacio post cessaĕ illa conturbatio oculi. & cũ iterum inebriaĕ. iterũ reuertitur. & sic uacillat. Secũdo dicit uacillatio. qa patiens aliquam & pauca precipit aggrauatiõez uel lesionẽ. uel ut melius dicaĕ q̃si habet quẽdã maluz sensum & iõ credit illud cũ motu oculi abiscere. Vnd cũ oculis uacillat & cũ palpebris. & intatum qđ ipsi ebrij applicãt man⁹ ad oculũ. ¶ Secũdo notificat nobis obtalmiã non uerã p sui dispositiõem. cũ dicit. Et ipsa calefacit & humectat. s. oculũ. & inest dispositio oculi calida & humida. ¶ Sz diceret aliqs cõtra. qa cãe extrinsece possunt mouere materias ad oculũ ñ solũ calidas & hũidas imo frigidas. similiter põt moueri colera & facere in oculo cõturbationẽ & uacillatiõez. & tũc est dispositio oculi calida & sicca. nõ autẽ calida & humida. ut Aui. diĕ. ¶ Ad intellectũ huius cõsyderãdũ qđ nõ uera obtalmia dicta uacilatõ differt ab obtalmia uera. maxie in h°. qa ista accedit & recedit z^m aduendũ & recessuz cause ꝓmitie mouentis. nulla autẽ materia ẽ ita apta ad h° sicut sanguis & suus uapor. Nã materia flegmatica & uapor su⁹ & si possint ad oculũ moueri a cã primitĩa q̃ iuenit illã materiã. tamẽ ipsa nõ cito dissoluiĕ. & recedit. & iõ illa nõ põt uocari uacilatio. & eodẽ mõ est de materia melancolica. materia autẽ colerica & suus uapor. esto qđ ꝺ se sit apta cito euenĩ & ẽe ꝺre. tñ ꝓpter acuitatez & mordicatiõem quã facit in oculo attrahit multas materias. & iõ ñ cito illa passio curraĕ. sz materia sãguiea & suas uapor. qa suauis & mittis ẽ. iõ ad oculũ mota per cãm primitiuã põt cito ab eo recedere. recedẽte impressione cause ꝓmitiue. & iõ ꝓprie ꝺ materia sanguinea fit uacillatio. & iõ dixit. Ipsa calefacit & humectat. ¶ Aliter tñ posset respõderi. pp qđ notãdum qđ obtalmia nõ uera maxie fit a causa primitiua q̃ non iuenit cãm antecedẽtez in corpore. & per cõse quẽs i hoc corpore omnes humores sunt sub actu sanguinis ñ excedẽtes nec apti excedere. causa aũt primitiua oculis occurrẽs plus mouet sanguinẽ q̃ aliũ humorẽ. & iõ q̃ uocaĕ uacillatio. i. ñ uera obtalmia plus fit a sanguine Ista tamẽ respõsio posset calũniari. ¶ Tertio Aui. notificat obtalmiã nõ uerã p sui causas cũ dicit que accidit &c̃. Inuenies i h° ꝙ cause ꝓmitiue sunt faciẽtes eã. Dupliciter aũt Aui. has cãs narrat. Prio generaliter. qa omẽs cãe extrisece potẽtes facere i oculo aliquã eleuationẽ siue tumorẽ ẽt paruũ & potentes rubificare. iste sunt que faciũt obtalmiã nõ uerã quia obtalmia nõ uera non est aliud quã quidam paruus tumor & rubificatio in cõiuntia. & h° ẽ qđ diĕ. accidit oculo ex causis extrinsecis facientibus in ipo bothor. i. paruã eleuationẽ uł tumorẽ &c̃. Vnde Serapio rractatu z°. p° ca° loquẽs de hac obtalmia diĕ. Vna species obtalmie nominaĕ tacalmisis. & intẽtio eius ẽ eleuatio q̃ accidit oculo ex cã extrinseca. Secũdo. A. has causas ꝓmitiuas narrat specialiter numerãdo unãquãq. ¶ Sz diceret aliquis cõtra. A. ipe debet numerare causas ꝓmitiuas & enumerat effimerã que ẽ cã corporalis. & p consequẽs nõ est ꝓmitiua. Similiter enumerat dolorez capitis. ¶ Ad cuius intellectũ notãdum

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 164 sur 455

qđ ex istis causis q̃dã sunt uere p̃mitiue. sic̃ sol.i.caliditas solaris.fumus puluis.& frig⁹ aeris.& oĩa ista reducunt ad aerẽ.& pcussio que est de rebus ñ necessario occurrẽtibus & uẽtus pcellosus puus quẽ supra uocauit ue nenosum i ca.precedẽti.quedã aũt ex istis non sunt uere primitiue.imo sunt cãe corporales sicut effimera.& soda.i.dolor capitis.de effi mera eni nõ est dubiũ q̃ est causa corporal⁹.s. complõalis.sed causa corporalis non põt uere dici primitiua.sed ga effimera adhustiua.i.ab adhustiõe facta.& soda.i.dolor capitis adhu stiua pẽdẽt i earu3 productõe a causis primi tiuis.s.ab adhustione solis.iõ Aui.enumerat istas cãs iter p̃mitiuas. Tamẽ đ dolore est du biũ p se.utrũ dolor formal⁹r sit causa corpora lis uel icorporalis.de h° tamẽ pfecte dixim⁹ in quadã questione generali.in qua q̃stuimus utrũ actus uirtutũ sint causę corporales uel incorporales. ¶ Ex q̃bus soluit qđ in contra riũ inducebat. ¶ Vlterius cõsyderandũ qđ Aui.tãgit modũ quo q̃dã istarum causarum faciũt obtalmiã cũ dixit.frigore ꝓpter cõstri ctionẽ.Propter qđ notãdũ qđ frigus cõstri gendo põt duo facere.Vnũ ẽ materierũ repul sio'ab oculo.& ut sic nõ facit hanc cõturbatio nem.Aliud est uaporũ cohartatio.& retentio & h° mõ facit eã.retigit etiã quo pcussio fa cit cõturbatiõe3.cũ dixit.ꝓpter comotionem ab ipa.i.q̃a cõmouet humores ad oculũ siue sit pcussio capitis siue oculi.tãgit ẽt quomõ uẽtus pcellosus hoc facit cũ dicit ꝓpter suaz prauitatẽ.i.uenositatẽ.ut declaratũ fuit i p̃n cipio capituli precedẽtis. ILLIVS VERO totius.Hic Aui.declarat quoddã qđ dixit.& primo facit hoc.2° declarat quoddã aliud qđ in hac declaratione dixerat.ibi 2ª.qđ si causa corporea. ¶ Illud qđ primo Aui.declarat est quare ista obtalmia ñ uera dicit uacillatio & dicit q̃ ipressio leuis.s.in oculo.illius toti⁹.i. ab omnibus illis causis.ut ipressio leuis illi⁹ totius.i.tota leuis impressio que nominat ob talmia ñ uera.est associata cause.i.est i depẽ dentia a cã primitiua.que.s.ipressio non ita re manet post ipsaz.i.actionẽ.cause primitiue.ut de ea.s.ipressione in oculo sit curandũ.& ideo si nõ medicet.remouetur multotiẽs ad remo tionẽ cause primitiue.& nominat &cẽ. ¶ Ex q̃bus uerbis accipimus duo.primũ est.q̃ ista obtalmia recte uacillat.qa uadit & uenit secũ dũ qđ uadit & uenit cã primitiua. ¶ Sed tu dices.quare Aui.ñ declarauit qđ illa obtalmia nõ uera esset cõturbatio. ¶ Dicẽdũ qđ h° fe cit.qa illud erat magis notũ.s.qđ ipa sit con turbatio.omnis eni obtalmia oculum turbat. Vel h° fecit.qa sup̃ dedit itelligi cũ dixit ipsa calefacit & humectat.i hoc eni dedit intelligi qđ oculus iturbidat uel cõturbat.secũdũ qđ accipimus ex istis uerbis ẽ nomẽ unũ ist⁹ ob talmie.qa grece dicit cataesis.Serapio uero di cit talchamisis ut sup⁴ est dictũ. QVOD SI causa corporea.Hic Aui.declarat quoddaz sta tim dictũ.dixeret eni qđ ista impressio facta in oculo a causis primitiuis sanat multotiẽs cũ remotione cause.Vult igit Aui.declarare qua re dixit multotiẽs.& per cõsequens quando est qđ ista ipressio a causis p̃mitiuis ñ sanat remotione cause.& dicit qđ si cãe que faciũt huiusmodi cõturbationẽ inueniant causaz ma terialẽ primaz.põt uelociter conturbatio pmu tari ad obtalmiã uerã q̃ ẽ apostẽa manifestũ .s.apparẽs.& uex.sicut febres effimere pmu tant in alias febres.s.putridas ul⁹ humorales quãdo cause p̃mittie iueniũt in corpore hũo res supfluos.& quãdo ista pmutatio incipit fieri nominat affrichen.Ex q̃ uult Auicena qđ talis obtalmia nõ remouebit remotiõe causa rũ p̃mitiuarum. ¶ Circa quã partez primo dubitat.qa Aui.dicit.si causa corporea.cõtra qa causa corporea nõ est causa primitiua. & tamez ista obtalmia dicit fieri a causis extrin secis.i.p̃mittiuis. ¶ Dicẽdũ ad h° sicut ex su pradictis apparz.qđ liz omnes cãe numerate possint quodãmõ dici extrinsece.ut apparuit. tamẽ quia quedã ex illis z^m rei ueritatẽ sunt cause corporales ut effimera.iõ Aui.dixit qđ si causa corporea q̃tũ ad causas dictas q̃ pos sunt dici itrinsece.uel colporales.aut extrinseca & h° quãtũ ad causas q̃uere possunt dici pri mitie.& nõ possunt põi cause corporales aliq̃ mõ sicut sol puluis fumus frigus & similia. ¶ Secũdo dubitat qd uult Auic. intelligere per cãz materialem primã. ¶ Dicendũ qđ cã materialis ẽ duplex.Vna pria.i.ẽmota.& me diata.que dicit antecedẽs Alia est secunda.i. cõiũcta.Vult igitur dicere Auicena qđ cause primitiue facientes conturbationez nõ oz ne cessario qđ inueniãt eã antecedẽtẽ.qa aliquãdo inueniũt corpus bene disposituz in humorib⁹ quãtuz ad quãtitatẽ & qualitatẽ.& tunc fit conturbatio & uacillatio uera que non trãsit in obtalmiã uerã.Sed si cause ille inueniẽt cãz materialem primitiuam.i.causam antecedẽtẽ ut corpus male dispositum in humorib⁹.tũc statim conturbatio transit in obtalmiaz uerã. sicut effimera transit in putridã i homine ma le disposito in humorib⁹ suis. ¶ Sed tu dices cuz omnis perturbatio necessario habeat aliq̃ causaz coiunctã.humoralẽ.& causa coniuncta prius est antecedẽs. g° omnes iste cause que faciunt conturbationez inueniunt causã antece dentẽ. ¶ Dicendũ quod aliqua materia hu

moralis potest dici antecedēs causa. duobus modis. Vno modo proprie. quia de se sit sup flue q̄titatis uel male qualitatis. & ex h° est apta in cōiunctam causam trāsire. & hāc cāz antecedētē nō sempinueniūt cause ꝓmittiue ut cū corp' ē bene dispositū i humorib'. Alio mō causa pōt dici antecedens iproꝑe. qa uiolē tia alicuius agētis ab extra fit causa cōiuncta alicuius morbi. sicutipars sanguinis boni in quanto & i quali. que fluit ad partem pcussā ex quibus apparet mens Auic. Vlterius notā dū quod nomen illud Alfrichen est grechum. & ideo nobis incognitam. forsam nobis tm̄ significat q̄tū hec oīo omnis obtalmia nō ue ra trāsiens in uera. ET DE SPECIEBVS quidē. Hic Aui. determinat de quadā specie obtalmie nō uere. q̄ ē uere similis cōturbatio ni. ¶ Ad cuius intellectū notādū q̄d Aui. noti ficat nobis hāc obtalmiā per sui causaz. qa cā est scabies palpebrarū. Secundo ostēdit qūo scabies h° faciat. quia scalpit oculū. palpebra enim scabiosa mota fricatur super oculo. unde attrahit materiā & facit cōturbatōez. Simil'e quia medici fricant uel scalpūt illā palpebraz iō talis fricatio a medico facta pōt esse cā ac tractionis materieꝫ ad oculū. ēt quia infirmi ñ possunt abstinere quin manibus scalpāt iō ēt ex hoc possunt incurrere cōturbationē pro pter has ergo scalpturas uel ꝓpter aliquā ca rū fit talis cōturbatio. Et iō Aui. dixit cuius cā est scalptura oculi. ¶ Tertio Aui. ostendit modū pcessus istius obtalmie. cū dicit. i ꝓncipio rei currit cursu cōturbationis. quasi dicat q̄d ista obtalmia a ꝓncipio ñ est uera. sed est cōturbatio. Sed qa scabies pseuerat & longo tēpore facit scalpturā. ideo postea durāte sca bie pōt cōuerti in obtalmiā uerā. ¶ Q uarto ostendit moduz cure. qa nō curaē nisi fricata scabie. s. fricatiōe q̄ est scabiei cura. d ordie tm̄ curatōis scabiei & obtalie cū cōiūgūē dicē. ¶. ¶ OBTALMIA VERO omnia &c̄. Supi' .A. determinauit de obta[a] non uera. Hic de terīat d obta[a]. uera. et p° pmittit ei' diffinitio nē. z° determiat de ea q̄tū ad omnē sui diuer sitatē. ibi z[a]. & alia q.dē ē. ¶ Ad itellectū ꝑ me ptis ē notādū q̄d omnino pōt duobus mo dis exponi. Vno mō. i. uꝝ. ut sit sensus ꝙ uꝝ obtalmia ē apostēa cōiūctie siue sit uera obtal mia siue nō uera. & hec exposito cōcordat itē tiōi Serapionis tractatu z° p° ca. & Halyab. 9°. tractatu theorice ca. de obtalmia. Isti enīz cū diffinierūt obtalmiā dicēdo ꝙ ē apostema. diuidūt postea eam in tres species. Et secūdū hanc expositionē dicemus q̄d diuisio quam statim ponit Auicena non est obtalmie quam statim diffiniuit sed est unū membrū diuisiōis supra posite. s. ꝙ obtalmia alia uera alia nos uera. ¶ Alio modo ptest exponi omnino. i. ue ra ut sit sensus. obta[a] uera est apostema cali dum in coniunctiua. & hec uidetur ire magis ad menten. A. Vnde statim subdit eius diui sionem. Et alia quidem &c̄. ¶ Circa quam diffinitioneꝫ primo dubitatur utruz omnis obtalmia. s. tam uera quā non uera sit aposte ma. Et uidetur quod sic. ex mente Serapionis & Halya. & aliorum qui diffiniēdo in comuni dicunt q̄d sit apostema. ¶ In contratiū. A q uidetur hic soluz dicere d obta[a] uera cū dixit oīno. i. ue[a]. ¶ Dicendū ꝙ apostema pōt dupli citer accipi. Primo large ad omnē elevationeꝫ uel mutationē in membro factā ex presentia ali cuius materie. & isto modo obtalmia nō uera dicīt apostema. s. large & ipproprie Alio modo accipit apostema proprie ꝑ tumore preterna turā facto ex presentia materie inducētis tria genera morboꝝ quo summit. iz. de igenio sa nitatis. & hoc modo uera obtalmia ē apostēa Obtalmia aūt ñ uera ñ est uerū apostema it cut nec ipsa dicīt obtalmia uera. sed dicīt nō uera ex q̄ cessant cōtrarietates. ¶ Si quis tm̄ subtiliz̄ans uellet q̄d obtalmia ñ uera essz ue rū apostema. quia ēt tria genera morboꝝ ag gregat. ñ curo. ¶ Secundo dubitaē utrū diffi nitio obtalmie uere hic sit bene data. uideē ꝙ ñ. qa Ieſus tractatu. z°. xx°. ca. ponit q̄d obtal mia est apostema calidū. h° idē dicit Halyab. theo. 9°. & Constātinus h°. iz°. p°. ca. & Sera pio tractatu. z°. p°. ca. & Rasis. z°. continentis. ¶ Item pōt fieri apostematio in cornea. q̄re ergo ñ dixit in cornea sed in coniūctiua. ¶ Di cendū ꝙ diffinitio est bene assignata. quia po nit ibi aliqd loco generis. s. apostema. & pōt differētiā. s. in cōiūctiua. apostemata eni par tiū nostri corporis nō habēt differētias essen tiales ex pte locorū. qa omniū mēbroruz apo stemata cōtant in h°. q̄d ē fieri ex humorib' locus g° est sibi differentia magis accidental' & ista sufficit medico ad eius notificationeꝫ. ¶ Ex q̄ apparet q̄d diffinitēdo obtalmiā ut ē apostema i oculo ñ debz poni q̄d sit apostema calidū nā inq̄tū ē apostema pōt fieri d mate ria calida & frigida. & iō nō pōt dici q̄d sit apostema calidu. sz absolute debz dici apostēa ut hic. A. fecit. Vnde Rasis z° cōtinētis. dixit Gal. obtalia ē apostema q̄d accidit i superio ri tunica ocul'. tamē qa frequēti' illd apostēa ē calidū q̄ frigidū. Iō auctoēs alij diffiniētes obtalmiā dixerūt q̄d ē apostēa calidū. ¶ Cā aūt q̄re h° apostēa ut plurimū ē calidū ē. qa materia q̄ fac obtalmiā ul' ē radicaliter calida ut colera & sanguis. & tūc q̄do obtalmia fit ex istis dicīt apostēa calidū. ul' ē materia radi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 166 sur 455

calr frigida.ut melancolia & flegma.& q̃do
iſti hũores faciũt obtalmiã nõ diu morãt̃ qn
putrefiant .& ſic fit calidũ apoſtema p acci
dẽs.Vñ.A.ſen p^{a} huius.3° ca^{o}.z^{m} unã litterã
ex frigidis humorib^{9} faciũt obtalia. obtalmi
am nõ diu morantur quin putrefiãt.& ſic fit
calidũ apoſtema per accidẽs. Vide auic. ſen
pri^{a} huius.3°.ca.ſecundũ unã litterã ex frigi
dis humoribus putrefactis ſequuntur apoſte
mata calida.Idez etiã uult primo can.ſen.2^{a}.
ca.de egritudinibus cõpoſitis. ¶ Sed diceret
aliquis quare materie frigide in oculo nõ diu
morantur quin putrefiant. ¶ Dicenduz q̃d
cauſa ẽ duplex.Vna generalis.q̃a relinquũtur
a regĩe nature.relinqua eſt ſpecialis & meli
or.quia materie frigide morantur in membro
abſq; putrefactione quando tendunt ad conge
lationez & induratiõnẽ.ſicut apparet i ſephi
ros & in flegmatibus uitreis.quando autez
huiuſmodi humores remouẽtur a cõgelatiõe
p calidũ.nec cũ hoc regũẽ a natura.tũc ſubiici
unt̃ calido putredinali.flegma ergo & melan
colia cũ ad oculũ fluũt ut apoſtemẽt rariſſime
fluũt puri.imo cũ ſanguine mixti.Et h^{o} decla
rat̃ cã & ſigno.cã cõi.q̃a raro hi humores pu
ri iueniunt̃.ſed ut plurimũ mixti.ut Gal.prio
de accidẽti & morbo.penultimo ca.& 2°.pno
ſtico.38°.comẽto.ſigno.q̃a auctores cõiter i oi
ſpecie obtalmie poniunt flebothomiã extimã
tes q̃ q̃uis obtalmia ſit de alio humore a ſan
guine.tñ cũ ſanguine fluat.Cũ ergo p calorez
ſanguinis uel ẽt colere ſi cõtingeret illi humo
res frĩ phibeant̃ congellari uel iduran.nec ex
illo calore reducant̃ ad regimẽ nature.imo p
ter naturalez ordinẽ in poros fluant & apoſte
mẽt cõtigit ẽt ex hoc eos calefieri & putrefie
ri. ¶ Tertia rõ quorũdã ultramontanoz poſ
ſet aſſignari.q̃a q̃uis materia ſit frigida q̃ fa
cit obtalmiã.tñ pp ſenſibilitatẽ multam oculi
cũ ſit ualde ſenſibile.ut.2°.ſtinẽtis.& 3.the.
trahunt̃ ſpiritus & ſanguis ex q̃bus calefiũt
humores illi & diſponunt̃ putredini. ¶ Ex q̃
bus appz ſolutio ad primũ. ¶ Ad ſecũdũ di
cẽdũ q̃d 3 Aui.ponat q̃d obtalmia ẽ apoſtẽa
in cõiũctiua.poteſt tñ ad corneã extendi uel i
cornea fieri.ſz quia cornea eſt membrũ depreſ
ſius q̃ rarius recipit materiã apoſtemantẽ iõ
auctores nõ dicunt q̃d fiat in cornea. ¶ Vel ali
ter q̃d auctores diſtinguentes paſſiões oculoz
penes ptes oculi uoluerũt q̃d obtalmia eſſet a
poſtema cõiunctie.nõ autẽ apoſtema cornee
imo cornee apoſtema uocauerũt poti^{9} bothor
ſiue puſtulã & cauſa fuit.q̃a forſan nõ ſic ele
uat̃ in tumorẽ magnũ cornea.ſicut cõiũctiua
ex materia apoſtemãte.Vnde Raſis 2°.cõtinẽ
tis numerãs morbos cõiunctie dixit.morbi o
culoz ſunt obta^{a} &c̃.morbi cornee ſunt bot
hor &c̃. ¶ Idz etiã Halyab.9° the.& Aza
rauius tractatu 2°.ſue medicine. ¶ ET ALIA.
Hic determinat de obtalmia quãtũ ad ſui di
uerſitatẽ & cauſas intrinſecas.2° q̃tũ ad diuer
ſitates ei^{9}.ut cõpat̃ ad cauſas extrinſecas.ibi
z^{a}.Et ſcias q̃d in regiõibus meridionalibus.
¶ Ad p̃mi euidẽtiã notandũ q̃d diuerſitates
q̃ obtalmie cõtigũt p̃ter cauſas extrinſecas ſunt
q̃nq; una.ex pte q̃titatis z^{m} q̃ magna ſ̃n ma
gna.Secũda ex pte cãe z^{m} q̃ a diuerſis põt fie
ri humorib^{9}.Tertia ex pte loci.unde cã fluit
uel uenit Quarta ex pte modi mot^{9}. Quita
ex parte accidentiũ & q̃ rundã alioz ſecũdũ h^{o}
ergo quiq; facit.ſicut de obtalmia determinat
qantuz adhoc quique que de ea cõſyderam^{9}.
ibi.2^{a}.& quoniã obtalmia uera eſt apoſtema.
ibi.3^{a} & quandoq; eſt humor.ibi.4^{a}. ampli^{9}
de ſpeciebus obtalmie.ibi quinta.& uiolentia
quidez doloris Prima in duas ſicut duas põt
ſpeties ueẽ obtalmie.ibi.2^{a}.& alia &c̃. ¶ Ad
primi euidẽtiã.notandũ q̃ Aui. notificat pri
mam ſpeciẽ uere obtalmie ex parte ſue eſſẽtie
& ex parte ſuorũ accidẽtiũ.primo quidem ex
parte eſſentie.quia dicit quod eſt apoſtẽa ſim
plex. ¶ Sed diceret aliquis cantra .quia omne
apoſtema eſt cõpoſit^{9} morb^{9}.ut Auic.p^{o} can
ſen.2^{a}. de egritudinibus cõpoſitis. ¶ Dicen
duz. quod apoſtema poteſt cõparari ad tria
genera morborum .ſ. malam compleſionem
compoſitionẽ & ſolutã continuitatẽ.& ut ſic
apoſtema omne dicitur cõpoſituz Alio modo
poteſt comparari unuz apoſtema alteri & ut
ſic unũ reſpectu alterius dicit ſimplex. uerbi.
g̃.apoſtema quod eſt cũ uulcere manifeſto co
roſiuo uel ambulatiuo eſt cõpoſitũ reſpectu
apoſtematis q̃d ñ hz illud.& iſtud ẽ ſimplex
reſpectu illius.iſta g^{o} prima ſpẽs uere obtal
mie ẽ ſimplex reſpectu ſecũde ſpeciei q̃ dicit̃
alguadenegi.& hoc Aui.declarat p hoc q̃d di
cit q̃d tale apoſtema ñ perttranſit terminuz.ſ.
multe q̃titatis.nec terminũ ſubiecti.q̃a ſolum
apoſtemat coniũctiuã & ñ ſuperexcedit illã.
¶ Secũdo .A.notificat nobis eã ex pte ſuoz
accidẽtiũ.que ſunt uenaruz exuberantia.circa
coniũctiuã curſus lachrimarũ & dolor.& iſta
accidẽtia fiunt ex materia replẽte. ¶ ET ALIA
EST.Hic notificat aliã obtalmiã uerã. ¶ Ad
cuius intellectũ cõſyderandũ q̃d Auic. notifi
cat aliã ſpeciẽ obtalmie.ex q̃tuor .primo. ex
ſui eſſentia.cũ dicit.magna ptã ſiens termi
nũ &c̃. ¶ Ex h^{o} eni habet̃ q̃d nõ ẽ apoſtema
ſimplex.imo ultra illã q̃d ſufficeret ad rõez
unius apoſtematis.addidit morbuz q̃titatis.
uel morbũ numeri.& ſimiliter poſſumus di
cere q̃d addit morbũ ſocietatis.Primo q̃dem

addit morbū q̄titatis inquātū plus q̄ pria ob talmia facit crescere per extensionē uenas con iūctiue. Addit etiam morbū numeri. quia illā per extensionē additus potest dici morbus in numero preter naturaz rei addite. imo qñq; ui dimus hanc obtalmiā. ut uideatur frustrū car nis cohoperiēs totuz oculuz ut nihil appareat de oculo. Addit etiā morbū societatis. qa non pmittit palpebram superiorem tangere infe riorē. & associari sibi. Vnde Aui. in h° phibet clausionē. ¶ Possemus ēt dicere q̄ addit ali ud apostema. ut hec obtalmia sit: quādoq; duo apostemata. unū i cōiūctiua & reliquū in pal pebra. Vñ Iesus Haly .tractatu. z°. 38°. ca. lo quēs de hac specie obtalmie dicit. & seq̄t eaz apostema palpebrauz. ¶ Ex qbus iam dictis apparent duo. Prio qūo hoc apostema ptran sit terminū. qa ptrāsit duplicē terminū .s. q̄ titatis debite prie speciei obtalie & terminuz subiectiui. qa se extēdit ultra cōiūctiuā. Secū do apparz q̄d h° apostema cū addat ultra pri mā speciē obtalmie morbos q dicti sunt dbet dici apostēa cōpositū. Et pma species obtalie dz dici apostēa simplex. ¶ Dico q̄d z°. A. noti ficat hāc speciē obtalie ex sui nomine. cū dic. nominatur chimosis. Propter quod est notan duz q̄d ille qui nominauit hoc apostema chi mosis fuit Serapio tractatu. z°. ca. p°. & sicut ipse ibidē ponit chimosis idē ē quod aposte ma caliduz in palpebris. & hec species obtal mie non ē proprie & principaliter apostema caliduz in palpebris. imo in coniunctiua. ideo Auic. non placet ista nominatio sed nominat apud Auic. Alguadenegi. i. apostema magnū. Tertio notificat hāc speciē obtalmie ex parte corporuz in quibus maxie accidit. qa maxie fit in infantibus. ut hic sumāt ifātes ēt p pueris usq; ad pubertatē. quia omnes isti, cōpati eis qui sunt post eos habūdant in humiditatib' & oculos ēt habēt debiles. Vnde Rasis secun do cōtinētis helaui. Rosariū accidit plus in pueris. & intelligit per rosariū hanc speciem obtalmie. tū sciendū quod ista debilitas. est p pter multā molliciē & laxitatē partiū oculi. Vnde eoz oculi sunt apti. ad recipiendū mate rias. ¶ Quarto Aui. notificat hanc speciē ob talmie ex parte materie. qa dicit q̄ ñ fit tantū a materia calida. imo a flegmatica & melācoli ca. ¶ Circa quā partē primo dubitat. Dicerz aliquis quare Aui. ñ notificauit hanc speciem obtalmie ex parte accidētiū. sicut fecit de alia specie. ¶ Dicendū q̄d Auic. notificauit hanc speciē obtalmie per illud in quo maxie ab illa differt sicut p essentiaz suā. quia ē. apostema cōpositū. ¶ Et secūdū hoc dedit itelligi q̄d i hac specie obtalmie. ē exuberatio cursus lachri max & dolor. & qa hoc erat notū. iō ñ posuit Iesus tū in preallegato ca. ponit unde dicit se quūtur eā omnia accidētia &c̄. sicut inflatio dolor rubedo &c̄. ¶ Secūdo dubitat. diceret aliqs Aui. dic̄ q̄d hec spēs obtalmie fit ab una quaq; materia. huius contrariū ponit Halya. .9°. sue the. ca. de obtalmia. ubi loquēs d̄ hac obta[a] quā ipe pōit tertiā spēz. dic̄ hec ex ma teriei sanguinee ē multitudie. ¶ Amplī' hec .3[a]. spēs obtalmie ē cū doloē & rubedie. ut Ie sus pallegato ca. sz ista sunt signa sanguineis ¶ Itē Rasis 3° cōtinentis uocat h° apostema rosariū. qa a rubedine rose q̄ sanguini attesta tur. ¶ Dicenduz q̄d hec species obtalmie ut plurimū fit a materia sanguinea. & h° appa ret qa hec obtalia ē de materia multa replēte multū & extēdente uenas. ista autē pōt maxi me facere materia sanguinea pluſq̄ aliq̄ mate ria. ut notū ē. quādoq; tamē potest fieri a fleg mate & melācolia cū ueheñter supfluūt et re plent. h° autē rarius cōtingit. tamē sciendum q̄d si flegma & melancolia possint facere hāc speciē obtalmie. maxie h° faciūt quādo simł cū sanguie mouentē. qa tūc meli' possunt cur rere & extēsionē & repletionem facere. ¶ Ex qbus appater salutio ad Halyab. quia loq̄t de obtalmia ista z[m] q̄d ut plurimū accidit. A. uero loquit secūdū q̄d accidit ut plurimū & ut raro. ¶ Ad rationē dicēdū q̄d licet melā colia & flegma nō faciāt de se multā extēsio nem qa nō sunt humores ptēsibiles. neq; ēt faciunt ruborē uel fortē doloē. ratiōe tamē sanguinis cui miscent ul' qui attrahit ex dolo re possunt facere accidētia illa licz ñ sint itēsa.

ET Q VONIAM OBTALMIA VERA

¶ Hic Auic. determinat de obtalmia q̄tū ad diuersitatez que ē i ea ex parte cause. s. humo ralis. & quasi Auic. arguit. omne apostema fit ex altero quatuor humoruz. uel uentosita te. sz obtalmia est apostema in pupila. i. i ocu lo ergo fit ex illis. maiorez ppositionem persu ponit notā ex primo. can. fen. z[a]. ca. de gritudi nib' cōpositis. & ponit. eā in lītā. minor etiā est nota & ponit in lītā. ¶ Sed diceret aliqs Auic. uidet insufficiens. quia primo can. fen. z[a]. ponit q̄d cāe materiales. unde fiunt apo stemata sunt sex. s. quatuor humores. aquosi tas. & uentus. hic non ponit nisi quinq; ¶ Di cēduz dupliciter. primo q̄d aquositatē d̄dit intelligere per illud quod dixit de materie flegmatica ¶. Vel aliter q̄d illa apostēata hūt propriū nom. quia dicunt uesice. de quib' di cetur ifra. z°. tractatu. ¶ Secundo dubitatur. utrū spēs obtalmie sint tres uel quatuor uel quot. ¶ Et uidet q̄d sint due de mte Auic. in pncipio capituli ubi dicit q̄ obtalmia alia uera

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 168 sur 455

alia ſimilis. ¶ Idē Azarauius ca. de obtalmia ¶ Videt qđ ſint tres de mte Serapionis. z°. tractatu ſui breuiarii. p°. ca. & de mte Ieſus tractatu. z°. 38°. ca. & Halyab. li. 9°. ca. de obtalmia. ¶ Videt qđ ſint quatuor p Raſiz. z°. li. cōtinētis ubi dicit. Et dixi i diuiſiōib⁹ obtalmie quatuor ſunt ſpecies. ¶ Dicēdū qđ ſpēs obtalmie poſſunt tripliciter diſtigui. ul' ex pte modi uel ex parte cāe. ſ. materie. uel ex parte accidētiū. Si quidē diſtīguant ex parte modi. ut ſic. prima diuiſione ſunt due ſpēs. qa obtalmia quedaz eſt uera quedaz ñ uera. & iſta ēt diſtinctio pōt reduci ad modos cauſe. qa non uera fit maxie a cauſis primitiuis. ſed uera fit a cauſis corporalibus. ut ſupra inuebat Aui. q̄uis tñ prima diuiſione facta ſpecies obtalmie ſint due. tñ ſubdiuidendo alteruz membrū ſi unt tres in ſūma. qa obta^a uera. q̄dā ē ſimplex ñ tranſiens terminū. q̄dā aūt ē obta^a uera magna ualde. ut Aui. diſtixit. & iſto mō Serapio & Halyabbas & Ieſus & Raſis & pres i z° cōtinētis ponūt tres eſſe ſpēs obtalmie. ¶ Si aūt diſtinguant ex parte cauſaruz. ſ. materie rū. ut ſic poſtunt poni q̄tuor z^m qđ quatuor ſunt humores. & ſic intelligebat Raſis z° cōtinētis cū dicebat. obtalie q̄ttuor ſunt ſpecies. Poſſunt ēt poni ſex adiungēdo aquoſitatē & uētoſitatē. Et poſſunt poni quiq reducēdo a q̄ſitatē ad flegma. ut ſuperius dixim⁹. ¶ Si autē diſtinguat ex pte accidētiū. ſic pria^a gene rali diuiſione ſpecies obtalmie ſunt due. quia obtalmia quedā eſt multorū accidentiuz que dā paucorū. tamē diuiſione ſpeciali accidētiū ſpecies obtalie poſſūt ēē m^lte ualđ z^m q̄ m^lta & diuerſa ſunt accidentia i obtalmia penes q̄ obtalie poſſunt diuerſificari. ſic ēt exem° dicimus qđ obtalmia quedā eſt cū dolore uio lento & quedā nō. Item obtamia quedam eſt ſicca quedā fluens. & ſic de aliis ex q.b⁹ ſoluū tur cōtraria adducta. ¶ Tertio dubitat ex q̄ materia frequēti⁹ fiat obtalia. an de materia frigida an de materia calida. Vē q̄ đ materia frigida. unumqđq mēbrū magis ē paratum icurrē egritudines đ materia ſimili & cōformi q̄ đ materia difformi. ſic pōt colligi a Gal. z°. de interioribus. 7° ca. ubi dicit q̄ pellicule ſunt frigide. frigide paſſiones feſtinantius ue niunt. ¶ Idē poteſt ſummi ab Haly in tegni tract. 3°. iz7° com°. ſed oculus ē frigidū mem brū ut ſupra patuit. ¶ Itē ex illa materia ma gis fit obtalmia que magis ſecundū crebrum habundat. ſed materia frigida ē huiuſmodi g° &c̄. maior eſt nota quia materie ut pluri muz ueniunt ad oculos a cerebro. ut ſup̄ ha bituz eſt. & eſt notuz minor declaratur quia cerebrū ponitur a pluribus auctoribus frigid complexionis & humide. g° in eo flegmatici humores habundat. Hoc autem etiā ſummi tur a Gal' in libro 8° de utilita. particularuz noue traſlationis. 9° ca° ubi uult quod natu ra fecit purgatoria cerebri ad euacuandas ſu perfluitates flegmaticas. quia ſi non fieēt hoc frequenter apopleſia occuparetur ait'. ¶ Hoc etiā apparet ad ſenſum. quia cerebruz totum flegmaticuz uidetur. etiā ſuperfluitates ab eo purgate aparent flegmatice. ¶ Item h° uidet de intentione Gal'. iz° tera. ultimo capi° ubi di cit quā multuz quidē aut frigida diſcraſia fit ſecundū caput aut humida. ¶ Itez uidet quod obtalmia ut plurimuz fiat de melanco lia. quia de illo humore ut plurimum fit ob talmia qui maxime. ad oculos a cerebro di rigitur ſed humor melancolicus ē huiuſmodi ſecunduz comune dictuz dicentiū qđ ſuperflu itas melancolica cerebri euacuat per oculos. ¶ In contrariuz dictoruz ſunt auctores medi cine pluēs qui diffinientes obtalmiam dicunt qđ eſt apoſtema caliduz coiunctiue ut ſupra dictum fuit. ¶ Dicendum quod obtalmia ſicut reliqua apoſtemata poteſt fieri duobus modis. Vno modo per uiam fluxus. Alio mō per uiā congeſtionis. ſ. qa humor apoſtemās in ipſomet oculo genereē. & hoc raro accidit omiſſoq̄ q̄ materia i oculo adhuneē per uiā congeſtionis quia de hoc ſtatim dicetur. Dice mus qđ obtalmia que fit per defluxū materi e^x a cerebro. Dico q̄ iſta obtalia ut plurimū ē de materia calida hoc apparet p^r iō expiētia. declarat etiaz ratione. ex illa materia ut pluri mū fit obtalmia q̄ magis ē apta fluere a cere bro ad cōiunctiuā ut apoſtemet eā. ſz materie calide. ſcz ſanguis uel colera in ſanguine ſunt magis apta fluere a cerebro ad cōiūctiuaz ut apoſtemet eā. ſz materie calid. ſ. ſanguinis ul' colera i ſanguie ſunt magis apte flueē &c̄. h° p̄bat p° ex pte nature materie^x. z° ex pte mē bri recipiētis. 3° ex pte mittētis. 4° ex pte par tiū p quas fit trāſmiſſio. ¶ Primo quidez ex pte materierū. qa materie calide aptores ſunt ad curſus de ſe q̄ ſint frigide. ¶ Secundo de claratur ex parte ipſius coniunctiue que ēce pit. ipſa enim ē mēbrū pāniculare ſoliduz. ta le aūt magis eſt aptū penetrari & apoſtemari a materiebus calidis q̄ frigidis. ut ſūmit in co mento illius affo. ſexte pticule. Accidū ructuātes Vñ Aui. ifra fen. x^a. tractatu. 4°. ca. p°. in mē bris neruoſis nō penetrat niſi ſubtile. ¶ 3° đclarat ex parte mittētis. ſ. cerebri ſecūdū q̄ ē mittēs. cerebrū eni mittit ad cōiunctiuā ma terias quas habet i uenis. iſte aūt n. aterie ſunt magis ſanguinee. ſi^t cerebrū mittit materias quas ab alio corpore recipit. iſte autez maxie

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 169 sur 455

ſunt materie calide apte aſcendere ad caput ut colera & ſanguis ſubtilis. & maxie in hoibus noſtre legis. quia ſunt homines diditi uino. ¶ Sed tu dices q̄re cerebrū .pellēs materiā ad coniunctiuā pellit plus materias que ſunt in uenis q̄ alias uel artarijs. ¶ Et dicendum quod materie alie que extra uenas in cerebro exuberant ut mōi qdam flegmatuz habent locha plurima per que apte euacuantur. Similiter quāuis iſta flegmata non expellantur. quādoq; per ſuaſ uias naturales magis ſunt apta pelli in uentriculos uel in neruos q̄ p uenas penetrāt ad tunicā coniunctiuā. ¶ Quarto declaratur ex parte partiū per quas tranſmittit. cerebrū enī tranſmittit ad cōiunctiuā materiā mediantibus partibus qbus ſecū alligatur uel ſociatur. iſte aūt parres quibus magis colligātur ſunt uene & artharie & pānicu lus ex quo fit cōiūctiua. ſed certū eſt q̄ per pāniculū ipſuz quia depreſſus. & per uenas & artharias. quia ille ſunt ſatis ſubtiles. ſaltez ꝓpe oculū melius pōt portari materia calida q̄ materia frigida. ¶ Ex qbus quatuor cāis ſimꝑ & ñ diuiſim ſumptis appz qđ obtalmia per uiā defluxus plus fita materiebus cali dis. raro aūt a frigidis. Etiā appz ꝓ qđ materie frigide flegmatice & melācolice ſi dēt currere ad faciendū obtalmiā oportet qđ cū ſanguine miſceanr dante eis curſum. ¶ Sz tu dices poſſet ne ſola collera facere flegma uꝑ melācoliā currere & fluxibiles. ¶ Dicendū q̄ poſſibilitas ē res āpla. ut Aui. 4°. can. ſen. p̄a. ca. de febre ſextana. Et iō dico eſſe poſſibile. raro tñ credo qđ accidat. ¶ Sz tu dices cōtra qa poda gra utplurimū fit de flegmate cū aliq̄ colera que eliquauit. ut ſummiť ex li. đ iūcturis Raſis ¶ Dicendū qđ ñ eſt ſimile. nā ī partibus epatis & ſtomachi ſepe repiť colera cū flegmate crudo. & uene ad pedes eūtes ſunt late. in cere° aūt rariꝰ repiť. ¶ Appz ēt ulterius qđ ſi cerebrū mittit materias ad oculos p neruos & mittit materias extra uenas ſtantes qđ ille materie ſunt magis flegmatice. imo q̄ſi ſemp. ſicut appaz ī opilatiōe nerui obtici & in cataracta q̄ dicit a q̄buſdā guta ſerena. ¶ Tamē ad p̄dicta notandū qđ nō reputo impoſſibile licet ſit lōginquū qđ flegma ſolū uꝑ melācolia poſſit obtalmiā facere curr ētes a cerebro ad cōiunctiuā. pōt enim cerebrum has adhunare materias & eas ad oculos pellere. ¶ Et notādū ēt qđ materie calide que a cerebro ad oculos fluunt nō ſunt utplurimū multuz acute. imo earū acuitas & mordacitas remittiť frigiditate & humiditate cerebri. & ideo raro ē qđ materie acute fluāt a cerebro ad oculuz & ſint caliđ. & ſic itelligit Gal. iz°. tera. ¶ Ex q̄bus ſoluūtur cōtraria. Ad primā ratiōez dicēduz qđ mēbruz magis p ſe ē aptum egrotare .egritudine ſimili q̄ cōtraria. tamē p accidēs pōt magis uel frequētius egrotare egritudine cōtraria. ſicut pulmo ex intrinſeca complexiōe ē aptus frequētius apoſtemari a colera q̄ a flgmate. tamē per accidens uel ex alia cauſa. ut ex ſui cōpoſitiōe. quia ē rare ſubſtātie plꝰ apoſtemať a flegmate q̄ a colera. ut ī comēto affo. ſexte pticule. Accidū eructuātes. ¶ Vꝑ aliter ꝙ rō arguit de egritudie fca ex ſupfluitate ꝓprii nutrimti. ñ aūt de egritudie ex materia aliunde ueniēte. ¶ Ad tertiā rationez cuz dicitur ex illa materia ut plurimū fit obtalᵃ que magis ſecundū cerebrū habundat. uerum ē ſi habundat in locis a quibus cerebrū mittit ad coniunctiuā. uel uerū ē ſi illa materia ſit apta fluere ad coniunctiuā. Ad minorem quidaz ultramontani dicunt quod in parte anteriori cerebri habundat ſanguis colericus. ¶ Aliter tamē dicendū qđ iſtud flegma non eſt aptū currere. ¶ Vel dicēdū quod flegma in cerebro non habundat in uenis ſed extra. ut quaſi ſit quedā materia cruda ſupfluēs ī nutricatione cerebri. Vel ſit facta ex uaporibus humidis ſuperius aſcēdentibꝰ. ut ſummitur ab Aꝝ. zº. de partibus animaliuz. caº. de cerebro. ¶ Sed tu dices ſanguis de quo nutritur cerebrū eſt flegmaticus. gº ibi in uenis exuberat flegma. ¶ Dicendū qđ flegma exuberat reſpectu ſanguinis nutriētis alia mēbra calidiora quā ſit cerebrū tamē ſanguis ſuper alios humoꝝs plus ē in uenis. ut Haly. pº tegni .93. comto. ¶ Ad tertiū dicendū uno mō qđ ſermo ille forſan ñ eſt uerus ut ſupra dictuz fuit. ¶ Vel aliter qđ licet melācolica ſupfluitas cerebri purgeť per oculos. ipſa tamē uenit ad loca lachrimaliū nec eſt apta inbibi in coniūctiuaz cū ſit panniculus dēpſus. ¶ Quarto dubitatur conceſſo qđ de ſanguine colera flegmate uel melancolia poſſit fieri obtalmia. & conceſſo qđ frequētiꝰ fiat de ſanguine. Queritur de qua materia frequētius eueniat poſt ſanguinē. an de colera an de flegmate an đ melancolia. ¶ Dicendū breuiter ſine argumtis qđ uel loquimur de colera flegmatie & melācolia mixtis ſanguini .uel puris. Si puris pōt teneri qđ frequētiꝰ đ colera. poſtea đ flegmate. ultimo de melācolia. Ratio. quia hūc ordinē habent ad apitudinez fluxus. Si autem loq̄mur de his hūoribꝰ ſanguini mixtis forſan poſſet defēdi. qđ poſt ſanguinē frequētiꝰ facit obtalmiā ſanguis flegmaticꝰ. poſtea coleri cus raro autē melācolicus. & ratio ē. qa in capite multū exuberat ſanguis flegmaticꝰ. Vnđ frequēter ſentimꝰ ī ſaliua & rumatiſmis &

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 170 sur 455

est ille sanguis satis aptus ad cursum. Vnde liz sanguis colericus sit aprior. rato tamē iueniē i cerebro habūdare ēspectu flegmatici sanguinis. ¶ Sed tu dices ita dicā de puro flegmate & pura colera. qa frequētius fiet a puro flegmate. ¶ Dicēdū qđ n ē simile. qa purū flegma ē ualde ieptū ad apostemādū cōiūctiuā. iz pura colera ē ualde apta. & ideo q̄uis raro depuretur colera in cerebro. & sepe depureē flā. tn ex raris depurationibus colere pl⁹ possunt fieri obtalmie q̄ ex frequētibus depurationibus flegmatū. & hoc propter multā flegmatis ineptitudinē respectu coleē. sanguis autē flegmaticus n est in extrēo ieptitudis respectu sanguis colerici & iō cū sua frequenti multiplicatione i capite & satis esse aptū ad apostemationē possumus defendere qđ frequentius apostemat. Si qs aūt uellet tenere cōtrariū nō curo. qa ēt possz defendi. & posset dici qđ plus fit obtalia de sanguine colerico. đinđ a sanguine flegmatico. ultimo uero a melācolico. ¶ Notandū tn q̄ regiōes & cōstitutiōes & etates multā habent efficaciā in euentibus plurib⁹ diuersaruz specierū obtalmie secundū quod diuerse ēgiōes & cōstitutiōes diuersas multiplicāt materias. ET QVANDO QVE EST HVMOR APOSTEMANS Hic Auic. ponit diuersitatez obtalmie ex parte loci unde uenit materia. & primo facit hoc. z°. remouet dubiū ibi 2ª & quādoquē. quod dicit primo notuz ē ¶ Sed diceret aliquis q̄ materia est illa que generatur in ipso oculo. ¶ Dicēdū quod illa materia ul resident ex nutrimento cōi oculo & tendet ad frigiditatem & hūiditatē. qa tale ē suū nutrimtū uel est ex nutrimēto tunicaz. & sic est complōnis frigide & sicce. pōt tn illa superfluitas diuersos modos corruptionis recipe secundū corpoz diuersitatē. & secundū alia multa occurrentia. ¶ Ex quo apparet solutio ad illud qđ sup̄ dicebaē. de qua materia fiat obtalmia frigida p uiā cōgestionis. ¶ Cōsiderandū ulterius qđ catharrus hic summiē p omni cursu uel fluere. Materiā aūt currere per uiā uelaminis. i. panniculi extrinseci. s. extra os. uel intrinseci. i. dure matris uel pie matris. pōt dupliciter intelligi. Vno mō q̄ fluat p uenas que sunt i illis uelaminibus. sustētanē eni uene cū uelaminibus illis. & hoc utplurimū cōtingit. quia p eas sunt magis apte currere materie. Alio mō qđ fluāt piplāmet substātiā uelaminū. & hº pōt cōtingere. nō tn sicut primū. & iō Aui. uolēs norare qđ materie obtalmie maxie fluunt p uenas panniculis associatas. dixit per uias uelaminis. & n dixit per uelamē. ¶ Cōsideran dū ulterius qđ Aui. tria tangit. s. mēbruz qđ recipit qa est oculus. cū dixit ei. s. oculo. tāgit mēbruz per qđ recipit. qa uiā uelaminis. tāgit 3º membrū a quo. quia oīno. i. uniuersaliter cerebrū & partes eius. & quia partes cerebri sunt uene & uelamina ipsius. ideo nō obstante qđ sunt uie. possunt ēt esse partes a quibus materia mititur & multiplicatur. ¶ Cōsiderandū ulterius quod cū in cerebro habundant materie peccantes in q̄li. & repletio. i. materie peccātes iquāto. tūc uix euadit oculº &cē. Cā ē. qa oculus ē mēbrū multū cerebro ꝓpiquū tale autē cito recipit nocumentū cerebri. ut supra fen pª. ca. illo. has cpatiōes. & pº pnosti. comento. izº. Similiter qa a capite ad oculum sunt uie satis aperte. & qa ad materie receptiōez preter uirtutē ipellentis requirit apti tudo recipientis. iō si oculus esset fortis ualđ stante cerebro pleno nō recipet. ET QVANDOQ VE SVNT artharie. Hic Aui. remouet dubiū. qa dixerat qđ materie q̄ effundun tur a cerebro ueniūt ¶ Dubitaz aliqs utrū ab ipsismet artharijs possēt uenire. forsan eni aliqs credidisset. qa artharie cōtinent spiritū solū apud quosdā đ secta. Erasistratis quos Gal. iprobauit singulariter ut recitat in libº de motibus liquidis. uel cōtinent zm ueritatē spiritū & sanguinez ualde purum qđ ab artharijs nō posset fluere. hº Auc. remouēs dicē &cē. Similiter qa dixerat q̄ materie iste fluāt a cerebro ul ostēdere qđ ēt ab alijs partib⁹ corporis. & hº quādo oculus est multum debilitat⁹. & ideo uidem⁹ qđ homines q̄ sunt i oculis mltū passiōati. ex leuissimo erroē cibi uel potus uel alterius rei. stati sentiūt lesiōez in oculis. & hoc ideo. quia oculi sunt facti ual đ apti ad rcipiēdū ꝓpter debilitatē. AMPLIVS DE SPECIEBVS. Hic Auic. determinat de obtalmia quantū ad moduz sui motus & dicit quod de speciebus &cē. ¶ Circa hanc partē dubitatur. utrū omnis obtalmia habeat peryodū & uidetur quod sic omnis obtalmia fit ex aliquo humore. uel proportionali humori. sed omnis humor habet pioduz q̄ sibi conuenit ergo. omnis obtalmia habet periodum maior est Auic. supª minor est Auicena. 4º can. fen pª ca. de febribus apostematum ¶ Itez causa periodicationis est generatio materie & receptio i mēbro. ut Gal. zº de differēciis febriū penultimo ca. sz omnis obtalmia fit p materie generationē & receptionez i oculo ut satis pz. & Gal. etiā ibidē i obtalmia ponit exemplū. gº omnis obtalmia hz periodū. ¶ In cōtrariū est Aui. q̄ dicit qđ de speciebº obtalmie ē que hz piodū. & n dicit q̄ oīs obtalmia habeat. ¶ Secūdo dubitaē quis sit piodus obtalmie an tertianus an quartanus &cē. ¶ Ad

itellectū hoꝝ est premittēdum. primo qđ sit piodus. & qđ parosismus. Est autē piodus redditus egritudinis ad id qđ prius fuit posismus uero ē peior ps piodi. ut summit i cemēto assoꝝ prie pticule. parosismos & cōsisten tias qa ē motꝰ uel ps fortioris motꝰ. summēdo ꝓ posismū etiā ꝓ exacerbatiōe ¶ Secundo prescire oꝫ ut in questionibꝰ nostris est declaratū. ꝙ piodicatio pēdet ex natura materie cū suis dispositōibꝰ. & pēdꝫ ex generatiōe supfluitatū & receptiōe uel aggregatiōe in pticuª patiēte. ut Gal. zº de differetijs febriū. piodicatio quidē pēdens ex natura materierum diuersificat zᵐ materierū diuersitatem. & zᵐ hº colª posismat ulꝰ piodicat de tertio i tertiū flegma de die in diem. melancolia de q̄rto in quartū. sanguis uero uniformiter affligit. q̄ autē natura sit ista & dispositio humorū nō ē ꝓsentis declaratiōis ¶ Pariodicatio uero q̄ causatur ex generatione supfluitatū & aggregatiōe sit diuersimode zᵐ diuersitatē tepoꝝ aggregatiōis & receptiōis materieꝝ. ut si cerebru alicuius generat talꝫ & tantū humoreꝫ & expellit ad oculū. ut modo faceret doloreꝫ. tūc talis dolor nō reuertet quousq; cerebruꝫ nō readhunet & expellat tantā materiaꝫ uel talē ¶ Ex quo statiꝫ apparet qđ lꝫ aliquis humor de se esset aptus moueri ad periodicā dū taliter. uer. g̃. colera de tertio i tertiū. poss set tamē de die i diē piodicare. si cerebrū oī die ad oculos aliqd de colera mitteret. ulꝰ d q̄rto i quartū. si tantū tardaret colere missiōeꝫ. ut plurimū tamē diuersitas tēporis aggregatiōis cōformat diuersitati nature materierū ¶ Ex qbus etiā apparet qđ duo requirūtur ad piodū. Vnū est qđ materia noua generetur Secūdū est qđ ipsa effundat in membro in quo ē passio. i. recipiat Si enī materia solūmodo generaret in membro mittente & nō effundere tur ad membrū recipiēs nō fieret piodicatio passionis q̄ ē in membro recipiente. uer. g̃. in oculo q̄ habꝫ obtalmiā ex materia q̄a cerebro fluit. & hº ē qđ Aui. dic in littera zᵐ pioduꝫ effusionis materie. & periodū hore. i. tēporis generatiōis ¶ His premissis dico ad questiōnē primā duo. primū quod obtalmia omnis est apta habere pariodū aliquē. secundū quod non omnis obtalmia habꝫ piodū aptū. ¶ Ratio primi. si post materiā prius ad oculū missaꝫ primo ut faciat doloreꝫ obtalmicū potest de nouo alia supereffundi. omnis obtalmia que est per effusionem materieruꝫ potest periodū habere. Sed ita est post quā enīꝫ cerebꝝ materiā primo transmisit ad oculū non est impossibile. imo satis possibile quod aliaꝫ trās mittit in aliquo tēporis spacio. ¶ Sed tu dices istud arguit de obtalmia fcā per uiā defluxꝰ ¶ Sed quero si obtalmia facta per uiā congestionis potest habere istos periodes ¶ Et dicenduꝫ quod sicꝫ non sic apparet itellectui in obtalmia facta per uiā congestionis. sicut in obtalmia facta per uiam defluxus. & causa est quia in obtalmia facta per uiam defluxus est distinctū membrū mādās ut cerebrū a membro recipiēte ut est oculus. Sed in obtalmia facta per uiam congestiōis idē membrū est generās materiam & recipiēs eā. gº secūdū tempus generationis materie in ipso oculo. & tēpus in quo sit tanta materia congesta qđ possit facere apostemationē ulꝰ augeē siue doloꝝ innouare erit tēpus pariodicationis ¶ Ratio secundi est ista. possibile est qđ aliqua obtalmia fiat de materia a cerebro missa ad oculū & quod nunq̄ illud cerebrū plus đ materia ad oculū mittat. tota ergo materia q̄ primo ad oculū uenit faciet obtalmiā & nunquā aliā exacerbationē habebit. qđ aūt hoc sit possibile est notū per se. Ista autē declarant̄ per simile. uidemus enīꝫ qđ aliqua colera effusa extra uenas facit unū parosismū tertiane. si iteꝝ effundet iteꝝ ueniet alter parosismus. si autē n̄ effundat amplius non hēbit aliuꝫ parosismū & sic reperit tertiana q̄ in uno parosismo finiet & nō hēbit aliā superexacerbationē. qa noua materia n̄ effundet. ¶ Hic tn esset locus speculationis. utrū materia que in particula recepta est q̄uis nulla alia effūdatur. ipamet possit exacerbare p modū agitationis de tertio in tertiū. si est colera. uel aliter. si ē aliꝰ hūor. ulꝰ per modū successiue corruptōis i pribus. hec tamen questio est in principiis uniuersalibꝰ. ¶ Ad secūdaꝫ q̄stionē. dicēdū qđ obtalmia de colera magis fortificat de tertio in tertium flegmatica uero de die i diē. melācolica de q̄rto in quartū. sanguinea uero si habet pioduꝫ erit ꝓportionalis tertiane piodo. qa sanguis extra uenā uidet de tertio i tertiū pioduꝫ. habere ut cōiter crediē đ mēte. Gal. zº đ differētijs frebriū. & apparet zº de crisi. tn sicut ex ꝓdictis apparet. possunt hi hūores mutat̄ pi odos ꝓpter diuersitatē aggregatiōis ex membro mandante & recipiēte. Vnde nō ꝑputo inconueniens qđ obtalia colerica đ die. i diē hēat parosismū. & ita de aliꝭ hūoribꝰ. Hic tn ēēt locꝰ speculatiōis. Si obtalia de puro sanguie hēat piodū. sꝫ obmittat̄ quia pendet ex aliꝭ dubitationibꝰ arduis. ¶ Ex quibꝰ contraria soluuntur. nam omnis obtalmia est apta habere pariodū ut rō ꝓbat. non tamē omnis obtal

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 172 sur 455

mia habet actu periodu3 .imo aliqua habet. ut. Auic. dixit in litra ¶ ET VIOLENTIA Q VIDEM DOLORIS. Superius Auic. determinauit de obtalmia quātū ad diuersita tes quasda3 in eadē existentes .¶ Hic determinat de obtalmia quātū ad sui accidēt̄ia. & quātum ad quedā alia. assignās illorū causa3 ¶ Consideramus aut̄ in obtalmia preter ea que dicta sunt. dolorē quātitatē exiēs qđ est lachrima terminationē & maneriez. primo g° ponit cām fortis doloris ī obtalmia. 2° causa3 magne q̄titatis eius. 3° lachrimap̄ quarūda3. 4° terminationis cuiusdā rangit modū. 5°. maneriei & q̄titatis. ibi 2ª. & ille cui⁹. ibi tertia. & quiq. ibi 4ª. & mixtiōes. ibi 5ª. & scias q malicia. Prima in duas. primo ponit' cās uiolēti doloris. secūdo ponit diuersitatē causap̄ illorū ex parte loci uñ materia fluit. ibi 2ª & materie quidē. Dicit p°. q uiolētia. i. fortitudo ꝑ uehemētia doloris fit tribus de cāis. s. pp humorē mordicatiuū corrodentē &c̄. uꝑ ꝑpter humorē extensiuū uel ꝑpter uētositatē grossam &c̄. ¶ Notandū q ꝫ Aui. dicat in obtalmia. tñ uerificaī in aliis passionibus oculorū quibus si fortis dolor cōiungatur fit ꝑpter altera illap̄ causap̄. dixit tñ plus de obtalmia. quia dolor ē accidēs eā subsequens & ualde molestū in ea. Et iō quedā determinat đ obtalmia solū sub nomine doloris. sicut fecit Alexāder in libro suo ¶ Sz dubitatur diceret aliquis. Aui. uidetur insufficiens in numerādo causas uioleti doloris. quia Rasis z° helaui pōit unam aliā causa3. s. occultationē humiditatū grossap̄. unde dicit sic. Et uiolentus dolor accidit in oculis. aut ex acuitate humiditatis q̄ inducit inflāmationē. aut ex distensione suap̄ tunicarū proueniente ex oculoru3 repletione. aut ex ocultatiōe humiditatū grossarum. aut ex uētositate existētē ī eis ¶ Idē Gal. iz° tera. ca. ult° ca. ¶ Dicēdū qđ uiolētia doloris fit a causis q̄s Aui. enumerat. qa uioléti dolores maxime fiunt ex solutionibus continuitatis. Soluitur autē oculi cōtinuitas. uel ex acuitate & corosione. uel ex distentione distensio autē fit uel ex materia mulū replēte. uꝑ ex materia multū impellente. sicut ē uētositas ¶ Ex quibus apparz qđ de tribus causis quas. A. pōit possunt fieri q̄ttuor. Nā dolor fact⁹ a materia pungitiua siue mordicatiua differt a dolorē facto a materia corosiua sic differt mordicatiua & corosiua materia. materia enī corosiua habz aliq̄d pl⁹ de grossicie q̄ materia mordicatiua. imo materia mordicatiua debz habere subtilitatē penetratiuā. ut habet declarari. 2°. cano. 4° ca. qa tamē ille materie sunt calide & multū simul sunt. seu similes sunt corosio & mordicatio. iō. A. simul de eis loquutus ē. & isto mō intelligemus Rasiz. qa per acuitatem hūiditatis itelligit materiā mordicantē. per occultatōez humiditatis grossaz ireligit materiā corodentē. ¶ Vel possumus dicer̄ qđ materia grossa occulata de qua loquit̄ Rasis est sanguis grossꝰ. ut uē posse summi ex ꝓcessu suorū mēbrorū qui si debet facere dolorē uiolentū facit per extensionē superfluā. & ideo redducitur ad unā causarū quā Auic. ponit Et ex hoc aparet qđ hec dicio plurimū potest cōponi cū duob⁹. uel cū hº qđ dic̄ hūorē. & ē sensus ꝑpter hūorē plurimū. uꝑ cū hº dic̄ extēsiū & tūc ē sensꝰ exetēsiuū plurimū. materia aūt grossa plurimū pōt extēdeī ¶ Vlteriꝰ est cosyderandū quod littera q̄ dicit. secundū raritatem potest dupliciter exponi. Vno mō q referntur ad totuz q ꝓcessit & est sensus quod raro inuenitur. in corpore altera istarū triū causarū. & ideo raro fit dolor uiolētus ¶ Propter qđ cosyderanduz quod dolor uiolentus est dolor fortissimus ultra dolorem q cōmuniter cōsequit̄ obtalmiā. & iō sua uiolētia ad se rotā curaz trahit. Vnde Rasis ī helaui. p°. ca. cū dolor uiolētus. insistendū est curz narcoticis. raro autē hoc cōtingit respectu doloris cōiter cōsequentis obtalmiā. huius autē cām. Aui. assignat secundū raritatē. i. qa raro iste cāe reperiunt̄. & inde erit raritas i dolore .i. raro reperiet̄ talis dolor. q aūt reperiūtur he cause raro. notū est. ¶ Sz tu dices quia materia plurima extēsiua frequēter reperit̄. si militer acuta. nā supra ꝓbatum est q frequēter fit obtalmia de sanguine & de sanguie colerico ¶ Dicendū qđ ad faciēdū uiolētū dolorē. ñ solū requirit̄ qđ sit sanguis qui de se est multus nec soluz requiritur qđ sit colera uel sanguis colericus. sed requirit̄ qđ sanguis uehemēter multū exuberet ultra id qđ cōiter facit accidere de obtalmia. similiter qđ sanguis colericus habeat acuitatē ultra acuitatez que cōiter repitur. qa. s. sit acuitas ualde uehemēs aliter enī nō faceret uiolentuz dolorez. & similiter uētositas. oz qđ sit ultra modū cōez mꝰta & multū ipellēs & detempta cū sua grossicie. ista autem raro repiunt̄. ut Auic. dixit. ¶ Secūdo mō pōt exponi z^m raritatem ut solū referaī ad uentositatē. & erit sensus. quia dolor uiolētus accidit ꝑpter uaporē grossuz .i. grossam uentositatem. z^m raritatez. i. raro. & inde est raritas in dolore ut ex hoc raro fit talis dolor a materia uētosa grossa ¶ Hoc aūt possz suaderi sic. uapor in oculis motus. uel ē subtilis & iste nō retinet̄. uꝑ grossus & iste raro ī oculo generaī. ad hº enim ut uapor grossus eleuet̄ indiget forti calore, cū eleuet̄

de materiebus grossis.talis aũt fortis calor ñ reperit in oculo. ¶ Sz tu dices posset sibi mitti a cerebro. ¶ Dicendũ qđ q̃uis cerebrũ mitteret ad oculũ uaporẽ grossum mobilẽ.tñ humiditas & frigiditas oculi sunt cã quietatõis illius uaporis. Vñ nõ põt facere uiolentũ dolorẽ. Similiter cerebrũ raro mittit uaporẽ illũ plus enim est aptus uapor ille tẽdere & ipelli uersus panniculos cerebri q̃ moueri uersus oculos. raro igit cõtingit dolor uiolẽtus a tali materia. põt tamẽ quãdoq; contingere ut cum accidit qđ cerebrũ talẽ uaporẽ mittit. & in oculo nõ est complõ tam frigida & humida ꝙ possit illuz quietare. uel quãdo oculus per sui caliditatẽ accidentalez uel aliam generaret illam uẽ tositatem. ¶ Tertio modo põt exponi littera secundũ raritatẽ .i. interpolationẽ. q̃si dicat quod materia uentosa interpollatim facit dolorẽ. quia uenit & resoluitur. & ex hoc est raritas in dolore. i. ex hoc dolor uentosus interpolat. Et ex hoc accipimus unuz signuz uiolenti doloris a uentositate. nã alie materie cum sint difficilioris resolutionis q̃ sit uentositas quia quelibet materia humoralis est coruptibilior quã uentositas faciunt dolorẽ magis cõtinuũ. sed uentositas facit eũ magis interpolati. quia modo uenientẽ & modo ex toto recedentẽ. qđ tamẽ sic de aliis nõ cõtigit licet forsan quãdoq; possit accidere. maxime in materia colerica subtili. ¶ ET MATERIE. Hic ostẽdit loca processus istaꝝ materierum que faciũt dolorẽ uiolentũ sicut ostẽdit de materia obtalmie. & notũ est. ¶ Sed diceret aliquis Aui. numerat materias frigidas iter eas que faciũt dolorẽ uiolẽtũ. cuius cõtrariũ uidetur summi generaliter. p°. can. fen. 2ª. ca. de signis apostematũ. ubi dicit. frigidũ aũt apostema dolor ꝓculdubio nõ cõcomittat. ¶ Dicẽdũ qđ p materiã frigidã hic itelligimus materiã uẽtosam. qa materia uentosa de se frigida est. sicut ẽt dicimus qđ uẽtus de se est frigid⁹ Vñ Aꝝ. proble. 5ª. 37. pble. omnis uentus frigidus est. ¶ Aliter tñ posset dici qđ hic ñ loquitur de causis uiolẽti doloris. sed de causis obtalmie in generali. hec tñ solutio ponit Aui cenã nugatoriũ. qa iam supra dixerat. quo frigida apostemata nõ faciant dolorẽ sed hoc nõ est presentis speculatõis. ¶ ET ILLE CVIVS OCVLI. Hic assignat causam magne quantitatis obtalmie. & causa ista summitur a signo magnitudinis oculi. ¶ Ad cuius intellectũ cõsiderandũ ꝙ oculi possunt exterius prominere uel preternaturã. ut propter molificationez lacerti. ut infra dicetur. & de tali prominẽtia nõ est sermo. uel ꝓpter magnitudinẽ significatẽ caliditatẽ & hũiditatẽ ocli. & đ tali ꝓminẽtia ẽ hic sermo. oculi enĩ calidi et hũidi i ꝓplõe pp hũiditatez aggregant materias multas. Vnde Aui. dicit ꝓpter hũiditatẽ oculorũ suorũ Vđ Rasis dicit z° helaui. & in li° de ꝓblematib⁹ Aꝝ. q̃re habẽtes oculos magnos i obtalia hẽ bũt magnã eminẽtiã. qa sunt magne hũiditatis. & ꝓpter caliditatẽ habent poros & uias apertas. Vnđ possunt multã recipere materiã Vnde. A. & aptionũ porroũ ex qb⁹ fit obtalia magna qa de multa materia & fortis. qa cũ multis accidentibus. & maxie cum forti dolorẽ ꝓpter extẽsionẽ. a multitudine factã. & ideo dixit ẽ susceptibilior magnitudinis obtalie & fortitudinis eius. ¶ Hic tamẽ ẽet fortis dubitatio. utꝝ oculus hũid⁹ egrotet đ ꝑs materia q̃ sicc⁹ sz qa ista q̃stio redit i ꝓncipia uꝑa i medicia ideo dimittat. ¶ ET QVANDO QVE QVIDEM. Hic A. assignat cãz q̃rũ dã lacrymarũ. s. frigidarũ. dicens. qđ illđ ẽ ꝓpter ꝓuationẽ digestiõis. ¶ Ad huius intellectũ cõsiderandũ. sicut summitẽ ab. Aꝝ. 31ª. ꝓble. 22. ꝓple. qđ materie. uel sunt mꝑte ñ uincibiles a calore. & sic ẽ manẽt idigeste & frigid⁹ uꝑ sunt pauce & uincibiles. & sic digerũt & apparẽt calid. cũ digestio a calido fiat. lachryme g° frigide signãt materiã nõ uincibilem. Sed calide significãt materiã magis uincibilem. Vnde Aꝝ. ibidẽ quãdo fuerit supfluitas mꝑta non põt interius cꝑm digerere. quaẽ necesse ẽ frigiduz esse quãdo autẽ pauca uincit. & hoc ẽ qđ Rasis allegat p° cõtinẽtis. lachryme frigide supueniũt obtalmie. qa sunt idigeste & ꝛsolute calide qa sunt digeste. ¶ Sed diceret aliqs materia nõ uincibilꝭ mꝑta põt ẽẽ materia colꝛica. & tamẽ faceret lachrymã calꝛz. g° erit calida idigesta. ¶ Dicẽdũ ad h° p° qđ .A. nõ dixit uꝑz sermonẽ sz. dixit q̃doq; qdẽ multiplicãt &c̃. ut i h°. A. uelit ostẽdere qđ lachryme frigid ẽt q̃doq; ñ sunt p ꝓuatiõez digestiõis. sz p disolutiõez alicui⁹ flegmatis a capite nõ seruantis extra calorẽ. licet possit dici qđ illud flegma sit nõ digestũ Similꝭr lachryme calid q̃doq; ñ sunt p digestiõez .ut stati dictũ ẽ ¶ Vel aliter qđ lachryme q̃ fiũt de colera nõ digesta possunt dici frigide. i. ꝓuate caloꝛ naturali quẽad modũ Aꝝ. dicit qđ genitura .i. spma frigiduz ẽ. s. anteq̃ habeat calidũ spirituosuz. ut ꝓble 4°. ultimo ꝓble. Sicꝭr dicem⁹ qđ aqua ydropicorũ ẽ frigida. s. priuatione calidi naturalis. Tertio posset dici qđ lachrie magis digeste sunt magis calide. & ñ digeste minus calide. & iõ colera cruda faciet lachrimã minus calidã q̃ cũ est digesta. In h° tñ ẽẽt multa cõsideratio & difficultas ꝓp sermonez Gal. i comento secũdi regimis auctoꝝ cõmto 45 ¶ ET MVLTOTIENS. Hic đterminat

de obtalmia quantū ad terminationem. & eſt ſententia illi cōueniens affo. 6. particule. In oculis pacienti a diaria accipi bonū. uigorata. n. natura materias obtalmie per uentrē pōt euacuare. ¶ Dubitaſ per quē modū terminatur frequētius obtalmia & p quem rari⁹. ¶ Dicendū qđ rarius p fluxū uentris. rō eſt qa materia obtalmie eſt diſtās a loco euacuationis p uentrē. & ıō difficulter illuc puenit materia. ē enī materia obtalmie iā exiēs paruas uenas & penetrans uel penetrauit in ptes cōiunctiue. q̄ partes multū diſtant ab inteſtinis. imo q̄nq; uidetur obtalmia reſolui per fluxū uentris. & nō ē ita. ſed ſolum cauſa antecedēs parata fluere quādoq; euacuaſ. reſiduum autem natura alleuiata per priuationem curſus materie reſoluit iſenſibiliter. nō tamē eſt incōueniēs qđ fluxus uētris cauſam cōunctā obtalmie quādoq; euacuet cū ab ultia ſupficie corporis poſſit trāſduci materia in uētrē. ut Gal. 3°. de uir tutib⁹ naturalib⁹. ¶ De aliis autē mōis terminatiōis. Dicendū qđ abſolute obtalia magis eſt apta terminari p reſolutiōez q̄ per ſanioſitatez ul' ſchlyroſim uel corruptiōez. huiꝰ ratio maxime ſummiſ ex natura membri i qᵒ fit hᵒ apoſtema. qa oculus membrū ratū eſt Vnde ex eo apte tranſpirat materia. uel iſenſibiliter uel ſenſibiliter p reſudationez. que reſudatio etiā dicit terminatio p reſolutionez. Dico autē abſolute. quia comparando ad materias. poſſum⁹ dicere qđ materie calide ſunt magis apte reſolui. materie autē frigide ſunt magis apte ſaniari & idurari. licet forſan materie calide ſint magis apte z^m quēdam modū ſaniationi q̄ materie frigide. hoc tamē nō pōt p̄ſentialiter diſcuti. licet aliqđ ď hoc ſit dictū ten. 16. caᵒ de fluxu uētris omniū modorū.

ET SCIAS. ¶ Hic ďterminat ď obtalmia q̄tuz ad maneriez & q̄titatez. aſſignās earū cauſas & dicit qđ malicia obtalmie eſt ſecūdū q̄litatez materie. i. ſecūdū qđ materia eſt mala. & magnitudo &c̄. ¶ Notādū qđ q̄uis malitia immediati⁹ ſeq̄tur qualitatē materie magnitudo quātitatez eius tamē malicia poteſt etiā ſqui quātitatez materie. licet mediatius magis qa ad multā materiā. pōt ſequi multa extenſio ad quā ſequitur dolor fortis qđ eſt accidens malicioſuz in obtalmia. ¶ ET SCIAS QVODIN REGIONIBVS. ¶ Hic determinat de obtalmia quantū ad cauſas p̄mittuas. Cauſe aūt p̄mittue eā cōmouentes ſunt tres. ſ. regio. cōſtitutio anni. & balneū. Primo ergo determinat de obtalmia ſecūdū regionū diuerſitatē. 2° ſecundū diuerſitatē cōſtitutionū. 3° ut a balneo prouenit. ibi 2ª cūq; hyemi ibi 3ª. & ſicut. Prima i duas. p̄mo oſtēdit modū generatōis obtalmie i regiōibus calidis & hūidis 2° in frigidis. ibi. 2ª. i regionibus autē. ¶ Notandū circa primā partē qđ ē regiōes meridionales. i. calide & humide multiplicāt mꝭ tos humores. qa ſunt uaporoſe. ſ. uaporibus humidis q. ñ cōſummunt. Similiter iſtos hūores faciūt currere. qa calidū elliquās humidū facit curſum ex q bus duobus multe obtalmie fiūt i regionibus calidis. Et hoc ē qđ. A. dicit propter curſuz materiez eorū. ſ. q̄ ibi hitant & multitudinē uapoꝝ eaꝝ. ſ. regionū. ¶ Mētū obtalmie cito recedūt propter duas cauſas quas. A. tangit. Prima eſt. quia pori eorum ſunt aperti propter calidum. Vnde materie leuiter reſoluuntur. calidū enim & humiduz raritatē facit. ut i comento affoꝝ. quīte particule. Similiter & i maribus. Secūda cā eſt. quia in hac regiōe habitātes ſunt fluxibiles uētre ꝓpter humidū qđ eliquaſ i eis. ſut dit Auic. qđ ſi occurant frigori difficilis ſit obtalia. qa frigus p̄hibet a curſu. i. a reſolutiōe. Diceret aliqs. uideſ qđ iſta obtalmia ſit longa. primo quia fit a multa materia q̄ habūdat i hac regione z^m capita. Vnđ Aui. ſen 2ª. capiᵒ ď locis habitabilibus meridionalibus. Capita morantiū in illis ſunt plena humidis materijs. ¶ Secundo ꝓbaſ. in illis prolongaſ obtalmia in q̄bus materia ingroſatur. ſz in habitātibus regiones meridionales materie ingroſanſ. ita uideſ ꝓbare Aui. & qđ i hac regiōe nō fiunt febres acute. ſz lōge. Vnđ dic acute uero febres patū accidūt eis. ꝓpter qđ eorū uentres multū reſoluūtur & diſſoluitut ſubtile qđ ē i eorū humoribus. ita etiā dicemus de obtalmia ¶ In cōtrarium eſt Aui. ¶ Dicēdū qđ obtalmia meridionalis ē breuis. & rō ē duplex quā. A. pōit. pª poroꝝ aptio 2ª uētris fluxibilitas Vnde materie minoranſ ul' minorari poſſunt ¶ Ad primā rationē poſſz qs tenere qđ fiūt iſte obtalie ď pauca materia cum fiant i ſimili diſpoſitiōe. hic tamen eſt multa contrarietas. Aliter tamē qđ licz materie ſint multe. tamē ſunt apte euacuationi. ¶ Ad ſecūdū dicēduz uno mō qđ Aui. loquiſ ibi in ſenibus in q bus uirtus debilis non iuuat ſe ut p fluſuz materiaz uniformiter euacuet. ſed ſoluz euacuat ſubtilē aptiorē ad curſuz. i aliiſ aūt etatib⁹ non erit ita. ¶ Vel dicendū quod licet materia in groſſeſ plus ē iuuamētuz p uiā minorationis & diuerſiōis ad uētrē q̄ ſit igroſſatiōis nocumētuz. ¶ Vel dicēduz qđ forſaz nō ſic fluxᵘ igroſſat materias obtalmie ſic ingroſſat materias febriles. & hic eſſet ſermo plixus. ¶ IN REGIONIBVS AVTEM. Hic determinat de obtalmia in regiōe frigida & tēpore frigido & uult hic. A. qđ obtalmia in regi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 175 sur 455

ione frigida minorat̄.i.raro accidit respectu regionū calidarū & humidatū.sed est prava & pūtas quidē ei⁹.i.rar⁹ euēt⁹ ei⁹.in eis.i. regionibus frigidis est ꝓpter quietē.s.humo rū.& cōgelatioez.s. factā a frigido. ¶ Et no tādū quod plus est cōgelatio q̄ quies. Ei⁹ ue ro prauitas &c̄. ut sundat̄ .siphac.i.panicul⁹ cōiunctis. ¶CONQ VE PRECEDIT hye mps. Hic determinat Aui.de obtalia z⁹ diuer sitatē cōstitutionū & habet quattuor partes quia tres tangit cōstitutiōes in q̄tus obtalie fiūt.& quarto remouet dubiū.ibi 2ª. & simi liter .ibi 3ª & estas quidē .ibi 4ª.& quādoq̄. ¶ Dicit prio q̄d si hyemps ē septentrionalis .s.frigida & sicca.& sequit̄ uer meridionale pluuiosuz.s.calidū & humidū m⁹.ū.et si estas etiā ē pluuiosa multiplicat̄ obtalia.s.in estate q̄ huius summit̄ ab Aꝝ.p⁰ de pblematibus. pble.2⁰.& a Gal.i comēto illius affo. tertie particule De horis uero.Nā ꝓp multā humi ditatē ueris ex qua humiditate aer & terra humectat̄ aggregant̄ i corporibus multe hu miditates.que mote per calorē estatis fluētes ad oculos faciūt obtalmiā. ¶ Sed tu dices q̄d facit frigiditas & siccitas hyemis. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ si hyems fuisset calida & hūida & uer ēt calidū & hūidū iste obtalmie uenissent i uere & ñ tardassent ad estatē apparere.ET ¶SIMILITER.Hic ponit secūdaz cōstitutio nē causatiuā obtalmie.& dicit ꝙ hyems cali da & meridiana.i. humidosa & pluuiosa.ut uult Aꝝ.p⁰.d̄ pble.et Hyppo.3ª part⁹ affo. illo affo.Si aūt hyems austrina replet corpo ra humiditatibus.si ergo sequat̄ uer septētri onale.i.frigidū & siccū.cōstringit illos humo res ex quo exprimunt̄ ad oculos & fiūt obtal mie. ¶ Notandum ꝙ predicta constitutio.& ista de qua hic dicit̄ sunt contrarie ut apparet Similiter p̄dicta ē cōstitutio triuz temporuz ista aūt duorū. ¶ Sed tu dices ille obtalmie uel fiūt in uere uel i estate. ¶ Dicēdū q̄d de mēte Gal.i.comento illius affo.tertie pticule Si aūt hyems austrina . iste obtalmie fiūt in uere.q̄ frigiditas et siccitas borealis exp̄mūt a capite ad oculos.sicut exprimit̄ aqua a spon gia quū manu premit̄.& quia frigidū & sic cū iñ aere cōstringit poros.ideo talis obtalia nō emittit humiditates unde dicitur obtalmia sicca.Sed illa que fit p̄dicta cōstitutione erit humida ꝓpter oppositaz causaz. Sz de mēte Aꝝ.p⁰ d̄ pble. 7⁰ pble.tam uer q̄ estas subse quēs in tali cōstitutiōe est morbosa.Vnde pos sibile ē q̄d humiditates que nō mouent̄ in ue re moueatur in estate a calore eliq̄te que fluē tes ad oculos erunt cause obtalmie. ¶ET ES ¶TAS Q VIDEM. ¶ Hic ponit tertiā cōsti tutiōez & dicit q̄d estas borealis.i. frigida & sicca multiplicat obtalmiā.& proprie post hy emē meridionalē.s. calidā & humidā. huius causa est quia estas frigida & sica exprimit humiditates prius in hyeme & uere cōgrega tas.que mote ad oculuz faciunt obtalmiā.ma xime autē agregantur iste huiditates si hyems precessit calida & humida. ¶ Sed tu dices cū iter hyemē & estatē mediet uer quale debet ēē hoc uer. ¶ Dicēduz quod siue sit calidum & humidū siue sit seruās naturā suā estas faciet obtalmiā.& plus si uer fuerit calidum & humidū.qa plures existūt superfluitates & in pluribus corporibus. ¶ET Q VANDO Q VE. ¶ Hic primo remouet dubiū unuz.2⁰ aliud.ibi.2ª & tu quidē.Primū dubiū sic re mouetur.dixerat q̄d si hyems ē septentriona lis & uere meridianuz & pluuiosuz in estate pluuiosa multiplicantur obtalmie. Quare di ceret aliquis.si estas non essz pluiosa.sed suā naturā seruaret.nonne in ea fierent obtalmie. Resp̄det ꝙ sic dicens.Et quandoq̄ multipli cant̄.s.obtalmie.ēt in estate.s.seruante suā na turaz &c̄.qñ eni aliquid absolute ꝓfertur dz itelligi de meliori.ut summit̄ a Gal.3⁰.alimē torū.& p⁰.de creticis.x⁰.ca.estas aūt hic abso lute ꝓfertur.ergo de meliori estate itelligit̄ meliora aūt tēpora sunt que suā seruāt natu rā.ut.4⁰.can.sen.pª.tractatu.4⁰.p⁰.ca. ¶ Ali ter tū posset istud dubiū remoueri ut dicatur q̄a dixerat q̄d estas borealis facit obtalmiā ꝓ prie post hyemē meridionalē.Diceret aliquis. quid si hiems esset borealis.uer septētrionale Resp̄det q̄d estas.s.borealis.facit obtalmiā precedēte hieme borealiduūmodo uer sit cali dū & hūiduz.s.meridianū. ¶ET TV q̄dē.Hic rñdet alteri q̄sito. ¶ Diceret aliq̄s q̄ mōi ob talie sunt secūdū has regōes.& ita itelligat̄ se cūdū tpra.Rndit ꝙ tu dēs ꝑsiderare i r̄gōib⁹ frigidis & siccis & septētrionalib⁹ corpora ēe dura.p̄ poris stricta.unde obtalmie erūt nihil emittentes.Sz in regiōibus meridionalib⁹ cor pora sunt mollia & rara. Vnde obtalie ab eis resudabunt & erūt obtalmie humid.ita etiā debet intelligi de temporibus. ¶ET SICVT. Hic ostendit euentū obtalie ab alia causa pri mitiua.s.balneo. ¶ Notandū q̄d balneū mul tū calidū dissoluendo humiditates a capie & debilitando oculos per uiā resolutionis facit obtalmiaz. ¶ Sed tu dices quomodo balneuz facit obtalmiā cum nos dicamus q̄d curat ob talmiaz.Vnd Hypp.6.affoꝝ.&.7.Dolores o culorū.lauacrum.i.balneū soluit. ¶ Dicendū q̄d balneū intēpatū.& cum homo utitur eo post multaz repletionē est causa obtamie. Vn de si materiā iuenit in capite supfluaz dissol

ant eā & facit obtalmiā. Vnde 2° continentis Rasis dixit Alexan. balneū calidū generat ob talmiā i oculis. & parati ad obtalmiā ñ intrēt balneū. Si uero qs ḋbite balneo utaī secūduʒ conditiones infra dicendas iuuatur ab eo.

¶ ET SCIAS Hic Auicena. annectit quedam cañ. & ideo dixerat de h°. sup^{a} ca. de canonib^{9} ulnibus i curis oculi & ibi declaratū fuit. dic g° q cuʒ ē obtalmia & oculi dipō mutaī .s. i malū. uel non mutatur .s. in bonū tūc coseque ris cū cura recta. & hoc quātū ad medicinas extra approximata s. & quātū ad regimē. & purgatione ultima. i. multa euacuatione p flebotomiā & farmaciā ut tibi uideī cōueniēt. cā i h° & c̄. ut ibi declaratū fuit & c̄.

¶ Sciendū qd doloruʒ qui in oculo & c̄. Supi^{9}. A. determinauit d obtalmia q̄tum ad sui species modos & cāsas. ¶ Hic determinat de ea q̄tū ad signa. Et prīo ponit signa obtalmie sumpta ex diuersitate specieꝝ doloris. 2° ex diuersitate exeūtis 3° ponit signa obtalmie secundū diuersitatem specierū eius. ibi. 2^{a}. & obtalmia uelocioris status. ibi. 3^{a} post hoc autē dicam^{9}. Quid dicat in prima parte notuʒ est ex his que supra diximus illa parte. & uiolētia quidē. ¶ Notā dū qd iō per diuersitatē specierū doloꝝ docuit significare Aui. sup diuersas materias in obtalmia. qa dolor est accidēs cōcomitans obtalmiā. & ualde in ea molestū. & pp similem cām docuit ex lachrima & lippitudine significare. qa ista obtalmiā sequūtur. ¶ Sʒ tu dices cū species doloris sint. 15. ut. p°. cano. fen. 2^{a}. q̄re ñ docuit per species alias sīgficare. ¶ Dicēdū qd illi tres modi doloꝝ maxime i oculo cōtingūt ex quibus diuersas materias significamus. & hoc est ualde utile ad curationem. ¶ Sed tu dices quid itelligit per dolorē corrosiuum. cū in. p°. li. fen. 2^{a}. n fecerit de eo mētionē. ¶ Dicendū qd intelligit pruritiuuʒ uel intelligit dolorem acutum protensiuū. dolor enim acutus fixus uocatur absolute acutus sed acutus ambulatiuus uocabitur corrosiuus dū modo non sit a uentositate. ¶ Vel dicitur qd ista est alia species doloris habens nomē a materiei modo. quia est corrosiua. Vnde multa alia genera dolorū circuit. & ad illa potest reduci. ¶ Vel pōt dici qd intelligit ulcerosum.

¶ ET OBTALMIA VELOCIORIS stat^{9} Hic ponit signa ab exeunte. licʒ etiaʒ dicat de aliis accidētibus. ut de mordicatiōe. & prīo ponit signa a lachryma. 2°. a lippitudine. ibi 2^{a}. & lippitudo. Qd dicit in p^{a} pte est notū. qa cum currūt lachryme & ē multa mordicatio in oculo significatur materia calida acuta. & p cōsequens obtalia acuta. unde status erit cito. sʒ cū ē sicca obtalmia. qa nō fluit & non sunt accidētia acuitatis doloris. & similiū. tūc ē materia grossa qeta. & tūc stat^{9} erit tardi^{9}

¶ ET LIPPITVDO. Hic pōit signa a lippitudine adiūgēs ēt alia signa. ¶ Circa quā pteʒ ē cōsiderandū qd ex ista littera accipim^{9} qd lippitudo ē duplex. Vna que significat grossiciem i materia alia uero q̄ significat digonez. ¶ Lippitudo q̄ significat grossiciē materie & ieptitudinē ad digestionē cōditōat ex duob^{9} & pōt quādoq; esse tertiū Primo qa est uelox in apparitōe. ¶ Sed cōtra. diceret aliquis. A. cōtradicit sibi. qa dixerat supra qd obtalmia sica est tardioris status. & per cōsequēs ē de materia grossa magis. & hic ponit q uelox appari° significat grossitudiez materie. ¶ Dicendū ad hoc qd materie grosse faciētes obtalmiā sunt duorū modoꝝ. Q uedā sunt grosse sice. ut melācolice uel colerice d colera grossa. & i istis non apparet a principio lippitudo imo sunt sice. & tarde apparent lipitudines & pauce lachryme. Alie sunt grosse humide & flegmatice. & in istis cito potest apparere lipitudo licet ñ uera nec laudabilis. materia enim flegmatis exuberans resudare pōt per poros cito cum ipsa non est multū uiscosa. & facit lipitudinē quādā. sicut etiā uidemus in febribus humidis in urinis quādoq; ypostasiʒ q uideī esse alba laudabilis q̄ tamē non est ut summiī ab Aui. p°. can. fen. 2^{a}. ca. de ipostasi. lippitudo enim laudabilis per digestionē facta in materia tali cū debeat in longo tēpore materia digeri. ñ potest uelociter apparere & iō si cito apparet est signum materie grosse. ¶ Talis ēt lippitudo que cito appʒ i materia grossa distinguitur maxime per alia signa. ut p accidētiū leuitatē. & hoc est 2ª cōditio. naʒ lippitudo que per digestionē appʒ necessario est post accidentiū difficultatē uel cū accidentiū difficultate. ¶ Circa enim generationē saniei doloꝝs & febres magis accidūt. ut Hipp. .2^{a}. parti^{a}. affo. Cū g° uera lippitudo per digestionē facta in obtalmia sit quedā sanies opʒ q̄d p^{9} accidētiū diffilcultatē appareat. Si aūt nō apparuerūt accidētia difficilia. talis lippitudo ñ significat maturatiōez sʒ materiā grossaʒ exuberantē. & h° est qd dicit cū leuitate accidentiū. sed qa grossa materia ante digestionē est ponderosa. ideo licet cū illa lippitudie sit leuitas aliorū accidētiū. tamē est ibi grauitas. & iō dicit Aui. excepta grauitate. Ex qb^{9} apparet solutio ad cōtradictiōez. ¶ Aliter tamē possʒ respōderi qd uelox appitio lippitudinis i materia grossa. dicit uelox ēspectu tarde appitiōis lippitudinis & lacrimaꝝ p uiā

digestiõis in materia.eadẽ grossa.& nõ dicẽ uelox ẽspectu appitiõis lippitudinis et lachri max i materia subtili acuta faciente obtalmiã uelocis status.imo respectu illius est tarda in apparitõe.& uiq; ad illud tẽpus apparitiõis prime lippitudinis ista obtalmia de materia grossa põt dici sicca. ¶ 3° cõditionatur lippitudo quãdoq; que significat grossitiem materie & non digestionẽ ex forma sui quia si granum est paruum est significatio grossitudinis materie.& raro bonitatis.quia significat qđ materia nõ uincitur a uirtute.quia tunc copiose exiret.& ideo tarde digeretur materia.Vnđ Rasis.2°.helaui.Cũ lippitudo accidit sicut grana pua đterior ẽ ea que accidit cũ granis magnis.qa significat tarditatẽ digestiõis materie Idẽ Iesus ca° de obtalmia Dixit autem Aui.raro.qa si materia esset pauca ualde posset i forma paruox granox expelli. ¶ Accipim° 2° ex lẽa hac qđ ẽ lippitudo alia ẽ q̃ significat digestiõez et talis lipitudo ẽ quã pcessit exiccatio.i.puatio lippitudinis i inicio i.i pn° pax.p.qa prius nõ apparet lippitudo & mõ p digestionẽ apparet. Similiter ipsa resoluit uelociter.i.cito seperat ab oculo.& hoc ppter equalitatem q̃ habet ex digestione lippitudo autez indigesta nõ sic cito sepatur uel cito resoluitur.i.non longo tẽpore perdurat i appitione.qa natura modo est potẽs cito euacuabit totã materiã. ¶ Sed diceret aliqs Aui. innuit q̃ lipitudinẽ bonaz precedit siccitas oculi. contra quia potest precedere alia lipitudo q̃ apperet in materia grossa nõ digesta. ¶ Dicendũ quod apparere lippitudinẽ que significat materiam grossam ãtequã appareat lippitudo que significat digestionẽ hoc est solum in tali materia grossa.Sed in materia subtili nõ est hoc.imo prius nõ appaz lippitudo & postea apparet per uiã digestionis.& huius cã est .qa materia subtilis ñ est apta ut faciat lippitudinẽ.nisi per digestionẽ ingrossetur remanẽs enim subtilis materia ẽ apta ut faciat lachrimã.Possumus ergo dicere qđ omnẽ lippitudinẽ digestã precedit siccitas oculi per puationẽ lippitudinis siue materia sit grossa siue subtilis.tamen differenter.qa si materia sit subtilis precedit eam imediate & parũp. qa obtalmia de materia subtili cito uenit ad statũ & digestionẽ.Si uero sit materia grossa & cõditionata.ut supra dictũ est.pcedit mediate.ita q̃ pmo sit siccitas.postea lippitudo.cũ leuitate accidẽtiuz excepta grauitate.postea lippitudo digestã.& iõ dixit parũp.qa ñ totũ tẽpus ante digestionem occupat illa siccitas. ¶ Sed tu dices.sunt ne alia signa istius lippitudinis que significãt bonitatẽ. ¶ Dicenduz q̃ sic.ut qa precesserit accidentia difficilia uel difficiliora q̃ accidẽtia pncipij.& qđ sit i magna q̃titate ñ sicut grana parua. ¶ Cõsiderã dũ ulteri° q̃ cursus aquosus ut lachrimax ñ iuiscãtiũ significat materiã crudã aquosaz.& iõ ñ iuiscat.cum aũt materia iã est digesta qa humidũ aqueum sicco terreo permistũ ẽ.tunc sit tenax & inuiscat palpebras.& ideo significat maturationẽ.Vnđ uulgares ab expertia i obtalmia laudant hanc inuiscationẽ. ¶ Sz tu dices.Aui inuebat supra qđ lipitudo digesta cito resoluit.i.sepatur.& p cõsequẽs no ẽ sic uiscosa quãdo est digesta.sic quãdo ẽ cruda. g° nõ sic glutinabit palpebras. ¶ Itẽ aliqua materia flegmatica ẽ indigesta p uiscositatẽ. g° digesta ẽ min° uiscosa. ¶ Dicẽdũ uno mõ qđ supª Aui.cõpat lippitudinẽ digestã ad lippitudinẽ indigestã q̃ significat materiã grossaz.& tũc aliq̃do fiebat applicatio palpebrũ. ut cũ ẽ p lippitudinẽ ex multitudine materie uiscose grosse nõ significat maturatõez.& h° uidem° qa in q̃busdã obtalmijs flegmaticis i uiscant ualde oculi anteq̃ appareat maturatõ Sz Aui.hic cõpat lippitudinẽ digestã ad cursuz lachrymalez aquosum. ¶ Vel aliter soluẽdo dico simul ad cõtradictiõez & rõez.qa res magis uiscosa i se nõ necessario magis iuiscat aliq̃ min° uiscosa.sic mulcilagines citoniorũ & psilij sunt i se uiscose.& nõ iuiscãt.requrit eni uiscosuz qđ debet alia iuiscaẽ qđ habeat aliquã penetratiõez.uñ oleũ cũ uisco miscet a cultorib° uineax. & sic i ppositio.h° obmitto qa esset sermo lõgus ex 4° methaurox.& forsan qđ dictum est apparet plusq̃ sit uerum.

¶ POST HOC AVTEM. ¶ Hic Aui cenna ponit sigª obtalmie quãtũ ad suas species. Prima autẽ diuisio obtalmie i primas species erat quod quedaz est obtalmia uera & quedã non uera dicta conturbatio.primo ergo ponit signa obtalmie nõ uereẽ.secũdo põit signa obtalmie uere ibi secũda.& obtalmiã quidẽ. Ad intelectũ prime partis notãdũ quod Aui. tria signa ponit obtalmie que est conturbatio. Primũ signũ ẽ.qa ẽ leuis in suis accedẽtibus. & ideo dicebaẽ uacilatio. Secũdũ signuz est sui causa.s.primitiua.& possumus dicẽ sui causa .s. intrinseca. quia nõ sit inuenta causa antecedẽs. Tertiũ signũ ẽ quãtitatis aposte matis pmitiui q̃titatis autẽ hui° apostematis pmitiui est q̃titas parua.hui° ratio ẽ qa apostema nõ primitiuz fit ex repletione corporis. licz illã materiã possit mouere causa primitia. Sz apostema pure primitiuũ.i.causa primitia cũ non inueniat cã primitiua repletionez facit puuz apostema.ergo unuz de signis obtalmie non uere est paruitas sua. ET OBTALMI

AM. Hic pōit ſigna obtalie uere. ¶ Diuiſio aūt obtalmie uere z^m quā ꝺbem^o ea3 cognoſce re ē duplex. Vna eſt ex pte loci unde materia uenit. Alia ē diuiſio ex parte materie^x. ¶ Primo ergo ponit ſigna obtalmie q̄tū ad diuiſionē primā. Secundo quātū ad ſecundā. ibi z^a. ſanguineā uero. Prima i duas. prīo ponit ſig̃ obtalmie facte ex materia cōicata a capite. z^o a ſtomacho. ibi z^a. & ſi eſt cū cōitate. Prima i duas. primo ponit ſigna obtalmie h^o qn̄ materia uenit per uelamē extrinſecū. z^o quando p intriſecū. ibi z^a. & ſi eſt ¶ Q ꝺ dicit i iſtis partibus ē notū p ea q̄ dicta ſunt ſup̄. 3°. ca^o. ¶ Sed diceret aliquis. q̄re n̄ poſuit ſigna materie^x in oculo generatarū. ¶ Dicendu q̄ dicit intelligi per priuationē hor^x ſignorū. & p ea que dixit. 4°. ca. in fine. ut ſupra in iſto ca. ¶ SANGVINEAM VERO Hic ponit ſigna obtalmie ſecūdū diuerſitatē materie^x ! Materie aūt a quibus obtalmia fiebat. erāt quinq̄. ſanguis. colera. flegma. melācolia. & uētoſitas primo ergo ponit ſigna obtalmie ſanguinee z^o. colerice. 3°. flegmatice. 4°. melācolice. 5°. uētoſe. ibi z^a. colericā. ibi tertia. flegmatica3. ibi 4^a. melācolicam. ibi quita. cū uentoſa autem. ¶ Dicit prīo q̄ꝺ obtalmiā de ſanguīe ſignifi cat color oculi. ſ. rubeus. exuberatio uenar^x pp multā ear^x plenitudinē. cū ſanguis inter alios humores magis creſcat & exuberet i uenis. & ideo ingroſan̄ palpere ꝓpter repletionē uenarū. ut Azarauꝰ in ſuo li^o. Pulſatio &c̄. ꝓpter multa3 caliditatem uaporoſam & reliq̄ &c̄. ¶ Dubitaf. utr^x in obtalmia de ſanguine mltiplicen̄ lachryme. Videf. q̄ꝺ ſic. ex Azarauio ca. de obtalīa. ubi dicit. Inter ſigna obtalie ſanguinee multitudo lacheymar^x. Idē ſenſit Ieſ^o Haly. tractatu z^o. 3g. ca. ubi dic̄. Inter ſigna obtalmie ſanguinee multitudo hūiditatis. & ranū. i. lippe p multitudinē aūt hūoris n̄ pōt intelligere niſi lachrymā. q̄a de lippitudie ex plicat. Idē ponit Raſis z^o cōtinētis. ubi dicit Oculi ſi ſunt cū magna rubedine multe humiditatis & lippitudinis humor faciens h^o ē ſanguis. Exponem^o g^o humiditates. i. lachryme. Ide3 Gulielmus lonbardus. ibi dicit. Signa obtalmie propter ſanguinē ſunt &c̄. multitudo lachrymar^x. ¶ In contrariū eſt Aui. cum dic non lachrymātur plurimū ¶ Ad huius cōtraditionis ſolutiōe3. cōſiꝺrāꝺū q̄ humoꝛs poſſunt multiplicare lachrymas dupliciter .ſ. materialiter & effectiue. materialiter quidē ut cum humor ſubicitur ꝓ materia lachryme .effectiue autē3 ut cū mouet & ſcitat ad lachrimandum Hoc autē poteſt aliquis humor dupliciter facere. Vno modo calore liquatiuo uel diſſolutiuo ¶ Alio modo doloremordicatiuo maxime faciente ad oculos curere lachrimas. ut ſuperius dicebatur ¶ His premiſſis eſt conſideranduꝫ q̄ humores obtalmiam faciētes poſſunt compari ad inuicē. ul' ſolū mltitudine & paucitate lachrimar^x uel poſſunt compari i multitudine & paucitate lachrimarū reſpectu lippitudinis multe uel pauce. Si q. dē prīo modo compentur. Dicemus q̄ humor minus faciēs lachrimas eſt melancolia. nec eniꝫ facit lachrimas materialiter nec efficiēter. Vñ infra Aui. melancolicā obtalmiaꝫ ſignificat exi catio. ſ. oculi. a lachrima. niſi forſan eſſet melācolica per adhuſtionē generata que ſui acuitate faceret lachrimare. Alīq g^o tres humores. ſ. ſanguis colera & flegma. poſſunt cōpari i faciēdo lachrimas. uel materialr uel effectiue. ſi materialr tūc hūor magis aptus ad lachrimaꝫ faciēdā eſt colera. poſtea ſanguis. poſtea flegma. & huius rō eſt. q̄a cū lachrima ſit q̄ꝺ ſubtile materialr multiplicaf magis ab humore ſubtiliori. Humor aūt ſubtilior ē colera. deinde ſanguis. deide flegma ut hꝫ declarari i ꝓncipiīs ul'ibus. Et loquor de compatione horū humoꝛ ſeruantiū ſuā naturaꝫ i ſubſtantia q̄a aliter flegma aquoſuꝫ poſſet plus multiplicare lachrimas materialr q̄ ſanguis. Si autē3 cō parētur iſti humores i faciendo lachrimas effectiue. tūc flegma nō facꝫ lachrymas. q̄a nec i ſtāmat ſui calore. nec ēt acuitate mordicat. niſi forte eſſet flegma ſalſum ¶ Reſtat cōpatio iter colerā & ſanguinē in efficiēdo lachrimas. & dicem^o q̄ꝺ effectiue plus mltiplicat lachrymas colera q̄ ſanguis. q̄ꝺ apparet. q̄a i colera ſunt duo. ſ. calor diſſoluēs materias et acuitaſ mordicans. In ſanguine aūt q̄is ſit calor. nō tamē ē acuitas mordicatiua ¶ Ex qb^o appa ret q̄ꝺ ex pte pluralitatis dictarū cauſar^x humor plus faciēs lachrymas ē colera. ꝺinꝺ ſanguis. poſtea flegma. ultio melācolia. Dico aūt ex pte pluralitatis dictarū cāruꝫ. quia ex pte quarūꝺā aliarū cauſarū poſſꝫ nō eſſe ita. uer. g. colera repiē paucior q̄ ſāguis & q̄ flegma Similiter colera cum ſui calore habet exiccare materias humidas que poſſent multiplicare lachrimas. ¶ Ex q̄ appꝫ q̄ꝺ pōt cōtingere in obtalmia ſanguinea plus fieri lachrimas q̄ in colerica. & pōt econtra contingere. Si enim aliqua obtalia ſit de ſanguine. multo &c̄ ſubtili i homine habente caput plenū eliq̄tis materiis tūc fient plures lachrime q̄ in obtalia colerica quadā. & ſic aliqua obtalia colerica ꝺ colera mlta cū qua i capite ēt ſunt materie eliq̄biles fiēt plures lachrime q̄ i quadā obtalmia ſanguinea. & q̄a ſigna a multitudie & paucitate lachrymarū ſunt multuꝫ permutabilia. ideo. A. non curauit ꝺ hoc ſigno. Vnꝺ i obtalmia co

lericha non dixit aliq̄d ꝺ̄ paucis uł de multiſ lachrymis ſꝫ ſolū dixit quod erāt lachryme calide Reliqui autē auctores allegati cōſyde rātes qꝺ̄ ſanguis inter omnes humores uicit Vnꝺ̄ mꝭta de eo q̄titas aggregatur.et ſuo ca lore eſt eliquationi aptus dixerunt in obtalia ſanguinea multas fieri lachrymas. Si autez humores faciētes lachrimas cōpētur i multi tudine & paucitate lachrimaꝝ reſpectu lipi tudinis.ut ſic dicem⁹ qꝺ̄ humor ſanguineus etiā flegmaticus & ēt melancolic⁹ pl⁹ faciet lipitudinē q̄ lachrimas reſpectu colerici .Sed coleric⁹ facit pl⁹ lachrimā q̄ lipitudinē ē̄ſpec tu illoꝝ rō ē qa ſanguis ſui ſubia ē cōformi or lipitudini q̄ ſit lachrima.nec ēt mordicat ut fluere faciat lachrymas.& ideo ſꝫ obtalia ſanguinea ſit cū lachrimis multis.tū ꝓportio naliter pl⁹ ē lippiaudo q̄ lachrime.Et eodem mō pōt declarari de flegmate.ē enī humor i ſubſtātia & calore ꝓportionalis lippitudini. Vñ Raſis i diuiſionibus ca.de obtalmia dicit. Signa flegmatice ſunt &c̄.cū multitudie lip pitudinis.& lachrimaꝝ.ecce qꝺ̄ ꝑmittit lip pitudinē lachrimis.Vñ ēt Aui.i ſignis ;obtal mie flegmatice ponit lachrimā.& eodē modo melācolia minus iepta ē lippitudini q̄ lachrie Colera uero cū ſit ſubtilis plus ē cōformis cō uerti i lachrimā q̄ ſit apta inſpiſſari & fieri lippitudo.ut notū eſt. ¶ Ex qbus ſoluunt cō trarietates iter auctores q dicunt i obtalmia ſanguinea eſt multitudo lachrimaꝝ.loquunt cōpando has materias ad lachrimas abſolute qa i ſanguinea & colerica materia lachrime ſunt multe.ſꝫ i flegmatica & melācolica mate ria ſunt pauce.Aui.uero cōpauit iſtas mate rias . nō q̄tū ad lachrimas abſolute.ſꝫ q̄tum ad lachrimas cōpatas lippitudini.qa i ſangui nea.lꝫ ſint mꝭte lachrie.& ēt i colerica ſint mꝭ te.tū mꝭte lachrime i ſanguinea obtalmia ſunt pauce proportionaliꝫ reſpectu lppitudinis. & multe in colerica ſunt lachryme reſpectu lip pitudinis ut declaratū eſt.Vnde Aui.dixit qꝺ̄ nō lachrimant plurimū.ſꝫ lippitudinē patiūt. ¶ Secūdo dubitaꝫ.q̄re palpebre magis gluti nātur apud ſomnū. ¶ Dicēdū qꝺ̄ huius cā ē triplex.prima ē qa quieſcunt. Secunda eſt. qa in ſomno fortificaꝫ digeſtio.Vnde lippitu do multiplicaꝫ q̄ cōglutinat palpebras. Ter tia cā.qa materia.humectaꝫ ꝓpter phibitōez reſolutiōis que fit in uigiliis.ex qua humecta tiōe materia fit magis apta inuiſcare. COLE RICA AVTEM.Hic ponit ſigna obtalmie colerice.& primo in cōi.z° ponit ſigna quorū daꝫ particulariū modorū.ibi z^a.& h⁹. ¶ Cir ca primā ꝓtem cōſiderandū qꝺ̄ cuꝫ colera ſit humor calidus acutus ſubtilis.merito cū apo

ſtemat cōiunctiuā facit punctura & dolorem adhuſtiuuꝫ .& h° quātū ad arriditatē uel ſic citatē ibi cōiunctā.& inflāmationē quātū ad calorem.rubedo parua.quia ñ eſt rubedo ro ſea.ſicut in ſanguinea.ſꝫ rubedo clara uel citri na.exulcerat.ſ.cum colera eſt multum acuta. quādoq; euacuaꝫ a lachrymis.& h° q̄do colꝭa ē groſſa & multū ſica. ſicut eſt euacuatō ſan guinis.i.ſicut i obtalmia ſanguinea.& ēt q̄do q euacuaꝫ a lachrimis.ut cū ſanguis ē groſſ⁹ & pauc⁹.non glutinatur apud ſomnū.qa ma teria eſt ſica & non apta cōuerti.in lipitudinē ¶ ET HVIVSQ VIDEM GENERIS Hic ponit ſigna quorūdā particulariū mōꝝ obtal mie.& primo unius.z° alterius.ibi.z^a. obtal mie.Primo dicit hui⁹ quidē generis.i. obtal mie colerice &c̄. ¶ Conſiderandū qꝺ̄ colera aliq̄do ē adhuſta unꝺ̄ facit obtalmiā peſſimā & cōplōnez prauā quia cōburit oculū & facit coroſionē.uel ulcerationē motiuā.i. ambulati uā. ¶ OBTALMIE PRETEREA. ¶ Hic. ponit ſigna alterius modi obtalmie.& p; qꝺ̄ dicit aliq̄do enī colerica materia eſt ualꝺ̄ pau ca & acuta mordicatiua.unde fit obtalmia in q̄titate parua.& ideo ēt neq; ſit curſus.i.non fiūt lachrime.& fit prurit⁹ ex acuitate.& alia ſiunt que Aui .ponit . SED FLEGMATI CAM. ¶ Hic.A.pōit ſigna obtalmie flegma tice .& primo ſigna cōia.z°. ſigna cuiuſdā de terminati modi ei⁹.ibi.z^a.et flegmatica. Cō ſiderādū qꝺ̄ ſicut ſupra dicebāt flegmaticus hūor lꝫ ñ ſit grauis ſicut melancolicus.tam̄ p accidens plus facit grauitatē.quia cū ſuo frigi do & hūido contradicit habilitati motus.ſimi liter quia plus in quātitate eſt aptus congre gari i partibus oculi & capitis q̄ melancolica. lippitudo.qa flegma ſui groſſicie & uiſcoſita te ē aptū facere lippitudinē & cōglutinatōez cū inflāmatione.quia uapores flegmatis iflā mant.uñ ē t cōicat febris in hoc.& color.ſ.fa cici albus per cōitarē.Vñ eſt ſicut quidā mo dus caceſie. ¶ Conſiderandū qꝺ̄ ſtomachus plus ē apt⁹ mittere materias de ſe flematicas q̄ colericas.aut ſanguineas uł melācolicas.& hoc ideo.quia flegma naturaliꝫ in ſtomacho habūdat ut Aui.ſen iꝫ.pōit.ca°.ꝺ̄ egritudini bus ſtoāchi.& Meſue i ſuo de a ꝓpriatis.ca° de ſoda.Flegmate aūt mꝭto i ſtoācho exuberā te nauſeaꝫ facꝫ.& ideo Aui.in obtalia flegma tica dixit.q; ſi ei⁹ p̄ncipiū &c̄.tamē ſi alij hu mores a ſtomacho aſcenderēt erūt ſigna domi nij.alioꝝ hūoꝝ i ſtoācho.& h° ſcit ex ſen iꝫ. ¶ ET FLEGMATICA.Hic ponit ſigna cuiuſ dam ſpecialis modi obtalie flegmatice ¶ Cō ſiderandū q; iſta obtalia alguadēgi.i.obtalia magna.& ſigna q̄ ponit ſunt nota. ¶ Ex qbus

accipimus ut supra dicebat qđ ista obtalia ñ solū fit ex sanguine.ſz etiā ex alijs hūorib⁹. & quia flegma plus habūdat in corpore q̄ ali us humor post sanguinem .ut Mesue ponit in suo đ consolatione.z°.ca.ideo ista obtalmia magna plus fit de sanguine.deinde plus a fleg mate.minus autem ab alijs humoribus.& io in obtalmia flegmatica fecit de ea mentionez. ¶ Cōsiderādū ulteri⁹ ꝙ sermo iste.neq; sunt cū ea lachrime sed lippitudo.pōt referri ad si gna cōia flegmatice obtalie.& ad signa obtal mie magne.& de utrisq; uerificat.flegma enī pl⁹ ē aptū cōuerti i lippitudinē q̄ i lachrymā ¶ MELANCOLICAM VERO.Hic ponit signa obtalmie melancolice & sunt signa no ta.exiccatio scilicet.quia non fluunt lachrime. neq; liptudo.perseuerantia.i.longitudo ipsius qa ex grossicie materie multū durat.uel per seuerātia.s.i exicatione & ¶ CVN VENTO SA.Hic ponit signa uentose obtalmie. & pri mo facit hoc.z° ēmouet.dubiū.ibi.z^a.et q̄do que Considerandū p° ꝙ materia uētosa ē apta extendere.& sui subtilitate respectu humor nō pōderat.& ideo dixit extensio tm̄ sine gra uitate.& neq; cursus.s. lachrimarū neq; lipi tudinis.qa uentositas nō est apta conuert. in h°.ET Q VANDOQVE. ¶ Hic remouz dubiuz dixerat quod in obtalmia uentosa est tātū extensio ¶ Diceret aliqs sunt ne ibi alia accidentia.ut uerbi gracia. rubor & calor.Rn det qđ extensio quādoq; facit ruborez dixit aūt quādoq; qa extēsio uel est fortis. & tunc est fortis dolor ex quo forti dolore attrahit sanguis & rubet oculus.uel nō est fortis ex tensio.& tunc nō fit rubedo ¶ Ex hoc etiam apparet qđ saluatur littera negatiua que di cit & neq; rubedinē facit uenire extēsio.s.quā do nō est fortis. ¶ Ex quibus soluitur cōtra dictio que uidet esse inter Aui.& Azarauiū qa Azarauius in ca.de obtalmia.ponit qđ si gna obtalmie uentose sunt magn⁹ tumor cuz magna rubedine.& h° quādo est fortis dolor ex extēsione.Si aūt nō sit fortis dolor extensi uus nō est in obtalmia uētosa rubedo.

IN cura turbatiōis ¶ Superi⁹ Aui.determinauit đ obtalmia q̄tū ad signa & cās. ¶ Hic po nit eius curā.& prio ponit cu rā uacillatōis siue obtalmie ñ uere.z° ponit curā obtalie uere.ibi.z^a.canon cōis.Pria in duas.prio ponit curaz obtalmie ñ uere que fit a causis extrisecis.z° eius q̄ fit a scabie oculoꝝ.ibi.z^a.& obtalmia quidē.Pria in duas.primo ponit curā obtalmie ñ uere fte a causa extrinca siue primitiua.quādo inuenit causaz materialē in corpore ut repletionē.z°. quando non inuenit.ibi z^a.& si conturbatio. ¶ Dicit primo ꝙ in cura obtalmie ñ uere ali quādo sufficit absciso cause cū euacuatiōe.s. si causa fuerit innata a repletiōe sanguis uel alterius humoris &c̄. ¶ Ad huius intellectū cōsyderādū.qđ ex sermōe Aui.possum⁹ acci pe qđ due intētiones cadūt in curatiōe eius q̄ ambe hāc curā pficiūt.& possem⁹ accipe iten tiones que sunt duorū modoꝝ obtalmie.prio quidē modo dicemus qđ in obtalmia a cā ex trinseca cū repletiōe corporis cadit duplex in tētio.Vna est ad causam antecedentē que est corporis repletio.& ista perficit cū euacuatio ne.& h° fit quādoq;.qa i determinato tēpore ut statiz in principio.& h° ē primuz a quo ici pimus. ¶ Secūda uero intentio uertit se ad o culi dispositiōez.& h° est sedare motū mate rie fluentis ad oculū.& h° fit cum rebus debi te frigidis habētib⁹ lenitatē.sicut ē lac & al bugo oui.uel alterius rei.ut aq̄ rosate cū can phora uel sine ea.z^m qđ tibi uidebit̄ necessariū ¶ Et istoꝝ approximatio fit q̄doq;.qa p⁹ q̄ euacuasti. ¶ Si aūt intelligamus ex.A.duas intentiones.q̄rum unaqueq; ē sufficiens cura re suaz obtalmiaz.Dicemus qđ in obtalia nō uera in qua est corporis repletio cura fit cuz euacuatione.& hoc quādoq; sufficit.qa euacu acuatiōe facta materierū illud parū qđ i ocu lo inpresit recedit absq; alia opatione & q̄do que non recedit.& ideo dixit q̄doq; sufficit. Si aūt obtalmia sit non uera.& non sit cū cor poris repletione.tunc intētio ꝑprie ē ad sedā dū motū & hoc est qđ dicit.primo ad sedan dū motū cāe primitiue.qa faceret cessare illaz. z° ad sedādū motū materiei ad oculuz & in oculo.& h° fit p medicinas dictas.& h° sentit Iesus Haly tractatu.z° ca.38°.ubi dicit. Et si fuerit prima species obtalmie .nō facias nisi sindeſ cāz generatiuā &c̄. & ablue cuz lacte &c̄.Et h° et quandoq; sufficit qa quandoq; ñ sufficit imo requiritur aliđ qđ materiaz ab oculo resoluat. ¶ ET SI EST CONTVRBA TIO ¶ Hic ponit curaz obtalmie nō uere q̄ do causa extrisseca non inuenit repletiōem.& primo quando ꝓuenit a causa extrinseca que est ꝓcussio.z° que est frigus.ibi z^a.illi uero. ¶ Sed tu dices.cū multe sint alie cāe ꝑmitie supra enumerate.quare nō posuit curā obtal mie ꝓueniētis ab illis. ¶ Dicēdū ꝙ obtalmia a sole.calore.fumo.& puluere.oēs cōicant i in tētione sedationis motus cū rebus lenificanti bus.& ideo illaꝝ obtalmiaꝝ cura dabat̄ i tel ligi p id qđ dixit. Et quandoq; sufficit sedatō motus &c̄. ¶ Dicit primo ꝙ si cōturbatio fue rit ex ꝓcussione.distillet̄ sanguis &c̄.uel alte rius.s.turturis.sui ipsius.i.ipsiusmet homis.

& decoctione lactis aut p ſz decoctio. ſ. lactis aut decoctione lētis &c̄. ¶ Circa quā partē dubitaē quia Aui. in hac obtalmia icipit a re ſolutione qa incipit a ſanguine colūbe q calid⁹ ē & reſolutiu⁹. ¶ Dicēdū qđ Aui. h⁹ merito fecit ex duobus canōibus alibi ab eo declaratis Primus canon ē p̄mo libro fen. 4ª. d̄ cura apoſtematū. ubi uult q in apoſtematib⁹ factis a cāis p̄mitiuis. ut uer. g̃. pcuſſione. ſi ñ ē hūorū repletio dz medicari cū reſolutiuis. Secūd⁹ canon ē eadē fen. ca. de cura ſolute cōtinuitatis ubi uult qđ i alfaſſe. i. cōtuſione incipiam⁹ a reſolutiuis. licet alfaſſe aliud dicat. q canon lz pticularius fuerit dict⁹. 4° canone. fen 4ª. tractatu z°. ca° 2°. Cū g° obtalia fit ex percuſſione in oculo. poſum⁹ dicē q ibi icipit apoſtematio a cauſa p̄mitiua. & qđ ē ibi aliqua contuſio licet ipproprie. merito g° a reſolutiuis incipiēdū. & ideo cōiter in huiuſmodi doloribꝰ ex pcuſſiōe ponūt ceram albaz cū puluere cimini. & fuit p̄ceptū platearij. ¶ Tamē notā dū qđ in obtalmia ex precuſſiōe. uel ſolum intēdimus ad materiā ſtatim receptaz i pticula & tūc debem⁹ uti reſolutis. ut ſanguie. Vel i tēdim⁹ ad phibitiōez fluxus materie ad p̄ē & h° ē quādo corp⁹ ē plenū. & materia appz qđ uehemēter fluit. & tūc itēdim⁹ cū repuſſiuis ſimul cū reſolutiuis. uel cū una re habente has duas uirtutes. Et q̃tum ad hoc. Auic. dixit qđ apponimus oleū roſatū cū ſpongia. & h° oleū nō debz eſſe oleū onfacinū. & dbz eſſe actu caliduz. tale eni oleū roſatū reſoluit & repcutit ut notū ē. & z^m hanc itentionē ponit lac calefactū. & lac calidum ex mamilla. & quia iſta ñ ſufficiūt aliquando. iō approximamus duas res ſimul. quaruz una reſoluit manifeſte. ut ſenugrecū. & alia repcutit. ut Sief albuz. ſcz iuncta ſimul Sief autē albū ē multarū deſcriptionū. hic. tamē acipit p eo qđ fit ex gūmi arabico dragagāto & ceruſa. licz q dā ponāt opiū. ¶ ILLI VERO. Hic ponit curā obtalmie non uere facte a frigore quādo non inuenit cām corporalē. qa corpus eſt purū. ¶ Coſyderandū qđ hec obtalmia fit ex poros cchartatione & prohibitione reſolutionis balneū autē. ſ. aque calide aperit & reſoluit unde confert. Si tamē corpus eſſet impurū. uel ēēt apoſtematio uera i partib⁹ oculi ſicho ans qa balneū materiā diſſolueret non conferet. & ꝓpter eandē cām ſi corpus non ē plenū confert euaporatio cū decoctione camōille. Si autē eſſet plenū. incipim⁹ ab euacuatione. Et uinū ſubtile &c̄. huius. cā ē. quia ante treſ horas eſſet forſaz cauſa penetratiōis cibi indigeſti. Sed in tribus horis aliqua pars cibi digeſta eſt. Vnde ſi uinū q̃tū ad aliquaz partē p tranſit non dicetur indigeſtū. non igitur debz dari añ tres horas. nec dz dari ieiuno. qa cito de ſtomacho remoueret. Si aūt detur poſt cibum tūc cōueniēter retinet i ſtomacho. & conuenienter ſumat ad caput. & ē cā reſolutiōis materie a frigido cōſtrictarū. Dico autē cōueniēter. qa ieiuno ſtoācho uinū fac ad caput effumationē magis incōuenientē. & h° ſuffici at hic. ET SOMNVS LONGVS. Notandū qđ ex ſomno poſt uinū acquirit digeſtio materie. Vñ poſt ſomnū melius expellit. & ſe cūdū hoc cōfert i obtalmia ex frigore & i aliis factis ab ab aliis cāis p̄mitiuis. Similr ex ſomno p⁹ uinū m̄bra magis hūectāt. & ēmouet. ariditas. & i hoc cōfert i obtal^a fca ex calore ſolis. Vñ. z°. cōtinētis auctoritate Ruffi. Cuz accidit obtalia occaſiōe ſolis. da pacīēti uinū ut dormiat. qa cura eius ē ſomnus plixus. & qa ex ſomno ſedanē motus materie & ipreſſiōes ſenſate cāe p̄mitiuarū. iō ēt cōfert i iſtis & in aliis obtalmiis. ET OBTALMIAM QVIDEM. Hic ponit curā obtalmie proueniēs a ſcabie palpebrarum. ¶ Conſideranduz qđ ab Aui. accipimus quādo ē qđ debem⁹ curare prius ſcabie q̃ obtalmiā. & quādo ecōtra Nam uel obtalmia eſt parua. & tūc prius debemus fricare ſcabiē. & remouere eā. q̃ ceſſante poſſumus ire ad curā obtalie. & eſt poſſibile qđ obtal^a. ſi ſit parua q ēceđt p ſeipſā recedēte ſcabie. Vel obtalia eſt magna & non tollerat moleſtiā q fit i oculo cū tu uis fricare et ꝓparaē palpebrā ſcabioſaz. Et tūc oz qđ intēdas pri⁹ ad obtalmiā ut minoreē obtalia & ſuſtineat uicinitatē inter ſe. & iter curā q̃ fit in ſcabie per ſricationē. ¶ Intēdimus, aūt ad obtalmiaz cū tribus in genere. primo cum dieta ſubtili. Vnde dic̄ adminiſtreē ſubtiliatō Secūdo cū lenificatiōe uentris. Vnde dicit. & lenificatio. uel cum lenificatione partiū oculi. ut i poſitiōe lactis uel albuminis oui. uel mucilaginis ſeminū citoniorū & ſimiliū & hoc eſt qđ dic̄. & lenificatio. Tertio cū minoratiōe uel euacuatione materierum per farmaciam uel flebothomiā. hoc eſt. qđ dixit ex mundificatione. omnia aūt iſta declarabunē i ca° ſequenti.

QAnon cōmunis i ꝛegimine &c̄. Superius Auic. poſuit curam obtalmie non uere que dicitur cōturbatō. uel uacillatio. ¶ Hic ponit curā obtalmie uere & generalr omniū fluxuū materie ad oculū. ut dicit ꝛatica. Et primo facit hoc magis i generali z° in ſpeciali. ibi. z^a regimien cōmune. Prima i duas primo ponit curā obtalmie q̃tū ad omnē intentionez. z° in ſumma recolligit curā illā ibi. z^a. & penitus cura obtalmie. uel ibi. Et

oꝛ ut paciēs obtalmiem Ad primi euidentiā notādū quod intentio in cura obtalmie & cur ſuꝫ materierū ad oculū uertit ſe ad.2°.ēs.Pri ma eſt retificatio regiminis infirmi. Secunda eſt prohibitio curſus materieꝫ ad oculum & tractatus da cōtrariū.Tertia ē ſpālis catarri prohibitio.Quarta eſt materierū cq̄tio uel rectificatio Quinta eſt materierū inclinatio ad aliā partem.Sexta ē materieruꝫ reſolutio Septima eſt materieꝫ euacuatio.Octaua eſt correctio accidēriū.ſecundū hoc.ꝫ facit.ibi 2ª & oꝛ ut ex toto ibi 3ª.& qnq̄ cauteriū.ibi 4ª & quādoq̄ adminiſtranē in ea.ibi 5ª.interdū uero admiſcenē.ib 6ª.& de medicamētis.ibi 7ª.& oꝛ ſi fuerit.ibi 8ª.& quandoq̄ doloris uehemētia.Prima in duas.ꝑmo ponit regim̄ obtalmie q̄tū ad ſex res n̄ naturales.ſecundo q̄tū ad quedam particularia circūſtantia que illis annecti poſſunt.ibi 2ª.& expedit ne pili. Prima i ſex.ſicut ſex ſunt res n̄ naturales.ſecū dū quas docet regimē.primo p cibū & potuꝫ 2° per accidētia anime.3° per motū & quietē. reuertēs ex cōtinuatione ſermonis ad cibū & potū.4° per euacuationē.5° paeris rectifica tionē i particulari.6° per ſomnū & uigiliam ibi 2ª.& alienatio omnis rei.ibi 3ª.& motus. ibi q̄rta.& aſſiduatio ibi qnta.& oꝛ qdē.ibi ſexta.& oꝛ ut ad ipſuꝫ trahaē ſomnus. Circa primā eſt itelligēdū ꝙ per obtalmiā materialē intelligimus obtalmiā uerā cōtradiſtinctā uacillacioni.ſꝫ eni hoc regimē in utraq̄ conueniat.maxime tn̄ conuenit in uera Secundo diceret aliquis.n̄ uidetur qđ conueniat cibi exicatio.quia Auice.prohibet ſalſa.& tamen ſicca ſunt. Ad hm dicēdū tripliciter Prio qđ ſicca cibaria maxie competūt in obtalmia flegmatica.Secūdo qa cibus ſiccus magis conuenit q̄ hūidus.qa humidus multū uaporat ad caput.ſꝫ ſiccus nō.Vnde p cibaria ſicca in telligimus cōmeſtionē abſq̄ brodiꝫs.Vnđ pōt cōmedē farinā ordei farinatā & oua recētia pdita in aq̄.p cibaria uero hūida itelligemus brodia carnū.& piſces.& poma humida.ſic mala.iſta eni omnia ſunt uaporoſa.Vnde multiplicāt in capite materiā.& ido Ieſus Haly. 38°.ca°.dicebat.Caueant que humectāt ſtomachū.qa generāt in oculo lachrymā nociuā.ſ. uel multiplicando materiā i capite dico tamē qđ ſi iſta ſunt humida humiditate cōueniēti qđ cōueniūt.uel humiditate aquoſa euaporatiua.ut brodia piſces poma & talia humida n̄ cōueniūt.imo ſicca reſpectu illorū. Ex quo apparet ſolutio ad cōtrariū.qa Auic. itelligit p exiccatiōem cibariorum priuationē ſupflue humiditatis uaporoſe.nō tamē itelligit ſic cibaria ſupflue ſica ſicut ſalſa.et acuta quādoq̄ tamē concedimus propter multā cruditatem. Vnde in colerico dolore cōcedit Alexan. melones. Tertio poſſem9 reſpōdere. ꝑpter qđ notādū ꝙ cibaria poſſunt duplicirer minorari ut ſummitur a Gal9 in comēto illi9 affi Bx. Tunes & certe diete.& p° can.fen..4ª.ca.p°. Vno mō per minorationem quātitatis.ut cum datur parum alio modo per minorationem qualitatis .i. nutribilitatis .ut cum datur cibus parum nutriens .in obtalmia igitur debet minorari cibus ex parte quātitatis. quia parū debet concedere.& quantuꝫ ad hoc dixit minoratio cibi debet etiā minorari ex parte nutribilitatis.quia debꝫ dari pauci nutrimenti & quantū ad hoc dixit.& ipſius exactio. Vnde. Meſue de cura obtalmie.dicit.eligēdo.cibos pauci nutrimēti.& ideo ē cibus conueniēs in obtalmia de oleribus decoctis. ut ſpinacia uel triplice & huiuſmodi ſecundū ꝙ quidam etiā bonorū oculiſtarū utuntur.ex tali enim cibo quia paꝫ nutrit corpus exicatur .i.conſimitur materia que ad oculum fluit. nihilominus uentrē ſoluūt lubricando.iſta tn̄ cibaria debent eſſe boni chimi.& patent reliqua Circa ſecundā partē dubitatur.quare Aui.alienat coytū ab obtalmia cōtra.quia coytus cōfert in egritudinibus de flegmate. ut Bx.4°.de proble.i6.proble.& p°.proble. pble.50.ſꝫ aliq̄ obtalia fit de flegmate.gº etiā utilis. Dicendū p° ꝙ loquit de coytu moderato.Sed Aui.hic logꝫtur de imoderato.Vl'aliter ꝙ habēs obtalmiā nullo modo dēt uti coytu.qa i coytu fit agitatio.Vnde materia i capite agitatur.ſecundo qa i coytu multi euacuātur ſpiritus.Vnde oculi q̄ multo ſpiritu egēt debilitantur.Vnde Bx.ultimo proble.quarte particule.propter qd.ſi coeat homo oculi ifirmantur. Ad auctoritatē in cōtrarium.dicē dū qđ Bx.dicit qđ coytus cōfert ad quaſdā egritudies de flegmate & n̄ dicit ad omnes cōfert eni ſi materia flegmatica eſſet circa uaſa ſpermatica & circa renes & eſſet pata curſui. ET MOTVS.Hic ponit regimen abſolute q̄tū ad motū & quietē.& uult qđ quieſcat. Notandū qđ p motū debemus intelligere motū corporeū & aialē.motus eni corporeus agitādo humores nocet in obtalmia.ſimiliter accidētia anime mouēdo humores & ſpirit9. Vnde uiatici 2°.p° ca°.ſcribit.Infirmo ꝑcipiatur ne ſe moueat.& Meſue capi° đ obtalmia euitē fatigatio & prauitas accidētiū anime. Dixit a uino exponē qn̄ uinū paulati daē & hꝰ rocꝫ ſ.plurib9 uicib9 datū qa ponitur indigeſtū ſupra digeſtum. Aliter tamē & melius pōt exponi.Propter qđ notā dū qđ infirmi applaudūt medicis ut dent eis

uinū.& h° querendo paucam quātitatez. me dicus aūt nō dēt applaudationi descendere.& nō debet eis dare uinū aliquo mō.& sic nō debet sibi ipi medicus applaudere dicēdo paruz ñ nocebit sibi.¶ Dubitatur utrū i regimie obtalmie cōpetat uinū.uideť qđ sic ex affo.Hypo.part.ª 6ª affo.31.Dolores oculoz uini potio soluit.Et Gal.ibidē.¶ Item Auic. statim ifra.cōcedit potū uini puri.¶ Itē ifra i obtalmia calida & in frigida cōcedit uinū puruz.¶ In contrariū.A.hic qui ex toto negat uinū & Iesus.38°.ca° & Rasis.7° tractatu almansoris.¶ Solutio huius dubitationis cuidēter summitur ex mente auctorū.Nā obtalmia uera uel ē ex materia multa in capite & repleticne corporis sicut in principio augmēto & statu utplurimū contingit.uel est de materia pauca & corpus mūdum.Siquidem sit materia multa cuz reliqui corporis repletione. tunc non competit uinum.Ratio est quia materiam agitat suo calore & eam euacuare non potest.qa materia multa est.et h° modo Auic. hic phibet uinū.Et per consequens Hil ar aq̄ Vnde Rasis.2° continētis auctoritate Pauli. Cū incipit obtalmia debet patiēs minuere cibū & nō bibere nisi aquā.Et post subdit.pariens obtalmiā &c̄.bibat aquā.qñq; tñ cōcedimus coacti uel pp multā cōsuetudinē uel pp stomachi defectū.sicut ēt coacte.A.cōcedit 3° can.fen.14ª.ca.de cura malicie complēis calide epatis.Si aūt materia sit pauca & corpus sit euacuatū.q̄uis in capite sit ēt materia dumō sit pauca & digesta.tūc cōpetit uinū.& maxime si materia sit grossa.qa uinū illā materiā subtiliat & resoluit.Vñ Gal.in cōmēto preallegati affo.dicit.Cū sanguis grossus & coagulatus sit in oculis sine reliqui corporis plenitudine medicari oz cū potatione uini.uinū enim ꝓprie.coagulata dissoluit. Vñ.2°.cōtinentis q̄do uene oculoz sunt replete grosso sanguie & corpus ñ est repletū curatur patiens cū potu uini.quia opatio uini ē dissoluere humorē illū.& cōsonat sermoni.Aui.stati cū dicit.Et cuz corpus est mundū & humor faciēs obtalmiā est effusus i uenis & ex genere sanguinis grossi.& ꝓprie in fine obtalie.tūc balneatōis ipressio &c̄.& potus uini puri sunt iuuātes An aūt hoc uinū debet esse purum.an nō.dicetur posterius.¶ Ex q̄bus cōtraria soluūtur. Alienatio cōmestōis accetosi salsi & acuti.Rō est.qa salsa & acuta generāt sanguinez acutū q̄ mordicatōe nocet.Similiter ista acuta sicut cepe & allea sunt causa euaporatōis ad caput ¶ Dubitať .utrū accetosa cōueniāt in habentibus obtalmiā.& uideť qđ nō ex auctoritate hic Auicene.Idez uult Iesus tractatu ꝑ°.38° ca°.ubi dic̄.Et caueat acetū.qa peximū ēha bēti obtalmiā.& acetosa restrictia .Et Rasis 2° cōtinētis.filiꝰ.Mesue.Accetū ñ ē bonū habētibꝰ obtaliaz.ꝓbať rōe.qa qđ acuit sanguinē & facit eū mordicatiuū.nō cōuenit i obtalmia.accetosa sunt huiusmodi.ut notū ē.¶ In cōtrariū ē Rasis 2° cōtinētis.ubi dic̄.q accetosa sunt optima.ꝓbať rōne.qa qđ refreāt materias colericas & sanguineas.uideť in obtalmia coferre.saltē in aliqua specie obtalmie ſz accetosa sunt huiusmodi ꝓ earū frigiditatez. ¶ Itē ablutio faciei cū acceto & aqua concedi tur in obtalmia.Vnde Rasis 2° cōtinētis i cura obtalmie.abluať facies cū acceto & aqua. ¶ Et Aui.infra ca°.de obtalmia calida idē dicit.g° multo magis pōt ab intra cōcedi. quia ñ sic imediate occurrit oculo.¶ Dicēdū q̄ accetosa possent approximari uꝰ ius uꝰ extra.Siquidē extra.uel intelligis qđ approximentť nō ad oculū.ſz ad partes faciei.uel intelligis qđ imediate super .culo applicentur.Siquidē itelligatur qđ accetosa applicētur ad faciē ut ad frontē & ad partē anteriorē capitis.sic dico qđ possunt conuenire i principio obtalmie calide euacuādo ne i oculis ingrediātur .Rō ē.Illud conuenit qđ habet repercutere materias. & refrenare eas ne ad oculū curant.sed acceto sa sunt huiusmodi.ecB frigiditate ut notū ē. & ideo si poneremus sup frontē & caput oleū rosatuz uel succos aliquos ad repcuciēduz materiā. tunc conuenienter accetuz miscerem.us cuz illis quia infrigidando dat eis penetrationez .est.n. subtile in partibus.ut.io.theo.Et ꝓpter istā cām. Rasis concedebat lotionez faciei cū aqua & acceto.Acetū autez non debz esse multuz.ne suus uapor acutus oculos mordicet.sed debz ēē aqua multa & paucū acetū Vnde Serapio.2° libro sui breuiarii ca° de cura obtalmie Abluatur facies tota cuz aqua rosata & cuz aqua ueri frigoris mixta cuz pauca acceto.¶ In obtalmia frigida non sic cōuenit aproximatio acceti ad faciē.& hoc ꝓpter duo Primo qa ñ sic uehemēter repcutimus materias frigidas sicut calidas.nec multū possumꝰ i sistere cū repcussiuis circa eas ꝓ eaz grossiciē ut ifra patebit.Similr repcussiua i eis debēt tendere ad calorē de quibus ñ est acetum cuz sit frigidū.Si tamē applicatio aceti ad frontē uel faciē i materia frigida cōpeteret.esset maxime ꝓpter tria.Vnū est quādo sup frōtē uel les ponere aliqđ stipticū.sicut aloes & thꝰ & mastix.& similia que cōueniūt in materia frigida.& cū hoc uelles qđ eoz uirtꝰ magis penetret intus.qa forsan homo ē dense cutis & grosse in fronte.Vnđ cū illis medicinis misces parum acceti & hoc ut magis illarū uirtus pe

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 184 sur 455

netret Secūdū eſt ſi aliqđ accidens ut ſubet i
ciperet cōiungi cum obtalmia flematica.unde
ad inducendū uigilias & ad pfundandū etiā
medicinas p ſubet miſcemus acetū & applica
mus medicinā illā capiti.ſicut auctores docent
An aūt āteriori uſ posteriori parti capitis.ñ ē
preſentis iquiſitōis.Tertio poſſet aliquando
applicari cū aqua calida ad lauādū palpebras
iuiſcatas que in flegmatica multū inuiſcantur
Vñ Raſis .2°.cōtinentis.Si de nocte inuiſcāt
palpebre lauētur cū aqua & acceto.ſi autem
intelligit q ſup oculo ſtatim applicent tūc uſ
pura acetoſa uel aliis rebus mixta.dico q pu
ra acetoſa ſup oculo imediate approximari nō
debent.Ratio:prima eſt.quia iſta mordicant
nimis.& p cōſequēs attrahūt multā materiā
ad oculū ex uehemēti dolore.cū oculus ſit ſen
ſibiliſſimū mbrū.ut.13.the.ultimo ca.& pro
pter hoc ēt in uſu omniū auctor ſup oculuz
eſt ſuſpicio.ut auctores cōcordant.Secūda rō
eſt.qa quādo aliqua medicina cū ſuis iuuam
tis habet manifeſtū nocumentū.& iueniūtur
aliqua que illa iuuamēta habēt ſine nocumē
to.debemus elligere medicinā que pdeſt & ñ
nocz.ut ponit Haly.i tegni tractatu.3° 7°.co.
Et ſummiē a Gal.i comēto ſecūdi regiminis a
cutorū.2° comento.Accetoſa aūt iuuarēt i q̄tū
repercuterēt materiā.infrigidarēt particulam
& diuiderēt materiaz incidēdo.& hoc faceret
maxime accetū acutū.ſicut eſt accetū uini.ſed
ē in eo nocumētū multe mordicationis i oculis
& ſimiliter in omni accetoſo.Repitur aūt me
dicina ſimplex uel cōpoſita in qua ſunt iſta iu
uamēta.et tamē non mordicat ſicut ē albumē
oui ſubtile.& lac.& modi Sief & colitioruz
dicendi.g° non debem uti acceto puro ſuper
oculo.& maxime in propria forma.quia i for
ma uaporis quādoq utimur ſic in exitu uuee
ut infra ca° de rupturis cornee.Si autē intelli
ligatur qđ iſta accetoſa aponantur imediate
ſup oculo mixta cū allijs medicinis. Dico qđ
poſſunt aponi.nā multe ſunt medicine q bus
utimur ad oculos que preparantur uel miſcē
tur cuz acceto acuto uel accetoſo uel agreſta.
Vnde Alcanamoſali lib° 2° p° ca. & li° 3° ca°
3°.in quibuſdā medicinis ponit agreſtā. Ideż
ēt.14° li°.3° ca° in preparatione pulueris nitri
Siſr ēt preparatur aliqua medi oculariſ cuz
aceto comuni ſicut tucia docet pparari ab Al
canamoſali ſiue Ieſu Hali ca.de preparatiōe
tucie.ubi dicit.loquens de tucia.oz ut eam ex
tinguat in aceto uel in aqua granatorū. ¶ Ca
uſa autē.q̄re cuz acetoſis preparātur quādoq
medicine oculoz ē ad ēmouēdū maliciaz mul
te calefactionis medicinarū uel materierū ma
laz uel ad acquirendū aliquā ſtipticationē q̄
duo pōt facere acetū.& maxime acetū agreſte
& nocumētū ſue mordicationis remouet p ad
miſtionē cuz aliis.& quia paz de eo iponitur
ideo in forti inflamatione oculi & i obtalmia
multū calida precipitur paz aceti miſceri cuz
reb ifrigidātibus & apponi oculo.Vñ Haly.
ca.3°.de cura obtalmie docet aquā apponere
roſarū cuz modico aceto mixtaz.& loquitur i
obtalmia quādo eſt fortis inflāmatio & acu
men.debet aūt acetū eſſe ualde paz.& forſan
tucius eſt qđ extra clauſis palpebris applicet
¶ Si aūt queſtio querat.utrū poſſimus uti
acetoſis ſumendo p os.& hoc maxime uidet
querere queſtio.qa de hoc auctores diſcordāt.
Dico pđ acetū eſt duplex.ſ.acetuz acutuz fa
ctū per putrefactionē uini.& acetū acetoſum
qđ fit magis a frigore uel debili calore.ſicut
ē agreſte ſuccus.& ſucc granatorū acetoſorū
& ſiſiuz.Si qdē loqmur de aceto acuto.ſ.ace
to uini.tūc ei uſus pōt fieri duob mōis.uno
mō uia cibi.alio mō uia medicine.& differūt
hi modi maxie ex pte quātitatis ei qđ ſūmit
& ex parte eius cū quo ſummit.Ex parte qdē
quātitatis qa uſus eius cū cibis uel loco cibi
ē i maiori quātitate.ſicut qdā ſummūt cū la
ctucis uel faciēdo aliqua uiſcola.Sz loco medi
cine ē in parua quātitate.ſicut quādo daē cū
ſyrupis ut cū daē ſyrup accetoſus ſimplex
uel cōpoſitus ¶ Ex quo apparet qūo differt
talis uſus ex pte eorū cū quib ſummit.nā cū
ſummimus acetū loco cibi & pot ſummim
cū aliis cibis uel potib ad nutriēdū.qa acetū
de ſe nō nutrit.Sz cū ſummim loco medicine
digerēris matetias ponimus i ſyrupis. ¶ Si
qdē q̄rat q̄ſtio.utrū pacientes obtalmiam poſ
ſent uti aceto in cibis uel potibus.Dicendum
qđ nō.regulariter loquēdo.Ratio ē.quia ace
tū acquirit ſanguini acuitatem.ſanguis enim
iſte cū prigit ad uenas oculi i diſtributiōe nu
trimēti ad mēbra erit cauſa maioris curſus
materierū ad oculū p ſuā mordicationem.&
hoc maxime.qa oculus debilis ē ex obtalmia
Et iſtud inſpicientes auctores prohibuerunt
uſuz acetoſorū. tamē quādoq coacti propter
nimiuz caſum aperitus.aut propter multam
ſtomachi inflamationem preeligim dare ace
tū nō curātes de nucumēto ſuo.ſed ad maius
iuuamētū intēdentes. ¶ Si autē queratur.an
poſſimus uti aceto in ſirupis quos damus ad
materias digerēdas.dico qđ ſic.qđ đclaratur
p°.quia acetū eſt de rebus multū iuuantibus
in digeſtione materierū.ut Auic.p° fen tertij
in cap° de canonibus uſibus de curationibus
egritudinū capitis Secundo quia parua ſum
mitur đ eo quantitas.Si.n.damus.3.j.ſirupi
alicui cōpoſiti acetoſi.ad digeſtionē materie.

nō ingreditur fere.3.S.aceti.similiter si dam⁹ oxizacarā in dosi.3.i.nō recipiet de aceto.ultra .3.i.uel.5.uel tertiā. ¶ Tertio.quia malicia aceti multū remittitur per dulcorositatem zu cari uel mellis .& similiter per decoctionem. & ido si indicāt materie q̄ digeri debēt q̄d ā tur sirupus acetosus.alicui secure dari pōt. Et si uis potes facere hos sirupos minus acetosos ponēdo minus d̄ aceto q̄ ponāt i aliis sirupis usualibus.& pp istā cām ñ timuerunt nr̄i an tiqui dare sirupos acetosos in pleuresi.ut ap paret p̄mo re.acu.et.3°.can.fen.x⁹.tract.5°.ca. p°. ¶ Si aūt loqmur de aceto acetoso.i.d̄ agre sta arāciis granatis acetosis.citoniis.& simili bus tūc maxie querit questio.utrū possimus uti istis in cibis uel cū cibis.qa ista cadūt mul tū i usu. Et dico q̄ ista acetosa uel sunt itēse a cetositatis.sic ē acetositas limonis.& aliqua granata i excessu acetosa.& ista ñ cōpetūt. Ra tio est.qa sanguinē faciunt mordicatiuuz.& istud cōsiderans Iesus ca.de obtalmia dixit. Et phibe fructus.sicut mala granata. Si autē ista acetosa nō sunt uehemētis acetositatis.& sint cum aliqua stipticatione.sicut agresta & rob eius & citonia.tunc ante cibū data i obtal mia nō conueniunt. Rō est quia stringunt uen trē & faciunt ascēdre uapores ad caput.& h° est q̄d uolebat Iesus preallegato ca.cum dice bat. Caueat acetosa restrictiua.imo ante cibuz debemus dare ea que uentrē teneant lenē.nisi esset fluxus uētris. Vñ Aui.& assiduatio le nificationis nature. Et ad hanc itentionez Me sue de cura obtalmie.dat aquā psilii i matuti nis. Si aūt dentur post cibū uel quasi cū cibo. tunc cōueniūt proprie in materia calida.qa p hibent euaporationē ad caput.& ad hanc itē tionē loquebatur Mesue preallegato ca.cū di cebat.sint cibi frigidi & ē.proprie conditi cuz rob granatoz aut agresta remisse acetositatis & hoc intendebat Rasis.z°.continentis.cum dicebat. Dico.& probaui & inueni q̄d acetosa stiptica sicut agresta et sumac sunt optima. Et Mesue etiā super cibum stiptica concedebat. ¶ Ex quibus appz cōcordia inter istos aucto res qui multū discordare uidēt.& apparz so lutio ad ratōes superius factas.qa suis proce dunt uiis. ¶ ET FLEBOTHOMIA EX cep halica ē cōueniēs omnib⁹ speciebus obtalie. ¶ Circa quaz partē dubitāt p°.utrū i omni specie obtalmie uere cōperat flebo⁹. Videt q̄ non. Primo Azarauius.ca.d̄ obtalmia nō pre cepit eam fieri in obtalmia colerica.nec in ob talmia melancolica. ¶ Itē Alexāder de cura obtalmie ex colera non precepit eā. ¶ Item Viatici.z° cap° de obtalmia non precipit flobo tomiā in colerica obtalmia. ¶ Amplius Iesus Haly capit°.32°. non precepit flebotomiā in flegmatica nec melancolica. Probatur ratione quia in flebotomia oz ut summoope caueas ab humorū colericorū ebullitione & frigido tuz cruditate.ut Auic.p° can fen 4ª.ca.de fle botomia sed obtalmia potest. fieri a colera q̄ ebulitioni erit parata si a sanguine depurē Similiter potest fieri a flegmate uel melanco lia que sunt apta incrudari per sanguinis di minutionez.ut notū est g° in istis flebotho mia non competit. ¶ Amplius in apostemati bus omnibus aliaz partiū extrinsecarū non competit flebotomia.sz i quibusdā sic & quan doq̄ .& in quibusdam non.ut appz in particu laribus capitulis tertie fen quarti libri.g° nec in omnibus apostematibus oculorū competit flebotomia. ¶ Itē Auic.infra d̄ cura obtalmie frigide non precepit flebotomiā.sed ponit q̄d euacuē humor frigidus. ¶ In contrarium Auic.hic. Flebotomia ex cephalica est conueni ens omnibus speciebus eius. ¶ In contrariū est Mesue ca.de cura obtalmie.ubi dicit Flebo thomia ex cephalica est cōueniēs oibus specie bus eius. ¶ Itē Serapio tractatu.z°.p°.capi. ubi dicit. Administremus in primis flebotho miā cephalice. ¶ Cōstantinus etiā i libro de passionibus oculoz ca.xi.dicit. Initio curatio nis i primis corpus cū flebothomia purgem⁹ ¶ Dicendū q̄ sic pōt summi a Gal.in come° affo.sexte particule illo affo. Dolores oculoz &c.obtalia & ut⁹ cursus materiez ad oculū uel ē de materia sanguinea.uel ē de materia alia a sanguie. Si quidē materia sua sit sangui nea maxie flebothomia cōpetit.cū ista sit pro prie illius euacuatiua.ut sūmit p°.can.fen. .4.ca.de flebothoia. Si aūt alii humores a san guie sint cā obtalmie.tūc uel ñ multuz a san guie distant.& illi miscent.uel a sanguine mt tū distāt.& separati sunt ab eo. Si quidē pri mo modo.tūc flebothomia cōueniēs est.quia de eis pōt euacuare.euacuādo sanguinez cui illi miscent.& diuertere etiā post. Differt ta mē flebothomia i obtalia sanguinea & i obtal mia de alio humore a sanguine.qa i materia sanguinea pōt copiosa fieri flebothomia.qa ñ timet de alicuius humorū furia uel malicia. Sz quādo obtalmia fit de aliis humorib⁹ san guini mistis.oz q̄d flebothoia reuerēti⁹ fiat. & nō sit copiosa.ne p multā sanguinis educt.i cnē humor ille malignus fiat & a sanguie se pareť.humores autē alij a sanguine intantuz habent de bonitate & aptitudine ad digestio nē inq̄tū de sanguinis natura participant.ut pōt summi ab Aueroi.4° colligz.cap° d̄ signis febris sanguinee. Si uero materia obtalme sit alius humor a sanguie & sit a sanguie sepat⁹

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 186 sur 455

tūc ul' in reliq̄ corpore ē ſanguis plenitudo.ul' ñ.Si quidē corpus reliquū ſit ſanguie plenuz dz fieri flebothomia.ñ quia per flebotomiaz illū humorē uellimus euacuare uel minorare quia ex quo eſt a ſanguine ſeparatus non pōt cuz flebotomia educi.Sed hec flebotomia fit propter tres cuaſas. Vna ne dolor oculi tra hat od oculuz multaz materiaz ſanguineaz q̄ in corpore habundat. Vnde cuz prieri mate ria que facit obtalmiā etiā alia que trahetur poſſet oculus totaſ' apoſtemari & ſic periclitari.Secunda cauſa eſt.quia ſi iſte indiget eua cuatione cū farmacia purgatiua illius humo ris qui obtalmiā facit non poterit dari. et ma xime ſi illa farmatia ſit aliq° modo. fortis ut pilſe cohie.uel de yera.uel de huiuſmōi Et cauſa eſt quia propter multitudinē ſanguiniſ non poterit bene materias per uias educere.ſi militer farmacia ſanguinē illū cōmouebit & erit dubiū da febris ſupuētu uel aliq̄ piculo. Tertia cā eſt.qa ñ potes uti medicamine aliq̄ ad oculū quin noceas.neq; enim repercuſſiuo. quia corpus plenū exiſtens ñ recipiet.ut Gal. in tegni tractatu.3°.nec reſolutiuo.qa iſta ma gis attrahūt cū corp' ē ēpletū.ut Gal.i comē to ſecūdi regiminis acutorū.iz°.com°.Vñ.A. infra.Et in euaporatione quidē nō conſiſtit bo nitas ante mundificationē.Si aūt in corpore reliquo ñ ſit ſanguis plenitudo uel ſit ſanguis paucus.dico quod regulariter non competit flebothomia.ratio eſt quia per eam non eua cuatur de iſto humore aliquid neq; per eam fit aliud iuuamentū.imo potius nocumētū.qa corpus debilitaf cū euacuaf humor cuius eua cuatio ñ eſt neceſſaria.Similiter humor faciēs obtalmiā magis fit prauus & magis a ſangui ne elongaf.ut notū eſt.que oīa generaſ'r inuit ſermo Gal.4°.de regimine ſanitatis.5.ca.ubi ſic dicit In his quidē qui parū diſtāt a ſangui ne audaćter utēdū flebothomia.In his uero qui plus.reuerētius.in his aūt qui plurimuz nequaq̄.Et ſubdit ſi paucus quidē eſt bonus ſanguis.plimus aliqs alius humor.abſtinēdū a flebothomia &c̄.Dico aūt regulr.qa coacti quādoq; flebothomaremus.Illud aūt q̄d nos cogit i h° caſu eſſet ſi in oculo eſſet fortiſſim' dolor quo oculus totus iciperet apoſtemari tūc debemus extrahere ſanguinē q̄uis ñ exu beret i corpore.tūc enī timore curſus cogimur ad flebothomiā pp maius malū euitādū quē admodū & i caſibus & percuſſiōib' flebotho mamus q̄uis i corpore ñ ſit ſanguis plenitudo ut ſummit ab.A.p°.can.ſen.4ª.ca.d flebotho mia.& a Gal.iz.tera.5.ca. ¶ Notādū tñ hic duo.Primū ē q̄ i tali flebothomia.dēs multū cū eſtimatiua p̄uidere ne ex ea i uenis fiat ali cuius mali humoris depratatio cui' flux' ad oculum eſſz peior q̄ fluxus ſanguis quia ſi d h° non dubitas potes flebothomare coactus ex dicta cauſa.Illud autem q̄d tibi hoc do mo ſtrat eſt ſi ſanguis illius hominis quāuis nō ſuperfluat ul'z ſit paucus.eſt tamen bonus. unde ex eius euacuatione alterius humoris fu ria non timetur. ¶ Secūdo notādum quod ſi talem diuerſionē poſſes facere cum fricationi bus uel uentoſis ſine ſacrificatione.eſſz min' ſuſpectuz quam uenaz aperire ut notum eſt. Iſta uero oia remanēt i tuo iudicio eſtimati uo. ¶ Ex quibus omnibus apparz q̄d ipa fle bothomia utplurimū in obtalmia cōpetit p prie tamē cōpetit in ſanguinea.i aliis autem obtalmiiſ de aliis humoribus raro eſt.q̄ non competat.quia utplurimū alii humores ad oculuz fluūt cun ſanguine.& quāuis etiā flu āt ſine eo raro eſt quod propter dolorē uehe mentē non attrahatur ſanguis.& iſto modo Meſue ca° de obtalia dicebat q̄d flebotomia conueniēs eſt omnibus ſpeciebus obtalmie & proprie ſanginee. ¶ Quidam uero auctoꝝs attendentes quod aliquando materia obtalmie poteſt eſſe.alia a ſaguine nec ſanguini mixta &.quod in corpore non ē quādoq; repletio.et ſimiliter quod non timetur de multo curſu ad oculū.nō perceperūt flebothomiā et iſtud raro accidit.In his autē flebothomiis conſue tudinē etatem regionem & alia multa conſide rare oz.que Auic uult tibi eſſe nota ex canoni bus ul'b' primi libri.Et ex his ſo'uuntur cō traria.quia procedunt uiis ſuis ſi bene inſpici atur diſtinctio data. ¶ Secunda dubitatio.ē cuius uene flebothomia magis conueniat.an ce phalice an baſilice.uel comunis.uel ſaphene et uidetur quod i ea conueniat flebotomia ba ſilice per Auēzoar tractatu .8°.17° ca°.ubi dicit ſi apoſtema fuerit &c̄.De baſilica extra here debes ¶ Irez Meſue precepit ſaphanas ffebothomari ca° de flobotomia oculorum. ¶ In contrarium ſunt plures auctores.pri mo Aui.hic qui de cephalica flebothomiā pre cepit. ¶ Idē Halyab.practice.5°.ca.3°.Et al canamoſali li°.6°.ca.d pāno &c̄.Et Raſis.9. Almāſoris. ¶ Iſtā queſtionem ſoluit nobis Meſue preallegato ca.& Aui.inuit ſolutionē ei' fen.p².huius tertii ca.de canonibus ul'b' curatōis egritudinum cerebri ¶ Propter q̄ cōſiderādum q̄ obtalmia i qua flebotho² cō petit.uel eſt cū plenitudie totius.uel ſolū eſt plenitudo capitis & partiū circōſtātium pro piquarū.Si quidez ſit ſolius capitis & propi quarū partiū plenitudo ſine reliqui corporis plenitudie.tūc dēt fieri flebothomia cephali ce.cauſa eſt.qa iſta uena materiā ab illis par

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 187 sur 455

tibus educit.ut Gal.2° regiminis acutorū co⁹
io.& Auī.p° can.fen 4ª.ca.d flebothomia.Si
aute sit in toto corpore plenitudo.tūc potes i
cipe a flebothoia uene cōis ꝓbasicile uꝰ saphe
ne.& h° 2ᵐ diuersam corporis dispositionez.
¶ Debet autē medicus in h° maxie cōsidera
re duo.Vnū ē si materia fluit uꝰ parata ē flu
ere uel iā fluxit.& q̄tū ad hāc diuersitatē sic
debet in flebothomia ꝓcedere.Si eni materia
parata ē ad fluxū uersus caput & oculū pōt
flebothomare uenā basilicā uel uenam saphe
nā 2ᵐ qđ statim dicēt.qa istarum uenarum
flebothoia euacuādo totius corporis ēpletōez
ꝓhibet fluxum materieruz ad oculū.Si autē
materia fluat·cōpetit flebothomia uene cōis
& ēt basilice.nā ipsa repletionē cōez euacuat
& inq̄tū continuāt uene cephalice.& basilica
cōi diuertit & euacuat a capite.Si aūt materia
iā fluxit ad caput & oculū oz inspicere nam
si repletio in toto ē quieta.ita q̄ n timeī de no
uo cursu materiei ad oculum flebothoma ce
phalicā.quia ista ē que proprie sanguinē i ca
pite cōtentū euacuat.Si aūt de fluxu materiei
est timor tunc prius euacua de uena cōi uel
basilica ut totius repletio remoueat .Deinde
uero flebothomāda ē cephalica.& qa stante i
toto corpore sanguis plenitudie q̄uis materia
ad caput & oculuz fluxerit suspicandū ē sem
per de nouo fluxu materiei.ideo melius ē ante
flebotomiā cephalice premittī flebothomiā
uene comunis uel basilice & qa plurimū cōti
git quod siue materia fluat siue multū de ea
fluxerit qđ in toto corpore repletio continetur
que indicat remoueri ideo utplurimum meli
us est primo premitere flebothomiā uene basi
lice uel comunis secundū quod tibi uidet De
inde.subsequi cum flebotomia cefalice. nostri
enim temporis homines sunt dediti suauitati
& repletionibus multis.& ideo Iesus tracta
tu p° ca°.30°.Ego expertus suz aliquādo ob
obtalmi ā acutā.i.calidā.p° die medicari per
minutionem uene basilice sepe & uidi eā ual
de utilē.& hoc iō.quia attrahit materiaz ad
inferius corporis.& si cogit necessitas ad ex
trahendū sanguinem.2° sit đ cephalica ¶ Se
cundum aūt quod debet medicus cōsiderare
in huiusmodi sꝰthomiis est.si cum hac totī⁹
repletione ab aliqua parte corporis materia ē
magis parata fluere.uerbi gr̄a.si corpe existē
te repleto materia sit multū parata fluere a p
tibus inferioribus & illaꝫ partiū cā materia
sit in toto multiplicata.ut si emoroydes sint
restricte uel menstrua .tūc eni oz ꝑus incipe a
sꝰthomia uene saphene unius uel durum 2ᵐ
q̄titatē repletiōis.deinđ fiat sꝰthoia cephali
ce.uꝰ si repletio adhuc ē mꝛa post flebothoiaz
saphene sꝰthomeī uena cōis.deinde cephali
ca.Causa aūt huius ordinis est.naz per flebo
thomiā saphene tu facis tres utilitates.Pria
ē quia de cōi repletiōe minuis. Secūda. quia
a capite uersus cōtrariū 2ᵐ longitudinez ma
teriā diuertis. Tertia quia a particula que est
radix aggregatiōis materie euellis materiā.
sicut a matrice & a ptibus emoroydalibꝰ.ut
ꝑsupponīt.Sz per flebothomiā uene cōis 2°
factā si indicat duo facis iuuamēta.Vnum est
qa si adhuc ē in toto repletio que p flebotho
miā saphene n̄ potuerit ēmoueri tu ēmoues
eam.Secūdū iuuamētū ē. quia etiā a capite
diuertis materiam & aliquo modo euacuasti
inquādū uena cōis colligatur uene cephalice.p
flebothomiā uero tertio factā đ cephalica tu
euacuas a capite & etiā diuertis.Iste gꝰ fuit
ordo laudabilis.Et eodē mō ē inspiciēcū si cū
corporis ēpletiōe sit epatis ēpletio multiplicā
tis sanguinē sicut h° apparebit.cū uidebis ho
minē epatis sanguinei.tūc eni prius flebotho
ma uena basilicā.deinđ si expedit cōez & po
stea uenā cephalicā. ¶ Considerandū tamen
qđ licz ordo ꝑdictꝰ sit rationabilis tamē quā
doq̄ nō expedit facere in eadē obtalª has tres
flebothomias.imo quādoq̄ sufficit prio sola
sꝰthomia.uel de saphena.uel đ basilica.uꝰ đ
cōi ut nō expediat ꝓcedere ad flebothomiaz
cephalice.& h° iō.qa fca flebothomia pª illđ
qđ de materia ad oculū fluxit resoluit sine a
lia flebothomia.& h° iō.qa flebothoia saphe
ne uꝰ basilice uel cōis q̄ ꝑus fca fuit sufficiēter
minuit corporis repletōez.& materiā ab ꝓxi
lo diuertit.Vnde materia q̄ in oculo erat.quia
cessauit fluxus ēsoluta ē ope nature ꝰ medica
minis.Vnde nō expedit qđ alia facias flebotho
miā.& iō dicebat Iesus loco ꝓallegato. Si co
git necessitas.2° sit de cephalica.q̄ri dicat qđ
aliquando n̄ cogit cōtigit etiā q̄ iste tres flebo
thomie uel due non fiunt.sz solū·una.i.flebo
thomia cephalice.& hoc quia in corpore ē pau
cus sanguis & homo est debilis.& materia
in actu ali fluxu ad oculū.ita quod de ea mul
tū est in eo.Vnde ꝫcar tractat.2°.c°.19° Si uir
tus fuerit debilis & tempus ineptū .de cepha
lica minuere debes & in modica quātitate.
¶ Sed tunc dubitatur. diceret aliquis si ali
quod membrū particulare ēēt repletum san
guine a quo obtalmia inciperet uel incipe pos
set quā uenam flebothomabo. ¶ Dicendum
quod primo oz flebothomare uenā illi mem
bro propriā. uerbi gratia.corpus nō est reple
tū secundū totū.sed circa uenas emoroydales
est repletio Dico quod non expedit flebotho
mare saphenā.sed soluz oz incipere aperīe emo
roydos.Vnde Auic.infra hoc c° Si fuerit mate

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 188 sur 455

ria procedens ex membro oportet ut euacuet illud membrum. Et supra cap° de canonibus uſibus dicebat. cū materia procedit ex membro intend in flebothomādo illud membrum & deinde si expedit. quia materia iam in capite contineatur potes de cephalica flebothomare. Sz si materia sit mota ad supiora & nundū cōtineat in ptibus oculi. sz sit circa spiritualia potes flebothomare uenā cōez capiti & ptib⁹ inferioribus. sicut ē uena cōis uſ basilica. Et h° uoluit dicere Meſue i ca. de flebothomia oculoꝝ. Si cū cōitate alicuius ex mēbris fuerit flebothomāda ē uena p° illi mēbro deseruiēs. deinde utriq; cōis. Eodē mō si solū circa epar eſſet huiusmodi sanguis habūdātia p circa splenē tūc oporteret icipe a flebotho^a basilice. & credo q̄ pprior flebothomia ēēt flebothomia saluatellaꝝ i manibus. qa iſte uene magis uidētur appropriari replōibus ppriis epatis & splenis q̄ flebothomia basilicaꝝ. ut ab. A. sumit. 3°. can. fen. zz. ca. de cautela a' doloribꝰ iūcturaꝝ. ¶ Hec omnia q̄ dicta sunt demōstrari possent ex pncipiis generalibus pmi libri. & ptcularius summūē ab Aui. supra capi. de canonibus uſibus curationum egritudinū cerebri. & a Meſue i ca. de flebothomia fiēda in egritudinibus oculoꝝ. ¶ Ex quibus appz que uene in obtalmia debēt flebothomari. uñ contraria soluūtur. ¶ Tertia dubitatio est cōcesso q̄ dēat flebothomari uena cephalica. utrū eiusde partis uel cōtrarie. uidetur q̄ cōtrarie. Primo p Gilibertū. 3°. li. ca. de obtalmia ubi uult q̄ fiat flebothomia de cephalica p antiparasteſiz. i. cōtrariā attractionē. sz h° fit p cōtrariā cephalicā flebothomatā. ¶ Idem Guiliel mus lōbardus. fiat flebothomia ď uena cephalica q̄ ē i manu cōtrarie ptis. ¶ Idē sentit Rasis. 9°. tractatu Almāsoris ca. de obtalia. ¶ H° probat rōe. illa flebothomia magis cōuenit q̄ cū hoc qđ euacuat materiā eam diuertit a fluxu. sed flebothomia cephalice cōtrarie ē huius ut notū est. ¶ In cōtrariū arguitur. p° auctoritate Ieſus ca. ď obtalmia. ubi dicit. icipe aperire cephalicas ex parte doloris uehementis. ¶ Itē Serapio tractatu. 2°. p°. ca. ubi dicit. ad miniſtremus i pmis flebothomiā cephalice ex latere uehemētis egritudis. qđ affirmat Rasis 2°. cōtinētis. ubi dixit. Dixit sili⁹ Serapionis cū accidit apoſtema peximū in oculo minuāt cephalica ex eadē parte. ¶ Hoc probatur rōne diuersio in duas dyametros non debz fieri. ut. A. ponit p° can fen. 4ª. 3°. ca. sz facere flebothomiā ď cephalica contrarie partis est diuersio in duos diametros. quia una est secunduz latitudinē capitis. s. a dextro oculo ad siniſtrū uel econtra. Alia ē superius ad inferius uersꝰ brachiū quāt flebothomia de contraria cephalica fieri non debet. ¶ Ad huius queſtionis solutionē oz uidere p° quando cephalicā flebothomamus. secūdo i quo differat flebothomia cephalice de ea dē pte a flebothomia cephalice ď parte cōtraria. ¶ Propter pmū est cōsideradū q̄ sic ex dictis pōt hēri. flebothomia. cephalice tē fit qñ materia p flebothomiā euacuabilis habūdat i ptibus capitis a qua obtalia dependet. huius rō ē. qa uena cephalica materiā maxime a ptibus capitis & circūiacētibus ptib⁹ euacuat & iō si aliqs esſet debilis in oculis uñ disponeret ad obtalmiā & materia habūdaz i pribus iferioribus. nundū tñ superius ascenderet uel ascēderet. si fieret flebothomia ď uena cephalica posſet icurrere obtalmiā. & h° iō qa flebothomia illius uene euacuaret a capite & tñ caput in illo ñ indiget euacuatione ut p̄ supponit. & ex alia parte materiā que ē i inferioribus trahit uersus supius. ex q̄ errore cōtingit q̄ oculi & caput debilitati illā materiā suscipiūt. Et iō ex hac causa uidemus multos ppter flebothomiā cephalice icurrere obtalmiā & passiōes reumaticas oculoꝝ quas añ flebothomiā ñ hēbant. Si tñ repletio i partibus iſirioribus esſet pauca propter flebothomiā cephalice posſet homo ab obtalmia futura p̄seruari. Nam lz ipsa cephalica pricipaliter a superioribus euacuet. pōt tñ a toto euacuare. Vñ Gal. in comento secundi re. acu. Euacuatio ex quibuscunq; fuerit locis attrahit ex toto corpore. i. euacuat a toto. ¶ Propter secū dū sciendū qđ flebothomie cephalice ex eadez parte uel cōtraria in h° differūt. qa ex eadez pte est magis euacuatiua materie q̄ ad oculuz fluxit. sed ex pte cōtraria ē cum euacuatione magis diuersiua illius materie q̄ a capite ex propinquis ptibus ad oculuz fluit. ut notum est. ¶ Ex quibꝰ apparet solutio ad queſtionē. In obtalia eni uel materia plꝰ ad oculum fluxit q̄ fluat a capite uel plus fluit a capite. ñ tñ multū est fluxa que medicus sola eſtimatiōe cognoscit. Si q̄ dē materia q̄ caput replet fluit ad oculū. licet aliquid fluxerit. tūc debemꝰ flebothomare cephalicam ptis cōtrarie. ratio est quia cephalica cōtraria faciet iſta duo q̄ buſ i digemꝰ. naz euacuabit a capite. & p cōsequēs ab oculo poterit euacuaſ. similiter distraher materiā q̄ uersꝰ ocl̄ū fluit distractiōe magis ad cōtrariū. sz si materia capitis repletiua iā multa ad oculū fluxit. nec ē in motu nec fluxu uel parū ē in fluxu. tūc debemus flebothomaſ cephalicā eiusdē ptis. & h° uolebat Rasis 9° almāsoris. ubi dic. flebothomanda ē ex manu cephalica uel brachio ptis cōtrarie. niſi uetus fuerit obtalmia. quia in obtalmia atiquiori iā

materia plus fluxit q̄ fluat. & ido d̄ eadē pte debet fieri flebothomia. cuius ratio ē. q. in hac obtalmia prior itentio ē euacuatio q̄ diuersio qa materia ñ est in fluxu uel pax est ī fluxu & iō debemus apire uenā que principaliter a capite euacuet. q̄uis nō tantū sit diuersiua. & ista est cephalica eiusdē partis. & qa materia repletionalis in capite. pus est in fluxu. secūdo ē fluxa & minus ī fluxu. iō pus cōuenit flebotho[a] cephalice cōtrarie ptis. deinde cōuenit flebotho[a] cephalice de eadē pte. Vñ Mesue de cura obtalmie. flebothomia cephalice cōueniēs ē ex opposito latere pus. deide ex latere eodē. Vñ Azarauius ca. de obtalmia. Flebothomet cefalica de manu oppositā parti egritudis. si egritudo cōfirmata ē post flebothomiā. flebothomet uena cefalica alterius manus. s. de ea dē pte. parti patiēti. ¶ Notandū tn q̄ ñ expedit semper hunc ordinē seruare. aliquādo enī sola flebothoia de uena cefalica opposita suffi cit ad curā. nec expedit aliā cefalicā apire. & h° id eo. quia possibile ē. quod per illā flebotho miā sufficiēter repletio capitis euacuet & ma teria que fluebat ad contrariū trahat. & mate ria que ad oculū fluxerat resoluat natura uel arte. uel ēt ꝓpter flebothomiā intus retrahat & hoc ē possibile. & iō non oz aliaz cefalicam aperire. Vñ Mesue dicebat. deinde fiat flebo thomia ex latere eodē. si flebothomie iteratio necessaria est. Similiter ēt aliquando sola fle bothomia de uena cefalica eiusdē partis suffi cit in cura obtalmie. nec pmittit flebothomia cefalice de parte cōtraria. & hoc iō. quia iā ma teria fluxit ad oculū q̄ tum ad magnā uel ma iorē partem uel tota. Et si repletio in capite ñ est in agitatione & fluxu magno. tūc flebotho mia cefalic. de parte eadē euacuādo repletio nē illā perficit quram & non sit opus plus ce phalicā oppositā flebothōare. ¶ Sz circa istā ptē dubitat. diceret aliquis. in quo g° differt flebothomia cephalicarū a flebothoia uenarū circa caput. ut timpoz. nasi. post aures. frōtis & similiū. ¶ Dicēdū q̄d flebothoia illaz ue narū circa caput. ē adhuc particularis magis euacuatio a capite. sz flebothomia cephalicaz cū hoc q̄d est euacuatio a capite etiā ē euacua tio a ptibus circūstantibus. ut collo & ptibus superioribꝰ pectoris. ido flebothomia cefalice ē sic euacuatio ulis. respectu flebothoie uena rū frōtis & nasi & cōsimiliū. Auctores g° me dicine diuersa ispiciētes diuersaz flebothomi am ꝓceperūt. quidā de cefalica eiusdē partis quidā uero de cefalica cōtraria. quidam uero de utraq;. & omnes saluant ut uisuz. ē ¶ Ad ratiōez cū dicit. Caue ne in duas dyametros plongationē facias. Dico q̄d uerū est quando sunt dyametri complete distantes. sic a sum mo dextre ad infimū sinistre. Sz q̄do due dya metri sunt parue pōt fieri sicut est hic. s. ab o culo ad oculū. & ab oculo ad brachiū eiusdē ptis lateris eiusdē. ¶ Quarta dubitatō ē. utz in passionibus oculorū sit fienda flebothoia ex uenis que sunt inter policē & indicē. Videt q̄ ñ. ¶ Prio qa Gal. in. libello d̄ flebothomia nono tractatu. ultio ca°. nō docet flebothoma re inter pollicē & indicē uenaz. sed artariam. neq; alicubi ī libro illo expresse de h° fecit mē tionē. ¶ Itē Halya. x. trāslatione Constantini nō enumerat flebothomiā haz uenaz iter ue nas que flebothomari debēt. ¶ Itē uel flebo thomia harum uenarū fieret ad diuertendū ul ad euacuandū. non ad diuertendū. qa tam cefa lica q̄ cōis posset hoc facere. ñ ad euacuanduz solū ab oculo. quia uena lacrimalis uel frontis hoc faceret. ¶ In contrariū est cōmunis usus medicoz oculistarum. ¶ In contrariū est Alca mansali li. p°. ca. de cura doloris oculorū ex materia calida. ubi dicit. Cum dolores ueniūt ī oculis ex calidis humoribus fac minutōez ex manibus ābabꝰ ex uenis cefalicis que sunt su pra digitū. magnū. i. grossum. A Rasi uero in uenit. 9°. almāsoris q ī obtalmia est flebotho māda cefalica. ex manu uel brachio. & per ma nū quidam itelligūt uenam policis. ¶ Ad qō nē dico q̄d nullū auctorē famosum iuenio qui in cursibus materierū ad oculos precipiat ha rū uenaz flebothomiā. & hoc. qa uiderūt q̄d flebothomia istaz uenarum directe non cōue nit in his passionibus. qa sit appropriata eua cuationi a capite. rō huius est. quia uena que ē inter pollicem & indicem nō est ramus uene cefalice. imo ē ramus uene cōis cui cōiungit in curuatura brachij basilica uena. Vnde etiā posset dici ramus uene basilice. Aui. tn capi° de. anathomia uenarū. & iz° de animalibꝰ uē sentire q̄d sit ramus uene nigre. i. cōis. Et pp ignorantiā huius ex anathomia credūt rudes oculiste q̄d sicut saluatella ē ramꝰ basilice. & tamē ꝓprie nō ē eius solius ramꝰ. ita uena q̄ ē inter pollicē & indicē sit ramus cefalice q̄d ē manifeste falsuz. ut summit ex anatomia & ē de intentione Aui. li° p°. fen p[a]. ca° de anato mia uenarū. & pōt summi ab eodez fen 4[a] c° de flebotomia. & ab aliis auctoribꝰ medicine Ramus uero uene cefalice ē uena que dicit fu nis brahij q̄ nō ē i manu. sz est in silucstri pte brahij iter cubitū & raseraz. & ideo q. uellz flebothomaē ramū. cefalice flobothomaret fu nez brahij in loco illo. & nō in manu. s. nō circa loca digitorū & pectinis manus. Sed quia ue na dicta funis brahij ē ibi sup musculos. unde timet de eorū punctura in flebothomia. ideo

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 190 sur 455

forsan eius flebothomia ñ est in usu. Quãuis tñ earũ flebothomia non directe cõferat. indirecte tñ põt conferre. quia euacuãdo sanguinẽ a uena basilica cui ipsa associat mediante uena cõi. uel in coniũctione cũ uena cõi. euacuat ẽt ab epate. & sic põt esse cã minorationis sanguinis in epate & remissionis feruoris in eo quãdo debite fit. Si ergo obtalmia hẽat materiã suam ab epate poterit illaꝝ uenarũ flebothomia conferre. Similiter ẽt iste uene euacuant a uena cõi. cuius euacuatione materia a capite potest euacuari per coniũctionẽ cõis cũ cephalica. ¶ Sz tu diceres. quare gº in passionib⁹ epatis nõ flobothomam⁹ istas uenas sz flebothomam⁹ saluatellas & tamẽ saluatella & uena policis sunt rami uene cõis. ¶ Dicẽdũ qꝛ hº ẽ pp duas causas. Vna quia aliqua maior distantia ẽ saluatellarum q̃ uenarũ que sunt iter policẽ & indicẽ. & ideo ad longinqus trahit̃ sanguis ab epate p istas uenas. Secũda gº est & melior. quia iter policẽ & indicez uidet̃ qꝛ artharia sit magis manifesta. cuius signũ ẽ qa auctores ibi docẽt eaz flebothomare. ut. A. ca. de flebothomia auctoritate Gal. & ideo pp illius artharie timorẽ forsan nõ flebothomat̃ & ideo credo qꝛ flebothomia istaꝝ uenarũ conferrat i passionibus eparis. cuius signũ est. qa flebothomia artharie ibi existẽtis cõfert ẽt i doloribus illaꝝ partiũ epatis. ut summitur a Gal. i li. de flebothomia. ultimo ca. ¶ Notandũ tñ circa predicta qꝛ cũ uene in nobis ramificent̃ sicut arboꝝ radices uel sicut riui qui ortos irrigãt. ut summit̃ ab Aꝝ. 3º de partibus aialiũ est possibile qꝛ secũdũ diuersitatẽ homiñ rami istaꝝ uenaꝝ sint diuersi. Si ergo ẽẽt aliquis a cuius uena cefalica ramus ptẽderet̃ recte super manũ ad locũ inter policẽ & indicẽ. tũc flebothomia istarũ uenarũ. inter policẽ & indicẽ sibi cõferret. tamen plus apparet qꝛ ramus cefalice associat̃ uel appropiquat ramo tendẽte ad saluatellas q̃ alterius uene manus. & ꝓpter istud forte quidã oculiste. flebothomãt saluatellas in passionibus oculorum. ¶ Ex quib⁹ soluũtur cõtraria. ¶ ET OPORTET NE VISVS. Hic Aui. ponit regimẽ in obtalmia per aeris rectificationẽ. ñ quidẽ per rectificationẽ cõmunem. qa precipiat cauere a uẽris puluere & fumo. quia hoc suppositum ut notũ ex supra habitis. Sed ponit regimẽ p rectificationẽ propriã que est circa colorem. Et uult qđ ñ ispiciat res albas sed nigras aut uirides. Et qa forsan aliqs diceret qđ eodẽ mõ se haberet oculus ad hos colores. dic̃ qđ color niger plº cõfert in dispositione egritudis. sz celestis. i. uiridis plus cõfert i dispositõe sanitatis & ẽ. ¶ Dubitaꝝ an i passionibus oculoruz debeamus ispicere tenebrosa nigra uel uirida. uidet̃ qđ nõ. qa oculus possz esse debilitat⁹ ꝓpter tenebrã. unde multũ in tenebris morãtes nõ bene uidẽt postea. ut 4º de accidẽti & morbo. sz in passione a tenebra nõ dbemus ispicere tenebrã. ¶ Itẽ illud qđ fugat spũs ab oculis nõ cõuenit in passione oculorũ. qa cũ spiritꝰ tuũ ꝓsentia stat uirtutis fortitudo. qa spirit⁹ & calor sunt eius instrumẽtũ. ut Aui. pº canon zª. caº de signis complõnũ. sz tenebra fugat spiritũ. qa sibi cõtrariat̃ spiritus enim ẽ de natura lucis. ut ab. A. summit̃ pº đ uirtutib⁹ seu medicis cordialib⁹. & sexto đ naturalib⁹ 4ª particula. ¶ In cõtrariũ ẽ Aui. & Rasis 2º cõtinẽtis i plurib⁹ locis. ¶ Dicẽdũ qđ dbilitas uisus aut ẽ p uiã resolutiõis. aut p uiaz multe aggregatiõis spirituũ. Si quidẽ sit p multũ aggregatiõez & cõstrictionẽ. sicut fit in hominib⁹ diu carceratis in tenebris. tũc eis nõ debem⁹ approximare nigra tenebrosa. imo lucida. Sicut enim nigredo & tenebra fuerũt cã defectus in uisu ꝓpter multã aggregatiõem ita lux erit causa curatiua reducẽdo spiritum ad sparsionẽ & dilatationẽ. ¶ Notãdũ qđ ei q exit tenebras nõ debet subito lux approxiari & uehemẽs lux. qa ex hº p subitam mutatiõez ad cõtrariũ noceret̃ & perderet uisum sz paulatim & gradatim debet fieri. Et iđo Dionisius tyrannº carceratos suos cecabat subito de obscuro mouens ad camerã lucidã. ut põit Gal. io. de iuuamentis mẽbroꝝ noue trãslationis 4º ca. huius autẽ cã dicet̃ 4º tractatu Si uero debilitas uisus fuerit ꝓpter ẽsolutiõez spirituũ. tũc cõpetit aspect⁹ rei nigre uel uiridis. & quia in obtalmia nocumentũ spiritus uisus fit maxime per uiã resolutionis ꝓpter dolorẽ uel calorem uel propter utrũq; ideo in obtalmia cõuenit iuitus ad res nigras uel uirides & non ad albas. huius autẽ cã est. qa cura fit p contraria. debilitati ergo q̃ est per resolutionẽ resistimus aggregãdo & hº fit p nigrũ uel uiride que habẽt congregare sicut albũ hz disgregare. ut Gal. 4º. de accidẽti & morbo. Ex quibus cessat ratio prima. ¶ Ad secũdam dicendũ. pº. negãdo maiorem. quia spititus q fugat̃ ab oculis ex nigro est spiritus uisibilis nõ autẽ spiritus naturalis uel uitalis. mõ patiẽti obtamiã ẽ utile qđ spirit⁹ uisiu⁹ recedat. ab oculo uersus cerebrũ ad hº ne p sui ꝓsentiã oculus in uidẽdo laboret. & tũc remanebũt natulalis & uitalis ad digerẽdũ et expellẽdũ materiã. ¶ Et qa cõtra hãc solutiõem possz istari. nã spiritus uitalis seqt̃ i suo motu animalẽ & ecõtra. ut summit̃ ab. A. prima sen huiº. caº de somno & sube. ideo oz dare alhã solutionẽ. s. qđ plus est iuuamẽtũ qđ fit i

phibitione resolutiois p intuitu ad nigrum
q̄ sit nocumentū alicuius fuge ispiritus uisibi
lis. ¶ Dubitaf.2°.quare oculis egris plus cō
fert intuitus ad nigrū.sz sanis plus cōfert itu
itus ad uiride celestinū. ¶ Rndet Dinus qđ
cā est qa color niger debiliter mouet sz Cele
stinus fortiter.& qa i egris uirtus ē debil'.io
cōuenit ituitus ad rē debiliter mouentē.& hic
ē color niger.Sanis aūt.qa uirt' est fortis cō
uenit res que fortius mouet & hic ē color ui
ridis. ¶ Hic tn modus dicēdi subtiliter intuē
ti n est cōueniens.sed qa redargutio eius face
ret trāsire ad materias nimis extrancas io ob
mitto. ¶ Aliter ergo dicendū est.pp qđ scien
dū q̄ color niger est fortiter cōgregans ul'ad
multū congregās.Sed color uiridis est cōgre
gās minus q̄ niger.& io mediocriter dicit cō
gregare.& cā est.quia color niger est extrem'
respectu albi & lucis.sicut igitur lux & albe
do ultime disgregāt.sic nigru et tenebra ultie
cōgregant.Sed color celestinus est de colorib'
mediis pticipans đ luce.& ido remisse cōgre
gat ut summit ab Ax.3i[a] pticula.đ pblema
tib'.25.pble. ¶ Vlteri' cōsyderandū qđ hō
infirmus ex obtalia est multū disgregatus.i.
resolutus in uisu & uisibili spiritu.sz homo
san' respectu infirmi ē parū disgregat' l' paꝝ
disgregaf. ¶ Ex quib' sequit qđ egro oc'o
quia multū disgregato cōpetit remediū mul
tum aggregās.& h° ē nigrū & tenebra. Sed
oculo sano.qa nō tātū disgregatus est compe
tit res minus cōgregās.& h° ē color celestin'
.i.uiridis.& h° ē qđ Aui.dicebat.Et niger q
dē sit i dispositiōe egritudinis.& celestis i di
spositiōe sanitatis.Et ē simile sicut đ frigida
medicia que cōpetit febrīēti.sed min' frigida
res cōpetit sano.nō eni sanus indiget fort in
frigidatiōe sicut si essz frebiēs.Et hec q̄ dicta
sunt summunt mēte Gal.4°.de accidēti &
morbo ca.de causis delicie. ¶ Tertio queritꝰ
quare Aui.uidet cōtradicere sibi primo enꝫ
dicit q patiēs obtalmiā ispiciat res nigras.&
uirides.& postea dicit q niger fit i dispositio
ne egritudis.& uiridis in dispositōe sanitatis
ergo uiridis n cōuenit pacīēti obtalmiā.qa n
ē sanus. ¶ Vlteri' diceret aliqs.quare.A.di
xit in dispositōe egritudis.& n dixit in egri
tudine. ¶ Ad primā dicēdū q in obtalmia ul'
est multa resolutio spirituū ul'n fit multa.Si
q̄dē mta resolutio fiat tūc cōuenit inspicere
nigrū colorē & teneqrosum.quia ista poterūt
resistere multe resolutioni.Si aūt n fiat mul
ta resolutio tūc sufficit color uiridis.qa in ob
talmijs colericis & sanguineis multa fit reso
lutō ppter calorē materiex.& ppter fortes
dolores.In obtalmijs uero melācolicis & fleg
matičis n fit tāta resolutio.iō color niger sosū
cōuenit i obtalmijs calidis.color uero uiridis
cōuenit i frigidis.Et ideo auctores cōsideran
tes quādoq multā resolutōem i obtalia dixe
runt qđ cōuenit color niger.Cōsiderantes ue
ro quādoq qđ potest fieri pauca resolutō.&
pōt fieri multa.dixerūt qđ cōpetit color uiri
dis uel niger.Vñ Rasis.2°.continētis.pacīēti
obtalīaz elt ponēda pecia de pāno nigro super
faciez.& post in fine capituli.patiētes dolorē
oculorū debent habere i manibus pannos uiri
des & nigros. ¶ Notādū tamē qđ iudicio
meo quādo aliqs i passionib' oculorū ē ul'tū
resolut' & debilitatus in uirtute qđ usus ni
grorū.seu usus supflue nō ē utilis.qa paucū
spiritū qui remāsit cōgregat & repellit.& iō
forsan aliquādo facere eū ispicere uiridia ēēt
utile.sic uidem' i simili.qđ i homine febrien
te iā multū resoluto nō possumus uti uehemē
ter extinctiuis quibus utebamur quādo ipse
erat in uia resolutiōis. ¶ Ad aliđ quesitū di
cendū qđ color niger & uiridis nō cōueniunt
ratiōe obtalmie ut obtalia ē.cuz sit apostema
cui color cōtrariaf.sed cōueniunt sibi rōne dis
positiōis cōsequentis que ē spirituū resolutio
.& ideo dixit in dispositione egritudinis. ET
¶ OPORTET.Hic Aui.pōit regimē patiētū
obtalmiā p somnū & uigiliā & patet textus.
¶ Dubitaf in quo tēpore plus cōueniat som
nus in obtalia.an i prin° uel augmēto.l' statu
uel declinatiōe.Vē qđ in statu & declinatiōe
Simile uē đ somno i obtalia & đ febrib' ma
terialib'.Sz in febrib' materialib' magis cō
uenit i statu & đclinatiōe.ut apparz i comēto
asso.secūđ pticule.In q̄ morbo &c̄.& 4° can.
sen.2ª c° đ signis ex somno & uigilia. ¶ Itē n
uē qđ somn' i aliq̄ cōueniat.qa somn' replet
caput qa phibe resolutiōez.ut Gal.iz.tera.
¶ In contrariū est.A.Dicendū ppter qđ opz
premittere qđ tempora i obtalmia distinguā
tur dupliciter.s.ex parte accidentiū & ex pte
alterationis materie.Ex parte quidē accidētiū
qa obtalmia est i pricipio quādo dolor ichoat
& rubor & tumor & similia.sz ē in augmto
qn dolor augetur.est i statu quando dolor ul
timo stat.sed est i declinatōe quādo dolor de
clinat.Sed distinguumt tempora in obtalmia
ex parte alterationis.quia quando materia ē
cruda est principium quando est i uia digesti
onis est augmentū.sed quando est digesta.est
tunc status.& quando euacuatur hoc digestū
declinatio.Ista autem tēpora in obtalmia se
habent quasi sicut in pleuresi.naz non omnia
coincidiūt simul.imo quando obtalmia est i sta
tu q̄ad materie bonā digestionē.tē ē i declina
tōe quoad accidētia.& quando ē in augmento

quoada lterationē materie uel quoad fluxuz materie. tunc in statu quoad accidentia. s. caloris & doloris ¶ Huius autem causa summitur p° ex natura generali egritudinis. secūdo summitur ex natura loci pacientis Primo quidem ex natura generali egritudinis que ē apostema naz morbi de materia apostemosa non habent tempora distincta ex alteratione materie simul cum temporibus distinctis ex parte accidentium. apostemata enī habent praua accidentia qn̄ materia est in fluxu ad membruz & in uia sanitationis. facta autem sanie accidentia remittunt iuxta Hyppo. Secunda particula. Circa generationem sanies dolores & se. &c. ergo declinatio quoad accidentia concurrit cum statu quoad alterationem materie Sic ēt erit in obtalmia cū obtalmia sit apostēa ¶ Secundo hoc declarat ex parte nature loci. oculus enī quātū ad cōiunctiuaz in qua sit obtalmia est mēbrū panniculare. Vñ materia ibi contenta resudare pōt. & iō apostemata oculi assimilatur in hoc apostematibus interioruz mēbroꝝ. ut in comento affo. Parcsismos & cō sistentias. quēadmodū enim ab apostematōe eparis & costarū potest materia resudare. ita & ab apostemate coniūctiue oculi qđ apostema dicit obtalmia. tūc ergo i obtalmia erūt accidētia fortia qn̄ materia multū extendit panniculū & minus de ea expellitur uel resudare pōt. Sed tūc accidētia erunt remissa qn̄ materia magis expellit. Sed qn̄ materia faciens obtalmiā est digesta tūc magis est parata expulsioni & resudat magis per pores oculi. ergo tunc accidētia remissa erūt. cōcurrit g° status q̄tuz ad alterationē materie cū declinatōe q̄tū ad accidētia eodē mō sicut de pleuresi dicim° & intelligo hic p digestionē nō solū quando materia saniat. sz ēt quando disponitur bona dispositione q̄ sensibiliter uel insensibiliter resolui. quia istis modis potest obtalia terminari ad bonū sicut pleuresis. Quare autē ī febribus cōtinuis talis tempoꝝ distinctio n̄ fit n̄ ē presentis cōsyderatōis ¶ Istis habitis dico qđ i obtalmia somnus cōfert propter quinq; iuuamēta que fac. Primo. quia in somno sedatur mot° oculi z^m locū unde nō sic trahit materia & nō sic delet. mouere enī oculū sub palpebra causat dolorē ꝓpter occursuz ocli ad palpebrā. Secūdo qa prohibet usuz proprie operatiōis. s. uisionis i qua oculus infirm° fatigat. & sic nocet ¶ Terrio quia somnus quetat materias sicut uigilia mouz. unde somn° quieti uehemēter similis existit. ut. A. fen. 2ª primi libri. licet p accidens quādoq; sit causa comotiōis humorū ut ꝓpter reuocatiōem caloris sup aliquos hūores itrisecos malignos quos agitat calor reuocat° ut summit i com° affoꝝ secūde pricle. & in co° affoꝝ. 4. pricle In febrib° ex somnis. Q° & si somnus mouet hūores mouet uersus itus n̄ ad extra. sicut ē motus materieruz ad oculū. Quito qa sedat dolorē quia somnus est de causis sedatiuis doloruū. ut p° can fen. 2ª & 4ª. specialiter tamez i materia colerica & melancolica facit iuuamētū Sexto quia somnus cuz humectet resistit i hoc acuitati colore & sicitati melencolie ¶ Ex quibus soluitur rō. 2ª. cum dicitur. somnus nocet. quia. replet caput ¶ Dicenduz quod est maius iuuamentū quod facit ex predictis rebus quā sit nocumētuz prohibitionis resolutionis difficile enim est inuenire quod multū prosit. noceat autē nihil. ut Galienus xi° the. xi° ca ¶ Dico secundo cū querit in quo tempore magis cōferat somnus. uel q̄ itelligis ꝺ tēporibus distinctis q̄tū ad accidēcia uł q̄tū ad materie alteraōez. Si quidē consideras tēpora obtalmie quantū ad accidētia. hoc nō est nisi quia ꝓuocatio somni fit ad accidentiū sedatiōez & maxime accidēris q̄ est dolor. & tē dico q̄ somnus ratiōe doloris plus cōuenit in statu q̄ad accidentia. & plus cōuenit quādo dolor ē maior. rō est quia tunc plus est utilis somnus qn̄ plus q̄ritur accidēris. s. doloris remotio. sed h° est in statu. s. qn̄ dolor est uehemētior. maior est nota. qa de utilitatibus somni est sedare dolorē. ut dictuz est. Si aūt tēpa obtalmie cōsiderentur ut distinguūtur ex parte alteratiōis materie. tūc dico q̄ somnus plus cōuenit in principio & augmento. uigilia autē plus cōuenit in statu & declinatione. rō ē. qa somnus ꝓprie ad digestionez facit. uigilia autē ad euaporatōem. ut. iz. tera. Illo ergo tempore somnus est utilior in obtalmia quo digestiōe materie magis egemus. & illo tempore uigilia est utilior q̄ magis egemus resolutōe Sz in pricipio & augmēto magis egem° digestiōe materie. cū materia sit cruda in pricipio & in augento nō sit prefecte digesta. In statu uero egem° resolutiōe & euacuatiōe materie ad extra cū sit iā digesta i statu. et p̄ sequēs i declinatiōe. g° somnus in pricipio obtalmie & augumēto pl° cōfert. et p cōsequēs uigilia nocet. Sz i statu. ecōtra erit & in declinatione Vnde. A. 3° can. fen. 13. tractatu 2°. ca. de cura nauseatiue sacietatis Somn° nocet ubi egēt superfluitates expulsiōe. & uigilie nocēt ubi egent materia digestiōe ¶ Notādū tamē qđ ꝓ accidēs in principio & augmēto obtalie posset somnus nocere. & h° cū i corpore essz superflua repletio quā a ēsolutiōe phiberz. aut essent multi hūores mali nō apti digeri quos iciterz similiter uigilia in statu i declinatiōe. posz n

cere.qa corp⁹ essz nimis debile & nimis reso luble.unde ppter uigiliā uirtus pⁱ⁹ noceret q̄ si dormiret.noceret.s.in expultione materie Ista aūt sunt iudicia particularia & estimati ua. ¶ Ex quibus appz q obtalmia in q̄ plus conferret somnus est colerica.& hº iō.qa illa obtalmia d se ē uigilatiua propter coleram.est etiā acutissimi doloris.& ē de humore sicco. somnus autē omnibus illis pdest.sz i flegma tica lz conferrat inquādū a digestiōez iuuat inquāturz tamē retinet uapores flegmaticos q̄ sunt grossi & multi non si confert.nec etiā ē tā ta ei⁹ necessitas propter dolorē.cum nō sit sic acutus dolor.In melācolia autē fere sicut in flegmatica dicēdū est.sanguinea tautē medio modo.si atente consideres. ¶ Ex quibus sol uitur ratio in contrariū.tu dicis.simile uideē de obtalmia & febribus materialibus. ¶ Di cēdū quod nō est simile quia.ille febres fiunt de materia in toto corpore que i pricipio mo tus suffocat.calidū unde somnus nō conuenit sed obtalmia fit de materia in particula una determinata. ¶ Sed tu dices sicut se hbet uir tus totius ad materiam toti⁹ sic uirtus partis ad materiā partis.ergo sicut uirtus in toto le ditur.a somno stante materia in toto.ita uirt⁹ oculi ledetur a materia oculi tempore somni facti.in principio ¶ Dicendū quod similitu do non tenet.naz quando in principio febris calor in toto suffocatur a.materia non est aliq̄ membrū a quo possit subsidium recipere.Sed q̄uis i pricipio somni calor oculi quodāmodo sub materia cōculceē tñ quia uigorat ex hoc i corde & i cerebro.suscipit tñ oculus iuuamē tū. ¶ Aliter ēt posset solui ratio distinguēdo i obtalmia tēpora particularia & uniuersalia sicut fit i febribus.sz esset nimis longuz ¶ EX PEDIT NE PILI. Superius Aui.posuit ca nones in regimine obtalmie quātū ad sex res ñ naturales. ¶ Hic ponit canones i regimine eius q̄tū ad quasdā speciales res que possunt rebus ñ naturalibus annecti.& primo ponit ca nonē unū circa pilorum remotionē.uel dimissi onē.2º potit cano.circa balneū & usum uini. 3º ponit can.circa situationē capitis.2ª ibi.& cū corpus.ibi 3ª.& ex eis.q̄ndē. ¶ Cōsiderā dū autē q̄ duo primi can.possunt reduci ad rē nō naturalē que est euacuatio.nam ad hoc di rigunt.ut Aui.innuit.Sed tertius canō redu cit ad regimē in quiete.qa est de more q̄q̄s habens obtalmiā debet cum capite quiescere. ¶ Et aliter posset dici.dic̄ pmo q̄ pili habē tiū obtalmiā ñ debēt permitti prolōgari.qa sunt nocui obtalmie &c̄. ¶ Circa q̄ ptē ē no tādū qđ p pilos possum⁹ itelligere pilos pal pebre.& possum⁹ intelligere pilos capitis.i. capillos. ¶ Quātū ad pmā expositiōez. dubi tat.quid Aui uult dicere nisi fuerint pili solu ti i radice. ¶ Dicēdū ē adhoc dupliciter. Pri mo sic.ppter qđ ē suēdū qđ pili palpebraz longi uidētur remoueri debeē i obtalmia qa de eis ē timor ne inuersenē ex quo fit aliqua pūctio in oculo.Sunt autē apti ad iuersatiōez uersus oculū quādo sunt magni. Simiter lip pitudines & res q̄ oculo apponūtur habētes uiscositatem illos inuiscant & reflectunt uer sus oculū.bene gº pcipit Aui.q̄ pilli palpebra rū nō pmittant stare longi.sed remoueantur Tamē duob⁹ modis potest ēmoueri Vno mō ex toto euellēdo eos cū teneaculis capiēt⁹ pi los.Alio mō possent pili palpebraz reuoueri nō ex toto.sz radi.i.incidita qđ radix pili re maneat in palbebra.Remotio pilorz palpebre p totalē euulsionez nō est cōueniens propter duo.Primo qui euulsio totalis causat dolorē & cōmotionē.in oculo.ūde ē causa attratiōis materie ad eū Secūdo qa materia q̄ cōsueuerat conuerti in pilum que est materia superflua ñ hz i qđ conuertat.& ido retenta pōt nocere ocl'o ¶ Sed tu dices ista materia exire poterit per porū unde fuit euulsus. ¶ Dicēdū quod iam.ille porus est opilatus & constrictus uel conclusus propter materiā q̄ exuberat i ptib⁹ oculorū.sed remotio eorū per incisionē diuisa parte illoruz cofert .primo quia prohibet ne oculū tangat.2º quia reliqua pars que rema net attrahit ad se superfluitates que in pilū conuertuntur.& tunc si iterū cresit tunc iterū incide.Et hec uidetur sententia Auic.quz dicit Expedit ne pili permitant plongari qm̄ ual de sunt nocui obtalmie.s.quz inuersant & pū gunt nisi qn̄ fuerint pili soluti.i.rasi uel incisi.i radice.i.iuxta radicem.quia radix dēt dimitti Illud eni.i.talis pilorū remotō dimittēdo eo rum radices cōfert inquātū exiccāt &c̄. ¶ Se cundo possemus istam litteraz exponere.ut q̄ dam alii dicunt. ¶ Propter qđ notandum qđ pili palpebrārum sunt duorum mōrum qui daz sunt qui generantur a princº generatiōis ppter f nem.& isti sunt utiles in obtalmia & rō est.quia diminuunt de materia oculorū cō uertendo in suum nutrimentū.& maxime.qa diminuunt materias fumosas que sunt mate rie pilorum.sunt eni pili in nobis ad hº utiles quēadmoduz etiā lupilli i terris q̄ fugunt ni trositatē terrarū.ut ponit Aue.2º colliget. caº de iuuamēto pilorū.ubi dic̄.mihi uidetur qđ nature adducūt istū uaporē ut sit materia pili.ad hº ut pilus trahat illā mallā materiam ex corpore ad mūdificandum ip̄m suz p hº.sicut tu uidz qđ faciūt artificialiter laboratoēs ter re.qui q̄do uolūt qđ ipsa fructificet seminant

ſemina q̄ habent attrahere partē terreſtrem adhuſtaz. ¶ Alij ſunt pili q̄ in pceſſu generā tur in palpebris q̄ ſunt ſuperflui. & iſti oblōga ti reflectunt̄ i oculū. & ideo debēt abiici. & hō ē q̄d Aui. uult dicere niſi ſint pili ſoluti i radice. & niſi ſint pili palpebrarū qui generant̄ a principio natiuitatis. ¶ Hec expoſitio. 2ª q̄ fuit Dini mihi ñ placet q̄a ñ uadit ad textū & q̄a pili palpebrarū quicūq; ſint ſi elongātur & flectātur i oculū debēt remoueri. ¶ Quātuz ad aliā expoſitionē facta de pilis. ſ. q̄ Aui. intelligat per pilos capillos. Dubitatur utrū capili habētis obtalmiā debent remoueri. Videtur q̄d ſic auctoritate Raſis 2º cōtinētis d̄ cura obtalmie. ubi dicit Abraſio capitis ualz obtalmie. & infra radātur capilli. & ſubdit auctoritate Gal. Abraſio capitis i obtalmia ē neceſſaria. ¶ Probat̄ rōne. q̄a ſi in obtalmia oz capiti medicias apponet̄. gº oz capitis capillos remouere. Aliter enī medicine nō bene iprimerent. ſz oz quādoq; ad caput medicinas apone re. ut notū ē. ergo &c. ¶ In cōtrariū ſunt auctores plurimi. q̄ nō expicāt hº fieri d̄bet̄. Et ꝓbat̄ rōne. q̄a q̄d eſt cauſa retētiōis uaporuz in capite nocet i obtalia. ſz remouere capillos ē huiuſmodi. maior ē nota. q̄a uapores rerēti augent magis obtalmiaz. Sz minor eſt nota. nam una ē utilitas pillorū capitis que eſt cale facere & ſic defendere ab ipreſſiōibꝫ aeris. ut cōiter ponit̄. gº illoruz remotio erit cauſa denſatiōis cutis. ¶ Ad hāc dubitatiōez poſſumꝫ dare duas ſolutiones Prima erit clara ſilicet q̄d i obtalmia uel expedit ad partes capitis ponere aliquas medicinas. & ſic expedit remouere capillos. & cauſa eſt. q̄a ſup capillos poſite non imprimēt. Vel nō expedit aliquā medicinā extra aplicare capiti. & tunc melius ē q̄ nō remoueātur. & rō ē. iḡtū ē poſſibile ut capitis conſeruet̄ ſanitas nō faciendo in eo mutationē ab eo q̄d conſueuit. & ideo. ſi aliqs cōſueuit ire tonſus capilis. & modo ſint ſibi additi & incidat in obtalmiā cōueniēs ē ſtatim eos tōdere & reducere caput ſuū ad ſuā conſuetudinē naturalē. Debēt enī medici iuxta poſſibilitatē non corrūpēdo curā obſeruare naturales conſuetudines. Letantur enīz nature in cōſuetudinibus ut dixit Hyppo. ſecūdū q̄d ponit Gal. 8. tera. i fine. ¶ Alia eſt ſolutio multū mirāda quā ponit Raſis 2º cōtinētis d̄ cura obtalmie. ubi dicit q̄d capilli capitis ſ̄ ſunt plani & iſti ñ debēt remoueri. uel ñ ſunt pleni & iſti debēt remoueri. & uolēdo exponere dictum. Raſis. credo q̄d per capillos planos intelligit eos qui creſcūt. & in quibus homo curam habet pectinādo & lauādo caput. & iſti ñ debent remoueri. quia p eoꝝ preſentiā faciunt utilitatē. primo quia fumoſitates capitis ad ſe trahūt. 2ª q̄a per eoꝝ preſentiā tenēt cutim capitis bene trāſpirabilē. & ex hoc cōtingit q̄d humiditates capitis cōſummunt̄ ul'minuūtur & extra euaporāt. ſed p capillos ñ planos itelligit eos qui ſunt ad iuicē intricati & quaſi facti ut uelera lane & qui ñ creſcūt niſi ualde paꝝ & de quibus ñ habet̄ cura. Vnde multa īmūdicies tenet̄ in capite. & iſtos capillos eſt melius remouere. quia p eoꝝ preſentiā caput magis replet̄. Et hº ē q̄d Raſis dicebat auctoritate Aꝝ. uidet̄. q̄d abraſio capitis ualz obtalmie. & multitudo capilloꝝ nocet. niſi capilli ſint plani. quia ſi ſūt plani pſunt. quia d̄ ſicāt & trahūt humiditatem capitis ad ſe. & qui ñ ſunt plani replent caput nec permittūt deſiccare illud. Et hº uidet̄ uelle dicere A hic recipiens illud a Raſi. Expedit ne pili. i. capilli permittant̄ ꝓlongari. i. creſcere. licz paruz creſcant. i longo tēpore remanere i capite. q̄m ualēt ſunt nociui. niſi fuerit pilli ſoluti i radice. i. niſi fuerit pili plani. & cōſueti pectinari. q̄do enī pili ſunt plani. i. homo de eis curat. radices pillorū. i. ptes uerſus cuti ſunt omēs abſolute & bene ſepare. ita ut cū digito poſſes ad quācūq; radicē capilli puenire. q̄d nō cōtingit in hominibꝫ q̄ non habent eos planos. imo habent eos ſuolutos. & adinuicē iſertos ¶ Ad inducta in cōtrariū dicēdū q̄d reliqui auctores nō ſic numerarim omnes canones poſuerūt ſicut Aui. fecit. & Raſis in continente. ¶ Ad rationēz dicēdū q̄d quādoq; plus eligimus q̄d aliq̄ uapores teneant̄ q̄. uelimꝫ dimittere appoſitionē medicinaꝝ ad caput. Vnd̄ oz capillos abiici ¶ Vel aliter q̄d illd uerificat̄ in habētibus capillos planos. & tamē i iſtis ſi neceſſitas poſitiōis medicinaꝝ ad caput urget eleuabimꝫ capillos. ¶ Secūdo dubitat̄. utꝝ ſi medicꝰ deliberauit ēmouere capillos d̄beat eos radere uel tondēꝫ forpicibꝫ. ¶ Videt̄ q̄d debeāt radi. q̄a omnes auctores. & Raſis i 2º continētis. dicunt q̄d fiat raſio ¶ In cōtrariuz Auic. enim uult q̄ abraſio cuz nouacula cutiz. dēpſſat. ut aparet. 4º can. ſen pª. caº de ſermone rigoris. oripilatōis &c̄. & ſen. 2ª caº de regimine cōualeſcentiū. ¶ Dicēdū quod poſt capilloruz eleuationem uel nullaz uis capiti innouationē iponere. ſed ſolum remoues eos. q̄a ñ ſunt plani. ut dixit. Raſis. & tūc eſt melius quod tondas & nō radas. cauſa eſt. q̄a capilli illius nō poſſent molificari. cū aqua. q̄a ſuponitur quod capiti eius nihil debeat applicari. & ideo raſio fienda eēt ſine aliqua molificatiōe capillorum. iſta autē raſio eſt aſpera & quedam fricatio. talis autē inſpiſſat cutim. ut Gal. 3º de regimine ſanitatis. & Auer. col

liget 6°. Si autem capillos leuas ut medicamina aliqua ponas. tunc siue radas siue tōdas ñ nō est multum cōsyderādum. nā uel sequeris i cura & ponis capiti medicamina resolutiua. & tūc si radisti remouet illa oppillatio quā induxit abrasio. Similiter ēt de rebus ipis q̄s debes apponere potes facere decoctionē & cū illa molificare capillos & postea radere. Si ēt debeas subseq cū medicis p̄cussiuis sup caput ñ est magna uis si capillos radas. quia ēt decoctionē potes facere repcussiuā & cū illa molificare capillos uerbi gr̄a. decoctio rosaruz ℔ aq̄ rosata. & iō auctores medicie dbētes p̄ capilloꝝ remotōez capiti apponere resolutiua ñ dubitauerunt rasionē facere. & iō Aui. eam concessit. 3°. li. fen. p̄a. ca. de soda i febribus. Gal. ēt. 13. terapētice. ultimo ca. ñ curauit siue radat siue tōdatur caput cui debebat approximare repcussiua. in summa tñ ut appz securi ē tōdere q̄ radere. ¶ Ex quibus appz solutio ad cōtraria. ¶ Tertio quereret aliquis. utruz paciēti obtalmiā posset cōcedi capitis pectinatio. ¶ Et dicēdū q uel est i principio cursus materie ad caput & oculos. & tūc ñ dz cōcedi rō est qa fricatio cuz pectine mouet materias ad caput. uel ē in declinatiōe & corpus est mū dificatū & paucoꝝ humorū & cōpetit & maxime iuiuno stomacho. & cā est quia rarificat cutim & purgat inde immūdicias. & sic resi duū materieꝝ absoluit a capite & uapores ab oculis diuertit. Est g° pectinatio q̄daz fricatio pticularis. & sic quedaz pticularis euacuatio a partibus capitis. Et ꝓpter hoc Mesue auctoritate Aꝝ p̄cepit eā fieri ad cōseruatiōez sanitatis oculi. ¶ Quarto diceret aliq̄s. Aui. dic qd pili exiccāt huiditates attrahēdo ad nutrimentū eorum. cōtra. quia pili nō nutriuntur cū non sint animati. sicut nec ungues. ut ponit Gal. in tegni. Item humiditas nō est materia pili. sz uapor fumosꝰ. ut pōit Aui. p° can. fen p̄a. illo ca°. Dico qd deus. & Gal. zᵒ de cōplōi bꝰ. ¶ Ad p̄mū dicēdū qd nutrimēt ū summitur hic ipproprie. qa pilus augeē p uiam appositiōis. nō per uiā uere nutricationis. ut cōiter dicit licz satis sit dubiuz. ¶ Ad secūdum dicēdū qd humiditatē. Aui. accipit large p̄ superfluitate. etiā uapor fumosus pōt dici humiditas. nā oz qd tm̄ habeat d̄ humido q̄ ptes sue cōtinuent. aliter enim nō posset fieri pilus qd est corpus continuum. ¶ ET CVM CORPVS. Hic Auicena ponit can. circa balneum & usuz uini. ¶ Ad cuius itelectū. dubitatur de eo qd Auic. dicit. s. qd balneū cōfert cū corpꝰ est mūdū. ¶ Sed contra qa Gal. balneauit patientē dolorē oculorū eo tempore q̄ euaporatio nō confert oculis. ut appz i comento affoꝝ sexte particule Dolores oculoꝝ. Sz illo tempe corpus est plenū. qa unū de signis repletionis ē quādo euaporatio non confert. ut summit hic ab Auic. & a Gal ibidē. & in co° secundi regimen. ¶ Ad euidentiā istius syderanduz p° q̄ p balneū debemus intelligere balneū aq̄ simplicis calefacte debite. cū cui balneū absolute pferrur. d̄ isto intelligitur & proprie in febre. ut Gal. xi tera. 9° ca. ¶ Per unū aut intelligim⁹ unū albū subtile oderiferū mediū cōsistentia ut nō sit nouum neq̄ nimis ātiquū debet enim inteligi in melieri ēe. cū aliquid absolute profertur. ut docemur a gal. 3° alimentoruz. melius autē unū est illud qd est iā dictū. & ideo Aui. infra i ca° de obtalmia frigida dicit ad ministratio uini albi puri. ¶ Hoc premisso consyderāduz quod. A quattuor conditiones rangit que requirūtur in obtalmia ad hoc ut balneū & uinuz possint concedi. Prima est q̄ corpus sit mundū. corpꝰ pōt duobꝰ modis mundū esse. Vno modo secundū totū. Alio mō secūdū caput. Dico q̄ balneū ñ dz fieri repletione existēte i toto. sed debuit p̄cessisse flebothomia. uel farmacia. uel utrunq̄. uel alia ꝓportionalis euacuatio. Vñ Mesue ca. de dolore oculoꝝ. balneationis ipressio oibus doloribus oculoꝝ cōfert post euacuationē. Rō huiꝰ est ut summit ibidē. quia hoc balneum agitat materias que postea magis fluūt ad particulā pacientē & adiuuat balneū ad talē cursuz. qa uias dilatat. Vnde gal. xi. tera. ultimo ca. Assuescuit quidē balneum ifluere supfluitates in debilibus particulis. in balneis uero magis utiq̄ hūidis effusis & uijs ꝓparatis &c̄. ¶ Eodem ēt modo uinū quādo datur in huiusmodi doloribus. oz qd corpus sit mūdū secūdū totū. quia aliter uinū sui caliditate materias mouet. & facē eas currere. Vnde Rasis z° cōtinētis dic. balneū et uinū sunt maioris ꝑculi. si corpus nō ē euacuatum. Si autē repletio sit in solo capite. Dico q̄ balneū & uinū possunt cōpetere. qa materias illas ꝓparant euacuationi & ℞ soluūt. oportet tamē alias cōditiōes dicendas attendere. ¶ Secunda cōditio quā Auic. tāgit ē qd humor faciēs obtalmiā sit effusus in uenis. s. oculi. nā si hūor esset i effūdi q̄uis in toto nō esset replet. o. sz caput esset repletū nō sic tutū esset dare uinū uel facere balneuz qa ista i prio occursu agitāt et mouēt materias q̄ cū de se sint in cursu possent eas magis intirare ad cursuz. possz tamē cōtigere qd ita te hac dispositiōe ipetꝰ balnei & uini pdssent qa materiā q̄uis sit in fluxu resoluent. & i hoc cadit est imatiuū iudiciū. et iō Mesue capi° d doloribꝰ oculi in datiōe uini uꝰt qd suspicio agitatiōis sit sublata. que suspitio tollit ꝑ

ratas euacuationes q̄ precesserūt. ¶ Tertia cō
ditio ē qđ humor sit ex genere sanguis gross
¶ Vbi ē cōsiderandū qđ sanguis ē grossus p̄
pp flegma uel ꝓpter melancoliā. Si quidē est
grossus per melancoliam tunc cōfert balneum
quia aridit atē & grossiciē melancolici humo
ris tēperat & subtiliat. Vnde Mesue ꝑallega
to ca. balneatio confert hūorib⁹ melancolicis.
Si autē sanguis sit grossus. per flegma. tunc
magis cōpetit uinū. quia contrariatur illi ma
terie & ut digestitiōez cōplet & resoluit. Vnđ
Mesue ibidē. uini potio cōfert flegmaticis do
loribus. ¶ Tamē notandū q̄ uini potio cōfert
in materiebus sicis grossis. melancolicis. qa
subtiliat eas & resoluit. Vnde Rasis. zº conti
nentis. pot⁹ uini iuuat obtalmiā siccā ueterē.
cuius signa sunt qa oculi sunt machri sicci ru
bei. Similiter balneū conferere potest in mate
riebus flegmaticis resoluēdo eas. Vnde Auic.
infra. in obtalmia frigida cōfert administratio
balnei & uini. ¶ Vlterius circa hoc notandū q̄
balneū solū maxime cōfert i materiebus cole
ricis acutis que sua acuitate sunt cā uehemen
tis doloris in obtal⁴. Vnde Oribasius sup illo
affo. Dolores oculorū dicit. colericus humor fa
cit feruorē. quia incēdit. ipsum uero dolorē p
lauacrū tempabis. hic tamē sermo cōplebitur
infra ca. de obtalmia calida. ¶ Quarta cōditio
est qđ sit finis obtalmie. per finē aūt obtalmie
accipimus duas cōditiones. unā. qđ materia
sit digesta. aliam qđ materia sit pauca. & iste
due cōditiones oēs alias cōditiones modificāt
nā si materia i oculo & ptibus capitis est pau
ca & est digesta ñ est dubiū qđ uinū & balne
um conferūt. nā si in solo capite esset repletio.
& materia idigesta cruda calida uel frigida ñ
sic rite possumus uti balneo & uino. timēdo il
li⁹ materiei agitationē et dilatatiōez. Vñ ly ma
teria sit calida si sit idigesta aliquā suspitionē
de balneādo indicat ne ipsa agitet & ñ educa
tur. & similiter suspicandū de uini datione in
ea. & fortius suspicandū ꝓpter uini calorem.
Vñ Auic. infra. in obtamia calida balneū ꝓcipie
bat post cerebri mūdificationē & ēt uinuz da
ri. Similiter ēt materia in capite habūdās. &
si sit idigesta ñ indicat secure balneum aut ui
nū ꝓpter timorē agitationis. Vñ Auic. supra
fen. p⁸ ca. de canonibus uniuersalibus curatio
nis egritudinū capitis dicebat. Et omnis qui
cōquerit de frigida egritudine capitis nocet
a uino. & mora in balneo. ¶ Cōsyderans. A.
qđ ista cōditio erat pricipalis & omnes alias
modificās dixit. Et ꝓprie i fine obtalie. ¶ Stā
tibus igit omnibus cōditionibus dictis balne
um & uinum cōferunt. balneū quidē subtili
ando materiam. & uinū ad repellendum. i. ex
pellēdum & euacuandū. quia ad duas euacua
tiones cōfert uinum. s. insensibilem resoluēdo
& ad euacuationem sensibilē pp lippitudinē
ad quā ꝑparat disponēdo materiā & extra i
pelendo. ¶ Ex quibus appz qđ Auic. tetigit or
dinē in usu balnei & uini. qa prius debet bal
neari. postea dari uinū. Balneū enī ē sicut pre
parans euacuatioi fiende p uinū. & ideo dixit
balneatiōis ipressio i subtiliādo. & pot⁹ uini
ad repellēduz. i. expellēduz materiam. Vnde
Constantinus de oculis libro. xi°. i fine. non
nunq̄ dolor oculorū fit propter sanguinē coa
gulatū in oculorū uenis conclusum & ē. que
passio curatur mera potione. i potu uini. bal
neo tamez ꝓcedēte aliquādo tamā uno eoruz
solo utimur quia sufficit ad curā & notuz ē
Sed propter solutionē contradicionis que ui
dē inter Gal⁹. & Auic. est cōsideradū qđ usus
balnei & uini in obtalmia ē triplex. Vn⁹ sine
oi falax & prohibetur. Alter sine oi certus & sine
oi falacia. Alius est qui cū aliquali suspitione
eē potest. ¶ Primus quidē ē us⁹ balnei & ui
ni cuz repletione totius corporis & cū agitati
one & cruditate materie. tunc enīz balneuz &
uinū omnino nocent. quia materias agitant &
fluere faciunt. sicut etiā euacuationes particu
lares q̄do permittuntur euacuationbus uni
uersalibus. ut summitur a Mesue ca° de do
loribus oculorū. ¶ Alter uero usus est q̄do
materia est pauca in oculis & circa partes ca
pitis & est digesta. tunc enīz uinū & balneuz
omnino conferunt secundū diuersitatez mate
rierū dictaruz. & cā est quia materias resol
uunt & expellunt. Tertius uero us⁹ uini & bal
nei est quādo corpus est mundū. caput uero
adhuc sufficiēter repletū. tunc enīz uinū & bal
neū possunt conferere. Balneuz quidē in om
ni materia. uinū uero in materia grossa. ut po
test a Mesue summi. & ab Auic hic. tamē nō
omnino certi sum⁹ de iuuamento. ¶ Si enim
uinū & balneū peruenirēt in agitando materi
az que ē in capite quāuis totū corpus reli
quuz sit mundū posset eam fluere facere uer
sus partes oculoꝝ. expedit igitur ut quātita
tem materie que est in capite cōsideremus qa
potest esse multa & nimis exuberās. qa si ni
mis multa sit dubitandū est in dādo uinū & i
balneando. ¶ Cōsidera ēt qualitatem eius si
sit acuta. unde plus cōfert balneū. an sit gros
sa ubi uinū & ēt balneū confert. ¶ Consyde
randū etiā si multū est a digestiōe longinqua
unde ē dubium uti istis. an sit digestioni pro
pinquor. unde securius uti possum⁹. Hec aūt
omnia remanēt in salubri extimatiua medici
& h° uolebat dicere Mesue ꝑallegato ca° cū
dicebat. Hic autez sermo est sermo quem non

omnes comprehẽdũt. niſi q̃ ſe exercẽt z^m prũ dẽtiã & uia iduſtrie. ¶ Ex quibus appz ſolutio ad auctoritatẽ Gal. nam corpus illius cui Gal. fecit balneũ nõ erat plenũ i toto. ſz circa partes capitis habebat multitudinẽ. Vñ ibidẽ dicit humoribus acutis nocẽtibus oculis multis corpore ñ pleno. gal^r. ergo exercitat^r & optime eſtimatõis uidit q̃ lz i capite eſſet pleni tudo que p ſpõgiam appoſitã incitabat. preuidit tamẽ balneũ poſſe illã materiã rectificare & euaporare. ¶ Secũdo dubitatur. utrũz iſtud uinũ debeat eſſe purũ. ¶ Videt^r q̃ ñ. qa gal^r. i comẽto preallegato. dedit uinũ parum mixtũ. ſ. aqua. ¶ Item uinũ debet eſſe tale q̃ citius penetret ad materiã. ſed mixtũ cũ aqua ẽ huiuſmodi. qa aqua dat ſibi penetrationẽ ut ſummit^r. p^o. can. fen. 3^a. ca. de regimine uini & aque. & ab Ag^r. pble. 3^a. pble. 3°. ¶ In cõtrariũ. A. hic. ¶ Irẽ omnis obtalmia uel ẽ calida uel eſt frigida. ſed tam i calida q̃ i frigida cõpetit uinũ purũ. ut apparet in ſequẽtibus capitulis. quare &c̃. ¶ Ad hoc duplex põt dari ſolutio. Vna q̃ uinũ põt dici pu^r dupl^r uno^o qđ nullã hẽat aque mixtionẽ. Alio mõ qđ patum habeat. ut ſummit^r a galieno in comento ſecundi pneſticorũ. 35° comẽto. modo quando Auic. dicit uini puri. intelligit. i. mixti cuz aq̃ pauca & hoc ẽ qđ etiã uult loco preallegato Gal^r cuz dicit precepi ut biberet uinuz paruz mixtuz ¶ Alia ſolutio dari poteſt. propter q notandũ quod de dando uinũ i obtalmia idicat uel materia uel accidens ul^r particularis mẽbrũ diſpoſitio. Si indicatio ſummatur ex materia. tunc uel materia eſt groſſa ſica. & tunc cõpetit uinuz cũ aq̃ quia magis humectat & maxime ſi materia ſit aliq̃liter calida đbz aq̃ imponi. quia tũc poteſt etiã aliqualiter infrigidare. ut ſummitur ab. A. 4° ca. fen p^a. ca. đ cura tertiane. Vel materia eſt humida. ſicut ẽ materia flegmatica. & tunc cõpetit uinuz. magis purũ. quia magis calefacit & exicat quã ſi aqua miſceatur. Et ſimiliter ſi uis materiã plus reſoluere oz qđ ſit uinũ purũ. Si autẽ nõ intẽdis ſic ad reſolutionez. ſed ad temperãdã arriditatem debet eſſe aqua mixta. Si autem indicatio ſummatur ab accidente. uer. gratia. a uigilijs ſuperfluis. debet dari uinũ limphatuz quia plus prouocat ſomnum humectãdo & iõ gal^r. dedit uinũ mixtuz aqua pp duas cãs ꝓdictas. primo qa obtalmia illius erat de materia groſſa ſicca. ſecũdo qa uoluit ſomnũ iducere. unde ſubdit. grauis ſomnus ſibi ſupuenit Si aũt medicus cõſideret i datione uini diſpoſitões pticulares mẽbri uer. g. In ſtomacho debilitatẽ i digerẽdo. tũc dz dari uinũ purũ. qa magis digeſtionẽ debilẽ iuuabit. ut ſummit^r a gal. i comẽto. 2° regiminis acu. 2^g. comẽto. &. 34. Et m^lta alia accidẽtia & diſpoſitões particulares mẽbro^r. & cõſuetudo. & etas & regio & ſimilia. poſſent cõſiderari in obtalia. ex quibus ſummeret^r indicatio đ datõe uini puri uel aqua mixti. ¶ Ad rõem primã dicendũ q̃ licet uinũ cũ pauca aqua ſit uelocis penetrationis. tñ quãdoq̃ querimus plus qđ cõferat per uirtutẽ materie reſolutionis q̃is non ſic cito penetret. ¶ Ad ſecundam rationẽ que eſt i cõtrariũ. dicendũ qđ quãdo Auic. cõcedit uinum purum i obtalmia calida & frigida facit hoc i tendendo plus ad reſolutionẽ illarũ materie^r. ¶ Tertio dubitatur. quare Auic. ſingulariter repetijt de balneo. ſermonẽ. dicens. Et balneũ quidẽ poſt &c̃. Dicẽdũ qđ balneuz quodam mõ ẽ uniuerſali^r ad omnem materiaz q̃ uinũ Vinuz eni licz cõferat etiam in omni materia. nõ tamẽ confert ſic in materia calida acuta ſicẽ cõfert balneũ. nã in materia calida ſubtili uinũ nõ competit niſi propter id qđ reſoluit. ſz balneũ reſoluit & acuitatẽ remittit i materiebus ẽt frigidis & humidis licz uinũ uideat plus cõferre. tamẽ balneuz multuz cõfert calefaciẽdo & exiccando p uiam reſolutionis. & ideo Meſue dicebat. balneatiõis ipreſſio omnibus oculorũ dolorib^r cõfert. Q uãuis tamen balnei ſit multa utilitas i dolorib^r oculorũ. requirit tamẽ eius approximatio cũ cõditiõib^r & iõ Auic. repetijt. & fiat poſt euacuationẽ. & ut ſic ẽ meli^r medicamen ad obtalmiã. qa ad omnẽ obtalmiã cõfert ut dictum. ẽ & forſan uoluit Auic. qđ ad dandũ uinũ requirim^r plures cõditiões q̃ ad uſuz balnei. In dando enz uinũ oz qđ corp^r ſit mundũ. materia digeſta & pauca. i capite. & q ia fluxerit. Sz ad uſuz balnei forſaz uoluit qđ ſufficiat corp^r ẽẽ euacuatũ q̃is materia nõ ſit ſic digeſta nec oino pauca & ideo dixit balneũ poſt euacuationez ẽ meli^r medicamẽ ad obtalmiaz. & liz. forſaz que dxi aliqualiter poſſint uerificari. tamez affirmatiue dico qđ certiſſimus uſus balnei i obtalmia ſit quãdo materia eſt pauca euacuato corpore & materia etiã eſt digeſta. Vnde Raſis. 2° cõtinẽtis dicebat q̃do materia erit digeſta & corp^r ẽ totũ mõdificatũ balneũ ẽ đ magiſ iuuantib^r reb^r paciẽti. Idẽ. 13° tera ultio capi^o ¶ Vltimo cõſiderãdũ qđ littera q̃ dicit Et proprie ſi fuerit &c̃. põt dupliciter exponi. Vno modo qđ Auic. determinet hic moduz balnei. Balneũ eni quoddam eſt toti corpori uel maiori parti eius cõe. ut illud qđ fit i tina quoddã eſt particulare ad ſolum oculuz. ſicut cum ponitur ſpõgia cũ aqua calida ſuper oculo. & iſta eſt una maneries fomẽtatõis uel uaporationis i uſu balnei particularis ad ſolum

oculū ut de se notū est. uoluit ergo Aui. dicere qđ licet balneū i obtalmia post euacuationem sit melius medicamē. proprie tñ illud balneū est melius qđ dicit euaporatio facta ad oculū quia sedat dolorē nec in eo est tanta suspitio. Alio mō potest exponi qđ Aui. hic ponit unū signū q̄ cognoscimus ꝙ secure possumus balneare pacientē obtalmiā. & per consequēs qđ corpus est mūdificatū. Est aūt hoc signū sumptū ab effectu euaporationis. nā si euaporatio ñ sedat dolorē sed auget significat qđ i corpore est repletio. Vnde trahit de materia plus q̄ per euaporationē resoluat. ut summit in c° affo. 6. particule. Dolores oculoꝝ &c̄. & tunc facta omnino deliberatiōe balneū ñ competit. Si aūt euaporatio sedat dolorē. significat qđ corpus ñ est plenū. & qđ materia circa oculuꝫ est euacuationi & resolutioni disposita. tūc enī idubitāter iudicāt potes qđ balneū est ꝓprie cōueniēs. & h° est qđ i toto sermone itelligit cū dicit. balneum post euacuatiōeꝫ seu euaporatiōeꝫ est melius medicamen in obtalia. & ꝓprie si euaporatio fuerit sedans dolorem. ET ¶ EX EIS Q̄ VIDEM. Hic Aui. ponit tertiū can. qui ē de modo quiescendi uel situādi caput patiētis obtalmiā et alias egritudines oculi materiales. ¶ Cōsyderādum autē qđ littera que dic̄. Et cautela descē siōis eius. duplici ter pōt expōi. Vno modo qđ Aui. uelit qđ patiētis obtalmiā caput eleuet sup puluinari alto. ita qđ stet capite alto. ad h° ut materia uersus caput nō currat. cū h° tamē ꝙ caput eleuatur debet cautelose situari circa descēsiōeꝫ ad ptes colli. nā p malā situatiōeꝫ colli capite eleuato. & corpore reliq° depsso accidit multotiens qđ homo icurrit dolorē colli. sic̄ pōt sumi ex Aui. p° can. fen 4ª. ca° penultio. Alio mō pōt exponi. pp qđ notādū qđ duplex situatio debet attendi in capite patientis obtalmiam Vna cōis. s. ꝙ stet capite alto. Alia specialis. s. qđ stet sup oculo oppsito ocl̄o patiēti & nō iaceat sup ocl̄o patiēt. ne illuc materia ḋeliꝫ Vñ Rasis nono tractatu almāsoris ca. đ obtalmia dic̄ Caueat ne sup ocl̄ū infirmū dormiat et hoc uult dicere Auic. cū dicit. Et cautela đsensionis ciuꝰ. s. pulinaris. i. caueatur descensio i puluinari. & p consequēs i oculo. qa pulinar ab ea parte defendit a qua parte oculꝰ uel caput super eo iacet ergo caueatur ne a parte infirmi oculi pulinar defendat. i. ne iaceat homo super oculo infirmo. ¶ Tertio modo posset exponi. ut dicatur cautela &c̄. i. caneaē ne pulinar defendat. sed sit altū. ut dixit. ¶ Dubitatur utrū patiēs obtalmiaꝫ debeat iacere super oculo infirmo. uel sup oculo sano. ¶ Vidētur quod super oculo infirmo. quia Rasis 2° continentis precepit super oculo habente bothor debere dormiri. ut infra uidēt tract. 2°. Videtur quod sup oculo sano. auctoritate Rasis 9° tractatu alamāsoris. ca° đ obtalmia ubi. dicit Caueat ne super oculū infirmuꝫ dormiat. Videtur quod super neutro debeat iacere. sed supinus. auctoritate Iesus ca° de obtalmia. ubi dicit precepe quod dormiat supinus ¶ Dicenduꝫ ad hoc qđ materia obtalmie uel alterius egritudinis materialis oculi. uel est i fluxu. uel iaꝫ fluxit. Si quidē est in fluxu ad oculū unū. uel est aliqua suspicio qđ ad oculū aliū fluat uel nō est. Si quidēꝫ sit suspicio qđ fluat ad alū oculū. tūc infirmus debet dormire altus supinus & rō est. qa si dormiret declinādo ad partē sanā faceret materiam illuc fluere citius de qua suspicio ē qđ fluat si dormiret super egrā disponit eā magis ad fluxū cognoscis aūt qđ de alio oculo sit suspitio. quia uides ꝙ homo est debilū oculoꝝ ex natura. & qa cōsueuit quādo egrotat i uno oculo etiā in alio egrotare. & qa uides aliquod pricipium ocultū ruboris & punctionis in oculo sano. Si aūt nō sit suspicandū de fluxu materie ad oculū sanū potest super eo dormire ¶ Sciēdū tamē. qđ tutius credo. qđ sup neutro oculo a p̄ncipio fluxus materie quiescat. sed soluꝫ alto capite apodiādo occipiciū. et ratio est. qa semper debemus ēē suspecti qđ materia lꝫ icipiat ad unū oculū fluere. tñ qđ disponat ad fluxū ad alium oculū. Et hoc iō quia oculi multū adinuicē cōicant. ut uno paciente alius ualde pareē passioni. Cōicant aūt primo in propinquitate. quia homo inter alia animalia minimam uel paruā habet distantiā oculoꝝ. ut ponit Ar. p bie. xª particula. 15°. pble ¶ Secūdo cōicant i alligātia uenarū intrinsecaruꝫ & extrinsecaꝝ ad eos ueniētiū. ut anathoia ostendit. & maxime apparet de itrinsecis uenis. ¶ Tertio cōicāt in alligātia adinuicē neruorū obticoꝝ. ex qbus cōuenit qđ patiēte in oculo uno a causa itrinseca frequēter fit passio in alio. & iō secundus ē nō quiescere sup aliq̄ seu neutro latere & h° cōsyderauit Iesus. cū dixit. p̄cipe qđ dormiat supinus. s. alto capite. ut ipse pōt. Si aūt materia iā in oculo quieuerit & corpꝰ sit mūdū. pōt quādoq̄ inuatiuū esse si sup oculo infirmo dormiat. & causa ē qa reflexione facta in calore circa ptes oculi materia digeritur & resoluit. sicut etiā diximꝰ qđ dormire sup uētre iuuat ad digestionē. ut summit ab. A. p°. can. fen. 3ª. ca. de regimine p somnū & uigiliā. & ex hoc accidit qđ multi patiētes i oculis qñ de nocte dormierūt sup oculo infirmo sup pulinar. molli qđ i mane surrexerūt cum multa lippitudine circa oculū & sanati uel meliorati

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 199 sur 455

sunt. & hoc quia materia erat iã fluxa circa partez oculi. ¶ Ex quibus soluunt contraria inducta. ET OPORTET VT EX TOTO ELONGETVR &c̃. ¶ Iã posuit curaz obtalmie q̃tuz ad intentionẽ unã que ẽ rectifica tio regiminis in sex rebus non naturalibus. & in h° multa inclusit Hic ponit curã obtalmie q̃tũ ad aliã intentionẽ. que est prohibitio cur sus materie. & tractus ad cõtrariũ. Et primo ponit res in hac intẽtione iconueniẽtes docẽs eas euitare. Secundo ponit regulas & res cu ra hoc cõueniẽtes. Tertio annectit can. unũ. ibi 2ª. qđ si fuerit materia. ibi 3ª. cũq; plongatur ¶ Circa primã partẽ cõsiderandũ q̃ .A. duo bus modis prohibet oleũ. s. ad caput & ad au rẽ. ne. s. in ea instillet. & assignãdo cãm dicit. qa magnificat obtalmiã uñ tunice oculi frãgũ tur uel extẽdunt. s. propter multã materiam. ¶ Dubitatur utrũ oleo rosato possimus uti in obtalmia. Et uidet ꝓmo q̃ possimus eo uti ad caput. qa obtalmia potest fieri de materia calida ad caput tracta. sed oleũ ros. capiti ap positũ in hoc maxime confert. primo qa cõple xionẽ tẽperat. 2° qa a capite mareriã repellit. Vñ Aui. 2°. can. ca. de oleo. Oleuz rasatũ ẽ bo nũ ualde inflãmationi cerebri. & in princ° ap paritionis apostematis. & supra fen. p ª. sepe hoc inuit. Idem uidet esse de intentione gal°. 13. tera. ultimo ca. q̃ si caput habeat cõploem malã calidã. unde mittat oculis acre i. caliduz & acutũ reuma. ñ oz capiti ponere medicinas acutas calidas. sicut sinapiz & affodillũ. ut po nit trãslatio arabica. Sed utendũ est oleo cõfa cino. & hisopino. & rodino. & rasato oleo. Itẽ gilbertus li°. 3°. de doloribus oculoꝝ. docet in materia frigida applicari frõti oleũ laurinum & nardinũ. g° in materia calida posset applica ri oleũ rosatum. ñ eniz uidet magis rõ de uno q̃ de alio. ¶ Secũdo uidetur q̃ possimus uti oleo rosato super oculo de mẽte Rasis 2° cõti nẽtis in pluribus locis. Vñ auctoritate Isaac docet miscere oleũ rosatũ cum lacte. & oculis ponι. ¶ Idẽ sentitur 2° Viatici. p°. ca° ubi ui tellũ oui cũ oleo rosato docz supponere. Et. A. ifra in h° ca. Itẽ Aui. supra ca. đ cura cõturba tiõis docet apponere lanã infusam in oleo ro sato. ¶ Tertio uidetur q̃ oleũ rosatum possi mus in aures instillare. qa illud qđ põt dolo rem oculi mitigare cõuenit in cura obtalie. sed distillatio olei rosati i aurẽ ẽ huiusmõi. qđ p bať. nã si in oculo sit dolor de materia frigi da ut de aliq̃ uentositate grossa. si in aure po nať aliquod medicamen calidũ dissolutiuum uẽtositatũ cõfert. & mitigabit dolorẽ. ut Gal. 12. terape. ult° ca°. Vnđ dic. sciẽ uero oz farma cũ qđ est diacastoreũ. i. p castoreũ nõ solũ au riũ dolorẽ mitigare. sed oculorũ & dentium instillatũ in auribꝫ uł naribꝫ. Vꝛe igit̃ Gal. q̃ castoreacũ medicamẽ si i auribꝫ distillet̃ miti gabit dolorem oculorũ factũ a uentositate fri gida grosa. ut ipse ibidẽ innuit. g° eadẽ rõne oleũ ro. instillatũ in auribus mitigat dolorẽ factũ a materia calida. ¶ Amplius. si oleũ ro satũ noceret positũ in aurẽ. h° esset. qa sui fri giditate cõstringeret materias. ut uidet Aui. ientire. sed ex hoc non debet prohiberi. primo quia non ẽ multe frigiditatis. imo ponit q̃si temperatũ i frigiditate. ut Auic. 2° can. ca° de oleo ro° auctoritate gal°. 3° đ simplici medicia Secũdo nõ debet ex hoc prohiberi. qa nos. uidđ mꝫ q̃ in materiebꝫ calidis uenientibꝫ ad oculũ auctores precipiũt quod p naꝛs trahãt medi cine frigide. Vnđ 3oar li°. 8° ca° de repletione cõiũctiue cuz apostemate dicit. Et si in naribꝫ iniicies colirium de memithe uidebis iuuamen. Sed loca nariuz sunt propiquiora oculo q̃ loca auriũ Si ergo oleũ rosatũ stringit materias i oculo. possitũ i auribꝫ. multo magis facit hoc uenire memithe positũ i naribꝫ. Tertio qa me mithe ẽ medicina frigida *in* secũdo gradu se cunduz Serapionez uel i 3° gradu secundum Albimasar i suo de simplicibꝫ ca° đ medicinis oculorũ. ¶ In contrariũ predictotuz ẽ Auic. hic. ut infra ca° de rupturis cornee. ¶ Item 3oar tractatu. 8°. ca. 3°. dicit quod inũgere cuz oleo aliq̃ phibitũ ẽ in omni mẽbro in q̃ cole ra. dominatur Sed in aliqua obtalmia potest dominari colera in capite uel in oculo g° inun ctõ ñ erit fiẽda nec i capite nec i oculo. ¶ Pro pter solutionẽ istaꝝ cõtradictionũ est cõside randũ. primo qđ i oleo duo cõsideramꝫ. Vnũ est ipsius oleagineitas ideſt sua substãtia sua uiscositas. Aliud est sua uirtus quã habet ex rebus secũ mixtis sicut est uirtus sliptic andi & infrigidãdi in oleo ro. & uirtus resoluẽdi in oleo camomille. Dico igit̃ q̃ oleũ quodcũq; ex parte sue oleagineitatis nocet i obtalmia si ue sup caput siue super oculos siue i auribus rõ est. qa ex hoc oleũ hz opillare & retinet̃ ua pores q̃ trãspirant uel transpirarẽt per poros capitis & paures. & h° multũ facit oleũ p sui uiscositatem subtilem & adherentẽ. & qa nõ resoluit̃ cito a poro. imo illũ diu obturat. & iõ Aui. qñ timet ab oleis talẽ oppilatiõem. docet facere inũctiões & postea abstergere ut plus remaneat uirt° olei q̃ sua corpulẽtia / singula riter etiã oleũ nocet oculis oleagineitate. qa ẽ mordicatiuũ. ut supra declaratũ fuit ¶ Si au tẽ olea cõsiderent̃ q̃tuz ad proprias uirtutes. ut sic possiunt conferre & possumus eis uti. ¶ Ad cuius declaratiõez ẽ intelligẽdũ qđ ob talmia uel ẽ futura fieri. ułẽ i actu. ułiã est

facta. Si quidē sit futura tūc in regimine cor poris huius possumus sup caput & i auribus apponere olea uel calida uel frigida secūdū q̄ dispositio idicat. nā pōt obtalmia ēē futura si eri. qa alicui⁹ corporis cōplō ē frigida multū Vñ timeē ne. i eo flegma aduneē & postea fluat ad oculū. & i tali corpore. Vel flegma iaz ē i capite cōgregatū. lz nundū ad oculos ceperit fluere & h° tu cognosces p sig⁹ repletōis flegmatis secūdū caput. q̄ hēs supra s.n. p⁹. & i tali dispositōe ñ cōuenit aliq̄d oleū capiti apponere. qa ñ oleū frigidum in cōplōne. quia noceret ꝓpter frigiditatē cerebri. nec oleū calidum quia eliquaret illam materiā & faceret eam. uersus oculū fluere. Vel i capite istius nundū materia ē cōgregata. sed suspicaē q̄ cōgregeē uel pauca materia cōgregata ē. uel si fuit multa purgasti eā. & tūc dico q̄ caput eius totum possumus inūgere cū oleis calidis resolutis illius pauce materie. quia eni pauca ē nō timeē de illius eliquatione. Confert. etiā talis iunctio quia malā complexionē frigidā capitis retisicat. Vnde supra Auic. in sola frigida. cū oleo rute docet caput iungere. & queadmodū dixi de unctiōe capitis ita debet intelligi ꝺ distillatiōe in aure. sed super oculo non est curādū aliquid ponēē. ex quo nudū aliquid obtalmie incepit nisi forsaz in oculo esset aliqua dispositio per quā paretur ad atrahendū uel recipiēduz illā materiā. tunc eniz poteris sibi ifisteē cū eo q̄d sibi cōuenit. Pōt etiā obtalmia ēē futura ex caloē capitis atrahēte ul' generante materiā calidā & i hoc dico q̄d si sit timor ꝺ obtalmia quia caput suo calore materiā trahat & nundū traxerit ul' quia materiā ꝺbeat multiplicare & nunduz multiplicauerit. possum⁹ uti oleo rosato sup caput & instilādo i aures ad rectificāduz malā complexionē calidā que i capite ē. & ad hanc itētiōez ēt gal'. dicebat uti oleo rudino ad caput. Vñ ibidē pōebat aliq̄do q̄d cerebrū mittit reuma. & oz q̄dē hāc crasim corrigere epithimatib⁹. i. unctiōibus totius capitis Et Rasis z° cōtinētis. z°. ca. qñ morbus oculo⁹ est plixus. & i corpore nō est supflui tas. debet curari caput. q̄d si acquisiuit malā cōplōez calidā balneetur cū aqua dulci & oleo rosato ad alterandū cōplōem pungitiui hūoris. Si aūt generauerit cerebrū iā materias in capite uel traxerit siue sint pauce siue multe. Dico q̄d ñ est tutū uti rebus ifrigidātib⁹ & stipticis uti oleo rosato. nec sup caput nec i auribus. rō est. qa talia lz iuuent remittēdo calorē cerebri tñ nocēt. qa materiā premūt que ñ minus poterit ire ad oculos q̄ ad aliā partē imo magis. qa ꝑsupponiē q̄d isti sint ad obtalmiā ꝑparati. Vñ uidi multotiēs i frenesi i qua cogimur uti repcussiuis ex q̄ supuenit obtalmia i ambobus oculis. uel uno ꝓpter materie expsiōem. Et iō textus gal'. stati allegatus dz sic expōi. Aliquando quidem cerebrum mittit. i. mittere pōt reuma. Et oz quidē huic &c̄. s. antēq̄ materia in capite aduneē. & pōt cōuenienti⁹ fieri hec expositio. quia postq̄ materia ē in capite que ad oculū debet fluere. tunc nō ē intētio ad corrigendā malam complexiōez cerebri primo q̄ tū ad opus. sed est intentio ad euacuādum materiā a capite & phibere ex h° ne ad oculū uadat. & ea euacuata complexionez rectificare. ¶ Ex qb⁹ apparz q̄d mlt̄ differt usus oleorū calidorū resoluentium & frigidorum repcutientiū sup caput in materia q̄ ē futura fluere. Na si sit materia calida pauca uel multa cōgregata circa partes capitis nō possumus secure uti oleo rosato nec alio repcussiuo ad caput nec in aurib⁹. & h° timore expssiōis uersus oculos. licz minor timor sit cū materia ē pauca. Sz in mala cōplōne frigida capitis si aliq̄d de materia frigida sit i capite. dūmodo sit pauca securi⁹ possum⁹ uti oleis ēsolutiuis ¶ Viso q̄liter olea se habeant cōtra obtalmiā futurā. Videndū est de obtalmia que actu fit de q̄ plus curaē. ¶ Dico igiē q̄d in obtalmia que actu fit possum⁹ sup oculo ponere oleū rosatū. ratio ē. quia potest repcutere materiam & oculuz confortaē & hoc proprie quādo materia ē calida. & quia oleū est de mordicantib⁹ opz cautelose illud aplicare oculo. Et primo ex parte loci. quia securi⁹ ē clausis palpebris sup apponere. Secundo ex parte teruz cū quibus miseē quia miseatur cuz reb⁹ remouentibus mordicationē. sicut multi auctores misere docēt oleuz rosatū cuz uitello cui. ut Rasis. z° continētis auctoritate Iohanis. licet uitell⁹ oui cuz oleo rosato conueniat in declinatione obtalmie calidē. ut a Serapione summitur tractatu. z° p° capitulo aliquādo docemur miscere cū lacte sicut ibidē doceē auctoritate Isaac. Tertio ex parte modi quo fit applicatio. quia docetur quādoq̄ ifundi lana uel bombax. s. ex pressa postea imponātur oculo que omnia debat itelligi Rasis i h° sermōe. z° cōtinentis sic dicēs Folia uiolaz recentiū cū lacte iuuencule & oleo rosato madefacta bōbax i eo suppona tur oculis. Dixit igiē supponaē. & nō dixit instilleē. ¶ Dico tamē q̄d nullū oleuz possem⁹ apponere capiti. nec i aures distillaē q̄n obtalmia est i fieri. nam uel approximaretur aliq̄d oleū calidū i uirtute uel oleum frigiduz. Pri° quidem oleū calidum nocet siue materia sit calida siue frigida. naz materiā fluentē agitādo & eliq̄do facmagis flueē. & cū h° porros magis obturat. q̄d ē cōe nocumentū omni oleo.

posset tamē materia frigida esse pauca. ita ꝙ
p uiā resolutionis traheret ad cōtrariū & p
hiberet a fluxu ponēdo aliqd oleū calidū i au
res uel ad caput. & hoc relinquit estimatōi.
Nocet ēt oleū frigidū q̄uis materia esset cali
da. Rō huius est. qa exprimit eā uersus oculū
ñ minus q̄ uersus aliā partē. res eni debētes
repcutere debēt occurrere a parte ad quā ma
teria uadit. ñ autem a parte a qua materia ue
nit. Cū ergo materia fluat a capite uersus ocu
los nō est cōueniēs capiti applicare oleū ro. qa
ex hº materia magis in oculū fluit. ¶ Ex qº
ēt apparet ꝙ oleū ro. si tūc ponatur in auribus
uehemēter nocet. Naz auris cōicat cerebº uer
sus partē posteriorē. qa neruus auditus oriē
a quinto pari neruorū ut .Auic. ponit. pº. can.
fen. pª. ca. de anothomia neruoꝝ cerebri. oleuz
gº rosatū repellit materiam ita ad partē ante
riorē cerebri sicut ad posteriorē & magis ad
anteriorē. qa materia hz illuc cursum hº gº ē
qd Aui. uoluit dicere. Et distillatō olei i autē
& si sit rosaceū est magni nocumēti qm̄ maḡ
ficat obtalmiā. s. per impulsiōez materie uer
sus oculum & cōstrictiōem uapoꝝ. ¶ Ex qui
bus ēt apparet ꝙ q̄to in capite & corpore est
maior repletō. tanto istoꝝ oleorum appositō
& distillatō in aurem magis nocet. ¶ Viso de
obtalmia fiēte. oz uidere de obtalmia facta. Di
co ꝙ si obtalmia sit facta ita ꝙ tota intentō me
dici sit ad materiā que est in oculo. & nō sit in
tentō ad caput. nec ad alia mēbra tūc ñ expedit
capiti appōēr aliqd oleū. nec aliqd medicamē
nisi forsan noua surgeret intentō puisiua de q̄
prius diximus. nec etiā ad resoluēdū illaz ma
teriā ab oculo ē necessariū ut plurimū aliqd
oleū ponere i oculo. & hº qa auctores fecerūt
coliria appropriata i resolutiōe materieꝝ ab
oculo & alias medicinas q̄ suo loco apparebūt
& ideo non expedit uti oleis. ad hoc quidā tñ
utuntur oleo balsami in resolutionibus mate
rierū ut potest declarabitur ¶ Sz circa p̄dic
ta dubitatur diceēt aliquis. quare oleū ro nō
possz poni ad frōtē ad ēpcutiendum. sicut pos
sunt poni stipitica alia. ut Aui. ponit. & ꝓce
pit supª cº de canonibꝰ uniuersalibꝰ curatio
nis oculi. & infra etiā ponet. ¶ Ad hoc respō
debitur infra ¶ Notādū tamē quod cū loq
mur de oleo rosato precipendo eius usuz aut
prohibendo. intelligo de oleo rosato cōi et usu
ali. quod fit secundū cōem discriptionē Nico
lai in aliis eni oleis rosatis possent esse alie uir
tutes cū quibus possent aliter iuuare uel no
cere quas ex illorū oleorū cōpositione consideri
res secūdū diuersos auctores. ¶ Ad rationes
in contrariū apparet solutio. ad primā quia
concessuz est ꝙ capiti possumus quādoq̄ ole
um rosatū applicare. Ad Gilbertū dicēdū qd
olea calida docz applicare frōti qñ materia fri
gida est pauca cuius signū ē. qa uomitus & e
uacuatōes uult precessisse. ¶ Ad tertiū cōces
sum ē. ¶ Ad quartū dicendum ē dupliciter.
Priº ꝙ in dolore oculoꝝ humorali nō cōpetit
appositō rei calide in auribus. sed i dolore de
materia uētosa. s. que ñ habeat materiā mul
tā a qua eleuet. Vel aliter qd nō est simile de
appositiōe frigidoꝝ in auribus & de apposi
tiōe calidoruz qñ materia est in fluxu ad ocu
los. quia olea frigida premunt materias in ce
rebº & mouēt eas uersus oculū q̄uis materia
que fluit nō esset uehemēter multa. Vnde no
cumētum habuit ille de q̄ recitat in liº de mi
rabilibus Rasis. Sed oleū calidū stillatū in au
rem in materia frigida si sit pauca pōt facere
aliquā diuersiōem ad cōtrariū per uiam reso
lutiōis ¶ Ad quintū dicēdum ꝙ oleū rosatū
phibet. quia frigiduz repercussiuū. Tu dices
nō est frigidum multū. Dicendū qd uez est.
sed est tante frigiditatis qd pōt materiā rep
cutere. & nō est dubiū qd magis nocerz si ēet
magis stipticū & frigidū. & io Auic. dicebat
Et si sit oleū ro. quasi dicat qd d oleo rosato ñ
uideret qd deberet nocere & tñ nocet. Et cuz
dicit qd auctores p̄cipiūt frigida repcussiua
p nares. Dicēdū qd ipsa sunt cōuenientiora q̄
per aures. qa occurrūt materiebus ex pte cō
ueniēti. Vnd magis possunt ab oc̄o ēpcutere
uersus itus. ¶ Ad Auenzoar. dicēdū i cōtra
riū qd timet olei uiscositatē adherētem. suus
etiam sermo ē ualde mirandus. QVOD SI
FVERIT MATERIA. Hi. Aui. ponit res
cōueniētes i phibitiōe cursus materie & tra
ctu ad cōtrariū. & pº facē hº. zº qddā declarat
ibi. zª cūq; uoluntas. ¶ Consyderādū qd. A.
duo docet facere. priº. s. euacuare mēbru. si a
mēbro fuerit procedēs & nō fuerit p uiaz cō
gestiōis in oculo. zº docz icidere artariā Per
p̄mā opatiōem duas intentiones perficimus.
quia trahimꝰ materiā ad cōtrariū. secūdo qa
cursuz phibemus. uer. gēa. si epar mittit san
guinē ad caput & oc̄os. oz te flebothomare ue
nā epatis. ex qua flebothomia trahit materia
ad cōtrariū sui cursus. & ex hº prohibet etiaz
ire ad oculū. & est quasi unus actus. Et eodē
mō si cerebrū ē mittens flebothomus uenam
cephalicā. & quia stomachus & ꝓes itestino
ruz possunt quādoq; esse mēbra mittentia. iō
quādoq; euacuamus & diuertimus cuz clyste
ri. Similiter etiā quia alie materie a sanguine
possunt esse ille que ad oculū uadunt. iō q̄doq;
euacuamꝰ et diuertimꝰ cū farmacia. & quia
aliquando diuertimꝰ cuz uentosis cuz scarifica
tione aliquādo sine. aliqando etiā per fricatio

nes & ligaturas sine euacuatione sensibili a membro.iō Auic.dixit cuz qualibet re.s. per clistere.aut per flebotomiam & alia ¶ Dico zº qđ Auic.docet aperire uel icidere arthariā timporis uel auris.& per hāc operatōem principaliter habemus phibitionē cursus materie ad oculū.quia claudit uia unde currit.nō aūt ex hoc habet manifesta diuersio ad cōtrariuz lz aliqua diuersio possit dici. ¶ Notandū tn qđ Aut.dixit forrasse.quia pōt esse qđ p flebothomia solā cephalice materia sit tracta ad cōtrarium.& facta sit phibitio cursus.ut nō indigeamus incidē arthariā.Si ergo materia que fluit ad oculū sit mlte renouatōis uadēs ad extrinsecas arthrias.& ille arthrie sint quasi dilatate & dispōsite ad portandū materias sicut ductus portāt aquā.ut summitur a Rasi zº cōtinentis.oz icidere eas.qa flebothomia ñ sufficit de cefalica nec de aliis uenis &c̄. ¶ Dubitat utrū i obtalmia qn clisterizamus debeamus facere clistere lenitiuū soluz.ut ex cassia & oleo cōi uel uiolato & zuccaro rubeo uel aq̄ ordei & cūsimilibꝫ.an debeamꝫ facē clistere actutū.ut cum yera & benedicta.aut acutius ut cū agarico uel cētaurea uel coloqntida.& similibus. ¶ Videt qđ lenitiua clisteria sint fiēda auctoritate Mesue ca.de obtalia ubi dc̄.lenificet natura.q̄tū possibile ē cum facilitate ¶ Itē q magis agitat nō cōpetit.lz clistere acutū ē tale cū inflāmet.unde ēt phibet i frenesis pncipio.& cōcedit lenitiuū.ut. Mesue ca.de cura frenesis. ¶ In cōtrariū ē Rasis zº.cōtinētis.zº c°.ubi.dic̄. purget uenter cū medicina uiolēta ul' clisteri uiolēto. ¶ Idē ēt infra docet clisterizare cū clisteribꝫ uiolētis. ¶ Dicēdū qđ in obtolmia cū clisteri.ul' intendimus ad fecum eductionē.& sic sufficiūt clisteria lenitiua.uel ad materierū diuersionē & euacuatiōez.& sic potes uti clisteribꝫ fortibꝫ ¶ Notandū tn q securius possumus uti eis qn materia est digesta uel aliqualiter digesta q̄ omnino i pricipio.& hº iō.quia materia magis est apta euacuatōi & minus timetur sua agitatō. Et iō Gal.iz tex.penultimo ca.in materiebus circa epar faciebat clistere acutū maxime i declinatōe digesta materia.i pricipio tn utimur ñ sic tute.& hº esset quando ñ possemus aliter euacuare.uel qn materia esset mlta.ut cū aliis euacuationibus uidemus clisteri orꝫ idigentiam. ¶ Ad cōtraria dicēdum qđ Mesue loquit de lenificatōe uētris qua intēditur ites intorum mundificatio. ¶ Ad rōm dicendū ad pns qđ nō ē simile de frenesi & obtalmia.quia cū frenesi est febris cōtinua.ideo de inflāmatiōe ex clisteri acuto magis timet & per consequens de agitatione materieruz.

¶ CVMQ VE VOLVNTAS.Hic .A.declarat q̄ddā qđ ipe dixerat forrasse oportere icidē arthrias.quare uult.ostendere modū incidē di eas. & conditiones que requirūt.& primo facit hoc.zº qa quandoq nec flebothomia nec incisio arthriaꝝ sufficit.ostēdit quid fiendū ib.zª.& quadoq nō sufficit ¶ Ad intellectuz prime partis considerandū quod Auic.in incisione arthriarū capitis in genere .nos docet tria. ¶ Primuz est quas arthrias debemus incidere. Secundū quando debeamus incidē Tertiū qualiter debet fieri ista incisio. ¶ Primo dico quod docet arthrias quas debemus incidere.Notificat autē istas arthrias ex tribus.Primo ex parte situs.quia sunt circa partes temporuz uel auriū.& hoc certificatur uisu & tactu. Vnde docet radere caput ut totꝫ processus arthrie meliꝫ appareat. ¶ Notificat eas secundo ex quantitate quia tam parua arthria quā magna potest incidi diuersimode tamez ut apparebit. ¶ Tertio notificat eas ex motu quia debet considerari que sit magis pulsans & que magis appareat dilatata.& illa est incidenda quia ex hoc significat quod materia portant inde ad oculuz. ¶ Secundo Auic.docet quādo debeamus incidere istas arthrias.Sunt autē quatuor conditiōes in hoc attendede.Vna est quod si flebotomia & alie euacuationes non profuerint.ex hoc significatur continuꝫ materie motꝫ & inouatio ad oculos unde.Auic.forrasse non sufficit flebothomia & est necessaria flebothomia ar arthrie &c̄.uel incisio uel flebothomatio.ut apparebit. ¶ Secunda conditio est qđ q̄do tu incidis arthriaz corpus sit priꝫ sufficienter euacuatū.ratio est quia si corpus esset plenuz.posset propter & cōmotionē factā in loco incisionis materia multa ad caput trhai que p illas uenas & arthrias disruptiꝫ fluet.Vnde dicit ut sit potest euacuationē. cꝫ euacuatiōis preteriit rememoratio.s.stati supra.uel pretermit ex can.ultimi primi libri.quia euacuatio particularis debet sequi post ulez.Incisio autem uel extractio arthrie tēporꝫ particularis euacuatio ē.Vñ Rasis zº cōtinētis.Et hec.s.icisio uenaꝝ tēporis debet fieri post euacuatōez totius corporis. ¶ Tertia cōditio est q materia feratur ad oculū p arthrias extrinsecas.quia si p intrinsecas.s.intra os capitis ferratur illa incisio non confert.Vnde Rasis.zº.continentis.Si materia spargit per uenas occultas q̄ descēdūt super neruos.s.obticos nō ualet hec cura.hoc dic̄ hic Aui.cū dixit quādo materia uenit ad oculos &c̄. ¶ Quarta cōditio ē qđ i capite ñ sit fortis dolor.qa agitādo materiā possz dolorē illū augere.Vnde alia mala accidētia fieri

posſent. hāc cōditionē pōit Raſis 2° cōtinētis dicēs. Cū ſoda accidit fortis i morbis oculorū nō cureť patiēs cū extractione uenaꝝ tempoꝝ donec mitigeť ſoda. quia induceť patienti magnū nocumentū. ¶ Tertio Aui. docet qualiter debet fieri iſta inciſio. nā artharia que incidiť aut eſt parua aut ē magna. Si quidē ſit parua pōt ex toto exſtirpari. i. magnū fruſtū de ea poteſt eiici. Vnde Aui. peruenias ad finem eius i extirpatione. ſi eſt ex eis que incidunť & ſunt parue. Si uero ſit magna ñ poteſt extirpari. cauſa eſt. quia maior de illis artharijs eſt principium multorum aliorum ramorū. unde poſſet capiti nocumentum fieri per remotionem uie ſpirituū. & ſanguis artharialis. etiā magnuz fruſtū artarie maioris nō poſſet amputari & extripari ſine magno labore & doloť ſufficit ergo quod incidatur ita qđ pars a pte ſepetur. & ſit ligādo ſicut diceť. hec dicta inuit hic; Aui. & Meſue ca de obtalmia. & gal. 13. tera. circa finē. ¶ Circa p̄dictaꝫ ſunt dubitationes. Prima dubitatio. utrū medicus dēat facere ui ſiue differētiā in incidēdo artharias tē poꝝ uel artharias circa aures. ¶ Et dicēdū q̄ uel iuenit iſtas equaliť pulſantes uel iequaliť Si equaliter ita q̄ ñ poſſit cōprehēdere q̄ per unā eaꝝ plus ferrať materia q̄ per aliam. Dico qđ p̄us dz icidere artharias timpoꝝ q̄ ea aures. Rō huius eſt duplex. Vna qa ille artharie ſunt uie magis appropriate partib⁹ oculorū & imediatius portātes ad oculum. ¶ Secūda rō. quia in inciſione artharіaꝝ timpoꝝ ñ timeť ſterilitas. timetur tamē in inciſione artharіaꝝ poſt aures. ut ſummiť ab Aui. infra ſen. 20ª. ca. 3°. Si aūt inequaliter pulſant unde in una ſentiať plus motus & curſus materie q̄ in alia. Dico q̄ ſi artharia timpoꝝ ſentitur magis pulſans & q̄ per eā magis ferať materia illa dz incidi. Et ſi ſentitur qđ p artharіā poſt aurez magis ferať materia debet icidi illa que poſt aures. hec eſt ſententia gal. 13. tera. cū dicit. Oportet radentē caput. tāgere artharias que poſterius ſecundū alterutrā aurē & que in fronte & ſecundū tēpora. Quecūq; eaꝝ uero tibi appz calidior aliꝫ eſſe & magis pulſare illaz icide. Ecce igiť qđ gal. ñ facit uiz de loco artharie. ſed uult q̄ illa incidať que apparz calidior & magis pulſans. quia per illā fertur materia. & qa artharie tempoꝝ plus cōicant oculis q̄ ille que ſunt poſt aures. nō cōiter medici plus icidunt artharias timporum q̄ poſt aures. ¶ Notandū tamen qđ medici eſtimatō aliquādo poſſet uidere maiorē utilitatē in inciſione artharie poſt aures. q̄ timpoꝝ. quia uľ let facere aliquā diuerſionē a partibus oculi pl⁹ q̄ faceret inciſio uene poſt aures. hoc autem ſtat i ſua eſtimatōe ¶ Secunda dubitatio eſt utrū debeamus icidere uenas ñ pulſatiles tēporū uel poſt aures. & uideť qđ nō. quia auctores cōiter artharias p̄cipiūt icidi. ¶ Amp. Gal. 13. tera. uolens aſſignare rōnem quare icioné faciēdo circa tē pora uel aures debemus ligare de filo ſyrico ſorti. diē qđ h° ē. qa i artharijs cōtinuus ē mǫtus. Vnde ſi nō ligātur inciſe apitur orificiū. in uenis autē cū ſunt in ciſe pōt claudi orificiū ſine ligatura facta cum filo. ¶ In cōtrarium arguiť. qa Azarauius in ca. de ſebel abſolute. dicit. Incidanť uene tēporū. ¶ Raſis etiā 2° cōtinētis. ſepe icidāť uene ¶ Cōfirmať rōne. qa materia pōt per uenas fluere ſicut per artharias. ¶ Dicēdū ad hoc qđ in icioné harū uenarū ſemp cū inciditur artharia fit inciſio uene. ſz nō ſemp cum fit in ciſio uene fit inciſio artharie. Ratio ē hec. qa ſicut apparet p Gal. 16°. libro de utilitate particularū. in ca° de diſtributiōe artharіarum. uene & artharie quādo diſtribuūť ad aliquā partē culā. ſemp mittunt ramos aliquos circūadia cētib⁹ corporib⁹. Sz uene mittūt ramos mixtos & magnos. Artharie uero mittūt ramos paruiores & maiores. & cā ē ut ipſe ſubdit. quia omnes ptīcule idigēt nutrimēto. nō autē ones indigēt menſuratione & euēratiōe caliditatis per pulſuz artarie. ut particule frigide. ¶ Ex quo concludiť qđ. ubicūq; ē artaria circa ꝑticulas extrinſecas ibi eſt uena. ſed nō ubi ē uena circa partes exterioꝝs. ibi eſt artaria. Pauciēni quidaz rami uenarū circa cuti repiūtur ſine artharіarū ramis. Vnde dicit in ca° de utilitate uenarū. Vbicūq; uideris uas artharioſuz ibi neceſſario eſt uena. paucis i. q̄buſdā uenis diuiſis ad ea que circa cuti ſunt corpora abſq; artharijs. Cuz igiť artharia circa tempora et circa aures nō ſit ſine uena. & ram⁹ artharie ſit ſubtilior quā uene & ſtēt magis ꝓfunduſ ſicut etiaz apparet in artharia brachij nō poterit medicus diſtinguere artharіā a uena. g° cū incidit artharіaz neceſſario incidit uenaz. Dico tñ q̄ nō ſemper. cum ſit inciſio uene fit inciſio artharie qa ſi iuenireť aliquis ram⁹ uene i timporib⁹ qui eſſet calid⁹ & nō pulſans dicere m⁹ qđ per illā uenā portať ſanguis ad oculū & ideo incidēdo illaz incidem⁹ ſoluz ramū uene et nō artharie. ¶ Sed tu dices ſi cū illa uena eſſet arteria et ſoluz plenitudo eſſet in uena. poſſz cognoſci repletio an eſſet in ſola artharia uel ſola uena. ¶ Dicendū qđ ſi uena eſſet plena & eſſet iuxta artharіā ſentireť pulſatio artharie propter plenitudinem in uena & licet artharia nō eſſet plena. ſicut ēt iſto mō fiunt dolores pulſatiui. ut appareť z° de interioribus ¶ Ex quo accipias qđ ſi uis cogno

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 204 sur 455

ſcere uenā nō aſſociatā artharie ſolā cē plenā
ſiue artharia.& qđ ſola uena ſit illa per quā
fit tractus materie.ñ poteſt cognoſci niſi quia
uides uiam latā & calidā & nō pulſantē.Sz
repletio ſolius artharie uł ſolius uene aſſocia
te artharie ñ poſſet forſan diſtingui.qa ſi ui
des uenā pulſantē larā & calidā hoc poſſet eſ
ſe ꝓpter materiā i ſola artharia.uel ꝓp materi
am i ſola uena cui artharia aſſociat. ¶ Ex q.
bus appz qđ ſolā uenā poſſumus incidere ſi a
liquādo reperiē ꝙ per illā ſolam materia fera
tur.Cā autē q̄re auctores nominauerūt plus
artharias q̄ uenas eſt duplex.Vna qa utpluri
mū materia que uadit ad oculos ꝓ uenas iſtas
uadit p artharias.Et rō eſt.quia iſta materia
uenit a partibus iferioribus aſcendēs per rami
ficationē uenaꝝ & artheriaꝝ.materia autem
apta aſcendere eſt materia ſubtilis que plus
inuenit in artharijs.h° eſt qđ dicit Raſis z° cō
tinē tis.Poſſibile eſt ꝙ occaſio pulſatōis oculo
rū & eoꝝ dolor ſit ex ſanguine calido aſcēdēte
ad caput & mł̄tiplicat̄ i ipis ꝑ ꝓpis arthariis
& ex tūc q̄rēde ſunt uene &c̄.& icidāt.Alia
cā ē & melior qđ rami q̄s icidim⁹ i tiporib⁹
ꝑfrōte ꝓp⁹ aures ſunt rami ſatis magz & nota
biles q ſunt rami uenaꝝ exiſtentium cū artha
rijs.rami enī alde pui uenarū nō ſunt cuz ar
tharjs magni tamē nō uideī qđ abſoluantur
ab eis. ¶ Et ideo icidēdo illos ramos icidim⁹
ſimul uenas & artharias .ſz dicit ꝙ tunc una
incidit artharia propterea quia p pulſum iu
dicamus q artharie appropāt. ¶ Ad cōtraria
apparet ſolutio. ¶ Ad Azarauiū. dicēdū qđ
per uenas intelligit uenas & artharias. aliq̄
do enīz uno nomine nominantur. ¶ Tertia du
bitatio eſt.utrū inciſio uenarū conferat quā
do materia uadit ad oculos per uenas intrinſecas
.ſ.ſub carneo.Et uidetur ꝙ ſic.qa inciſio illarū
uenarū confert in paſſionibus capitis đ mate
ria intrinſeca ſub craneo g° eadem rōne con
fert in paſſionibus oculorū factis a materia in
tra craneuz Sed ſic eſt ꝙ illarū uenarū inciſio
ad hoc confert . qđ probatur p° auctoritate
Auic. ſup⁹ qui in ca° de ſoda.per cōtinuez ad
ſtomachū.docet incidere artharias timporuz
ſed ſtomachus mittit materias ad partes intrī
ſecas capitis.qa colligatur ſibi ꝓneruos ſexti
paris. ¶ Itē Raſis z° continētis.ca° đ epilep
ſia facta a uaporibus ſtomachi. docet flebo
thomare duas.artharias que trāſeūt.per cra
neuz ſed iſte non ſunt niſi artarie exteriores q̄
ramificantur per timpora & p partes auris
Sed epilepſia fit de materia intra cerebrū .g°
flebothomia iſtarū uenaruz prodeſt in mate
riebus intra craneū ſtantibus. ¶ Itē Raſis
p° continētis.in dolore antiquo capitis docet
incidere uenas ãborū timporū.Sed doloꝛs an
tiqui capitis ſunt de materiebus intra craneū
ſtantib⁹ ut notū eſt.quia aliter paſſi o ñ poſſz
multū antiquari.Inciſio igit̄ iſtaꝝ artheriaꝝ
uidetur utilis.& q̄is materia ueniat ad ocu
lū a ptibus intrinſecis. ¶ In cōtrariū eſt Auic.
& Raſis.z°.continētis.ut ſup allegatū ē.imo
dicit i.z°.ca.ſatis in pricipio.Si accid t ex uēis
que ſunt itra craneū impoſſibile eſt eoꝝ cura
.ſ.per uenaꝝ inciſionē. ¶ Idē eſt de mēte Me
ſue.ca.de obtalmia. ¶ Idē ſentit gal⁹ iz.tera.
i fine ubi dicit.Sed cū demū uaſorum in pro
fundo iacētiū & đſuper ſimł cū neruis ad ocu
los ueniētiū fuerit hec paſſio.nihil hoꝝ.ſ.inci
ſionis uenaꝝ poſſibile ē gerere.ideoq̄ difficile
ſenabilia omnib⁹ talia reumata ſunt.Dico qđ
inciſio artheriarum timpoꝝ uel auriū uel frō
tis maxime & per ſe confert in poſſionibus re
matis oculorū factis per curſum materie p
uenas exteriores.rō eſt.qa inciſa uena ꝓhibet
curſum. ¶ Ex quo appz qđ p ſe ñ confert.ſi
materia ueniat per itrinſecas uenas.qa ex h⁸
ñ tollit̄ per ſe ille curſus. ¶ Dico tñ qđ ex q⁸
dā conſequētia.& per accidēs poteſt cōferre.
¶ Et h° propter duas cauſas.Vna eſt qa trū
catis illis uenis diminuit̄ oculo nutrimētum.
quare pōt ſe cōuertere ſup materiā que uenit
ad eū.a ptibus itrīſecis & cōſummere magis
eam. ¶ Secūda cauſa.qa ſi locus inciſionis di
mittat̄ apertus & ꝓcureī in eo ſanies tūc fit
materierū mundificatio per illā partē ex qua
euacuatiōe & mūdificatiōe pōt materia ab o
culo diminui.Vel per ipſas partes tamē extrī
ſecas uel p cōitatē uenarū que exeunt p uiam
cōiſſure.cui comiſſure tipora cōicāt mediāte
panniculo extra carneū ſituato. ¶ Ex qb⁹ oz
colligē qđ ſi materia fluat ad oculū a uenis ex
trinſecis.& ſolū uelis curſū ꝓhibere ſufficit
facere inciſionē & ſtatiz regenerare carnez. Si
autē uis qđ de materia que ē circa ptes oculi
euacueī per locū inciſionis.oz generare ibi ſa
niē.& ponere ibi medicinas attractiuas.Et iō
Aui.ſupra ca.de cura ſode.p cōitatez docet ap
imponere in loco ubi ille cauterizantur ſarco
collaz & crocuz & aliq̄ ſtiptica. Sarcocolā q̄
dem & crocum ad maturationez & attractio
nez.ſtiptica autē protunc ad ꝓhibēdū fluxuz
ſanguis. ¶ Et p hūc moduz pōt teneri qđ cau
teriū & inciſio illarū.uenaꝝ cōfert i egritudi
nibus de materia ſub craneo & paſſionibus
oculorum ēt de materia ab intra fluente.Et p
experiētiā ego uidi hoc & audiui a quibuſdā
expertis oculiſtis.qđ ipſi inueniūt iuuamētuz
in paſſionibus oculorū de materia ab intra
ueniēte per aptionē illarū uenarū. ¶ Ex qb⁹
ſoluunt̄ cōtradictiones q̄ uident̄ ēe iter aucto

tres. ¶ Quarta dubitatio ē. utrū possimus in cidere arthariā magnā in tipore. uel p⁹ aures Et uidet qđ ñ. qa Aui. dicit qđ cōsideret que illaꝝ paruarū sit maior ergo uult qđ nulla ma gnaꝝ incidi possit. ¶ Amplius. artharia ma gna est defferēs spiritū ad multa mēbra. sed illa incisa omnia illa mēbra possent pclitari. ¶ In contrariū arguit. pri⁰ quia Mesue ma gnā aut paruā docet icidere. ¶ Itē ligatura arthariaꝝ euntiū ad membrum q̄tūcunq; sit magna artharia ñ facit nocumētum. ut ponit gal⁹ i libello đ utilitate pulsus p⁰. ca. ergo q̄tū cūq; magna artharia capitis incidat uel ligēt ñ uidet qđ inde debeat esse dubiū. ¶ Dicen dū qđ omnes arthariē q̄ sunt in tiporibus & post aures possunt icidi. parue compate ramo eaꝝ qui ē in collo a quo ipse ramificanē. nā ra mificatio artharie timporis & ēt circa aures ē ab arthariis carotidis. i. subeticis secūdū q̄ ponit gal. i⁶. li. de utilitate particulaꝝ. iz⁰. ca. Artharie aūt q̄ sunt subetice magne sunt. & q̄ tū ad hoc Aui. hic omnes arthariās timporuz & circa aures uocat paruas. Si aūt iste artha rie intra se compenē. una eaꝝ respectu alteri⁹ debet dici magna. & minus parua. ¶ Vlteri⁹ cōsiderandū q̄ artharia dupl̄r pōt dici mag⁹ Vno modo naturaliter. quia est sicut stipes re spectu alterius. Alio modo accidēraliter. quia p cursum materie & repletōem ē dilatata & facta manifestior. ¶ His hitis dico q̄ artha ria mag⁹ pp cursum materie & repletionē illa dz icidi siue sit cū hoc magna naturaliter. siue sit de paruis natural̄r. & rō est. qa talis icisio fit ad phibendū cursum. sed cursus ñ pōt pro hiberi nisi incidat uia unde currit materia ta lis aūt est artharia plena ut presupponit. & ideo auctores ñ consideraueruṫ. an artharia sit magna uel pua ex natura. sed an sit ꝛpleta & per eā curat materia. quia illā debes incidere Cognoscis autem qđ sit repleta. quia apparz leta pulsans & calida. ut .A. ponit. Vnde gal⁹. iz. tera. circa finem. oportet autez radente ca put diligēter tāgere arthārias q̄ posteri⁹ secū dū alterutrā aurē & q̄ i frōte & secūdū tipora Quecūq; uero earum tibi apparēt calidiores aliis esse & magis pulsantes. illas icide. Ecce qđ Gal. solū attēdit q̄ artharia si plena p quā fertur materia. ¶ Sz tu dices. si p uenas fera tur materia frigida. q̄mō potero illā cognoice re. qa materia frigida nō facit apparere pulsa tionē. nec calidiorē artharia. ¶ Dicēdum qđ signa q̄ Aui. ponit significatāt materiā q̄ ferē esse calidā. & hoc. qa ut plurimū illā contigit ferri a partibus inferioribꝰ. ut dictū fuit Et h⁰ uidetur Gal⁹ sentire preallegato loco. dicēs aliquando calid⁹ sanguis & uaporib⁹ plenus ad caput fertur & superhabūdat maxime se cūdū arthārias inq̄ utilissimū iuētū est a me dicis arthariē iusio. Si autez q̄ doq; aliq̄ mate ria flegmetica p uenas portaretur. & non ēēt alia uia curandi ēt incisionē fieri oz. ut notū ē. uel si materie frigide ificissent artarialez san guinē. ut Serapio p⁰ brcuiari. 9⁰ ca⁰. ¶ Ad cō traria iducta appz solutio Ad auctoritatē. A. iam est dictuz. ¶ Ad rationez dicēdū q̄ per alios ramos procedētes a stipite poterit por tari spirit⁹ et sanguis. & ēt p poros. sicut appz in his qui per icisionē uł ruptoriū ex hernia curati secūdū partes iferiores testiculoꝝ nutri ri possunt. imo q̄ doq; aliq̄ simile spmari ab eis resudat. ut ab utroq; latēt curati aliq̄d hu miditatis emitūt i coytu. q̄uis forsaz illa hūi ditas nō ueniat a testiculis. & ideo si aliq⁹ ēēt ifelix i mō ramificationis artharie & uene ti poris. & p uenā iuxta obricū parū de nutrimē to ueniret ad oculū iste posset esse in periculo per icisionē maioris artharie uel uene tiporis Sicut ego uidi hominē cui post icisionē uene in tipore oculus icepit puificari nutrimēti đfe ctu. & in fine totus oculus ē exicatus. Ego tū in excusationē medici opantis dixi fuisse. ñ p pter incisionē sed pp malicia passionis i oculo Et poterat hoc defendi. estimatio tū plus indi cabat qđ esset nutrimēti defectus ex uene ici sione. Istud tū raro credo cōtingere & nō pos set p̄uideri ab aliquo medico. & iō nō dubitet medicus ex h⁰ ubi nocumētū uider. sz secure i cidat. ¶ Ad rōem in oppositū ñ respōdeo. qa nō est cōtra nos. sz falsum ponat. ut uideatur sermo gal⁹. istud sonare. alia tū est ibi sua ocul ta intētio. ¶ Quita dubitatio ē. utrū quādo ligamus arthārias debeat fieri una ligatura ł due. uidetur qđ una. de ītentione Aui. & uidē tur consonū uerbis gal. iz. tera. ¶ In contrari um Mesue ca. de cura obtalmie. ubi dic. Si fue rit ex arthariis magnis liga cum filo de sirico in duobus locis. ¶ Propter solutionē notādū qđ diuersimōe hodie artharie. iste precidūt. Quidā solū icisionē faciūt cutis & artharie si mul. & implent locū incisionis tastis đ bōbice uel filis. Et quidā cū albumine oui infundūt tastas. Et quidā uero aliq̄ sunt q̄ solum cutim incidūt & arthariā acipiūt cū uncino uel cum digitis. de qb⁹ fuit Iesus Haly. trac. ultimo. z5⁰. c⁰. Et sunt quidā q̄ incidūt eā. & utraq; partē cauterizant. Aliq̄ sunt q̄ ligant eā & isti sunt duorū modorū. Quidā ligāt eam in duo bus locis. & in medio faciūt icisionez. ut docz Mesue. Quidā ligant in uno loco & faciūt ici sionē sub ligatura uersus oculū nō uersus sti pitē artharie. sic Aui. docet. & h⁰ est qđ uult dicere. Oportet ut stringat qđ ē in ea iferius

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 206 sur 455

in lōgitudine.i.ſecundū longū cū filo &c̄.ꝑ cū filo ſiricino in lōgitudine.i.cū filo ſiricino longo.ita ut pēdat extra iciſionē et dimittat̄ &c̄. ut artharia ñ poſſit apiri.deinde incidatur qđ eſt poſt ipaz.ſ.ligaturā.poſt.ſ.uerſus oculuz. Quidā uero ſunt q̄ cauteriz̄āt cutiz & uenaſ ſine alia iciſione.Et i cauterio quidā faciunt uim uolētes ꝙ ſit ex auro.ut Gilbert⁹ li° 3°. Harū uero diuerſitatū cās reddere ēēt ꝑ lixuz. Tamē ſciēdū qđ diuerſitas eſt inter ſolaz iciſionē & cauteriū.q̄ cauteriū ē magis ſecurū in primo ocurſu a prohibitione fluxus ſanguinis.& q̄ ꝑparat ad ſaniationem faciendo eſcarā.Inter ligaturā uero unā et duas eſt differentia.q̄ ſi uis uenā uerſus oculū euacuare fac unā ſolaz ligaturaz.ut orifficiū uene inciſe uerſus oculū remaneat apertuz.ut illaz uenā poſſis euacuare ſi credis ibi ſanguinē malū eſſe.Si autē hoc nō uis fac duas ligaturas.ut Meſue precipit.In hac autē preciſione oz unū generale attēdere.primo qđ q̄cunq; modo potes facilius expediri.& ſine maiori moleſtia fiat.Oz 2° ēt attēdere ifirmi morez Quidā enim ſunt qui omnino timēt cauteriū Et quidā qui omnino timent ferrū incidēs.h° inuebat Haly.in ſermone generali i tegni.tractatu .3°.i.19°. cōmēto.Tertio oz attēdere diſpoſitionē temporis.in hora eni eſtatis nō eſt tutū cauterizare.ut Auic.inuit ſupra ca.de cura ſode.ꝑpter cōitatem. Ex quibus appz ſolutio ad cōtrariū Vltimo cōſiderandum ꝙ littera que dicit.ipa neceſſaria ē in ea que ē maxima.pōt dupliciter exponi.Primo ut uelit dicere ꝙ ipſa ligatura ē neceſſaria in maxima obtalmia.& hoc ut ex toto fluxus ꝓhibeatur In pua uero.ſ.obtalmia ſufficit ut ꝓfunde ſcarificet̄.ſ.artharia.nec expedit ut ligēt & icidatur.quia materia ñ eſt multa.Secūdo mō pōt exponi.ut uelit dicere ipa ligatura eſt neceſſaria in maxima.ſ.artharia.& hoc ꝑpter timorē fluxus.In parua uero artharia ſufficit &c̄. quaſi dicat nō expedit illā icidere.ſed ſolum ſcarificare.& cū uentoſa inde accipere materiā Ex quo appz quid uult dicere illud eni.In hoc eni Auic.ſuadet uētoſas quādoq; ponēdas eſſe in nocra.i.circa partes colli.Nocra eni eſt locus ubi collū cōiungit̄ humeris.Suadet ēt ſanguiſugas ponēdas eſſe frōti.quia tales uētoſe & ſanguiſuge ꝓhibēt curſum & materiā euacuāt.illud ergo.ſ.ſcarificatō uenaz tipoz uel illud.ſcilicet inciſio uenarum timporum & maxime cū cauterio proximū ē in iuamento uentoſaz &c̄.i.iuuant ſicut uētoſe &c̄.q̄ ꝓhibēt curſuz & materiā euacuāt a loco.dixit aūt quādoq;.quia cū debite fit & cū materia ñ eſt multa nec ut forma ſcarificatione profunda materia educatur.& nō attrahat̄ plus de materia q̄ ſit illud qđ ꝑ ſcarificationē educit̄. ET QVANDO NON SVFFICIT. Hic Auic.oſtēdit q̄d fiēdū quādo p̄dicta remedia nō ſufficiunt. Ad cuius itellectū cōſyderā dū qđ Auic.duo innuit.Primum ē.qđ eſt fiendū quādo predicta remedia ñ cōferūt.uer.q̄. nec flebothomia nec iciſio uenarū.q̄ dbz aperiri uena lachrymalis domeſtici.que ē multū manifeſta uena.uel uena frōtis.ſ.ꝓpinq̄ ſupciliis.Et cauſa ē.quia ſi iſta remedia non contulerint.ſignificat̄ qđ materia ē mlta circa ptes oculi q̄ poterit euacuari apertiōe uenarum ꝓpinquarū.ſ.lachrimalis & frontis.aut uniꝰ earū ſecūdū qđ tibi uidbit Secūdū qđ.A. occulte innuit.eſt quoddā remediū quo multū debemꝰ uti iudicio meo quando tales opationes particulares facimus circa caput. i iſtis morbis materialibus oculorū.hoc remedium eſt apoſitio uentoſaz circa collū.In obtalmiis enim que protellantur & in quibꝰ incidimus uenas timporū & flebothomamꝰ lachrimales uenas uꝰ uenas frontis ē timēdū continuo de nouis tractibus materierū ad oculū tā ꝓpter opationē et commotionez quā facimꝰ.q̄ ꝓpter debilitatē & aptitudinē oculorū ad recipiē dū.& ideo eſt utile ſepe facere aponi uētoſas ad colū cū ſacrificatione uel ſine ſecūdū quod tibi uidetur.& hoc eſt ꝙ Auic. ibi innuebat cuz dixit.cū tamē uētoſe nocre ſint ultimi iuamēti CVNQ VE PROLONTVR egritudo. Hic Auic ponit quēdam can.& pⁿ facit hoc 2° ꝙ dixit complet & probat. ibi 2ª & cū prolongatur obtalmia. Ad euidētiā primi oz quedā uocabula exponere .ſ. quid ſit ſief.eſt eniz medicina oculorū dura in forma oſſis dactiloz uel pedone ſcaſcorū.& trociſcꝰ ēt poteſt dici ſief.Alcofol.eſt medicina i forma pulueris ſubtiliſſimi.ſicut ille qui eſt i radio ſolis.Colirium eſt omne qđ colādo i oculo mittitur.& ideo tam ſief q̄ alcofol.poteſt dici colirium quando cū aliquo liquido miſcent̄.& in oculum inſtillat̄.tamen alcofol habet ꝓpriuz modū appoſitionis.ſ.cū radio Secundo ſciendū qđ es uſtū eſt rame uſtū.& modū adhuſtionis ponit ſeruitor.28°.li.Et facilior & melior ut uidet̄ ē.qđ accipiatur limature eris ptina ſulfuris ps octaua.ponat̄ i pecia lutara cuz argilla & pmittat̄ ſiccari.& poſt ſepellit̄ in igne facto ex ſtercoribꝰ animaliū duobꝰ diebꝰ.et erit es uſtū Et ad ſciēdū hos modoſ cōburēdi & lauādi & faciēdi alias ꝓparationes oz medicū oculiſtā habere librū predictū uirtus autē eris uſti ē fortiter deſiccatiua & ſtiptica cū acuitate.ut Auic.ponit.& Gal.7°.đ ſimplici medicina.ca° 56.Attrimētuz ē multi

plex ut ponit Aui. unde uitriolū & cinabriuꝫ & attrimētū ſcriptorū omnia dicuntur attrimenta. in omnib⁹ autē attrimentis eſt uirtus exiccatia fortis & ſtiptica mordicatiua. ſꝫ aduſtio ēmouet ab eis modicatiōeꝫ ut. A. 2° can. 5°. ca. aloes notū ē. Ex qb⁹ apparet qđ iſte medicine cōueniunt quādo obtalmia prolōgatur nā quādo factis predictis remediis pmanet in oculis paſſio ſignificat ꝙ materia ē groſſa diffi cilis reſolutōis in partibus oculoꝝ. Vnde in digemus medicinis fortis exicatōis. ut illa materia cōſummat & phibeat ēt in hac forti exicatione. quia cōcurrit aliqua mordicatio ne tra hatur materia ad oculuꝫ & in hoc facit ſtipticitas iſtaꝝ medicinarum. & qa aliquando materia ñ ē uehemēter groſſa. Vnđ nō idigem⁹ forti medicina ſicut es uſtū & attrimēta. ideo ſufficit puluis ex ſolo aloe. quia ē minoris ipſſionis q̄ es & attrimētū. ¶ Dubitatur. utrū aloes qđ ponit in oculo debeat eſſe locū. & cū q̄ ēt dēat lauari. ¶ Dicēdū qđ ꝑ uis materiā magis exiccat et ēſoluēt & min⁹ ocꝰū cōforta re ꝑ ſtipticitatē aloes. & tūc nō debet lauari. Vꝑ uis qđ ſit min⁹ reſolutiuū et magis ſtipticuꝫ. & ſic debes illū lauare. Ratio eſt. quia lotio accipit ſibi ptes ſubtiles & dimittit groſſiores ſtipticas. ut ſummitur a Meſue in ſuo đ conſolatione medicinarū. & ab Auic. 2° can. 5° ca° ¶ Res autē cuꝫ quib⁹ lauatur ſunt diuerſe. qā ſi uis remittere ſuuꝫ calorē laua cuꝫ aq̄ pura. uel cuꝫ aqua roſata. ſi autēꝫ uis addere in ſua calefactione laua cuꝫ uino uel cū aqua feniculi. Sief autē in quibus ponuntur es. & attrimētuꝫ ſcribūtur a Raſi. 9° alamanſoris. ca° de ungula. & 5° can ſumma. 2ª. tractatu 2°. & a Serapione. 7° ſue pratice ET CVM PROLVNGATVR. ¶ Hic Auic probat hoc quod dixit. & complet. ¶ Ad cuius euidentiā eſt notanduꝫ quod Auic. poſuerat qđ in obtalmia quando prolongatur. debem⁹ uti medicis fortis exicationis cuꝫ aliqua ſtipticitate. & poſuit exēpluꝫ de ere uſto attrimēto & aloe. Vult g° Auic. probare. primo quod tales medicine exicatiue conueniant. ſecūdo uult ponere alias medicinas cōueniētes. Ad probā dū autē arguit ſic. quando i oculis ē materia mala habituata. ita qđ corumpit nutrimētuꝫ ueniēs ad oculū quātus ſit bonū. oꝫ uti medicinis que materias illas exicent & oculuꝫ confortent. ſꝫ tales ſunt medicine exiccatiue cum ſtipticitate cōfortatiua. Sꝫ q̄do obtalmia plōgaꝫ & nō iuuaꝫ ꝑ euacuatiōes & flebothoiaꝫ & icſiōes uenaꝝ. h° nō ē ꝑ alīd niſi q a ī oculo ē materia mala. g° oꝫ tales ponēt medicias ¶ Ex qb⁹ apparet ꝙ merito Aui. iſtū can. & ꝑcedētē hic poſuit Medic⁹ enīꝫ oculiſta q̄do curatūr obtalmiā cū farmaciꝭ et flebothomiꝭ & icſiōib⁹ uenaꝝ tipoꝝ & cū colirijs repercuſſiuis & ſedatiuis doloꝝ. & ēt reſolutis coīb⁹ credit feciſſe totū qđ expedit. unđ turbaꝫ qđ ocul⁹ nō cōſeqū ſanitatē ꝑfectam ex ſua cura. Voluit igit̄. A. nos docere rectū modū opationis poſt tantas res factas ī obtalīa. qa oꝫ oculū cōfortare & rectificare ſuā malā compleꝫ & materiā infixā exiccare. Et ideo etiā Raſis 2° cōtinētis dicit. ꝙ poſt inciſionē artariaꝝ ut nulla uideat uia curſus materieꝝ ad oculū adhuc multiplicaꝫ reuma in oculo. hoc eſt ꝑ malā cōpleſionem fixā in oculo que nutrimentū corrūpit. ¶ Secundo cōſiderandū qđ Aui. hic ponit alias medicinas cōueniētes in obtalmia plongata. ſicut tuciaꝫ ceruſa &c̄. ¶ Propter qđ notandū ꝙ ex medicinis cōueniētib⁹ in hoc. quedā ſunt leuiores & ſecuriores ſicut medicamē qđ hic Aui. ponit. Q uedam ſunt fortiores ſicut illud qđ ſup̄ poſuit. Vidēs igit̄. A. medicamē qđ ſuper⁹ poſuerat fortis ēē exicatōis uoluit hic ponere leuius medicamē q̄ ſecurius uti poſſumus. & iō ab eo eſt incipiendū. Vñ dixit confuge ad aliquid &c̄. quaſi dicat. dimiſſis flebothoia & aliis euacuationibus ꝑmū ad qđ uenias ſit medicamē de tucia &c̄. Differt ēt h° medicamē a priori. qa iſtđ cōuenit ī materia magis mordicatiua q̄ habꝫ ſecū aliq̄d de calore malo & acuitate. Sed ſi materia ſit hūidior et groſſior tēdēs ad frigiditatē util⁹ eſſet medicamē de ere uſto & attrimēto & aloe ¶ Tertio oꝫ hic q̄ddā genera le attēdere. qđ q̄do cōponimus medicinas pro oculis. aliquādo ꝑ eas uolum⁹ eandē opationē ſicut ꝑ es uſtū & atrimentū qa itendim⁹ exicare. Aliquando una miſcetur cū alia qa uolumus contrariaꝫ operationē ſicut ī augmēto obtalmie admiſem⁹ ſtiptica & reſolutiua. ſicut q̄do facim⁹ colitriuꝫ & ceruſa & ſaracacola. Ali q̄do miſcetur ut una alteri⁹ remoueat maliciaꝫ ſicut medicie uiſcoſe miſcentur cū acutis. ut earuꝫ acuitas remittaꝫ ſicut ponit ceruſa cū uiride eris. Aliquādo uero ut penetrādo iuuēt ſicut croc⁹ & ſucc⁹ raffani & balſamus admiſcent q̄doq; alius medicinis oculorū. propter iſtam intentionē licet ēt habeant alia iuuamēta. Aliq̄do miſcent ut reſiſtant ei ꝙ ocul⁹ poſſet incurrere đ nocumēto ex medicina cōpoſita. ut ſi medicina eſſet attractiua ponim⁹ cuꝫ ea medicinā ſtiptica ut attractionē phibeat. ſicut lapis ematitis ponitur ī qbuſdā colirijs a cutis licet etiā habeat aliā utilitatē ¶ Aliq̄do miſcentur ut medicinas alias faciāt morari in oculo & hoc faciūt quedā medicine ſui viſcoſitate qua adhet ēt. ſicut gummi arabici uꝰ dragagātū quedā ſui frigiditate qua figūt &

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 208 sur 455

imobilitant materiā & prohibēt a resolutiōe sicut opiuz & canfora. Aliquādo miscentur pp cōem intētionē q̄ est oculi cōfortatio sīc credūt quidā q̄d auri limatura muscus & ābra a p prietate cōfortent oculos. ¶ His habitis dico q̄d medicamē q̄d hic ab Aui. ponit est recte cō positū. basis eni uel fundamētū in hac medicia est tucia i qua est uirtus exicatiua & stiptica est ēt basis climia aurea q̄ ēt exicatiua & con fortatiua ē. q̄ ambo cōueniūt i obtalmia & ma teriebus oculoꝝ qn̄ querit illarum exicatō & aliqua stipticatio. debent aūt lauari ut remo ueat ab eis mordicatio. miscent aūt cuz ceruſa quia sui glutinositate tenet eas i loco & remit tit acuitatē uel mordicationē earū ēt quia sui siccitate iuuat ad exicandum materias illas. Amilū ēt & gūma dragaganti. ad liniendū po nūtur. cū ergo opatus es cu hac medicina. & n uideris effectū. poteris permutare ad medica mē factū cum ere usto & attrimēto. uel pote ris uti isto medicamie augēdo in eo tuciaz & climiā & ponēdo parum de ceruſa & paꝝ de amilo & paꝝ de dragagāto secundū q̄ tibi ui debit. ¶ Dubitat utꝝ ceruſa que ocl'is admi nistrat debeat lauari. ¶ Et dicēdū q̄d securi us ē abluere ceruſaz. rō est. quia ceruſa hz de uirtute aceti. q̄a i eius factione requirit acetū. ut li°. 2°. seruitoris. lotio aūt illā uirtutem au fert. per quā posset mordicare. Vñ Rasis. 2°. cōtinentis. p⁸. ca. Ceruſa habet superfluitatez aliquā aceti. & iō eius ablutio ē bona. ¶ Du bitat. utrū in principio cursus materieꝝ ad o culū pessimus uti tucia & medicinis recipien tibus eam. ¶ Et uidet q̄d sic. q̄a in principio possumus uti medicinis frigidis repcussiuis. sz tucia ē huiusmodi. q̄a est frigida & stiptica secūdū Gilbertū. Vñ li°. 3°. Q uelibet tucia mi tigat & repcutit. ¶ Itē q̄d cōfert i doloribꝰ oculoꝝ uidet in pricipio cōferre siue cōuenire q̄a tūc dolores incipiūt qui debēt sedari ne ma teria trahat. sed tucia confert doloribus oculo rū. ut Aui. 2°. can. ca. de tucia. Et Mesue in ca. de cura dolorū oculorum docet facere alcofol. & seifeū tucia. ¶ In contrariū sunt auctores qui cōiter in obtalmia & cursibus materierū nō icipiunt a medicinis i q̄bꝰ sit tucia. Vnd. A. hic utebat ea in obtalmia prolongara. ¶ Ad huiꝰ intellectū notādū q̄d tucia ē medicina ue re frigida & sica i cōpleōe. aput quosdaz ē sic ca in. 2°. apud q̄sdā uero in tertio ut apud Al bumasar. uirtꝰ aūt. 2ª ē stiptica & aliq̄liter mordicatiua & corosiua. ¶ Tamē sciēdū q̄ coro sio est duplex. quedā proprie dicta q̄ fit a for ti calido & sico. sicut i uirdeeris. & talis co rosio non est in tucia. nec mordicatio illā coro sionē sequens. quedā ē corosio debilis q̄ ē sor tis exicatio. & talis est i tucia. ¶ Et ꝓpter hꝰ soluūt contradictiones q̄ sunt d̄ tucia iter auc tores. Naz Iesus Hali ponit q̄d tucia desicat sine mordicatione & cōiter plures auctores concordāt. Gilbertꝰ tamem & quidaz alii di cūt quod ois tucia corodit. uerū est tamē q̄d aliter possent concordari. Nā tucia lota non ē corosiua nec mordicatiua. quia suas ptes sub tiles acutas perdidit Vnde Serapio auctori tate Galꝑ Virtꝰ tucie ablute est sica & plus desicatiua omni alia medicina sine mordicatio ne. Sed tucia nō lota habz aliqd d̄ mordicatio ne. quia tenet de uirtute partiū igneaꝝ. Vnde galꝑ. 7°. de simplici medicina. 3z. ca. Tucia que ex fornacibus est. hz necessario de ignis poten tia. decenter ergo lauātes ipaz operat siccitatē modicā & ē. ¶ Ex quo ca. & aliis auctoribus habet ꝙ tucia. quedā est mineralis & quedaz ex fornace. & habēt diuersitatē in uirtutibus aliquā. & ex suis capitulis legere debes. Simi liter quedā est alba. quedā nigra. quedam ru bea. & aliquā habēt diuersitatē ¶ His ꝑmis sis sciendū ꝙ quidam uoluerūt ꝙ tucia alba possumus uti in pricipiis obtalmie. & rō est q̄a illa est plus frigida. Vñ Gilbertus Tucia alba magis repcutit & ualet i seruoribus & ruboribus oculoꝝ. Aliis aūt spēbus tucie ut nigra & rubea n̄ possumus uti. ¶ Sed his pꝰ positis dico primo q̄d tēpus usus tucie & re liquaꝝ medicinaꝝ fortiter exicant iū et stipti carū est in prolōgatis passionibus oculoꝝ cū iā cessat fluxus materieꝝ. et corpus ē precua cuatū eū omnibus modis euacuationis cōue niētibus. ¶ Hec declarat. nam intentio in his obtalmijs ꝓlōgatis ē oculi cōfortatio. remotō malarū cōplexionū. & materierū consumptio. nam ex longis doloribꝰ oculus ē quasi rela xatus & debilitatꝰ. ē etiā mala complō uehemē ter ptibus oculi infixa. materie etiā ibi aggre gant & retinēt. ergo oz approximare medici nas que oculū cōfortent. & quadā stipticitate cōgregent & lassitatē ꝓhibeant. etiā malam complōnem remoueant & exiccent materias. talis autē medicina ē tucia & medicamen in q̄ ipsa ingredit. nā sui debita stipticitate oculuz recōfortat lassatū multis doloribus. & cursi bus materieꝝ. similiter sui siccitate materias cōsummit. & mouet ēt malā cōplōez taz calidā q̄ frigidā nō q̄dē ipsa per se. sed per aliarum medicinarum calidarum uel frigidarum mi xtionem cū ea. et per diuersum modū prepara tiōis eius. Q ui enim uult eius utilitatē i ma teriebus frigidis ꝓparet eā cū uino odorifero & cū aqua maiorane & similibꝰ. Q ui uero uult iuuamētū in calidis egritudinibus ꝓpá ret eam cuz aqua rosata. & cū cāphora. ut do

ect. Seruitor ca° d confectione cathimie. preter hoc autē tucia in prolōgatis passionibus materialib⁹ oculorū habet utilitatē quia iste passiones ñ absoluūtur ab aliquib⁹ ulcerationib⁹ occultis uel manifestis in qb⁹ tucia confert. ut Gal. 9° de simplici medicina. 32°. c°. & alii auctores. ¶ Dico. 2°. qđ tēp⁹ usus istaꝝ medicinaꝝ ñ est in pricipio. rō est sumpta ex parte triū. Pri° ex parte fortis exicatōis. secundo ex parte stipticitatis. tertio ex pte mordicationis ¶ Prima quidē cā summit ex pte fortis exicationis. qa medicine fortiter exicatiue requirūt materias digestas ut uniformiter sint parate exicari. Aliter enī remaneret grossior materia requirūt ēt materias ñ multū exuberātes ut possint exicari. In principiis aūt cursuū mateꝝ ad oculū materie crude sunt & multe. & iō ñ bene apte exicari a medicinis in quib⁹ uirtus tucie cadit. ¶ Secunda cā summit ex pte stipticitatis. qa medicine appenter stiptice nō debēt apponi i oculo cū materia est multa & multe renouationis. qa talē materiā in oculo coartāt ñ possunt eā expellere. Vñ Rasis secūdo cōtinētis. Medicine magne stipticitatis nō ualēt ad ꝓhibitionē cursus. qa per eoꝝ grossiciē magis addūt ad dolorem q̄ iuuēt ad expellendū fluxū. ¶ Tertia cā summit ex pte mordicationis. qa tales medicine fortiter sicce nō absoluunt ab aliquo modo mordicatōis. Et h⁹ ꝓpter duo. primo pp fortez siccitatē. 2° ꝓpter substantiā lapideā grossam. talis aūt mordicatio i oculis a ꝓncipio obtalmie debet multū cauteri. ¶ Ex qbus oibus appꝛ q̄ in ꝓcessu egritudinū istaꝝ. s. in tēporibus declinationū. tucia & medicine sibi cōsimiles. s. cū ere usto. attrimēto. aloe. dimia & similibus. cōferūt pp sex cās. Primo qa materia hꝫ plus de digestiōe. Secūdo qa pacificata. 3° qa cessauit flux⁹. 4° qa ex hoc ñ timet mordicationis nocumentuꝫ. 5° qa cōfert ulcerationibus que utplurimū cōiūguntē illis. Sexto quia oculū cōfortat relaxatū. ex lōgo morbo. Vñ Rasis 2° cōtinentis. p°. ca. Tucia ualet precipue inanito corpore & capite specialiter flebothomia ex fluxu. Et Iesus ca. 38. Si cōfidis qđ caput & corpus sunt mūda ponas in lachrimali maiori parū pulueris de tucia. quia est medicina prospera ad absindendū materias. Et subdit. & caue ne utaris ea. sꝫ medi⁹ de tucia nisi p⁹ purgatiōez. sin aūt iduces ifirmo magnū malū Et subdit ifra. Et si tardauerit declinatio egritudinis p⁹ mūdificatiōez corporis et tēpātiā diete &c. h° significat qđ i ipsa tunica oculi ē retentio. pone g° ibi tuciā & amidū. ut d siccet &c. Et 2° cōtinētis tucia abluta desiccat sine pūctiōe. & ꝓpterea curent ex ea ocli quādo fluit ad eos materia acuta subtilis. & h° dꝫ esse p⁹ euacuatiōez capitis & toti⁹ corporis flebothoia uel fluxu. Et qs bene cōsyderet simile ē de medicinis huiusmōi. s. tucia ere usto attrimēto & similib⁹ i cura egritudinū ocli sic d usu mirobalanoꝝ in febrib⁹ materialib⁹. & de usu torciscorū d rosis. sicut enī in febrib⁹ isti non concedunt nisi iā digesta & minorata materia. sic i passionibus oculorū. nō concedūt tucia & predicte omnes medicine nisi iā minorata obtalia prolongata. ¶ Attēdēdū tamē qđ si alicuius esti mario singularis esset qđ paucū tucie i qb⁹ daꝫ medicinis cōferret in principio obtalmie. ita qđ uirtus tucie esset ibi ualde occulta. ego nō prohibeo euꝫ a sua estimatione. ¶ Ex qb⁹ soluūt contraria. ¶ Ad primū dicēdū q̄ licet tucia sit frigida & possit dici repulsiua. habet tñ alia nocumēta qb⁹ non cōuenit. ¶ Ad Mesue dicēdū q̄ dolores oculorū in qb⁹ tucia confert sunt in obtalmia prolūgata. & apparet si quis consideret alias medicinas q̄s euꝫ tucia docet miscere. ¶ ET QVANDOQVE. Super⁹ Auic. posuit curā obtalie q̄tū ad duas intētiones predictas. Hic ponit eius curā q̄tuꝫ ad intēticez tertiā que ē chatarri prohibitio. Et pri° facit h°. 2° qa cauteriū fit in obtalmia cui⁹ materia fluit a capite & talis fluxus potest fieri ab intra & ab extra. comperat quātū ad materiā obtalmiā factā a materia que ab exteriori pāniculo fluit ad eā que ab interiori. ibi 2ª. cū autē ¶ Circa primā partem notandū qđ obtalmia aliquādo totaliꝛ pēdet a materia fluēte a capite. aliquādo cōseruatur ab illa. q̄uis de materia ab alio mbro fluat q̄ capite q̄ocunq; sit cōfert cauteriū. Et iō Auic. dixit quādoq; eius pseuerātia ē &c. q̄si dicat siue generatio siue pleueratio sit ex catarro cōfert cauteriū. & cā ē. qa materia q̄ ad ocl'm fluit p tale cauterium diuertit & cessat cursus. ¶ Secūdo cōsiderandū qđ quatuor cōditiones sunt principaliter obseruāde ꝓncipales i tali cauterio. ¶ Pria q̄ cor⁹ sit euacuatū. qa euacuatio ulis dēt precedere particulareꝫ. Secūda qđ fiat sup comissura coronali. qa p eaꝫ materia diuertet siue egredet. Cognoscitur autem talis locus ponendo extremitatē man⁹ iradice nasi. s. iuxta supcilia. & loc⁹ ubi pūēit index ul' annularis ibi est fiēdū cauteriū. 2ᵐ qđ Auic. pōit sup⁹ fen p⁹. ca⁹ de canonib⁹ curatiōis egritudinū cerebri. uel locus ubi puenit medius digitus. 2ᵐ Mesue capi° d flebothomia i egritudinib⁹ oculoꝝ. debꝫ itelligi mediꝰ digit⁹ q̄tū ad locū uētriculi. q ē idē terminus cū termino annularis & indicis. uel oꝫ ponere finē manus. q ē circa rasetā sup lepore nasi. & extendere manū & locus ubi puenit digi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 210 sur 455

tus medius cū replicatione unius ossis digiti ibi est locus cauterii. ut pōt summi. p°. conti nētis ca. de frenesi. ¶ Alij ēt mōi mēsure fiūt q̄ uulgo sunt noti. ¶ Tertia cōditio ē q̄ fiat cū ferro ñ cū auro uel ere. rō est. qa talis cau terij ñ querit cita cōsolidatio. sed qđ aptum remaneat. Cauteria aūt cū ere facta citius sanā tur q̄ cū ferro. sicut pōt summi ab Ayc. pble. p^a. 35. phle. & quantū ad hanc intētionē plus laudat cum auro factū. 2°. can. capi. de auro. ¶ Quarta cōditio est sumpta ex pare hore. s. uniuersalis. qa in cauterizando cauem^9 esta. ē & ēt hyemez & eligimus tempa tem peratio ra. lz coacti & estate & hyeme faciamus etiā ex pte hore pticularis. & cōiter circa uespam faciunt. Et i hoc cōsiderāt medici q̄ homo nec est uacuus cibo nec sit debilis nec est plenus cibo ut i digestione ipediatur. Cauteriū enim motuz cōmouet quedā corpa pl^9 propter ti morē q̄ propter aliud. sunt etiā alie conditio nes in cauterio obseruande quas considerare potes. ¶ Dubitatur utrū cauteriū conferat i quacūq̄ materia fluēte a capite ad oculos.
Videtur quod non quia quod inflamat non competit saltez in materia cosca. Cauterium inflāmat cuz sit actualiter calidū. ¶ Itē Me sue preallegato cap° concedit cauteriū in egri tudinib^9 frigidis & humidis capitis. Vnde dicit eius iuuamēta sunt sublimia ad egritu dines capitis frigidas & humidas. & subdit & ul'r confert ad oēs egritudines catharı fri gidas & humidas. ¶ In contrariuz Aui. qui ponit hoc in canonibus ul'ibus q̄ sunt canones tam ad materiā calidā q̄ frigidaz. ¶ Secundo dubitat. utr̄ aliud cauteriū q̄ in comissura co ronali cōferat. ¶ Ad primū dicendū q̄ i qua cunq̄ materia cōfert hoc cauteriū. rō est. quia illud cauteriū euacuat & diuertit ab oculis p uiā cōsequentie materie ad materiā. Diuertit ēt. quia natura habēs uiā unde expellat illuc dirigit materiā. Sed quelibz materia ē trahibi lis p cōsequentiā partis ad partē. simil' quā libet materiā natura pōt expellere ad locuz il lum. & iō Aui. supra sen. p^a. ca. de canonibus curatōis egritudinū cerebri. dicebat. Ex eo i q̄ humor diuerse materie cōicant est ut fiat cau teriū &c. ¶ Difficile ūn esset iudicare in qua materia plus cōferret. Nā licz materia calida noceat quodāmodo a calido ignis. tam ipsa ē magis trahibilis ad locum cauterii q̄ materia frigida. Et materia frigida ecōtra in materia tū frigida i primo occursu plus cōfert calefaci endo ea & diuertēdo. Et propter hoc forsan Mesue in frigidis & humidis egritudinibus plus cōmendauit cauteriū. uel forsan h° fuit. qa egritudines frigide sunt que ꝓprie ꝓlōgā tur tm̄. q̄ egemus cauteriis. egritudines autē calide nō ꝓlongant sic imanēres calide. Vnde Aui. sup sen. p^a. tractatu 2°. ultimo ca. dicebat Egritudo cuius spaciū ꝓlongat ē frigida. Idē in comēto affo. secunde particule. Senes iuue nibus &c. ¶ Ad rōnem dicendū q̄ illud no cumentū est paruuz respectu iuuamēti q̄ cō sequit ex diuersione. ¶ Ad secundaz questio ne dicēdū q̄ de cauterijs comēdatū est illud q̄ fit posterius in collo q̄ magis diuertit q̄ illā q̄ fit supra comissurā coronalē. & iō mlt̄ uidi utilitatē i eo ponēdo laqueū de sirico ut diu maneat aptū. ¶ CVM AVTEM. Hic Aui. compat inter obtalmiā factā a materia que fluit a panniculo exteriori. & eaz q̄ fit ā materia que fluit ab interiori. & qđ dicit notū est. ¶ Sz dubitat primo. utrū cauteriū confer rat in obtalmia facta a materia fluente p pan niculum exteriorē. ¶ Et dicendū q̄ sic. prio quidē confert in ea que fit a pānniculo exterio ri. qa usq̄ ad eum uadit cauteriū immo usq̄ ad os uadit. Vnde Mesue preallegato ca°. dic̄ procedat cauterizatio usq̄ ad superficiem os sis. Confert etiā i ea que fit a parte interiori quia per comissurā illā super qua fit caueri um potest materia extra exire ut notū ē exsci entia anothomie ¶ Secūdo dubitatur que sit difficilior obtalmia. an illa que fit de materia fluente ab extra uel ab intra. Et uidetur qđ illa cuius materia ē ab intra per Auic. sup^a. 2° ca°. in fine ubi dixit. Omnis egritudo oculi que fit per cōitatē uelaminū exteriorū uel ex trinsecorū ē magis salua. ¶ In contrariū hic Auic. ¶ Dicendū quod obtalmia potest esse difficilior uel ex parte cure. uel ex pte prauita t s accidentiū. Ex pte quidē accidētiū illa que est de materia ab intra fluente est difficilior. Ratio est quia associatur nobilioribus mem bris i nocumēto. s. dure matri & pie matri a cerebro & neruis obticis. Illa uero q̄ fi. a ma teria fluente ab extra per oppositā causaz est difficilior & securior. sicut loquebatur Auic. supra. in fine capituli. ¶ Si autez querat que sit difficilior ex parte cure. Tunc dicendum qđ uel cura fit per medicinas ab intra datas uel extrinsecus. Si quidē ab itra datas. uel^9 cu rat obtalmia de materia ab itra fluēte q̄ do materia ab extra. Rō est. qa medicine facilius & pl^9 euacuāt a ptib^9 interioribus^9 q̄ ab exteri oribus^9. ēt medicine alteratiue prius debēt alte rare loca interiora q̄ exteriora. quādo interi^9 assummūt. Si autē medicine exterius applicē tur. tūc facilior per eas ē cura obtalmie facte a materia fluēte ab extra. Et ratio ē quia medi cine imediatius illi materie occurrūt. & h° ē qđ Aui. dicebat. cū autez inicium. s. obtalmie

ē extelaminibus extrisecis cura ē difficil nisi
sit eius resolutio.i.nisi fiat resolutio cū medi
cinis fortiter euacuātibus resoluēdo cū admi
nistratōe emplorum.i.cū euacuatione facta
p empla cōfortantia caput uel cū uacatōe.i.ua
cando uel ieēdendo ad empla. ¶ Tertio dubi
tat.dicit Aui.q resolutio fiat cū empīs &c.
& postea ponit rosaz & accaciā q̄ sunt medici
ne ꝓhibētes euacuationē. ¶ Dicēdū ad hº tri
pliciter.Prio q̄ iste euacuāt exicādo materiā
q̄uis sint stiptice. ¶ Secūdo dicendū q̄ in ta
li empło medicine resolutiue iste sunt plures
iste aūt stiptice sunt pauciores.q̄ plus habēt
moderare resolutionē ne supfluat q̄ eā impe
dire uel prohibere.& iō istud empłm cōpete
ret quasi in augumēto.oia enīz q̄ in eo ponunt
sunt resolutiua p̄ter accaciā & rosaz;q̄ n̄ mani
feste resoluūt.Coriandrū enī lz sit frigidū tam
resolutiuū ponit.unde resoluit scrophulas.
ut Aui.zº.can.& gal.& iō istud empłm ē cō
fortatiuū tam p medicinas stipticas q̄ per reso
lutiuas que sunt cōfortatie.s.spica & alie me
dicine hic posite. ¶ Tertio dicendū q̄ Aui.in
nuit medicinas p duobus empłis.quoꝝ unū
sit stipticū de rosis & accacia.& hoc cōuenit i
pricipio fluxus ad recipiendū cursuz materie
& nō ad resoluendū.Aliud uero sit ā resoluti
uis & cōpetit in declinatōe uel statu.pria &
zª solutio est melior. ¶ Vltiº notādū q̄ istā
empłm n̄ debet multū super capite dimitti.qa
posset nimis inflāmare per uiam reflexionis
calidorum. ET QVANDOQ VE ADMI
nistranf.Hic ponit cur am obtalmie quantum
ad intētionē q̄rtaz q̄ est rectificatio materierū
in oculo.& primo ponit has medicinas.zº po
nit quēdā generalem can.in modo preparatio
nis & uirtute medicinarū que ad hanc itētio
nē aproximāt.ibi.zº.& penit oportet. ¶ Ad
intellectū prime pārtis dubitatur.dicerz aliq
Cum materie ad oculū occurentes q̄ indigent
rectificatione sint non solū acute sed frigide et
grosse quare non possuit medicinas rectifican
tes materias frigidas. ¶ Dicendū dupliciter
primo q̄ possuit istas medicinas q̄do dixit.
& decoctio fenugreci. Secūdo possum dicē
q̄ ideo possuit primo & maxime istas medici
nas explicat q̄ rectificant maliciā materieruz
calidarū.quia tales medicine multū inueniūt
in oculo per uiā defluxus.ut supradicebatur.
Similiter qa ā talibus plus timet de oculo p
pter duas causas.propter uehementiā dolo
ris.& propter ulcerationē.Secundo dubitatur
diceret aliquis.quare dixit quādoq. ¶ Dicē
duz q̄ hoc dixit uel qa hoc fit maxime i pnci
pio cursuuz materierū ad oculū.quādo enīz
materia calida est.incipim a rebus frigidis
ut albumine oui & lacte.& sim libº. Vnde
Mesue capº de cura obtalmie.In morbi prici
pio repercussiuis utendū ē &c.Et subdit di
stillet aūt in oculis lac mulieris & albumen
oui.Vñ possemus dicere q̄ dixit qñq.qa solū
qñ est itētio ad remissionē acuitatis materie.
in pncipio enī si materia n̄ fuerit acuta mordi
catiua ex qua fiat dolor uehemēs & timeatur
ulcus.n̄ demus uti albumīe oui cū n̄ sit idigē
tia eius.Sz si fuerit acuitas multa in materia
& mordicatº ita q̄ timorē inducat ulceris aut
noue apostematōis p̄ dolorē acutū possum
uti albumine oui n̄ solū in pricipio.sz in q̄cūq
tēpore hoc timeaf.& tunc ista cura erit coacta
ꝓpter intētionem maxime ad accidēs.maxie
quādo in alio tēpore a pricipio facimus eam.
Et ꝓpter istā intentionē albumen oui cōpetit
in grossicie & asperitate palpebraꝝ.n̄ qa sit
uere cutatiuum.sed solū asperitatem sedat.
Vnde Albumasar ca.de medicinis oculoruz.di
cit.ualet palpebris grossis & prohibet dolorē
qui euenit oculis pp eum.i.propter grossum
humorez palpebrarū.utimur quādoq etiam
albumine oui extra horā principij ꝓpter laua
tionē lippitudinis.ut infra Aui.ponit. ¶ Ter
tio notādū q̄d medicine rectificātes materias
calidas oculorū.A.nominat duob nominib
sc̄z glutinatias & mēsuratias.uocat eas mēsu
ratiuas i.temporatiuas.& hº faciūt duplici q̄
litate.s.frigida & hūida.& mō substātie.pº
q̄litate frigida remittūt & tēpant caliditatez
sz humiditate tempante siccitatē istaruz mate
rierū acutarū.sui autē lenitate applanāt aspe
ritatē quā siccitas materierū inducit.Secundo
uocat eas glutinatiuas.i.uiscosas.quia debēt
aliquā uiscositatē habere.uel p se sicut albu
mē.& lac.& succi herbarū frigidarū.uel per
accidēs.ut cum medicine dure.sicut sief liq̄t
cū istis.s.lacte & albumine. Et hº ideo.quia
talis uiscositas iuuat i ēmanētiā & adherētiā
in oculo.Vñ Rasis zº cōtinētis.zº.ca.albumē
oui.quia habet in se uiscositatem diutius im
morat. ¶ Q uarto dubitaf q̄d sit melius in
materiebus calidis acutis.an albumem oui.
an lac. ¶ Videtur q̄d lac.priº auctoritate Ra
sis.zº continēris.ubi cū predixit de albumine
oui subdit lacest magis conueniēs in cura ob
talmie. ¶ Probatur.rōne.quia illud est meli
us quod non sic constrigit poros.sed lac ē hui
modi.Videm enī q̄d albumē calefactuz & re
manēs multū adheret & opilat. Vnde Costā
tinus libº.xº.capiº de ouis.albumē oui opilat
unde prohibet fluxū sanguinis in uulneribº
¶ In contrariuz Auic.hic ¶ Et quod sit lau
dabilior lacte.pbaf.rōe quia q̄d est facilioris
corruptionis est.peiº.sed lac est huiusmodi.ē

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 212 sur 455

enim lac de reb⁹ cito corruptibilib⁹, ut in co
mẽto affo.quinte particule lac dare caput do
lẽtibus.&.7°.tera. ¶ Dicendũ qđ Aui.soluit
in littera istã questionẽ.quia i materiebus acu
tis calidis uel tu indiges aliqua absterſione
& timeẽ multũ poroꝝ opilatio.& tũc albũ
oui phibeẽ.quia opilat & ñ abstergit ſcz ma
nifeste uel ꝓprie.ꝙ dicit per Auer.colligz.9.
ca. de materia apostematuz. diic quod abſter
git lipitudinez & illud est nõ proprie abſter
gere.ſed lac est melius quia nõ ita adheret &
aliquã hz absterſionẽ.& Auic.ut ſi ſit lac ma
gis absterſiuum.Et de albumine oui dic̃.& ſi
ñ adheſerit &c̃.uel ñ times de opilatiõe.uel
ñ curas.& tũc est melius albumẽ oui.rõ ẽ qa
illud est melius qđ põt diutius i oculo dimit
ti ſine inouatione.h° aũt ẽ albugo oui.qa non
ſic cito corrumpit.& hoc ẽ qđ Aui.dicit.ñ ẽ
neceſſariũ in ipſa ut renoueẽ.Et iõ dic̃ Raſis
z° cõtinẽtis.2°.ca.laudatur albũ oui magis
q̃ lac.quia lz in lacte ſit aliqua ꝓpetas abſter
ſiua.poſſibile est qđ lac ſit corruptũ & habe
at ſaporẽ horribilem. ¶ Sed diceret aliqs qñ
est qđ dbemus timere de opilatõe facta ab al
bumine oui.ut tũc ſit melius lac. ¶ Dicendũ
ꝙ materia acuta mordicatiua uel ẽ pauca oino
ledẽs acuitate & mordicatõe.ñ aũt quãtitate
& tũc melius est uti albumine oui.qa cũ ma
teria ſit pauca non timeẽ nocumentũ clauſiõis
pororũ.cum enim erit rectificata.natura poſtea
pellet illam.& quia plus frigidum albumen
oui q̃ lac.Vel iſta materia cuz ſui acuitate &
mordicatione habet i loco quãtitatẽ multam
unde queriẽ qđ pars eius tranſpiret.ſi eni re
tineret proprer ſubcluſionez poſſet frangere
tunicas oculi.& tũc ẽ melius lac q̃ albumẽ.qa
nõ ſic ſtrigit poros.ut Aui.ponit & habet ali
quã absterſionẽ ¶ Quito dubitaẽ ꝙ ſit mo
lius lac an lactãtis feminã.ſ.q̃ eã pepit an ma
ſculũ.& uẽ qđ lactãtis maſculũ qal ac pfecti⁹
ẽ melius.ſz lac lactantis maſculũ est perfecti⁹
qa magis digeſtũ unũ eni de ſignis fetus ma
ſculi ẽ qđ lac ſit bene digeſtũ & cõſtans.ut 3°
can.fen iz.ca° đ ſignis fetus maſculi ¶ In cõ
trariũ ſunt oẽs auctores.Vñ Raſis 9°.alman
ſoris docz approximare fieẽ albũ i lacte lactã
tis puellã.& Meſue đ cura abtalic.diſtilleẽ i
oculis lac mulieris lactãtis puellã ¶ Dicẽdũ
qđ i materieb⁹ acutis calidis cõueniẽt⁹ ẽ lac
lactãtis puellã.ſ.quã pepit q̃ lactãtis maſcu
lũ ratio.illi⁹ lac ẽ meli⁹ qđ ẽ frigid⁹ & ſubti
li⁹ p aquoſitatem.ſz lac mulieris que peperit
feminã ẽ frigidi⁹ & aquoſius.ut ſummiẽ c°.
preallegato.& iõ melius ¶ Sz tu dices.ſi mu
lier peperit feminã quãuis non lactet eam eẽt
ne bonũ lac. ¶ Dicendum quod non est bonũ
ſi non lactat puellam uel puerũ ratio est qa
lac remanẽs in mamillis non ſuctũ poſſet cor
rumpi & ingroſſari ¶ Secũdo diceres.qđ est
melius an propinquũ partui an diſtans ¶ Di
cendũ qđ propinquũ debita propinquitate Il
lud enz est conuenienter digeſtũ & dulce.ut
ſummitur.4° de generatione animaliũ ¶ Hic
poſſent multa uideri.In ſumma tamẽ medi
cus oculiſta debet ſuper manu ſua emulgeẽ
lac.& uider ſi est aquoſuz & uti illo. ꝙ ſi ſit
groſſũ nõ ſic laudatur. ¶ Ad rationẽ cũ dicit
lac prefectius est meli⁹ ¶ Dicẽdũ qđ uerum
ẽ.lac perfectius ꝓpre noſtro.& tale est lac
lactanti s puellã ¶ Sexto quererz aliquis ꝙ
albumẽ oui ſit melius. ¶ Dicendũ qđ albu
mẽ ſubtile.ut.2° cõtinẽtis.qa leui⁹ & magi⁹
penetrat ſimiliter debet eſſe albumez oui ẽẽ
tis ne pareẽ corruptioni. ¶ Vlterius cõſideraẽ
dũ qđ Aui.quatuor enumerat medicinas mẽ
ſuratiuas materiez.ſ. albumẽ oui.lac.aquã
fenugreci.& oleũ roſa.Oẽs tñ cõicant in aliq̃
& i aliquo differũt.cõicant quidẽ in leniſicati
one.lz hoc ꝓprie faciat albumẽ oui.deinde lac
& aqua fenugreci.lz enim fenugrecũ ſit calidũ
tñ habet quandã humiditatẽ in qua est leniſi
catio.cuius ſignũ est.quia mucilaginẽ emittit
oleũ ẽt ro.lenit ſui humiditate.cuius modum
uſus ſupra diximus.Differũt aũt qa albumẽ
oui ſolũ lenit & planat & acuitatẽ ẽmittit.uñ
dolorẽ ſedat.nõ tamen reſoluit uel ẽt nõ eua
cuat materiã.imo poros claudit.iõ Aui.dicit.
albumẽ oui aggregat cum lenitione ſua.& ap
planatiõe.ut faciat planũ & ſedat dolorez.Et
ideo ẽt gaſ.iz.tera.in fine multum cõmendat.
Dixit aũt Aui.duo.ſ.applanatione & lenitate
ſua nã aſperitas ñbri põt dupliciter remoue
ri.uno modo humectãdo.alio modo p ſubãm
corpulentã rei humide adequãdo aſperitem
albumẽ ergo oui.tuz qa lenit humectãdo.tuz
quia applanat.ſ.ſui corpulẽtia. facit planũ.i.
ẽmouet aſperitatẽ a ſiccitate materiez acuta
rũ inductã.ſz lac lenit uel applanat.non tamẽ
ſic poros opilat.cũ habeat aliquã uim abſter
ſiuam.Vnde Aui.Et ſi ſit lac magis abſterſi
uũ.i.ẽ absterſiuũ qđ nõ cõuenit albumẽ cui
Sz fenugreci aq̃.i.decoctio uel mulcilago leni
ficat et applanat ſui hũiditate.& ſui calidita
te reſoluit & maturat ex qb⁹ duob⁹ dolor ẽt
tempaẽ.Vnde A.decoctio fenugreci aggregat
.i.cõphẽdit.uꝫ habet cũ leniſicatiõe & matu
ratiõe.i.cũ uirtute lenitiua & maturatia uel
reſolutia.ut faciat planũ & ſedat dolorez.ita
qđ utriq;.ſ.albumi oui & fenugreci aq̃ adiũ
gaẽ iſte ſermo.& qa maturatio & ẽſolutio cõ
uenit plus in poſſu q̃ in pricipio obtalic.ido
talẽ aquã plus approximam⁹ in poſſu obtal

mie. Et si ꝺ calore fenugreci timem⁹. miscem⁹ secū femina citoniotū & ē medicamē exptuz a me pluries. Oleū uero ro. qꝺ ifrigidat & mitigat dolorē & aliq̄ modo applanat. ut notū est de quo satis supra diximus. Aliquā ēt hēt resolutionem secundum auctores. ET PENITVS. Hic ponit quendam cano. generalem in modo preparationis & uirtute medicinaꝝ. ¶ Notandū quod Aui. docet has medicinas artificialiter preparare per hoc qꝺ dicit qꝺ nō sit asperitas. qa si res quā aproximare debemus esset dura aspera. oz qꝺ ultio eā cōterramus. & ideo subdit ut conterat ualde. ¶ Docet etiā Auic. elligere has medicinas quasde beant esse uirtutis q̄tū ad saporez & odorem dicens. quod non debent esse saporis exceden tis nec odoris. ¶ Sz. dubitatur utrū in obtalmia possem⁹ uti medicinis excedētis saporis uel odoris. ¶ Videtur qꝺ sic. qa. Mesue de sief. ad obtalmiā calidā docz facere sief. ubi ponitur olibanū & crocus & sarachacolla. ista autē excedūt quedā i sapore quedā in odore ¶ Ampli⁹ sief ꝺ spica est odoriferū. & tamē in obtalmia laudat. ¶ Itē cāphora est ualde odorifera. & tñ utimur ea i obtalmia calida. Vñ Mesue docet facere puluerē ad obtalmiā calidā in q̄ ingredit cāphora. ¶ In cōtrarium. A. hic & Rasis z° cōtinētis. ¶ Dicēdū q̄ obtalmia uꝝ ē de materia frigida. & sic possunt cōpetere medicie iste saporis & odoris excedētis. & hoc pp duo. Primo qa qualitates istaꝝ medicinaꝝ resistūt frigiditati materieꝝ. Secūdo quia ñ timet ita de uehemētia doloris i obtalmia frigida sicut i calida. Et iō in pricipio istius obtalmie frigiꝺ approximamus colliria in qbus ē spica uel mirra. ut. ꝫ. A. ponet. VPobtalmia ē de materia calida acuta. & tūc uꝝ ē i ꝓncipio uel i augmēto & ꝓcessu. Si quidē sit i pricipio. & maxie dico in ꝓncipio p°. tūc nō cōueniūt medicine acute in sapore. Rō est. qa iste medicine uel sunt calide sicut sarcacolla uideeris & similia. uꝝ sunt frigide ut acetū & agresta. Si quidē sint calide tuc attrahūt materiā. & eā magis acuūt. Si uero sint frigiꝺ. lz p qualitatē frigidā conueniāt tñ acuitate medicant. ut supra declaratū fuit. ¶ Ex q̄ appz q̄ res insipide sicut ceruſa amilū. albumē oui & similia. maxime cōueniunt. quia leniunt & tēperāt calorē. Vnde Aui. nam illud est bonū & hoc uolebat Rasis z° cōtinentis. cū dicebat nō est cōueniēs humoribus acutis & pungitiuis medicina habens qualitatē saporis manifesti. qa amara acetosa & omnia uiolenta ad dūt ad dolorē huius morbi. & nō cōueniunt huic nisi insipida que desicāt sine mordicatōe & punctione. & curent cū sief albo & albumine oui. ¶ Dico tñ qꝺ res habētes odorē manifestū. sunt duorū modoruz. quedā quib⁹ repodet complō calida odori. sicut sarcacolla ipca & crocus. & istis nō debemus uti i ꝓncipio causa ē. qa materiā magis attrahūt & inflāmāt. quedā autē sunt in quib⁹ odor non proportionat cōplōni sicut aqua rosaruz uel aq̄ uiolarū. qa licet sint odorifere. tamen frigide cōplōnis sunt. & istis possumus uti i ꝓncipio obtalmie calide acute. Ratio ē. qa ista possunt materiā infrigidare & ēppellere & acuitatez remittere. ¶ Notādū tñ qꝺ zᵐ q̄ꝺaz adhuc ē simpliciter meli⁹ apponere ea q̄ sunt odore ꝓuata. ut sunt solatrū uel mucilagines psiliz si idiges forti ifrigidatiōe q̄ apponere aliqd odoriferū. & rō ē. qa odorifera nō absoluunt ab aggrauatiōe capitis. Vnꝺ Hyppo. 5. affo. Et ad multa utilia forent. si nō capitis graue dinem facerent. Si ātez ista apostemata calida sunt i processu. possūt huiusmodi cōpetere ad resolutionē & maturatiōez. & sic loquūt auctores quando has res i obtalmia calida uolūt aꝓximari. Verū autē crocus uel saracacolla in principio possint applicari i obtalmia calida ista dicet. INTERDVM VERO ADMInistrantur. Hic Aui. ponit curam obtalmie q̄tum ad intentionem quitam que est materi ei inclinatio ad aliam partē. ¶ Notandū tñ quod non docet curā per inclinationē ad aliaz partez. lōgiquā sz propiquā p quā ēt fit illi⁹ materie euacuatio. per inclinationē eni ad pties longiquas dedit itelligi cū dixit de flobothomiis. & dedit intelligi de fricationibus extremitatū & ligaturis. ¶ Secundo notandū qꝺ caputpurgia quedā sunt ipproprie dicta. sicut illa que solū alterant. ut attractio aque rosate p nares. uel aque frigide. & de talibus nō est sermo quia in principio possum⁹ uti. istis. Alia sunt proprie dicta que materiā purgāt p partes nariū. & ista sunt mꝺ timoda quedā leuia sicut succus sicle uel succus maiorane. q̄dā fortia ut attractio ellebori uel succi bucormarien i. panis porcini. & de istis ē sermo. Vñ A. iterdū administrāt caputpurgia mūdificātia Dixit aūt que eoꝝ cursu ꝓcedunt ꝓpter sternutatoria. uel qa caputpurgia multis modis fieri possunt. s. i forma liquida ul i forma pulueris. ¶ Notandū q̄ gragarismata sunt q̄ p os materiā euacuant. que fiunt cum eximelle. uel lera uel cum similibus. de qbus pfecte loquutus fuit. A. supra fen p⁹. ca° ꝺ can curacionis egritudinū cerebri. ¶ Quarto notādū qꝺ licz multa ꝺbeāt attēdi in usu gargarismatū & caputpurgioꝝ. tñ ꝓncipale ē cōsyderare ne āplius de materia ad oculū trahat q̄ illa que euacuat. h° autem fit si tu uteris eis post eua

cuationes uſ̃es. et poſt capitis multã mũdifica
tionẽ. & poſt digeſtionẽ materie. Si enim cor
pus eſſet plenum. uſ̃ caput uel materia cruda
iepta motui. tunc gargariſmata. uel caputpur
gia agitãdo materiem plus facerẽt eaꝫ ſſuerẽ
uerſus oculũ. & eã in eo multiplicarẽt. Vñ. A.
de quibus tũc n̄ timetur ꝙ ad oculũ trahãt ali
am materiã. ¶ Dubitaꝫ in cuius uſu i obtalᵃ
medicus poſſit eſſe magis ſecurus. an i uſu ca
putpurgij uſ̃ i uſu gargariſmatis. Videꝫ ꝙ ſe
curiꝰ poſſumus uti gargariſmate. ꝙa illo poſ
ſumus uti ſecurius qđ magis ad lõgiquuꝫ di
ſtrahit materiã. ut n̄ ſit timor de recurſu. ſed
gargariſma hoc facit ut notũ ẽ. ¶ In cõtrariũ
Illo uti n̄ poſſumus cuius magis dubiũ đ no
cumẽto nobiliori mẽbro timeꝫ. ſed per garga
riſma timeꝫ pulmoni nocumentũ. ut. A. ſupra
fen. pᵃ. preallegato ca. Et Meſue ca. de cathar
ro. ¶ Dicendũ ꝙ ex argutis queſtio põt ſolui
nã tiorẽ in uſu caputpurgii & gargariſmatis
poſſumus compare. uel ad ipſaꝫ oculoꝝ paſſi
onẽ. uel ad alioꝝ mẽbroꝝ diſpoſitionem. Si q
dẽ competur ad oculũ. dico ꝙ ẽ maior timor
in uſu caputpurgij q̃ gargariſmatis. Rõ ex
illo magis eſt timendum in paſſione oculorũ
qđ maiorẽ in oculis facit cõmotionẽ. ſꝫ caput
purgia ſunt huiuſmodi. ut notũ ẽ. Vnde ego
uidi hominẽ qui ex uſu caputpurgii i obtalᵃ
antiqua incurit uehemẽtẽ dolorẽ in fronte et
radicibus oculorũ & perſeueravit plus quã p
annum. ũde addita ẽ malicia in oculis. Si autẽ
compenꝫ ad alia membra. plꝰ timeꝫ đ garga
riſmate quaꝫ in caputpurgio. quia ex eo time
tur pulmoni & guturi nocumẽtuꝫ ¶ Sed tu
dices. ex caputpurgio timeꝫ cerebro qđ eſt no
bilius quã pulmo. Dicendũ dupliciter. primo
qđ non ſic timetur cerebro ex caputpurgio ſi
cut timeꝫ gule ex gargariſmatate. ꝙa neceſſa
rio gargariſma tangit pres gule. Vel aliter. ꝙ
nocumẽtũ uie aeris põt eſſe maius i q̃tũ ſubi
to occidit & ſuffocat q̃ nocumẽtuꝫ qđ caput
purgiũ facit in cerebro. ¶ Ad rationes appa
ret ſolutio. ꝙa uadũt uiis ſuis ET DE ME
DICAMENTIS QVIDEM IVVATI
VIS. ¶ Hic ponit curã obtalmie quãtũ ad i
tẽtionẽ que ẽ reſolutio materie & primo fa
cit hoc. 2° reuertitur ad complendũ curaꝫ quã
tũ ad quãdã intẽticnẽ ſuperius poſitã tertio
quẽdẽ can. ſpecialẽ ponit. ibi. 2ª interdũ. ibi. 3ª
& oꝫ quidẽ. ¶ Circa primã partẽ notãdũ ꝙ
Auic. tangit duos modos euaporationis. ſ. eua
porationem cũ aqua calida uel tepidã. & eua
porationem cũ aqua melliloti & fenugreci. q̃
due euaporationes cõueniunt. ꝙa utraq; ẽ hu
mida. ¶ Sed tu dices. quare n̄ poſuit euapo
rationes ſiccas ſicut ponit Hyppo. 2° regimis
acutorũ. ¶ Dicendũ quia euaporatiões ſicce
n̄ abſoluunt̃ omnino a mordicatione ſicut ille
que fiunt cũ ſale uel milio. & hoc dico maxie
ſuper oculo ꝙ ẽ mbrũ ualde ſenſibile. Voluit
ergo Auꝫ. qđ in obtalmia. & maxie de materi
ebus calidis uel nõ frigidis materiebus. ut ſi
ant euaporabilia leuia & humida. ut ſecureꝫ
a mordicatione. Differũt tñ iſte euaporatões
quia euaporatio cũ ſola aqua eſt minus reſolu
tiua & tẽperat acuitatẽ materie calide plꝰ. ſꝫ
euaporatio cũ aqua fenugreci & melliloto ma
gis reſoluit materiã pp calorẽ fenugrei & me
liloti. & iõ minus reſiſtit acuitati materieꝝ.
quia tñ plus reſoluit & poros apit. iõ Auic.
dixit. ẽ ultima i cõferendo. & iõ tutius ẽ inci
pere ab euaporatõe cũ aqua ſola. ¶ Sed tu di
ces. eſt ne differẽtia iter ſpongiã & lanã quã
do eas ibibimus aq̃ calida & oclo apponimꝰ
¶ Dicẽdũ qđ ſic. ꝙa in ſpongia ẽ aliqua reſo
lutio & exiccatio. Vnđ Auꝫ. 4° can. fen. 3ª. capº
de cura apoſtematis mollis. In ſubſtãtia ſpõ
gie ſunt exiccatio & reſolutio. & iõ forſaꝫ me
lius eſſet applicare pº cũ bõbice madefacto i
aq̃ calida. uel cũ lana. ſecũdo cũ ſpongia. lꝫ de
hº nõ multũ curẽ. ¶ Secũdo diceret aliquis
in qua obtalmia plurimũ euaporationẽ itera
mus. an in forti an in debili. Videꝫ qđ in forti
ꝙa euaporatio ſit ad doloris mitigatiõem. ut
ſummiꝫ 2° regiminis acutorũ. ſꝫ in forti ẽ ma
ior dolor. ¶ In cõtrariũ. quia multa ſtãte ma
teria nõ đbet iterari euaporatio. imo dimitti.
ut in comẽto affo 6. particule. Dolores oculo
rũ. & 2° regiminis acutorũ 2° comento. ſed in
forti obtalmia materia ẽ multa. ¶ Dicẽdũ ꝙ
obtalmia põt dici fortis dupliciter Vno modo
ex pte quãtitatis materie. & ſic debilis erit đ
pauca materia. & tũc i debili obtalᵃ poſſumꝰ
plus iterare euaporationeꝫ q̃ in forti. ꝙa ſi ma
teria eſt multa. ſ. fluens augmentat obtalmiã
& ideo licet ſemel aut bis facta ſi euaporatio
Si tu uides materiã multam unde dolor poſt
augetur. debes dimittere euaporationẽ. & ire
ad alia remedia. ſicut Galꝰ facit i comento pre
allegato affoꝝ Pauca uero exiſtẽte materia po
tes iterare & iterare euaporationẽ quouſq; cõ
ſummetur materia tota. Si autẽ ſit fortis ex
parte uehemẽtie doloris. ita quod allia diſpo
ſitio non prohibet uſuꝫ euaporationis & do
lor indicat. & hoc quia materia eſt pauca ſꝫ
multuꝫ acuta. tunc pluries poteris iterare eua
porationeꝫ in obtalmia forti quã in debili. Vn
de Raſis 2° cõtinẽtis. Calefacere ſi dolor ẽ ui
olẽtus ſepius iuuat. & ſi dolor ẽ paucus ſuffiẽ
ſemel uel bis calefacere cũ aq̃ decoctiõis fenu
greci & melliloti. et hº uult Raſis 2° cõtinẽtis
ubi diẽ. Et ſi dolor ẽ uiolẽtꝰ pluries calefiat

& hº debet esse post bonã euacuationẽ. Rõ ẽ qa ex quo eius dolor indicat. nõ times de alia materia que trahaẽ. gº ubi fortior dolor ibi frequẽtius potes ponere euaporatõem q̃usq; dolor mitigeẽ uel recedat. Aliquãdo tñ est qd dolor acutus oculo accidat de pauca materia hũorali uel uẽtosa & tũc ponẽte te euaporatiũ cessat dolor. & itex pº reuertiẽ. & iteruz euaporatõe posita cessat. & hº põt multotiẽs & multotiẽs iterari. & q̃nq; nõ iteratur ultra bis uel ter. ¶ Et hº uoluit Aui. cũ dixit q̃nq; administratio semel facta aut bis sufficit. & q̃nq; est necessariuz ut plurimũ itereẽ. lz ẽt dolor fortis nõ recederet sed maneret. plus indicat iteratiõez euaporatiõis q̃ dolor debilis ut notũ est. lz forsan in una uel duabus appositõnibus possit accidere q remoueẽ. & hec oia innuebat Aui. cũ dicebat. Et q̃nq; administratio & ẽ Q q̃nq; est necessariũ ut plurimũ itereẽ secũdũ fortitudinẽ obtalie & eiº debilitatẽ. ¶ Adrõez in cõtrariũ appz solutõ. qa i quadã obtalmia forti plus iteramº euaporatõez. & i q̃dã obtalmia debili plus ut apparet. ¶ INTERDVM preterea. Hic Aui. reuertiẽ ad cõplẽdũ curã q̃tũ ad quandã intẽtõez supius positã q est phibitõ cursus materiex. Docuit eni Aui. psequi curã q̃tũ ad illã intẽtõez icidẽdo arthrias tiporis ulfrõtis. talis aũt phibitio cursus põt fieri p stiptica apposita frõti. ẽt. A. docuit curã obtalmie q̃tũ ad intentõez que ẽ materiẽ rectificatõ. que quãdoq; fiebat cũ albumine oui. & dicebaẽ ibi quantuz ad unũ moduz ex ponẽdi qd illud fiebat maxie in principio. Cõplet gº hic Aui. curã que in principio cõpetit & hoc q̃tũ ad intentõez que ẽ repercussio materie. nõ docet autẽ hic Aui. quãcunq; uel quõcũq; facere repcussionẽ. sz p medicias frõti appositas q repcutiunt & phibent materierum transitũ. primo ergo in generali magis ponit can. q̃tũ ad hanc intentionem. & ponit medicinas que ad illã intentiõez pducunt. zº magis in speciali. 3º annectit quẽdã cano. ibi zª. qd si supfluitas. ibi 3ª. & oz quidẽ ut assidue oculº ¶ Dic̃ prio qd aliquãdo sup frõtẽ apponũt apocrustica. i. stiptica ẽ pcussiua &c̃. Notãdũ qd prima ex his que hic dicunẽ sunt exposita superius. 4º capº batheca. i. melon. sief &c̃. supra declaratuz est qd sit sief mẽithe. & qd feluzaharagi. rãnus secundũ quosdã est species rubi. rubº autẽ ẽ frigidus & sicus & stipticº. ut Aui. in. zº sz Serapio distincta facit capitula. põt tamẽ dici qd ẽ species rubi. qa spinosa herba est una species rãni. & est secũdũ Simonẽ herba de qua fit liciuz. Vnde licũ fit de feluzaharay uel de rãno ita uidetur sentire Simon ianuensis. Sauich ordei sit proprie ex ordeo non maturo. cuz accipitur & toresit parump. & manifestum est quod ẽ frigidũ cũ aliqua stipticitate. ideo reperimit colerã ut Simon ponit de tali sauich ordei hic intelligit Auic. ¶ Est eniz alius modº sauich quẽ docet facere. Rasis in almamsoẽ. caº d fluxu uẽtris & alius secundũ Auex 6º colliget. de q̃bus non est hic. sermo. ¶ Dubitatur utruz i fluxibus materierum ad oculos possumus applicare fronti medicinas stipticas repercusiuas Et uidetur quod non auctoritate Gilberti liº 3º. capitulo de dolore oculorũ. ubi. dic non apponatur in cornu capitis aliquid repercusuz uiolenter. ne repercurtiatur materia ad neruos obticos & sit causa perpetue cecitatis ¶ Amplius oleũ rosatuz prohibitũ est superius. ergo & medicine stipitice repercussiue eadem ratiõe debent phiberi. ¶ In contrariũ est hic Aui. & Mesue de cura obtalmie. & Rasis. zº cõtinẽtis. & Halyabbas quito practice. 3º. ca. ¶ Solutõez huius dubii innuit Aui. Propter qd notãdũ qd fluxus materiex ad oculũ uel est p uias extrisecas. s. iuxta cuti & extra os capitis. uel ẽ p uias intrisecas. s. sub osse capitis. Si quidẽ sit p intrinsecas uias nõ debẽt apponi stiptica uel repercussiua frõti. Ratio est. quia huiusmodi stiptica nõ minus impellunt materiã uersus neruos obticos quã repellant ab eis. ut notum est ei qui nouit situ neruorum obticorum per anothomiã de tali aũt repulsione est uehemẽs timor. quia materie q ad neruos obticos trahuntur. figunẽ in nobilioribus & profundis partibus oculorum. ut tandez impossibile sit aut difficile eas remouere & sic loquebaẽ Gilbertus. Si ueº materie fluũt per partes exteriores. dico q haex. medicinarũ stipticarum appositõ cõfert. Ratio est quia põt materiã repcutere uersus ptes a qbº fluit. & põt sufficienter uenas coartare p q̃s materia trãsit. unde prohibeẽ a transitu. Vnde Aui. Iterdũ liniunẽ apocrustica. & propeter. i. tunc cũ uia effusiõis materie est ppter uelamẽ extrinsecũ. ¶ Notandũ tamẽ qd quãdoq; posset nocere ut cũ multa materia cõtineretur a ptibus frontis usq; ad oculos. stiptica enim illãmateriã uersus oculũ cito exprimereẽ. Vnde Mesue loquẽs de huiusmõi stipticis frõti appositis pprie si materia fluxerit p uias extrinsecas. dicẽ. uerũ interdũ nocent qm̃ que iã descendit. materiã aggregant & constringunt intunicas oculorũ &c̃. ¶ Cognoscere autem istud ẽ de estimatiõe medici. Oz eni qd medicus in sua mẽte liberz qd sit maius piculũ. an fluxus mlte materie ad ocl̃ũ. qd poslz p medicamẽ stipticũ remoueri an impulsio alicº pris materiex uersus oculũ. qd ẽt facit stipticum

frōti applicarū ¶ Notādū ulteriꝰ ꝙ i corpibꝰ mare frontis & ſubtilis cutis impreſſio haꝫ medicinarū ſtipticarū ē fortior & melior. Vnde in homine habente cuti groſſā & frontem carnoſaꝫ plenā. iſta nec ita premunt nec ſunt ita ſecura. quia humiditates multas quas ibi iueniūt uerſꝰ uenas & oculū priꝰ exprimūt conſidera gº illud. Ex quibꝰ apparet ſolutio ad contraria. ¶ Ad rationē poſſumꝰ dicere ꝙ eo mō q̄ dictuꝫ eſt de iſtis ſtipticis eodē mō dicaꝫ ḋ oleo. ro. ūde hec queſtio cōpler illaꝫ ¶ Vel aliter ꝙ oleū roſatū appoſitū frōti in materiebus calidis ñ eſt ita cōueniēs ſicut medicine ſtiptice quas ponit Aui. ut galla balauſtia &c̄. Rō huius eſt. quia pº lꝫ oleū roſatū repercutiat. nō tū ſuccedit cū tanta ſtipticitate ut teneat uias clauſas. ſicut faciūt predicte medicine. imo oleū roſatum q̄uis ſit ſtipticū. tamē remollit actualiter. nec eſt tā uehemēter ſtipticū. Secundo lꝫ in oleo roſato ponaꝫ aliqua reſolutio. nō tū ita cōſumit materias per uiā exicatōis ſicut faciūt p̄dicte medicine. QVOD ſi ſupſtuitas. Hic ponit canones magis ſpeciales i hac itentōe q̄ ſunt ſecūdū diuerſitatē materieꝫ. & prīo in calida. zº i frigida. ibi. zª. lꝫ ſi fuerit frigida. Q d̄ dicit eſt notū. & cā eius Tribulꝰ herba ē frigida & ſicca. notificata bene a Serapiōe. A. uero uocat eā haſek in. zº. can. Sābacus. i. hieſeminū. Baurach eſt ſpēs ſalis ¶ ET OPORTET QVIdem ut aſſidue oculus mundificet. Hic addit quendā can. precipiens lippitudinē ab oculo mūdificari. & cā eſt. quia eius preſentia malū quēdam ſenſum inducit & nocet. Vnde Aui. infra. In lippitudinis mundificatione ē doloris alleuiatō. ¶ Cō ſiderandū ꝙ littera que dicit ex lacte. pōt dupliciter exponi. Vno modo ꝙ lippitudo laueꝫ cū lacte aut cum albumine oui. quia ſunt lauatiua & amordicatiōe remota. Alio mō ex lacte. i. lippitudinē que fit ex lacte. lac enī & albumē cōuerti poſſunt in quādā ſordicē in partibus oculorū quā remouere oꝫ. q̄ ſordicies improprie dicīt lippitudo. ¶ Secundo notandū q̄d tactus oculi fit ul' ſtillo ꝑ digitis ſubleuādo palpebras. Modum autē ſubleuādi Ieſus Haly. docet tractatu. zº. pº caº. debet fieri cū facilitate ne oculus moleſteꝫ. In hº eniꝫ oculi ſta debꝫ eſſe intērus. & nō freq̄nter oculū tangat. ſi ē enī poſſibile. Vnde zº cōtinētis. Eleuatio palpebraꝝ ſepius iducit dolorē. ¶ Dubitaꝫ cū q̄ ſit melius mūdaꝫ lippitudinē ab oculo. Videꝫ cum albumine oui & lacte. de mente Aui. ¶ In cōtrariū uidtur Raſis 9º almanſoris q̄ docet abſtergere cum coto infuſo in aq̄. ¶ Dicēdū q̄d mūdificātia lippitudinē debēt diuerſificari zᵐ diuerſitatē materierū & zᵐ diuerſitatē tēporū obtalie. Scd̄m diuerſitatē quidē materierum. quia in materia calida lippitudo debet abſtergi cū albumine oui ꝑ lacte In materia autē frigida debet lauari cū coto i ſuſo i aq̄ calida. ſ. calida actu & uirtute. qa i aqua decoctiōis camomille ul' cōſimiliū. ſꝫ zᵐ diuerſitatē temporū. qa ſi materia ē in fluxu poteſt abſtergi cū albumine oui. & lacte. uel coto iſuſo in aqua. ſ. roſata. fluēte enī materia aliq̄ ps pōt in lipitudinē cōuerti. Si aūt materia qeſat in loco & intēderemꝰ ad cōplementuꝫ maturatiōis poſſet lippitudo abſtergi cū aq̄ calida actu uel potentia. Si autē eſt iam declinatio cū ſolo coto pōt abſtergi quia exicat. E ideo auctoēs ad diuerſa ēſpicientes diuerſimode docent abſtergeē. Vnd̄ Ieſus Haly tractatu. zº ;8º. caº. cū ſimplici coto decet mundificare quā maxime credo conuenire in lipitudine declinationis. licet ipſe in q̄cūq; tēpore cōcedat. unde dicit. Et oꝫ facere ad mūdificationeꝫ & abſterſionē ab oculo ſemp ꝙ i uoluas ſup ſtilū ſubtilē cotuꝫ. & munda cum eo ET OPPORTET ſi fuerit obtalmia. Supius Aui. poſſuit can. generales curationis 'obtalmie. q̄tū ad ſex intentiones dictas. ¶ Hic. ponit can. curōis q̄tū ad intētionē ſeptimā q̄ eſt intērō euacuationis materie. ¶ Notāduꝫ tameꝫ. qa. A. ſupra de euacuatione. materierū can. multū generalē poſuerat i principio capituli. ideo hic ponit can. qui eſt illiꝰ cōpletiuus & eſt declaratiuꝰ Et qa euacuatio materieꝫ eſt primū ad q̄d oꝫ intendere in obtalmia. ul' eſt principale ex quo retificatur uſus aliorū remediorū. ideo ponit can. in uſu reſolutiuꝫ repercutiētiū ſimul cū canonibus euacuatiōis materieꝫ per flebothomiā uel farmaciam. Repercuſſiones enim neq; reſolutiones neq; alia remedia localia poſſunt fieri debite niſi cuationibus materierum precedētibus ut prehabitū eſt. prius ergo ponit can. in euacuatōe per flebothomiā & farmaciā. zº. ponit can. in uſu medicinarū localiū poſt hoc. ibi. zª. & in uapo ratione quidē. Prima i duas. prīº ponit can. in ſ'ma. zº in fanzª. ibi zª. ñe uero lēitas. Prīa in .z pº ponit can. i ſ'ma. zº in uſu coliriorꝫ pꝰ eā ibi zª. & oꝫ. Quid dicat pꝫ. ¶ Dubitaꝫ utrū in obtalmia uehemēti cōpetat flebothoia Videꝫ q̄d nō quia obtalmia uehemens ē illa in qua ē uehemēs dolor. ſꝫ in dolore uehementi nō cōpetit flebothomia. quia dolor uehemēs pōt fieri a uētoſita te groſſa. ut ſupra Aui. & Gal. 15º tera. ultimo caº. ſꝫ in dolore a uētoſita te nō cōpetit flebothoia. imo remedia precipiunt reſolutiua uentoſitatis. ut Aui. ifra capº de obtalmia a uētoſitate. & Gal. ꝑallega. ca. ¶ In cōtrariū Aui. hic. & Raſis zº cōtinētis

ubi cōcordans.cum Aui.diē.In uiolenti obtal
mia primo minutio fiat & extrahaē tantuz de
ſanguine uſq; quo debiliteē pariens.ſi ē uirt⁹
fortis. ¶ Dicendū q̄ obtalmia pōt dici.uehe
mēs ſiue magna dupliciter.Vno mō ex parte
eſſentie.q.a.ſit magna apoſtematio de mate
ria multa.& tūc ſi materia ē ſanguinea uel illi
ppinqua.put plurimū cōtingit copetit flebo
thomia copioſa.Rō eſt.q.a.talis flebothomia
pōt illā multitudinē euacuare.& nō alia eua
cuatio ppria Vnde ſanat in hora.i ſubito.Et
iō ſi uirt⁹ cōſentit uſq; ad lipothomiā euacu
eē.ſ.in mlta quātitate.ſicut feē Gal. Procura
tori cuiuſdā diuitis Romani habēti in oculo
flegmonez maximū.a quo pria ablatiōe tres
libras ſanguinis eduxit hora diei qnta. hora
uero nona unā librā ut ipe ſcribit i ſuo libro
đ flbothoia.ſūma z^a doctria z^a.c^o z^o.q̄ ēt af
firmat Raſis z^o cōtinētis.Cā aūt ppter quā
humor faciēs obtalmiā magne quātitatis. ut
plurimū eſt ſanguis uel humor in ſanguine ē
quia ſanguis eſt humor maxime inter alios pa
ratus in quāto pecare.put dicunt cōiter medi
ci.Si eniz eſſet alia materia a ſanguine depu
rata talis euacuatio per flebotomiā nō cōpete
ret.ut ſup̄ uiſuz fuit. ¶ Alio mō poteſt obtal
mia dici magna ex parte accidētis.& maxime
ex parte doloris.quia ſi ſit dolor uehemēs in
tollorabilis .& tunc utplurimū competit fle
bothomia copioſa.Ratio ē.quia dolor ut plu
rimū fit ex materieb⁹ multis ad oculū fluēti
bus.Iſte autez ſunt ſanguinee uel ſanguini
mixte i taliū autē diuerſione maxime compe
tit flebothomia.& ſi talis dolor eſſet de ma
teria uentoſa & eſſet ualđ uehemēs. licet ex
parte cauſe coniūcte ñ cōpeteret.tñ ex pte ei⁹
q̄ timeē cōpetit flebothoia.Timeē aūt ne ex a
cutiſſimo doloē fluāt materie ad oc̄luz.& illū
uehemēter apoſtemēt ad hoc g^o phibēdū faci
mus flebothomiā. ¶ Ex qbus appz q̄ i obtal
mia uehemēti utplurimū flebothomia cōpetit
copioſa.ſicut i aliis fortib⁹ doloribⁿ Vñ gal.
in comēto affo.pme particule.q egerunt.dicit
In forti dolore nulla ē melior medicina.hac de
fectiōe.i.euacuatōe uſq; ad defectionē. ¶ Ad
rōem in cōtrariū eſt iā ſolutū. ¶ ET OPOR
tet inquātū poſſibile eſt.Hic Aui.precepta fle
bothomia ponit can.in uſu colirioꝝ & uult q̄
uſq; ad tres dies ñ adminiſtrenē coliria.ſz ſuf
ficit tibi regeē infirmū cū euacuatōe & tractu
ad cōtrariū.Et in mora locoꝝ.i.faciendo ipſuz
morari in locis ſuperius dictis.ſ.in locis obſcu
ris.Et diſpoſitionū.i.faciendo ipſum ſtare di
ſpoſitū.ut ſupra dictū eſt.ut eleueē puluiar.
Vel diſpoſitionū.ſ.per regimen dictū ſuperi⁹
¶ Dubitaē utrū a primo die obtalmie ul' z^o
poſſimus adminiſtrare coliria.Videtur q̄ ſic
per Halyabba.5°. practice.3°. capi.prio.ubi
poſt flebothomiam dicit.utere medicaminib⁹
que acuitatem ſedent & calorem mitigent &
molliāt & clarificēt ut albumē oui tenue illi i
ſtilla & colliriū albū.Et poſt multa remedia
dicit h^o uſq; in diē ſac tertiū.ergo uult Haly
ab.ante diē tertiū imponi poſſe coliriū albuz
¶ Itē Raſis z^o cōtinētis auctoritate Gal.ubi
poſt flebothomiā uſq; ad diē tertiū docz pone
re i oculū ſief aibū. ¶ Itē Serapio tractatu z^o
Diſtillemus i princi^o albumē oui ſubtile.&c̄.
Et ſubdit z^m hāc ſimilitudinē cōfert lac mulie
ris quādo diſtillaē in oculo ſoluz.& cum ſief
albo.Sz albumē oui ſtati primo die poni po
teſt.g^o ſief album .Itē Gal.in libro de flebo
thomia.die ſequēti ad flebothomiā imiſit co
liriū in oculū.g^o ſi ego flebothomiā facio die
prima potero die ſequenti.ſ.ſecūda coliriū im
ponere. ¶ Ampli⁹ Alexāder de cura flegmo
nis oculoꝝ ex ſanguine.poſt flebothomiā ſuis
coliriis utiē nō ſolū in oculo.ſz extra oculum.
¶ Itē Meſue ca^o de obtalmia.ubi dicit.Poſt
diē utendū diſtillatiōe ſief albi. ¶ Probatur
ratione.q.a in principio obtalmie cōpetunt re
pcuſſiua.Sz coliria quedā ſunt repcuſſiua &
mitigatiua doloris.ut ponūt auctores.g^o ante
tres dies cōpetunt coliria. ¶ In cōtrariū.A.
cū dicit.Retardeē in obtalmia coliriorum ad
miniſtratio uſq; ad tres dies. ¶ In contrariū
eſt.Raſis.z^o continentis .ubi .dixit Non ſunt
curandi oculi dolentes ex colitis.niſi poteſt
tertiuz diē. ¶ Ad ſolutionem dubitatiōis p
intelligendū q̄ hic per coliria debem⁹ intelli
gere ea que in oculū colātur .pri⁹ exiſtentia
dura in formā ſief confricata cū albumine oui
uſ alio poſſunt colari in oculū.licet etiā p coli
ria poſſumus intelligere omne qđ in oculū co
latur ut apparebit. ¶ Conſyderadū etiā q̄
hic non ſit queſtio de colitis frigidis repercuſ
ſiuis.quorū uſus eſt in materieb⁹ calidis.&
talia coliria uocātur cōiter coliria alba & hoc
propter ceruſam que ea dealbat.& pp amil
luz Iſta autē colira licet ſint multarū deſcripti
onū quedā tamē ex his ſiunt cum opio.& que
dā ſine opio & uere non inuenies ab auctori
ibus colirū.i.ſief albuz ſine opio đſcriptū.Hic
g^o non ſit queſtio an opiata coliria in princi
pio ante tres dies competāt.ſed an alia coliria
alba que ſunt ſine opio in quibus eſt uirtus re
pcuſſiua infrigidatiua & applanatiua ſiue re
miſſiua acuitatis materieꝝ opetāt añ tres di
es.ſicut coliria fēa ex ſief.in quibus recipitur
ceruſa & amillū & albumē oui uel ceruſa &
amillū & gumi arabicū dragagantū & albu
mē oui.uſ ceruſa amillū ſief memithe & albu

Amē Collirium et ultima derma°

mẽ oui.& cõsimiles istis.Rasis uero 2° conti nẽtis docet facere sief albũ ex ceruſa ſuffumi gata cũ cãphora liniendo ex ea uitreũ.& ſuffu migando cũ cãphora pauca tribus uicibus.de qua recipiaẽ pars.i.amilli pars.5.gumi dra gaganti pars ſexta ccadunẽtur cũ aqua roſa. eſt mirabile. ¶ His p̃miſſis dico pri° ꝙ regu lariter opantes in obtalmia a principio nihil ap proximare dẽmus oculo.uoco aũt regularem operationẽ que ſine aliquo nocumẽto finẽ con ſequiẽ.que uocaẽ infallax opatio ut põt ſum mi.14.tera.Huius rõ eſt.qa a principio aliqd ocl'o approximates ſi reſolutiuũ eſt magis at trahimus.ſi aũt repercuſſiuũ eſt.materiaz q̃ de ſe ab oculo trãſpiraret retinemus. ¶ Sciẽ dũ tñ qđ apoſtemata oculoꝝ in hoc differunt ab apoſtematibus reliquoꝝ mẽbroꝝ extrinſe corũ.quia ab apoſtematibus oculoꝝ paratũ ẽ fluere aliquid ſtatim ꝓpter cutis tenuitatem ſed ab aliis apoſtematibus que ſunt ſub cute nõ.ut ſupra dictũ fuit.huiuſmodi g° colirıa re percuſſiua materiã huiuſmõi exiẽ phibẽt.& iõ regulariter opantes nihil repcuſſiuũ a p̃n cipio oculo apponere debemus.hãc aũt regu larẽ operationẽ ñ accidit nos facere niſi quãdo obtalmia ẽ de materia begnigna & pauca que p flebothomias & euacuatões alias & fricati ones & alio bono regimĩe remoue ẽ.abſq; hoc ꝙ oculo aliquid appliceẽ.Vñ Aui.Tardeẽ coli riorũ adminiſtratio uſq; ad dies tres.& ſuffi ciat regimen predictũ &c̃.Plerunq; eni ſanaẽ obtalmia his rebus aſq; cura alia.ſ.locali ad o culũ ¶ Dico 2° ꝙ coacti cũ localibus remediis ſtati a principio.ſ.ante tertiũ diẽ apponimus medicinas repcutiẽtes oculo.Iſta aũt coactio eſt ꝓpter obtalmie uehemẽtiã.Vñ dubitam⁹ de magna apoſtematõe.& tũc tutius a q° poſ ſumus incipere eſt emplaſtare oculum cuz fri gidis rebus in materiebus calidis.Secũdo ſi ñ ſufficit in oculuz inſtillam⁹ albumẽ oui ſubti le Tertio ſi hoc non ſufficit ponim⁹ ſief albuz colirizatũ cũ albumine oui. horũ cauſa ẽ.quia oculus mẽbrũ ẽ ſubtiliſſimũ ꝙ ualde patitur ex reb⁹ eũ tangẽrib⁹.& tantomagis q̃ toma gis ſunt dure uł aſpere aut aliũ exceſſuz habẽ tes.g° ſi cogeris oculo aꝓximare medicinas re pcutientes.& potes hoc facere abſq; oculi mo leſtia meli⁹ ẽ illud facere.h° autẽ fit empla ſtrando ſup palpebraz .Si autẽ oz int⁹ in ocu luz aliquid mittere ẽ meli⁹ incipere ab eo ꝙ mi norẽ faciat moleſtiaz.ſicut eſt albumẽ oui.uel aqua roſa.& huiuſmõi leuia.Coliria aũt ex ſi ef que ſunt magis dura & aſpa oculo q̃ ſit al bumẽ.tardius aproximari idicant.& ideo nõ poſſũt imponi quin aliquã moleſtiã oculo faci ãt.Vnde Raſis.2° continẽtis.dicit. Coliriũ de bet poni & dimitti per horã donec ceſſet do lor.& ſecudario ſupponaẽ.ſ. eodẽ modo.qa multa cõtinuatio colirioꝝ nocet uiſui.& pp hãc cauſaz prohibẽtur medicine que in forma pulueris adminiſtraneẽ.Et debet ab eis medi cus cauere in prim° Vnde Raſis.2° cõtinẽtis. Oẽs pulueres ſunt mali in principio obtalmie & puſtulaꝝ ¶ Hoc ẽt inuebat Meſue ca.de cura obtalmie.ubi diẽ.In morbi ꝑncı° repcu ſiuis utendũ ẽ &c̃ ¶ Adminiſtrãda ſunt igiẽ i ꝑncipio ſi materia fuerit calida q̃ materici acu itatẽ & inflamationẽ reprimãt.q̃lia ſunt por tulaca trita & ſuppoſita & ẽdiuia.& ſolatrũ &c̃.Diſtilleẽ aũt i oculis lac mulieris &c̃.Ec ce qđ Meſue ꝑmo docz applicare res frigidas extra.Deinde docet i oculũ inſtillare albumẽ. Et.3°.docet colirius uti.ut ibi pz.q̃ dicta ſunt de mẽte Raſis 9°.almãſoris ca.de cura obtal mie.p° docet inſiſtere cũ euacuatõibus p flebo thomiã & farmaciã ſperãs qđ cũ iſtis cureẽ. Si aũt ñ ſufficiũt iſta docet approximare ſief hoc aũt eſt cũ trãſierint dies.qa certũ ẽ qđ fle botho[a] & farmacia i uno die ñ poſſunt expe diri.niſi forſan uehemẽs ẽẽt neceſſitas ¶ Sci endũ tñ qđ iz predictus ordo ſit ſecũdũ intẽ tõz medici.i actu tñ opis ñ ſemp talis ordo ſeruaẽ circa hũc hominẽ.imo qñq; ſtati in pria die facta flebothomia cogimur icipe a colirio albo etiã cum opio ꝓpter uehementiã otalie ut diceẽ.Aliquãdo cogimur icipe ab albumie oui.cũ nõ eſt multa uehemẽtia .Aliquãdo ue ro a ſolis qbuſdã frigidis extra.cũ credimus illa poſſe ſufficere.Aliq̃do nihil oculo appro ximãtes cõfidẽtes de cura obtalie p euacuati onẽ ſine alio remedio.Auctores igiẽ medicine quãdo cõſideraueruũt obtalmiã ſecuram beni gnã p̃ceperũt nihil a ꝑncipio põi.nec appõi co liriũ uſq; ad tres dies.Q uãdo autem cõſyde raueruũt obtalmie uehemẽtiã p̃ceperunt ſtati uti a principio coliriꝭ.Sz q̃do cõſyderaueruũt uiã mediã.qa noluerũt fortiter repcutere.neq; noluerũt oculũ dimittere abſq; defenſiõe tan gente eũ preceperũt rem in h° rẽ ſecurã ſcz al bumẽ oui.Vnde Ieſus Haly ca° 38.Nõ oz uti in primis dieb⁹ niſi albumine oui qđ eſt utile in principio.Et Halyab.13.the.ultio capi°.lau dat illud in hac intẽtiõe. ¶ Sz tu dices. q̃re ponit terminus dierũ triũ.ẽt poſt dies tres colirio poſſunt uti ¶ Dicẽdũ ꝙ auctores cõſi dũt ꝙ inſpacio triuz dieruz ſit facta euacuo° tã per flebothomiã quã per farmaciã & uentoſaſ & alia ſi expedit.Cõfidũt etiã qđ in hoc ſpa tio receſſerit obtalmia.ſi fuerit đ materia beni gna.ſi ergo non receſſerit nec eſt i declinatiõe tunc ymaginãduz ẽ qđ ſit in uia augmẽti.Vn de competũt coliria ɾſolutiua & repercuſſiua

sicut est coliriū factū ex sief albo Rasis. 9° al
māsoris. Vñ almāsor ibidē. q si ista ñ suffece
runt sief. albū in lacte &c. ¶ Notandū tñ qđ
in istis coliriis admistratis post tertiā diē nō
posset dari alia regula nisi hec. qđ talis debēt
esse uirtutis qualē uides dispositionē i oculo
.s. de fluxu multo materie uel pauco de dolo
re acuto uel ḋbili. & de aliis a te cōsiderādis
Vñ Aui. absolute dixit. Si post illud admistre
tur colirium & nō dixit hoc coliriū uel illud.
¶ Huic tñ dubitationi cōsuetui aliter respōdē
re. s. qđ ante tertiū diē ñ debent admistrari ta
lia. s. resolutiua. & hoc urplurimū. q a utpluri
mū obtalmia ē in principio ante tertiū diē. sz
post tertiū diē possunt admistrari coliria ha
bētia de uirtute resolutionis. ¶ Ex qbus sol
uunt auctoritates in contrariū. Auctores enī
q phibent coliria ante tertiū. respiciūt opatio
nē uel intētionē regularē omnino. ul' magis re
gularē. Qui aūt cōcedunt illa habēt intētōez
sumptā a uehemētia obtalmie. ¶ Ad auctori
tatē gal'. in li. de flebothomia. Dicēdū qđ illa
auctoritas ñ est ad ppositū. coliriū enī q gal'.
imposuit fuit ēt resolutiuum. & nō fuit i ṗn
cipio obtalmie. imo iā sibi trāsiuerant. 20. dies
¶ Ad rōem cū dicitur. cura obtalmie in pri
cipio est repcussio. ¶ Dicendū qđ uerū ē in
dicatōe sumpta ab essentia egritudinis que ē
apostema. sz indicatōe sumpta a natura parti
cule patiētis quādoq; ista intentio ñ summitē
uel cū executione nō ponit. Vnde. A. infra post
illum sermonē dicit. uerum exigitur propter
ñbrum supflua facilitas &c. ¶ NAVVRA
ue° lenitas Hic Auic. pōit can. in farmatia tā in
se q; in ordie ad flebothomiā. ¶ Dubitat. utr;
in obtalia stante indicatiōe flebothoie & far
macie debeat p̄cedere flebothoia uel farmacia
Videt qđ flebothomia p Aui. hic. ¶ Itē eua
cuatio cōis ḋbet antecedere. ut Mesue i suo ḋ
apropriatis ca° de soda. sed flebotboia ē cōis
humorū euacuatio. ut Aui. li° 3°. sen p'. cap.
de canonibus curationis egritudinuz cerebri.
¶ In contrariū uidet modus loquēdi. Auic.
in pricipio capituli cum lenitatē nature premi
sit flebothoie dicēs. Assiduatio lenitatis natu
re & flebothoie &c. ¶ Itē qđ addit i maliciā
aliorū humoꝝ peccantiū non debet p̄mitti. sz
flebothoia addit ad maliciā. q a si sint frigidi
euacuato sanguine magis incrudantur. Si aūt
sint calidi ebulliunt. ut ponit Auic. p° can. sen
4°. ca° de flebothomia. ¶ Ista questio in prin
cipiis uꝰibus est ualde prolixa. hic tamē breui
ter dicetur inq̄tū oculistis ptinet. dicēdo q̄do
qualiter & quid de facto habeant agere. ¶ Di
eo g° q materia q̄ indicat euacuari per farma
cā large sum̄mēdo nom̄ē farmacie. uel ē i pti
b' stomachi & itestinoꝝ. ul'ē circa uenas. P' i
mēbris remotis. Si qdē sit circa faciē stomachi
& intestinorū ita qđ sufficiat in illo' euacua
tione soluz clistere uel cassia uel sirup' uiola
eus uel hiera simplex & similia. Dico qđ re
gulariter. illi' materie euacuatio debet p̄miti
Rō est quia flebothomia ē utilior subsequēs
quia non erit timor de tractatu illorū humoꝝ
in uenas. Et secundū hūc modū cōiter precipit
clistere ante flebothomiā sicut dixi autem regula
riter. quia coacti subito flebothomam'. Si eni
uides subitū fluxuz humorū ad oculū unde a
pparent apostematio. & dolor crescit q̄uis ifir
mus habeat in uētre feces sicas uel humores.
credo meli' esse subito flebothomare eū. stan
tib' aliis conditionibus. & quacūq; hora si
ue de nocte sit siue de die. ante cibuz uel post
Et ratio huius est Nā q̄do imminet piculuz
maius qđ potest toli licet cum aliq̄ lesiōe me
dicus debet illi piculo irēdere. quia semper intē
dit ad id quod est magis suspectuz. ut. Auic.
p°. can. sen. 4ª. p°. ca. Magna aūt apostematio
oculi magnū periculū est. cui pōt per flebotho
miā subueniri. lz aliquaſr noceat qñ fit stiptico
uētre & humoribus aliqbus ibi stātibus. tū
iuuamētū est maius. eo enim tēpore q̄ fierz cli
stere uel quo expectaret cassie opatio. obtalia
cōfirmari & magnificari pōt. Vidi enīz homi
nē q in spacio unius hore de pua rubedine ocu
li pp guttā sudoris q in eū intrauit pmutat'
ē ad obtalmiā magnā ualde. ex qua tādē fca ē
cornee ruptura. ¶ Si aūt materia sit i uenis
pprie post epar & in mēbris remotis. tūc p' hu
mores in sanguine equaliter peccāt uel i equa
liter. Si quidem equal'r. debet fl'ia fieri pri°
q̄a flebothomia ē euacuatia talis dominii hūo
rū. ut Aui. p° can. sen. 4ª. ca. de flebothomia.
postea dz dari farmacia si uidet necessitas ei'
q̄a facta flebothomia pōt cōtingere qđ alic'
humoris peccatū p se ostenditur. ¶ Si aūt hu
mores ieq̄liter peccent. imo alij hūores a san
guine distincti peccent i uenis ul' extra uenas
& euacuatio debz fieri forti medicina. ut ē el
lebor' ul' cologntida & similia. & sic ḋbem'
a flebothoia icipe. q̄a fortis farmacia sanguinez
exuberātē cōmouerz. & posset iducere piculū
suffocatiōis. & iō meli' ē ṗus flebothomare
q̄uis in hoc aliqđ nocumētum sequatur. quia
illi humores post flebothomiā fiunt aliq̄liter
magis malignī. tamē h° est minus nocumētū
q̄ illđ. Illa tamē flebothoia nō debet esse co
piosa sz tanta q̄ securet a nocumento farmacie
fortis. Et post farmaciā poterit iterari flebo
thoia. ¶ Si aūt hūores isti leui solutia medi
cina possent educi. q a ipsi essent multū apti e
uacuatiōi ex pte dispositionis substātie eorū

& ex parte locoꝝ. qa essent in uenis & nō m̄ tū pulsi in membra. tūc primo debet dari far macia. & hoc quia ex ipsa nō timet i sanguine agitatio cū sit medicina debilis ut uer. ḡ. reu barbaꝝ uel fumusterre. & qa effugimus nocu mētū qđ humores incurrerēt sanguine euacu ato. qđ nocumentū est incrudatio ū sunt frigi di. uel ebullitio si sunt calidi. Hec oia colligun tur ab Aui. p°. can. fen. 4ª. ca. 4°. ¶ Ex quib⁹ contraria soluuntur ¶ ET IN EVAPORA tione quidem. ¶ Hic Auic. ponit cano. in usu remediorū localiu3 & primo i usu resoluētiū z° i usu repcutiētiu3. ibi. zª. & oz ut i princi° non administrentur & c̄. 3° in eis iterū resum mit. ibi. 3ª resolutiua uero in princi°. ¶ Dubi tatur. utrū in euaporatione sit bonitas ante mudificationē. Videt qđ sic qa auctores do cēt ea3 facere tēptatiue. ¶ Itē possibile ē ꝙ cū ea cura pficiat. ut pōt summi in comento se cūdi regimis acutoꝝ. ¶ In cōtrariū Auicēna. ¶ Dicendū ꝙ uel es certus de repletōe in cor pore uel ñ es certus Si quidē sis certus ñ con uenit euaporatio. Rō est. qa plus traheꝝ đ ma teria q̄ resoluat. Vñ. z°. regiminis acutoꝝ p° comēto. Euaporatō attrahit ad locū morbi ex sanguine plus q̄ resoluat. qm̄ de natura reruꝫ calefacientiū in natura sua ē. sicut ipe resoluūt rē retentā in mēbris q bus appropinquāt si militer ēt attrahūt ad ea illud qđ inueniūt su pfluum in mēbris uicinātibus eis. Ex attracti one aūt multa materieꝝ sit augmētatio obtal mie. & hoc intēdebat gal'. iz. tera. ultimo capi. Euaporatiua farma a multitudine existēte in toto corpore quibusdā allata pticulis replēt magis q̄ euacuēt. & hoc est qđ Aui. ēt uoluit cū dixit. Q uādoq; fit cā illud ad attrahendū materiā plurimā coopientē tunicas oculi. Di xit aūt quādoq; qa quādoq; fit ante mundifi cationē. uel dixit q̄ñq; quia ñ semper trahitur tanta materia ꝙ tunice omnes oculi cooperian tur. ita qđ nihil de oculo appareat. Sed q̄ñq; fit hoc. semper tamē attrahē plus de materia q̄ resoluat. ¶ Et qđ dictū est de euaporatōe intelligatur de balneo. ¶ Si aūt nō es certus de repletione. sed es in ambiguo. tūc ab eua poratione potes incipere. qa ut supra dictū fu it. aut curat aut docet curare. ut gal'. ponit i co mēto sexte particule affo. sup illo affo. Dolo res oculoꝝ. Et hoc mō potest uerificari littera exterior que dicit. In euaporatōe quidē non existit bonitas post mundificatōem Dico ꝙ ñ existit bonitas tentatiua. ita qđ tu utaris ea uia signi. sed existit bonitas certa. qa p⁹ euacua tiōez suo tēpe cōfert. & ñ tēptas. ¶ Dubitaē z° de quo esset maius periculum ante purga tiōem. an de balneo. an de euaporatōe. Videt qđ de balneo. qa balneū plures cōmouet hūo res q̄ euaporatio. ¶ In cōtrariū. qa saltē bal neū diuertit ab oculo. ¶ Dicēdū qđ p balneū possemus itelligē. Vel ad totū corp⁹. ita qđ ēt caput totū cū corpore reliq̄ calefiat. sicut ac cidit in balneis artificialibus. s. stufis. & tūc đ h° balneo ē maior timor ante euacuati oēz q̄ de fomentatiōe. i. euaporatione. Ratio est. qa istud balneū calefacit oculū. & trahit ad eum & cōmouet humores i corpore. q̄s cū nō pos sit educere. qa sunt supflui parat ad cursum. Et qa oculus ē membrū qđ iā icepit materiā recipere illuc deriuabit fluxus humorū. cum humores ad đbilia loca fluant & currāt. ut z° de differētijs febriū. & tota medicina clamat ¶ Vel p balneū possemus intelligere solā ti nā in qua balneat homo usq; ad loca spatula rū. oculis & facie đfensis a uapore. & forsaz h° min⁹ noceret. ppter causaz dictā. & maxie si homo haberet aliq; membruz inferius defe ctum ut pedē uel genu. Vnđ pp balneū illuc attraheret materia. iste eniz incureret egritudi nē illi⁹ membri ad qđ mēbruz traerēt mate rie. & sic aliqualiter iuuaretur i obtalmia. hoc tamem iuuamētū ante euacuationē fortuitū ē. qa posset homo incurere egritudinē peiorē q̄ sit obtalmia. & ideo nō est fiēdū balneū an te euacuationē. ¶ Ad rationē tu dicis. balneū diuertit ab oculo. uerū est. si fiat soluz i ptib⁹ inferioribus. ¶ Vel aliter ꝙ cōmouendo mate riā facit magis ad oculū fluere ¶ ET OPPOR TET. VT IN PRICIPIO. ¶ Hic pōit can. in usu medicinarū stipticarū que sunt repu ciētes. & prio docet cauere ab usu stipticoruz. z° docet corigere nocumētū inductū ab eis cū cadit eror i usu. ibi. zª. ꝙ si aliquid horū. ¶ In prima parte uult pbare ꝙ in principio obtalmie non competāt medicine stiptice ocu lo applicate. & arguit sic. Vel competerent medicine stipitice fortes. & iste non competūt pp causas quas in litera explicat. Vel sunt me dicine stiptice debiles. & iste etiā sunt male. ut ipse ponit hic in littera. eo quod non suffici unt ad prohibendum materiam. ¶ Dubita tur utrum medicinis stipicis possumus uti in principio obtalmie. & uidetur qđ sic per Aui. infra. ubi dicit. Illud nō completur nisi sit sti pticitas eius qđ refrenat temperate. Item in fra ca de medicinis obtalmie dicit qđ tu ueni es in talibus oculi medicinarū singulariū rep cussiua sicut merdasengi & rosa & accacia & galle & lutū sigillatū. iz ista sūt stiptica ¶ Itē Rasis z° cōtinētis in pncipio. medicinas debi lis stipticitatis. unde dic̄ Medicie pue stiptici tatis ualēt pprie ad obtalmiā. et ante dixerat Rasis hūc sermonē Medicie stiptice que sunt

tempate ualēt ad expellendū fluxū i obtalmia & pustulas ut sunt rose &c. ¶ Itē Serapio tractatu .z°. ca. p°. ad summū cōferrūt i pncipio medicine faciētes stipticitatē. ¶ Idem sentit Cōstātinus li°. iz°. in pricipio. ¶ Probaf rōe qa repcutientia cōpetūt in principio obtalmie Sed medicine stiptice sunt repcussiue ut notū ē g°. ¶ In oppositū hoc est .A. ¶ Hec dubitatio hz duas solutōes. prima est leuis ¶ Propter quā est sciēdū qđ i pricipio obtalmie indicatōe sumpta ab apostemate cōpetūt repcussiua. repcussio aūt lz pprie sit effectus frigidi. ut summit .z°. can. 4°. ca. cū frigidū qđ maxie repcutit est cōiunctū substātie grosse terree. & p cōsequēs est frigidū stipticū. Et rō ē que summit quito de simplici medicina. qa res frigida & stiptica hz per sui grossitiē & stipticitatē. ut extra circōstet mēbro & cōgreget seu cōgellet illā totū & ex h° repellat. ut Serapio ponit ca. de medicis repcussiuis. Et pp hoc ēt dicimus qđ medicine repcussiue possunt ēt esse stiptice. & lz ēt ñ sint frigidē Repcussiuis tñ nec frigidis nec stipticis possum⁹ uti i pricipio scz añ euacuationē. Huius rō est. qa corpus plenū existens ñ pōt recipere materiā que repcutit. ut patet in tegni tractatu .z°. Vnde Iesus Haly. tractatu .z°. ca. 3z°. ñ mederis. i. medicaris obtalmiā ante purgationem. Et hāc rationē innuebat Auic. dicens. nam repercussiua si sunt fortia non possūt repellere materiaz stāte repletione. inducunt ergo in oculo effectus malos quos Auic. ponit. Si autem sunt debilia non sufficiunt etiaz ad repercutiendū materiā ante euacuationē. & hoc est qđ Aui. uolebat. cuz dicebat. Et oz ut in principio .s. corpere pleno nō administrēt ispissatiua fortia. i. repcussiua per frigiditatē. & que sunt uehemēter stiptica. i. repercussiua per frigiditatē. ¶ Si autē corpus siteuacuatū & facte sint uel fiant diuersiones. Dico quod possimus uti medicinis stipticis debilibus non fortibus. ¶ Quod autem medicinis stipticis non fortib⁹ nos possim⁹ uti post euacuationē ad repercutiēdū materiaz obtalmie apparet p Auic. quinto li°. sum⁸ .z⁸. tractatu z°. qui coliriū ros. cōmēdat i fluxibus materie rū ad oculū. Et Mesue ca. de sief. ad obtalmiam. ¶ Probaf rōe. qa qđ pōt fluxū materiez cōueniēter phibere cōpetit. medicine stiptice tēperate sunt huiusmōi. ¶ Q đ uero ñ possumus uti medicinis fortis stipticitatis appz. qa iste medicine q̄us repcutiāt materiā. tam ex alia pte multū nocēt. qa inducūt in oculo aspe ritatē pp indurationē quā iducūt. stiptica eni sunt iduratiua. ut .z°. can. 3°. ca. Et gal. 4°. de simplici medicina. Et hec ē expressa snia Ra sis z°. cōtinētis. ubi dicit. Stiptica uiolenta. i. fortia nocēt oculis. qa faciunt in eoz tunicis asperitatē magis q̄ ualeant ad phibitionē fluxus materie ¶ Ex quibus cōtraria cessant. Aeni hic prius phibet stiptica anteq̄ corpus sit euacuatū. Alii uero auctores post factas flebothomias & euacuatōes & alias diuersiōes secūdū q cōuenit. ¶ Secūda solutio ē q hic .A. solū loquaf de medicinis stipticis quas uocat i spissatiuas & stipticas. dicunt quidē stiptice ex pte saporis. sed dicunt inspissatiue ex pte effectus. Stipticū enim habz inspissare. ¶ Et dico qđ ītētio Aui. est qđ qn debemus uti repcussiuis in obtalmia cōpetunt repcussiua frigida pp frigiditatem. non autē competunt repercussiua stiptica. per stipticitatem. h° declaratur. p° ex natura repercussiui absolute. nam lice repcussiuū sit frigidū & stipticū. pricipalius tamē repcussio attribuitur actioni frigoris. Vnde Auic. z° can. 4° ca. Medicina repcussiua ē cui⁹ pprietas ē per frigiditatē suā & c̄. Et iō siue apostemata sint calida siue frigida. ītētēdo in eis repcussiōi utimur medicinis frigidis. lz i apostematib⁹ calidis utimur eis puris. i frigidis. autē utimur eis mixtis. ut ponit .A. li° p°. fen 4ª capi° đ medicatiōe apostematū. Et h° inuebat Aui. ifra đ cura obtalmie frigide. cū dic̄. sit iniciū cure repcussiuis q̄ nō sunt infrigidantia ualde. quasi dicat licet repcussio ut repercussio nō possit absoluta medicina frigida. qa tamē materia apostematis frigidi contradicit per sui cōplexionē. ideo miscēant frigida repcussiua cū calidis. ¶ Sz quia iste sermo iducit dubitatiōez de uirtute repercussiui. utrū. s. repercussio principalius sit attribuēda frigido an stipticoo. Ideo do aliā rōez. que rō summit ex natura repercussiui. ut oculo comparat. Et ideo qđ cōcesso qđ repercussio debeat pl⁹ stiptico. tamē repcussio materierū ab oculo nō debz fieri per medicinas que hoc faciunt pe stipticitatē. sed potius per medicinas que hoc faciūt per frigiditatez. Hoc declaratur. quia medicina q̄ per stipicitatē principal ter repercutit materiā obtalmie inducit in oculo tres effectus malos. Quoruz unus effectus malus ē in substātia coniunctiue oculi & tunicarū quibus ocurit. quia exasperat & indurat eas cū stipticuz habeat exasperare & indurare ex quo malo effectuz sequit magnificatiō doloris Naz asperitas tunicaz oculi est causa doloris in ipso motu palpebre quia oculus debet sibi ocurere lenis & non asper. Est etiā causa doloris in pfamet substātia pellicule oculi ppter aridā aggregationē que facit stipticitas quas duas causas doloris quilibet in seipso manifeste exipit circa linguaz

ez sibi occurrit res stiptica. lingua enī sicut p
cipit malū sensum sue asperitatis. & percipiē
malus sensus in suo occursu ad palatū. ita cō
tingit de oculo exasperato a medicia stiptica. qa
dupliciter dolor circa oculū augumētaē et pci
pitur. ¶ Secūdus effectus malus est exicatio
fortis quā facit i materia. sed talis exicatio añ
digestionē materie ñ competit. ut supra dictū
fuit. ¶ Tertius malus effectus stiptici i prin
cipio obtalmie q̄is sit facta euacuatio ēt i ma
teria que dz repelli est quia materiā illā reti
net. Scipticū enī inquātū stipticū habet mate
riā quietare & retinere. Vñ Aui. z°. can. 3°. ca.
Opationes stiptici sunt retētio. facit aūt medi
cina stiptica retentionem materiep in oculo ī
grossando materiā. & imobilē eā reddendo p
iccū. Dico imobilem passiue & coartādo ue
hemēter partes & uias exteriores mēbri. Ex
h° aūt q̄ stipticuz materiā retinet & igrossat
cū sicco prohibet eā a resolutione. ex quo ēt se
quitur augmētatio doloris. Et ꝓprie cū dolor
fuerit fortis. quia significaē amplior materia
que q̄to magis in oculo figiē & retineē tanto
dolor fit amplior. & materia q̄to ē pluris q̄ti
tatis faciēs maiorē dolorē. tanto a stiptico mi
nus ē apta reprimi & repelli. & magis ē apta
cōstringi i loco. ¶ Ex quibus appz q̄ qa stip
ticum inquātū stipticuz non conuenit ad reper
cutiendū materias ab oculis. qđ nō cōpetit sti
picū forte nec stipticū debile. nā tam stipticū
forte q̄ dbile hz ꝑdictos malos effectus. s. ex
aspare & ētinere materias ad qđ cōsequit au
gumētū doloris. Et idō propter istos malos ef
fectus. Aui. prohibebat taz stipticū forte q̄ de
bile. Vnde assignās causas. quare nō cōpetit
stipticū forte. dixit. nō administrentē in prin
cipio. s. quādo cōpetūt repcussiua ispissatiua
fortia. & p. i. q̄ sunt uehemēter stiptica. qm̄ in
spissant tunicas. i. indurāt & exasperant & p
hibēt resolutionē. s. retinēdo uel ingrossando
materiā. Ex q̄bus sequit augmentum doloris
Vnde subdit. & magnificāt dolorē &c̄. ¶ As
signans autē causas quare nō cōpetit stipticū
debile. dixit illas easdē causas. cum dixit. Ea
que debiliter cōstringunt. i. stiptica debilia no
cent. s. hora ꝓncipij quādo dbet repcuti mate
ria ꝑper ispissationē tunicaꝝ. i. quia indurant
& exasperant tunicas & cōstringūt materias.
s. retinēdo & ingrossando eas unde ꝓhibēē
a resolutione. Et ex his debe mus inferre qđ
talia stiptica & si sint debilia augēt dolorez.
¶ Sed circa predicta sunt quatuor dubitatio
nes. Prima quia ex predictis posset conclu
di qđ ēt frigida medicamina nō cōpetāt i rep
cussiōe materierū. q̄a sicut stipticū retinet ma
teriaz in loco getādo ipsaz. ita ēt frigidū illā
retinebit in loco q̄etando & ingrossādo illam.
¶ Secūda dubitatio ē. q̄a si ꝑdicta sunt uera
i nullo tempore obtalmie cōpetūt stiptica for
tia quia omni tēpore approximata inducēt in
oculo asperitatē. Videmus aūt auctores face
re coliria & medicinas oculoꝝ. in quibus po
nūtur accacia hyppoqstidos & balaustia que
sunt res fortis stipticitatis. ¶ Itē inter medi
cinas oculorū numerat Iesus Haly ultimo sui
libri myrthuz & balaustiaz. Et Rasis. z° conti
nētis numerat etiā hemaritē & accaciaz. Et al
bumasar de medicinis oculoruz. ¶ Tertio du
bitatur. q̄a. Rasis z° continētis. & Iesus Ha.
tractatu. z°. p°. ca. cōcedunt stiptica debilia. &
per te debilia etiam stiptica sunt prohibita.
¶ Quarto dubitaē. quia dictū est q̄ stiptica
retinēt in loco materiā cuius cōtrariū summi
tur a Serapione ca. d̄ medicinis repercussiuis
& a gal°. 5°. de simplici medicina Et probaē.
quia stipticū constrigit mēbrū sicut aggregā
tur res cū digitis defortis. ut ibidem gal°. sed
in tali aggregatōe fit expressio. ¶ Ad primū
dicendū q̄ ad repercutiendū materiam ab ocu
lis cōsiderando actum ipsum repulsionis pz
conuenit frigidum non siccū. si cēst succus por
tulace solatri & albumē oui. & similia. q̄ con
uenit siccū frigidū. sic sunt res stiptice ut rosa
accacia hyppoqstidos & similia. Huius ratio
ē. quia frigida aggregant membꝝ unde retro
pellitur materia. & cū hoc nō ingrossant uel
cōstringunt materiā in loco sed opatio stiptici
licet ēt sit aggregare mēbrū. unde ex h° retro
pelleret materiā. tamē simul cū hoc sui uirtu
te stiptica sicca indisponit materiā faciēs eā in
eptā expulsioni. qđ ñ cōtingit de frigido hu
mido uel nō siccissimo frigidum cum hoc qđ
mēbruz cōstrigit saluat in materia mobilita
tem passiuā. imo si est frigidū humidum facit
eam fluxibilē ex parte humidi. stipticū autez
non facit h°. imo retinet eā. Vnde Auic. dixit.
stringūt materiā in eis. ¶ Ex qbus summiē
qđ singulariter in materieb' oculi nocumētū
stiptice apparet. q̄a ꝑter pellicule tenuitatem
opatio sue constrictionis simul occurrit ad mē
brū & ad materiā. & qa pellicula ocli natura
liter debet ēē lenis. i materieb' autē stantib'
in aliis mēbris. q̄a cōtinētur sub cute que est
mēbrū grossuz stipticū esset magis potens in
repcutiēdo absq̄ nocumēto retentiōis materie
& qa si cutis fiat aspera nō ꝓpterea malū ēēt
iō i cura flegmonis & erisipille fortia stiptica
a pricipio nō ꝓhibētur sicut phibentur in cu
ris obtalmie. ut pōt colligi. 4° canonis. fen 3°.
ca° de flegmone & erisipila. ¶ Ad rōez in cō
trariū. Dicēdum qđ si rō bene inducatur con
cludiē contrariū. quies enim quā facit frigidū

in materia ē per remotionem calidi agētis motum nō tamē remouet aptitudinē mobilitatis passiuā tātū q̄ tum facit stipticum. Et h° ē q̄ iuuat i repercussione matrierū. ut apparet. 2° can. 2° ca° ¶ Ex quib⁹ soluit quarta dubi° qa dicem⁹ q̄ Gal⁹ loquit ibi de stipticis occurrentib⁹ membro cute coperto. cui nō simul occurrit membro & materie. In membris aūt q bus simul ocurit non uerificatur sicut in oculo & similib⁹. ¶ Vel aliter et melius apud quos dā q̄ licet medicina stiptica pl⁹ exprimat a mēbro tamē illud totuz q̄ in eo retinet pl⁹ phibz ab euacuatione [& ideo medicine frigide stipticando ñ retinēt. sed medicine stiptice fortes precipue stipticādo retinēt. i. phibent euacutiones manifestas a mēbro sita inuit gal. 5°. de simplici medicina. ca. de medicinis repercussiuis. ¶ Ad secundū dicendū q̄ stiptica fortia & pura i nullo tempe obtalmie cōpetunt. Et rō est ꝓpter multā asperitatē quā in oculo faciunt. Aliquādo tū pax de eis miscemus cum aliis medicinis oculoz ad illoz cōsolationē & rectificationē. admiscemus ēt ad cōfortatōez spiritus uisibilis ne patiat a fortib⁹ resolutis Et iō in fortibus colliriis quibusdā in exicādo uel resoluēdo inuenimus q̄ auctores ponūt accidā ad predictas itentiones. Vñ Iesus tractatu. 2°. ca. p°. Ea quoz restrictio est uehemens ñ permittant. qa nocumetū est maius utilitate cop. qa generāt asperitatem in oculo. tamē aliquādo ponūtur in aliquibus medicinis que acuunt uisum. ¶ Idē ponit Cōstantin⁹ li. p°. in fine. Et Rasis. 2°. continentis idem ponit. ¶ Quō aūt stiptica fortia cōueniāt i medicis quibusdā ad asperitatē palpebraz infra dicetur sz in exitu uuee. utimur eis pp maius iuuamentū. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ stiptica parue stipticitatis inq̄tū stiptica ñ conueniunt q̄uis possint repercutere materiam. Et cā est quā Aui. ponit. qa debilia exicātia nō possunt repercutere & nihilominus nō absoluit ab eis effectus cōstrictionis. Dico aūt in q̄tū stiptica. quia inquātū sunt infrigidātia & aliquo mō cōfortantia possumus eis uti in principio obtalmie ad repercutiendū ¶ Modus aūt quo a debilibus stipticis ut rosa possumus habere effectū infrigidatōis & cōfortationis oculi. & utilitatē in repcutiēdo. & euitare nocumētū ex asperatōis & cōstrictionis. ē q̄d ñ utamur eis puris in pricipio. sed cōmistis cū medicinis frigidis fluidis uel humidis. Ex hoc enī remouetur impressio exasperātis & constrigētis stiptici. Et iō i hoc rose recētes sunt meliores & cū albumie oui debēt impōi huiusmōi colliria Vñ. 5°. can. summa. 2ª. tractatu. 2°. Colliriū q̄d noiat rosatū &c̄. Recipe rosaz recentiū &c̄.

Conficiantur cū aqua pluuiali. & administrēt cum albumine oui ¶ Et qa cū toto h° q̄d h⁹ modi stiptica approxiamus repressa cū humidis pōt cōtingere q̄d nō sic sunt repssa qn inducāt effectū asperitatis & cōstrictiōis materie. qa quādoq; ex ignorantia medici cōtingit q̄d approximant stiptica nō d̄ pressa. ideo. A. uult q̄d tu succurras nocumēto illoz cū uapo ratiōe cū aqua calida q̄ remouet asperitatem & cōstrictiōis nocumētū. ut notū est. & ēt ē tūc utille colliriū albū i. aq̄ meliloti. qa ex pre collirij albi erit ēpcussio. ex pte uero meliloti remouet asperitatis nocumētū. ¶ Ex q̄ apparet q̄d uult Aui. dicere. fortius nāq; illo pōt .n. dicere illud q̄d tu apsimares ēēt fortius illo cuz aqua meliloti. Vno modo fortius qa magis repcussiuū. & hoc nō competeret si precessit nocumētū stiptici. qa nimis constringeret. materiā & maxime cū repletione capitis. qa caput plenū nō recipiet materiā. Dixit aūt q̄doq; qa posset quādoq; accidentaliter iuuare. repcuterez enī materiā & si aliq̄ materiā illo co constrigeret uirtus de se posset illā resolue re. ¶ Alio modo posset esse fortis⁹ medicamē tuū qa esset magis resolutiuū q̄ sit colliriuz albū cū aqua meliloti. uerbi. g̃. quia esset pura aqua meliloti uel fenugreci. & istud noceret. qa materiā nimis ad locuz traheret. & prope cū capitis repletiōe. ¶ Dixit autez q̄doq; qa p accidēs posset uideri ēt profuisse. ¶ Ex quib⁹ apparet ēt solutio ad contraria. p° ad auctoritates dicendū q̄ stiptica tēpara que ab auctoribus precipiunt nō precipiunt pura. sed p mista. & sic non inq̄tuz stiptica. & isto modo Aui. intelligatur infra cuz dicit. Sit stipticitas eius q̄d refrenet tēpata. i. refracta. & ēt pua. ¶ Ad rōez cū dicitur. i pricipio repercussiua &c̄. ¶ Dico q̄d uerū ē. Cū dicit stiptica repcutiunt. Dico q̄d repercussio prope fit a frō. & nō fit prope a stiptico ut apparuit. Et ideo auctores solum medicinam frigidā cōcedunt apponi in principio obtalmie. ut sunt portulace uel solarrum. nō autem concedūt purā stipticam. sed alteri mixtā. ¶ Vel aliter q̄d lz stiptica sint repercussiua oculo. nō tamen cōuenit repercussio a stiptico. medicus enī ñ debet solū inspicere quid curat passionē. sz q̄d h° fiat sine nocumēto particule patiētis. ut Gal. pōit i terapetica ad glauconē 2° libro. RESOLVtia. Hic itez i medicinis resolutis & stipticis ponit can. & prio i resolutiuis. 2°. in stipticis. ibi 2ª. & plerunq; &c̄. pz ¶ Circa primaz p tē dubitat an resolutiua sint multuz utāda in pricipio obtalmie. Videt q̄d nō. qa euaporatiōes siue fomentatiōes a pricipio cōcedūt Iste autē uident resoluere ¶ In contrarium

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 224 sur 455

Auicenna. ¶ Dicēdū ꝙ medicamē resolutiuū dupliciter pōt accipi. Vno modo ꝓprie si cē. A. iuuit. 2°. can. 4°. ca. Est enī medicamē resoluti uum cuius uirtus est fortis calefactionis. ut hūorē supet a loco in quo fuit retētus extrahē do ipsum per partē post partē. sicut ē castoreū Et qđ hoc medicamine resolutiuo ñ possim⁹ uti in pricipionō est dubiū ¶ Alio mō sum mit medicamē large pro quocūq; euaporatio medicamine qđ potius dēt dici molificatiuuz uel subtiliatiū apud Aui. & h° mō cadit mul tū in usu hoc uocabulū. quo dicimus ꝙ aqua calida & decoctio camomille ē medicamē. reso lutiuū. Et loquēdo de hoc medicamie dico qđ tēratiue possumus eo uti i ꝓncipio obtalie & hoc ē quādo ñ sumus certi an materia sit pau ca uel multa. Si autem sumus certi quod ob talmia ē in pricipio & materia fluit & reliq̄ parata ē fluere ꝓpter corporis repletiōem & loci aptitudinē. tunc resolutiua uehemēter ui tare debem⁹. imō oz itēdere diuersionib⁹ eua cuationib⁹ & repulsiōib⁹. ut supra declaratū ē ¶ Ex quibus contraria cessant. ¶ Circa secū dā partez est consyderādū qđ aliquando uti mur in principio stipticis credētes ea esse re fracta uel tēperata. utimur ēt q̄doq; opiatis ut post apparebit. ex quib⁹ consequit cōstric tio & cōgelatio materieruz. Cogimur ergo di stilare in oculuz aquā zuccari uel aquā mellis aut ambo simul in quib⁹ est aliqua abstersio & pauca calefactio. saltē in aqua zucari. ut ex his remoueatur materiē cōstrictio & con gelatio. Vnde Azarau⁹ ca° de obtalia. aquā zucari et mellis docet istillare in oculo cuz ma teria est multa & mꝛtuz de ea adheret circa palpebras. Vnde Alexander de passionibus oculoruz. ca° de aqua mellis quā uocat mul sam eā uementher ad hoc collaudat. Et quia aqua melis uꝛ aqua zuchari posset esse causa alicuius inflamationis in materia uel cōmoti onis & ꝓprie aqua mellis. iō expedit infrigi dare eam. s. aquā mellis uel zuchari. uel eā. s. egritudinē. cum eo in quo nō sit inspissatio .i. stipticitas uel cōgelatio ut uer. gē a. cū albu mine oui uel mucilagine citoniox. & hoc ē ꝙ Aui. subdit. Q uod si puenerit ex istis egritu dinis cōmotio &c. ET OPORTET ut intē das. Hec ps pōt tripliciter itroduci. pri° ꝙ hic Aui. predictis addit quēdā can. ¶ 2° mō qđ post q̄ posuit can. in euacuatōe materiex per flebothomiā & farmaciā & p occultā euacuati onē q̄ fit cum resolutiuis uel repulsiuis. Hic ponit can. i euacuatione materie a pte qua ma teria sensibilr euacuaꝛ. ¶ 3° mō qđ post q̄. A. posuit can. curatōis obtalmie q̄tū ad septē in tētiones predeclaratas Hic ponit can. curatōis q̄tū ad intētionē ultimā. s. octauā que est acci dentiū sedatio. que intētio licet sit ultima in narratōe & i regulari intētōe uel curōe. qñq; tñ est prior in executione. ut cū est accidēs ue hemēter molestās. Accidētia aūt sunt duplicia quibus intēdimus in obtalmia. s. exiēs muta tū qđ est lippitudo. & actio mutata sic ē do lor. p° ergo ponit can. q̄tū ad primū. 2° q̄tuz ad secundū. ibi 2ª. & quādoq; ¶ Canonē aūt curationis q se uerteret ad qualitatē mutatā nō ponit. uel quia intelligit cū loquit de mate rierū rectificatiōe. uel quia infra ponet can. in remotione malorū colorū oculi. ¶ Dicit ergo p° qđ ante h°. i. anteq̄ ponas colliria uel aquā zuccari uel mellis uel aliqd alid intēdas. & ē .s. si uideris eam in oculo. ¶ Notandū qđ p istā litterā Aui. uidet laudare usuz aque mel lis uel zucari uolens qđ cū illis fiat absterſio uel lauatio lippitudinis. Posset enim aliquis cōtra Aui. dicere. quare uteris aqua mellis uꝛ zuccari ex qbus incurris nocumētū cōmotiōis & cogeris tādē iponere frigida ¶ Respōdz qđ ipse utit aqua illa ante h°. i. ante ista frigi da ad mundificādū lippitudinē. ita qđ ei⁹ iu uam ētū fuit maius nocumento. Vnde Alexan der preallegato ca°. consonans sentētie p̄dicte dicit. loquens de aqua mellis. Nescio enī si ab aliquo tam magnū fuisset iuentū adiutoriuz facit autē oportune & in quibus generaē lip pa. i. lippitudo. satis enī purgat. & multū. & educit celeri⁹. & sine doloꝛ efficit. ſz nec alias pmittit nasci &c̄ Secūdo notādū qđ triplicē utilitatē pōit Auic i remotōe lippitudis. pri mo quia dolor alleuiaē. 2° quia ocul⁹ mūdaē 3° quia medicine possunt meli⁹ oculo impri mere non habētes mediuz inter se & oculuz ¶ ET Q VANDOQ VE uehementia. Q uot modis hec pars possit ad p̄cedētes itroduci. ex premissis apparet. igitur intentio sua est ponere can remotionis uel sedatiōis accidētis quod ē dolor Hoc enīz accidēs ē cui uehemē ter insistimus ut. 13. terta. cuz trahat imateriā multaz. ut. 2° de differentis febriū. & proster nat uꝛ dissoluat uirtutē. ut Gaꝛ. p° pronosti. 38°. com°. & 3° re. acu. 35° cometo. imo paruus dolor debilitat. ut Alguazar in suo tractatu. d accidentib⁹. primo igitur ponit can. i securēdo uehemēti dolori qui post dici canon generalis 2°. ponit ca. in succurrendo determinatis mōis doloris qni possunt dici canones speciales 3° subiungit duos canones speciales. ibi secunda quod si materia est subiectio. ibi tertia cū autē ¶ Ad itellectū prime partis dubitaē. utrum regulariter possum⁹ uti medicinis narcoticis in obtalia. Vidē qđ sic. p° auctoritate. Mesue ca° de cura obtalie. ubi in quinta intētiōe diē

Vtendū est distilliatione sief albi primi. Sz sief albū primū qđ ipse ponit auctoritate filii ȝe ȝar recipit opiū. nec ualet si diceret q illa est cura coacta. qa statim Mesue ponit post illud sextā intētionē que est ad mitigandū dolorem q̄nta aūt erat ad alterandū materiā. ¶ Item plurima magna & efficacia colliria q̄ approximātur oculis recipiunt in se opiū. ut appz legēti. & tamē illa colliria regulariter approximātur. ¶ Amplius qđ in omni bothor debet administrari uidet cōuenienter posse apponi in obtalmia. bothor eni in cōiunctiua ñ uidetur aliud q̄ parua obtalmia. sz narcotice ut opiate medicine in omni bothor precipiunt. ut Rasis z° cōtinētis. ubi dicit. Et necesse ē ut in principio bothor omnis & ulceris intēdas ad medicinas diuersas cōpositas ifrēatiuas mitigātes acuitatē sic̄ ceruse & amillū & gūi arabicū. & digestiuas sic̄ sarcacola & mirra thus & croc⁹ & fenugrecū. & narcoticas sic̄ opiū. ¶ Amplius qđ regulariter administrari pōt in dolore colico uidet regulariter posse administrari i dolore oculi. s. in obtalmia. qa eadē materia & eadē cā approximatōis & iuuamēti pōt ēē i utraq; passione. sz narcotice possunt i colica quadā regulariter approximari. ut pōt summi. iz. tera. ultimo ca°. ubi dicit sic gal'. Sed hec. s. narcotica uel torpificantia farmaca. nō solū ut sensus torpificatiua utilia consistunt. sed ut cōsistētia facientia & ingrossantia humorū subtilitatē & adhuc calorē uehemētē existentē ifrigidātia. ¶ Ex qb⁹ pōt formari alia rō talis. Illd regulariter cōfert in obtalmia quadā ut calida qđ facit cōsistentiā humorū. i. phibet fluxū qđ ingrossat materiā subtilē colericā. & extinguit calorē oculi qui ē causa attractionis. Sed medicine narcotice hoc faciūt. ut ponit Gal. in auctoritate pxia. ergo uidēt regulariter posse approximari in quadā obtalia. ¶ In cōtrariū ē hic Auic. unđ dic̄. Expelle illa stupefaciētia q̄tum potes. & Gal. in comēto affo. 6. pticule Dolores oculorū. ubi loquēs de colirio opiato dicit. Ergo medicinā istā nunq̄ laudaui. Idē ult. 3°. de ingenio sanitatis. z° ca°. ¶ Ad intellectuz huius dubitationis. p° sciēdū qđ medicina narcotica est illa q̄ sensuz aufert uel obtondit in membro & hoc facit sui frigiditate inspissatiua substātie spiritus animalis. ut summitur ab Auic. z°. can. 4° c°. Et ideo medicina narcotica dicitur stupefactiua uel obdormitiua uel cacotida uel torpificatiua. omnia eniz. ista uocabula inuenīunt̄ de ea in libris. & idē significat. Tales aut̄ medicine sunt opiū ius quiam⁹. papauer proprie nigruz. succus lactuce mandragora. & inter has Auic. hic ē numerat aquā sumach. licz eniz sumach non sit multū med'cina frigida quia est frigida in z°. & sica i tertio. est tamē cū hoc multū igrossatiua. & ideo potest poni inter stupefactiua. s. leuia. ¶ Secundo siendū quod usus medicine stupefactiētis. uer. g̃. opii potest esse ad duas intētiones. Vna intētio est principaliter ab eo quesita. uel quā pricipaliter habet. s. intētio stupefaciēdi. Alia pōt esse itentio i usu opii correº seu rectificatio quarundā medicinaꝝ. ¶ Differt aūt usus opii q̄tuz ad has duas itentōes. qa uolētes uti opio p p⁹ itenti one facimus ipm basiz medicie cōpositē. & ponimus de eo i pluri q̄titate q̄ qñ utimur pro alia itentōe. Alias aūt medicinas quas cum eo miscemus ñ miscemus ut tollat̄ ab eo uirtus stupefactiua. sz ut rectificet̄ stupefactio q̄tuz possibile ē. sicut appz in cōpositione filoni & cōsimiliū medicinaꝝ. ¶ Sed qñ utimur opio p aliis intētionibus. minus de opio ponimus. & miscemus cū eo medicias potētes sup eo. ut auf. rat̄ ab eo uirtus stupefactiua. aut uehemēter occultet̄. sicut appz in multis magnis cōfectionib⁹ positis ab. A. li°. 5°. tractatu. p°. Alie aūt intentōes ad quas opiū miscet̄ uel ponit̄ in magnis medicinis a quibus nō querit̄ stupefactio sunt sex. ¶ Vna ē depressio audacie caloris uel acuitatis illaꝝ sicut in exēplo ad propositū in multis colliriis uel sief. uel puluerib⁹ in quib⁹ ponētur uiride es. nel es ustū. ponit̄ opiū. ut apparet in descriptionibus aliquibus quito can. summa z°. tractatu z°. Et Serapio tractatu z°. 33° ca°. opiū aūt ibi iter alias utilitates quas habet istā uidet̄ habere q̄ dicta est. ¶ Alia intētio ē facere quiescere medicinā in loco q̄ de se esset apta ad recessuz sic̄ si aliquādo inueniat̄ mistū alicubi cū oleo balsami uel cum alia medicina subtili. ¶ Tertia intentio ē q̄etare materias que eliquātur uel eliq̄ renā a medicina. sicut punit̄ ad hanc intentionē in collirijs & medicinis fortis dissolutiōis. ¶ Quarta intētio ē dsensio substātie mēbri & naturalis humiditatis ne abstergāt̄ a medicis fortis absterſiōis. sic̄ i collirijs absterſiuis Iesus Haly. ad hac itentiōez ponit opiū ut ponit tractatu z°. ca° p°. ¶ Quinta itētio ē ifrigidatio aliqua ab eo sine apparēti stupefatiōe & h° ppter paucā q̄titatē. & propter medicinas alias que eū reprimūt. sicut in multis collirijs ad materias oculorū ponit̄ parū de opio ut ex eo sequat̄ ifrigidatio aliq̄ repercussio sine stupefactione. ¶ Sexta itētio ē iuuamētū infermētatiōe medicinarū. licet enim fermentatio fiat in humido & maxime cuz aliqua uis cositate sicut zuccaro & melle. actiue tamē fit a calido cui oz contraiacere frigidū aliqđ tēp ati caloris ut tādē sequatur forma mistionis

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 226 sur 455

sicut ēt fit ī generatiōe mistorū. Et ideo in magnis elꝑtiis semp uel utplurimū inuenimus opiuꝫ quando uolumꝰ qđ illa per fermētationeꝫ ueniant ad unaꝫ formā. Et quia opiuꝫ est medicina multū fortis. ideo quousq; nō ē facta eius refractio. calore cōtinentis & medicinaꝝ aliaꝝ multū sua uirtus manifestatꝫ ī cōpositō. sicut apparet in tyriaca ante fermentatiōeꝫ q̄ hꝫ aliquā uim stupefactiuā. ut quito can. capº de tyriaca & 3º can. fenꝫ. 3ª. capitulo de cura lapidis renū. Et iō q uellet facēt colirioꝝ ex mꝑtis rebus querēs in eo unā formā ꝑ fermentationē. opiū esset in eo cōueniēs. Nos aūt nō laborabimus in hoc sed utemur coliriis & medicinis aliis usitatis. ¶ 3º ē cōsiderādū q̄ đ medicis stupefactiuis. quedā sunt uehemētes sicut opiū & iusquiamus & similia que in dosi debita in omni materia & dispositione stuporē inducūt Quedā aūt sunt medicine stupefacti ue debiles. sicut medicine q̄ stupefacerent solū qa frigide. nō aūt per aliquā ꝓprietatē saltē uehementē sicut succus solatri cōmunis. succꝰ endiuie. succus portulace. & nix. & aqua frigida. Quedā aūt quasi medie inter ista. sicut papauer. Et in omnibus istis posset fieri gradatio. tñ extimationi medici derelinquiꝫ. & testimonio auctoꝝ. Et ideo exēpla posita ubi per estimationē alicuius ñ haberet omnimodā ueritatē recipianꝫ tñ ut exempla. ¶ His ꝑmissis dico ad questionē quādo queritꝫ utrū ī obtalmia possumꝰ uti regulariter medicinis stupefactiuis. Vel ē sermo de stupefactiuis ueris sicut ē opiū. iusquiamus. poma mādragore. & similia. uel ē sermo đ medicinis ñ sic uere stupefactiuis. Si quidē sit sermo de primis. Vꝫ q̄ris an possumus uti eis q̄tū ad primā eoꝝ uirtutē & intētionē que est stupefactiua uirtꝰ. Vel quātum ad aliam intentionem non principalē in eis nec primā. Si quidē q̄tū ad primā eorū uirtutē. Dico qđ regulariter narcoticis ī nulla materia uti possumus. Vñ Aui Expelle gº illa quātū potest. Ratio. prima ē Illa medicina regulariter nō possumus uti in obtalª que cū iuuamēto qđ facit debilitat ſpiritū uisibilē. mortificat mēbrū. & ingrossat oculi tunicas & etiā materiā. sꝫ narcotica usitata q̄tū ad ueritatē eorū propriam primā faciūt illa Maior ꝓpositio nota ē ex hº quia illa nocumēta sunt maxime euitanda. & prorie tria. pria nocumēta. etiā ingrossatio materie debet euitari. nisi materia sit subtilis. & ī materia subtilli nō laudatꝫ incōgrua ingrossatio. minor ē nota. nā medicamē fortis stupefactiōis applicatū ocło ut ꝑncipale opans habꝫ uirtutē mortificatiuā caloris. & ſpiritus animalis hꝫ etiā uim inſpissatiuā tunicaꝝ oculi. ex quibus contigit qđ infirmꝰ pducitꝫ ad cecitatē quādoq; aūt ſempiternā usus debilitatē. Vnđ. icomento affo. ſexte ꝑticule. Dolores oculorum dicit. Gal. qđ si adeo coliria. ſ. opiata fortia sint dolorem remouētia ſpiritui uisibili nocēt. ut pꝰ sanitatem apostematis uisus deficiat & grossicies & duricies in paniculis oculoꝝ ſupersit ¶ Et. 3º de ingenio. 3º capº loquēs đ medicinis stupefactiuis. dicit. Quidā ex hº. passi sunt caliginē uisus. quia defectiōeꝫ & post nō multū tēpꝰ catharactici facti sunt & ē. quā auctoritatē accipit & exposuit Rasis. 2º continētis 2º. capi. Vnđ. 2º can. caº de opio. plures antiq̄ rū fuerūt qui non fuerūt eo usi in obtalmia ꝓp nocumētuꝫ qđ uisui infert. ¶ Secunda rō ē quia narcotica inter alia mala que faciunt elongāt morbū. & causa est quia elōgāt materiaꝫ & đbilitāt uirtutē ī illiꝰ expulsiōe. Vñ Iesus tractatu. 2º. 38º. cº loquēs đ stupefactiuis. diē non multiplicēt. quia tardāt ſtatū & maturationem. Dico tamē qđ coacti utimur eis Illud autē qđ nos cogit. est doloris uehementia ex quo timeꝫ ſup infirmo de dissolutiōe uirtutis uel supuētu alterius morbi ī cerebro uel ſuper oculo de magna apostematione & disſruptione tunicarū oculi. & iō magis eligimus infirmū debilitari in uisu aut prolungari obtalmiā quā uelimꝰ presentē oculi disruptionē aut aliud mortis periculū. Vñ Aui. Doloris uehēmētia facit necessariā stupefacienti um adhibitionē. Et ideo Rasis 2º cōtinētis sepe iterat talē sermonē. si dolor est uiolēꝰ ꝓnātur narcotica. ¶ Ex quibus soluitꝫ quedam alia dubitatio. ſ. in qua oatalmia narcotica plꝰ cogimur adhibere & minus nocēt. qa ī obtalª de materia calida. & hoc. qa in illa dolor ē uiolētior. Etiā materia calida iuuatꝫ per ſrigidationē quā faciunt narcotica. licet nō sit cōueniens infrigidatio. in materiebus aūt frigidis ē totū cōtrarium. ¶ Soluitꝫ 2º ex hoc quedam alia dubitatio. ſ. in quo tempe obtalie plꝰ utamur talibus stupefactis. Quia dicēdū q̄ ī ꝑncipio. ſummēdo prīcipiū ut distinguiꝫ quoad materie dispositiōeꝫ. Et ratio ē. quia tūc sunt multa ex quibus fit maius iuuamētū a narcoticis. ſ. doloris uehemētia calor & fluxꝰ materie Cū autē icipit augmētū qº ad digestiōeꝫ materie icipit accidētiū alleuiatio. qa statim materia icipit euacuari. sicut in pleuresi ut supra dictū fuit. & colligitꝫ a Gal. in comēto tertij regiminis acutoꝝ. comēto 63º. Et qa narcotica prohibēt materieruꝫ euacuationeꝫ ideo magis nocent tunc cū magis debeant euacuari materie. & hº ē ī augumēto & magis ī statu. & mꝑto magis nocēt ī declinatiōe. tūc enī nulla ꝑ se uidentꝫ habere utilitatem. ¶ Si aūt

questio q̃rat an possumus uti narcoticis q̃tũ ad intentionẽ ñ principalẽ ab eis.uel q̃rum ad uirtutẽ nõ principalẽ.Dico q regulariter eis possumus uti.& hº nõ est aliud dicere nisi q regulariter possumus uti medicinis i quibus itrat opiũ in parua q̃titate.ita q nõ ponit ibi opiũ.ut ab eo pueniat stupefactio.sed propter alias utilitates.de sex utilitatibus supius dcis Huius rõ est.qa i obtalª uti possumus medicinis i qbus ẽ utilitas sine nocumẽto.Sȝ sunt q dã coliria.uel pulueres.& sief.in qbus itrat opiũ.que habent magnas efficacias & non habẽt nocumentũ ex opio.ergo illis possumꝰ uti Q đ aũt ñ noceãt ꝓpter opiũ apparet.qa nocumentũ opii est inquãtum est narcoticum.sed in illis medicinis non ponitur opiũ ut narcoticum uel stupefaciat.sȝ.pro aliqua intẽtionũ p dictarũ.unde parũ de eo ponitur. ¶ Et q dictuȝ est cadit multũ in mente auctorũ.Ipsi enim faciũt coliria sief & alcofol ad obtalmiã & ad alias passiones oculoruȝ in quibꝰ ẽ itẽtio abstersionis uel resolutionis.Et q̃doq; intẽtio prohibitionis exitus uuee in quibꝰ medicinis põitur aliquid de opio.& absolute docẽt uti illis medicinis ñ dubitãtes de opio.Vñ Gilbertus Anglicus liº.3º.unũ suũ colirium in quo opiũ recipit uehemẽter cõmendat.que dicta cõprehẽdere poteris si inspicis coliria & alcofol & sief Mesue ca.de passiõibus oculoꝝ & dca ab Aui.quito can.summa.zª.tractatu zº. ¶ Ex q bus duo possumus colligere.Primũ ẽ q tales medicine nõ dicunt ꝓprie narcotice.qa uirtus eaꝝ nõ est ꝓprie stupefactiua.uerbi gra.alcofol quã docet facere Mesue in fine capituli de obtalª recipit opiũ.non tñ puluis ille dici dẽt stupefactiuus.nõ enim induceret stuporẽ pp paruitatẽ quãtitatis opii respectu aliaꝝ medicinarũ.& ꝓpter repressionẽ eius ex aloe & feniculo.Similiter ẽt multe alie medicine ponũtur ab auctoribus in quibus est aliq d đ opio nõ tamẽ dicunt stupefactiue.& appȝ in multis euidẽtius q̃ in puluere supradicto.Sȝ dicũtur narcotice.qa in se recipiũt medicinam narcoticaȝ.s.opiũ. ¶ Secũdo possumus colligere in quo tẽpore obtalmie & in qbus morbis regularius possumus uti huiusmodi medicinis que iproprie dicunt narcotice.In tẽporibus q dẽ aliis a tẽpore principii obtalmie.Et rõ huius est.qa tales medicine recipiũt i se opiũ ad refrenandã & remittendã audaciã medicinaꝝ ẽsolutiuaꝝ ulꝰ abstersiuaꝝ.aut ad faciẽdas alias utilitates medicis q̃ sunt calide.Sȝ medicinis calidis ñ utimur in prĩcipio obtalmie sed i cipimus eis uti in augmẽto & psequimur uersus finẽ.In principio aũt obtalmie & proprie calide utimur medicis frigidis ut albũine ouisuccis herbarũ frigidarũ ceruſa & amilo q̃ ñ indigẽt rectificari per opium.si enim aliquã utilitatem eis faceret.hoc esset.qa acquireret eis fixionẽ.sed hoc non idigent.qa tales medicie ut ceruſa & amillũ a seipsis sunt fixibiles. ¶ Si aũt esset uia imaginãdi q i principio obtalmie cõpeteret medicina opiata.i.recipiens opiũ que tamẽ nõ esset stupefactiua.esset hº quia illa paꝝ ualde haberet de opio.Vñ ex sui paucitate estimaremus q ñ haberet effectum stupefaciẽdi sȝ infrigidãdi materiã aliquã fer uẽtis caloris.hoc aũt est iudiciũ estimatiuum ¶ Possumus ẽt cõprehendere q morbi sunt in qbꝰ medicie sic opiate cõueniũt.qa sunt illi in qbus cõueniũt fortes medicie.s.ulꝰ fortiter abstersiue & resolutie.sic̃ ulcera saiosa.ulꝰ fortiter exiccatiue uel cõstrictiue.sicut i ulceribꝰ in quibus timẽt uuee exitus.ut põt ab auctoribꝰ uideri.Nõ autẽ terreãt medicꝰ oculista cũ uidt aliq̃s receptas q̃ opiũ recipiũt uti illis sicut quidã faciunt timẽtes nomẽ opii. ¶ Viso quid dicẽdũ de medicinis stupefactiuis.i. de medicinis recipiẽtibus uerũ stupefaciẽs.ut ẽ opiũ.Dicendum ẽ de stupefactis debilibus & nonueris.Et dico qđ eis magis possumus uti rgulariter i principio obtalmie.Ratio huius est duplex.Prima quia no timẽt ex eis no cumẽta q̃ timẽt ex opio & iusquiamo.Secunda causa est quia põt repiri materia tãti caloris que non posset tẽperi nisi a suco solatri uel a suco latuce ulꝰ ab aqua frigida.Et iõ Mesue in prinº obtalmie precepit uti solatro.cuȝ dixit.administrãda sunt igitur in principio si materia fuerit calida que materiem acuitatem & inflãmationẽ deprimãt.qualia sunt ꝓtulaca endiuia & solatꝝ ¶ Sed diceret aliq̃s ita diceȝ qđ posset seu põt repiri materia tãti caloris q̃ indigebit extingui per opiũ.& sic opiũ regulariter competeret in materia illa. ¶ Dicendũ q opiũ datuȝ ad uehemẽter infrigidãdũ non absoluitur a stupefactiõe.sed res multuȝ frigide ut psiliuȝ aqua frigida & solatrũ quãuis infrigidãt materias multum calidas non tameȝ cõcomitat stupefactio. Et uidetur secũdũ hoc q in opio simul cũ ifrigidatiõe sit proprietas in inducẽdo stuporẽ.Vnđ licet aq̃ frigida sit in quarto gradu frigiditatis sicut opiuȝ.non tamẽ habet proprietatẽ stupefaciẽdi. ¶ Vel aliter possumꝰ respõdere qđ utrobiq; est irregularis approximatio.tñ ẽ magis irregularis i usu opii.Q đ aũt utrobiq; sit irregularis opatio coacta declarat.qa siue approximet succꝰ solatri & aq̃ frigida siue approximetur opiuȝ ad temperãdũ acuitatẽ materie uehemẽtẽ est uerũ dicere.qđ tunc itentio curatiua se uertit ad caloris acuitatẽ & uehe

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 228 sur 455

mētia obmissis aliis intētionib⁹. ¶ Ex qb⁹ apparet solutio ad predicta contraria. prio ad auctoritatē Mesue. Dicendū p° qđ p sief. al bū ñ intelligit primū in suis receptis. sz ꝑmū i usu medicoꝝ regulari. & tale sief ē sine opio ut supra dictū est de intentōe Rasis z° cōnē tis. ¶ Secūdo modo possumus respōdeꝛ qđ ibi Mesue ponit curā aliqualr coactā ad tem pandū excessuz caloris. cui⁹ signū est qa' alia remedia nō cōtulerunt prius que fuerūt de al bumine oui uel succis herbaꝝ frigidaꝝ Si enī illa cōtulissent in repercutiēdo uel tempando calerē ñ fuisset expediens uti sief albo. & hoc cōcordat cū intentione Halyabbatis qnto pra ctice. 3°. ca. ubi dicit. Si dolor roborat his & ñ quiescit &c̄. Coliriū adhibe albū in quo est opiū. ¶ Tūc ad probationē cum dicit Mesue ponit postea sextā intētionem ad correctionez accidentiū que est intētio coacta. ¶ Dicendū qđ in qualibet intētione de aliis cadit coactio & ꝛregularis opatio. uer. g̃. itētio ad alterādū ma teriā si pfici pōt cū reb⁹ q̄ ex alia pte ñ no ceant. tūc ēgulariter ·exeq̄mur. Si aūt pficiat cū rebus que noceāt ex alia pte. uer. g̃. i mate ria multū calida intendimus cuz multū frigi dis que ex alia parte inducunt nocumentū. ta lis intētio pficit irregulariter & coacte. qa tū dolor ē accidens multū cogens & proprie ē ac cidēs. qa actio lesa. ideo Mesue ponēs sextam intētionez ad accidētia que ītentio est dē cura coacta solū dixit de dolore. ¶ Ad secūdā instā tiā đ magnis colirijs apparz solutō. ¶ Ad ter tiā dicēdū qđ Rasis per bothor & ulcera itel ligit ulcera bothoralia uel bothor ulceroſas aptas in quibus indigemus medicinis forti ter abstertiuis & mūdificatiuis saniei qb⁹ non possum⁹ uti sine represſione & hoc fit cū op io & figidis medicinis. & ad hāc intētionez lo quitur. tamē de hoc plus a pparebit infra in secundo tract. hui⁹. ¶ Ad quartā possumus respondeꝛ primo negādo maiorē quia est ma ior timor. in oculo de opiata medicina quaz in colica de in testino. Et hoc propter duo. Prio quia in colica medicina opiata prio ocurit sto macho & ibi. trāsmutat. unde peruenit ad in testina fracte uirtutis. sz in oculo statz suppo nitur. Secundo quia inrestina sunt coopta mꝑ tis muscositatib⁹ stantibus in eis sic scannatio ut Rasis. p°. almansoris q̄ defendit ea ab im pressione forti medicine opiate. sed oculo ime diate occurrit. ¶ Aliter possumus respōdere negādo minorē. quia gaf. nō uult q̄ medicamē narcoticū in colica colerica posset regulariter adhiberi. Sed qđ minus irregulariter q̄ in co lica frigida. Vñ dicit. nocent aūt minime. i. mi nus aliaꝝ has &c̄. ¶ Ad quintū dicendū qđ uerū est. si nō faceret alia nocumēta magna q̄ dicta sunt. ¶ Secūdo dubitat. qđ sit meli⁹ in uehementi dolore ocli. an stupefactiuū ponēt super ocło. an potare illđ. & uidet qđ sit meli us extra apponere. p Mesue đ cōsolatōe medi cinaꝝ intētōe. 3ª ca. z°. can. 6°. ubi loquens de usu narcoticoꝝ dicit. melius ē ut ñ in potu dē tur. sz administrare in emplastris tātū est me lior cura. ¶ Item opiata que dolent ab auctо ribus in doloribus oculorū omnia sunt empla strabilia uel colirizanda uel alcofolanda si q̄s attendat. non aūt sunt ellectuaria uel trociſci summēdi. ¶ In cōtrariū ē Aui. li°. p°. fen. 4ª. penultimo cap°. ubi dicit. Et fortasse qđē bi bere erit meli⁹. sic bibere qđ stupefaciat ꝑp dolorē oculi. qm̄ ex h° minor malicia puenit &c̄. Ad dissolutionē h⁹ dubitatiōis notādū qđ si cogit medic⁹ uti medicis stuporē indu cētib⁹ debz h° agē cū timore & cautela. Cau tela autē quā debet habere ē obseruādo que dā ex pte medicine. quedā ex pte corporis q̄ dā ex parte modi usus. ¶ Ex pte medicine dz ista obseruare. ¶ Prio qđ utat leuieri stupe factiuo q° uti pōt si necessitas ultra nō cogit Vnde Aui. sit cōtētus albumie oui cōquassa to cū aqua in qua papauer sit decoctū. s. papa uer albū. Vnde p° can. fen 4ª. ca° p°. Et si tibi necesse fuerit stuporē inducere. nō trāscendas tale quale est papauer albuz. qm̄ cū suo stupo re ē domesticū. ¶ Secūdo q̄ tale stupefactiuū sit cōsolatuz cū medicinis que sui maliciam re primūt. ut docet Mesue ꝑallegato ca°. Vnđ Aui. hic. fortasse oportebit ut ponas cū eo senu grecū &c̄. Dixit autē fortasse. quia cū debili stupefactio nō ē necessariū miscē qđ ēfrenet sz potes miscē. & iō dixit fortasse. ꝑ dixit for tasse qa. q̃do materia ē grossa & mꝑtū de ea essz iā i oculo. tūc cū quocūq; stupefactiuo oz miscē aliq̄d qđ iuuet ad ēsoluēdū. Resoluti uum ergo pp duo miscē cū narcotico. s. ut iu uet ad resoluēdū. i. ut resoluat & ut ēmoueat nocumētuz factū a stupefactiuo. Tertiū qđ debz obseruari est quod ipsa sit medicina ex parte fermētationis consolata. recens enīz est magis suspecta. ut pōunt ꝑallegati auctores Vnđ. iz. tera. p° ca° loquēs de stupefactiuis q. busdā dicit. Omnia uero hec meliora post an nū a quo cōposita sunt. Et Mesue preallegato cap° dare ea. s. narcotica antiquiora minoris ē nocumēti. ¶ Q uartuz ē quantitas eius qđ đ eo datur. qa plus declinet ad paruā dosim ut. Mesue ibđē. ¶ Dispositiones autē corpo ris obseruande sunt. p° quod si dantur interi⁹ corpus sit forte in uirtute & sic etiā debet consyderari fortitudo uirtutis oculi. in homi ne enī naturaliter debiliū oculorū suspicādu z

est ne mortificet in eo calor naturalis. ¶ Vñ quidã in usu narcoticoꝝ peruenerũt ad prisiz oculi.i.ad consumptionẽ per uiã.s.defectus caloris naturalis.ut summiẽ tertio de igenio sanitatis 2°.ca.Et.3°.li°.continentis.Rasis loquẽs de malis effectibus narcotici dicit.Alii qui passi sunt ptisim oculoꝝ &c.&c.istud accidit ex paruitate oculoꝝ que puenit ex nutrimẽti defectu. ¶ Secũdo q nõ sit repletũ nimis. Vñ Mesue preallegato capitulo Caue ne dett ris ea corporibus ipuris.Et quẽadmodũ hoc obseruandũ est in corpore sic in oc'o.qa nocumẽtũ narcotice magnificat in hora in qua materia habũdat indigẽs euacuatõe perfecte sic in augmẽto & statu.ut supra declaratũ est. ¶ Modus aũt obseruãd' in dãdo huiusmõi narcotica uel summiẽ ex parte ptis cui applicaẽ uel ex parte tẽporis. ¶ Si quidẽ ex parte tẽporis uel mẽsurationis dispositionẽ corporis.ut sic debẽt dari hora somni.ut ibidẽ Mesue.facilius enĩ puocatur homo ad somnũ qd exeis querit.Vel tẽporis mensurãtis dispositionẽ oculi.&c tũc obseruandũ est hec.cũ iã le uia remedia nõ cõtulerũt.imo dolor augeẽ. Vnde periculũ iminet.tũc enĩ a narcotico desistere nõ possumus.sed urimur eis.ut sup̃ dictũ est auctoritate Halyabbatis quito pract. .3°.ca. ¶ Obseruandũ ẽt est q nõ cõtinuẽt i usu.qa plongant nimis morbũ & perducunt ad malã dispositionẽ.ut Iesus Haly.tractatu .2°.38°.ca.Vñ Rasis 2° cõtinentis.ñ nimis assiduetur usus narcoticoꝝ.quia reddũt morbũ fixum & debilitant uisum. ¶ Si uero modus exhibitionis diuersificet secundũ partẽ q^a dz exhiberi.s.intus uel extra.&c tũc uel p huius narcotica simpliciter intẽditur doloris sedatõ uel intẽditur cũ hoc aliqua materiei infrigidatio & inspissatio ab illis.Si quidẽ querat sola doloris sedatio.&c timeat cum h° dolor in oculo.melius ẽ dare huiusmõi stupefactia itus q̃ oculo applicare.Et rõ ẽ.quia itus data scmnũ inducẽt qui dolorẽ sedabit nec oculo nocebitur. ¶ Sz tu dices meli' ẽ nocere oculo q̃ sto macho & intestinis. ¶ Dicẽdũ qd p̃supponiẽ qd mẽbra ista sunt bene dispositа.Vnd uirt' narcotici nõ ledet ea manifeste. ¶ Si autẽ medicus p̃ter stupefactionẽ credat i me^a narcotica facere utilitatẽ p uiã infrigidatiõis caloris & sedatiõis fluxus.meli' ẽ extra ad oculũ applicare narcotica.ut notũ ẽ. ¶ De facto igitur sic erit agẽdũ qd si dolor cuius stupefactiõi itẽdim' sit de materia grossa & multa.nec in oculo sit multus calor melius ẽ stupefactiuũ itus approximare ut'forsaz tiporib'.Vnd Rasis.2° cõtinẽtis.ponãt narcotica frõti & tiporib' nõ sup palpebras. ¶ Si autẽ dolor sit d materia subtili cũ multo calorẽ meli' ẽ sup oculo applicare ut.ex premissis post ostẽdi. ¶ Ex quib' aparet solutio ad cõtraria sup' inducta.pcedũt enĩ uiis suis. ¶ QVOD SIMATERIA. ¶ Hic ponit cãn. curationis intẽdẽdo ad speciales modos doloris.Et primo itẽ dẽdo ad dolorẽ corrosiuũ.2° ad dolorẽ mordicatiuũ.3° ad dolorẽ extensitiuũ.ibi secũda.&c cura qdẽ mordicationis.ibi 3^a.&c cura qdẽ extẽsionis. ¶ Causa autẽ quare de his mõis doloris fecit mẽtionẽ est.qa ꝓprie hi oculo accidunt & maxime sunt suspecti minãdo ulcerationes paruas & malignas in ipso. ¶ Circa.p mã ptẽ dubitatur utrũ in dolere oculi a materia corosiua cõpetat opium.i.medicina opiata narcotizãs.Videt q nõ ex gal'.in cõmẽto affo. sexte particule.Dolores oculorũ.ubi dicit.q si humores fluentes ad oculũ sint acuti q per usum opiatoꝝ uulnerant & corrodũt. ¶ Itẽ qd materiã acutam corrosiuã magis detinet in loco uideẽ nocere.sed opiata sunt huiusmodi.ut notũ est. ¶ In cõtrarium est Aui. ¶ Ad huius intellectũ cõsiderandũ qd aliqua materia põt dici corrosiua duobus modis.Vno mõ ꝓprie.ut cõtradistinguitur mordicatiue & h° modo materia corrosiua habet aliquã grossiciem.nã effectus corrosiue rei est minuere de sudstãtia corrose partis cum sua resolutõe & ulceratione quã facit.sicut summiẽ ab Aui.2° can.4°.ca.&c isto modo nõ summiẽ ab.A.hic materia corrosiua.qd apparet.p° ex modo loquẽdi.Aui.cũ dixit q si materia est subtilis. ¶ Sz tu dices Auer.5°.colliget.diẽ q medicina corrosiua ẽ subtilis. ¶ Dicẽdũ qd loquiẽ respectu caustice medicie. ¶ Secũdo apparz q si materia corosiua ẽ materia alicui' grossiciei .tunc opiata non cõueniunt.quia eam magis in loco detinẽt.&c q̃uis faciãt eã p aliq̃ tẽpore q̃escere a corrosiõe.reuertiẽ tñ corrosio fortior q̃ p'. ¶ Alio° põt accipi materia corrosiua ut se extẽdit ad mordicatiuã.&c talis materia ẽ subtilis c' effectus ẽ soluere cõtinuitatẽ i plurib' minimis ptibus mẽbri.Vnde nõ sentitur p se q̃libet solutio cõtinui sed totũ in confuso.&c h° nõ põt facere nisi materia sit multũ subtilis.ut summiẽ 2° can.4° c°. Et in tali corrosiõe dico qd cõpetit opium. Ratio ẽ.qa remouet acuitatẽ materie & igrossat eã ut nõ ibibatur.&c quia iste materie sunt ut plurimũ pauce.licet sint in qualitate male.iõ nõ timeẽ qd stupefactiuo qd ꝓpter exuberãtiã materie faciat reuerti dolorẽ.imo illa materia pauca rectificata ab approxiatiõe opij cessante nocumẽto mordicatiõis expelliẽ tãdẽ a uirtute.&c h° ẽ qd Aui.dicebat.Si materia ẽ subtilis & corrosiua.i.mordicatiua.ñ est malũ apud me

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 230 sur 455

uti opio &cē. ipsuz nāq; est sanans eā. s. corrosi
onē. i mordicationē. & hoc rectificando mate
riā. & nō succedit dolor. i. nō magnificat. neq;
reuertit postea dolor. quia cum ille materie
sint pauce q̄titatis non habentes renouationē
per uiā defluxus a cerebro contigit q̄ rectifi
catis eis expelluntur. Sed procedēdo cū hac
solutione cadit duplex dubitatio. Primo quia
Auic. uidetur superfluus. nā statiz ponet curā
doloris mordicatiui in oculo non ergo debez
hic exponi corrosiua. i. mordicatiua. Dicen
dū q̄d cura mordicatonis est duplex. Vna res
picitēdo ipaz mordicatiōez ē spicit multā mate
riā. & talis cura fit cum opio. qa sedādo mor
dicatōez uehemēter ēctificat materiā. Et istā
curā Aui. ponit hic. cū dixit. Si materia ē sub
tilis & corrosiua. Alia est cura mordicationis
que n̄ multū rectificat materiā. sz magis resi
stit ipi mordicatōi in se. & ista fit cū cōgluti
natiuis &cē. Et de tali loquit stati. Vñ dicit.
Et cura mordicatōis. & n̄ dicit materie mordi
catiue. Secūda dubitatio est. ubi ergo Aui.
de cura doloris corrosiui facit mītionē Di
cendū q̄dan ca. de ulceribus oculi. corrosio eni
stati uidetur significare ulceratōez ēē i oc.
Et qa ista so⁹ forsan alicui n̄ placeret specu
lādo q̄d materia corrosiua possit ēē subtilis
& grossa. ꝓterea do aliam solutōem. Pro
pter q̄d cōsiderandū q̄d materia corrodēs tu
nicas oculi uel ē subtilis uel est grossa. Si qui
dē sit subtilis. Dicemus q̄d opium cōpetit p
pter causas dictas supius. Vñ Aui. Si materia
est subtilis & corrosiua Et Rasis 2⁹ cōtinētis
dicit. dolorē qui est in humore acuto. i. subtili
corrosiuo opium n̄ mittigat casualiter sed cu
rat. Si autē materia corrosiua sit grossa. tunc
opiū nocet retinēs & ingrossans illam. Vnde
magis remouet eam a dispōitiōe euacuatiōis
& est sicut ei q̄d dicit Aui. 4⁹. can. ca. de igne p
sico loquēs ad hanc intentōem. nō oz ut sit lini
mentū uehementis infrigidatiōis q̄n materia
ad grossitudinem est declinis. Sciendum
tamen q̄d quāuis opium in tali materia co
ueniat nō tamē omnino regularis ē usus eius
quia ex eo timetur nocumentum in spiritu ui
sibili & aliis spiritibus. tamē qa iuuamētuz
eius ē in hac materia plus suo nocumēto cū p
hibeat pexima dispositio. s. ulceratio. iō. A.
post timorē usus ei⁹ effirmauit i materia cor
rosiua subtili opio fore utēdū. dicens. q̄uis o
porteat credere q̄d inq̄tū &cē. uerūtamē opio
in doloribꝫ &cē. Ad cōtraria dicēdū p⁹ ad
Gal. q̄d itelligit d materia corrosiua quādo ē
grossa. Vel dicēdū q̄d itelligit de materia
multū fluēte ad oculū calida q̄ licet actu n̄ sit
corrosiua retēta tamē in loco pōt cōuerti i cor
rosiuā. Ad ratiōez dicēdū q̄d ꝑmus effec
tus opiz ē sedando dolorē rectificare materiā
illā subtilem rectificatiōe qua ꝑparat expul
siōi. & iō nō retinetur. immo digesta expellit
in materia autem grossa nō cōtingit illud.

ET CVRA QVIDEM MORDICA tōis
Hic pōit curaz doloris mordicatiui. Notan
dū q̄d materia mordicatia ē subtilis acuta pe
netrās in mꝑtas partes mēbri ut ꝓdictū fuit.
ergo q̄d sibi opōitur ē glutinatiuū. i. habens
uirtutē glutinosaz opillatiuaz. & ex h⁰ ꝓhibe
tur materia a penetratiōe in ptes mēbri. Est
etiam tale medicamez frigidum. ut remittat
acuitatē materie. & p hec duo. s. per glutinati
uā uirtutē & per frigiditatē ingrossant subāz
materie. mordicantis. Sz tu dices. q̄d uult
dicere subtilitatiuis. Quidaz exponit. i. carmi
natis & resolutiuis. & cuz hoc q̄ materiā illā
corrigis eā resoluas miscēdo resolutiua cum
frigidis gulitinosis. sicut sief albū cuz aq̄ meli
loti uel feniculi. uel faciēdo hoc in diuersis tē
poribꝫ. ut p⁰ ponātur glutinosa frigida. secū
do ponāt resolutiua. Alio mō pōt exponi subti
litatiuis. i. subtilibus iq̄tum ē possibile. Vnd
liz glutinosa sint grossa. ex eis tamē eligimus
grossa minus. sicut ē albumē oui. ET CVRA
EXTENSIONIS Hic ponit curā dolo
ris extēsiui. Ad cuius intellectū notādū q̄d
ut supra apparuit dolor extensiuus fit uel ex
multitudine materie uel ex uētositate. Cōtīgit
aūt hi dolores extensiui in cura molificationis
& resolutionis nā siue extēsio fiat a uētositate
siue a materie multitudine cōueniēs ē poros
dilatare. & hoc facit medicina molificatiua. ē
ēt cōueniens materiā per illos poros transpi
rare & euaporare. & h⁰ facit medicina resolu
tiua. sicut ad has duas intentōes sunt semen
lini anetū camomilla & melilotū. Sed differūt
in h⁰. quia si dolor sit extēsiuus ex multitudi
ne. tunc ꝓprie sibi cōuenit permutare eā ꝑ di
uertere a ptibꝫ oculi cū flebothomia aut uēto
sis aut aliis modis. ut summitz. iz tera. ultimo
ca. licet ēt possit dici q̄d ēt materie uētose cō
petit trāspiratio. ipsa tamē uētositas plꝰ est
apta euacuari per partē q̄ materia humoralꝫ
Et iō in materia uētosa securius possumus in
cipe cū euaporatiōe. in materia autem humo
rali tutius ē incipe à diuersiōe uel trāspiratio
ne materie. & postea euaporāt. Vnd izs tera. i
fine. Intentiōe autē euacuantes & in his totū
corpꝰ & nimiz antipascātes. i. reuelētes iferi
us repatiōez humorū. deide ipsis localibꝫ au
xiliis &cē. que euaporant. CVM AVTEM
Hic Auic. subiungit duos can. ibi secundus.
& oportet. Dubitatur. utrū i obtalmia cro
nica cōpetat flebothomia uene ꝓticularis. Vid

tur q̄ ñ.qa obtalie cronice sunt de materieb⁹ grossis flegmaticis aut melācolicis.morbi enī plongati sunt frigidi.ut supra.A. ca°.de emi granea.& ī comēto affo.secude pticule.Senes iuuenibus &c̄.Sed in materiebus frigidis nō cōpetit flebothomia.qa materia ex h° fit grof sior & frigidior. ¶ In cōtrariū ē.A. ¶ Dicē dū dupliciter.pri° q̄ i obtalia cronica si ē de sanguine grosso cōpetit flebothomia.Si autē sit de alia materia ñ cōpetit. ¶ Vel possumus dicere aliter q̄ q̄uis obtal^a sit flegmatica l' me lancolica a predominio.inuētū est p experien tiā q̄ flebothomia uenaꝝ particulariū alleui at & cōfert.Et hoc pp duo. ¶ Primo qa mē brū redditur inanitu ut ex h° super materiaꝫ se uertat & digerat & cōsummat illā. ¶ Se cūdo qa ly obtalmia sit melācolica uel flegma tica utplurimū tamē sanguis q est in uenis p pinquis oculo inficitur & corrūpitur.unde nu trimētū oculi malignat.facta ergo flebothoia fit illius correctio & eductio & hec ē una de maioribus causis ppter quas flebothia uena rū particulariū confert in obtalmia cornica. ¶ Ad cōtrarium quid dicēdum apparet.

¶ ET OPPORTET. ¶ Hic ponit quendam aliū.can.Vel possumus dicere q̄ hic incipit in summa nobis recolligere curā obtalmie.& p mo ostēdēdo quid non conueniat.z° qd cōue niat ibi.z^a.& penitus. ¶ Q d dicit prio notū ē.ex declaratis supra in questiōe d oleo. ¶ No tādū tū q̄ dixit distilationē alicui⁹ olei.qa for saꝫ in hora resolutionis materierū possem⁹ i aurē distillatē oleū aliqd calidū. ¶ ET PENI TVS. ¶ Hic ut supra dicebatur resumit cu raꝫ.& primo in generali magis.z° in speciali ibi.z^a cuꝫ autez materia. ¶ Ad intellectū prie ptis notādū qd licet obtalmie inq̄tū apostēa cōpetat.pri° repcussio & postea resolutō.& gradati ire a repcussiuis ad resolutiua.tū ista medicamina ualde dearticulant & determinā tur.pp mēbri naturā.s.oculi qd est mēbrū le ne sensibile multū.determinat aūt pri°.quia nec repcussiuū nec resolutiuū dēt esse laborio si tactus.Hoc aūt perficit cum mō approxima tiōis qa leuiter & suauiter multū dz medicus tāgere oculū.ut Iesus Haly.tractatu.z°.38°. ca.pficit ēt.qd medicie que ad h° approximā tur ñ sint aspere.imo semp sint actualr lenes & iō si expedit aliquā medicinā durā approxi mare.sicut uer.g.sief uel puluerē.oz q̄ sief co hrizet cū aliquo leni.sicut ē albumē oui.& q̄ cōfricet sief ut id qd emanat ab eo sit subtile. sicut alcofol.i.sic̄ puluis subtilissimus q appz in radio solis.Et ēt si solū puluerem cuꝫ radio uellet approximāt.expedit qd sit subtilissim⁹ ut ñ ledat oculū suo tactu.Et h° inuebat Aui. cū dicebat super cōfricatōeꝫ qd sit ad alcofol.i cōfricet colliriū ita suauiter qd illud qd ex eo seperat sit subtile ut alcofol. ¶ Dixit aūt.A. mulctū.i.mulsuꝫ.qa imediate ab ubere dz ca dere lac super loco cōfricatōis & ñ debet ī ua se seruari.qa cito corrūpitur.ut gal°.7°.tera. Determinat autē unūquodq; istoꝝ medicami nuꝫ p se.qa medicamē repcussiuū.& si hēat aliquā stipticitatē debet esse tātū illa refracta & tempata z^m modū supradictū.similiter re solutiuū.quia calidū dber esse lene ne suo ca lore mordicet.imo exicet.s.exiccādo & ēsoluē do sine mordicatiōe.ec ¶ CVM AVTEM mate ria Hic i speciali resummit curā.& prio quā do ē in statu.z° quādo ē in declinatiōe.ibi z^a. sitq; illd. ¶ Causa autē quare nō assumpsit curā pricipij & augmti distinctiꝫ ē.qa ex p cedēti parte pōt haberi.ē enī cura pricipij ex repcussiuis.sꝫ augmti ex resolutiuis.s. mistis cum eis. ¶ Ad prime pris intellectū notādū est qd materia obtalie pōt dici euacuata duo bus mōis.Vno mō qa pcesserūt euacuatiōes cū flebotho^a & farmatia & aliꝭ sic̄ expedit. Alio° euacuata.i.fluxa.qa cessauit flux⁹ mate rie.qūo utic̄ isto uocabulo.A.li°.p° fen 4^a.p° capi°.utroq; mō potest intelligi hic euacuata. ¶ Secūdo iciendū qd cū dolor nō est in sum mo laboris.i.dolor nō ē fortis.tūc materia ē digesta uel ppe & ideo tūc morbus ē i statu qa materia ē multū digesta uel magna pars ē digesta. ¶ Ex quib⁹ apparet qūo cōueniat colliriū unius diei.Colliriuꝫ enīꝫ.unius diei qd in loco colliriat siue sit puluis siue sief siue co liriū facit opationē ī die suo ex fortitudine sue opatiōis.Et ideo huiusmodi collria sunt diuer se descriptionis.Vnde Serapio trac.z°.p°.c° puluerē citrinuꝫ uocat medicamē unius diei. Puluis autē citrin⁹ &si sit diuersaꝫ descrip tionuꝫ.tū componit ex reb⁹ fortiter resoluti uis & fortis resolutionis uł exicatiuis ut mir ra sarcacolla aloe & croco & ex medicis stip ticis ut accacia sief memithe & opio Et ex me diocris digestiuis sicut etiā est croch⁹. Rasis. 5° continētis uocat medicamē unius diei sief quodā fortis resolutionis exicationis & mū dificationis cuꝫ maturatione cū aliqua medici na stiptica.Vnde dicit.In sief unius diei appo nitur accacia paꝫ eris usti croc⁹ mirra liciū & galbanū.Sed idē Rasis ī alio loco dic̄ sief uni us diei.Accipe memithe aureos.g.croci ceruse sarcacolle aā.auē.i.opii.auē.S. & ex h°fac sief qd dī uni⁹ diei.A.ue° qnto li.sūma z^a.tract. z° uocat colliriū uni⁹ diei colliriū rabiosuꝫ.d q̄ dic̄ qd resoluit apostema.s.obtaliaꝫ & carmi nat ipuꝫ i hora sua.Per colliriū g° uni⁹ diei ī telligem⁹ colliriū rabiosuꝫ.A.uel qdcūq; aliđ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 232 sur 455

colirizabile in oculū qđ sit fortis exicatōis & resolutōis. & quia talia coliria ñ cōpetunt ni si euacuata materia & iā ea digesta secūdū totū uel secundū ptē. iō Aui. dixit. Cū aūt materia &c. tunc enī ista coliria cū forti ipressione in una die multū cōsumūt & resoluunt de materia. & iō dicit tūc ea die infirmus sanari. qa morb⁹ manifeste declinat. ita ꝙ pauca đ ea remanēte ad residui resolutionē. qa iā obtalmia posita ē in declinatōe. possit homo in sequenti die a die usus colirii ingredi balneū & erit sanus. ¶ Sciendū tn qđ medicine uni⁹ dici. i. fortis operatōis diuersum habēt modū eliquationis. nā si in eis uincūt medicine stiptice sicce ut accacia climia & huiusmōi. tūc debēt eliquari cū albumine oui & fieri subtilissima. ut nocumētū stipticax remoueat. Si aūt uincāt medicine resolutie mūdificatiue que cōpetūt magis. qñ magis materia appz. digā tc ñ expedit qđ eliquent sic subtiliter. sed maneant in forma magis spissa. quia nocumentū earum non sic timet. & magis imprimēt effectū mundificatiōis & resolutiōis & cōplemēti maturatiōis. & iō poterit eliquatio fieri cū mulcilagine seminis lini uł seminū cidoniox ł fenugreci Et ex h° exponit textus obscurus Serapionis trac. z°. ca° p°. in fine. ubi dicit. Si fuerit i ipo. s. medicamīe uni⁹ diei stipticitas pl⁹. subtilia ipsuz cū albumine oui &c. Et si ē stipticitas i eo diminuta & apparet digestio. s. i materia obtalmie. qa tūc competit medicamē uni⁹ diei diminute stipticitatis. tūc oz ut ispissēt. & z^m plurimū in die p° diminuit quādo adhibētur iste medicine &c. ¶ SITQVE ILLVD. Hic ponit curā quādo ē in manifesta declinatiōe & quasi in fine. & p° quando materia nō est omnino difficilis resolutiōis. z° quādo ē mł̄ difficilis. ibi z^a. cū q materia sit praua. Circa primā partē notandū qđ p coliriū de spica possumus itelligere omnē medicinam debite resolutionis. Vnde si in fine obtalmie faceres coliriū ex spica croco gumi arabico et dragāto esset bonū resolutiuuz. Simł̄r ēt si ex sola alia qua decotione resolutiua fomētares oculū

¶ Expresse tamez descriptio sief de spica ponit a Mesue. & laudat in materia frigida. liz etiā i materia calida conferat secūdū diuersuz modū administrationis ut ab eo innuitur. Et quia aliqua materia non ē sic obediēs resolutioni. oz procedere ad forti⁹ coliriuz sicut est coliriū abstaticon qđ ponitur. 5° can. ca° đ coliriis. ¶ Sciēdū tamē hoc qđ dicit odoare. potest dupliciter exponi. Primo ut sonat uocabuluz. i. ut qđ odoēt per nares. ē tamē h° q̄doq; necessariuz cuz non toloraret in firm⁹ amplā appositionē reruz in oculo & tu confixus es qđ sola odoratio sufficiat ad resolutionez & hoc posset contingere. Nā peonia sui etiā euaporatione exiccat in cerebro materias cuz ipa collo suspēditur. ut summitur a Gal°. 6° đ simplici medicina ¶ Alio modo potest exponi ut facias ipsuz odorare ponas in oculuz aliquid pax in moduz odoris. ul'q a solū uirtutē pōas & hoc pōt uerificari. Nā coliriū abstaticon ē ualde potēs in exicādo. Vñ Rasis 2° cōtinētis Stacon. i. acutū coliriū. pax igit de eo dēt imponi & qđ sic sit odor. & h° est qñ resoluria leuia nō cōtulerunt. ¶ CVM q. Hic ostendit qđ fiendū qñ materia omnino praua ē in resolutiōe. & dicit. qđ cuz materia fit praua i obtalmia antecedēte & diu precedēte & tardāte ad resoluēdum tc &c. ¶ Notādū qđ succ⁹ cucumeris asinini ē fortis resolutōis & iō cōfert in obtalmia que tardat ad resoluēdum qđ si uteris eo. cum cautela uteris. & uide modum preparatōis Seruitoris. & si ñ uis uti eo. utaris aliq̄ simili. i. aliquo alio fortiter resoluēte.

¶ REgimē cōmune obtalie c⁹ cā &c. ¶ Supius Aui. posuit canones generales curationis obtalmie & fluxuū materiex ad oculū. Hic pōit can. specialē Et. p°. ponit can. intētionū curatiuarum enumerando etiam materias que ad intentionem perducunt secūdo numerat medicinas quasdam ad obtalmiā. ibi secūda. coliriū q. dē albū. Prima in duas. prio pōit can. curatiōis obtalie humoralis secundo obtalmie uentose. ibi secunda. obtalmia autem uentosa. Prima in duas Nā obtalmia quedā ē simplex nō pertransiēs terminū in magnitudine. quedam terminum ptrāsiēs que dicit alguardēgi. prio g° ponit curā prime obtalmie. z° secūde. ibi z^a. obtalia uero que facta est alguardēgi. Prima in duas p° ponit curā obtalmie calide q̄tuz ad omnes suas species i generali uel in cōi. z° frigide. ibi z^a in obtalmia frigida. Pria i duas. pri° ponit curā obtalie calide quātū ad omnes suas species in generali ł i cōi. z° quātū ad unāquāq; in speciali. ibi z^a. qđ si materia fuerit. Pria in quattuor. p° ponit can. curatiōis obtalie calid quādo ē in pricipio. z° quādo ē in augmēto. 3° quādo ē in statu. quarto quādo ē in declinatione. ibi z^a. cumq; repulleris. ibi 3^a. postea transi. ibi quarta. cumq; descendere. Prima in duas primo ponit curam per euacuationes. z° per localia. ibi z^a. & oz quidem. Posset tamen aliter diuisio fieri. qđ primo ponit curā obtalmie calide i generali. secundo i speciali. ibi. z^a. qđ si materia. Prima in duas. primo ponit curam per euacuationē. z° per localia. ibi. z^a & oz. Et ista pars. & oz diuidetur postea in q̄tu

or. & iſte mõus diuiſionis ẽ bonus. in hoc qa regimẽ in obtalmia per euacuationẽ non ſolũ occupat tẽpus pricipii. imo etiã augumẽti & ſtatus. ¶ Circa primã partẽ dubitatur prio quia Auic. dicit qđ in materia ſanguinea cõpe tit flebotho^{a} & euacuatio cũ ſarmacia. contra qa euacuatio nõ cõpetit ſanguini .ſ. cũ farma cia. ut Gal. i libello de farmaciis. ¶ Secũdo di ceret aliq^{s} nõ uidẽ q cũ coſa ſola ẽ cauſa ob talmie cõpetit fleboth^{a}. quia talis flebothoia facit illaꝫ coleꝛ ã magis ebulire. ut ſummit^{ẽ} p^{o} can. fen 4^{a}. ca^{o} de flebothomia. ¶ Tertio q̃re tur bit cõpetit in materia ſanguinea cũ ipſum euacuet flegma. ut auctores ponũt. ¶ Quarto dubitaf. q̃re Aui. dicit. ſi materia ſit ibibita i uelaminib^{9} cerebri. qđ purgeꝛ cũ hierapigra cõrra. qa hiera nõ euacuat niſi a ptibus ſtoma chi & iteſtinorum. ut Gal. 6° tera. & Aui. 5° libro. trac. 2°. ¶ Ad primũ dubiũ dicẽdũ qđ quãdo aliq̃ egritudo fit ex ſolo ſanguie nõ po teſt durare qn aſſocieꝛ ſibi alius humor p ſan guigis corrũptiõeꝫ i illũ. & iõ in febre ſinocha que fit ex ſanguine. nõ ſolũ intentio ẽ ſangui nis euacuatio. ſed illius mundificatio. ut appꝫ 4° can. in capi^{o} de febre ſaguinis. & quia ſan guis corrumpit^{ur} ut plurimũ in coleram. ideo i ſui mũdificatiõe. docet prealiꝫ uti decoctiõe mirobalanorũ. ſ. citrinorũ. ¶ Aliter poſſet ta mẽ reſpõderi ut referraf dictũ dicto ẽgimini cõi i obtalmia. cuius cauſa ẽ materia colerica. aut ſanguinea cui^{9} euacuatio ẽ flebothomia. ¶ Ad ſecũdũ dicẽdũ qđ flebothoia maxie in triplici diſpoſitiõe competit. Prio quãdo ma teria ẽ ſanguis peccãs in quãto. & quãtũ ad hoc dixit Aui. ſanguinea. Secũdo quãdo ẽ ſan guis peccãs i q̃li. ut uer. g̃. qa ſit ſanguis ſub tilis calidus. nõ dico p coleram cum eo miſtã ſꝫ quia ipſe calidus & ſubtil^{ẽ} ẽ ſub forma ſan guinis. & hoc intelligit cũ dic. ſanguis calid^{9} coleric^{9}. Tertio cõpetit flebothomia qñ mate ria ẽ colerica. ſ. ſanguini miſta. & h^{o} intelligit cũ dicit. aut colera ſola. ita qđ ñ intelligaf. ſo la. i. a ſanguie ſepata. ſed ſola. qa nõ peccat ali us humor niſi ipſa. & tamẽ ipſa eſt ſanguini miſta. & in hac cõpetit flebothomia. Et ideo .A. in rubrica dicit. Cura obtalie colerice. ſ. đ coſa ſanguini miſta. uel de ſanguie colerico. & ſanguinee. i. de ſanguine peccãte in q̃to. Et eriſi pille. i. de colera a ſanguine ſeperata. ¶ Poſſe mus tamẽ aliter reſpondere qđ in obtalia de colera pura a ſanguie ſepata cõpetit flebotho mia nõ quidẽ ratiõe ipſius colere. quia ſpereꝛ qđ p flebothoiaꝫ poſſit educi. Sꝫ cõpetit flebo thomia rõne eius. qđ in ea timeꝛ. Naꝫ quãdo obtalmia ẽ de colera pura in oculo ẽ magna i flãmatio & dolor. Vnde timeꝛ de trãſitu ſan guinis multi ad oculũ. & per cõſequẽs đ tota eius apoſtematiõe & coruptiõe. p flebothomi am autẽ corpus fit auarũ & prohibeꝛ ne illuc materia currat. nec ex iſta flebothomia timeꝛ in colera nocumentũ. quia iã ſepata. ꝓſuppõit in oculo. & iõ paꝛ aut nihil fit ſup ea de tu ria ultra id qđ erat. & habeꝛ magnũ iuuamẽ tũ qđ eſt ꝓhibitio diſruptiõis oculi ꝓpter no uã apoſtematiõnẽ que ſupueniꝛe poſſꝫ. & h^{o} uolebat .A. 4°. can. fen. 3^{a}. ca. de cura eriſi pille ubi cõcedebat flebothomiã in eriſipilla qñ ma teria erat inter duas cutes. & ñ qñ erat ꝓfũ da. lꝫ textus ille ẽt hẽat alios modos exponẽ di. ¶ Ad tertiũ dicendũ qđ de intẽtiõe. A. 2°. can. turbit crudũ euacuat de humoribus adu ſtis. nõ aũt decoctũ. & h^{o} innuebat hic ex mõ loquendi. cũ dicit. Et quãdoq$_{ꝫ}$. ſ. qñ in ſanguie humores ſunt aduſti de quoꝝ euacuatoe nõ confidis per mirabolanos. quia ſunt forſan nimis groſſi. ¶ Ponit^{ur} in ipſa. ſ. decoctiõe tur bit. Et nõ dixit Aui. decoquaf turbit uolens q ponatur eius puluis. & cõſidera q ñ cõcef ſit de mirabolanis niſi decoctionẽ. dubitãs de ſtipticitate corporis coꝝ. Vnde in pricipiis ſe briũ ꝓhibenf. ut Aui. 4°. can. fen. p^{a}. ca. de cu ra putridaꝝ in generali. ¶ Vel poſſemus ali ter reſpõdere. ut ſermo qui dicit & quãdoq$_{ꝫ}$ ponit^{ur} in ipſa. exponaf in ipſa. ſ. euacuatiõe q cõpetit in obtalmia ſanguinea. Obtalmia aũt ſanguinea cui cõpetit euacuatõ põt eſſe ñ ſolũ illa in qua ſanguis in aliũ humorẽ corrũpit^{ur}. Sed in qua ſanguis ad corruptõem preparaf pp aliũ humorẽ in eo uincentẽ. Hũores autẽꝫ uincẽtes qui poſſunt h^{o} facere ſunt flegma me lãcolia & colera. & iõ tres ponunt^{ur} ſecundũ h^{o} febres ſanguinee de tali mõ ſanguis. ut Auer. i cantica ſeu paratica canticoruꝫ. 62° comẽto. Auic. igitur quando docuit euacuare cuꝫ mi robolanis. intellexit q̃do in ſanguine habũdat colera uel melãcolia. & tunc ſi colera uicit eua cuaf cuꝫ citrinis. ſi melãcolia cũ nigris. Sed q̃ do dixit de turbit. intellexit q̃do in ſanguine habundat flegma. & ideo Aui. 4°. can. cap^{o}. de cura febriũ ſanguis. docet in febre illa ſangui nem mũdificare ab humore nõ ſolum colerico & melancolico. ſed ab humore aquoſo uꝫ fleg matico. ¶ Ad quartũ dicendũ tripliciter. Pri^{o} q illa eũo nõ fit. qa hiera illã faciat. ſꝫ hie^{a} ipa miſta cũ turbit iuuat ad perficiendũ. illã eũo nem. quia ſpecies aromatice que ſunt in hie ra ſimplici. liꝫ nõ poſſint a capite educeꝛ hũo res groſſos infixos. tamẽ educãt illos uirtute turbit ꝑ mirobolanoꝝ. & ſic fit illoꝝ euacua^{o} & ẽ ſimile. ſic ſi diceremus qđ aloes đ ſe ẽ de bilis euacuatiõis. ſꝫ miſtũ ſpeciebus aromati cis uigoraf in euacuatiõe. & ſic debet expõi.

q̄ si cū ea.s.materia a qua puenit obtalia fiūt aliquātulū grossiciei &c̄.cōfortabis eā.s.de coctionem mirabolanoꝝ.uel eā.s.decoctionez in qua ponīt turbit.cū hiera.s.simplici.& po teris ponēr.ʒ.ß.uel.ʒ.ij.& ut tibi uidet. ¶ Sz tu dices qūo cognoscā q̄ materia sit in uelami nibus. ¶ Dicēdum q̄ per dolorē fixū i toto capite.materiam aūt grossaz esse oz.q̄ cogno scas p signa supradicta. ¶ Secūdo possum⁹ respōdere q̄ sermo Aui.hic n̄ ē de hiera sim plici.sz de aliq̄ alia hiera recipiēte coloquitidā uel agaricū uel turbit uel alia solutiua q̄a re motis ptibus eu acuāt.& talis hiera sola sine decoctiōe mirabolanoꝝ uel turbit pōt euacu are materias grossas cerebro infixas.ut appz ex auctoribus scribēt⁹ hieras. ¶ Tertō pos sumus dicere q̄d Aui.loquit̄ de exhibitōe so li⁹ hiere simplicis.& tūc dicemus q̄d ipa ime diate & p se a stomacho & intestinis euacuat. & n̄ pertrāsit partes epatis Vñ Aui 5°.can. oract.2°.n̄ est eius solutio cū attractiōe ex lō ginquo imo nō soluit illud nisi illud cui obui at & cui admiscet ex stomacho & intestis.& lōgiquor quidē terminus sue attractiōis est ps epatis absq; uēis.Idē ēt gal'.7°.tera.q̄uis tamē nō imediate euacuet nisi ab illis.tamē p modū cōsequentie & admorionis minere ma teriei pōt a capite & partib⁹ eius euacuar̄ & ēt a iūcturis & aliis mēbris.& h° qñ minera egritudinū illoꝝ mēbroꝝ ē stomachus.Et iō Aui.dicebat loquēs de hiera quā scribit gal'. .7°.tera.cōfert ad humiditates generatas.i. stātes in capite & stomacho. ¶ Ex q̄ appz so lutio cōtradictiōis inter gal'.& Aui.& ēt.A. ad se ipsum in isto casu.ʒ possit dici q̄d Aui. dicit cōtrarios sermones secundū diuersuz mo dū dandi hierā cū decoctione uel sine.& fortas se.q̄a si materia sit pauca & sit i stomacho ap ta euacuatōi sufficit infusio aloes.& si timeā de calefactōe.infundar̄ in aqua pluuiali us' en diuie.infusionē bonā aloes docet facere.Mesue ca° de sodā. ET OPPORTET. Hic pōit me dicinas locales in pricipio cōuenientes. ¶ Ad intellectū textus oz primo inspicere ordinem quē Aui.seruat i usu medicinarū repcutiēriū quia nō uult q̄d stativ coles aliq̄d colirium in oculū.sed uult q̄d emplastres oculū cū rebus frigidis.& postea distilles succos istos. ¶ Sz tu dices.por distillatio deberet fieri ex albu mie oui.q̄ ex succis. ¶ Dicēdū q̄d uerū ē.sz Aui.secut⁹ ē.cōtinuū sermonē in succis herba rū frigidaruz ostendendo q̄d possunt empla strari & distillari.& nō curauit ponere ordi nē iter distillationē albuminis oui & succoꝝ q̄a ex superiori ca° debar̄ intelligi. ¶ Vltio au tē Aui.uult q̄d colliriū instilletur.s.si illa nō sufficiūt.& hic sermo consonat dictis nostris superi⁹ i qōne de tēpe usus colirioꝝ. ¶ Secū do oportet uidere formā quarūdā medicinaꝝ harū.cū dic̄.ex ifrigidatiuis q̄ sunt expssiōes uult enim in hoc Aui.q̄d nō ponant̄ corpora illarū herbarū.sz solum succi.& in h° Aui.cō sonat supius dictis.Nā ipse timet stipticita tem substantie corpulente & grossiciē.& iō sola expressione utit̄ lingue.arietis.& foliorū salicis &c̄ quia sunt res frigide.& ph°itelli gere debemus expssionē solatri endiuie semp uiue & similiū.z^m q̄d tibi uidet. ¶ Per muci lagines intelligim⁹ mucilagines cidoniorꝝ se minis lini psily & aliorum z^m q̄d uidet. Lac autē asine subtile frigidū.est & ideo in prin° horū apostematū plus cōuenit q̄ lac humanū licet non sit multum curandum. ¶ Tertio oz attendere tempus usus cuz dicit.neq; in eis re pcussiuis finē cōsequaris.i.nō cōtinues cum eis longo tempore.q̄a quādo expedit resolueī & tu stas cū puris ēpcussiuis coartas tunicas & materias in oculo.unde dolor augeī.potest tamē exponi.neque in eis.i.repcussiuis finez cōsequaris.i.ultimitatez in gradu.fortia eniz repcussiua ultra q̄ dispositio egeat etiā mate riā in loco stringūt & pbibēt a resolutiōe.Vn d̄ dolor fit fortior. CVNQVE REPVLLE RIS MATERIAM. ¶ Hic pōit curā que in augmēto conuenit.& primo ponit intentio nez.2° medinas.3° modū usus quarundā ista rū medicinarū.4° ponit quoddā expertū.ibi 2ª.est ergo in primis ibi.3ª.& si ē necessariū ibi.4ª.& iam expert⁹. ¶ Dubitatur circa primā partē.utrū quādo cessamus a puris re percussiuis debeamus intēdere ad maturan tia.uidet q̄d nō.imo ad resolutia.quia ad il lud debemus intēdere q̄d est melius sed ter minatio per resolutionē est melior q̄ per sania tionē.ut notū est.& ut pōt summi in li°.d̄ ma licia cōplexionis diuerse.Debemus igitur a re solutiuis inchoare. ¶ Item ab illis medicinis debemus icipe que magis resistūt nocumto i ducto p medicinas precedētes.sed hoc fiūt me dicine resolutiue nam medicine q̄ precesserūt repcussiue oppilauerūt poros.Resolutiuū aūt apit illos.& nō facit h° maturatiuū.imo me dicina maturatiua ē aliq̄liter opilatiua poro rū.ut summit̄ 5°.de simplici medicia.& scdo can.4° ca°. ¶ In cōtrariū Aui. ¶ Dicendum q̄d in obtamia icipiēdo a maturatiuis icipim⁹ a resolutiuis.q̄a materia obtalie sic maturaī ita resudat ppter pellicule tenuitatez & talis resudatio uocaī i obtalmia terminatō p reso lutiōem.sicut in pleuresi terminatō per sputū de materia nō collecta ad cupū.sz successiue e uacuata uocaī terminatio per resolutionem.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 235 sur 455

Aliter possemus respōdere & melius q medi
cine maturatiue sunt duox modox quedam q
sunt ꝓprie maturatiue & de prima intētione
sicut sunt medicie tempate in calore habentes
aliquā uisositatē.sicut in exēplo essent folia
malue & altee uel farina frumēti.Et ēt muci
lagies habēt aliquā uim maturatiuā.lz quedā
plus & qdā minus.Et a talib⁹ maturatiuis ñ
debemus incipe in obtalmia.qñ desistimus a
repercussione pp cām assignatā in rōnibus su
pradictis.Quedaz aūt sunt maturatiua ñ de
prima intētione.sed quasi de.z^a.i.qa pricipa
liter sunt cōueniēter resolutiua & si ñ posſūt
resolutionē perficere iuuāt ad maturandū cō
fortādo calorem & minorando materiam.Vn
de calor potest illam melius uincere.sicut isto
modo decoctio camoille meliloti aneti.et aqua
.i.decoctio fenugreci.& a talibus dēm⁹ icipe
Et h° apparet ex sermone Auic.qui magis col
laudat inchoandū esse ab aqua fenugreci q̄ a
mucilaginib⁹.Et ratio ē qa mucilagines sunt
magis prompte ad maturādū q̄ ad resoluen
dū.& h° ꝓpter earū uisositates q intus ĩclu
dunt.calidū.Aqua enim fenugreci ē pricipal
resolutia.& iō si poterit pficere resolōnē erit
bonū.qđ si ñ.iuuabit ad maturatōez Et iō ēt
.A.cōsyderās q maturatia a qb⁹ dēm⁹ icipe
nō debēt ee talia đ p^a itēnōe.lz q̄i đt ēt eē ta
lia de z^a itētiōe.s.qđ debēt esse talia qđ si ñ
resoluāt iuuēt tamē i maturādo & ñ noceāt.
q̄ doq uocauit ea maturatia.ut hic.tē đ ad ma
turatiua. quādoq uocauit ea ēsolutia.ut sup^a
cuz dixit. Cura obtalmie est sicut cura apo
stematū ex repercussione primo & resolutio
ne .z°.Hoc autē non sine causa Auic. fecit si
eni semp uno° loquendi dixisset.qđ post rep
cutientia uraris resolutiuis credeē potuisses
fore intēdeuz absolute resoluētibus in qb⁹
est fortis impressio.Et talia si non complēt re
solutionē nocēt maturatōi ingrossando mate
riā.ut ergo tu utaris resolutiuis cōueniētib⁹
in qbus sit iuuamētū in maturādo si ñ persi
ciūt resolutionem dixit tende ad maturātia.
¶ Inducta in cōtrariū cessant ex dēis ¶ Con
siderandū ulteri⁹ q sicut cū cessamus a pure
repellētibus & tēdimus ad resoluētia.est du
plex intētio.s.parti ad qđ inest de materia &
parti ad qđ fluit.ita oz repercussiua & reso
lutiua miscere.& secūdū q una intētio supat
aliā.oz qđ supet medicine uirtus.Vñ in ꝑmo
usu resolutiuox.repercusiua debēt esse plus
& resolutiua minus.& iō sint mista resolutia
cū repercussiuis.In processu aūt uersus statū
sit ecōtra.& hoc intuebat Auic.in sermone.sint
in ꝑmis mista cū apocrusticis ¶ EST ERGO
IN PRIMIS cōueniens.Hic enumerat has
medicinas. ¶ Vbi cōsiderandū qđ aqua rosa
cea ex uirtute rosax est repercussiua frigidi
tate & debita sui pauca stiptietate & iō reso
lutiua possunt secū miscerī.uer.gra.facere de
coctionē camomille uel fenugreci & accipere
aque rosate pres duas.& illi⁹ aque partē unā
uel aliter ut tibi uidēt. ¶ Secūdo cōsiderādū q
in lacte ē uir⁹ maturationis.i.alicui⁹ resolu
tionis leuis ꝓpter serositatē.ꝑ maturatōis ꝓ
pter butirū.& ideo lacte tutius est uti.cū nō
est pura intētio ad repercutiēdū.sed cū hoc in
cipit intētio ad resoluendū.& dicebaē mucila
go psilii cū sit sufficienter frigida repercutit.
Improprie tamen est maturatiua.qa si matu
rat hoc facit per accidens.ꝑ reflectendo intus
calorē.uꝑ extinguendo flāmā que ꝓhibet ma
turatōez.z^m quē modū Aui.4° can.fen.3^a.ca°
de cura flegmonis docz ēplastrare caput apo
stematū calidorū cū psilio.quādo in eis q̄ri
maturatio.licet forsan ibi p psiliū nō itelligat
mucilaginē eius.sicut intelligit hic.sz itelligat
corpus psilij etiā cōtrictū.qa mucilago psilij
nō proprie maturat.sz p accidens dixit Auic.
maturatio quedā.sz mucilago se. citoniorum
q̄to remotior ē a frigidate q̄ mucilago psilij
cum sit minus frigida q̄ ipsa tanto est magis
maturatia. ¶ Aq̄ fenugreci.i.decoctio ¶ Vbi
cōsyderādū qđ una medicina diuersimodē ap
proximata pōt esse magis resolutia & minus
maturatiua.& ecōtra exempluz de fenugreco
nam si approximet sua mucilago uel ipsuz to
tum cōtritū mistū cū aliquo oleo.tūc ē magis
maturatiuū pp cōclusionē quā facī poris. uñ
retinet hūores si aūt sua decoctio aplicet. tūc
cū sit subtilior & nō sit adherēs ē magis psi
ciēs actū ēsol'onis.dico resol'onis leuis & cō
ueniētis.et iō.A.dixit aq̄ fenugreci ¶ Et q⁹
appz q̄re dolorē sedat.qa p sui debitū calorē
& trāspiratiōez quā facī mēbro applēdo po
tos et suauiter ēsoluēdo materiā quā si ñ pōt
ēsoluere iuuat ad maturandū. In ipa etiā non
est attractio.Ratio est.quia mordicationi quā
inducēt suus calor cuz sictate sua ēsistit sui q̄
dam humiditas q̄ est in eo. que manifestatur
nobis ex hoc qđ habet mucilaginē.Bene ergo
dixit A.ab ea incipiatur.Vnde Rasis.z° conti
nētis laudās eaz dixit aqua decoctiōis fenugre
ci aleuiat mitigat & dissolut tempate & ꝑpte
rea multuz mitigat dolores oculox & inducit
somnū ipa hora. ¶ Sed diceret aliqs đ mucila
gine semis lini q̄ est res multū usualis.quare
nō dixit. ¶ Dicēdū qđ dedit.intelligere.nam
ipa ē magis maturatiua q̄ mucilago citoniox
quia min⁹ ꝑticipat de frigiditate q̄ ilia.lz ta
mē frigida sit.Vnde.c.đ regimine sanitatis li
ni semez coctuz i aqua.i.infusuz ifrigiditate

sucū.i.muciglagiñē opaē.Aqua autē. decoctio nis eius ē resolutiua.sed nō tantū quantū est aqua fenugreci.si qs attendit uerba auctoꝝ.
¶ ET SI EST NECESSARIVM. Hic dat modū usus haꝝ medicinaꝝ.¶ Ad cuius itel lectū cōsiderandū q res resolutiue approximā de oculo.aliquā do indigēt ingrossari aliquan do aūt subtiliari.Nā si cu uis qd sint magis maturatiue & resolutiue q̄ repcussiue.ingros sa eas cū mucilaginibus.& tūc magis matura būt.Si aūt uis qd magis repcutiat eliqua eas cū succis frigidis predictis.qa magis repercu tiēt.& hoc est qd uult.Si est necessariū.ingros sare aliqd ex illo.s.medicamine resolutiuo.ut fiat magis resoluēs & maturās & minꝰ repcutiens fac &c̄.Et ꝛō ēt potest exponi.Si ē ne cessariū aliqd ex illo.s.humore faciente obtal miā ingrossare.i. digerere fiat cuꝫ mucilagini bus qa sunt plus maturatiue q̄ sit aqua fenu greci.Et si est necesse ifrigidare.i.repcutere ꝑ calorē hūoris siue partis tempare.fiat cū suc cis.s.frigidis predictis.& hoc Aui.uult q̄ qū est necessariū utrūq; simul facere.utrūq; sin ꝑ misceas.Quod aūt p hoc uocabulū ingrossare possit dare intelligere maturationē siue dige stionē apparet.qa digesta sunt grossiora.ut i cometo secūdi pronosticorū .33°.comento.& in comento cantice canticorum comento.143°.
¶ ET IAM EXPERTVS Hic ponit med.cinā quādam exptam.& ponit nomen suuꝫ grece. & syriace siue presice qd dicit.haselk.i. tribu lus qui ē frigide & sicce cōplexiōis phibens fluxus materierū.ut ponit Serapio &.A.in suo ca°.& dic̄ qd habet ꝓprietatē.Ille autē qui fuit exptus nescit a me.tamē.Diascoridꝭ in sui laude.dic̄.succus tribulorum nobilibus collirijs admiscet.reseruatio autē succorū sit nō solū de tribulo sꝫ de memithe.imo hoc est plus in usu.Et ꝛō quidā hic exponūt hafach uel asel.i.memithe.¶ Possꝫ tamē aliqs itel ligere per hāc.herbā que dicit oleastrū a dia scordie c° d agrilea de q̄ laudes multas pōit cōformes sermōi.A.hic POSTEA TRAN si &c̄.Superius Aui.posuit curā obtalie cali d cōuenientē i ꝓncipio.& augmēto.¶ Hic pōit curā q̄ cōuenit i statu.¶ Ad c° itellectū notādū q̄ p statū dbem° itelligē tē p° i q̄ materia ē digesta uel ppe.s.q̄si pfecte digesta.& h° tē p° ēt est q̄si finis uel processus augmenti in quo processu augmenti & statu i digem° mū dificatione materie & quasi quādā cōsolidati one uel glutinatione ulceruꝫ oculoruꝫ pp loca in quibus materia quasi sanata se locauit.& si materia non est complete digesta.indigem° cōplemēto digestionis ei°.Hoc aūt facē sarco colla ut omnes auctores in hoc cōueniūt.Et qa Ani.uolebat q̄ usus sarcocolle nō solū in statu in q̄ materia est digesta.sed in augmēto esset conueniens.Dixit postea.& nō dixit in statu il lud aūt postea est temp° in quo recedis a re solutione simꝑ cū repcussione.& intēdis prin cipalius ad resolutionē uel euacuationē materi ei per partē q̄ ad repcussionē.& hoc ē quasi a medio augmēti uersus statū.in qbus ēt tē poribus est multū de materia in oculo respe ctu eius qd est in declinatōe.Ista aūt sarcocol la dēt esse alba.qa melior est ut ponit Serap° Debet et esse nutrita.i.infusa & qescēs i lacte mulieris uel asine ut nocumētū sue acutitatis remoueat.Modus aūt hoc faciendi legitur a Mesue in suo de simplicibus medicinis ca.de sarcocolla.¶ Dubitat utrū sarcocolla possꝫ cō petere in pricipio & augmēto obtalie.Videt q̄ sic.Nā Rasis nono almāsoris ꝑmū qd do cet octo approximare in obtalmia est sief albū sed illud qd ipse describit recipit sarcocollaꝫ
¶ Ampli° Mesue ca.de coliriis dic̄.sief albuꝫ descriptōe Habuali cōferens obtalie in prici pio & augmēto.Bc.ceruse.ʒ.x.gūi arabici.ami di.an.ʒ.v.sarcocolle nutrite in lacte asine aut m.Pueris.ʒ.v.dragāri.ʒ.iii.opii.ʒ.i.ß.& confi ce cū aq̄ rosata.Ecce qd utit̄ sarcocolla i pri cipio & augumēto obtalmie.¶ Itē Alexāder de oc̄is capi.de coliriis apocrusticis.idem cō firmat.¶ Ampli° qd phibet cursuꝫ materie rū ad oculū cōuenit i pricipio & augumento obtalmie.sed sarcacolla ꝑparata hoc facit.Vn de Albumasar ca° de medicinis oculorū.sarca colla phibet cursuꝫ materie ad oculū dscēden tē .Et Diascorides ca° de sarcacolla.pōt strī gere lachrymas.& quodāmō hylarē uisum. & reuma ab oculis phibeē.¶ Et.A.de sarca colla.dic̄.cōfert fluxuū oculi.¶ Item Rasis z° cōtinētis.in prin° bothor docet incipe cum me dicinis in qbus ē sarcacolla.¶ In cōtrariū est Aui.hic que nō cōcedit sarcacollā nisi postea.
¶ Itē Iesus Haly trac.z° ca°.38.caue ne uta ris in prin° & augumēto plurib° i qb° ē sar cacolla.qa inducit infirmo nocumentū.¶ Am pli°.qd fortiter calefacit & mūdificat n cōue nit in prin° nec in augumēto obtalie.sꝫ i statu uel declinatiōe.qa agitaret materiā.sed sarca colla est huius.ut ponūt auctores.Vnde Aui. zo can.inquit filius Iuregi ē calida ualde.¶ In hac q̄stione fuit ambiguus Alchanamosali li° 3°.ca° 9°.ubi docēs cōstruere puluerez ex sar cacolla dicit uolet i ꝓn° ad omnē materiā no uaꝫ Et subdit.opio quorūdā ē qd non debet apponi i principio illud qd rubefacit.finaliter tamē subdit puluis iste bonus ē cū malū uenit de nouo in oculis.Ad itellectū ueritatis huiꝰ est primo sciadū qd saracacolla est gūa cogni

ta. de ea tamē apud auctores est diuersitas p̄
mo in gradu cōplexionis. Quidā enim ponūt
eam calidaz & siccā in prio gradu ut Serapio
circa instās. & Halyabbas secūdo cū q̄busdā
aliis auctoribus. Aui. uero auctoritate quorū
dā dicit. q̄ est calida in secūdo. & Albumasar
& Ioannes Mesue discordāt i uirtute tertia.
Vnde Aui. z°. can. corredit carnem mortuam.
& Serapio. fortasse uulnerabit oculū & intesti
na propter suā acuitatem. Quidā aūt dicūt q̄
nō mordicat. Vnde Iesus Haly. ca. de sarcocol
la dissoluit sine mordicatōe. Et Rasis z° con
tinētis. Sarcocolla desiccat sine pūctōe. ¶ Mo
dus aūt soluendi has cōtradictiones auctorū
in simplicibus medicinis uniuersaliter dictus
est a me in. z°. can. super ca. de meliloto. Hic
aūt dicere uolo breuiter q̄tū sufficit i p̄senti.
¶ Dico igit̄ q̄ sarcocolla aliquādo est nomen
gumi usualis & noti. & de tali sarcocolla ē hic
sermo. aliquādo est nomē herbe que dicit̄ ar
gimone. ut ponit Diascorides ca. de sarcocolla
de q̄ argimone capitulū facit. & de hac nō est
hic sermo. ¶ Sarcocolla aūt que est gumi. ui
det̄ esse duaꝝ specieꝝ notarū. una est alba &
ista est in calore & acuitate remissior. Alia ad
rubeū uel subcitrinū uel ad nigrū tendens an
tiquitate. & tal̄. s. rubea uel citrina est calidi
or uel acutior. Auctores igit̄ qui dicūt eam ca
lidā in primo. & nō acutā. loquunt̄ magis de
alba. Qui uero dicunt calidam in secundo &
acutā loquunt̄ de subcitrina. ¶ Posset etiam
dici q̄d loquētes de ea q̄d sit calida i p°. dicūt
uel intelligūt q̄d sit calida in fine primi grad⁹
q̄ appropiquat prin° secūdi grad⁹. ¶ Aliter
ēt posset dici q̄d quādo dicit̄ q̄d sarcacolla nō
mordicat. intelligit̄ de ea que ē nutrita in la
cte. Et iō auctores cōiter loquētes d̄ sarcacol
la in libris ubi loquunt̄ de simplicibus. p̄cipi
unt eā cū lacte cōsolari. Musayas uero d̄ bal
dac docet eā preparare cuz maiorana. p̄ter p̄
paratiōez etiā quā docet cuz lacte. ¶ His ha
bitis dico q̄d usus sarcacolle p̄ ē i aposteмati
b⁹. s. obtalie frigidis oculoꝝ. uel i aposteмati
bus. i. obtalmijs calidis. Si quidez q̄ō querat
an in prin° obtalie frigide. & in augumento
cōpetat sarcacolla. s. simul cuz alijs medicinis
dico q̄d sic. Ratio ē. quia in p̄cipio frigid̄ ob
talmie cōpetūt medicine repcussiue miste cuz
medicinis calidis habētib⁹ stipticitatē. ut. A.
infra ponet. sed sarcacolla ē habens de stiptici
tate aliqua & caliditate. Vnde A. in obtalmia
frigida. sit inciū cure a repcussiuis q̄ nō sint
infrigidātia ualde. s3 sint in illa in quib⁹ est
subtiliatio. sic̄ mirra & sarcacolla. ¶ Q d̄ aūt
ipsa cōpetat in augumēto obtalie frigide ap
paret. nā q̄d digerit materiā obtalmie & q̄d
digestū est de ea mūdificat cōuenit i augumē
to obtalmie. s3 sarcacolla est huius. Vnd z° cō
tinētis. sarcacolla dissoluit & digerit. ¶ Ex q̄
apparet q̄d i statu & declinatione cōpetit etiā
Mod⁹ aūt us⁹ ei⁹ i prin° & augumēto & sta
tu & declinatione horū apostematuz est diuer
sus. Nam in prici°. debet misceri parū de ea.
In augumēto autē plus. In statu plus. & cum
medicis aliis. dissolutis. ut auctores ponūt. Si
aūt questio querat de usu sarcacolle in obtalia
calida. Dico q̄d i pricipio non competit. Ratio
est. quia tota intētio in principio est ē pcussio
materie. Hoc autē fit cuz medicinis frigidis.
nō cū calidis. ut sup̄ declaratuz fuit. Vnde tūc
utimur succis in frigidantibus. ¶ Dico tñ
q̄ in augumēto pōt cōperet̄. Vnd̄ consyderan
dū q̄d estimatiua medici dz dimidere tēp⁹ au
gumēti in obtal⁹ calida in duas ptes. Vna ps
augumēti est uersus pricipiū in q̄ tēpore ma
teria est in fluxu. & ps eius est in loco. s3 ñ est
digesta aut ualde modicū digesta. & i tali pte
augumēti nō est tutū uti sarcacollatis medici
nis. Rō est. q̄a intentio tūc est ad repercucien
dū & resoluendū. non q̄dem cū medicinis re
solutiuis fortibus. quia materia nō est apta. s3
cū resolutiuis leuibus. que si ñ resoluūt iuuāt
ad maturandū ut supra declaratū fuit. Sarca
colla aūt est satis fortis resolutiōis uel calefa
ctionis. Et iō melius est incipere cū aqua fenu
greci mista cū aliquo frigido q̄ incipere cū sar
cacollatis medicinis & h°. Aui. innuebat sup̄.
¶ Alia pars augumēti est uersus statū in q⁹
parte materia manifesti⁹ ē digesta & minus
de fluxu & agitatione timet̄. & in h° tpre cō
medicia cū sarcacolla. Rō est. quia pōt cōplere
maturationē. & inuenit materiam satis dige
stam uel magnā partem de ea digestam quā
pōt mūdificare. nec timet̄ q̄d agitet materiaz
& hoc innuebat Aui cū dixit. postea transi ab
huiusmōi. ¶ Circa predicta cōsyderandū q̄d
si aliquis auctor inueniat̄ q̄ etiā in principio
obtalie calide uel in prin° augumēti concedat
coliriū ut aliud cuz sarcacolla h° est. quia sui
estimatia cōcepit q̄d parū d̄ sarcacolla mista
cū opio dragagāto ceruſa et amillo. Iuuet p°
rectificando nocumēta illarū medicinarū. z°
q̄a in sarcacolla remittit̄ caliditas & acuitas
& remanet paucus calor qui saltē i princ° au
gumēti cōfert. remanet ēt sua ꝓprietas quā
habet in iuuādo in obtalia. huic autē iudicio
oporteret stare z^m actū expientie. Ego autem
nunq̄ in pricipio obtalmie calid̄ nec i augumē
to nisi post q̄ uidi lippitudinē usus suz coliriz
cum sarcacola. ¶ Secūdo cōsyderandū q̄d in
obtalmijs calidis cōuenientius ē uti sarcacolla
alba. quia minus calida. In obtalmia autē fri

gida potius debem̄us uti sarcacolla subcitrina q̄a est calidior. ¶ Ex q̄bus soluunt̄ cōtraria. ¶ Ad primū dicendū ꝙ quādo Rasis cōcedit sief albū in obtalmia. transiuit pricipiū & par tē augumenti. cū facte sint flebothomie & da ta farmacia prius. & in hoc trāsiuerit aliqui dies. ¶ Ad secūdū dicendū q̄d Mesue loquit̄ in obtalmia de materia frigida uel de materia calida nō pura. ¶ Vl̄ aliter ꝙ fuit estimatiuū iudiciū illius Halbuali. ¶ Ad Alexādrū eodē modo dicendum. ¶ Ad rationem cum dicit̄ illud q̄d phibet cursuz materierū &c̄. Dico q̄d uerū ē si ex alia parte nō noceat. sed sarca colla in materia calida q̄uis prohiberet fluxū tamē noceret calefaciendo & agitādo. & talis phibitio cursus potest fieri melius p alias me dicinas superius scriptas. in obtalia tamē fri gida cōcedit̄. ¶ Ad Rasim 2° cōtinētis. dicē dum q̄d loquit̄ i cura bothor ulcerosi. ¶ Ad dicta alterius partis dicēdum. p° q̄d sermo Aui. est uer⁹ & cōsonus p̄dictis. ¶ Ad Iesuz dicendū q̄d per augumētū intelligit pricipiū augumēti. ¶ Alchanamosali remaneat in sua ābiguitate. ¶ Ad rōnem si uis eam soluere. ¶ Dicēdū ꝙ fortiter calefaciēs ñ repressum nō cōpeteret. reprimit̄ aūt secundū moduz di ctū. ¶ CVNq̄ DESCENDERE incipit. Hic ponit curā obtalmie calide quādo est in decli natione. ¶ Ad intellectū huius partis cōside randū q̄d tota principalis intētio in declinatio ne obtalmie est resolutio materieruz ab oculo large summendo hic resolutionē ad occultā re solutionē & manifestā. Hoc aūt Aui. docet fa cere cū rebus intus & extra. ¶ Intra q̄dē cuz potu uini puri antiqui i pauca q̄titate. H° enī uinū resolutiuū est & datur purū ut magis re soluat. sed dat̄ pax ne inflāmet. datur post ci bū ut ad caput euaporet secundū q̄d ꝺclaratū fuit sup̄ ca. de cura cōturbationis. ¶ Res ue° extra resolutionē faciētes. sunt uel ad totū cor pus uel ad ip̄m oculū. ad totuz corpus sic bal neū. Si sciueris ꝙ cerebrū sit mundum. q̄a ali ter posset dissoluere materias cerebri. & face re eā fluere ad oculos. ¶ Notandū tm̄ q̄d lit tera que dicit balneum post ip̄m. pōt exponi tripliciter. Primo balneuz. & p. i. uaporatō si at post ip̄m. s. balneuz. ad totum. ut Aui. intu it q̄d ꝑmo balnees eū & postea balnees oculū Nam securius poteris balneare oculum post balneum totius corporis q̄ ante. ut notum est. ¶ Secundo mō exponitur q̄d post ñ dicat or dinē temporis. sz uelit dicere q̄d uinum pux iuuat in resoluēdo. & balneuz p⁹ ip̄m uinum q̄si dicat plus resoluit a capite uinum pux p⁹ cibuz q̄ faciet balneum. In h° tamē caderet a liqua ambiguitas. ¶ Tertio modo pōt expōi situe exponit̄. post ipsuz. s. uinuz. ut in h° innu at Aui. q̄d balneū pōt fieri ante cibuz cū dixit administra balneū si sciueris &c̄. Pōt ēt fieri post cibū. cū dixit. da in potu &c̄. Nā balneū post ipsuz. s. uinū datū post cibū. &c̄. ¶ No tandū q̄d nō statim debet post cibū & uinū fieri balneū. sz post digestionē. lz nō sit tant⁹ timor balneare post uinū nō digestuz sicut ē post cibū nō digestū. Et forte q̄d Aui. uoluit q̄d balneū fiat post uinū & si nō sit digestuz existimans q̄d illud balneum facit illud uinuz euaporare ad caput. Vñ fit materierum obtal mie resolutio. Q d̄ autē balneuz faciat uinuz uaporare ad caput. apparz ex generali sermōe Gal. i cōmēto tertij regiminis acutoruz. com° 57°. ubi dicit. Q ui utit̄ aliquo potuuz. deid̄ balneat̄ post illud. replet̄ caput eius ¶ Res uero ad ipsuz oculuz applicate faciētes ad reso lutiōez materie in declinatiōe obtalie sunt for tiores ul̄ purioris resolutiōis q̄ ille q̄ in statu uel paruz ante approximantur. Ratio est quia in tēpore status & paruz āte multa stāte ma teria. adhuc ē aliquis timor de medicis fortis resolutiōis. Sz cum iā materia minorata est. & obtalia manifeste descēdit possum⁹ securi us ēsoluere. Vñ. Aui. adde i administratōe re soluētiuz q̄d sit forti⁹. & ido sarcacolla admi nistrat̄ in aqua feniculi & fenugreci. sz ꝑus administrabat̄ nutrita i lacte asine. licz forsan ista sarcacolla que administrat̄ in declinatiōe cuz aqua fenugreci & feuiculi si sit nutrita p̄ us in lacte asine non sit malū iudicio meo. q̄ uis enī obtalmie calide sint i declinatiōe. nō ab soluuntur tamē a mala cōplexiōe calida circa oculū. pp q̄d bonū est sarcacolle calorē fuisse repressuz cum lacte asine. De istis etiā resolu tiuis sunt aqua decoctionis croci & mirre. & colitia dicta i antidotario. ut sunt colitia ꝺ spi ca ¶ Notādū tamē q̄d in quito paucā copiā inuenies colitorū istorū. plus tamē inuenies a Mesue. & a Ioanne Serapionis intra. septimo ¶ QVOD SI MATERIA FVERIT SAN GVINEA. Hic in spāli ponit curā obtalmie calide. s. secundū unāquāq̄ speciē. & ꝑmo po nit curā obtalmie sanguinee. 2° colerice. 3° eri sipille ibi 2ª. q̄d si materia fuerit colerica. ibi 3ª. i erisipilla aūt. ¶ Ad euidētiā prime ptis notādū q̄d Aui. pfecte inuit curā obtalmie san guinee. nā cura eius uertit se quandoq̄ ad di spositionē. & uertit se quādoq̄ ad accidēs. ut uer. g̃. ad dolorē. ¶ Cura autē q̄ dirigit̄ ad egritudinē ē diuersa 2ᵐ diuersitatē temporū obtalmie. Nā in pricipio cuz diuersionib⁹ & euacuationib⁹ materierū. Et prīo cum ul̄b⁹ deinde cum pticularibus euacuationibus q̄d totū Auic. intendit cuz dicit. adhibebis uento

sas post flebothomiã & assiduabis &c̃. Et qa materia sanguinea est aliis exuberãtior. iõ ẽt ad diuersionẽ assiduabis plus fricationẽ & cõ strictionẽ extremitatũ. & uniuersal̃r plus cõ uenit in eo euacuatio materie. Et in colerica plus cõuenit alteratio. ut summiẽ. 4°. can. fen. 3ª. ca. de cura erisipille. Est ẽt tal̃ cura cũ me dicis localibus repercutiẽtibus materiã ab ocu lo sic̃ sunt succi predicti. sicut exp̃ssio ligue ari etis & foliorũ salicis & similiũ. & hoc est qđ dicit. administrabis in prio rei. succos p̃deos ¶ In augumẽto uero cũ repcussiuis & reso lutis & hº fit cũ medulla panis mista cũ p̃di ctis succis. Nã in medulla panis ẽ uirt9 reso lutiua & p̃ medullã panis dẽm9 r̃cordari om niũ medicinarũ resolutiuarũ & maturatiuarũ supius dictarũ. sicut ẽ aqua fenugreci & sic̃a ¶ In statu aũt est utendũ fortioribus resolu tiuis. Vñ Aui. postea infundes ipsum panem in alrob. i. sappa uini. ¶ Et pmiscebis i ip̃o. hº põt dupl̃r exponi. Vno mõ pmiscebis i ipo sc̃z rob. ipsam medullã panis. q̃si dicat. sit me dulla panis & rob. ¶ Secũdo & p miscebis i ipso. s. rob aliquid frigidũ. ut aliquid đ succis quasi dicat. nõ oz resolutiuũ absolueẽ fortius ab aliqº frigido qđ ꝓhibeat fluxũ materiarũ agitarũ a fortib9 resolutiuis. ¶ In declinatõe autẽ posset pura medulla cuz rob applicari. & hº Auic. innuit itẽdendo ad egritudinem. ¶ Intẽtiõe autẽ habita ad accidẽs ꝙ ẽ dolor precipit ut pmiscear parum opiũ. dubitando tamẽ de usu eius. cũ dixit fortasse. ¶ Taceãt igit̃ medici rudes q̃ nõ credũt qđ Aui. curas perfectas ponat. ipse enĩ eas pfectissime põit ei qui totũ suum librũ inspiciQ VOD SI MATERIA FVERIT colerica. Hic ponit curam obtalmie colerice. pº fac̃ hº. zº compat eius curã ad curã sanguinee. ibi. zª. & oportz ¶ Cõsiderũdũ ꝙ ista obtalmia ẽ de sanguie colerico. uel de colera mista cũ sanguine. Vnde flebothomia & farmacia precipit̃. sed ꝑus fle bothomia pp cãm superius dictã. ¶ Sed di ceret aliquis. quare in ista obtalmia precipit farmacari & ñ in sanguinea. cũ tñ supradictũ sit ꝙ in obtalmia sanguinea ẽt cõpetit farma cia. ¶ Dicendũ ꝙ farmacia ꝓprie cõpetit i ob talmia colirica. i. de colera in sanguine & dire cte respicit cãm morbi. sed in obtalmia sangui nea nõ cõpetit directe pro cã sed solũ ad mũ dificandũ sanguinẽ qui est cã. & ideo illa pur gatio uocat̃ sanguinis mundificatiua ut supª dictum fuit. ¶ Dubitat̃. utrũ balneuz in hac obtalmia ante digestionẽ cõpetat. ¶ Et dicen dũ ꝙ balneum duplici intẽtione põt approxi mari. uel ad resoluendũ materiã. uel ad hume ctandũ & remittẽdũ acuitacẽ colerice materie ¶ Est aũt diuersus modº usus balnei ad has duas intẽtiones. Nã si tu queras resolutionẽ dẽt esse cal̃ius & imorari plus in aere eius & lõgiorẽ cõtrahere morã. & tale balneũ non cõ petit ante digestionẽ. qa materiã crudã exa gitat & inflãmat. ¶ Si aũt queras a balneo aliquã humectationẽ & remotionẽ arridita tis corporis dz pax̃ esse calida aqua & pax̃ i ea morari ut sit talis balneatic. quedam aque asper sio sup corpus. & sic talis balneatio ꝑ ꝑ ꝑus loquẽdo. q̃dã corporis rorida humectatõ põt cõcedi ante materiei digestionẽ. sicut ẽt in cura q̃rtane. Aui. cõcedit. Et qa difficillimum ẽ talia metiri. iõ magis laudo usuz balneatõis cuiuscunq; ad totum corp9 fieri post digestio nem materie & corpore mũdificato. ¶ Cõsyđ randũ ulteri9 qđ si i capite sit flãma caloris trahentis materiã. & etiã in ptib9 factei. tũc laudat̃ effusio aque frigid̃ sup caput & facie Qđ autẽ sit de aq̃ aceto mista sup̃ dictũ fuit. ¶ Cõsiderãdũ ulteri9 qđ. A. nõ posuit curã obtalmie colerice i declinatiõe & statu & au gumẽto. & hº qa dedit itelligere ex dictis & ex his q̃ dicet i erisipilla. uel hº fuit ꝓpter aliã cãz quã stati innuet. ET OPPORVET VT in cofica. Hic Aui. compat curã obtalie colerice ad sanguinẽ. ¶ Dubitat̃ utx̃ securi9 possim9 uti stipticis in obtalia colerica q̃ in sanguinea & uidet̃ qđ nõ. qa unũ nocumẽtũ stipticorũ i obtalia ẽ p suã exiccatiõez. ut supra dictũ fuit sz exiccatõ plus đbet timeri i maneria colerica q̃ i materia sanguinea. qa colera i sicitate pec cat. gº pl9 ẽ timẽdũ uti stipticis i materia colꝛi ca q̃ i sanguinea. ¶ In cõtrariũ est Aui. hic. & generali sermõe 4º can. fen 3ª. capº đ cura erisi pille. ¶ Dicẽdũ qđ medic9 audacius põt uti stipticis repcussiuis in obtalia colerica q̃ i san guinea. Et hº pp tres causas. Pria est materie mobilitas. Vnde facta constrictiõe in tunicis oculi exprimitur. & nõ quietat̃ ibi. sicut quie tarẽt materia tardi motus respectu eius ut ẽ sanguis. sic̃ etiaz sit dubitatio aliqua de hoc quã obmitto. ¶ Secũda causa ẽ minor timor de induratiõe materie. Sanguis enĩz ꝑ medici nas frigidas stipticas ẽ apt9 idurari & coagu lari. unde apostemata sanguinea multũ cõuer tuntur in apostemata dura q̃do supflu9 fit usus repcussiuoruz. & non sic de materia cole rica. ¶ 3ª causa est timor đ sanioſitate colere in oculo. In erisipilla enĩz putredo aut sanies maluz. ut Hyppo. 7ª partª affor.. sanies aũt de materia sanguinea nõ ẽ sic mala. Et hoc est cã. quare. A. nõ posuit curã in statu erisipille in oculo. dico in statu quo ad materia digesti onem. uoluit enĩz qđ tu esses audax in repcus sione materie. ut non perducatur ad sanioſita

tē ul' maturationē sed repellat'. In materia au tē sanguinea precipit post repcussionē uti re bus resolutiuis habētibus aliquā uim matu rationis sicut ē mica panis. & forsan Auic. ti muit in sanguinea obtalmia resolutiua sin ma turatione. qa sanguis est difformiter resolubi lis aptus induratōi per resolutionē. ¶ Ad ra tionē dicendū ꝙ siccitate istoꝝ stipticoꝝ non est timendū. qa eis utimur permistis cū humi dis. Vñ Aui. dissolutoꝝ in succis. Vel aliter. li cet qđ stipticoꝝ qualitas exuberet. maius tñ est eoꝝ iuuamentū repcussionis in materia co lerica q̄ sit nocumentū exicatōis. ¶ INERISI pilla. Hic ponit curā erisipille. & primo ponit curā secūdū diuersitatē tēpoꝝ. 2° ponit qđdā regimē in omni tēpore cōe. 3° ponit curā cui' dā dispositionis ex ea derelicte. ibi 2ª. & oz ut assidue. ibi 3ª. & q̄do. ¶ Ad intellectū haꝝ partiū notandū qđ erisipilla dupl'r accipitur. Vno° p apostemate facto ex colera sola ul' san guini mista. Alio mō p apostemate facto ex co lera habēte aliquā corrosiuā uirtutē. qa ē ali qual'r adusta & nitrosata. De ꝑma erisipilla dixit. A. in supiori pticula. Sz de alia loqt̄ hic. ¶ Dixit aūt ex summa hui' pp duo. Pri° qa ista ēt est erisipilla. Secundo qa erisipilla de colera ñ corrosiua est parata cōuerti i erisipil lam corrosiuā. & h° quādo in colera addit̄ pu trefactio & adustio. ¶ Dubitat̄ utꝝ i hac eri sipilla cōpetat flebothomia. uidet̄ qđ sic. qa i igne ꝑsico & carbōe cōpetit flebothoia ut. A. 4° can. sen 3ª ca° đ igne ꝑsico & carbone. g° ea dē ratiōe in hac erisipilla. cū utriusq; materia sit corrosiua. ¶ In cōtrariū. Auic. hic qui h° nō explicat. ¶ Dicēdū qđ in obtalmia de ma teria colerica corosiua p se & directe flebotho mia nō cōpetit. ¶ Ratō ē. qa materia ei' ē mk' tū distās a natura sanguinis. in talib' autem materieb' flebothomia nō cōpetit. ut Gal. 4° de regimie sanitatis. ¶ Tamē idirecte & p ac cidēs pōt flebothomia cōpetere. & h° ꝓpter duo. Primo si in uenis cuꝝ sanguine ul' ipe san guis exuberaret̄ parat' aduri & fieri corrosi uus. Secūdo si timeret̄ đ nouo tractu materie rum multarū ad oculū. tūc eni flebothomam' ¶ Cōsyderās g° Aui. qđ i hac specie obtalie directe flebothomia nō conuenit. sz pot' eua cuatio cū farmacijs. & subtractio uapoꝝ a ca pite cū clisteri. dixit euacuatiōez cuꝝ solutiuis & clisteri. ¶ Dubitat̄ secūdo utrū in erisipil la. hac. s. de materia corrosiua competat a ꝓn cipio repcussio. ¶ Vidēt̄ qđ sic. qa hic ē canon cōis i cura obtalie. ut supra Aui. ¶ In cōtra riū. qa hic non exprimit hoc. ¶ Si quis uellet fugere in hac q̄stiōe posset dicere qđ cōpetit repcussio. & ꝙ. A. dedit itelligi. ¶ Aliter tñ credo fore dicendū. s. qñ obtalmia ē de mate ria corrosiua. ita ꝙ iā corrosio icipit uel icepit in oculo. ñ cōpetit repcussio pura. Rō huius ē pria qa materia ē grossa ñ bene repcussibilis. Secūda rō est. qa ipsa est ualde maligna đ cu ius reuersione timet̄. Tertia cā est. quia yma ginādum est ꝙ alique partes sunt ibi đrelicte ex corrosionis actu. que repelli nō indicāt sed abstergi. ¶ Ex qbus appz ꝙ intētio in obtal' de materia corrosiua quadruplex est. Vna est materie corrodētis abstersio uel resolu° leuis & ētri' qđ ex actu corrosiōis derelinqt̄. Se cūda est mitigatio doloris corrosiui. Tertia ē magis in principio phibitio cursus materieꝝ Quarta est cōsolidatio partiū corrosatum. ¶ De his quatuor intētiōibus tres exercem' in pri° cū materia ē in fluxu. Nā tunc repcuti mus & resoluimus ꝑ abstergimus uel mūdi ficamus de materia. Et has duas res fāc me dicamē cōpositū ex cortice granatoꝝ q. repcu tit & alrob. i. uino cocto uel melle. i qb' ē re solutio & abstersio & mūdificatio materiei a loco. Simil'r i principio ꝓcedimus cū intētione mitigatōis doloris corrosiui. Vñ precipit assi due lauari oculū cū lacte. & assidue fieri eua porationem cū spongia. s. cum calida aq' dul ci. In statu autē & declinatiōe perficimus ma gis duas intētiones. s. abstersionē uel mundifi catiōem materie & cōsolidatiōez partium & resolutiōez materie. qđ fit cū farina orobi & fumēti &c. aut cū radice lilij &c. in qbus ē fortis abstersio materierū illarum malarum. Et tandem est partiū corrosarū consolidatio ¶ In his etiā temporibus procedimus alia in tentiōe. s. que est mitigatio doloris corrosiui. In tempore autē medio iter statū & principiū mō medio procedimus. & h° totum relinquit̄ existimatiōi medici. ¶ Ad cōtrariā ratiōem dicēdum qđ licz in obtalmia. ut obtalia est. in principio competat pura repcussio. tamen ꝓp accidēs sibi coniunctū sicut est corrosio uel ma teriā esse corrosiuā hoc nō pōt fieri. ET OP PORTET. Hic ponit qđdam regimē cōe in omni tēpore huius obtalmie corrosiue. & pri mo facit h°. 2° remouet dubiū. ibi 2ª. sz sufficiē tia. ¶ Dicit primo qđ assidue. i. in omni die abluat̄ &c. ¶ Cōsyderandum qđ in obtalia corrosiua a principio usq; ad finē ē una itētio inter alias ad quā medicus debet itendere oī die. & talis intētio ē corrosionis uel corrosiui doloris mitigatio. Istud autē fit ꝑ spongiam cuꝝ aq' calida de qua dixit. Et assidue fiat ei. uaporatio cū spōgia. Fit etiā ex ablutiōe ocli cū lacte. Naz lac mitigat acuitatē materie cor rodētis. Similiter ponit se quasi clipeū inter materiā & mēbrū. ¶ Et in summa sit prohi

bitio uel remissio talis corrosiois p medicinas frigidas & humidas.sicut lac albumē oui.me dicamē cū ceruſa.& gūa arabica & dragagāti & ſuccis frīdis& hūidis.ut portulace & mu cilagie pſilii & ſimilibus. ¶ Sz tu dices.ſi ōi die debeo lauare oculū cū lacte.uel debeo in ſtillare aliqđ coliriū infrigidans & hūectans quādo debeo iſtđ facere. Nā ſi ſumus i ſtatu uel declinatione.oz omni die qđ ponaē medica mē de farina orobi uel lilii. ¶ Dicendū qđ mo dus uſus iſtaꝝ medicinaꝝ humectantiū & in frigidantiū eſt multiplex.tu eni potes miſcere eas cū medicinis abſterſiuis.potes ēt has me dicinas frigidas & humidas colirizare in ocu lū.& abſterſiuas ponere in forma ēplaſtri ex tra ſi ſuſpicaris nimiā eaꝝ impreſſionē.ſicut uer.gra.qa eſſet puer teneris oculi.potes etiā qnq; ponere unū.quādoq; aliud.uer.g̃.i mane poſuiſti emplaſtrū abſterſiuū uel inſtillas coli riū abſterſiuum.poſt nonā lauabis cū aliquo frigido & humido.uel inſtillabis in oculo rez frigidā & humidā.& circa principium noctis pones medicamē abſterſiuū.& i mane ſequē tis diei lauabis cū medicamine frigido & hūi do & ſic p ordinē. SED SVFFICIENTIA. Hic remouet dubiū & ēt errorē qui ex dictis poſſet cōtingere.Ad cuius intellectū cōſiderā dū qđ medici oculiſte cōſiderantes preceptum Aui.hic in materia corroſiua utunt inſtillatio nibus frigidis & humidis.ſ.lacte uel albumi ne oui.uel fortioribus his.ut ſuccis frigidis ꝑ mucilaginibus.in quoꝝ uſu inueniūt multam mitigationē & quietē infirmi.Vñ infirmi ſe cō mendāt de medicis ſic operantibus. ¶ Vult igit Aui.oſtēdere q tu nō moreris ſuperflue in uſu iſtoꝝ. ¶ Dupliciter aūt poſſes imorari ſupflue.Primo qa tu eſſes cōtentus ſolis illis Vnde ſufficiētia in infrigidātibus 1.quia ſola infrigidātia & humectantia tibi ſufficerēt.Se cūdo quia talia infrigidantia eſſent nimis intē ſa.uer.gra.opiū & iuſquamus unde ſufficiētia i infrigidātibus.i.infrigidantia. ſufficiētia.i.i tenſa.Volens aūt Aui.hoc probare.oſtēdit qđ facit ſupfluus uſus iſtoruz dicens.qđ tardāt .ſ.curam obtalmie.qa materiam corroſiuam in loco detinēt & prohibēt a reſolutiōe.Dicit etiā qđ ebetant.i.obtūdūt acuitatē corroſiōis Et dic ebetant qa nō uere currant. Medicus igit nō debet cū his nimis iiſtere.Sed quan doq; etiā cū abſterſiuis & mūdificatiuis.licz infirmus cōquerat de uſu illorū.quādoq; ēt debes uti iſtis frigidis ad mittigandū.& quā doq; ſpōgia cū aqua calida. ¶ Notādū tamē qđ aliter alias expoſui ſic.tardant.ſ. materiā iprimere in oculum.& hēbtāt.ſ.accidentia.ut in h° laudet uſum iſtorū frigidorum.ſicut ēt dicim9 qđ etiſipilla aliquādo ſola infrigidati one curat. ¶ ET QVANDO RESOLVI tur egritudo. ¶ Hic ponit curaz diſpoſitiōis .ſ. caloris remanētis poſt.uel i declinatiōe obtal mie iſtius tamē hec pars toti capitulo poſſz cōdiuidi. ¶ Cōſyderādū qđ caliditas in ocu lo remanens.uel ē ſine materia.& tūc nō indi gemus iſtis.ſz ſufficeret aqua pura uꝑq̃ ro. Vel ē cum materia .& tūc oportet qđ intēda mus reſolutioni illius materie hoc autē facit emplaſtrū qđ Aui.docz ut notū ē.& alia que in antidotario ſcripta ſunt tā de emplaſtris q̃ de colliriis.

IN obtalia facta a materiis frigidis ¶ Tam Aui.poſuit curam obtalmie calide. ¶ Hic ponit curā frigide.& primo per medicinas.z° per dietam ibi z^a & confert iſtis omnibus.Prima induas primo ponit curā per euacuationē. z°.p medi cinas locales.ibi.z^a.& ut ſit iniciuz. ¶ Cōſyde randuz quod licet obtalmia frigida fiat đ ma teria flegmatica & melancolica. Auicena non curauit hic diſtinguere.quoniaz utrarūq; cura multuz eſt propinqua. & maxime in mō eua cuatiōis.materie eniz tam flegmatice q̃ melā colice ſunt difficilis euacuatōis arte & natura Et iō nō ſufficit i his obtalmiis ſemel euacuaē ſed ſepe.imo non eſt conueniēs faceē unā uio lētaz euacuationē.ſed paulatim oz euacuare materias iſtas difficilis erradicatiōis.ut ſum miē ab Auic.li° p°.fen.4^a .3°.ca°.& a Meſue in ſuo de appropriatis ca°de cura melancolie. & ē q Auic..dicit neceſſariū ē iterare.ſiue ſit potio.i.medicina ſolutiua per os ſiue ſit iniec tio.i.diſtere.ſiue ſit gargariſma. ¶ Dixit au tē q̃doq; quia ſi materia eſſet tā pauca q una uice educereē iteratio nō eſſet neceſſaria .Me dicinas uero euacuantes melācoliā uel flegma uult te ſcire ex.z° can.& ex antidotario.& ex libro de uirtutib9 cordialib9.Vtrū autē fle bothomia competat uꝑ non.ſupra dictuz fuit ¶ ET VT SIT INICIVM. ¶ Hic ponit curā lecalē licet incediter dicat de potu tyriace.& primo ponit curā q̃ competit in principio & i introitu augumenti.z° ponit curā q̃ competit i ꝓceſſu augumti uerſus ſtatū & i ſtatu.3° i đ dinatōe.ibi z^a.& iā quidē.ibi 3^a.& p9 illđ co liriū.Prima i duas.prio ponit curam per me dicinas que apponunt in oculo.z° per medici nas que ad faciem apponunt.ibi .q^a.& oportz ¶ Dubitaē utrū in obtalmiis frigidis a pri cipio đbeamus uti frigidis repcuſſiuis.uidē qđ nō.Primo quia Raſis in diuſionibus i cu ra obtalmie melancolice icipit ab euaporatiōe cum aqua calida. ¶ Idez etiā Azarauius. ¶ Am plius.Raſis z° cōtinētis.Si materia inducēs

obtalmiā ē ſpiſſa.& ñ ē fortis caliditatis &ē. Vtendū eſt medicinis habētibus uirtutē ſubtiliādi & diſſoluēdi. Amplius qđ addit i malicia materie.ñ cōuenit in pricipio obtalie frigide.ſz medicina frigida ē huiuſmodi cū in frigidet. In cōtrariū eſt hic .A.& Ieſus & Meſue ca.de obtalmia. Dicēdū q in pricipio obtalmie frigide.ſ.facte per uiā defluxus oz incipe a repcuſſiōe materie. Rō eſt.qa iſta ē cura cōis obtalie.ut ſupra dictū fuit. Dico tñ q iſta repcuſſiua no debēt eſſe ifrigidā tia ualde.i.infrigidātia pura ſed debēt ēē frigida miſta ſtipticis calidis.cauſa quare nō debēt eſſe pure frigida eſt.qa pura frigida augerēt maliciā q̄litatis materie. Debent tñ miſceri alique medicine frigide cū illis calidis pp tria.Primo qa frigida medicina ēt repcutit.Secūdo quia iſte medicine fluētes nō abſoluunt ab aliquo calore actuali faciēte illas fluere i fluxu acqſito.Tertio quia medicina frigida remittēdo calorē partialē ſiue mēbri debilitat attractiuā.ut.p°.li.ſen.p^a.ca.ult°. Debēt miſceri ēt cū illis frigidis medicie calide ſtiptice in q̄bus ēt eſt ſubtiliatio.i.uirt9 ſubtiliatiua & reſolutiua.& hoc pp tres cās.Primo quia talis medicina per ſtipticitatem ſiue ſtipticā uirtutē repercutit & phibet receptionē materie.Vnde dicitur & ſarcacolla q phibet fluxū materierū ad oculū.ut ſup̄ habitū ē.Secunda cauſa eſt qualitas radicalis materie.que eſt frigiditas & groſſicies. Vnde indiget medicinis calefactiuis ſublitatiuis. Tertia cauſa eſt illud qđ de materia ē i pte qđ i eptū eſt repeli propter ſui groſſiciez .& ideo indicat reſolutionē. Sed dubitaē que medicine debeāt ſupare.an frigide an calide. Si quis inſpiciat auctorū intētionē. Dicendū qđ calide ſtiptice Et rō eſt.quia iuuamentū ex medicinis frigidis nō ē ita principale i pncipio obtalmie.ſicut eſt ex medicinis calis ſtipticis.niſi.forſz uelles defendere q repcuſſio p ſe fiat a frigido.& ideo coliriū đ ſpica q i pricipio laudatur plus uidetur excedere i calido quā in frigido. Notandū tñ qđ ſi exſtimatiua tua foret q in pricipio pricipij añ poſſem9 augere frigida ſup calida.hoc nō phibeo.tamē rariſſime huic pricipio obtalie medic9 occurrit.In hoc aūt caſu mihi placet ualde medicamē Gulielmi qđ ſic fit.℞.ſarcacolle.ʒ.x.licii aloes añ.ʒ.ij.ſūme maris croci añ.ʒ.i.&.ʒ.ſuci celidonie ſicci.ʒ.iij.terrantur ut alcoſol.Vel bulliant in uino albo°& aqua roſa.& colent.& liquide ponat in oculū.& groſſa ſubſtātia ſuper oculū.Et ſi tibi uideē adde plus in medicinis frigidis q̄ Gulielmus addat.Et ſi uidere tur addeē plus i medicis frigidis q̄ Gulielm9 faciat adde ſecundū tuā exſtimatiōez. Notandū ēt q iquātū humor melancolicus eſt difficilioris motus itantum pōt minus repercuti.Et medicie que approximant i pricipio calide ſtiptice debent eſſe miſte nō ſolū cū aliq bus frigidis.uer.gra.roſa.ſed cū humidis.uerbi gra.uiolis.uel ſaltē cū nō multum ſiccis ut cū farina ordei uel ſemis lini uel fenugreci. Et ideo q̄dam auctores i obtalia melancolica poſt euacuatōem ſtati faciunt euaporatōem ad oculum cū aqua calida & aqua fenugreci & ſemis lini.cōſyderantes arriditatē materie Ex q̄bus cōtraria ſoluunt. Ad Raſim dicēdū qđ cōplete ualđ & ſummarie poſuit curas in diuiſiōib9. Ad Azarauiū dicēduz qđ cōſyderās materiā ſiccā itēdit ad uaporē a q̄ calide & aquā fenugreci & ſeminis lini.nō tamē phibet materiaz in principio repercuti Ad Raſim dicēdū qđ illđ dictū eſt dictū Pauli.ſic debet intelligi.qđ in materia groſſa nō debet approxiari ſief albū qđ ē pure repcuſſiuum.Vnde dicit ſi materia ē ſpiſſa.nō ē utēdū dicto ſief.ſ.albo.Sz utēdum eſt medicinis habentibus uirtutē ſubtiliadi.ſ.puris uel miſtis cū frigidis z^m qđ tibi uidēt Ad rationē dicēdum.ſicut docet Aui.2° can.c° 4°. qđ natura utit frigido repcuſſino ad materiā q̄ fluit ad oculū.& calido ad materiā q̄ ē in parte.Illa uero que recurrit intus nō noceē ab illo frigore.iſtđ dictū debz ſufficere puro odiſte.Vel aliter qđ iuuamētū parue ifrigidationis ē maius ſuo nocumento. ET SI ADMINISTRAVERIS. Ad intellectum huiꝰ ptis cōſyderandū qđ collirium de ſpica famoſius ē illud qđ Meſue deſcribit c° de obtalia poteſt autē illđ ſief colirizari i pri°.& etiam in augumento uerſus ſtatuz cuz iaz apparēt ſigna maturationis.& hoc cū diuerſis aquis Naz in principio aqua cōmēſurata.i.pportōnata illi ſiefđ ſpica eſt aq̄ mirti.uel aq̄ roſa.ſucus uirge paſtoris.& ſi uideē tibi nimis excedere in frigido adde patuz de ſpica.Vnde Meſue ca° de obtalmia .Si materia eſt frigida flegmatica utre repcuſſiuis non plurime infrigidationis.ſicut ſief đ ſpica cum ſuco mirte confortare cū pauco ſpice.In augumēto aūt potes uti eo cuz aqua fenugreci.uel ſeminis lini uel aneti.ut tibi uidetur in apparitione aūt manifeſta ſignorū digeſtiōis ut i ꝓpiquo tēpore ad ſtatuz aqua cōmēſurata illi ſief đ ſpica.ē aq̄ fortis diſſolutiōis & excitationis ſicut aqua foliorꝫ caparis.Vnde Meſue cuz deſcribit ſief de ſpica.dicit.Cum maturatōis ſigna apparēt.cōficiaē ſief cum huius ſucco caparis Hoc igiē Aui.uoluit cum dixit.Cū aquis comēſuratis.& ſi in tunicis ꝓpille.ſ.oculi ñ

fuerit nocumentū.i.ulceratio.quia nocumētū apostematis habēt. ¶ Sed dubitaē.utrum si in obtalmia frigida est ulceratio cōpetat medi camē de croco melle & calcadis.& est species atramēti uitrioli.uer.ḡ. ¶ Et uideē q̄ sic.qa ut infra apparebit.in ulceribus oculi.compe tūt medicine abstergētes & phibētes uuee exi tū.sed mel abstergit.& calcadis sua stipticita te phibet. ¶ In contrariū Aui. ¶ Dicendū q̄ i obtalmia de materia frigida.cōperit ocp̄o ap ponere aquā calcadis croci & mellis.R.ō ē.qa ista aqua resoluit materiā & digerit p crocū & mel.exicat & stipticat p calcadis.& talis aqua pura i principio ñ cōpetit.sed iā p.edē te augumēto.tū si ibi est ulceratio.prohibeē ppter mordicationē calcadis.& forsan in p̄nci pio huius ulcerationis ñ indigeē tāta abster sione.q̄ta faceret spica mel.sed sufficeret zuca rū. ¶ Ad rōem dicendū q̄d Auic.prohibet p pter mordicatōez. ¶ Notādū q̄d alcosol sum mit duplicater.s.ppr.ie.& est nomē medicine ocularis redacte in puluerē subtiliorē.q̄ fieri pōt.Alio modo summit large pro omni medi cina oculari.ut summit in sequēti ca.cum dic. Et illi qdem qui alcosol administrāt.i.medici opantes circa oculos.& isto mō summit hic alcosol.ut nomen suum se extendat ad coliri um. ¶ ET OPORTET.Hic ponit medici nas locales ad faciem que sunt exicatiue & pro hibitiue cursus materierū.de his tamē supra sufficienter ē dictū per arsenicuz intellige au ripigmentū. ¶ Sz tu dices.q̄ tyriaca debet ēē ista. ¶ Dicēdū q̄d si uis infrigidationē quā dā & stuporē sit tyriaca noua.sz si uis q̄d sit magis cōsumtiua materie sit antiqua.Est enī i tyriaca fortis uis cōsumptiua materieꝝ.ut Gal.in libello d̄ cōmoditatib⁹ tyriace.& ista cōfert potata.& qa de utraq; possz esse itētio Aui.ideo absolute dixit tyriaca.sicut ēt dicit absolute z⁹.cōtinētis.& dicit q̄d distemperē cū aqua. ET IAM.Ad itellectū h⁹ ptis sciēduz q̄d duo pōt.A.inuer.Primū ē cura q̄ cōpetit i obtalia frigida i tēpe ppiq̄ statui.& i statu. quia h° fit p medicinas magis resolutiuas & maturatiuas materierū sicut sunt medicine q̄s pōit proprie.folia alkerua.i.pētadactili q̄ suo calore & siccitate resolutiua est.& anetū etiam & aqua fenugreci.& ē. ¶ Secūdū q̄ Aui.pōt intelligere ē explicare medicinas que propri⁹ conueniunt in i obtalmia melancolica.qa non debent esse uiolēter exicatiue.sz maturatiue quodā mō p calorē cū humiditate & debite ēsolutiue.sicut sunt semē malue uł mala fenu grecuz.& semē lini.Et si utroq; mō itelligaē sermo Aui.erit conueniēs. ¶ Secundo notādū q̄ i antidotario dicet trociscos .i.sief uł trocis scos qa multi d̄ trociscis q̄ ponūē i quito can. trac.2° essent conuenientes in liniēdo palpebrā & frontē.uer.ḡ.Si uelles materiē constringe re posses linire trociscū primū Andormachi. Si uelles resoluere posses linire trociscū d̄ cap paris.ques trociscos lege ibi. ¶ ET POST ILLVD. ¶ Hic ponit curā que magis conue nit in declinatione.& incipit a leniori colerio.s rubeo lenitiuo.& uadit ad rubeuz maius.qd̄ credo qd̄ sit magis exicatiuū & resolutiuum. Et qa multa de huiusmodi colliri ps ñ repiunē in quito.sicut nec multa alia que Aui.nominat ut famosa sicut coliriū.Altargene.i.illius ho minis.iō pulus Mesue ca.de obtal[a] auctori tate Isaac.credo qd̄ sit cōueniens.& multa uti lia inuenies in antidotario Serapionis sief rube um lene ponit a Iesu trac.p°.ca.d̄ scabie.Coli riū aūt rubeū inuenit.5°.li°.summa.z⁹.tract. 2°.& ab Halyab.5°.prac.c°.de obtal[a] tertie speciei.& 4°.libro.c°.de coliriis.Sarcocolla au tē in succo foliorū caparis dissoluta.& ipa fo lia caparis ēt dissoluunt & exicant materias. ¶ ET CONFERT istis.Hic ponit regiñ p di eta.qñ aūt in obtal[a] opetat balneū & uinū & qūo supra dēm fuit. ¶ Dubitaē utrū dieta i obtal[a] dēat icipe a subtili.& deinde ingrossare uel ecōtra. ¶ Videtur qd̄ prio debeam⁹ gros sius dietare.qa simile uideē i febribus & i ob talmia.in illis aūt semper uersus statū subtili amus.& in pricipio ingrossamus. ¶ Ampli⁹ cū accedentia sunt leuia.natura pōt cibum meli us digerere.sz in principio obtalmie acidētia sunt leuia ut notū ē.igiē pl⁹ debemus dare de cibo in pricipio.min⁹ aūt in pcessu. ¶ In cō trariū ē cōis usus auctorū.& Aui.etiam sta tiz docet subtiliare cibū.Vnde Mesue cap° de obtalmia.ppr.ie diminuendo cibuz & potum. ¶ Dicēdum hic breuiter.q̄tū oculiste ptinet qd̄ dieta in ferib⁹ proprie cōtinuis.& i obtal mia multū differūt.nam in illis febribus sine apostemate existētibus regimē nostrū ordina mus ad futurā pugnam que ē crisis.& ideo a pricipio grossius dietam⁹.In obtalia uero & forsan i apostemarib⁹ interiorū membroꝝ statim ab ipso prin° intēdim⁹ facere corpus a uaruz.ne materiā ad locū transmittat.& iḋo statim incipimus subtiliare dietā.ppter quā etiā causaz in disinteria & in tenasmone fortez ꝑcipimus a pricipio abstinentiā.nisi aliud p hibeat.ut summit ab Aui.3°can.fen 16ª.d̄ cu ra excoriatiōis & tenasmonis.Et propter hāc ēt causam in fracturis ossiū statim a principio subtiliamus dietā.ita ēt in obtalmia debz me dicus a principio subtiliare dietā & potuz.& potest securius medicus hoc facere i obtalmia q̄ in apostematibus iteriorū mēbroꝝ.quia si

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 244 sur 455

a principio ſubtiliaſti nimis poteris quãdo ui debitur neceſſitas igroſſare qa non times ꝺ actu cretico. ſaltẽ cõi toti corpori. Vnꝺ i proceſſu prohiberis ingroſſare. ¶ Ex qb⁹ apparet ſolutio ad primã rationẽ. ¶ Ad ſecundã dicẽ duꝫ qꝺ licet prima die uel a principio obtalie accidentia ſint remiſſa nõ tñ hoc cogit dari cibuꝫ. preiudicat enim in hoc natura apoſtematis & forſan poſſemus recte imaginari qꝺ ſi aliqs hodie incipet habere obtalmiã. & uiq; ad ſex dies uel ſeptẽ accidẽtia in obtalmia eſſet ualde uehemẽtia. ſ. in ſeptima die. & cuꝫ hoc iſte nõ poſſet ſeptẽ diebus ſtare ſine cibo. melius eſſet aliqd plus dare ꝓmo die. & aliquid minus in die accidẽtiũ illoꝝ. Et dico forſan. qa eſtimatia medici laborat i hꝰ. ¶ Dubitaꝫ ſecũdo in qua obtalᵃ ſubtilius dietare dẽamus. an i frigida an in calida. Videꝫ ꝙ in frigida. qa in hac Aui. precipit expreſſe regimẽ ſubtile ꝙ nõ facit ſupra. ¶ In cõtrariũ. qa morbo acutiori cõpetit dieta ſubtilior. ſꝫ obtalmia calida eſt acutior morbus. ¶ Dicendũ ꝙ has duas obtalmias. uel cõſideramus q̃tũ ad tẽpus ꝓdurationis eaꝝ. & ſic ſubtilior dieta cõpetit i obtalmia calida q̃ in frigida. ¶ Nã obtalmia calida ex ſua ſpecie eſt breuior Frigida uero eſt ꝓlixior. & quia ut nutriaꝫ uirtus. dietanꝫ. i. cibãtur infirmi. ut in comẽto affo. prime particule Tenues & certe diete. & uirtus habet lõgiori tempore currere cũ obtalmia frigida quã cum calida. iõ in frigida groſſius uel copioſus cibamus. Vel cõſideramus haꝝ obtalmiarũ materias. & ſic obtalia frigida idicaret magis ſubtiliatõeꝫ. ut uiſcoſitas & groſſicies materie p abſtinẽtiã digeratur. Hoc autem totũ nõ poſſumus. Debet gº medicus oculiſta huic itẽtioni ad materiã dare partem. ut quãdoq; in obtalia frigida multũ ſubtiliet regimẽ & faciat fortiter ifirmũ abſtinere aliquib⁹ dieb⁹. & alio die uel aliꝭ copioſi⁹ cibet. & iterũ faciat eũ abſtinere. & iterũ ſi expedit renutriat euꝫ. multas enĩ egritudinũ prolixarũ ſubtiliatiuũ remouet regimẽ. ut pº can. fen 4ª. pº caº. Aui. gº hoc cõſyderas dixit in obtalmia frigida cõfert omnib⁹ iſtis. ſ. obtalmiꝭ frigidis. regimẽ ſubtile. ¶ Poſſet tamẽ exponi omnib⁹ iſtis. ſ. ſpecieb⁹ obtalie tã calis q̃ frigidis. ita qꝺ hic canon ſit finis duorũ capitulorũ precedẽtium Que autẽ cibaria cõueniant in calida obtalia & que in frigida lege a Meſue caº de obtalia

OBtalmia uero que facta eſt. ¶ Superius Aui. poſuit curam obtalmie. non ptranſeuntis terminũ in magnitudine. ¶ Hic põit curã eiꝰ. q̃ ptrãſit. et dẽ guardẽgi. i. obtalia magna i q̃ i tãtũ iplet cõiũctia ꝙ exuberat & copit nigrũ oculi. & totꝰ oculꝰ uideꝫ rubeꝰ. Et iõ a Raſi ſecũdo cõtinẽtis. ſepe uocatur roſarium. qa iſta uehemẽter q̃doq; exuberat. ita qꝺ palpebras inuerſat. ut Serapio tractatu. zº. capº pº. Vnde aliquãdo roſariuꝫ appellaꝫ talis tumor & rubor palpebratũ. ſicut ponit Raſis zº contiuẽtis. ubi dicit. Roſariũ dicit duobus modis Vnꝰ ẽ ex fluxu reumatis ad palpebraſ & rubeſcũt cuꝫ forti groſſicie & pondoroſitate & humiditate nimia. Et alius ex ſanguine &cẽ. Prio igit Aui. põit curã huiꝰ obtalmie q̃do materia eſt calida. Secũdo q̃do ẽ frigida. ibi. zª. qꝺ ſi fuerit guardẽgi. Pria i. d. primo i nuit curã per euacuationẽ zº. per localia. ibi. ſecunda qꝺ ſi fuerit obtalmia calida. ¶ Cõſyderãdũ primo ꝙ licet ille can. poſſet eſſerri ad obtalmiã iſtã calidã & frigidã. proprius tñ de calida intelligitur in qua plus conuenit ſle bothomia q̃ in frigida. & alie ſangis euacuationis. ¶ Conſyderãduꝫ. zº ꝙ multas precepit fieri euacuationes pp multitudinem materie. quõ aũt fiant flebotomie & inciſiones ſupra declaratum. eſt. ¶ QVOD SI FVERIT Hic ponit curam localẽ in guardẽgi calida. & primo ponit curã ſuam. zº alioꝝ intentionem ponit. ibi ſecũda. quidam uero diligũt. Prima in duas. primo ponit curã intendendo magis ad egritudinẽ ſecundũ temporũ diuerſitateꝫ zº intendendo ad accidens. ibi. zª. cum autẽꝫ dolor. ¶ Circa primã partẽ cõſiderandũ qꝺ ex. poteſt duobus modis exponi. Vno modo. ex. i. de numero. ut ſit ſenſus. ſi guardengi eſt de ſumma ulꝰ de numero obtalmie calide. Alio modo. ex. i. quia ſequit ad obtalmiã calidam uer. gra. incipit aliqua obtalmia calida & non erat guardẽgi. Modo uero cõuertitur i guardengi qũocunq; exponaꝫ uerificantur canones curationis Aui. ¶ Secuudo conſiderandũ qꝺ Aui. huius obtalmie inuit curaꝫ quantum ad omnia tempora. primo curã principi. qa. factis euacuatiõibus repcutias materiã cũ colirio albo. ſ. ſine opio & cũ ſuccis lenitiuis. i. lenibꝰ frigidis ſicꝫ ſuccꝰ ſolatri. uel arnogloſſe. Et ſi neceſſitas fortis caloris inuitat ad opiũ. poteris uti colirio albo opiato. Et hoc uoluit. cũ dicẽ. Et quãdoq; ẽ neceſſariũ. ut eis. ſ. repcuſſiuis. admiſceaꝫ aliqd de narcoticis. ¶ Secũdo. Aponit curã augumẽti que eſt p ifrigidantia & reſoluẽtia. ſicut emplaſtrũ factum ex croco folijs coriandri meliloto &cẽ. Et qa iſtud emplaſtrũ eſt a dominio calidum. nihil enĩ eſt ibi frigidũ niſi ſolia coriandri ſecũdũ. A. iõ plus cõuenit circa ſtatũ q̃ in principio augumenti. Et ideo ſi uelles. couti i principio augumẽti neceſſariuꝫ eſt ut admiſtres aliquid de narcoticis

ñ.frigidis.ſi fortis calor idicat.& ſic littera il
la põt cũ duobus conſtrui. ¶ Tertio.A.ponit
curã ſtatus & declinationis.ſ.cũ reſolutiuis.
ut adipe urſi.& uitello oui.Dixit autẽ.& ex
eis.que expta ſunt.ſ.ſecundũ Raſiz.z° cõtinẽ
tis. ¶ Quarto ponit linimẽtũ.qđ lz i ꝓncipio
cõueniat.i.cũ materia fluit per uelamẽ extrin
ſecũ tñ nõ ẽ malũ ꝙ in aliis tẽporibus utamur
eo ad ſecurandũ nos a fluxu materie.& hoc li
nimentũ.ſ.proprie ad frõtez eſt ex litio memi
the &c̃.Et plures iſtarũ medicinarum inueni
untur z° cotinentis. ¶ Dubitaꝫ utrũ in prici
pio guardẽgi cõpetat pura repercuſſio.uideꝫ
qđ ſic ex Auic.hic Oportebit ut adminiſtres
eis colirĩũ albũ de repercuſſiuis. ¶ Amplius
cura obtalmie eſt a ꝓncº cũ repcuſſiuis ut ſu
pra.ſed guardẽgi eſt obtalmia. ¶ In contrari
uz eſt Raſis.z° continẽtis.ubi ſtatiz incipit a
reſolutiõe dicens.Roſariũ eſt obtalmia quod
facit creſcere albedinẽ oculoruz ſuper nigredi
nem & quaſi coperit.& inuerſat palpebras
cuius cura eſt ut piſtetur uitellus oui cũ pin
guedine urſi.donec fiat quaſi unguentum &
ex eo ungatur pecia & ſuperponatur oculis.
¶ Dicenduz qđ in principio guardengi nõ
debemus uti pure repcuſſiuis. Ratio eſt qa
quando in oculo iã eſt multa materia.non poſ
ſumus uti pure repercuſſiuis quia illã conge
larent materiã in loco.ſed ſtatiz cũ eſt guardẽ
gi diſtincta ab obtalmiis.eſt i oculo multa ma
teria.ideo non poſſumus uti pure repercuſſi
uis.ſed debemus uti reſolutiuis.rõe eius qđ
de materia ẽ in parte.& repcuſſiuis rõe eius
qđ fluit adhuc.Et ẽ ſimile de hoc ſicut de fre
neſi.In pricipio eni freneſis utimur puris rep
cuſſiuis niſi apoſtema fuerit ualde magnũ.Vñ
Aui.ſuꝑ fen.pª.ca.de cura freneſis. ¶ Oportet
ut in pricipio adminiſtres repcuſſiua pura.ni
ſi ſit de genere magno.ex q̃ apoſtemanẽ uene
¶ Sed diceret aliq̃s.uideꝫ ſecũdũ hoc qđ pri
dpiũ roſarii.ñ ſit niſi augmẽtũ uel ſtatº ob
talmie.ñ pertrãſeũtis terminũ in magnitudie
¶ Dicendũ ad hº iuxta medicinalẽ cõſiderati
onẽ.qđ obtalmia que ñ eſt guardengi ſiue ro
ſariũ habet ſuũ principiũ augumẽtũ & ſtatũ
in quo augumẽto & ſtatu q̃uis ſit maior q̃ i
principio.nõ tamẽ pertrãſiuit terminũ in ma
gnitudine.& iõ nõ debet dici roſariũ.ſed roſa
riũ habet ſuum principiũ augumentũ ſtatum
& declinationẽ in quibus omnibus tẽporibus
apparet qđ excedit terminũ ex magnitudine.
Vnde in ipſo principio roſarii.appz eleuatio
cõiunctiue ſupra cornea.in augumẽto uero au
geꝫ.& in ſtatu eſt in ſuo ultimo. ¶ Ad cõtra
ria dicendũ.prio ad Aui.qđ dz expoñi de rep
cuſſiuis.ſ.miſtis cũ reſolutiuis. ¶ Vel aliter
qđ.A.uult qđ qñ inſtillas in oculuz repcuſſi
uum apponas extra reſolutiuũ.uñ ſtatiz ſub
dit empl'a. ¶ Ad rõez dicẽdũ qđ lz apoſtẽati
ut apoſtẽa cõpetat repcuſſio ſicut una ſua cu
ra.q̃doq; tñ hoc ꝓhibet natura loci uel mate
riei uel alia que nota debẽt eſſe apud oculiſtã
¶ Ad Raſim dicendũ qđ debet intelligi illđ
remediũ ñ cõpetere in pricipio.Et ꝓbatur.qa
ipſe Raſis ſuꝑ uult qđ in roſario prius ponã
tur pulueres albi.ſ.maturatiui & repcuſſiui
ſimꝫ deinde citrini.uñ dic̃.In roſario morbo
q̃ dicit guardẽgi apponẽdi ſunt ꝓus pulueres
albi.poſtea uero croci. ¶ Vel dicendũ qđ Ra
ſis cũ adipe urſi & uitello oui.intẽdit ſolũ ad
mitigationẽ doloris.Vñ dicit.mitigat dolorẽ
ipſa hora ¶ ET CVM DOLOR.Hic ponit
curam intendẽdo ad accidẽs.& dicit qđ cũ do
lor ſit fortis infundaꝫ.ſ.pannus in ſucco tene
rarũ extremitatum uitis queꝫeſt arbor uue.
& hoc eſt qđ dixit in prepuciis uue.Deinde
cõterraꝫ.i.conquaſſetur iſte pannus i uitello
oui.hoc enim medicamẽ ſedat dolorẽ ꝓfrigidi
tatẽ ſucci prepuciorũ.& lenitatem uitelli oui.
& quia iſte ſuccº cõſtrigẽdo materiã poſſet
augere dolorẽ.ideo docet.ſtatiz ſubuenire cũ
rebus aperiẽtibus reſoluentibꝫ.cũ dicit Cuz
autẽ dolor. ¶ Conſyderãdũ ꝙ iſta litera poſ
ſet aliter expoñi ꝙ Aui. hic ponit curã princi
pii.& augumẽti.ſ.quo ad accidẽtia.Prio igi
tur docet repercutere & reſoluere aliqualiter
cuz dolor ſit fortis.& hoc eſt in principio.dei
de docet plus reſoluere cuz ſit fortior.ſ.ĩ aug
mẽto ¶ VIDAM VERO. ¶ Hic ponit cu
raz ſecũdũ q̃ſdã & habz partes duas aliorũ cu
ras ibi.zª.& illi.Dicit ꝓmo qđ quidaz uolunt
in guardẽgi qđ adminiſtrẽtur cure extriſece.
ſ.factis intrinſecis.ſ.curis ut factis euacuatio
nibus & uolunt qđ cure extrinſece ſint de lac
te.ita qđ ſufficiat tribus diebꝫ diſtillare lac i
oculũ. ¶ Notandũ qđ iſte qui hoc uoluit fuit
Oribaſius ut ponit Raſis.z° continẽtis unde
dicit dixit Oribaſius &c̃. Roſarium eſt for
tis obtalmia.nec debet colirizari niſi tribus uꝫ
quatuor diebus & ſufficit iſtilare in oculis lac
& euacuare &c̃.quaſi dicat qđ illa colirizatio
ſufficit qđ ſit de lacte ¶ Sed dubitatur utrꝫ
hec cura.ſ.inſtilatio lactis tribus diebus ſit cõ
ueniẽs uidetur qđ ſic quia Aui.nec Raſis illã
reprobat. ¶ In contrariuz quia multa mate
ria idiget forti reſolutione ſiue reſolutio factis
euacuationibus. Vnde ad reſoluẽdũ ponebaꝫ
adeps urſi.qui reſoluit ſufficienter. lac autez
paucaz habz uim reſolutiuã. ¶ Dicẽdũ qđ in
roſario poſſet iueniri talis diſpoſitio.qđ opor
teret nos eſſe contentos ſolo lacte iſta aũt diſ
poſitio eſſet ſi materia multa exuberaret &

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 246 sur 455

fortis dolor.ita ꝙ nō posses uti repcussiuis timore cōstrictionis.nec resolutiuis timore a gitationis.Vñ cogeris pertrāsire cū solo lacte mitigatiuo doloris aliquāt & lauatio & le uiter phibitiuo.Et istā dispositionē rosarii. medicus estimatiue cognoscet.Et iō Aui.dixit Si dispositio illud tolleruerit.poset eni esse tam uiolētus dolor ꝙ ultra lac uteremur opia tis.& posset materia ita esse gescens ꝙ utere mur fortiter resoluētibus.ET ILLI Q TI DEM.Hic ponit quandā curā alioꝝ.& dēt littera sic exponi.Illi quidē qui alcofol admi nistrāt.i.illi qui sunt magistri & doctores fa cere alcofol.i.medicinas oculoꝝ ut colliria & si milia.experti sunt in guardēgi.i.rosario.s.pu erorū.& ad dolorē ulceratiū.licet sint ibi ali que pustule ulcerose.ut faciāt alcofol.i.pulue rem uel colitiū.Et isti fuerūt quidā medici q fecerūt unū librū de collriis cuidā regi.Vnde 2° cōtinētis Rasis.& in li°. nouo collrioꝝ quē composuerūt regi yasco.qñ pueri patiunt ro sariū & ñ possūt apire oculos collrizāt cū sar cacolla croco sief memithe & opio.qa h° ñ no cet.si adsunt pustule & ualet rosario.Sz tu dices istud medicamē ñ ualeret aliis q̄ pueris Dicēdū ꝙ sic utcredo.& iō Aui.assumēs illū textū nō expressit de pueris.Secūdo di ceres in q̄ tēpore debeo uti.Dicēdū ꝙ i au gumēto & uersus statū.& si addis in sief me mithe pl⁹ potes uti uers⁹ principiū.Si aūt ad dis in sarcacolla & croco potes uti uers⁹ statū ut notū est.Q VOD SI FVERIT.Hic pōit curā guardēgi frigide.Sed dubitat.quare .A.dixit post.& nō dixit.si fuerit frigida. Dicendū dupl'r.pmo q̄d forsan fuerit trāsse rētis error.habuit enim in littera arabica & forsan & ipse posuit post.Vel aliter q̄d hz obtal⁹ frigida dicta guardēgi possit fieri icho ando & subsequēdo.tñ raro forsan fit inchoā do.& h° ꝓpter tarditatē mot⁹ materie.utplu rimū aūt materia frigida incipit facere obtal miā nō pertranseūtem terminū.postea ue° po test augeri.sed fieri guardēgi.& iō dixit p⁹. Cōsiderandū ulteri⁹ q̄d huiusmodi guar dēgi.A.breuiter totam curā innuit primo p cūonem cū hieris.s.magnis aut paruis secūdū q̄d tibi uidet de naturā & q̄titate hūoris & dispositiōe corporis.Secūdo ponit curā per lo cales medicinas.& qa materie iste frigide non sunt repcussibiles.nō incipit.A.curā a medici nis q̄ ꝓprie depellant sed q̄ maturēt & exicēt aliqualr.& lenificēt duriciem sic est decoctio caulis.cū h° tamen licet nō ꝓprie repcutiat ꝑ hibet aliq̄liter cursum materie qa aliq̄ hz sup ficitatē.Est igit̄ talis decoctio utilis in princi pio.Et qa aqua talis cauliū dz esse sufficiēter spissa.ut de tota uirtute caulis trāseat in eā. ideo.A.succū ꝑ aquā uocauit mucilaginē.i.spis sum.Vñ.A.2° can.ca.de caule est maturatiu⁹ lenificatiu⁹ & desiccariu⁹.Sed tu dices q̄ d coctionē aq̄ caulis debeo accipe.primā ul' iecū dam abiecta prima decoctione.Dicēdū q̄d uel uis fortē absterſionē siue purā.& sic suf ficit prima aqua in q̄ⁿ transit sola nitrositas su perficiei caulis.Vel uis simꝑ cū absterſione ha bere aliquos effectus & sic dz prima aq̄ abiici & 2ª simul cū corpore cauliū summi ꝑ expmi Vñ Aui.ibidē.Est maturatiu⁹ lenificatiu⁹ d sicatiu⁹ ꝓprie qñ decoquit̄ ac fundit̄ ab eo aq̄ prima qa cū ista guardēgi frigida posset con iūgi aliqs calor accidētalis inflāmas.uel p pu trefactionē uel per pmistionē alicuius materie calide.q̄d plurimū cōtigit.Ideo cogimur quā doq̄ miscere succū cauliū uel aquā.cū aq̄ⁿ sola tri q̄ est herba frigida repcussiua.Tertio .A.ponit curā uersus statū.innuēs ēt curā de clinatiōis.qa fit'cū augumēto rex dissoluētiū materiam.Et ideo dixit.qñq̄ erit tibi necessa riū.ut permisceas eas cū mirra & sarcacolla. Et secūdū diuersuz mōm pmistōis potes uti i augumento statu & declinatione.Notandū ꝙ licet de solatro sit dictū ꝙ Aui.utit̄ eo ad i frigidandū & repercutiendū possemus tamē dicere ꝙ est q̄daz species solatri aperitia & re solutiua.ut q̄dam dicūt esse intentionem.A. p°.li°.fen.4ª.ca.de cura apostematū.cū dicit. q̄d solatrū resoluit apostemata calida.ego ue ro non cognosco hoc solatrum.& textus illic Auice.habet suam expositionez.

Obtalia aūt uētosa.Supius .A.posuit curā obtalie sāgui nee colerice flegmatice & melā colice.Hic ponit curā uēto se.& pmo ponit cōueniētē.2° ponit quorūdam curā inconuenientem.ibi 2ª. quidā uero.Circa primā partē notanduz ꝙ cuz remotio materierū. uentosaruz fiat per re solutionē uel euaporationē eaꝝ conueniēter. obtalmia uentosa curabitur embrocis.i.infu sionibus & euaporationibus.s.cuz pānis cali dis uel aliis.& balneis .s.ad totuz corpus uꝑ ad partē omnia enim ista resoluūt.Possunt aūt fieri ista si medico uidebitur cū floribꝫ camo mille meliloti.& similiū.Dubitatur utrꝝ in obtalmia uentosa cōpetat euacuatio.Videt quod sic per Azarauiz.ca° de obtolmia uento sa ubi dicit.fiat euacuatio.Amplius simile uidetur de obtalmia uentosa & aliis morbis d uētositate.sed in aliis conuenit euacuatio ut in colica uentosa.ut .A.1.fen.16ª.ca.de colica. In contrariū.ē Auic.hic Dicēdū q̄d ma

teria uẽtosa que facit obtalmiã. uel est pura uentositas. & tunc non competit euacuatio sanguinis uel flebotomia. sed solus illius uentositatis resolutio. Vel talis uentositas ẽ coniũcta materie. & tunc competit euacuatio. s. ratione materie illius. Pot aũt uẽtositas dupliciter cõiungi materie. ut uniatur qua ipsa eleuatur alteri cui associatur et ly nõ sit aqua eleuatur & ista materia potest esse in corpore uel in oculo sicut ẽẽt sanguis uel colera. qui non ẽẽnt humores ita uentosabiles. sicut flegma & melancolia. Est enim melãcolia humor maxime uentosus ut Ar. inuit. 4°. de pblematibus. 3°. pble. De flegmate ẽt nõ est dubiũ q ẽ humor uehemẽter uentosus. Vnde Iesus Haly. ca° de obtalia simul determinando ꝺ obtalia flegmatica determinat de obtalia uẽtosa. Cuicũq aũt materie coniũgatur uẽtositas indiget materia illa euacuatione. Nã si est aliqua materia a qua cõsurgat si administras calefaciẽtia resoluẽtia sicut ipsa resoluũt uentositatẽ q̃ inueniũt ita nouã uentositatẽ generãt unꝺ augẽt doloreꝫ Si etiã coiungatur materieb⁹ quib⁹ associaẽ & ly non ab eis eleueẽ. debꝫ eũari ne pp dolorẽ fiat obtalmia humoralis p attractionẽ materieruꝫ ad oculũ. Ideo Gal⁹. iꝫ. tera. ultimo c° in dolore oculi facto a tensione quã ponit fieri a uẽtositate docet euacuare & tãdẽ uti resolutiuis & non repercussiuis ly sermo Gal⁹. uideatur adaptari ab exponentib⁹ ad tẽsionẽ humoralẽ. Et hoc considrãs Azarauius precepit euacuationẽ fieri cũ farmacia aut flebotomia secundũ naturã exuberãtis humoris coniuncti in obtalmia uentosa. Vnde dicit quãdo fuerit obtalmia ex cã uentositatis consideretur primo de plenitudine. & fiat euacuatõ illius generis. ¶ Ex quib⁹ appaẽt solutõ ad questionꝫ que posset fieri Vtrũ in principio obtalmie uẽtose possumus uti repercussiuis. ¶ Dicendũ enim qꝺ ratiõe uẽtositatis pure nõ cõpetũt repercussiua. sꝫ si dubiũ ẽẽt de. attractõe aliquius materie uñ iã ichoaret obtalmia humoralis possumus cuꝫ medicinis ẽsolutiuis uẽtositatis miscere aliquã medicinã leuiter in frigidatiuam siue repercussiuaꝫ. Vnde Azarauius postquã precepit euacuationeꝫ dicit. istille tur i oculo ꝺ lacte mulieris in q̃ infusuꝫ sit semẽ feniculi. ¶ Ex qb⁹ apparet solutõ i cõtraria ¶ Dubitaẽ. 2° utruꝫ i obtalia uẽtosa cõpetat euaporatõ ex millio. Videẽ qꝺ nõ. ex A. p° can. fen. 4ª penult° c°. ubi diẽ. Et euaporatiões sunt ex medicaminibus uẽtositatũ. Et ex eis qdem melior est cũ qua est illꝺ qꝺ exiccat sic miliũ. nisi in mẽbro fuerit illꝺ qꝺ tollerare ñ ualet sicut oculꝰ. fiat ergo tũc euaporatio cũ pannis. ¶ In cõtrariũ hic. A. & Gal. iꝫ°. tera. ultimo ca. ¶ Quidã conaẽ solueꝛe istã contradictionẽ. Dicendo q miliũ posset ocꝺo applicari uel calefactũ super tigia uꝳ testa. & sic nõ cõuenit. Vel decoctũ infũdendo in illa decoctõe pecias & ponẽdo ocꝺo. & sic cõuenit. Sꝫ hic sermo ñ est ad mentẽ Aui. hic. q̃a ipse distinguit euaporatõem cõtra embrocã & balnea. ¶ Dicendũ igiẽ aliter qꝺ i obtalmia uentosa uel est aliqua materia humoraꝳ. & ñ cõuenit euaporatõ cum miliis. q̃a ñ omnino absoluiẽ ab aliqua mordicatõe ꝓpter siccitatem. ẽt q̃a ñ cõuenit medicina excitatiua rõe materie. uel est pura uẽtositas. & tẽ si debes euaporatõeꝫ facere ualde laudabile est illꝺ qꝺ fit ex milio. q̃a resoluit materiã sine mordicatõe manifesta. qꝺ nõ faceret euaporatiuũ ex sale uꝳ oro bo. Vñ. iz. tera. Secundũ oculũ dolores p spiritũ uẽtosum fiẽtes mitigare oꝫ fomẽtatõe q̃ ꝓ miliũ. quia leuissimũ est oibus & desiccatiuissimũ. & in tristes & imordaces effusiões hꝫ. ¶ QVIDAM uero. Hic põit alioꝝ curã incõuenientẽ ¶ Cõsiderandũ qꝺ isti sunt illi medici de q̃bus Gal. loquiẽ. iz°. tera. priº caº. q̃ dicũt medici largiẽres se molliciei laborantis. i. medici blãditiui. solũ eni itẽdit ad mitigatõeꝫ doloris presentis & nõ ad curã. Vnde oculo opiata apponũt. & q̃a ista cõstringũt materiã uẽtosam & eam ingrossant. iõ dolorẽ posteriꝰ magis augẽt q̃ prius. ¶ Dubiũ aũt caderet hic de dicta huius obtalmie. tamẽ si q̃s cõsideraꝛ. subtiliatõ dicte. & uinũ purũ in hac obtalmia uentosa pura est ualde cõueniẽs.

COliriũ qdem albũ. ¶ Quid Aui. fecit in ꝑcedentibus notũ est. ¶ Hic põit medicinas q̃sdã in obtalª usitatas. Fecit hoc aũt Aui. ut istud capitulũ ẽẽt sic recordatiuũ omniũ medicinaꝝ simplicium q̃ in 2° can. scribunẽ & cõpositaꝝ que scribũtur in q̃nto ad egritudines oculoꝝ. priº gº ponit quasdã medicinas cõpositas. 2° simplices. 3° iterũ cõpositas ponit. ibi 2ª. & iuenies in tabulis oculi. ibi 3ª. reliqua uero. ¶ Dicit priº q medicine usitate ad obtalmiã sunt coliriuꝫ albũ &c. ¶ Notandũ q. A. laudat coliriũ albũ sine opio in q̃tuor suis effectibus. Priº q̃a glutinat & hoc maxime facit p ceruſaꝫ. ipa. n. opillat poros & ꝓhibet materiã currẽtẽ. Ista aũt est opatio glutinatiue medicine. ut Aui. 2° can. 4°. ca. Secũdo laudat coliriũ album. q̃a infrigidat & est notũ. Tertõ quia sedat dolorẽ & hº facit remouẽdo malã qualitatem & ꝓhibẽdo solutõem cõtinui sui glutinitate. & repcussiõe. Quarto laudat q̃a rectificat hũorem mordicatiuũ. & hº remouẽdo eius acuitatẽ ꝑ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 248 sur 455

dragagātū uel gūmi ārabicū.amidu3.& cerū
ſam. ¶ Ex quib⁹ app3 q̄ h° coliriū albū nō ē
ꝓprie illud q̄d deſcribit Raſis nono almanſo
ris ca.de obtalmia.ſed aliq̄d coliriū de ſupra
dictis. ¶ Secūdo apparet q̄ h° coliriū album
ꝓprie cōuenit in materia celida in q̄ queriē
cōglutinatō infrigidatō ſeda° doloris & remo
tio acuitatis materie.Laudat ēt Aui.coliriu3
albū cū opio.in h° q̄ uehemēti⁹ ſedat dolorē
Sed uitupat in h° q̄ nocet uiſui &c̄.Iſta ſue
rūt ſupra declarata.Dicit aūt fortaſſe ꝓpter
ſingulares fortitudines oculoꝝ unde nō ledū
tur ab opio. ¶ Notandū ulteri⁹ q̄ per troci
ſcos poſſumus intelligere ſief.ex q̄bus fiūt co
liria que ponūt̄.5°.can.ſūma.2ª.tracta.2°.&
poſſumus ēt intelligere trociſcos q̄ ponūtur
5°.can.diſtinctiōe.3.q̄dam eni ex illis habent
uim infrigidādi & repcutiēdi lz̄ i multis ex
eis ſit uirtus reſoluēdi per ſpicā.medic⁹ igit̄
illos cōſideret.& ſecūdū q̄d ſibi uidet̄ eos cō
ponat ꝑma tū expoſitio eſt melior. ¶ ET IN
VENIES.Hic pōit medicinas ſimplices.& ꝑ
mo facit hoc.2° cuidā queſito ſatiſſacit.ibi 2ª.
mēſurare q̄d dicit p° &c̄. ¶ Merdaſengi.i.
lithargiriū. ¶ Dragagantū.i.gumi dragagā
ti.Inuenit̄ tū dragagātū ideſt uitriolū. ¶ An
timoniū ſafanſi.i.de illa cōtrata aſ hyſpanuz.
Et de ſingularib⁹ ¶ Notandū hic q̄d matu
ratio ſummit̄ large ꝑ eo q̄d maturat & ꝑ eo
q̄d diſponit materiā uel remittit ſue q̄litatis
exceſſum mirra.crocus.ſpica.olibanū & ſiſia.
maturāt materias frigidas.lz̄ ēt reſoluant &
exiccēt.licet es rubeū & cornu cerui uſtū ꝓprie
nō maturat ſed exiccat.& ſi ſit materia ſlegma
tica frigida fluida corrigit maliciā qualitatis
Iſtaꝝ uero medicinaꝝ ſingulariter enarrare
uirtutes eſſet nimis lōgū.querant igit̄ raucto
res. MENSVRARE.Hic remouet dubium
Pōt aūt dupl'r remoueri. ¶ Diceret eni aliq⁹
tu poſuiſti plures medicinas frīdas diuerſoꝝ
g̃.duū q̄a q̄dā ſunt frigid̄ magis.& q̄dā min⁹
Et ita ēt poſuiſti multas calidas.Quero igit̄
cui hūori appxiabo hāc medicinā min⁹ frīdā
& cui illā magis frigidā.Et ſimiliter quereē
de medicina calida. ¶ Reſpōdz q̄d frigidiori
hūori applicabit materiā magis calidā.& ꝑ
cōſequēs minus frigido hūori.minus calidā.
& calidiori magis frigidā.& min⁹ calido mi
nus frigidā.& ſic oz̄ q̄d tu mēſures q̄s hūor
ſit frigidior.& q̄s calidior.Iſtd tamē ptinet
ad actū eſtimatiue q̄ habet homo induſtriaz
artificialē in ꝑticularib⁹.q̄a eſtimatiua ē que
de ꝑticularibus iudicat ut Aui.innuit p° can.
ſen p².c° d̄ uirtute aniali.& ſūmit̄ ab Aueꝝ.
2° de anima.comē to 63°.& h° ē q̄d dic̄. Mē
ſurare autē humorē cum eo q̄d ē calidius .i.
cognoſcere menſurā humoris q̄ ē calidior &c̄.
¶ Notādū autē q̄d Aui.ſubtiliter loquens.
nō dixit.menſurare autē humorē calidum.i.
cognoſcere.q̄d ſit calidus.quia notitia de cali
do uel frigido ē leuis.nec idiget artificiali iu
dicio.Sed notitia mēſure caloris.i.notitia de
q̄titate exceſſ⁹.uer.g̃.diceē iſte hūor ē calid⁹
i tali mēſura & iſtē ē calior eo i tali mēſura.
iſtd ptinet ad artificialē cōiecturā.Vn i li° de
ſlobotho² noue trāſlatiōis.Gal.nihil medicia
lē artē cōiecturatiuā ēe oſtēdit ut q̄ritas uni⁹
cuiuſq̄ auxilioꝝ.Et h° inuebat.3° de igenio
3° ca°.q̄d n̄ pōt pateſieri neq̄ ſcribi i libro
neq̄ dici ab aliq̄ unū quēadmōm ē q̄ritas uni⁹
cuiuſq̄ ꝑticularis. ¶ Exq̄bus app3 q̄ littera
pōt aliter expoſi eadē remanēte ſententia. ut
dicatur mēſurare humorē.i.ad menſuratiōez
reducere cuz̄ eo q̄d eſt calidius &c̄.i.autē ta
li medicina calidiori i tāto uel in tāto gradu ē
illud q̄d pertinet.&c̄. ¶ Secūdo modo poteſt
dubiū remoueri. ¶ Diceret aliquis.tu poſui
ſti medicinas calidas uel frigidas contra hūo
res calidos uel frigidos.ſed ſi humores eſſent
commiſti ex calidis & frigidis miſtiōe ineq̄li
quō ergo faciā. ¶ Reſpōdet q̄ cum tua arti
ficiali eſtimatiua debes cognoſcere uictoriam
calidioris uel frigidioris .& medicinā illi con
trariā facere ſupare.& litera patet eodē modo
¶ Ex quib⁹ colige q̄d medicū oz̄ eſſe in parti
cularibus exercitatuz̄.i tali eniz̄ exercicio fit ha
bitus eſtimatiu⁹ ut ponit Alfarabius in lib° d̄
ortu ſiētiaꝝ. ¶ RELIQVA VERO.Iteꝝ
ponit quaſdā medicinas cōpoſitas. ¶ Encla
uſtruz̄ aleſehēferi.i.eoꝝ q̄ preparāt coria.fit
iſto modo ut ponit Muſayas de baldac. deco
quat̄ ſumach donec denigretur decoctio .& ta
li decoctioni addat̄ de alumine dicit Muſayas
q̄d h° ē optimū ēpcuſſiuū.Docz̄ aūt.A.hic mi
ſcere cū melle puro q̄a forſan timeē d̄ nia exaſ
patiōe quā facerz̄ & d̄ frigiditate. Pura eniz̄
ēpcuſſiua i materia frigida n̄ ꝓueniūt.ut ſuꝑ
d̄claratū fuit.Et ꝑ hāc cauſaz̄ miſcetur aqua
fenugreci.Et ꝓpter ſuaz̄ fortē ſtipticitatē nō
audet Aui .ſup toto oculo pōere ſed i angulis
cū ſtilo. ¶ Notādum ēt q̄d ſtilus magis con
mēdatus ad ponēduz̄ medicinas in oculo ē ſti
lus de auro .Vnd̄ Aueꝝoar tractatu p° ca° p°
Si inſtrumētū q̄ ponūt̄ pulueres oculoruz̄ in
oculis fuerit ex puro auro confortat uiſum.
¶ Coliriū iſtiticon.& alia ponunt̄ i 5° cano.
ſum² 2ª.trac.2° ¶ Sedēgi.i.d̄ lapid̄ ematitis.
¶ Trociſci de ſeminib⁹ ponūt̄ 5° h°.diſtic.3.
¶ Ex iſtis autē coliriis q̄daz̄ repcutiūt .ut co
liriū de lapide ematitis.quedā exiccāt uel.re
ſoluūt.ſic coliriū iſtiticā & rubeū.& trociſci
de ſeminibus.ſ.calidis.cū ex eis fit colirium.

¶ Circa hoc capitulū cadit p⁹.du°.utrū me dicus debeat colirizare uel alcofolare oculum bis in die aut ter aut q̄tiēs. ¶ Ad hāc dubi tatōem dicendū q̄ medicus tria hz pricipal'r cōsiderare i h°.s.naturā egritudinis.uirtutē colirii.& tēpus anni. ¶ Ex parte q̄dem natu re egritudinis.dz attēdere q̄ si egritudo sit ui olēta & multū permutatiua medicaminū que apponunt oz q̄t sepe i die colirizet uel empla stret indicatōe sumpta ab h°.uer.gra.i oc'o ē inflāmatio uehemēs.de cui⁹ augumēto forti ter dubitam⁹.& quecūq; apponis stati inflam mant. Dēs igit cū minori molestia q̄tū potes sepe in die eadē remedia renouare. Ex pte aūt medicaminū.quia si medicamē sit forte uehe mētis opati ōis.sufficit bis i die aut semel eo uti.& q̄q; oz inter uallū diex facere.sicut in usu colirii d̄ fellib⁹.& medicāinū ad dīēdas maculas. Ex pte uero temporis.quia cū dies sunt maiores sepe potes colirizare. ¶ Ex q.b⁹ auctoēs diuersimode moti.aliquādo p̄ceperūt coliria oculo ap'i mane & uespere.ut Halyab 5° prac.3° ca°. Et Aui.5°.can.summa.2ª trac. 2° in plurib⁹ locis. Aliquādo uero sepius p̄ce perūt.uti quia fere de tertia in tertiā horā.ut Auic.ibidē. Hoc autez que dicta sunt .sunt in forma exēpli. Fere eni narrabilia sunt ex q.bus medicus potest colligere..an semel uel bis ul' ter debeat in die aut nocte colirizare uel alco folare. ¶ Dubitatur.2° utrū debeamus uti si ef ul' collriis recēter factis uel post aliquam eorū morā. ¶ Hec dubitatio haberet longaz declinationē tū presentis quātū spectat ieu sufficit oculiste. ¶ Dicendū q̄ sief uel coliria & quecunq; medicamina oculorū.l' sunt cōpo sita ex rebus contrariarū uirtutū. sic ut sunt magna coliria & sief. Vel ex rebus similiū uir tutuz tendētiū ad eundē effectū. sicut uer.g̃. colirtū.albuz cōe sine.opio. Si quidē sief fiāt ex medicinis cōtrarijs .& medicus querat ab eis quasi effectuz unū cōmunē siue mediuz et nolit effectuz alterius excessiuuz. Dico q̄t talia coliria uel sief debēt per tēpus stetisse. Rō ē. qa uirtutes rex sunt ad inuicē magis cōfracte sicut uer.gra.colirtū siue sief d̄ spica. sic medi camē rubeū. sicut chool abstiticā & cōsimilia. Si aūt medicamē oculi fiat ex rebus cōsimiliū uirtutū ñ debentiū se cōsolare l' refrāgere ul' ex mora aliquā maliciā perdere.l' bonitatem acgrere pōt medicus uti medicamine statiz p⁹ cōpositionem. sicut esset sief factū ex ceruſa a millo & gūma dragaganti uel gūma arabica. ¶ Hic aūt cadunt multa iudicia estimatiua. d̄ perduratōe autē colirii.& sief. difficile est iudicare. tū que fiunt ex lapidibus & metall' pluri tempore durant. Vñ oculiste post annos utunt eis & inueniūt effectum. sic est sief de plumbo. que aūt fiūt ex aromaticis & fellib⁹ n tātū durant. sz tamen tempus determinatū perdurationis nundū inueni ab auctorib⁹.

¶ Contingūt i oc'o uesice. ¶ Au ctores medicine d̄ oculoz pas sionib⁹ loquētes. quot fuerūt fēt. tot mōis ordinauerūt ad inuicez sua capitula.& pauci simul in h° cōueniūt. Omniū tū ordo saluat pp diuersaz cōsyderatōez quā d̄ oculo habue rūt q̄ p teipsuz cōsydera. Aui. uero inter alios suū uoluit facere cū q° satis cōcordat. Mesue ¶ Superius eni post sciētiā anothoie & can. ultiuz determinauit de quadā passiōe. s. obtal mia q̄ passio euenit in eo. qd̄ apparet de oculo ut i cōiūctia. ¶ Hic d̄terminat de reliqs egri tudinib⁹ euenientib⁹ i eo qd̄ de oculo apparz id aūt qd̄ apparet de oculo ē cornea & coiun ctiua & lachrymalia stati oculo applicata. Et iō. A. hic determiat de egritudinib⁹ nō solum cornee & cōiūctie. sz ēt lachrialiū. Ille ēt egri tudines d̄ q.b⁹ hic determinat sūt egritudies cornee. & ēt egritudies q̄dā cōiunctie q̄ ñ sūt obtalmie. Et hoc Auicena innuebat cum dixit. De ēsiduis egritudib⁹ ei⁹ q̄ d̄ oc'o appz. q̄i d̄ specieb⁹ obtalie. Hic dicam⁹ d̄ aliqs egritu dinibus ei⁹ qd̄ de oculo appz siue sint i cornea siue in coniunctiua. Iste autē egritudines ueni ētes in eo. q̄ de oculo apparēt. de q.b⁹ Aui. de terminat non sunt pure complexiones male. quia non habēt artificialē multū modū curā di i oculo. sed sunt aliqa genera morborū. sunt ergo egritudines composite. i. apostemate. & que ad apostemata consequunt. sicut ulcera & sanies. In cuta eniz horuz quādo oculo eueni unt est multa & artificialialis sciētia Et ideo Auic. in hoc tractatu determinat d̄ huiusmōi apostematib⁹. s. uesicis exituris bothor cancro & algarab determinat etiā de cōtinuatis .i. de consequentibus ad postemata sicut sunt ul cera & sanies in oculo. Vel etiam determinat de cotinuatis. i. de aliqs passionibus quarū ser mo est continuus istis inq̄tuz circa easdē par ticulas fiunt .s. de sebel ungula & aliqs &hoc est quod uult q̄ica. plurimuz eius. s. sermonis est de egritudinibus cōpositis & cōtinuatis litera tamē illa habz de compositis .i. d̄ com positōis. & uerificat ēt talis littera. qa pluri m⁹ sermo. i. magna ps sermonis. i h° tractatu ē de egritudinib⁹ eueniētibus i natura cōpō nali. qa de eg̃tudinibus q̄titatis numeri & si tus sic apparebit cū loquet de additione car nis lachrymaliū d̄ ungula lachrymalis et stra bositate. ¶ Licz igit mltis modis possit diui

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 250 sur 455

di tractat⁹ iste.tñ dicemus qđ prio.A.determinat de egritudinibus cõpositis cõtinuatis cũ eis eueniẽtibus in eo ꝙ de oculo appꝛ.2° đterminat de egritudinibus cõpositionis & cõtinuatis cũ eis.ibi 2ª.quãdoq; magnificat̃ ꝑibi scias ꝙ albugo.Prima i duas.ꝑmo determiat de huiusmodi egritudinibus eueniẽtibus i eo qđ appꝛ de oculo.ſ.cornea.maxime.lꝫ ẽt quãdoq; de cõiunctiua tangat.2° đterminat đ huiusmodi egritudinibus q̃ eueniũt i eo qđ apparet de ocło.ſ.lachrymali.ibi 2ª.quandoq; egredit̃ a lachrymali.Prima in q̃tuor.nã egritudines cõpoſite ſunt uel de materia flegmatica ſiue ſimili flegmatice.ſ⁹ colerica ſiue acuta uł̃ ſanguinea uel melãcolica.Primo g° determinat de egritudinib⁹ cõpoſitis ſimilib⁹ flegmaticis.2° de colericis & cõiũctis cũ eis.3° de ſanguineis & cõiũctis.4° de melãcolicis.ibi 2ª exiture oculi.ibi 3ª.quod ẽ ſup cornea.ibi 4ª.plurimũ accidit. ¶ Ad primi-euidẽtiã cõſyderandũ qđ ſi in cornea fiant apoſtemata q̃ poſſunt nominari flegmatica.nõ fiũt apoſtemata magna.lꝫ potius parua.ſicut membrũ ẽ puũ & iõ nominãtur ueſice.unde ꝓica.Capitulu; primũ de ueſicis.Prima i duas.prio determinat de ueſicis q̃tũ ad ſui cauſa; & loci diuerſitates.2° q̃tũ ad curã.2ª ibi.cura ipſius.Pria in duas.primo determinat de ueſicis q̃tũ ad ſui maneriẽ.2° q̃tum ad diuerſitates q̃ in eas cadũt.2ª ibi.& eius qdẽ locus. ¶ Ad itellectũ & prie ptis ẽ ſciẽdũ qđ Auicẽna notificat ueſicas ex duob⁹.Primo ex materia cũ dic̃ aq̃ſe.Nã cornea ipſa cũ ſit mẽbrũ dẽſu; uel durũ. ñ poſſet penetrari a materieb⁹ flematicis ueris.ſ.groſſis uiſcoſis.ita qđ fierẽt i ea apoſtemata pua uere flegmatica in forma ueſice.ſꝫ oꝫ ꝙ materia illa ſit aq̃ſa ſ⁹btillis q̃ ibi aduneta ueſicã fac̃ ſic̃ ẽt uidm⁹ ueſicas.ex huiuſmõi aquoſitatib⁹ i reliqs ptibus corporis.Secũdo notificat ueſicas ex parte loci.cuꝫ dicit.in qui buſdaꝫ corticibus cornee.Et quia huiuſmodi cortices ſunt quatuor.ideo in tribus locis.i.inter tria loca corticis fiunt ueſice.Nam una ueſica fit inter primũ corticẽ & ſecundũ.2ª fit inter ſecundũ & tertiu;.3ª inter tertiu; & quartu;. ¶ Sed dubitatur primo utru; ueſice iſte poſſint fieri in loco alio quã in cornea.ſ.incõiũctiua. ¶ Videtur qđ ſic quia materia aquoſa ſubtilis que penetrat ad corneã.poteſt etiam penetrare ad coniunctiuã. ¶ Amplius ſub pãniculo magis ſubtili quã coniũctiua ſit poteſt congregari aqua & facere ueſicas.ſicut ſub panniculo epatis.ut apparet ex comento illius affo.ſeptime ꝑticule.Q uł̃ epar aqua &c̃. Eadẽ igit̃ ratione poterit aq̃ſitas ſub cõiũctia teneri & facere ueſicã. ¶ In contrariũ eſt.A. q̃ appropriat iſtã paſſionẽ cornee.Et Azarani⁹ q̃ loquens de egritudinib⁹ cornee nomiat ampulas ueſicas. ¶ Ad hui⁹ intellectũ conſyderandũ ꝙ de ratione ueſice duo uident̃ eſſe.Vnũ ꝙ materia ſit aq̃ſa.Aliud ꝙ ipſa ſit i mẽbro ſepata habens per ſe locũ in q° contineat̃.Si enim materia aq̃ſa eſſet mẽbro i ſuis peris cõmiſta.proprie nõ diceret̃ ueſica ut ipm uocabulũ indicat. ¶ Ex q̃ ſtatim apparet ꝙ mẽbra q̃ ueſicam.incurrũt.oꝫ qđ habeãt ſupficiẽ denſaꝫ.naꝫ ſi ſupficies membri eſſe rara.materia aquoſa rẽſudaret ſui ſubtilitate.& iõ ueſice multu; fiunt in membris cuti cocptis.Ex quo appꝛ quod ueſice uere & ꝓprie i oculo fiunt i cornea.Nã ſue tunice & ſui cortices ſunt dẽſi.& iõ materia ſubtilis aq̃ſa q̃ illuc fluit.põt ĩter unã & aliã cõtineri.Cõiũctiua uero ẽ tunica magis rara laxa.Vñ aquoſitas ab illa reſudat & ñ ſuſtinet̃.Si aũt aliq̃ materia aq̃ſa groſſa illic.ſ.ad coniũctiuã flueret.poſſet ibi retineri.tamẽ illđ apoſtẽa rẽduceret̃ ad aliquẽ modum obtalmie.Si autẽ uis illud uocare.ueſicaꝫ nõ curo raro tamen eueniet. ¶ Ex qbus appꝛ ⁹ q̃re auctores loquẽtes đ ueſicis.ueſicas enumerãt inter paſſiões cornee.qa uere ueſice ĩ cornea fiũt.& ut plurimũ.nõ uere aũt & raro i cõiũctia. ¶ Ad ꝑmã rõnẽ i cõtrariũ appꝛ ſol⁹ ¶ Ad ſecũdã dicẽdũ dupl⁹ P° qđ ſic illđ quã q̃doq; cõtigit ita q̃doq; cõtigit iſtđ ¶ Vel aliter qđ licet panniculꝰ epatis ſit ſubtilior ł̃ eq̃ ſubtilis & cõiũctia.tamẽ ẽ denſior & aq̃ q̃ in epate congregat̃ eſt groſſior.& ideo pl⁹ põt fieri ueſica in epate q̃ in cõiũctia. ¶ Secũdo dubitatur utrũ iſta aquoſitas ſit calida uł̃ frigida. ¶ Dicẽdum licꝫ materie aquoſe poſſint eſſe calide uel frigide.talis tñ aquoſitas ut multũ habet aliquẽ calorẽ.quãdoq; plus quãdoq; minus.Ratio ẽ.qa talis materia põt eſſe multũ penetratiua ad qđ calor fac̃.& iõ quidaꝫ auctores nominãt iſtas ueſicas bothor cõſyderantes caliditatem materie ſicut Haly.tract.2°.54°.ca.Aliquando uero pauci caloris eſt.uel forſan frigida.nec eſt inconueniens hoc ymaginari.Et ideo auctores quidam dicunt qđ materia iſtarum puſtularum aliquando ẽ iocũdi ſaporis.& aliquãdo groſſa.ut Haly ab.9° the.ca° đ puſtulis.Et Ieſus ꝓallegato ca°.dic̃.qđ materia iſta.aliquãdo ẽ dulcis.qa ſilicꝫ pauci ſaporis ſeu caloris & Auic etiã ſtatuꝫ põt ꝙ materia iſtarũ ueſicarũ diuerſificatur penes ſuauitatẽ &c̃.quia aliquãdo talis aquoſitas eſt ſuauis non acuta nec mordicatiua ¶ Et Azararius dicit qđ iſta materia quãdoq; eſt inſipida ¶ ET EIVS Q VIDEM LOCVS. ¶ Hic determinat de ueſicis q̃tuꝫ ad earũ diuerſitates & primo diuerſitates illas

ponit. 2° quārūdā illaꝝ ponit signa. ibi 2ª. & q̄cūq; eaꝝ. Prima in q̄nq; sicut q̄nq; diuersitates ponit. Pria diuersitas est ex pte loci. qa q̄dā uesica est in pfūdo cornee. q̄dam in supremo. Secūda diuersitas est secūdū augumētū & diminutionē. s. materie sue. qa q̄dam ꝺ materia mꝛta q̄dam de materia pauca. Tertia diuersitas ē ex parte coloris qa q̄dam alba. q̄dam nigra. Quarta diuersitas ē in essentia. s. materie qa aquosītas. qnq; est magis subtilis. quā doq; min⁹. Vñ dicit q̄ aliquando est grossa. Quinta diuersitas est ex pte q̄litatis materie. qa q̄dam est suauis q̄litatis. quedā acuta uł mordicatiua. Et iō posset dici ꝙ ista q̄nta diuersitas est ex pte accidentiū. qa quedā uesica est suauis in accidētibus. q̄dam est difficiliū accidentiū. s. doloris acuti corrosiui. & alicꝝ que ad hoc sequūtur. ut uigiliaꝝ doloris capitis. & similiū. ¶ Dubitaꝫ qa Aui. uideꝫ insufficienter enumerare has diuersitates. qa Halyabbas enumerat hanc. ꝙ q̄dam uesice sunt salubres quedā in q̄bus facilior est cecitas. s. q̄ sanitas. ¶ Idē ēt Iesus Haly. tractatu. 2°. 54°. ca. uł r dico qꝺ bothor est salui finis. & forte hꝫ uisuꝫ occasionare uł occasionosuꝫ. ¶ Dicendū qꝺ hāc diuersitatē. A. dedit itelligi. ex duabus diuersitatibus. q̄s posuit. s. ex diuersitate sumpta ex loco & q̄litate materie. Si eni materia sit in pfūdo & mala tunc suspicandū ꝺ accitate. Si aūt est superficialis nō mala. nō sic est suspicandum. & ideo dixit. Et q locus est profundior ē deteriꝰ. ET Q VECVMQꝫ eaꝝ Hic ponit signa uesicaꝝ quātū ad has diuersitates. & prio ponit signa earū 2ᵐ qꝺ diuersificanꝫ in situ in corticibus in pfundo aut supmo. secūdo ponit signa ut diuersificanꝫ q̄tate & qualitate. 3° ponit signa euisdem pticularis situs ueciſe. ibi 2ª & plurimū aquosītas ibi 3ª. que autē. ¶ Sꝫ tu dices. q̄re solū ponit signa triuꝫ diuersitatū. cum tamē sint quiq; uel sex. ut patuit. ¶ Dicēdum qꝺ loquēdo de illis loquiꝫ de alijs. loquēdo eni de diuersitate sumpta ex pte situs loquiꝫ de diuersitate sumpta ex pte coloris. Color enī cuꝫ sit uisibile per se habet rationē signi plusq̄ significati Loquēdo ēt de diuersitate ex parte q̄titatis & qualitatis materie dat itelligeꝫ diuersitatē materie ex parte accidētiuꝫ. & diuersitatē ex pte substātie materie. Substantia eni materie diuersificaꝫ multū 2ᵐ diuersitatē qualitatis Prima pars habet partes duas. primo ponit signa uesice q̄ ē in cortice uel sub cortice pri° 2° pōit signa eius que ē i pfūdo cortice. ibi 2ª & profunda Prima in duas. primo ponit illi⁹ uesice signa. 2° ꝓbat. ibi qm̄. ¶ Dic prio qꝺ q̄ cūq; uesica ē iter primū corticem. s. sub primo incipiēdo ab extra ē mala & ē nig̃ &c̄. ¶ Anteq̄ ad expositionē huius difficilimi passus accedamus. ¶ Q ueraꝫ utrū uesica que ē i cortice exteriori sit nigra. & illa que ē in cortice interiori sit alba. ut uideꝫ esse Auic. mens hic. ¶ Et uideꝫ quod nō imo qꝺ illa que ē i iteriori sit nigra. ꝓmo ex. Auic. quia uesica mala ē uesica nigra. ut hic Auic. Est mala nigra. Et Rasis. 2°. continētis. que uicinatur nigredini est mala. Sꝫ uesica mala ē in cortice interiori ut supra Auic. pfondior siue interior, est deterior. g° uesica i cortice iteriori ē nigra. ¶ Amplius materia aquosa quāto ē longiquior a radio. tanto uideꝫ nigrior uł obscurior. Sed uesica in profūdo cortice habꝫ suā aquā magis distātē a radio. quā que ē i cortice exteriori cornee. ergo illa uesica apparebit obscurior uel nigrior. sed que est in supficie magis extrinseca apparebit albior uel clarior. Maior ꝓpositō declaratur i exēplo de aqua. quia aque pfunde non iradiate uidētur ēē nigre. Aque autē illuminate apparēt albe ut sensus ostēdit. ut pōit Aꝝ. ꝺ ꝓblematibus pticula. 23°. 41° ꝓble. &. 5° de generatiōe animaliuꝫ et ifra tractatu. 4°. ultimo ca°. ¶ Amplius materia. que magis appiquat uueę appꝫ magis nigra. qa uuea cuꝫ uidatur nigra faciet rē sibi ꝓpinquā apparere nigrā. sed quādo uesica est profūda materia aquosa magis apropinquat uuee. g° magis aparebit nigra. ¶ Amplius uidetur quod utraque possit apparēē alba. et utraque nigra. qa si materie facientes has uesicas possūt esse materie albe. et possunt esse nigre materie. Videꝫ ꝙ q̄dam intrinsece possint apparere albe & quedā nigre. Et ita q̄dam extrisece albe & q̄dā nigre. Sꝫ ita est qꝺ materie has uesicas faciētes possunt esse albe. & possunt ēē nigre. Probaꝫ ex intētione Iesus Haly. tracta. 2°. 54°. ca. ubi loquēs de bothor. qꝺ hic Aui. uocat uesicā dic. qꝺ dēie eiꝰ summenꝫ ex loco & ex diuersitate hūiditatis & postea. ponēs diuersitates ex pte hūiditatis dicit. Est tribꝰ modis i colore. substātia & uirtute. i q̄litate in colore forte albū & nigrū. in substantia subtilis & grossa &c̄. ¶ In cōtrariū credo ꝙ sit littera & mens. Auic. dicit enim prio. Q uecūq; ē ad corticē primū est nigra. Dicit secūdo profunda uideꝫ alba. hec uideꝫ sententia sue lēe & intentiōis. ¶ In cōtrarium sunt etiā alij famosi auctores medicie. ut apparebit in expositiōe istius textꝰ. Ex q° oꝫ qꝺ soluaꝫ hec q̄stio ¶ Inuenio duos famosos uiros laborasse. Vnꝰ fuit Bartholomeꝰ de uiargnane ut mihi ēlatū ē a quodam. qui suū scolarē se asserit. & corrigit textū. dicendo. Q uecūq; earum ē ad corticeꝫ primū. i. extrinsecuꝫ ē mala alba. & pro

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 252 sur 455

funda &cē. uidet nigra. ¶ Dinus ēt fuit secū
dus q in sentētia concordat cū eo. & ideo in q
busda Aui. sub eo correctis inuent correctio
nē textus quā fecit. Bartholameus. Sz in qbus
dā paupimis recollectionib⁹ iuenio qđ saluā
do sentētiam, exponit textū nō abradēdo litte
ram uel permutādo. & in summa uult q hic
Aui. ponit signa solū uesice pfūde. ¶ Et sequē
tes expositionē suā. Dicemus qđ primo Aui.
permittit signa illius uesice pfunde. z° pbat.
ibi. z^a quonīa. ¶ Dic prio qđ q̄cūq; uesica est
ad corticē primū. i. adheret primo cortici inci
piēdo a parte iteriori. et primus cortex inte
rior est profundior talis dico uesica est mala
et nigra i. est peior q̄ alie uesice. et est magna.
¶ QVONIAM ILLA. Hic pbat qđ talis ue
sica que est i primo. i. i pfundo cortice sit ma
la. z° probat qđ sit nigra. ibi z^a. & profunda.
Primo arguit sic. Illa uesica est peior que pro
hibet uisuz sed uesica profunda phibet uisuz.
& hoc est quod dicit. qm illa. s. uesica q̄ est in
cortice p°. i. pfūdo phibet uisuz. supple & iō
est mala. i. peior. ¶ Tandē. A. pbat q phibet
uisuz. & arguit sic. Illa uesica phibet usum q̄
cōprimit uueā. sz uesica profūda ꝑmit uueā.
ergo uesica pfūda phibet uisuz. Maior ppo
sitio est nota. qa uuea cōpressa cōprimit albu
gineū q. ex cōpressiōe inspissat⁹ ad cristallinā
q hibet uisibilia penetrare. Minor ē nota. qa
uesica pfunda apropinquat uuee. & hoc est
qđ dicit secūdū suā litterā q̄ tal⁹ est cōpressio
nē uuee. ꝑa cōpressione uuee. i. pp compressio
ne uuee. i. q̄ fit in unea ab illa uesica. uel a com
pressione uuee. ET PROFVNDA. Probat
q talis uesica profūda sit nigra. & habet hec
pars partes duas. sic duas assignat causas. ibi
z^a. qm radius. ¶ In prima parte dicit q. A.
uult dicere qđ ista uesica apparet nigra. qa cō
primit uueam. ut arguit sic. qđ appropinq̄t
uuee comprimendo ipsam. apparet nigrū. qa
uuea est nigra. talis uesica comprimit uueam.
ut est dictū. Vnde comprimendo prohibet ui
sum. & hoc est qđ dicit. Et profūda. i. illa ue
sica de q̄ dictum est. qđ est profūda prohibet
. s. uisum a compressione ipsi⁹. i. ex cōpressio
ne quā facit in ipsa uuea. & ideo appz talis ue
sica nigra. ¶ QVONIAM RADIVS. Hic
assignat aliam causam q̄re est nigra. & argu
it sic. Illa uesica ē nigra q̄ est magis remota
a radio qui debet eā facere albā. sed uesica p
funda ē magis remota a tali radio. g° ipsa ap
parebit nigra. Maior ē nota. & mior. & h°dic
supple talis uesica profūda ē nigra. qm radi⁹
ut splēdor aeris ul lumē ē remotior ut faciat
ipsam puriā. i. transparētem. & penetratiuaz
lumine. quare. i. propter quā puiaz irradiatio
nez uidet alba. s uesica. quādo illam pertieta
tez & irradiationez habet. Littera tamen que
erat in scripto Dni. dic. quare nō uidet alba.
Cum igit uesica profunda sit remotior in tali
irradiatiōe. Vesica autē exterior sit ppiquior
radio. g° uesica interior ē nigrior. sz exterior
erit alba. Hec expō ē quā predicāt moderni bo
noniēses simul cū Dino. Et quā ad lucē corū
intētiōis redigi ex male prolatis ul male ēt ol
lectis uerbis. quā resp̄siōnē & expositiōez p
pter apparētem pbabilitatē iaz credidi. ta mē
postq̄ exercitat⁹ fui. uidi cōtrariū psensuz &
de mēte auctorū. licz sit difficile uerificare ul
dare intelligere multa tamē falsa pbabiliora
sunt quibusdā ueris. ¶ Dico g° prio qđ ad
sensuz asentio me uidisse uesica i exteriori cor
tice liuidam & nigrā. ea nigredine q̄ dicimus
qđ illā spatiū qđ occupat⁹ a cornea ē nigrum
ponētes differētiam iter illam partē & albe
dinē cōiunctiue. Vū uulgares. & etiaz medici
dicunt nigrū oculi, licet illud nigrū in medio
cornee sit manifestius i spacō foraminis uuee
q dicit⁹ pupila. Et uidi illā uesicā ita similē illi
nigredini nigrā q uisus medici fere iudicat
de ea. nisi inter duas palpebras patiētis illā
colligat & cōstringat medicus oculista pfun
dā aūt uesicā non recollo me uidisse purā. Sz
alios modos bothor uidi dealbantes manife
ste profundū cornee pp causaz que infra dicet
¶ Dico. z° quod opinio eorū cōtrariatur fa
mosis auctoribus & expertis. primo quidez
Halyabati nono theo. 4° ca°. ubi ponit qđ pu
stula que ē post uel sub prima squama minus
dolz. eiusq; color ē niger. Sed certū ē quod pu
stula que minus dolz est sub p̄ma squama cor
nee incipiēdo a parte exteriori. & non iteriori
quia illa q̄ est sub p^a squama interiori ē ma
gis dolorosa & peior. Vnde subdit deterior
ominib⁹ pustula ē que post certiā fuerit squa
mā. Appāt igit si q̄s ibi ispiciat Halyabba
tē qđ ipse uult qđ pustula uel uesica que est
sub primo cortice exteriori est nigra. ¶ Con
trariatur etiaz opinio hec Azarauio ca° de pu
stulis humidis i cornea. ubi postq̄ posuit ordi
nē qđ quādoqq; siūt exterius sub prima tuni
cua at secūda aut tertia dicit. signū earū que
siūt sub prima. est qm uidētur nigre et clare.
¶ Cōtrariat⁹ exp̄sse Iesus Haly. tra. z°. 54.
ca. ubi dicit. diuersitas loci est qa ipa fortasse
erit in prio de corticib⁹ cornee. & ipsa ē facil⁹
ad curandū. Signū autē eius ē qđ est nigra.
Ecce qđ Iesus pōit uesicam facilē ad curādū
que ē in primo exteriori cortice esse nigrā. de
alia autē que ē profundior. dicit. alia bothor
ē post corticē. & illa ē fortior de specieb⁹ bo
thor & maioris doloris. signū ei⁹ ē qđ ē alba

Alia tamē littera habz minoris doloris. & tūc intelligit de uesica q̄ est intus i supficie cornee uersus albugineū. q̄ potius debet dici quedā catarracta. Vñ ipsa est fortior. i. difficilior ad curandū & minoris doloris. qa ñ est ibi dolor fere aut nullus dolor. intantū eni esset dolor i quantū aliqualiter applicaret supficiei cornee a parte intra uersus albugineū. hoc idē qd isti auctores sentiūt. A. cōfirmat. Primo eniz dicit q̄ que est ad corticē primū est mala nigra. & pfundior uidet alba. & q̄uis Aui. dicat qd illa q̄ est in cortice exteriori sit mala ñ intelligit qd sit peior q̄ illa q̄ est profūdior. sz qd ē mala. & hoc iō dixit. qa ois bothor uł pustula cornee ē peior q̄ bothor cōiunctiue. & iō illa que ē in cornea ē minus mala supple in primo cortice. sic illa que in iteriori cortice debz dici mala. supple qa peior. & hº Aui. uoluit cū dixit ē mala nigra. ¶ His habitis ad intelligēdam ueritatē. Premitto qd color qui nobis apparz i huiusmōi postulis cornee ē duplex. Vnus zm diuersuz colorē materie. et talis color ē rubeº si materia sit sanguinea. citrinus sniger. si materia sit colerica uel malācolica. & albº si materia sit flegmatica. Et qa materia uesicarū ē aquosa. & aqua ē transparēs cuz colore simpli albo. iō uesica q̄tū est ex natura materie appz coloris albi. & de tali colore solo non est hic sermo. Alius color ē q̄ apparet i pustulis zm diuersitatem situs alti uel profundi. ex quibº diuersis sitibus accidunt diuerse iradiationes uel radiorū priuationes. & de talibus coloribus & uariationibº eorū est hic sermo. quod apparet ex mēte. Auic. per hoc enim est uesica & exterius dicit qd ē nigra. & per hoc. q̄ est interius. s. profunda dicit qd est alba. ¶ Secūdo premitto q̄ apparitio i huiusmodi coloribus debet intelligi secūduz iudiciuz medici. non secundū iudiciuz infirmi. Et ideo quādo Auic. dicit prohibet uisuz debz intelligi prohibet uisuz medici inspiciētis uel alterius inspiciētis. Et quādo dicit profunda uidet. alba. debet exponi. uidet scz medico qui inspicit ł alteri. ¶ Tertio premitto qd quādo dico q̄ uesica exterior apparet nigra intelligo nigredine sicut est nigredo pupille & quādo dico qd uesica interior apparet alba. intelligo sicut est albedo aque que facit uesicā. ¶ Ex qbus i fero. has quinq; conclones. ¶ Prima qd uesica de materia aquosa trāsparēti. si est in cortice exteriori cornee apparet medico nigra & ēt clara. ut dicit Iesus. ¶ Secūda cōclo qd uesica de eadē materia q̄ est in pfūdo cornee circa ultimū corticē appz alba in colore. ¶ Ex qbus inferet tertia conclo qd uesica q̄ est in medio. q̄ si medio modo apparet. & secūdū elōgationē & appropinquationē ad aliqd locorū ē i ea diuersitas in colore. ¶ Quarta conclo ē qd ēt in bothor de materiebus mixtū coloratis & pax trāsparētibus. uer. gra. de colera si bothor sit exteri⁹ apparebit medico citrinitas magis clara ł subtilº. & si colera illa ē pura apparebit cū aliq̄ nigredine. & si non apparebit. Si aūt bothor sit interius apparebit color magis pprius colere. s. citrinus intensus. Et iō Iesus appropriat ista signa ica. d bothor. qd cōtingit se hz ēt ad uesicaz. sed A. appropriauit ad uesicas. qa materie uesice cū sit aqua est magis pura uel ppinqua peruio q̄ alia materia. & iō colores in ea secūdū diuersitatē irradiationū magis apparēt. ¶ Quinta conclo ē qd i iudicō infirmi ē q̄si totū cōtrarium. qa si dirigit oculū in directo uesice. tunc iudicabit quādo ē uesica intrinseca se uidere rē magis obscuraz. & si esset magna nihil uideret. sz uisicā extrinsecā iudicabit. ut unā nebulaz magis rarā. ¶ Has conclones omnes probo premissis duabº ppositionibº. ¶ Prima qd corpus & maxie si sit puruz habens debilē colorē oppositum radio reflexo uel penetrāti a corpore fortis coloris tale corpº apparet coloris illiº corporis. & si q̄dē sit purū in toto corpore appz talis coloris si uero sit opacū i supficie apparz talis coloris Exemplū si homini indūto scarleto multū rubeo opponas faciē tuaz uel manuz apparebit rubea. Exēplū in corpe peruio debilis coloris sicut ē gutta aque sup uitro nigro. ipsa appz nigra in tota sui pfūditate. & si tu inspicis eā in directo uł quasi directo radiorū ueniētiū p uitrū uł a uitro. Ista propositio ut cōfessa sen sui cōcedat. eius eniz cām reddere esset nimis longuz. ¶ Secūda ppositio ē qd corpus purū potēs mouere per propriū colorē. & in ratōe ppriꝫ obiecti large summēdo colorē. si ñ irradiat radio ueniēte uł reflexo a corpore fortiter colorato appz sub colōr ppo. uer. g̃. aq̄ sb colore albo. Exēplo frustrum uitri lucidi albi inspiciatur i ratiōe proprii obiecti ñ illuminati nisi lumine aeris. uitrū appz albuz. Si aūt inspiciat adherens nigro appz nigrum si rubeo rubeum. ¶ Tunc probo pmā conclusionē sic. Illa aqua debet apparere in oculo nigra que irradiata a radio exteriori. recipit in se & penetrat a radio reflexo a loco uel a corpore nigro. sz aq̄ uesice exterioris q̄to magis ē exterius q̄ qd ab extra irradiat recipit in se radiuz reflexū a loco nigro. qa a pupilla & partibus uuee igit talł aqua appz nigra & ēt lucida. ut ponit Iesus. Maior est nota ex prima ppōne. Minor ppō declarat ex tribus q̄ habet aq̄ uesice exterioris. prio eni ipa cōtinet sub cortice magis tenui. & exhº ē magis penetrabilis a

radio aque q̄ est sub ipo. ¶ Sz tu dices. cō tra cortices omnes cornee sunt eq̄liter irradia biles radio aeris. qa sunt. eq̄l'r dyafani. ¶ Di cendū q̄ si in homine sano essem coact⁹ hoc cō siteri. tn̄ in homine egro in q̄ est facta pmuta tio in cortice cornee pp aqua q̄ seperauit & al terauit corticē. Dicā q̄ subtilior cortex & pro pinquior aeri nocitus min⁹ resistit irradiatiōi & magis ē irradibilis. q̄ cortex profūdior & grossior. ¶ Vel aliter q̄ ista stāt simul q̄ res sint equal'r dyafane. & inequal'r irradient. & h⁹ pp inequal'r distare uel grossas esse. & h⁹ ē notū sensui. Sed q̄d hz aqua subcortice exte riori est q̄d ipsa ē ppinquior radio f rtiori. s. radio aeris. & ut sic ēt magis irradiat. Tertiū est q̄d q̄to magis est distās a pupilla. tāto mi nus phibet radios ire per lineas quasi rectas. ¶ Ex q̄ sequit q̄ illi radii reflectūtur ad āgu los acutos fortes tangētes illā aquā in reflexi one. ¶ Ex quibus infertur minor ppō. s. talis q̄d aqua uelice exterioris recipit i se radiū ul' radios reflexos a loco nigro. s. a loco pupilli. Nā radii q̄ n̄ penetrant per illā aquam. qa pp distantiā aque penetrant quasi recte. lz non re cte reflectant uersus aquā illam ad angulos acutos q̄ sunt fortes. & iō occurrētes illi aque in reflexiōe. licz forsan nō occurrāt cētral'r ta mē ppter fortitudinē faciūt eam apparere ni grā. radij etā aliqui possunt per illā aquam penetrare. qa ē sub cortice subtilli. & qa ē p prinq̄ aeri. Et isti radij duplex auxiliū faciunt ut appareat nigra ista aqua. prio quia irradi ant eā ut recipiat meli⁹ radiū. reflexū acutuz z⁹ qa ipsimet penetrātes. licz sint d̄biles refle ctunt recte uersus istā aquā ¶ Sz tu dices. q̄re radios euntes p istā aquā uocas debiles ¶ Dicēdū q̄d nō ē aptū medium receptionis illorū. radiorū. sicut ē cornea naturaliter se ha bens ¶ Ex his infert cōclusio q̄d aqua uesice exteriotis apparet nigra lucida. etiā istā cām inuit Halyab. pallegato capi⁹ in his uerbis. Q ue sub pria ē squama min⁹ dolet eiusq̄ co lor niger. & pro qa nō idurescit iter uisuz .s. medici inspiciētis & nigredinē uuee. Arguit g⁹ sic. Illa materia apparz nigra. q̄ nō stat ita dura & cōpacta q̄d phibeat uisuz ispicere p eā nigredinē uuee. sz materia uesice extrisece nō stat dura. taliter q̄d prohibeat uisuz medi ci ispicientis p eam uidere nigredinē uuee. g⁹ &c̄. Maior ē nota. Et minor sic ī p̄dicta rone Auic. ponit hic causaz hanc cuz dicit. qm̄. Et exponēdo; littrā dicem⁹. ¶ Et quecūq̄ earuz. ¶ Hic Auic. ponit signa uesicarū cornee quā rū ad diuersitatē situs uel sumptā ex situ. Et p⁹ ponit signa uesice extrinsce. z⁹ signa profū de uel intrinsce. ibi. z^a. & profunda. Prima in duas. primo premitit signa illius. z⁹ pbat. ibi z^a quoniā. ¶ Dicit primo q̄d quecūq̄ uesica est ad primū corticē. i. i primo cortice ē mala & est nigra ¶ QVONIAM ¶ Hic probat q̄ sit nigra. & ex eodem medio probat q̄ sit mala. ¶ Ad cuius intellectū notādū q̄d ista a qua quādo medicus eā inspicit phibet tāuz cōprhēdi debitū situz & forma uuee. licz non prohibeat comprēhendi nigred inē uuee quia quādo medicus. inspiciet illā uesicā uidebit eā nigrā & rotonditatē pupille nō uidebit si tuatā pfunde & debite. imo appārebit distrac ta illa ingredo extra iuers⁹ aquā istā. hoc appz multuz ei qui consyderat exitus uel per pulsi ones quasdā albuginei formicales. qa ideo q̄d pminet si recte inspicis appz quedā nigredo. Arguit igit sic. Illa uesica est nigra. q̄ licet p hibeat uisum a comprehensione debita uuee. nō tn̄ phibet a cōprehēsione nigredinis uuee. sz uesica exterioris corticis ppibet uisuz medi ci inspiciētis a cōprehēsione uuee. s. debita. sup ple n̄ tamē phibet a cōprehensione nigredinis uuee. g⁹ talis uesica apparz nigra. Ista supple tionē & si uideat longa. possumus tn̄ eaz face re ppter illud q̄d Aui. dat intelligere ibi. Et pfunda &c̄. ¶ Et qm̄ radius. ¶ Ex isto mō exponēdi. solui cōtradictio inter. A. & Haly abbatē. Naz Aui. loquēs de uesica corticis exte rioris. dicit. q̄d prohibet uisum a cōprehēsio ne uuee. s. debita. Sed Halyabb. dicit q̄d talis uesica non indurescit inter uisum & nigredinē . s. uuee & hoc etiam est uerum. Ego uero ali as fui suspectus q̄d littera Aui. uellet esse ne gatia sic. qm̄ illa nō phibet uisum a cōprehen siōne uuee. & ēēt melior littera & clatior. & excusaret a m Ptis q̄ dicunt. hanc eandē cām in nuit Iesus Haly. preallegato ca. ubi uolens as signare cām nigredinis pustule extrinseci cor ticis dic. causa nigredinis ē qa nō diuidit iter uisum & nigredinē uuee. Et littera exterior ei⁹ dicit qa nō cōgregat ibi. i. quia nō congre gat in pfundo. ¶ Ex quib⁹ apparet ulteri⁹ q̄d littera uult dicere. cōpressiōez & n̄ cōphē sionē. & h⁹ apparz d̄ mēte Halyab. & Iesus Posset tamē saluari litera que dic a cōprehē sione. ut dicat q̄d uesica exterior phibet uisuz inspiciētis medici a cōprehensiōe. i. a comprehendēdo uueā. sicut iacet cōpresa & figura ta. quia nō sic apprehendit. ut uisum ē. & re dit hec expō in p̄missaz expositionē. ¶ Viteri us cōsyderandū q̄d per idem mediuz Auic. p bat q̄d talis uesica sit mala. et arguit sic. A. Il la uesica ē mala que uisuz medici ispiciētis p hibet a cōprehēsione d̄bita uuee. sz talis uesi ca ē huiusmodi g⁹ &c̄. Maior ē nota. qa quā do medicus inspicit oculū & nō uidet debitaz

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 255 sur 455

formā & sitū uuee. signat qđ uł̄ sē habz ipe
dimētum. uel adiacz aliquid i quo non recipi
unt radij reflexi ab ea ut debēt. & istđ impe
diet uisuz. & sic erit malū. Sed: minorē Auic.
ponit ut notā. dicēs. qm̄ illa .s. uesica extrisęca
que dicitur aput corticē primū prohibz uisuz
s. medicū a cōprhēsione uuee. s. debite uł̄ debi
ta. qa apparebit uuea. quasi in illa aqua esset
nigredo illius uuee. ¶ Sed dubitaē quare exi
stēte aqua illa trāsparēti sup cornea. nigredo
uuee lz appareat. nō tamē apparet i forma de
bita uel situ. sed apparet q̄si pars uuee & illi
us nigredinis esset. ubi est illa aqua. ¶ Istđ
ꝓblema est difficile. tū ad sensum uidem⁹ h°
in rupturis in qbus fiūt exitus uel ꝓpulsiōes
quedā albuginei formicales. apparet etiā ano
thomizanti oculū. causa igit̄ est duplex. Vna
que summit̄ ex quadaz ꝓpōne perspectiui. s.
q linee uisuales penetrantes ab aliq̄ corpore p
corpus depressum uł̄ grossum occurrētes me
dio minori frangunt̄. & tūc uisus idicat p lne
as fractas in medio rariori q̄si uisibile esset i
extremo medii depressiōis. hoc appz de lapid
uel annulo posito in scutella. ubi. s. ponit aqua
uibebit̄ lapis quasi i supficie aq̄. q prius aq̄
nō apposita nō uidebaē. uel uidebatur i pfun
do. ut summit̄ ab Aui. 6°. de naturalibus. par
ticula. 3ª. Linee igit̄ exeuntes ab uuee foramı
ne. uel ab uuea transibūt per illā aquā q̄ facit
uesicam i cornea. & occurrēt aeri. Ex q̄ seqtur
qa aer est mediū rarius factis illis lineis illa
nigredo apparebit in superficie aque q̄ facue
sicam in corneā. ¶ Secūda causa est qa appe
ritio debite forme uuee dependet ex duobus.
Prio ex uuea debite rotūditate formata. Secū
do ex debita adiacētia circulari cornee sibi oc
currētis circūferēcialiter i circulari forma. Cū
igitur aq̄ apponit̄ in cornea & facit uesicā tūc
tollitur sua debita circulatio. & ideo ñ potest
debite apparere. Et iō suspicor qđ si illa aqua
eq̄liter super tota cornea spargereē. ñ permu
taretur tota forma. Et iō Iesus Haly ca° 62°
ponens signa hūectatiōis cornee. pōit qđ for
ma uuee non mutaē. ¶ Cōsyderāduz aūt ne
cōtingat errare qđ medicus pōt ispicere pupil
laz illius infirmi. uł̄ lateraliter. & sic uidebit
eā indebita forma sua. uel ispicit eā dirigēdo
in tuitū per illam uesicā. & sic uidebit q̄si ni
gredo pupille puenerit ad illā aquā. & si pti
inspicit p uesicā & ptim per cornee partē illi
associatam ēt uidebit̄ diuersitas in nigredie
uuee. ¶ Credo tñ qđ nō omnis uesica facez
indebite uideri nigredinē cornee. sed illa q̄ se
paret corticē & ipelleret extra. ¶ Ergo uero
postq̄ scripserā usq; ad hunc locū. fui loqut⁹
cū uno medico iudeo. & feci mihi uulgarizari
.A. in h° passu. & iueni qđ habēt litterā nega
tiuā. & dic sic. qm̄ nō phibet uisuz a cōp hē
siōe uuee. & ista littera ē mlt̄ melior. & ex
cusat amulto labore premisso. & ē conformis
Haliabbati. & Iesu Haly. ¶ Secūda cōclusio
ē nota ex opposita ratiōe prie. Probo igit̄ qđ
uesica aquosa ꝓfūda appz alba. & arguaē sic
Illa aquositas appz alba q̄ mouet ut ꝓpriū
uisibile nō factū peruiū. & sic nō dispositu ad
receptiōez radiozꝫ reflexozꝫ a loco nigro & ad
quā aquā radij a loco nigro nō reflectūt̄. nec
i eā penetrāt. sed aq̄ uesice profūde mouet in
ratione proprij uisibilis & non sit peruia. nec
recipit radiuz refluxū a corpore uel loco nigro
g° illa aqua & perconsequēs illa uesica appz
alba Maior est nota ex. 2ª prepositione supi⁹
posita Minor probatur. & quia. 2ª pars mino
ris probat primā partē minoris Probatur. 2ª
ps ptria que habet aqua uesice profundē. Prio
enizz ē cōtēta sub cortice grossiori. qa sub pluri
bus. & sic etiā nō iradiaē sicut illa que ē extra.
2°. habet profunditatē. & sic etiā non iradiaē
sed profundū. 3° est propinqua foramini. Vñ
radij circūferēcialr puenīūt ad foramē uuee
si aliqui radii. peruenīūt. & ideo etiā reflectū
tur ad angulos ualde obtusos qui debiles. Ex
qbus stati concludit̄ qđ i illā aquā profundaz
non recipiaē nigredo loci nigri oculi & percō
sequēs q̄ non appareat nigra ad hoc aūt qđ ni
gredo non recipiatur. s. per radios nigros faci
unt omnes predicte cause. nā per hoc qđ a ra
dio exterori nō ꝓfunde iradiatur non dispo
nit̄ ad ēcipiēdū radiū reflesum & nō fit radi
us recte refletibilis quia iste fieret per radiū
penetrantē per mediū aque. per hoc aūt qđ si
aliq̄ radii luminis aeris pertingūt ad foramē
uuee. pertinguut circunferencialiter unde fit
reflexio ad angulum obtusum debilem contin
git qđ radius reflexus niger. qa debilis nō im
primit in illam aquā & quasi non approximat
sibi. ergo aqua illa non apparet nigra tunc ar
guatur. cum ergo medium sit sufficienter illu
minatū medico inspicienti. apparebit sub pro
prio colore. & ille ē collor alb⁹. s. color illi⁹ aq̄
¶ Et qđ dictū ē potes uidere p expientiā aq̄
eni cataracte q̄ est ꝓfūda. etiā apparet alba
ꝓpter istam causam. Istam rationem inuebat
Iesus Haly 54° ca°. ubi loquēs đ pustula itri
seca in cornea. dic. Ista ē fortior de speciebus
bothor &c̄. Et signū eius ē qđ ē alba. & causa
albedis ē. qa diuidit uisuz & phibet eū uenīē
ad nigredinē uuee. Hāc causaz innuit. Aui. cū
dicit. Et ꝓfunda. ¶ Dicemus igit̄ qđ Auic.
ponit hic signa uesice ꝓfund. & uł̄t ꝓbare qđ
sit alba. & arguit sic. Illa uesica uidet̄ alba q̄
phibet uisuz medici inspicentis a cōprehensio

ne ipsius uuee. Sz uesica pfūda phibet uisuz
inspiciētis medici a cōprehēsione ipsius uuee.
ergo uidet alba. maiorē rationis Aui. presup
ponit. ut notā ex p̄dictis. Nā nigredo in uesica
aq̄sa fiebat. qa uisus non prohibeat ab inspe
ctione nigredinis uuee. Vñ apparebat nigra cū
ergo uisus non pōt nigredinē uuee inspicere ñ
poterit illa aqua cōpere nigra. & cū color pro
priꝰ aque dicat albꝰ. ergo apparebit albi colo
ris. Minorē ppositionis ponit. zº. pbat. 3º pōit
conclusionē. ibi 2ª. q̄niā radius. ibi 3ª. q̄re uid
tur alba. ¶ Dicit primo q̄ pfunda uesica pro
hibet a comprehensione ipsius sc̄z nigredinis
uuee. ¶ Quoniā radiꝰ. pbat istā minorē. &
arguit sic. Illa uesica prohibz medicū a cōpre
hensiōe. s. nigredinis que nō pōt fieri peruia
sz uesica profunda nō pōt fieri peruia gº pro
hibet. Maior ē nota. quia omne p q̄d fit uisio
debet esse pertuiū. i. transpens. Minorē. A. p
bat. qa illa uesica ñ pōt fieri peruia cuiꝰ radi
us ē remotior. Nam radius ē qui facit rē per
uiā. s. i actu qº possit recipe speciē rei uisibilis
sed radius est remotior a uesica profunda. gº
non potest esse peruia. concludit gº quare ui
detur alba. ¶ Considerādū q̄d liz sermo A.
referatur ad radiuz ab extra uenientem. potest
tñ intelligi de radio reflexo. Prio quidē uerifi
cat de radio recto. s. ueniēte ab aere lucido.
quia ille magis distat a uesica profūda quaz
a uesica extrinseca. Secundo uerificat d̄ radio
reflexo. Nam si illa uesica sit tāti spacii quan
tū est spaciuz foraminis uuee uel paruz maio
ris ex toto terminat radios rectos. Vñ nō pos
sunt penetrare ad foramē uuee. & pcōsequēs
nullus pōt fieri radiꝰ reflexus. & hoc est q̄d
uult. A. intelligere secūdū hūc modū exponen
di. qm̄ radius. s. reflexꝰ ē rectior. ut ipaz &c̄.
qa nō est aliqs radius reflexus. sed uesica eiꝰ
dē q̄titatis extra existēs ñ phibet radios re
ctos uel ppinquos rectis ire ad uueā. & refle
cti ad angulos sufficiēter acutos. ut supra di
ctū ē. & apparet in exēplo subscripto. ¶ Ve
rificat ēt de radio reflexo. si inueniat aliqs in
uesica pfunda. Nā talis erit debilis reflexōis
ut sup̄ apparuit. Res aūt reflexionis debilis.
pōt dici remota a suo effectu. Et hoc mō ēt po
test intelligi radius. s. reflexus &c̄. qa ē uald
debilis q̄n uesica est pfunda. ¶ Ex q̄bus infer
tur cōclusio. 3ª. nt nota. s. q̄ uesica q̄ est in me
dio istaꝝ tunicaꝝ medio mō se habet. Hēt enī
albedinē simul cū quadā puietate nigra. Vnd
Iesus Haly. 59º. comº. loquēs de ea dic. sigm
eius est. quod est medio iter duo signa q̄ dixi
mus. ¶ Quarta ēt cōclusio ex predictis ē eui
dēs. Nā bothor de materia sanguinea uel cole
rica quādo est pfundus ñ irradiat. ut fiat per
uiꝰ. nec a radio extra nec a radio reflexo. eo mō
quo etiam aqua non irradiabatur. ergo moue
bit sanguis uel colera. in ratione proprii uisibi
lis cū pprio colore. & sic apparebit bothor ue
ri coloris rubei. uel ueri citrini. sicut appz i cor
poē oppaco. Sz q̄do iste materie faciūt bothor
in supficie exteriori. bothor possunt apparere
magis lucidi coloris. qa ex utroq; radio recto
& reflexo habent aliqu id de puietate. & ideo
apparebit color bothor. sic rubeꝰ uitri rubei.
uel citrinus uitri citrini. q̄ sunt coloris lucidi
apparētes in corpore aliq̄liter trāsparēti. &
iō si iste materie rubee uel citrīe essent subti
les multū irradiabiles quādo recipiūt radios
reflexos a loco nigro possent cū rubedine uel
citrinitate apparere aliqualiter nigre. hº tñ dif
ficile ē cōtigere. qa colores isti nō sunt leuiter
uincibiles. In materia autē aquosa ē facile. qa
albedo rei dyfane ē faciliter colorabilis a quo
cūq; imprimēte uel occurrēte in eā penetrāte.
Vnde dicit zº. can. de uitro. q̄d uitrū faciliter
recipit omnē cololorē. & iō ē inter lapides. ut
fatuus iter hōines. ¶ Quita cōclusio ostēdit
ostrat. Nam res in oculo que magis phibet ra
dios ire ad foramē uuee. illa apparz oculo ifir
mi magis nigra. & si ex toto phibeat inducit
totalez tenebrā cecitatis. Res autē que i oculo
ifirmi existēs. irradiat & fit peruia. ita q̄d a
liq radiꝰ. & si sint debiles intus p illā recipi
ant. & ēt a circūferētia illiꝰ. talis dico res nō
appz ex toto tenebrosa. sed si sit aqª apparebit
ut nebula quedā cuz igitur aqua uesice interi
oris quasi ex toto prohibeat radios. gº ifirmꝰ
iudicabit indirecto illius tenebrā. quia nichil
in illius directo recipiet. & ideo si iste ifirmꝰ
aliquid uideat. uidebit a latere. tamē multū
laborabit i torquēdo & situādo oculos. ¶ De
aqua autē uesice exterioris nō sic erit ut appz
cū simili modo. quādo super cornea extra ēēt
materia citrina subtilis positio q̄d ipsa esset
multuz peruia irradiabilis a radio recto &
flexo. Vnde medico inspicīēti apparet citrina
lucida cuz aliqua nigredine. infirmo tamē non
apparebit nigra. imo omnia iudicabit citrinā
& quāto magis apparebit nigrior pustula cor
nee tanto infirmo apparebit clarior. Ratio est
qa quanto nigrior apparebit pustula medico
inspicienti. tanto ipsa est magis peruia & ma
gis irradiata. & q̄to magis est puia & irradia
ta. tanto magis p eā & circa eaz radii & spēs
uisibiliū poterunt portari ad foramē uuee ifir
mi. gº ifirmus per eā magis poterit uidere q̄
p pustulā albā uel aliam pfundā. & sic infir
mus iudicabit eā magis clarā. ¶ Ex quibus
iudicio meo possumus formare unā ratōez d̄
mōstratiuā cōtra. Bartholomeū & ctra. Dinū

q tenēt qđ pustula interior ē magis nigra.ut arguaē sic.Si uesica interior eēt nigrior tūc uesica interior minus ꝓhiberꝫ uisuꝫ q̄ exterior. Hoc ē falsuꝫ.ad sensuꝫ.& cōtra premissos auctores.cōsequentia probaē.pustula quāto ē nigrior.tāto magis ē penetrata a radio recto & inflexo a loco nigro.& hꝰ apparet .quia talis nigredo nō ē nigredo.ex materia.quia sit melācolica nigra.sꝫ est p radios receptos a corpore ul' loco nigro.uesica igiē nigra ē penetrata a radijs.sꝫ materia quāto magis ē a radijs penetrabilis existens i oculo.tāto minꝰ ipedit uisum.igiē uesica pfunda cuꝫ sit nigra minus ipedit uisuꝫ.Sit ergo cōclusio uesica exterior apparet nigra.& iterior apparet alba. ¶ Ex quibus cōtrarie ratōes soluūē.ad primā cū dicit.Vesica mala ē uesica nigra. Dicēdū qđ propō debet aliter ꝓferri.s. uesica extrinseca ē mala nigra.nō tamē uult qđ sit pessima sꝫ qđ sit mala.ut supra dictū est. ¶ Ad Rasim zº cōtinētis.Dicēdū qđ loquiē de nigra melancolica quasi cāceroſa. ¶ Ad secūdā ratōeꝫ cū dicit.materia aquosa q̄to lōginquor.tāto uidet obscuriorꝫ uel nigrior . Dicēduꝫ qđ de se uerū ē tamē per iradiationeꝫ a corpore nigro factā a qua propinquior potest uideri nigrior & ideo si non fieret iradiatio in aquā extrinsecā.sꝫ aparerꝫ sub proprio colōr magis apparet sua albedo quā aque intrinsece.& dico albedo que peruiis corporibus debetur. ¶ Ad tertiā rationē cuꝫ dicitur.materia que magis appropinquat uuee apparet nigra. Dicenduꝫ quod uerum est si potest ab ea iradiari.sed si non potest.aparet sui coloris. Exēpluꝫ . de materia cataracte.ante.n . quam confirmetur quousque stat materia subtilis non bene distīguitur per iudicium uisus medici . quasi euiꝫ non distinguitur a nigredine pupille .cum autē aqua est confirmata.s.ingrossata congelata ut non possit fieri peruia tunc apparet alba. & homo nihil uidet. ¶ Ad quartā dicēdū qđ uerū est cuꝫ colores sunt fortes.sicut aliaruꝫ materierū.et tamē in illis coloribus cadit aliqua uarietas.per hoc q bothor sit itus ul' extra ut supra uisum fuit. ET PLVRIMA. Hic ponit signa uesicaruꝫ secūdū q̄ diuersifi cantur ex parte quātitatis & qualitatis materie.& in hoc includitur ex parte suuauitatis & acuitatis in summa uult qđ signa multitudinis sunt extēsio et dilatatio.sed signa acuitatis materie sunt corosio. ¶ Notādum quod per extensionē possumus intelligere duo .s. dolorē extēsiuuꝫ qui consequitur multitudinez & extēsionē apostematis illiꝰ idest magnā capacitatē.& de utroq; uerificatur Ita ēt per corosionē possumus intelligere dolorē corosiuū .s.acutuꝫ.& possumus intelligere ipsam corosionē quā in cornea uidemꝰ.Ex qbꝰ apꝑꝫ qđ talis uesica est mala. Sꝫ dicerꝫ aliquis.Ad quid Auic. addit & omnis qnidē que ē copiosior.cuꝫ sermo iste idē dicat qđ sermo p̄cedēs ¶ Dicēdū primo qđ non dixit hoc nisi ad declarandū.ille enim sermo fuit absolutus.sed iste est cōpatiuus.ut dicat Aui.Si multa aq̄sitas & acuta extendit.ergo āplior & acutior magis extēdet & magis corrodet.Et sic exponeē littera.ois materia q̄ est copiosior sꝫ i q̄titate & acuitate.est plus &cē. ¶ Secūdo possemus dicere qđ Aui.addit hoc dilatās.ut uelit dicere qđ nō solū materia multe q̄titatis capit in cornea maius spaciū.sed ē plus dilatās sꝫ iter corticeꝫ cornee & corticē.ut notū ē. ¶ Tertio possemus dicere qđ Auic.uult ostendere qđ ls materia aquosa a pricipio nō sit corosiua.pōt tn in corosiuam cōuerti.quādo ipa ē multe q̄titatis.& hoc.q; propter sui multitudinē debilitatur uirtus a regimine suo.Vnde putrefit & fit acuta & corrosiua.qđ nō euenisset sic si fuisset pauca.& hoc ē qđ uult.Et ois sꝫ uesica uel materia q̄ facit uesicā aque.q̄ est copiosior.est plus extēsiua & dilatās.ex qbꝰ significaē sua multitudo exuberans.Vnde accidit in ea corruptio & fit corrosiua.uñ subdit. Et corrodēs.& saltez itelliges hic corrodēs ul' ꝓprie uel cōiter ut se extēdit ad putrefaciēs ꝑ corrumpēs (Q VE AVTEM. Hic pōit signa cuiusdam ꝑticularis situs uesice.Vel dicemus qđ pōit sui maliciā. ¶ Notādū qđ talis uesica ē mala.tūc.quia magis impedit uisuꝫ.iste eni q̄si nihil uidebit.& si uidebit erit tortuose.ē ēt mala ex ea qđ si ē corrosiua.ulceratiua remanebit macula alba post eius curationem que multū uisum impediet aut tollet.

QVra ipsius ē &cē ¶ In isto caº .A.pōit curam.& prio p medicinas.zº p opatiōem manualē ibi secūda.& q̄doq; ¶ Circa ꝑ mā partē ē intelligēduꝫ qđ dā generale huic caº.& multis sequēnbꝰ qđ.A. quādoq; nō ponet curā horū morborum per euacuatiōeꝫ.quādoq; aliquid parū dicet solū in modū rememorationis.& hꝰ.quia canones hos dat tibi intelligere ex canonibꝰ curatiōis obtalmie.ubi ēt posuit can.curatiōis cursuuꝫ materierū ad oculū.& eodem modo ē de regimine per dietam. In hac igiē passione scilicet i uesicis.fac euacuationē cuꝫ farmacia ul' flōia uel utroq; secūdū qđ tibi uidet de signis repletōis dietā aūt subtilia. Et si materia ē acuta abstineat a uino.& ab oibus q̄bus abstinebat habēs obtalmiā colericā.Si autez materia

sit aq̃sa mitis pōt ūti securius uino & carnib⁹ tñ regimen declinet ad siccitatez. ¶ Dubitaē utrū hoc medicamē de luto samos cōpetat in pricipio uesicaꝝ. Videtur q̄ nō. qa hic ponitur tucia. sed supra dictū est qđ in pricipio curs⁹ materieꝝ ad oculū nō competit tucia. ¶ Itez aqua fenugreci est dignior maturatiuoꝝ ut supra Aui. sed in pricipio nō cōpetunt maturatiua. ¶ In cōtrarium Aui. q absolute ponit ipsum cōuenire. ¶ Itē dicit qđ cōuenit dū uesica est pua. sed hoc est in pricipio. ¶ Ad hui⁹ solutionē cōsiderandū qđ medicamē cōueniēs in cura uesice debet habere diuersas uirtutes z^m diuersas intētiones que cadunt i curatiōe uesicarū. ¶ Intentio autē in curatione uesice q̄tū ad ipsum oculū ē .5. res. Vna que in tota cura protellaē .s. exiccatio materie. ista enim materia cū sit aquosa indiget exiccatione. Vñ licz esse tacuta. qa tñ actu ē fluida & aquosa iō oz qđ exiccēt. ¶ Secūda intentio est ꝓhibitio cursus materierū. ne propter dolorē extensiuū uł corrosiuū multa materia fluat ad oculū. ¶ Tertia ē ꝓhibitio rupture cornee i q̄ modicus ualde sollicitus dz esse. Nā ruptura cornee ē ualde piculosa. & ē ualde apta fieri. qđ nō sic. cōtingit i cōiūctiua. qđ sit periculosa ē notū. qa minaē exitum & albulā in consolidatione est etiā in promtu. qa materie que sub cornea cōtinentur nō sunt apte resudatiōi sic̄ materie que cōtinenē sub coniunctiua. & hoc quia cornea est densior & minus porosa. & iō cum ibi adunatur materia multa. qa nō resudat minaē rupturā. cum cornea sit mēbrum durū. ¶ Quarta intentio ē rectificatio materie ut tēpare suū calorē si est calida ut supra dicebaē. ut multū cū tali aquositate cōiūgiē calor aliqs. ¶ Quita intētio ē accidētiū sedatio. s. doloris Si quis autē bene cōsideret hic Auic. hoc coliriū qđ Aui. uocat ex luto. omnes has intentiōes comprehēdit. Nā istud colirium est exiccatiuū. Nā omnes medicine q̄ i eo ingrediunē sunt exiccatiue preter gumā arabicā que parū exiccat. & ꝑter aquā pluuialem. & ideo exiccabit illam aquā. Est etiā repcussiuū. quia hoc colirū ē frigidū repcussiuū. Omnes enī medicine que in eū itrant sunt frigide ꝑter gumā. Est etiā ꝓhibitiuū rupture ꝓpter sui dbitā stipticitatē quā habz ex luto & tucia. & ꝑter debitā glutinositatē quā habz ex luto & guma. ¶ Ex q⁹ apparz qđ calorē materie ēt tēpat sua frigiditate. Sedat ēt dolorē remitt ēdo acuitatez materie. ¶ Propter solutiōez rationis. Cōsyderandū qđ i pricipio ipso uesice nō possum⁹ uti pure repcussiuis pp causaz similem ei que dicebaē in cura guardengi Nā stati cū uesica incipit. est intētio ad materiam que ē in parte. s. intentio exiccationis ei⁹ Non eni illaz materiā possemus repcutere ut credo. & iō cōpetit medicamē exiccatiuū. & si sit aliqua resolutio in eo laudaē. Vnđ cōpetit cū aqua fenugreci. tamē quia uesica ē multū dolorosa. ideo ēt utimur repercussiuis ꝓhibēt⁹ cursuz. ¶ Ex quibus appz. qđ hoc medicamine. possumus uti in pricipio. & ēt i augmēto uesice. & in statu. si esset in materia acutas & calor tamē secunduz diuersuz moduz usus. In principio eni utimur eo cū pauca aq̃ fenugreci ponēdo multuz de colirio & si uideret necessitas posses missere cuz fenugreco semē citoniorū. In augmēto. autē cuz ampliori aqua fenugreci. & sic addendo i uirtute medicine resolutiue. & ideo si materia i parte quiescet. & iā omnis fluxus cessaret cogeremur q̄doq; uti fortib⁹ resolutiuis qbus utimur in cura cataracte. Vnde Iesus tractatu z°. 54°. ca°. loquēs de cura bothor ubi cōꝑhēdit curā uesicaꝝ. dic̄. si ꝓgabiē. & nō dissoluiē. Cura cū medicis acutis apitiuis & dissolutis qb⁹ utimur i curatiōe aq̃ oppoponacū &c. ¶ Ad ratiōem primā in cōtrariū. dicēdū prio qđ tucia hec pauca ē respectu aliarū medicinarum. ¶ Vel aliter qđ principiū uesice in curatione qđaz modo. assimilatur augumēto obtalie ḋ q̄ supra dicebaē. nec istḋ coliriū debz approximari nisi factis euacuatiōib⁹ farmacia uel flebothoia si expedit Et si qs cōsyderat cum materia aq̃sa sit subtilis uniformiter exiccabilis nō fit nocumētū in ea ex siccitate tucie. qđ fieret i alia materia. i q̄ digestiōis prefectio expectareē H° eni nō expedit expectare ex h° saltē ita. ¶ Ad secūdū qd dicēdum apparet. ¶ Propter expositiōez uocabuloꝝ. Cosyderā dū qđ lutū samos ē lutū a q̄dā patria apportatū. de q̄ Gal. longā facit hystoriā. 9° de simplici medicina. 3° ca°. cū loquiē ḋ luto sigilato uel lamina. Nā ꝑ isto luto utimur luto sigillato. Dixit autē Aui. compato. qa forsan alibi q̄ in samos repiē. ut pōt legi ex z° can. torefactio acquirit pl⁹ de exiccatiōe. ¶ Climie ē fuligo uel sumus q̄ adheret supiorib⁹ ptib⁹ fornacis in depuratiōe auri uł argēti uel aliorum Vnđ dē climia auri uel argēti. ¶ Scorie. s. ferri. i. fex. qa batitura ē aliud a scoria. & dicit tubel. i. batitura. ꝓpinqua tamē sunt. Posset tamē poni batitura. qa propinqua sunt i fortiter exiccando. & nō solū ferri. sz etiā auri uł argēti. Reliqua patent. Nec itēdo hic deiceps subtillzare in causis diuersitatis pondez medicinarū nisi incidenter aliqd ocurrat dicere.

ET Q VANDO MVLTIPLICATVR.

Hic ponit curā manualē. ¶ Vbi cōsiderādū qđ si uesica multiplicēt itātū qđ ñ credaē ei⁹

exicatio cū medicinis posse perfici. Curetur cū ferro.i.perferetur cū acu uel aliquo acuto paruz incidēte. In hoc tamē medicus debet multū cōsiderare. In uesica enī extrisēca non cadit i pforando suspicio. sz i pfunda suspicāduz ē.

EXituē oculi generātur. ¶ Superius Auic. determinauit ā apostematib⁹ cornee q̄ possunt quodāmō dici flegmatica. Hic determinat de apostematibus que possunt dici colerica. & primo facit hoc. 2° determinat de rupturis cornee. quia hec passio multum communicatur apostematib⁹ colericis. ibi. secunda quādoq; fita ruptura. Prima in tres. pri° determinat de causis horū apostematū & speciebus. 2° de signis. 3° de cura ibi 2ª. signa uero ulceris. ibi 3ª. cunq; fuerit Prima in tres. primo. determinat de cā horū apostematū i generali 2° i speciali ā specieb⁹. 3°. de quibusdā causis specialibus. ibi secūda. & sunt septē. ibi 3ª. ulcera uero. Dicit prio qđ exitura oculi ꝓprie in cornea generaē. & ē ¶ Cōsyderandū primo qđ exitura ē quādo materia calida locū sibi capit in mēbro. ut habet declarari sen 3ª. quarti libri. talis aūt passio fit proprie in corneamagis q̄ in cōiunctiua. qa minus trāspirat. ut supra dictū fuit. Et ió Auī. determinans ā huiusmōi exituris. maxie appropriat eas cornee. Vnde ꝟica. capitulū ā exituris oculi. & exituris cornee. i. prie de exituris cornee. ¶ Secūdo cōsyderādū ꝙ materie acute aduste. qa calide ꝓprie sunt apte capere sibi locū in mēbrum & ad exituā uenire. Longinquū autē ē qđ hic fiat in cornea ab humoribus frigidis. Et ió Auī. dixit. Exiture oculi generantur zᵐ plurimū ab humoribus acutis adustis. ¶ Tertio cōsyderandum qđ huiusmodi exiture habēt in se duo. Primū qđ ipse sūt pue. cōsyderādo eas respectu magnorū apostematuz q̄ fiunt in alijs membris. & q̄ etiā fiunt in cōiunctiua. & ió a quibusdaz auctoribus uocanē pustule. & ab aliqbus uocantur bothor. i. apostemata parua. Vñ Azarauī⁹ Ea que hic. Auī. d. ponit i capitulo ā pustulis Rasis uero 2° cōtinētis. q̄doq; uocat istā passionē bothor i cornea. ut apparebit. Secūdū ꝙ habent iste exiture ē ulcera in ipsa cornea. qa materia colerica nō pōt exire ad locū. nisi ulceret corneā. Et similiter materia colerita multū ē apta ulcerare. & qa hoc ulcus ē notabilī⁹ in huiusmodi exituris ideo iste exiture uocāē ulcera in cornea. ut apparebit statim ab. A. auctoritate. Gal. & ideo qdā auctores. ea q̄ hic dicit Auī. ponunt in ca° ā ulceribus cornee. sic Serapio & Iesus Haly. & Halyabbas. ¶ Ex q

bus soluunē multe instantie que possuntfieri contra Auic. ¶ Quarto considerandum qđ humor qui maxime est aptus discipare corneā est calidus calore sibi naturali. sicut colera. & calore sibi aquisito per incēdiuz. sicut etiā colera respectu sanguinis. uel colera aduста. & ió dixit acutis aduстis. ET SVNT septē. Hic ā terminat de specieb⁹ istaꝝ exiturazꝝ & qa notabilī⁹ in istis exituris ē ipsa ulceratio. ió. A. determinat de specieb⁹ ulcerationū cornee. & primo ꝑmittit numeꝝ eaꝝ. 2° declarat. ibi 2ª. quatuor. ¶ Dicit primo qđ species ulcerationū sunt septē. Considerandū qđ ut apparebit iste species oēs distiguūtur ex loco uel diuersitate occupationis loci. ¶ QVATVOR. Hic declarat has species. & prio declarat quatuor de eis. 2° tres. ibi 2ª. & tres ꝑfunde sunt Prima in duas. prio illas q̄tuor species declarat. in cōi. 2° in speciali. ibi secūda. pria earuz. ¶ Cōsyderādū qđ Auī. ex trib⁹ notificat nobis illas q̄ttuor species. prio ex situ uel loco. qa sunt in superficie cornee. 2° ex nomine. qa dicūē ulcera a Gal. & pōt summi 4° de accidēti & morbo. Et in h° Auī. multū explicat itētiōez suā in hoc ca°. Naz lz Hic sit sermo ā exituris maxime tamē est hic sermo ā ulcerationibus in illis exituris ut iā dictū est. ¶ Tertio notificat nobis huiusmōi exituras. s. ulcera i exituris ex acidēte. quod accidit pp eas Aspitas. s. ocursu palpebre ad oculum. & hoc est notuz quia palpebra tangit corneā in superficie ulcerātē. Vlceratio enim facit corneā inequalez. quia asperitas est inequalitas secūdū corp⁹ durū ut Gal' in tegni. ¶ PRIMA EARVM. Hic determinat has species ulcerū exituraliuz specialiū. & habet partes quatuor. sicut quatuor sunt species. ibi. 2ª. deinde ē species tertia. ibi. 4ª. & quarta. ¶ Dicit primo quod pria species ulceris est insuperficie. s. omnino extrinseca & non profunda. & est similis fumo. ¶ Ad cuius intellectuz considerāduz qđ ista ulceratio notificaē ex quatuor. s. ex loco. ¶ Sup nigrū. i. sup corneā in superficie extrisēca. ¶ Secundo notificatur ex similitudine ul⁹ simile fumo. qa sicut fumus appz cū albedine q̄dā ñ pura sz rara q̄si nigredini mista. ita talis ulcera° qa sparsa ē. cuius albedo ñ appz pura & depssa. sz quasi albedo rara ubi appz multū de nigredine cornee. ¶ Tertio notificaē ex sui q̄titate. occupans locū magnum quia materia extra nō prohibēē ab ambulatione cū nō sit coartata. ¶ Quarto notificaē nomie. & nominaē alhassue. & fortasse nominaē centenmen. ¶ Vbi cōsyderādū qđ quidā exponūt alhassura. estiomenus. qa sic estiomenus corrūpēdo ābulat. sic h° ulcus. Alij exponūt alhasiuē

.i.attomi.& hº ſumpſerũt a Serapiõe.tract.
.zº.ca.xiº.Et hoc poteſt uerificari.qa albedo
illoꝝ ulceꝝ eſt q̃ſi attomoſa.Nõ enim eſt ue
re cõtinua.ſicut albedo ulceꝝ profundorum.
¶ Fortaſſe nominãt katemen puluis ſecũdũ
litterã exteriorẽ.& iſtud uocabulũ ſummitẽ
ab accidẽte.qa in tali ulceratõe ſentiet iſirmus
qđ q̃ſi puluis ſit aſpſus ſup oculo Dixit aũt
fortaſſe.qa talis ſenſatio ñ fieret.niſi illa ulce
ratio faceret aſperitatẽ aliqualiter apparentẽ
Vel hoc dixit.qa hoc nomẽ nõ eſt cõe.ſed ſolũ
quorundã. ¶ Conſiderandũ tamen hic quod
dã generale.qđ ut mihi relatũ eſt a ueridico
in aliis linguis.ſunt multa uocabula q̃ nõ poſ
ſunt apud nos exprimi.& ideo trãſlatores po
nũt illa ſine expõne.& ſufficit nobis hẽre noti
tiã ex aliis loqutionibus.& ita ẽ in ꝓpoſito.
Nomina enĩ iſtorũ ulcerũ oculi nõ ſunt nobis
bene exponibilia. ¶ DEINDE ẽ ſpecies altera
Hic notificat ſecũdã ſpeciẽ iſtorũ ulceꝝ. ¶ Ad
cuius itellectũ cõſyderandũ qđ Aui.notificat
nobis eã ex q̃ttuor ĩ qbꝰ differt a ꝑma ſpecie
ulceris.prio notificat eã ex loco ꝑprio. ꝑ hoc
qđ dicẽ.& ẽ ꝑfundior.Nã ly iſta ulceratio ſit
exterior in ꝑte cornee.tamẽ ipſa ꝑfundat ma
gis q̃ pª.Secũdo notificat eã ex ſui colore.& ẽ
uehemẽtiꝰ alba.Nã ſicẽ declarabit.oia ulcera
cornee ſunt alba.& q̃to ꝑfondior ulceratio ẽ
ita qđ plus ſummat đ corpulẽtia cornee.tãto
ẽ albior de ſe. ¶ Tertio notificat eã ex parte q̃
titatis.& minoris q̃titatis.ſ.quãtũ ad latitu
dinẽ.qa nõ ſic expandit in latũ ſz ẽ ꝑfundior
qa materia magis coartatur. ¶ Quarto noti
ficat eam ex parte nominis & nominat nubes.
Vbi conſideraduz qđ nubes appz manifeſtius
alba & magis continuate albedinis.q̃ appare
at fumus.& quia talis ulceratio magis.ſ.intẽ
ſius albat & profundius.ideo recte nominat
nubes.Et fortaſſe etiã nominat chatemẽ .i.
puluis.qa poſſibile eſt qđ homo ſentiat ex ea
aſperitatẽ.ſicut puluis ibi eſſet. ¶ DEINDE
EST SPECIES TERTIA. ¶ Hic Auic. no
tificat.tertiã ſpeciẽ iſtorũ ulcerum Ad cuius
intellectuz conſideraduz qđ.Auic.notificat no
bis eã ex quattuor. Primo ex ſui nomine que
dicit coronalis.& iſtud nomẽ ſummit ex loco
qa ẽ in corona.quia i corona cornee.Dẽ aũt co
rona cornee.circulꝰ eius ubi cõiungit cõiũctie
& hoc ẽ qđ dicit.& eſt ſup coronã nigredis.i.
ptis nigre oculi q̃ eſt tota cornea. ¶ Notãduz
tñ qđ Serapio tractatu.zº.xiº.ca.aliud nomen
ſibi imponit.& dicit qđ nominat adímon.&
forſan idẽ eſt dicere qđ coronalis.ſz Ieſus tra
ctatu.zº.5zº.ca.dicit altonũ. ¶ Secũdo Auic.
notificat nobis hanc ſpeciẽ ulceris p ſui q̃tita
tẽ coannexã q̃nq & poſſet dici p locũ cũ dicit
Occupat de albo cõiunctie aliquid.i.modicũ
Vñ Halyabbas theo.9º.ca.de ulceribꝰ cornee
dicit. ¶ Tertiũ ulcus in cornea fit nigredis.i.
partis nigre oculi & partẽ ſummit albai modi
cã.Et Serapio allegato ca.dicẽ tertia & ẽ.nõ
accipit de albedie niſi locum paruum.Et Ieſus
Haly.tractatu.zº.5zº.ca.idẽ ponit. ¶ Sed di
ceret aliqs.quare ñ accipit niſi modicũ de albe
dine. ¶ Itẽ diceret q̃tum accipit de nigredine
¶ Tertio diceret aliquis q̃re Aui dixit quan
doq. ¶ Ad primũ dicendũ qđ ſi ulcerario ac
ciperet magnam partẽ de albedine tũc tale ul
cus ñ denominaret ab ulcere cornee.ſz quãdo
piruã accipit partẽ.unde quaſi tota talis ulce
ratio habet radicẽ in cornea dicit ulceratio cor
nee.& ñ dicitur ulceratio cõiunctiue. ¶ Ad ſe
cũdũ dicẽdũ qđ põt acipe multum de corona
cornee & põt acipe parum. ¶ Ad tertiũ dicẽ
dum qđ dixit quãdoq.qa nõ eſt neceſſariuz
qđ accipiat de albedie ſolũ n.qđ talis ulcera
tio ſit in cornea ẽ tertia ſpecies. ¶ Tertio .A.
notificat eã ex ſui loco qđ dat itelligi.cũ dixit
ſuper coronã.q̃ quãdoq & cẽ. ¶ Quarto noti
ficat eã ex ſui colore.qa qđ ẽ ſuper cõiunctia
ẽ rubeũ uel nigrũ.ut dicẽ littera exterior. &
qđ ẽ ſuper pupillã.i.in cornea.q̃ ẽ pars ubi
pupilla ẽ directa ẽ album.horũ cauſa dicetur
poſterius. ¶ ET QVARTA. Hic Aui. notifi
cat quartã ſpeciẽ ulceris cornee. Ad cꝰ intel
lectũ cõſyderandũ qđ Aui.ex tribꝰ eã notifi
cat maxie.prio ex ſui nomine.qa nominat aduſtiua & lanoſa. ¶ Propter qđ cõſideràdũ qđ
iſta ulceratio cõicat cũ omnibus tribꝰ ꝓdictis
qa ẽ in cortice exteriori cornee.ut Aui.ſpremi
ſit.Vnde Halyab.loco ꝓallegato.dicit.quaꝝ
ulcus in exteriorib ẽ cornee. Sz ymaginor
qđ differat ab illis.et dico me hãc ſpeciẽ ulce
ris uidiſſe.qa iſta ut credo ẽ parũꝑ ꝑfudior
q̃ ꝑma & ſecũda.nec ẽ in extremo cornee.Vñ
Aui exiſtit in eo qđ apparet de pupilla.qa ẽ
magis uerſus cẽtrũ cornee q̃ uerſus cõiuncti
uã.& i hº differt a tertia ſpecie.& modꝰ ſuꝰ
eſt.quia habet ramos ab uno centro expãſos
¶ Ex quo appz.quare dicitur aduſtiua.quia
ſicut aduſtio habet locuz preciputi a quo pro
cedit aduſtio circũ circa.ſic iſta ulceratio habz
hº manifeſte.uel dicit aduſtiua.quia percipit
hic plus de aduſtiuo calore. Dicitur ẽt lanoſa
quia ſicut flocus lanee habet uellera hinc inde
protẽdẽtia.ſic etiã talis ulceratio. Vnd Haly.
uocat eã ſimilẽ furcule.quia furcula habz hic
inde ſuos ramos. Et ideo Ieſus Haly .prealle
gato caº eã uocat ramoſaz.Et Serapio dicit.ꝙ
dicitur aḳiſe.i.diſruptio.quia hinc.& inde diſ
rũpit.& ideo etiã dicitur lanoſa non ſolũ aũt
dicit lanoſa ex ſuis ramis.imo qa mltũ ſimila

tur pauco floco lane ſtanti in oculo. Et qa talis diſruptio facit in cornea q̃tũ ad corticẽ puum q̃dam foramina parua. Io Azarauius p°. ca. d egritudinibus cornee loquẽs de huiuſmodi ul ceribus. dicit q̃ ſignũ q̃rte ſpeciei ulcer ẽ. qa uidenť in cornea quaſi pua foramina. ¶ Secũ do notificat. A. hanc ſpeciẽ ulceris ex ſui loco. cũ dicit. exiſtit i eo &c̃. & hoc appz iã. ¶ Ter tio notificat eã ex ſui colore & mõ. qa ẽ ſicut pauca lana eſſet ſup oculũ. & iam ẽt appz hoc. ¶ ET TRESSVNT PROFVNDE. Hic no tificat alias tres ſpecies ulcer cornee & prio in generali. 2° in ſpeciali. ibi 2ª. quarũ una. ¶ Dicit primo q̃ tres ſpecies exiturar. i. ulce rũ ſunt pfunde. ¶ Ex quo appz q̃ omnes iſte tres ſpecies ulcer differũt ab illis q̃tuor qa ille ſunt magis in cortice exteriori. Iſte autem tres ſunt i corticibus magis pfundis. ut i ſecũ do. 3°. & 4°. uel ad minus in. 3°. & 4°. ¶ VA RVM. Hic in ſpeciali declarat has ſpecies. & habet hec pars tres partes. ſicut tres ſunt he ſpecies. 2ª ibi. & ſecũda. ibi 3ª & tertia. ¶ Ad primi intellectũ cõſiderandũ q̃ primã iſtarũ ulcerationũ Aui. notificat ex quatuor. Prio ex nomine. qa dicitur auiralũ. uel ãnulum & ex ponũt quidam q̃ ſimilatur annulo cum q̃ ſum mitur. ſed hoc nõ eſt uerum. ut expientia oſten dit. imo debet exponi amiliũ. i. granũ. quia eſt ibi in pfundo ſicut unũ granũ albuz ppter ul ceris pfunditatẽ & ſtricturaz. Vnde Serapio tractatu 2°. ca°. xi°. Triũ autẽ que ſunt in p fundo prima nominať burion. & eius intẽtio ẽ grana. idẽ ad litteraz ponit Ieſus Haly. tra ctatu 2°. 52° ca°. ¶ Secudo notificat h° ulc° ex ſui loco. qa eſt in profundo qa uerſus tertiuz corticẽ. & hoc innuit. cum dic̃ ſubmerſam ha bens profunditatẽ. ¶ Tertio notificat h° ulc° ex ſui ſpacio ſiue dimẽſione 2ᵐ latꝰ 3. qa dicit qđ ẽ ſtrictuz. ¶ Sed tu dices. quare. A. dixit bis qđ ẽ pfundũ. ¶ Dicẽdũ qđ hoc uulcus ẽ pfũdũ reſpectu oiuz quattuor ſpecier ulcera tionũ predictarũ & q̃tum ad h° dixit profun dũ. Eſt etiã profundũ reſpectu ſecũde ſpeciei ulcerationis. de qua ſtatiz dicet. & quãtuz ad hoc dixit ſubmerſam habens profunditatez. ¶ Quarto notificat iſtđ ex pte diſpõis annexe qa eſt mundũ. ſi enim eſſet ſordidum non dif ferret a ſpecie tertia. uſ multũ cũ illa cõueniz ¶ ET SECVNDA. Hic determinat ſecũdã ſpe ciem. ¶ Ad cuius notitiam conſyderadum quod ex tribus eam Auicẽna. notificat. Primo ex ſui nomine. qa nominať lulimie. & exponit ſe. ſ. ungula. quia. ſimulať extremitati que ab unguib° humanis decidit quia habz albedinẽ i figura lunari. ſ. ſemicirculari & huius cauſa ẽ. qa illa ulceratio eſt lata. ut ſtari põt. ¶ Se cundo notificat eã ex ſitu quia licet iſta ulce ratio ſit profunda reſpectu quatuor ſpecierũ prius poſſitaruz. Eſt tamẽ minus profunda q̃ prima ſpecies de iſtis tribus & quã ſpecies 3ª. Vnđ Auic. eſt minoris profũditatis. ¶ Ter tio notificat eã ex parte ſui ſpacii. qa ſecundũ latũ ocupat. quia eſt latior quã prima ſpecies Vnde dicit latioris occupatiõis. Eã etiã Haly ab. preallegato capº explicat cũ dicit Secũdũ ulc° ẽ largu & parũ pfundũ q̃ ẽt Serapio & Azarauius ad literã ponũt ¶ Sed dubitaret aliquis an. h° ulc° ſit ſordidũ uel non ſordidũ ¶ Secundo dubitatur in quo de corticib° cor nee ſit. ¶ Ad primũ dicẽdũ qđ poteſt eſſe ſor didũ & non ſordidũ ſecũdũ materie curſuz uſ iexiſtẽtiã i loco. Et iõ Auic. nõ dixit q̃ ẽẽt ſor didũ. nec dixit corui. & ſiue ſordidũ ſit ſiue nõ differt a pria ſpecie ulceris a terª qa iſta eſt minꝰ pfũda iſtis. Ad ſecũdũ dicẽdũ q̃ iſta ul ceratio põt cadere circa ſecũdũ corticẽ & ma xime uerſus tertiũ. uſ i ſupficie tertii uerſus ſecũdũ ET TERTIA. Hic declarat tertiã ſpe ciẽ ulceris profũdioris. Ad cuiꝰ intellectuz con ſiderandum qđ. Aui. notificat hanc ſpeciẽ ulce rũ ex tribus. Prio ex ſui nomine. quia dicitur alficulme ideſt. diſruptio. ut ponit. Serepio caº peallegato. quia diſrũpit corneã. Vnde eſt timor đ corruptiõe oculi. ut Aui. põit. & iſtđ innuebat hic. cũ dicebat. ſ. aduſtiuũ. quia adu rẽdo corneã diſrũpit ¶ 2°. A. notificat eã ex p te diſpoſitiõis annexe. qa ẽ ſordidũ. & habz eruſtas. & hº propter corroſionẽ quã facẽ ma teria. ¶ 3° notificat eã ex pte maneriei. qa eſt ulcus timoroſum in ſui mundificatiõe. i. cũ p cedit tẽpus in mũdificãdo. quia timeť de tota li diſruptiõe cornee. Vnde emanãt hũiditates oculi & corrũpit ex hº oculus. exit eni extra albugineꝰ humor uel fit exitꝰ uuee. ¶ Ex qui bus Aui derelinquit ut notũ hoc ulcus ex pte ſitus. quia eſt pfundum. ¶ Dubitať. utrũ ul cera cornee ſint ſeptẽ ſpecier. Et uidẽ qđ ſint octo. quia ſic una ſpecies ulcerũ nõ profundo rũ eſt q̃ capit de cõiunctiua. & ita ẽt una ſpe cies profundorũ erit que capiet de cõiunctiua. & ſicut ille ſunt q̃tuor. ita pfũde ſpecies erũt quatuor. & ſic erũt octo. ¶ In contrariũ ſunt oẽs auctores famoſi. ut iã apparuit. ¶ Dicẽ dũ q̃ ſpecies ulcer cornee poſſunt diſtingui. Vel ex parte partiũ cornee que ſunt eius corti ces. Vel ex parte cauſar ulcerum. Vel ex parte ſituũ in cornea. ¶ Si quidẽ diſtinguatur. pri mo modo. ſic ſunt quattuor ſpecies. ſic q̃tuor ſunt cortices cornee. ¶ Si ſecũdo mõ. tot ſunt ſpecies earũ. quot ſunt cauſe. Et quia prima diuiſione diuidunť cauſe i cauſas primitiuas & cauſas corporales. & ideo ẽt dicunť ulcera

cornee diuersificari ꝙ quedam fiunt a causis primitiuis ut pcussionibus.ꝙdam a causis corporalib⁹.ut successione obtalie uel bothor.ut statim Aui.ponet. ¶ Si autē ulcera cornee distinguātur ex parte situū i cornea.utsic sunt septe species.Nā prima diuisione diuidūtur ulcera in ea ꝙ sunt superficialia magis.& ista sunt ꝙtuor speciex & in ea ꝙ sunt profunda & sunt triū specierum.ut Aui.declarauit. ¶ Ad rōem in cōtrariū dicendū qđ ꝙdo ulcera sunt profūda materia ꝙ est coartata nō est sic dilatabilis in latū uersus coniūctiuā.sicut quando materia est superficialis. ¶ Vel dicendū qđ sicut illa ulceratio pcedit intus uersus cōiūctiuā non sic manifestatur nobis quia coniunctiua nō est corpus peruiū.Et aliter posset dici. sed obmitto. ¶ VLCERA VERO Hic determinat de q̄busdam specialibus causis ulcerum oculi.& cū hoc ostēdit modum processus illorū. ¶ Cōsiderandū autē qđ obtalmia facit euenire ulcera nō solū in cōiunctiua sed in cornea. propter materiā ꝙ illic extendit̄.imo frequenter in forti obtalmia accidunt ulcera in cornea absq; hoc qđ fiāt in cōiunctiua propterea.qa a cōiunctiua materia resudat magis ꝙ a cornea ut supra dictum fuit. ¶ Secundo cōsiderādū qđ in hoc sermone Aui.quasi remouet ꝙdaz dubitationē.iā enim posuerat ulcera exitura lia solum.& ideo uult ostēdere qđ ipa nō solum fiūt a causis humoralibus.sed ēt a pmitiuis.cū dicit.aut propter percussionē.Et multotiēs q̄dem principium ulceris est interi⁹.s. in cortice uersus intus.& disrūpit̄.i.distrūpendo procedit ad exteriora.& ecōuerso.i.qa pncipium ulceris est in cortice exteriori & procedit uersus intus. ¶ Sed tu dices ꝙ ulceratio est prauior. ¶ Dicendū ꝙ illa ꝙ abint⁹ ad extra procedit.ut notū est de se.

¶ Signa ulceris. ¶ Hic Aui.pōit sig⁹ Non autem ponit signa cuiuscūq; specierū septē.quia iaz ex dictis sunt nota.quare pōit signa z^m diuersitatē quādaz partis pacientis & z^m diuersitatē materierū.primo g^o facit primū .z^o secū dū.ibi 2ª. ¶ Et quādo est sanies. ¶ Cōsyderandū circa primā partē.qđ lz ista signa sint nota ad sensuz.qa medicus uidz ulc⁹ i cornea & in cōiunctiua nō indigēs alio signo.tamen. Aui.& alij auctores ponūt signū a colore loci ulcerati.s.qa ulcera in cornea sunt alba.sed in cōiunctiua sunt rubea.& hoc ideo fecerunt ut certificaret notitia ex h^o.& ut incitent nos ad iuestigādū cāz apostematis hui⁹. ¶ Dubitatur utrū in ulcere cornee appareat color alb⁹ & i ulcere cōiūctie rubeus. Videt qđ nō qa hec ulcera possunt fieri a materieb⁹ albis et rubeis & citrinis.s.materiebus aq̄sis uel flegmaticis exituris.& a materiebus sanguineis & colericis ulcreatiuis.ut statim apparebit.Sed iste materie colorabūt ptes ulceratas tali colore q̄lis ē materia.g^o ulcera cornee possunt apparere alba ℞ rubea ℞ citrina. ¶ Itē apostema in coniūctiua est cū ulcere.quia cum solutione cōtinuitatis.sed in quodā apostemate nō fit rubedo necessario.ut Iesus Haly. trac.z^o.ca^o đ guedac.ubi dic̄ ꝙ guedac ē apostema durū in cōiunctia & subdit.& forte ocul⁹ nō ē rube⁹. ¶ In contrariū est Auic.hic.cū dicit est punctuz albuz si est sup pupilla ideſt cornea. ¶ Et Ax proble.9ª.z^e proble.& ois auctor. & etiā sensus. ¶ Hoc probleuma habz solutiones plures.Prima est Ax loco seu proble mate dicto et ē solutio mīstū generalis.et duo innuit ibidē Ax.primo qđ cicatrix oculi.s.in cornea.ideo est alba quia morbuz cū sit quid contrarium parti cui⁹ est mouet ad contrariū cum igit̄ cornea sit nigra ergo morb⁹ dealbat & contra erit i aliis partibus corporis.Scdm quod innuit Ax.ē quod multū istud nō fit statim a principio.sed post in tēpore. Secunda solutio ē Dini qui uult qđ ideo ulcera in cornea tendūt ad albedinē quia corp⁹ dyafanū cū condēsat̄ fit albū.sicut apparet in aqua que cum colegat̄ fit alba sicut apparet quādo conuertitur i glaciē.Cornea autē ē corpus diafanuz & polituz quare aduenīēte ipa pūcto ex ulcere quia ex hoc densat̄ appz alba .sz ulcera in coniūctiua apprēt rubea quia ibi fit exrēsio i uenis cuz sit mēbruz multuz uenosuz .i. habēs uenas.quat̄ trahit̄ sanguis & apparet color rube⁹. ¶ Tertia solutō ē aliorū. Dicunt enī ꝙ tunc apparēt alba ulcera cornee quādo materia ē cōuersa in saniē.quia sanies ē alba Sed ulcera coniūctiue apparēt rubea.quia ut plurimū sunt a sanguine. ¶ His solutionib⁹ postpositis.Dico specialiter loquendo in ulceribus cornee.ꝙ color apparēs in illis ulcerib⁹ cornee.uel est ex natura materie.uel est ex natura partis.Si quidē loquamur de colore ulcerū cornee.qui apparet ex natura materie ulcerātis uel attracte ad locū.sic potest i ulcere apparere qlibet color secūdū q̄libet materiā.ut sup^a dictū est.Et ego nup uidi i ulcere cornee multā rubedinē in parte cornee propter materiā sanguineā illuc tractā.imo ut plurimū est ita quādo ulceratio ē in fieri cū hoc tū qđ ibi apparet color rubeus apparet ēt albus in ptibus quibusdā nisi multū exuberz sanguis & totuz tegat.Si autē loquamur đ colore cornee ulcerate qui color insequit̄ naturā ptis dispositе uel mutate ex ulcere circūscripta materia

hūorali q̄ ulcus cauſat uel q̄ trahit̄ ex colore. ſic dico qđ in cornea ulcerata appz color albꝰ Fit autē dupliciter talis albedo. Prio ex itroi tu aeris ad partes cornee. Aer autē quādo mi ſcet̄ corpori primo facit apparere illud albi co loris ut Aui. inuit infra trac. 4°. ca. de ymagia tionibus. & ſummit̄ ab Ar. 5°. de generatiōe animaliū. Et tu pexpiētiā poteris hoc uidere. Si accipias oculū aialis & ſubtiles cū aliquo ferro partē cornee ſtati eni dealbabit̄ cornea ibidē. Hec autē dealbatio ñ apparet i omni ul cere cornee. ſz cum eſt ibi cōtuſio & diſtractio & iō ſi inciſio i cornea fiat a ferro acutiſſimo nō apparebit talis albedo. ¶ Secūda cauſa al bedinis ē defectꝰ uirtutis cornee. Naz uirtus eius cū eſt potens ſuper nutrimētū deducit il lud ad formā dyafanā. Cū igit̄ deficit. non ta mē multuz ſicut accidit quādo ſanant̄ ulcera cōuertit materiā nutrimētalē ad formā ppin quā dyafaneitati. & talis eſt albedo q̄ appz q̄ do ulcera cornee ſunt in uia cōſolidatiōis. ut i fra apparebit. & pōit Meſue i ca° đ ulceribꝰ oculi. & ad hoc pōt reduci cauſa quā Dinus po nit. quia fit per uiā condēſatiōis partiū cornee quādo fit cōſolidatio & condēſatio. tunc eni fit quedā partiū cōdēſatio. Corpus autē diafanū cum dēſatur albeſcit ut ipſe dixit. & đ tali de albatione loquit̄ Auic. unde uocat eū pūctum Sed cauſa quare ulcera coniunctiue ſunt rubea eſt illa que ab aliis dicta ē. Vidi tamē per ex perientiaz q̄ conuertunt̄ quandoq̄ ad quēdā colorē fuſcū. ſ. nigruz cū priꝰ eſſent rubea qa ſanguis ibi quaſi nigreſit. Vnde. Auic. ſupra i litra exteriori qđ eſt ſuper cōiunctiua ē nigrū & in fine uidi q̄ per longum tempus non appz ueſtigium neq̄ rubeuz neque nigruz iam re dit ad colorē proprīū. & ita teſtificatus ē mi hi antiquus experimentator i oculis. & ideo a poſtema coniūctiue dictum Cuadac quādo p durat in fieri. tunc propter dolorē trahit̄ ma teria & appz coniunctiua rubea. Cū autez du ricies eſt confirmata & iā quietatus eſt curſꝰ materieruz non eſt rubedo cuz illo ap ſtema te lz ſit ibi ulceratio ſiue ſolutio cōtinuitatis q̄ cōſequit̄ eſſe apoſtematis. & hoc ē qđ dic̄ Ie ſus Haly. in ca. de Cuedac Fortaſſe apoaret Cuedac. & oculus ē rubei coloris. & fortaſſe oculus ñ erit rubeus cū eo. Idē ponit Raſis z° cōtinētis ca. de morbis coniūctiue. & uocat a pud eū hyguadio ¶ Ex qbus contraria ſoluū tur. ¶ Et ē cū eo dolor uehemēs & pulſatio. ¶ Dubitat̄ de hoc dicto. A. qa diſtiguit dolo rē pulſatiuū contra dolorē. cū tñ dolor pulſati uus ſit una de ſpeciebus doloris. ut gal. z° de interioribꝰ ¶ Itē dolor pulſatiuus ē paſſio mēbri arthatioſi. ut ibidē gal. & Aui. p°. can. ſen. z°. ca. de ſpēbus doloris. ſed cornea ñ hz i ſe arthatias. ¶ Dicendū ad hoc ſimul. primo q̄ pulſatio ñ accipitur pro dolore pulſatio. ſz p expulſatione materie qñ eni ulcera ſunt in o culo ppter fortē dolorez trahit̄ materia mul ta que etiā expellit̄ extra. Vnde apparet in eo qđ ſupponit̄ ſiue ſit pecia ſiue puluiꝰ ¶ Ali ter ſecūdo dicēdū ad primū q̄ n diſtiguit̄ hic dolor pulſatiuus cōtra dolorē. ſed cōtra dolo rem acutū uel purgitiuū uel extēſiuum. ut ſit ſenſus. & ē cū eo. ſ. ulcere oculi dolor uehemēs .ſ. pungitiuus uel acutꝰ uel extēſiuꝰ uel corro ſiuꝰ. & pulſatio. i. dolor pulſatiuꝰ ¶ Ad ſecū dū dicendū dupliciter. Primo qđ dolor pulſa tiuus nō fit in ulceratiōe cornee. ſz i ulceratiōe cōiunctiue. qa habz uenas & arthatias. & iō exponat̄. & ē cum eo. ſ. ulcere oculi ſiue ſit in cornea ſiue cōiunctia. dolor uehemēs. ſ. aliqs dictorū dolorū. ſz pulſatio. i. dolor pulſatiuus ē quādo erit in cōiunctiua. ¶ Vel aliter qđ in ulceribus cornee ē dolor pulſatiuꝰ nō ratio ne materie i cornea ſz ratōne materie mote ad reliquas ptes oculi & ideo materia i toto ocu lo uidet̄ ifirmo qđ ſit pulſatio. imo quaſi ma leatio. & extēdit̄ quandoq̄ dolor iſte uſq; ad tipora. ¶ ET quandoq̄ eſt ſanies. Hic ponit ſigna z^m diuerſitatē materieruz ¶ Ad cuius textus expoſitiōem dubitat̄ quia uidet̄ Raſis cōtradicere in hoc Aui. ſecundo continentis p° ca°. ubi dicit. Et dixerūt qđ bothor & puſtu le que oriuntur i cornea ſunt alb i coloris & ē. & pulmaceolus & parnꝰ ſuppoſitꝰ oculis ſi re mouetur inuenitur infectus putredine alba. patiēs infeſtatur dolore peximo & forti rep cuſſiōe. i. pulſatiōe. & ſi putredo uicinat̄ colo ri pulueris ut blauo uel croceo ē minoris rep cuſſionis. & ſi uicinat̄ rubedini ē minoris. Et ergo in hoc contradictio. quia Auic. ponit qđ quādo appz ſanies alba ſignificat dolorē debi lē. Et Raſis ponit qđ patiēs infeſtatur dolore peximo ¶ Itē. auic. uidetur ſibiipſi contradi cere. quia dicit qđ ſignificat dolorē debilez. & poſtea dicit quod ſignificat fortē pulſationē ſed pulſatio fortis eſt dolor fortis. ¶ Amplꝰ ſi ſanies eſt rubea ſignat̄ materia ſanguinea. ſz i matetia ſanguinea plus fit pulſatio quā in aliis materiebus ſaltē frigidis ¶ Q uidaz ſic iſtum textū exponunt. q̄ primo Auic. ponit ſi gna materiei flegmatice. & dicit q̄ quando ſa nies q̄ inuenitur in eo qđ ſuperponitur eſt alba ſignificatur materia flegmatica. apoſtea eni facit debilem dolorem. i. ñ facit dolorem a cutum uel corroſiuū. & q̄tū ad hoc dixit. ſigni ficat debilē dolorē. Sed tamē quia flegma eſt humor groſſꝰ & multꝰ cōculcat arthatias ex tali cōculcatione puenit dolor pulſatiuus. ut

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 264 sur 455

Gal. 2° de interioribꝫ ¶ Dicũt 2° qđ. A. põit sigª materiei colerice & melãcolice & aq̃te. & uult q̃ si materia est colerica uel melãcolica. & hoc cognoscit si sanies est citrina aut fusca nõ faciũt dolorem pulsatiuũ. & hoc ió qa iste materie sunt pauce. & ió nõ coartãt arthrias & hoc ẽ qđ. A. uoluit. cũ dixit. erit in illo. s. dolore pulsatiuo leuior. i. ñ erit dolor pulsatiuꝰ tñ dicũt qđ materia colerica facit dolorẽ acutũ. sz melãcolica facit dolorẽ aggrauatiuũ. sed materia aquosa cũ sit subti is cedit motui arthriaꝝ. & ió nõ facit dolorẽ pulsatiuũ. & hº ẽ qđ Aui. uult. Aut' subtilis erit &cẽ. ¶ Dicũt 3° qđ. A. ponit signa materiei sanguinee. tã qñ materia ẽ sanguinea apparz sanies i eo qđ supponit rubea. Materia aũt sanguinea ñ facit dolorẽ acutũ cũ sit humor benignus. & hº est qđ dicit. Et cũ fuerit rubea. i. sanguinea tunc dolor erit leuior ualde s. dolor acutus tñ dolor extẽsiuus & pulsatiuus erit fortis pp multitudinẽ sanguis & sui calidtatẽ. ¶ Alii exponũt aliter. & uolunt qđ hic ponũt signa ulcerationũ de materia saniata u. l'. nõ saniata. Primo ergo ponit signa ulcerũ cornee quando materia est digesta. Secũdo q̃do nõ ẽ digesta sed digerit. Tertio specialiter ponunt signa. quãdo ulceratio ẽ in cõiunctiua. ibi 2ª. si uero fuerit. ibi 3ª. sz uz ¶ Dic prio qđ quãdo sanies ẽ alba. quia materia ẽ digesta. significat dolorẽ debilẽ qa facta sanie cessat dolor. & pulsationẽ fortẽ. i. fortezz expulsationẽ seu expulsionẽ. qa natura fortiter expellit & põt expelere materiã quã digessit. Q đ aũt Auic. utat hoc uocabulo pulsationẽ. i. expulsionẽ appz p eũdẽ 4° can. fen 3ª. ca° đ flegmõe. SI VERO Ponit sigª quãdo materia nõ ẽ uicta a natura. s. qa nõ ẽ digesta pfecte. sz digerit. & dic. qđ si talis sanies ẽ citrina uel fusca ul' subtilis ex qbꝫ significat qđ nõ ẽ pfecta sanies sz fit. erit leuior in illo. s. i expulsiõe materie. s. q̃ quãdo apparz sanies alba. q̃ si ueñt dicẽ qđ ẽ expulsio minor. & non debet intelligi. erit leuior. s. dolor. quia hoc esset falsuz imo dolor est maior. cũ dolor sit maior circa generationẽ saniei q̃ facta sanie. ¶ SED CONFVERIT. Põit signa ulceris coiunctiue. & debet exponi sic. Sed si fuerit rubea. s. ulceratio. dolor erit leuior. i. passio erit leuior. quia securior q̃ si esset in cornea. ¶ Hec expositio fuit Dini. & credo qđ prima expoſ tõ etiã fuerit sua. & dicit qđ si non exponat sic litera non potest saluari. nec respondet ad contradictionẽ. qa eã nõ mouet. ¶ Ex dictis uero duabus expositionibus possum colligere unã perfectiorem expositionez que est qđ hic Auic. per signa sumpta a colõe docet significare sup quedã accidẽtia in ulceribus oculi. Et dicit. pº qđ si sanies que apparz super cotto. uel alia re que superponit oculo est alba. significat debilẽ dolorẽ. s. actu. sed p̃ us fuit fortis quãdo sanies generabat. Et significat fortẽ pulsatiõem. i. fortẽ expulsiõem. uel .i. dolorem pulsatiuũ. s. precessisse. uel. i. quẽ tã sensum ipulsionis materie quã natura pellit. & hº multũ percipit in oculis ꝓpter sensibilitatẽ multam eoꝝ. ita q̃ qdam infirmi scilicet in hº sentiunt manifeste motũ expulsionis materie copiose ab oculis. ¶ Dicit secũdo. A. q̃ si illud qđ apparet fuerit sanies citrina fusca uel subtilis erit leuior in illo. s. pulsatione .i. in expulsatiõe. ¶ Vbi considerandũ qđ. A. per hº circũscribit nobis materiam nõ bene digestam notificando eã colore illaudabili. quia sit citrina uel fusca. Vter q̃ enim istoꝝ colorum significat q̃ natura nõ bene uincit materiam. notificat eam ex parte substãtie. qa sit subtil. ¶ Ex q̃bus significatur q̃ natura non põt copiose expellere. sic si materia fuisset pfecte uicta. ¶ Tertio. A. dicit q̃ si sanies q̃ apparz sup cotto uel pecia. erit rubea. dolor erit leuior. Hoc aũt põt tripliciter exponi. Primo qđ dolor. s. acutus erit leuior. Alio mõ dolor. i. passio. quia significat materia benignior. s. sanguinea. Tertio mõ põt exponi qđ dolor. i. pulsatio. i expulsio erit leuior. & dicit dolor. quia aliquis est ibi sensus in materia expulsione. ¶ Sũt gº tres ordines i tali expulsiõe. Primꝰ ẽ copiosus quãdo materia ẽ digesta perfecte. Secũdus ẽ minor quãdo materia est digesta. sz nõ pfecte. unde est sanies illaudabilis. Tertiꝰ. ẽ adhuc minor q̃do materia ẽ cruda. nec natura egit in eam actionẽ manifestã nec perfectã. tunc eni natura nõ temptat expulsionẽ Natura enim suis utens uirtutibus. Prio tẽptat assimillare qđcũq; potest fieri benignũ. deiđ uero expellẽ. ut põt capi ex mẽte Gal. 2° de differẽtijs febriũ. Per hº ergo. qđ Aui. dixit. Si est rubea. itellexit materiã sanguineã crudã que nundũ perfecte uel iperfecte facta sanies. & illđ qđ đ ea apparet sup cotto ẽ plꝰ per uiaz resudatiõis q̃ p uiã expulsiõis a uirtute post digestionẽ agẽtẽ. ¶ Hic uideo multa dubia que ꝓpter ꝓlixitatẽ obmitto. ¶ Ex his ad Rasim dicẽdũ primo qđ textus ille ẽ colligãtium. i. expimentatoruz. & ideo forsan nõ cõtinet oĩmodam ueritatem. i hoc solo qđ dixit. qđ quãdo sanies est alba. patiens ifestatur dolore pximo. imo tũc mitigatur dolor. ¶ Vel aliter saluãdo eũ qđ infestatur dolore pximo sz ꝓpus uel si sanies remaneat & fiat corosiua. ¶ In aliis aut dictis textus Rasis esset ualde conformis expõi nosẽ quã credo esse ad mẽtẽ Auic. Nã Rasys inuit tres ordi

nes repercussiõis ideſt expulſionis materie. ut appꝛ in textu. Dicit enim ꝙ ſi putredo eſt alba. repulſio. i. expulſio eſt fortis Sed ſi ẽ citrina uel blaua. i. fuſca &c̃. repulſio ẽ minor. Si uero eſt rubea aduc eſt minor. ¶ Ad ſecũdum dicẽdũ qđ accipit ibi pulſationẽ pro expulſatione. Vel aliter qđ dolor pulſatiuus prius fuit fortis quãdo fiebat ſanies. ¶ Ad tertiũ quid ſit dicendũ appꝛ per littere expoſitionem. tam in Auic. ebraico ubi dic̃. dolor erit leuior. habetur alibi fortior.

¶ Cum fuerit ulcus in oculo. ¶ Hic .A. ponit curã. Dirigit aũt eas tractãdũ ſex intẽtiones. Quarũ prima eſt regiminis rectificatio. ¶ 2ª euacuatio materie. ¶ 3ª ẽ phibitio curſus. 4ª generalis ulcerũ curatio. 5ª ſedatio accidentiũ. 6ª ſpecialis ulcerũ curatio per cõſolidationem. Primo ergo ponit curã q̃tũ ad intentionẽ primã 2° q̃tum ad ſecũdam &c̃. ibi ſecunda. & intendat. ibi 3ª. & ſi fuerit. ibi 4ª. & ad ſũmũ. ibi quinta. & ſi color. ibi ſexta. & q̃do mũdificat. ¶ Meſue uero ponit aliã intentionem q̃ eſt delere ueſtigiũ ulceris de q̃. A. facit capitulũ ſingulare. ¶ Dubitat circa primã partem utrũ patiens debeat iacere ſuper oculo in quo eſt ulcus. uel ſup alio. Et uidet primo qđ ſuper neutro. per Raſim nono almãſoris. ca°. de ulceribus q̃ fiunt in oculis. ubi dicit. Eger preterea ſuppinus iacere dꝛ cui cõſonat Meſue 2° ca. dicens. Iaceatq; eger ſuppinus. ¶ Videt ꝙ ſuper eodẽ oculo in quo eſt ulceratio ſit q̃eſcẽdũ p Raſim 2° cõtinẽtis. p°. ca. ubi dicit Cuꝛ puſtule ſuperueniũt dextro oculo. p°. dormiẽdum ẽ ſup dextrũ. ſi in ſiniſtro ſimiliꝛ ſ. ſup ſiniſtro. ¶ In cõtrariũ ẽ Auic. ¶ Huius dubitationis ſolutio apparet multũ ex dictis i c° de obtal.ª ¶ Dicẽdũ igit̃ qđ in ulceribus oculi. uel materia actu fluit ad oculũ. & tũc oꝛ ſituari infirmũ ſup latere oppoſito. uel reſuppino. ut ſupꝰ declaratũ fuit. Vel materia iam fluxit. & ẽ in parte. & tũc uel ẽ ſuſpicio đ exitu uuee q̃ aliqua incipit apparere eminentia. uel nõ ẽ đ hoc ſuſpicio. Si quidẽ ſit ſuſpicio đ exitu uuee debet infirmꝰ ſuppine ſituari. qa hic ſitus magis cõuenit in h°. ut notũ eſt. Vnde dicit in ſequẽti capitulo. Scias qđ neceſſariũ ẽ tibi quãdo ulcus icipit in eminẽtia ut facias adherere oculo ligaturã qua ſuſtentat̃. & reſuppinatio ideſt qđ infirmus iaceat ſuppinus. & h° mo intelligit etiã. Raſis & Meſue. Si aũt de exitu uuee nõ ſit timor. nec đ fluxu & aliqua mala materia ſit i ulcere uel in ptibꝰ illis. dico qđ infirmus debet ſup eodẽ oculo quieſcere i q̃ ẽ ulcus. tamẽ ſup re multũ n. elli. ratio eſt. qa ex hoc ſitu materia illa aptius emanat ab oculo q̃ retenta ẽ cauſa corruptionis. & hoc mõ loquebat Raſis 2° cõtinentis preallegato capi° Vnde Ieſus Haly trac. 2°. 53° ca°. hãc rationem inuit. dicens. Precipe habẽti ulcus. ut dormiat ſuper latus ubi ẽ ulcus & non corodat ſanies tunicas oculi. Si fuerit in dextro dormiat ſup dextruꝫ latus &c̃. ¶ Ex quibꝰ contraria ſoluuntur. ¶ Dubitatur. 2° diceret aliquis Auic. uolẽs probare qđ in diſruptione ulceris regimẽ ingroſſetur. probat per. hoc quia. ſi nõ ingroſſatur multiplicantur ſuperfluitates. Sed contra. quia ieiuniũ uel abſtinẽtia conſummit ſuperfluitates & nõ auget ut ſummit̃ in comento affix. particule prime. ubicũq; cibus. &. 7ª particula illo aff̃. Corporibꝰ humidas carnes habẽtibꝰ. ¶ Ad intellectũ huius notandũ quod Auic. tres cauſas ponit. quare debes groſſius dietare quãdo ulcus diſrumpit̃. pria cauſa ẽ ne debilitet̃ uirtus. 2ª cauſa eſt ne prohibeat̃ ulceris conſolidatio. 3ª cauſa ẽ quia per ſubtiliationẽ multã multiplicãtur ſuperfluitates. Horuꝫ declaratio. eſt nã ulcus dicitur diſrũpi quãdo ſanies copioſe ab eo manat. ex hac ergo euacuatione particula q̃ſi debilitatur. & iõ oꝫ remittere ſicut ẽt facimus in pleureſi. ꝙ quãto plus ſputi fuerit plus refectionis adhibemus Debilitat̃ ẽt uirtus in toto corpore. qa medicꝰ uſq; ad illud tẽpus facit dietã multum ſubtilẽ. ut phiberet curſum materiei ad oculũ & ideo ſi cõtinuatur cũ ſubtiliatione. infirmꝰ debilitat̃. Ex hoc aũt multiplicãtur ſupfluitates in oculo. qa oculus debilis factus in euacuatione recipit corporis ſuperflua. multiplicãt̃ ẽt in toto. qa ꝓpter multã & ſuperfluaꝫ abſtinẽtiã humores corrũpunt̃ calido intenſo. ẽt uirtus debilis deficit a reſolutione ſuperfluitatũ ¶ Ex quo ſequitur ꝙ cõſolidatio nõ põt debite fieri. licet igitur iſte cauſe ſint tres. due tamẽ ex eis ſunt cã tertie. nam quãdo particula debilitat̃ & ſupfluitas in illa multiplicat̃. tunc phibet̃ cõſolidatio. & iõ Auicꝰ ẽ iſto mõ loquẽdi. ut nõ debilitet̃ uirtus. & nõ conſolidet̃ ulcus. ¶ Ad cõtrariã rationem dicendum qđ lꝫ abſtinẽtia cõſumat corporis hũiditates põt tamẽ per accidẽs illas multiplicare. ut uiſum eſt. Sꝫ tu dices. que ſubtiliatio ẽ iſta & que ingroſſatio ¶ Dicẽdũ qđ ſubtiliatio ẽ 2ᵐ gradus uel nihil dando. uel ptiſanã. uꝫ farinã ordei. uel micã panis. uel alia conſimilia. ſꝫ in groſſatio erit dare extremitates. ſ. galline uel edorũ 2ᵐ Ieſuꝫ ¶ Alicui tñ dieta ſubtilis eẽt pulliꝰ. & groſſa dieta extremitates porci. Oportet eni medicũ in h° eſſe doctũ. & oꝫ ut ñ repleat̃ & c̃. ut nõ clamet &c̃. qa diſrupi poſſet cornea. & exire uuea. & trahi materia ad

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 266 sur 455

ocłuz ex hº neq; &cē ¶ Cōsyderādū qđ littera
q̄ dicit. Si aūt ingrediatur. pōt dupl'r exponi.
Vno modo si ingreditur. s. post maturationez.
quia ēt si post maturationē egritudinis ideſt
materie balneetur. nō dico moretur ibi. ut non
debiliteť uirtus. Alio modo pōt exponi. Si in
greditur. s. ante maturationē. Balneū eni ante
maturationē quādoq; conceditur ad temperā
dam acuitatē materie. & ista debet esse q̄daz
lotio. non mora in balneo. & hoc intellexit Ra
sis zº cōtinentis. cū dicit. non clamet nec ster
nuret patiēs nec intret balneū. nisi materia exi
stente digesta & si intraret balneum non diu
moretur ¶ ET INTENDAT. Hic ponit curā
quantū ad aliā intentionem que est euacuatio
materie. Q uō autē fiat flebothomia & quā
do. supra dictū est. in caº de obtalmia. ¶ Con
syderādum autem quod euacuare humores
acutos est ualde cōferēs in cura. quia ex hoc
prohibeť ulceris additio & festinatur cura. et
ideo precipit frequēter euacuaē. qa đ quarto
in quartuz diē. In hoc tamē medicus debet ha
bere iudiciuz estimatiuū sanū. qa forsan omni
die posset aliquid euacuare. & forsan oz inter
uallū matus facere. s. de qnto in quitum. ul' de
6º. uel de xº. ¶ Ex decoctionibꝰ & ifusionibꝰ
. s. mirabolanoꝝ. uel fumi terre. uel ex ifusiōe
aloes. s. ut tibi uideť Ieſus Haly. uero cōfidit
in hac cōfectione postq̄ laudauit đcoctionē mi
rabolanoꝝ. ℞. dragagāti partē. i. succi liquiē.
ptem. i. scamonee allate partē mediā. fiāt pil
ule. & accipiať ex eis pōdus. 3. i. Ego uero mi
norē darez dosim & essez cōtentus i medicina
sine scamonea. nisi uiderē indigentiā ex multa
materia. & ñ euacuabili per leues medicinas.
¶ ET SI FVERIT. Hic ponit curaz ulceꝝ q̄tū
ad intentionē que est phibitio curſus materi
erū ad oculū. explicans hic in obtalmia. & dicē
q tu debes uti medicinis cōgregantibus diuer
sas uirtutes. s. prohibitiua obtalie & doloris
& ut sit phibitiuā cursus. & uirtutē cōsolida
tiuam ulceꝝ. q̄si dicat. A. q nō debent absolui
he medicine a uirtute qua iuuēt i ulcerib⁹ seu
uulneribus. & qa si possibile est oz hec uulne
ra curare secūdū etiā p rie itētionis ió dixit. Cō
solidatiōem ulceꝝ. i. uulneꝝ. uel summit hic
large cōsolidationem p omni qđ ēt ad cōsoli
dandū iuuat & in fine assummat. Q đ si ē cur
sus. s. materie. ad oculū permisceať qđ habet
uirtutē phibitiuā. i. repercussiuā. sicut suci fri
gidi. & alia dicta supra caº de obtalmia. Cō
syderādū qđ in colirio qđ ponit Aui. est infri
gidatio & repercussio que sunt cōferētia i ulce
re si quis cōsyderet. sicut ē colirū anesthesti gi
. i. de annulo. alcusa. i. canphora. & ceruſa. đ q
bus plene diximus supra. Lac uero iº cāu in
iectuz in oculum est ualde conueniēs. quia est
in eo ifrigidatio & absterſio modica zm Ieſuz
¶ Notandū qđ Ieſus Haly. docet facere coli
riū hº i isto casu. ℞. gumi arabici dragagāti
amidi. anna. 3. ij. ceruse. 3. v. opij dimie argēti.
anna. 3. i. cōiungāť & misceantur cū aqua plu
uali & fiat sic ¶ ET AD SVMMVM. Hic
ponit curā q̄tū ad generalē intētionē. i. in cura
tione ulcerū. quia hec ē exiccatio sine mordica
tione ꝓpter multa oculi sensibilitatem. Et hec
declarata sunt supra trac. pº. 4º ca ¶ ET SI
CALOR. Hic ponit curā q̄tū ad itentionē q
ē accidētiū prauoꝝ sedatio large sumn ēdo ac
cidēs. maxie aūt docet remouere accidētia que
ꝓhibēt ulceꝝ curatōnē. ista aūt accidētia sunt
mala cōplexio ptis. & zº cursus materierum
diuersaꝝ. & 3º sordicies. & 4º corrosio. quat
uor igiť faciē q̄tuor sunt hec q̄ docz remo
uere ibi zª. & si fuerit. ibi 3ª. q si ibi 4ª. & si
fuerit. ¶ Cōsyderādū ē ad itellectū prie ptis
qđ coliriū alsedenigi. ē coliriuz de lapide ema
titis. ¶ Duo autē colıria inueniunť i quibus
intrat lapis ematitis. Vnū ē magis lene uel leni
tiuum. sicut illud qđscribitur. 5º can. summa
zª. trac. zº in ꝑnº cū dicē. Coliriū qđ posuit uir
&cē. & satis potest dici etiā lenitiuū. quia ñ a
speruz medicamē. q nominať duo. maior &cē.
Aliud est magis siccuz & asperuz. sicut illud
Coliriuz aliud mirabile & expertū. & laudať
in albedine &cē. et multa alia potes ibi notare.
Ad extinguēdū igiť caliditatē & curationem
ulceꝝ ē lenitiuū De istis. colirijs cōsydera igi
tur qđ forsaz lz i usu sarcacolle stati nō eēt tā
ta securitas. tamē ipsius uirtus multū repri
miť ab opio & succo mandragore. Vlterius
considerādū qđ colıria de olibano sunt multa
rū descriptionū. Illud enim qđ ponit a Rasi
9º. alamāsoris & a Mesue caº de ulceribus
oculi non conferret in extinctiōe caliditatis. sz
in cōplēdo maturationē. ut summit ibidem a
Rasi Multa uero medicamina recipiētia thus
ponunť. 5º. can. loco preallegato. q in ulceribꝰ
competerēt in quibus est fortis calor Coliriū
uero Ieſus tra. zº. 42º. caē etiā utile ad matu
randū & mūdificandū qđ ibidē lege. ¶ Vlte
riº cōsiderādū q duplex littera repit hic. Vna
q̄ dicē. Si dolor fortis fiat. admiſtia &cē. Et tē
intētio Aui. est. q si i ulceꝝ pseuerat dolor pª
alia facta remedia signū ē q nō potest prtan
siri quin sanieť materia. Oz igiť approxima
re coliriū maturatiuū. sicut est colirium đ oli
bano. & cū hoc miscere aliquid qđ cursuz phi
beat. Instillabimus igiť coliriuz de sedenigi.
primū cū colirio de olibano Rasis. ¶ Alia lēa
dicit. Si calor fortis &cē. Et iā apparet eius ex
positio. ¶ Scetalicum quidā dicūt qđ ē nomē

auctoris Alij dicũt qđ ẽ colliriũ đ sanguĩe dra conis. Et conis. alr comis. exponũt. i. de cicuta Ego ñ inuenio collyria sup̃ his nominibus. sed ponũtur in. 5°. can. collyria in hoc multũ utilia. Et succus conus est succarũ. i cicuta laudatur i doloribus oculi 2°. can. ab Aui. ¶ ET SI FVERIT CVRSVS. Hic docet resistere cursui materie. mõ magis speciali q̃ supra. qa dicẽdit ad diuersas materias curreres. ¶ Colliriũ dãni⁹. alr denarmius. i. de spica apud quosdã Alij dicũt q̃ est nomẽ cõponentis. ¶ Emelluy cion. i. colliriũ cum melle. dicunt quidã. Ego ñ inuenio huiusmodi collyria nisi cõsimile a Serapione. trac. 7°. Sed tu recurre ad Mesue p collyriis. & ad dicta supra ca. de obtalmia de materia calida. & ca. de obtalmia đ materia frigida. ubi habes collyria phibitiua cursus materie rũ utrarũq̃. Colliriũ sebrienum nõ inuenitur Spica celtica. lz de celtica explicet. ramez nardi pot poni. ¶ QVOD SI IN VLCERIBVS. Hic docet remouere sordicẽ cum abstergentibus ut cũ sit° de melle & ẽ. & si times calorẽ cũ lacte. qđ si nõ times cũ aq̃ melius uid ista ca° de cura sebel. i fine ibi expositurz a nte. ¶ ET SI FVERIT. Hic docz remouere corrosionis nocumẽtũ. Drachametilon. dixit. qđ est nomẽ illius hominis q̃ cõposuit. Alibi iueni q̃ ẽ colliriũ factũ ex opio & melle. 5° can. ñ inueni tur. Si tñ bene cõsyderas. Aui. sup̃ i ca° de obtalmia in materia corrosiua laudauit opiũ. Et ideo p hoc colliriũ intelligemus collirium opiatuz. ¶ Alias tamẽ medicinas habeas cũ opio mistas secundũ intẽtionẽ q̃ tibi occurrit. Si enĩ cũ corrosione ẽ fluxus materie rũ ad partẽ p̃ncipiũ obtalmie uteris sief albo in quo sit uitrus opii. dissoluto cuz albumine oui uel lacte. Si uero nõ sit hoc. sed materia indigẽs maturatione miscebis illud cũ colirio de olibano ℓ dissolues illud cum aqua fenugreci. ¶ ET ¶ Q VANDO MVNDIFICATVR. Hic ponit curã ulcerũ oculi quãtũ ad intẽtionem q̃ est cõsolidatio. & est hoc complemẽtũ cure ulcerũ. & p° premittit in hoc intẽtionẽ & canonẽ electionis medicinaz ad hoc enumerans quasdã ex illis. z° q̃ rundã ponit descriptionẽ ibi 2ª. descriptio. ¶ Ad primi intellectũ considerandũ. ut supra declaratũ fuit medicie cõsolidãtes sunt q̃ habẽt debitam exiccationẽ sine mordicatõe ne trahãt materiaz. sicut plũbum ustũ cortices ostracoz aduston. & sicut thus & pprie cũ cortice ut qdam credũt. ista tñ debẽt approximari facta mũdificatõe saniei. Et iõ dz exponi. Et quãdo mũdificat ulcus. i. qñ est mundũ. Ista aũt medicamina q̃dq̃ miscẽtur. ut quando uelles collyriũ tẽpatum i primis qualitatibus s. in caliditate & frigiditate qñq̃ aũt exuberant medicie frigide ut sedenigi & ceruſa. & hoc qñ in parte ẽẽt calor. qñq̃ exuberat olibanũ q̃do ẽẽt caloris dfectus. Intẽtiõe tamẽ sumpta a complõe particule. debet collyriũ declinare ad frigiditatem complõis & iõ cõis usus i cõsolidãdo & generãdo carnem i ulceribus oculi est cum fiet. đ plũbo nesesti gi. i. anulum plumbũ adustũ. ¶ Modum adustiõis põit Seruitor. quia aduriẽ faciẽdo lãinas. & ponẽdo iter eas puluerem sulfuris. & ponẽdo in olla ad ignem. & cũ incẽditur miscetur cũ uirga ferrea. & tueatur facies. quia fumus eius multũ nocet. abluitum. s. cum aqua ut remoueat impressio sulfuris. Vnde 2° can. qđ ex eo adustũ ẽ iuuatiuũ ulceribus oculi. & proprie cum abluit ur. Albebar. i. de plumbo. ¶ Cinis ostracꝝ fit hoc modo. accipiũt teste cõchiliorũ. & terruntur & ponunt in olla munda. & ponit i fornace figuli una nocte. & ii appareret sicut cinis albus bene. & si nõ iteꝝ ponat ibi. uel in furno panis quousq̃ fiat albus Abluitus ponit cinis in aqua & agitatur cũ ea & pmittitur quiescere & aqua pucit. tu aũt pomnibus istis recurre ad. 12. libri Azaranĩ qui dicitur Seruitor. sedenigi. i. ematites. DE ¶ SCRIPTIO. Hic ponit dicriptõez medicinarum. s. colirioꝝ duorum que cõueniũt in consolidatiõe ulcerũ post eorũ mundificationez. Luberis. ẽ nomen componentis. albebar. i. de plũbo. sed in hoc primo colirio non intrat plũbum. nisi inquãtũ intrat ceruſa. ¶ Climie qđ sit supradictum ẽ. aurus est pondus. 3. i. 9. lz q̃dq̃ iueniat qđ est minus q̃. 3. ut summit ab Auicenna fen 1 4ª. capitulo de cura ydropisis asclitis. ¶ Aliud & ẽ. est forte scilicet in exiccãdo & solidando. & ideo ubi queris maiorẽ exiccationẽ ad cõsolidanduz uteris isto colirio Talk idest stella terre. & est sicut gissiũ & ẽ.

QVandoq̃ fit a ruptura. ¶ Supi⁹ Auic. determinauit đ rupturis cornee. & propri⁹ sermo fit đ ulcerib⁹ cornee. Hic ẽtermiat de q̃dã passiõe cõtigẽte i oculo que est ruptura cornee. Et primo notificat nobis hanc passionẽ quãtũ ad sui causas & modos in hoc innuẽs signa. 2° ponit curam ibi. 2ª quom perseuerat Pria in duas primo notificat nobis hanc passionẽ modo quodã. 2° modo alio manifestiori ibi secunda. & possibile quidẽ est. Prima in. d. primo ponit causas rupture cornee. 2° ponit dispositionẽ q̃ ad illã conseq̃ẽ de illa exequens ibi. 2ª. & tunc appz uuea ¶ Circa primã partẽ dubitatur. p° in q̃ differat ruptura ab ulcere đ q̃ dictũ ẽ in ca° p cedenti. ¶ Secundo dubitat. quia Auic. dicit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 268 sur 455

primo capitulū de rupturis cornee. & postea dicē. quādoq; fit a ruptura. quomō g° ruptura fit a ruptura. ¶ Ad primū dicēdū q; ulceratio de qua dictū ē. in ca° precedēti. & ruptura ḋ qua hic dicit differūt i duobus & cōicāt i uno. qa utraq; passio ē solutio continuitatis cornee. ¶ Differūt ꝓmo. qa ulceratio ē solu° cōtinuitatis i aliqua partiū cornee ꝓfunda uł supficiali. Sz ruptura est solutio cotinuitatis totā corneā secūdū ꝓfūdum rūpēs uł maiorē partē. & iō ista solutio cōtinuitatis q; dicitur ruptura ē maioris q̄titatis q̄ ulceratio. ¶ Differūt z° qa ruptura sequit exitus uuee. sz ulceratio ē solutio cōtinuitatis sine exitu uuee. ¶ Ad secūda dicendū ꝑ littere expositionē. ruptura cornee q̄doq; fit a ruptura. i. ab ulceratione facta a causis extrisecis. sicut ab obtalia & borhor. Possunt enim ulcera de qbus ibi dictū est tantū augeri ꝙ dicunt rupture. & q̄doq; fit a causa extrisseca. ET TVNC APPARET uuea Hic determinat de dispōe que cosequit rupturā. talis aūt dispositio est exitus uuee. ꝓmo ergo premittit hoc. 2° declarat eius species. 3° ponit quoddam notabile. ibi secūda. & quādo. ibi tertia. & scias. ¶ Dicit primo. tunc. s. qn̄ cornea est rupta seu disrupta apparz uuea ¶ Dubitat de hoc. qa dicerz quis. imo uidet qđ debet exire humor albugine° cū sit magis paratus ad exitū q̄ uuea. ¶ Dicēdū ꝙ ruptura cornee uel ē in recto pupille. & tūc parati° exit humor albugine°. Vnde Gal. 4° de accidēti & morbo p° ca° Si uulnus cornee cōcauū. i. profundū efficiat ut humores exterius exeāt suspicio cecitatis ē ꝓpter h°. Si pars cornee q; est ante pupillā perforetur ut foramē usq; iterius extēdat suspicio cecitatis erit. ¶ Idē sentit Iesus tractatu z°. 7° ca°. uł talis ruptura ē magis lateralis. & sic erit uuea. & causa est qa ipsa adheret cornee ꝓprie tamē exit q̄do ulceratio ē magna. Si enim est valde parua penetratio n̄ pōt pelli uuea. sed potius possz resudare albugineus humor. & iō Aui. loquēs de exitu uuee. dixit. qđ fit q̄do ē ruptura. i. magna solutio cōtinuitatis i cornea. ¶ Vlteri° cōsyderādū qđ in ruptura cornee duo cōsyderamus. s. ipsam cornee passionē. & ut sic sit sermo de ea i tractatib° de passiōib° cornee. sic Auicēna facit. Secūdo cōsyderamus ibi ipsaz egritudinē uuee que est remotio a suo situ & figura & ut sic determinat de ea i capitu ꝑ de passionib° uuee. sic fac Azarani° & qdā alij. & per hoc cessat qđ contra Auic. posset obici ¶ QVOD SI. ¶ Hic declarat species exitus uuee. & habet partes quatuor. sicut sunt quatuor eius species. ibi z^a. si autē ibi. 3^a. & que ē ibi. 4^a. si autē egrediatur. ¶ Ad intellectuz ꝑ

me partis considerādū ꝙ exit° uuee prie speciei differt ab aliis exitibus uuee in quātitate quia est exitus paruus. tamē in hac paruitate est gradatio. qa si illud quod aparet ḋ uuea est res multū parua. Videt sicut formice nigrū. ideo dicit formicalis. imo quādoq; ē lōga ruptura. & in longū prominet parū de uuea & tunc uidetur sicut quedā parua formica. Si aūt sit res n̄ sic parua uidet sicut capur musce qđ ē maius q̄ caput formice. & iō dicit al musaragi. i. muscalis uel uespalis. Vn Azarauius ca. de passionibus uuee. nominat istū exitū caput uespe. si autē exitus sit paruus. tamē maior aliq̄ istoz. dicitur granatilis. qa in q̄titate unius grani frumenti. & h° ē qđ Aui. uoluit dicere. Et illud est secūdū magnitudinē & puitatē. SI AVTEM AVGVMENTATior Hic notificat secūdā speciē exitus uuee. ¶ Vbi cōsiderādum ꝙ ista species secūda differt a prima. qa i hac apparz manifeste maior q̄tas uuee q̄ i prima specie. & iō sortitur nomē a membro patiēte. & dicitur uuea. Alii tn̄ dicunt ꝙ dicit uuea a grano uuee. ET QVE est maior. Hic notificat tertiam speciez exitus uuee. & dicitur uesicalis. quia est maior q̄ uesica ¶ SI AVTEM EGREDIATVR. Hic notificat quartam speciē exitus uuee. ¶ Vbi cōsiderandū ꝙ in nominatione istaz specieruz inter auctores est aliqua discordia. que plus est in nomine quā in re. Nam Halyab. uult ꝙ 3° spēs exitus uuee ē illa q̄ prohibet clausionē palpebraz. Sz quarta species apud eū nō est nisi tertia species antiq̄ta. ita qđ cornea iā sit cōtinuata uel cōsolidata ipsi uuee. Vnde dicit sic in ca°. de acumine. i. exitu uuee. qa tūc oculus acuit. Tertia species ut acumen exaltetur donec palpebras transeat & aliis cōtinuet. i. quasi equet aliis. At uero quarta dau° uocatur cū acumine diuturnū ē. & cōsolidatur sup illā cornea fissura. Et huic etiā cōcordat Iesus Haly. trac. z°. 7° ca°. & Azarani° ꝑ. ca°. Auic. uero hic exitum magnū ꝓhibentem copturam ponit speciē quartā. sz infra tamen manifestiori mō enumerat has species et cōcordat cū predictis auctoribus. Posset tamē. A. hic cōcordari cuz eis & cuz seipso ifra diuidēdo sic. qđ prio ponit prima speciē. z° secūdaz 3° tertiā. 4° quartā. ibi z^a. si autem. ibi 3^a & que ē maior. ibi 4^a. & quādo albificatur. Et z^m hāc diuisionē uesicalis et claualis sunt una species. sz differunt quasi z^m magis & min°. ut summit in littera. ambe tamen reponūt in tertia specie. Vnde Aui. ifra dic. Et tertia dē uesicalis & claualis. sed quāndo Aui. dic. Et qn̄. ibi enumerat quartā spēz i qua uuea q; exiuit est cōsolidata cornee. Vnde apparz cornea

alba & dealbaſ uuea ex longo tẽpore. & ideo dicit infra. Quarta eſt quaſi ipſa ſit ex genere uiſicalis. Verũ tamẽ eſt cronica coniuncta cũ eo. & cẽ. ¶ Secundo conſiderãdũ qđ duplex littera reperitur hic. una. que dicit. ſepet inter palpebras. & coperturã .i. facit qđ palpebre nõ poſſunt oculũ copire. imo illa eminẽtia ſtat inter eas & ideo etiã dicitur qđ ſeperet inter palpebras. Alia littera dicit appꝛ inter palpebras et ꝛ. ¶ ET QVANDO ALBIFICATVR. ¶ Hic ponit quedã notabilia. & prio unũ. zº aliud. ibi 2ª. & ſcias. ¶ Ad primi intel lectũ notãduꝫ q ꝫ iſta littera põt referri ad ſermonẽ ſtat in dictũ. & põt referri ad totuꝫ qđ dictũ ẽ de ſpeciebus exitus uuee. ¶ Si quidẽ referraſ ad id qđ ſtati preceſſit. ẽ ſermo talis qđ i exitu dauali qñ albificaſ uuea ñ eſt eius ſanitas. i ñ põt ſanari. quia ſignificaſ uuee corruptio. & ex hoc mõſtraſ qđ ſi uuea ñ ſit corrupta & poſſet intus reponi ſperaſ ſanitas hº tñ nunq uidi in uno. uidi in tali exitu ceditaſ incurabilẽ. ¶ Si autẽ referraſ ad omnem ſpeciem exitus uuee. & eſt ſenſus talis. qđ in qua cũq ſpecie exitus. Si illud qđ de uuea appꝛ uꝫ exit ẽ coloris albi. nõ eſt ſpes q liberetur infirmus. Et huiuſmodi cauſa aſſignatur duplex. Vna qa uuea de ſe eſt coloris nigri uꝫ celeſtini cũ igitur dealbaſ ſignificatur. qđ ẽ facta multa alterario. ut non ſit conueniens pars oculi. ¶ Secũdaꝫ cãm ponũt qdam qđ ſignificaſ qa criſtallina appropiãquit cornee. Vñ color uuee appꝛ alt us. Iſtã tñ cãm dealbationis uuee. ſi qs uellet poſſet faciliter reprobare. ſꝫ ñ cura. ¶ Dubitaſ pp qd uuea ſit nigra. ſtans ad aẽ albificaſ ¶ Dicendũ qđ cã ẽ duplex. Vna generalis. qa remoueſ ad cõtrariũ p alteratiõnẽ ſed cõtrariũ niger eſt albũ. Secũda cã ſpecialis eſt. qa aer reſoluit humidũ qđ ẽ in ſupficie Vnde ſubintrãs illuſtrat eã & facit apparẽ albam. ¶ ET SCIAS. Hic ponit aliud notabile. & dicit. quod quando cornea ſcinditur in longitudine nõ uideſ albedo ſꝫ ſciſſura & apparet quaſi puſtula longa. & hº ẽ qđ dicit. & quaſi ſpeculaſ .i. pupilla. iam ſit elongatus ideſt ſit facta longa zm longitudinẽ ſciſſure. ſit elõgatus .i. indicat res lõgas. ut apparebit auctoritate Raſis. & ita dicit littera arabica. ¶ Dubitaſ. utrũ cũ ſcindit cornea in longum appareat albedo. Videſ qđ hic. quia generale ſignum in ulcerũ cornee ẽ albedo ut dicebatur. ¶ In cõtrariũ eſt Aui. ¶ Propter ſolutionẽ huius ẽ primo itelligẽdũ qđ p longitudinez cornee dbemus itelligere lõgitudinẽ a ſurſuꝫ in deorſuꝫ. ſ. zm longitudinẽ ſcie i. que ambe longitudines diſtinguunt contra profũditatẽ. ¶ Secũdo intelligẽdũ eſt qđ in tali ſciſſione. aut omnes cortices ſcidunt ſiue rũpũtur aut quidã. qũocũq; fit. uult Aui. qđ in talib⁹ ſciſſuris apparet quedã nigredo longa. zm longitudinẽ illius ſciſſure. & iõ credit qđ ſit pupilla longa. ¶ Huius autẽ cauſa eſt quia in ruptura longa. uel propellit uuea. uel propellitur humor albugineus. Si quidẽ propellaſ uuea quia ipſa ẽ nigra. ideo apparet quedã nigredo ibi longa & quia pupilla ẽ in oculo pars que nigra aparet. ideo i prio aſpectu quaſi aliquis iudicaret qđ iſte haberet pupillã longã. ¶ Si autẽ non propellit uuea ſꝫ humor albugineuſ ſtãs inter partes cornee rupte. & extra prominentes tunc i illo humore ſtãte in figura lõga appꝛ pupille nigredo. & uideſ quaſi pupilla longa. & in tali caſu appꝛ proprie pupille elõgatio quia illa nigredo non eſt fruſtũ uuee. ſed eſt iradiatio ſup parte albuginei ibi ſtãtis in forma longa. Et talis apparitio multuꝫ aſſimilaſ exitui uuee. ſed non eſt proprie exitus uuee. ſꝫ exitus albuginei. Et q̃doq; apparet ſi cut eſſet una formica lõga. Et uidetur q̃ſi exitus uuee formicalis. cũ tñ nõ ſit ꝓpulſio albuginei q̃re autẽ appareat ibi nigredo dictũ ẽ ſupra ca. de ueſicis. ¶ Sed dubitatur quo albugineus ꝓpulſus nõ exit extra. deberꝫ. n extra cadere. ¶ Dicendũ qđ nõ diu ſtaret. uꝫ aꝫr q quãdo nõ totaliter quãtũ ad omnẽ corticẽ cornea ẽ rupta ſꝫ ẽmanet aliqs cortex ſcꝫ unꝰ ꝓpe & maxie exterior. tũc põt teneri albugineꝰ & extra prominere. Et iõ forſan. A. dixit quãdo cornea rumpitur i longitudine. quaſi dicat. q nõ ſit tota ſecundũ ꝓfundũ rupta. Ad rationem in contrarium dicendum. qđ in ulceribus cornee appꝛ manifeſta albedo quãdo cõſolidata ſunt uel quando cõſolidanf. & nõ ſic appꝛ manifeſta ante cõſolidationẽ. & quãdo ſunt recentia. ut ſupra dicebaf. & iõ Auic. loquẽs de ulceribus inchoãtibus uꝫ rupturis & non loquẽs de cõſolidatis uel de his q̃ſunt apta in uia cõſolidatiõis. dixit forſan quando cornea rũpitur. & nõ dixit. quãdo iã eſt rupta diu. ¶ Vel dicẽdũ aliter qđ licꝫ ibi. ſit aliq̃ albedo. plꝰ tñ appꝛ nigredo. & plꝰ facit ſe notabilẽ in iſpectiõe q̃ albedo. Ego uero uidi hº ſine aliq̃ albedis appitiõe. Aliter poſſumꝰ reſpondere qđ ruptura cornee quedã ẽ ꝓfunda in qua exit uuea. & iſta ſi cõſolidanf appꝛ alba. & de hac nõ eſt ſermo. Alia ẽ omnino ſupficialis in longũ ſicut unus filus in qua cõtingit ptes ſuperficiales cornee ſubtiliſſimas di itrahi ad iuicẽ. & ñ exit uuea nec aliqs hũor. & iſta ruptura nõ albeſcit. qa nõ fit cõſolidatio partiuꝫ ad inuicẽ. & ſi fit conſolidatio fit ꝓpter humiditatẽ ſubtilẽ paucã que eſt q̃ſi traſparens. & ideo in ruptura tali nõ apparꝫ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 270 sur 455

albula sed pupilla appꝫ longa.qa appꝫ nigre
do ptracta in illa lōga fissura.radii enī nigri
recipiunt ibi siue in parietibus cornee.si ñ fit
cōsolidatio. siue in humiditate illa subtili.si
fit cōsolidatio & zm illaꝫ longitudinem appꝫ
nigredo longa. Et forte possibile ē qđ res ab
extra recipiāt i forma illa & uideāt longe.&
ho ē dictū Rasis zo cōtinētis ca° đ straboſita
te cū dic̄. Laniatio cornee accidit aliquando p
lōgū & nō supuenit in ea morb⁹ qui dicit al
bula. Sꝫ uidet tamen esse quedā passio.& ex
hoc uenit qđ que uidētur apparēt longa &c̄.
¶ Hic ꝓposuerā inuestigare q̄re pupilla gat
ti aliquādo apparet rotūda & aliquādo lōga
sed obmitto.quia exiremus ad aliq̄ difficilia.
¶ ET POSSIBILE Q VIDEM EST. Hic
notificat ruptura cornee.& ēt exit⁹ uuee mō
magis manifesto. Et prīo pōit diuisionē quā
dā.zo subdit.ibi za.eminētia uero que fit Pri
ma in duas primo.facit quod dictū ē.zo iter
exitus uuee & uesicas ponit cōueniētiā & dif
ferētiā.ibi.za & assimilatur uesicis ¶ Ad in
tellectū prime partis notādū ꝙ sicut quādo uē
ter.s.totus mirach inciditur extra apparent
intestina uel ȝirbus.quādo autē rumpitur si
phac prominet cutis extra impellēte ȝirbo uel
intestino ita simili modo quādo omnes corti
ces cornee rumpuntur.extra prominet uuea
Vnde Auic. hic ruptura quādoq; fit in omni
bus partibus cornee & corticuȝ eius.& ē emi
nētia đ substātia uuee. Sed quādo nō rumpū
tur omnes cortices tunc eminet ipamet cornea
impellente eaȝ ab intra uuea uel albugineo &
ideo dixit. Et quādoq; fit in quibusdā parti
bus cornee & est eminētia ex ea ipsa ideſt ex
ipsamet.s uuea impellēte illum corticē uuee.
¶ Secūdo notanduȝ qđ Aui. notāter dixit. Et
fit apud corrosionē.qa prominētia cū quadaȝ
acuitate oculi fit in cornea q̄do cortex exterior
cornee est sanus & iteriores sunt rupti. Si qs
enim bene cōsiderat ñ potest oculo prominere
cornea q̄do cortex iterior est sanus.& exterio
res sunt rupti. Et si ꝓminet ñ sic apparȝ. Q đ
aūt cortices cornee intrinseci rumpātur.& extri
secus remaneat integer.maxime cōuenit a ma
teria corrosiua rodēte interiores. ita ꝙ rema
neat exterior. Ferrū enim incidēs & casus nō
uidetur ꝙ possit hoc facere.& ido Aui. dixit
& sit apud corrosionē. ¶ Sꝫ tu dices.ego ui
deo ꝙ ioffensionibus potest rūpi os capitis &
ñ cutis. Rumpit ēt siphac & nō cutis ergo ea
dem ratione potest rumpi cortex iterior & ñ
exterior ex aliqua offensione & casu ab extra
¶ Dicendū qđ possibilia lōginqua ego nō ne
go tñ hoc nō est simile.qa cortices cornee sunt
magis sibiipsis adherētes & uniformes q̄ sit
os capitis & cutis.ut q̄ sit siphac & cutis.
Tertio considerādum ꝙ iste modus declaran
di ē manifestior.qa declarat uarios mōs rup
ture.s.totalis & ñ totalis. Vñ sequunt diuer
simodi exitus uuee.ut dictū est ¶ ET ASSI
MILATVR uesicis. Hic ponit cōuenientiam
& differentiā inter eminentiā predictā.& ue
sicas. Et dicit qđ assimilat uesicis. ¶ Cōsyde
rādū qđ uesice similis talibus eminētijs sunt
ille q̄ sunt in cortice exteriori.quia ille tendunt
ad nigredinem. q̄do igitur cortex exterior cor
nee propellitur ab uuea ruptis corticib⁹ iterio
ribus. uel q̄do propellit ab humore albugi
neo.tunc uidetur q̄dam eminentia nigra.& iō
assimilat uesice. ¶ Sꝫ differt &c̄. ¶ Ad hui⁹
intellectum dubitatur.qa Aui. hic nominat ue
sicas duras.cum tamē omnis uesica sit mollis
eo qđ sit de materia aquosa.ut supꝰ dictū fuit
¶ Secūdo dubitat.utrū i tali exitu fiat rube
do in albedine oculi & pulsatio. Et uidet qđ
sic.quia talis ruptura unde fit ille exitus acci
dit apud corrosionē.ut supꝰ dixit Aui. sꝫ quā
do fit dolor corrosiuus trahit materia ad ocu
lū & rubescit. ¶ In cōtrariū. A. ¶ Ad priuȝ
dicēdū qđ per uesicas duras possum⁹ intelli
gere acutas malorū accidētiū. Vnd. A. supra
distixit uesicas in suaues & acutas. ¶ zo pos
sumus dicere qđ intelligit uesicas in q̄bus ex
multitudie materie ē aliqua tēsio.maior. ¶ ȝo
qđ uesice licet omnes sint molles .quia sunt a
quose quedā tñ sunt magis moles.& quedaȝ
minꝰ q̄ possunt dici dure Ad secundā dubita
tionē dicēdū ꝙ i uesicis & reliq̄s pustulis ocu
li est maior dolor quā i rupturis iā factis.ita
qđ uuea exeat.& hoc ꝓpter duas causas Vna
q̄ solutio cōtinuitatis fiēs magis inducit do
lorē quā facta.ut summitur quarto de accidē
ti & morbo.licet hoc ēēt dubiū. Secūda causa
est quia ruptis corticib⁹ cornee materia non
sic detinet in loco .licet igitur in corosione &
exitu uuee possit esse dolor non tamē parifi
catur dolori facto in uesicis & aliis pustulis
fortis ergo dolor trahit materiā Vnde fiunt
lachrime rubedo & dolor pulsatiu⁹. sꝫ non ē
ita hic.s.in exitu uuee predicte. ¶ Considerā
duȝ ulterius qđ uesice siue dure siue molles
sunt de materia aquosa.& ideo sub radio ce
dunt.sicut apparet in uesicis circa cutem. Sed
in exitu uuee.quia uuea est corpus grossius
q̄ sit materia aquosa non cedit radio. ¶ Sed
tu dicis si humor albugine⁹ ꝓpelleret illū cor
ticē exteriorē cornee.tūc cederet radio.qa est
corpus molle sic aq̄. Dicēdū qđ forsan uerū
est.& ido oꝫ recurrere ad alia signa predicta.
¶ Vel aliter qđ materia aquosa ꝓternaturaȝ
in pte cōtenta ibibitur ad minimos poros tu

nice cornee & mollificat & relaxat eā q̄do fit ibi uesica. & iō cedit radio. Sz humor albugine us ppulsus extra. nō sic relaxaret cornee corti cem. & iō apparet illa prominētia sub radio magis resistēs. ¶ Et cōsidera sermonē. A. qa nō dixit. Sed ñ est hic. Sed dixit. sed ñ est ita hic. quia lz sit. nō tamē ita. EMINENTIA uero. Hic ponit subdiuisionē. & primo unam. 2° aliam. ibi 2ª. eius aūt. species. ¶ Circa pmā partē cōsiderandū q̄ ruptis omnibus corticib⁹ cornee quasi tota uuea exit sicut in tertia. & 4ª specie. aut pars aliqua sicut in prima & secūda specie exitus. ¶ Aliter tamen posset exponi. uel q̄d tota ruptura implet uuea exeūte uł ps eius solum. EIVS AVTEM. Hic ponit aliā subdiuisionē. Vel possemus dicere q̄ hic declarat magis in spāli premissam subdiuisionem. Erat aūt subdiuisio p̄missa hec. q̄d eminentia pp fracturā in omnibus corticib⁹ cornee. aut ē cū aptione & exitu q̄si totius uuee. aut pris & secūdū h° essent due spēs exitus uuee. Vult igit magis pticulariter dcl'are mōs exit⁹ uuee tūc hz ptes quatuor. sicut quatuor sunt tales species siue modi. ibi 2ª. & secūda. ibi 3ª. & 3ª ibi quarta. & q̄rta. Pria in duas. pri° declarat primā speciē exitus uuee. 2° ponit cōuenētiā & differentiā inter eā & uesicas. ibi 2ª. q̄ q̄do ¶ Dicit primo q̄d eius. s. eminētie q̄ ē exit⁹ uuee. ruptis omnibus corporib⁹ seu corticib⁹ spēs sunt quatuor. supple p̄ma ē parua que dicit granatilis siue granalis uel formicalis. ista sunt declarata supra. QVE QVANDO. Hic ponit cōueniētiam & differētiam. Conueniētia ē ista. qa uesica exterior ē nigra. & iō exitus uuee quādo minorat. i. quādo ē puus uidet sicut exterior uesica. Nā similatur sibi in colore. qa utriusq; color ē niger. & in quantitate quia uesica est parua. sicut uuea pustula. sic exitus iste prime speciei est paruus & proprie quādo est formicalis. & nō quādo est uesicalis. & ideo dixit quādo minorat & c̄. ¶ Cōsiderandū tn q̄d Halyab. & Azaranius ponūt q̄d cōuenit cū pustula. ET SEPERATVR. Hic differētiam ponit autez duas differētias. Prima ē qa exitus formicalis ē secūdū colorē uuee. homines eni qdam habēt colorē uuee nigrū. qdam uiridē. q dam mediū. Illa igitur pars uuee q̄ pminet in exitu formicali ē uel nigra uel uiridis uel media. Sz color pustule differt a colore uuee. & h° est q̄d Aui. dixit. q̄d si differat color eius. s. alicuius eminētie apparētis de qua credit q̄d sit exit⁹ uuee formical & tn nō est. uesica. ¶ Sed tu dices. in hoc nō pōt cognosci diuersitas a uesica exteriori et exitu formicali. qa uesica exterior ē nigra. & diuersificat sua nigredo secūdū diuersitatē nigredis oculi. ¶ Dicendū q̄d nigredo uesice cornee ñ ē sic nigredo uuee q̄ est uera nigredo. sz est sic nigredo cornee q̄ ē nigredo per reflexōez. Et ñ uult i hoc aliud Aui. nisi q̄d nigredo exeuntis uuee. ē uera nigredo. & iō secūdū cōez situ et inspiciētē illud pāx q̄d prominet i exitu formicali apparebit coloris nigri uł uiridis. secūdū plurimū tn niger. qa ē color uuee utplurimū niger. Vñ Azaranius cōiter tamē niger est. lz nigredo uesice nō est uera nigredo. sed fca p reflexionē. & iō si infirm⁹ torquet oculū. & tu ex obliquo ispicis apparebit tibi dyafana & ñ nigra. sed aquea. & cōsydera istud. & iō. A. dixit. Si differat color a colore uuee. q̄i dicat. si habet nigredinē. nō tamē ueraz sicut uuea ¶ Aliter tamē possemus respōdere q̄ p uesicā intelligit pustulas alias nō aquosas. Pria tamē solutio ē melior & subtilior. ¶ Secūdā differētiā pōit Aui. q̄ i exitu cornee aliquādo cōsolidat i sui extremitate qua iungitur uuee exeūte. & quia in cōsolidatiōe apparet albedo uidebis nigredinē prominētem circūdatā quadam albedine. Dixit autē quādoq; qa hoc fit maxime in cōsolidatiōe cornee. Ante enim cōsolidatiōez nō sic apparet albedo. causa huius albedinis dicta fuit supra. ¶ Cōsyderādū q̄d limb⁹ pōt esse nomen coloris & nomen loci. Nomē qdē coloris. qa significat rē coloris albi nō clari. & talis ē color in circuitu. s. albus. qa ē in cornea. ut Serapio. Nomez autem loci. qa limbus ē circuitus uel extremitas ut patet. ¶ ET SECVNDA. Hic declarat secūdā speciē & patet. postea tertiaz & quartam declarat. ¶ Consyderandū q̄d lz Aui. supª. quartam speciē nominauerit clualez. tamē hic speciem tertiā nominat etiaz clualē. quia similatur capiti clui. i. bulle rotundē. Et differt a 4ª specie p antiquitatē. quia quarta species ē uesicał uel clualis supple uerūtamē est cronica. ¶ Ex quo apparz q̄d dicit orbicularis. i. rotunda. s. cum magnitudinē. & h° ideo fit. qa cuz magª pars sit extra de uuea uel quasi tota rotūdat extra. & ideo ē sic una uesica uel caput bulle. Similiter etiā armille fusi. quia sic armilla. i. fusarolū ibibit fusuz. ita hic cornea imbibit. i. cōstringit lateraliter uueā. & illa circulariter pmine. extra. Vel dicit ex alio. quia sicut fusa ro.ū dicit quid rotundū fuso appositū & adherēs ita uidet quod illud de uuea sit cornee appositū. & proprie similatur armille q̄ non penetratur a fuso sed apponitur fusi foramini & iō Auic. dixit coniuncte cuz fuso. ¶ Considerādū quod iste modus declarandi species exitus uuee est manifestior quā iste qui tangitur in principio capituli Et hoc p̄mo. quia ordinatim dicitur prima spēs & 2ª. & 3ª. & 4ª

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 272 sur 455

explicando. Superi⁹ enĩz non dicebatur hec
est prima ſpecies.hec est ſecũda &c̃ Secundo
quia exitus uuee proprie fit cuz cornea totali
ter in omni cortice diſrumpitur. Hic autẽ
Auic. premiſſa diuiſione qđ cornea diſtrumpi
tur tota.uł quãtũ ad cortices.dixit qđ ſi tota
diſrumpitur fiunt quatuor ſpecies exit⁹ uuee
Dubitatur utrũ exitus uuee ſint quatuor ſpe
ciex ꝑ plurium.uel pauciox. Videt̃ qđ pluri
um qa ſicut tertia ſpecies & quarta uidẽtur
differre tẽpore.ita prima ſpẽs noua erit uni⁹
ſpeciei & antiqua alterius ſpeciei.& ſic de ſe
cũda ſpẽ.& ſic erũt ſex ſpẽs. Amplius qđ
pauciores qa magis & minus ñ diuerſificant
ſpẽm ſz iſti exit⁹ differũt ſecũm magis & mi
nus.ut ſuꝑ inuit Aui. Ampli⁹ morbus ãti
quus & nou⁹ ſunt eiuſdẽ ſpeciei.ut tertiana
unius diei & uni⁹ mẽſis.ſz.3ª.&.4ª.ſpẽs dif
ferũt ut morb⁹ nouus & ãtiqu⁹. In cõtra
riũ ſunt oẽs famoſi auctores q q̃tuor ſpecies
ponũt. Dicendũ qđ iſti quatuor exit⁹ uuee
ñ ſunt ꝓprie ſpẽs.ſed ſunt quidã modi.ut no
tũ eſt. Diſtinguunt̃ aũt modi iſti duꝑr.ſ.
generali diſtinctione.& ſic poſſunt fieri duo
mõi uel tres.Duo qdẽ.quia uł exit uuea q̃ſi
toraliter uel exit ps.ut ſupra dictũ fuit de itẽ
tione Aui.Tres aũt fiũt mõi diuidẽdo ſecũdũ
magis & minus & mediũ.ut dicat̃ qđ exitus
uuee quidã ẽ magn⁹ qdam eſt paruus & qdã
mediocris.quẽadmodũ ꝛoar ponit tres ſpecies
trac.8°.primi libri.16° c°. Diſtingũtur 2°
diſtinctiõe ſpeciali.& ſic ſunt q̃ttuor mõi.qa
quatuor diuerſitates notabiles inſpiciũt̃ in ta
libus exitibus.ſic auctores teſtant̃ & expiẽtia
declarat. Ad cõtraria dicẽdũ qđ licz prima
& ſecũda ſpecies poſſint diſtingui in nouã &
antiquã.ſicut tertia.Tamẽ h° non fit ꝓp duo
p°.quia nõ ſic euenit.prima enĩz ſpecies curat̃
& forſan ſecũda.ſz tertia nõ ẽ credẽdum qđ
curet̃.& ideo ſemp tranſit in quartã. Secũdo
qa nõ ẽ ſic manifeſta diuerſitas ſicut eſſz iter
tertiã & q̃rtã. Ad z^m dicẽdũ qđ ñ ſunt ue
re ſpecies.& eodẽ modo ad quartã.Vel aliter
qđ etiã quarta ſpecies & tertia habent diuer
ſitatẽ in quãtitate.quia quarta ſpecies ẽ ma
ior.etiã in forma.qa quarta ſpecies ẽ orbicla
rior q̃ tertia.Hec autẽ ſine actuali expientia
male docere poſſent .

CVm ꝑſeuerat &c̃. Superi⁹.A.
determinauit de cauſis ruptu
re cornee & ſpecieb⁹ ei⁹ q̃ maxi
me manifeſtãt̃ ꝑ modos exit⁹
uuee & acuitiõis oculi. Hic determinat de
cura.& prio ponit curã eius.quãdo ẽ in prin
cipio.2° quãdo ẽ ī ꝓceſſu 3° quãdo ruptura
iã ẽ.et appz exitus uuee ſiue eminentia.ibi.
2ª cũ autẽ ulceratur.ibi 3ª.cũ autẽ fit ruptu
ra. Ad ꝑmi euidentiã ſciendũ qđ ruptura
cornee tunc eſt in principio quãdo in ea fit pu
ſtula mala de materia.calida acuta ad quã ſta
tim ſequũtur accidentia praua.ſ.dolor fortiſſi
mus pulſatio rubedo ex multa attractiõe ma
terieruz & ſtatim talis materia ſui acuitate ī
cipit aliquaz ulcerationẽ in cornea facere. que
ulceratio ſi procedat perducit ad dilatationẽ
cornee & exitum uuee. Poteſt autem hoc
principium rupture duobus modis in genere
curari ut ſummitur a Raſi nono almanſoris
cap° de ulceribus oculi.p° cũ rebus prohiben
tibus uel curãtibus abſq; hoc quod materia ī
ſaniez conuertat̃.Secundo cum rebus ſauiã
tibus illam mareriam .Primo igitur Auic po
nit curã primã ſecundo ponit ſecũdã.ibi.2ª.et
dum preſeuerat ī principio. Prima in duas ꝑ
mo premittit qualis debet eſſe cura rupture
inchoãtis.2° declarat.ibi 2ª.đq indigẽt. Di
cit primo qđ dũ perſeuerat.ſ.ruptura in uia
generationis eius.i.in principio.uel eius cura
eſt cura ulcerum uel bothor.i.ulcerũ bothora
liũ.ſecũdum qđ diximus.ſ.in cap° đ exituris
oculi & exituris cornee. Circa quaz partẽ
conſiderandũ qđ ruptura cornee cũ exitu uuee
habet tria principia ſucceſſiue et per ordinem
ſe habentia.unũ eſt principiũ qđ eſt ipſamet
ruptura cornee parua ad quam ſeq̃t̃ exit⁹ for
micalis.& ideo ſi procedat augmẽtãdo.qa ma
ior fiat diſruptio fiet exit⁹ dict⁹ uuea.Et ſi ad
huc maior fiet exit⁹ ueſicał & clauałis.ut ſupe
rius declaratũ ẽ.Et curam huius ꝓncipij ru
pture cornee Auic.ponit ibi. formicalis uero.
Aliud ẽ principiũ cornee qđ nõ eſt pars ruptu
re cũ exitu ſz ualde illi propiqua.& tale pri
cipiũ ẽ ulceratio manifeſta in cornea cum qua
nõ exit uuea aliq̃ exitu.nec formicali nec uuea
li nec ueſicali.Sz ſi illud principiũ.ſ. illa ulce
ratio manifeſta parũ plus creſcat ſtatiz exibit
uuea.Et de tali principio rupture cornee.A.
loq̃t̃ ibi.Cũ autem ulcerat̃.& ibi ponit curaz.
Aliđ principiũ rupture eſt adhuc magis
remotum a ruptura cũ exitu uuee.& eſt pre
ſentia malarũ materierũ acutarum in cornea
ſatiẽtiũ·puſtulas paruas que materie non ab
ſoluunt̃ a quadam ulceratione quaz faciunt
in cornea licet non ſit manifeſta ulceratio.ſi
cut illa de qua ſtatim dictum ẽ tamẽ ſi tali s
ulceratio procedat & fiat maior pueniet ad il
lã & ex illa pueniet ad ruptурã cũ exitu uuee
Et qa iſtđ principiũ rupture eſt remoti⁹ inter
omnia tria principia .ideo dixit dũ perſeuerat
ruptura in uia generationis.i.in uia ad gener a
tionẽ. Sũt igit̃ iſta tria principia ruptuẽ cũ

exitu.sic per ordinē se habētia.qa prio ē pri
piū qđ dicit uia generationis. 2° ē pricipiuz
qđ ē ulcerario manifesta.& tūc ruptura ma
gis appropiquat.& de tali principio loq̄t ibi
Cū aūt ulceraī. ¶ Tertio ē principiū qđ dicit
exitus formicalis. ¶ Cōsyderādum 2° qđ lit
tera que dicit.ulceruz & bothor potest dupl'r
exponi. Vno modo ut dictū ē.i.ulcerum botho
raliuz. Alio modo pōt exponi. ¶ Propter qđ
sciendū qđ materia q̄ ad corneā fluit ul' ulce
rat corrodēdo sine uera apostematōe. ul'cerat
quia facit uerū apostema.parū calidū qđ dici
tur bothor quōcūq; ulceratio incipiatur in cor
nea est ueruz dicere qđ ruptura tunc habz uiā
sue generationis. Q uātum g° ad ulcerationez
cornee factā a materia absq; uera uel manife
sta apostematione dixit. Est cura ulcerū'. Sed
qnātum ad ulcerationē factā cum bothor uel
qđ potest fieri ex bothor.dixit & bothor. Sz
circa dicta dubitatur primo utrū exit9 uuee
formicalis possit fieri nō precedētibus princi
piis dictis. ¶ Secūda dubitatio ē.utrum ura
species exitus uuee ut uesicalis.et claualis pos
sit fieri nō p̄cedēte formicali. ¶ Ad primā du
bitatiōez dicēdū qđ rupture cornee cuz exitu
uuee.uel fiunt a causa extrinseca.uel fiūt a cā
intrinseca. Si qdē fiāt a causa extrinseca.ut p̄cisiōe
cū cultello. Et dicēdū qđ pōt fieri exit9 uuee
absq; h° q̄ p̄cedat alia ulceratō oc'ta p'manife
sta Dico absq; hoc p̄cedat p̄cessu tēporis a me
dico signabilis. ut notū est. Si aūt fiat ruptura
cornee cū exitu uuee a causa intrinseca.tūc p̄ce
dūt ista duo pricipia.s.ulceratio parua.& ul
ceratio manifestior. Nam materie humorales
fluentes ad oculū p° parū ulcerant. postea au
geť ulceratio.postea fit disruptio & exit9.ut
notū est. ¶ Ad secundā dubitationē eodē mō
dicendū q̄ exitus uuee.uel fit a cā exteriori.
ut cultello.& sic pōt fieri exitus uuealis ul' ue
sicalis.absq; h° q̄ p̄cedat formicalis. Vel talis
exitus fit a cā intrinseca humorali.& tūc utplu
rimū p̄cedit exitus formicalis.qa materia cor
rosiua uel ulcerariua prius facit parū ruptu
rā q̄ magnā. Dico autē utplurimum.quia pos
set aliqs materia sanioſa in multa q̄titate col
ligi in cornea & subito facere magnā corruptiō
nem. Vnde fiet statī exitus uuealis uel uesica
lis nō precedēte exitu formicali. QVOD IN
DIGENT. Hic Aui.declarat istā curam. Ad
cuius intellectū considerandū q̄ intētio in cura
tione huius principii rupture est.sex res. Pri
ma euacuatio materie. Secunda distractio uel
diuersio ei9 ab oculo. Tertia rectificatio q̄lita
tis materierū in toto & transpiratio. Q uarta
adequatio materierū in oculo.& repulsio eius
li ē possibilis. Q uita itentio i ulcere ichoante
Sexta rectificatio regimis. ¶ Prima itētio cō
pleť euacuando materiam cuz flebothomia &
farmacia.q̄liscūq; sit egritudo.i.siue sit a cau
sa extrinseca siue intrinseca. Vel q̄liscūq;.i.siue
sit ulceratio bothoralis.siue nō bothor.d qua
autē uena & ex qua parte sit fienda.& q̄ pre
cedat.an flebothomia.an farmacia superius p
fecte declaratū ē ex scientia Aui ulium princi
piorū.s.primi libri.& p̄a fen hui9 tertij.cap°
de canonibus ulibus curatōis egritudinū cere
bri.& perfecte dixim9 supra cap1° de obtalia
Et ideo Aui.hic nō resumpsit. Farmacia autē
que istis dať.ē q̄ purgat acutores hūores.&
eos tempat.sic aqua fructuū.& hiera.& ius
sio mirobalanorū.ut innuit Halyab.5° pract.
ca° de cura ulcer̄ oculi.& sup declarate sunt
tales medicine ca° de cura obtalie. ¶ Secūda
scz diuersio materie compleť cū euacuatiōib9
dictis & cū balneo. ¶ Tertia intētio.s.rectifi
catō q̄litatis materier̄ i toto corpore et trāspi
ratio ēt fit per balneū. Hoc aūt balneū Auic.
regulat quinq; mōis. P° enim ostendit temp9
sui usus cū dicit. post euacuationē administre
tur balneū.quia stante multa repletione ēēt
cā agitationis & fluxus materierū ad patiētē
particulā .Secundo ostendit ex qua aqua fi
at.cuz dicit ex aqua dulci. Nam balneū ex hac
aqua trāspirat corpus educēdo fumosas sup
fluitates & tēperat ariditatē ul' acuitatē cor
poris et humoruz ut coligitur x° et xi° terra.
Tertio ostendit i qua dispositione corporis p
prie confert cuz dicit.proprie quādo est i com
plexione acuitas & caliditas acuta.sicut in cor
poribus colericis.uel habentib9 aduslos hūo
res. Istis eni uehemēter confert balneū.qa trās
pirat acutos uapores & acuitatē tempat.hoc
autē est uehemēter utile i cura ulcerationum
oculi quia humores per eoz acuitatē maxime
sunt causa ulcerū.ut supra Auic. Exiture ocu
li.s.ulcerose generanť ab humorib9 acutis ad
ustis. Q uarto tangit moduz usus balnei.s.q̄
tuz ad partes balnei & q̄tuz ad partes corpo
ris cū dicit preter quod moretur &c. Primo
quidē quātū ad partes balnei. quia patiēs de
bet plus morari in aqua balnei et non in aiere
Ratio est.qa balneū p sui aquā plus hume
ctat & remittit acuitatē humoz. Balneū eniz
in aq̄ sui humectat.& aer calefacit.ut.A.p°.
li°.fen.2ª.illo ca. Q uidā orrate loquētiuz.2°
tangit modū usus q̄tum ad partes corporis.
quia nō cōcedit iponi caput siue aq̄ sit calida
siue frigida. Et rō est.quia aqua fontis.i.tine
balnei.si ē calida trahit materias ad caput. Si
autē ē frigida.premit materias ad oculos. Et
ppter hanc causaz. A.prohibet apponi olea su
per caput. Nā talia olea uel sunt calida.sic ca

camemilinū & anetinū. ꝑ ſunt frigida ut roſa
tū & uiolatum & nenufarinū. Si quidē olea
capiti approximata eſſent calida iſta nocēt du
pliciter. Primo ꝙa eliquādo faciunt fluere ma
terias ad oculū in quo ē debilitas & aptitudo
receptionis ꝓpuehemētiā paſſionis. Secundo
ꝙa attrahunt ad cerebrū materias que n̄ ſunt
in eo. imo ab aliis partibus attrahūt. & hoc ē
qđ Aui. dicit. Q uidā enim illoꝝ. ſ. oleoꝝ ut o
lea calida mittunt materiā ad oculum ꝓp reſo
lutionē. i. eliquationē materiei iuēte i cerebro
& attrahunt qđ nō eſt in ipſo. Si aūt iſta olea
ſint frigida ipa nocent capiti approximata. ꝙa
exprimunt cerebrum. & inſpiſſando opillant
poros capitis a quibus fit materieꝝ reſolutio
Materiebus igit̄ retentis & poris oppillatis
quia materie nō inuenerunt uias uacuas qui
bus recipiant̄ fluunt ad extremitates cerebri.
& quia oculi ſunt i extremitate cerebri. & mo
do propter paſſionē ſunt apti ad recipiendum
materias. iō illuc fluūt. & hoc eſt qđ dicit. &
ſup. q̄dam illorum oleorum ut olea frigida.
exprimūt ipſum. ſ. cerebrū. uel ipſaꝝ. ſ. mate
riā propter inſpiſſationē & c̄. Tota tamē iſta
littera pōt referri ad olea calida. De frigidis
enī nō ē dubiū qđ exprimūt materias. ſ3 olea
calida exprimūt. quia trahunt materias ad ce
rebrū. quia opillant uias per unctuoſitatem.
que oppillate n̄ poſſunt recipe materias q̄ tra
huntur q̄ re currūt ad extremitates ¶ Quito
tangit qualitatē quā debet habēt aqua balnei
quia debet eſſe calida uel frigida. per frgidā
autē poſſum⁹ intelligere minus calidā. Deb3
enim eſſe aqua magis uel minus calida ſecun
dū diuerſitatē corporuꝫ & ſecundum diuer
ſitatez corporis & conſuetudinis. ut ſi corpus
patiēs habeat humores multum acutos. & ſit
eſtas & conſuetudo balneandi in aqua parū ca
lida. tunc poteſt aqua cuꝫ qua lauatur parum
calefieri. & ſic dicetur aqua frigida. Et poſſe
mus inteligēt aquā fore frigidā. ut ſi hō ēēt
incēſus ſine febre et ſatis carnoſus & temp⁹
calidū. poſſet in aqua frigida lauari ¶ Q uar
ta intentio eſt adequatio materieiꝝ in oculo
& repulſio. & iſtud dedit intelligere. Auic. ex
ca°. de exituris & de obtalmia. & hoc ſit ponē
do in oculū ſief album. diſſolutū cū lacte mulī
eris. ut ponit Raſis nono almanſoris. ca°. de ul
ceribus oculi. Vnde Halyab. 5°. prac. ca°. de ul
ceribus. Oculo coliriū inſtilla album ſine opio
cū mulieris lacte cui filia eſt. Poſſet ēt diſſol
ui cū albumine ouī. ut Meſue ponit in hoc ca.
¶ Q uīta intētio que eſt ad ulcerationez cor
nee inchoantē. l3 ſit ſatis occulta cōpleī tamen
cū medicinis exiccatiuis. & h° facit ſief album
Vñ Halyab. poſt uerba predicta ſubdit. cū co
liriū album ex deſiccantib⁹ & refrigerantib⁹
ſine p̄ctione cōpoſitum. ſic aūt lac refrigerꝫ
lenificet & declinꝫ. ¶ Et hanc itentionē Aui.
dedit itelligi ex his que dixit in ca. de cura ext
turarum. ¶ Si quis enī cōſiderꝫ iſta cura que
hic ponit̄ eſt illa que poſita ē ibidē. Et poſſe
mus dicere ꝙ Aui. tāgit curā iſtam q̄tum ad
hanc intentionē quando dic̄ poſt. Et cureī cu
ra ulceꝝ. ¶ Sexta itētio que ē regiminis recti
ficatio compleī cibando infirmū cibis habenti
bus tres cōditiones. Prima ꝙ ſint boni chimi
ideſt nutrimēti boni. Secūda ꝙ ſint tempati. ſ.
in q̄titate. Vel tempati. i. cōuenientis qualita
tis. i. frigide & hūide. Tertia cōditio ē ꝙ ſint
frigidi & humidi. & h°. ut opponāt̄ acuitati
humorū currentiuꝫ ad oculos & quia remitte
re caliditatē & acuitatez humorum eſt ualde
utile in cura haruꝫ ulcerationū inhoantiuꝫ in
oculo. ideo bonū eſt qđ totuꝫ corpus diſponāt̄
& altereī uerſus frigiditatē & humiditatē.
& h° eſt qđ dicit. Et reliquū corpus ſimiliter
Iſtud autē totū ſit cauēdo a carnibus & uino.
& proprie uino dulci. ut Raſis preallegato
cap°. Et da ſibi lactucas ꝑportulacas & mala
granata & uinū granatorū ut iulep. ſ. cuꝫ mu
lta aq̄. & aquā ordei. & cōſimilia. ut ſummit̄
a predictis auctorib⁹. ¶ Facēt qđ aer ꝙ iſpi
ſatur ab eo ſit frigidus balneū enīꝫ facit hoc.
Nā licꝫ aqua calida calefaciat primo occurſu.
poſtea tamē ifrigidat. ut Aui p° can ſen 2ª. il
lo ca°. Q uidā ornate loquētiū. ¶ Sꝫ circa p̄
dicta dubitaī. p° utrū qui balneeī in pricipio
ulcerationis que eſt uia in exitum uuce dēat
ſub mergere caput in aqua. Vē qđ ſic. ꝙa taꝑ
balneatio ſit ad temperandā acuitatē materie
faciētis puſtulā ulceroſam. ſ3 iſto maxime in
diget materia que ē in capite. cū ſit propinqui
or oculo. q̄ ſit materia que eſt i toto corpore.
In cōtrarium ē Aui. ¶ Dicēdū qđ nō eſt tu
tū ſubmergere caput in balnei aqua. & h°. ꝙa
ſi aqua ſit calida eliquat materias uerſus ocu
lū ſi ſit frigida exprimit. Alia cauſa. eſt quia
facit reteētionē anhelit⁹ ex qua repulētur et
extēdūtur uene circa caput Tertia cauſa ē. ꝙa
medicine que oculo ocurunt in hac paſſione cū
hoc quod equāt̄ acuitatē materie debēt ēē exi
catiue conferētes ulceri. ut dicetur Aqua autē
ſui humiditate. ſola. i hoc nocet. ¶ Sed tu di
ces ſi iſte infirmus non ſubmergit caput i aq̄
ſtabit diu ere calido. & tunc magis nocebitur
Dicendū ꝙ iuditio meo iſti infirmo debꝫ para
ri tina aque coopta. & extra teneat caput tali
ter ꝙ nō curant uapores. & aer calidus ad ca
put. ¶ Notandum tamen qđ forſan nō eſſet
malū qđ patiens bene clauſis oculis ſubmer
geret caput in aqua. & paruꝫ ſtaret. & paucis

uicibus uel duabus uel trib⁹.qa ex hoc aliq̃li
ter tẽperet acuitas humoꝝ i capite.Nec time
mus dissolutionẽ materieꝝ ꝓpter duas cãs.
Prima quia nõ multũ iprimeret calorẽ si sit
calida.nec frigus si sit frigida pp paucã morã
Secũda qa iaz ꝓsuppoit qđ corp⁹ sit euacua
tũ.& iõ.A.nõ ex toto phibuit submersioẽz.
sz multitudinẽ submersionis.cũ dixit.Et neq;
multiplicet submersionẽ. ¶ Ex qb⁹ cõtraria
soluũtur. ¶ Secũdo dubitaꝫ.utrũ medicamẽ
repcussiuũ qđ appoximaꝫ i pricipio istarũ pu
stulaꝝ ulcerosaꝝ sit eiusdẽ uirtutis cũ eo qđ
approximaꝫ i principio obtalmie.ut uerbi gr̃a.
sit illud idẽ sief albũ qđ supius diximus i ꝑn
cipio obtalmie.Et uideꝫ ꝙ sit ex itẽtõe Rasis
nono almãsoris preallegato ca.ubi absolute ꝑ
cipit siefalbũ imponẽdum.nec ponit aliaz de
scriptionẽ siefalbi.in ca°.curationis ulceꝝ ocu
li. ¶ Itẽ ex mẽte Aui.qui intẽtionẽ repcussio
nis que cõpetit in hoc principio tacuit quia ex
presserat supra.ut dictũ est. ¶ Amplius i ꝑn
cipio obtalmie ponunt̃ sief repcussiua.uel alie
medicine fortes uel debiles oꝑate ut supꝫ ꝺcla
ratũ fuit.Sed iste possunt repellere materias
istoꝝ bothor ulcerosoꝝ uel pustulaꝝ.igit̃ ille
medicine & illa sief maxime cõueniunt. ¶ In
oppositũ summit̃ ex Halyab.5.prac.qui pro
priũ coliriũ cõficit in hac passione. ¶ Dicẽdũ
ad hoc ꝙ coliria que instillant̃ in oculũ in princi
pio harum pustularum uel bothor ulcerosa
rum differunt ab aliis que instillantur in prin
cipio obtalmie calid.& cõueniũt cũ illis.Prio
quidẽ cõueniũt in cõi intentiõe que est remis
sio acuitatis materie & repulsio & actualis
lenificatõ.& sedatõ doloris.& iõ cõcãt i albu
mie oui uꝫ lacte & cerusa.& guma arabica &
amilo & quãdoq; opio. ¶ Sz differũt qa sief
albuz qđ instillaꝫ in principio horum bothor
habẽtiũ aliquã ulcerationẽ.debet habere i se
uirtutẽ plus exiccatiuã ex hac ulceratiõe.Vlce
ra enĩ idigẽt exiccatiõe.ut ibidẽ Halyab.ẽt cõ
plõ cornee hoc idicat que forsan ẽ siccior q̃ cõ
plexio coniunctiue.qđ signat maior duricies.
¶ Differũt etiã z° qa i huiusmõi bothor ma
gis cogimur uti opiatis ꝓpter uehemẽtiaz do
loris.q̃uis ẽt opiatis regulariter nõ utamur
ut supra perfecte declaratũ fuit.& qa sief qđ
cõuenit hic debet ẽẽ siccius q̃ illđ qđ cõuenit
in obtalmia calida pura absq; ulcere.ideo sief
Haliabatis est ualde utile .Q đ ℞.dimine ar
genti adhuste & lote.eris adhusti cuiuscunq;
ʒ.ij.caquie.i.acacie gume arabice.cuiuscunq;
ʒ.iij cerusę.ʒ.i.tere omnia & distempa cuz al
bumine oui.& cum opus fuerit utere liquefac
to cũ lacte puelle & bombicẽ in bibitũ hoc coli
rio suppone.Et ideo ȝoar trac.2°.i6° ca° colau
dat sief rosarũ non tamẽ credo ꝙ illud ꝙ ipse
ibi describit conueniat in principio.Et iõ Aui.
superius ca° de exituris oculi dicebat. Q uod
si fuerit obtalmia cureꝫ &cẽ.& coniungatur i
ter sedationẽ doloris & sedationẽ ulceris.q̃si
dicat.si fuerit obtalmia nõ sufficiũt medicine
ad obtalmiã solã.sed debent iungi medicine si
ce.& ideo in summa loquẽdo subiunxit Et ad
summũ canon electionis medicinarũ in ipso.est
qm̃ oz ut eligatur omne qđ exiccat absq; mor
dicatione.& hoc uoluit in pricipio hui⁹ cure.
cum dixit Cura est cura ulcerũ & bothor.
Consideradũ tamen propter cõtraditiones tol
lendas qđ in principio haꝫ pustulaꝫ & ulce
rationũ.uel ulceratio est paruissima ualde.uñ
confidis ꝙ exiccatio cerusę sufficiat.& sic suffi
cit sief albũ cõe cui⁹ descriptionẽ supra posui.
& sic fuit cõtent⁹ Rasis sief albo.qđ dixerat
i ca.de obtal⁴.ȝ illud sit siccũ propter sarcacol
lam & opiũ.& ideo in hoc cãu uideꝫ mihi uti
le sief.Iesus qđ supra i precedẽti ca.scripsi su
per illo ca°.Et si fuerit hec obtal⁴.Vel ulcera
tio ẽ manifestior.q̃uis sit in principio.quod di
citur uia.generationis.& ut sic cõfert sief Ha
lyabbatis ubi ẽ fortior exiccatio q̃ i sief albis
frigidis ad obtalmiã pp climia & es ustum.
¶ Ex qbus cõtraria cessant si intellexisti pre
missa. ¶ Tertio dubitaꝫ.utrũ in principio ul
cerationis cornee absq; exitu uuee a cã extrin
seca facte & ulcerationis facte a causa itrinseca
sz humoribus acutis fluẽtibus ad oculũ ꝺbe
amus uti eisdẽ medicinis.Et uideꝫ qđ sic.qa
Aui.nõ distinguit eas hic.nec in precedẽti ca°
¶ Probaꝫ ratiõe.quia utriusq; cõis intentio
ẽ sedatio doloris.& ꝓhibitio materiei.& ulce
ris cõsolidatio.sed unum & idez medicamen.
uerbi gratia.sief albũ omnia ista facit.ut supª
apparet.igit̃ utrobiq; cõuenit.Vide Azaraniũ
ca° de arsanac. ¶ In cõtrariũ summit̃ ex Gili
berto ca° de ulceribus oculi.q; in ulcerib⁹ scis
a causa extrinseca nõ cõcedit lac mulieris poni
in oculũ & concessum ẽ supra in ulceribus sr̃is
a materia. ¶ Dicẽdũ qđ q̃stio q̃rit ꝺ medici
nis localibus.nõ eni dubitaꝫ qđ utrobiq; con
uenit euacuatio per flebotomã uꝫ farmatiaz
secundũ diuersitatẽ dispositiõuz corporis De
medicinis uero apponẽdis sup oculo inuenio q̃
dã discordiã inter comuniter operantes & fa
mosos auctores Nã comuniter opãtes acipiũt
albumẽ oui.& post conquasatione uel sine cõ
quassatione in ponut pecias siue cotum .& po
nunt super ocullo taliter quod attingat corneã
uulneratã & dimitunt sic.i5.dieb⁹.Q uidaz
ualde paucioribus. ¶ Alii uero opantes acci
piũt aquã ro.paucã.& pmiscẽt ꝑdõ albumi
ne.& eodẽ mõ oculo applicant. ¶ Quidam

uero bonus operator dixit mihi ꝙ ipse accipit germina que repiunt in ouo ex gallina calcata & accipit ex eis .iz. & territ taꝑr ꝙ fiat unguẽ tũ & ponit super oculo. & dic ꝙ ẽ mirabile. & inuenit in quodaꝫ libello parue auctoritatis.

¶ Sed famosi auctores uident inuere ꝙ i ꝓncipio uulnerũ uel ulceꝝ cornee a quacũq; cã fiant intẽdamus cũ medicinis in quibus cũ uirtute phibitionis & sedationis sit uirtus incarnatõis ulceris. Vñ Aui. in precedẽti ca. non distinxit curã istorũ uulnerum. Et Mesue ꝺ cura uulnerũ & ulcerum oculi dicebat. Tertiam rẽ. s. administrationẽ medicamis circa uulnus cõplent administratões medicaminũ facientiũ nasci carnẽ i ulceribus. & ẽt consolidantiũ ulcera. sicut sief albũ in principio cũ lacte mulieris & albumine oui. Ecce ꝙ Mesue i pricipio uulneꝝ uel ulceꝝ. nõ distinguẽdo siue sit expcussione uel ex materia. docet applicare aliud q̃ albumẽ oui. ¶ Ad intellectũ igit istoꝝ dico qꝺ ulceratio oculi inchoãs a causa exteriori & a cã interiori cõueniunt in pluribus rebus in principio cure. & differũt. ¶ Primo quidẽ cõueniũt. quia in utroq; uulnere est itentio sedare dolorẽ. repellere uel prohibere materiã & cõsolidare ne ꝓcedat uulnus & ne sanies fiat generatio. Nã ut dicit Mesue preallegato ca. sanies i hac passione ẽ suspecta. & ꝓpter has intẽtiões ẽ cõueniẽs albumen oui in principio utriusq; ¶ Differũt autẽ in duo. primo qꝺez qa in ulcere a causa interiori est uehementior dolor ut plurimũ q̃ si fiat a causa exteriori ici dente. & hº propter malicia & motũ materie. ex quibus solutio cõtinuitatis ẽ in fieri. Sꝫ solutio cõtinui a cultello quantum est respectu cause extrinsece post eius incisionẽ ẽ i facto ẽ & ut sic minus dolorosa ex parte huiꝰ. ut pot i generali colligi. 4º de accidẽti & morbo. & i libello ꝺ malicia cõplexõis diuerse ¶ Differũt secũdo. quia est maior excessus qualitatis. s. caloris i ulceribꝰ a materia colerica aduста q̃ i ulceribus a cã extrinseca. gº oꝫ qꝺ medicamen locale qꝺ ponit sup oculo q incipit ulcerari a materia acuta & aduста habeat aliquid plꝰ ꝺ infrigidatiõe. & aliquid plꝰ de sedatiõe doloris. q̃uis in pricipio intẽdamus in sedatiõe doloris nõ per alias medicinas q̃ per infrigidãtes & lenificantes & applanantes. sic albumẽ oui. & sief albũ. & similia ¶ His ꝑmissis dico iuxta id qꝺ mihi uidẽt ulceratio oculi a causa exteriori. Vel ẽ in corporibꝰ ualꝺ hũidis & tenueris. maxie ex etate ut corpora pueroꝝ & pubertũ. Vel ẽ in corporibus siccis & iam prefectis uel senescentibus. Si quidẽ talis ulceratio sit i corporibus hũidis ut pueris credo qꝺ suffici at solũ albumẽ oui. qa omnes ꝑdictas itentiones aggregãt sedationem doloris lenificatiõeꝫ & repulsionẽ materie. uel prohibitiõeꝫ per aliquã frigiditatẽ quã habet ẽt in carnat. Naꝫ in tali etate pauca sufficit exiccatio ad icarnandũ Sꝫ in albuine oui possumꝰ dicere qꝺ ẽ exiccatõ aliqua. Vnde Serapio caº de ouis ponit hũc sermonẽ. Complõ oui est frigidior parum q̃ corpus temperatũ. ipsuꝫ namq; ifrigidat ifrigidatiõe tempata. & desiccat ꝺsiccatiõe sine mordicatione. Et quia nõ distinguit de partibꝰ oui. sꝫ dicit de toto ouo. possumus dicere qꝺ etiaꝫ i albumine est talis uirtus. & iõ Gal. xi. ꝺ simplici medicina. caº de ouis. utere igit albumie oui non solũ i oculis. sꝫ in ominibꝰ aliis quot quot suauissimarũ indiget medicinarũ ulcera Et post predicta Gal. ponit ꝙ ipsuꝫ albumẽ oui solum siue oua cũ cortice apponãtur i combustionibus ignis est utile. & subdit causa. & enim infrigida tmoderate siccatq; suauiter Sed contra predicta arguitur quod albumen oui ponitur humide complexionis ab Auicꝛº can. & Albumasar caº de albumine oui. ¶ Dicenduꝫ quod albumeꝫ oui actualiter est humiduꝫ humiditate fluida. leni. Vnde lenificat & appalanat tñ uirtualiter aliquã paucam uidetur habere exicationeꝫ ut premissi uactores testãtur. Si autez talis ulceratio sit in corporibus siccioribus cuꝫ ista corpora egeãt siccis medicinis i quibus sit manifesta siccitas. Dico quod talia uulnera oculoruꝫ facta a causa extrinseca non debent curari i ꝓncipio cuꝫ solo albumine oui. sicut comuniter operãtes faciunt. ¶ Hoc probo primo per rationes. 2º per auctoritates preassontas & per alias que ponẽtur. ¶ Hoc declaro per rationes. Nã quotiẽs medicus põt curare uulnera & proprie suspecta ad sanẽ per uiã incarnationis debet illud facere sed ãte uulnere in oculo si cuꝫ albumine oui ponas medicinas magis sicas tunc curatur uulnꝰ simplici icarnatione. qꝺ non potest facere solũ albumẽ oui. qa ẽ pauce exiccatiõis. igit oꝫ alia medicãina apponere cũ albumie oui. imo apꝺ quosdã sine albumie ut uidebit. Secũda rõ ẽ. Nã medici opantes suspicant ponere aliqd aliud timẽtes ꝺ dolore i oculo. sꝫ i ulcere maioris doloris. sicut ẽ ulcꝰ a causa hũorali ñ timemus ponere aliquid cũ albumine. ergo multo minus debemꝰ timere ibi. ¶ Sꝫ tũc dubitatur que medicia sit ista quã debeo ponere cũ albumine oui. uel sine eo. ¶ Resp ondeo qꝺ i hoc auctores uadũt propriis uiis secũdũ ꝓprias extiatiões et expiẽtias Credo eni ꝙ Al. et Mesue miscuisent paꝝ ꝺ sief albo cũ albumine oui. & accepisset illꝺ cũ lana pecia uꝰ stupa ꝓ cotto & aplicuisset ocꝭo ulnerato ex percussiõe Dico aũt qꝺ parũ posuissent de isto sief qa nõ

tātū quātū posuissent in uulnere facto a materia hūorali acuta & adusta. Nā ppter uehemētiorē dolorē & fortiorē inflammationē q̄ sunt i talib⁹ ulceribus a cā humorali expedit q̄ cū albumine oui ponatur plus de sief albo. q̄ in uulnere facto a causa primitiua. & pp eādē causam posset poni sief fortioris infrigidationis. sed Iesus Haly. in ca. de solutione cōtinuitatis euenientis cōiunctiue a causa primitiua docet applicare oculo sehedenigi. i. lapidez ematitis cū modica canfora q̄do est exitus sanguis uel tuciā quando ñ est fluxus sanguinis. nec uidet curare de albumie oui. Vnd̄ dicit tract. 2° 51°. ca°. Solutio cōtinuitatis cōiunctiue a causis est ex causa p̄mitiua sicut percussio uel casus l⁹ lapis. Cura ē incipe scindere materiā & prohibere eā ne fluat ad oc⁹ū. & si exierit ex eo sanguis pulueriza cū sehedenegi cū modica cāphora & liga oculū cū binda forti. & si nō exierit sanguis. pulueriza cū tucia nutrita & ē. ¶ Credo tamen q̄d si iste res miscerent cū albūmine oui esset cōueniēs. Et in ca° 66°. loquēs de solutiōe cōtinuitatis euenientis cornee. oz ligare oculuz cuz instita forti. & pulueriz̄are i oculū q̄d confortat & stringat sicut tucia mista cuz aqua mirti. Gilbertus uero in capi° de egritudinibus cornee alia docet oculo aponeē. i. albumē oui cuz suco plantaginis. Vnde dicit hunc sermonē Accidunt autē uulnera quādoq̄ ex causis extrinsecis ut. ictu & percussioe. & tūc statim insistēdū ē cuz claro oui & suco plantaginis. Herbe enim consolidātes. iuuant Ecce q̄ Gilbertus uult q̄ ultra albumē oui ponatur res cōsolidantes. Modernus uero Guilielmus placētinus in ca. de ulceribus oculoꝝ talez modū opandi ponit q̄d i ulceribus pupille cornee seu cōiunctiue factis euacuationibus p flebothomiā uel uētosas ponaē super oculū albū m̄ oui mistū cū oleo rolato. & sup illud ponanē pecie tres uel quatuor magne olue comprehēdant frōtē & maxillaz totaz infuse i aqua q̄ sit. ℞. uini granatoꝝ. ℥. ij. aque ro. lī. ß. boliar meni. ℥. j. & pulueriz̄eē & bulliat in aquis p̄dictis post colleē. & i collatura infūdanē pecie et fiat usq̄ ad securitatē ulceris ne ampliē ul⁹ a postemeē. post securitatem uero ponatur intra oculū sief albū. ¶ Ex q̄b⁹ auctoritatib⁹ appz q̄ auctores ñ sunt cōtenti i his ulceribus ichoātibus a causa primitiua ponere solū albumen oui sine alia medicina. ¶ Appz ēt quō utimur medicinis eisdem i ulceribus factis a causa primitiua. & factis a cā humorali. & quō diuersis. ¶ Ad dictū Gilberti qui ñ cōcedit impositionem lactis i oculū. ¶ Dicēduz q̄d hoc ē uerū q̄d ñ cōuenit purum. quia habet humiditatē & absterſionē que ibi ñ requiritur. Sz si misceaē cum medicinis incarnātib⁹ predictis potest competere. sicut cōpetit in pricipio bothor ulceroſorum cum albumine oui tamen albumē oui adhuc est conuenientius in ulceribus a percussione. qa unit partes mēbri. que p incisionē sunt sepate. q̄d nō faceret lac. qa albumen habet uiscositatē qua adherz & cōiungit ptes mēbri ut sensus ostendit. ¶ Quarta dubitatō ē utrū ruptoriū sup capite uel apud aures cōpetat i hac passiōe. Videē q̄d ñ. qa famosiores auctores nō ponūt. ¶ Amplⁱ⁹ Aui. p̄hibz olea calida sup caput. quia attrahūt materias q̄ nō sunt i eo. g° mlto magis p̄hiberi dbēt huiusmodi ruptoria. ¶ In oppositū ē cōis usus medicorū qui tantū creuit q̄d uulgus i h° cōiter opatur. Statim eni cum uident in cornea aliquem punctū albū. precipiunt uulgares cantarides poni circa aures. ¶ Dicēdū q̄d ruptoriū diuersificatur. quādoq̄ ex parte eorū cum q̄bus fit quādoq̄ eni fit cū cantaridibus mistis cum assungia. quādoq̄ fit cū calce & sapōe. quādoq̄ cū sinapi uel stercore columbino. q̄doq̄ rasura uitis albe & similib⁹. liz diuersimode iste res rūpāt. ¶ Diuersificaē ēt ex pte loci. q̄doq̄ ponitē ex pte supiori capitis i loco ubi ē cōmissura quādoq̄ ponitē post aures. quādoq̄ pōitē in bracijs. Alcanamosali ēt docz ponēē iuxta aurē uers⁹ faciē i loco ubi terminaē os mādibule. ut apparz h° 6°. p° capi° docet ēt apponere subtus barbaz. ut appz in 2° ca° eiusdz libri. ¶ His p̄missis obmissa diuersitate ruptoriorꝝ ex parte eorū cum quibus fiunt. qa ēēt ualde prolixuz. Dico q̄d huiusmodi ruptoria ante eūoz non conueniunt. s. ruptoria in capite. Ratio est quia illa agitant materiā. & repelent magis caput & faciūt materias ad oculos magis cureē. Sed factis euacuatiōnibus uniuersalibus possunt ita ap poni capiti. & magis laudo apponere circa coullū & circa aures posterius quā superius in capite. Et rō est quia euacuāt cū diuersione maiori & trahūt ad locū a quo materia minus est apta curere uersus oculum. & propter. hanc causam laudatur perforatio extremitatis auricule & impositio laquei ibidem. ruptoria autē in brachijs possunt appōi quātuis corpus haberet circa partes superiores aliquā ēt non multā repletionē quia. talis euacuatio per loca illa est satis diuersiua. Illud tamē q̄d maxime conuenit est incisio uenaruz temporū ne refudatur materia ad oculos. ¶ Et quidā incidunt uenas que apparēt i cōiunctiua. & utraq̄ inueniunt mirabilis utilitatis. & est ueꝝ. Hec omnia possunt pfectius intelligi per ea que supra dixim⁹ de cauterio. ¶ Ad cōtrariā rationem. Dicendū q̄d licet olea calida ēt post euacuatiōem possint mittere materiaz

ad oculum.hoc tamen nō sic faciunt ruptoria. Nā olea oppillāt uiscositate.Sz ruptoria magis sunt causa tract^{9} ad extra. ¶ Aliter tn̄ posset dici.ut colligit̄ sup^{a} ca^{o} de obtalmia. cū q̄ rebat̄ de appositione oleorum ad caput. ET ¶ DVM PERSEVERAT IN PRINCIpio Hic Aui.pōit curā predicte dispositiōis per medicinas saniātes illā materiā.& dic̄.qđ dū pseuerat i pricipio.s.predicta uia generatiōis rupture matureť.i.ponātur medicine maturatiue & cureť &c̄. ¶ Dubitatur utrū i ulceribus ichoātibus i oculo debeamus maturatōi intēdere.& uideť q̄ sic.p^{o} ex.A.hic. ¶ Itez sanies in omni uulnere est magnū signū securitatis.ut in affo.& i come^{o}.5. particule.Calidum faciēs saniem. ¶ In cōtrariū est Mesue ca.đ cura ulcer^{e} oculi.ubi dicit.Sanies i hoc uulnere ē suspecta. ¶ Dicēdum qđ uel ista ulcera i choātia possumus curare cū medicinis predc̄is que repellunt materiam.& tunc est melior cura q̄ si fiat saniatio.Nā sanies est suspecta.q^{a} indicat maiorē ulceratiōez.materia enim que cōuersa ē in saniem.cepit sibi maiorē locum. unde maior ulceratio facta ē.Et quia materia saniosa ē corrosiua proprie cū i parte remanet iō ēt facit suspitionē generatio eius in ulceribus oculi.Si aūt talis cura ñ sit possibilis oz intēdere ad medicinas debite maturarias. Nā ex quo materia nō pōt reputi si tu ppistis cū repcussiuis retinebit̄ materia i parte que erit causa putrefactiōis tunic^{e} oculi & cecitatis. minus ergo malū ē qđ tu intendas ad maturatione.Et hoc ē qđ Aui.ponebat.Et duz in pricipio perseverat matureatur.i.dum ista dispō remanet in principio.& cū.iam feciśti curā q̄ in principio competit.s.curā cum repcussiuis tūc permuteris ad maturatia ¶ Sz hic quer̄tur quinq^{9} Primo quomō cognoscit̄ qđ sum^{9} in principio. ¶ Secūdo dubitat̄ quādo rēpoēt debeo uti istis repcussiuis. ¶ Tertio dubitat̄ q̄re nō pmutamur đ repcussiuis ad resolutia cū sit melior curatio q̄ generatio saniei. Quarto dubitatur. que sint ista maturatiua ad que permuttamur ¶ Quinto dubitat̄.an.oporteat gradatim transire ad maturātia ¶ Ad primā dubitationē dicēdū qđ remanētia dispoxitionis in suo principio cognosc.t per remanētiā accidentiū cuz quibus incipit.uerbi gratia.quia factis tuis remedijs cōuenientibus cū frigidis in principio morbi adhuc stat dolor caloris et pulsatio Ex hoc.enī signif.cat̄ qd curatio per medicinas repulsiuas non sufficit undē opz trā sire ad maturatiua.& hoc uoluit. Rasis nono almansoris ca^{o} de ulceribus oculi dicēs.In inicio sief albū cum lacte mulieris est mittenduz & si pulsus iaz aleuiari.& sedari uidetur sperandū ē qđ egritudo soluet̄ sine saniei collectione.q^{a} si pulsus.i.pulsatio oculi.p^{r} extractōez sanguis & uētris solutiōe.ac sief albi iectōe quiescere ñ uideť.pua fiducia ē habēda i hoc qđ dixit.q^{a}.s.egritudo recedat absq^{9} saniatōe. ¶ Ad secūdam dubitationē.dicēdū qđ tēpus usus illa^{z} re^{z} remanet i pura estimatiua medici.cū enī medicus estimat qđ iā materia ē repulsa per usu medicinar^{z}.si esset possibilis repulsio.& tn̄ uidet qđ remanet.tūc dz permutare remedia. ¶ Ad tertiaz dicēdū qđ ista maturātia sunt resoluentia etiā.& ideo uel maturant ul^{t} resoluūt.Naz si ñ resoluūt.maturant ut iam apparebit.& iaz declarata fuerūt ista sup ca.de obta.^{a} calida. ¶ Ad q̄rtam dubitationē.dicēdum qđ maturātia ista sunt i q^{b}us est calor cum siccitate aliq^{a}.Et hoc ideo.ut habeat aliquā uim resolutiuam materiei.quaz si ñ possint resoluere maturēt.Et ideo'ñ incipere mus maturationē cū mucilagine sola seminuz citoniorū uel seminis lini.quia i istis est uirtus maturatōis & nō uirtus resolutiōis.sed icipiemus cum aq^{a} decoctionis fenugreci.uel cū mucilagine eius.Et ideo sief đ thure qđ pōit Rasis ibidē est utile ad hāc itentionem.Et quia Ani.ista dixerat sup c^{o}.de cura obtalie.iō hic ombisit. ¶ Ad quitā dubitationē.dicēdū qđ oz gradati trāsire a repcussiuis ad maturātia & iō prio poterimus miscere aliqd de sief đ thure cū sief albo.uel dissoluere parū de sief albo cū aq̄ fenugreci.& sic pcedere quousq^{9} ponas pur^{e} sief đ thuī cū lacte mulieris.tūc enī ul^{t} materia resoluet̄ uel maturabitur. sed quia repcussio nō potuit remouet̄ materiā ex quo sgnat̄ qđ materia ē grossa.ideo credēdū ē qđ nō erit obediens resolutioni.sz maturabitur.& hoc ē qđ uoluit Rasis supra.cū dixit. parua fiducia in h^{o} qđ diximus ē habēda. q̄i dicat.si ñ potuit repcuti saniabit̄.& h^{o} ut plurimū cōtingit. ¶ Ex quibus soluunt̄ incontrariū inducta.& p^{o} ad Aui.dicēduz qđ nō cōcedit medicinas generātes saniē nisi i materia nō potuit repcuti. ¶ Ad Hyppo. dicēdū uno modo qđ licz saniei genera^{o} z^{m} se sit laudabilis in omni uulnere.s.quia est signū digestionis. tamē ex parte loci quādoq^{9} ē suspecta sicut in pulmōe & sicut i ocło.& quādoq^{9} ē suspecta ex pte materiei sicut in erisipilla. Vnđ septia particula affor^{e}. In erisipilla sanies malum. ¶ Vel aliter dicēdū qđ generatō saniei i ulcer̄ ē secura r̄spectu generatōis putredis P uirtutē putrimod^{a} cruditatis.Vñ Hippo.c^{a} pticula Lasa bona.cruda uero mala. ¶ Ad auctoritatē Mesue dicenduz.qđ licet sit suspecta generatio saniei. tamē quādoq^{9} cogimur non habētes aliā uiā meliorē.sicut aliquādo per pe

nutriã boni panis habentes deteriotẽ comedi
mꝰ ut. Cap. 6° de regimine sanitatis. ¶ Vlte
rius considerãdũ qđ littera que dicit. Et curet
cura ulcerũ potest duobus modis exponi. Pri
mo ut supra dictũ fuit qđ Auic. uelit qđ in to
ta hac egritudine a principio usq; ad finẽ
intẽdatur cuꝫ medicinis siccis que conueniunt
uulneribꝰ in quãtũ uulnera sunt. & i hoc. A.
ponit quintã intẽtionẽ quaꝫ habemus in hac
dispositiõe. ut supª declarabitur. ¶ Secundo
modo potest exponi. q̃ per hoc Aui. uelit ostẽ
dere modũ medicinarũ maturantiuꝫ que cõpe
tunt in hac passione Nã debent esse maturati
ua que habeãt siccitatem & caliditatẽ cõuenie
tes resolutiõi & maturatõi. sicut sief de thu
re. & iõ dixit. Curet cura ulcerꝭ. i. si tu matu
ras materiã ponas medicamẽ tale q̃ conueniat
ulceri. s. siccũ. dꝫ ergo esse medicamẽ matura
tiuũ cũ aliqua siccitate uirtuali. ¶ Tertio mo
do põt exponi qđ ex hoc Aui. uelit magis te re
dere attẽtuꝫ ad curã ulceris q̃ in principio. Nã
qñ maturat tũc est maior ulceratio. s. per locũ
quẽ materia capit q̃ pus. Et iõ oꝫ plus ulceri
itẽdere q̃ pus. s. medicinis siccis. ¶ Quarto
mõ põt exponi. ¶ Propter qđ sciẽdũ q̃ solutº
cõtinuitatis quedã ẽ sine sanie. & cõsueuit uo
cari uulnus. & quedã est cũ sanie. & cõsueuit
uocari ulcus. In ulcere igit cũ sit sanies est du
plex itẽtio. s. abstersiõis & cõsolidatõis. Vult
igit dicere. A. q̃ cũ materia ẽ maturata. oꝫ q̃ i
tẽdas ad abstergẽtia cõsolidantia. Et hº ẽ qđ
dic maturet. & supple facta maturatiõe. cure
tur cura ulcerũ. & iõ subdit. Cum autem ul
cerat &c. ¶ Quito mõ qđ Aui. uelit qđ tũc
fiat cura que cõpetit exituris i quibꝰ ẽ sanies
& nõ sunt erupte. q̃si dicat. qđ ista sanies erũ
pat. zm qđ possibile est. Et ideo exponit cura
ulcerũ. i. exituaruꝫ. CVM AVTEM VLCE
rat. Hic Aui. ponit curã rupture precẽtis. &
hoc ñ est aliud. nisi ponere curã ulceris magis
manifesti. ¶ Ad cuius intellectũ considerãdũ
quod materia postq̃ est matura & erumpit fa
cit manifestiorẽ ulcerationem quã ante erupti
onẽ. & ideo tunc dicitur oculus ulcerari mani
festius quã prius. & hoc est qđ dicit Cũ aurẽ
ulceratur. i. cuꝫ fit ulceratio manifestior quam
prius. & hoc est quia sanies erumpit a l extra
tũc administret &c. ¶ Dubitatur utrũ in ul
ceribus saniosis oculi debeamꝰ simul miscere
abstergentia & stiptica. Videt qđ non primo
qa. Mesue auctoritate filii Gezar. docet pulue
rizare solaꝫ sarcacollã nutritã. ¶ Itẽ Serapio
trac. zº. xiº cap° dicit. Et si prohibeat sanies
ab egressione administremꝰ ea que extrahunt
eam. sicut mira & melilotũ & mucilago semi
nis lini. cum gº declinat ulcus admi. stramus
q̃ ẽpelat. ipuꝫ. Ecce qũo. Serapio prio abstet
tis saniẽ. & poste a põit alias medicinas Amp
pliꝰ i apostematibꝰ iteriorũ mẽbroꝝ & exteri
oꝝ cũ erũpunt. prio abstergimus deinde po
nimus stiptica. deinde incarnatiua & sigillati
ua. ut ponit Auic pº liº fen 4ª caº đ cura apost
ematũ. igitur sic faciemꝰ in ulceribꝰ oculi sa
niosis. ¶ Amplius medicine quarũ una impe
dit operationẽ alterius nõ debent misceri. ut
potest particulaliter colligi. pº can. fen. 4ª. capº
de dispositionibꝰ medicinarũ soluẽtiũ. & zº re
giminis acutorũ xiº. comẽo. Sed medicamen
stipticũ & abstersiuũ se ipediũt. Naꝫ stipticũ
tenet qđ deberet deponere abstersiuũ. non igi
tur miscẽde. ¶ Oposituꝫ uult Auic. ¶ Dicen
dũ qđ ulcera saniosa in cornea. uel nõ sunt su
specta de exitu uuee. uel sunt suspecta. Si qdẽ
in eis ñ sit suspicio. tũc secure possumꝰ uti ab
stersiuis que saniẽ abstergãt absq; mistione
stipticoꝝ fortiũ. sicut sief de thure. qa cõplen
do maturationẽ abstergit. & cũ distillas põas
sup oculo. & liga pilã de bombice. qa uidebis
i ea recipi saniẽ. ¶ Quidã aũt nostroꝝ socio
rũ cũ aqua zuccarata abstergũt. & quidã cum
mellita aqua. & quidã cũ aqua decoctionis fe
nugreci. sicut in precedẽ i ca. docuit Auicenna.
¶ Si aũt sit suspicio đ exitu uuee. tũc ñ possu
mꝰ uti putis abstersiuis. qa ex hº timet de di
latatione ulceris. Volentes gº ab hoc securari
miscemus ea que reprimũt oculũ. ne acuat. &
ne exeat uuea. & que cõstrigant & uniãt ptes
cornee ulceratas. & talia sunt stiptice medicie
& sic fecẽ Rasis nono almãsoris. i suo sief qđ
cõposuit i fine capituli de ulceribꝰ oculi. & p
pter eandẽ cãm. si indigemus abstersione qñ
uuea actu iam exiuit. nõ utimur solis abster
siuis. sed mistis cũ stipticis. & iõ Iesus Haly.
caº suo docet applicare melicratũ cũ aqua foli
orũ oliue. licet forsan per melicratũ intelligat
quãdam aliã medicinã q̃ sit & aqª & mel ut
littera exterior põit ibi. ¶ Sꝫ tu q̃res. qũo co
gnoscã quãdo nõ est suspicio de exitu uuee. &
quãdo ẽ dubiũ. ¶ Dicẽdum qđ de hº idicat
seu iudicat uisus. Nã si uidꝫ ulcera parue lon
gitudinis uel latitudinis & nõ ꝓfunda. & nõ
uides oculũ acui. tunc nõ suspicamur exitum
uuee. Sed si uides ulcera magna. & uides qđ
icipit oculus acui. tũc suspicamur exitũ uuee.
& tũc cũ abstergentibꝰ medicis miscemꝰ stip
tica. sicut hic facit Aui. ¶ Quidã autem opa
tor oculista. itus ponebat abstergẽtia. & extra
scꝫ sup. applicabat emplastra stiptica. ¶ Secũ
do q̃reret aliquis. de qua istarũ medicinaꝝ dꝫ
plus ponere. ¶ Dicẽdũ qđ quãdoq; de abster
siua. quãdoq; đ stiptica. & quãdoq; equaliter
zm qđ itẽtio abstergẽdi uꝰ ꝓhibendi exitũ su

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 280 sur 455

perat. & hº remanet iestimatia medici. ¶ Ad cõtraria dicẽdũ qđ procedũt uijs suis. ¶ Ad Mesue. primo dicẽdũ. sicut iaʒ appʒ. ¶ Vt dicendũ quod illa sarcacolla ẽ nutrita i suco rubi ex q̃ acquirit stipticitatẽ. ¶ Ad Serapionem dicẽdũ quod tũc illa pura approximãt quando nõ ẽ timor de exitu uuee. ¶ Ad ratiõeʒ dicendũ quod i apostematibus mẽbrorũ interiorũ nõ timemus de eo quod timemꝰ i ulceribꝰ oculi. ut apparet. ¶ Ad secũdã dicẽdũ qđ medicina una impedit opatiõeʒ alteriꝰ. dupliciter Primo cuʒ nocumento corporis. sicuc solutiua medicina impedit opationeʒ alterius solutiue medicine si nõ bene sciueris pmiscere. ut sic mistio ñ laudat. ut Aui. & Cal. locis p̃allegatis loquũtur. Alio mõ medicina una impedit opatiõeʒ alterius cum iuuamẽto. quia refrenat effectũ purũ alterius medicine. qui purus effectus esset malus. sic i multis apparet. & talis mistõ ẽ bona. & ita hic. qa pura abstersio. ubi ẽ suspicio de exitu uuee ẽ mala. refernamꝰ igitur hº cũ stipticis. Et qa intẽtio Aui. finalis in hoc ca. est cura exitus uuee. iõ suam mẽteʒ ad hoc semp dixerit. Supra ueº. qa pure curabat ulcera. iõ cũ nõ fuit suspectus de exitu p̃cepit abstergẽtia cum dixit. Si in uulneribus fuerit sordes. tunc cum syrupo & melle &c. Cõsiderandũ post. q Aui. tria emplastra docet facere in quibus ẽ abstersio & stipticitas. Primũ est de lentibus & citoniis coctis cũ melle. Nam hº emplastrũ cuʒ melle habet abstersionẽ ex citonio. & ex lẽte habʒ stipticitatẽ Modus componendi ẽ ut terras uel cõtundas lẽtes & citonia & ponas in melle. Quãtitas aũt erit secundũ q ubi uideꝫ. Si eni uis debilẽ opationẽ stipticaꝫ. sufficeret opatio lentium & citoniorꝫ uel uini cnitoicꝫ. an. ʒ. ß. mellis. ʒ. iij. ul. ij. & posses colare. ut remaneret uirtus lentiũ. & ñ corpus. Si aũt uelles fortẽ operationem eorꝫ ponere prius de eis. & totum emplastra super oculo. ¶ Secundũ emplastruʒ. ẽ ex aqua. i. succo granati. s. dulcis. aut muʒi. & oliue. i. soliorꝫ oliue succo. & uitello oui. & croco. Hoc enim emplastrũ abstergit & stipticat. Nam ia oĩbus speciebus granati usq; ad acetositaʒ ẽ abstersio cũ stipticitate. ut Aui. zº. can. ca. de granatis. Et si uis stipticitatẽ manifestiorẽ. exprime totuʒ pomũ. & succus foliorꝫ oliue habet stipticitatẽ & exiccationẽ conuenientes octo. Vnde zº can. succus foliorꝫ oliue confert egressioni oculoruʒ & ulceribus cornee. Debent autẽ esse folia oliue domestice. ut Serapio põit caº de oliuis. Et. A. Vitellus ouj lenificat. & cõplet maturationeʒ & sedat eriaʒ dolorẽ. Crocus abstergit. & habet aliquã stipticitatem. ut Auic. caº de croco Et iõ crocus & uitellus ouj. cũ oleo rosato commẽdant in pcussionibus oculi. ut Aui. zº can. caº de ouis. Et propter illuʒ textũ & istũ posset aliquis credere qđ Aui hic. Cũ autem ulcerat. ponat curã ulcerationis facte a causa pmitiua. Tamẽ zm ueritatẽ hic nõ iret ad menteʒ suaʒ. quia in principio istorũ uulnerũ nõ ponimus medicinas abstergentes. sed alias quas supra declarauj. & iõ in principio illoruʒ uulnerũ nõ cõpeteret uitellus ouj cum croco. sed magis in processu. Et ii Aui. zº can. ꝑcipiat i pcussione. Dico qđ uel intelligit qđ nõ ponit in pricipio. Vel intelligit i pcussiõe ubi est contusio. & nõ solutio cõtinuitatis manifesta. & hº credo magis uerũ. ¶ Tertiũ emplaꝫ ẽ de granato muʒo seu dulci decocto supple decocto & dispumato i aceto et aq̃ i. succo acreste. Dʒ autẽ totũ granatũ coquj. i. cum granis & medullis & cortice maxime iteriori. & biscoq. ut bene uniat. & maxime fit ne acetum remaneat nõ mistũ. sed incorporetur illis. Hoc autẽ emplastrũ qđ abstergit & stipticet ẽ notũ. Doceʒ autẽ Aui. aliquid de hoc instillare in oculo cũ amillo & similibꝰ. ut dragagãto uel cuʒ albumine ouj. & in summa cũ aliqua re leui. ut nõ possiʒ exasperaẽ nimis. & ideo dixit si tolerat quia non inducat dolorẽ fortẽ. ¶ Considerandũ ulterius qđ sicut Aui. ordinatim põit hec emplastra. ita ordinẽ habẽt in uirtute & usu Primuʒ enim emplastrũ plus abstergit ꝑp mel. Sed tertiũ plꝰ stipticat. Et ideo. priꝰ possumus uti primo emplastro. postea. zº ultimo terõ ¶ CVM AVTEM FIT RVPTVRA ¶ Hic Auic. ponit curam ruptura quãdo iaʒ exit uuea. Et primo premittit i ngenerali curã. zº in speciali exequitur. ibi. zª formicalis. ¶ Dicit primo qđ cum ruptura fit. i. est. cure cura rupture. Considerãdũ quod Auic. utitur. fit pro est. non solũ hic sed alibi. Vnde pº. can. sen. 2ª. caº de signis apostematũ dicit Cunq illud qđ collectuʒ est fit maturuʒ. ut cõiter omnes ibi exponũt. Poterat autẽ uti hoc modo loquendi Auic. quia uolebat statim loq. de ruptura formicali que est quoddã fieri & quoddã principiũ respectu aliarũ rupturarũ ¶ Considerãdũ etiã qđ Auic. signanter dicit qđ facta ruptura. unde exit uuea curetur cura rupture. s. que est cũ exitu. ut uelit quod tota intentio dirigat ad illã. Vnde si esset sordes in ruptura non possemꝰ uacaẽ ad abstergẽdũ. sed maxime ad prohibẽdũ exituʒ & ad reprimẽduʒ qđ iã exiuit. si est possibile. & ad cõsolidãduʒ. ¶ FORMICALIS ¶ Hic põit curã exitus formicalis. zº ponit quid siendum in clauali. ibi zª. illi uero. Prima in duas. prio ponit curã per medicinas zº per ligaturaʒ. ibi zª. & scias. Prima in duas. primo ostendit cu

ius uirtutis dbēt esse medicamia q̄ approxian
tur.z° enumerat ea.ibi z^a.& cū uaporationi
bus. ¶ Dicit primo.qđ ruptura cornee cum
qua ē exitus formicalis.debet curari cū medi
cinis quaꝝ uirtus sit prohibere illū exitū.& re
pellere intus q̄tuꝫ ē possibile.sicut sunt medi
cine stiptice. ¶ Dubitaē hic.quare Aui.nō po
suit curā aliaꝝ specierum duaꝝ exitus uuee.
¶ Dicendū qđ loquēdo đ cura exitus formi
calis dedit itelligi de z^a specie.s.de uuea.quia
ipsa curaē cum prohibitis stipticis.tñ difficili
us q̄ formicalis.loquēdo ēt đ impossibilitate
cure clausalis intelligit etiā de impossibilitate
cure quarte speciei q̄ dicīt orbicularis. ¶ Con
siderandū qđ Aui.notanter dicit.cum prohibi
tiuis stipticis.Nam medicie que phibent exi
tum uuee.& ipellunt icus qđ de ea exiuit pos
sent eligi duoꝝ modorum.Quedā q̄ facerent
h° frigiditate sine stipticitate manifesta.sic ē
succus solatri & succus sempuiue.& medicie
q̄dā cū opio.sicut ē sief albū cū opio.Quedā q̄
faciūt hoc cū stipticitate manifesta.sicut galle
& rose sice.terra sigilata.& huiusmōi Exit⁹
autē uuee nō cum quibuscūq; phibitiuis cura
mus.qa nō cum primis sꝫ secūdis.s. facientib⁹
hoc cū stipticitate.Et causa est.primo qa stipti
ca fortissime constrigendo impellunt ueam
que exiuit.& phibēt ulceris dilatationē.Secū
do qa per siccitatē quā habēt consolidant cor
nee ulcerationē & raducūt partes distantes.
Ee iō dixit Aui.Cū phibitiuis stipticis idest
que prohibent & impellunt cum stipticitate.
¶ ET CVM VAPORATIONIBVS.Hic
enumerat has medicinas stipticas q̄ habēt uir
tutē stipticā phibitiuā.Et pmo enumerat me
dicinas simplices.ꝫ aliquā nominet cōpositaꝝ
z° enumerat medicinas cōpositas.ibi z^a.& ex
colirijs. ¶ Ad prie partis itellectū cōsyderā
dū q̄ omnes iste medicīe habēt uirtutē cōstri
ctiuā & phibitiuā exit⁹ uuee. ¶ Et pmo ua
por aceti aq̄ & uini pōtici.s.simul mista. Licꝫ
eni sol⁹ aceti uapor cōstrigat.tñ aq̄ remouet
sui mordicatōez.et uinū pontcū uigorat cōstri
ctionē.Fit aūt talis euaporatō cū lapide mola
ri igneo.Videē eni qđ ex h° acquirat aliquā
uim cōstrigēdi.Vnde z° can.ca° de lapide mo
lari.dicit.Vapor aceti ab eo phibet fluxū san
guinis &c. ¶ Secūdum medicamē ē aqua de
coctionis rose.s.sicce.qm̄ sunt magis stiprice.
¶ Tertiū medicamē ē alcofol.i pulus subti
lissimus uel coliciū ex colirijs stipticis.s.q̄ sta
tim dicenē. ¶ Quartū medicamē ē succus so
lioꝝ oliue.qa habent stipticitatē.& succus uir
ge pastoris.s.simul cū eo.uel pse.quia ēt est
phibitiuus.& stipticitatez habet. ¶ Aliud ē
spica ida.qa illa est plus stiptica.ut.A.z° can.
Rosa & plumbū ustū & alia q̄ ponunē.p̄ ha
beant stipticitatem phibitiuā ē notū.Chimo
lea utimur pro ea.fece inuenta sub rota acuē
tis gladios que cōficīē ex ferro & ipo lapide
rote.& q̄is n̄ sit uera chimolea.tñ p ea uide
tur posse poni.ut dicit Simon Ianuensis ca.de
chimolea. ¶ ET EX COLIRIIS.Vel ibi.
¶ Et ex alcofol gallarum.Hic Aui.enumerat
medicias compositas.Et primo quasdā enume
rat.z° quarundam ponit descriptionē.ibi secū
da colirium forte ¶ Cōsiderādum circa p̄mā
ptē qđ alcofol qđ docet Aui.ē ex duab⁹ parti
bus gallaꝝ.& ex decem ptibus antimonij.ita
qđ ātimonium supat.Et cā ē quia mirabilem
uidēē habere ꝓprietatem i hoc ātimonium.et
iō tam arabice q̄ grece dicitur medicina ocula
ris.ut summīē a Simone Ianuensi ca° đ ātimo
nio Et ideo quidā cuꝫ solo antimonio colirija
to curant exitū uuee formicalis. ¶ Cōsyderā
dū z° qđ in quito can.tu nō iuenies colliria sub
h° nomine.nec aliquā simplicē medicinā sic no
minatā in z° can.nec ab alijs aucterib⁹.q̄ sunt
apud me. ¶ Ista g° nomia sunt forsan nomina
componētiū uel locorū.quicquid tamē sit illa
colliria q̄ competūt sunt stiptica repressiua.cō
strictiua.& exiccatia.Et q̄is sub isto nomie
quo hic ponunē.nō repianē in quito can.tamē
ibi multa colliria ponunē que sunt utilia in exi
tu uuee.sicut ē colliriū qđ ibidē dicitur rabio
sum.Et colliriuꝫ Gal.ibidē.Et colirium satais
ibidem.Et colliriū qđ nominatur escuum.Et
colliriū qđ dicitur stella.Et colliriuꝫ iuuamenti
Et colirium pomale.Et mlta alia colliria que
ponunē ab Halyab.đcmo sermōe sue pract.
ca° de colirijs. ¶ Hodie tñ cōmuniter opātes
utunē sief de plumbo.descriptiōe quā ponit
Mesue ca° de ulceribus oculoꝝ.qđ ē ℞ plum
bi usti antimonij.rucie ablut. calcucecaumenō
idest eris usti supple & loti gumi arabici dra
gāti.aā.ʒ.iij.opij ʒ.ß.fiat sief cuꝫ aq̄ pluuiali
Et ponit idē Rasis nono almansoris eodē ca°
¶ Rasis uero.z° continētis dicit q̄ si superue
nit eminētia.curetur cum antimonio.lapide
ematitis.& ceruſa.& assiduēē ligatio cū plu
maceolis.Et quidaꝫ sunt qui solū sic curant.
Cōsiderandū ulterius qđ i q̄busdā sinonimis
iueni qđ hamir ē lutuꝫ.Colliriū igitē hamir ē
colliriū i q° intrat.lutū aliqđ & tale ē colliriū q̄
dicīē escuū & colliriū qđ dīē stella.ubi recipiē
bolisemos .i.lutū sammiū i.terra sigillata.Vl
ēt posset poni p bolarmeno. ¶ Q uid autē sit
colliriū ha ndimur.bedutiū dei selles colliriū
arabicum & ē.non inuenio. ¶ Consideradū ēt
qđ in appositiōe hoꝝ colirioꝝ docꝫ ligari frō
tē.s.cū oculis ut medicamē retineatur & pre
matur exitus uue.Et dormire resuppine pp

candē causā. & ut uuea reuertatur ad partē iteriorē. ¶ COLIRIVM FORTE ¶ Hic ponit descriptiones quorūdā coliriorū ad predictā passionem. & primo ponit unū. 2° aliud ibi. 2ª colirū bonū. ¶ Considerādū qđ primū colirū est forte. i. potēs ad illud. i. ad exitum uue. Nā ipsuz prohibet exituz & reprimit ꝙ exiuit. si quis considerat simplicia q̄ in eo ītrāt Nā sunt exicatiua fortiter ut cinis fusorij & stiptica ut crocus et glutinatiua ut amilū et dragagātū et ē guma Licet ēt amilo sit exicatio et uirtº cōsolidādi et prohibēdi materias ut Auic. secundo can. ca° de amilo. et in dragā to etiā ē aliqua exiccatio. omnes igit̄ iste medicine concordāt in cōsolidādo & cōstringēdo p exiccationē. Albumē oui ē materia cōmistiōis istaꝝ medicinaꝝ. & ipm per se iuuat remouē do ab eis mordicationē. dz esse galline. qa melius ouū est. ut omnes cōcordāt. nati eadē die. qa ouū uetustate corrumpit̄. ut Cal. xi° de simplici medicina. Cinis fusorii i quo purgat̄ es. ē q̄dam cinis qui repert̄ i uase in quo fundit̄ si ue eliquat̄ es. cū purgatur. & ille cinis tā đ se q̄ ēt uirtute eris est fortis exiccatōis. si tn uelles. ꝙ haberet de uirtute glutinatiua. & ꝙ exi caret sine timore mordicatōis. laua illū cinerē Vñ Aui. 2° can. ca. de cinere dicit. ablutio minuit eius absterſionē & acquirit glutinationem ei & exiccationez sine mordicatione. Possemus etiaz per cinerez istius fusorii intelligere scoriam eris que ē illa quā uulgares nomināt spumaz. & ista est una spēs climie de q̄a loquit̄ Serapio ca° đ climia. & nomiat eā ancodi q̄do .d. ancodi. ē illa que aggregatur ex spumis cē tri fornacis. Aliter i ifimis. & possem⁹ dicere qđ ē illa de qua dicit qđ aggregat̄ in partib⁹ inferioribus fornacis. Et quādoq; ponit̄ lapis iamenus. nō inuenio hunc lapidē. nisi qa Serapio nominat lapidē aliati. & dicit. qđ melior ē qui fert̄ ex iamē. nō tamē imponit sibi uirtutes oculares. sz si ē lapis quē Aui. uocat lapidē alagi. ēet conueniens in h°. Alij habent lapis armenus. uł amen⁹. i. lacteus posset expōi qđ ea lumē iamenū qđ cōfert propter fortez stipticitatem. Tamē ualde ē consyderandum quādo ponit̄. Videt̄ enim habere quādam uirtutē corrosiuā. Et ideo forsan dixit. A Et q̄ā doq; ponit̄. quia quando esset aliqua additio carnis q̄ indigeret cōsumptioe. Apđ Halyab. uero. 5° sue parc. Multi alij lapides sunt utiles in casu. sicut coralus marcasita & ematites & margarite etiā sunt utiles. & ideo facit il i multa coliria ex his reb⁹ ¶ COLIRIVM BONVM. ¶ Hic ponit aliud colirium qđ dicit̄ berdemē ē forsan nomen. cōponentis. aut alicuius nomen & forsan ē quod supra uocauit beduc

um. cōfert ominibus speciebus bothor. s. ulcerosis cum exitu uuee. siue sit exitus uuee actu. siue suspicio. sit confert autem omnibus speciebus. s. siue sint materie aquose. uel colerice uel alie dūmodo sit ulceratio in loco. Hui⁹ aūt causa est quia in toto isto colirio est uirtus exicatiua materierū & consolidatiua per omnes suas medicinas. Et est in eo uirtus generandi carnē uel incarnādi per antimonium ceruseuz dimiā & aloem. & quedaz ex alijs est i eo uirtus prohibitiua per ista. & per accaciā & licium & spicā. poliuz etiā exiccat. castoreuz complet maturationē & resoluit fortiter materias. Ponatur autē istud colirū & predictuz in oculū cū albumine oui. uel cum lacte. & sic foletur secundū ꝙ tibi uidetur cōueniens. ET SCIAS. Hic ponit can. in curatione per ligaturā. & dicit ꝙ quando oculus incipit eminere .s. quia uuea incipit exire fiat ligatura qua sustentetur oculus. quia premat oculū ne exeat uuea & iaceat suppinus. ¶ Considerandū ꝙ istā ligaturaz. Quidam faciunt cū solis pulueribus de penis lini. Quidā autē faciunt laminas de plumbo & super ponūt. & ligant sicut Halyab. 5° prac. Primo autez debet lamina esse ponderis .3. v. uel .3. x. ut ponit Iesus Haly. h° 2°. 70°. ca. Et hoc dēt fieri quando exitus uuee est magnus. i. de tertia uł quarta specie. ut dic̄ ¶ ILLI VERO. Hic ponit regimē in exitu claudi. s. quarte speciei uel tertie & dicit qđ nō curat̄. Tamē q̄dā ut Halyab. uolētes đcorat̄ oculū. delinquūt. i. peccāt. quia abscindūt illđ qđ extra eminet de uuea cū musaraget. i. cuz instrumento. Tamē dicit Aui. qđ rectius est. qđ nō moueat̄. s. oculus cū tali opatiōe. forte se enim &c̄. ¶ Dubitatur primo. utrū tertia species exitus uuee possit curari. Videt̄ qđ sic quia Iesus docz curare tertiā & q̄rtā. priusq̄ doceat incisionē fieri ad decorationē. ¶ Itē in omnis species exitus uuee curat̄ p̄ter ultimā speciē. ergo tertia species curat̄. sed ita est ut 3oar trac 8°. i. 6° ca°. de uariolis. i. de exituris uuee. & dic̄. Scias qđ quelibz uariola que oritur in uuea curabilis existit preter illam que capiti claui similat̄. Sed exitus claualis apud eum ē ultima species. igit̄ sola ultima species nō curatur. ergo prima 2ª & tertia spēs curat̄ ¶ In contrariū est Aui. hic. ¶ Dicēdū qđ p ma species exitus uuee curat̄ 3ª nō curatur. 4ª. sed 2ª est media iter primaz & tertiā in facilitate & difficultate cure. Ratio. q̄re illa que est de tertia specie nō curat̄. ē duplex. Prima quia quādo exitus uuee ē magnus ē facta magna permutatio in ptibus oculi. & iō licet repellat̄ intus. nō pōt reordinari situs priū oculi. ¶ Secunda causa est. quia q̄uis repenatur

fuit facta ualde magna laceratio icornea. Vñ in cõsolidatiõe remanebit alba. Audiui tamẽ multa mirabilia. que. ñ audeo narrare. ¶ Ad Iesum. Dicendũ qđ loquitur de cura que rep mit. non que perducit ad uixuz. uel qđ raro cõ tingit. ¶ Ad ȝoar dicẽdũ qđ ipse posuit solũ tres species exitus uuee. ut supra dictuz est. ¶ Sz tu dices quare ȝoar ponit quod cura ter cie speciei. s. magni exitus est difficilis. & non dicit impossibilis ¶ Dicenduz dupliciter. Pri mo qđ illud est raro. ¶ Vl dicẽdũ qđ illa spe cies de magnis exitibus que apud eũ est tertia species. apud alios est secunda species & illa q̃ apud eum est modus quidã magni exitus. & dicitur claualis apud alios auctores. est tertia uel quarta species. Nec est mirabile de ista di uersitate auctorũ. quia diuisio secũduz magis & minus est secundũ iudiciũ estimatiuũ cui libet auctoris. ¶ Dubitatur secũdo. utrũ ad decorationẽ possumus abiicere qđ eminet de uuea Et uidetur quod sic. per Haliabatẽ. 5° prac. capitulo de cura acuminis cornee. ubi di cit. Si acumẽ magnũ est nec medicamia ꝑsunt reprimẽtia. nec ligatio stricta. tũc ãputatõ ad hibẽda est ferri. ¶ Idẽ inuit Iesus Haly. tra. z°. 70°. ca. ¶ In cõtrarium est Aui. ¶ Dicen dũ ꝙ qñ nõ est spes de cura oculi. tutius est dimittere & nõ amputare ueã que eminet. Et rõ est Aui. qa per cõmotioneȝ factaȝ i isto oculo poterit moueri materia ad oculũ sanuz. Etiã pp aliud. Nã q̃do diu stetit exitus uuee natura iã assuefacta est trãmittere illuc aliq̃ materiã superfluã. ex qua nutriẽ uuea q̃ pmi net. & in eo si illã uueam amputas suspicadũ est qđ natura materiã illaz dirigat ad oculũ a liũ qa sunt ad iuicẽ alligati ꝓpinque. s. i crucia tione neruoꝝ. Et hoc est qđ Aul. dixit. Fortaſ se enĩ effundetur materia. s. ꝓpter agitationẽ & comotionẽ factã in isto oculo. Vel fortasse effundetur materia. s. que consueuit uenire ad nutrimẽtũ uuee. & permutabiẽ ab oculũ aliũ Et ẽ simile ei qđ Aui. recitat de cãcro mamille 4° can. fen 3ª ¶ Si autẽ estimatio tua ẽ qđ i firmꝰ sit hõ boni regiminis. & qđ utaẽ eua cuationibꝰ. cũ erit expediẽs predicẽdo sibi. po tes incidere cũ timore itẽdere ad decorationeȝ Hoc autẽ fit multis modis. Primꝰ ẽ quẽ po nit Halyab. nono practice. z6° ca°. ut summas acũ & imittas radici acuminis uuee a pteiferio ri oculi uersus supius. dide habeas aliã acũ i qua sit filium duplicatũ. & ponas ex alia pte seȝ adextro ad sinistrũ angulũ. ita qđ ac cru ciet. & cũ filo liga. Et hº fit. qa uuea nõ possz ligari. Aliter qa uacillat fcã ligatura. Halyab bas ꝓcipit extrahi acũ. Sed tamẽ quidã bonꝰ opator dimittit eas per unũ diem. & elcuatis acubꝰ. statim Halyabbas docz supapponere oculo sal & masticez masticata. s. ad exiccandũ & cõstringendũ. & desup ad sedandũ dolorẽ docet apponẽ fasiaz cũ uitello oui. & oleo ro. ¶ Alius modus ẽ Iesus Haly. i ꝓallegato cº q̃ posita acu. & facta ligatiõe. docz. amputare de uuea cũ forficibus. ¶ Alius modus quẽ re citat ẽ. qa scindaẽ illã qđ eminet extra. & po nanẽ postea stiptica & infrigidantia. & cadet. ¶ Alius modus ẽ qđ solũ ligeẽ & dimittatur quousq̃ exiccetur. Magistrũ habui qui sine li gatura sinebat. & euacuabat parũ & ꝛẽto zm suã estimatiõem. pꝰ supponebat albumẽ oui cuz puluere masticis. et aloes. & sic reducebat illã eminentiã. & q̃. doq̃ põebat magis stiptica ¶ Contradictõ igitur iter auctores cessat sic. qa uia Auic. est securior.

QVod autẽ ẽ super corneã. tẽdit ad albedinẽ &c ẽ ¶ Supr Aui. determinauit đ apostematibꝰ cornee q̃ similãtur apostemati bꝰ flegmaticis. s. đ ueficis De terminauit etiã de apostematibꝰ coliricis. s. de exituris. & de dispositiõibus consequenti bꝰ ad illas. s. de ulceribus & erupturis cornee ¶ Hic determinat de apostematibus paruis cornee & coniũctiue sanguineis & de quadaz dispositione illi affini. s. de sanie. Et primo de terminat de apostemate puo cornee & coniun ctiue sanguineo. z° de sanie. ibi. zª. hec sanies. Prima in duas primo. notificat hanc passionẽ per signa dans intelligere causam. z° ponit curã. ibi. zª flebothomia. ¶ Dicit primo. qđ bothor idest apostema paruũ de sanguine qđ est super corneaz &c ẽ. ¶ Dubitatur utrũ bo thor super cornea sit coloris albi. Videtur qđ non. per. Rasim. z° continẽtis ca° de morbis cornee. ubi dicit. bothor est quando congregan tur humiditates inter squãs que sunt in cor nea. & sunt diuersi coloris alb i uel nigri. ¶ Amplius bothor de quo est hic sermo fit de sanguie. sz sanguis tigint ad rubeũ. Amplꝰ ȝoar tractatu. z°. i6. ca° dic. ꝙ pustula i sui ra dice. nullã uideẽ albedinem habere. & tamen pustula apud eum ẽ apostema paruũ. ut appz i 5° ca°. ¶ In cõtrarium est Aui. ¶ Ad soluti onẽ huius est cõsiderandũ. qđ bothor accipiẽ quiq̃ modis. Vno modo ꝓ omni apostemate p uo de quacũq̃ materia sit qũo summiẽ ab A. pº li°. fen zª. c° de egritudibus cõpositis. Cũ dic Amplꝰ bothor summiẽ zm numeꝝ apoſte matũ. ¶ Secundo mõ summiẽ bothor pro ue sica cornee. Et iõ capitulũ de ueficis ponẽ su pra in principio huiꝰ tractatus. Ponitur. etiã a Iesu. Haly. ca° de bothor. li° z°. Et ab Azara

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 284 sur 455

nio.eodē modo dicunt ab eo pustule.hūide ut bothor. ¶ Tertio modo accipit bothor p pustulis colericis q̄ fiunt de materiebus ualde acutis.& sunt cū forti dolore & ulceratōe.quo summit bothor a Rasi z° cōtinentis.cū dicit ¶ Et ē sciendū qđ bothor parui nō faciūt pustredinē neq; rumpunt.nisi q̄ eorum materia est fortis cōbustionis & pūctionis.Et isto modo summēdi bothor determinatur ā ea ab.A. supra in ca° de exituris cornee.Et uocat a quibusdam auctoribus pustula.sicut ab Azaranio capi° de pustulis.Et a Rasi z° cōtinentis illo ca°.Morbi cornee.Et quia i huiusmodi bothor sunt ulceratiōes cornee.Iō auctores ārterminantes de eo determināt ā ulceribus cornee sicut Aui.supra.& Azaraui°.& Rasis palle. capi° ¶ Quarto mō accipit bothor p apostemate paruo soli° cōiūctiue.& ut sic distinguit ab apostemate puo cornee.q̄mō accipit a Rasi z° cōtinētis.illo ca° Dicta omniū medicorū &c̄.cū dicit.qđ appz in albedine oculi.uocat bothor.& qđ i nigredine pustula. ¶ Quito mō summit bothor p apostēate puo ā sāguine quo summit hic.Et Aui.curā istius bothor ponit similē cure tarfati.qđ est punctuz sanguineū i oculo.Et Serapio.z° trac.ca° de sanguie corupto in oculo pōit curā quā ponit hic Aui. ¶ Consideraduz ulterius. qđ color bothor q dam ē ex natura materiei.& iste est rube° in materia sanguinea.alius est ex natura partis & iste in cornea est albus in cōiūctiua ē rube° secundū mōm declaratuz supa.& iō hic n repeto. ¶ Ex quibus appz solutio ad cōtraria. ¶ Ad auctoritatē Rasis dicendū q̄ bothor intelligit uesicas de materia aq̄sa.q̄ si sunt ꝑfunde apparēt albe.& si sunt ad corticē ꝑmū apparent nigre.ut supra declaratum fuit in cap° de uesicis.Et hoc uoluit Rasis cum dixit.Bothor est quando aggregantur humiditates.i. aquositates inter squamas que sunt in cornea & sunt diuersi coloris albi & nigri. ¶ Ad secundum apparet solutio quia bothor sanguineum ex natura materie apparet rubei coloris. sed partes cornee que laniantur apparēt albe. Et ideo punctus medius bothor ubi materia ē cumulata.representat colorem sanguinis quandoq;. ¶ Ad 3oar dicendum q̄ pustula.s.colerica uel sanguinea.s.in radice.i.in centro.ubi est materia unita apparet sub colore suo.& nō lam uidetur habere albedinē.sed colorem materiei.In partibus autē cornee circūferentialibus.& quando est in uia consolidationis.necessario apparet albedo.Et nisi sic intelligatur. 3oar contra diceret sibi.quia in precedenti ca°. dixit he pustule quando in alcornea procreantur ad albedinem tendunt.

Flebothoia & distillatio ¶ Hic ponit curā ¶ Vbi cōsyderanduz qđ Aui.ū posuit signa.q̄a ea uis° declarat. ¶ Dubitat.utrū in bothor facta flebothomia possimus instillare i oculū sanguinē colūbe.uel turturis.Videt qđ n.q̄a facta flebothoia debet fieri repcussio.sicut in reliqs apostematib°.sed sanguis colūbe resolui. ¶ In cōtrariū ē Aui. ¶ Dicēdū qđ i bothor cadūt .4.itentiōes.P̄a ē euacuatio materiei a corpore.& diuersio a pte Et hanc Aui.dixit p fici cū flebothoia.& h° q̄a materia ista ē sanguinea.ut dictū ē.sz ex alia pte si ēt ex alia materia uideat.purgēt cū farmacia.ēt dat intelligi de aliqs euacuatiōib°.& totū h°.A.ut ꝑt tibi notū ex ca° de cura obtalmie. ¶ Secūda itētio ē repcussio materiei ab oculo.sic repcutiūt reliq̄ materie faciētes apostemata calida & h°.A p̄cepit fieri cū oleo rosato.& albumine oui.Vnde dixit.& uaporatio.i. ēplastratō uel suppositio.ut hz littera iudaica.Sed tu dices quomodo ponit acetum cū mordicet. ¶ Dicē dūq̄d iudeus habet cum uino & oleo rosato. Et causa est quia n̄ sumus audaces in fortibus repcussiuis in pricipio apostematū sanguineorū.sicut colericorum.ut supra dictū fuit.& iō repcussionē uel cōstrictionē factā ab albumine oui & oleo rosato.A.refrenat cū uino.z'' trāslatioez iudaicā uel cum aceto.Si enim parum imponat nō mordicat.& tollit uiscositatē illorū. ¶ Tertia intētio ē resolutio materie si nō pōt repcuti.uel si sanguis ibi cōstingitur.& mortificatur.sicut est in tarfati.& hoc fit cū sanguine colombe.ut declarabit ibidē.Hoc ēt fit cū lacte in quo ponatur semē almaru.i.ma rubi Est eniz in eo uirtus abstergēdi & resoluēdi & aperiēdi.ut.z° can ca° de prassio.& ca° de marubio.Et ad hāc intētionē utit Aui. colirio dinacon Istud eniz coliriū est aliquod coliriū resolutiuū & abstersiuuz. q̄ apparet de intentione Serapiōis.trac.z° capitulo de sanguine in oculo.ubi postq̄ possunt medicinas q̄ resoluūt & abstergunt sanguinem ilium dicit. Iam multi uero expti sunt sief. q̄ nominatur dinacō.Et Auic.infra ca° de tarfati uidet nominare hoc coliriū dinacō in hoc.can 5° non inuenitur sub hoc nomine sed in antidotario Serapionis inuenitur sief diamoricō.et est utile ad hoc.Aliter posset exponi qđ coliriū dinacō est coliriū in quo intrat timu° Nā dinarguil.ē zufere & dilcurēdo. cum Simone Ianuensi in uenies qđ potest dici halesse.i. thimū. Colirium autē in quo recipitur thim° cum aliis medicinis similib° est exicatiuum & resoluti uuz.& repies talia coliria ab Haliabbate ꝑt 5°.capitulo de ulceribꝰ oculoruz & nominat

ibi ſihi.i.thimus. ¶ Quarta intẽtio eſt cõſolidatio ptium cornee uꝑ cõiunctiue.ſi eſt facta aliqua ulceratio ex ſanguine ibi collecto. Et hº fit cũ colirio aluber.i.de plũbo qđ ſupª dictũ eſt. Et quia coliriũ dinacon eſt etiã exicatiuuz Ideo forſan in hac intẽtione cõpeteret. Et ideo dixit coliriũ aluber.& dinacon.qđ autẽ coliri um aluber approximetur ad hanc intentionez apparet per Seraptionem tractatu zº.xi.capiº. ubi dicit.Cũ autem declinat ulcus.adminiſtra mus qđ repleat ipſuz.ſicut plumbũ uſtũ &cẽ. Et ex eis que cõferrũt ualde. eſt ſief aluber. Ecce qđ ponit ſief aluber ad incarnãdũ uel ge nerãdum carnẽ in ulcere ſi ibi ẽ.ut fiat unitio & cõſolidatio ¶ Tamẽ attendẽdum qđ facta flebothoia.uel ceſſat fluxus materie ad oculũ. & tũc poſſumus uti pº flebothomiã reſolutis. Vꝑadhuc materia fluit.& tũc oz uti repcuſſis Vnde infra caº de tarfati.dicẽ.Si fuerit in prin cipio.miſceaẽ de repcuſſiuis.Auicenna igitur nõ dicit indiſtincte qđ poſt flebothomiã diſtil les ſanguinẽ i oculo.ſz dixit qđ diſtilles zᵐ ꝙ dicemus.in caº de attarfati.Vbi autẽ dicz quẽ ſanguinẽ debes inſtillare.& qua hora qa ho ra in qua nõ ẽ intentio repcuſſio.ſed reſolutio ¶ Et quia hi ſermones declarabũẽ ex dictis. ſupra caº de obtalmia.& ex dictis infra caº de tarfat.Ideo Aui.non curauit diſtinguere.

HEc ſanies cõtinetur. ¶ Superius Aui.determinauit de apoſtemati bus cornee & ẽt cõiunctiue puis ſanguineis q̃ dicũẽ bothor. ¶ Hic determinat de ſanie in ſiphac ideſt in pannicu lo.Et primo notificat nobis hanc paſſionẽ.zº ponit curam.ibi zª.dixit Paulus. ¶ Circa pri mam partẽ conſiderandum ꝙ cauſa quare.A. poſt apoſtemata de ſanguine determinauit de ſanie fuit.quia ſanies multum eſt apta ex ſan guine peruenire.imo alii humores nõ ſunt ap ti ſaniari.niſi ut participiãt de natura ſanguis Et rõ ẽ.quia ſaniatio fit per digeſtionem que acquirit quaſdã diſpoſitiones laudabiles con ſimiles his que acquiruntur in materiebus que debẽt nutrire.ut apparet ꝑ Galienuz ulti mo comº primi pronoſticoꝝ.Has autẽ diſpo ſitiones non poſſunt materie recipe niſi habeãt aliquid de natura materie cõis in nutricatione ſicut eſt ſanguis.Vnde Auez. colliget 4º caº de febre ſanguinis.dicit.Colera non eſt apta recipere aliquam digeſtionem.niſi in hoc qđ cum ſanguine eſt admiſta.Et ideo. Oribaſius in comẽto illius affo. ſecunde particule.Circa generationẽ ſaniei dicit.Sanies in quocũq; loco non fit niſi ubi ſanguis adueniret ergo ſiue ex flegmatico ſiue ex colerico fiat humoẽ ſiue ex melancolico.niſi adueniẽrit.ſanguis.nũquã fiet ſanies .Oribaſius uero aliã cauſaz a predicta ponit quia qđ putrefit calidũ debz eſſe & hu midũ.Sanies aũt fit per putredinẽ.tamen cã predicta ẽ melior.& ſua cauſa poſſet i ꝑdictã reduci. ¶ Secundo cõſiderandũ ꝙ ſiphac du pliciter ſummitẽ.Vno modo ꝓprie ꝑ panniculo uẽtris inferioris tenẽtis omnia iteſtina de quo loquitẽ Aui.primo liº.fen.pª.ca.de mẽbris.& fen.zzª.pº.ca.Alio modo large ꝑ quolibet pã niculo.qũo ſummitẽ ab Aui.ſen.zi.caº de gene ratione embriõis.& in pluribus locis.& iſto mõ ſummitẽ hic. ¶ Tertio cõſiderandũ ad in tellectũ littere.qđ Aui.iſtam ſaniẽ in oculi pã niculo notificat quadrupliciter.Primo ex ſui lo co.cũ dixit.hec ſanies cõtineẽ ſub cornea. ¶ Sz dubitatur quare nõ dixit qđ ẽt cõtinetur ſub cõiunctiua. ¶ Dicẽdum qđ hoc ideo fecit.Pri mo quia ſanies poſt cõiunctiuam ñ apparz no bis.ſicut apparz poſt corneã.qa cornea eſt mẽ brũ trãſparens & ñ cõiunctiua.Secundo quia ſanies poſt corneã impedit uiſumtqđ ñ ſic fa cit poſt cõiunctiuam.imo cũ trãſponitur ſani es a loco cornee ad locum cõiunctiue.eſt q̃daz cura illius ſaniei ut poſt apparebit.Tertio qa tunice cornee ſunt magis dẽſe.Vñ cũ materia ſanioſa ibi generaẽ ñ eſt apta reſudare ita.ſi cut quãdo generatur i partibus coniunctiue. ¶ Secũdo Aui.notificat iſtam ſaniez a diuerſi tate loci.cũ dixit.aut in ꝓfundo aut in ꝓpinq̃ ¶ Vbi cõſyderandũ qđ per locũ profundum poſſumus duo loca itelligere.Vnus ẽ locꝰ pª corneã ubi ſtat cataracta.& tũc iſta ſanies ẽ dꝰ ſpeciebus cataracte.Alius ẽ locus ꝓfundus in ptibus ipſius cornee qui ẽ locus inter corticez quartũ & tertiũ.& locus ꝓpinquus eſt inter corticẽ primũ.& ſecundũ.& ſic locus medius erit inter ſecũdũ & tertium. Erunt ergo loca tria iſtius ſaniei in cornea.Et hº uadit ad intẽ tionẽ Raſis zº cõtinẽtis.caº de morbis cornee cũ dicẽ.Sanies remanere. poteſt in ttibus ſqua mis.i.in tribus locis inter ſquamas.Nã quat tuor ſquame habẽt tria loca. Tertio notificat eam ꝑ ſimilitudinẽ.cum dicit.Et ſimilatur lo cus cornee ungule. ¶ Vbi ſciendũ qđ ungula ẽ nomẽ qđ ſignificat duo.ſ.paſſionez que dicitẽ ungula.de qua infra habebitẽ & ſignificat figu rã extremitatis unguis.Et hº dupliciter.quia duplex ẽ extremitas unguis digiti.ſ.extremi tas q̃ dicitẽ nigrũ unguis.& extremitas uerſꝰ radicẽ ubi apparet quedã albedo ſemicircula ris.Q uãdo igitẽ Aui dicẽ qđ iſta ſanies q̃tuz ad locũ in quo continẽ aſſimilatur ungule de bz intelligi.i.extremitati unguis.& hoc uꝰex tremitati uerſus nigrum.& tunc ſua aſſimila tio eſt i forma ſemicirculi.ſicut eſt ibi forma

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 286 sur 455

unguis. & sicut est forma frusti qđ abiicitur uel extremitati uersus radicē. & tunc est assimilatio in figura semicirculari et quodāmodo i colorē. s. albo z^{m} magis & min^{9} sedm ꝙ sanies in albedine est diuersa. Et quia talis sanies representate in figura tali semicirculari sicut est ibi locus cornee. ideo Auic. dixit. Et similatur locus cornee ungule. E ideo etiam quidam auctores uocant illā passionē lunellā. quia est ad modū lune nouelle habenes duo cornua. sicut dicit Alcanamosali libro. 6°. 4° ca^{o}. Non tñ quilibet sanies ocu'i similatur lune uel ungule. Sed illa que paruū spaciū occupat. quia illa que occupat totū nigrū oculi ñ est i figura lunari. ut notū est. & pōit Iesus preallegeto ca^{o}. Possemus ēt dicere qđ locus cornee ubi ē ista sanies. similatē ūgule. i. passiōi que dicitur ūgula. & hoc i colore qa sicut apparebit infra ca. de ūgula. Color ūgule aliquādo potest ēē citrinus aliquādo fuscus. Ita ēt ista sanies aliquādo opparere pōt alba cū aliqua citrinitate aliquādo cū fuscitate. ¶ Ex qbus apparet qđ ista passio hz plura noia cū dicit. sanies siue uirus a sua cā. Dicitur ūgula uel lunella a sui figura. Dicit ēt liuor a sui colore large summēdo liuorē. Vñ Iesus Haly. tractatu. z^{o}. ca. 64. dicit. Liuiditas siue uir^{9} siue sanies p^{9} corneā ¶ Quarto notificat istā samē ex parte sui accidētis. qa aliquādo corrodit partē sibi propiquā de cornea. & hoc ē qđ dicit. Et qñ corrodi tur &c̄. ¶ Sz u dices. uidet ꝙ semper corrodat. qa sanies lōgo tpre corrupta acuit. & fit corrosiua. ut sūmit i comēto illi^{9} affo. gnte pticule. Quicūq; ex pleuretide ēpici fiūt. ista igit sanies necessario corrodit partes quib^{9} adiacz ¶ Dicēdū dupliciter. Primo qđ finaliter si p durat corrodit. ¶ Vel aliter. qđ pōt ista saniel ingrossari & cōgelari & sic nō fiet corrosiua. Hoc autē accidit i oculo. qa est frigidum mē brū. unde nō semper adurit sanies. sed potius ibidē & paulati congelat & ingrossatur. impo nit autē Aui. nomen huic calcatarem. i. passio que assimilat ungule. ut dicūt sinonima cōia nec aliter inuenit expositū. ¶ Dubitat utrūz ista passio possit fieri nō pcedēte apostemate Videt qđ nō. quia Alcanamosali uocat istam passionē apostema. ¶ Itē ipse pōit signa sumpta ex dolore & tēpestate capitis infirmi. q sūt signa apostematis. Oppositū arguit ex Haly abbate 9° theo. 13° ca^{o}. ubi pōit ꝙ sanies p^{9} corneā fit ex ulcere cephalea uel obtalmia. nō igit semp precedit obtalmia. etiā 5° pacti. ca^{o} đ cura sanici. dicit. si sanies siue pustula ē &c̄. ¶ Dicēdū qđ sanies aliq̄do ē p^{9} corneā i loco ubi ē aqua siue cataracta. Et ista pōt fieri sine apostemate precedēte. Nā possibile ē qđ ali qua materia paulatiz aggregetur & sanietur Vnde aliquādo uidemus cataractas fieri sanio sas. Possibile tamē ē qđ etiā post apostema fiat. uñ potuit apostemari uuea. & sanies illuce rūpe. Similiter & apostemario capitis possz illuc mitere saniem. ¶ Aliquādo autē ista sanies ē inter cortices cornee & tunc potest fieri cū apostemate & sine. Nā potest pellicula cornee saniari. et sanes emanabit inter cortices. & hoc sepe acidit. & maxime quando pustula est interior. & non erumpit corticē exteriorem cornee tūc enim sanies cadit inter cortices interiores. et posset cadēē post totam corneā cum rumperet corticē quartuz Posset etiā fieri sine apastemate ut cum in cornea est ulceratio a causa primitiua uel ab humore ulcerante sine apostemari one. & tūc ulcera saniosa facta faciūt emanare saniē inter tunicas cornee. ¶ Ex qbus appz ꝙ sanies iter cortices cornee fit ex pustulis sanio sis uel ulceribus. Et qa cū istis passionib^{9} sūt fortes dolores Iō Alcanamosali. dixit in capite infirmati ē maxius dolor & tempestas. ¶ Ad aliud cū dicitur qđ ab eo uocat apostēa. Dicē qđ hoc dixit. qa ut multū accidit cū apostemate. i. cū pustula uel post pustulā saniatā ¶ Vel dicēdū ꝙ ipropē summit apostemata. Sanies enim illa in cornea potest uocari apostema.

DIxit paulus ¶ Hic ponit curā Et hēt hec pars partes sex. sicut sex ponit medicamina localia. secūdū ponit ibi. aut apiat ibi 3^{m}. & mūdificet. ibi 4^{m}. & si ñ fuerit. ibi 5^{m}. & ēt medicinā. ibi sextuz. & ēt. ¶ Ad euidētiā hax medicinax est cōsiderandū. qđ ut parti ponit Halyabbas qnto practice. ca. de cura saniei. Et Iesus Haly. tractatu z^{o}. 64°. ca. Cura saniei i oculis fit per medicinas que cōplent maturationē saniei. & p medicinas que ahstergūt & que resoluūt. & per medicias fortiter exiccātes. ut hic. A. inuit Medicamē igit Pauli habet uirtutē absterſiuam saniei. per mel habet uirtutem cōpletiuaz maturatōis. & resolutiuā p fenugrecū. & hz uirtutē resolutiuā ēt & exiccatiuam p sief de olibano. Fiat igit taliter. ℞. syrupū de melle. i. a quā & mel mista in decoctōe. & succū fenugreci. i. aquā decoctiōis ei^{9} & misce ista simul. z^{m} qđ tibi uidet. & dissolue cū eis coliriū. i. sief đ thure & coleriza i oculū. Posset etiā unūqđq; per se approxiari. salz qđ aliquo tēpore utrem mur aq̄ fenugreci aliquo tēpore aqua mellita. & aliquo tēpore colirio de thure. AVT APERIATVR. Hic ponit aliā medicinā. & dicit. qđ apiat. i. fiat apertio pororū oculi. ut inde exeat & resoluatur materia. & hoc habet facere medicina cuius uirtus ē apitiua mollificati

ua & debite resolutiua. sicut ē hec medicia. Bz. melloti. ʒ.i. raffāi. s. radicū. ʒ. ß. si uelles resolutionē & absterſiōez fortē accipe semis raffani. ʒ.17. bulliāt i aq̄ & i ea dissolue pag. ex mucilagie seminis lini. Dixit aūt raffano humido q̄a siccus esset resolutiuus icōueniēter. Propter suā enim siccitatē posset igrossare materiam. nec esse debite apitiuus. imo posset cōstrīgere poros. ¶ Sz tu dices. Aui. dixit ca° d̄ raffano q̄d raffanus nocet oculo. ¶ Dicēdū uez est i uia cibi. sed nō si ponat extra. Vel nocet oculo sano. Nō autem oculo indigēti absterſione & resolutione. Vnde Auicēna ibidē raffanū abstergit ipsuz. s. oculū. subdit Auic. Si nō p hibeat obtalmia. q̄a forsaz cu illa sanie cōiungitur obtalmia que indiget repcussione. si est in principio. & sic indiget medicinis constrictiuis poroz. & nō aperituis. ET MVNDIFICETVR. Hic ponit aliā medicinā que est ad mundificandū. i ad abstergendū & dissoluendum & ēt in exicandū sicut est colliriū de mira Virtus enim mirre est absterſiua & resoluti ua. Vnde abstrgit uestigia oculorū & resoluit saniem in oculo absq; mordicatione. ut. z° can. ca. de mirra. ¶ Colliriū aūt de mirra ē illud in quo notabilr recipit mirra. uel i quo recipit sicut est colliriū archistratis scriptū i q̄nto can. summa. z^a. trac. z°. ca. de quo dicet infra ca°. de gesse. Et colliriū q̄d refert ad. Marcū q̄d ponitur ibidē mihi mltū placz. Colliriū. Iesus. Bz. croci aloes mirre. aā. ʒ.i. uini. ʒ.iii. melis. ʒ.vi. liquefiat crocus cū uino. & misceatur cū aloe & mirra. & q̄n fuerit mistū misceat cū eo mel & ponat in uase uitreo. & ponatur in die bis uel ter. Vnde Gal. laudauit colliriū de mirra. in fine tera. Et fumus terre. pōt stillare succ^m ei^9 & ē exiccatiuus & aliqualr absterſiu^9. Vt forsan uult q̄ i eius succo dissoluat colirium de mirra. q̄a fumus terre per aliquā stipticitatē quā habet resisteret nocumēto fortis dissoluti onis si timet ex colirio forti in q̄ mirra recipit sicut ē colliriū archistratis. Serapio. 7°. facit si ef in q̄ recipit fumus terre. & ē fortis absterſionis. ET SI NON FVERIT ulcus. Hic ponit quartā medicinā ad saniē. que. Bz. Calcadis. i. calcantū. i. una species uitrioli. uehementer exiccatiua & adustiua. Et ideo ñ cōuenit hoc medicamē. si est ibi ulcus. ubi tamē nō timet propter ulcus. ipsum ē fortis exiccatōis & absterſionis. ut patet. ¶ ET ETIAM. Hic pōit aliā medicinam de magnete. cuius uirtus dicetur in cap° de cura ungule. ¶ Vltimo ponit aliam medicinam que est fortiter exiccatiua. ut apparuit supra cap° de uesicis. ¶ Cōsideran dū aūt q̄ medicine de luto sigillato possemus uti existēte ulcere. ¶ Dubitat circa capitulum

Prio. utrū in sanie oculi possimus uti medicis localibus. nō p̄cedētibus euacuationib^9. Videtur q̄d nō. ex Iesu Haly. preallegato capi°. ubi dicit. prio oz euacuare. deinde cures oculum. ¶ Idē inuit Alcanamosali. in hoc ca°. ¶ Itez canon ē in tegni q̄d p̄us oz corpus euacuar q̄ uti resolutiuis aut repcussiuis medicis ¶ Op positū innuit Aui. hic. Et Halyab. 5°. ¶ Dicē dū q̄d apparēte sanie i oculo. uel sunt p̄us facte euacuationes unde corpus mundū apparz & sic ñ expedit euacuare itez. & sic A. p̄cedit hic ad curā. Nā ipse itelligit te fecisse euacuationes quas p̄cepit ex ca° de exituris oculi. & ex ca° d̄ bothor. & d̄ ulceribus. post q̄s passiones ut plurimū aduenit sanies in oculo. Si aūt ñ sunt p^9 copiose euacuatiōes facte. aut si sūt iā corpus reincidit plenitudinē. & tūc p^9 euacua corp^9. & maxie sit circa collū d̄bes uti fortib^9 medicis faciētib^9 lachrimar. tūc n. sucuri^9 preeuacuare corpus ne ad oculū trahat materia. Cōtingit enīz quādoq; q̄d indiscrete operā tibus supuenit obtal^a. ¶ Ad cōtraria patz solutio ¶ Dubitatur. z° utruz circa saniē oculi debeam^9 gradatim procedere cū istis medicinis sez primo cū complentib^9 maturatiōez z°. cum ēsoluētibus apperientbus & molificantibus. 3° cum abstergentibus 4° cum fortiter exicatib^9 Et uidetur q̄d sic. ex Haliabate. 5° ca^a de cura saniei. ubi dicit Curat oportet his que maturant & dissolunt. Idez inuit Iesus preallegato ca° & probatur. Nā dispositō materie debz precedere sed maturatio dispositio quedā ē ad resolutionē & absterſionē. & etiā fortē exicationē. Vnde in morbis materialib^9 prolixis ut quartana p̄ fl^ematica. fortiter exicantia non damus nisi in fine materiebus digestis ut supra. 4° can fen. p^a capitulis suis. Ordinatim igit procedem^9 cum medicinis prescriptis. ¶ Opositū arguitur auctoritate. Pauli q̄. Auic. ponit qui incipit cum melle in quo ē absterſio. ¶ Dicendū quod in sanie oculi. aliquādo gradatim procedem^9 cum predictis medicinis. aliquādo non. Naz si sanies oculi sit in bothor uel ex bothor uel ulcere. & sit sanies nō digesta. & habet grossiciē oz gradatim p̄cedere. Primo enim complebimus maturationem in ea cum colirio de olibano dissoluto in aqua fenugreci. facta maturatione incipiemus resoluere cum medicinis leuiter resolutiuis i q̄bus est uirtus apitiua. ut ē secūdū medicamē. A. Et si ñ cessat sanies p̄cedemus ad fortia q̄ resoluant & abstergant. ut ē tertiū medicamen q̄d. A. ponit. Et si aliq̄d de materia remanet & sit pauca & uniformis. poterit p fortia exicātia & abstergētia ēt remoueri. sicut medicamē quartū. q̄d. A. ponit. & q̄ntū. & ēt sextū

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 288 sur 455

Attẽ de tamẽ qđ ad inchoandũ resolutionẽ materiei sanioſe nõ expedit expectare oimodã digestionẽ. ſed ſi icipit apparere digestio. tu potes icipe ad resoluẽdũ cũ resolutis debilibꝫ que cũ hoc qđ resoluunt cõplẽt ẽt maturationẽ. ut supius declaratũ fuit. Vñ Ieſus Haly. dicit. qñ icipit maturari. utere eo qđ resoluit ſz ſi tu uelles uti forti resolutiuo & uehementi exiccatiuo expedit qđ materia ſit matura perfectꝫ. qa ſi ñ difformiter resolueret & remaneret groſſuz. Si uero ſanies iſta ſit aliqđ uirus ſubtile aq̃ſum. ſicut ẽ materia ueſicaꝝ potes icipe a resolutõe & forti exiccatõe abſq; hꝰ ꝙ alia medicia precedat. Virus. n. idiget re exicãte. ut Aui. 4°. can. fen. 4ª. ca. đ ulceribꝫ Ex q̃bus apparet ſolutio ad cõtraria. Tertio dubitaẽ. utrũ ſief ſiue coliriũ de olibano ſit de maturatiuis medicinis uel de resolutis. & uẽ ꝙ ſit maturatiuũ. ex Meſue c° đ ulceribꝫ ocꝰli ubi dicit. Sief đ thure maturat ulcera. Idẽ uideẽ Raſis 9° almanſoris ca° de ulceribꝫ oculi. Probaẽ ratiõe. Nã ſief de thure maxime debet habeẽ uirtutem thuris. Sed thus eſt de maturãtibus. Vñ Aui. 2°. can. cap° de olibano in ipſo quidẽ eſt maturatio. Oppoſituz arguitur primo. qa Ieſus Haly. cũ intendit resolutionẽ & maturationem. utitur ſief in quo recipiẽ olibanum. Amplius medicina maturatiua debet ẽẽ complõis equalis. ſiue calida & humida tẽperate. ut Gal. 5° de ſimplici medicia. ſz thus ñ eſt huiuſmõi. imo excedit in calido & ſicco. Cõſyderandum p ſolutione hꝰ qđ licz medicina maturatiua đ ſe. & reſpectu temperati corporis ſit temperata. uel i calido & humido temperata confortatiua. uel conſeruatiua naturalis caloris. Tamẽ ut ſummitur ab Auex. 5° colliget. ſecũdũ diuerſitatẽ membrorũ & compleſionũ & ſecũdũ diuerſitatem materierũ diuerſe poſſunt eſſe medicine maturatiue ut polixe alias declarauí Contingit enĩ quod materias calidas acutas ducit ad maturationẽ medicina frigida. ſicut pſiliũ i flegmone. ut. Auic. 4° can. fen. 3ª. cap° de flegmone. Et uidemus ẽt quãdoq; ſief album maturare oftalmiã calidã & hoc temperando flãmã caloris. per quam materia diſponitur ad ſaniem & per quã calor deficit. ut non poſſit uincere Contingit etiã quod materie frigide maturanẽ a medicinis multum calidis. Et ſic ſecundum diuerſitatem partiũ diuerſa ſunt maturatiua Thus ergo q̃uis ſit medicina calida in ſecũdo. & ſicca in p̃mo. Tñ põt eſſe đ maturãtibus p uiã cõfortatõis caloris oculi. & p uiã diſpoſitionis materie. Vñ maturat materias tẽdẽtes ad frigiditatẽ. Vñ Aui. ibidẽ. Thus maturat apoſtema antiquũ in ocꝰ. His abreuiatis dico ꝙ ſief de thure. quoddã eſt maturatiuum. & quoddã reſolutiuũ. lz utriq; poſſit accidere ꝙ maturando reſoluat. & qđ reſoluẽdo maturet Sief eni de thure in q̃ intrant medicine alie. nõ excedẽtis caloris multũ nec ſiccitatis. & ſi forma tur mucilagine fenugreci. & diſſoluit cũ lacte. uel cũ mucilagine fenugreci uel ſeminis lini uꝰ ſeminis cithonioꝝ. & ſic diſtillatur in oculum tale dico ſief đ thure eſt maturatiuũ. Lz. n. medicine ſint ſatis calide. reprimunt cuz uirtute mucilaginũ. & fiunt magis maturatie. & huiꝰ ẽ ſief de thure Ieſus Haly. Sz ſief đ thure ꝙ recipit medicinas multũ calidas ñ repreſſas tale ẽ qđ eſt reſolutiuũ principaliter ſic ẽ ſief de thure. ſiue in quo intrat thus. cũ quo ponit caſtoreũ. qđ deſcribit. Ieſus. Be. croci mirre caſtorei thuris. aã. miſce cũ aq̃ fenugreci. Medicꝰ igit oculiſta. quãdo uult uti ſief đ thure iſpicit ad quã intẽtiõem eget eo. & deſcriptionez q̃ utit. & ſciet qđ ẽ reſolutiuũ magis. & qđ magis ẽ maturatiuum. Ex quibꝰ apparet cõcordia i prearguti. Quarto dubitaẽ. an ſanies oculi cureẽ inciſione uꝰ q̃ſſatione capitis q̃ fiat depoſitio. & uideẽ qđ ſic. p Gal. 14° tera. in fine. & p Halyabbatez nono practice. In cõtrariũ Aui. qui tacuit. Dicẽdũ qđ ſanies in oculo ẽ duplex. Vna ẽ que ẽ iter cortices cornee. & iſta curaẽ medicinis quas Aui. ponit. Nã per quaſſatiõem capitis nõ poſſet curari. quia nõ deponereẽ. & de iſta ſanie loqtur Aui. in hꝰ ca. Q uia quãdo ſanies ẽ inter cortices cornee. tũc ꝓprie aſſimilatur ungule. & apparet in figura lunelle. & qa talis ſanies nõ deponiẽ p quaſſationẽ capitis. Ideo Auic. de tali cura nõ fecit mentionem. Conſyderandũ tamẽ. & credo qđ licz Aui. nõ dicat qđ poſſet curari per iciſionẽ. & maxime quãdo ẽ inter primũ corticẽ & ſecũdũ Alia eſt ſanies i oculo q̃ ẽ poſt corneã. & iſta habz tres curas. Vna per medicinas reſolutiuas illꝰ. & abſterſiuas. & alias đ qbꝰ dixit Aui. Alia cura ẽ per inciſionẽ i extremo cornee. ut Cal. ponit loco ꝓallegato. Vnđ Halyabbas nono. 27° ca°. Nos ſepe ſaniem curauimꝰ multaz cornea fixa. Idem ponit. Ieſus Haly trac. 2°. 64° ca° Tertia cura eſt per quaſſationẽ capitis quouſq; deponitur ut Galꝰ ponit. 14° tera. in fine. & Haliabbas recitat predicto c°. & Ieſus Hali. Et ideo concludit Galienus qđ ſanies oculi tribus ſubiacet curatiõis mõis Has autez operationes manuales oz cũ magiſtris inſpicere Ex quibus aparet qđ Auic. iſtuz modũ curationis per cõquaſſationẽ obmiſſit quia non erat ſermo eius de ſanie poſt corneã Sed de ea q̃ inter tunicas cornee Vel dicemꝰ qđ alios mõs cure ñ poſuit tãq̃ ſuſpectos

Plurimū accidit i tunica cornea ¶ Superius. A. determiauit de egritudinibus cōpositis cornee & ēt cōiūctiue flegmaticis colericis & sanguie s. & continuatis cum eis. s. de rupturis & sanie in oc'o. Hic determinat de egritudie cōposita. i. apostēate melācolico. s. de cācro. Et primo notificat istaz passionē ex sui loco. 2° post sg^a. 3° curā. ibi 2ª dolor uehemēs. ibi 3^a. si ñ fuerit excusa° ¶ Dubitaē. quare ñ fecit mentionē de apostema e melācolico dicto sphiros Pōt enim aduenire in oc'o apostema duꝝ qđ dicit guadee. ut Ie sus Haly. tra. 2°. ¶ Dicendū ꝙ cura duri apostematis i oculo poterit intelligi ex his q̄ dicuntur i ca. de grauedine palpebraꝝ. & in cap° de lapidositate. Et ideo nō fecit de eo mentionem ¶ Cōsyderandū etiā qđ Aui. hic cancrū oculi notificat solū ex loco sui euentus. qa dicit qđ plurimū fit in cornea. Nō autē notificat eū ex parte sue essentie. qa dereliquit h° notū ex c° de cancro. Est eniz cancer apostema melācolicū de melancolia adhusta. nō quidē adusta p ebulitionē talē qualis fit i carbūculis. sed per adustionē minorem illa uel non illius modi. Vnde Gal. in libello de tumoribus preter naturā diē absq; h° qđ ebulliat nigra colera cancros opaē Hic nō est locus declarādi ista. ¶ Sz dubitaē utrū cancer eueniat plus in cornea q̄ in coniunctiua oculi. Videē qđ non. qa cancer. ut plurimū fit in membris raris. ut Aui. 4° can. fen 3^a ca° de cancro. sed cōiunctiua oculi ē rarior ps q̄ sit cornea. ut uideē esse notū ad sensuz. Igit̄ plus fit in ea q̄ in cornea. ¶ Amplius in membro molliori magis fit cācer q̄ in mēbro duro sed cōiunctiua est mollius membrū q̄ cornea. g° &c̄. Maior pōt declarari. qa auctores cōiter cōcordant. ꝙ loca i quibus frūt plus cancri sunt loca mollia. Vñ. 13°. cōtinentis. ca. de cācro dicit. Et illud est in mulieribus plus. Et Serapio trac. 5°. ca. 25°. dicit. Cancer accidit in mēbro mollis carneis. & multaꝝ glandularum. sicut sunt mamille. qm̄ de cōsuetudie h^9 secūdū plurimū ē. ut accidat in istis partib^9 ¶ Propter ergo hanc causaz plurimū fit i mamillis Fit etiā in aliꝝ membris. quorū natura ē hec Minor est nota per sensuz. Cornea enim ad tactum ē durū membrū. & auctores p duritiē eā notificant. Vñ Haly abbas. 3° theo. 13° capi° loquēs de cornea compans eā ad uueam & cōiunctiuā. dicit. tunica cornea dura est & spissa. ¶ Itē mēbrū uentosum plus est aptuz ad cācrū q̄ non uentosuz. quia materia cācroꝝ multum cōtineē in uenis. ut sumitur a Cal' i libro de tumoribus preter naturā Vnde cancer habet uenas quibus affigitur mēbro. Sed coniūctiua est membrū magis uenosuz quā cornea ut ad sensuz apparet. Plus igitur fiet cancer i cōiunctiua quā in cornea. ¶ Oppositū uult. A hic et Haliabbas 9°. theo. 13° ca°. & Azarauius ca° de cācro oculi. & Rasis in continente. & Iesus Hali trac. 2°. Oēs enim isti ponūt cācruz in numero passionuz cornee. ¶ Amplī^9 illi p ti magis accidit cancer cui magis similatur iz magis similatur cornee. Maior est nota. ex sermone Galieni. 2° de interioribus. 7° ca° ubi dicit qđ ad peliculas festinat passio frigida. quia ipse sunt frigide. Minor est. nota. cornea eniz uidetur qđ sit ps magis dura. terrestris & de natura cornu. quā sit coniunctiua. ¶ Ad solutionē huius cōsiderandū. sicut summiē ex intētione auctoꝝ. Cancer pōt fieri duobus modis. Vno mō incipiēdo. ut q̄ materia melācolica aduста icipit congregari. & ichcat apostema uel si ñ sit aduста conculcaē in mēbro. & aduritur siue corrumpiē. Et talis cācer icipit pu^9 i forma fabe uel lentis. & pcedit augēdo ulcerando uel ñ ulcerando. ¶ Alio mō fit cancer sequēdo. pōt aūt sequi quādoq; ad apostēa duꝝ q̄ melancolie illi accidit adustio. uel ex causa i trinseca. ut ex medicinis calidis qbus medici in discrete uolūt resoluere apostemata dura. Sequiē ēt cancer ad ulcera ñ bene curata. quādo cōcludiē in eis materia mala & prohibetur a transpiratōe. Vnde corrūpitur & cōuertiē ad naturam adustā canceratiuaz. quēadmoduz inquit Brunus ca. de cancro. & Gilbertus āglic^9 ¶ Secūdo considerandū ꝙ corpora siue mēbra sunt magis apta ad cancrū. ppter duas causas pricipales. iz possint alie assignari. Vna causa est receptio melancolice. & ideo mēbra & corpora que sunt minus apta ad recipiendum melancolicū humorem minus sunt apta cancerari Et q̄ magis sunt apta recipe sunt magis apta ad cancrū. Triplex aūt est cā facilis receptionis materierū melancolicarū. Vna causa ē mollicies. & qa mulieres propter earum molicieꝝ magis inbibūt materias mēsicas q̄ uiri. & mamille & epar. respectu aliarū partiū. ideo cancer ppter hanc causaz plus accidit mulierib^9 q̄ uiris. & pl^9 accidit mamillis & epate. & h° est qđ dicit Rasis iz° cōtinētis. cap° de cancro. auctoritate Pauli. Paulus dixit. Cancer fit in mulierib^9 magis ex mīta mollicie corporis ipsaruz. ideo recipiē supfluitas in eis uelociter. tamē corpora dura nequeunt recipe cū eo qđ ē grossa. ¶ Ex q̄ apparz qđ corpora mollia siē corpora mulierū. duplīē sunt magis apta recipere materias mēsicas ¶ Primo quia mollicies facit eas receptiuas & ipssibiles & etiā extē sibiles ad recipiendū materiā. ¶ Secūdo quia mollicies faē materiā molē et magis fluxibilē

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 290 sur 455

in partes mẽbri. sic̃ duricies fac̃ eam grossaz quietã nõ penetratiuã in partes mẽbri & hº inuebat. Rasis in predicto sermone. Pauli. Et ꝓpter eandem causam multũ accidit cancer in mamillis & epate. ut supra dictũ est. ¶ Secũda causa facilis receptionis materierũ melicaruz ẽ situs. s. locus deorsuz qa. ad illũ locũ melãcolia est apta descendere. et proper istam causaz in cruribus multuz fiunt cancri. Tertia causa est latitudo uiarũ recipientiũ materias & pp illaz causaz etiã in cruribus fiunt cancri. Vnde 3oar liº tractatu. 7º caº. 26º dicit Cãcer accidit pro maiori parte in curibꝰ. pp latitudinem uenarũ ipsorũ et pp habũdãtiã humoris melã colici & grauedinẽ & põdꝰ ipsius. s. unde tendit ad inferiora. & pp hãc cãz. s. que ẽ largitudo uenaꝝ dixerunt aliqui ꝙ ̃cancer multũ accidit in collo. Vnde. 13º. cõtinẽtis ca. de cancro. dixit iudeus. Cancer i maiori ꝑte accidit i matrice mamillis & collo & secundũ sentẽtiã istiꝰ multũ accidit in collo. & ñ uidet alia causa cẽ potior q̃ uiaꝝ latitudo ad recipiẽdas materias ¶ Secunda cã principalis. pp quã mẽbrũ uel corpora magis incidũt cancrũ. ẽ cõculcatio materie in mẽbro in q̃ ipsa recipit. hoc declarat. Nã sola receptio nõ ẽ sufficiens uel totalis cã. Videmus enĩ ꝙ splen & ossa maxie recipiunt melancolicũ humorẽ. & tamẽ non sunt de mẽbris quibus plurimũ cancer accidit. Et hoc iõ quia melancolia 13 recipiat in eis. nõ tamen cõculcat. sed transpirat. & maxie in splene pp duas causas. Vna quia est sibi generalis. Alia pp multas arthurias que ibi sunt. quibus transpiratur humor ille. & Hanc causaz subtiliter intendo accipimus ex mẽte Aui. 4º. can. ca. de lepra Intelligo aũt per cõculcationẽ inbibitionem in partes mẽbri profundas ex coarratiõe & phibitione transpirationis. ¶ Ex hoc enĩ cõtingit ꝙ humor melancolicus in mẽbro receptus corrũpitur. & cancrũ facit. & si humor receptus in mẽbro ñ sit melancolicus. sed sit aliꝰ humor ꝓpter hanc cõculcationẽ corrumpitur & taliter malignatur q̃d uertit ad naturaz melancolicã cancerosam q̃d manifeste apparet i mamillis. Sanguis enĩ ibi receptus. & si nõ sit melã colicus. si detineatur. & suuz subtile paulatiz exeat. remanet grossuz. q̃d inculcatũ ibi corrũpit. & facit cancrũ. Vnde Rasis caº. prealleg. auctoritate Georgij. dixit Cancer accidit in matrice. si sanguis tenuis manauerit ꝺ ea plõgũ tẽpus. eo q̃d ps grossa remanet. Et similiter i mamillis. si ꝺ eis semper manauerit lac tenue. ¶ Hº ẽt appz i uulneribꝰ male curatis i qbꝰ festinat cicatrizatio. & subcludit materia mala. que licz nõ sit cancerosa tamẽ per corruptionem cõuertit in illã. Hoc etiã apparet. in passione que dicit almismar. i. callo. de qua Aui. loquit fen 3º. quarti. & etiã in multis aliis apparet. ¶ Sz cõtra statim dicta dubitat pº nõ uidet q̃d materia cancri sit cõculcata in mẽbro ex intẽtiõe. Gal. in libello de tumoribus ꝑter naturam. ubi uult q̃d materia cancri. sit plus in uenis q̃ in substantia membri. Vnde dic̃ sic loquẽs de materia cancri minꝰ egredit ex uasis in eã que i circuitu carnẽ. ¶ Secũdo dubitatur. quia nõ uidet q̃d materia conculcata. i. profũde recepta in mẽbro. & ibi cõstricta & detenta & phibita a trãspiratiõe faciat cancrũ quia materia que non potest facere leprã. non uidet posse facẽ cancrũ. qa cancer est particularis lepra. ut Auic. cº de lepra. Sz materia conculcata non potest facere leprã. Probatur. qa materia cõculcata prohibetur a trãspiratiõe. sz prohibita a trãspiratione putrefit. ut Cal'. 2º. & xiº tera. Sed materia melica putrida facit quartanã & ñ lepraz. ut Aui. prealleg. to capº ¶ Dicendũ ad primũ. q̃d Cal' ibi cõperat cãcrũ ad flegmonẽ. & uult q̃d qa materia cãcri est grossa minus exit ꝺ uenis quã materia flegmonis. tamen essentialis & coniuncta tam cãcri ut cancer. est apostẽa factũ ex materia que exit uenas & capit loca membrorũ. ut omnes concedũt. ¶ Ad secundũ dicendũ quod putrefactio melãcolie in toto est duplex. Vna in qua melancolia non constringitur sed ferẽ siue portatur uersus cutim & resoluitur. & ista facit febrẽ q̃rtanã Alia ẽ putrefactio i q̃ materia cõstringitur siue cõculcat & retinet & non resoluitur fortiter. & ista facit leprã i toto. siue cancrũ in parte. & ipsa uocat cõculcatio. & nõ ꝓprie putrefactio q̃ fiat ẽ solutio totiꝰ materie uel totiꝰ subtilꝰ. imo fit totius trãsmutatio in malã qualitatẽ & retentio in pticula. ¶ Ex q bus apparet q̃d mẽbrũ in quo materia est apta cõculoatiõi. illud ẽ paratũ incidere in cancrũ sic̃ ẽ epar mamilla. & alia membra mollia. & profunda. Et ꝓpter hanc causaz matrix posset dici parata ad cancrũ. quia in ea materie multũ conculcant & corrumpuntur. Vnde Auicꝝ. colliget. 3º. ca. de accidentibus matricis. dic̃ ꝙ matrix est locus & receptaculũ supfluitatum corporis que parate sũt recipe corruptionẽ & quãdoq̃ cancerat. ita. q̃d nõ recipit sanationẽ Mẽbrũ aũt aliquod ẽ aptũ cõculcationi materie duabus ꝺ causis. uel quia est molle aptũ ꝑfundari a materia sicut mamille. uꝫ quia est depressuz & debilis uirtutis naturalis. unꝺ ñ põt mouere materiã sicut membra neruosa. q̃ licet ꝓpter densitatem nõ sint parata ad materiã recipiendã. eam tamẽ receptam cõculcant & cõcludũt. ¶ Et ex iã dictis apparet solutio ad questionez qua posset queri. q̃ pticula nr̃i

corporis sit magis parata ad cācrū. ¶ Dicēdū q̄ quedā est magis parata ex pte aptitudinis receptionis per mollitē. sicut mamila. quedā ex parte apte receptionis per uiā latitudinis. sicut collū & mēbra faciei. quedā ex parte apte recepticnis ꝓpter situ. sicut crura. Q uedā aut ē sunt magis apta ad cancrū. propterea quia materias conculcant & prohibēt a motu. & resolutione & transpiratōe. sicut mēbra neruosa. ppter densitatē eorum & membra mollia. Propterea. quia materia in illa profundatur. Vñ Aui. dicit. plurimuz accidit in membris raris. i. laxis & ē. & in mēbris neruosis. ¶ Sz tu dices per istā uiam posset ꝓbari. qđ uiri sunt paratōres ad cancrū mulierib⁹. qa habent uias laras. ¶ Dicendum qđ uerū ē q̄tū ē ex cā illa tantū. ¶ Sz tu dices qđ euenit de facto. ¶ Dicēdū qđ plus in mulierib⁹ & i mēbris mollib⁹ q̄ in duris. Ratō ē. qa plures cause reperiunt in eis. s. apta receptio & conculcatio. Due autē cause uincūt unam. ut Gal. in libro alimentorū primo ca⁰ ¶ His premissis dico ad q̄stionē. q̄ aut queris de cancro per se in choāte. uel cancro cōsequēte. ¶ Si quidē queris de cācro icipiēte. s. quē non p̄cedit apostema durū uel ulcus. ¶ Dico qđ plus cōtingit in cornea quā i coniūctia. Rō est. quia in cornea materia mala melancolica. uel alia materia magis cōculcat. & h⁰. qa hz tunicas in qbus recipitur. & pp densitatē ꝓhibet a resolutione & euētatione. sed cōiunctiua n̄ hēt illas cauernas siue tunicas. Similiter nō est sic densa. Et ideo nec ita continet nec ita ꝓhibetur a transpiratione & resolutione. & hz aptius possit penetrare in coniunctiua q̄ in cornea. tū in cornea. sunt plures cause quibus materia corrūpit. s. detētio inter cortices cornee. & ꝓhibitio euētatōis & resolutionis que n̄ sunt ita i cōiūctiua. ¶ Si aūt querat quēstio de cancro cōsequēte. ¶ Dicendū qđ uel queriē de consequēte ad apostēa dur̄e uel de cōsequente ad ulcera. Si qdez querat de cancro consequēte apostema durū. posset teneri qđ talis cancer plus fit in cōiunctiua Dico pluralitate que consequit pluralitatez euētus apostēatis duri in cōiūctiua q̄ i cornea Nā cōiter apostema dur̄e partiū oculi plus ponit euenire in cōiunctiua q̄ in cornea. Vñ Azaranius ca. đ passionibus cōiunctiue enumerat dur̄e apostema. Et Iesus ēt. & causa huius posset esse. quia i cōiunctiua plus contigit apostemata ex quibus ad schyrosim fit permutatio Dico aūt notanter pluralitate q̄ cōsequit pluralitatē euētus duri apostematis. qa pluralitate que cōsequit pluralitatē cancerandi. forsan n̄ uerificaret sermo dictus. Q uāuis enim pauca & raro fiant i cornea apostemata dura. illa tamen sunt magis suspecta ad canceratione q̄ illa que fiunt i cōiunctiua. ut pōt ex dictis apparere ¶ Si autē querat đ cancro sequēte ulcera q̄ nō bene transpirant. Dico qđ talis cancer plus accidit in cornea. Et h⁰ declarat duabus uijs. Primo quia plus ulceratur cornea q̄ coniunctiua. ut supra dicebatur. Secūdo qa ulcera in cornea nō ita resudant nec ita expurgant materias sicut in cōiunctiua. Et hoc ꝓtio pro ꝓter cornee densitatez. z⁰ ꝓpter eius cauernas uel cellulas inter suos cortices inter q̄s sanies cadit & cōcludit. bene ergo dixit Aui. Cancer oculi plus accidit in tunica cornea. ¶ Ad cōtraria dicēdū primo ad primā. cum dicit. Cancer fit ut plurimū in mēbris raris. i. laxis. ¶ Dicēdū qđ uerū ē quātū ad unam causam. tamē quātū ad quasdaz alias. pōt plus fieri in mēbris densis. Et ille cause que cōcurrunt in mēbro denso possunt esse potiores. q̄ illa que ē i membro raro ¶ Vel aliter cōcessa maiori & cum dicit qđ cornea ē membrū densuz ¶ Dicēdum qđ cornea pōt per quādā similitudinē dici molle uel rarū membrū. quia habet cellulas in quib⁹ materia est apta recipi quas non habet cōiunctiua. & sic apparz solutio ad secūdam rationē ¶ Ad tertiam cum dicit qđ mēbrum uenosum plus est aptuz ad cancrum q̄ membrū nō uenosum. ¶ Dicēdum qđ uerū ē ex hac causa. tamē ex alijs causis mēbruz nō uenosum pōt esse magis aptū. ut ex dictis appz EIVS DOLOR VEHEMENS Hic ponit signa huius cancri. Et primo ponit multa eius signa. z⁰ comperat eum ad cancrū reliquarum ptiū. 3⁰ iterū ponit signū sumptū ex nocentibus. ibi. 2ª. & non facit ibi tertia & ad ministratio ¶ In prima pte Auic. septem signa ponit. & possent pōi octo Primū signū cāeri est dolor uehemēs cuius causa est mala cōplexio que inducitur a materia adurēte etiā solutio continuitatis i partib⁹ oculi neruosis sensibilibus multū ¶ Secūduz signū est extēsio propter sanguinē qui trahitur ad loca. ex forti dolore. & propter humor ē melancol cuz replentē & opillantē uenas oculi ¶ Tertiū est punctura fortis qua leditur tip⁹. punctura fit a materia adusta q̄ pungit fortiter. Et quia tunica coniuctiue cōicat timpori. ideo materia illa adusta cancruz faciēs in cornea cōmunicās coniunctiue inducit etiā dolorē in timpore illi⁹ oculi in. q̄ est cācer. ¶ Ex quibus apparet qđ quādo Aui. dic qđ signū cācri ē dolor fortis intelligit qđ sit dolor extēsiuus & pūgitiu⁹. Et alii ēt modi doloris fiunt i eo. ut pōt apparere ex his q̄ diximus cap⁰ de obtalmia. dixit autē. Et proprie cuz mouetur habens ipsum. quia per motum magis agitat materia. Res

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 292 sur 455

autē nociue dum mouent. maius documentū inducūt. ut. 5°. de accidēti & morbo. Mouetur aūt quia ambulet uel aliter moueat. Vnde Ie sus Haly. ca. de cācro peruenit dolor usq; ad tipora. & ꝑcipue. accidit h° illi qui ambulat ꝑ mouetur aliqua motione. ¶ Quartū signū ē rubedo i tunicis oculi. quia in cōiunctiua & ēt in cornea. Et hoc est ꝓpter attractionē sangui nis ex uehemēti dolore. ¶ Sed diceret aliquis cōtra. qa ulcera in cornea tendūt ad albedinē sed talis cancer est cū ulcere cornee. igit appa rebit ibi albedo. ¶ Dicendū ꝙ ulcera cornee tēdunt ad albedinē qō sunt i uia cōsolidatōis qđ nō cōtingit in cancro. ¶ Vel aliter dicēdū qđ ly cancer causet aliquā albedinem ī partib⁹ cornee ulceratis tamen fortis dolor trahit tan tum sanguinem ad partes illas qđ color rube us plus appareat & occultat colorem album.

¶ Quintū signū est ſoda. ī. dolor capitis. Nā ꝓpter cōitatem pāniculorum oculi ad cerebrū fit dolor in toto capite. ly timpus spāliter eis doleat. ¶ Sextū signū est casus appetit⁹ cibi. Huius causa ē duplex. Vna qa stomachus con patiēs cerebro debilitat & relaxat. & nō ap petit. Alia causa ē. quia propter uigilias & do lores fortes isti inflamant i cerebro. & tandē in stomacho. & toto corpore. uñ possibile ē ꝙ addat sitis in eis fortis. Sitis autem deficit ap petitū cibi. ut Auic. fen 3ª. ca° đ ḋstructiōe ap petitus. Et ido Auic. dixit hic casus appetit⁹ ci bi. & nō idxit cibi & potus. ¶ Septimū signū ē qđ lediť ab omni in quo ē caliditas. & hoc siue sit cib⁹ uel potus siue ponat in oculū. Nā talia incendūt materiā. & faciunt eā magis no ciuā. ut declarabiť. Et ideo statiz ꝓcepit Auic. qđ nutriant cibis in quibus nō est calefactio. Subdit Auic. qđ nō ē spes in salute cācri. Rō ē. quia uel esset spes curatiōis per medicinas uel p absciſionem mēbri. non per medicinas. quia iste essent resolutiue materiei. aut igitur essent debiles. & iste nihil prosſūt. aut eēnt fortes & adunt in maliciā materie. ut ponit Auic. 4° can. fen. 3ª ca° de cancro. & Serapio libro quinto. Et hoc est ꝙ inuebat Iesus Haly capitulo de cācro oculi cuz dicebat. q. cācer nō curatur quia oportet qđ uirtus medicine sit fortior quā uirtus egritudinis sed in hoc loco ſ. cācer ato nō potest apponi. & hoc quia addit in maliciā materie. Nec iste cancer posset cura ri per totalem inciſſionē. quia cācer oculi cū sit prope cerebrū habet uenas uersus cerebrū innexas. Et ideo licet euelleretur oculus rema neret tamē uene infecte materia cācri. que nō possent euacuari & extirpari. & iō cācerarent partes pfundā. & esset possibile qđ cācer occu paret aliū oculū. bene igit dictū ē. qđ nō ē spes in salute. ly sit spes i sedatōe. i. mitigatōe ei⁹.

¶ ET NON facit dolorē. Hic compat cancrum oculi. ad cancrū reliquaꝝ partiū. ¶ Dubitať utrū in cācro oculi sit maior dolor q̄ in cācro reliquaꝝ partium. Videť qđ nō. quia si reperi tur mēbrū sensibilius oculo. Cancer illius mē bri uehemētiorem dolorem faciet q̄ cācer ocu li. sed reperitur sensibilius mēbrū siue pars ut os stomachi. secūdū Gal. 4°. đ accidēti & mor bo ubi dic. Nullū ex mēbris tantū hz sensum sic os stomachi. ¶ Idē ponit 3° de iteriorib⁹ 7°. ca. ¶ Amplius uirga ponit multe sensibili tatis. Vñ Halyab. 3°. theo. ultimo ca. Neruosa facta est. ut ad tactū plurimi esset sensus. igi tur cācer in ea erit uehemētioris doloris. ¶ In cōtrarium est Auic. & Azaraniꝰ ca. de cācro oculi. ¶ Dicendū qđ cācer oculi ē uehemētio ris doloris q̄ cancer aliaꝝ partium. & h°. qa in eo adunant quatuor cause que dolorē ma gnificāt simul cōiuncte. Vna causa ē mꝑta sui sensibilitas. Vnde Gal. 13. tera. ī fine. Sēsibilis sima particula est oculus. Et Halyabas 5° ꝑ. tice. ca° de cura obtalie. ¶ Secūda causa ē con clusio materiei iter cortices cornee. In cācro eni cornee ulcerato materia corupta mꝑtū coartať in partibus cornee. ¶ Tertia causa ē ieptitudo partiū cornee & oculi. ad extensionē & dilata tionez. qa eni difficulter extenduntur. magis dolēt q̄ si essent molles & faciliter sine mꝑto dolore distensibiles. sicut sunt mēbra carnosa. ¶ Quarta causa ē. qa materia q̄ facit cancrū in oculū ē multuz acuta subtilis. & ut sic pene tratiua & incisiua. & hoc ideo. quia uene per oculū diuise sunt subtilissime. & quasi inten sibiles. & ido nō sunt apte recipe humorē me lancolicū ita grossuz. sicut uene aliarū partiuz ¶ Ex quib⁹ causis simul cōiunctis apparz qđ dolor in cācro oculi dz esse fortissimus ¶ Ad cōtraria dicēdū primo ad primū. qđ licz repe riať membrū sensibilius. nō tamē alias habz causas in faciēdo fortē dolorē quas habz occu lus. ¶ Vel aliter qđ đ exterioribus mēbris ñ repiť pticula sensibilior q̄ oculus. ¶ Ad secū duz dicēdū qđ ly uirga sit multi sensus. nō ta mē est sensibilior q̄ sit ocul⁹. nisi sensibilitate quadā propria q̄ est in perceptione delectabil⁹ uel tristabilis circa ceitū. uirga eniz licz sit ner uosa. tamē substantia eius ē etiā ligamentalis ut Gal. ī5 de uuamēto particularū. etiā nerui non profundātur multuz in ea. ut Auic. fen. 2ª. p° ca° Et ideo non est sic sensibilis. ut ocul⁹

¶ ET ADMINISTRATIO ¶ Hic ponit si gnuz ex nocentib⁹. ¶ Considerādū qđ hoc dic tuz est particulari⁹ q̄ illđ qđ supꝰ dixit. Dixit eniz superius. leditur ab omni. in quo est cali ditas. ¶ Hic autē dicit administratio medici

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 293 sur 455

narū calidarū .& intelligit medicinas calidas que oculo colirizantur uel arcefolātur .uel alter extra applicātur. ¶ Dubitatur utrū aproximatio medicinarū caldarū conueniat in cancro oculi. Videtur qđ sic ex Gilberto ca° đcancro ubi medullas persici docz applicare contritas & mistas cū succo calūdule. ¶ Itē docz applicare puluerē fabaꝝ cū felle tauri no. ¶ Amplius Aui.cōcedit crocū.sed ipm est calidum. ¶ In cōtrariū est Aui.hic & Azarauius.& Iesus.& oēs auctores. ¶ Dicēdū qđ medicine calide possunt approximari ut pure uel cōmiste. Si quidē pure.uer.g. sucꝰ celidonie ꝑ rute. Dico qđ ñ cōueniūt.imo nocēt. Et rō est. qa addūt adustionē i materia & cōmouēt eā. nec possunt cōplere resolutionē. Si aūt approximentᵉ medicine calide cōpositе.uel tūc uincūt medicine calide.uel uicunt frigide. Si quidē uicant calide.sic esset coliriū de fellibus.uel de mirra.uel de thure. Dico ꝙ nocēt pp causaz dictā. Et iō Aui.dixit. Administratō medicinaꝝ calidaꝝ.s.simplicium uel cōpositarū est ex eis que ledūt patientē & augumentant dolorē in tollerabilem.quia materiā acuūt & cōmouēt. ¶ Si aūt iste medicine calide cōponanᵗ cū frigidis medicinis.ita qđ medicine frigide uicāt uel calide sint debiles & remisse. Dico ꝙ pnt cōuenire.& hᵒ qa i eis qñ ē calor anodinus est aliqua mitigatio doloris & aliqª leuis.& moderata resolutio uel maturatio materiei & remissio malicie medicinaꝝ frigidaꝝ.sic siefal būz hz ex croco has utilitates. ¶ Ad cōtraria dicēdū. primo ꝙ opinio Gilberti.nō uideᵗ mihi cōueniēs. ¶ Vel aliter qđ per cancrū nō intelligit uerū cancrū.sed aliqđ apostema duꝛ.

Si ñ fuerit. ¶ Hic pōit curā. Et prio ꝑmittit intētiōes quas habemᵘ in cura cancri hᵘ.2° pōit medicinas locales qbᵘ utimur zᵐ q̄sdā illaꝝ itētionū .ibi 2ª & 03. ¶ Ad intellectū prie partis cōsyderandū qđ Aui.uult qđ tu recuses istaz curā. Nolite enim grauarū egritudinū cure onus suscipere ne nomē mali medici subeatis.ut Mesue de appropriatis.prio capº. Si autē nō potes te excusare.uel qa dominus uel amicus uel ne uidearis impius.sed pius & misericors.ut. Auicenna 4° can.fen 4ª.caº de extractiōe ascellaꝝ Tūc intētio in hac cura ē pricipaliter tres res Vna sedatō accidētis.& qa a cidēs qđ magis infestat ē dolor. Ideo Aui.dixit. Sedatio doloris cū eisdem rebus qbus medicus intendit sedatiōi doloris in cancro. Intēdit etiā ad prohibitionē & additionem ulcerationis. medicine eni opiate & alie frigide. Medicie leues actu ꝙ remitunt acuitatem melācolici humoris ipse sunt que prohibent processuz ulcerationis.sicut est coliriū albū. Secunda intētio est euacuatio materie a toto corpore .& a capite specialiter illud autē qđ debet euacuari est humor melancolicus aduſtus.& quia aduſtio euz conturbat .Ideo Auic.uocat eū conturbatū. Vel si non sit in corpore aduſtus tamē melacolia etiā non aduſta dicitur turbuelētus humor. Et iō dixit mundificetur corpus & pars capitis ab humore coturbato.i. melancolico aduſto . Tū scias qđ possibile est qđ in corpoē humor melancolicꝰ non sit adhuſtᵘ se ꝑ aduratur postq̄ in oculū cōfluit. ¶ Sed dubitaᵗ.an corpᵘ hoc sit purgādū farmacia sola an cū flebothomia Et uideᵗ qđ cū farmacia ex Auic.hic cuz dicit mundificeᵗ.Itē Iesus solū farmacia utitur.& Azarauiᵘ in cōtrariū est Haliabbas .5° pract. quia flebothomia incipit. Dicēdū qđ si habes cancrum in oculo uel alibi ē plectoricus.ita ꝙ melancolicus humor in sanguine exuberet.dēt flebothomia fieri.quia materia cum illa flebothomia minuetur.& sic Halyabbas concedit eam. Vnde uult qđ si sanguis sit melancolicus niger qđ extrahatur.& si non.qđ claudaᵗ.unde ponit hunc sermonem. Si patiens sanguinis fert emissionē.cephalicaz si fieri potest minue & cē. Et si sanguis niger est plurimū trahes & si rubeus parum. Si aūt melancolicus humor exuberet preter sanguinē.tē sis contentus mundificare corpus. Aui.autē ñ posuit hic medicinā cum qua debes purgare.qa uult ꝙ tu itel ligas eā.ex ca. de cura cancri.4°.can .fen.3ª. ubi laudat epithimū cum aqua casei uᵗ melᵗ & qđ summaᵗ frequēter.paucis dieᵇ iterpositis. Tu autē potes dare.ʒ.ʒ.diasene de 3° in tertiū .uel de4° in quartū diē.& ponit a Nicolao.eius descriptio.& accipe illā in qua intrat lapis armenus. Ecce puluis quo utiᵗ Iesus in purgatiōe habētiū cancrū.& uideᵗ mihi multū utilis.& ego exposui eiᵇ uacabula .ʒ.epithimi.ʒ.i. folliculloruz sene .ʒ.iiij. lingebouis .ʒ.v.melisse.ʒ.ij.turbit.ʒ.i.ʒ.hermodactiloꝝ .ʒ.ʒ seminis endiuie.seminis cucute. seminis cucumeris citruli.mūdatorū.añ.ʒ.ij.mirobalanorū kebulorū.ʒ.iiij.ellebori nigri. salisindi. añ.ʒ.ʒ succi liquiē ʒ.i.cātarue minoris pulueriʒate pondus.viij.granoꝝ ordei.sticados lapidis armeni abluti.gariofilorū.masticis.ana .ʒ.i.fiat ex omnibᵘ simlᵉ puluis.& dosis eiᵇ sit .ʒ.v.cū aqua casei. ¶ Ex quibᵘ iam dictis apparet qđ Aui.posuit euacuatiōez fieri cuz reque euacuet humorē melācolicum dās intelligere ex supdictis.qđ si flebothoia ē expediēs qđ fiat etiā. ¶ Tertia intētio i cura cancri est rectificatō uite patiētis.& hᵒ fit dādo cibaria

boni nutrimẽti sc3 in quibus sit contenies hu miditas per quã resistat melancolie. & hoc ẽ qđ dicit.nutriat cibis boni chimi.i.boni nutri mẽti triticeis idest de tritico.sic prisana facta de eo & panis. Hẽt eni triticũ debitã uiscositat tẽ p quã ẽ cõueniẽtis nutrimẽti.& resistit me lie que ẽ siccus humor. Vnđ Aph. pblema.21ª. 3° pble.dicit.cibus ex tritico n oderatã habet uiscositatẽ. ¶ Dicit postea Auic.in quib9 non sit calefactio.qđ dupliciter exponit Primo nõ sit calefactio sc3 fortis uel exiccatiua. Licet eni triticũ & panis sint calide cõplexionis.& pl9 panis quã triticũ.ut probat Isaac i dietis pti cularibus nõ tñ habet fortẽ calorẽ nec calorez exiccatiuũ imo humectatiuũ. ¶ Secũdo modo exponitur nõ sit calefactio .sed declinet uersꝰ aliquã frigiditatem sicut lac.& proprie con uenit lac asine uel caprarũ.ut Azararitus po nit Vtrũq autẽ de istis cibaris conuenit .s. de clinãtia ad aliquã frigiditatẽ ut lac & ẽt aqua ordei secundũ. Haliabbatẽ & habẽtia etiã ca liditatẽ debitã.cuz humiditatez.sicut cibaria de tritico.& carnes laudabiles ut pulli et edi. ut p̃dicti auctores ponũt. ¶ Sed dubitat.qa ñ uidet q lac cõueniat istis.qa isti dolẽt i capi te.Sed dare lac caput dolẽti est malũ.ut Hyp po.5.particula affo.Dicendũ q lac cõuenit siue melãcolia sit adhusta.siue ñ.Conuenit aũt lo co cibi.quia generat sanguinẽ laudabilẽ.Con uenit ẽt loco medicine.quia tempat acuitatẽ hu morũ & reddit sanguinem mittẽ.Etiã per sui aquositatem purgat per uentrẽ adhustionem sanguinis.Cauendum tamẽ est.qđ corpus sit aptũ ad recipiendũ illud ut nõ caseet.siue cor rumpatur in eo.Hoc autẽ per expientiã oz in uenire.ut inuit Gal.6° de regimine sanitatis. ¶ Ad cõtrariũ dicendũ qđ lac malũ est i do lore capitis.qñ in Hyppocũdriis ulstomacho corrumpit siue uẽtositatur. ¶ Secũdo dubitat quia Aui.4°.can.enumerat quatuor intentões in cura cancri.Hic aũt ponunt tres. ¶ Dicen dũ q una de illis intẽtionibus hic nõ ponitur qa est impossibile.s.destruere cãcrũ penitus. ¶ Alie autẽ tres cõprehendunt hic.s.phibi tio additõis.prohibitio ulceratõis.& curatio ulcerati.Medicine eni que dolorẽ mitigant.& que materiã euacuant.perficiũt has itẽtiones

¶ ET OPPORTET Q VIDEM. Hic põit medicinas locales qb9 pficit illđ qđ itẽdim9 in cura cancri oculi.Intendim9 aũt maxie dolo rem sedare & phibere additiõez in eo quãtũ ẽ possibile.Hoc autẽ fit p istas medicinas. q̃s põit sicut albumẽ oui cuz melliloto.& aliquid de croco.accipiat aqua decoctiõis melliloti.& dissoluat in ea parũ croci.& aduneẽ cuz albu mine oui.& ponat sup eo.& parũ stillet ex eo

In hac medicina ẽ lenificatio p albumẽ oui.& remissio acuitatis materie p illud.Est ẽt seda tiua doloris p crocũ & melliloti.& aliq̃liter resoluit de materia. ¶ Alia medicina ẽ colirium albũ & omne colirium factũ ex amillo cerusa. & gumi arabico cum opio.quia iste medi cine remittit acuitatẽ humoris.& phibẽt eius ices sus & sedant dororẽ & iõ cõueniũt.Et omia i quib9 ponit rel q̃ lenitia.sicut mucilago pli ij.uel seminis cidoniorũ.Et stupefaciẽtia.sic ẽt succus solatri.ut p̃cipit.Halyab.Et colirium sanurdũ.& meburiũ.Ista colliria nõ iueniunt in antidotario.Et cerotũ. impropr ie summit cerotũ.qa hic nõ ponit cera.sz cõquassat uitel lus oui.& oleũ rosatũ.& infũdit pecia.& ap plicat oculo Mittigat eni dolorẽ oculoꝝ.Aza rani9 tñ docz paꝝ croci cũ uitello oui apponẽ.

Quandoq egredit i lachrimali bus ¶ Supr9 Aui. determina uit đ egritudinibus cõpositis sc3 apostematib9 & continua tis cũ eis euenientib9 i cornea secundũ plurimũ. ¶ Hic determinat đ egritu dinibus euententibus in lachrimalibus. Et pri mo de apostematib9 ei9.2ª de morbo quanti tatis ei9 ibi.2ª quãdoq magnificat caro. Pria in duas primo notificat nobis ista apostemata lachrymalis.secundo ponit curã ibi .2ª Alga rab est egritudo.Prima in duas p° notificat hec apostemata quãdo non est fistula.2° notifi cat illud quãdo est fistula.ibi.2ª.& garab & hoc est qđ ꝑica dicit capitulũ de algarab idest fistula s.lachrimalis.& apostematib9 sc3 que non sunt fistule.Tamẽ auctores non semp ser uant hanc legẽ uocabulorũ.Nã apostemata la chrimaliũ.& si non sint fistulosa uocãt quan doq garab uel algarab.Pria i duas.prio noti ficat nobis hoc apostema lachrymalis.2° põit suas species.ibi 2ª.& quãdoq ẽ dura. ¶ Dic primo qđ aliqñ egredit a lachrimalib9 &c. idest i lachrimalib9.s. domesticis exitura sup. & ista est que uocatur apostema lachrimalis ¶ Considerandũ p° q apostẽata lachrimaliũ plurima habẽt nomina.Dicũtur eni quandoq achilus anteq̃ rũpantur.ut Aui.Dicũtur quan doq garab uel algarab.& ꝓprie quãdo sunt fi stulosa.Et dẽ garab ad similitudinẽ cuiusdã uasis qđ habz foramẽ unde fluit aq̃.ut Rasis 15°.cõtinẽtis.ca° de mirabilibus. Dicũt quan doq lachryme.quia faciũt lachrymare. Vñ q dã habẽt inꝑica.capitulum de lachrymis & algarab.Alij habẽt capitulũ đ algarab idest la chryma.Dicũtur ẽt egillopa.ut Simon Ianu ensis.Vocãtur ẽt alnacor.ut Azarani9.& cor nu uel corna.ut Halyabbas.Et dicit agilles.

ut 2° cõtinentis.auctoritate Gal. ¶ Cõsiderã dũ 2° qđ Aui.uolẽs notificãe apostema lachri malis in generali ñ descendẽ do ad suas ſpecies notificat illud ex duobus.Primo ex loco cũ di xit.egredit a lachrimalib⁹ ſ3 domesticis.Nã ꝓprie algarab fit i lachrimali domestico.& il lud ꝓprie uocatur lachrimale.Nã silueſtre nõ ꝓprie est lachrimale.ut apparebit posterius. ¶ Secũdo notificat hoc apostema ex mõ siue es ſentie.cũ dixit.Exitura quia materia iſti⁹ apo ſtematis est in forma exiture congregata in ca uernositate carnis lachrimalis. ¶ Propter qđ ẽ cõſiderandũ q exitura accipitur duobus mo dis.Vno modo ꝓprie p adunatione materieꝫ calidaꝫ in cupum.quando ſanianẽ.& iſto mõ accipitur ab Aui.4°.li°.fen.3ª.ca.de exituris. ¶ Alio modo accipit exitura ꝓ aduratõe ma teriei in loco.siue ſit calida.siue frigida.siue ſa niata.siue ñ.& iſto mõ ſummitur hic.Et dicit exitura ab exeundo.qa exit materia in ſpaciuꝫ & capit ſibi locũ.& q ſit de intentione Aui. apparet.qa dic qđ iſta exitura quãdoq ẽ du ra & de genere glandularũ ¶ Dubitat utrũ i lachrimali silueſtri poſſit fieri algarab.Et ui det qđ ſic.qa ibi põt fieri algarab.ubi poteſt fieri apostematio fistulosa ſ nõ fiſtulosa.ſ3 h° põt fieri in ſilueſtri lachrimali. nec uidet eſſe porhibens ¶ In contrarium ẽ mens ominum auctorũ qui aplicãt hanc paſſionẽ ad lachrima le domeſticũ.quod apparet .quia una cura q̃ faciunt est perforatio uſq ad foramina nariuꝫ ¶ Dicẽdũ qđ in lachrimali domeſtico ꝓprie & frequẽter est aptũ fieri algarab.fiſtuloſuꝫ uꝫ nõ fiſtuloſuꝫ.Hoc declarat qa hoc lachrima le est maxime paratuꝫ recipere.materias quia habet quoddã corpus carnoſuꝫ quod recipit materias & eas deriuat ad foramina nariũ.ut põit Gal°.xi°.li°.de utilitate particulariũ.Illd autem carnoſuꝫ corpus ex ſui compõne & ex aptitudine retentionis & receptionis materie rũ in eo est aptũ apostemari.& apostema eius in fiſtulã cõuerti.Est aptũ autẽ retinere mate rias pp duas cãs.Vna est.qa ipm ẽ carnoſum aptũ materias i ſe ſuſcipere.Alia cã est.qa fo ramina illa q̃uadunt ad nares ſunt ſtricta & ſic poſſunt opillari.Vñ materia retinebitur cir ca lachrimale domeſticũ.& apostemabit.Vñ Rasis 2° cõtinẽtis ca.de fiſtula lachrimali dicẽ Carũcula que est in angulo maiori cũ creſcit retinet lachrimas & ſuperfluitates ne fluãt ad nares.& cõculcãtur i eis.ſ.carunculis.& acci dit ex his apostema lachrimale. ¶ In lacrimali aũt silueſtri ñ est aliqua ꝓpria cã apostematõ nis & aptitudinis ad fiſtulã.Et iõ auctores a postema & fiſtulas lachrimaliũ appropriãt la chrimali domeſtico. ¶ Ex quibus ſoluitur qđ in cõtrariũ inductũ est.quia cõceditur q in la chrimali ſilueſtri poſſit fieri apostema.& ẽt fi ſtula.nõ tamẽ ex ꝓpria diſpoſitione.ſed ita po teſt fieri in eo.ſicut in q̃buſdã aliis partibus ut in digito uel i frõte uel in pomo maxille.& iõ raro fit.frequẽter tamẽ accidit i lachrima li domeſtico ¶ Dubitatur.utrũ poſſit fieri a poſtea i lachrimali q ñ ſit exitura.Et uidetur qđ ſic.quia qua rõe in oculo uꝫ in aliis ꝓtibus fieri poſſunt apostemata.que terminantur per reſolutionẽ.& nõ colligunt materiã in unum. eadẽ ratione uidetur in lachrimali. ¶ In cõtra rium.A.q notificat hec apostemata per exitu rã ¶ Dicẽdũ qđ 2ᵐ plurimũ apostema lachri malis incipit cũ exitura.Nã ſic alibi habꝫ decla rari apostemata.duabus de cauſis incipiũt ẽẽ exitura.Vna cauſa ẽ multitudo materie.que currit ad particulã.Vnde in ipſo pricipio cur ſus colligit in loco uno.& etiã ſaniat i quibuſ dam. ¶ Alia cã ẽ aptitudo particule ad recipi enciũ eã.qa ẽ ſpacioſa.& cauernoſa.pq̃s duas cauſas apostemata inguinũ & ſubaſcellarum incipiũt multũ in forma exiture.ita qđ apoſte mata illorũ dicũtur exiture inchoãtes. ¶ Ex q̃ apparet qđ exiture lachrimaliũ utplurimũ ſunt inchoantes.Nã locus est aptus ad recipiẽ dũ materias in loco uno. ꝓpter ſpacioſitatem receptaculorũ que ſunt i carne & oſſibus ꝓ ratis.& ꝓpter multitudinẽ materierũ que il luc declinat.unde incipit exitura.Et qa mate rie cõcluſe multũ ibi corrumpũtur.unđ corrũ pũtur partes adiacẽtes.& ex hᶜ ſequit fiſtula ideo 2ᵐ plurimũ iſta apostemata.ſunt exiture Vnde Aui.notificat ea eſſe exiturale. Et 2ᵐ plurimum ẽt cõuertũtur ad fiſtulã. Vnde q dã auctores nominãt iſta apostemata fiſtulã ¶ Ad cõtrariuꝫ dicit qđ raro cõtingit qđ ñ ſit exitura.Et cum dicit qđ qua ratiõe i oculo etiã i aliis partib⁹ poteſt fieri & cẽ. ¶ Dicẽdũ qđ non est ſimile.quia ocul⁹ in ſuis tunicis nõ ita apt⁹ recipere materiã in cupũ .ſicut caro la chrimalis. ¶ ET Q VANDOQ VE ESDV RA. ¶ Hic Auic.ponit ſpecies huius exiture lachrimalis.Et primo ponit ſpecies que diſti guũtur ex parte diſpoſitiõis materie.2° ponit modos ſiue ſpecies que diſtiguũtur ex parte ſitus ibi.2ª et quãdoq ex ſubſtãtia.Pria i tres quia.Auic. primo notificat ſpeciẽ que est du ra.2° notificat aliã ſpeciẽ que est bothoralis.3° ponit quãdã conueniẽtiã earũ ibi.2ª & quãdo que ẽ exitura bothoralis.ibi3ª.& ambe cõicãt Dicit primo.& quãdoq ẽ dura ſ.hec exitura &cẽ ¶ Circa quã partẽ conſiderãdũ qđ Aui. notificat nobis hanc primã ſpeciem exiture ex duobus ſcz ex ſui eſſentia.& ex ſuis accidenti bus Primo quidẽ ex ſui eſſentia.qa ẽ dura uñ

tactu mouet & nō rūpitur.i.nō dimidiē sub tactu.uel nō rumpitur.i.nō aperitur.nec itus nec uersus extra.& hoc qa materia ñ ē acuta.

¶ Ex quo appz que sit materia istius exiture qa ē materia flegmatica ibi parūper ingressa.Et iō Aui.dixit.q est de genere glandularū.

¶ Apparet ēt qs sit modus esse uel existē di ista materiam.qa est simul adunata in loco ñ dispersa.

¶ Tamē cōsiderandū q glandula accipiē tribus modis.Vno modo p apostemate carnis glanduloſe.sicut apostemata inguinis & mamille & similiū.quo summiē ab Aui 4° can.fen.3ª.ca.de apostematibus accidētibꝫ in locis glāduloſe carnis.& isto mō nō accipitur hic.

¶ Alio mō accipiē p apostemate flegmatico.cuius materia est separata a mēbro & collecta in panniculo uł soliculo uno.quo summitur ab Aui.li°.p°.fen 2ª.ca.de egritudinibus cōpositis.cū dicit.Glandule sunt separate in uolute in coptorio.

¶ Tertio mō accipiē glandula pro apostemate flegmatico cuiꝫ materia ē ingrossata & indurata & adunata in unū.& q̄uis nō sit ibi soliculꝫ.quo ēt nodi possunt dici glādule.ut summi hz ab Aui.4°.can.fen.3ª.i capitulis suis & isto mō summiē hic glādula.Lz ēt possit summi 2°.mō.qa q̄doq; iueniē glādula lachrymalis in soliculo.

¶ Dico 2° qđ.A.notificat nobis istā exiturā ex pte accidētiū.& dic.qđ plurimū malicie &c̄.i.nō habet accidētia multū mala.nisi ista quā ego dicā. Naz materia flegmatica ibi adunata nō multū molestat Videē eminētia in lachrymali.qđ pōt dupliciter exponi.Videē scz ab ifirmo eminētia &c̄.qa quādo uertit oculū uersus lachrymale domesticū apparz sibi illa eminētia.si sit magna.& đ h° turbat ifirmꝫ.Vł uē scz a medico q̄i dicat qđ ista exitura nō ē molesta ifirmo.nisi quia ipse uidet eā.& inspiciētes uidēt eā. Aliđ ē accidēs.qa iueniē in expssione.i.q̄do pmiē.& sic appz uisu & tactu.& dolet &c̄.pp pressurā partis sane ad materiā duram.& pp malū motum illius materie.& multiplicaē cum ea.uel cuz eo obtalmia.

¶ Considerandum qđ obtalmia nō oz qđ summaē hic proprie.sz large p cōturbatiōe oculi ex materia q̄ ad eum fluxit.Multiplicaē autē ista obtalmia. ppter duas causas.Vna ē quia infirmi continue tangūt & premūt.& sic agitationē faciunt in pribus illis.Vnde materia trahitur ad cōiūcti uā & tunc exponetur littera multiplicatur cū ea.s.expressione obtalmia.

¶ Secūda causa est quia materia ibi existēs que facit exiturā disponit oculū & sit receptor materierū.et hoc quia debilitat illas ptes & opillat.uias transitus superfluitatū quare multiplicate ibi conturbant oculū.& sic fit obtalmia.Hec autem que dicit Auic.sunt dicta Antilis . ut scribit Rasis.z° cōtinētis dicēs.Dixit Antilis.accidit ex parte lachrimalis.quedā species q̄ nō spargitur neq; ad nares neq; ad oculū.& non uideē nisi quedā eminentia in loco.i.lachrimali tātū & cuz pmittur per oculum & nares & lachrimale nō egreditur putredo aliq̄.Et sentit dolorē in loco.& ex hoc obtalmiaē oculꝫ cōtinue sine occasione.s.alia ab extra.In hac aūt auctoritate appz tota itentio Aui.premissa.

¶ ET QVANDOQVE.Hic ponit aliā speciē bothoralē.

¶ Vbi cōsiderandū qđ Aui.hanc exituram notificat ex duobus.Primo ex sui essentia qa est exitura bothoralis.i.pustula siue apostema paruū faciēs collectionē.s.sanioſam. Est g° quoddā apostema paruū sanioſuz.

¶ Ex quo appz q̄ differt hec exitura a p̄dicta in dispositione materie.qa materia istius ē sanioſa large ſummendo saniē Et ideo ꝓprie pōt dici exitura.sed materia predicte exiture ē indurata.& facta i forma glandule.& iō ē de genere glandularū.

¶ Secundo notificat hanc exiturā ex accidētibus. qa dicit.quia disrūpitur.Rō ē quia sanies in loco manēs fit corroſiua.Et iō oz qđ rumpat.& quia sanies anteq̄ erumpat utplurimū corrumpit partes circūſtantes sz ossa & panniculum & carnē.corruptione qua fit difficilis illorū rectificatio.Ideo utplurimū facit fistulā.quando erūpit.ut ponit Auicēna

¶ Ex q̄bus appz qđ hec species differt etiam ab illa.in duobꝫ accidentibꝫ.

¶ Primū. qa ista ut plurimū disrumpit ad itus uel extra.

¶ Secū duz.qa ista ut plurimū fit fistula.Et dixit.A. zm plurimū.qa si sanies erūperet. anteq̄ multū corrumperet.nō essz fistula. Illa aūt poſſet remanēē sic idurata.

¶ Dubitaē i hac ſpecie exiture.utrū oculus ſit aptus fieri obtalmicus.sicut in prima ſpecie.

¶ Dicēdū primo q̄ ſic.sz Aui.derelinquit.ut notū.

¶ Vel dicēdū qđ postq̄ ē facta eruptio.nō ē ita apta eueniē obtalmia.quia materia haz locū per quē euacuatur.& non retineē.nec conturbat oculum.

¶ ET AMBE cōicant. Hic compat has ſpecies exiture lachrymalis

¶ Cōſyderandū qđ iaz Aui.cōparauerat has ſpecies penes differētias Apparet eni in q̄bus differat q̄do notificauit unāquāq; illarū ſpecierū.& ideo habuit ostēdere in quibꝫ cōueniant.Cōueniūt autē in h° qđ unaqueq; earū.s.duarū ſpecierū dictaruz mouetur ſub tactu.& ſubmergiē quādo ſit expreſſio.& reddit quando ceſſat digitus & nō premit.Et hoc ē qđ dicit.augumētaē &c̄.

Huius autē causa ē.qa ambe iſte materie cōicant in h°.qđ ipſe nō ſunt in ſubſtantia mēbri infuſe.imo cōtinēē ſub eo.ſic ſepate & ſtantes in loco uno Et ideo dicitur exiture.cum igitur

premuntur cū digito submerguntur propter uacuitatez locorū. & cū digitus cessat reuertit eminētia. propter materiei adunationē. ET QVANDOQ VE EST SVBSTANTIA EIVS BOTHOR. ¶ Hic pōt species huiꝰ apostematis. quādo distinguit ex parte situs ¶ Considerandu3 q Auic. duas innuit speciꝰ exiture lachrimalis. solū tamē ponit unā. & est apostema lachrimalis aliquādo in sui substantia & in sui quātitate. ad quaz extēditur & hoc est qđ dicit. Et. eius augumētū ē in p fundo. & ideo nō apparet eminētia eius exterius Duobus tamē signis cognosci pōt. Vnuz est pruritus cōtinuus in carne lachrimalis. Aliud est. quia quādoq; ultima. i. fortis cōpressio cum digito manus inuenit eam s. exituraz uel bothor. ¶ Aliam aūt speciez dat intelligi ex opposito. qa est aliqua spēs exiture cuius substantia siue radix est augumentū. quia q̄titas ad quā extēditur uel eminet n̄ est in profūdo imo appz ad uisum & tactū absq; forti compressione. ¶ Considerandū 2° q Aui. hanc speciē apostematis appropriauit bothor. cū dixit. Et quādoq; est substantia huius bothor. & hoc ideo fecit. qa materia sanioſa que facit bothor ē apta pfundari & facere pruritū. sz materia glanduloſa que ē grossa nō est apta ita pfūdari. ¶ Sed tu dices cōtra. spissitudo siue grossicies materie ē una de cāis occultatōis. ut summit ex affo. sexte particule. Quibꝰ sanies facta ¶ Dicendū qđ spissitudo sanici uel materiei i loco pfundo ubi uirtꝰ dficiat a pellēdo extra ē cā occultationis. sz in locis n̄ profūdis. hoc nō contingit. ¶ Vel aliter dicendū. qđ hic iā presupponit qđ materia sit reducta ad formam glandule. & ideo n̄ pōt occultari. materia autē bothoralis pōt occultari. ¶ Dubitat utrū iste exiture lachrimales & fistule possint' fieri. a q̄libet humore. Videt qđ sic. pº ex Giliberto cº de fistulis oculi. ubi dicit. Fit quādoq; ex causa calida quādoq; frigida flegmatica uel melācolica. Si ex cā calida. sanguinea erit uel colerica. Si ex frida. flegmatica ꝛ melācolica. Et si erit sanguinea. cognoscit per ruborē loci & uenarū iflāmationē. & sanguinolēte sanici eductiōez Colerica cognoscit per loci citrinitatē punctiones & arsuras in. loco. & colorē supfluitatū citrinū. Flegmatica cognoscit per membri molliciem & albedinē. & albā & aquosaz supfluitatē. Melancolica per membri duriciē. & liuiditatē & cinericium colorem sanici. ecce q̄ dare ponit quattuor humorum signa. ¶ Amplius obtalmia pōt fieri ex quolibet humore. ergo & exitura lachrymalis. ¶ Amplꝰ Aui. distinguit species istaꝝ exituratū. i duas species ꝑncipales. s. in exiturā de genere glandularuz & exiturā bothoralē. s. in qua materia ē saniata Sed quelibet materia pōt sanari. summendo large sanie. igit quelibet materia poterit facere hanc exituram. ¶ Itē Guilielmus pōit qđ fistula sit ex materia humida uel melancolica. ¶ In cōtrariū sunt famosi auctores. q hº nō distinguunt. ut Aui. hic. & Iesus in hº capitº. ¶ Dicēdū qđ quilibz humor pōt facere has exituras. Rō ē. qa hꝰ exiture sunt apostēata que ex quolibet humore possūt fieri. tamē ut plurimū fiunt de flegmate. Naz flegmaticus humor quasi continue fluuit per carnez lachrimalis ad nares impeditus ergo in transitu & detentꝰ in carne illa uel sub carne facit huiusmodi exituras. & qa ex natura loci ē tāta apti tudo loci ad exituras de materia flegmatica Ideo quidā inmaginati sunt quod fistule semper lachrimaliuz tāt semp ex flegmate. ut ponit Gilbertus preallegato. cº/ Raro autē contigit ex colera uel melancolia quia raro hi hūores illic cōfluūt. Sāguis autē post flegma frequenter facit huiusmodi exituras. Nam adiacet ibi uena. lachrimalis satis manifesta. que potest pellere sanguinē in carnē illam lachrimalē & facē exiturā. In hoc autez debet multum inspici dispositio hominis & regionis & constitutionis. Aliquādo enim ex constitutiōe āni uidebis huiusmodi exituras plus sanguineas. ¶ Sed contra quia Iesus hali. dicit. qđ primi causa eius ē materia acuta. sz talis nō ē flegmatica. ¶ Dicēdū qđ loquit̄ de algarab de quo predixerat. s. de algarab qđ minuit p mitigatiōez acuitatis humoris. Vꝑ aliter qđ materiā acutā uocat omnē materiā que nō est indurata. & que nō fac garab grāduloſuz. & hº stati dicē. Sz dubitat que exitura sit magis apta fieri in lachrymali. an illa que ē glanduloſa. an illa que sit sanioſa ¶ Et dicēdum qđ sanioſa large summendo sanie. Nā exitura glanduloſa fit per materiei induratiōez. sed i loco illo nō ē apta materia indurari. quia locus ē receptiuus. humiditatū q̄ sunt materie lachrime detente igit materia & quasi semp humectata. oportet qđ cōuertat in putredinē ¶ Ex qbꝰ apparz qđ exiture flematice magis faciūt euenit ueras fistulas q̄ exituē sanguies Nam materia flegmatica sanata iacet conculcata & non bene mundificationi est obediens. & iō corumpit os paniculuz q̄ sunt ibi & neruos Materia autē sanguinea magis propellitur extra & melius ēt mūdificatur. Vnde partes nō sic corumpuntur. ¶ Ex dictis appz quare auctores famosi loquētes đ exituris et fistulis lacrimaliū n̄ distinxerūt eas ex pte materie. Nō hoc fecerūt. quia ut plurimū sunt flegmatice Vel quia dederunt intelligere ex his que dixe

runt de obtalmia. Vel hoc iō fecerūt qa principaliter ponūt curam exiturarū iā habentiuz in se materias. Iste autē habēt intētiones cōes de quacūq; materia sint. Nā si est exitura ite tio i ea ē resolutio. Si extractio materie exiture & siue sit materia sanguinea siue flegmatica. Hec ē itētio. & pax diuersificāt materie p q̄ sanies facta ē. iz sit aliqua diuersitas. Similr si est fistula. intētio est rectificatio partis corrupte de quacunq; meteria sit. in hoc non cadit etiā multa diuersitas. Cauterio enim eodē recti ficabitur os siue sanies. que corumpit siue fuerit de sanguine siue de flegmate Et propter hāc cām principalr credo qd auctores ñ curauerūt distinguere materias. hax exituraz siue fistulax. ¶ Ad cōtraria appz solutio quia cōcedit qd possit hoc apostema fieri ex q̄libz materia. sed frequētius ex flegmate. Quare aūt ōbtal[a] ñ sic se habeat. apparet ex dictis supra ca. de obtalmia. ¶ Ad Guilielmū dicēdū q p materiā melancolicā intelligit illā que facit exiturā glanduloſam. que pōt dici melancolica. propter duriciē. iz radix sit flegma. ET ALGA rab. Hic notificat apostema lachrimalis quādo est fistula. Et primo facit hoc. z° que dixerat declarat. ibi z[a]. &. exitura illa. ¶ Circa primā partem considerandū q Aui. notificat istaz fistulā ex parte triū. Prio ex pte nois. qa uocat garab. Secūdo ex pte loci. qa i angulis oculi domesticis. ut supra probatū fuit. Tertio ex pte modi sui euētus qa succedit exiture & bothor q̄ euenit i loco predicto lachrimali domestico & hoc pp modū rupture illox. ¶ Dubitatur qa Aui. dixit q fistula lachrimal succedit exiture qn rūpitur. huius cōtrariū posuit supra qa solū dixit de bothor qd rūpebatur. sz de exitura prime speciei dixit q nō rūpitur. ¶ Dicē dū dupliciter. Primo p expositionē littere hic. exiture. & pro i. bothor. i. exiture bothorali. ¶ Vel dicendū z° q fistula utplurimū sequit ad bothor. qa materia eius nō ē indurata. sed raro sequitur ad exiturā glāduloſam. ut cum illi materie indurate acciderit corruptio. & rē rūperet. & esset fistula. Et iō exponit qd supra dixit & ñ rūpit. s. nisi raro. ¶ Sz cōtradiceres qa. A. diē hic q plurimū succedit exiture & bothor. ergo ñ raro. ¶ Dicēdū q ad ista duo ut plurimū succedit fistula. qa raro ē qd alr fiat q̄ altero istoz duoz modorum. tam cōperando exiturā bothoralez ad exituram glanduloſā plus sequitur ad exiturā bothoralē. & raro ad glāduloſam. ¶ Secundo dubitatur. Nam Aui. dicit qd utplurimū fistula lachrimal succedit exiturē & bothor. g° alia passio ē ad quā pōt succedere. que ergo ē illa. ¶ Dicēduz qd fistula i lachrimali posset fieri a uulnere precedēte. sic sequit aliq̄do fistula ex flebothomia uene lachrimalis. ut Auic. p° can. fen 4[a]. capi° d flebothomia. Posset etiā fieri ab aliq̄ corruptione ichoāte in osse que paulatim alterando corrūperet carnē sup̄ ie & fieret fistula. Vtrax autē uuln° & corrosio ossis possit facere fistulā pter qd sequat exitura nō curo discutere. ¶ 3° dubitat utrax exitura possit dici fistula āteq̄ rūpat. Videt qd sic. qa tota malicia que ē in fistula. est in exitura anteq̄ rumpat. quia ruptura nō addit maliciā. imo forsan minuit. Sz fistula dicit ꝓpter maliciā & corruptōez igit anteq̄ rumpat est fistula. ¶ In contrariū ē Aui. ¶ Dicēdū qd ista questio ē de nomine Fistula eni pōt dici tripliciter. Vno modo pro qualibz cauerna uel abscōsione i qua est corruptio partiū. Vñ fit difficilis curō. siue cutis sit rupta. siue nō. & isto mō iste exiture ante rupturā possunt dici fistule. ¶ Alio modo fistula pōt accipi min° large p uulnez extra. apostēationē habēte & pfunditatem & corruptiōez partiū. unde fit difficilis consolidatio. Et isto modo fistula nō est ubi cutis rumpat. Et licet cutis ruptura nō addit maliciā. nisi qa addit solutiōez cōtinuitatis i cute. tamē est signum maioris corruptiōis. & h° mō. A. summit hic fistulā saliz p ulcere pfundo stricti orificij i lachrimali in quo est corruptio in osse uel i pāniculo. Vnde fit difficilis consolidatio. Nō. tñ dico difficilis consolidationis propter cāceroſitatē quia tunc esset cancer. Tertio modo summitur fistula pro ulcē profundo cuius labia sunt indurata & isto modo potest summi hic EXITVRA. ¶ Hic que dixerat declarat. Iā eni posuerat qd exitura lachrimal uocat garab potest rupturā. et non ante. Et posuerat qd est fistula post rupturā. Primo g° ostēdit qd post rupturā uocatur garabat & non ante rupturam. & h° quia habet aliud nomē anteq̄ rumpatur & cū hoc ostendit qualiter est disposita exiture ante rupturā Secūdo ostendit post rupturā qd est fistula. ibi z[a] cuz ergo rumpitur. Prima in duas primo ostēdit qd est nomē huius exiture. z° ostendit ciuſ dispositionē ibi. z[a] & quādo illud mēbrū. ¶ Dicit primo qd ante rupturā dicitur hakillus. quasi dicat igitur ante rupturā non debet dici garab. nisi tu uelles idez nominare duob° nominibus. Et forsam qd apud arabes ista nomina significāt secundum impositionē eorum. Et quando. ¶ Considerandum qd Auic. hic uult ostendere qualiter se representat uisui illud qd tegit materiā istius exiture anteq̄ rumpat que dicit hakillus. Et h° dico maxie quādo ipsa ruptura appropiquat. & uult Aui. qd uidet sup ficies illius exiture. sic unus pannus subtilis i

ſpiciendo eū a parte depreſſa q̄ adheret oſſi. & a pte eleuata que ē ſupra eminētiaz exiture & hoc iō eſt. qa illud mēbrū in quo talis materia cōtinet. ſ. caro lachrimalis. & ipſa cutis q̄ eſt ibi. eſt ſubtilis ſubſtantie. & iō ſanies q̄ debz rūpere corrodēdo & ſubtiliando. faē ea apparere ſubtilia. ſic̄ unus pannus. Vñ ebray ca littera dic̄ q̄ lucet uel ſplēdet. & h° ē q̄ dicit. Et quando illud mēbrū. i. caro lachrimalis & cutis ē ſubtilis ſubſtantie. unde ſ. i. apparet ſicut pannus. ab inferiori. i. a parte minus eminēti ad exterius. i. ad partē eminentiorez. quē ſ. pannuz. i. rem que apparet ſubtilis. ut pānus inuentes a latere oſſis naſi i uel a latē altero depreſſiori cutis ſ. uerſus os naſi. & a latere eius q̄ appz de oculo. i. de poſitōe ocli. i. a latere eminētie exiture. Ex q̄ potes accipe ſignū ad cognoſcendū qñ hachilus eſt preſens & quando ruptura iā propīqua ē. qa ſi uides ſubtilitatē cutis in parte q̄ oſſi adheret. i. i parte ſubleuata ē uerſus oculū ſub qua iacet' materia. iam ē ſignum q̄ cito rūpetur. ¶ Cum igitur rūpitur &c̄. ¶ Cōſiderandū tamē q̄ iſta littera poſſet aliter exponi. q̄ p illud mēbrū intelligat. A. panniculū qui oſſi adheret. Cū igit̄ inter ipſuz & os clauditur ſanies. ſub leuaē pāniculus ille. ita q̄ apoſtemata cute ui debis. ſicut unū pannū ſubtilē cuius radix eſt uerſus os & eminet extra etiā uerſus oculum ¶ Tertio mō exponit̄ a Dino q̄ illud membrū. i. illa caro lachrymalis eſt ſubtilis. i. rara ideo pōt penetrari a uiſu. ſicut penetratur pannus. Et ido apparet ab iteriori uſq; ad exteri⁹ ¶ Quarta expoſitio q̄ aliquādo materia q̄ facit apoſtemata lacrymalis cōtinetur i panniculo ſicut glādula. & iſte panniculus ē rotūd⁹ & iō uidemus iſerius & ſuperius. & h° ē q̄ dicit. Et quoniā illud membrū. ſ. paniculus in quo inuoluitur eſt ſubtilis ſubſtāie &c̄. Si quis autē conſideret. prima. expoſitio &. 2ª. ſunt magis artificiales & aplicabiles textui.

CVM ERGO RVMPITVR. ¶ H coſtē dit q̄ poſt rupturaz eſt fiſtula. Et primo facit hoc 2° oſtendit diuerſitatem que accidit in hac ruptura. ibi 2ª. & ei⁹ ruptura. Prio arguit ſic plaga ſanioſa difficilioris cōſolidationis eſt fiſtula. hanc propoſitionē Auic. preſupponit notā. Sed cū rūpitur exitura lachrimalis oculi remanet ſanioſa. difficilis cōiūctionis cōſolidationis uel curationis. g° fit fiſtula. & hoc ē q̄ dicit. & ppter h° fit fiſtula. Probat Aui. minorē ppoſitiōez quā ponit. ſ. q̄ ruptura ſiue plaga remanet ſanioſa difficilis cōiūctionis. q̄niā mēbrū in quo ē rupta iſta exitura ē humiduz & ſemper ē in motu. ¶ Ex pte igit̄ humiditatis remanebit ſanioſum. & ēt ex pte continui motus difficulter cōſolidabit̄. qa iſta exitura cū rumpit̄ fit fiſtula ut eſt fiſtula. ¶ Conſiderandū q̄ per mēbrū iſtud q̄ eſt humidū debemus intelligere lachrimale quātū ad carnez & etiā panniculū. Nā ipſuz eſt humidū per cōtinuā receptionē humiditatū. ut poſterius magis declarabit̄. Eſt etiā in continuo motu. p° propter palpebrā ſibi cōiūctaz que cōtinue illā mouet. 2° ppter curſuz. humiditatū trāſeuntez per illā qui decurſ⁹ eſt cōmouēs. ¶ ET EIVS Q VIDEM RVPTVRA. ¶ Hic. oſtendit diuerſitatez que accidit in hac ruptura quātū ad partes ad quas eruptio fit. & tangit. qnq; mōs rupture. Vn⁹ ē ad exteriora. Alius ad iteriora. Tertius ad ābo latera. ſ. intus uerſus os ꝑ naſuz & extra. Quart⁹ ē ad iteri⁹. ſ. ſolō ad naſum. & hoc qñ extenditur multū ad extremitatē foraminis naſi. ſ. uerſus pūctaz naſi. Quintus eſt quādo ſanies corrūpit os. & h° ē q̄ dicit. q̄doq; cōſeq̄t malicia ſanici eius os. i. partē oſſi uoſam. ſ. uerſus ſupciliū. & corrumpit & ānigrat & corrodit illā os. & pri° ifficit et mutat colorē. poſtea dſtruit ſubſtātiā eius. uel diminuit. & tādē corrūpit carthilagines palpebre. ſ. ſuperioris. & oculus ipleē ſanie. ſ. inter oculū & palperā. & compreſſione exit ſanies. ¶ Cōſyderādū q̄ oſſa circa lachrimale profundius ſunt ſpōgioſa. ſz in ſupficie ſunt oſſuoſa. Et iō quādo retigit corruptiōez oſſis uerſus extra dixit abſolute cōſeq̄t malicia ſanici eius os. ¶ Si quis tamē uellet poſſz exponere os oris. i. q̄ corruptio q̄doq; uadit ad partes oris. & palati. ſz pria expoſitio uidetur clarior ꝑ illā. q ſubdit. & cartūpit carthylagines palpebre. ¶ Cōſyderādum 2° q̄ non ſolū palpebra ſupior. ſed inferior pōt corrumpi. & ideo pōt exponi os. ſ. ſupius & inferius q̄ ē os pomi facici. et tūc exponit̄ palpebre. ſ. ſupioris uel iferioris. ¶ Cōſiderandū q̄ oculū impleri ſanie. dupliciter poſſumus itellegere. uel oculū. ſ. inter palpebram & oculuz. uel oculū. qa intus in oculo. qa cōiunctiua & ſue pellicule corrumpant̄. & ſanies itret in eas. & licz iſtud raro appareat. tamē ē poſſibile. Vn de 30ar ca° de fiſtulis dicit. pōt accidere q̄ ꝑ dictū apoſtema rumpit̄ in tunicis oculorum. & inde rumpitur. ſ. oculus.

Algarab ē egritudo cronica Supⁱ⁹ Aui. notificauit apoſtēata lachrimal. ¶ Hic pōit ei⁹ curā Et primo premittit q̄dā diuiſionē que a ꝑpriat̄ fiſtulis lachrimalis que ꝑprio nomine dicūtur garab et 2ᵐ illā diuiſionē pōit curā. 2° innuit aliā diuiſionē que comprehēdit apoſtemata lachrimalis

fistulosa.& non fistulosa.& zm illā pōit curā
ibi za.quādoq; uero cōfert in ꝓncipio sui.Pria
i duas primo ꝑmittit diuisionem & diuersita
tē cure.zo exequit curam.ibi za.incipiat ergo.
¶ In prima parte Aui.innuit hāc diuisionem
ꝙ fistulaꝫ lachrimaliū quedā est recēs.& cu
ratur medicinis facilibus dicēdis i hoc ca.que
dā est cronica.& curatur cauterio. ¶ Dubitat
qa Aui.supra posuit aliā diuisionē apostema
tis lachrimalis.s.ꝙ quedā sunt de genere glā
dulaꝫ.quedā de genere bothor.Quare igit
secūdū illam diuisionē ñ exequit curā. ¶ Dicē
dū ꝙ curam apostematis de genere glandula
rū uult ꝙ itelligas ex ca.glādulaꝫ.4o.can.fen.
tertia. ¶ Dubitat 2o.qa Aui.uidet cōtradice
re.Nam primo dicit ꝙ algarab.est egritudo
cronica.Et postea dicit ꝙ q̄dā est recēs & q̄dā
ē cronica. ¶ Dicendū qđ algarab ois est egri
tudo cronica.s.actu uel aptitudie.Est eni egri
tudo difficilis cure.Rō prima ē q̄ summit 2o
cōtinentis.Nam medicine que approximanē
si sunt sine punctione tarde curāt.si sunt cum
pūctione augēt apostema.Secūda ratio est.qa
nō pōt diu superligari medicina.Nā dicit Ra
sis ibidē.Oculus nō patit lōgā ligaturā.Ter
tia rō est.cōtinuus decursus supfluitatis ad p
tes. ¶ Sciendū tamē qđ algarab .quoddā est
cronicū magis & quoddā minus.illđ qđ ē cro
nicuz minus pōt dici recens.& ex hoc soluitur
cōtradictio.Vel algarab recens q̄uis sit recens
ē cronicū aptitudine.quia aptum prolongari
Sz algarab antiquum ē cronicū actu.qa actu
plongatū. ¶ Tertio quereret qs.an hec diui
sio possit adaptari apostematibus nundū con
uersis ad fistulā. ¶ Et dicēdū qđ sic.Quedā
eni ex eis sunt recentia.quedā uero plongata.
Aui.tamē nō expressit hanc diuisionē qa zm il
lam nō intēdebat diuersificare curā ut appare
bit. ¶ Quaro dubitat.q̄to tē pore fistula dica
tur antiqua uel recens. ¶ Dicēdū qđ nō debz
mensurari tempore.sed dispositiōe fistule.Cū
enim fecit multā corruptiōez carnis & panicī
& ossis dicit antiqua.Cū aūt fecit corruptio
nē paruā.& nundū corrumpit os.potest dici
recens.Et iō curat medicinis facilibꝰ uel solu
tiuis.ut habz alia littera ¶ Diebardich.exponi
tur 2o cōtinentis.qđ ē unguentū.tō zm cōmu
nem usum oculistarū fit hꝰ modo ℞. Bdelij.
armoniaci.āna quātitatē quā uis.dissoluātur
in caciola ad ignem.deinde pliciat desup uiri
dis eris.quātuz pōt accipere.Istud eni medica
men corrodit ptes corruptas in fistula.& dila
tat orificiuz fistule.& sic stat loco cauterij.& &
ponitur infra ab Aui. ¶ Alij uero dicunt qđ
est medicamē quod Auic.ponit ibi de colirijs
¶ Ali dicunt qđ est unguētū cauterii positū
5o can.trac.xi°.Haliab.uero 5o prac.dicit.qđ
ē medicamē acutū. ¶ Rasis 14 continuētis đ
scribit sic.℞.arsenici citrini. rotulū. unū.eris
usti rotulū mediū salis armoniaci rotulos.4.
infūdat in aqua caly uel acaly.i. calcis in sole
p ebdomodā.Deinde exiccetur & sublimet in
instrumēto semel & reseruet in uase uitriato
obturato capite ipsius cū cera. Sed Serūitor
ponit descriptionem fortiorē. quā uide in eo.
¶ INCIPIATVR ERGO Hic exequit curā
& primo fistule antique.zo recētis ibi.za & si
quis uult.Prima in duas.primo ponit curam
zm dictū modū zo ponit circa hoc aliorū sentē
tiā ibi secunda. quidā ¶ Ad intellectū prime
partis considerādū qđ cura fistule cronice.est
cauteriū ad hoc ut partes rectificentur & abs
ciatur qđ corruptū est. ¶ Mūdū faciēdi pōit
A.infra i fine huius capituli ¶ Est autē cura
eius cū eo qđ stat loco eius sicut diebardich.
& modū usus eius docet hic.Est aūt qđ fricē
tur fistula cū panno idest cū licinio de filis mū
dificetur & exiccet.ut medicamē magis atti
gat partes fistule.& postea ipleatur ex diebar
dic.Vel forsan Aui.uult qđ fiat fricatio cū pā
no.pp duo.primo propter mundificationē.zo
ut excitetur calor i parte & melius reducatur
medicamē ad actum. ¶ Dubitatur utrū die
bardic possimus uti i fistula recēti.Videt qđ
ñ qa diebardich stat loco cauterij.sed cauterio
ñ utimur i fistula recēti.quia curatur medicis
facilibus.go nec utemur diebardich. ¶ In con
trariū sunt cōiter opantes ¶ Dicēdū qđ die
bardich possumus uti i fistula cronica & recē
ti.tñ diuersis intētōibus. ¶ In cronica eni uti
mur eo ad corrosionē & cōsumptionē partiū
corruptaꝫ.& i hoc stat loco cauterij.Et iō oz
qđ ex eo ipleatur concauitas fistule.Vnde A
uic.Et impleat ¶ Sz in fistula recenti nō uti
mur ad hāc intentionē.sed ad altaram cuarū.
Vna ē ad dilatandū orificium fistule.cū infir
mus nō sustinet hꝰ fieri cū ferro.& tūc ponī
mus diebardich solū in orificio.& ad hāc intē
tionē eriaz q̄doq; utimur eo in fistula cronica
¶ Alia intētio ē fortis exiccatio q̄ requireret
q̄uis fistula non eēt cronica.& talis exiccatio
fortis possz fieri cū diebardich.Vñ Iesus. fa
cta aptiōe fistule docz eam iplere cū licinio fa
cto ex uiride eris ꝑ cū pulpa colocynthidꝭ ¶ Ex
qbus appz solutio ad cōtraria. Q VIDAM
AVTEM Hic Aui.ponit aliorū sententiam.
Fuit autē ēr hꝰ motiuū.A.qa iaz dixerat qđ
fistula cronica curat cauterio. uel diebardich.
Et ideo aliquis dubitaret.an cum hoc esset a
lia cura.& dicit Auic.qđ quidam existimant
quod post remotionez carnis mortue a fistula
si impleat cotto infuso in decoctione silliquaꝫ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 301 sur 455

nabathi.i.katubiarum.uel aliter dicunt xilo carata.confert uehemēter. Ille aūt qui hoc dixit fuit Rasis 2° continētis ca.de fistula au ctoritate.Gal.ubi dic.Dico 2m dictū Gal.fin datur fistula.fricet & al stergatur.& oē qđ ē in ea de carne supflua eradicet.& suppōat bobax itincta in succo carub.i.cornu uacie recē tis pluries.q a hec cura coadunat & cōsolidat Dixit autez Auic.nabathi.qa lz xilocarata sit exiccatiua tamē illa q est đ nabathi est magis exiccatia.ut.2° can.ca° de carub. Cōsiderā dū aūt qđ ista cura ē cōpletiua Nā nō sufficit in fistula cronica cauterio uti uel diabardich. nisi post hec perducatur ad consolidationē fac ta.mundificatione. Hoc autē facit xilocarata secundū dictuz modū unde Rasis dixit q cōso lidat.ET SI Q VIS VVLT.Hic ponit curā fistule.recētis.& hoc apparet quia ista est cu ra que est absq cauterio.sed cauteriū approp atū est fistule cronice.Et primo pōit modū cu rādi fistulā absq cauterio. & ponit medicaia ad hoc conueniētia.2° pōit debitū modū usus medicaminū.3° iteruz describit quoddā medi camē ad fistulā.ibi.2a & melior qdē. ibi.3a & de coliriis. Ad prime partis itelectū cōside rādū qđ intētio in curōne fistule.recētis ē tri plex secūdū doctrinā Mesue ca.đ algarab.Pri ma ē mūdificatio.& ho Aui.docet facere cū ex pressione & ablutōe facta cū uino stiptico.& qa pauca q̄tras eius qđ aggregatū est nō obe dit bene expressioni.iō Aui.tūc cōcedit qđ di mittat fistula ligata tribus diebus uel duob9 donec adunetur aliqd quātitatē habēs.& tūc melius fit expressio totius.quādoq tū dimit titur aggregari sanies ppter aliā causam.& ē ut appareat locus i q debemus facere icisionē ut dicit 2° cōtinentis. Secunda itētio est exi catio & incarnatio.& istud fit p medicias ha bentes exicationē mediocrem.i.conuenientē.se cundū qđ Mesue ibidē ponit.quia nō tanta q̄ cicatrizet .Et q̄tuz ad hoc Aui.docet uti colirio algarab.i.ad fistulā qđ sibi cōperat.i.sibi ap propriat.Maomet filij zacarie.i.Rasis.& h° ē coliriū qđ ponit nono tractatu Almansoris ca.de fistulis lachrimal cuius laudē & receptā uide ibi.& ē sine dubio optimū & exptū. 3a itentio ē consolidatio cuz fortiori exiccatione. qua fit cicatrizatio.& h° facit istū idez coliriū & ppte cum dissoluit cum aqua decoctionis gallarum .Et quia medicamē incarnatiuū.& cōsolidatiuum pōt esse unuz & idē .compatū diuersis disp̄sitiōib9.& 2m diuersum moduz usus iō A.hic nō curauit distinguere. Cōsy derandū ēt qđ q̄is hic ponat cura fistule re centis tū ista eadem ē cura fistule cronice.quā do i ea uolum9 curat absq cauterio.aut absq eo qđ stat loco ei9.tūc enī nō possumus aliter curare nisi abstergēdo & mundificādo illū q in eo ē corruptum.& incarnando.& sigillādo. Et ideo pōt dici qđ hic ponit cura fistule cro nice q̄ cura fit absq cauterio ET MELIRor quidē.Hic ponit debitū modū usus medicina rū.que in cura fistule approximant.Doez aūt circa hoc tria.Primū ē spacium qđ est iter ap proximatōes medicaminis.& dic qđ inter di stillatiōez & distillatiōez.i. approximatiōem interueniat hora. Sz diceret q̄s cōtra.quia. Rasis 2° cōtinētis uult qđ inter distillationē & distillatiōez iterueniāt plures hore.qa dic qđ expressa fistula supponat ei medicamē ter in die. Itē nono tractatu Almansoris dicit qđ in die ponant tres aut q̄tuor gutte & qđ inter guttā & guttā magnū sit intersticiū uł interuallū.i.spaciū sed una hora non uidetur magnuz spaciū. Itē Gulielmus uult q inter ponatur spaciū quattuor horaꝝ. In cōtrariū est Auic.qui dicit interueniat hora. Dicen dū qđ totuz hoc remanet iudicio estimatiuo medici.s.quātū spaciū debet ponere inter disti lationē & distilationē. Posset enim medicus quādoq tribus uicib9 distillare in die.& quā doq quatuor uicib9. & quādoq pluribus .& q̄doq pauciorib9.& hoc secundū diuersitatē corporū & tēporis & medicaminū.uerbi g. Si medicamē esset subtile liquidū distillabile qđ cito resolueretur .ioz qđ medic9 sepe in die innouet.ut trib9 uicibus aut quatuor.Q đ si medicamē ē durū tarde opationis & dissoluti onis .sufficit bis in die aut sem el cuz eo medi cari.& totū hoc est estimabile. Ad Auic.di cēdū primo qđ ipse pcessit cū sua estimatiua que potest uerificari q̄doq. Vel dicendum qđ cum dic interueniente hora.intelligi debet idest interueniente spacio.Q uantum tamē sit illud spacium nō est determinatum per artē. Secundum qđ docet Aui.ē modus imposi tionis medicaminum in fistulā.& ē qđ mēsu ret p° q̄tum ē profunda fistula.deiñ inuoluat radius .i.instrumētum illud cotto. Dico qđ in uoluat tanta pars radij quanta est profundi tas fistule.& totū illud inuoluat in medicinis si sit i forma pulueris.uel ibibat si sit medici na currens.& imponat cū radio usq ad pro fundū fistule.Ex hoc .n.i omnia latera fistule tangunt a medicina.& medicina cōseruatur in cotto. Tertiū qđ docet ē modus retinēdi medicamē in loco qđ fit per ligaturam & qe tem.ET DE COLIRIIS.Hic describit qđ dam medicamē ad fistulam.& summitur hoc medicamē ab Halyabbate 5° practice.ca° de cura cornu.Virt9 autē huius coliriji.i. medica minis ē fortis exiccationis per omnes medici

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 302 sur 455

nas que ibi ponūtur. & ē uirtus putrefactiua per arsenicū rubeū. i. auripigmentū. & attrimētū. i. arsenicū aliud. s. citrinū. Vñ Halyabbas ibidē arsenici utriusq; rubei & citrini. uel per attrimētum possumus intelligere aliquā speciē attrimentorū. ut uitriolum. est ēt putrefaciens per cātarides. & fortiter exiccans & quasi corrodēs per sal & calcē. Conficitur aūt cum urina pueri. quia cū hoc q̄ est exiccatiua ē conueniens in materia mistionis ꝓpter sui humiditatē ampliorē q̄ sit in urinis iuuenum. ¶ Ex quibus apparet q̄ hoc medicamen conuenit quādo i fistula querit̄ fortis exiccatio & remotio carnis corrupte. Et istā possʒ dici q̄ stat loco cauterii. & possʒ dici diebardich. Et iō cōtingit in fistula antiq̄ plus q̄ in recenti. & in recenti posset cōpetere. si in ea requireret̄ fortis exiccatō. ¶ VANDOQ ʒ uero. Hic pōit curā apostematū lachrymalis 2m diuisionem que cōprehendit apostemata fistulosa & nō fistulosa. Diuisio autem ista hec ē q̄d apostemata lachrymalis quādoq; nō sunt rupta. & q̄nq; sunt rupta. ¶ Primo ergo ponit curam eorū ante eruptionē. 2° ponit curā post eruptionē ʒ ibi 2ª. & q̄do fit garab. ¶ Dic̄ prio q̄d in principio apostematis lachrymalis. s. āte eruptiōē ponāt̄ medicie fortis exiccatiōis & resolutōis sicut atrimētū & c̄. membegi. quidā dicūt q̄d est serapinū. Alij dicūt q̄ est una species lacrimini nux rancida. quia rancidatio acquirit sibi plus de uirtute resolutiua. Vnde sic etiā in amigdalab. ut potest̄ summi 2° can. 2° ca°. Et folia rute cuʒ aqua cineris. i cū lixiuio. Vnde 2° continētis. dicit Rasis. dixit Paulus. Accipe folia rute domestice sicca & terāt̄ & ipastētur cū lixiuio & ponātur & c̄. Hoc enim est fortis exicationis & resolutionis. & ideo confert si hakillus profundauerit usq; ad hos ʒ mordicāt in principio propter acuitatē. deinde non mordicāt. quia acuitas remittitur uel non retinetur cū substātia grossa. sicut est acuitas atrimētorū. ¶ Dubitat̄ utrū in hachil° cōueniant medicine fortis desicatōis & resolutionis. Videt̄ q̄ nō. ex Mesue ca. de algarab. ubi dicit. ante sui eruptionē ponant̄ resolutiua debil° resolutōis. Amplius q̄d materiā petrificat nō cōuenit. sed hoc faciunt fortia resolutiua. ¶ In cōtrariū est Aui. hic & reliq; auctores. Vñ 2° cōtinētis. q̄diu hec apostemata nō sunt apta curanr̄ cū medicinis uiolēte dissolutōis ¶ Dicēdū q̄d i apostemate lachrimalis ante eruptōē ʒ cōpetunt fortia resolutia & exicatiua. Quod declarat̄ ex duob°. Primo ex intentione q̄ hētur in eaque intentio est phibitio fistulatōis q̄tuʒ ē possibile. Prohibet̄ aūt fistula quando materia resoluit̄ anteq̄ in saniem cōuertat̄. Cōuersio autē materiei huius apostematis ad saniem minatur fistulā. sed prohibet̄ ista saniatio per fortiter resolutiua & exiccatiua. ¶ Secūdo declarat̄ ex natura materie faciētis hoc apostēa Iste enī materie ut dictum ē. utplurimū sunt flegmatice que idigent medicis fortis exicatōis ¶ Cōsiderādum tamē q̄d iste medicie fortis exicatiōis debent approximari factis euacuationibus cū farmacia uel flebothomia uł utraq; secūdū q̄d expedit. Vñ Mesue pallega°. ca. Cura huius egritudis icipienda ē a corporis mūdificatione Hoc autē. A. dīdit itelligi ex dictis supra in canonib° uł ibus. & ex dictis i cap° d̄ cura ebtalie. ¶ Cōsyderādū 2° q̄d q̄uis oēs iste medicie que approximāt̄ sint fortis exiccatiōis & resolutiōis. quedā tamē sunt minus fortes alijs. q̄ possunt dici d̄biles. sic̄ fortasse nux ē debilioris resolutionis q̄ armoniacū. Et q̄a a minus fortib° regulariter ē incipere. Iō Mesue incipit a debiliorib°. nō q̄d sint absolute debilia. sʒ respectu fortiorū dicūt̄ debilia & h° ē q̄d dicit. ponant̄ resoluentia debilis resolutiōis in principio. deinde fortioris. ¶ Ex q̄ apparet q̄d Mesue & Aui. nō cōtradicūt. eaʒ eni medicinas ponit. Mesue quas pōit. A. Littera tamē exterior q̄ habʒ parua saluaret cōtradictionē. ¶ Ad rationē dicēdum q̄d ista resolutia nō petrificāt. qa licʒ sint fortia. sunt tamē ꝓportionata ad materiā ¶ Vel possʒ dici q̄d eligeremus indurationē materie i pte potius q̄ putrificationē & cōuersiōē ad fistulā ¶ Secūdo dubitat̄. utrū in apostemate lachrimalis debeamus uti a pricipio repercussiuis. Videt̄ q̄d sic. auctoritate Rasis 2° cōtinētis p̄ allegato ca°. ubi dic̄. Cura apostematis lachrimalis ē ut curet̄ in principio. put curatur apostema de prohibitione. i. repcussione. Et Iesus Hali trac. p°. 33° ca°. dicit. Oportet mederi hāc egritudinē cū medicina apostematis & c̄. ¶ Amplius. cum apostema incipit & nō est ereticū nec uenenosum. nec in emūctoris possumus uti repercussiuo. secundū q̄d omnes concedūt. sʒ apostema lachrimalis potest esse nō ereticū. nec de materia uenenosa. nec est locus ementorius. igitur repercutere debemus i ꝓncipio. ¶ In contrariū sunt oēs auctores. ¶ Dicēdū q̄d in principio apostematuʒ lachrimalis ut plurimū nō debem° uti a principio repcussiuis salē puris. Ratio est quia sicut supra declaratū fuit ista apostemata ut plurimuʒ habent principium exiturale. ita quod sicut incohant. ita uidetur inchoare exitura & ideo .A. supra nominauit ista apostemata exituras. Quod aduertentes auctores statim incipiūt curā cum exicantibus & resoluētib°. quādoq; tū quidā auctores sunt soliciti q̄d in principio

cum resoluētib⁹ & exicantibus ponunt aliq⁹ phibitia tractus materiei ad partem. sicut Iesus Haly. docet incipere cuz medicamie sco ex memithe croco & mirra. Manifestū est aūt qđ memithe hz aliquā ui cōstrictiuā & reper cussiuā. sicut ipse ponit i fine sui libri ¶ Et ex hoc appz qđ si a pricipio hoꝝ apostematū po nat repcussiuum. nō ponitur tn pur sz mistū & debilitatū. ¶ Ex quibus apparet q si apo stema lachrimalis iciperet aliquādo de aliqua materia calida. pauca i quātitate ita qđ n ici peret i forma exiture. possemus icipere a pure repcussiuo. Hoc tn repercutere raro accidit. si cut ēt raro accidit qđ i pncipio pricipiante me dicus occurrat. ¶ Ex qbus apparet solutō ad cōtraria. Dictum eni Rasis uerificat q̄doq;. ¶ Ad ratōem primo. qđ lachrimalis āgul⁹ ē emuntoriū particulare. lz non sit ule. ¶ Vra liter. dicēdum & melius. qđ nō soluz pp istas cās phibetur repcussio i principio apostematis sed propter alias causas. de quibus est multi tudo materie. que facit ichoare apostema i for ma exiture. ¶ Tertio dubitat. quare. A. dixit in pncipio & ante eruptionē. nonne sufficiebat dicere in pricipio. ¶ Dicēdū qđ Aui. nō itelli gebat p principiū tempus quo materia icipit fluere ad partē. sz totū tempus qđ est a prin cipio apostematis usq; ad tēp⁹ rupture. Et iō Aui. dixit. a principio & āte eruptiōez. in toto enim hoc tē pore cōferunt ista medicamina. fa cta autē ruptura cōueniunt alia q̄ statiz⁹ dicz ¶ Sed tu diceres. quare Aui. dixit. q̄doq; con ferunt imo debuit dicere semp cōferūt. ¶ Di cēdū qđ hoc dixit ppter duas causas. Primo qa in principio pncipiante materia nō existēte multa cōferūt repcussiua & nō resolutia for tia. ut supra dictū est. Secūdo quia aliquando posset esse materia saniata. & sca fistula occul ta q̄uis cutis nō esset rupta. & tunc ista medi camina forsan nō sufficerent in curando. licet Paulus & Auic. multū cōfidant i medicamine đ foliis rute & lixiuio. ēt si hakill⁹ cōseq̄t os. ¶ ET Q ANDO FIT algarab. Hic ponit cu ram post eruptionem. quādo iam est fistula. & dicitur tunc garab. Et primo ponit curam eius quando nundum corrumpit os. secundo quādo iā corumpit os ibi. z^a cū autē cōsequi tur os Prima in duas primo ponit intētiones curatiuas in algarab z^o. exequit pōendo medi cinas ibi. z^a. & ex eis quidē. ¶ Ad primi in tellectuz cōsiderāduz. qđ post intētionez eua cuatōis & rectificatōis regimis tres sunt itē tiones in cura fistule lachrimalis. ¶ Prima ē mundificatio. siue absterio si est recēs. & si ē cronica remotio carnis corrupte & hanc teti git Aui. cū. dixit & mūdificet i primis. ¶ Se cūda intētio est generatio carnis. Tertia intē tio est cōsolidatio siue sigillatio. Et has duas Auic. tetigit. cuz dixit. Deinđ cureť. Hec ē eni cōpletiua cura. s. absterio & remotio partiū coruptarū est prepparatio ad curaz. EX EIS ¶ Q VIDEM EST SIEF. Hic ponit medici nas secūdū illos canones. Et primo medicinas leuiores absterētes & generātes carnē & cō solidātes que conueniunt in fistula magis re centi. z^o ponit medicinas fortiores corrodētes & consumētes ptes coruptas i fistula. & etiā cosolidātes que conueniūt in fistula magis an tiqua ibi z^a. & ex medicinis algarab. Prima in duas. primo facit qđ dictum est. z^o ponit quedam medicamina que habent rumpe. cum hoc qđ habent abstergere & exiccare. ibi z^a. & ex medicinis quidem que rumpunt. Prima in duas. pmo ponit medicinas quibus fit ab sterio. z^o quibus fit exicatio. generatiua car nis & cōsolidatia. ibi z^a. & ex eis ex ut terrāt Prima i duas. sicut duas ponit ad h^o medici nas. ibi z^a. & exptis quidē. ¶ Prima medicia abstergēs ē lanugo que iuenitur i concauitate arūdinis que ē exicatiua & ībibit sanē & ab stergit pprie que ē in radice. & hoc est quia grossior. Vel secūdū aliquos qa radix plāte ē calidior stipite. & sic illa lanugo radicis. qa mi nus ē frigida pl⁹ absterget. Mel ēt & spōgia abstergūt. Dicit tamē qđ sola lanugo arūdis sine melle & sine medicina alia exicāte conseq tur semp. s. effectū absterionis & exicatiōis. & sufficit. s. in hac. Vñ Mesue ca. de algarab. Lanugo sola p se sicca est mūdificatiuū bonū. ¶ Secūda medicina abstergēs. ē sief cuz me mithe. & crocus cū aqua altaraxacō. i. endiuie ¶ Cōsyderandū qđ istđ medicamē habet ab stergere per uiā cuiusdā exiccatiōis ex memi the & croco. & p uim lauatiuā. ex aqua altara xacon Licz apud quosdā taraxacon sit sicce cō plexiōis. ut Serapio. ca^o đ endiuia. In croco ēt ē resolutio. quid sit sief memithe. dictū ē sup^a nono ca^o. primi tractatus. ¶ Cōsyderandū etiā qđ istud medicamē magis cōpereret. si in loco esset aliqs excessus caloris. Vnde Iesus Haly. 33° ca^o dicit. Si loc⁹ fuerit calefactus. unge cū memithe & endiuia. Debz autē h^o medicamē sine cessatiōe permutari. quia corrumpit in lo co pter aquositatē endiuie. ET EX EIS. Hic ponit medicinas exiccatiuas generatiuas car nis. & cōsolidatiuas. Et habet hec pars ptes tres. sicut tres ponit medicinas. ¶ Prima me dicina fit hoc modo. ℞. duas uel tres limacias & terre cū ostracis suis. & impasta totum cū mirra & aloe equaliter quātuz reducatur ad formā spissam. H^o medicamē ē fortis exiccati onis. Limacie eniz fortiter exiccant. ut Serapio

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 304 sur 455

ponit & mira & aloe. Sed tu dices medicamē generatiuū carnis nō dbet esse fortis exicatio nis imo mediocris exicationis. ut ponit. Me sue. ca° de algarab. ¶ Dicēdū qđ medicina generās carnē in garab respectu medicaminis cicatrizātis aut cōsumētis carnē malaz. debet esse mediocris exicatiōis. & sic loqtur Mesue Tamē ipsuz in ordine medicinaꝝ sicarū est fortis exicatiōis quia est sicū ultra primū gradū sicut ē mira & aloes. & etiā Mesue ibidē enumerat. sicut Auic. hic. ¶ Considerādū etiā ꝙ hoc medicamē potest in tribus casib⁹ competere in algarab. Primo quādo esset ibi materia sanioſa nō multa & subtilis. ita ꝙ p medicias siccatiuas posset cōsummi. nec idigeret absterſiōe & h° ē qđ dicit. Et ex eis q̄ cōferūt i egritudine algarab. & ē adhuc pauca. ſ. materia sanioſa. & ñ est aggregata. i. nō multa nec groſsa. ¶ Aliter tamē posset exponi ꝙ Aui. uelit ꝙ hoc medicamē conferat nō solū i fistula. sed ēt in hakilus i p̄ncipio & ante eruptionē. quia ē medicia fortis exicationis. sicut ille que posite sunt supra illo. ℈. quandoq; uero cōfert. Et tūc exponatur. Est ex eis que conferunt i egritudine. ſ. lachrimalis. & est adhuc pauca. i. cum est egritudo parua. & nō ē aggregata. ſ. materia ad rupturā. quia non ē rupta nec ē ꝓpinquiſsima rupture. ¶ Secūdus casus in quo competere pōt. est cum est ulcus. itelligo autē per ulcus fistulam que iā est mūdificata & absterſa a sanie & putredie & carne mala. ita qđ ꝓprie nō debet uocari fistula. sed ulcus. Et tē i hoie dure carnis sicce cōplexionis & etatis iuuenil⁹ hoc medicamē fortis exiccatōis cōueniret i generādo carnem. quia tales requirūt medicinas sicciores. Et iō dixit quandoq; &c̄. Posset tñ aliter exponi. ut uelit dicere qđ ista medicia ñ solū confert in egritudine lachrimalis dicta hachilus. ſ. ante rupturā. ut declaratū est i 2ª ex positione. ſtatim supra facta. sed cōfert ēt quādoq; cum est ulcus. i. facta apertione. Hec est intentio Iesus. & ab eo accepit Aui. uñ dicit sic Cōfectio que cōfert algarab. ante eruptionem & post. Terrātur limacie cū mirra & aloe & pone sup tū. ¶ Tertius casus i quo cōfert dicta medicina essz quādo uellemus cicatrizare. ꝙ respectu alicuius complexiōis & habidudinis. h° medicamē essz cicatrizatiuū. Hec q̄ ego dico sunt nota ei q̄ intelligit naturā medicinarum cicatrizatiuarū incarnatiuarū & generatiuarū 2ᵐ diuersitatē corporū. ET EX EIS est guadai aduſtū. Hic ponit secūdā medicinā q̄ fit hoc modo ℞. guadai. i. conchiliū quodcā marinū. & aduratur. ꝙ ex hoc acq̄rit pl⁹ de uirtute exiccatiua. & crocus puluis taraxacon. i. endiuie. & h° in quātitate q̄ tibi uidet cōficiāt adinuicē cū aqua ḋcoctionis sumach. solari. i. q̄ steterit ad solē. ad cōplementū sue ḋcoctiōis ista medicina ē potēs i exiccādo q̄ nō posszꝫ eē generatia carnis & sigillatiua. ex p̄missis appz uide musarā p aqua sumach. ¶ Deide pōit Aui. tertiā medicinā. que fit ex ruta & aq̄. i. succo granateꝝ. & ē medi⁸ sufficiēter exiccatiua ut ē notū. In hoc tamē est diuersitas. quia Aui. & Mesue uolunt qđ fiat hec medicina ex ruta & expressione granatorū. ¶ Sz Rasis. 2° cōtinētis auctoritate Pauli. uult qđ fiat ex ruta & lesiuio. Et ita ēt. A. uoluit supra. Sz Iesus cap° de algarab. dicit auctoritate Pauli ꝙ fiat ex foliꝭ rute. et cinere simul tritis Quic quid tñ sit quelibz istarū est fortiter exicatia siue fiat cū uino granatorū siue cū lixiuio. siue cū cinere. Illa tñ que fit cuz uino granatoruz minus exicat illa uero que fit cuz lixiuio inq̄tū magis profundat. potest dici qđ magis exicat Licet nō sic perseueret. In laudib⁹ uero istius medicine quibusdā omnes cōcordāt sc̄z qđ p mo mordicat deinđ nō mordicat. ut supꝫ Aui. dixit & hoc uult hic. cū dicit. Et non cures de mordicatiōe eius. Huius autē causa ē duplex Vna que supꝫ dicebat. qa ista medicina. ſ. facta cū lixiuio uel uino granatoꝝ est subtilis sustātie. unde non retinetur. ¶ Secunda causa est. quia subtilitate substātie cito penetrat & complet motum. Dolor autē est in motu & cessat motu cessante. ¶ In alia uero laude ei⁹ diuersimode loquunt. Rasis enim 2° continētis dicē Mirabilius qđ est i ea ē. quia nulla inducūtur ex ea mala. ¶ Alii uero auctores cōcordāt qa ipsa nō dimittit uestigium fedum. Huius cā est. qa citius consolidat fistula exicata a predicta medicina q̄ si exicetur a medicinis acutis corrosiuis. et ratio est qa medicine acute corrosiue cū grossa substātia exicando faciūt nimis magnā ulcerationē. et cōsummēdo ēt de bonis partibus inducūt nocumentū et dolorē. sz ista medicina. quia subtilior facit ulcerationē et exicatiōez minorē & magis cōuenientē & minus dolorosaz. & sic citius cōsolidat. quēadmodū ꝓpter hanc causam innuit Aꝛ. p° de pble. 34° pble. qđ inciſio cū ere citius sanat q̄ inciſio cū ferro. Vulnera enī minoris malicie & que citi⁹ sanant sunt pulchrioris cicatricis q̄ illa q̄ sunt magis dolorosa & peiora & tardius sanant. ¶ Secūda causa ē. qa ista medicina nō ē multū excedētis exiccationis. Et ideo si ipsa ponat ad cicatrizandū nō nimis indurat carnem. nec facit eam nimis calosam sed magis cōformez cuti circūstāti. & sic cicatrix ē pulchrior. ¶ Si quis autē uellz ista reduceē ad ꝓprietatē posset. unde. A. Et de ꝓprietate eius ē. ¶ Pars q̄ dicit. Et ex eis quidē que rūpūt pōt dubliciter

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 305 sur 455

exponi. Vno modo sicut stat superficies littere qđ hic Aui. ponat medicinas que rumpunt has exituras. & ponit tres medicinas quarū nulla ē rumpens uere. Si q̄s consideret & experiat̄ nisi qđ per accidēs posset rumpere. Pª quidē per modū cuiusdā lenitiōis uel maturationis, ex pane et lacte, et p̄ modum cuiusdam aptionis ex marubio, et exiccationis ex thure. 2ª autē medicina per acuitatē eruce. et 3ª p̄ acuitatem fellis sunt magis ruptorie. ¶ Secundo modo p̄t exponi q̄ Aui. hic ponit medicinas que rūpūt. i. destruunt exiturā. ne fiat fistula perdurās. & hº faciunt medicie exiccatiue. & aptie q̄ posite sunt ibi. quādoq̄ uero cōfert. ¶ Iste uero medicine que hic ponunt̄. sunt tres q̄ oēs habent uirtutē exicatiuā sed prima minus exicat q̄ 2ª. & 2ª minus q̄ 3ª. ¶ Si quis consideret Et hec uidet̄ esse intentio Rasis 2º. continētis qui nō utitur medicina. 3ª que hic ponitur ad rumpendū exiturā. sicut facit medicamē dictū ruptoriū de calce & sapone uel similibus sed utitur ea ad curā fistule. s. ad exicationem. Vn de dicit Accipe gūmiarabici partē. i. mire ptes tres. impastētur cū felle uacino & impeleatur ex his locº et nō remoueat̄. donec cureť. Et hoc ē qđ Aui. hic dicit q̄a cū iste medicine habent apitiōem. i. exiccatiōem. iō possūt dici ruptiue. ꝛ impproprie. Aui. eni 4º. can. fen. 3ª. ca. de medicinis rumpētibus exituras. ponit hos modos medicinarū in ca. de rūpētibus exituras ¶ Dubitat̄ ppter primā expositionē. q̄re Aui. n̄ docuit apire exituras huiusmodi. cū ferro. ¶ Dicēdū q̄ hº erat notū ex 4º. can. fen. 3ª. ¶ Dubitat̄ utrū aptio apostematū lachrimaliū dēat tardari usq̄ ad maturatōem. Videť q̄ sic. q̄a simile uidet̄ de his apostēatibº. & de aliis iteri oribus uł exterioribus sed ille n̄ aperiunt̄ ante maturatōem gº nec apostēata lachrimał ¶ Itē medicus dꝫ sequi naturā. ut 2º comēto prime particule affo. sꝫ natura n̄ apit apostemata añ maturationē cum ipsa regulariter opatur. Si eni aperiat̄ apostema ante maturationē. dolor & febris augumētabit̄. ut Aui. priº can. fen. 2ª ca. de signis solute cōtinuitatis. igit̄ medicus nō debet apire. uel rūpere huiusmodi apostēata anteq̄ sint matura ¶ Itē qđ pduc̄ ad fistulā nō debet fieri i apostematibus lachrimalis sed incisio exiturarū ante maturatōem perducit ad fistulā de mente ¶ Aui. 4º. can. fen. tertia ca. de perforatione exiturarū. ubi dicit. Hec perforatio. s. ante maturationē est generatiua uirus sordicici & fistularū ¶ In cōtrariū ē Rasis 2º cōtinētis ubi dicit auctoritate Pauli. In apostematibus que sunt in angulo. i. lachrimali. nō ē expectāda digestio. ꝛ uelociter incidant̄ licꝫ sint indigesta. ¶ Dicēdū q̄ in apostematibus lachrymalis cū nō curātur fortibus dissoluētibus & uidenť in uia saniatiōis. priusq̄ cōpleatur maturatio ē fienda incisio. Ratio est qa in his apostematibus per cōplementū sanationis timeť fistula. sicut etiā in apostematibº ani. & ideo festinari oꝫ ad īcisionē. Vñ Iesus Haly. Oportet medicare istam egritudinem ante maturatiōem eius. si nō. autem fit fistula Et iō subdit. melius ē curare cum ferro & nō expectare maturationē. ¶ Ad cōtraria dicēdū primo ad primū qđ q̄dā exiture extrinsece ante maturationē apiunt̄. ut Auic. ponit 4º. can. fen. 3ª. caº de cura exiturarū. & caº de aptiōe exiturarū. ¶ Ad secūdū dicēdū qđ licꝫ medicus sequat̄ naturā. tamē eius defectū supplet ¶ Et cū dicitur qđ aptio ante maturationē auget dolorē. ¶ Dicēdū qđ magis diligimus augumētū doloris & caloris q̄ cōuersionis in fistulam. ¶ Ad tertiū dicēdum qđ iste textus habet uarias expositiones. principaliter tamen sic exponiť qđ Aui. loquit̄ ibi de eruptiōe āte maturationē. ad quā sequit̄ multa magnifica tio apostematis. Vnđ cogimur uti euaporatōe cum lentibus. ¶ Vel aliter qđ intelligat qđ talis pforatio perducit ad fistulam. qa multū errant medici circa eā. & maxime i medicinis ponēdis post apertionem ¶ Et ideo gratia huiº dubitat̄. utrū facta aptione exitur̄ oculi anteq̄ sit matura debeas in loco apto ponere medicinas exicatiuas & resolutiuas fortes. sicut mirrā aloe uitriolū & similia an medicinas q̄ cōpleāt maturationē. sicut est mucilago fenugreci. an medicinas absterſiuas. sicut mel Videtur qđ primo debeamº ponere medicinas maturatiuas & postea absterſiuas quia per eas materia que stat in labijs uulneris adaptabit̄ & cadet in cupuꝫ faciliter. & sic cuꝫ absterſiōe faciliter mundificabit̄ quēadmodū cōsentit A. 4º can. fen. 4ª caº de qualitate ligādi uulnera cuꝫ dicit Inquit ille qui iā preuidit in expiētia Scias qđ uulnera indigēt ut fiat sanies in eis intus si posibile ē ad hoc ut penetrēt cū ea. reliqua que sunt illic meliora & uelocioris alterationis simul Est ergo mens Auic. consentientis illi. qđ quādo i uulnere generatur sanies melius & facilius purgātur & alterantur. & sic facilius fit curatio. ¶ Amplius si ex ista maturatione nō timeť fistula. bonum est eam facere. sed sic est. quia quando materia illa saniatur ipsa nō conculcatur nec retinetur. qa cutis est scissa & facta ē bona aptio. ¶ In cōtrariuꝫ sunt auctores medicine omnes. Nā p̄mo ipsi precipiūt fieri incisionē ante maturationē & post istā icisionē docent implere uulnus cū medicinis siccis & illic apponere. Vñ Rasis 2º cōtinentis. dicit. Incidat̄ & desiccet̄ & subdit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 306 sur 455

Desiccet cū medicinis desiccatiuis & ꝑcipuū est uitriolū puluerizatū & superpositū & aloe & cortices thuris. ¶ Dicendū ꝙ post aptoꝫ ante maturatioꝫ nō debem⁹ ponere medicias maturatiuas. iꝫ exiccatiuas & resolutiuas. hᵒ apparet generaliter in apostematibus alijs q̄ cogimur ante maturationē appire. ut Aui. ponit 4ᵒ. can. ca. de cura exituraꝝ cū dicit. sequatur illud medicinis que sunt i ultimo. resoluti onis & exicatōis. Appꝫ hic specialiter i apostēa te lachrimali. de itentione Rasis preallegata. Et huius ratio ē. qa ista icisio ante maturatio nē apostematis lachrimalis fit ad fistule phibitionē timendo ne sanatio sit causa corruptionis partiū. sed si facta apertione ponerent me dicine sanatiue. tūc ēt illa sanies partes corrū pēdo cōuerteret passionē ad fistulam. Debent igit̄ poni medicie exicatiue & resolutiue que materiā exicēt ēt simul cū carne uel cum bonis humiditatibus & ex hoc fiat phibitio fistule. ¶ Ad cōtratium dicendū pᵒ ꝙ ille sermo expi mētatoris illius uerificatur apud quosdā in uulnere cū cōtusione. Vel aliter ꝙ uerificat cū nō est timor de fistula. ¶ Ego aūt fateor me nō potuisse curare ulcera quedam uirge cum medicinis exicatiuis. q̄uſq; ñ operar⁹ suꝫ cū sanie generantibus. q̄ saniando materias stantes in labijs adaptauerūt ea. uł eas expulsioni. & hᵒ fuit factū estimatiuo iudicio. ¶ Ad zᵐ dicēdū q̄ materia illa sanies facta itus in potis ptiū illaꝝ. & cū ipsa sit sanies corrumpit ptes anteq̄ mundificet. Si autē nō potest ꝓhiberi saniatio festinet abstersio q̄tum possibile est.

¶ ET EX MEDICINIS AL GARAB. Hic ponit medicinas que competunt in fistula magis antiqua. & cū hoc medicinas magis experimentatas que nō sunt multū i siccitate excedētes. & cū hoc remittit nos ad quintū libꝝ & ad secūdū. Et habet partes septē sicut septeꝫ ponit medicinas. ¶ Sed diceret quis qūo Aui. docet curare fistulā antiquā cū medicinis. cū tñ supra dixerit q̄d curatur cauterio. ¶ Dicēdū q̄d fistula antiqua licet curet cauterio. sicut precipuo medicamine. tñ cū hᵒ ēt curat medicinis. Vel aliter q̄d fistula antiqua est duplex. Vna que non corumpit os. & ista curatur medicinis. Alia que corumpit os. & istius cura ē cauteriū. Prima istarū medicinarū est ꝺ uiride eris cōagulato. i. inspissato cuꝫ bdelio et armoniaco. & istud medicamē est illd q̄d presentes opatores uocāt diebardich & est dictū supra. ¶ Secūda istaruꝫ medicinaꝝ ē mes masticatū De ista medicina mꝛtā iuenio diuersit atē. Nā cōiter exponit̄ mes. i. legumē q̄d dicit̄ robilia & uocat̄ ab Aui. meisce. Sed q̄d robilia uł aliud legumen habeat istā ꝓprietatē ego nō i uenio Ieſus Haly. loco istius textus hꝫ sic. dicitur q̄d ex ꝓprietate crisomiloꝝ ē q̄d quādo masticant̄ & ponūtur desup curāt. Et littera exterior exponit crisomiloꝝ. que dicūtur arabice mes fructus ē. In 2ᵒ cōtinētis. in fine capituli de algarab. scribitur iste sermo Aui. sic. idiani. i. indi dicunt q̄d masticatō mesch supposita apostemati angulo⁊ hēt ꝓpetatē mirabilē & iuenio q̄d mesch siue mescha siue meschata ē diptamū. Hoc autē posset multū cōferre per uirtutē quā hꝫ fortiter calefactiuaꝫ & exicatiuā. Est eni calidū & siccuꝫ i 3ᵒ. ut Aui. cᵒ ꝺ mes chatrameschir. i. diptamo. ¶ Tertia medicia ē sola mirra que ē calida & sicca i 2ᵒ. Et dic̄ i 2ᵒ Aui. Existimauerūt q̄d ā. s. Rasis 2ᵒ cōtinētis & dicit ibi. q̄d hᵒ experimētuꝫ accepit a q̄daꝫ suo amico de quo cōsidebat. ¶ Quarta medicia ē. Bꝛ. uenaꝝ. i. celidonie partē. i. ameos & c̄. ¶ Quita medicia est de fortibus medicis & ē puluis ex limatura eris. alumie & sale armōiaco & hꝫ ui fortiter exiccatiuā & cōsumptiuā carnis corrupte. Et iō magis confert in fistula cronica. Vnde 2ᵒ cōtinētis in principio capituli de fistula lachrymalis. auctoritate Gal. Medicia q̄ fit cū limatura eris sale armoniaco & alumine curat fistulam angulorū. & ē medicina acuta. & habetur in caᵒ de eradicatione carnis. ¶ Sexta medicina ē multū exiccatiua & patꝫ. ¶ Septia medicina ē ex aloe & cortice thuris fortiter exiccās. Dixit aūt. corticibꝰ thuris. q̄a cortex thuris fortius exiccat q̄ thus. ut appꝫ caᵒ de olibano. Et cōsydera. hic remittit nos ad q̄ntū librū. ubi iuenies uaria unguenta. & ꝓprie unguentū de uiride eris in cura istius. & cōmendatur in hᵒ unguentū egyptiacū. zᵐ Mesue. Et in 2ᵒ hᵒ cōsydera aureolas oculoꝝ

¶ CVM AVTEM. Hic ponit curā fistule q̄do peruenit ad corruptionē ossis. Et prio ostēdit a quo est incipiendum in cura 2ᵒ cum quo est ꝓcedēdū. ibi 2ª. & eius quidē regimē. ¶ Cō syderandum circa primā partez q̄d tria sunt signa quibus ossis corruptio cognoscat̄. Vnum q̄d cura cum medicinis nō iuuat. Ex hoc enim suspicamur maliciam in fundamento ossis. & hᵒ innuit Aui. cū dicit. Et nō iuuat medicinis ¶ Secundū signū. summit̄ a tactu. q̄a tāgēdo os cum tēta si inuenitur. asperū ē coruptum ut Rasis. 2ᵒ continētis & Ieᵒ. Haly i hᵒ caᵒ. ¶ Tertiū signuꝫ est nigredo. ut ponit Auic. ¶ Secūdo considerādū q̄d cuꝫ ista fistula que sequitur os. s. coruptū nō posit curari nisi corrigatur malicia ossis. Primū q̄d oꝫ facere. est scidēt donec preueniat̄ ad os & detegēt̄ a suo iteriori. i. ꝺtegere i ꝓfundo a suo interiori. i. a paniculo q̄d regit os. s. assummere carnem mortuā si fuerit. i. euellēt̄ et āputare eā In hᵒ

eniz diſcoopiť os Apparet eniz ſupficies .ubi debes opari.ſcđm alteruz triuz modoruz.ET ¶ EIVS Q VIDEM REGIMEN.Hic oſtē dit cuz quo eſt procedēdū diſcoopto oſſe.Et p° ꝓmittit.z° exeqť.ibi z^a.ſi os ē ſanū. ¶ Di cit primo q regimē.i.cura p^r illud ē ſecundū tres modos.ſ.abraſione cauterio.& pforatōe. ¶ SI OS EST ſanū.Hic exegtur.Et primo oſtēdit qñ debet fieri abraſio.z^o qñ debz fieri cauteriū.3° qñ debet fieri perforatio.4° decla rat modū faciendi cauteriū & ꝓforationē.ibi z^a.& ſi res.ibi 3^a.& quādoq.ibi 4^a.& itēdať ¶ Circa primā partē.diceret aliq.s.quomodo os eſt ſanū & nigrū. ¶ Dicendū q ſtelligit q ſit ſanum.i.nō corruptū profunde ſed i ſuper ficie.Vnde apparet quedā nigredo ſiue liuidi tas ex mortificatione. ¶ Secundo cōſiderādū qđ Aui.duobus mōis docet curare iſtā fiſtu lā.Primo fricando & abradēdo totuz qđ ē ibi de oſſe corrupto.Secundo ponēdo poſt h° me dicinas cōſolidatias.ſ.ex mirra & aloe & ſimi libus. ¶ Et cōſidera modū loquēdi Aui.quia dicit.Et ſoluať.quaſi dicat ponanť iſte medici ne in forma ſolutia.i.in forma liquida non in forma pulueris.ad hoc ut magis profundent. Poſſunt aūt ſolui in uino.& ſuperponať ēt đ eis.& ligenť.& diu tenētur ut imprimāt.Iſte aūt medicine debēt apponi facta mūdificatōe rerum corruptarum. ¶ ET SI RES.Hic oſtendit quando debet fieri cauterium.Et di cit qđ cauterium eſt neceſſarium.quādo res .i.corruptio oſſis & etiā carnis fuerit maior iſta ſunt iā dicta. ¶ Sz tu dices qūo cognoſci tur qđ corruptio i oſſe ſit magna. ¶ Dicēduz qđ cognoſciť.ꝑmo p iudiciū eſtimatiuū ſump tū ex multa antiqtate fiſtule & mſta malicia coloris & multa aſperitate.z° cognoſciť.qa te radente os iuenis interius corruptionem. ET ¶ Q VANDOq.Hic oſtendit quādo debet fie ri perforatio. ¶ Vbi diceret qs.q̄do eſt iſtud q̄doq. ¶ Dicēdū qđ h° ē qđ quādo totū os ē corruptū.ſecūdū ꝑfunditatē & maxime cogno ſciť h°.qa cauteriū faciť ꝑfundatur.ET IN ¶ TENDATVR.Hic oſtendit modū faciendi cauteriū.Et p^r facit h°.z° compet iſta adinui cē.3° ponit quaſdā medicinas.ibi z^a.& q̄doq. ibi 3^a.& medicamē ¶ Dicit prio qđ cauteriū fiat i ꝑfundo cōcauitatis fiſtule.qa ibi ē ꝑpe corruptio.Et nō declinet ad naſum.ſ.ſupius. ſz declinet ad nares.& h°.qa poſſent corrūpi foramina olphatus. ¶ Sz tu diceres.ſi os ibi eſſet corruptū. ¶ Dico qđ cogimur facē illđ. tñ medico ē honorabili^r dimittere talē iſirmū & no curare eum.Poſito qđ curet eum a fiſtu la remanebit tñ cōtinua lachrima. ¶ Neq ad oculū.i.nō declinet ad oculuz.qa poſſet ocul^r corumpi. ¶ Et eleuet cōiunctiua ſ. oculi. ad latus naſi in profundo.& hoc fit inclinādo pu pillā ad opoſitū lateris naſi.ſ. declinādo uerſ^r angulū ſilueſtrē.q̄to magis eniz pupilla torq̄ tur ad angulū ſilueſtrē tanto magis etiā cōiūc tiua in profundo qđ erat oculti ſeuatur ad p tem naſi.& hoc fit ne nonciatur cornea.ita ut cum Aui.uult dicere q iſta ſituatio oculi debz etiā fieri cū perforatur locus.ſiue fiat ibi unū foramē ſiue tria Et ſignū pforationis cōplete eſt quia exit ſanguis ab ore & naſo. Fiat tunc .ſ.facta iſta ſituatione oculi.cauteriū ultimuz ideſt quantū debes facē cū fiducia.ut pueniat ideſt de peruentu ad partē oculi.Tunc autem ē fiducia de peruētu ad partē oculi.q̄do cau teriū nō peru enit ad oculū.nec ledit eū.Et h° fit per debitā ſituationē oculi. ¶ Sed conſide ra hic q littera Aui.aliud ſonat i prima facie q̄ Auic.intelligat.Sonat eni qđ facta pforatio ne tu facias cauteriū.& illud nō ē neceſſariuz niſi quādo perforatio nō potuit āmouere cor ruptionē oſſis.Tē eni bene poſſumus et dēm^r facta perforatōe cauterizare.ſed Aui.ꝑprie in telligit qđ ſicut cū fit cauteriuz.dēt cuſtodiri oculus.& debite ſituari.ita cū perforať locus qa ad cuſtodiā ocli nō ſuffiť ſituatio ſola.imo opz ut teneať oculus ultime.quia fixe.deinde cauteriū fiat.et poſtea ponātur medicie que cō ueniunt.& ligetur.ET Q VANDOQ VE. Hic comperat ad inuicem cauterium & perfo rationē. ¶ Ad intellectū cuius.dubitať qđ ſit ſecurius & melius.an cauteriū.an perforatio Et uideť qđ pforatio.quia cum ipſa fiat ſine igne.min^r ex ea timeť de oc^lo ¶ In cōtrariū ē Meſue q innuit qđ pauci ex his qui pforā tur liberātur.ſ. q̄do eſt mſta in oſſe corrup° uſq ad oſſa collatoriꝫ ¶ Dicēdū q meli^r me dicamē ē cauteriū q̄ perforatio.Ratio eſt qa cauteriū magis ēctificat corruptiōez carnis & oſſis.ſicut ponit.A.p°.can.ſen 4^a.& Albucha ſis i chyrugia.Et h° ē qđ.A. hic inuit.qđ cau teriū rectificādo malicia ptiū fiſtule excuſat a foramine.Et iō ſufficit tibi cauteriū quātuz poſſibile ē.quaſi dicat.cuita pforationē.& ſis cōtētus cauterio.ſi poſſibile ē.Et iō z° cōtinē tis Raſis dicit.Aliqui faciunt foramē ad attra henduz materiā malā ad nares.ſz nobis ſuffi cit ſola coctura. ¶ Ad rationē dicēduz qđ a ti more cauteriꝫ ſecuramus cuz ſituatiōe oculi & cum eo qđ diceť.ET MEDICAMEN. Hic ponit quaſdā medicinas.Et pri° unam q̄ competit in cura fiſtule.z° ponit medicinas & modum ad defendenduz oculum a nocumento cauteriꝫ.ibi z^a.& oportet.Medicamē alreſiuz nō inueni.ſz multa medicamina ponunť utilia in hoc cap°.ſ.in fiſtula poſt cauterium.ſed in

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 308 sur 455

tienio alteide.i.sumach. Possit ergo expōi alte siuꝫ.i.medicamē de sumach. Sꝫ dubitaꝝ.qđ debet poni statiꝫ post cocturā. ¶ Dicēdū qđ imediate debet poni aliquid unctuosuꝫ ad faciendū cadere escarā. Et iō Rasis docet imponere bombicem intinctum in oleo sisamino. Nos utimur grassijs crassis.i.adipibꝫ cuꝫ cecidit escara.& pars cū mūda est uti consolidatiuis inter omnia post cocturā auctoritate Gal'. Laudat Rasis Hanc medicinā ℞. centaureę minoris Aristologie.an.ʒ.i mirre aloes an.ʒ.i.ℨ.aluminis galle.ana.ʒ.ℨ.yreos sarcacolle.sit memithe.ana.ʒ.i.uirđ eris.ʒ.iij impastētur cū mele.& curat omnē fistulā. ¶ ET OPORTET Hic.Auic.uult.qđ siue canterizes siue ponas medicamē acutū qđ stat loco canterii .coneris defēdeꝛ oculū secūdū modū quē docet. Et hoc ē qđ dicit. Opꝫ quādo fit cauterium & puterizatur.i.ponitur in ipso.i.in fistula.medicamen.sacutū &ē. Modi aūt perforandi & cauterizādi.& instrumēta cum quibus fiunt.nō possunt doceri bene.nisi per usum.

Q Vandoq; magnificaꝝ .Hoc capitulū pōt continuari dupliciter. Prio sic. In recedēti ca. de tetermiauit Aui. de una dispōne lachrimalis q̄ ē apostema siue algarab. ¶ Hic determinat de alia q̄ ē additō uel diminutio carnis eiꝰ. Secundo pōt cōtinuari ad totū qđ precessit. Dicēdo. ¶ Supius Aui. determinauit de egritudinibꝰ cōpositis & cōtinuatis cū eis euenientibus ieo.qđ de oculo apparet. Hic determinat de egritudinibus quaꝝ plurie sunt cōpōnales.& de q̄busdā aliis. Et ꝓmo determinat de additōe & diminutiōe lachrimalis.q̄ ē egritudo q̄titatis.2° de albugie q̄ pōt dici morbus superficiei.grosso mó loquēdo.3° de sebel que pōt dici egritudo i uia.4° de ungula que pōt dici morbus in quātitate uel numero. Quinto determinat de tarfati q̄ pōt reduci in multa genera morboꝝ. Sexto đ lachrima. Septimo de straboſitate exitu.& pfūdatōe.que possunt reduci ad morbū situs. Octauo determinat đ quadā dispositōe q̄ uocaꝝ uiriditas.ibi 2ª.scias q̄ albugo.ibi 3ª.sebl' ē pānicul'.ibi 4ª.ē additō cōiūctiue.ibi quanta est punctū sanguinis.ibi sexta.hec egritudo ē ut sint.ibi 7ª.quādoq; fit straboſitas.ibi octaua uiriditas autē accidit Prima in duas. prio ꝓmittit has dispositiōes & nocumēta ab eis p uenientia.2° ponit curā.ibi 2ª.additio uero curaꝝ. ¶ Circa primā partē queriꝫ. Propter qđ abscisio carnis lachrymalis facit lachrymam. ¶ Pro solutiōe huiꝰ oꝫ pscire qđ in esse lachrimalis sunt foramina puenētia ad nares. Huiꝰ signū ē.qđ positis medicinis in lachrymalibꝰ domesticis sentiūtur quādoq; in ore p naribus ita ut in quibusdā per os exeant.& i q̄busdā per nares.ut scribit Gal.in li°.de utilitate pticularū x° & xi°.ca°.&.1.fen 5ª. ¶ Vtilitas aūt istorū foraminū. Licꝫ fuerit duplex. Vna tamē utilitas ē ut supfluitates aquose oculoruꝫ uadant in nasum uel os. His autēꝫ foraminibus sunt appositę extraneruose q̄dā carnes.q̄ dicūtur carnes lachrimaliuū.ut ille superfluitates phibeant extra cadere & currant in foramina ¶ Aliter eni.semp lachrimaremur Vnde pallegato ca°. G. dicit.ut nō effluat per cātos.i.lachrymales supfluitas & sēp lachriemꝰ adnate sunt p dictis poris.i.foraminibꝰ q̄ sunt iosse ad nasuꝫ carne particule. phibētes quidē p cantos curari oculorū supfluitatē. Iste etiam carnes lachrimaliuꝫ suscipiūt humiditatē q̄ quādoq; exit a foraminibꝰ palpebre i parte uersus nasuꝫ. Habꝫ eni palpebra ibi quedā foramina quibꝰ dat q̄doq; humiditatē .aliquādo autē accipit ab eis.& hoc q̄do habꝫ paucā.& hoc sit ut saluet debitus motus p contēperātiā humidi cum sico.ut ibi ponit Gal' Exq̄bꝰ apparet causa eius qđ querebatur. Nam quādo lachrimalis caro abscinditur.nō est qđ prohibeat extra exire humiditates superfluas q̄ consueuerūt ire per foramina ossis.nec est qđ recipiat humiditatē supfluā quādoq; daram a palpebra.& eā dirigat in foramia ossis. Iste igit hūiditates cadūt extra.& homo cōtinue lachrimat'. Et hoc ē qđ Aui.dicit.quādoq; minuitur ualde & occultat'.s.caro lachrimal' adō ut nō prohibeat lachrimas. Idē scribit 2° cōtinēns. ¶ Considerandū ēt qđ secundū Iesum ca.de seyseꝫ i.đ diminutione carnis lachrimalis.tres sunt cause diminutionis carnis lachrimalis. Vna supflua icisio.quādo medici icidūt ungulā uel sebel & hec causa plurimū accidit Secūda causa ē supfluus & indiscretꝰ usus medicinaꝝ acutarū in passione sebel uel ungule & similiū. Vnde caro cōsummit. Tertia causa ē uariolla ibi nascens. Causa autē additionis carnis.ē nota. ADDITIO uero curatur. Hic ponit curam. Et primo additiōis 2° diminutionis.ibi 2ª.diminutio autē. ¶ Dicat prio. Additio curat medicinis incisiuis .i.incisiōe uel medicinis que stant loco eius cum corrosiuis. & nō ex toto abscindatur caro.qa caderemꝰ in errorē premissum.s. de puentu lachryme. ¶ Cōsyderandū autē qđ Auic. preintelligit preeuacuare corpus si expedit. & rectificare suū regimē DIMINVTIO AVTEM. Hic ꝓmo ostēdit que diminutio ñ curat.2° docꝫ curare curabilē.ibi 2ª.qđ si fuerit. ¶ Dubitaꝝ an diminutio carnis lachrimal' facta per medi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 309 sur 455

ginas sit curabilis. Et uidet q̄ nō. quia ad eum dē terminū consumptionis pōt puenire medicina corrosiua & ferrū incidēs. sz illa que ē diminuta cum ferro nō curat. igitur nec illa que ē medicina diminuta. ¶ In contrarium Auic. ¶ Dicendū q̄ estimabile ē plus posse curari occultationē & diminutionē lachrimalis factā cū medicinis corrosiuis q̄ factā cū ferro. Ratō est. quia caro lachrimalis ē mēbrū spermati cū ex parte neruosarum partiū in ea. Est enim illa caro neruosa. Vnde Gal. 4°. de utilitate particularum. xi. cap°. uocat eam quandoq; neruosam carnem. Ferruz autē incidēs abscindit neruosuz & carnosum. Et ideo nō pōt regenerationē fieri. Sz medicina corrosiua magis corrodit carnē q̄ partē neruosaz. Et ideo subdit illā in quo pōt caro fundari. & quo potest nature actio fieri. & iō poterit regenerari caro. ¶ Ex quo appz q̄d si medicia corrosiua pueniat ad cōsumptionē partiū spermaticarū. sicut facit incisio cū ferro. talis diminutio carnis nō poterit curari. & ideo totalis destructio lachrymalis carnis a quacūq; re fiat non curat. ut Auic. infra ca°. de lachrima. Et iō Auic. non dixit absolute q̄ diminutio facta ab alio q̄ cū ferro curetur Sed dixit q̄doq; possibile erit ut curet ¶ Ad rationem apparet solutio ¶ Q VOD SI FVERIT. Hic docet curare curabilez diminutionē. Et primo ostendit cui⁹ qualitatis debēt esse medicine. z°. eas ponit ibi z^a sicut medicine. ¶ Dicit primo q̄ q̄do fuerit ex pre alia ideſt ex causa alia. quandoq; potest curari diminutio carnis. cū medicinis i quib⁹ sit stipticitas & exicatio. Iste enz medicine nō debēt ē abstersiue. nisi forsan ibi esset sanies. sz debēt cōtinere hūiditatē bonā in parte. & illā ī pisare. ut fiat caro. Et ideo debēt esse stiptice & exicatiue ¶ SICVT MEDICINE. Hic pōit quatuor medicinas que habēt exicationē et stipticitatē generatiuā. carnis ibi 2^a. & medicine. ibi 3^a. & aloes ibi. 4^a & uinū ip̄uz cōfert ¶ NOTE SVNT. Vestigi Quidā dicūt lapidē ematites. Alii dicūt amilū. Alii q̄d ē fum⁹ thuris. q̄libet predictaz expositionū ē bona. p̄ter illā que dic q̄d est amilū. ¶ Virtutē cōstricti uā. i. stipticā ut mirthus & sumach. & similia

Scias q̄ albugo &c̄. Hic determinat. A. de albugie q̄ ē macula alba i cornea. pueniēs p⁹ ulcer cōsolidationē. ut supꝫ pfce declaratū fuit. Et iō Aui. curā h⁹ dat itelligere ex ca. de ulceribus cornee. & de bothor. Vñ uocat alio noīe cicatrix. ut Rasis z° cōtinētis. Et p̄mo Aui. ponit spēs huius passionis. z° ponit curā. ibi z^a. eius quidem.

¶ In prima parte ponunt due spēs cicatricis Vna que nominat nebula. & est subtilis. Alia que absolute dicit albugo. & est grossa. Causa autez diuersitatis in subtilitate & grossicie. ē diuersitas ulcer i profūditate & spacio.

Eius quidē. Hic ponit curam. Et prio pōit curam subtilis nebule. z^a pōit curā grosse q̄ dē albugo. ibi z^a. in cronica uero. Prima in duas. p̄mo pōit a q° incipiēdū ē. z° cū quo ē pseqūdū. ibi z^a. deide administret. ¶ Cōsyderādū circa primā partem q̄d macula alba in cornea fit subtilior in pueris. quia sunt corpora tenera. q̄ fiat in iuuenibus. Et causa ē subtilitas humoruz in eis & raritas particule. Vnde nō cōgregat mlta materia ad cōsolidatiōez ulcerum. ¶ Secunda causa ē fortitudo uirtutum naturaliū in eis. Possibile tamē ē q̄d in pueris etiā fiant in cornea pexime cicatrices. quādoq; incurabiles. ut plurimū tamē curabiles sunt. Vnd nono Almā soris ca°. de macula. dicit. Que cū i oculis puerorū fit. leuior ē ad curandum. q̄ cum accidit annosis. ¶ Cōsyderandū z° q̄d balneatio cū aqua calida & uaporatio cū ea. fit ꝓpter tres causas. Vna qa ipsa ē ratificatiua cicatricis & resolutiua sue grossicici. Secūda causa. ē quia per eius mollificatiōez quā fac. prepat de medicinas que debēt abstergere. Et q̄si elimādo & corrodēdo subtiliare corneā i loco cicatricis Tertia cā est. quia minus dolorose imprimūt medicie acute que postea ponunt. Et ideo hec euaporatio & balneatio est primū a quo ōbz incipi. ¶ Tertio scias q̄d litera exterior habz balneis cū aqua frigida. s. in potentia. Calida tñ acutu ut per h° innuat q̄ ista sit aqua pura ¶ DEINDE ADMINISRETVR ¶ Hic ꝓsequitur. Et primo describit multa utilia. z° quarundā nomina ponit ibi. z^a. & ex eis. Pri^a in quatuor sicut quattuor sunt remedia Primū est assidua fricatio ¶ Sed tu dices cū quo debet fieri. ¶ Dicēdū. q̄d cū aliquo istorū pulueruū uel medicinarū que ponunt. Et quia iste frications traherēt materias nisi corp⁹ esset mundū. Ideo debet corp⁹ precuacuatū esse. & uti subtili dieta. ¶ Secundū remediū ē succus foliorū papaueris ruffi qui debet supcicatrice poni. Virtus enī eius est calida. et ficca mūdificatiua. ut Serapio ca. de papauere rubeo. Vñ scribit. euellit uestigia que sunt oculo ꝓpi carnationē ulceris. Dixit aūt quādoq; confert. qa quādoq; idiget fortiori medicia. Tertiū ē succus centauree minoris. ꝓpter eandē cām ¶ Quartū medicamē est. ꝓuenatū. i. radicuz celidonie. ameos &c̄. Hoc ēt medicamē ē exic

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 310 sur 455

cans & consummens. Vnde supra ponebat in cura algarab. ¶ Quintū medicamē ē fortiꝰ quia sit ex rebus exiccatiuis magis. ut patet. ¶ Succaꝝ tabarzet. i. de illa cōtracta. Nos. po neremus succarū rubeū. quia magis abstergit ¶ Fiat alcofol. i. puluis subtilissimus. ET EX EIS. Hic ponit noia quarundā medicinaꝝ con uenientiū i remotione nebule. ¶ Astumeron. sub hoc noie nō inuenit. ¶ Alubar. i. de plūbo forte. i. factū cū rebus fortibus. Et hº posset ē colirīū retratis. qđ i. 5º. scribit. ¶ Et possꝫ exponi. colirīū alubar. i. de ceruſa plūbi. qđ po nit in. 5º. Et ꝓprie illud qđ dicit citrinū per chilos. ¶ Astaticon ponit in 5º. summa 2ª. tra ctatu 2º. Tarchimiticon. nō ponit sub hoc noie Multa tamē colliria. & alcofol inueniunt i 5º. summa 2ª. trac. 2º. que utilia sunt i hoc. Et ēt infra cº de ungula & đ scabie. IN CRONI ca uero. Hic ponit curā macule grosse. q̄ abso luto nomine dicit albugo. qa apparet multuꝫ alba. Et primo ponit curā uerā inquādū ē pos sibile. 2º ponit curā nō uerā sꝫ decoratiuā. 2ª ibi. & quādoq; Pria in. d. prio facit qđ dictuꝫ ē. 2º cuiusdaꝫ specialis. mōi huiꝰ albuginis po nit curā. ibi 2ª. & cū albugo. Pria i duas. prio pōit curā p uaporatōes & balnea. 2º p colliria ibi 2ª. & sint colliria. ¶ Cōsyderādū circa pri mā ptē qđ sic in pueris fit macula subtilior & leuior. q̄ dē nebula. Ita ꝓpter oppositā causaꝫ i corporibꝰ completis. q̄ dicūt grossa fit nebu la grossa & cronica. ¶ Dubitat. utrū in cura nebule debeat p̄mitti mollificatio cū alio q̄. cū aqua calida. Videt qđ nō. ex Aui. qui dē pre dictis. ¶ In cōtrariū pōt summi a Gilberto caº de ungula. ¶ Itē i macula leui mollificamus cū aqua. Igit i forti cū fortior bꝰ mollificabi mus. ¶ Dicēdū qđ aqua. tam in macula quā in albugine ē bonū molificatiuū uel lenitiuuꝫ & preparatiuuꝫ. propter dictas causas. tamē si cicatrix esset multum dura. credo qđ post mollificationē cū aq̄ calida pura possꝫ lenitio fieri cū decoctione seminis malue & seminis lini & florū camomille & similiū. ET SINT Hic ponit medicinas cū quibꝰ ꝓcedēdum est facta lenificatione. Ee ponit sex medicinas que sunt magis acute quā ille que ponūtur in ma cula leui. quia sc est cenueniēs. Vnde Mesue caº de albugine. Si albugo fuerit dura. et i cor pore duro. eligas ex medicinis que magis acu te sunt. Prima medicina est aliqđ de predictis alcofol. sꝫ fortificet dissoluēdo in aqua decocti onis aceti & i aq̄ i q̄ fricat salegēma & dixit fricari. quia possꝫ salgēma solui. sꝫ illa ē cōue nētior. ¶ Fiat cū eis alcofol colirizetur in bal neo. i. facta molificatione in balneo uel eo stāte in balneo ut lenificetur cicatrix. ¶ Secūda medicina est alcofol. ¶ Alkitraz. i. pix liquida quia etiā resoluit & abstergit cuz ere &c̄.

¶ Si nō ꝓfecerint balnea. i. ꝓdicte medicine q̄ ponebātur i balneo. ¶ Tertia medicia ē colirīū de cornꝫ cerui. quia puluis cornu cerui adu stū ē potēs in hº. Vel ē qđđā colirīū qđ cēmē dat Serapio trac. 7º in q̄ ītrat cornu cerui adu stū & dicit ibi qđ ualet ad albuginē antiquā.

¶ Quarta medicia ē alcofol ex stercore lacerti solo uel comisto cū massacumia. i. uitri aqua. sꝫ apud Simonē ē materia ex qua fit uitrum & uocat masacoco. Quidaꝫ dicūt qđ ē sex ui tri. ista sunt fortis exiccatiōis & corrosionis. ¶ Quita medicia ē fortior ꝓdictis. & ē ster cus irundinis. Et sterꝰ semabras. i. salamandre. ꝓ prie tamē semabras ē salmādra ut 3º de sim plici medicia Gal. & similat lacerte. ut 4º can. fen. 6º. caº de salmādre morsu. littera exterior hꝫ lentigiosa. i. quia hec lacerta ē pūctuata i co loribꝰ uariis quātitate lentis. Vel dicit sic. qa taliter mutat colorē eius quē mordet. Stercus harū lacertarum fortis ē absterſionis ut aucto res ponūt. ¶ Cum sisamis de melle. i. qđ ista stercora cōficiant. cū sisamis de melle. uel cum melle. Sisami de melle sunt quedā confectiōes que fiunt ex melle decocto cū aligbus aliis re bus. sicut inuenit ab Auic. 3º can. fen 2oª. capiº de cibis coeuntiū in quibus ē similitudo cum medicinis. Miscent autē ista stercora cuz mel le uel cū sisamis de melle. ad remouēdā super fluā eorū acuitatē. ¶ Fiat alcofol. i. imponant uelut alcofol post exiccatiōez. uelut colirīū eli quatū. ¶ Mane & sero utrariꝰ. si nimis mor dicaret. ut frequēter cōtigit. ¶ Sexta medicia ē satis tempata. qa non habet mordicationem sicut plures ꝓdictarū que fit ex seha. i. sando nicho adusto. qa ēt exiccat. & climia. quia etiaꝫ ē exiccatiua. Et ista possunt colirizari. cū aliq̄ liquore. & possunt alcofolari in forma pulue ris. ¶ Quid sit climia dictum est supra caº. pº. primi tractatus. ET CVM ALBVGO. ¶ Hic ponit medicinā in speciali. que cōpetit albugini ꝓfunde. Et hoc medicamē ē fortis exiccationis et resolutionis. ut apparet et hoc regrit i pfūda albugine. ¶ Memithe. i. celido nia. ¶ Asegi. dicūt quidā q̄ est armoniacum Alii dicūt. assegi i. spongia marina. ¶ Sterꝰ lacerte. equaliter. i. eq̄li pōdere. et fiat alcofol uel colirīū. ET QVANDOq; Hic ponit cu ram decoratiuam. que solum fit da tingendū illā albam maculā. ut appareat in colore nigro sicut cornea. Sūt autē iste medicine denigrati ue quinq. Prima sit ℞. rosarum caducaruꝫ. i. balaustiaruꝫ. ¶ Calcadis. ē species uitrioli. & dicitur uitriolū albū. ¶ Gūmi. s. arabici &c̄. Ista sunt uerba Iesus Haly. trac. 2º. caº 5º.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 311 sur 455

¶ Secunda medicina est neta. ¶ Tertia medi
cina si quis cōsyderet.nō solū tingit.sed etiaz
exiccat et subtiliat cicatricē.et hoc p uirtutem
scorie eris.et p uirtutē cineris furni.fusionis
eris.i.i quo fūditur es.Abluti.quia plus cu
ratur de tictura.q̄. exiccatiōe fortī corrosiua.
¶ Quar⁹ medicina et quita sūt manifeste de
nigrātes.sed quita abstergit p uirtutē. ¶ Sa
chaiknehem.i.florū papaueris ruffi. ¶ Cōsy
dera circa hoc capitulū q̄ potēs medicina ad
subtiliādū cicatricē et qua multi utūtur.est il
la quā Rasis scribit i nono almonsoris.Ego ac
cepi ab experto quod mel distillatum per
alemb.cum mirabiliter confert

SEbel ē panniculus. Superius
Aui.determinauit ā albugine
q̄ ē unus de morbis euenienti
bus in eo q̄d apparz de oculo.
& reducit apud q̄sdā ad mor
bos supficiei.Hic determiat de sebel q̄ pōt di
ci egritudo i uia.ut summit p° can.fen.z⁹.ca°
3°.Et pr io notificat hanc passionē p sui diffini
tionē.& causas.& accidētia quedā siue ꝓprie
tates.z° pōit signa.3° ponit curā.ibi z⁹. signa
sebel.ibi 3⁹.o3 ut abhorreat.Pria i tres.primo
pōit ei⁹ diffinitionē.z° pōit modos suarū cau
sarū.3° ponit quedam accidētia siue proprieta
tes sebel.ibi 2⁹.& eius q.dem ibi 3⁹.quandoq;
uero accidit. ¶ Circa diffinitionē sebel cōside
randū prio ex parte diffiniti.q̄d hec passio cō
muniter habet tria nomina.s. sebel. q̄si apud
omnes.& sibilia apud Halyabbatē nono theo.
& 5°.practice.& pergula dicit z° cōtinentis.
Inuenit etiā raro ualde uocari spica.ut Simō
Ianuensis. ¶ Circa diffinitionē uero ē sciēdū
q̄d in ea ponit genus. cuz dicitur panniculus.
Panniculus accipit dupliciter.Vno modo pro
prie ꝓ corpore cōtesto de filis neruosis coopiē
te aliorū supficies.ut ē siphac.& dura mater
& pia mr.& sifes pānniculi.ut summit p° can.
fen p⁹.ca° d mēbris.& h° mō nō summit hic
pānicul⁹.Alio° summit hic pānicul⁹.large ꝓ
quocūq; corpore siue neruoso siue carneo siue
uenoso coopiēte alid corp⁹.quo ungula uocat
pānicul⁹ a Giliberto c° de ungula.& sub hac
large nūcupatiōe accipit hic pānicul⁹ ¶ Ponū
tur z° in hac diffinitiōe differētie 7. pria ē q̄
dicit accidens in oculo.Per h° enim q̄d dicit in
oculo determinat iste pānicul⁹ ad subiectuz i
quo fit hec passio.Hic enim pānniculus q dicit
sebel.ē pānniculus tegens oculū ꝓternaturā
¶ Secūda differētia posita i hac diffinitiōe ē
que dicit ex inflatiōe uenarū ei⁹ apertiū &c.
Per h° enim differt sebel ab ungula.quia licet
ungula possit dici pān⁹.Nō tamē fit ex iflati
one uenarū.sz ex quedā additione carnosa uel
neruosa a ꝓte lachrymalis domestici ꝓedēte
¶ Tertia differētia est que dicit.Et texit.In
h° enim differt sebel ab inflatione.& apertiōe
uenarū que fit in pricipio obtalmie .uel in ob
talmia.Nā tūc apparēt uene oculi.que prius
occultabantur.ut ponit Gal.in tegni.tractatu
3°.Similiter in quibusdā cōturbationibus ocu
lorū.apparēt uene oculorū inflate. Non tamē
debet dici q̄d sit sebel.quia in sebel nō soluz
ē illarū uenarum inflatio.sz ē cū hoc in forma
cuiusdā panniculi cōtexti ex illis uenis.ita q̄d
inter uenam & uenā ē quedam colligatio &
cōtinuatio sicut cuiusdā panniculi.Vnde appz
inter uenā & uenā.sicut fumus. ¶ Sz dubitat
ex quo fit cōtextura illius q̄d apparz i medio.
sicut fumus. ¶ Dicēdū q̄d illud q̄d contingit
uenas sebel.pōt dici q̄d ē supficies cōiūctiue
subleuata ꝑter naturā.& qa ipsa ā se ē alba.
& ille materie corrupte offuscant eaz.iō appa
ret sicut fumus quia in colore quodam fusco.
¶ Vel dicendū q̄d uene quib⁹ contexit panni
culus dictus sebel sunt duorū modoꝝ.quedā
sunt uene grossiores.& iste apparēt i forma
uenarū.quedā sunt uene capillares subtiles.
que adinuicē applicant.& ex eis fit ille panni
culus.et quia i illis uenis capillaribus nō pōt
representari forma sanguinis.ideo plus appa
ret i forma cuiusdā pānniculi cōtexti et cōposi
ti.ex substātia uenarū.Vnde Auerois i cātica
cāticorū.gz° comēto.Notificās sebel q̄tū ad
partes cōponētes.nō notificat aliter q̄ ex uena
rū cōpōne.Vnde dicit Sebel est quedā textu
ra uenarū inaturaliū sup cōiūctiuā oculi facta.
Rasis z° cōtinētis.Sebel sūt quādo uene iplē
tur sanguine grosse.Vel aliter posset quis
imaginari ꝓ ex poris uenarū resudaret aliqua
materia que actiōne caloris condensata inter ue
nulam et uenulam stat in forma paniculi
¶ Dubitatur utrū uene ex quibus texit pāni
cul⁹ dictus sebel.sint uene quedā que pri⁹ exi
stebāt i oculo que dilatārtur et grossan t.Vel
sint uene quedā que ibi de nouo generēt.Vi
det ꝓ iste uene ibi de nouo generēt ex Auerr.
in cantica canticoꝝ preallegato loco.cū dicit.su
per cōiūctiuā oculi factarū.et nō dicit.existen
tiū prius ¶ Idem express⁹ declarat auctori
tate ioan.g° libro.et g⁹ ca°.ubi dicit.hec egri
tudo sz sebel i cōiūctiua euenire multotiēs re
pitur et est quedā cōtextura a rubea facta in
supficie cōiūctiue seu albedine oculorū.et no
minat i arabico.uene alsebel et nō sūt uene ꝓ
cedētes ab epare nec artharie a corde uenien
tes.sed uenis similāt.qa iuolute sūt et imiste
sup albuginē. ¶ Amplius uena pōt i corpore
ā nouo generari.poterit sebel fieri ex textura

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 312 sur 455

uenarū nouiter productarum. sed pōt uena de nouo in corpore generari ut Gal. i ii° de spma te p°. i3°. ca°. ubi dicit. Venas uiderūt iaz fieri in ulceribꝫ magnis. s. cū regenerar ibi caro. sic & nos i qbusdā aliis particulis. & i capite di gnouimus & magnas. ¶ Idē expsse Gal. i 4° terap. i6° ca°. Et summit fen 4ª q̄rti libri. ca° tertio ¶ Amplius in corpe generantur ď nouo preternaturaz res maioris & mirabilioris dar ticulationis q̄ sint uene que apparēt i sebel. nā generātur uermes. generātur etiā pediculi in palpebra. ut infra apparebit. etiā generatur in corpore uena medena. gꝰ circa superficiē oculi nō uideť iconueniēs generari nouas uenas cō texētes panniculū. ¶ Item si uene existētes i pā niculo non sufficiūt ad texturam panniculi. oz ꝙ de nouo generētur ibi uene. sz ita ē. qď non sufficiūt. qa panniculus ille coepit totaz cōiun ctiuam. sz uene nō sunt i tota coniūctiua. quia tunc ipa nihil aliud ēēt q̄ uene. hoc autē ē fal sum. Nam iter musculū uene capillaris cōiun ctiue & musculuz ē notabile spacium in q̄ non ē aliqua uēa. ¶ Amplꝫ sebel capit q̄doq; cor neaz. sed cornea nō hēt uenas. igitur oz ꝙ de nouo generētur ille uene ex qbus texitur pan niculꝰ dictus sebel q ē super corneā. ¶ In con trariū summit ab Aui. huc. cum dic. ex iflatiōe uenarꝝ eius. ¶ Dicēdum ꝙ in hac passione di cta sebel. nos uidemus uel considerāmꝫ duos modos uenarꝝ. q̄dam sunt uene uere que p di latationē ex impletione apparēt & extēdūtur & iste sunt ille que ꝓus existebant i oculo ue niētes ab epate uel a corde qď declarať. Priº qa si alique uene ꝓexistētes i oculo dilatate nō ingrederētur in constitutōe sebel. tē sebel nō poneretur morbus in uia qď ē cōtra Aui. pº can. fen. zª. 3°. ca. ¶ Secūdo declaratur ꝙ uene q̄ sunt in oculo per impletionē & dilatationē possunt cōstituere hunc panniculū. ꝓter hoc ꝙ de nouo generētur uene. ut de se uideť notum Q uedā aūt sunt uene que apparēt i sebel. que proprie ñ sunt uene. sed apparēt sicut quedā fila sanguinis icluſi in panniculo. ita qď ille sā guis ñ cōtinetur a uena proprie dicta. sicut ali quando apparēt huiusmodi fila sanguis i pro fūdo cornee. & aliquādo cū unguis digiti icin dit apparet sicut filum sanguinis prenſum in ungue. & tamē unguis nō habet uenā. Et hoc modo accipiēdo sebel. s. q̄tum ad illa fila sang uinis. pōt. dici qď ille uene ñ sūt ab epate neq; a corde. qa nō sunt uene. proprie. & sic potest saluari dictū ꝛoar. ¶ Ad ꝓmā rationē dicen dū qď forsan uena ꝓprie dicta. nō pōt ď nouo in corpore generari. ¶ Ad Gal. dicēdū qď ibi ipse dubitauit. ¶ Ad exemplum dicēdum qď q̄do generatur caro i ulceribꝫ nō regeneratur ibi uena. sz potiꝫ quidā ď relinquūtur i carne p quos transit sanguis pro nutrimēto. ¶ Ad rationez dicēdū qď generatio uene ē impossi bilior q̄ generatio uermis. sz generatio uermis sit mirabilior quodāmō. Ratio est. quia uena generatur ex uirtute informatiua q̄ fuit i sper mate patris. sz generatio uermis fit in putrefa ctiōe agēte sole. ut comētator. iz. methaphisice ¶ Eodē mō pōt dici ad illud qď inducitur de uena medena. licz diuersus sit modus quo ge nerať ista uena. & q̄ generatur animal ex pu tredine. Dico si illa uena nō ē animal. sed si est animal. ut quidā credūt iam apparet solutio ¶ Ad tertiū dicēdū qď ille uene possunt suffi cere. licet eni ipse nō sint expanse per totā cō iunctiuā. tamē ad ualď paruas partes sunt ex panse. sicut generaliter summit ad Aꝛ. 3° de partibꝫ animaliū. tales igitur uene ñ tangunt se in tota cōiunctiua. quādo zᵐ natura sunt. sz quādo replenť & dilatantur sese cōtangūt & sic cōstruūt panniculū. ut supius dictū fuit ¶ Ad quartū dicendū qď zᵐ quoſdaz cornea habz uenas. sz isensibiles ¶ Vnaliter qď uene cōiunctiue distrahunť & relaxanť. & sic posſunt coopire corneā. ET EIVS QVIDEM. Hic pōit modos causarꝝ sebel. ¶ Ad cuius itel lectū cōsiderādū qď Aui. tāgit hanc diuisionē causarꝝ. quedam. eni ē causa imediata. & hec ē repletio illarum uenarꝝ. quedam est causa me diata. & hec ē duplex. Vna i membro mandāte ut capitis repletio. Alia i membro recipiente. ut debilitas oculi. His. n. cōcurrētibus passio natur oculus. ut summitur zº de differētiis febrium penultimo ca. Innuit ēt hāc subdiui sionē. quia materia replens illas uenas. uel flu it per uiam panniculi exterioris uel per uiam panniculi intrinseci. & ista declarata derelin quuntur ex dictis supra tract. prio ¶ Dubi tatur quot species sint sebel. Videť ꝙ due. ex intē tione Iesus Haly. ca. de sebel & Rasis in diui sionibus. Videť ꝙ sint quatuor. quia tot sunt eius spēs quot possunt ēē cāe replētes uenas oculorꝝ. sed ille sunt quatuor. sic quatuor hu mores possunt illas replere ¶ Dicēdū qď spe cies sebel possunt distigui tripliciter. Prio ex pte loci p quē materia fluit. et sic sunt due spe cies. quia uel fluit p uenas pāniculi extra cra neū. uel fluit p uenas panniculi intra craneū & sic distinguunť species sebel ab Aui. hic. ut apparebit. & ab Azaratio caº ď sebel. & a Ie su. ¶ Secūdo distinguūť species sebel ex pte gradus in malicia. & sic ēt sunt due. qa quedā ē subtilis & noua. quedā grossa & antiq̄. & sic distigunt Rasis i diuisionibꝫ. & ēt Azara uius. ¶ Tertio possunt distigui ex pte cause & qa causa ē materia humoralis possunt tot

esse species q̃t sunt materie potẽtes illã replẽ tionẽ facere. ¶ Vbi cõsyderandũ qđ materia q̃ pprie facit hoc est sanguiea grossa & nõ colerica quia colerica nõ est apta dilatare uenas & facere pãniculuz.imo potius scindit corrodit & corrumpit.& idõ auctores ñ distiguũt species sebel per materias consyderãtes.quod materia faciẽs eã sit sanguis grossus siue spissus.ut Rasis z°. continentis.& Serapio trac. z°.capi° de sebel.Et hic potest subdiuidi in flegmaticũ & melãcolicũ licz corruptio accidẽs in illo sanguine possit facere quãdã acuitatem colericã.nõ tamẽ predominãtem i quãtitate. ¶ Ex qb⁹ apparz solutio ad cõtraria iducta. ¶ Cõsyderandũ ẽt qđ materia sebel.licz. ut plurimũ fiat per uiã defluxus.quãdoq; tamẽ aggregat̃ p uiã cõgestiõis.& in ultio quãdo praua fit dispositio sebel mꝑa materia ꝓpter defectũ pticule aggregat̃. QVANDOQ3 uero. ¶ Hic Aui.ponit q̃dã accidẽtia siue proprietates sebel.& possz cadere h° i ca° signox. ¶ Cõsyderandũ qđ Aui. dixit. quãdoq; accidit.Nam ista accidentia nõ sunt i omni sebel. sz in antiqua mala.in qua accidit pruritus.s. multus i oculo ꝓpter materiẽ corruptiõez & lachryme ꝓpter oculũ debilitatum.& ista duo signa appropriant̃ ab auctorib⁹ i sebel. cuius causa ẽ materia fluens a panniculo itrinseco.ut põit Azarauꝰ & Iesus ¶ Et pãiculꝰ sez apparẽs & grossus.& h° ꝓpter mꝑtã uenaꝝ dilatationẽ & ingrossationem. ¶ Et nocumentũ ex lumine.& c̃. Et h° fit ꝓpter mꝑtã debilitatẽ oculi.Vnde subdit.Et debilitatur uisus ex ea.s.sebel.quoniaz impedit & infert estuationẽ idest inquietudinẽ.quia infirmus ꝓpter multã oculi debilitatẽ ex q̃libet extrẽo ledit̃ siue ex quolibet excessu.q̃tũcũq; paruo & ideo affectans esse in lumine nocetur.& in tenebris etiã nocetur.ꝓpter multã debilitatẽ nocetur etiã ab omnibus medicinis que supponuntur. ¶ Sed tu dices cõtra.ergo nõ posset curari. ¶ Dicendum quod nocetur.i.noceri nõ uꝑnocet̃ in ꝓmo occursu.uel in prio iudicio q̃a iste medicine cũ sint fortes exiccãt materiã & ideo infirmus multum uidetur ledi ¶ Ex quib⁹ apparet quod ipse ponitur in estuatõe uel hesitatione.ut nesciat eligere quid faciat. ¶ Plurimũ.quia in sebel antiquata ꝓpter defectũ nutritionis oculi fit cõsumptio i oculo & ideo minorat̃ oculus & constringit̃ pupilla.& ideo dicit minoretur corpus pupille.i.circulus pupille & cornea etiam super.pupilla ¶ Consyderanduz etiam quod ex intentione. Auic sebel ẽ morbus hereditariꝰ.& ẽ morbꝰ contagiosus.cã quare est hereditarius morbꝰ est.quia ex hoc morbo inficitur semen patris aut etiam matris & hoc maxime cuz est sebel antiquũ.& hẽt materiam a cerebro fluentem ex qua infectione generatur filius sic infectus hic autẽ esset magna difficultas.sed nõ inuestigabilis hic.Cã autez quare permutat̃ de uno ad alium.& ut sic est morbus contagiosus ẽ quia corrupti uapores ab oculo exeuntes ptingẽtes ad oculũ alterius qui conuersatur cũ eo uel intuetur inficiunt oculum.& generant similem passionẽ.& propter hanc causam obtalmia scabies & febres pestilentiales & ptisis sunt morbi contagiosi.ut sumitur ab.Auic p° can.fen z^a.ca° đ sermone ad complendũ sermonem de dispositionibus.& a Gal.p° de differentiis febriuz 3° capi°.& ab Aꝝ.7° de ꝓblematibus.septimo.problemate.

Signa sebel Hic ponit signa.Et p° ponit signa ei⁹ cui⁹ materia fluit p uias pãniculi exteriorꝝ ibi secũda.& signa ¶ Consyderandum circa primaz partem quod.Auic posuit signa speciꝝ sebel diuersificatarũ expte loci.Vñ materia fluit.quia ex hoc multuz diuersificat̃ modus cure. ¶ Secundo consyderandũ quod si materia fluit ab extra oz q̃ eius ipressio appareat circa ptes exteriores.& iõ circa palpebras & frontes apparent uene exuberantes & apparet rubor faciei ꝓpter motum materiei circa loca extrinseca.pulsatio in timporibus. & uenis cornee.i.in uenis superficialibus oculi ¶ Sed dubitatur.quia Azarius dicit quod sebel cuius materia fluit ab extra.est albedo uenarũ oculi. ¶ Dicendum quod in sebel cui⁹ materia fluit a uenis exteriorb⁹ apparet mꝑt⁹ rubor in facie.& iõ uene oculi non apparent ita rubee. Et i sebel cui⁹ materia fluit ab itra apparent uene rubee.quia faciei rubedo non apparet que faciet disparere illam rubedinez Et hec est intentio Azararii.cum dicit Signuz eius que prouenit ex uenis apparentibus est albedo uenarum & rubedo faciei.Si autez materia fluit ab itra.cognoscit̃ ex signis cõtrariis istis.quia nõ apparent ille uene exteriores nec pulsatio timporũ.nec ita apparent uene superficiales oculi.nec rubeor in facie.sed apparet sternutatio.In eo qđ declarabit̃ &c̃.i.ẽ declaratum supra trac.p° ca° de signis dispositionum oculi. ¶ Consyderãdũ etiã qđ ad cognoscendũ sebel cuius principiũ ẽ a uenis exterioribus est unũ signum aliud satis euidens quia te trahente palpebraz inferiorẽ uersus te uidebis sebel.ac si erigatur uersus te.ut põit Iesus Haly.ca°.de sebel.

Oportet ut abhorreat. Hic ponit curam. Et primo in generali. 2° in speali. ibi. 2ª. & ut uitet olea. Considerandū quod oia que dicta sunt in ca° de cura specierū obtalmie i cōmuni. & hoc i regimine p dietam & flobotomiā & p alias euacuatōes oportet ut hic itelligantur. & qa illa reiteraē esset longū. ideo non reiterabimus ea nunc. Et quia in hoc morbo multū confert euacuatio. iō dixit utaē ꝺ euacuatis & h° q̄tū ad flebotoiz & farmacias fortes. Et mundificatiuis. & hoc q̄tū ad medicinas lenificatiuas & mundificatiuas sanguinis. p mūdificatiuis quātū ad usuz cristierioruz q̄ diximus ibidem. ¶ ET OPORTET VT VITET. Hic in speciali ponit curā Primo p usuz emplastroꝝ & caputpurgiorū. Secūdo ponit curā p usuz uini applicando ad sebel leuē Tertio ponit curā sebel fortis per opatiōez manualē. Q uarto pōit curā p medicias locales applicādo ad sebel leuē siue cēētis tpis. ibi secūda. & Galienus quidē. ibi. 3ª. in ea uero. ibi 4ª. medicie uero. ¶ Dubitaē circa p mā partē utrū in cura sebel cōueniat usus ēplastroꝝ & oleoꝝ sup caput. & usus caputpurgiorū. ul' sternutatorioꝝ. Videē qđ nō. auctoritate Rasis 2° continētis. ca° de sebel. cum dicit. patienti sebel nō debet stillari aliqua medicia in nares nec oleū nec aliqua medicina debet apponi sup caput eius. & hoc est qđ Auic. dicit. Abhorrent enī quidā. s. Rasis 2° continentis. ¶ Itē Iesus Haly. ca°. ꝺ sebel. specialiter phibet olea. Vnde dicit. Et phibe eū omnib⁹ utioleis. Amplius similiter uideē ꝺ sebel & obtalmia in canonibus curatiōis fluxuū materierū ad oculū. ut Aui. ponit. Sz in obtalia phibetur usus oleorū. ut supra. ergo in sebel. ¶ In cōtrariū ē Aui. qui nō ex toto abhorret. ¶ Itē Iesus Haly. ca° de sebel. qui cōcedit unguenta sup frontē. & sternutatoria etiā. ¶ Dicēdum ad hoc ut Aui. dicit. qđ caput patiēt̄is sebel. ul' ē repletū. uel est mundū. Si quidē caput sit repletū. dico qđ non cōueniunt nec emplastra. neq; olea super caput. nec sternutatoria. siue caputpurgia. Ratio est. qa emplastra & olea. uel sunt calida. & ista nocent colliquādo materiā. uel sunt frigida. & ista nocent premēdo uersus oculos. Possent tamē competere aliqua emplastra uel unguenta cōstrictiua applicata frōti. & h° cū materia flueret p panniculuz extrinsecū. Vnde Iesus preallegato ca° i cura sebel pueniētis ex materia currente p uenas. exteriores. dic. Vnguēta. s. phibitia fluxus sunt utilia ꝑprie super fortem. Q ūo autē. & quando hec conueniāt. & de quibus fiant. ꝺclaratū ē supra. trac. p° ca°. de cura obtalmie. Dico ēt q̄ caputpurgia non conueniūt. qa magis agitant materiā. & diruptius faciūt eā fluere ad oculos. Si autem caput sit munduz. possumus istis uti. de sternutatoriis siue caputpurgiis appz qa materias circa partes oculorum euacuāt. & forsā ad h° uoluit. Auic. referē sermonem. cum dixit. Ego nō uideo malum i usu eorū. s. caputpurgioꝝ. cum caput est munduz. i. nō multū plenum. sed plenitudo est circa ptes āteriores oculoꝝ. ¶ Sed diceret aliquis. Ad qđ possent eē utilia olea et ēplastra capite existente mūdo. ¶ Dicendū q̄ ad rectificationez alicuius male cōplexionis. & ad confortatōez uirtutis cerebri. ne malas materias generaret. & tūc exponaē sermo. Auic. generaliter. cū dic. Ego non uideo malum in usu eorū. s. oleorum emplastrorū & caputpurgiorum. cuz caput ē mundum. ¶ Ex quibus cessant contraria. ¶ ET GALIENVS. Hic ponit curā per potuz uini. & causa que mouit eum fuit quia i sebel iaz prohibuerat uinū cū dixerat quod habēs sebel abhorreat omnia que abhorret habens fluxum materierum ad oculum. sed habens talem fluxum abhorreat uinum ideſt ꝺbet uitare uinum. ut supra capitulo ꝺ cura obtalmie Vult g° ostēdere quod licet i sebel phibeatur uinum q̄nq; tamen in aliqua cōcedit. & hoc cū istis cōditionibus. Prīo quod corpus & caput sit mundū. Si enī esset plenū uinū agitaret materiam. Secundo quod sebel sit leuis. Vnde Auic. uidetur q̄ sit conueniens in sebel leui. Dicitur aūt leuis sebel. quādo est sola quedā uenarum repletio absq; hoc quod sit facta pāniculi contextura uel generatio. Cum enī uene oculorum sunt replete sanguine grosso & non est in corpore plenitudo nec in capite. uinum bibitum parum mistum dissoluit sanguinem illum. & sic fit curatio. & in hoc iuuat uinum inducendo somnum. quo materia illa preparatur expulsioni. hec sunt dicta Gal. in cōmēto affoꝝ. sexte particule dolores oculorū Et hoc est qđ uult. Auic cuz dicit. Et Gal. quidē &c. ¶ IN EA. Hic ponit curam sebel fortis per opationem manualem. s. per incisionem colligendo omnes illas uenas. ¶ Vbi considerandum q̄ Auic. septem res precipit attendendas circa absciſionem cum ferro sebel fortis. ¶ Primo est collectio & fit cū filis. s. ꝺ syrico. uel pilis equi penetrātib⁹ sub uenis illis. & tūc adunētur filla et trahant supius. qa subleuabiē sebel quidam tamen faciunt collectionē cū unci nis. ¶ Secunda res ē. qa accipiāē miradi. i. forfices acute. qa reducte ad punctā ualde acutā et incisiuā. et icidātur omnes ille uene ¶ Terª res est prohibitio adherentie palpebre cum residuis illaruz uenaꝝ incisarū. qa cōsueuerūt

coniungi. ſicut. fit quãdo incidit ungula & hº fit ut poſt appoſitiõez cimini et ſalis maſtica toꝛ & poſt ligatiõez ꝓcipiat infirmo qđ moueat oculũ. ne oculus palpebre adhereat. ut dicit in caº de ungula. ¶ Quarta res eſt phibitio doloris ſiue ſedatio. & hº fit ponẽdo uitellũ oui cõquaſſatũ cũ oleo roſa. infunde in eo totũ & ſuppone. ut põit Ieſuſ Haly. Et hº ẽ qđ Auic. dicit. Et q̃do dolet oculus ex ꝓparatiõe collectõis ſupple & inciſiõis ñ abſcindat & cẽ. ¶ Quinta res ẽ remotio reſidui ꝙ nõ potuit abſcindi. & illud fit apponẽdo colliria fortis abſterſiõis & correſiua. ſicut ẽ colirijũ rubeuz qđ ſcribit Meſue caº de ſcabie oculorũ. et colirijũ uiride ibidẽ. ex cº de ungula. hẽs mꝛta de his collirijs. & 5º can. ſũma zª. Sexta res eſt tẽpus cõueniẽs ꝙ dẽt eẽ tẽpus in quo fit collectio. ut uer. uel autumnus. & hº ꝓpter aeris temperiẽ. Fortes enĩ operatiões debẽt dimitti in fortibꝫ tẽporibus. ſicut ẽ hyẽs & eſtas. ut pº can. ſen 4ª. pº caº. Septª res ẽ diſpoſitio corporis in qua ẽ fienda. qa corpꝫ. dẽt eẽ mũduz. qa dolor traheret a materiã ad oculũ corpore exiſtẽte pleno. & hoc ẽ qđ. Auic dicẽ. ueꝛ poſt euacuationem & mundificationem.

MEDICINE VERO. hic ponit curaz ſebel ꝓr medicinas ad leuem ſebel aplicandas. qa fortis nõ curatur niſi ꝓr collectionẽ. et medicine ſecundũ plurimũ iuuãt i leui. Et pº facit hº zº oſtendit ꝙ ſcabies & ſebel qñq; hẽnt cões medicinas in cura. ibi ſecunda. & q̃do ẽ cõpar Prima in duas. pº ponit quaſdam medicinas ſimplices. ſiue pauce cõpõis. zº nomiat multas cõpoſitas. ibi zª. et ex cõpoſitis. Conſyderandum ꝙ prima medicina ẽ fortis exicatiõis et ponit 5º can. ſũma zª tractet. zº. etiam 2ª et 3ª medcia ut apparet. ſunt fortiſſie i cõſũptione panniculi illius. ¶ Dixit alcofol oculi. i. puluis ſubtiliſſimꝫ. qa talis dẽt fieri ꝓ oculo ¶ Eris cipri. i. đ illa cõtrata. ut de cipro. Et cõſydera quod hic alcofol ſũmitur ꝓ puluere ut i prisduabus medicinis. & ſummit ꝓ colirio. ut i 3ª medcia q̃ fit ex urina & cẽ. ¶ Et ex cõpoſitis colirijũ aſtaticon ponit quinto libro ſub hº nomie Rubeũ lenitiuũ. & rubeũ acutuz ponit in 5º. Coliriũ rubeũ qđ eſt ſatis lene. & leuiter põt fieri forte. ponitur etiã a Serap õe 7º practice & ab Halyabbatex º. prac. Et uiride qđ recipit uiride eris. ¶ Tharchimiticon ponit ab Halyabbate xº. ſermõe practite. caº đ colirijs & põt ſummi 5º can. nõ tamẽ ſub hº nomine. Coliriũ ruſatagi. i. coliriũ i q̃ recipit es uſtũ inuenies in 5º. libº loco ꝓallegato. Medicamẽ magnetis predictũ. ſ. ſupius nominatuz. capº de cura ſaniei in ſiphac. & deſcribendũ in caº đ ungula. ¶ Coliriũ de alumie & balauſtijs. ex puluere enĩ iſtarũ duarũ medicinarum poſſet alcofolari uel colirizari oculꝫ habens ſebel. & ꝓdeſt ꝓ uiã exiccatiõis icõſumptiue. Vel dicitur coliriũ de alumine & balauſtijs i q̃ iſta cũ alijs recipiuntur. ET QVANDO compar Hic ponit medicamẽ cõmune i ſcabie & ſebel. ¶ Conſyderandũ qđ ſcabies & ſebel ẽ cõpar quãdo ſimꝫ accidunt. & quia de eis equaliter accidũt. & quia de eis equaliter curat medicꝫ nõ preponẽdo intẽtionẽ curatiuã unius alteri. Tunc igit componit medicamẽ qđ eſt potẽs in exiccãdo & conſummendo ſebel. & qđ põt materiã ſcabiei ꝓparare & attrahẽdo educere & qđ etiã lenitatẽ quandã habeat reſiſtentem aſperitati palpebre ſcabioſe. Hoc autẽ ẽ medicamen qđ hic docet cõponere. Aui. ſ. accipe ſumach. uel coliriuz de ſumach. i. aquã ſumach. que eſt fortis exicationis. & ponere cũ eo parũ gũmi arabici que eſt lenitiua aſperitatis. & parũ ſarcacole que digerit materiã ſcabiei. et eã mũdificat ẽt ipſa exicat ſebel. & fiat ex iſtis alcofol ideſt coliriũ uel puluis. nam abſcindit ſebel. ſ. leue. & remouet ſcabiẽ uel obtalmiam qa ẽt poſſz in obtalmia conferre. ut apparet ex dictis ſupª cº de obtalmia. Proportio aũt eſt matiue ẽ hec ℔. aque ſumach. ℥. ß. gũmi arabici. ℥. ß. ſaracole. ℥. i. diſſoluant in forma colirii. .i. ſief. Vel ſi uis facẽ alcofol ℔. ſumach P coliriꝫ. i. ſief de ſumach. ℥. ii. gũmi arabici. ℥. ß. ſarcacolle. ℥. i. ℙ. ℥. i. & ß. fiat puluis & alcofoleꝫ.

ESt additio cõiunctie ¶ Superiꝫ Aui. determinait de ſebel. q̃ ẽ unꝫ de morbis eueniẽtibꝫ ideo qđ đ oculo apparet. ¶ Hic determinat de ungula que etiã ẽ unus de illis morbis. & reducit ad morbuz numeri uel quãtitatis ut apparibit. Et primo hanc paſſionẽ nobis notificat zº ponit curã. ibi. zª. melior cura. Prima in duas. pº notificat eam diffiniẽdo. zº diuidẽdo ibi ſecũda. & eius quidẽ. Prima in duas. prio ponit diffinitionẽ. zº remouet dubiũ. ibi zª. & quãdoq; ¶ Dicit prio qđ ungula ẽ aditio & cẽ. ¶ Cõſyderãdũ hic circa diffinitũ qđ ungula accipit duobꝫ modis. ut declaratũ fuit ſupra caº de ſanie. Iſta autẽ paſſio de qua ẽ hic ſermo. dicit a quibuſdã qđ uocat ungula. quia iſta additio & proprie neruoſa. quãdo ẽ ſup cornea apparet ſicut fruſtũ unguis. uel qa ipſa habet ulia duricie reſpectu ſebel. & iõ ſimulatur in hº ungui. Alij tamẽ dicũt qđ uocat arabice inguel. ita quod nos neſcimꝫ eaz noiare ꝓprio nomine. ¶ Circa diffinitõez cõſyderãdũ quod ponit in ea genꝫ. cũ dicitur additio. et in hoc cõuenit iſta egritudo cuz ſebel. et cũ addi

tione carnis lachrimalis. qa ambe iste pasiões
sunt additiones preternaturā. licz sebel preter
hº possit dici morbus in uia. ¶ Ex q̄ apparz
qđ ungula pōt poni morbus in numero. qa ē
aliqd preternaturā adiectū ipsi cōiunctiue po
nēs in numero cōtra ipsam. pōt etiā poni mor
bus in quātitate. & hoc ꝓprie cōpando carni
lachrimalis cū ipa crescerz adherēdo cōiūctie
& extēdendo se sup eam. ¶ Ponunt 2º in ea
differētie. Et prima differentia ē que dicit con
iunctiue. nō eni ungula ē additio preternaturā
cuicūq; parti. quia nō palpebre nō carni lachri
malis in se. sz est additio cōiunctiue facta qa
sibi adherens siue cōiuncta. ¶ Secunda diffe
rentia ē que dic. & uelaminis cōtinētis oculuz
¶ Vbi sciēdū qđ ista littera pōt dupliciter ex
poni. Vno mō qđ ipsa sit declaratiua. uel expo
sitiua. huiº qđ dixit cōiunctie. ut sit sensus. un
gula ē additio cōiunctie. & p. uelaminis ocu
li. Nā ipsa cōiunctiua ē uelamē & coopimētū
totiº oculi ab extremitate cornee postremo qdā
credūt qđ cōiunctiua subtiliata mēbrū etiā co
opiat corneā. & sic exponēdo totū hº est una
differētia posita in hac diffinitiōe. ¶ Secūdo
modo pōt exponi qđ hoc dictū sit declaratiuū
eius qđ. dixit additio. & erit sensus ꝙ ungula
ē additio ñ cuiuscūq; sz cuiusdā uelamis siue
panniculi neruosi. ita. ꝙ illud qđ ē additū est
sic qdā panniculus .continens. i. coperiens ocu
lum. Et secundū hunc modū exponēdi ista est
una alia differētia. p quā differt ūgula a sebel
Nam posse additionem ad cōiunctiuā non dif
fert a sebel. sed per esse additionez pāniculare
differt ab ea. Nā sebel lz dici possit pāniculus
tm̄ est pāniculus magis uenosus. sz ūgula ē pā
niculº neruosus magis siue carnosus. & hº ē
qđ dicit. Vngula ē additio cōiunctiue. i. ad cō
iunctiuā. et supple ē additō uelamis. i. pānicu
li cōtinētis. i. coperiētis &c̄. ¶ Alia differētia
ponit. cuz dicitur. incipiens zm. plurimum a la
chrymali scilicet domestico. & p hoc pōt dici
ꝙ differt a sebel quadaz que pōt incipe a pal
pebra. Licet Guilielmº caº de sebel dicat. qđ
icipit a lachrymali. Dixit aūt secūdū plurimū
quia ungula qñq; potest incipeꝛ a lachrymali
silueſtri. Vñ Iesus caº de ūgula. nascitur in la
chrymali maiori & forte cresit in minori. Cā
aut huiº ē. qa lachrymale minº siue silueſtrē
ē ualđ excarnatū. & ıō ñ connascitur illi caro
neruosa. sicut ē ungula. ¶ Alia etiā differentia
ponitur ab. Auic cū dicit currēs sup cōiuncti
ua. & i hoc differt ab additōe carnis lachrima
lis. que lz sit additō. ñ tñ semp currit super cō
iunctiuā. ¶ Sed contra quia additio carnis la
lachrimalis quādoq; phibet uisū. ut supª A.
posuit. sed hoc non posset ēe nisi ꝓtenderet su
per coniunctiuā & etiam corneā. ¶ Dicendum
qđ talis aditio carnis lachrimalis ē una spēs
ūgule. ¶ Vel dicenduz quod differt ab ūgula.
qa nō adheret cōiunctiue & cornee mlta adhe
rentia. ¶ Ex qbus iaz dictis appz quod. Auic.
notificat ungulā ex pte sex. Prio p sui nomen
qa dicitur ungula. Secūdo per sui generalē es
sentiaz que ē additio. i. morbus in numero. uł
q̄titate. Tertio per sui subiectū. qa cōiunctiue
Quarto ex parte essētie specilis. quia ē addiº
rei pānicularis. i. rei neruose. Quinto p princi
pium sui ortus. qa icipit a lachrimali domesti
co. Sexto ex parte sue protesiōis. qa tendit su
per cōiunctiuā. ¶ Dubitatur. utrum substātia
ūgule sit carnosa uel neruosa. Videt quod sit
carnosa. quia illud cui originaliter additur ē car
nosum. s. caro. lachrimalis. ¶ Item Auic. ponit
qđ ē rubei coloris quādoq; sz neruosa substā
tia nō ē rubei coloris. ¶ In cōtrariū ē Halyab
bas 9º teho. ubi dicit. Vngula augumentū ē
neruosuz. ¶ Idez ponit Serapio. 2º breuiarij
& Rasis zº cōtinētis. ¶ Dicēdū qđ ungula po
test dici additio neruosa. & quādoq; pōt dici
carnosa. Prio pōt dici neruosa. large summen
do neruū. etiā pro corda. quia substantia huiº
additionis ē satis dura ad frangendū extensi
bilis & uillosa. & in hoc similat pānniculis. &
ligamētis & neruis duris. que dicūt corpora
neruosa. ¶ Secūdo potest dici carnosa. ut q̄do
ē satis grossa. & coloris rubei. In hoc eni simi
lat carni. Hic autē posset cadere protellatio.
de modis carniū in nobis. sed obmittit. ¶ Ad
cōtraria. dicēduz ad primū qđ caro lachrima
lis ē neruosa. ut ponit Gal. xº. de utilitate par
ticularū xiº. caº. ¶ Ad secundū dicendum qđ
quādo ē rubei coloris. tūc illa additio est satis
carnosa. uel carni similis. alia patent. ¶ ET
¶ QVANDO. ¶ hic remouet dubium. Dixe
rat enim quod ūgula sēper se extēdit sup con
iūctiuā. ne aliqs credat. ꝙ ñ se extēdat ad cor
neā dicit. qñq; tegit corneā &c̄. ita ꝙ cooperit
foramē. i. pupillam. uel penetrat. i. ptransit su
peā. i. ultra cōiunctiuā. ita quod cooperit &c̄.
¶ ET EIVS. hic notificat unglam diuidendo.
¶ Considerandum quod accipiendo dictum
Auic. in ꝓcedenti particula simul cū dictis hic.
ungula diuersificat quatuor modis. Vno mō
ex parte quantitatis. qa quedā ē breuis solū
sup cōiunctiua. quedā ē longior que cum con
iunctiua capit corneā. ¶ Secūdo ex pte substā
tie. quia quedā est dura in substantia. & q̄dā
ē leuis siue mollis. ¶ Tertio mō ex parte co
loris. quia quedā ē citrini coloris cuius. causa
posset aliqd esse colericū sanguinis ibi retētū.
quedā ē rubei coloris. & quedā fusci coloris.
sz q̄ fusca ateſtat melācolice materie. Quarto

ex parte mōi applicatōis.quia quedā ungula parum adheret coniunctiue.ita quod ē sicut uicinum in adherentia.& hoc ē qđ dicit cui⁹ uicinitas cū cōiunctia.ē uicinitas adherentie ideſt qa quaſi appodiatur ſibi.& iō uelociter denudatur.i. ſeperaſ.qualibet ſuſpenſione.i. q̄libet ſubleuatiōe cū uncino uel alia re ſuſpē dente. ¶ Q uedam autem ungula uehemen ter incarnatur ſiue uicinatur & unitur cū con iunctiua.& retineſ fixa cum ea.Et iō indiget excoriatione.& nō ſufficit ſuſpenſio.Ex qui bus colligitur quod nouem ſūt ſpēs ūgule.ſ. due ſumpte ex parte q̄titatis ſiue loci.quā oc cupat due ex parte ſubſtantie tres ex pte colo ris due ex parte modi applicationis. ¶ Sed quereret aliqs.an ūgula poſſit ē ſup cornea p̄ter h° quod penetrauerit ſp coniunctiua.Et dicendū quod ut plurimū nō p̄t ē.qa p̄ceſſus ūgule eſt a lacrimali.uerſus corneā.ut A. inuit.& iō ſemp o3 quod ſuper cōiunctiuam p̄cedat.aliquando tn accidit quod ūgula uſq; ppe corneā ē ualde ſubtilis.& non rubea maniſeſta.ita quod ſup cōiunctiua nō app3 mſtu3 euidenter.& ibi ppe corneam ingroſſaſ dilataſ & expādiſ ſup cornea.& tūc appaſt cui dēter.et ex h° crediſ q̄ ſit ūgula ſoli⁹ cornee. cū tamē z^m ueritatē nō ſit.poſſibilia tamē nō ſunt neganda.& ſi ſunt rara ut Auic.4° can. ſen pria.cap° de febre ſextana.

Melior cura ei⁹ ē. Hic p̄oit cu rā.Et primo per opationē manua lem.z° p medicinas.ibi z^a .admi niſtratio uero medicinarū.Cauſa autē.quare incipit ab hoc modo cure eſt quia rariſſime aliter curatur ungula q̄ p operatio ne3 manualem. ¶ Ad cuius euidētiā conſyderandū qđ circa inciſionē ungule.tria o3 attendere.Vnū ē modus ſepandi eam a cōiunctiua ſiue cornea.Secūdū eſt quātitas eius qđ o3 de ea abſcindi.Tertiu3 ē regimen eius poſt inciſionem.z^m h° g° tria facit.ibi z^a .& oportet ut. ibi 3^a .& cū abſcinderis.Pri^a in duas.prio cō pat duos modos obtalie i h° modo cure.z° exequiſ modū.ibi z^a .& o3 ut. ¶ Circa primam p̄ē diceret quis.Auic.uſ ē cōtrari⁹ aliis auctorib⁹ medicine qui primo uolunt quod fiat cur° cū medicinis.& ſi nō eſt poſſibilis fiat cū ferro.ſiue ſit leuis.ſiue ſit dura.ut explicat. Meſue ca° de ūgula.& Halyab.5° prac.Non ergo eſt melior curatio cum conferro cuius contrarium ponit .Auicenna dicens melior cura eſt denudatio.& remotio eius cum ferro. quia ſic denudatur coniunctiua ab illo panniculo dicto ungula. ¶ Dicēdū quod ſine dubio melior curatio ūgule apud.Auic.eſt cū ferro. ſiue ſit leuis ſiue ſit dura.Et rō ē quā.Auic ponit qa medicie que curant ungulā ſūt mſtū fortes.Et iō in uſu earu3 eſt dubiu3 de oculo ſed quādo ſit.denudatio cū ferro accipiſ illud qđ preter natura3 ē & dimittiſ qđ ē natura le.Melius eni poſſumus moderare ferru3 q̄ medicinā acutā putrefactiuā.Et attende quod ferrū accipiſ pro quocūq; inſtrumento quo ungula denudaſ de q̄cūq; materia ſit inſtrumētū Ex quo app3 quod curatio cū ferro eſt melior in leui ungula q̄ in dura.Et uoco leuē illā que ē mollis & leuis adherentie.& uoco durā illā que cū ſui duritie eſt magis incarnata uſ adheres cōiunctie.& cauſa ē quā.Aui ponit.quia illa que ē dura fortiter applicata nō denudaſ faciliter imo quādoq; perducit ad nocumentū & hoc ꝓpter fortem dolorem uñ attrahitur a poſtematio oculi.uel qa aliquid đ coniūctiua extirpaſ.& h° ē qđ .A dicit Dure uero đnudatio.qñ non eſt facilis perducit ad nocumētū Et idē uult Ieſus ca° đ ungula.in fine capitſ Q uā uis tn curatio cū ferro ſit melior.tn medicus ut plurimū non p̄t ab illa ſcipeſ.ꝓpter timorem infirmorū de inciſiōe.coiter enim nō patiūtur apponi ferrū oculo.Et ideo uolūt prio qđ cura incipiaſ cu3 medicinis.& hoc adu ertētes predicti auctores inceperūt curā cū medicinis.Et ex h° ceſſat cōtradictio. ¶ Aliter tamē poſſet dici.qđ Auic.nō dic absolute qđ cura cum ferro ſit melior ſed quid eſt melior in leui q̄ ſit in dura. ¶ Licet enim dura ungula magis indicet curari cum ferro.quia aliter nō poteſt fieri.ut plurimum tamen maior ſuſpicio eſt curare duaram cum ferro.q̄ curare cu3 ferro leuem ungulā propter cauſa3 dictā. Vñ Aui.melior cura ē denudatio cū ferro proprie eius que leuis ē.ET OPORTET.Hic doc3 modū iſtius denudatiōis.& in ſumma Auic. tangit tres modos.quorū primus leuior ſecūdo.& ſecūdus leuior ſiue facilior tertio. Primus modus ē ut accipiaſ ſeu capiaſ ungula cū uncino.uel uncinis de ferro.& eleueſ ſupi⁹ qa talis ſuſpenſio.i. eleuatio facit qđ faciliter excorieſ. ¶ Ex q̄ apparet qđ iſte mod⁹ ſeruit z° & 3° modo.Nā ſiue excoriatio fiat cū pilo. ſiue cū ferro incidente obtuſo.oport3 qđ ungula teneaſ ſuſpenſa cū uncino.quia ex h° inciſio & excoriatio ſit e đnudatō ſit faciliter. Secūdus mod⁹ ē qđ ſi phibeaſ.ſ.denudatio cū uncinis.quia non poſſit fieri accipiatur acus uel radix penne.ſ.columbe.ut ponit Halyebbas. 9° practice.5° ca°.& cū iſtis fiat qđ penetret ſub ea ſe3 ungula pil⁹ eq .aut filū đ ſyrico.& fiat h° i uno loco uel duob⁹.z^m qđ chyrugico meli⁹ uideſ.ut Raſis p̄oit z° cōtinētis & ſic excorieſ. ¶ Tertius mod⁹ ē qđ ſi iſta nō ſuf

ficiunt fiat excoriatio cū ferro nō acuto.ſz ob
tuſo.& fit ne aliq̄d accipiat uel ſcindat de
pupilla oculi.& ideo quidā chyrurgici faciūt
hoc cū denario paruo.Modi autē iſti q̄to pl⁹
ſcribuntur.tanto min⁹ itelliguntur niſi uideā
tur p expientiā actualez.ET OPORTET.
ut erradicet.hic docet q̄titatez eius q̄d debet
abſcindi.poſtquā eſt facta denudatio & ſub
leuatio ungule & dicit quod dēs erradicat &
abicere de ūgula quātū potes preter hoc q̄d
accidat.ſ.nocumentū uel iciſio uel erradicatō
carnis lachrimalis & ſequat ex h° curſus la
chrimarū.ut declaratum fuit ſupra ca° de di
minutione carnis lachrimalis ¶ Et color q̄dē
diſtinguit inter ambas.ſ.cranes.ut inter carnē
lachrimalis q̄ nō dēt diminui & carnoſita
tem ūgule que.dēt amputari.& hoc.q̄a caro
naturalis lachrimalis ē magis rubea.et magis
lenis.ſed ſubſtātia ūgule ē magis neruoſa &
alba.et hec ē ſētētia Ieſus Haly.ca° de ūgula
ubi dicit.differētia que ē inter ungulaz & car
nem que ē in lachrimali ē quod ūgula ē alba
dura neruoſa.& caro eſt rubea.leuis carnoſa
¶ Idem ſcribitur z°.continētis.ca° de ungula
Conſueuit tn̄ hec littera co'ter ſic intelligi Co
lor diſtinguit tier ambas.ſ.ūgulas.ut iter un
gulaz leuem & ungulā duram.quia leuis eſt
magis rubea.ſed dura eſt magis fuſca.Prima
tamen expoſitio uidet magis ad mentē.Auic
ET CVM.abſcinderis hic pōit regimen poſt
abſciſionē.Ad tria aūt.Auic intēdit ¶ Primū
eſt ꝓhibitio adherentie oculi cū palpebra.&
hoc fit cū ſale p ſui mordicationē & cū cimio
& ēt ſale.et pp ſui fortem exicationē quibus
oibus fit quedā cauterizatio ꝓhibitia adherē
tie.ut.infra trac.3° ca° 7°.Vnde.Auic.quādo
non adminiſtras diſtilatiōez cimini maſticati
cū ſale.adhet cōiunctiua palpebē.Cimiuz ēt
p ſe cōfert ungule.ut Aui.z°.can.& ad hanc
intētionē precipit q̄d infirmus moueat oculū
ſepe eo ligato. ¶ Secūdū iſedatio ē doloris q̄
inducit ex iciſione & mordicatiōe ſalis & cimi
ni.& iſtud fit accipiēdo uitellū oui.& cōquaſ
ſando cū oleo roſato & uiolato.q̄a in omnib⁹
iſtis ē lenitio.& ſedatio.tamē z^m Ieſum oleū
dz eē paucū.quia relaxat nimis.iſta etiā olea
roſata & uiolata ꝓhibent aduentū obtalie.&
q̄a ſtatim facta inciſione ungule requirit hoc
remediū.ideo ſ mul cū remedio de cimino &
ſale ponit iſtd.Fit autē duobus modis.q̄d m
eni cōmiſcent cimīnū & ſal maſticata cū uitel
lo oui & oleo roſato & ponūt.Q uidā autē p°
applicāt cimīnuz maſticatū cū ſale.& poſtea
deſup ponūt uitellū oui cū oleis predictis.&
ē mod⁹ Ieſus Haly.Et ad hāc intētiōez ſeda
tiōis doloris fit maſticatō cimini & ſalis.& ū
trituratio.Nā per maſticatiōez aq̄rit h° uirtu
tē coloris naturalis ex ſaliua q̄a dolor mitiga
tur.& acuitas ſalis & cimini. ¶ Tertium ad
q̄d Aui.intendit ē extirpare reſiduū.ſ.q̄d re
manſit.& iſtd fit cū coliriis acutis dictis ſup̄
ca° de ſebel.& infra dicēdis hic ¶ Sz dubitat
an oculus poſt inciſionē ungule dbeat manere
ligatis tribus dieb⁹.Videt q̄d nō.ex Halya.
9° prac.25° capi° ubi dic.mane facto ſolue.Et
Ieſus Haly.dicit In craſtino diſſolue eū ¶ In
cōtrariū Aui.quia ſolū poſt tres dies innouat
remediū.ſz Aui.ebraicus habz poſt duos dies
¶ Dicēdū q̄d oculus nō debet ſtare ligatus
tribus diebus.imo nec una die naturali.& h°
ne in oculo accidat inflāmatio uel obtalia. uel
aliud nocumētū.& iō oz ſequēti die diſſolue
& 2ª.& 3ª.die Et cū appatz q̄d ocul⁹ q̄etat⁹
ē & ceſſauit dolor.& nō timet de obtalia.tūc
ſi remanſit aliquid de ungula extirpet cū coli
riis acutis.& hoc certificat poſt tres dies.ut
omnes auctores concordāt.& h° uoluit.A.hic
No enī precipit q̄d tribus dieb⁹ ſter ligatus.
ſz q̄d medicamē acutuz apponat poſt tres di
es.& in ſumma.nō apponat uſq; ad ſedatiōez
accidentium.ADMINISTRATIO uero.
Hic ponit curā per.medicinas.& primo ponit
in qua ungula magis.& i qua minus cōferāt
& oſtendit timorē in uſu carū.z° illas medici
nas ponit.3° oſtendit modū uſus earū.ibi 2ª.
& ex coliriis.ibi 3ª & oz q̄dē ¶ Circa primā
partē cōſyderādū q̄d ex mente.Aui.habetur
prio q̄d ungula groſſa nō pōt abſq; ferro cu
rari.quia propter ſui groſſiciē nō pōt cōſumi
a medicinis acutis.Debiles enī nō imprimūt
& uehementer fortes iducūt ſuſpicionē d ocu
lo.Secūdo accipim⁹ ex littera q̄ i cura cuiuſli
bet ungule ē timor.ſi fiat cū medicinis.et cau
ſe ē.quia medicine iſte nocent pupille cuz ſui a
cuitate.Et hoc ꝓbat nā iſte medicine que con
ſumunt ungulā.ſunt fortis abſterſiōis miſte
cū putrefactis.i uſu aūt iſtarū eſt dubiuz de
oculo. Cōſiderandū tamen quod p medicīas
putrefactiuas non oz intelligere eas que ſunt
putre factiue.ſz large.ſūmunt hic ꝓcroſiuis
¶ Ex q̄bus apparet q̄ medicine que cōueniūt i
quacūq; ungula ſunt timor oſe.Et iō.quidā q̄
credunt ſe oculiſtas q̄nq; cum uſu iſtarum me
dicinarū corrumpūt oculū.ſi tamen ſermo.A.
hic referatur ad medicias que debēt apponi in
ungula groſſa poſſe expōi.putrefactiuis.ſ.q̄
uel ſunt putrefactiue ut ē medicamē i quo re
cipitur auripigmentū.Nā auripigmentuz ha
bet aliquā uirtutē putrefactiuam.ut Serapio
ca° de auripigmēto.tamen eo non utimur niſi
comiſto cū aliis medicinis.et hoc ē q̄d dicit.A
ipſe.medicie quib⁹ utimur.in ūgula groſſa.ne

ceſſariū eſt.ut ſint uehementis abſterſiōis mi
ſte cū putrefactiuis et textus ſecundi cōtinētis
huius ſief ſunt facti ex auripigmēto miſto cū
aliis medicis iſtis g° cz uti in ungula groſſa
et non in leui. E TEX COLIRIIS. hic ponit
has medicinas. & primo nominando. z° conſcri
bendo. ibi ſecūda. & ad eam quidem. Circa
primam partē conſiderandum quod in anti
dotario. ſ. 5° li°. ſum^a 2^a. trac. z°. nō inueniunt
niſi quedaz de his coliriis ſiue ſief ſub hoc no
mine. ſed ſub alio. note. multa inueniunt & uti
lia. ¶ Coliriū amitticon ſub hoc note nō inueni
tur. ¶ Colratami non inuenitur. ſed ſi exponat
colcotar. i. quia i eo aliqua ſpecies colcocar. i. ui
trioli uel atramenti inuenit ibi in antidotario.
¶ Coliriū ceſaris eſt ibi. et dicit cohol nō errās
¶ Et baſilicon ſeu baſiliuz ibi inuenitur. ¶ Di
raricon nō inuenitur ſub h° nomine. ¶ Ruſemi
nū uel ruſcenuz. non inuenit ſub hoc nomine.
Omnes fere auctores faciūt mētionē d iſto co
lirio qđ dicit ruſcemi. Et Ieſus Haly. pōit ta
lem de eo receptā. ℞. lapidis ematitis loti. eris
uſti. limie argēti. ſalis idi baurach uiridis eriſ
pipis longi. an. 3. 4. pipis albi. 3. ii. pipis nigri
ſpume maris. añ. 3. 8. aloes ſucotrini. ſpice ga
rioſilorum. añ. 3. 4. & 5. gingiberis. Neſich. i.
amili. mirabol^a belericoruz. añ. 3. i] croci ſalis
armoniaci. añ. 3. i. & ſunt medicie numero. 17.
terātur uniant & utant. Iude^a tū expōit qđ
ruſcenū ē coliriū de malis granatis. ET AD
EAM Q VIDEM. Hic deſcribit multas me
dicinas ad ungulā. & ſunt. 7. numero. Prima
ē quā dicit exptā que fit ex ere uſto & calca
dis. i. ſpecies uitrioli uel uiride eris. qa utroq;
modo pōt exponi. & ſellis hyrci equales. iſtā
medicamē ē ſatis forte in abſtergēdo & corro
dendo & cōſumēdo ungulā. & ſic etiā cōſyde
rata omnia medicamina que ponunt z^m uirtu
tē ſuorū ſimpliciuz. ¶ Secūdum medicamen
ponit ibi. & ut ſummat. ibi dicit gūmi. ſara
bici. & pōit ad refrenādū acuitatē calcadis. &
ſalis gēme. ¶ Tertiū medicamē ponitur ibi
aureos. ¶ Quartū ponit ibi. aut mel ſolum.
¶ Quintū ponit ibi aut magnetis. id i ponit
magre. i. terre rubee qua utūt carpentarij ad
ſignandū. & ē exiccatiua. Cotilla ē pod^a. 2. 3.
¶ Sextū ponit ibi. & etiā ex calcanto. ¶ Sep
timū ponit, ibi. & ex eis. Hoc ſeptimū inuenit
ualde diuerſe deſcriptiōis. in laud tamē omēs
cōcordāt. quia dicūt ipſuz eſſe uirtutis hui^a
qa facit illā qđ faceret denudatio cū ferro Et
h° ē qđ. A. dicit. ē propinquū impreſioni de
nudatiōis. Et Ieſus Haly. dicit. Excuſat cura
tiōez ferri. Raſis uero z°. cōtinētis dicit. qđ h°
medicamē ē exptū. & nō ē neceſſe curare cum
ferro. Modus deſcriptiois. Auic. eſt quod acci
piat teſta catinorū uitriatoruz. et abradat limi
mentū. i. uitriatura. & conterat multuz. Et hoc
poſſet duobus modis exponi. Primo conterat
ſez iſta uitriatura quā abraſiſti. et hoc eſſet
uehementer forte medicamen ppter acuitatez
uitri. Secūdo mō exponitur. et conterat. ſ. illa
teſta a qua abraſiſti. linimentū. i. uitriatura
et hoc medicamē eſt ſecurū et fortis exicatic is
et poſt ea miſceat h° trituratū cū oleo de ſemi
nibus cucurbite. qa in eo eſt lenificatio que pre
parat exicationi debite et mittigat acuitatē ſic
ce medicine. ſ. teſte. uel uitrature. deinde mit
tatur radius. i. inſtrumentū quod eſt notū in
cote. i. ſup cote. ſuper qua diſſoluunt iſta coli
tria. Tñ littera cōis hēt in cute. i in uno fruſto
corii. ut apparebit de intentiōe Raſis. qa i iſto
colirio dēt fieri talis comoſtio. et inde accipi cū
radio et fricari cū eo in ūgula multotiēs in die
& ē. ¶ Modo Raſis z° continētis ē iſte. Accipe
medulā granorū bōbacis. et trahat inde oleuz
et poſtea accipe ſcutellā creteam plū beataz. i.
uitreatā. quia in uitreatura ingredit plumbū
ſiue ſtagnū uſtū. et teratur bn. deiñ ſūmatur
pecia de corio mūdo claro & ſubtili & ponat
int^o de dicto plūbo. i. de dicta tritura ſiue pul
uere. & miſceat cū dicto oleo bōbacis & duca
tur multū cū radio in dicto corio & fricetur
inde ungula. Modus autē Ieſus Haly. ē iſte
℞. fragmēta uaſorū terreorū & inuermiſatorū
ſeu uitreatoꝝ. & abradatur uerniciū. i. uitrea
tura eoꝝ & pulueriza reſiduū & incorporetur
cū dicto oleo. ſ. d ſemine bombacis. & fricetur
cum eo ungula. Iſta ē littera exterior in libro
Ieſus Hely. Littera autem interior ponit qđ
ſi accipiatur oleū de ſemine bombacis & pona
tur in ſtomacho paſceris excoriato a cortice in
trinſeco et ille cortices terantur cū illo oleo. et
poratur in ſtomacho p dicto cōfert in ungula
¶ ET OPORTET qdē. Hic docet modū uſus
harū medicinarū et ponit unū alcofol. ¶ Mo
dus autē uſus ē. ut primo remoueatur ungula
cū uapore calide aq uel balneo. & hec declara
ta ſunt ſupra ca°. de albugine. Alcofol eni qđ
pōit ē debite exiccationis. et iō cōfert quādoq;
in ungula leui. In forti eni regreteretur fortius
medicamē. ¶ Cōſiderandū tamen qđ Auic.
uē uel e qđ fiat alcofol ex thure. ſ. ex colatura
que remā ſit. tamē eundo ad mentē Raſis. oz
qđ coliqetur aqua illa thuris. Vnde z° cōtinen
tis. Inueni hoc expimentū ualde bonū ad ungu
las teratur thus bene & aſpergat deſup aq
calida. & dimittatur p horaz unā. & colirizet
cū ipſa aqua. Et ut ſic ez exponere textū. Aui.
fiat cū ipſo. i. cum colatura alcofol. i. colirium.
¶ Cōſiderandum ēt qđ iſte medicine debent
accipi cū puncta radij. & cū eis debet fricari ſo

lus locus morbi.& teneat palpebra cuz manu donec refrigescat.i.cesset acuitas mordicationis.ut ponit Rasis z° continentis.

EST.punctuz sanguis ¶Quid Auic.fecerit in precedenti ca° notū est. Hic determinat de alia passione que euenit in eo qđ apparet de oculo que dē tarfari uel tarfe.Vel al arpa z^m Azaraniū.Et primo eā nobis notificat.z° ponit curā.ibi z^a. distillet.Prima i tres.p̄mo notificat eā p sui essentiā & diuersitatē.z° per sui cās.3° cōpat ibi z^a.ppter percussionē.ibi 3^a.& ruptura. ¶Cōsiderandū circa primā partē.qđ ista passionē notificat dupliciter.Primo per mōm sue essentie.qa est punctū sanguinis.Secūdo per sui diuersitatē.Nā sanguis iste uel ē recens. & sic saluat colorē rubeū.uel ē antiquus.& p ātiq̄tionē pōt fieri liuidus ul'niger & h° ē qđ dicit.aut ātiq mortui.su.qa ātiqu^9 moritifica tus ē coloris subrubei.& hoc ppter liuiditatē cuz rubedine mistā aut nigri. ¶Aliter tamē posset expōi qđ color hui^9 sanguis ē quadruplex.s.uere sanguineus.& quātū ad h°.dixit rubei.Aliquādo ē liuidus.& h° fit per morazi loco.& posset fieri.pp^a qa sanguis ē flegmaticus.& q̄tū ad h° dixit antiqui mortui.Aliquādo ē colericus.& q̄tū ad h° dixit.aut sub rubei.Aliquādo melācolic^9.& dixit aut nigri ¶Tertio notificat eā ex loco.uñ uenit materia qa dicit qđ uenit a uenis ruptis i ocło.s.in cōiūctiua. ¶Ex quo appz locus a quo.& locus ad quē.qa locus ad quem fluit.& in quo recipit.ē ipa cōiunctia.Vnde tarfe ē proprie passio cōiunctie.ut Jesus Haly.Licz ēt possit cō tingere cornee ¶Ex quibus appz quod tarfe pōt poni morbus solute continuitatis.& pōt poni morb^9 numeri inquantū ille sanguis aliquid preter naturaz esset ponēs in numerum. ¶PROPTER PERCVSSIONEz.Hic notificat tarfe per sui causas ¶Vbi considerandū quod oēs iste cause quas pōit.Auic sunt uel primitie siue extrisece l' intrinsece ꝑmitie sunt tres . P^a ē pcusio.ul'casus quādo homo pcutit oculū uel partes capitis.Et hoc est qđ dicit.A casu pcussiuo fractura in pupilla.i.in cornea super pupilla. ¶Secūda ē clamor uñ tēdunē & rūpunē uene. ¶Tertia ē motus laboriosꝰ qui pōt esse causa rupture uenarū ppter sanguinis inflāmationē uel fortē agitationē.sicut in tusi uehementi.ut ponit Jesus. ¶Cāe ue° intrinsece sunt ēt tres.Prima ē replecio multa uenaz ¶Secūda ē apostēa.ita q ex h° apostemate i ipo.s.loco apostēatis rūpūt.s.uene.H° dixit Aui.ut poneret differētiā iter ruptura ne ex repletiōe & ex apostemate.qa ruptura repletōis fit per uiā extēsionis.sed rupura a postēatis fit qa materia capit sibi locū cū fit exitura uel cū apitur exitura.ut pōit Serapio z° ca° trac.secūdi. ¶Tertia cā ē feruor sāguinis uñ rūpitur uena ul' resudat sanguis ¶Sz diceret qs secundū hoc uideꝰ qđ tarfe posset fieri absq ruptura uene qa p solā resudatēez sanguis feruidi ¶Dicēdū qđ secūdū sentētiā Jesus Haly tarfe pōt fieri absq ruptura uēa rū oculi scz manifesta semper tñ oz qđ sit aliq̄ ruptura sumēdo ruptura p quacūq dilatari one qua sanguis possit euomi a uena ul' exire uel resudare ET RVPTVRA Hic compat modos tarfe diuersificatos ex loco & dicit qđ saluior est illa que est super coniunctiua scz q̄ illa que est super cornea Et ratio ē quia nō nocet uisui p se ut appz 4° de accidenti et morbo. ¶Sz dubitaꝝ.qūo ruptura in cornea pōt facere tarfe cū nō sit in ea uena. ¶Dicendum dupliciter.Prio qđ apud quosdā habet uenas licz nobis insensibiles. ¶Secūdo dicēdū qđ p cōitatē sanguis fluit illuc a cōiunctiua trāsiēs de poro in porū usq ad locū rupture cornee.

DIstillet ¶Hic ponit curā.Et primo eius solius.z° ut complicatur cuidā passioni.ibi secūda.qđ si cū tarfati. ¶Ad p̄mi euidētiā cōsyderādū qđ cura tarfe diuersificat z^m p̄ncipiū mediū & finē.ut ponit.Mesue i h° cap°.igit ponit curā eius que cōpetit in medio.z° i principio.tertio in fine.ibi secūda qđ si fuerit.ibi 3^a.in fine. ¶Cōsyderandū primo qđ per me diū tempus tarfe intelligo quādo sanguis est in loco.Et iā cessauit fluxus.& quia h° tempore tarfe ē ꝑptie quedā passio ideo.Aui.incipit a cura eius in h° tempore.In principio enim tarfe est quasi q dā modus obtalie. ¶Dubitatur.utrum sanguis columbe sit medicamen precipuum in tarfe.Videtur qđ nō.ex aggregatore ca° de sanguine.magis enim cōmendat oleū rosa.si distillet calidū.Et probatur.quia oleū rosa.cū tempantia complexiōis habet stipticitatē per quā prohibet cursuz & cōfortat & ppter hoc plus laudatur i scisturis cranei.ut ibidem ponit.eadē ergo ratione in resoluēdo materias tarfe ¶Iez uidetur quod aggregator trufetur de hoc.quia dicit quod hoc faciunt illi qui uolunt occidere colūbos ¶In contrariū sunt oēs medicine auctores ¶Dicendū q in tarfati uel est aliquid ad huc ꝺ cursu materierū.& sic melio ē oleū ro actu calidū & ē rō iā assigna ē.Vl' cessauit.cursus.ita q itētō ē ad resolutionē absq itētiōe ad repcussiōez & sic magis cōuēit sāguis colūbe.& rō ē qa

oleū habet mordicationē inducere in oculis. ut declaratum est supra trac. p° ca° de obtalmia. ¶ Ad contraria dicendū q̄ Serapio nō magis commendat oleum rosatum q̄ sanguinē. nisi in fractura cranei. ¶ Vel dicendū q̄ intelligit eo mō quo dictū est. ¶ Ad aliud dicendū q̄ Serapio siue aggregator nō trusatur de hoc medicamine sed quasi uult dicere q̄ sanguis alat. est bonus. sicut sanguis subala. & nō differt nisi quia ille qui uulnerat sub. occidit columbum. ¶ Sciendū tamen quod sanguis subtract⁹ ab ala uersus pres cordis. posset q̄q̄ eē melior qa calidior si quereret maior calor. Et pp h° eo utiē ꝫoar i hoc casu. Sed ille q̄ trahiē de ala euulsa penna ē tēperatior actū. ¶ Alsaguachit ñ inuenit. sed quidā dicunt q̄d ē maneries colūbi. ¶ Alguarascē ponit in z° can. Et dixit iudeus q̄ ē turdus. ¶ Alii dicūt q̄d ē maneries turturis. Aggregator ca. de sanguine dicit guarscē. i. colūbi. & 4°. can. fen. 7ª. ca° de cura albaras i littera extrinseca. QVOD SI FVERIT in principio. Hic ponit curā tarse quādo est in pricipio. ¶ Et est cōsiderandū q̄d p principiū intelligimus totū tēpus in quo durat fluxus materie. quia toto illo tēpore oꝫ misceri ei. s. sanguini colūbe aliq̄d de repercussiuis. sicut chimolea. quid sit autē expositū est supra ca. de rupturis cornee. lutum armenum. i. bolum & cē. ¶ Cōsiderandū ēt q̄d. A. intelligit q̄d facias euacuatiōes in principio cū flebothomia & solutione uētris cū farmacia. & disteriis. & totū regimē q̄d preceptū est supra i generalib⁹ canonibus obtalmie. ¶ Q uereret aliq̄s. pp q̄d Mesue inter oia magis laudat cum flebothomia euacuatiōez per disteria. ¶ Dicēdū q̄d cā ē. q̄a timet in farmacijs solutiuis inflāmatiōez sanguinis. & eius agitationē. unde uena magis rumpit. Et ideo Iesus Haly. nō laudat usum yere timens aptionē uene ppter a'oez. & hoc est q̄d dicit. nō laxantur cū yeris. IN FINE uero. Circa h° dat can. z° ponit medicamē. ibi & quādoq̄. ¶ Considerandū q̄d p finē tarse intelligimus declinatiōez cum remanst aliq̄d grossum de materia. uł intelligimus fatalem opationē post resolutia leuia. & h° erit quādo tarse est iam antiquatū. ut sit de sanguine āti quo mortuo. tūc eni oꝫ q̄d misceaē cū resolutiuis. s. cōibus. ut sanguis uel camomilla. V sq̄ ad arsenicū. i. medicie fortis exiccatiōis & resolutionis & absterſionis fortis. immo medicine corrosiue. si materia ē multū indurata. & idō docebat ponere piper & sal. Aui. suit usus mō loquēdi usq̄ ad arsenicū. q̄si dicat. q̄d ultimū ad q̄d debes recurrere. si alia nō ualent ē arsenicum. i. auripigmentuꝫ cum luto sigillato. Ponitur aūt terra sigillata. Primo qa est iuuans in exicando materiaꝫ. Secundo qa remouet nocumentuꝫ medicinarū acutarum. Tertio quia prohibet attractionē materierū que posset fieri ex fortib⁹ medicis. ET QVANDOq̄ cu raē. hic ponit multas medicinas & in summa uidetur ponere uiginti medicinas. licet possent reduci ad pauciores & possent fieri plures Et considerandū quod oēs iste medicine sunt exiciatiue & resolutiue et cōsumptiue materierū tarse Est tū in eis multa diuersitas. secunduꝫ plus & min⁹. & secundū formas earū et secūdum modū opandi. ut apparet discurrēti. Pª medicina ē de lacte ad absterſendum & mitti gandū acuitatē. salis. & de thuris. & specierū salis. & appꝫ Dixit aūt q̄q̄. quia tūc cū indiges forti exicatiōe. sicut ē exicatio salis et thuris. ¶ Secunda medicina ponitur ibi. Et colitriū dinaricon expositū est supra ca° de bothor in oculo. ¶ Tertia ibi. Et medicamen. ¶ Vbi dubitatur. qa. Auic. non seruat preceptuꝫ. qa dixit quod misceri dēt arsenicū cum luto sigillato. ¶ Dicendū primo quod dēt itelligi hic q̄d addatur lutuꝫ sigillatum. ¶ Vel dicendum quod lutū sigillatum non indigem⁹ misscere cū arsenico nisi quādo timeremus eius nocumentum & attractionem materierum. ¶ Q uarta ponit ibi Et q̄q̄ fit emplastrū. ¶ Vbi cōsiderādum q̄d forsan. Aui. inuit istillare in oculū kli cū aceto & iō dixit fit ēplastrum. Kali. est herba salsa de q̄ª fit cinis. Vñ fit ēt uitrū. Et chali sumit ēt quādoq̄ p una specie aluminis. ut Rasis in diuisionib⁹. ca° de dolore dētis. ¶ Quinta medicina ponitur ibi. Et similiter fit emplastrū de foris. Sexta ponitur ibi. Aut fit emplastrū. ¶ Vbi cōsidera q̄d iste sermo ē Rasis z° cōtinētis. ubi i ca. de macula. sez d̄ tarse ponit hunc sermonē. si est apostema in ocło. ca fiat cū passulis sine arillis ꝑpastatis cū aqua mellita uel cū aceto. & si nō dissoluit addat radix trita. & si nō dissoluit addatur d̄ sterco re colūbino. Vult igit dicere Rasis q̄d si tarse sit residuū ex apostemate. primo fiat ꝑparatio materie cū passulis sine arilis. q̄a sunt stiptici & sic cū melle uel aceto. ut ibi uidet. facta tali mollificatiōe uel rarificat ēe materiei. fiat resolutio cū resoluētib⁹ fortib⁹ & exiccātib⁹ qualia sunt radix trita. s. radix que comedit. Et medicamē de sterco re colūbino cum aceto. uel uino. & h° ē q̄d Aui. dicit. fiat emplastrū ex passulis. & sup. h° facto adhibeāt reliqua q̃e dicta sunt ut fortia exiccātia iā dicta. et ꝑ prie cū fuerit apostema. i. cū ē tarse ex apostemate. Fit autē h° i tarsati apostemosa. quia magis timemus in ca° de difformi resolutiōe q̄ fieret non facta ꝑparatione q̄ timemus i tarsati leui nō apostemosa. ¶ Septima medicia

ponit ibi. Et similiter. Octaua ponit ibi. Et reclinatio. ¶ Nona ibi. Aut cū aceto. ¶ Decia ibi. Aut infusioni olibani cū aloe. ¶ Vndecima ibi. Aut aqua croci siluestris. & ē croc⁹ ortulanus. & ē flos cartami siluestris. & ē forte i resoluendo. ¶ Duodecima ibi. Aut isusiōe croci. ¶ Decimatertia ibi. Aut decoctiōe camomille ¶ Decia quarta ibi. Aut succo eorū. ¶ Decima quinta ib. Aut decoctione foliorum caulis. ¶ Dcimasexta' ibi. Et fiat emplastrum. ex foliis caulis. ¶ Decimaseptima ibi. Ex sinapi ¶ Decimaoctaua ibi. ¶ Aut arsenico. ¶ Decimanona ibi. Aut fiat ei emplastrum. ¶ Vicesima ibi. Aut ameos. Q uarum omniū medicinarū uirtutes in exicādo uel resoluēdo maisse apparēt. ¶ Q VODSICVM TARFAti. ponit curā tarfati cōpositē cum ruptura. coniunctiue. s. ex percussione uel casu. & ponit in hoc duas medicinas. Prima est quod masticetur cuminum & sal & instilletur expressio eorū. qa habent fortē exiccationē. quia exiccāt & resoluūt materiā tarfati. & iuuant in solidatione rupture. ¶ Sz tu diceres cōtra. qa superius ponebat qđ ciminū & sal phibeāt cōsolidationē i ungula. ¶ Dicēdū qđ medicie fortis exiccatiōis & mordicatiōis. si occurrūt membris solutis nudis a materia phibēt cōsolidari. Et si inueniant materiam possunt iuuare in cōsolidando. Exemplum de uirid eris. ut habz declarari. p⁰ can. fen 4ª. ca⁰ de cura solutionis continuitatis. & 3⁰ de ingenio 3⁰ ca⁰. Secunda medicina ē de foliis salicis. uel etiā de floribꝰ Vñ Rasis z⁰. cōtinētis auctoritate Gal. folia salicis & flores eiꝰ ēplastrata oculis ualēt macule euenienti pupille ex percussione.

HEC egritudo ē ut sint oculi &c̄. Superi⁹. A. determinauit đ tarsati ¶ Hic determinat đ lachrymis. Et hec passio pōt ēduci i tot morbos quot habet causas. qa ipsa in se ē accidēs qđ est mutatū exiens. Et prio notificat nobis hanc egritudinez. z⁰ ponit cura n. ibi secunda Canon in cura earū. Prima in duas prio ostēdit quid sit ista passio. z⁰ ponit eius diuersitates & causas. ibi zª. earū. Circa primā partē cōsiderandū qđ ad esse huius passionis requirunt duo. Primū qđ oculi semper sint humidi & semp appareat q̄dā aq̄sitas in oculis. Secundū qđ q̄ doq; illa aq̄ sitas et lachrima curratur. ¶ ET EARVM. Hic prio pōit diuersitas huiꝰ passionis. z⁰ causas. 3⁰ cōperat adinuicē qt ar to complet ponēdo causas. ibi zª. causa ait. ibi tertia. que autē. ibi 4ª. & cursus quidem & c̄. ¶ Diuersitas uel diuisio quā pōit ē ista. qđ lachrymax. alie sunt natiue. i. ex principijs generationis. Alie accidētales. i. ex tempore. & tūc subdiuidit qđ accidētales quedā sunt icurabiles unđ homo toto tēpore sue uite stat cū eis. & h⁰ ē qđ dicit de accidētalibus sunt q̄ sunt insepabiles i sanitate. i. q̄ nō sepant i toto sua sanitate & uita. Q uedā autē sunt curabiles si ue remouibiles. quia sectant passionē que passio cū remouet. remouet & lachrima sicut apparet đ lachrimis que fiunt ppter febres curabiles. remota enim febre remouet lachrima & intelligenisi febris impsserit aliquā maliciā remanentē post febrē. ¶ Dubitat quare Aui. subdiuisit lachrymā accidētalē. & nō subdiuisit lachrymā natiuā. ¶ Dicēdū qđ omnis lachrima natia ē icurabilis uel difficulter curabilis. ¶ Secūdo dubitat. quare. A. dicit insepabiles in sanitate. imo deberet dicere insepabiles in egritudine. quia in toto tēpore in quo iste hēt lachrimam ē i firmus. Dicendum q̄ licet iste sit infirmus in parte ut circa oculos. in toto tū corpore reliquo pōt eē sanus. & iō facit opationes consuetas cōes & non morit ex h⁰ & iō dicitur q̄ remanet cū lachrimis istis in sanitate sua. & hoc appz in eo qui patitur lachrimā incurabilē ex incisiōe totali carnis lachrimalis CAVSAM AVTEM. hic pōit causas. Et primo facit hoc. z⁰ declarat quodam. ibi zª. & principiū. ¶ Circa primā partē dicet aliquis. Auic. uidet diminutus. quia ponit q̄ causa lachrimarū accidentaliuz est defectus cōtentiue. s. cerebri. uel digestiue decoquentis. i. debētis decoquere materias huidas cerebri tū illas non coquit. Et Mesue ca⁰ delachrimis addit tertiā causam. s. effusionem humiditatū ppter multitudinē uel ppter aliquā qualitatem facientē dissolutionē. s. cū eēt caliditas eliquatiua el acuitas mordicatiua. ¶ Dicendum quod. Auic dedit intelligere istā causaz. quia pōt hec reduci ad defectū contentiue quodam modo si q̄s consideret. ¶ Dubitatur z⁰. qa. A ponit unū membrum diuisionis qđ contradicit diuiso. ipse dēt assignare causam lachrimarum accidentaliū. & post ea dic̄ q̄ ura de causis eiꝰ est diminutio lachrimalis in natura. sz diminutio lachrimalis a natura facit lachrimā natiuā & nō accidentalem. ¶ Dicendū quod ista fuit extra⁰ sermonis ut notificaret omnez modum diminutionis carnis lachrimalis. ¶ Vel aliter quod littera pōt dupliciter exponi. primo sic diminutio lachrimalis in natura. i. a natura. uel a principiis generationis. Et hec expositio non tadit ad mentē. Auic. ¶ Vel aliter. diminutio lachrimalis in natura. i. in eo qđ debet natura liter esse q̄tū ad sui quātitatē. Et hec expositō nadit ad mentez. Auic. Vnde Auic. non dixit a natura siue a natiuitate. sed dixit in natura. i. in

eo quod dēt esse secundū naturā & tunc sub diuisit duas causas accidentales diminutionis in natura lachrimalis. Vna q̄ est ꝓpter medicinas acutas. Alia q̄ ē ex incisiōe ūgule. ¶ Dubitaē tertio. quare nō explicat cās lachrimarum natiuarū. ¶ Dicēdum q̄ dat eas intelligere. quia una & eadem causa. si est ex tempore faē lachrymā accidētalē. & si est ex p̄ncipijs generatiōis facit eā natiuā. uerbi gratia. diminutio carnis lachrymalis pōt fieri ex natiuitate. & ex tēpore. similiter debilitas digestiue cerebri & etiā cōtentiue. ET PRINCIPIVM. Dicet forsitan aliquis ista humiditas q̄ facit lacrimā q̄ ꝓcedit defectu digestiue uel cōtentiue. uñ uenit. & p quid uenit. declarat h° dicēs. q̄d ei⁹ principiū ē cerebrū. i. caput. Via autē cursus est uel a parte intrinseca uel extrinseca. ut supra dictuz ē supᵉ. ¶ Sz diceret aliqs Iesus Halyponit tres uias materiei lachryme. Prima per uenas extrinsecas. s. extra craneū. Secūda p uenas intra craneū. Tertia per musculos oculoꝝ debilitatos. ¶ Dicēdū q̄d diuisio quā Iesus pōit reducit i diuisionē Aui. quia uia lachrymarum uel ē extrinseca uel intrinseca. & intrinseca subdiuidit i uiā uenaꝝ & uiā musculoꝝ si musculi sunt intrinseci. Si aūt ueles dicere quod sint extrinseci. tūc cadit in subdiuisionē uie extrinsece. tū musculi qui tenēt neruos extrinsecos obticos intrinseci sunt ponēdi. ¶ Dubitatur 2° an ꝓpter propriū defectū digestiue & contentiue oculi. possint fieri lachrime. Vē q̄ sic. q̄a oculus in naturali dispositiōe existēs hēt quādam humiditatē q̄ dat naso. & emittit p duo foramina palpebrarum. & recipit per carnes lachrimaliū. ut Gal. x° d̄ utilitate pticularum x° ca°. sicut igitur quādo oculus secundum naturam se hēt. exicat illa humiditas. ita nō secundū naturā se habens in digerendo & cōtinendo poterit supfluere & facere lachrimā ¶ Incōtrariū uidetur. Auic. q̄ dicit q̄ principiū ē cerebrū ¶ Dicendū q̄d principiū humiditatis que ē materie lachrime est ꝓprie cerebrū. Rō est. q̄a illa humiditas cū hoc quod est aquosa est ēt multa. Et ideo oz quod ueniat a mēbro in quo sit multitudo humiditatis. huiꝰ autē ē cerebrū. ¶ Ad contrariā rationem dicendum quod p̄ma ꝓpositio ē uera. tñ dico quod illa humiditas nō ē supfluitas ꝓprie in oculo facta. imo ē data musculis oculoruz a cerebro. ut seruetur debita tēperātia humiditatis pp motum oculorum. Supfluitas enim que ex ꝓprio nutrimento oculi recidit ē grossa. sicut lipitudo nisi euaporet insensibiliter. ¶ Vel dicenduz quod licet illa aquosa materia essz oculi supfluitas secundum se. s. solius oculi. ipsa tamen esset pauca ñ potēs facere lachrimā manifeste q̄a in passiōe q̄ dē lachryma requirit q̄d oculi cōtinuo appareāt pleni aqua. & q̄d sepe inde cadant gutte lachrimarū. Hoc autē nō posset facere materia aq̄sa pauca. Opz igit q̄d talis aquositas aliūde hēat refusionē. appz igit q̄d ueniente ad oculū nutrimēto debite q̄titatis ex defectu sue cōtentie l' digestiue ñ pōt fieri passio q̄ lachryma dicit. & cōcesso q̄d fieret pauca esset. Q VE AVTEM. Hic cōpt quasdā species uel ostendit que sunt curabiles. & que nō. & dicit. q̄d lachrime natiue nō curāt. nec ille q̄ fiunt ex radicali. siue totali incisione carnis lachrymalis. & h° ē q̄d dicit. propter erradicationē. i. totalē extirpationē incisionis. i. ex incisione. & h° dixit. q̄a diminutio parua carnis lachrymalis pōt curari. ¶ Dubitatur. utruz lachrime natiue sint curabiles. Videtur q̄d sic. quia eadē causa & idē gradus facit lachrimā. uerbi gratia. diminutio carni s lachrimalis pōt fieri ex natiuitate & ex tempore igitur illa lachrima eodem modo erit curabilis. ¶ In cōtrariū. A. & Mesue c° de lachrima. ¶ Dicēdū q̄d lachrime natiue nō sunt curabiles. i. sunt ipossibilis uel difficilis curatiōis. & ita uult exponi Aui. nō sanantur. Vnde in fine capituli. dicit. Ille q̄ sunt natiue difficulter recipiūt curā. Ratio ē. q̄a dispositio ꝑnaturaz faciēs lachrimā quādo ē a p̄ncipio generatiōis ē uehementer ifixa & hituata. uel nō potest removeri uel dure remouet. Et sic soluit ratio cū dicitur. q̄d eadē causa que facit lachrimam & eiusdē gradus potest esse ex natiuitate & ex tēpore. uerū est. sed nō est necessarium. q̄d eodem ihereat. q̄a aliqua causa ex tempore ita pōt esse fixa. & plus q̄ causa ex natiuitate. ut notū est. ET CVRSVS hic complet ponere causas lachrimarū. Et primo has causas pōit 2° quoddā cōune his speciebꝰ lachrime. ibi. 2ª & iste. Prima in tres. secundū quod tres mōs causarū pōit. ibi secūda & qñq. ibi 3ª. & qñq ¶ Considerandū circa prima partez q̄d istud q̄d dicit. & ē sine causa. debet exponi sine cā extrinseca. s. fumo uel puluere. uel asq uolūtate 4ª pticula afforū. illo afforis. Quibus in febribus. &c̄. Vel absq causa. i. sine ꝓprio nocumēto oculi ex obtalmia. & similibꝰ. ut pōit cōmētator i cōmēto p̄dicti afforis. ¶ Cum. n. lachrime fiūt in febribus sine apostemate. uel in febribus cū apostemate cerebri. et non fiunt a causis p̄dictis. sequit quod fiāt pp nocumētū cerebri. ex cōitate pp febrē sine apostemate et hoc est q̄d dicit. ꝓpter nocumentū cerebri. Vel fiunt pp nocumentum propriū ex egritudine ꝓpria. sicut apostemate. & h° ē q̄d dicit. Et a postema cerebri. Febris autem & apostemata

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 324 sur 455

cerebri faciũt lachrimas.uel debilitando cere
bri uirtutẽ.uel exſoluendo ſiue eliquando
materias. ¶ Circa ſecũdã ptez dubitaẽ.qa.A
põit quod in febribus uigilatiuis.ſ.effimeris
fiũt &multiplicãtur lachrime.cõtra.qa in effi
mera ex uigiliis fit exiccatio oculorũ.ut ponit
A.4ti can.ſen p^{a}.& Gal.z^{o} de criſi.ultimo ca^{o}.
¶ Dicẽdũ qđ per febres uigilatiuas que ſũt
đ effimeris.nos poſſum^{9} duo itelligẽ ¶ Prio
poſſum^{9} p eas intelligere ſebres ſinochas ſine
putredie. Ipe eni ſunt quodãmodo in numero
febriũ effimeraruz.ut ſumit a.Gal.9° terap.
p^{o} ca^{o}.Ipſe etiã poſſunt dici uigilatiue.qa pp
multũ calorẽ inducunt inqetudinem.& eſtua
tionem.& nõ permittit infirmũ dormire.Vñ
4° colliget ca^{o} de ſignis febris ſanguinee dicit
q^{9} inqetudo eſt ppria huic febri.Aliquãdo tñ
cõtingit in ea pfunditas ſomni.& eſt accidẽs
malũ.ut Auic.4° can ſen p^{a}.ca^{o} de febre ſãgui
nis.In hac aũt febre ſinocha ſine putredie acci
dunt lachrime.& ẽt multiplicanť pp multos
uapores q ad caput aſcendũt.Vnde.Auic.iter
ſigna huius febris ponit curſũ lachrimarũ nõ
ſolum aũt in ſinocha ſine putredine.immo in
ſinocha putredinali accidunt & multiplicanť
lachrime.pp multitudinẽ uaporuz petentium
caput.Iſti aũt uapores ſanguinis faciũt lachri
mas tribus.de cauſis.Primo quia ipſi in cere
bro cõdenſãť & cõuertũť i aquoſitatẽ Secũdo
quia calore eliquãte materias cerebri.Tertio
qa ſunt cauſa atractionis materierũ ad cere^{m}
ppter inflamationem q̃ faciũt.& ideo in his
febribus fiunt lachrime.Dixit autez qñq.qa
poſſibile eſt quod in aliquo homine iſte mate
rie cattizent & faciant tuſſim aut corizã.aut
branchum.& ſi dirigantur ad oculos faciunt
lachrimas & alias paſſiões oculoruz.H^{o} ẽ ſ^{g}^{o}
qđ dicit.qñq accidunt.ſ.lachrime et multipli
canť i febribus uigillatiuis.que ſũt ex febrib^{9}
effimeris.i.febrib^{9} ſinochis ſine putredine.ãt
in febribus putredinis ſanguineis ¶ Secũdo p
febres effimeras uigitatiuas poſſum^{9} itelligẽ
effimeras que fiunt ex uigiliis in quibus poſ
ſunt p accidẽs accidere & multiplicari lachrie
& h^{o} propter nocumẽtũ & debilitatẽ que ac
cidit in ocl'is uñ poſſunt ad eos fluere materie
Secũdo quia cerebrũ exiccatũ quãdoq; eſt cã
attrahẽdi.materias humidas.ut põt ſumi ſu
pra ſen p^{a}.trac.p^{o} c^{o} đ ſignificatõib^{9} ſumptiſ
ex cõueniẽtia &c.& qa hoc accidit.iđo dixit
quãdoq. ¶ Circa tertiã partẽ cõſyderanduz
qđ frigus multiplicat lachrimas trib^{9} modis
Vno mõ cõprimẽdo cerebꝝ & expmẽdo.Alio
mõ debilitãdo digeſtiuã crebri. Tertio modo
oc'los mordicãdo &.forte facit frigus ualđ ſic
cũ.ſicut boreas oc'los mordet.ut 3ª ptl. affo.
illo affo. Quotidie uero. ¶ Conſiderandũ z^{o}
qđ p hãc cauſaz Aui.dedit intelligere reliq̃s
cauſas extriſecas.ut fumũ puluerẽ.& reliqua
que oculos mordicant. ET ITSE. Hic ponit
quoddã cõe iſtis ſpecieb^{9} lachrimarũ. ¶ Vbi
cõſideradũ qđ text^{9} habet duplicẽ expoſitio
nem z^{m} duplicẽ litteram. Vna ẽ qđ Aui.uelit
hic oſtẽdere qđdã cõe omnib^{9} ſpecieb^{9} lachri
marũ que fiunt ex tẽpore.ut companť lachri
mis natiuis.& uult dicere qđ lachrime facte
ex tempore que dicũtur accidẽtales ſunt cura
biles.quia remouenť egritudine remota.& ſi
ipſe lachrime curanť uel remouentur. curanť
cũ egritudine.ſ.quia egritudo curať.& uult
Aui.in h^{o} innuere qđ nõ omnis lachrima acci
dentalis ſiue ex tẽpore põt curari.iz illa lahri
ma que fit ex egritudine remouibili & cura
bili.& ideo ſi egritudo ex tempore eſt incura
bilis & lachrĩa illã ſeq̃ns erit incurabilis.pl^{9}
tamẽ cõuenit cũ egritudinibus ex tempore cõ
tingentib^{9} poſſe remoueri.& pl^{9} cõuenit cũ
egritudinib^{9} eueniẽtib^{9} ex natiuitate nõ poſſe
remoueri.aliqua tamẽ ẽ egritudo a natiuitate
q̃ põt curari.& aliqua ẽ ex tempore q̃ nõ põt
curari.hoc igiť ſentit Aui.cũ dixit. Iſte omnes
.ſ.ſpecies lachrime q̃ ſunt de genere.que acci
dunt.i.que ſunt lachrime accidẽtales. Vl que
accidunt.uelociter remouenť.i.ſunt curabiles
uel remouentur.i.ſunt curabiles.ita qđ li ue
lociter quomodocũq; componať nõ uariat ſen
tentiã.Sequẽtes egridudinem.i.curanť uel re
mouenť.qa ſequunť egritudinẽ que poteſt
remoueri.& iđo ſi remoueť iſte lachrie remo
uentur cũ ea.ſ.egritudine.q̃ſi dicat.ſi egritu
do nõ poſſz remoueri nõ remoueret lachrima
¶ Alia expoſitio ẽ qđ Auic.tãgit qualiter ſe
habeant ad curationẽ lachrime accidẽtales.&
diſtinguit eas i duobus modis.z^{m} modũ põit
ibi. Sequẽtes ¶ Prim^{9} modus lachrimarum
accidentaliũ eſt qui aduenit a cauſis primitiuis
ſicut frigore fumo & puluere.&tales lachri
me uelociter remouẽtur.&hoc ẽ qđ dic̃.Iſte
omnes ſez lachrime que ſũt de genere earũ q̃
accidũt ideſt que fiũt a cauſis primitiuis que
recte & pprie poſſũt dici accidẽtales ẽmouẽť
uelociter qa remota ipreſſione fumi uel pulue
ris.niſi forſan iueniat corpus male.diſpoſitũ
unde uehemẽter iprimer. ¶ Secũdus modus
lachrimarũ accidẽtaliũ ẽ q̃ puenit ex egritudi
nib^{9} ex tẽpore cotigẽtibus.& iſte dicũtur ſeq
egritudines.& ſi egritudines tales ſũt remo
uibiles lachrime etiã remouẽtur. Et ſi nõ ſũt
remouibiles lachrime nõ remoueť.& h^{o} ẽ q^{9}
dic̃ lachrime ſequẽtes egritudinẽ ſi remoueť
remouenť cũ ea.ſ.egritudine.ita qđ iſta litte
ra ñ habet.& poſſz ẽt iſte ſermo adaptari ñ

solū ad egritudinem ex tēpore ſz ad egritudinem ex natiuitate. ſermo tū communior eſt q̄ oīs egritudo nunc ſit ex tēpore & nō ex natiuitate. ſed apud me ē ſermo falſus. ut alias dē clarauī. ¶ Poſt predicta cōſiderandū q̄ auctores nō ponūt cōiter unam cauſaz imaginabilē in hac paſſione. ſ. oppillationē uiarū a lachrimali ad nares q̄ q̄ē fecerint alii iueſtigēt. ¶ Queritur in forma ꝓblematis. pp quid plorantes emittūt lachrimas calidas. ridentes autē. frigidas. ¶ Istud ꝓblema ē Ieſus Haly. & ſoluit quod in plorāte lachrima eſt calida. qa humiditas que cōuertitur in lacrima. liquēſt a calore qui calor accidit a calore cordis. ſz in ridēte lachrima ē frigida pp impreſſionē humiditatū per coartationem accidentē a riſu. Et pōt hic textus dupliciter exponi. Primo q̄d in riſu fit quedā coartatio caloris. & iō imprimit in humiditatibus frigus & nō calor. qa calor p coartationē remittitur. ¶ Secundo poteſt exponi q̄d lachrime riſus nō fiunt per modū eliquationis qui ꝓuenit a calore. ſz qa humiditates ipe per quadā coartationē & expreſſionē facta a motu riſus educunt. & iō ſi littera Ieſus diceret propter exp̄ſſionē humiditatū per coartationē eſſet littera clarior. ¶ Alia cauſa poſſet aſſignari. ſi hoc ꝓblema eſt uer. nō enī affirmo hoc eſſe uerū. Cauſa igitur eſt. qa in triſticia pura calor reuertitur ad cor & ptes faciei infrigdant. ſed in riſu uero & ꝓpio. qa ibi eſt gaudiū partes faciei calefiunt. ulterius lachrima de ſe eſt pauci caloris. qa ē hūiditas aquoſa. in homne igit triſti. quia cutis faciei eſt frigida lachrīma pax calida ſentitur calida. ſz in homine ridente. qa cutis faciei eſt calida lachrima pax calida ꝓcipit frigida. Exemplū huius ē q̄d ponit Gal. 3° de ſimplici medicina q̄d homo q. ē i ſtuffa. ſi mingit ſup manū ſuā iudicat urinā frigidā. ſz extra ſtuffam iudicat eſſe calidā. ¶ Ar. tñ. 31. pticula. de ꝓblematibus. 22. ꝓblemate. mouet hoc problema. ſub alia forma ꝓpter quid eſt q̄d plorātes emittimus lachrymas calidas dolētes aūt in oculis emittim⁹ frigidas. ¶ Et ſolutiōez inuit talē. qa lachrime dolētiū oculo ſunt indigeſte. & iō ſunt frigide. ſz lachryme plorantiū. ſ. ſanorū i oculis ſunt digeſte. & iō calide. q̄d enīz ē digeſtū ē calidū. & indigeſtū ē frigidū. hec dicta rata ſunt ſupra ca° d ſignis obtalie. ¶ Q uenīt ēt quare Aui. nō poſuit ſigna diuerſaruz ſpecierū lachrimarū. ¶ Dicēdū q̄d quedā ex illis ſunt nota ad ſenſuz. ut diminutio carnis lachrymalis. quedā ſciunt narratiōe iſirmi ut facta a frigore uel fumo &c. q̄dā ſigna dicūt nota ex aliis capitulis. ut ſigna debilitatis cerebri catarrizantis ad oculos q̄ſciunt ex p⁹. ſen. ter. tiꝑ. & ex 5ª ſen. capi° d catarro. Et ex dictis etiā ſup⁹ p° tractatu.

Canon in cura eax. ¶ Hic pōit curaz. Et prio i generali. z° i ſpecialibi. 2ª. earū uero. ¶ Dicit pri° q̄ canon. i. regula generalis ī cura earū. ſ. lachrymax ē adminiſtrare oculo medicinas eq̄lis. i. debite ſtipticitatis. ¶ Dubitat qa. Auic uidet inſufficiēs. qa Mes ca° d cura lachrimarū. pōit quod cura lachrimarū eſt p medicinas ſiue res habētes quatuor intētiones. Pa eſt adeq̄tio cauſe faciētis. Secūda eſt mūdificatio capitis et corporis. 3ª eſt adminiſtratio medicinax eq̄lis ſtipticitatis. Quarta ē diuerſio materiei ad aliā ptem. ¶ Dicenduz quod canon ī curatiōe eſt duplex. q̄dam ē generalis ſiue coīs qui cōuenit in oī lachrima. et iſte canō ē unus. ſiue unius intētionis. ſ. adminiſtrare medicinas eq̄lis ſtipticitatis. Rō eſt. qa oīs lachrima coīcat in hoc. q̄ eſt quedā humectatio ſiue q̄dam. fluxus & quedā remolitio & relaxatō partiū oculi. Huic aūt opponit ſtipticitas ſiue ſtipticatio equalis. i. debita p quā fit exicatio huiditatis. et ꝓhibitio curſus. & remiſſio laxitatis. & de hoc cano. loquebat. Auic cum dixit Canon. &c. Alius ē canon minus generalis q. ē in lachrima ꝓuenīēte a diſpoſitiōe cerebri a quo materia currit ad oculos. & iſte canon eſt quatuor intētionū ſecundū quod poit. Meſue. ut ibidē. Has aūt intētiōes. Auic. non poſuit. qa derelinquit eas notas ex capitulis de cura egritudinuz cerebri. & de cura fluxuuz materierū ad oculos. EARVM VERO. Hic pōit curā in ſpāli. & ptimo ponit curā lachrimaruz accidētaliū. z° natuax. ibi 2ª. ille uero. Prima in. d. ꝑmo ponit curā lachrimax accidentaliuz que fiunt ex diminutione carnis lachrimal. z° eax que fiunt a b aliis cauſis accidētalib⁹. ibi 2ª. illa aūt que facta eſt. Prima ī duas. primo ponit curā ꝑdicte ſpeciei lachrimalis. z° eius que cōtingit quādo eſt q̄d ē icurabilis. ibi 2ª q̄d ſi iā. ¶ Circa primā partē conſiderādum q̄d licz Auic. ponat curaz ſolū per medicinas locales. tamē Raſis z° cōtinētis precipit q̄d ꝑ us euacuet corp⁹ & caput. āteq̄ locales medicine ponātur. Et ratio eſt. qa generatio carnis oz q̄d fiat ex ſanguine laudabili i q̄titate & q̄litate. & ideo oz p° rectificare ſanguinē cū euacuatiōe & alteratiōe ſi expedit. deide applicare oculo localia. Aui. autē tacuit h°. qa dabat intelligi ex uniuerſalib⁹ canonib⁹ primi libri. ſen. 4ª. & quarti libri ſen. 4ª. ¶ Cōſyderādū z° q̄d generatio carnis ꝑdite lacrimalis fit p medicinas eq̄lis ſtipticitatis &. exiccatiōis & cōfortationis ꝑticule. q̄les ſunt ille medicie q̄s

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 326 sur 455

enumerat. ¶ Puluis citrinus ponit 9° almā soris ca. de obtalmia. & pōt accipi 5° can. dē colliriis cū dicit. Colliriū citrinū &c. qđ dicitur sanitatis. & ponunt multi 7° breuiarij Serapionis. ¶ Trocisci de croco. i. sief de croco. nō intuenit ꝓprie descriptionis. tn puluis citrin⁹ reductus ad sief. pōt dici sief de croco. ¶ Colliriū de aloe. uel fit ex solo aloe dissoluto in eo qđ tibi uidet. uel fit ex aloe cū aliis medicis i h° casu utilib⁹. ¶ Colliriū đ croco cū bengi. i. cū iusquiamo qđ fit ponēdo in eo parū de iusquiamo. & h° cū in particula esset mala cōplō calꝛa. & mꝛta mordicatio. ¶ Alcofol. ex thur. ꝑ fumo &c. & patet ꝓpositō istaꝝ medicinaꝝ ē z^m iudiciū tuū estimatiuū. & summit a Mesue ca° h° auctoritate iudei. Fumus thuris ē calidor thure q. qualiter colligatur. docet a Serapiōe ca° de thure. ¶ Cōsiderādū 3° quod inter has medicias generatiuas carnis i lachrimalibus ē multa diuersitas. qa quedam sunt magis sicce. quedā minus. & qdaꝫ sunt calđ quedā frigide. & iō medicus dēt distinguere corpoꝝ cōplexiones & dispōes ocli. & secūdū illa & alia a pximate diuersis diuersas medicinas. ¶ Ex quo appꝫ ut sumit de mēte Mesue. ca° de lachrimis quod unū & idē colliriuꝫ uel. sief ē cōueniēs in consumptione ungule & sebel & in generatione carnis deprdite in lachrimali ut in hoie sicce cōplexionis inueni. in cui⁹ ēt lachrimali cuꝫ deprditiōe esset aliqua corruptio. & tn in puero & huide complōis cōsumeret ꝗplius carnem lachrl. ista autē debent sciri ex uniuersalibus principiis chyrugie.

¶ Q VOD SI IAM. Hic Aui. ostēdit que species lachrime ex incisione uel deperditione carnis lachrimalis est incurabilis. & uult qđ illa in qua nihil remāsit de carne lachrimali. & h° ē qđ dicit. ꝙ si iā finita fuerit. Et cā ē quia natura nō habet cū quo carnē ꝓducat. ex quo iā caro tota est remota. nō solū autem. sed caro lachrymalis ex toto remouetur. nō potest regenerari. imo si ualde paꝝ de ea remansit. quia i paucissima carne que remansit nō est uirtus fortis in posendo carnē augumētare sꝫ de sca & hoc ē qđ Rasis dicit. z° cōtinētis. Cū omnino deficiet caro anguli maioris aut satis minuetur curati n pōt. & iō addit Aui. ad finē peruenerit. sed diminutio carnis lachrimalis. qa paruissimū remansit. ILLA AVTEM. Hic ponit curam lachrimarū que fiunt ab aliis casibus antecedētibus. & hoc est qđ dicit illa que facta est nō. ab incisione ungule sup. sed ab aliis causis. sup. curatur cū tucia &c. ¶ Ad huiꝰ partis itellectū considera qđ alie cause lachrialium accidētaliuꝫ sunt febres uigilatiue ul⁹ putri de. ut supra dixit. Et istorū lachrymarū cuꝫ nō ponit. quia cura earū est cura febrium sicut ēt frigus & alie cause extrinsece. & istaꝝ curā nō ponit. qa remouent uelociter ut dixit Sūt ēt cause istarū lachrimarū defectu cōtēti ue & digestiue cerebri. Hec autē lachrima hꝫ curā quattuor intentionū. ut ponit Mesue ca° de lachrima. Prima ē rectificatio dispositiōis cerebri. & istam curā Auic. presupponit notā ex ca° de catarro. & ex cura egritudinū capitis Secūda causa ē euacuatio materie. & istaꝫ ēt ꝑsupponit notaꝫ. Tertia ē confortatio partiū oculi. & ꝓhibitio receptiōis materierū in eo. & exiccatio ēt earū. & curam quātum ad hāc intentionē ponit hic. Q uarta est diuersio materierū ab oculo. & quātū ad hanc intentionem ponit ibi curā. Et ex eis que experta. ¶ Vult Aui. in prima parte intendere ad stipticatiōeꝫ & cōfortatiōeꝫ partiuꝫ oculi & ꝓhibitionem receptionis humiditatuꝫ. & exiccationē earū & hoc fit cū tucia. s. colirizata. & cum alcofol. i. siue alcofoletur oculus cū alcofol de tuciis que sunt uarie speciei tucie. ut supꝝ prio trac. declaratū fuit. & sicut cū alcofol de tucia predicto in ca° đ albugine. s. 5° can. sūma. z^a trac. z°. in rubrica algarab. & albedo uestigiorū & ulcerū. Nam supª in ca° de albugine non inuenitur ꝓscriptuꝫ. ¶ Et oibus colliriis uiscosis. i. habentibus medicinas aliquas uiscosas. uel glutinosas. ut gūmas uel terrā sigillatā. ¶ Colliriū album đ sarcacolla. potest sumi pro eo. Primū colliriū ꝙ. Auic poit &c. đ colliriis asticon ibidē describitur. ¶ Et ex eis que expta sūt. s. apud iudeū ut ponit Mesue ca° đ lachrima. ubi ponit hoc colliriū aqua granatorum. i. succus. et si exꝑmaꝝ cū corticibus erit magis stipticū & exicās. ¶ Felluzaaragi. i. arbor de q̄ fit bonū liciū. qa liciū pōt fieri ēt ex alio. ut appꝫ z° can. & tunc debemus exponere licii. & felluzaaragi. i. lici boni. & hec expositio concordat. cū Mesue q. ponēs hoc medicamen ponit solum liciū. & nō ponit felluzaaragi. posset tn exponi licii et felluzaaragi. qui ponatur ibidē de licio & de planta. ¶ In secunda parte. Auic ponit curam istarum medicinarum q̄tum ad intentiōeꝫ que ē materierū diuersio. & pōt dici ēt ꝙ est materierū euocuatio. & hoc fit cuꝫ mora in balneo i fetunio. qa resoluendo exicat & iō dēt morari i aere balnei. Addit tn. Auic remedium i intentione exicationis materieruꝫ in oculo & repercussionis & cōfortationis oculi ne recipiat cum docet istillare aquā & acetū & h° proprie cōfert quādo esset calida distēperantia in oculo. si enim esset in ea frigida cōplō nō esset cōueniens. ut patet. ¶ Vltimo Aui. ponit qđ lachryme nariue difficulter curant. & h° supra declaratū est.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 327 sur 455

Quandoq; fit ſtraboſitas. Superius Auic. determinauit de lachrimis. Hic determinat de morbis oculi. q̃tũ ad locũ. Sunt autẽ hi morbi tres ſ. ſtraboſitas. exitus ad extra & profundatio. & iõ tria facit. quia primo determinat de paſſione que dicit ſtraboſitas. 2° de exitu. 3° de ꝓfundatione. ibi 2ª. interdũ ibi 3ª. Illud fit in febribus. Prima in duas. primo ineſtigat cauſas ſtraboſitatis & ſpecies. innuẽs i hoc ſigna. Primo ponit curã. ibi 2ª. infãs uero. Prima in duas. primo facit qđ dictũ eſt. 2° inter quoſdã modos uel ſpecies ſtraboſitatis cõpat ibi 2ª. & qualitercũq; ſit. Cõſiderandũ p° qđ iſte tres egritudines. ſ. ſtraboſitas exitus & ꝓfundatio. poſſunt põi morbi i ſitu ſumẽdo ſitũ pro loco qa in qualibet harum diſpoſitionum oculus preternaturã locat in ſuo loco. ſ. in orbita. poſſunt ẽt poni morbi in ſitu ſumẽdo ſitu3 ꝑ ſocietate. qa cõcurrit ibi aſſociatio preternaturã. cũ pubus quib9 debite aſſociari deberet. & h° ẽ notũ ei. qui uidit in principiis ũibus medicine. Cõſyderãdũ 2° qđ Auic. nõ diffiniuit ſtraboſitatẽ. & hoc qa erat nota & ex ſuis ẽt dictis põt apparere ei9 diffinitio Nam ſtraboſitas nõ ẽ aliđ q̃ oculi obliquitas uel tortura. Ex q̃ apparz qđ due ſunt ei9 cãe immediate. ſ. ſpaſm9 & mollificatio. Mẽbre enim cui9 debita ſituatio & motus ẽ cũ muſculis torturã patit ex altera predictarũ cãꝝ ſic apparet etiã in tortura faciei. Dixit autez .A. propter mollificatiõem quorundam. & dixit a ſpaſmo alicuius. Nam ſi oẽs muſculi oculi ſpaſmarent aut mollificarentur equaliter non fieret oculi tortura. ſed cũ quidã ex muſculis mollificantur. uel bigẽa. muſculi ſupiores. tũc oculus torqueretur uerſus inferius. & econtra ſimiliter cũ muſculi ſupiores oculoꝝ ſpaſmãt tũc oculus uerſus ſupi9 torquet. et econtra. & h° eſt qđ .A. dicit. & oẽs cum eo concordant. Conſiderandũ 3° ꝙ ex dictis poſſumus accipere. quot ſunt mõi ſtraboſitatis ſiue ſpẽs. qa quatuor. ſ. una ad ſuperius. alia ad inferius 3ª ad lachriale domeſticũ. 4ª ad ſilteſtre. Queritur in forma ꝓblematis propter quid eſt ꝙ quidã homines quieſcẽtes cum oculis ñ apparẽt ſtraboſi. ſed cũ uolunt mouere oculos fiũt ſtraboſi ut apparet. Dicẽdum qđ aliq;bus cõtingit hoc ꝓpter uoluntatẽ. quia ſic uolunt ſituare oculos ut accidit eis. q; ex tranſuerſo i ſpiciunt mulieres. & eis qui inſpiciunt leporẽ naſi. & quibuſdã q; dicunt ſe cõtẽplatores diuinoruz. qui ita ſupra uertũt oculos ut quaſi nihil aliud q̃ alba eoꝝ inferiora appareant. Quibuſdaz autem accidit. quia uolẽtes oculos mouere nõ poſſunt bene mouere. uñ cõtra uolũtatẽ accidit. Hoc autẽ põt eſſe ꝓpter duo. Primo qa aliqui de muſculis oculoꝝ ſunt debiles in mouẽdo. q̃uis nõ ſint debiles i q̃eſcendo & ſubtẽdendo oculũ uel oculos cum quieſcũt. Cũ igiẽ homo tẽtat mouere muſculi debiles ñ equiperanẽ muſculis fortibus. & ſic fit ſtraboſitas. Secũdo poſſet h° cõtigere. qa quatuor muſculi eſſẽt ſani. ſ. ſupior & iferior dexter & ſiniſter. & ut ſic oculi9 q̃eſcẽs eſſet cũ ill' bene ſituatus. & maxime ſi eſſet ſan9 muſcul9 nerui obtici. ſ3 duo muſculi mouẽtes circũuolutiue eſſent defectuoſi. nõ potẽtes bene ꝑ uniformiter mouere. Cũ ergo homo uellet circũuoluere oculum non fieret hoc debite pp defectũ iſtoꝝ muſculoꝝ. & ſic fieret ſtrabo. Ex q̃ apparet qđ ex paſſione muſculorũ oculi circũuolutiue mouentiũ poſſemus ineſtigare alias ſpecies ſtraboſitatis. Nã ex ſpaſmo ſiue mollificatiõe illorũ oculus torquet nõ recte ad ſuperius. nec recte ad inferi9. nec recte ad lachrimalia. ſ3 cũ quadam obliquitate. ET Q VALI tercũq;. Hic ponit cauſas mediatas Et primo facit h°. 2° ꝺclarat quoddã 3° oſtendit quaſdã paſſiones ad quas multũ ſequit ſtraboſitas. ibi 2ª. & illa qdẽ. ibi 3ª. & multotiẽs. Circa primã partẽ cõſyderãdũ qđ littera que dicit Et q̃ litercũq; fit uel ſit. põt dupliciter exponi Primo qualitercũq; ſit. ſ. ſtraboſitas. ſiue ſit a mollificatione. ſiue ſit a ſpaſmo habet pro ſua cauſa humiditatẽ uꝑ ſiccitatẽ. qa ſi ẽ a mollificatione ſiue a ſpaſmo habet ꝑ ſua cauſa humiditatem uel ſiccitatem. qa ſi eſt a mollificatiõe ſit ab humiditate. & ſi eſt a ſpaſmo põt fieri ab humiditate. ut a ſpaſmo de repletione. Si autẽ ẽ etiã a ſpaſmo põt fieri a ſiccitate. ut apparet in ſpaſmo de inanitione. & ſic exponẽdo nõ oz intelligere ab Auic. qđ mollificatio fiat a ſiccitate. quia h° nõ eſt poſſibile. licet rariſſime quidã modus paliſis poſſit fieri a calido uel ſicco. ut ſupra fen 2ª. cap° de paliſi. Sic g° exponatur. Qualitercũq; ſit. quando q; fit ab huiditate. ſ. cũ eſt a molificatiõe uel ſpaſmo Et qñq; fit a ſiccitate. ſ. cũ eſt a ſpaſmo de inanitione. & hoc eſt qđ ſubdit. ſiccut accidit in febrib9 acutis. ſ. exicatis. & hec expoſitio uadit ad mentẽ Auic. infra in cura. cũ dicit. Et ẽ ei9 cã molificatio aut ſpaſmus huidus. Et ſubdit ꝙ ſi fuerit ei9 euẽt9 a ſpaſmo ex ſiccitate Ecce ꝙ Auic. nõ uult quod molificatio fiat a ſicco. Secundo. mõ põt exponi littera que dic̃. Et qualitercũq; ſit. ut Auic. uelit recordari cõtro uerſie que eſt poſita ſupra in ca° de tortura Quidã enim uoluerũt ꝙ pars mollificata moueatur uerſus partẽ ſanã. ſicut hic dicit. Auic Et quidã uolũt ꝙ pars mollificata faciat ꝑcipitari uerſus ſeipſaz partẽ ſanam ita quod ſana

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 328 sur 455

moueaꝫ uersus egrā. Similiter quidā uolunt
q̄ pars spasmata trahat uersus se partez sanā
& tūc facies uel oculus declinat uersus partē
spasmatā. ut dicit Auic. hic. cū dicit. Declinat
oculus ad partē. Q uidā autem uolunt cōtra
rium huius. s. quod pars sana laboret in recti
ficando partē spasmatā. & iō pars sana trahit
cā ad se. Dicit igitur. quod qualitercūq; fit ꝺ
huiusmodi siue sit secūdū quod dixit hic siue
sit aliter. Due tamē sunt cause mediate strabo
sitatis. s. hūiditas. que cā mollifica ois est uel
spasmi & siccitas q̄ est cā spasmi. ¶ Circa se
cundā partē cōsiderandū qđ Auic. uult ꝺclara
re qđ dixerat de strabositate pueniēte a spas
mo. & uꝝ ostēdere q̄ spasmꝰ musculoꝝ mo
uētiū oculū. facē strabositatē. sz spasmꝰ muscu
loꝝ ꝑ musculi ętiētis i radice. i. i neruo obtico
nō facit hoc. imo confert. ¶ Dubitaꝫ . utrum
spasmus musculi tenētis obticū cōferat i uisu
Videt qđ nō. qa res ꝓternaturā ñ cōfert. igit
nō cōfert. ¶ Amplius unūqđq; m̄brū naturā
liter disposito homine debet habere dispōnez
qua melius pōt i opatiōes. ut pōt sumi sepe a
Gal. in liº de utilitate pticua ꝝ & rō est. quia
natura semp facit q̄ melioꝰ. ut Aꝝ. zº de ptibꝰ
aialiū. sed dispō illius musculi spasmosa ē cū
qua fit melius uisio. gº unusquisq; hō sanus
& bene disposit ꝰ secundū oculos. dēt habere
spasmū ilius musculi quod uē absurdū. ¶ Am
plius mollificatio illius musculi ipedit uisum
ut sumit in sequēti caº qa facit exit ūm oculi
gº spasmus dēt impedit. quia utrobiq; ledit
tēperamentū. ¶ In contrariū est Auic. hic &
Iesus Haly tract. ultio. 5º caº ubi dicit. quod
hec egritudo. s. spasmus musculi. nerui i obtici
est utilis. ¶ Dicendū quod siue musculꝰ iste
sit unus siue triplex spasmus eiꝰ cōfert uisui.
Rō ē. Illud in uisu p se cōfert quod oculuz in
terius coadunat. sz spasmus ꝑdicti musculi hº
facit. maior ē nota quia uisus ex coadunatiōe
oculi interiꝰ fortificatur & meliorat. Vñ ocu
li pfundi magis comendantur ab Aꝝ. pº ꝺ hi
storiis. 4º caº. et ab Auer. 3º colliget. sz minor
ē nota. nā oculꝰ p contractionez musculi uertiē
interius. et sic coadunat. Hec ē sentētia Iesus
tract. ultimo. 5º cº. ubi diē. Si accidit ex spasmo
. s. musculi nerui obtici ē utilis. qa eleuat ocu
lum. s. trahendo eum uersus intº. et claudit cū
ideſt profūdat eum. Hec est sentētia Rasis zº
cōtinētis cum loquit de strabositate. ubi dicit
dixit Iohannicius spasmus musculorū retinen
tium radicē nerui cōcacani. non nocet oculo. sz
coadunat eum in operatione sua. ¶ Idē sentit
Halyab. 9º sermone theo. 13º caº. Et hocē qđ
Auic. hic diē. imo cōfert ualde. ¶ Cōsiderādū
tamen q̄ q̄uis per se hoc juuamentū fiat ab il
la spasmosa cōtractione tū per accidēs posset
uisui nocere. & hoc si ille spasmus esset cū do
lore in musculo illo & radice oculi ex q̄ dolore
possent multa incomoda sequi. ēt si ille spas
mus ēēt replōnalis de multa materia. uñ mu
sculi illi multū ingrossarent & premerēt ner
uum obticū. ēt si esset ex mlta siccitate uñ na
turalis humiditas obtici cōsumeret. tū contra
ctio illa secūdū se. ut cōtractio uidet utilitatē
quandā facere in actu uisionis. ¶ Cōsiderādū
zº qđ isla ꝺtractio. pōt compari ad duas dispo
sitiones oculi. Vna est dispositio debite situa
tiōis. Alia ē dispositio laxitatis & eminētie. si
quidē cōtractio musculi illius cōpetur ad laxi
tatē sui qa oculus laxaꝫ & ꝓminet. ut sic ꝺtra
ctio siue spasmus ē utilis respectu illius laxi
tatis. Nā ex laxitate illiꝰ musculi nulla pōt p
uenire i uisu utilitas. imo ꝓprie musculꝰ ille i
tet alia fuit factus ad phibēdū oculi laxitatē
& ꝓminētiā. ut summit a Gal. xº. liº. ꝺ utilita
te priculaꝝ. ca. de musculis oculoꝝ. Vñ Auic.
pº. liº. eodē ca. loquēs de utilitate hꝰ musculi
diē phibet a laxitate a q̄ ꝓuenit alohod. i. exi
tus oculi. sed ex cōtractōe siue spasmo oculus
subleuaꝫ ecōtra laxitati & claudit itus. & hic
ē aliqua utilitas compata i modo laxitatis &
prominētie si autē cōtractio siue spasmꝰ iste
cōperet dispōi debite situationis eius & o
culi ut sic aliqualiter noceꝫ iq̄tū oculus idebi
te pfundus nō ē sic zm naturā. sic ocuꝰ medi
ocris siue tempate situatiōis. ut ꝺclaratū fuit
supra trac. pº q̄uis sit zm naturā respectu ocu
li relaxati & ꝓminentis. ¶ Si qs autē uellet
tenere qđ pfundatio ocli sit naturalior disꝫ ō
i uisu q̄ mediocris situatō. ut uidet sapē Aꝝ.
pº de hystoriis. caº 4º. & Auerois 3º colliget.
Tūc oporteret simpliciter dicē qđ cōtractio
siue spasmus musculoꝝ illoꝝ p se iuuat ualt
in uisu. Sz tūc ē difficile huic opinioni soluere
rationes in cōtrariū factas. tamē sic poterūt eui
tari. cū pº dicit. res preternaturā nō confert.
¶ Dicēdū qđ hec ꝓpositio pōt negari. quia
sanies i magnis apostematibus est res preter
naturā. similiter aqua idropicorū est res ꝑter
naturā. tamē utraq; aliquā habet cōferentiaz
sanies qdē obturādo orificia. Vnde possz spūs
exallare. aqua autē ydropicorū in hº & in su
stendādo epar. ut pōit Gal. in cōmēto affo. se
xte pticule. Q uicūq; ēpici aut ydropici. & cē.
febris cōfert i spasmo. ēt obtalia ē dispō cōtra
naturā. & tamē quidam obtalmici acutius ui
dent ut Aꝝ. xi. particula de problematibꝰ. g. p
blemate. ¶ Itē uermes iuuant. ut summit. 3º
can. fen i ć. pº caº. Itē dens mortuꝰ ē morbꝰ
in numero. & tamē iuuat in masticatiōe plꝰ q̄
si nō esset. ¶ Vel aliter qđ res ꝓternaturā. uꝝ

cõtra naturã reſpectu eius.cui⁹ reſpectu ẽ cõ
tra naturã nõ cõfert.tamẽ reſpectu alteri⁹ cui
compat̃ põt eſſe z^m naturã & põt ẽt cõferre.
Et cũ dicit̃ qđ ſpaſmus ẽ res preternaturam
¶ Dicendũ ꝙ uerũ eſt reſpectu muſculi.non
tamẽ reſpectu oculi. ¶ Sed tu dices cõtra.qa
muſculus ille ñ eſt factus niſi ꝓ ocl̃o.igit̃ ſua
diſpõitio preternaturã erit reſpectu oculi.Di
cendũ qđ muſculus ille eſt ꝓ oculo in h° qđ ẽ
oculũ ſubleuare & ꝓhibere oculi laxitatẽ.&
iõ diſpoſitio muſculi que cũ prohibet a hoc.
ſicut ẽ muſculi mollificatio eſt diſpoſitio eius
cõtra naturã.ut in oculo ordinat̃.ut ſup̃ dictũ
eſt.Sed diſpoſitio muſculi huius que eũ i hoc
uigorat.ſicut eſt muſculi cõtractio uł ſpaſma
tio nõ ẽ diſpoſitio cõtra naturã.ut muſculus
ordinat̃ i oculi ſeruitium.ł poſſit eſſe diſpo
ſitio cõtra naturã muſculi in ſe.Exemplũ hui⁹
poſſet poni.qa ſicitas oſſis mẽbri ſecũdũ ſe eſſẽ
mala diſpoſitio.qa ipediret debitã nutricatio
nẽ.ſed reſpectu organici mẽbri eſſet iuuãs in
h°.qa facit magis ad ſuſtentandũ.qa magis
indurat.ł hoc exemplũ poſſet calũniari.Vel a
liter poſſet dici ad rationẽ.cum dicit̃.res pre
ternaturam nõ confert concedat̃.& cũ dicitur
qđ ſpaſmus illius muſculi eſt res preternatu
ram uel contra naturã negat̃ dupliciter.Prio
quia ſpaſmus põt fieri a uirtute.& iõ nõ eſt
res omnino preternaturã.ut 5° de accidẽti &
& morbo.ſicut ſunt accidentia q̃oio a morbo
fiunt ſunt omnino contra naturã.Secundo qa
ſpaſmus eſt quodãmodo idem ſiue ſimile acti
oni quã facit uirtus animata.cũ eſt in ſuo cur
ſu naturali.ut ponit Gal.5° đ accidẽti & mor
bo p°.ca. ¶ Ad ſecundã rationẽ dicendũ cõceſ
ſa maiori.ad minorẽ dicendum qđ diſpoſitio
muſculi ſpaſmoſa & diſpoſitio cõtractiua.q̃ ñ
ſit ſpaſmus.ambo ſunt quib⁹ reſpectu uiſiõis
fit iuuamentũ.cõtractio nõ ſpaſmoſa ẽ magis
z^m naturã.ideo homo tẽpatus cũ magis z^m
naturã erit hẽbit illũ cõtractũ.ſicut cum ſpaſ
mus cõtraheret.Vel aliter qđ unũqđq mẽbr̃
debet habere diſpoſitionẽ qua melius põt in
opationes z^m cõem modũ.no tamen z^m pticu
larem modũ.licet igit̃ ille ſpaſmus acuat qdã
modo uiſuz.& ut ſic cõferat.tamẽ forſan ꝓhi
bet oculũ a motu circũuolutiuo.& a debito &
facili motu ad latera ꝓp ſpaſmoſaz diſpoſitio
nem in radice oculi. ¶ Ad alia patet ſolutio.
¶ Si autem ſuſtenteť alia opinio.tũc eſt facile
ſoluere rationes. ¶ Ad ꝑmã dicẽdũ qđ ſpaſ
mus ille ſimpliciter nõ cõfert.ł reſpectu laxi
tatis dicit̃ conferẽ ¶ Ad ſecũdã patet ſolutõ ẽt.
¶ Ad tertiã dicẽdũ qđ licz laxitas muſculi illi
us & cõtractio eq̃liter diſtent a tẽpata diſpo
ſitione muſculi.nõ tamẽ equaliter nocent. iiẽ
exemplũ ſit gradus un⁹ caloris & unus frigo
ris.quia ſanitas plus attinet caliditati.Et aut
mõi ſoluẽdi eſſent hic.ET MVLTO Iens.
Hic ponit quaſdã paſſiones ad quas ſequit̃
multũ ſtraboſitas. ¶ Conſyderãdũ qđ poſt
põt dupliciter intelligi.Vno modo poſt quia
ſit accidens illarum egritudinũ eis ſtantibus.
Alio mõ poſt.i.qa remaneat ſtraboſitas illis
egritudinibus recedentib⁹.& utrũq uerificat̃
¶ Cõſiderãdũ z° qđ iſte paſſiones cerebri fa
ciũt ſtraboſitatẽ aut per uiam inflãmationis
ſiue aduſtiõis exiccãtis & facientis ſpaſmũ đ
inanitiõe.ſicut karabitus.i.freneſis & ſimilia.
ut eriſipilla cerebri.& qantũ ad hoc dixit.acci
dit propter aduſtionem.et p.i.ſiccitatẽ que ſe
quitur aduſtionẽ.Aut faciunt hoc p uiã reple
tiõis ſpaſmãtis ſiue molificantis.ſicut fac̃ epi
lepſia.et uertigo et ſimilia.ut apoſtema.& q̃
tum ad h° dixit aut repletionẽ. ¶ Conſiderã
dum tertio ꝙ ſpaſmus faciẽs ſtraboſitatẽ.ñ
ſolum põt fieri ex repletione et innatiõe.imo
a uirtute faciẽte contractionẽ.ut fugiat a nocẽ
te.ut ſumit̃ ſupra fen z^a.ca° de ſpaſmo et hoc
Aui.dedit ſtelligi ex eo quod dixit đ epilepſiã
¶ ET SCIAS.hic Auic.comperat ſpecies ſtra
boſitatis.& uult quod peior ſtraboſitas ſit
cũ oculus torquet̃ ad ſuꝑiora uel ad inferiora
qa tũc una res apparent due.ſed cũ torquet̃
ad latus alicui⁹ lachrimalis nõ infert nocumẽ
tum de quo ſit curandũ. ¶ Dubitatur utruz
contorſio oculi ad latus faciat unã rem uideri
duas.Arguit̃ quod ſic.quia una cã quare unũ
apparet duo ẽ motus fluctuoſus fact⁹ i ſpiri
tu ut ſumit̃ ab.A.6° de naturalibus pticula
3ª.& ab Auer.in cõmẽto đ ſenſu et ſenſato.ſz
in cõuerſione oculi ad latus põt contingere ſpi
ritui fluctuatio.igitur unũ duo apparebit ex
h° ¶ Amplius quando una res appz in diuer
ſis ſitibus.ipa apparet duplex.ut põt ſumi a
Gal.in li° de utilitate pticularuz.4° penultio
ca°.ſed quãdo oculus ad latus dextrũ uł ſini
ſtrum torquetur.tũc una.res appz ſub diuer
ſis ſitibus.quia per oculũ naturaliter ſituatuz
apparet in ſuo naturali ſitu.ſed poculũ obli
quatũ ad latus apparet i alio ſitu.igit̃ idez ap
parebit in duob⁹ diuerſis ſitib⁹ & ſic unũ &
idẽ apparebit duo. ¶ In contrariũ eſt .A.hic.
& Ieſus eodẽ ca.& Gal.4°.đ accidẽti & mor
bo.p°.ca.& omnes auctores medicine. ¶ Ad
ſolutionẽ dubitationis conſiderãdũ qđ aliquã
do una res appz duo homini nullaz in ocl̃o ha
benti tortũrã.ſz habenti naturalez ſituationẽ
pupillarũ & totius oculi.ut in ebrijs contigit
z^m Apx.3° de ꝓblematibus.x° ꝓblemate. Si ẽ
etiã cõtingit ante principium cataractarum.
Aliquãdo appz h° homini habẽti ſtrabo ſita

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 330 sur 455

rē secundū surſum uel deorſum. Cā i ꝑma a
pitione est motus fluctuosus q accidit i ſpiritu
prius enīz q̄ ꝑma ſpecies recedat a ſpiritu ubi
fit iudiciū imprimīt ēt 2ª ſpecies eiusdē uisibi
lis ꝓpter agitationē in ſpiritu uisibili ꝑimē
te siue defferēte secundū quē modū. gutta aq̄
cadentis uelociter cū est in secundo loco impri
mit uelocius q̄ recedat ſpecies impreſſa ab ea
cū erat in priori loco. & secundū hoc gutta ui
dēt linea. & baculus ignitus cū uelociter mote
tur in girū uidetur ut ignis extēſus uel circu
laris. & in aqua que agitatur apparēt duo ſo
les. uel plures & 2ᵐ hūc. modū uidēt ebrijs
qđ una res ſit plures. ſ. ꝓpter motū multum
in ſpiritu a uaporib⁹ uini. & i hac causa cōcor
dant omnes. ſ. Auer. đ ſensu & ſenſato i comē
to 7°. Aui. 6° de naturalib⁹ 3ª particula cap°
ultimo. & Aꝝ. 3ª đ ꝓblematib⁹ x° ꝓblemate.
Causa autē quare parati ad cataractas unam
rē iudicāt duas. ē duplex. Vna que dicta est
in ebrijs. Nā uapores cōtingētes ad ſpiritu
uisiuū agitant eu & faciūt eum inquietu & fl
uctuosum. & iō duplex ſpecies imprimīt. ut
secūda anteq̄ recedat prima. ſpiritu enī existē
te in motu ꝓpter uapores cataractā precede
tes. p° imprimit ſpeciē per unā ſui partē. dein
de alia pars mota uelociter illi ſuccedēs ipri
mit priuſq̄ ꝑma ſpēs recedat. Alia cā aſſigna
tur a quibuſdā. quia uapor siue reuma ad ocu
los fluēs diuidit & ſcindit ſpiritū uisiuū. &
ideo in quacūq; parte ſpiritus recipitur diſtin
cta ſpecies & unū apparet multiplex. Et istaz
cām credit cōciliator. & haberet multā inuesti
gationē. Si aūt una res appareat homini ſtra
boſi duo. hoc ē quādo ſtraboſitas est cū tortu
oſitate ad ſupius uel iferius. nō autē cōtingit
hoc qñ contorſio fit ad dextrū uel ſiniſtruz ut
Aui. ponit & omnes auctores. Et cā est. Nam
unū. unū uidere ſit per unionem duaꝝ ſpecie
rū receptaꝝ in duabus criſtallinis in uniōe ner
uoꝝ obticoꝝ. Aliter enī una res appareret due
ſi ibi non fieret unitio. Vnde Aui. 6°. de natu
ralibus. particula 3ª ultimo ca. primū cui im
primīt ſimulacrū uisui est humor criſtalloy
des penes quē nō conſiſtit certe uidere alioqn
unū uideret quaſi duo &c̄. Sz hoc ſimulacrū
redit a ductibus neruis concauis ubi conjungū
tur in modū crucis &c̄. Si igit unus ocul⁹ e
leuēt ſuper alterū uel ꝑmatur. tūc due linee ñ
concurrūt in eodem pūcto. ſed q̄libet ſpecies
uisibilis p ꝓpriam lineā ſertur. & ſic q̄libet p
ſe iudicatur. ſz quādo ocul⁹ torq̄tur ad latus
tūc adhuc due ſpecies uisibiles concurrūt ad
eūdem punctuz. & uniūtur ibi. & ſic iudicāt
unū qđ ē unū. & ñ iudicāt duo. & hāc cāz int
it Aꝝ. ꝓblematū. 3i. 7°. ꝓblemate. & iz°. &
Cal. x° li° de utilitate particulaꝝ. penult° ca°.
¶ Sed dubitāt quid faciat cōtorſio ad lat⁹ de
nocumēto. ¶ Secūdo dubitāt ꝓp q̄d ē qđ ſi
hō ſupponat digitū oculo & ſubleuet oculuz
illud qđ apparet per eū uidēt depreſſius eo
qđ apparet p oculū alterū naturaliter ſituatū
Si aūt ſuperponāt digitus. & deprimāt ocu
lus uel deponāt. apparet p eū qđ uidēt eleua
tius uel ſuperius. ¶ Ad primū dicēdū qđ nō
facit aliud nocumētū. niſi quia facit apparere
magis rem dextrā q̄ ſit uel magis in ſiniſtra
2ᵐ qđ torquēt ad dextrū uel ſiniſtrum. Vnde
Cal. Q ue uero uerſus magnū cantū ꝑ paruū
adducēs magis ſiniſtrum uel dextrum oſten
dunt id qđ aſpicīt. nō tamē duplex. ¶ Ad 2ᵐ
dicēdū qđ quādo poſito digito ſub oculo pu
pilla uertīt ſurſum. & ſic neru⁹ obtic⁹ ꝑmi
tur deorſum. & iō deorſum apparet qđ uide
tur ꝓter illum oculū. ſz ſi ponas digitū ſup ocu
lo. & euertis inferi⁹ pupillā. tūc obticus eleua
tur ſurſuz. & ideo apparet ſurſum qđ appz
per illū oculū. In h° tamē cōtingit errare q̄do
homo neſcit facere has deꝑſſiōes. ¶ Ad cōtra
ria dicēdū ad primū qđ nos loquimur de api
tione iſta. quādo oculus ē in quiete iam ſitua
tus in ſua tortuoſitate. & nō loqmur de appe
titione ꝓpter agitatiōem & motū quia talis
appitio pōt fieri oculis debite ſituatis ut ap
paruit. ¶ Ad secūdū cū dicīt quādo una res
apparet in diuerſis ſitib⁹. tūc apparet duplex.
¶ Dicēdū qđ ueꝝ ē ſi diuerſi ſit⁹ nō hēant
unū coēm conū inquo una ſpecies trāſiens per
duas pupillas uniāt. ad minorē cuz dicitur ꝙ
tortis oculis ad latus &c̄. ¶ Dicendū ꝙ nihilo
min⁹ fiat unio i eodē pūcto cruciatōis ner uoꝝ

INſans uero nō ſanatur hic ponit
curā ſtraboſitatis ratiue. z° ei⁹ q̄
fit in corporibus iā cōpletis. ibi
2ª illi aūt. Pria in duas. p° facit ꝙ
dictū est. 2° ponit quendaz can. ibi ſecunda &.
emiſſio. ¶ Diceret alquis circa primā ꝓem
que est cauſa huius ſtraboſitatis que accidit
inſanti. ¶ Dicendū ꝙ ē ma'a figuratō uel for
matio muſculorū oculi. & ꝑ conſequens in or
bita. & qa corpora infantium cuz ſint humida
ſunt bene formabilia & figurabilia. iō ſpes ē
ꝙ fiat cura i hac etate ſi formatio nō ſit uehe
mēter mala. Secūdo conſiderād ū quod eq̄tio
cure ē ei⁹ debita ſituatio qua ſituata đbite. ſ.
cuz aliqua eleuatione ꝓtis capitis ponatur can
dela de nocte uel aliqđ rubeū de die & ponāt
in parte oppoſita parti ad quā torquēt ocul⁹
& fiat taliter quod aſpect⁹ ꝓueri cū oculo tor
to ſequāt. i. iſpiciat ut uideat illđ. pueri. n. ad
huius lucida ut candelā uel lucernā uel aliqđ

rubeum intuenť.et.hº qa anima naturaliter di ligit lucē.ut Auic.6º đ naturalibꝫ.pticula.4ª penultimo caº. ¶ Circa secundā partem consi derandū quod duplex littera ibi repitť.Vna q̄ dic̄ emissio sanguinis ē ex eis que faciūt aspec tū rubeum.qa debentibus habere fluxuꝫ san guinis nariū preapparēt quādoq; huiusmodi imaginationes.ut innuit Hyppo.3º pnosticoꝝ & talis littera nō pertinet multū ad hoc capi tulū.Alia littera dicit.emissio sanguis ē ex eis que faciunt aspectū rectuꝫ.i.rectificāt aspectū q̄ prius erat strabosus.& hº esset quādo stra bositas fieret ppter repletionē materieꝝ eua cuabiliū per fluxum sanguinis.& iō Rasis 2º cōtinentis ca.de strabositate dicit.Cura eminē tie est curare corpus cū flebothomia.ILLI AVTEM.Hic ponit curam strabositatis i cor poribus iam cōpletis.& primo ponit curam eius que est ab humiditate.2º eius q̄ est a sicci tate.ibi 2ª.qđ si fuerit. ¶ Consideranduꝫ cir ca primā partem qđ pmagnos & senes nō in telligimus eos solos q sunt in etate senectutis sꝫ quoscūq; post etatē pueritie.ꝗbus nō a nati uitate sꝫ ex tēpore accidit strabositas ex humi ditate spasmāte uł relaxante.& q̄s possum⁹ medicinis euacuare. ¶ Secūdo cōsiderandū qđ Auic.ponit curā in summa hui⁹ passionis. Cu ra enī eius ē cura spasmi.& palisis.& ido oꝫ qđ tu reuertaris ad secūdaꝫ sen hui⁹ tertij.In summa tamē curā Auic.ponit p medicinas eua cuatiuas đ yeris magnis.sic̄ yera logodion & similibus.& pilł is.ut pilł is cocijs.p̄cedēte ta mē materie digestiōe ut docuit i canonib⁹ uni uersalib⁹ sen pª hui⁹ tertij. ¶ Secūdo pōit cu ram p rectificationē regiminis.qa regimē sub tilieť.& hoc ad cōsumptionē humiditatum subtiliatiōem autē opꝫte diuersificare 2ᵐ cor porū diuersitatē.& alia que indicant.& ideo in quibusdā oꝫ auferre uinū & carnes forsan & quibusdā cōcedere eas. ¶ Tertio pōit curā per balneū i quo est itentio resolutio materie rū.& ideo dēt fieri post euacuatiōes.& nō đ bet fieri balneatio in aq̄.sed potius in aere.& sit aqua đcoctiōis rerū calidarū resoluētiū et exiccantiū.& poterit in ea morari & iō dēt ex poni balnei.s.naturaliter calidi.ut sulfurei.Et hoc inuit Auic.cū dicit.administratiōe balnei & resolutiōe & balnei resolutiui.Vel ēt reso lutione s pfricatiōes. Quarto pōit curā per caputpurgiū in quo ē uirꝰ exicatiua.s.cū suc co foliorum olitoꝝ.Q VOD SI FVERIT hic ponit curā eius que est a siccitate. ¶ Cōsi derandū quod huiusmōi ēbrocas facimus ad caput & ptes faciei & oculorum & fiūt ex de coctiōe seminis malue semis lini semis citonio rū & seminis altee ēt ex decoctōe capitū & po dū agnoꝝ & similiuꝫ secundū qđ uideť medi co. ¶ Secundo cōsiderāduꝫ qđ lac asininum ē potēs in humectādo.uñ ethicis cōcedit.ut 7º the.Datur autē lac nisi sit febris.s.putrida. qa timetur de corruptione eius.ut in cemēto affo.5.particule.lac dare caput dolētib⁹.Q đ autē dic̄ cū oleis & c̄.pōt dupliciter itelligi.Po qđ misceanť lac & olea humectātia.sic̄ ē ole um uiolatū.Alio modo qđ utriusq; sit p se ap proximatio.lactis quidē in potū.sꝫ oleum i un gēdo partes frontis.& ēt cōdiendo cū eo sua cibaria si uideť.summa enim curationis ē hu mectatio uñ penitus oꝫ &c̄. ¶ Sed dubitatur quā utilitatē habet sanguis turturis i strabo sitate pueniēte a siccitate.imo uideť nocere ca lefaciēdo & resoluēdo. ¶ Dicēduꝫ qđ forsan istđ remediū dꝫ referri ad strabositatē pueni ētē ex repletione.et nō ad eā q̄ puenit a siccita te et iō exponit sic.Et oꝫ i strabositate replō nali.ut distilleť etc̄.Et hoc uideť esse de mēte Rasis 2º cōtinētis.ubi fca flebothomia que cō uenit i strabositate de repletōe docet istillare sanguinē istū.Vnde dicit cura spasmi oculorū ē in principio flobothomia.deide instilleť ocu lis sanguis turturis uel columbi.Vł possum⁹ dicere qđ sanguis turturis sol⁹ approximat⁹ nō cōfert.sed faciendo subsequi albumen oui & oleū ro.cōfert.& hº quia dilatat poros & p̄parat uiā.ut oleū ro.& albumē possit pfun dari.& ppter hāc intētionē ēt ponit cū illis pax uini.q̄uis uinū zᵐ se nocꝫ cū sit exicatiuū

INterdū accidit egressio. ¶ Supi⁹ Auic.đterminauit đ strabositate q̄ ē unus morbus in situ. ¶ Hic determinat de exitu oculi.q̄ etiaꝫ pōt dici morbus in situ.& tria facit. Primo ponit causas.2º signa.3º curā.ibi 2ª.cū est ex materia plurima.ibi 3ª. egressioni uero leui. Prima in duas.primo p̄mittit tres causas egres sionis oculi.2º declarat eas.ibi 2ª.et illa q̄ deꝫ q̄ accidit. ¶ In pª parte pōit tres causas. ¶ Et prima est uehemēs inflatio oculi.ꝑ quam inflatioꝝ nō cōtineť in orbita. ¶ Secunda cau sa est uehemens coartatio. ¶ Tertia est molli ficatio panniculoꝝ suspendentium euꝫ et late torum et nerui obtici q̄ debite suspēdunt euꝫ ut predictū ē in cº de anathomia supra. ¶ Sꝫ diceret aliqs.ad qđ Auic.multiplicat ista uel ta uehementiaꝫ inflationis ppter grauitatem & repletionē. ¶ Dicendū q̄ matera replens o culū & inflans eum q̄nq; est uentosa.& tunc solū dicitur repletiua & nō grauitās.& facit exire oculū inflando & forsaꝫ impellēdo q̄nq; aliquando autem talis materia est humoralis grauis.& tunc inflando & grauitando facit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 332 sur 455

exire oculū extra. ET ILLA hic declarat has causas. & hēt partes tres. sicut tres sunt premisse cause quas declarat. ibi. z^{a} et illa qdem que est. ibi 3^{a}. facta autē. ¶ In. p^{a} parte ponit diuisionē materierum replentiuz. p^{o} in se qa uel est uentosa inflatiua uel ē humorosa humida. i. humoralis fluida quicunq; humor sit. z^{o} ex parte loci. qa uel est ꝓpria oculo uel p cōita tem. ¶ Considerandu3 quod q̄uis retentiones multarum euacuationū possint esse causa exitꝰ oculi per uiā repletionis cōicate oculo. Aui. tñ magis expressit de retētione menstruoꝝ. & hoc qa matrix uidetur multū cōicare oculis. Vnde q̄dam menstruate mulieres inficiūt speculū ut Ax. in libello de somno & uigilia. & ió ēt oculus significat sup matricē apd Hyppocratē & Aui. ifra fen. z.^{a} de signis sterilitatis. Matrix enim & mamille ēt oculis cōicant. ut i co^{o} affo. gnte particule. quecūq; corrupture &c̄. ¶ ET ILLA Q VE EST. Hic declarat secūdā causam. ¶ Cōsiderandum qd tūc oculus exit propter coartationem quādo aliquid ab intra coartat. i. stringit se uersus partes oculi. & ꝑmit oculum extra est igit̄ ibi cōstrictio qua oculus premit̄. & potest dici ibi dilatatio. i. distractio partiū cerebri. Hoc autē fit in prefocatione siue ab intra siue ab extra. cōstricta enim gula duo cōtingunt. Vnum est compressio sanguinis. & uaporū uersus cerebrū. Secūduz est uehemens conatus ad habendū aerē & emittendū. ex quibꝰ repleto & inflato cerebro ꝑmittur oculus extra. ¶ Ex q̄ apparz quomō fortis clamor & fortis expressio. sicut fit in tenasmone & uomitu q̄mbo fiunt post partū i ꝑtu difficili sunt causa exitus oculorū. qa in eis cōtingit caput ēpleri. & in suis panniculis tēdi Apparet ēt quō soda h^{o} facit. qa attrahit materias ad caput. & quia facit clamare. ¶ Cōsiderandu3 z^{o} ꝙ quāuis q̄nq; iste cause faciant exitum oculi per uiam coartationis. q̄nq; tñ coniungitur cum eis exitus per uiam repletōnis & inflationis oculi. et h^{o} qa materie mote ad caput currūt ad oculos. sicut accidit cū ꝑtus non ē mundus. i. nō mundificatur mulier bene in partu. uñ materie ille recepte. mouentē q̄nq; ad caput. sicut accidit ēt ex corruptione cōmistionis fetus. i. ex corruptione eorū q̄b^{9} fetus miscet̄. ut sūt pānniculi & materie retēte in matrice ex q̄rū corruptiōe uapores & male materie caput ascendūt. sicut ēt accidit i morte fetus in matrice ue ex putrefactiōe fetus. ex q̄bus pōt contingere quod cerebruz inficit̄ er tandem oculi. FACTA AVTEM hic declarat tertiam causam. Et primo facit hoc z^{o} ponit signum distinguens inter quasdā egritudines ad q̄s seq̄t exitꝰ et dat causam. & diuersitatē quādam in una illarū causarū. ibi z^{a}. & egressio. ibi 3^{a}. & q̄nq; egrediuntur. ¶ Prima pars est nota Et conser. quod Auic. dixit lacertū i singulari. qa forsan. credidit quod sit unus & nō tres cū tñ de hoc fuerit discordia ut sup^{a} li^{o} p^{o} c^{o} de anathomia lacertorū oculi. & Gal. i li^{o} de utilitate priculārū x^{o} eodē ca^{o}. ¶ Circa secundā ptem considerandū quod p attractionē seu attrionē eius. s. nerui obtici. nos possumus duo intelligere. Primo per attritionē. i. rupturā factā a causa extrinseca. & tunc priuat uisum. Et est sermo Gal. in li^{o}. predicto. ca. de musculis oc̄lo rū. unde dicit. Si in pcussione forti cōtingerit prominēt̄ fieri oculum. si adhuc uidet musculus ipe solus scilicet est lesus. Si uero nequaq̄ uidet nerus obticus ruptus ē. ¶ Secūdo per attritionē possumus intelligere uehementē relaxationē & mollificationem nerui obtici. ut partes ipe sup se ipsas cadāt. & tunc ēt fieret uisus ꝓuatio. & hec est cōsona expositio mri Rasis z^{o} cōtinentis ca. de eminētia oculi. ubi dicit Si multū mollificabitur musculus inducet defectū uisus. qa nerus distendet̄ & relaxabit̄ multa distēsione. ¶ Circa tertiā ptē cōsiderādum qd Aui. ponit duplicem cām ꝑpter quā prefocatō & apostemata cerebri. & apostēata pulmonis faciunt ꝑminere ul' exire oc̄los. Vna cā est ꝓpriā coartationis. f. t autem coartatio in istis passionibꝰ per uiā malignatōis hanelitꝰ Vnde infirmi conant̄ et ꝑmunt se. Vel per uiā motus materiex ad cerebruz. unde pānicki ad latera distrahunt̄ et ꝑmunt oculos coartādo Secunda cā est ꝓpriam repletionis. s. ꝑprie oculo. unde oculus inflat̄. Vel posset dici repletionis. s. cerebri. Et subdit qd multotiēs fit illd̄ idest repletio oculi ul' repletio cerebri. Vel illd̄ idest exitus oculi. cū sanguine tate. i. cū habū dātia sanguinis impediēte. s. uisuz et faciēte a postema. in cornea sup. uel ēt in cōiunctiua. uidemus enim quandoq; totū oculū coopiri sanguine cū extra prominet. imo quādoq; totus a postemat̄ & corrumpit̄.

C VM ē ex materia. Hic pōit sig^{a} Et habet partes tres. Prio ponit signa exitꝰ ꝑpter uehemētiā inflationis. z^{o} per coartatiōez. 3° ꝑmollificatiōem. ibi z^{a}. & cum ē. ibi 3^{a} cū illa āūt. ¶ Dicit primo qd cū egressio oculi ē ex materia plurima aggregata in pupilla idest in oculo. tūc apparet oculi magnificatio & ideo cuz egressione &c̄. ¶ In secunda parte dicit. qd quādo oculus exit ꝑpter coartatiōem aliquādo oculus maioratꝰ & aliquādo nō. nam sicut supra apparuit aliquādo cū causis coartantibꝰ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 333 sur 455

cōcurrit motus materierū ad oculū.sicut cum nō ē mundus partus.& aliquādo nō cōcurrit & aliquādo ē cū tali exitu magnitudo.si adiuuat eam.s.coartatiōem uel causaz coartationis materia.s.unde oculus iflatur et ingrossaī a liquādo autē est exitus sine magnificatiōe oculi.quādo nō cōcurrit materia.Et in ambabꝫ dispositionibꝫ.s.siue exitus a coartatiōe sit cū materia siue sit sine materia eunte ad oculū.tamē sentiē extensio a posterioribus expulsa extra.qa premit uersus extra. Et cognoscīt cā eius.s.coartationis qa nota ē siue sit suffocatō siue dolor siue clamor siue partꝫ laborioſus oīa enī hec sunt nota. Circa tertiā partē cōsiderandū qđ Aui.tria signa ponit exitus oculi a mollificatione.Primū qđ oculus non appz maior.& hoc est qđ dicit.nō magnificaī pupilla.i.oculus & cā est quia nō impleī oculus materia eū magnificante.sed simpliciter fit lacertorū uel nerui relaxatio.& iō posset exponi.ñ magnificaī.i.nō dilatatur pupilla.quia pupilla illius oculi nō apparet latior q̄ pupilla alterius oculi.quia nō intrauit materia que faceret crescere albugineū unde pupilla dilatare ē Cōsiderandū hic qđ posset cadere error q̄ oculus exiēs extra quacunq; cā exeat appareret maior altero naturaliter situato.& hoc qa est manifestus uisui.& de hac magnitudie ñ est sermo sz de magnitudine q̄ fieret p extēsionē tunicaꝝ ppter repletionē materieꝝ.Secunduz signū est q̄ nō sentiē extensio.& cā est.qa nō est ibi causa coartans. Sed dubitaī.diceret aliquis.quare Aui.dixit uehemens.cū ibi nulla sit extensio.sed mollificatio. Dicendū qđ fuit modus loquendi.Vel aliter qđ forsan i exitu sentiē aliqua parua extēsio ab extra qa oculus q̄si pōderat & aliqualī trahit ad extra.sz talis nō est extēsio uehemēs ab intra.sicut fit in exitu a coartatione.Tertiū ē qđ pupilla.i. oculus est extuans. Sz tu dices q̄re pupilla extuat. Respōdet Dinus qđ hoc ē qñ materia ē calida.sz hec solutio ē uilis qđ nō contingat mollificatio a materia calida nisi forsan p accidēs. Aliter ēt respōdz corrigēdo līaz qa debet dicere neq; est pupilla cū hoc extuās Aliter igiī dicendū qđ p extuationē oculi intelligimus quādā imobilitalē uel istabilitatē qa nō pōt sustentari ppter mollificationē.Vel quādo uult figere intuitū ad unū locum non pōt firmare.sed uacillat oculus & hoc est qđ dicit.Et pupilla estuans.& est simile sicut accidit habentibꝫ mollificatiōez neruorū manuū paruā que nō prohibet motū.Naz quādo uult fixe tenere aliquid in manu tūc manus tremit & uacillat.

Egressioni uero leui. Hic pōit curā.Et prio pōit curā leuis egressiōis.2° fortis.ibi 2ª.que uero fortis ē. Cōsyderadū circa pmā ptē qđ egressio est leuis dupliciter.prio q̄do parū pminet extra oculus 2° q̄do causa egressiōis ē parua.& iō cū leuibꝫ curaī.s.cū ligatura uitte.siue fassie replētis.& cū situatiōe debita ne oculus extra labaī.sicut est resuppinatio & cū cibi mino ratiōe.ut cōsumaī materia.si qua pauca sit ibi & h° ē qđ dicit exiccare cerebrū. Alia littera dicit exiccare cibū.i.daī cibaria, sicca.& nō lubrica.ut daī assaturas et res frixas cauēdo cibaria hūida sicut pisces & poma. Paruitas motꝫ.qa motus excutit oculū pminētem assiduatio.& cē. Cōsidrādū 2° qđ Aui.cōfidit qđ si eges medicis sufficiāt tibi medicie localeſ stiptice.sicut coliriū đ sumach.i.qđ fit đ aq̄ sumach.quod declaratū ē supra c° de cura obtalmie.Istud aūt coliriū uirtute stiptica reprimit oculū intus & constringit euz in loco suo. Et si qua sit materia pauca exiccari poterit p suu uirtutē exicatiuā.Si.n.esset materia.mlta iā ñ cēt egressio leuis.sz fortis.et ōi dixit. Q đ si medicinaꝝ &cē. Q VERO SI FORTIS. ē hic ponit curā egressionis fortis secundū diuersitatez causarum supra positā. Et p° ponit curā eius que fit ex inflatione siue repletione oculi ponēs differentia inter egressionē oculi repletionalē & eā que est absq; materia. Secūdo pōit curā egressionis que fit a mollificatione.Tertio eius que fit a cortatione. Quarto ponit quasdā medicinas.ibi 2ª.& si fuerit.ibi 3ª.illa uer.ibi 4ª si ē.Prima in duas.p° ponit predicte egressionis curā.2° ponit differentiā predictā ibi qđ si. Considerandū circa primam partē quod Auic.resumit breuiter istā curā.qa uult q̄ tu ordinati intelligas eā ex c° generali de cura obtalmie.tū intentio in cura huius egressionis est qnq; res.Vna ē rectificatiuite patientis.& hoc dat intelligi ex illo c°.& ex h° qđ statim dixit sup ª.Et exicare cibum. Secunda.est euacuatio materierū a corpere et capite.et diuersio eius ab oculo.et h° fit cū eo q̄ sis ex solutiuis & flebothoia et uētosis sup tēpora.quādo aūt.cōpetat solutiuū & farmacū quādo flobothoia.et cuiꝫ uene et quādo uētose oīa supiꝫ dicta sūt. Tertia intētio ē repcussio materieꝝ ab oculo.& hoc fit i prin°. cursus.& hoc fit cū rebꝫ repcussiuis.ut ē brocatione faciei cum aqua frigida & similibus. Quarta intētio ē resolutio uel exiccatio materierum replentiū oculum.& h° fit colirijs acutis.quia resolutis & exiccatis dictis ibi dez. Quinta itētio ē stipticatō siue repssio ocu

li intus qđ fit medicinis cõstrictiuis sic aq̃ in qua decocta sint stiptica ut cortices granatoꝝ & senticis i spine albe siue indice i quacũq; eni eaꝝ est exiccatiua uirtus. Et iste medicine locales ultimo posite sunt utiles in triplici itẽtiõe uel in duplici nam ꝗdam ex eis exiccant & cõsumũt materias o Pi & phibẽt receptõez materieꝝ siue repercutiũt & constringũt oculũ i tus phibendo exitũ & hoc facit lana infusa s. in aqua & aceto uel sale frigido i misto cũ rebus frigidis ul eliq̃tio i aq̃ frigida & reliq̃ sunt nota. ¶ Cõsiderandũ tamẽ qđ medicus dẽt cõsiderare qualitatẽ materierum replenti um oculũ & secũdũ illã diuersificaẽ medicias in calido & frigido. Cõsiderãdũ ẽt qđ nec repcussiuis nec ẽ solutis nec ẽt repssiuis ocli dẽm n si post euacutiões materieꝝ factas & diuersiones earũ. Et iõ Aui dixit qđ solutio uentris ẽ ex rebus &c̃. qa euacuat materias & ideo Rasis 2° cõtinẽtis dicit fluxus uẽtris ualet e minẽtie & qa Aui pcepat uẽtosas sup tẽpora iõ uult multũ cõmendare eas que ponũtur in collo & debent precedere ille illas. Q VOD SI NON. Ponit differentiã inter curã egressionis oculi repletionalẽ & eã que ẽ absq; materia. ¶ Vbi cõsiderandũ qđ p h° regimẽ nõ debemus itelligere regimen omne qđ iã dixit sed illud qđ dixit statim cũ pcepit qđ embroceẽ facies cũ aqua frigida proprie in qua decocta sunt stiptica. in oi enim exitu nõ pueniẽte a repletiõe cõpetit semp illud qđ oculũ intꝰ reprimat & cõstringat. hoc aũt faciũt stiptica. ¶ Dubitaẽ qa Auic. dicit ꝙ si ibi ẽ repletio in principio dẽt materia resolui. Sed contrariuz huius iã est dictũ. cũ in principio debemus repercutere. ut sumitur ex ca° de cura obtalmie ¶ Dicendũ ꝙ p principiũ intelligimus principiũ cure post cessationẽ a repcussione. ¶ Vel dicendũ ꝙ resolutio sumiẽ hic p euacuatione materie. ut uelit. Auic. diceẽ ꝙ si exitꝰ oculi ẽ absq; repletione. tu potes incipere i oi hora. & psequi curã stipticis medicinis. sed si exitus oculi ẽ repletiõalis. primũ qđ te oz faceẽ ẽ ut resoluat. i. euentus materie euacueẽ cuz rebus cognitis. qa cũ farmacia ul fꝛoia & uẽtosis. ut iã dictũ ẽ nec ẽ mirandũ đ hac expositione. A. enim sumit quãdoq; resolutionẽ p cessatione improprie p cessatione siue corruptõe. ut apparet p°. can. fen. 2ª. ca. de signis cõplexionũ i 3° genere. & 2°. can. 4°. ca. medicina stupefactiua. ET SI FVERIT. Ponit curã exitus pueniẽtis a mollificatione. ¶ Cõsiderãdũ qđ hec cura conuertiẽ ad quattor. Primo ad euacuationẽ materie. & diuersionem. & quia euacuare a neruo obtico & musculis ẽ difficile. ideo docet euacuationẽ fieri cum yeris magnis. siẽ est yera logodion. & similes yere intelligendo semp si natura ẽ fortis. Cõuertiẽ ẽt 2° hec cura ad particularẽ euacuationem que fit post uniuersalem. & hoc fit gargarismate. s. facto cũ oximelle uel yera. si tolleret. & cũ his que. itel ligimus ex pª. fen. ca. de canonibus uniuersalibus cure egritudinũ capitis. Et attẽde qđ. A. cauet. q a ñ precipit caputpurgia nec sternutatoria dubitans de agitatõe obticorũ. Cõuertitur 3°. hec cura ad exiccationẽ & resolutõez materie cũ odoramẽtis et suffumigijs cognitis qa factis ex thure uel ãbra. uel xiloaloe. & similibuseQ uarto cõuertiẽ hec cura ad fortificãtia oculũ in situ prohibendo laxitatẽ ut sunt stiptica. & qa stiptica retinerent in loco materiam iõ nõ debẽt approximari nisi factis euacuationibus. & iõ Aui. dixit. & post illa. ILLA VERO &c̃. Ponit curã exitus oculi puenientis a coartatiõe. & qa quãdoq; cuz hº ẽ materia declinans ad oculũ. ut cum nõ est mũdus paratus &c̃. quãdoq; autẽ ẽ a sola coarctatiõe. ut supra posuit Aui. ido duo facit pº ponit curã exitus a causis coartantibus quãdo ẽ ibi repletio. 2° quãdo est sola coartatio. ibi 2ª & si est. ¶ Cõsiderãdum circa primã partẽ qđ Auic. uertit intẽtionẽ suã ad remotionẽ cause remote que ẽ corruptio fetus. uel retentio mẽstruorũ. tamẽ causa cõiuncta que esset materia iam stans in partibus oculi oz qđ remoueaẽ cum aliijs auxilijs adiũctis p̃dictis. & qa hec sunt pluries intellecta. ex ca° de obtalmia. iõ Auic. tacuit hic. ¶ Cõsyderãdum circa secũdaz partẽ qđ p stiptica intelligimus non solum medicinas 5 modos ligature repllentes oculũ itus sicut facimꝰ p̃uidẽdo i forti uomitu. ut põit Aui. pº can. fen 4ª. & Rasis 4° tract. almansoris. ET EX MEDICINIS. hic ponit duas medicinas compositas. Prima est quam ponit. Rasis 2° continẽtis auctoritate dyascoridis & ẽ exicatiua & cõuenienter stiptica prosasthꝰ et farinã fabarũ. sed albumen oui congluti rat & cõplicat has medicias specialiter in fabaꝝ conferre in materiebꝰ oculorũ exiccando eas. uel attrahendo sui uirtute. ut Aꝝ. sentit pª đ pblematibus. 6ª. pblemate. ¶ Secũda medicina ẽt ponitur ibi. & ẽ satis exicatiua et resolutiua. & dẽt itelligi qđ ossa dactillorũ per se aduranẽ nõ qđ aduranẽ cũ spica. 5 posq̃ sunt trita illa ossa adusta tũc misceanẽ cũ spica. Vñ Rasis 2° cõtinentis dicit ossa dactilorũ adusta. & spica ualent &c̃. Adustio. n. acqrit ossibus uirtutẽ magis exicatiuã & facilẽ triturationẽ quibꝰ non indiget spica. Iste autem medicie debẽt applicari post euacuatiões fcas ut notũ fst ¶ Sz tu dices i quo differt eminẽtia & egressio. ¶ Dicendũ qđ forsã idẽ sũt.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 335 sur 455

Vel dicēdū qđ eminentia ē cū incipit egreſ
ſio.ſz quādo ē iā facta egreſſio meniſeſta. tūc
ꝓprie dicit egreſſio.

ILlud fit i febribus &cē. Hic de
terminat. A. đ alio morbo ocu
li q dicit ꝓfūditas ſiue ꝓfūda
tio q ēt pōt dici morbus i ſitu
Et ꝑmo ponit cās. 2° ſigna. 3°
quorundam dictū. ibi 2ª. &. i illa ibi 3ª. q dam
autē. Curā autem nō ponit. qa intelligit eā ex
ca. de cura extenuationis & de cura ethice 4°
li°. Circa rubricā conſiderandū q duplex litte
ra reperit. Vna que dicit de ꝓfundatōe oculi.
& eius paruitate. & patet alia q̄ dicit de ꝓfū
datione oculi & eius ꝓfunditate. & tūc pōt ex
poni. & p. i. Vel forſan Aui. cōſideranit dupli
cē ꝓfunditatem. unā que eſt cōcauatio ꝓpter
cōſumptionē humiditatū & pinguedinū circa
oculū. & q̄tum ad hoc dixit ꝓfundatione. Aliā
que eſt depreſſio uel ipulſio uel retractio toti
us oculi intus. & q̄tū ad hoc dixit ꝓfūditate.
Cōſiderādū 2° qđ omnes cauſe exiccantes
corpus & proprie ptes ſupiores faciūt ꝓfūda
tionē & cō:auationez oculorū. exiccant autem
corpus cauſe ſenſibiliter euacuantes ut fluxus
uētris. & ſimiles euacuatiōes. & quātū ad h°
dixit ſucceſſione euacuationū. Et cauſe iſenſi
biliter reſoluētes. & iſtđ faciūt febres & ꝓpe
uigilatiue. naz uigilie reſolunt. ut. 12. the. Iſtđ
ēt facit inſomnietas q ē mala diſpoſitio iter
ſomnū & uigiliā. ut Aui. p° li°. ſen 2ª. cap° de
his q̄ pueniūt ex ſomno & uigilia. & hanc diſ
poſitiōez uidemus i quibuſdam qui uidentur
frenetici & loquunt & mouent. & nō apiunt
oculos. ſi ut etiā accidit quibuſdā ebrioſis qui
declināt ad ſomnū. & leſi i capite nō poſſunt
dormire. Hec exempla ponunt a Gal. i libello
de comate. Cōſiderandū 3° qđ anguſtia du
pliciter accipit. Vno mō pro diſpoſitiōe corpo
ris in qua infirmus nō pōt in aliquo ſitu qui
eſcere. ſz ledit in omnib⁹ figuris in qbus decū
bit. ut ſumit a Cal. in comēto i7° ꝑmi prono
ſticarū. & iſto mō nō ſumit ab Auicenna hic.
licet. poſſet ſumi. Alio modo ſumit anguſtia
pro quodā modo triſtitie. ut quaſi ſi triſtitia
uehemens. Iſtđ quidā ponāt aliā differentiam
Naz dicūt quod āguſtia ē paſſio anie ex ꝓxi
ſtētia alicui⁹ mali horrēdi. ut dolore đ morte
amici. Sed triſtitia ē paſſio aīe ex defectu ali
cui⁹ boni quod querit. ut cū quero lucrū. & ñ
credo ſubſequi. Iſaac uero 2° li° đ febrib⁹. &
Gilibertus p° li° dicunt qđ anguſtia pinet ad
uirtutē ſpūalem cordis. ſz triſtitia ad aialē in
cerebro. Raſis uero i7° cōtinentis dicit. qđ tri
ſtitia ē quādo quis cogitat cū dolore đ re amiſ
ſa. Q uicquid tū ſit anguſtia ſumit hic ꝑ aie
paſſione in qua caliduz mouet ad intra paula
tim. ſicut in triſtitia. Ad hoc aūt ſequitur cō
ſumptio corporis. ut ſumit ab Auic. p° li°. fen
2ª preallegato ca°. cū multis enim incomodis
que ad triſtitiā conſequunt accidit' prohibitio
ſparſionis nutrimenti in membra. ut pōt ſumi
ab Aui. infra de uiribus cordialibus ca. 6° &
iō in triſtitia & anguſtia. ſequit exiccatio ocu
lorū. ut ēt pōnit Gal. 2° de criſi. ultimo ca. ET
IN ILLA. Hic ponit ſigna & ſolum ponit ſi
gna profūditatis ex uigiliis & ex triſtitia. qa
ſigna reliquaꝝ cauſarum. ut euacuationū ſunt
nota. Dubitatur propter quid in ſuperflua
uigilia palpebre ſunt difficilioris motus q̄ pu
pilla. i. q̄ corpus oculi. Vnde Gal. 2° de criſi. ꝑ
allegato ca. ſecundum tranſlationē grecam lo
quēs de ſupflue uigilantibus dicit. uix eniz ex
tollūt palpebras. Reſpōdet Dynus qđ cā
eſt duplex. Prima qa oculus naturaliter ē mo
bilior q̄ ſit palpabra. Secūda cā eſt. quia natu
ra magis cuſtodit oculū q̄ palpebram. Tertia
cā cōſimilis iſtis poſſet dari nā muſculi mouē
tes oculos ſunt ꝓpinquiores prio motori. i. ce
rebro 2ᵐ medicos ꝑ cordi 2ᵐ philoſophos q̄
ſint muſculi mouētes palpebras. fugiēte igit
calore ad intus ꝓpter reſolutionē multam ſa
ctā in uigiliis. pl⁹ & pri⁹ fugit a palpebris q̄
ab oculis. & iō licz tam palpebre q̄ oculi decli
nent ad quietē & granitatē mot⁹ plus appz
h° in palpebris. Q uarta cauſa poſſet dari. qa
muſculi mouētes oculū nō ſunt ita apti exicca
ri ſicut muſculi palpebrarū. qa ſunt ſituati i lo
co magis humectato. & iō reſolutio uigiliaꝝ
plus deiicit uirtutē muſculoꝝ ꝑ palpebre q̄ ocu
li. Q uinta cauſa poſſet. dari qa oculus ē mē
brū ſpericū. corpus autē ſpericuz & ſolidum
mouet totū qualibet ſui particula mota. et iō
parū moto obtico. pupilla apparet moueri. ſz
palpebra ē mebrū latum dilitabile et coruga
bile. & iō pauco motu facto in ea nō ſic tota
apert moueri. In hoie igitur factigato ex uigi
liis puus motus factus in obtico uſ muſculis
ſc appere moueri pupillā & totū oculū. ſz par
uus motus factus in palpebra ñ facit appareē
totā palpebraz moueri. Sed ſine dubio oēs
iſte cauſe licet in ſe ſint ſatis euidētes non tū
ſunt ad propoſitū nec ad mentē Auic. quia ex
eiſdē cauſis poſſet ꝓbari qđ in anguſtia et tri
ſtitia palpebra ē difficilis motus et ñ pupilla
et ꝓprie poſſet hoc ꝓbari ex duab⁹ cauſis q̄s
Dinus ponit. et tū Auic. dicit in anguſtia eſt
quieta pupilla Et iō alia poteſt dari cauſa.
Propter quā ſciendū q in uigilia ſuperflua
ꝓprie coniuncta imaginatiōi ingſitiue fit mul
tus mot⁹ i ſpiritib⁹ uētriculi āterioris cui ſta

tim reſpõdet agitatio ſpirituũ cũ nertuo obti
co illi imediate cõiuncto.nõ ſic autẽ imuſcul⁹
palpebre.& iõ oculus apparet mobiliot palpe
bra.& iuuat in hoc.qa ad quãlibet imaginati
onẽ motiuã incitantẽ ad inſpiciendum oz ocu
lũ aliqualiter moueri.ñ tamẽ eſt neceſſe ꝓ q̃
libet noua inſpectione moueri palpebrã.qera
biẽ igiẽ palpebra fatigata oculo moto.ſz i tri
ſticia & ãguſtia ſpiritus ñ tendũt ad dilatan
dũ & mouendũ ſed potius ad ſuffocãdũ & cõ
ſtringendũ.& ſic ad quieſcendũ.& iõ tã palpe
bra q̃ pupilla qeſcet.Q VIDAM aũt.Hic po
nit dictũ quorundã.¶ Dubitaẽ utrũ oculus
partis frigide faciei ſit ꝓfundus.Videẽ qđ nõ
qa ꝓfundatio fit a cauſis exiccãtibus & reſol
uẽtibus.ut dictũ ẽ.ſed frigus ñ reſoluit imo
calor igiẽ oculus partis calide faciei erit ꝓfũ
dus.& nõ partis frigide.¶ Amp.tũc ſemper
oculus ſiniſter eſſet ꝓfũdior deſtro.c⁹ cõtrari
um appz ẽt de mẽte Aꝝ.pblematũ.zz.ubi uſt
qđ ſenſus dextri a ſiniſtro nõ differũt.& tñ
differẽt ſi oculus ſiniſter eſſet puior & ꝓfun
dior dextro.cõſequẽtia ꝓbaẽ.qa ſiniſtra ps
& ꝓprie i homine ẽ frigidior dextra.ut Aꝝ.
3° de ptibus aialiũ.¶ In cõtrariũ ſunt iſti q̃s
Aui.allegat & fuit Raſis li°.i9°.cõtinẽtis.4°
ca.in fine.ubi ſcribit.filius Muſay hẽbat me
dietatẽ corporis calidã & reliquã medietatem
frigidã ut nix & pull⁹ lateris illi⁹ frigidi erat
defectus.& alteri⁹ erat uelox.& oculus ptis
i frigiditate erat diminut⁹ & cõtract⁹ multũ
&c̃.& huius dicti recordaẽ.A.ſuꝑ.ten.z^a.ca°
de paleſi.¶ Dicẽdũ ad hoc dupl'r qđ forſan
dicta ſnia.A.nõ placuit ꝓpter rationes predi
ctas.¶ Vl dicẽdũ qđ diuerſitas partiũ faciei
uel ẽ naturalis contingens i formatione fetus.
uel eſt accidẽtalis.Si quidẽ ſit naturalis tunc
pars calida faciei ponit oculũ magnũ & ꝓmi
nentẽ.ſz pars frigida põit euz frigidũ & puũ
ut innuit Aui.Et h⁹ ratio ẽ.qa calidi informã
tis eſt dilatare & extendere z^m omnez dimen
ſionẽ.frigidi autẽ cõcurrẽtis in actu iqforma
tiue ẽ abreuiare & cõſtrigere.Vnde dic̃ Gal.
in tegni qđ latitudo ẽ filia caliditatis.Si autẽ
talis diuerſitas ſit accidẽtalis poſſibile eſt qđ
mala cõplexio calida coſumẽdo hũidũ faciat o
culũ ſue partis cõcauaũ.uel profundũ & par
uũ.ſed mala complexio frigida ꝓhibendo reſo
lutionẽ & tenẽdo uaporũ facit apparẽ oculũ
magis ꝓminẽtẽ.Et poſſibile ẽ cõtrariũ hui⁹
quia mala complexio frigida cõſtringendo &
prohibendo nutricationẽ põt paruificare ocu
lũ.& mala complxio calida attrahendo poteſt
illũ inflãmare & h° mõ itellexit Raſis.¶ Ex
q̃bus apparet ſolutio ad primã rationẽ.quia
illa arguit de diuerſitate accidẽtali ꝓtiũ faciei
ex qua põt cõtigere illã & cõtrariũ.¶ Ad ſe
cũdaz dicendũ negando cõſequentiaz.Ad pro
batiõez dicẽdũ qđ licz pars ſiniſtra ſit frigidi
or q̃ dextra naturaliter nõ tamẽ ẽ tanta diuer
ſitas.& proprie in partibus faciei.q̃ poſſz fa
cere hãc diſformitatẽ oculoꝝ.ſz oz qđ talis di
uerſitas ſit mꝛta ualđ.ſiue ſit accidẽtalis ſiue
ex generatiõe.et hoc ſignũ eſt q̃ inter brachiũ
dextrũ et ſiniſtrum ẽ diuerſitas in caloꝛ et fri
gore.& tamẽ nõ ꝓducit ad euidentẽ diuerſita
tem in q̃titate nec in uelocitate et traditate pul
ſus.ſz ſi pulſus brachii dextri deberet diuerſi
ficari manifeſte a ſiniſtro.oz eſſe i caloꝛ et fri
gore multã diſtempantiã.hoc autẽ qñq̃ cõtin
git ut ſumit ab Auic.p° can.ſen z^a ca° đ pulſu
complexionũ.& 3° can.ſen z^a.c° de paliſi.unde
inuentus ẽ homo qui nunq̃ ſudauit i una par
te faciei.

Uiriditas accidit.Superius Auic.đ
terminauit de multis modis egri
tudinũ eueniẽtiũ oculo maxie i eo
q̃ de ipo apparet.¶ Hic đtermi
nat de quadam oculi diſpõe.que uocatur uiri
ditas.id autem quod mouit Auic.fuit.qa nul
libi in hoc libro determinauerat de cauſis colo
rum oculi.& ideo uoluit facẽ unũ capitulũz
in quo ponerenẽ cauſe colorũ oculi.modi etiam
colorũ.Et p° determinat de cauſis uiriditatis
oculi et aliorũ ẽt colorũ et effectibus et opatõ
nibus oculorũ ſic coloratorũ.z° poſt cutã uiri
ditatis.ibi.z^a.iam exptuz eſt alcofol.ſigna non
ponit qa ut apparebit ponẽdo cauſas nota fa
cit ſigna.Prima in duas.primo poſt cauſas di
uerſorũ colorum.z°ponit circa hoc opinionem
ẽpericoꝝ.et illã improbat.ibi z^a.et ſi ẽẽt.Pri
ma in duas.p° premittit diuerſitatẽ cauſarum
z° declarat.ibi z^a et cã quidem.¶ In prima pte
dicit quod cauſa uiriditatis.& etiã alioruz co
loruz ſumitur.uel ex parte tunicaruz oculi.uel
ex parte humorũ.¶ Conſidet andũ qđ multi
plex littera repitur hic in ẽpica et ẽt in textu.
Vna dicit.đ ſubalbedine.Alia dicit đ uarieta
te.et alia dicit de uiriditate.& oẽs iſte littere
quaſi ad idẽ uadũt.Nã color ſubalbus.& co
lor uiridis.hic pro eodẽ ſumit⁹ ſ.pro colore u
no extremo qui opponit nigro.& iſte color ex
tremus uocatur ẽt citrinus.a quibuſdaz & cõ
ueniẽter.qa citrinus color & uiridis aliquãdo
pro eodẽ ſumit⁹.ut Gal.z° ꝓnoſti.z° comento
Vñ z° regiminis acutorũ.zo.comento.quando
uident hominez cuius color ẽ citrinus.interro
gant ipſum q̃ ſit cauſa in uiriditate coloris.iſte
etiã color extremus uocaẽ ẽt quãdoq̃ glauc⁹
ab Aꝝ.5° đ generatõe animaliũ z° capi°.& a
Gal.in tegni.Et ideo in Aui.ebrayco.ubi nos
habem⁹ uiriditas.ibi ipſi habent citrinitas uł

glaucedo. Hoc autē uocabulū uarietas accipi
tur dupliciter. aliquādo p colore medio. ut in
fra cū dicit. Varietas aūt puenit ex aggregatōe
&c̄. Vocaī aūt ēt iste color blauus. siue blaui
tas 2° cōtinētis. Aliquādo aūt sumiī pro colo
re extremo qui diciī glaucus uel uiridis ꝑ sub
albus uel citrinus. qūo poterit sumi ibi cū dic̄
Aui. & si essꝫ uarietas primitia. &c̄. Si g° ꝫi
ca dicit de uarietate. tunc sumiī uarietas p co
lore extremo. ¶ Dubitaī q̄re Auic ititulauit
capitulū solū ab uno colore. s. ad extremo qui
opponiī nigro. ¶ Dicēdū q̄d placuit sibi. po
terat ēt dicere capitulū de coloribꝫ oculoruꝫ.
¶ Vel dicēdū q̄d iter omnes colores subalbꝫ
ēq̄ ponꝫ debet remoueri pⁿ pp turpitudinez
q̄a oculus niger est magis decorus uñ arabes
uitupāt glaucedinē siue subalbedinē. ut ꝑmo
tātice ꝑticula de coloribus oculorū cōmento 3°
2° q̄a defectus quo hō non uidet in die. sꝫ me
lius in nocte cōiungitur huic colori talis autē
defectꝫ ē ualde nociuꝫ et detestabilis. et iō po
tius intitulatur capitulū d̄ subalbedie q̄. de a
lio colore. ¶ Secundo dubitatur utrū hoc capi
tulū ptineat ad d̄coratiōnē uel ad egritudinē
curandā. &uī quod hoc capitulum sit decora
tionis. q̄a Auic. in cura solū intendit ad tingē
dum oculū. ¶ Idem ēt Azaranius ca. de colori
bus cornee. ¶ Itē si intenderet ad curā ma
me hoc esset. q̄a uellet curaī oculū subalbum
male uidēt i die. sed melius circa noctē. sꝫ ta
lis cura infra poniī ca. de aliīar. igitur hic nō
debuit poni. ¶ In cōtrarium arguiī. q̄a sen.
de decoratione est per se. 4°. li°. sen. 7ª ¶ Dicē
dum q̄d hoc capitulū ē de materia decoratōis
inquātum itēditur tinctura oculi turpis subal
bi ¶ Ad rationem cōtrariā dicendū q̄d ꝫ mate
ria decoratōis perfecte tractetur in 4° libro ta
men aliq modi ꝑticulariū decorationuꝫ cadūt
quādoq incidēter in aliis locis. sicut supª ca.
de albugine. & sicut 4°. can. sen. pª. ca. de uari
olis. Vel possemus respōdeī ad questionē q̄d
hoc capitulū ptinet ad curationē secūdū q̄d d̄
clarabiī ¶ Ad cōtraria dicendū q̄d iste medi
cine que tīgunt ēt remouent malā dispositōez
oculi qua opatio impediī ut d̄clarabiī. ¶ Ad
secundū dicenduꝫ q̄d Aui maxime uult curaī
oculuꝫ subalbum ꝑpter cām supradictam. Et
cum diciī q̄d cura poniī infra ca. d̄ aliīar ¶
Dicenduꝫ q̄d alia cura est q̄ hic poniī. & alia
illa. que poniī ibi. ut apparet. Ista enim est p
medicinas locales. illa autē est per regimen.
¶ Dubitaī 3° utruꝫ oculus sit coloratꝫ. uidē
tur q̄d nō. quia recipiens dꝫ esse denudatum a
natura recepti. ut Aꝝ. innuit 3° d̄ aia. & cōmu
tator co°. 4°. sꝫ oculꝫ recipit omnē colorē. igiī oī
bus carebit. ¶ In cōtrariū est hoc capitulum.
q̄d iuestigat causas coloꝝ oculi. ¶ Dicēdū q̄
color accipiī dupliciter. Vno mō large p omni
q̄d uideī. & q̄uis sit transparēs sicut dicimꝫ
aerem & aquā esse albā. & ignē esse rubeum
ut Aꝝ. d̄ coloribꝫ. sicut ēt dicimuꝫ colores eē
in yride. sicut ēt apparent res uirides q̄ subi
iunī uel opponūtur nubibus que trāseūt per
loca uiridia. ut Auer. in d̄ sensu & sensato. &
3° colliget. & 2° de anima. sic ēt dicimꝫ q̄d aer
obscurus ē niger. omnia enim supra dicta ipro
prie dicūī collorata. Alio mō color accipitur
ꝑprie ut cōiter diffiniī. q̄d est extremitas cor
poris pspicui terminati. puenit aūt talis color
ex diuersa elemētoꝝ mistiōe. ut. A. ibi d̄ sēsu
& sensato. Dico igiī quātū ad quasdā partes
ē oculus uerissime coloratꝫ. ut q̄tū ad tuni
cam cōiunctiuā & ueā. sꝫ quātū ad quasdaꝫ
in quibus species uisibiliū recipiūī nō est uere
coloratꝫ. ut quātū ad corneā & humorē albu
gineū & araneā & cristallinā. & ratio ē iaꝫ as
signata. diciī tamē coloratus oculꝫ q̄tum ad
cristallinā & albugineū & corneā coloratiōe
ꝑpe dicta. q̄a ista sunt uisibilia. quedā etiaꝫ
q̄a sup corneā & albugineū fit reflexio radioꝝ
a corpore uere colorato. s. ab uuea ut post a pa
rebit. ¶ Ex q̄bus apparet solutio ad cōtraria
¶ Quarto dubitaī. utrū cause coloratiōis
oculi sint sufficiēter enumerate ab. Auic. videī
q̄d non q̄a quatuor humores sūt cā uniuerso
rū colorum. ut supª tract. pⁿ ca°2° ¶ Itē calidi
tas & frigiditas sūt ēt cause. ut Auer. 4° colli
get. 3° ca°. ¶ Itez luciditas et quantitas spūs
uisibilis. ut Auic. pⁿ canticoꝝ ¶ Ista aūt dubi
tatio soluetur in questione q̄ quaeretur numerꝫ
colorum oculi. ET CAVSA. declarat causas
dictas. & primo dictas causas applicat ad co
lorē uiridē siue subalbū seu subalbum & ad
suum oppositū. s. nigrū qui sunt colores extre
mi 2° ad colorem mediū ibi 2ª. uarietas autē
Prima in duas. pⁿ fē q̄d dictuꝫ est. 2° declarat
causas que sumuntur ex parte tunicarū. ibi 2ª
causa aūt in tunicis. Prima. in duas. pⁿ ponit
cās subalbedinis siue uiriditatis. 2° nigredis.
ibi 2ª & si in hūiditatibꝫ. Prima in duas. prio
facit q̄d dictū est. 2° sermonē suuꝫ articulat si
ue determinat. ibi 2ª. & ꝑcipue. ¶ Circa ꝑmā
ꝑtē ¶ Dubitaī. quare Aui. ponens causas colo
ris oculi ex parte humoꝝ solum ponit ex par
te glatialis. i. cristallini. & ex pte albuginei. &
nō ponit ex parte uitrei. ¶ Dicendū q̄ sicut ap
paruit color oculi d̄ quo hic ē sermo est color ꝑ
ꝑprie dictus. q̄ apparet in toto spacio cornee.
¶ Hic autē color apparꝫ p irradiationē factā
in albugineo a lumie exteriori ꝑ reflexiōem
sup albugineo a cristallino. neutrū autē istoꝝ
cōtingit ab humore uitreo. Primo enim non re

cipit irradiatiõez a lumine exteriori ſalrẽ q̃ a nobis poſſit uideri cũ humor uitreus ſit poſi tus ualde in ꝓfundo.z° ñ reflectit radios ſup albugineo.imo reflectẽs ẽ criſtallinus.ut poſt apparebit. ¶ Cõſiderãdum ẽt qđ Auic.q̃tu or cãs ponit uiriditatis ſumptas ex pte humo rũ quaꝝ;due ſumuntur ex parte criſtallini.& due ex pte albugiei.Prima cã ex parte criſtal lini ẽ qđ criſtallinus ſit multe q̃titatis.& hoc qđ dicit ſi fuerit glatialis.i.criſtallinus i ipſo .ſ.oculo plurime q̃titatis.Secũda cã ex parte criſtallini eſt ꝙ ſituet in propiquo uerſus cor neã.& h° eſt qđ dic̃.Et ſitus eius.ſ.criſtallini ꝓpinquus &c̃ ¶ Cauſe aũt due que ſumunt̃ ex pte albuginei ſunt iſte.Prima qđ albugine us ſit clarus bene.ſ.irradiabilis.& oino puius nõ habẽs aliquã turbulentiã.& hoc ẽ qđ dic̃ & albugineus clarus.Secunda cã ex parte al buginei eſt qđ ſit q̃tiratis parue & ñ exceden tis ſup̃ poſſe radij tradiãtis ab extra ſ'irrad ã tis reflexe.& h° ẽ qđ dic̃.ſi fu.fuerit albugie us eq̃lis quãtitatis.i.quãtitatis đbite.& pau cus.i.uel ſit pauce quãtitatis. ¶ Sed dubitat̃ de mõ loquẽdi.Auic.ponens enim cauſas ſub albedis ſumptas ex pte humoris criſtalini mi ſcuit eas cũ cauſis ſumptis ex pte albuginei. ¶ Dicẽdũ ad hoc qđ fecit.quia cauſe quedã ſumpte ex pte criſtallini multũ cõueniunt in faciendo oculũ ſubalbum cũ quibuſdaz cauſis ſupmtis ex pte albuginei uerbi gratia.criſtalli nus ſi eſt multe quãtitatis faciẽs multaz refle xionẽ luminis ſup albuginẽ.& ideo licz albu gineus eſſet multe quãtitatis.dũmodo tñ ſit clarus & bene pui° recipit bene illã irradiatio nem.& apparebit ex h° oculus clarus.i.ſubal bus ſiue uiridis qđ nõ faceret ſi eẽt albugine° turbidus & nõ bene irradiabilis.ut A.infra docet cum dicit.Et ſi in humiditatibus fuerit conturbatio &c̃.& pp hoc Auic. ſimul iunxit has duas cauſas cuz dixit.fuerit glatalis.i.cri ſtallinus plurie quãtitatis & albugine° clar° Sz ſi criſtallinus i ſuo ſitu ſit ꝓinquus ad ex teriora.q̃uis nõ ſit multus põt facere oculum ſubalbũ & hoc ſi reſpondet ſibi aptitudo ex parte albuginei talis aũt aptitudo non ẽ ex pte claritatis q a ſi albugineus eẽt clarus & puius nõ tamẽ illuſtraretur a pauco radio quo irra diaret criſtallin° puus.ſed requireret radios multos quos redderet criſtallinus multus. Si ergo criſtallinus ſituatus exterius requiret pro apto paſſuo ad irradationem albugineũ non multum.ſed equalem ſue irradationi ſiue paucum. radii enim reflexi a criſtallino ꝓpinq̃ q̃uis ſint pauci. ſi criſtallinus ẽ paucus ſũt tñ fortes potẽtes irradiare albugineũ q̃uis non m̃te quãtitatis.exiſtẽte tñ equalis ſiue pauce & forſan licet ñ eſſet omnino clarus de ſe.& iõ dixit.& ſitus ei°.ſ.criſtallini ꝓpiquus ad exteriora.& albugine° eq̃lis q̃titatis.Et pro uel paucus poſſet tñ exponi & paucus.i.lz cri ſtallinus ſit paucus.dum tñ ſit ad exteriora ꝓ pinquus erit ocul° uiridis. ¶ Dubitat̃ utrũ ꝓpinqtas ſitus criſtallini uerſus exteri° ſit cã ſut albedinis.& p cõſequens ꝓfunditas cã ni gredinis.uidet̃ ꝙ nõ.imo totum cõtrariuz & cõtra mentẽ Ieſus Haly.trac.3°.3°.ca.ubi dic̃ Si fuerit criſtallini acuitas ad exteri° facit ocu lum nigrũ.& ſi demergat̃ facit oculum glau cũ. ¶ In cõtrarium eſt Auic.& omnes aucto res medicine. ¶ Dicendũ ꝙ ſitus criſtallini ad extra facit oculũ.ſubalbũ ſiue uiridẽ.Sed ſit° profundus facit eũ nigrum.Rõ eſt.quia ocu lus apparet ſubalbus cũ albugineus eſt m̃tũ illuminatus & clarificat° ſed q̃do criſtallin° extra appropinq̃t tũc albugine° illuminat̃ m̃ tũ.nam criſtallin° illuminat eum per propri am coruſcationem ꝑ ſplendorem ſi illo partici pat.& illũinat eũ per reflexionem fortẽ radij luminis exterioris.corpus.cui reflectẽs radiũ luminoſuz q̃to magis appropinquat ei ſup q̃ reflectit.tanto magis illũ illuminat.& h° qa radius ẽ ibi fortior p ſe.ſz quãdoq; p accidẽs in loco diſtanti radius magis uigoret q̃ i ppi quo loco corpori reflectenti.& h° apparz in ra dijs reflexis a ſpeculo concauo q fortificãt in quadã diſtantia in qua cõcurrunt ad punctũ. Si ergo criſtallinus ſit pfũdus ꝓpter cauſaz oppoſitã facit apparere oculum nigrũ. ¶ Ad Ieſuz dicẽdũ qđ credo litterã ſuaz eſſe corrup tã.Vel poſſz dici qđ p acuitatem itellexit pau cã planiciẽ criſtallini Vnđ paucos reflectit ra dios directos ſup albugineũ.& ſic appz ocu lus obſcur° pp paucã albuginei irradiationẽ ſz.p demerſionẽ intelligit multam applanati onẽ & latitudinẽ criſtalini.unde multam fa cit reflexionẽ & oculus apparz glauc° pp albu ginei irraditionem. & iſta cauſa reducẽt ad multitudinẽ & paucitatẽ criſtallini.& ñ ꝑpe ad ſitũ licet in hoc cõcurrat motus ſituatiõis. Dubitatur z° utrũ multa quãtitas criſtallini faciat oculũ glaucum & paucitas faciat oculũ nigrum.uidetur qđ nõ.p° đ mẽte.Auer.4° col liget.ca° de ſignis cerebri.in fine.ubi poſtquã poſuit ſententiaz Gal.qui dixit ꝙ multitudo glacialis iuuat ad faciendũ ſubalbedinem.& pauci.as ad faciendũ nigredinẽ.dixit hoc ẽ cõ trariuz noſtre opinioni. ¶ Itẽ uidetur contra triuz menti Auic.p° canticoꝝ ca° de coloribus oculi.ubi dicit Si corpus hũiditatis glacialis & albuginee fuerit puꝝ & petuiuz & parue quãtitatis exterius equaliter ꝓminuerit qua tuz lux ſeu ſplendor fuerit in ſubſtantia pura

coruſcās & cadens efficietur inde color oculo
rū glaucus. & ex cauſis cōtrarijs cōtingit anti
monialis .i. niger. Ecce qđ Aui. i cauſis glauce
dinis ponit paruitatē criſtalini & i cāis nigre
dinis ponit cōtrarium .i. mꝭtitudinē criſtalini
¶ Idem uideť de intētione Gal. x°. de utilita
te ptic̄la. 6°. ca. ubi dicit paſſio a medicis
nominata glauces. ſiccitas eſt & coagulatio i
moderata criſtallini formis humoris. Ecce qđ
cām glaucedis ponit puitatē cōſtrictionē & cō
ſumptionē criſtalini ꝙ eſt paucitas. ¶ Hoc p
bať rōe. qa humidum nō bene irradiabile facit
apparere oculū nigrum. Sꝫ quādo criſtalinus
eſt multus ñ eſt bene irradiabilis. ſicut appꝫ
in riuis pfundis. ſ. de mꝭta aqua. qa nō ira be
re irradiātur. ſicut ſi eſſent large & pauce aq
& iō appar ent nigri tales riui. ergo criſtalina
mꝭte q̄titatis facit oculū nigrum. Et hāc ratio
nem uideť innuere Auer. 4°. colliget. 3°. capi°.
¶ In cōtrarium ē Aui. hic & Gal. in tegni &
Halyab. p°. theorice. xi. ca. ¶ Dicendū ad hoc
qꝺ mꝭta q̄titas criſtalini facit oculū glaucum ſi
ue ſubalbū. & paucitas facit oculum nigrum.
Hoc declaraē dupliciter. ſicut duo conſequunť ad
oculum magnū criſtalinū. primo enim cōſequiť
qđ ſit magis rutilās ſiue reſplēdens ſiue emi
cans pprio lumine ſi habet pprium lumē ſiue
reſplendētiā. & hoc facit oculū album. & ad
paruū criſtalinū ſequitur qꝺ ſit paruꝫ rutilans
& hoc facit oculum nigrū. Dico aūt ſi habet p
priū lumē. qa dubiū ē an oculus habeat aliqđ
conaturale lumen nec pōt inquiri ad preſens.
¶ Secūdo cōſequitur ad magnū criſtallinum
qđ ſit magis irradiās p ēflexionē lumis exte
rioris. Primū enim a quo reflectiť radius per
oculū intrās ē humor criſtallinus cū tela ara
nea. ut infra declarabiť. Magnus aūtē exiſtēs
criſtallinus eſt capax plurium radiorum. &
p cōſequens plus pōt reflectere. & quia iſta
irradiatio per reflexionē fit ſupra albugineū
iō albugineus ex magno criſtallino maiorē re
cipit irradiatiōēꝫ. & ſic oculꝰ apparꝫ ſubalbꝰ
& ex oppoſita cauſa ex paruo criſtallino appꝫ
niger. ¶ Sꝫ dubitať contra predicta qa Gal.
i tegni illo ca°. Ex his uero. cauſā coloris glau
ci uel ſubalbi. & nigri ſumptā ex pte q̄titatis
diſtinguit cōtra cauſaꝫ ſumptā ex pte reſplē
dētie ſiue rutilatiōis. & nos pōimuꝰ totā unā
cauſaꝫ. qa ad q̄titatē ſequitur reſplendentia
maior. uel minor 2ᵐ q̄titatem maiorē uel mi
norē. ¶ Dicēdū qđ reſplendentia criſtalini ē
duplex. Vna ex ppria natura ſiue ex ſpū in ea
et q̄tū ad hoc Galienus uocauit eā rutilationē
que rutilatio licet non ſequať q̄titatē ſecūdū
modū ꝓportionis miſtiōis eiꝰ ſiue ſpūs in ea
tamē reliquis paribus maior criſtallina magis
rutilat. Alia eſt reſplendētia que dā p reflexio
nem radiorū exterioris luminis. & iſta ſequiť
q̄titatē criſtallini. qa maior criſtallina plures
reflectit radios licet ēt quodāmodo oporteat
ꝑſupponere quod reliqua ſint paria. & hanc
cauſaꝫ Gal. reduxit in multitudinē & paucita
tē criſtallini. Ex quibus apparet quaē Galie.
poſuit tres cauſas glaucedinis ex criſtallino.
ſꝫ. Auic. poſuit duas. qa Auic. p multā q̄titatē
criſtalini intellexit duas cauſas. ſ. multitudinē
q̄titatis. uñ multuꝫ reflectit radios. et mꝭtitu
dinē quātitatis unde multū reſplendet ꝓprio
lumine. & ſic ēt in duas cauſas reducit Auer.
4° colliget. 3° ca°. ut infra apparebit. ¶ Ex q
bus contraria ſoluunť. p° ad Auer. dicendū qđ
litterā Auic. quidā corrigūt et dicunt uult di
cere. hoc eſt conſonū noſtre opinioni. ſꝫ ſine du
bio nō conſonat opinioni Auer. qa p° cantico
preallegato ca° in cōmento explicat intentionē
ſuā. ſub his uerbis. cōtingit glaucedo rōe hūi
ditatis grandinee .i. criſtaline pp unam trium
rex. uel ꝓpter omnes tres ſimul. uel ſui puita
te. uꝰ ſui mundicia & puritate. ātē ſui eminen
tia ad exteriora. Q uidam tamen correxerunt
litterā Aui. ubi diē puitate ſcripſerūt puieta
te. & talꝰ correctio eſt cōtra. mentē Auer. qa
iā defectiuꝰ eſſet i prenēdo cās glaucedinis ex
pte criſtallini. qa nō poneret cauſam ſumptam
ex parte q̄titatis. Dicemus igiť qđ Auer. i hoc
nō eſt cōſonus ſententie medicoꝝ. & Auicēna
ibidem uideť i hoc cōcordare cū Auer. & for
ſan qđ Auer. ex textu .A. fūdat ſuā ſententiaꝫ
ſiue opinionē. ¶ Tamen ad Aui. poſſumꝰ ſol
uere dicēdo qđ textus ille idiget expoſitōe ut
illud qđ diē. & parue q̄titatis expenaf .i. quā
uis criſtallinus ſit parue q̄titatis. Si tamen ex
teriꝰ ꝓmineat & ē. Vt exponať & pue quātita
tis .i. & albugineus ſit pue q̄titatis. & qa cāti
corū iber fuit liber uerſuū uꝰ ritimorum. iō
Aui. coactus quādoq; ex mēſura metrica uer
ba trāſponit. ¶ Ad Gal. dicēdū qđ illa cōſti
ctio & exiccatio criſtallini ē cauſa glaucedinis
i q̄tū ē ibi exiccatio & paucitas multa albgui
nei humoris q; ē factus ad humectationē cri
ſtallini. & hꝰ uideť de mente Gal. ibidem. hiꝫ
poſſit aliter reſpōderi. ¶ Ad rationē dicēdū
cū primo dicitur humidū non bene irradiabi
le facit apparere oculū nigrū. ¶ Dicenduꝫ qꝺ
uerū eſt ſi illud humidū eſſet humiduꝫ in q̄
inſpicitur glaucedo p illuminationē uꝰ nigre
do p priuationē illuminationis. & cū dicitur
qꝺ criſtallinus mꝭtus non ē bene irradiabilis.
¶ Dicendum qđ uerū eſt. tñ in eo ſicut in ſub
iecto nō inſpicitur glaucedo uꝰ nigredo. ſꝫ ī eo
ſicut iefficiente. ſed inſpiciť glaucedo et nigre
do i cornea & albugineo q̄ irradiāť et illuſtrā

tur a cristallino. & ꝛō cristalino existēte obscu
ro in sui ꝓfunditate pōt facere p reflexionem
albugineū esse clarū. exemplū ferrum versum
in sui profundo est obscurū. similiter uitrū ni
grū. & rō reflectendo radios possunt medium
illustrare. uñ maius frustrū ferri politi magis
illustrabit minori frusto ferri eiusdem politi.
¶ ET PRECIPVE. Hic determinat suū sermo
nē. & uult qđ tūc ꝓprie & precipue cause ꝑ ti
cte faciūt oculū uiridē subalbū sine glaucum
quādo extunica. s. uuea nō est ꝓhibitio. ¶ Cō
siderandum ꝙ omnes iste cāe glaucedinis pre
dicte aggregarent. posset tamē oculus appa
rere niger. quia uuea esset nigra ꝓhibēs glau
cedinem. Nā illustrato albugineo nō appare
ret eius illustratō. sed representaret ibi nigre
do uuee que colligit albugineū saltē secundum
magnā partē. & hoc apparet ex exēplo de idu
mento rubeo illustrato eni aere facit apparere
rubeum colorem i adiacentibus & in medio.
Quomodo aūt cognoscat nigredo oculi ꝓpter
uueā apparebit infra. ET SI. Hic ponit cās ni
gredinis sumptas ex pte humiditatū ocli. Ad
cuius ptis itellectū cōsiderandū ꝙ Aui. ponit
tres cās nigredinis ocli sumptas ex pte crista
lini. & duas cās sūptas ex pte albuginei. Cāe
quidem tres sumpte ex pte cristalini sunt iste.
Pa ē eius obscuritas siue paucitas resplēden
tie. & hāc cām tetigit cum dixit. & si i humidi
tatibus. s. cristalina & albuginea fuerit cōtur
ba°. ¶ Sciēdum tñ ꝙ aliter dēt itelligi obscu
ritas siue cōturbatio cristalini. & aliter albu
ginei. Est enī cōturbatio cristalini. quedā ob
scuritas priuatiua siue diminutio rutilatōis si
ue resplēdentie uñ cristalina obscurata siue cō
turbata est il'a q̄ nō resplendet nec irradiat. sz
cōturbatio albuginei est quedā sua ipuritas
siue ñ pulcritas. sicut dicimus aerē cōturbatus
qui ñ pōt illuminari. potest igitur dici qđ sicut
resplēdentia cristalini ē actiua in faciendo ocu
lū glaucum. sicut resplēdentia siue claritas al
buginei est passiua i recipiēdo. eodē modo cō
turbatio cristallini ē priuatiua rutilatiōis acti
ue. & cōturbatio albuginei ē priuatiua clarita
tis receptiue. nō tamē nego i dictis meis qđ i
cristallina nō sit ultra claritas receptiua imo ē
¶ Secūda causa nigredinis oculi ex pte cristal
lini ē eius paucitas. Vnde nō pōt multas radio
rum facere reflexionē sup albugineo. & hanc
causam ponit cū dicit. & glacialis. i. cristallin⁹
fuerit paru⁹. ¶ Tertia cā ē ꝑfūda situatio ei⁹
unde albugine⁹ distās ab eo nō bene illustrat
apparet igitur obscuritas. & hāc causam ponit.
cū dicit. Et si fuerit glacialis ꝑfundus. erit o
culus niger. Cause autē nigredinis ex parte al
buginei sunt due. Prima est cōturbatio albugi
nei. unde nō pōt illuminari. sz apparet turbi
dus. sicut ē uideri in aere. ipuro nebuloso. &
hāc causaz tetigit cū dic̄. Et si in hūiditatib⁹
scz albugineo & cristalino fuerit cōturbatō. ut
supa declaratum ē. Secunda causa ē multa q̄
titas albuginei. unde propter multitudinē suā
nō pōt illustrari bene. & ideo apparet obscur⁹
sicut apparz in aquis ꝑfundis q̄ cū nō possint
ꝑfundit⁹ irradiarri apparēt obsure. ut hic. A.
& Auer. 4° colligz. & Ax. 5° d generatiōe ani
maliū. 2° ca°. & in d ꝓblematib⁹. 23ª ꝑticula.
& xi. ꝓblemate. Et hāc causam Aui. explicat
cū dic̄ Et albugineus plurimus obtenebratō
fiet. sicut ē obtenebratio aque ꝑfunde. ¶ Ex q
bus apparet qđ quīq; sunt cause glaucedinis
oculi. Et quiq; sunt cause nigredinis. s. tres ex
pte cristalini. et due ex pte albuginei. q̄s cēs
Auic. innuit p̄fecte in hac pte simul cū precedē
ti. & hic assumauit eas Auer. p° cantice. ca° de
coloribus oculi. p° comēto. ¶ Dubitat utruz
cāe glaucedinis et nigredinis oculi ex parte cri
stalini sint tot quotsūt ex parte albuginei. Vide
tur qđ sic. qa Auic. in parte precedēti assignat
duas causas ex parte cristalini. & duas ex pte
albuginei. ¶ In contrariū sumitur ex mente.
Auic. hic Auer. p° cantice prealleqato comēto
¶ Dicendū qđ cause glaucedinis ex pte cristal
lini sunt tres. sz ex parte albuginei sūt due. et
sic cāe nigredinis. Rō ē. qa glaucedo siue sub
albedo i oculo sit ex mixta illustratiōe. sic nigē
do fit ex pauca illustratione. multa aūt illustra
tio pendet a duobus. ab uno actiue. s. a cristal
lino & ab alio ēceptiue. s. ab albugineo. Cristal
linus aūt multū irradiat albugineum. pp tres
causas. P° qa. s. est rutilans pfecte. Secundo qa
multe quātitatis. & has duas cās Auic. simꝑ
posuit cū dixit. plurime quātitatis ut supra d
claratū fuit. Tertio qa ē ꝓpinqui situs ad exte
riora. & hoc mō etiā Auer. 4° coliget. in duas
causas reducebat has tres. sicut. A. fecit. uñ di
xit. Nō solum cause per qualitatē faciunt sub
albedinē aut nigredinem. sed alie res quātita
tiue uel locales. i. q̄titas uꝑ situs. sed albugine
us mꝑtum irradiat & bene. ꝓpter duas cās uꝑ
qa paucus uel quia purus. ¶ Ex q bus appz
solutio ad contrarium. ¶ CAVSA AVTEM
IN TVNICIS. Hic ponit causas uiriditatis
& nigredinis sumptas ex pte tunicaꝝ. Et p°
ꝓmittit has cās. 2° ꝺclarat eas. ibi 2ª. & uuea
quidē. ¶ Circa primā partē cōsiderādū qđ
Aui. duo innuit in ea. ¶ Primo que tunica est
illa cui⁹ coloratiōe apparet oculus coloratus
qa ē tunica uuea. unde dixit. Causa aūt i tuni
cis est uuea. ¶ Sed tu dices. quare ē color ocu
li depēdet ex sola uuea inter tunicas & ñ ex a
lia tunica. ¶ Dicendū ꝙ ad hoc qđ aliqua tu

nica oculi possit facere apparere oculū coloratū colore de q̄ est sermo. duo requirunt. Primū qđ illa tunica possit esse naturaliter colorata. & p hoc excludit cornea & aranea q̄ nō sūt colorata 2m qđ requirit ē qđ illū colorē itēriōaliter cū q̄ dā irradiatiōe possit iprimere sup albugineu sicut uestitū rubeū imprimit in aere. & p hoc excludunt alie tunice que albuginem nō a tingunt. & iō optime Aui. dixit. causa i tunicis ē uuea. ¶ Secundū qđ Aui. inuit est diuersitas colorꝫ ex uuea. quia si ipsa est nigra oculus apparet niger. & si ē uiridis appꝫ uiridis & sic intelligēdo. Si ē uaria oculus apparet uariꝰ. Causa autē istius apitiōis iam ē dicta & prolixe declaratur ex dictis supra trac. 2°. p° cap°

¶ ET VVEA. Hic declarat has causas. s. quare uuea sit uiridis. & per cōsequens quare sit nigra. Et p° facit hoc 2° ponit quandā diuisiōez uiriditatis que sequit ex dictis. ibi 2ª. & uiriditas quidem. Prima in tres sicut tres ponit causas uiriditatis. ibi 2ª. aut propter resolutōnem. ibi 3ª. aut erit illud. Prima i quatuor. qa primo ponit causaz uiriditatis uue. 2° illā declarat p exemplū. 3° infert ꝓpositū in exēplo 4° dictā causaz pcām ꝺclarat ibi 2ª. sic plam ta. ibi 3ª. ꝓp hanc causam. ibi 4ª. & hec q̄dem uarietas. ¶ Dicit p° q̄ cā quare uuea sit uiridis. uñ oculus appꝫ uiridis ē ꝑuatio digestionis. ¶ Cōsiderandū p° q̄ large sumit hic priuatio. s. p imꝑfectiōe digestionis. Vñ Auer. 4° colliget. 3°. ca. subalbedo oculi fit pp paucitatē digestōis. & qa digestiōis paucitas fit a frigore. iō talis color ab hac cā significat frigiditatē & iō Auer. uocat istam cām qualitatiuā

¶ SICVT PLANTA. Hic declarat dictā cām i exēplo. & dicit qđ illud qđ dictū est. s. qđ imperfecta digestio facit apparere uuā uiridem est uidere in exemplo. sicut in planta. qa in principio cum nascit nō est apparentis tincture. s. uersus colorem quē habet postq̄ est perfecta. imo declinat ad albedinē & cum ē digesta tūc fit uiridis. ¶ Dubitat. qa Aui. uidet sibi cōtradicere. qa primo dixit qđ uiriditas fit ꝑ uationē digestōis. & mō dicit qđ plāta sit uiridis cū est digesta. ¶ Ad intellectū huiꝰ cōsiderandū qđ plāte i principio ortus habundāt i humiditate aquea nō bene pmista sicco propter paucitatē digestionis. & iō color earū tē dit ad albedinē. sicut est color aque. Vñ Auer. 4°. colliget. 3°. ca. subalbedo fit pp paucitatem digestōis. & ob hoc iste color ꝓpinquus ē colori aque. Ista tū albedo que repitur in plantis i pricipio ortus ē diuersa secūdū diuersitatez plārū. siue sint plāte magne siue puetū multū similat in albedine sicut apparet in germiatione frumēti & fabe & in ꝓmo ortu ficulnee seu quercus. Cū uero plante per digestionē ꝓficiunt itūe misceāt siccuz cum aqueo uirtute caloris miscētis & digerentis. & apparēt ictus retiridis. sicut ēt potest sumi ab aꝝ. i libello de coloribꝰ. ¶ Ex q̄bꝰ pōt apparere qđ color albus q est in plantis ē sicut color quem Aui. uocat uiridē in uuea. & color uiridis in plātis ē sicut color quem Aui. uocat nigrū in uuea. sicut igit plante in ꝓncipio ortus sunt albe p dominiū aq̄ & imꝑfectionē digestiōis. ita ꝓpter eandē causaz oculi a principio natiuitatis sūt albi siue subalbi siue uiridis. q̄a omnia ista nomina fere p eodē sumunt i coloribꝰ. sic unꝰ color. & sicut plante cū cōplemēto digestiōis sunt uirides siue obscuri ē. ita oculi cōpletoꝝ magis fiunt obscuri siue nigri. & iō Aui. colorem uiridē plantarū digestarū uocat quādoq̄ etiā nigꝝ. Vnde in p° li°. fen 2ª. ca° de signis i cōplexionū. Accidit uegetabilibꝰ cū siccātur q̄ ex sua nigredie siue uiriditate. &c̄. Ex q̄bꝰ cessat cōtradictio que uidet in textu. Auic. ET

¶ PROPTER HANC causam. Hic infert ꝓpositū i exemplo & dicit qđ propter causaz dictam. s. ꝓpter ꝺfectū digestiōis. & multitudinē humiditatis aquee ocꝰi infantiū sunt uiridis & uariꝫ. ¶ Sz dubitatur. quare auic. dixit. & variꝫ cū hic sit sermo ꝺ colore extremo. s. de uiride & subalbo. non de colore medio. s. uario. ¶ Dicēdū p° qđ ñ debz esse illa littera. & variꝫ. & hoc pōt probari ex textu. auic. in libº de animalibꝰ ultimo ca°. ubi dicit ad litterā. ꝓpter istam cām erūt oculi pueri glauci. ¶ Vel dicē duz qđ uariū sumit ꝓcolore quodā extremo. s. subalbo. & nō sumitur p colore uel medio Et causa que mouit Auic. ad sic loquēdū fuit. qa color subalbus qui est color extremꝰ nō ē punctualis. sed hēt latitudinē uersus mediuz colorē. & ideo pōt aliquis color subalbus uocari uarius. quia apropinquat medio colori.

¶ ET HEC Q VIDEM. hic qđ dixerat declarat per causam. dixerat autem qđ tunica uuea fit uiridis ex imꝑfectione digestionis. sic fit i plātis a ꝓncipio ortus & infantibꝰ. uult igit ostendere q̄re imꝑfecta digestio facit hº & dicit qđ uiriditas ralis & uarietas fit secūdū huiditatem ultimā. i. ꝓp ultimationē siue exuberātiā huiditatis. imꝑfectio enim digestiōis in prin° generationis plantarū in infantibus est ꝓpter exuberantiā humiditatis aquose. huiduz autē aqueum nō mistū bene rebus tingētibꝰ tēdit ad albedinē. gꝰ talis uarietas & uiriditas ē ꝓpter ultimā humiditatē. & hec sunt nota ex dictis supra de mente Auer. 4° colliget. 3° ca° & Aꝝ. in li°. de coloribꝰ AVT PROPTER resolutionē hic ponit secundā causam subalbedinis oculi. et hēt partes quatuor. primo pos

hanc causam.2° declaratur per exemplum in plantis.3ª assignat cām cāe.4° applicat ad p positū.s.ad colorē oculorum in exemplo.ibi secunda.sicut plāta cū resoluitur.ibi 3ª.et hec quidē uiriditas.ibi 4ª.& infirmorū. ¶ Dicit p̄mo qđ ār tunica uuea fit uiridis ꝑter reso lutionē humiditatis ad quā huiditatem cū est digesta sequitur tinctura. ¶ Considerandū ꝙ exiccatio huiditatis uuee facit glaucedinē siue subalbedinē ꝓpterea.qa humido exiccato aer subintrat & illustrat sicut appꝛ in cinere post carbones. ¶ Secūdo cōsiderandum ꝙ humidi tas uuee pōt se habere in triplici dispositiōe. uel in dispositiōe cruditatis.sicut ē i ifantib⁹ & tūc ē causa coloris subalbi.quia humiditas tūc tendit ad naturā aque simplicis.& qa co lor simplicis aque ē albus.iō tūc color uuee ē albus.& hec ē ratio Auer.4° colliget 3° c1° ut supª dicebaī.Secūdo humiditas uuee pōt se habeī i dispositiōe digestiōis.& h° dupl'r uel digestiōis eq̄lis.& tūc fit uuea coloris ua rij.s.medij & iter album & nigruꝫ.Vnde 4° colliget preallegato ca.Auer.ponit ꝙ uarietas fit a digestōe uel calore eq̄li.uꝫ hūiditas uuee se habet i dispositiōe digestōis excedētis cuꝫ forti calore.& tūc fit uuea nigra.Vñ Auerois preallegato ca.dicit.nigredo fit ꝓp excessum decoctionis.& ꝓpter hoc dominaī in ipso ocu lo nigredo.qa nigredo significat adustionē p tiū terrestriū dominātiū i re.Tertio hūiditas uuee pōt se habere in dispositōe resolutionis uel exiccatiōis.& tūc fit glauca siue uiridis nā dicit.aut ꝓpter resolutionē &c̄. ¶ Ex q̄bus apparet expositio littere q̄ dicit quā sequiī ti ctura cū ē digesta ualde.qa Aui.uult qđ quā do hūiditas ē cruda sequiī ad eā subalbedo Et quādo ē exiccata ēt sequiī subalbedo.sed quādo humiditas ē digesta seq̄ī tinctura & ideo littera que dicit ualde.dupliciter expōiī p° ualđ & pfecte & bene.& tūc intelligaī tin tura.s.media.quia ad equalē digestionē sequi tur color medi⁹.& h° cōcordat cū Auic.ulti° ca°.libri sui de aīalibus.ubi dic̄t.Erit glauci tas ꝓpter dissolutionem humiditatis q̄ sequi tur tictura ēt erit bene digesta.Alio mō expo niī ualde.i.supflue uel excessiue.& tūc expōa tur sequitur tinctura.s.nigra siue obscura cū erit digesta ualde i.supflue.& hec expositio erit cōsona Auer.4° coliget.3° ca. ¶ Cōsidrādū ꝙ littera p̄missa.aliter pōt expōi.ut Auic.ue lit qđ post albedinē puenientē ꝓpter resolu tionem huiditatis iteruꝫ qūq̄ sequiī nigredo cum iterum attrahitur humiditatis.et bēn di geritur.& tūc exponitur qđ.i.posq̄.s.exicatō nem uel quā.i.posq̄ subalbedinē siue uiridi tatē sequiī tinctura.i.nigredo uel obscuritas uel uiriditas in uegetalib⁹.cū est digesta ualđ idest cū iterū attrahiī humiditas.& sic dige stio illius & restauratio cōsumpte et conuerit hec expositio cū Auic.li° 4° c° đ dispositiōib⁹ cōualescentium.ubi dicit accidit segetib⁹ qđ qñ exiccanī albescunt &c̄.& iteꝝ accidit sege t bus qđ qñ potanī aqua redit earū uiriditas ¶ SICVT PLANTA.Hic declarat causam di ctam per exēplum in plantis.dicens.qđ illud qđ dictum est.s.qđ resolutio humiditatis faī albificari uueam apparet sicut in planta que incipit albificari.cum resoluiī humiditas eius hoc autē uidetur manifeste in segetibus & fo liis arborū que cū incipiunt exiccari albescunt hec aūt albedo per humidi exiccationē aliqua liter differt ab albedine que ē p̄dominū a q̄ i digeste.qa albedo per uiā resolutionis tendit ad quandā citrinitatē in segetibus.sꝫ illa que ē pp ipꝛfectionē digestionis nō est eiusdem modi omnino.utraq; tamē albedo uocaī iq̄tuꝫ priuant obscuritatem tincture que est i uiridi tate plantarum qñ sunt in dispositione dige stionis.ET HEC Q VIDEM.Hic assignat cām cause predicte.s.q̄ est causa istius albedi nis puenientis a resolutiōe.& dic̄.qđ hec uiri ditas.i.subalbedo que fit a resolutiōe est a sic citate domināte. ¶ Cōsiderādū qđ huiꝰ subalbedinis plures sunt cāe subordinate.Vna ē calidū resoluēs siue resolutō & cōsumptō hu midi ēt si nō fiat a calore.sꝫ a sicco cōsumēte. Alia causa est ipsa siccitas q̄ ex resolutione in ducit. ¶ Sꝫ dubitaī qūo siccitas ē causa albe dinis. ¶ Dicēdū qđ duplici er. Primo quia siccitas huius facit declinare rē ad naturā ter re.que ē alba in sui natura.ut Ar. ponit i pri cipio libri de coloribꝰ.2° qa siccitas cōsumpto hūido recipit aerem qui intrans est causa plu stratiōis.ut supra dicebaī. ¶ Exemplū i cinere Exemplū ēt i cornu nigro contuso.qa albescit. Exēplū tamen đ cinere magis ē cōforme cāe prime q̄ secunde.ut intelligiī ab Ar. in ple. & in libello de coloribꝰ. ¶ ET INFIRMORUꝫ hic applicat predictā causam ad ꝓpositum.s. ad calorem oculorum.ponendo exemplum.& primo facit hoc.2° declarat.ibi 2ª.quoniam in senibus. ¶ Dicit primo quod propter hanc causam.s.siccitatē proueniēte ex resolutiōe o culi infirmorū &c̄. ¶ Considerandū ꝙ per in firmos intelligim⁹.maxie febricitātes in qb⁹ fit multa humiditatū resolutio.Vñ contingit qđ in eis accidit qñq; ista mutatio cū plonga tur exicatio. ¶ Considerandū c đ littera q̄ di cit uarii.pōt dupliciter exponi.Primo uarii.i. uariati & diuersi ab eo qđ erat prius q̄ febri citēt uel q̄ essent senes.2° mō exponiī uarii.i. glauci uel citrini uꝫ subalbi.ut.n.iam ē dictū

uarius color aliquãdo sumit̃ ꝑ colore medio. ut infra cũ dicet uarietas aũt. Aliquãdo sumit̃ ꝑ colore extremo. ſ. ꝑ ſubalbo qui ẽt dicit̃ ci trinus uel glaucus. ut hic sumit̃. Et consonat hec expoſitio cũ Aui. ebrayco q dicit Infirmo rũ oculi & senum citrini sunt cõcordat ẽt cum textu Aui. ultimo đ animalibus. ubi dic̃. Infir mi q̃dem habẽt oculos quaſi glaucos & ſiꝑ senes. QVONIAM. Hic declarat ꝙ dixerat .ſ. ꝙ senum oculi sunt glauci ꝓpter ſiccitatem declarans hoc. dicit qđ in senibus &c̃. Causa aũt̃ que mouit Aui. fuit quia in senibus non uidetur dominari ſiccitas. imo humiditas ut apparet i ſputis mucis in lachrimis & thuſſi & iõ quaſi remouẽs dubiũ dicit qđ illa humi ditas ẽ extranea. ſed innata reſoluit̃ ab eis. & q̃a hoc maxime fit i decrepitis. iõ talis glauce do maxime i decrepitis appꝛ. unde ꝑ senes poſ ſumus intelligere senes ultimos. unde paſſio glaucoſis dicta a ꝙuenit i hac etate. ut Hyppo. 3ª pticula affo. ultimo affo. ¶ Cõſiderandu3 qđ forſan Aui. uult qđ i senibus ꝓp duas cãs fiat glaucedo. ſ. ꝓpter humiditatẽ aqueã do minantẽ & propter exiccationẽ. utraq; enī eſt causa albedinis. ut ſã apparuit. albedo tamen ſenũ ꝓpter humiditatem aqueã dominãtẽ eſt illa que i eis eſt ꝓtenia ad cataractã uel ceitatẽ ut in alia trãſlatõe predicti afforiſmi Gal. uo cat illam glaucedinẽ ſuffuſionẽ. i. cataractam. Et q̃a albedo ab his duabus cãis ſit i senibus ñ autẽ ſic in febricitantibus. ideo Aui. omiſit ſermonem đ infirmis & reſumpſit de senb⁹ Vel forſan iõ facit. q̃a certus erat qđ in febrici tantib⁹ ẽ ſiccitas per reſolutionẽ. ¶ Dubitat̃ utrũ oculus eiuſdẽ hominis poſſit eſſe g'auc⁹ ꝑ dominiũ ſiccitatis & humiditatis ſimul. uidẽ tur qđ nõ. q̃a ſiccuꝫ & humidũ sunt cõtraria igit̃ impoſſibile ẽ ueã ſimul eſſe glaucaꝫ ab utroq; cũ cõtraria ſimul eſſe nõ poſſint. ut ſu mit̃ xi. erap. xi° cap°. ¶ In cõtrariũ ẽ Auic. qui innuit qđ oculus ſenis ẽ glaucus ꝓp duas cauſas. ſ. humiditatẽ extraneã dominãtẽ & ſic citatẽ ¶ Dicẽdũ dupliciter. p° qđ uuea ſimul ab his duab⁹ cãis põt eſſe glauca ſiue uiridis ratio ẽ. q̃a hee due cauſe ſimul poſſunt cõiũgi in ea. ſ. ſiccitas ꝑ reſolutiõeꝫ humidi naturaꝫ & humiditas per apoſitioneꝫ hũidi extranei. & h° appꝛ i ydropico aſclitico qui ẽ ẽ ethicus Verũ autẽ una minima ꝑs formalis poſſit habere hec duo ẽ dubiũ. iam enī ego defendi qđ ſic. Et tũc ad rationẽ cõtrariã dicẽdũ qđ ſiccitas facta per priuationẽ hũidi naturalis et hũiditas q̃ ẽ poſitiõ accidẽtalis hũidi nõ sunt cõtraria. ¶ Secũdo mõ poſſumus ſ reſpõdere & facilius dicẽdo qđ oculꝰ ſenis ẽ glaucus ꝓ pter ſiccitatẽ & ꝓpter humiditatẽ. nõ tamẽ circa eandem particulã. ſ. uueã ſꝫ glaucedo ꝓ pter humiditatẽ extraneã repreſentat̃ in eis. maxie in pupilla ſicut principiũ cataracte. Et ẽ quedã ſubalbedo que fit ex huiditate aquea extranea ibi ſtante ſꝫ glaucedo ꝓp ſiccitatẽ re preſentat̃ circa pupillã & corneã ꝓpter refle xionẽ factã ab uuea que eſt glauca ꝓpter do miniũ ſiccitatis. & ſic apparet ſolutio ad cõtra rium. AVT ERIT ILLVM. hic ponit tertiã cauſaꝫ. Et primo facit hoc. 2° aſſignat quãdã differentiam & ſignũ quibus diſtinguuntur modi uiriditatis q̃a. nbi 2ª. & ſat̃ ¶ Vbi cõ ſiderandũ qđ hec littera põt dupliciter exponi Primo qđ Auic. uelit remouere quandã dubi tationẽ. Dixerat enī qđ uiriditas quedaꝫ fit ꝑ reſolutionẽ huiditatis. & ẽ a ſiccitate dominã te. ſicut accidit infirmo ſeu infirmis. et senib⁹ q̃re eẽt du° aput aliquẽ. utrum talis uiriditas uuee poſſit accidere uuee a principio creatiõis uel ſolum accidat in proceſſu ſicut in ſenibus Reſpõdet Auic. qđ ãt illud. i. ille color uiridis ſiue glacus fcus a ſiccitate dominante erit eue niẽs. i creatiõe. i. i ꝓncipio creatõis. nã ꝓpterea qđ adueiat uuee cũ non fuerit prius. ſ. ſic acci debat senib⁹ & infirmis. & iõ euenit ſtatiꝫ in ꝓncipio creatõis. ¶ Ad cuius itelectũ oꝫ cõſide rare ꝙ imaginabile ẽ quodã menſtruũ ſicũ et quoddã ſperma calidũ ex qbus cõficiat̃ ẽbrio uũ i prima uuee formatione erit tanta ſiccitas qđ apparebit ex hoc uiridis ſiue glauca. & nõ erit hoc. q̃a ꝓus fuerit alba poſtea nigra. & p⁹ p deſiccationẽ fiat uiridis. ſꝫ ſtati a princ° cre ata eſt uiridis ꝓpter exiccationẽ. Hic aũt eſſet dubitatio magna. utrũ cũ ea complõe quam habet homo i ſenectute ſaltẽ pri⁸ poſſit aliqs ẽbrio in primo inſtãti animari. Sꝫ quia đ hoc alias dixi. & q̃a multũ tranſcendit materiam noſtram omitto. ¶ Et 2m hãc expoſitionẽ opor tet dicere qđ i illa parte. Et fit q̃doq; A. põit ſecũdã cauſaꝫ ſubalbedis ſiue uiriditatis uuee que eã ſtatim dicat̃. ¶ Secũdo modo põt lit tera exponi. qđ Aui. hic põit tertiã cauſaꝫ ſub albedinis uuee que cauſa ẽ claritas hũiditatis ex q̃ ẽ creata & dicit qđ aut erit illđ. i. uiridi tas uuee. i. ſubalbedo color eueniẽs i creatiõe & nõ erit ꝓpterea qđ adueniat uuee cũ priꝰ ñ fuerit ſicut erat ſubalbedo ꝓpter reſolutioneꝫ & dominiũ ſiccitatis. ſꝫ fit q̃q; ꝓpter clarita tem humiditatis ex qua eſt creata uuea. & q̃ doq; fit propter unũ duorum dictorum. ſ. pp habundantiã huiditatis que ẽ una cauſa du abus dictis quãdo accidit in principio creature nã aliquãndo habundantia huiditatis accidit poſt creatiõnẽ ſicut in finib⁹. Innuit igit̃ Auic. hãc diuiſionẽ. ꝙ ſubalbedo uuee q̃dã accidit poſt creatiõeꝫ ſicut illa que fit a ſiciteta domi

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 344 sur 455

ãte.quedã accidit a ꝑncip'o creature.et iſta ẽ duplex.qñq enim eſt propter claritatem humiditatis ex qua ẽ creata uuea.& q̃doq eſt ꝑpter humiditatem habundantẽ priuatõe digeſtionis ſicut in ifantibus. ¶ Cõſiderandũ qđ Aui.ſignãter dixit propter unũ duoꝝ.ſ.nocumentoꝝ quando accidit &c̃.& nõ dixit ꝑpter duo nocumẽta q̃do accidũt.nã duo nocumẽta predicta que ſunt habũdãtia hũiditatis & dominiũ ſiccitatis.ex quolibet eni iſtoꝝ põt fieri uiriditas uuee tñ uiriditas i principio creature nõ põt fieri niſi ex uno iſtoꝝ duorum.ſ.ex habũdantia humiditatis.nõ enim põt fieri ex habũdantia ſiccitatis ſicut in ſenibus fit & in cõualeſcentibus.qa talis ſiccitas nõ põt accidere in principio creature.Et iõ dixit Aui.propter unũ duorũ quando accidit.Ex quo apparet q̃ prima expoſitio ſupius facta nõ eſt a mente Aui.niſi q.s uellet defẽdere qđ aĩa poſſet iduci i principio generatõis cũ ea ſiccitate quã aliquis hẽt in ſenectute.qđ credo ualde longinquũ.& tunc exponat ꝑpter unũ duorũ nocumẽtorum.i.propter quodcũq đ illis duobus

ET SCITVR ILLVD. Hic aſſignat differentiã inter mõs uirid tatis oculi a cãis quibꝰ dam dictis. ¶ Vbi cõſiderandũ q̃ littera põt quadrupliciter exponi. ¶ Primo qđ Aui.ponat differentiã inter uiriditatẽ prouenientẽ ex habundantia humiditatis in principio creature & inter uiriditatẽ ꝓuenientẽ ex claritate humiditatis ex qua creata eſt que ẽt accidit i principio creature.& dicit qđ illud.i.uiriditas ex habũdantia humiditatis.& uiriditas ex claritate hũiditatis.ſcitur.i.cognoſcit bonitate uiſus & malitia eiꝰ.qa oculus uiridis ex claritate hũiditatis ẽ boni uiſus.Sꝫ oculꝰ uiridis ex habũdantia hũiditatis ẽ mali uiſus.i.ũ eſt ira bõi uiſus.& hec expoſitio ẽ cõformis expoſitõi ſecunde littere precedẽtis. ¶ Secũdo mõ poteſt exponi qđ.A.ponat differẽtiã iter uiriditatẽ prouenientẽ ex habũdantia humiditatis & uiriditatẽ ꝓuenientẽ ex habundãtia ſiccitatis.Et dic qđ illđ.i.uiriditas.ex dominio ſiccitatis.ſcit.i. cognoſcit bonitate uiſus &c̃.quia oculus uiridis ex habũdantia hũiditatis a principio creature ẽ boni uiſus.ſꝫ oculꝰ uiridis ex domino ſiccitatis ẽ mali uiſus.Et hec expoſitõ ẽ cõformis prime expõni littere precedentis. ¶ Sꝫ tu dices iſta expõ cõtradicit prie expõni huius littere.qa in pª expõne eiꝰ ẽ dictũ qđ oculus uiridis ex habundantia hũiditatis ẽ mali uiſus.ſꝫ hic dicit q̃ ẽ boni uiſus ¶ Dicẽdũ q̃ oculus uiridis ex habũdãtia humiditatis a pricipio creature ẽ bõi uiſus cõpatiõe oculi uiridis ex dominio ſiccitatis.ſicut oculꝰ infantis reſpectu oculi ſenis.ſꝫ ẽ mali.uel nõ ita boni uiſus ut oculꝰ uiridis ex claritate hũiditatis ex qua ẽ creata uuea. ¶ Tertio mõ põt exponi qđ.A.ponat differẽtiã iter uiriditatẽ ꝓueniẽtẽ ex claritate humiditatis ex una pte & uiriditatẽ ꝓueniẽtẽ ex habundantia humiditatis.uel ſiccitatis ex alia pte.& dic qđ cognoſcit bonitate uiſus.q.a oculus uiridis claritate hũiditatis ẽ boni uiſus.ſꝫ oculus uiridis dominio hũiditatis uel ſiccitatis ẽ mali uiſus.ut declarabit. ¶ Quarto mõ põt exponi.qđ Aui.ponat differentiã inter oculũ uiridem ex claritate humiditatis q̃ ẽ boni uiſus.& oculũ uiridẽ ex dominio ſiccitatis qui ẽ mali uiſus.& patet & poſſꝫ itelligi. Etiã differẽtia iter oculũ uiridẽ ex habundantia hũiditatis in principio creature.q.a ẽ boni uiſus.& oculũ uiridem ex habũdãtia humiditatis accidẽtalis ex tempore.ſicut i ſenibꝰ q̃ ẽ mali uiſus. ¶ Dubitat utrũ oculꝰ uiridis ex claritate humiditatis ex q̃ facta ẽ uuea.ſit boni uiſus.uidet qđ non.q.a oculus habens uueã non diſpoſitã naturaliter ut dẽt.eſt mali uiſus.ſed oculꝰ uiridis claritate hũiditatis qua creata ẽ uuea habet eam nõ diſpoſitã naturaliter.q̃ naturalis diſpoſitio uuee ẽ qđ habeat nigredinẽ.ut.Gx° de utilitate particularum.6° ca°.uꝝ ſit iter albedinẽ & nigredinẽ.ut Auic.ſupra p° ca°. ¶ In contrariũ eſt Auic.ſecundũ.plures expõnes ꝓmiſſas Dicendũ q̃ oculus uiridis claritate hũiditatis ex qua creata ẽ uuea.põt comparari ad duo.Primo ad oculũ tẽpatum et optie diſpõnis.et ut ſic non eſt bonus in uiſu.ſic ille Inq̃tũ enim diſtat a ꝓportione media oculi tẽperati intantũ diſtat ab optima uiſiõe. Alio mõ põt cõperari ad oculũ ſubalbũ ſiue uiridẽ ex habundantia hũiditatis ꝓpter defectuꝫ digeſtionis uel dominio ſiccitatis pp reſolutionem.et ut ſic oculꝰ uiridis claritate hũiditatis ex qua creata ẽ uuea.eſt bonꝰ in uiſu.Sꝫ oculus uiridis ex habundantia hũiditatis uel ſiccitatis eſt minus bonꝰ uel malus in uiſu.Et rõ eſt.quia uiriditas ex humiditatis uel ſicitatis haũbdãtia ẽ ex aliquo defectu ſiue nocumẽto in oculo qui ẽ defectus hũidi indigeſti.uꝰ cali di ipotẽtis digereñ.et ex dfectu ſici exuberãtis et calidi reſoluentis.Ex quibꝰ defectibꝰ oꝫ q̃ uiſus aliqualiter ipediatur.Vñ Aꝛ.5° đ generatione aĩaliũ.Del i itas quidem ẽ glaucedo et poſterius ſubdit glaucies đbilitas quedã ẽ humidi.ualde n.ſubtile.et hº q̃tum ad glaucedinẽ i deſt uiriditatez q̃ ſit ex humidi aquei habũdantia ꝓuatõe digeſtõis.aut ualđ groſſum.& hoc q̃tum ad glaucedinez.i.uiriditatẽ ꝓueniẽtẽ ex ſicci dominio ꝓpter reſolutiõez unde humidũ ingroſſatur.ut in ſcribus.& iõ A..i.q̃tũ ad unam litterã illas cauſas ſiue đ

ſpoſitões oculi uocat nocumenta. Vnd dixit p
pter unũ duorũ nocumẽtorũ. Sz uiriditas ex
claritate humiditatis ex qua ẽ creata uuea nõ
ẽ ſic ex defectu. ſz ſequit̃ ꝓpriũ moduz miſti
onis merentis talez claritatẽ. ¶ Ad ratiõez cõ
traria apparet ſolutio. qa hic oculus nõ ẽ ſim
pliciter boi uiſus reſpectu tẽpari ocli. ſz reſpe
ctu oculi uiridis ex altero duoꝝ nocumentuꝝ
¶ Vel dicẽdum ad minorem ꝓpoſitionẽ ꝙ na
turalis diſpoſitio uuee ñ dẽt eſſe nigra. ſz me
dia inter albũ & nigrũ. ut Aui. ſupra p°. cap.
&. tunc ſermo Aui. i his erit de coloribus me
diis oculi. ET VIRIDITAS QTIDEM.
Infert quãdã diuiſionem uiriditatis. dicẽs ꝙ
alia eſt accidẽtalis & alia naturalis. ¶ Conſi
derandũ qd uiriditas naturalis eſt illa que ac
cidit a principio creature. & hec ẽ duplex. ſ. eue
niẽs ꝓpter dominũ humiditatis ex privatõe
digeſtiõis. uel eueniens ꝓpter claritatẽ humi
ditatis ex qua creata eſt uuea. ſz uiriditas acci
dentalis ẽ illa que fit ex tempore. & hec etiam
ẽ duplex. Vel ex dominio ſiccitatis. ſic̃ i febri
citantib⁹ uel cõualeſcentibus. Vel ex habũdan
tia humiditatis innaturalis. ſicut acidit i deal
batiõe pupille. cum incipit cataracta. ut etiam
accidit ſenib⁹. VARIETAS. Hic Aui. cauſas
dictas applicat ad colorẽ ouculi mediũ ponen
do cauſas mediꝝ coloris oculorum. ¶ Conſy
derandum quod uarietas ſumitur hic pro
colore medio inter albũ ſiue uiridẽ & nigruꝫ
& non ſumitur hic uarietas ꝓ colore extremo
. ſ. ꝓ uiriditate ut ſupra. & qa uocabulorum
defect⁹ facit hãc equiuocatiõz. idõ qdã trãſla
tores nõ nominauerũt iſtum colorẽ mediuꝫ no
mine noſtro. ſed nomine arabico. ut ultimo ca°
libri de animalibus. Auic nominat eſchel et i
libro p° canticoꝝ nominatur ſedella. ¶ Secundo
conſideranduz qd cauſa nigredinis & cãe uiri
ditatis poſſunt dupliciter aggregari. Vno mõ
ꝓ uiã remiſſionis extremoꝝ. uerbi gratia ſi al
bugineus debite q̃titatis ſit. & debite puncta
tis & criſtallinus ẽt ſit debite q̃titatis & debi
te rutilãs & mediocris ſitus. tũc ſit oculus me
dius i colore qa eſt remiſſio uel mediocris ex
ceſſuũ cãrum & hoc mõ intelligit hũc ſermonẽ
Auer. p° trio cãtice ꝑallegato ca. Alio modo iſte
cãe poſſunt aggregari cõponendo quaſdã cãs
uiriditatis cũ quibuſdam cauſis nigredis. &
hoc q̃dam cõpõne equiualenti uer. gra. aliqs
habet multã albuginei q̃titatem. uñ oculus dz
eſſe niger. Sz cũ ho: habet criſtallinum mi
q̃titatis & ſatis extra poſitũ. uñ oculus ex hoc
appz medius i colore & alia exempla poteris
ponere. Ex his duobus mõis exponitur littera
. A. & ẽ nota. ¶ Dubitat an colores ocli ſint
tres uel plures. uidet qd ſint q̃tuor. ex. A. ſup
trac. p° ca. de ſignis cõplexionũ oculi. ¶ Itẽ Io
annicius ponit quatuor uidet qd ſint tres ex
. A. hic & ultimo de aialibus. & p° cantice. &
ex Auer. ibidẽ & 4° colliget. & ex Haliab. p°
li°. the. xi. ca. & Aꝝ. 5° de generatõe aialium
& x^a. parti^a. de ꝓblematib⁹. xi°. ꝓblemate &
ex Gal. i tegni. & ex Ieſu Haly. p° li° ꝓmo ca.
¶ Ad itellectũ huius queſtionis & eorũ que
ſup̃ poſita ſunt. eſt cõſiderandũ qd ſumdo ge
neraliter colorẽ põt color i oculo quatuor mo
dis ſiue quattuor ex cauſis fieri. Prio ex humo
ribus tingẽtib⁹. & 2^m h° ſicut ſunt q̃ttuor hu
mores. ſic q̃ttuor ſunt oculorũ colores q̃ ſunt
ueri colores. ſ. rube⁹. citrin⁹. plũbus. & fuſc⁹
ut ſupra declaratũ ẽ. trac. p° ca°. de cognitiõe
diſpoſitionũ oculi. & de huiuſmodi colorib⁹ o
culi nõ ẽ hic ſermo. ¶ Secũdo modo colorat
ocul⁹ ex colore uuee. nã exiſtẽte albugineo il
luminato oz qd i eo appareat ſil'itudo coloriſ
uuee. ſicut appz rubedo iaq̃ aere q̃do illumi
natur p̃ſente exiſtẽte aliquo rubeo. ſic̃ criſtall⁹
rub⁹ appz ſuppoſita re rubea. & qa uuea dz
naturaliter habeꝛ q̃daz obſcuritatẽ. ut ſup⁹
ꝓbauit Aui. p° ca° hui⁹. ſen. & hec obſcuritas
uꝑ ẽ magna uel parua ꝑ mediocris. iõ colores
oculi ab uuea ꝓcedẽtes ſunt tres. ſ. niger alb⁹
& medius. & qa hec ꝓfecte ꝺclarata ſunt ſup̃
de mente Auic. ideo nõ inſiſto. ¶ Tertio mõ
do colorat ocul⁹ ex multitudie & paucitate ſpũ
qa ſpiritus mult⁹ & clarus facit oculũ glau
cũ ſz ſpiritus paucus obſcurus facit oculum ni
grũ. & medius mediũ. & hanc cauſaz innuit
Aui. p° cantice. & Auer. in comẽto dic̃. qd iſtã
cauſaz reſcit ex ſermonibus Gal. tamẽ z^m rei
ueritatẽ hanc cauſam innuit Gal. in tegni. cum
dicit. glauci. ocli & ſplẽderes fiũt lũne ſplen
didi cotinentia. Sed plus q̃ comentator ibidẽ
dic̃ aliter q̃ Gal intelligat & qd loquat. Quar
to modo fit color oculi ex irradiatõe facta i al
bugineo humore. & hanc cauſã Aꝝ. 5° ꝺ gene
ratione animaliũ multum inueſtigat. & Auic.
hic & Gal. in tegni & ſecunduz hoc ẽt colores
fiũt tres qa uel albugine⁹ be irradiat. et ſic
ẽ ocul⁹ glaucus. uel male irradiat. et ſic ẽ ocu
lus niger uel mediocriter. et ſic ẽ oculus medi⁹.
Hec aũt irradiatio fit ab extra. & ſit ẽt ab intra
& ab intra fit dupliciter. uꝑ per modũ irradia
tionis ꝓpõ lumine criſtallini ſi hẽt ꝓpũ lumen
uel pm. duz reflexionis lumis exteriꝛis ſup
albugineo. ¶ Quod autẽ criſtallina reflectat
lumen extrinſecũ ſup albugineo declarat per
tres ꝓpoſitiões. Prima ẽ iſta terminuis pm⁹
irradiatiõis piramidalis lumis ab extra uniẽ
tis ẽ criſtalinus. hec ꝓpoſitio ꝓbat. qa idẽ eſt
primus terminus piramidalis luminis et linee
uiſualis. ſz criſtalina ẽ prim⁹ terminus linee ui

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 346 sur 455

ſualis. Vñ Auic. 6° de naturalibus. pticula 3ª. ca° ultimo. Primũ cui imprimitur ſimulacrum uiſus. ē humor criſtaloides. ¶ Sz tu dices cõtra qa primo imprimit̃ i cornea. et albugineo q̃ in criſtalino. ¶ Dicendũ qđ primũ debem⁹ intelligere primũ de principalibus. Duo enī ſunt i quibus ꝓuiſione pricipaliter imprimit̃ ſpēs ſcz criſtalina. & cruciario obticoꝝ. Primo ergo in criſtalina recipit̃. & z° i cruciatione. Hũor aũt albugineus & cornea habēt rationem recipiētium ñ principaliũ. ſed ſunt media receptionis & ēt aer. ſignũ aũt p̄dicte ꝓpōnis ē qa mota criſtalina ſecũdũ quēdã ſitũ mouet̃ iudiciũ de ſitu uiſibili. ut unũ iudicet̃ duo. ut pōit Ieſus trac. 3° 3° ca. q tñ nõ cõtingit ſi moueat̃ albugineus ſecũdũ ſitũ. ul' ēt ſi moueat̃ cornea dummõ remaneat dyafaneitas & oppoſitõ recta ad criſtalinũ. ¶ Secunda ꝓpoſitio eſt iſta pricipiũ reflexionis ē criſtalina. ſumēdo criſtalinã ſimul ēt cuz tela aranea. Rõ eſt. quia radius terminatus p̄ma terminatõe piramidali ad corpus ſolidũ terſum & politũ neceſſario hz aliquã ēflexionē. ſz radi⁹ ab extra termiat̃ ad criſtallinũ qui habet ſoliditatem q̃dam & terſionē & polituraz. ut notum ē. igit̃ reflectet̃. ſignũ iſtius eſt humor oculi. qui ē per reflexionē a tela aranea. ut ponit Halyab. 3° theorice. Vnde Gal. x° de utilitate particulaꝝ. 6° ca° dic̃ ad litterã. Iaz & pupille idolũ in hoc uelut in ſpeculo quodã cõſiſtit. ē enim lenis. & micãs ſup omnia ſpecula. licz hec litera poſſet aliter itelligi. ¶ Tertia ꝓpoſitio ē iſta ſpeciũ ſup q° fit reflexio iſta ē humor albugineꝰ Ratio ē iſta corpus dyafanũ coexiſtens corpori reflectẽti ē illd ſuper q° fit reflexio. Exemplũ aer iuxta ſpeculũ. ſz humor albugineus & corp⁹ dyafanũ & coexiſtit criſtalino reflectẽti. imo ſtat i facie criſtalini. igit̃ ſup albugineo fit reflexio. ¶ Ex qb⁹ ꝓpoſitiõibus appz qđ criſtalina reflectit lumẽ ſuper albugineo. ergo albugineus humor illuminatur lumine exteriori. recto & reflexo & lumine iteriori ꝑ igit̃ bene irradiat̃. & ſic eſt color glaucus. uel male. & ſic ē niger. uel medio mõ. & ſic eſt color medius. irradiat̃ aũt bene. quia pauc⁹ & qa purus. & criſtalina bene irradiatur. qa ꝓpinqua quia magne quantitatis. & quia rutilãs. ut ſup⁹ perfecte declarata ſunt oia. ¶ Ex qbus iã dictis apparet ſolutio ad duas qõnes premiſſas. p° ad queſtionẽ qua querit̃ an cauſe colorũ oculi ſint ab. A. pfecte aſſignate. qa dicendũ qđ ꝓprie ſumendo colorez ſicut in hoc ca° ſumitur. cãe ſunt pfecte aſſignate. qa uel ſunt ex pte humoꝝ. ſ. criſtalini et albuginei ul' ex pte tunice uuee. ut Auic. pōit. Et ad has duas cauſas reducunt̃ alie cauſe. qa cã ſũpta ex multitudine et paucitate ſpirit⁹ uiſibilis reducitur ad cauſam ſumptam ex pte criſtalini. qa criſtalinus rutillat ꝓpter ſpiritum in. eo. licet hic caderet difficultas quã omitto. etiã cãe ſũpte ex parte caloris uel frigoris reducunt̃ ad cãm ſumptã ex parte uuee inquantũ frigidũ eſt cã priuatõis digeſtõis et dominii aque & calidum eſt cã digeſtionis. uel reſolutõis. ut ſupra declarata ſunt q̃uis etiã calor et frigus poſſint diſponere albugineũ et criſtalinũ. Cãe aũt ſumpte ex quatuor humorib⁹ nõ cadũt in hoc ca° quia ſanguis colera & ẽ. faciunt ueros colores. de qbus hic ñ ē ſermo. Secũdo appz ſolutio ad aliã queſtiõez qua querebat̃. an colores oculoꝝ ſint tres. qa appz q colores de qbus ē ſermo i hoc ca. ſint tres ſ. duo extrẽi. & unus medius. tñ uariatio nominũ & diuiſio q̃ cadit pp gradus & modus iſtoꝝ colorũ facit auctores quãdoq; diſcordare i uoce. Ioannicius enī unũ colorẽ extremũ diuiſit i duos & uocauit ſubalbũ & glaucũ. & ſecũdũ hoc color extremus nigro oppoſit⁹ hz p'ima noia uocat̃ albus ſubalb⁹ uiridis citrinus glaucus blauus. qñq; ēt uocat̃ uarius. ſed color medius ēt uocat̃ uarius ſubniger. uocatur ēt ſubalbus a. Ieſu Haly. p° ca. et ſubruffus & citrin⁹. ut Haly abbas theo. p°. ca. iz. Color autẽ extremus alter cõiter uocatur uno nomine. & dicit̃ niger. et q̃doq; dicitur antimoniat̃ harum autem diuerſitatũ aſſignare cauſam ſpecialẽ eſſet lõgũ tamẽ apparet qđ auctorũ diſcordia ē in uoce. ¶ Ex qb⁹ apparz ſolutio ad cõtraria iducta. ¶ ET SI ESSET VARIETAS. Hic circa cauſas colorũ oculi ponit ſententiaz empedoclis. & illam improbat. ¶ Ad cui⁹ intellectum cõſiderãdũ. ſicut innuit Ariſtoteles quito đ generatiõe animaliũ. z° capi°. & Auic. ultimo de animalibus. Opinio ẽpedoclis fuit q ocul⁹ eẽt glaucus ꝓpter dominiũ ignis. Et quẽadmodũ declarat Albertus i 2° li° đ animalib⁹ iſta fuit ſententia empedoclis & ēt platõis. ſententia enī eorũ erat qđ glaucitas ocli eẽt ex multitudine ignis glaucificãtis ocl'ũ et qđ nigredo ocli eſſet ex paucitate ignis & multitudine aque q̃ aqua dominãs i oculo obſcurat̃ et nigrat̃. ex ꝑuatõe igis. qa ſuo lũine clarificat et illã aquã. & iõ oculus appz niger. et iõ dicũt q ocul⁹ niger nõ beñ uidet i nocte. qa non iuuat exterior lũine. imo iterior lux pauca q̃ ē i oculo nigro extinguit̃ a tenebra exteriori et uincit̃. et dicũt q ocul⁹ glauc⁹ ē acuti uiſus i nocte. et hoc pp mꝰtũ ignẽ. q penetrat & uicit tenebras noctis hanc igit̃ opiõem ẽpedoclis. A. confuſe innuit cũ dixit. ſi uarietas. i. ſi glaucedo oculi eẽt primitiua. i. ſi eſſet a cauſa ꝓmitiua ſiue principali. imõ quo eſtimauit ẽpedoclis. qa eſtiãuit q

primitiua cā glauced's eēt ignis. Et considera qđ hic sumit cā primitia p cā principali qūo sumit h° uocabulū infra sen. i9. cap° de difficultate urine. ¶ Posset tamē hoc uocabulū primitiua aliter exponi. Propter qđ cōsiderandū q uarietas ē duplex. quedā est primitiua. i. prima que idē est q albedo. quedā est. 3ª que idē est qđ color medius. Dicitur autē illa uarietas prima. quia extremū quadā prioritate ē prius medio. & quia sermo Aui. erat de uarietate que idē est qđ albedo siue glaucedo siue uiriditas. & ista pōt dici prima. iō dixit si esset uarietas primitiua. i. prima que ē uiriditas. & iō resumēs Aui sermonē dixit. eēt oculus uiridis &c̄. In hoc eni sermone innuit qđ p uarietatē primitiuā intelligit uiriditatē q̄ est glaucedo. & ad hoc innuit intētio ēpedoclis ut appz in locis pallegatis. Alii tn dicūt qđ si esset uarietas primitiua. i. omnis uarietas. & possz saluari expositio hec ut uelit Aui. qđ ēpedocles dixit ignē esse cāz oīs uarietatis. siue sit uarietas q̄ ē extremū siue sit uarietas q̄ ē mediū & iō cū p° dixit uarietas resumpsit postea esset ocul' uiridis &c̄. Ex pmissis igit oibus appz qđ opinio ēpedoclis fuit qđ ocul' esset glaucus pp dominiū ignis. hāc aūt opinionez Aui. remouere itēdit. & arguit sic. si uarietas siue uiriditas siue glaucedo esset pp dominiū ignis sic estimauit ēpedocles. sequeret qđ ocul' uiridis siue glaucus siue uarius eēt Iesus siue ipeditus siue ifirm'. qa defectus i uisu. sz cōsequēs ē falsuz. g° & ancedens. ¶ Circa hāc rōnem. A. sic pcedit. pmo ponit ancedens. cū dic. Si esset uarietas pmitia secūdū qđ estiauit ēpedocles. i. si esset glaucedo f uiriditas pp deminiū ignis. Secūdo ponit consequens. cum dicit. esset ocul' uiridis. Iesus. i. ipedit' siue ifirm' in uisu. Tertio pōit pbatiōez consequentie cuz dic̄. ppter suū defectū ab aquietate q̄ ē instrumētū uisus. Et arguit sic ad pbandum consequētiā. Ille ocul' ē defectus & Iesus i q̄ dficit instrumētū uisiue uirtutis. sz i ocl'o glauco siue uiridi deficit istēm uisiue uirtutis. igit ocul' glaucus 2m ēpedoclez ē dfct' siue Iesus ¶ Circa hāc rationē sic pcedit. qa ponit minorē & pbatiōez eius. dicēs sic qđ i oculo glauco dficit instrumētū uisus qđ instrumētū ē aquetas. nem ex quo ibi dominaāt ignis. ut ēpedocles ponit. igit est ibi defectus aque. aqua autē ē instrumētū uisus. Declaratū enim est in h°. de sensu & sensato. qđ organū uisus ē aqueū a dominio. cum igit oculus glaucus sit pauce aque & multi ignis. igit ē defectus in aqua. q̄ aqua ē instrumentū uisus. & hoc intelligit cū dicit. ppter suū defectū ab aqueitate que ē instrumētuz uisus. Et hec expositio ē ad mentē Auic. ultimo de animalibus. cū dicit. Si esset eschel. i. uari' igne'. sic̄ putat empedocles ēet oculus glaucus ifirmus & impeditus quoniā amisisset aquā que ē principiū uisus. Et ē expō etiā ad mentē Ar. 5° de generatiōe animaliuz 2° ca°. & Alberti 19. đ animalib'. ca° de coloribus oculi. ¶ Cōsiderandū tamen q ista consequentia posset aliter induci. Nā ēpedocles ponens ignē dominari in uisiuo organo glauco. déat ēt ponē ibi eē aquā in q̄ ille ignis posset diffūdi. cū igit in oculo glauco nō sit aq ua in qua possit extendi ignis. g° oculus uiridis siue glauc' erit impedit' in uisu. et hāc expositiōez sensit albertus. i9. de aialibus cap° de coloribus oculi. cum dicit. Ampli'. si ocul' eēt de igne cōpositus sicut ēpedocles opinat oporteret qđ ocul' glauc' eēt ipedit' & inffirm' pp hūoris priuationē in quo dēt ignis diffū di. ¶ Quarto' Auic. destruit cōsequens cū dicit quidā autem nigri. et dicit qđ falsū est dicere qđ oculi glauci siue uirides sint dfecti in uisu ca quidā oculi nigri minorāt in uisu a uiridibus. i. ñ sunt ita boni uisus sicut uirides. g° q dam uirides sunt melioris uisus. et i h° appz destructio cōsequentis. Primo ergo ponit hāc destructionē. 2° eam declarat. ibi 2ª. cū uiriditas. Declaratio aūt destructionis consequentis stat in duobus. Pri° q uirides oculi sunt boni uisus meliores q̄ nigri. et per cōsequēs q mali uisus. 2° qa oculi nigri ñ sunt ita boni uisus ut uirides. et p consequēs q̄ sint boni uisus. p° ergo facit primū. 2° secundū. ibi secunda. et cā i h°. Cogit igitur Auic. ad hāc declarationem pp modum suum loquendi. dixerat enim quidā nigri non sunt ita boni uisus. ut uirides. Et dixit uirides sermone. indefinito. igitur qdā uirides sunt qui sunt melioris uisus q̄ nigri. et ñ oēs uirides illi autem uirides oculi q sunt melioris uisus sunt in q bus uiriditas nō est propter nocumētū in ipsis oculis. quasi dicat. oculi uirides quidā sunt mali uisus. ut in q bus ē uiriditas ppter nocumentum. & ppter siccitatem uel hūiditatem extraneā dominantē. ut accidit senibus. qdam aūt sunt boni uisus a quibus minorant nigri i bonitate. & isti sunt i q bus uiriditas ñ est pp nocumentum sed est p pter claritatez hūiditatis ex q̄ creata est uuea uel ppter multitudinem spiritus uisiui. Et fortasse. A. intelligit p hanc uiriditatē que ñ est propter nocumentū uarietatem que est color medi' uel medio ppinquus q̄ accidi ppter equalē & temperatam dispositiōez uuee & hūorū oculi. & uult qđ isti ocli sint melioris uis' q̄ nigri. & hoc ē cōtra empedoclem. qui omnē glaucuz oculū siue sit extremus siue medius dic̄ esse talē dominio ignis & p cōsequēs ma

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 348 sur 455

li uisus. ET CAVSA. Hic declarat secundum premissum. dixerat enī quidaꝫ aūt nigri &c. uult igit declarare qui ocli nigri sint mali uisus respectu uiridiū. & per cōsequēs q. boni uisus. primo igit ostēdit qui oculi nigri sint mali uisus. 2° q sint bōi uisus. ibi 2ª. niger aut tē ꝓpter tunicam. Prima in duas. primo facit qđ dictū est. s. ostēdit qui oculi nigri nō sint boni uisus respectu uiridiū oculorum quorū uiriditas nō est propter nocumentū. 2° cōperat oculos uirides ꝓpter quoddā nocumētū ocu lis nigris. ibi 2ª. qđ si ocl⁹. primo ergo Aui. uult declarare qđ qdā oculi nigri sint nō bōi uisus respectu uiridiū qui sunt uirides nō p pter nocumētū. & itēdit qđ si ocli sint nigri ꝓpter conturbatiōeꝫ hūiditatis. ul' sint nigri ꝓpter multitudinē humiditatis albuginee nō sunt sic bōi in uisu. sic uirides oculi. cū uiridi tas accidit non ꝓpter nocumentum. Hic autem Auic. ꝓbat sic. si oculus est niger ꝓp cōturba tionē humoris albuginei. tūc forme siue spēs rerum uisibilium ꝓhibentē clarē et distincte pe netrare p albugineum ad cristalinū. quia con turbatio siue obtenebratio cōtraria ē puietati cū igitur puietas facta in actu p lumen sit id quo clare & distincte recipiunt spēs rerū. igit obscuritas nō pmittet formas rerū clarū reci pi. oculus igit niger per conturbationē humo ris albuginei. non ē boni uisus sicut ē ocul⁹ ui ridis non ꝓpter nocumentum in quo nō ē con turbatio hūiditatis. & hoc ē qđ Auic. intendit cū dicit. causa i hoc. s. ꝙ quidā ocli nigri mino rant a uiridibus in uisu. i. nō sic sunt boni ui sus ut uirides cū uiriditas ñ est ꝓpter nocum tū. est quoniā nigredo que est cā albuginei. i. nigredo que est ꝓpter albugineum. s. ꝓpter cōturbationem humiditatis. ut dicit prohibet penerrationē formaꝝ colorum cū declaratiōe i. ꝓhibet ꝙ nō clare ꝓpenetrent forme siue ido la cologꝝ. propterea qa cōturbatio. i. obscuritas cōtraria est peruictati. s. in actu per lucidita tē & illud. i. nigredo. qdem est propter cōturba tionē humiditatis. Si autē oculus est niger ꝓ pter multitudinē albuginei ēt nō est boni ui sus sicut oculus uiridis cū uiriditas nō est ꝓ pter nocumentū. Et ratio est qa multitudo hu moris albuginei ꝓhibet motū spūs uisibil' ad extra. ¶ Propter qđ considerandū ꝙ spūs uisi tuus in actu uisionis ferē ad exteriora. s. uerl⁹ corneā. qa receptio specieꝝ secūdū ꝙ sunt uisi biles fit uirtute h⁹ spūs. & signū h⁹ est qa re tracto h° spiritu sic in somno & fortī cogitati one apto stāte ocl°. homo ñ uidet. ēt resoluto eo sic accidit ꝓp nquis morti cornea corrugaē ur sup⁸ p° ca. & x°. de utilitate particulaꝝ. ꝙ? ra. Quāus enī ad h⁹ spūs. cōseruationem na tura dura fecerit tunicam corneā. tamē ad hoc iuuat palpitatio. Vnde homo quasi naturaliē palpitat. i. palpebras claudit & apit. In h° enī spūs uisiu⁹ ꝓhibeē a disgregatione & resolu tiōe. & ido qui multū tenet palpebras aptas debilitaē in uisu & uolentes illū spiritū uigo rosuꝫ reddere. subclaudim⁹ oculū Actus igit palpitatic is ē signū motionis spiritus uisui ad anteriora. & h° in homie naturaliter se ha bēte. motio autē spritus uisui nō ꝓt bene fie ri uersus ante. quādo humor albugine⁹ ē mꝰ tus. & h° iō qa ille spiritus nō pōt mouere uersus āte. nisi motu facto i albugineo hūore Fit autē in albugineo duplex motus. Vn⁹ est dio quedaꝫ siue penetratio ab ipso spū uisuo. Alius ē quedā latio siue motus localis quo ip semet humor albugine⁹ simul cū spū q̄si inū det siue palpitet siue ferat uersus corneā. Cū aūt humor albugineus ē multū nō ē obediēs his motibus. qa materia multa ē inobediens ad motum. & hoc ē qđ Auic. innuit ultimo de animalibus. & intēdit hic cū dicit. Et similiter sup. oculi nigri quidam minorant a uiridibus i spiritu si fuerit. cā. s. nigredinis oculi ꝓpter humiditates. i. mꝰta humiditas albuginei. nā si ē mꝰtitudo. s. hūiditas albuginei. ēt. s. causa nigredinis non respondet motui palpitatiōis & egressiōi. s. uis⁹ sūt spirit⁹ uisui ad āterio ra palpitatio enim naturalis est signū illius exitus in exercitio uisionis. ita qđ non inde sit curandū quasi dicat. iste defect⁹ pp multū al bugineū q. defect⁹ ē uisū siue spiritū nō posse moueri anterius non est puus defect⁹. de quo non sit curandū. imo ē sensibilis i uisu. đ quo est curandū. & h° est qđ dicit. mꝰtitudo albu ginei non respondet motui ad anteriora. ita ꝙ nō inde sit. curandū. imo taliter ñ espōdet qa ē inde curandū. Est enī defect⁹ sensibilis. et ex hoc pōt solui ꝓblema quoddā. s. quare q̄daꝫ cū inspiciunt rem non discernūt eam. sed cum figunt uisū aliq̄ tulo tēpore discernūt. H° enīꝫ pot contingere. quia spiritus uisiuus non cito fertur anterius. siue ꝓpter causam i spiritu. si ue ꝓpter causam in humore albugineo. potest igitur formari talis rō. ex textu. cul⁹ ul' ē ni ger ꝓpter conturbationem uel ꝓpter mꝰtitu dinem humiditatis. sed q̄libet istorū respectu uiridis. nō ꝓpter nocumentū ē mali uisus igit ocl'us niger &c. est mali uis⁹. sed iste est q̄dā oculs niger. ergo q̄dam nigri minorant &c. Ratio tamen posset aliter formari. sed nō est uis. ¶ Dubitaē. quare Aui. nō compauit ocu lū nigrū ꝓpter paucitatē cristallini. & ꝓpter pfūditatem situs eius & ꝓpter paucitatem spūs uisibilis ad oculum uiridem. cuius uiri ditas non est propter nocumentū. ¶ Dicendū

q Aui. dereliquit hoc. ut notū. Nam oculus uiridis propter claritatē materie ex qua facta ē uuea. uel ꝓpter debitā q̄titatem ſpūs uiſibil⁹ qui eſt oculus uiridis ñ ꝓpter nocumētum. ſicut eſt melioris uiſus oco nigro ꝓpter multitudinē albuginei. uel propter cōturbationem. ita eſt melioris uiſus oculo nigro ꝓpter paucitatē ſpūs uiſiui. & eius cōturbationē. ut notū eſt. & ē melioris uiſus oculo nigro pp puritatē & pfunditatē criſtalini. qa paruitas & profūditas impedit irradiationē debitam albuginei a lumine cōnaturali. & interiori q̄d uidet requiri in uiſu. ſecundū Ar. in lib⁰ d ſenſu & ſenſato. ET SI OCVLVS. Hic cōperat oculos uirides propter quoddā nocumentū oculi nigris predictis. & cā h⁹ fuit. qa ocli uirides ñ ꝓpter nocumentū iā ſunt cōperati oculis nigris ꝓpter multitudinē uel cōturbationē albuginei. Quare ſtatim cadit dubitatio q̄ cōparatio ſit iter oculos uirides propter nocumentū & oculos nigros p̄dictos. Et uult Aui. q̄d oculi⁹ uiridis pp quoddā nocumentū ut ꝓpter paruitatē albuginei uidet i die peius & magis i nocte. ſed oculus niger ꝓpter multitudinē albuginei & pp cōturbationem magis uidet in die & minus i nocte. Et p⁰ Aui. ꝓbat primū. z⁰ ſecūdū. ibi z⁹. Niger uero cā &c̄. Pria i duas p⁹ ꝑmittit q̄d intendit. z⁰ probat. ibi z⁹. pp illud ¶ Dicit p⁰ q̄d oculus uiridis pp paruā q̄titatē albuginei magis uidet in nocte & tenebris ideſt in umbra. & ſi ſit diurna pp nebulā uel aliā cām q̄ in die. i. q̄ in multo lumine. ¶ Propter illud. ꝓbat h⁰. & dic̄ q̄d ocul⁹ uiridis ꝓpter puritatē albuginei magis uidet i nocte & minus i die. ꝓpterea. qa materia uiſus parue quātitatis a multo lumine mota impedit a declaratione rerū uiſibilū. quia talis mot⁹ magnus facit hoc. ſicut accidit hōi qui ſletit in magno lumine q uadens ad loca obſcura nō pōt uidere. ¶ Ad huius igit̄ intellectū conſiderā dū q̄d i oco glauco ſiue uiridi d quo ē ſermo. nos conſideram⁹ motum magnū. & iſte eſt q̄ ſit a lūine ſiue claritate dicta. ¶ Naz cū materia mobilis in iſto oculo. ſit pauca. ſ. humor albugineus ipa uehemēter ſupatur & uincit̄ & illuſtratur a claritate diei. ¶ Cōſideramus ē. t. in hoc oculo motū puuz. & iſte eſt duplex. Vnus eſt motus factus a reb⁹ uiſibilib⁹ ſibi ꝓportionatis que res cauſant paruū motū & paruam impreſſionē faciūt reſpectu pui motus facti a magno lumine. Alius motus ipprie accipiendo motū. ēt propotētia motiua & ꝓmota non uero ē facultas ſiue poſſe oculi in uidēdo. ſiue ipſa uiſio actualis. cū igit̄ maior motus tollat minorē ſiue ipediat cōtigit ex hoc q̄d ab oculo uiridi uehementer moto a lumine diei to lit̄ motus puus a uiſibilibus. & motus ēt qui ē ſibi ſecundū ſuam facultatē uidendi. Q d aūt maior motus tollat uł remittat minorē. Auic. ꝺclarat in exēplo. Videm⁹ eni q̄d ſi aliq⁹ i ſterterit forti et magno lūine et trāſferat̄ ſe ad locanubiloſa ſiue obſcura q̄d i ꝓncip⁰ nihil uidet & hoc ꝓp magnū motū in oculo a magno lūine q ēt ita impreſſit q̄d res ſtāte in obſcuro que ſunt motus debilis nō poſſunt aliq̄d iprimer̄ & iō ſi ſubito intrant cameras obſcuras nihil uidēt niſi prius quieſcat mot⁹ factus in oculo a lumine exteriori. Et iō etiā in ſpeculis mł̄tū radioſis nō ſit repreſentatio. Aliud exēplū ē q̄d ſi ponis lapidē in circulo & uoluis ſubito circulū lapis non cadit & hoc. qa fortis motus localis circuli ꝓuenit motum puū lapidis. & ñ ꝓmittit q̄d lapis faciat ſuū motū. et mł̄ta alia poſſunt dari exēpla. i philoſophia naturali. h⁰ igit̄ ē q̄d Auic. dicit. Oculus uiridis ꝓp puritatē albuginei magis uidet in nocte q̄ in die. ꝓp iſtud q̄d accidit de motu lumis. i. de motu facto a lumie. materie pue. i. i materia pua q̄ ē paucus albugine⁹. & ipedit. ſ. talis mot⁹ eā ideſt humiditatē albugineā. uel eū. ſ. oculū a declaratiōe. i. a clara receptione & p cōſequēs a clara uiſione. huius eni motus. ſ. luminis in pauca materia albuginea q ē motus ualde fortis. deficit. i. deficere facit a declaratōe rei. ſiē deficit. ſ. uiſ⁹ poſt lumē a declaratiōe ei⁹ q̄d ē in tenebris. i. i obſcuro. ñ eniz ſumit̄ hic tenebra proprie que ē omnino priuatio lūinis ut ponit perſpectiu⁹. qa nihil contingit ibi uidere. ſed ſūitur hic tenebra ꝓprie ꝓ obſcuro ubi eſt aliq̄d paruū lumen & obtuſum. Ex quib⁹ apparet q̄d ocul⁹ uiridis ꝓpter puritatē albuginei melius uidet in obſcuro & cū nocteſcit ꝓ uo exiſtēte lumine. qa paruū lumē in puo albugineo. nō facit magnū motū. ſz facit motum cōueniētez & ꝓportionatū. & iō uiſibilia poſſunt imprimere & declarari. NIGER VERO. Probat Auic. z^m. ſ. q̄d oculus niger ꝓpter multitudinē humiditatis albuginee ſe habet econtra. oculo uiridi propter paucitatem. ſ. q̄d melius uidet in die. i. in lumine magno & pri⁹ in nocte. i. in obſcuro. & primo hoc premittit z⁰ ꝓbat. ibi z⁹. ꝓpterea q̄d. ¶ Dicit p⁰ uero ꝓ ſed Viſus oculi nigri cā hūiditatis. ſ. albuginee multe uł cōturbate ē minor in nocte ſup. & maior ſiue melior in die. ¶ Propterea hic ꝓbat & ſolum ꝓbat q̄d oculus niger ꝓpter multitudinē albuginei melius uidet in die et peius in nocte. Et arguit ſic. Viſus eget motu palpitationis et motu materie albuginee ad exteriora ſed materia oculi nigri non pōt bene moueri adexteriora i nocte uel i obſcuro ꝓp ſui mł̄titudinē. qa materia mł̄ta ē grauior & tar

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 350 sur 455

dior in motu q̃ pauca igitur talis oculus male uidet in nocte. Huius ratiõis cõclusiõem iam pmisit. primã ppositiõez põit cũ dic. pterea qđ illđ .i. uisus uel illđ .i. ocul⁹ p uisiõe pficiẽ da indiget palpitatiõe .i. palpebrarũ motu qđ ẽ signũ motus spũs & elbuginei ad extra. ut supra dictũ ẽ. & motiõe materie .s. albuginee ad exteriora. Secũdã ppositiõez tacet. & põit pbatiõez eius ex qua ipsa intelligiẽ cũ dicit. Et materia pluria ẽ grauior q̃ pauca q̃si dicat oculus niger hz plurimã materiã albugineã q̃ materia ẽ grauis & difficilis ad mouendũ re spectu pauce. ¶ Sed tu dices rõ Aui. nihil cõ cludit magis de nocte q̃ de die qa tãtus ẽ hu mor albugine⁹ in codẽ oculo i die q̃tus ẽ i no cte. ergo si pp multitudinẽ humiditatis albu ginee difficulter mote male uidet i nocte igiẽ male uidet i die. ¶ Dicendũ q̃ albugine⁹ mꝭ tus magis & facilius mouet i die ad extra q̃ in nocte. & hoc pp cãs que cõcurrũt ad mouẽ dũ eũ extra. Prio enĩ cõcurrit motus spiritus i terioris q in die mouet exterius. in nocte autẽ ñ sic propter cãs motas. Secundo cõcurrit uir tus maioris lũinis i die mouẽtis ẽt albugineũ & iõ posset ẽt hec littera aliter exponi. ut tota mens Auicẽ. referatur ad motũ illuminationis & uult dicere q̃ multus albugineus indiget multo lũine exteriori. & hoc fit in die. & nõ in nocte. g⁹ oculus niger meli⁹ uidet i die q̃ i no cte. ¶ Sz ppter littere expositiõem cõsiderã dũ qđ palpitatio cũ hº qđ ẽ signũ motus spi ritus ad exteriora. ẽ etiã signum illuminatõis exterioris inquãtũ phibet supstuã luminis in spissatiõez. nõ tamẽ qđ omnis palpitans illu minet. diẽ igiẽ Auic. illud .i. niger oculus indi get palpitatiõe .s. refernatiua fortis luminis. & motiõe materiei .i. illuminatõe albuginei ad exteriora .i. ab exteriori lumie .s. forti⁹ q̃ oct⁹ alteri⁹ coloris. Et materia plurima .i. albugie usplurie quãtitatis ẽ grauior .i. difficilior ad illuminãdũ q̃ pauca .i. q̃ paucus albugineus. & quia talis illuminatio fortis fit in die & ñ i nocte. ergo oculus niger ppter multitudinẽ al buginei magis uidet in die & minus i nocte. ¶ Cõsiderandũ qđ Aui. nõ probauit qđ ocu lus niger ppter cõturbatiõez albuginei meli us uidet in die q̃ in nocte. & hº ideo. qa ẽ no tũ ex statim dictis. nã talis ocul⁹ indiget for ti illuminatiõe sicut aer nebulosus idiget forti lumine ut clarescat. hº autẽ fit i die. ¶ Dubi tatur cũ oculus possit fieri uiridis ppter sicci tatem & ppter humiditatem extraneã domi nantẽ. ut in senibus. possit ẽt fieri uiridis pro pter priuatiõez digestionis. sicut in plãta mõi uiriditatis omnes fiunt pp nocumentum qđ daz. ut supradeclaratum q̃ est cã qđ Auic. non comperat istes oculos uirides ad nigros. sicut compauit ad eos oculos nigros non pp nocu mentũ. & compuit ad eos oculos uirides pp nocumentuz q̃ est paucitas multa albuginei. ¶ Dicendum qđ Auic. satisfecit comparatione pmissa & pbando empedoclẽ. nã empedocles cogebatur ponere qđ oculi uirides essent lesi hoc aũt Auic. improbauit. qa quidã nigri non sunt ita boni uisus sicut oculi uirides. non pp defectũ improbauit ẽt. qa non simpliciter est uerum qđ oculus uiridis pp defectũ sit mali uisus respectu nigri oculi. sed est mali uisus i die respectu eius. ñ in nocte est boni uisus & melioris q̃ oculus niger. & hoc sufficit Auice. cõtra empedoclẽ qui simpliciter cogebat dice re oculũ uiridem eẽ lesum. ¶ Cõsiderandũ subtilem mentẽ Auic. Aliqs enĩ uolẽs iuuare empedoclem. diceret qđ empedocles uult qđ oculus sit aqueus a dominio. sed ocul⁹ uiridis non hẽt se secundũ naturã qa uincit in eo ignis .i. quia ẽ pauca aqua. & pauc⁹ humor albugi neus. & iõ de primo ad ultimum concederet empedocles qđ oculus uiridis est lesus. .s. uiri dis propter paucum albugineum. Hoc autem Auic. improbauit cum dixit. quod. si oculus. quia non est simpliciter lesus. sed in die est le sus & in obscuro melius uide.. & forsã Aui. i hoc remouet motiuũ empedoclis. Nã ñ ẽ uiri dis propter ignẽ qui illustrz sz ppter paucũ al bugineũ bene illustrabilẽ. & pp alias cãs q̃s hic inuit. nec oculus ẽ niger ppter paucũ ignẽ sed propter multũ albugineũ qui nõ bene illu stratur. & propter alias causas. & hec omnia Aui. intendit. ¶ Dubitaẽ cõcesso q̃ sufficiat cõ peratio predicta. que tamẽ sit cõperatio inter oculos pdictos ad inuicẽ. Credo q̃ ocul⁹ glau cus pp siccitatẽ sit respectu octi nigri sic ocul⁹ glauc⁹ ppter paucitatẽ albuginei .s. q̃ i die ma le uideat. talis autẽ siccitas cõiungit sibi pauci tatẽ albuginei & spirituũ. unđ uidem⁹ cõua lescẽtes glaucos nõ posse sustinere bõ lumen diurnũ. sz ocul⁹ glauc⁹ ppter multitudinem hũiditatis accidẽtalis. sicut in pria dispositiõe ad cõtractam. sicut etiã accidit senib⁹ & uoca tur ppne blauitas ẽ omnino peiores uisus q̃ oculus niger. oculũ uero glaucũ propter pri uatiõz digestiõis. sicut infantib⁹ accidit ẽ dif ficile compre oculo nigro. ppter multitudinẽ humiditatis albuginee. & forsan q̃ i bonitate & malicia uisus conuenit. & tu cõser ¶ Dubi taẽ utrũ opinio empedoclis possit uerificari ¶ Dicendũ q̃ per ignẽ pot duo itelligere. ul⁹ ig nem .i. elementũ eque contrariuz. & sic sermo eius est falsus. ut Aui. hic reprobat. & Aꝑ. 9º de generatione animalium. 2º ca º. uel per ignẽ po test intelligere spiritũ. uisiuũ que ẽ de natura

ignis nō edacis. pemptiui. ut supra tractatu p°
declaratū fuit ex intentione platonis. & sic opi
nio ēpedoclis potest uerificari. s. qđ aliq̄ glau
cedo fit ppter dominiū ignis. i. propter dnīz
spiritus uisui illustrātis & clarificātis ocłz
& talis ocul⁹ ē boni uisus. & nigredo aliq̄ fit
ppter eius paucitatē unde oculus dereling̃ē
obscur⁹. & talis ocul⁹ ē mali uis⁹. & hec sīa
approbatur ab Aꝝ. 14. pticula de pblematib⁹
14. pblemate. ubi querens causam quare habi
tātes i regiōib⁹ calidis ut i meridie sunt nigro
rū oculorum. & habitantes in regionib⁹ frigi
dis sunt glaucoꝝ. Respōdet qđ ocłi sūt glau
ci ppter superhabūdantiā calidi existētis itus
in oculo. s. pp habundantiaz spiritus. & nigri
sunt propter absentiaz huius calidi. sicut ēpe
doclizāt. i. dicunt ēpedoclis auctoritate. In ha
bitātibus aūt in septēntrione. siue in locis frigi
dis. calidū. i. spiritus prohibet euaporare pro
pter frigidū qđ exterius circūstat. & ıō cōten
to interius hoc spiritu illustrāte. oculi fiunt
glauci. sed ihabitantibus in meridie siue i locis
calidis euaporat calidū extra. i. spūs quia nihil
extra circunstat qđ prohibeat. humidū autez
iterius cōtinetur. & ñ egreditur. quare h° hu
midū apparet tenebrosum derelictū a calido.
Ex his ergo appz qđ Aꝝ. saluat ēpedoclem.
secundū modū dictū. & uerꝝ licet ēt ipse predi
cto pblemati det aliā solutionez quā uide ibi
dē. ¶ Dubitatur ulterius quā cōplexionē sig̃
ficat color oculi niger & quā glaucus & quā
medius. Videt̄ q ocul⁹ niger significet calorē
ex Aueroy 4° colliget 3° ca. & ex Iesu p° trac.
p° ca. & declarat̄ signo eius. qa oculi arglicoꝝ
& theotonicoꝝ qui sunt in regionibus frigidis
& quoꝝ tactus est frigidus sunt glauci. Simi
liter ocłi senū in qnibus iā uicit frigiditas sūt
glauci. Sed oculi ethiopū in quibus uicit calor
sunt nigri. ¶ Idē cōfirmat ad litterā Auer.
p° cantice co° de coloribus oculoꝝ. 2° cātico. &
comēto. ¶ In contrarū est qđ expositū est de
mēte Aꝝ. 14. pblematū. 14. problemate. qui in
quit qđ oculus niger ē per calidi euaporatio
nē & oculus glaucus est p calidi intus cla
sōez. ¶ Hec questio esset mltū prolixa. si qs
sequeret̄. Tadeū in tegni. ¶ Tamē dicendum
qđ ex colore ocłi nō pōt argui sua cōplexio. ni
si ex natura cāe que facit talē colorē. & ıō a
unāquāq; cām oz recurrere. sic subtiliter inuit
Gal. in tegni. illo ca°. Ex his. uer. gra. ocul⁹ est
glaucus ppter uuee sicciratem. igit̄ significat
cōplōnem siccā. ēt oculus ē glaucus ppter hūi
ditatē uuee. igit̄ significat cōplexionez hūidā
& qa talia narrare esset longum. & anxiosuz.
ideo Auic. ex talibus coloribus nō significauit
sup cōplōnez oculi. sz cū posuit pfecte omnes
causas oculorū. uoluit qđ tu scires arguere ā
complōne oculi ex colore. ¶ Tamē ppter solu
tionē cōtradictonis. sciendū qđ oculus niger
ethiopum significat dominiū caloris acciden
talis. & h° itelligit Auer. & Iesu⁹. & significat
frigus p priuatiōez caliditatis. & h° itelligit.
Aꝝ. preallegato pblemate. & ecōtra se habet
oculus glaucus. NIGER AVTEM. Hic. A.
estendit qs oculus niger sit boni uisus. & dicē
qđ ocul⁹ niger ppter tunicam uueam que sit
nigra agregat uisuz uehemētē. i. ē. boni uisus
& uehementis propter aggregatiōez quā facē
nigredo tunice uuee. ¶ Cōsiderādū qđ ocul⁹
niger ppter tunicā nō cōcurrentibus ibi aliis
causis nigredinis ē boni uisus. nec habet mali
ciā quā habet oculus niger ppter multitudi
nem uel cōturbatiōem albuginei nō enim in
diget tam forti et magno lumie da sui irradia
tionem sicut ille ēt a lumine non sic nocet̄ pro
pter aggregationez quā hēt continuo ex nigre
dine uuee. ¶ Ex quo apparet qđ iste ocul⁹ ē ue
hemētis uisus qa multū pdurantis i inspectio
ne. quia non sic nocetur a luminis disgregatio
ne. & ıō dixit. aggregat uisum uehementem.
¶ Dubitatur quis sit laudabilior. Videt̄ qđ ni
ger qa est uehemētis uisus. ut hic Auic. et ul
timo de aialibus. ¶ Videtur qđ glaucus qa hz
plus de luce irrinseca. ut sumit̄ ā mente. Aꝝ.
Videt̄ qđ meli⁹. qa oculus tempat⁹ ē melior
sed medius. ē tēpat⁹ secundū Auer. p° cātice.
c° de coloribus oculorū. 2° cantico. & comento
Vnde dicit talis dispositio. oculi s. medii signi
ficat super equalē et tēpatā complōez. ¶ Dicē
dū qđ loquēdo de colore de quo ē sermo in h°
capitulo. oculus medius ē melior uisus simpli
citer q̄ oculus extremus in colore pp oculuz ex
tremū a quadā cā. que dicta ē & dicet̄ ratio ē
iam dicta. qa ocul⁹ extremi coloris fit ppter
aliquē defectū in tunica uuea. ut in hūoribus
Ex quibus defectus oz qđ uisus in aliquo no
ceāt. uer. gra. oculus ē niger ex multo albugi
neo & est glauc⁹ ex pauco que ē bo nocēt uisui
ut supra declaratum ē. oculus aūt medius fit
ex media quātitate que ē optima ad uisum. ñ
enī indiget mlto lumine ut magna quātitas
nec pauco ut pauca q̄ntas albuginei que a mlto
lumine perturbat̄. Vñ Aꝝ. 5° de generatio
ne animaliū 2° ca. Medium autē multi & pau
ci humidi optimus uisus. nō enim paucus exi
stens ppter turbari impedit motū oculoꝝ. ne
q; propter multitudinē exhibet difficultatem
motus. Et sic intelligendū de aliis causis pter
causam sumptā ex parte spiritus uisui. Nazo
culus medius a mediocritate spiritus. s. i q̄ti
tate et claritate non ē optimi uisus. imo ocul⁹
glaucus ppter multum spiritum et clarū. ille

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 352 sur 455

est qui est melioris uisus. Vnde Auic. tracta. 4° p° ca°. multiplicatio spirū ē melior & magis iuuatiua. ¶ Cōsiderandū tamē qđ licz oculꝰ medi⁹ sit melioris uisus simpliciter pter unū oculū mediū dictū. iaz tamē zᵐ. qđ qđā extremꝰ ē melior. uer. gra. oculꝰ niger forian plus pdurare: in forti lumine q̄ oculus tēperatus ex quētitate albuginei. Et hic caderēt multe dubitatiōes de mꝰtis competationibus possibilibus imaginari iter hos oclos diuersificatos zᵐ colorē. iz quia nimis prolixū essz omitto. & quedā q̄ deficiūt ad hoc capitulū regrātur infra tractatu quarto capi° de almtisar & de noctilopa.

IAM Expertū ē. ¶ Hic Aui. pōit curā subalbedinis. & zᵐ itētiōez quorūdā p totū h° capitulū pōit curam subalbedinis ꝓueniētis ex dominio siccitatis ꝓpter resolutiōez. Vnde medicine que ponunt. s. multe earū sunt ꝓhibitiue resolutiōis. & ex h° apparet. qđ istud capitulū ptinere pōt ad curatiue tamē iudicio meo mens Aui. principalis in h° est intendere ad denigrandū oculū a quacūq; causa ꝓueniat subalbedo. & h° ideo. quia caput arabes diligūtur oculi nigri & uitupantur oculi subalbi ut dictuz ē auctoritate. Auer. p° cantice. q̄uis ēt in istis medicis possit esse utilitas p uiā cōfortatiōis substātie oculi. sicut ē medicina i q̄ ponit antimoniū & margarite. Est ēt utilitas in cōfortando spiritū utiuum cū uirtute stiptica & denigratiua earū. & hoc est utile oculis subalbis qui disgregant a lumine diurno. Vñ Gilibertus ca° de defectu uisus ꝓcipit i talibus tingere oculos cū decoctiōe gallaꝝ & tucia nigra habet autē hoc capitulū tot ptes quot sunt mōi medicinarū quos ponit & sunt decez uel undecim. ¶ Primū medicamē ē alcofol. i. colirū ex bengi. i. iusquiamo. & fit hoc modo. succus. i. iusquiami decoquat in aqua &c̄. qa siccus ē magis stipticum & tigens. AP. si cum Vel succus. Dixit autē iam exptū ē. s. a Gal. i mia mur. uel a Rasi. quia hic ponit z° cōtinētis in sermōe de colirijs pupille. cū dic̄. qđ pꝰ per horā instillet succus corticū granatorum dulciū. & ē exptum ab Azaranto. capit° de coloribus cornee. ¶ Secūdū medicamē est ex antimonio qđ expositū ē supra prio trac. in fine. ¶ Danichi ē pōdus octo granoꝝ ordei. Fumus lampadis colligit fumus iste cuz aliquo uase posito supª lāpade qđ uas habeat spiraculū. Aut oliuarū. i. colligat fumus oliuaruz eodem modo. ¶ Tertiū medicamē ē dictū a Rasi secūdo cōtinentis auctoritate discordis. ¶ Quartū medicamē qđ ē succus solatri, ēt ponit ibi. ¶ Quintū medicamē ē medicamē notū. ¶ Si sami nō excorticati. h° dixit. qa forsan i cortice ē uirtꝰ tingendi. Tamē Azarani⁹ huic medicamini docz miscet colirijū nigrū aꝑ. cornu nigrū & pōi ad solez p mēsem. Sextū medicamē ē ut aduratꝰ autelana &c̄. De h° autem medicamine ē mirādū. quomodo si ungatur uertex. i. supior ps capitis denigrat oculos Dynus tamē exposuit uertex. i. superficialis ps oculi. Sed hec expositio nō est cōsona originali unde sumpsit Aui. h° . sic̄ innuit modus loquēdi. cū dixit. Et ex eis q̄ expta sunt &c̄. Hoc. n. exprimētum ponit z° cōtinētis sic. Auelane cōbuste & miste cū oleo & unge i resoc pueri habentis oclos blauos iuuat. s; resoc uel gasoc apud Rasim ē superior pars capitis. ubi ē commissura & ubi fit cauterū. sic̄ apparet ex sermonibus suis lib° p° cōtinentis in mꝰtis locis. et ex littera a exteriori Gerardi cremonēsis et pª sen h⁹ lecture. ca° đ canonib⁹ uniuersalib⁹ curationis egritudinū capitis qui dicit ieſoc. hoc autē expimentum ē đ mirabilibus ualde. sed non ē magis mirabile hoc q̄ illud qđ dē qđ ungere umblicum confert scissurē labioruz ut 4° can. sen 7ª. c° đ scissuris labioruz. Septimuz medicamē ē &c̄. ita ꝙ dē a Rasi z° cōtinētis. et hoc ē mirabile gattus. n. hēt oculum ualde glaucuz & in summa oia ista medicamina scribūt tertio capitulo uersus finē secundi libri continentis.

MAteria pediculorū. ¶ Iaz Aui. đ terminauit đ egritudib⁹ q̄ fiunt i oclo & i eo qđ đ eo manifeste apparet. coniungens sermonē de egritudinibus lachrimalis. ¶ Hic determiat de egritudinibus que fiūt in instrumēto extrinseco. s. in palpebris simul cō pilis earū. Et pº determinat de egritudinib⁹ ipsaꝝ palpebraꝝ z° de egritudinib⁹ que magis appiantur pilis palpebraruz. hic zª cadūt pili. et hoc est qđ in ꝑica dicit tractatus tertius de dispositōib⁹ palpebrarū & que comittātur eas. i. pilorum suorū capitulū primuz de pediculis &c̄. Pria ps posset reduci ad ordinē uolendo redire ad prinª uniuersalia in distinctiōe egritudinū et accidentiū. sed qa h° nimis cēt prolixū ꝓpter multa que concurrēt. Ideo diuidat diuisione grossa qđ habet tot ptes quot sūt egritudines palpebrarum quas enumerat. partes patebūt legendo. Prio gº determinat đ morbo quodā in numero. s. de pediculis. et primo pōit causā eorum z° ponit curā. ibi zª. incipe a mūdificatione corporis. signa nō ponit. qa noti sūt pediculi puisum. Pria in tres primo ponit causam materialē pediculorū. z° causam efficientem.

3° ostendit que corpora sunt ad h° magis ꝑpa rata. iuuens in hoc causas ꝓmitiuas. ibi 2ª. & uirtus. ibi tertia. & ille ¶ Circa primā partē cōsiderandū qđ pedicul⁹ sumitur hic large ad omnē pediculū palpebraꝝ. sunt enim trium specierū. s. lendines platulei & surmoues siue capdeni. ut pōt sumi a Gilibert o. cap° đ egri tudinib⁹ palpebraꝝ. & exp̄ss⁹ sumit̄ a Iesu Haly. p° trac. capi° 14° & uidēt differre 2ᵐ maiorē & minorē q̄ritatē. nz lendinibus nō apparēt pedes ꝓpter puritatē. platule autem sunt maiores & plani. & habēt pedes. capdeni autē sunt maiores & plani & habēt pedes. & secūda & tertia spēs a uulgaribꝰ nostris uocā tur rolle. ¶ Cōsiderandū 3° qđ ponēs causaz materialez eam circūscribit ex duob⁹. Primo ex sui dispositiōe. cū dixit humiditas putrida ideſt q̄ in putrefactiōe mouet. nō que sit in termino putredinis. qui ē in cineratio. qa ma teria cinerea nō meretur formā animalis. Se cundo ex sui loco. cū dicit. q̄ expulit natura ad partē cutis. materie eni putride si retinentur sub cuti faciūt aliaſ passiones. ut safati et ipeti go & sipia. si materia fuerit mala. qđ si fuerit minus mala & ꝓpulsa. uers⁹ extra. 2ᵐ modū q dicet̄ generāt animalia. s. pediculi & similia ut ponit Aui. 4° caro. fen 7ª. cap° đ pediculis ¶ ET VIRTVS PREPARATIVA. Hic. A. ponit causaz efficientē in generatione pedicu lorū. ¶ Dubitat̄ an calor naturalis generet pediculos. uidēt qđ nō. quia calor putredina lis nō ē naturalis. sz talis calor ē putredinalis ut Auic. ponit. ¶ In cōtrariū est Aui. ¶ Ad huius intellectū cōsiderandū qđ animalia ex putredine generata habēt difficilē inuestigatio nem. q̄uis sint uilia ut innuit Auer. iz. metha. iz. comento. breuiter tamē hic ē intelligēdū. qđ duplex ē efficiens i eorū generatiōe qđdā ē uniuersale & istđ ē dator uite siue colcoda 2ᵐ Aui. 9° comēto metha. & innuit hoc prio can. fen 2ª. ca° de signis cōplexionū. Aliud est efficiēs ꝑticulare. & istud ē calor putredinal⁹ q calor soluz habet rationem ꝓparantis uel aptantis ut materia mereat formā uite. ñ aūt hēt rationē imprimentis animam. et iō Auic. dixit. et uirtus ꝓparatiua. et nō dixit & uirt⁹ generatiua. aia aūt imprimit̄ a supiore datoꝝ animatū. Vñ 4° can. fen 7ª. c° đ pediculis dic̄ Influit sup ipsam uiraz ex creatore suo. Idem innuit fen 16. trac. 5°. p° c°. Iste autē calor pu tredinalis ē duplex. Vnus ē pure putredinalis cuius omnino ē corrūpere et uaporaſ et pduce re ad incinerationez. et talis calor putredinalis non ꝓparat ad generationē animaliū. quia ma teria ex eo derelicta non pōt mereri aiaz. Ali us ē calor nō omnino putredinalis. sz ex parte putredialis et ex parte digestiuus uł ꝓparati uus nō omnino pducens ad cinerationē. sz faci ens quandā preparationē siue digestionē in q̄ daz pte materia que sua putrefactiōe mouet̄ et talis calor putredinalis est qui ꝓperat ad generationē animaliū generatorū in putrefac tione. et iō materia que putrefit ex qua aial generatur nō putrefit simpliciter. sz quodāmō efficit putrefactionē. et euadit ab ea transiēs ad quādā digestionē. Aliter eni ñ posset fieri aial ex ea. et hoc est qđ Auic. innuit 3° can. fen. 16ª. trac. 5°. c° p°. dicēs. Cū euadit materia & uenit̄ cōplexione. & idem innuit in li° p°. fen 2ª c° de causis calefacientibus. cuz dicit. qđ qui dem non ē putrefacere sz digerere. Et ē sermo Gal'. 3ª pticula affoz. sup illo affo. senioribus uero factis. pi himia & c̄. ubi loquēs de aiali bus generatis ex putrefactione dic̄. nascunt̄ đ putredine nō sola. qa calor eā optat. & hoc in nuit Aui. cū dicit uirtus preparatiua est calidi tatis naturalis. quia calor preparans ad gene rationē animalium istorum nō est simpliciter putredinalis. sz q̄dāmō naturaſ & digestiuus respectu materie ex qua anima generat̄. Et iō pōt dici calor naturalis uł. caliditas naturalis sz qa iste calor nō est simpliciter naturalis. sed associat̄ calori putredinali. uł ē ipse calor pu tredinalis nō pfecte. ideo pōt uocari etiam ca lor inaturalis respectu caloris pfecte naturalis uł respectu caloris seminaturalis. iō littera ex terior pōt saluari que dicit. uirtus ꝓparatiua generationis est caliditas innaturalis. ¶ ET ILLE hic ostendit corpora preparata innuens causas primitiuas que sunt quatuor. Prima est uarietas ciborum. quia est cā corruptionis digestionis & multiplicationis superfluitatum ut sumitur primo canone sen 3ª. ca° đ regimi ne per cibum. Secūda causa est ꝑaucū exercitiū qa retinēt̄ supfluitates circa cutim quas exer ciciū ꝑpellit. Tertia causa ē imundicies. s. ꝺ mu tat̄ pānos nec i dorso nec i lecto nec lauari. ex hoc eni supfluitates retinent̄ circa cutim & fi unt pediculi. & iō religiosi paupes multū ha bundāt in eis. ¶ Sciendū tamē qđ imundici es notificat̄ generaliter ab Auer. p° cantice tra ctatu 2°. 54°. comēto. cū dicit imundicies ē sor dities sup̄ corpus ex supfluitate digestōis col lecta Et talis imūdicia fit tā ex uarietate cibo rum q̄ ex pauca balneatiōe et pauco exercitio. & similibus. Quarta causa est nō uti balneo quia balneum purgat has superfluitates. sz cutaneas. ut in comento affortismi tertie. ꝑticu el. Constitutiones uero āni sicci &cetera.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 354 sur 455

Nope a mūdificatōe. Hc pōit curā. & primo per euacuatōez z° p loralia. ibi z^a. & admiſtretur ablutio. ¶ Ad itellectū p̄me ptis & ſecūde cōſiderādū q̄ itētio in hac cura ē quatuor rez. ¶ Pria eſt rectificatio regimis. & hāc Aui. dedit itellige re cū oppoſitione cauſaz dictaz. ſ. q̄ homo nō comedat diuerſa nec mala cibaria. q̄ exerciteē mundeē & balneeē. ¶ Secunda intētio eſt euacuatio materiez malarum ex corpore ſi totuz corpus ſit plenū. & ex capite toto. & ex ptib^z oculi cū rebus quas ſcuiſti. ſ. ex c° de obtalia ibi enī ſciuiſti. qn̄ debes flebothomare uel farmacare & cū q̄bus. & ſciuiſti in uniuerſalib^z primo h° proprie tn̄ cōmendat Auic. gargariſmata ex aceto & ſinapi. quia cū hoc q̄ a capite educūt & phibent putrefactionē & ꝓprie acetū. ¶ Tertia intētio eſt phibitio putrefactōis i materia circa palpebras. ¶ Quarta ē occiſio pediculoz. Has autē duas intentiones perficiunt medicine fortiter exiccatiue q̄ putrefactionē phibēt. & ſic phibent generari animal. & iā generatū occidūt. ſicut aqua maris. aq^a ſalſa & ſulfurea. & medicamē ex alumie q̄d fortiter exiccat. & meibuegi. i. ſapa z^m cōez expoſitiōez & ē utilis. q̄a iuſcat & tenet medcias alias & remouet corruptiōez materiez ex q̄b^z fiūt pediculi. Aliter tamē iueni expoſitū q̄d ē una ſpecies lacticinij. Laticiniū aūt ē potēs i occidendo talia animal. tamē iſta uideē receptio medicamis quā pōit Ie^r Haly. trac p° 14° c^a°. & ubi nos hēm^z meibutegi. ipſe hz meubezeis. & exponit ibi q̄ ē ſtafriſagria. ipa aūt ē ualdē util^r. Vñ z° can. ſtaf ſagria iterficit pediculos. addit q̄doq̄ aloes & baurach. ſpēs ſalis. & h° quādo uis forte exiccatiōez. acetum ſquiliticū magis comendat quia forſan tenet de uirtute corroſiua ſtatiſagria. q̄uis tn̄ ex ea & baurach fiat bonū medicamē. ut ibi eēt materia ſatis humida. Quomodo autē auferat cū acu uel forficulis ē notū. & ideo ponere nō curauit. ¶ Expimētum bonū ē hoc. ℞. mirre aloes. thuris. aā. ptes equales miſceant cū lardo & ungat palpebre pediculoſe.

Sillac quidē ē. ¶ Hic Aui. determinat de quadā paſſiōe palebrarū q̄ uocat ſillac. Et primo diffinit eā inuēdo cauſas & ſigna. & diuerſitatē eius. z° ponit curā ibi. z^a. in recēti q̄dez Prima in tres. primo ponit eius diffinitiōez. z° quēdā modū euētus. 3° diuiſionē uel diuerſitatē quādā. ibi z^a & plurimū ibi 3^a. & ꝑ ipa ¶ Ad intellectū prie partis cōſiderādū q̄d in hac diffinitiōe ad diffiniti manifeſtatiōez pōtur aliquid loco generis. cū dic grоſſicies. Eſt autē ſillac groſſicies. q̄a ingroſſat palpebraz. & in h° conuenit cū multis diſpoſitiōib^z. & cū groſſicie ordolo. ſcabie & ſimilib^z. ut infra. ponūtur aūt differentie. & pria ē ſubiectū paſſiōis. cū dic. In palpebris &. patet. Secūda inuit cāz efficiētē. cū dic. a materia groſſa. Tertia differētia notificat dipoſitiōez cāe. q̄a materia illa groſſa ē male diſpoſitiōis. q̄a ē falſa ſicca ſcindens & ulcerans partes palpebrarū. Vnde attrahunt materie & rubeſiunt palpebre. & ꝓp conſumptionē humiditatū et corroſionem radicum pilorū cadunt pili. & procedunt. ulceratio partiū. ubi ſunt pili. & poſſibile ē. q̄d ex hoc materia attingat tunicā coniunctiuā & corneā & ſequatur corruptio oculi. Ex q̄bus etiā apparent ſigna huius paſſionis. Et hec diffinitio ē illa quā poſuit Raſis z° cōtinentis. uerſus finē dicēs. ſillac ē groſſicies palpebraum cuz rubedine corroſiōe lachrimaliū & cāu palpebrarū ideſt pilorum palpebrarū. ¶ Dubitatur utrū materia ſillac ſit materia groſſa uł ſubtilis. uidetur q̄d ſubtilis. Ex Ieſu Hali. trac. p° 16° c°. ubi dicit. Cauſa ſillac ē humiditas falſa ſubtilis. Et Azararius in ca° de a. ſillac. dicit. generatur ex humoribus baurachiis falſis & ſubtilibus. Amp. materia pruritus ē materia ſubtilis. Vnde 5° de accidenti et morbo penultimo c°. materia. pruritiuo ꝓpria ſubtilis falſa ē & quieta. & Halyab. 8° the. 17°. ſed ſillac ē quidā modus pruritus. Vnde auctores mīt̄uz notificant hanc paſſionē per pruritū. In cōtrariuz ē Auic. cū dicit prouenīēs a materia groſſa. Huic cōtradictioni poſſumus reſpondere dupliciter. p° q̄d ſillac qn̄q̄ ē recens. et tūc ei^z materia ē ſubtilis. qn̄q̄ eſt ātiqua & tūc materia ꝓpmorā tēdit magis ad groſſiciē. ¶ Secundo modo poſſum^z reſpōdeē q̄ in ſillac nos cōſideramus plurima accidētia. Cōſideram^z ēt in ea uehemētiā pruritus. & pūctiōis i palpebris et uehemētiā ruboris. et q̄tū ad h° fit a materia acuto tēdēte ad ſubtilitatē ſic a q̄dā colera ſubtilli miſta cū ſanguine uel nō miſta habente aduſtiōez aliquā. Cōſideram^z etiam in ſillac ingroſſationem palpebraz & corroſionē & ulcerationē aridā & q̄tum ad hoc fit a materia groſſa Caſus aūt pilorum ab utraq̄ materia pōt fieri. Et quia ſillac quādoq̄ ē cūz magno pruritu et pūctione. et hoc aduerterūt q̄dā auctores. et dixerūt q̄d fit a materia ſubtilli. quia uero qn̄q̄ eſt cū miſta groſſicie palpebrarum et corroſione. et hoc ad uertens. Aſ. dixit q̄d fit a materia groſſa Iſte aūt materie ſunt ſanguinee uł colerice uel melācolice uł pfleg matice. qn̄q̄ habent aduſtionez uel acuitatem Ex q̄b^z appz in q̄ dēt ſillac a ſcabie et pruritu

nã differt a ſcabie.q̃a in ſillac nõ ẽ puſtula ſeu bothor.ſ3 materia ẽ ſpſa ī palbera.ſ3 i ſcabie ẽ puſtula pua & apoſtẽa ſiue bothor i cuti.differt ẽt a pruritu q̃a pruritus nõ aſſõciat.ſibi neceſſario caſu3 pilorũ palpebrar.ſ3 ſillac eſt cũ pillorũ caſu.ẽt pruritus palpebrar appropriat palpebris.ſ3 i ſillac cõicat pruritus angulis oculorũ.Vnde Raſis 2° cõtinẽtis 2° ca° uerſus pricipiũ.Sillac ẽ groſſicies palpebrar cũ rubeitate.& pruritu aſſiduo i ãgulo. Ex quib⁹ ẽt apparet qđ paſſio ſillac põt fieri ab utraq̃ materia tã groſſa q̃ ſubtiliſimo ſimul iſte materie ut plurimũ cõcurrũt.ſic ſimul cõcurrũt predicta accidentia.Vnde Meſue c° de caſu pilor palpebrarũ loquens de cura ſillac dicit.mũdificẽt corp⁹ ab humore groſſo ſalſugineo & humore acuto.& in h° i.uit materiã groſſa3.cũ dicit ſalſugineo et materia ſubtile3 cum dicit acuto.Idem innuit Haly.9°.the.i3° ca°.cũ loquitur de caſu pilorũ palpebratũ

ET PLVRIMVM.hic oſtendit quendam modum prouentus.dicens qđ plerumq̃ ideſt quandoq̃ contingit qđ acidit ab obtalmia.materia enim que ad coniunctiuã fluit põt cõicarẽ palpebẽ etiã obtalmia durans põt corrũpere nutrimentum palpebrarũ.& illud conuerterẽ ad acuitatẽ & ſalſedinem.unde puenit ſillac.ẽt põt materia obtalmie pmutari ad palpebras

ET DE IPSA.ponit diuiſionẽ. S3 dubitat quare nõ poſuit diuiſionẽ ex pte cauſar.ſ.humor. Dicendũ q̃ omnis humor faciẽs hãc egritudinẽ o3 qđ pticipet aliq̃ acuitate & in hoc nõ debebat fieri diuiſio materier.diuerſitas enĩ que i eis cadit.ex ſe.ſ.ſecundu3 qđ ſanguinea.colica uel melancolica intelligit ex multis dictis ſup̃.ẽt hec diuiſio quã ponit ſatis innuit diuerſitatem materier ſecundũ qđ idicat in cura.recens enĩ ſillac eſt de materia ſubtiliori.antiqua autẽ oppinãdum eſt qđ ſit de materia groſſiore & que magis malignauit palpebrã.Vñ Aui.dicit.alia eſt antiqua mala.

IN recenti quidẽ. Hic.A.põit curã ſillac.& p° ei⁹ q̃ ẽ recẽs 2° antiq.3° ei⁹ q̃ fit ſucceſſiõe obtalie.ibi 2ª.ī antiq̃ uero.ibi tertia i ea autẽ q̃ fir. Ad primẽ partis intellectum conſidera.qđ.A.curã ſillac recẽtis abbreuiat.Omiſit enĩ rectificatiõe3 regiminis & euacuatiõe3 materiẽ.& hec ſũt nota extam pluries p̃miſſis.& itẽdit ſolũ ad localia. Intentio autẽ in huiuſmodi localib⁹ ẽ triplex. Prima ẽ repulſio materierũ que currunt ad palpebras & eã que trahuntur. Secũda eſt remiſſio acuitatis eãr.unde ẽt ſedat pruritus. Tertia eſt aliqua reſolutio materier q̃ cõcludũtur.Intẽtio enĩ3 generationis pillorũ.q̃uis a quibuſda3 auctoribus hic ponat.ab Aui.tamẽ poſtponit ad capitulum ꝓprium infra.depulſio autẽ materier fit ex ſtipticitate lentiu3 et a que roſate q̃ ponuntur in p° medicamie.et ex ſumach et pulpa granatorũ et roſis q̃ ponunt in 3° medicamine fit ẽt talis repulſio frigiditate medicinarũ harũ et frigore portulace et endiuie q̃ ponũtur i 2° medicamine.Remiſſio autẽ acuitatis materierũ et ſedatio pruritus fit per frigiditatẽ harũ medicinarũ.et plenitatẽ portulace et albuginis ouĩ In harũ ergo medicinarũ approximatiõe medic⁹ debet eẽ ſagax 2ᵐ qđ eis idigeat.ſi enĩ fit multa acuitas et ardor adminiſtrabit ſucc⁹ portulace et albumine ouĩ. Reſolutio aũt aliqua materierũ timẽdo ne iſta conſtringant illam fit maxime cũ balneo.et iõ in nocte ponit p̃dictas medicinas.et i die docet balneare.q̃a dies ẽ tempus aptum reſolutiõi.ſicut nox eſt apta conſtrictiõi.ẽt quia in nocte multũ moleſtant & ideo cũ uis cõponere medicamen in quo ſit cõpoſita intentio omnis predicta.fac illud ex lentib⁹.excorticatis ſumach &c̃.in q̃b⁹ eſt magis repulſio et ifrigidatio.cũ rob.i.ſapa uinĩ in quo erit reſolutio.Q̃uo aũt balneũ cõferat recurere ſupra ca°.de obtalmia.IN ANTIq̃ uero ponit curã antique & pro ideſt cronice, & quia cura ẽ difficilis.ideo magis ſub ſubtiliauit ſe.hec autem cura ſe uertit p° ad diuerſionẽ materie.cũ dicit.Cura uentoſer.ẽt fuit neceſſariũ.quia multa malicia facta in palpebris facit eas ẽceptiuas mltũ malarũ materierũ & iõ ad lõginqua o3 diuertere.ut ad crura.ẽt q̃a materia iſta ſillac ãtiqua eſt de materia melãcolica.Hec autẽ materierum diuerſio fit apte ad inferiora.& iõ ponent uentoſe circa pies domeſticas crurium.et h° cũ ſcarificatiõe Vnde Azarauĩ° ca° d̃ aſſillac.Curatio ueteris eſt cũ ſcarificatione temporũ et cruriũ.Secũdo uertit ſe ad illius euacuationẽ cu3 dicit.flobothemus ſiue flebothomẽt uene frõtis.Et intellige qđ ſi expedit fiat flebothomia d̃ brachio.et detur farmacia.Tertio uertit ſe ad removendi materiam materiã et durã.et h° fit cũ balneo calid̃ aq̃ aſſiduato.Q̃uarto uertit ſe ad fortẽ conſtrictionem uiarũ palpebre ne recipiant ſecundum intentionẽ Azarauĩ.et ſimul cũ hoc ad exiccationem materierum que ſunt in ea.et diſſolutionem etiam earum.et hec fiũt cũ medicamie facto ex ere uſto i quo eſt fortis exicatio & ſtipticitas.in dragaganto ẽ lenificatio et remiſſio acuitatis.et poſſet exponi dragaganti.i.uitrioli.quia ſtipticum et exicatiuũ Alia patent. Dubitatur utrum i ſillac cõpetat flebothomia.et uidet qđ no.ex Ieſu Haly.

tra.p°.i6°.ca.ubi dicit phibe habētē istā egritudinē ab extractione sanguis.In cōtrariuz est Aui.& Azaranius.dicēs cura ueteris ē cuz fle bothomia. ¶ Dicendū q ego iuenio auctores cōcordare de flebothomia fienda i sillac antiq ut Aui.hic & Azaranius i ca.de sillac.& ipse Iesus dicit.Si elōgata fuerit ipsa egritudo fle bothoia in lachrimalibus In noua aut nō preci piūt eā.& rō huius pōt esse.q a in noua cum fiat ex materia subtili.forsan ē timendū de ma iori furia subtilis humoris.Si aūt talis hūor esset cū abundantia sanguinis oporteret flebo thomare.In antiqua aūt obtalmia.quia est fa cta corruptio & infectio sanguinis circa pres o culi pp multum tēp quo materia mala stetit Vnde ēt facit oculū semp aptū ad recipiendu iō competit flebothomia cōis uel particularis zm qđ uidēt medico.Et ppter hanc causaz in multis passionib oculorū antiquis & ēt capi tis q̄uis materia nō uideat multū sanguinea inuenit utilitas in flebothomia.si tamen sillac esset de materia distāti a sanguine.nec essz ali cubi i sanguie corruptio nō cōpeterz flebotho mia.& sic cessāt cōtraria.IN EA AVTEM Hic ponit curaz eius que fit successiōe obtalie

Cōsiderandū qđ si post obtalmiā renouet sillac imaginādū ē qđ in palpebra sit defectus & corruptio materietū.Vnde apta ē suscipe. & quia presupponit qđ ppter curaz obtalie iam sint facte euacuatiōes.iō solū restat uenīt ad localem medicinā in qua sit uirtus stiptica exiccatiua & resolutiua.ut iam apparet.& iō laudat.collirium hic positum qđ dicit esse exp tum.& confetti etiam in sillac ueniente per se absq obtalia. ¶ Sedenegi.i. lapis enarratis.

Est ut accidat superius. Auic.de terminauit de passione palpebra rum que dicitur sillac. ¶ Hic determinat de alia que dicit gessc.Et primo notū facit hāc egritudinē.zo ponit curā ibi za.oz ut assiduet.Prima in duas.po notifi cat eam per sui accidentia.zo ponendo causam dicti innuit modos esse huius egritudinis.ibi za.quoniā est. ¶ Circa primā ptez Auic.notifi cat hanc passionē per sex accidentia. Primuz est in actione motiua.nam difficulter apiunt palpebre cū sunt clause & ecōtra et cā in hoc pōt esse duplex Vna diuersitas nocumenti ex pte diuersoz musculorum claudētiū ul apien tiū palpebrā.Secunda cā ē iduratio palpebra rum ppter siccitatē.unde remanent in eo situ quo ponunt & difficulter alio mō situari pos sunt.hic eni est đ effectibus siccitatis. ¶ Secū dū accidens est i actione sensitiua cum dolore Hoc aūt accidens fit quādoq ut Aui.ponet.ut cū mala complō diuersa.& ppter calida que qm cōiungitur inducit d lorē ut ipa materia sicca grossa soluēs aliquo modo continuum. ¶ Tertiū accidens est in qualitate mutata.& ē rubedo cū dic.& rubedine.Et hoc ēt accidēs fit quādoq ut cuz est ibi dolor uel calor attra hēntia materiā calidā subtilē que aptior ē ad motū.& cū hoc rubificāt. ¶ Quartū accidēs ē in exeunte mutato.qa talis dispositio ē secū dū plurimū sine humiditate scz fluēte ab oculis & hō iō.qa hec egritudo ē a siccitate cōplōtali uel a materia grossa sicca.q nō reddunt oculū lachrimosum neq emitentē humiditatē aliaz. Dixit aūt secundū plurimū.qđ dupliciter pōt expōi.Primo secundū plurimū q.d.nō pluria humiditas licet possit ee pauca.ut dicet.Vel secundū plurimum.i.ut plurimū.qa q̄nq ē cū hac passiōe humiditas.i.aliqua lippitudo ut Aui.ponit. ¶ Quintū accidēs ē ut cuz homo excitat a somno.nō pōt apire palpebras & hō ē qđ dicit.cōsequit eas plurimū.s.palpebras. plurimū.i.maxime.quia maxime fit hoc post somnuz. ¶ Sextū accidēs est apparitio aliquo rum frustorū lippitudinis dure sicce.& sunt frustra sepata.nō qđ sit cū hac passiōe cursus humiditatū ab oculo nisi ppter accidēs.ut p pter dolorē facientem lachrymare.aut ppter appositionē medicinarū dissolutiuaruz prouo cantiū lachrymas que dicūt in hō ca°.Illa aūt lippitudo apparet.aut ppter expulsionē alic ptis illius materie sicce.l ppter defectū palpe brarū idigerēdo propriū nutrimētū. Hec est eniz una cā lippitudinis.ut Gal.in comēto pri mi pnosticorū.& Aui.4° can fen.za.ca° de si gnis factis i oc°o huiusmōi lippitudo generat ppter defectū uirtutis oculi i nocte i maturā do l digerēdo materiā.sunt aūt frustra lippi tudinis sepata ppter arriditatē phibētē con tinuationē.Dixit aūt plurimū.qa pōt utraq istarum cārum lippitudinis non ee quandoq. ¶ Dubitat utr habēti esse sit difficili ape rire palpebras post somnū.uidet qđ nō.quia somn retinēdo euaporatiōez humectat.iz ui gilia cū resoluat exiccat.unde somnus geti ue hemēter siccis existit.ut Aui.hi° p° fen.za.ca° đ his que ueniunt ex somno.cū igit humecta abilitet motum palpebrarū in gesse.igit post somnū melius apientur. ¶ In contrariū ē.A. hic et Rasis zo cōtinētis auctoritate Ioannicii. ¶ Dicendū ut apparet ad sensum q in gesse post somnū difficilius apiunt oculi.q̄ i uigilia q̄uis materia non sit multū supflua.Ratio est duplex una quia in somno palpebre mouētur & situantur inferius.In uigilia autē nō tantū & iō dificilius est post somnū subleuaē palpe bras q in uigilia.Et quia ista causa non placet.

io̅ est alia. nam in somno sanguis & calor natu
ralis ad interiora retrahitur. Vnde Auic. 3° de
aialibus ultimo ca°. quādo dormit homo san
guis cōuertit̄ ad interiora. & significatio sup
hoc est. qa homine dormiente si icidat ei⁹ cu
tis non exibit sanguis. sicut in uigilāte. Et ē ser
mo Ax. 3° de hist̄oriis animaliū ca. de sangui
ne. retracto igit̄ interius sanguie exteriora. &
ꝑprie frigide ꝑticule. & sicce. sicut sunt palpe
bre priuatiōe sanguinis exiccant̄. & quedam
modo infrigidant̄. & fit quasi quedā congela
tio. & hoc ꝑprie accidit cū ꝑticule sunt ifir
me. & io̅ nō sunt apte ad motum. imo impedi
unt̄ quousq; sanguis & calor exterius refluat
& io̅ quasi ex nature instictu tales homies fri
cant oculos post somnū hanc causam inuit Ie
sus Haly. trac. p° ca. de gesse. dicēs signū ges
se ē difficultas motionis palpebre i exiccatiōe
a somno. quasi dicat. in somno fugit̄ hūiditas
uersus intus & remouet̄ ab interioribꝰ. Et ex
h° apparet solutio cuiusdam ꝓblematis q̄re q;
dam patientes i iuncturis & neruis furgātes
a somno nō possunt mouere mēbra nisi ꝑius
fricent ea. cā eius iam apparet. hiz alia posset
dari. ¶ Ad ratiōz dicēdū qđ humectatio a
somno i talibus corporibꝰ ē accidētalis. sz ex
iccatio est propter priuationē hūidi naturalis
& aliter posset solui sz fieret sermo prolixus.
¶ QVONIAM. Assignando causaz accidētis
ponit causas huius passiōis. & primo facit h°
2° ponit speciale nomē cuidam ex specieb⁹ ges
se. 3° complet sermonē in causis. ibi 2ª. illa ue
ro. ibi 2ª. & mꝰtoriēs. ¶ Circa primā ptē cō
siderandū qđ Aui. ꝓbat quare cū gesse nō est
cursus humiditatū. i. nec lachrymarū nec lip
pitudinis mꝰte hūide dicēs qđ ē. q̄mā ē & c̄. Ex h° ēt ipse ponit causas gesse. qa ē duplex
sz siccitas uel humor uiscolus q ē grossus cū
uiscositate. & sic p grossiciē ē terreꝰ grossus
& siccus. qa nō ē lubricus. qa tamen dolor ru
bificans & terrens pōt facere fluxū lachryma
rū. & hic dolor quādoq; gesse cōiungit̄. ideo
cū gesse quādoq; ē cursus p accidens. & h° est
qđ dic̄. Sz quādoq; ē dolor & rubedo. ¶ Cir
ca secūdā partē cōsidera qđ duplex littera re
pitur ibi. una que dicit. illa uero q̄ a fricatiōe
idest a siccitate pura sine materia & c̄ Al a lit
tera dic̄ a siccita e. & possz expōi a fricatiōe. s.
cōiūctiua. qa siccitas cōiūctiue aliquādo cōicat
palpebris & facit gesse. & illa erit exiccatio i
palpebris. Et hec expositō cōsonat littere Iesꝰ
pallegato ca°. cum dic̄. Aliq̄n accidit ista egri
tudo. i. siccitas cōiūctiue. & quādo accidit cōiū
ctiue. fortasse habz pticipatiōez cū palpebra.
Et io̅ subdit Auic. & nominatur siccitas oculi
i. nominat̄ siccitas ab oculo ueniens ad palpe
bras licet principaliter sit in oculo fricāte sua
siccitate palpebras & talis oculi siccitas etiam
uocatur gesse cōiunctu. qđ qua Iesus fecit capi
tulum. cū loquit̄ de morbis coniunctiue. et io̅
hēt gesse duo capitula apud Iesuz que Auic.
simꝑ cōprehēdit. ¶ Circa tertiā ptez cōsideras
qđ ex hac particula cuz ꝑ no cōpletur diuisio
causarū gesse. quia cā eius est siccitas uel sela
uel cū mala cōplexione calida cā eius ēt ē sicci
tas cū humore grosso mꝰto egente euacuatōe
t ꝑpauco & posset intelligi q Auic. uelit q cū
gesse q̄q; est mala cōplexio calida simul cuz
humore grosso indigente euacuatione. iste aūt
humor grossus pōt esse multoruz modorū. ut
pz Et considera qđ Auic. p hoc qđ dicit multo
ciens ē illic mala. cōplexio calida innuit hāc di
uisionē q mala cōplexio calida q̄q; cōiūgit̄ illi
et q̄q; ñ & si cōiūgit̄ q̄q; ē cū mꝰtia ut colera
ſbilis aliq̄ & q̄q; ñ. & huiusmōi ipe remittit̄
i cura. ¶ Dubitaf utr̄ cāe gesse sint bñ assigā
te. uē q nō. qa Halyabbas. 9°. the. ca. đ passio
nibus palpebraꝝ loquēs de grauitate motus
palpebre dicit. Grauitas palpebre ex uētosita
te fit grossa. & ista g̃uitas uidet ex sermone
suo ēē illa quā Aui. uocat gesse. ¶ Amplius
alie cāe sunt qbus palpebre difficulter mouēt
ut molificatio siue palisis & uirtutis đfectꝰ.
¶ In cōtrariū ē. A. ¶ Dicēdū duplr. Primo
qđ hz difficultas mota palpebraꝝ possit fieri
a mꝰtis cāis. nō antiquoꝝ consueta appellatio
ne gesse. dicit̄ difficultas motus propter siccita
tē. & secūdū qđ antiqui hec noia posuerūt ita
utimur Vnde Gal. i li° de quatuor tēporib⁹
morbi ꝑticularibus. lex cōis ē omnibꝰ grecis
qđ nominibꝰ rerū quecūq; habemꝰ posita ab
antiq⁹ utimur. ¶ Secūdo dicēdū qđ gesse nō
ē q̄cūq; difficultas motus palpebre. hz đtermi
nata ad h° q si palpebra supi⁹ situet̄ duriter
mouet̄ deorsuz. & si iferi⁹ situet̄ duriter mo
uet̄ sursuz. h° autem fit a siccitate proprie &
nō ab humido palicante. nec a casu uirtutis. qa
humidū palticans facꝫ cadere palpebram. sed
casus uirtutis nō sint eā ꝑfectē claudi. & q̄nz. ex
toto claudit̄ ꝓp uirtutis casuz cum impossibi
litate aptiōis. ¶ Ex quibꝰ cessant cōtraria 2°
inducta. ¶ Ad Haly. dicendū qđ p grauitatez
palpebrarum intelligit aliā passionez de qua
Auic. facit mentionem. ¶ Vel dicendum qđ illa
uētositas intelligitur esse cōiuncta hūori gros
so uiscoso sicco.

OPortet assiduet. Hic ponit curam
& primo eiꝰ q̄ fit a siccitate sine
materia. 2° eiꝰ que sit cū materia
ibi 2ª. & significauerint. ¶ Circa
primam ptem considera qđ tota intentio. A.

ē ad humectandū palpebras et partes capitis & hº fit cū uaporatiõe ex aqua tepida & balneo dulcis.& equalis aque.nõ enim debet ee calida multū.qa resoluẽdo exiccaret. ¶ Albumen oui & alia que ponit etiam idem faciunt Et cõuenit magis oleū nenufarinū & uiolatum si ibi cõiungaẽ mala cõplexio calida.& ex hoc dolor & rubedo. ¶ Assidue sudare faciat.i. stet ita humide cū ist sicut si sudaret.ñ enim uult q̄ puoceẽ sudor.qa exiccaret. ¶ Reliqs ut amigdalino cucurbitino &c̄. ET SI Ponit curā quādo est ibi materia grossa & subtilis colerica.Et duo facit.primo quādo est subtilis zº qñ est grossa.ibi zª.& si estimaẽ. ¶ Considera circa primā partē qđ materia ista coleri ca debet intelligi subtilis respectu materieruz grossaꝝ de qbus dicet que exicat & inducit mala cõplexionē calidam que quandoq cõiũgiẽ gesse.ut dixit Aui.Et quia colera ista subtil' est sufficit in euacuatione eius uolubilis.& est illa species de qua dicit Aui.zª can.q̄ euacuat colerā adustam que nobis ñ est in usu.& forsan intelligit per uolubilē illam herbā q̄ uocaẽ Pebleb.de qua dicit Simon Ianuẽsis qđ ē facilis solutionis.ita qđ daẽ in febre acuta & est spēs lacticinii nota nascēs in locis cultis & ubi q̄.nos tū purgaremus cū pilulis uel yeris nostis uel mirobolanis citrinis uel reubarbaro secūdū qđ uideret. ¶ Circa ultimā partē cõsidrandū qđ i cura gesse cuius materia est grossa exiccata in pticula.Intentio est triū rerū pter intentionē cõem euacuationis materie si expedit.Prima ē materie remolitio.Secūda est ei' resolutio.Has duas intētões Aui.perficit cum mucilaginibus scriptis acceptis cū lacte.qa cū lacte misceaṅ.uel quia semina infundaṅ i lacte caprino uel alio.& cū illo fugaṅ mucilago In hoc enī medicamine ē humectatio mollificatio & resolutio.& iō dicit iste ambe.ſ.mucilagines.uel ambe.ſ.mucilagies & lac & c̄.Perficit ēt Aui.has itētiones cum alio medicamine đ adipe &c̄.Tertia itentio materieri disolutō & euacuatio per partē i lachrimas cōuertēdo materiam.& hº fit cū colirio archistratis qđ ē zᵐ coliriuz positū.5º can.summa zª.tracta. zº.& tandē Aui.cū dicit plerūq̄ ꝓbat qđ alcofol uº coliriū uel aliđ medicamē prouocans lachrias cōferat i cura gesse de materia grossa.Et ꝓbat ex quattuor.Primo qa ipsa alcofol lachrimas puocantia resoluunt.i. dissoluunt materiā grossaz.& ista sunt puocātia lachrymas subtilia calida sic̄ pip mirra & huiusmōi Secūdo qa dissoluēdo faciūt fluer̄ has medicinas unde dic̄ faciūt currere.Tertio quia ꝑter calorē & dolorē quē huiusmodi colliria inducūt sicut coliriū archistratis trahuntur humidites quedā subtiles ad partes palpebraꝝ tales aūt humiditates lenificant & molliūt eam scz materiā grossam.quarto quia sui calore resoluunt ipsaz.materiam uel ipsam.ſ.gesse.i.propter predictas opationes puocātiū lachrimas curaṅ gesse.ista sūt generaliter đclarata supª trac.pº.4º caº.

EST Egritudo.Supius.A.đtermi nauit de gesse. ¶ Hic đtermiat đ grossicie palpebrabꝝ.Et prio ponit causas eius relinquens nota sigª zº ponit curam.ibi zª.& eius cura ē alcofol. ¶ Dubitaṅ utrum grossitudo sit dispō sequens scabiē.uideṅ qđ nō.qa eius materia nullo modo cōuenit cū materia scabiei.Nam eius materia est frigida et hūida.ut pōit Iesº trac.pº.19º caº.ubi ponēs differentiā iter gesse & grossiciem dicit cā.ſ.grossiciei ē materia frigida et humida. ¶ Amplius uidetur concedere qđ cā grossiciei sit materia uaporosa bñ ante hoc dicit.cā eiº.ſ.grossiciei sunt uapores grossi.et frequētatio cene. ¶ Iste aūt cāe nō cōcordant cū causis scabiei.quas.Auic.infra pōet cū dicit.causa scabiei est materia salsa nitrosa ¶ In contrariū est Auic. Ad huius intellectū considerandū qđ grossicies palpebrarū secundum qđ nomē significat est quedā egritudo in qua palpebre sunt grossiores q̄ debeāt & in hoc cōuenit cū multis passionibus ut sillac inflatione ordeolo.grandine & scabie.Tamen secundū q̄ pōt sumi ex remediis positis ab.A. iungēdo sermonem eius cū dictis Rasis zº cōtinētis.uersus finem.& cum dictis Azaranii. cº de depilatione palpebrarum Ista egritudo quā Auic.nomirat grossiciem annectit sibi cāz palpebrarum.& in hoc differt ab ordeolo.& inflatione & a multis etiā materia huiusmōi grossicici debet intelligi qđ sit quieta nō pruritiua uel corosiua.& in hoc differt a sillac & scabie.ēt debet intelligi q̄ pars interior palpebre nō sit infecta.et in hoc etiā differt a scabie Est igitur grossicies palpebre dispositio in q̄ palpebra appz grossior quā debeat cū casu pilorꝝ absq̄ pruritu.Hec aūt egritudo pōt ꝓuenire tribº modis.Primo preliquiā a scabie derelictā.uel ēt a sillac.& hoc qñ materia iam ē diminuta et cessauit ardor et pruritº et remissa ē eminēcia pustulosa.ita qđ pustule ñ sūt. sz solū remānt aliq̄ materia grossa ingrossans et remanēt penullaruz.i.pillorū casus.et ista egritudo diciṫ sequens scabiem.qa est aliquid derelictū a scabie uel a sillac.et quia iste passiones multū cōueniūt.ideo quidā auctores nō distingunt eorū capitula.sed includūt capitulum de grossicie in caº de scabie.et in capº de

sillac. & quidā in ca° de casu pilorū. Secundo pōt prouenire ex linimētis factis sup oculū. ut usu colirij albi opiati. & causa ē ista. qa medicamina multū frigida ingrossant & detinēt materiaz in palpebra. & claudūt uiā uaporuz q̄ sunt materia pilorū palpebrarū. & hos duos modos Aui. tangit in litte. & eorū ponit curā cū dicit. cura eius. ¶ Intentio aūt i cura eius ē maxime cū medicinis localib°. quia euacuatiōes presupponunt esse facte i morbis precedentibus hāc grossitiē. ¶ Intētio aūt i eis est mollificatio & diuisio grosse materie. & h° fit administratōe assidua balnei. & uaporis siue uaporatiōis. ēt cū aq̄ tepida & credo qđ dz p̄cedere h°. ¶ Secūdo intētio ē resolutio uł̄ dissolutio materierū illaꝝ grossarū sicut dictuz fuit statim in supiori ca°. ¶ Tertia itētio ē pilorū regenerat o. & has duas itētiones pficiūt medicine q̄s Aui. pōit. s. lapides & nuclei dactiloꝝ cōbusti qui fortiter exiccāt. & due spice scz nardi & romana. hec eni medicine simł̄ & diuisiz exiccāt & resoluūt fortiter illā materiā & pstunt puocāt lachrymas illā dissoluēdo & appropriātur generatiōi pilorū. ut sumit̄ z° cōtinētis in multis locis. & Azaranius ca°. de depillatione palpebrarum pōit hoc medicamen. ℞. nucleorum dactilorū conbustōrū. ʒ. i. ß. spice romane. ʒ. iii. terantur & ponāt̄ de puluere in loco. laudat ēt Auic confricationez facta cū radio. s. inuoluto in colirio rubeo leni & h° qñq̄ qa materia uł̄ non ē multū grossa & tunc sufficit colirium rubeum lene uel est magis grossa & dura. & tunc non sufficit sed indiget colirio rubeo fortiori. hec autem colliria declara a sunt supra capitulo de obtalmia frigida. ¶ Dubitatur. utrū fricatio cuz zuccaro conueniat in grossicie palpebrarum. uidet̄ qđ sic qa in scabie precipit̄ ut zoar nono libro 4° ca°. et Haly in regni. tra. 3° 15z. co° & Iesꝰ trac. p°. ca°. 4°. Et scias qđ si scabies fuerit ātiquata pro longata nō psperabitur ea aliquid nisi fricatio cuz zuccaro. Sed scabies antiqua ē multū conformis grossitudini palpebre. imo q̄si sunt idē ut apparebit. ¶ In contrariū ē. A. ¶ Dicendū qđ medicꝰ fricās cū zuccaro palpebrā grossam uel est cōtentus sole fricationi cū zucaro ñ utēs alio remedio. & ut sic ñ ē cōueniens. & rō est. quia zucarū est debile i dissoluēdo. unde si fricet̄ mouebit materiā & dilatabit eā & ñ educet nec resoluet. iō ñ laudatur fricatio cū eo. & hoc est qđ dicit. fricatio cū zucaro exicat. i. mouet materiā & attrahit idest et hec est cā attractionis. quia materiaz dilatat magis. Vel talis fricatiꝰ fit ad p̄parādum aliis fortioribus opationibus. & sic pōt eōuenire & cessat cōtradictio que uidet̄. ¶ hi

bet̄ aūt uinum. qa timet̄ de motu materieruz uersus oculū. iā enim palpebre sunt debiliate ex morbo precedēte quē sequit̄ grossicies. & ñ sunt ualde apte receptōi. uinū aūt sui uirtute delatiua. materias uel illas illuc p̄paratas facit et iō dixit alienatio uini. In hoc tñ est considerandū. q̄ diximus sup̄ ca°. de obtalmia. Tertio modo pōt ꝓuenire grossitudo ex aliqua materia que de se incipit ingrossare palpebrā. ñ qa sequat̄ scabiem. nec quia sequatur usum frigidorū. et talis materia ita ingrossat qđ nō ulcerat nec ledit interius palpebrā. sed facit grossiciem cū quadā eminētia aperti & oppilandi poros pōt facet̄ cadet̄ pillos. et hec grossitudo in prio uisu similat̄ scabiei ut medicus credat qđ palpebra sit scabiosa. nō tamē qđ sit. & iō etiā pōt dici sequens scabiem idest similis scabiei. qa materia istius nō ē ita sicca & arida sicut materia gesse. qa faceret motū difficilem & ideo respectu illius pōt dici humida. aq̄ ēt materia pōt surgere aliquis uapor q̄ inflat ēt palpebram. & pōt illā rubeā facere. & istum modū grossiciei. explicauit Iesus Haly. palle. ca°. dicēs. Et grossicies q̄ cadit i palpebra superiori. et si q̄s uiderit eā estimat qđ in palpebra ē scabies. et. qñ reuersas eā uidebis eā mūdā. et uidebis colorē palpebre extetiorē rubeū grossuz ut estimet aliqs qđ accidit i palpebra bothor. etc̄. hūc autē moduz grossiciei Aui. da duintelligi. ex modis positis. qa cōuenit i natura materierū cū illis. et etiam in cura. Vnde Iesus ibidē dicit. alcofoles oculū cū stef rubeo leni. et h° qđ Aui. dicit. quādoq̄ fricatur etc̄. colirio rubeo leni. Ex quibus soluunt̄ cōtraria et apparet capituli expositio.

Hacidit propter materias. hic Auic. determinat de alia passione palpebrarum que dicit̄ inflatio. & p° ponit eiꝰ causas z° docet ꝓnosticari. ex quadaz inflatione. tertio ponit curā. ibi z°. & qñq̄ accidit. ibi 3°. & cura est. ¶ Dubitatur an causa inflatōis sit materia subtilis uaporosa. uidet̄ qđ non. quia materia melancolica nō ē subtilis sed una species inflationis fit a materia melancolica. ut Rasis z° cōtinentis auctoritate Ioannicii. dicens. Inflatio accidit quattuor modis ex uentositate. ex supfluitate flegmatica non grossa melancolica. ¶ In contrariū ē Auic. Ad solutionē huius et littere intellectū considerā dū qđ inflatio ab solute sumpta sumit̄ dupliciter. ¶ Vno modo p̄ inflatione uesicosa que fit a materia aquosa ex pulsa per uiā ebulitionis a sanguine de qua Auic. facit capitulum li° 4° sen 3°. cap° de uesicis et inflationibus. et cadit

ſter apoſtemata calida.et hoc modo nō ſumit hic.licet poſſet ſumi.Alio modo ſumitur pro inflatione que eſt idē qđ mēbri intumeſcētia ex materia frigida uaporoſa aquoſa uł miſta et cadit inter apoſtemata frigida.et hoc modo ſumitur hic.de qua etiā in generali fiet ſermo p° li°.fen 2ª.cap° đ egritudinib⁹ cōpoſitis.ut 4° lib°.fen 3ª.trac.2° cap° primo.Et in ſūma hec inflatio nō eſt aliud q̄ palpebre tumor ex materia uaporoſa.uel uapori ꝓpinq̄ ſicut cēt aquoſa ſubtilis.& in h° differt a ſillec & geſſe materiali & groſſitudine.Aſſignat aūt.A. ſibi cām imediatam cū dicit propter materias ſubtiles & uapores. ¶ Sciēdum tn̄ ꝙ materia nō eſt omnino ſubtilis.qa nō retinent ſub cute.ſed ē ſubtil reſpectu materiex hūoraliū .i.q̄ ſtat ſub forma hūox & reſpectu materie rū q̄ faciunt groſſitudinē.Secūdo aſſignat cās mediatas.& iſte cāe ſunt ille ex q̄bus mouēt uapores uel generant.& ēt materie ſubtiles aquoſe quax una ē debilitas digeſtiōis uł cor ruptio.quēadmodū accidit ꝓpter multā uigi liā ex febribus.uel alia cauſa uñ dixit i febri bus uigilatiuis & uigiliis.ex multa enī mate ria deficit digeſtio.& ſurgūt mīti uapores q̄ moti ad partes faciei reſoluunt.quia facies ē rara.ut ꝓblematū ꝓticula penultima 2° ꝓble mate.Sed i palpebris retinent propter earuz frigiditatē maiorē accidit ēt proper hanc cām ſcz malitiā digeſtiōis in ydropiſi.& maxie in ypoſarca.& iō dixit quādoq̄.& in caccſia q̄ ē diſpoſitio illā preueniens.unde uidemus quā doq̄ palpebras eox iflatas ex uapore.& quā doq̄ ex materia aquoſa ſubtili.imo uidi quā doq̄ qđ eox palpebre inflate trāſlucēt. Alia cauſa ex q̄ ꝓueniūt iſti uapores in palpebris uł materie ſubtiles ē apoſtemata flegmatica eis cōcātia.ſic paleſis & letargia.ut ē notū.le targicū pōt facere h° quādoq̄ ꝓpter multuz ſomnū unde retinent uapores.unde uidemus qđ mīti dormiētes ſurgūt q̄doq̄ palpebris iflatis.& ſic uid ꝙ ſupflu⁹ ſomn⁹ & ſupflua uigilia pōt inflare palpebra.tamē diuerſimo de.Ex q̄b⁹ apparet qđ Raſis cōcordat cū.A. tamē quarta ſpecies q̄ fit ex melancolia nō ē ꝓprie inflatio.ſz ē alius morb⁹ de quo dicēt infra cap° đ tumore.Vł oportet itelligere qđ iſta mellācolia ſit i forma uaporis et poſſet dici qđ ipſe loquitur de inflatione oculi non đ inflatione palpebrarū.ET Q VANDO.hic docet ꝓnoſticari ex inflatione palpebrarum di cens.qđ in conualeſcentibus.ſ.a febribus indi cat conuerſionem i. recidiuam. ¶ Conſideran dum qđ in cōualeſcentibus inflatio pōt fieri i palpebris ex defectu digeſtionis in epate uñ i cipit caceſia.& tandē fit ydropſis.& talis pal pebrarū inflatio eſt cū aliquo tumore aliorū membrorum & non ſignificat ꝓprie cōuerſio nē ideſt reuerſionē febris que receſſit.ſz ſigni ficat qđ iſte cadet i aliū morbū.ſ.in ydropiſiz licet cū hoc etiā poſſit cadere in febrē.& ideo dixit ꝓprie quādo in eis eſt priuatio iflatiōis reliquox membrox.Alio modo pōt fieri pro pter aliquas reliquias materiex que incipiūt moueri a calore putredinali.uel ꝓpter corrup tionē digeſtionis in ſtomacho ex nimio cibo cō iuncto alicui calori putredinali & euaporatio & tūc ſignificat ꝙ iſte reuerteret in febrē.& qa talis reliquia caloris putredinalis & mali uapores aſcendētes caput et ēt ānexitas ſtoma tica ex corruptiōe cibi in ſtomacho facit eos ñ poſſe bene dormire.iō iſti nō ueri cōualeſcen tes cū hoc ꝙ habent palpebras inflatas ſtāt ex citati et quaſi uigilātes.Et iō dixit et remanēt ipe palpebre excitate et iflate.Vł itellexit qđ iſti cōualeſcentes debētes recidiuare habēt in flationē palpebrax nō ſolum poſt ſomnū.ſed ēt quādo ſtāt uigilantes ſi enim cum ſurgunt a ſomno habent eas iflatas.& poſtea ceſſat ifla tio ꝓcedēte uigilia ñ ꝓpterea ſignifi at recidi uā.qa materia ſignificat pauca & paucus đfe ctus uirtutis.& iō dixit remanēt excitate & i flate. ¶ Vltimo Aui.in duob⁹ uerbis inuit p fecte curā inflatiōis nam eius cura ē duarum intētionū. ¶ Prima ē abſciſio cauſe. unde ge nerāt uapores.& p h° recurre ad curā febriū uigilatiuax & uigiliax.et ad curā ydropiſis et caceſie.et ſimiliter recurre p ſignis . ¶ 2ª intentio ē remotio cauſe cōuncte que eſt mate ria cōtēta in palpebra.et qa illa ē ſubtilis ua poroſa remouet euaporatiōe.unde dixit.cura ē abſciſio cauſe.et uaporatio ut ē ſpōgia et a qua calida decoctionis camomille.et ſi expedit rute cimini et ſimiliū.

¶ QVandoq̄ ſit ꝓpter hic Auic.đ terminat de grauitate palpe brarum. Cōſiderandum qđ hec paſſio nihil aliud ē niſi ꝙ homo ſentit ſe nō poſſe eleuaē palpebras & hec differt a geſſe.quia in geſſe homo non pōt aptas palpebras claudere.nec clauſas apire niſi cū difficultate.ſz in grauitate ſolum eſt hoc qđ homo ſentit palpebras ſuas quaſi eſſent graues & pōderoſe.prone.ad cla uſionē ſiue ad caſum.et non apte aptioni.et ē hoc ſicut ſi quis manū ſuā ſentire relaxatam et grauem.et non poſſet eam bene eleuare ſur ſum.huius autē cauſe ab Auic.ponuntur tres. Vna eſt remolitio ſiue moliſicatio et relaxatio palpebre et ſuorū muſculox.et h° fac materia ſubtilis aq̄ſa moliſicās et materia uaporoſa.ñ

dico uĕ tosa.quia nō faceret.sed uaporosa tori da que ēt rrlaxat sicut relaxanť corde cithare rū in aere uaporoso.& isle ēt cāe faciebāt ista tionē.& hoc est qđ dicit.fit ꝓpter inflationez & cās eius.Secunda causa defectus uirtutis te nentis palpebrā & nō potētis subleuare.ūde cadit ita uirtus qđ palpebra nō eleuať.sicut cōtingit quādoq; ethicis qui uidenť dormire clausis palpebris & tamē nō est eoꝝ somnus sed uigilandi ipotētia.ut Cal'.p°. đ differētiis febriū.& in multis aliis casibus uirtutis h° cō tingit.lz Aui.exēplificauerit de ethicis nō sine cā.quia esset plixum dicere.intelligiť t. m ex ca.de palisi.supꝫ fen.3ª.& hoc ē qđ dixit.quā doq; fit ꝓpter debilitatē uirtutis nō q̄ cūq; sed casum eius scz uirtutis in ethica.i.sicut accidit in ethica. ¶ Tertia causa ē grauitas materiei tenētis palpebram iserius sui grauitate'& pō derositate.sicut cōtingit i sarnach.& similiťᵇ ut posset cōtingere i grandine tamē sarnach fa cit hoc ñ solum per uiā grauitatis.sed ēt p ui am mollitionis ut infra apparebit c° de sarnach & hoc ē qđ dicit.Et quandoq; fit pp grossiciē idest materiā grossaz.ut i grādie & aisarnach idest sicut i sarnach & similia i lapidositate đ istis aūt cāis Aui.applicat unā ad grauitatem que accidit quādoq; i principio poxismi febrꝭ & ista causa est defectus uirtutis.nō tamen ꝓ pter resolutionē & casum sicut in ethica.sz ꝓ pter calotis retractionē & suffocationem.unđ palpebre grauanť & laxantur.sicut & alia ex trema mobilia.& h° maxie accidit isparicis.s. febribᵇ replōalibᵇ.& pōt accidere in quarta na & hoc ē qđ dic.& quādo accidit grauitas scz palpebraruz & mollificatio.i. reflexio.i.q̄ grauita fit per uiā relaxationis & mollificatio nis in pricipio poxismi febriū & ꝓprie flegma ticarū.ut pōt sumi 4°.can.ca° de signis febris flegmatice.Vnđ 4°.can.fen.pª ca° 4°.dic quā doq; associať in pricipio poxismi mollificatio palbebrarū.huius autē passionis signa & cu rā rationabiliť derelinquit notā ex notitia & cura egritudinū dictarū a quibᵇ prouenit.

QVādoq; accidit palpebre. Hic.A. determinat.de alia passioe palpe brarū que ē coniunctio.Et primo ponit coniunctionis modos.2° po nit causas.ibi 2ª.& causa ¶ In prima parte Auic.innuit hanc diuisionē palpebra cōiungiť aut cū oculo.& hoc ē qđ dicit.aut cū cōcauita te.i.apostemate cōcauitatis palpere.sed apte cōcauitatis tangit oculū.ergo coniunctio cum cauitate erit cū oculo.unde littera exterior alꝰ oculo.aut cōiūgiť palpebra cū alia palpebra & incipit maxime a lateribus.s.a lachrymali bus.quia ibi palpebre quasi se tangūt.& hº ē qđ dic.Et quādoq; fit in uno duoꝫ lateꝫ & c̄. Si quidē palpebra cōglutineť cuz oculo.tunc aut cōglutinať cum cōiunctiua aut cū cornea aut cū utriq;.& hec ē subdiuisio primi mēbri hº ē qđ dicit.aut cū cōiunctiua &c̄.Si autem cōiungatur.uel cōglutineť cum alia palpebra tūc uel cōglutinať pars una usq; ad medium ulꝰ tota.ita qđ ex toto oculꝰ ē clausus cōiūctis totaliter sibi ipsis palpebris.& hoc ē qđ dicit & q̄nq; fit &c̄. Ex quibus apparet qđ spēs cōiunctionis possunt esse due.prima diuctiōe et hoc modo Azaranius dicit.Cōiunctōis due sunt spēs.quarū una ē adhesio palpebre albe dinis oculi.Secūda ē ad exio palpebre ferꝰ.s.cuz alia palpebra possūt ēt pōi tres.secundū q̄ po nit Iesus Haly trac.pº.7° caº.cū dicit.Cōiuc tiones tres sunt spēs.aut cōiunctio cū nigredi ne oculi aut cū albedine aut cum palpebra pos sunt etiā poni quinq; de mēte Auc.s.cōiunctio cū albedine.coniunctio cū nigredine.cūiunctio cū utroq;.coniunctio cum parte palpebre.con iunctio comunis.ET CAVSA.assignat cām huius coniuctionis.& dicit.qđ cum est ulcera tio que accidit oculo ex causis dictis supª tracꝫ°.aut aliqua dilaceratio siue ruptura quā fē medicus ocliśta qui nominatur faciens alcofol. & istam ruptura facit in oculo uel i palpebra In oculo quidē quādo colligit febel uel quādo eleuat ungulam.in palpebra uero q̄ndo fricat scabiem.& iō bene hēt littera exterior.aut ex omnibus enim istis sit aliqua ruptura.uñ pal pebra est apta cōiungi defectu medici q̄ nō po nit medicamina fortiter exicatiua cū aliqua ēt mordicatiōe sicut ciminū & sal.Vltime.i.que sunt ultime siue potentes.uel ultie.i.nō caute rizar ultime q̄tum debet.Sicut diximꝰ.s.supª caº de ungula.defectu ēt suo.quia nō potat oī hora qđ oz eum facere.quia cebet pōpe infir mo & quasi cōtinuo moueat oculū.& ipe me dicꝰ stat negligēs donec accidit ut conglutinēť. huius aūt curā dereliquit notam ex capiº de ungula.fit tamē ipa uel cū medicinis dissoluē tibus uel remoliētibus sicut mucilagine semis lini.& seminis malue.& altez^m Azaranius et si nō sufficit hoc fiat cū ferro excarnādo ualde suauiter palpebrā ab ocło ulꝰ ab alia palpebra & hic modꝰ plixe scribiť a Iesu trac.pº.7° cº & ab Auenzoar trac.8°.caº de cōiūctione palpe brarū.tamē uidere.illud magis docet.

QOST Caro pustulosa ¶ Hic.A.de terminat đ alia passiōe palpebra rū que dicit motū.& prio notifi cat eā.2° ponit curā.ibi 2ª.qđ si fuerit. ¶ Cōsidera primo qđ motū nominat

taliter. quia moro similatur. s. moro celsi. et iō ēt uocaſ a Raſi 2° cōtinētis celsus in plurib⁹ locis. similaſ autē ſibi ſemper in colore. quia habet colorē rubeū cū aliqua tendentia ad nigrū uel obſcurū. & in hoc ſimilaſ moro celſi maturo. quādoq; tñ habet colorē nō ita obſcurum ſed rubeū cū quadā claritate. & ſimilaſ moro celſi nō maturo. & q̄ tū ad hanc ſimilitudinem capitulū de moro. & capitulū de carne rubea addita in palpebris idem ſunt nec ſunt diuerſa capitula ſicut apparet apud Ayaranum in ca. de egritudinibus palpebrarum. & apud Alcanam ſali. & Gilibertū in ca. de moro ſimilaſ autem ſibi quādoq; in figura cū colore. q̄a habet eminētiā & pēdet i figura mori Vñ Ieſus Haly trac. p°. zz° ca°. eſt ſic figura mori. & ē caro rubea relaxata pēdēs declinis ad nigredinē & c̄. & idē dic Halyabbas nono the. ca° d̄ moro. Vnd̄ Azaranius c° d̄ apoſtēate alchuch. i moro celſo. dic. ſimilaſ celſo i ſua figura. nam apud ſui principiū rubēt palpebr̄ poſtmodū uero nigreſcit. donec fit turpe et h° eſt q̄d Auic. innuit in. paucis uerbis. Moruz ē caro puſtuloſa. ſ. q̄a ē eleuata i forma puſtularum uel q̄a habet in ſupficie quaſdā puſtulas puas ꝓpter corruptionē ſanguinis. Vnde q̄ſi ſemp emittit aliquaz putredinem & q̄ñq; ſanguine. Addita oculo. ſ. palpebris. plurimū aūt addiſ palpebre inferiori. quia ꝓpter quietem magit eſt apta ſupaddi illi caro ēt addiſ quandoq; palpebre ſupiori. & q̄ñ iſta caro additur a pte interiori palpebre. quādoq; ē ꝙ applicatur & incarnaſ cōiunctiue oculi & q̄doq; applicaſ cornee. & quādoqz utriſqz. & iō tūc poteſt poni morbus cōiunctiue ſiue cornee. & ſic ēt fit de eo ca^m. a Ieſu i duobus locis. ſ. inter morbos palpebraz & morbos cōiunctiue. ca° .42°. trac. p°. & tūc curatur ſicut curaſ ūgula ut Auic. ponet. ¶ VODSI. Ponit curam localem. & primo quando iſta caro nō applicaſ oculo. z° quando applicatur oculo. ibi z^a. & ſi fuerit. Dicit primo ꝙ ſi fuerit iſta caro apud lachrimalē. ſ. quia nō cōiungatur & applicēt oculo uel ēt ſi fuerit in palpebra dummō non cōinuetur & incarneſ cū oculo. tūc rectiꝰ & c̄. ¶ Cōſiderandū q̄d Auicē. ponit duas curas. Primā p inciſionez. & poſtea ponere medicias. ſ. fortiter exiccatiuas que dicte ſunt ca. de algarab. Modū incidēdi uideas ab expto chirurgico. Secūda cura pōit eſt p medicinas fortis exiccatiōis. & quaſi corroſiuas q̄ cōſumūt illā carnē. ſicut eſt baſilicon ſcribitur 5° can. ſūma z^a. tra. z°. ¶ Medicamie uiolaro. h° non inueniſ in 5° li°. forſan eſt a liq̄d ſieſ acutū coloris uiolati. et forſaz itelligit q̄d purgeſ homo prius cū trociſcis uiolatis ſcriptis ab Haly 4°. practice. ca° d̄ trociſcis. & cōcordat cū tēxu Haly abbatis 2° practice. ca° d̄ cura mori. ¶ Et medicamētis ūgule. ſ. fortis exiccatiōis & corroſiōis ꝓprie cu colirio de arſenico. i. auripigmēto ſup. uel alijs attrimētis. ſicut colirū calcadis ſup̄ poſitū i ca° de ungula. ¶ Et cōſidera q̄d Auic. premiſit curam cū ferro. q̄a i hac paſſione. ſ. moro ſepatio ab oc̄lo ē melior. Vñ Ieſus Haly. ca° de mora. dicit ferꝛ meliorē operationē facit. ET SI. Ponit curaz mori cōiuncti & incarnati cuz albedine ideſt cōiunctiua. & nigredi. i. cornea. cura erit & ē ſcz excarnando. z^m q̄d tibi patet.

Eius ſpecies ſunt tres. Hic Auic. determinat de paſſione q̄ dicit̄ i uerſatio palpebrarū. & prio premittit numerū ſpecierū ſuarum. z° declarat. ibi z^a. una earum. ¶ Circa primā partē cōſidera q̄d iſta paſſio ē. quia palpebra ſuperior nō bene coopit oculum ſiue accidat ꝙ reuerſeſ palpebra ſiue nō. & habet multa nomina. quia ab Auic. nominatur iuerſatio et aſcar. eſt uocabulum arabicū ab Azaranio uocatur inuerſatio uel contractio uel aſacca. et a Ieſu Haly. uocaſ remolitio. et a Raſi ſecundo continentis primo capitulo. uocatur ſcatar. ¶ Vnus earum. ¶ Enumerat tres ſpēs. z^a ibi. et ſecunda. 3ª ibi. & tertia. Quarto aſſignat cāz cōem iſtis ſpecieb⁹. ibi 4^a. et q̄ñq; fit. ¶ Dicit primo ꝙ prima ſpēs eſt ut contrahaſ uerſus ciliū ſiue ſit contractio ſola ſiue ſit cū reuerſatione. ¶ Non copiat album. ſ. oculi. q̄a multuz d̄ eo ſit diſcoptum. et cā huius duplex ē aut d̄ ſectus in creatione. aut ꝓp inciſionem in palpebra. ſ. quia eſt diminuta ꝓpter inciſionem. ſiue ēt pp corroſionē. et nominatur huiuſmōi oculus lepotinus. quia dicitur ꝙ lepus dormit oculis aptis. Auic. tñ dicit 4° de animalibus ultimo ca°. q̄d omne animal habēs palpebras claudit eas cū dormit. Ille autē qui uocat hūc oculū leporinū eſt Azaranius in ca° de inuerſatione palpebrarum. Secunda ſpēs eſt media inter primā & tertiā. & ē ut palpebra ſuperior non coopiat ptē albi oculi. et nomē huiꝰ ſpēi ē abbreuiatio palpebre. i. quia ē breuis. ¶ Cōſidera q̄d palpebra ſupior ducb⁹ mōis pōt ñ coopire partē albi oculi. Vno mō. q̄a licet tota palpebra ſupior aliq̄liter pⁱ⁹ copiat q̄ coopiēt in p^a ſpecie dicta. non tamen coopit q̄n ptē dimittet & iō differt a p^a ſpē ſecundū magis et minus. et ēt a 3^a ¶ In p^a enī ſpecie quaſi totuz album oculi diſcoopitur. ſed in tertia parū diſcoopitur. in z^a uero plus diſcopitur q̄ in 3^a. et minus q̄ in ꝑma. et h° apparet q̄o eſt media Alio mō palpebra ſuperior pōt nō cōopire ꝑ

tē albī oculi quia una ps palpebre coopit & alia pars discoopit. Nā musculi q claudūt palpebrā sunt duo i duabus partibus palpebre. secundū auctores pōt igit in oculum.uer.gra. in musculo circa partē nasi. & in alio musculo uersus pomū maxille. & in alia pte palpebre erit sanitas. & claudet ēt palpebra. & sic apparebit media ps clausa. & media apta. & apparebit medietas albi discoopta. & hoc forte uult cū dicit. & nō coopit partē albi. & sumit a Iesu Haly. ca. de remolitoe sz ista applicz ad ꝑmam speciē. Ex quibus apparet quō cā huiꝰ est cā ꝑme speciei sz est minor. quia ista egritudo differt ab illa solū secūdū magis & minꝰ quōcūq; sumat. & iō ēt cā sic differt. Tertia spēs est ut palpebra supior ñcoopiat iferiorē idest nō bene sibi adhereat. sed aliqđ spaciuz remaneat. nō tñ tantū q̄tum in 2ª specie huiꝰ autē speciei Aui. assignat tres causas. Prima ē ex glandula nō ꝑmutante & c̄. Secūdo est ex nascētia carnis nō ꝑmutate & c̄. que caro siue glādula uel ē uel icipit. ¶ Cōsiderandū autē qđ caro siue glandula in duabꝰ pribus palpebrarū nascens pōt impedire prefectam clausionē inter spaciū palpebre qđ est a loco pilorum usq; prope supcilia. nā caro addita & glādula eleuātes & trahētes cuti palpebre. nō ꝑmittunt eā bene distēdi inferius & applicari pfecte palpebre iferiori. Alia ps ē extremitas palpebre cū qua tangit aliā palpebrā. Si enim ibi generet glandula uł caro. eā prohibet perfectā adhesionez. sic si iter duos digitos ponat lapillꝰ nō possunt digiti pfecte se tangere. & ex hº appz qđ siue sit i palpebra iferiori siue in supiori glādula & caro hoc facit. Tertia cā ē ex spasmo. i. ex quadā attractiōe seu contractione siue abbreuiatiōe aduenīēte palpebrē ex ulcere consolidato sup ipsam palpebrā nō permittēte & c̄. Ista eni littera tribꝰ modis dēt repeti zᵐ. q̄ tres sunt cāe. Vlcus en i si non fit cū mīta depredictione aliqualiter facti cōsolidatione contrahit palpebram. quia si ēt mīta depreditio multū cōtraheret. et posset fieri pª species et 2ª. & dedit hº intelligē Auic. sī c̄ ēt dedit intelligi qđ hec 3ª species et ēt 2ª possūt fieri a natiuitate. ET Q VANDOQ VE hic ponit quandā cām cōem oibus tribꝰ speciebus. & ista cā est spasmus lacertorum circūdantiū et c̄. i. qui sunt in palpebra. Cōsiderādum qđ spasmꝰ in lacertis siue sit ꝺ repletōe siue de inanitione siue a pūctione est cā corruptionis palpebre. aut igit est multus spasmꝰ & sic facit ꝑmam spēz aut ualde paucus & facit spēm terciaz. aut est medius iter ista. & facit spēm secūdam que dē media. secūdū unuz dictū mōm. & hº est qđ dicit illud totū idest quelibet spēs inuersationis. i. nō coopture oculi quoniā fit ex spasmo. ¶ Cōsiderādū q̄ species inuersationis palpebre distinguunt diuersi mode ab auctoribus. quidā eni faciunt eas duas. & hoc diuidēdo ex ꝑte modi pūctus. ut q̄dā est naturalis. s. a ꝑncipio generatōis. q̄daz accidentalis. & hoc modo dicit Azaranius inuersatio palpebre. ē duobꝰ mōis. quia aut erit naturalis aut accidētalis. quidā aūt distingūt ex ꝑte modi. se habēdi palpebram. quia aut ipa ē inuersata aut nō. & si nō est inuersata. aut est multū abreuiata. & hec ē ꝑma species aut nō multū & est secunda species. Si autē sit inuersata. est 3ª spēs. & forsan q̄ his modis Iesus ponit tres esse spēs. licet alius itellectus possit suo textui dari. A. uero distinguit has tres species secūdū magis & minꝰ. ut apparuit. Rasis ueº 2º cōt nētis pōit tres spēs hoc modo. Priª est quādo supior palpebra erigit et ñ claudit albedinem oculi. Secunda cuz incuratur. i. cuz est cura. et he due spēs habēt mediā speciē q̄. Aui. ponit. Tertia quādo inuersant iferius. i. quādo supior palpebra reuersat uersꝰ itº. s. uersus partē ocli. ut et ipse declarat. ¶ Dubitat utrū hec passio dicta inuersatio uł remoliº possit fieri a mollificatiōe lacertoꝝ mouentiū palpebras. uidet qđ nō. quia illđ qđ ē cā causus palpebre supioris sup inferiorē nō est cā coopiendi oculū. imo ē cā coopiendi nimis. Sz mollificatio ē huius. q̄ a membrū mollificatū huiusmodi extēditur. & quasi elongatur. hec uidet mens Iesus trac. pº. 13º caº. ubi dicit. relaxatio ē elōgatio palpebre superioris ut ñ possit eleuari. & post subdit exuberātia hūeris grauat. ¶ Hoc uī sensisse. A. q̄ inter causas huius passiōis nō ponit mollificatiōez siue relaxatiōez. ¶ In cōtrarium ē Iesus trac. primo xº caº. ubi ad litterā dicit. Accidit hec. s. remolitio siue abbreuiatio palpebre ex relaxatiōe aliquorū musculorū mouentiū palpebrā aut ex spasmo. ¶ Dicēdū qđ mollificatio lacertoꝝ ē duplex. Vna. pp quā lacerti et palpebra elōgātur. & q̄ fluunt ꝓpter multaz remolitionem & hº nō facit hanc passiōez in qua album oculi nō cooperiatur. imo facit qđ omnino oculus cooperiat et si talis mollificatio fit i palpebra inferiori facit eā cadere & relaxari. ut discoperiatur albedo oculi a ꝑte inferiori Alia ē mollificatio lacertorum ꝑ quam redduntˢ impotentes ad motū. et ex hoc posset fieri remolitio lacerti eni palpebre sunt tres. ¶ Vnus q̄ sursuz eleuat. et si iste mollificat hoc modo palpebra non posset sursum eleuari neq; ex hoc claudet. q̄a non ē mollificatio elongatiua. stat igit palpebra non cadēs ēt nō subleuata et ista posset dici quedā ēmolitio. Al i duo sunt qui claudūt

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 364 sur 455

cam et iſti ſi molificantur nō poſſunt claudere palperā. & ſi in una ē nocumētum media pars palpete erit impedita. In his tamē erit locus multe cōſyderatiōis ꝓpter uerba cōfuſa Ieſ⁹ 2°.ca. & Halyab. 9° theorice. & ꝓpterea. qa cōſiderādū qđ quid facit ſpaſmus & qd iſta impotentia molificatiōis & qd facit in duob⁹ muſculis & quid i uno. & iſte ſermo requrit i quiſitiōez noſtram ſen 2ª.ca° de paliſi. & c° đ ſpaſmo. & ca° de tortura. Ex qbus ceſſant cō traria. ¶ Ad rōez dicēdu⁊ qđ arguit de molificatiōe que elongat palpebrā. ¶ Ad Auic. dicēdū ꝙ derelinqt hoc notū. Vel dicēdū qđ iſta nō ē proprie inuerſatio Cura⁊ autē Aui. dereliquit notam ex cura paſſionū q̄ ſunt cāe huius egritudinis.

EST Hīiditas ingroſſata. Hic. A. đterminat đ egritudie palpebraꝝ que nominaſ grādo & prio notificat hanc paſſionē. 2° ponit curā ibi 2ª. adminiſtreſ &c. ¶ Conſiderādū circa primā partē qđ humiditas ingroſſata et lapidata in palpebra quādoq; eſt coloris albi & in forma rotunda elenata. & ſic uocaſ grando đ qua hic eſt ſermo. quādoq; nō eſt albi coloris nec in forma ſic rotunda. & tūc uocaſ lapidoſitas. Ex quo apparet cā nominationis hui⁹ paſſionis nominaſ grādo. & nominaſ morbus niueus ab albedie qa uideſ ei⁹ color alb⁹ ſic nix & poſſet uocari morb⁹ glacici. qa ſimilaſ fruſto glacici. 2ᵐ Raſi⁊ 2° cōtinētis. qa ſimilatur grādini q̄ pōt dici fruſtū glacici et nominaſ ēt barach a Raſi ibidē. S⁊ tu dices q̄ ē cā albedis i hac poſſiōe. ¶ Dicēdū ꝙ una cā ē natura materiei qa materia uñ fit ē flatica. Vñ Aza raui⁹ diē ꝙ fit ex hūore crudo. hūor autē fleg matic⁹ tēdit ad albedinē. ut in com:n° affori ſmi 7. pticule. ſi ab albo flegmate. Alia cā eſt multa reſolutio facta ab eo. uñ tēdit ad materiā ſiccā penetratiuā ab aere dāte ſibi. illuſtrationez Aer. eni mixt⁹ reb⁹ h⁊ h° facere. ut 5°. đ generatiōe animaliū. & infra trac. 4° cap° đ imaginatiōib⁹. Apparet ēt qđ nō ſolum iſta paſſio nominaſ grādo ex colore. ſ⁊ etiā ex duricie & ex forma. Vñ Ieſ⁹ Haly. trac. p° 5°. c° dicit ē apoſtema durū ſimile grandini. & hoc ē qđ Aui. uult. ē humiditas ingroſſata. qa ad formā groſſa⁊ & unitā reducta & in lapidē cōuerſa. i. indurata. ¶ Dubitatur utrū locus grandinis ſit exterior pars palpebre ſ interior. uidetur qđ exterior p Ieſu⁊ preallegato capi° ubi dicit. ut plurimū generaſ in exteriori pte palpebre. In contrariū eſt Auic. hic. et Haly. 9° pratice. & Gilibertus. & Raſis 2ª cōtinentis ¶ Hec contradictio leuiter poſſet tolli ns gādo Ieſum. ſ⁊ quia ſenſus multū cōcordat cū ſua opinione. ideo conſiderandū ꝙ palpebra in qua fiūt magis huiuſmōi duricies ē palpebra ſupior reſpectu inferioris palpebre. ut ad ſenſum uidemus. & cauſa ē. qa materie illuc pl⁹ trahunt ſui motu. & uenarū maiori habūdancia. & reſolutio ſubita reſpectu inferioris palpebre induratiua ēt magis ibi fit. Et licet eēt ibi ſermo pluxus exterius autē. i. uerſus cuti⁊ plus fit q̄ interi⁹ uerſus oculū. ſaltē i apitiōe qa palpebra. coheret oculo. & iō o⁊ qđ eminē tia duricierū ſit plus uerſus extra. Sciendu⁊ tñ qđ exterius. i palpebra eſt dupliciter. Vno modo ſupra cutim. ſicut apparent ueruce & pori & huiuſmōi. hoc modo grando non fit exterius. ſed interius. & ſic intelligit Auic. et ſui ſequaces. Alio mō dicitur exterius. qa ſub cuti & uerſus cutim non uerſus albū oculi. & hoc modo fit grando & apparet exteri⁹. forſa⁊ tñ poſſet color q̄nq; magis appere interius. & ē eminentia reſeruata palpebra. & hoc propter tenuitatē pellicule iterioris palpebre. & ideo etiā ipſe Ieſus dicit. Et ſi fuerit egritudo in interiori palpebre o⁊ reuerſari palpebrā. ex hoc ceſſat cōtradictio. Dicit poſt. Et qñq; fit in albedine ſimile grādini. i. qñq; in albedie oculi ut in cōiunctiua fit duricies quedā alba que ſimilatur grādini. & fit ꝓpter eandē cām. licet Ieſus multas cās ſibi ꝓponat. & uocat hāc paſſionē guedac. trac. p°. 4°. ca°. dicēs. ꝙ guedac ſiue elguedac ē apoſtēa duꝝ i coniunctiua & eius colores ſunt diuerſi. i. poſſunt eſſe colores autem eius eſt albus forte.

ADminiſtreſ ¶ Hic Auic. ponit curam localē. et prio liniēdo ex ſordibus urceolorꝝ per hanc ſordem poſſum⁹ itelligere ſordicie aluearis ſiue urceoli apum. et dicitur ab Aui. mō. 9° can. et confert in hoc. qa h⁊ uirtutē lenitiuā Vnde 2°. can. lenit duricie. Poſſum⁹ etiā intelligere ſordicie urcelorū in quibus adhuritur oleū. qa etiā reſoluit & lenit. ut Serapio. ca° đ ſordicie & alios mōs ſordiciei poſſem⁹ itelligere. ſic ſordicies balnei aq̄ laudaſ. 4° can. ca° đ ſefiros. & iō dixit & reliquoꝝ et ſi uideſ medico poſſet addere acetum ad faciendū penetratiōez et diuiſiōez. unde littera exterior cū aceto. ¶ S⁊ tu dices. Auic. 4° can. ca°. de ſefiros. phibet uſu⁊ aceti in pricipio. qa exiccat et indurat. ¶ Dicēdū qđ Aui. itellig⁹ t qđ p⁹ ſis uſus molifi. ātib⁹ illam duricie. et poſtea utaris ſordicie etc. ¶ Vel dicēdū qđ acetū d⁊ poni in parua q̄tate qua fac penetrari uirtutē medicine molificantis et leniētis. ut ē ſordicies alueari. et nō ſit acetum i multa q̄tate

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 365 sur 455

Vel possumus negare litteraz exteriorē. qñq; adduntur eis sordibus oleum rosatū gūma albotum siue albotiz. i. terbētina a sarcacolla. hoc medicamē ẽ dissolutiuū duricie per terbētinā & sarcacollā & oleū rosatū rep̄mit acuitatem sarcacole. zº fit lenitio cū armoniaco contrito. i. dissoluto cū aceto et cera. qa fortiter dissoluit & in hoc mēdicamine oēs cōcordant. et posuit hoc medicamen zº ut non incipias ab eo. qa ē forte. ¶ Tertiū medicamen est administrēt lini mentū aurei Iesus dictū in caº ordeoli. ¶ Hic cōsidera qđ Auic. uidit librū Iesus. et cū Iesu magis concordat q̄ cū alio auctore in scientia hac đ oculis. hoc aūt medicamē dicit qđ ē dictū in cº ordeoli. s. statim posito ab Auic. nā Iesus non pōit illud in cº ordeoli. sed in cº de grandine. dicēs. qđ cōfert grādini et ordeolo. Quid autē Auic. uelit dicere aure. nō ē mihi notum sed forsan est aliqua illius Iesus cognomiatio Vel forsan uult dicere ; Aurei Iesus. i. Iesus excellentis in sciētia oculoz sicut auz excellit inter metalla. Ista autē cura cōfert añ perfectā indurationē grādinis qa facta oīno induratōe curāt cū ferro sicut diceē caº de lapidositate.

O Rdeoluz. Hic auic. determiat đ ordeolo. & p̄mo notificat hāc passionē. zº ponit curā. ibi zª. cureē. Pria i duas. prio diffinit hoc apostema. zº ponit eius cām ibi zª & ciº matera Consyderandū qđ ordeoluz est apostema. s. calidū & hoc Auic. inuit cuz dicit. qđ materia eius ē sanguis dominās apparēs sup extremitatē &c̄. iuxta ortū piloz simile ordo i figura qa granū ordei est grossuz & longū a duobº capitibus reductum ad acuitatē & sic est hoc apostēa. & hº accidit ꝓpter figurā palpebre in extremitate illa cui oz qđ cuz figureē a materia apostematis. sicut etiā ꝓpter hº apostēa epatis est figure lunaris. ut auctores scribūt Dixit autē in figura & nō in colore. qa i colore nō simulat sibi cū hoc apostēa sit rubei coloris. tñ si ordeolū sanieē & dealbeē similatur grano ordei in colore. Duditat circa secundā partē utz cā ordeoli sit materia sanguinea. uideē qđ nō qa apostēa duz nō est sanguineuz sed melancolicū. sed ordeolū est apostēa duz secundū Azarauiū caº de ordeolo dicentē. Ordeoluz est apostēa duz. Itez Iesus tract pº 2º caº dicit. ordeolū est generatuz de superfluitate grossa melancolica ¶ In contrariū est Auic. cuz dicit. eius materia utplurimū ē sanguis ¶ Dicendū qđ in ordeolo uel est calor & inflatio et tensio. & ut sic fit a sanguine exuberāti. & qa hoc secundū plurimū uidemus fieri. igitur zm plurimū fit a sanguine. Vnde Auic. eius materia secūdū plurimū est sanguis. aut i ordeolo nō est tanta inflatio. & sic pōt fieri a melancolia. ordeolū etiā factuz a sanguine tendit qñq; ad materiā melancolicā. & hoc dupliciter. Vel pp fortē adustionez sanguinis. Vñ conuertit ad naturā melancolicā. et istđ sapit đ materia carbunculi. uel propter resolutionez subtilis siue propter indurationē a medicinis ẽpcussiuis. et istud tendit adnaturam sephiros et lapidositatis et in hoc cessant contraria.

C Vreē &c̄. Hic Aui. pōit curam & prio per euacuatiōez. zº p loca lia. ibi zª. deinde. ¶ Cōsiderādū circa p̄mā ptē q̄ tu iā sciuisti i cº đ cura. obtalmie calide. & i caº āre illđ. qūo đ bes curare cū yeris. & qūo cōpetit flebothoia ad illđ igit recurre. ¶ DEINDE sumatur. Ponit medicinas locales. & p̄mo simplices uel simplicib⁹ ꝓpinquas. zº pōit qđdā cōpositū qđ supª p̄missit. ibi zª. et epithima. Dubitatur an in principio ordeoli cōpetat repcussio uidetur qđ sic. quia ē apostema sz curatio apostematis ē cū repcussiuis. ut primo can. sen 4ª caº de cura apostematum. Item Iesus docet inungere cū. sief memithe & cum bolearmino. ¶ In contrarium Auic. ¶ Dicendum qđ ordeolum uel est a sanguine nō multum maligno et tunc possumus in principio eius uti repcussiuis. uel est de sanguine maligno tēdente ad natuā carbūculi uenenosaz. et tūc non debemus uti ẽpcussiuis sup eo. lz possum⁹ uti circūqua q; ut teneē cōiter. sz cōpetunt medicamia resoluētia et trahentia materiā ad exteriora Et hº mō medicine ẽsoluētes sunt cōueniētes i ordeolo. quando ad duriciē pueuit. āt quādo ē hora resolutōis. et secundū has oēs intētiōes forsam Auic. ponit medicina scripta ¶ Et primum ē oppoponacis. qđ fortiter resoluit ẽsolutū i aqua. quia sufficit absq; acero cuz non requiraē multa penetratio ¶ Medicamen secundū est ex adipe dissoluto & distempto & supponaē cū panno & hº ē qđ dic littera exterior euaporatiōes. i. suppositiōes cū panno ¶ Tertiuz medicamē ē de farina ordei cū galbano & etiam resoluit potenter. ¶ Quatrū ē fermētū. s. buturo admixtū ¶ Quitū ē pānis &c̄ ¶ Sextū est uaporationes. i. cōfricatiōes cū cauda mu sarū. i. cū parte posteriori. habent enim uim & ꝓprietatē resolutiuā materierum a palpebra. & in hº remedio omnes cōcordāt. Vñ Ie sus in caº de ordeolo. frica eū cū muscis absciss capitibus. Idē affirmat Rasis zº cōtinētis ¶ Septimū ē aq̄ decoctiōis ordei. & i hº quādo mēia adhuc haberet de colore ¶ Octauū ē sanguis &c̄. qa resoluit. supra exposita sunt

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 366 sur 455

hec c° ꝺ tarfari ¶ Nonū ē ex patico baurach. qa multū ulceraret & ē ¶ Vltimo pōit qꝺꝺā medicamen matoris compoſitiōis. qꝺ dicit eē epithima. cū tamē ſi unguentū. & ideo debet exponi epithima. i. linimētū uel unguentuz. & h° medicamē in ſupiori ca°. uocatur linimētū aurei Ieſus. & hic dicit auribaſij. et poſitus a Ieſu cap° de grandine. licet ibi ponat nimiū qꝺ hic nō ponit. Raſis uero z° cōtinētis ipo nit hoc medicamē oribaſij. et deſcribit taliter ab eo. dixit. Oribaſius. Medicina ad ordeolū .Bꝫ. thuris mirre. añ. ptes. ij. laudani. et boracis armenici. añ. ptē. 5. cere ptez. i. miſce cū amur ca olei liliacei.

A Sarnach &c ¶ Hic Auic. determinat de arſanach. & ꝓmo notificat nobis eam oſtendēdo qꝺ ſit. ſecūdo ponit ſigna. 3° curaz. ibi z^a. et ex ſignis. ibi 3^a. cura. Conſiderandū circa p^am partē qꝺ Auic. ex plur b^9 notificat hāc paſſionem. ꝓmo ex hoc qꝺ dicit. arſanach eſt additio qꝺ eſt quedam materia in ſe iuncta appoſita ſiue applicata ipſi palpebre ſupiori. latens tū ſub cute. & ideo pōt uocari apoſtēa. Vnꝺ Azarauius dicit. aſarnach eſt apoſtēa pinguedinis nerui ſed ꝓprius uocat quedaz appoſitio uel addi io. & ideo etiā dicit z° continētis qꝺ eſt ad modū porri. & ideo poteſt uocari māmilla .i. ad modū capitis māmile. & ab Haliab. uocat auracro. & capitulum de lupino z^m Meſue pōt huc reduci. Secūdo notificat aſarnach ex ſui materia. qa dicit materie pinguis. qa materia iſtius aſarnach eſt quoꝺꝺā qꝺ nō eſt uere humor. ſed eſt aliqd groſſuz pinguoſum ſiſe quaſi pinguedini carnoſe ſicut etiā dicitur de materia nodoꝝ ab Auic. 4° can. fen 3^a trac. z° ca° de nodis. Vnde z° continentis Raſis. Aſarnach eſt quoꝺꝺā pingue ꝓuenies i palpebra ſuperiori. Et quia materie unde tales materie fiunt eſt ſſa ingroſſatū. ideo talis paſſio pōt dici qꝺ radicaliter fit a flegmate ſicut ēt fiunt nodi. & ſicut in nodis aliꝙn reperiē ſicut caro uel ſicut mel uel alia ſiſta que Auic. ponit. ſic credo qꝺ poſſit reperiri in ſarnach et ideo h° cap^m ꝺ ſalaach poſitū a Ieſu trac. p° cap°. zi. ponit in hoc ca° qa ſalaach eſt paſſio quedam in qua materia continet in pellicula. & forte ē ſicut caro uel aliqd ſiſe pinguedini uel melli. ut ibidē innuit Ieſus. ¶ Tertio notificat ex loco cuz dicit palpebra ſuperiore. Ratio ē. quia eſt magis apta recipere materias. z° quia ibi ſunt nerui. ſ. & corde & uili muſculoꝝ quib^9 iſta materia poteſt applicari & forte ēt inniti & hoc uideē requiri ad hoc qꝺ ſit ſarnach. ut apparebit & ponit Azarauius preallegato capitulo. Quarto notificat aſarnach ex accidētibus quoꝝ unū ē in foliculo qa granat palpebrā ab apertione. et hoc ꝓmo qa nō permittit eā ſurſuz trahi. ꝓpter ſui corpulētiā. z° quia ſui grauitate ḡuitat. 3° qa ſui lētōe piguoſa q̄i mollificat muſculū. uñ dic. & facit ipaz q̄i mollificatā. & iō dixit Ieſus. erūt pelpebē mol les. relaxate. Aliꝺ accidēs ſiue ſignū i hac paſſiōe ē ꝙ talis additio dicta ſarnach ē cōiūcta tō mota. ¶ Dubitaē an ſarnach ſit mota. i. q̄i ſepata a mēbro. ut innuit. A. lib°. p° fen z^a. ca°. de egritudinib^9 cōpoſitis. & 4° can. fen 3^a. ca° ꝺ nodis. ſz hec materia ē collecta i foliculo ſiue ciſti. ut innuit Ieſ^9 ca. de ſarnach. ubi dic. ſcide locū i q̄ apꝑhenſuz ē ſarnach & ē. uſq; q̄ ſcidas cutē palpebre & cutē ſarnach. & p^9 ſubdit. qa niſi ſcidaē cutis ſarnach ſiue ſernach. ſ. mēbrana i q̄ ē &c. ¶ In cōtrariū ē. A. & Raſis z° cōtinētis. dic. ānectiē neruis ¶ Dicēdū qꝺ mēs. A. & auctoꝝ eſt qꝺ mā ſarnach ſit mlt̄ū applicata uilis neruorū & pelliculis palpebre. ſz i ſe ſit qꝺꝺā corp^9 uiſcoſuz pingue. Vñ Ieſ^9 Haly. dic. ſarnach ē corp^9 pigue uiſcoſuz contextū neruo & mēbrabana. Et Raſis. z°. cōtinētis. ſarnach eſt quedā pinguedo intricata neruia & panniculis. & in h° differt a nodo ſumendo modū ꝙ dubeleth flegmaticis ex omni pte ſepatis. ut ſumit Aui. 4° can. fen 3^a. cap°. ꝺ nodis. Et ſumēdo nodū ꝙ quacūq; duricie ſeperata undiq; & molli in mēbro. qa nodi ſunt ſepati. ſz ſarnach quaſi cōglutinaē & iuiſcaē cū palpebra. & ideo nō apparet ſic rotunditas in ſarnach. ſicut ē manifeſta in nodis dictis. et hoc eſt qꝺ uult Auic. eſt cōiuncta nō mota. ſiē eſt nodus. & eſt ſermo Raſis z° continentis. ſarnach non mouē ſicut nodula. i. nodus accidēs in altera pte corporis nec ē rotunda ſicut ipſa ſz aſſimilatur ei in maiori pte. Aliter tū exponi poſſet littera. eſt cōiuncta non mota ſiē nodus. ſ. neruoſus qui nō mouē ſiē mouetur nodus ꝓprie dictus. ut Auic. ꝓallegato c°. Et appz qꝺ ex dictis ſub ca° ſarnach ponī poſſet nodus glādula & ſcrofula palpebre ſi qs uel let. Ad cōtraria dicēdū qꝺ materia collecta in foliculo ē mota reſpectu ei^9 que ē inbibita ſed tū quidā foliculus pōt ēt inuiſcari mēbro in quo ē. & forſan non ois ſarnach ē in follicu lo. & ſi ſit poſſibile cuz foliculus appliceē nerus & uilis palpebre. & in h° ē differētia ſecūdū magis & min^9. Quito notificat ſarnach ex diſpōe corporū quibus accidit plus. et ſunt ifantes pp multā hūiditatem et ꝓprie capita eorū accidit etiaz i hoibus hūde cōplexionis. Et hoc eſt qꝺ dicit ēt humectātis. uſ^9 hūectatis. i. pueri q ſunt complexione humidi Vnde Ieſus plurimū accidit pueris. et maxie q̄b us

preualet in complexione hūiditas in q̄bus mlt̄
uplicatur etc̄. Accidit homnib⁹ quibus multi
plicatur lachrime et obtalmia. q̄a sunt apti ad
receptionē materie. Vel possɜ dici q̄d nic. A.
ponit aliud signum siue accidens consequens
sarnach. Nā in habentib⁹ sarnach multiplican
tur lachrime et obtalia. Vñ Iesus loquēs de
habentib⁹ sarnach. dicit. nō possūt sustinēt lu
men solis. et festinat eis lachria et sternutatio.
& accidit eis obtalmia multū Et causa est sup
flua humiditas capitū suorū que a leui causa
dissoluta mouet uersus oculos ut ibidē ponit
Rasis z° cōtinentis.

Et ex signis Hic Auic. ponit signa
Et cōsidera modū loquēdi. cū
dicit. Et ex siginis q̄s dicat. Iam
ego dixi tibi signa alia p̄ter hec q̄
dicā. & ideo forsan non uult hic esse diuisio ne
q̄ rubrica Secundo cōsydera q̄ modus inue
niendi per tactū sarnach. est q̄d tu cōiungas si
mul duos digitos. s. indicē & mediū secundū
Iesuɜ. & Rasiɜ z° continētis. & ponas eos sup
palpebra. & sepa eos. & tūc in medio apparet
illa eminētia. quia materia sui pinguositate &
uiscositate undiq̄ p̄ssa ascendit & precipitur.
& hoc est q̄ dicit. & tangis inflationē digitis
duobus. s. indice & medio.

Cura. manus est cura eius. Hic
Auic. ponit curā. & p̄mo sarnach
antique & fortis. z° noue & debi
lis. ibi z^a. recentē uero. Prima in
duas. p̄mo premittit que sit cura ei⁹. q̄a cura
manus. s. cū ferro. z° docet hāc curā facere. ibi
z^a. et ipsius modus. & hēt quinq̄. Prio ponit
modū situationis infirmi & preparatōis eius
circa locū. Secundo modū incisiōis. ɜ° modum
accepticnis sarnach. Quarto q̄d ponēdū post
incisionē. Quinto declarat quedā. ibi z^a cūq̄.
ibi ɜ^a. tunc si inuenit eam. ibi quarta & si re
manserit. ibi q̄nta. cūq̄ autē. Sententia harū
particulaɼ facilius apprehendit uidēdo quā
scribēdo. Tamē in p̄ma parte Auic. uult quod
infirmus sedendo inclinet caput posterius &
astans trahat cutiɜ supercilij uersus se ita ut
sarnach moueat uersus cilū. ut dixit Iesus. et
hoc est q̄d dicit apud oculū. i. super oculū ver
sus frontē. & hoc fit ut incisio sit securior a no
cumento oculi. Aliter tū posset intelligi q̄d cu
tis frontis trahat inferius uersus oculū. ut mlt̄
tuɜ ibi habundet de cuti. & possit bñ i altuɜ
eleuari. & q̄ocunq̄ fiat medicus dɜ accipere
sarnach inter duos indices. s. unū alteri confri
cando uersus mediū digitū uni⁹ manus. q̄a ex
hoc ascendit sarnach. De z^a parte dicit q̄d cū
apparet eminētia ista dicta sarnach. tūc medi
cus debet incidere suauiter et melius est quod
plurib⁹ uicibus ponat ferrū q̄ una uice. & si
apparet sarnach discopertū bonū est q̄d si nō
p̄cedat i anathomia. i. in incisiōe quousq̄ appa
reat. De ɜ^a pte dic̄ q̄d post q̄ uides sarnach
et apparet seperata. tu inuolue manū. i. digit⁹
manus p̄ano lineo. & hoc fit ut meli⁹ possit ca
pi et nō labat. et accipiat sarnach seperando a
dextra & sinistra su. et sursuɜ & deorsum &
hoc̄ q̄d dic̄ Rasis secūdo cōtinētis. inuoluat
chirugicus digitos suos pecia linea. ut non de
fluat sarnach a digitis suis & ex tunc trahat
illud medicus dextrorsum & sinistrorsum et
superius et inferius. donec egrediat sarnach.
In quarta parte dici. & ostēdit q̄d ponendū
post incisionē quādo aliq̄d de sarnach reman
serit docēs imponere sal. Et dicit ēt q̄ si fuerit
sarnach in tunica multū adherenti. ita q̄ non i
uenia bene sepata. et tūc accipe q̄ potes. et si
aliquid reānet comitte curā impōni salis. & nō
facias insultū p̄fiduɜ omnino uolēdo cū ferro
abicere illud q̄ remanserit. deinde pone sup ip̄ɜ
deinde. s. posito sale si aliquid remanserit uel nō
posito si fuerit obediēs et nihil remāsit pōe su
per ipsum. s. locum incisionis pannū infusū i a
ceto. quia exicat materias humida et phibet
apostema. et aduenīēte mātutino. i. mane. et c̄.
et securus es de fluxu sanguis ul'd apostēate.
Vnde alia littera dicit de obtalia. et ē littera
cōformior z° cōtinētis. tūc cura cum medicis
glutinatiuis. i. cōsolidatiuis. Vnde Rasis dicit
ibidē. adhesiuis sic̄ & c̄. & h° medicamē cōpo
sitū ex his ēt sedat dolor ē et cōfortat membɼ
In quinta pte declarat q̄dam q̄d dixerat.
Dixerat eni q̄d si remaneat aq̄d q̄d ponas sal
& nō inuadas. Quare diceret aliquis ē ne ali
q̄s modus inuadēdi istū resīduū. dicit q̄d sic
q̄a aliquādo medic⁹ inuadit detegēdo. q̄a be
ne apiēdo & facta exoriatiōe cū incisiōe pene
tret cū hamis q̄busdā. sub ipso residuo & c̄
uel faciet h° cū infima parte penne. s. ip̄ɜ sub
tiliando & faciendo acutā plusq̄ si deberet cū
ea scribi. Et dicit q̄d talis profunda icisio d̄bɜ
fieri cautelose. ut nō sit multū p̄funda. & hoc
p̄pter quinq̄ causas. Prima q̄a facit exire pro
pter adipē. & ē labor incipiendo. Secūda est.
q̄a facit dolorē uehemētē. Tertia est quia po
test facere apostema. Quarta ē. quia facta cō
solidatione indurat profunde palpebra in loco
cōsolidatiōis. q̄a est ibi panniculus. et talis in
duratio ledit oculū plusq̄ a sarnach. Quīta ē
q̄a posset incidi lacertus tenens oculū. i. palpe
bram. ut ē lacertus qui aperit eā. RECENtem
hic pōit curam debilis et noue. et patet. Est
dubitatio utɼ quādo incidimus in palpebra

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 368 sur 455

debeat.fieri incisio in latū uel in longū .uideē qđ in latū quia Halyabbas in.xi.prac.ca°.zi. et.z3.et per Rasim in z° cōtinētis. dicētis ꝙ fiat scissura i latitudie palpebē. ¶ In cōtrariū ē idem Rasis in z°cōtinētis post sermonem dictū.dicit qđ fiat incisio i lōgitudine corporis. Dico qđ longitudo palpebre dicit de duobus .s.de illa que est z^m longitudinē corporis .s.a sursuz in deorsuz. siue z^m longitudinem nasi. Alia est que est a lachrimali ad lachrimale.& eodē modo pōt latitudo dici dupliciter.s.đ ea que est secundū latitudinē corporis.s.a lachrimali ad lachrimale.& de ea.que est a sursum in deorsuz que uocabaē corporis longitudo.q c quid ergo sit de huiusmodi nominib^9 quando incidimus uel extrahimus asarnach.debz fieri incisio a palpebra a sursuz in deorsuz.uł deorsum in sursuz in linea longa z^m longitudinē nasi. Et cā est qa sic situaē musculus mouēs sursum palpebrā & in loco situationis eius fit incisio.& ideo dz fieri z^m longitudinē musculi alias musculus incidereē ex toto uel secunduz maiorē partē.uel esset periculū in incisiōe.& talis longitudo uocaē a Rasi longitudo corporis.cū dixit.fiat incisio in longitudine corporis & hec longitudo pōt uocari latitudo palpebre ut uocauit Halyabbas Auic.autē omisit hoc. uel qa đreliquit notū ex dictis in p̄ma pri.qa in cap° de anathomia musculoꝝ palpebre.uel quia generaliter posuit hūc can.in 4ª p̄mi.illo cap°.qui plagā secare uoluerit &c̄.

EST Caro mollis Hic.A.đtermi nat de quadā passione q̄ est caro mollis que appet i interiori .pal pebre et qa ei° cāj̄ē sāguis melā colicus z^m magis & minus.& forlam est sanguis flegmaticus grossus.ideo fluit ab.ea sanguis quādoq; rubeus.qa nimis niger.uel propter corrosionē & aptiōez uenarū exit rube^9 & quādoq; exit niger.& quādoq; uiridis.z^m diuersum modū corruptiōis in sanguie A đterminatiōe uero đ hac passione dicta susati multi auctores excusaē qa cōphēdūt sub c° de moro uel faciūt solū capitulū de carne rubea.& totū ibi cōprehendūt.sicut facit Azaranius. Eius uero curā pōit cū mundificatiāōe scz corporis uel illi^9 cranis.& cū h° ei^9 cura ē cū exiccatiuis & corrosiuis que cōsumunt illā cranē.sicut sunt coliria acuta.& h° ē qđ dicit et coliriis acutis.& facta corrosiōe fiat generatio bōe carnis.& sigillatio cū his q̄ dicūē i ca° ulcerum papebraꝝ.s.infra.ut coliriū rubeum lene.uel forsan uł dicere palpebraꝝ.i.oculoꝝ & hec dicta sunt supᵖ i tractatu.z°. Et ad ultimū.i.in summa. Vō littera exterior hz & ois requirūtur enī medicine fortis exccatiōis & corrosionis ad cōsumptione carnis.sicut conueniūt ista in forti scabie & puritu.

LApidositas est apostema.Poterat Auic excusari ab hoc ca° ex ca° de grādine.licet sit aliqua differētia quā inuit Auic qa hec passio sequitur apostēa sanguineū qa per indurationē cō uertitur i hāc passionē que uocaē lapidositas quia est ibi duricies ad modū lapidis.& i hoc differt a grādine.qa nō ez qđ grando sequaē apostema sanguineū.et pōt differre in colore qa nō tic est albus color lapidositatis sicut grandinis seruat aliqd forsaz de colore nigro uel obscuro uel rubeo.Curaz autez Aui. dicit fieri qñq; manu.s.per incisionē.dicit qñq; qa posset forsan phisici cura cuz medicinis perfici si nō esset cōfirmata duricies.Facta incisiōe et extractiōe materie lopidose ponaē medicine cōsolidātes.ut sunt medicine ulcerū oculi uel palpebraꝝ iam dicte. Alia littera dicit admiristreē cura mori facta incisiōe mori.qa fit cū cōsolidatiuis ¶ Et sciendum qđ si recurras ad capitula predicta uidebis qđ Auic.ponit curā oiuz apostēatuz palpebraꝝ & de eis determinat.s.de cura calidoꝝ sanguineoꝝ & colericoꝝ & frigidoꝝ quia flegmaticoꝝ melancolicoruz & uentosorum & patet.

ADministretur sup ea emplastrū &c̄.hic Auic.determinat đ ulceribus & rupturis palpebrarū.Intelligiē aūt pulcera q̄dā formicalia.s.đ colera acuta & corrosiua & ulcerativa & ideo dicit capitulū de formica qđ ponitur ab Haly.& Iesu pōt poni in ho capitulo Vō Haly.9° the.dicit qđ formica est figura que accidit in extremitatibus paplebrarum & in casu pilorum & sub h° ca° qđ Auic.ponit pōt reponi passio dicta yere siue tete a Iesu Hali. tractatu p°.c° 24°.que passio ē quidā mod^9 pruritus infestās ad cōfricationē et rubefactōnem palpebrarum.et uē sicut punctura aialis cimicis.ruptuē autē sunt absolute siguē i palpebra pp siccitatem multā.sicut accidit in terra sicca.que findiē.ita ponit Auic.in 7ª quarti in c° de fissuris.Prio ergo Auic.ponit curam ulcerū.z° fissurarum siue rupturarū.ibi 2ª ruptuē aūt patet.Et sciendum qđ intentio in curatione istorū ulcerum ambulatiuorū et corrosiuorū est quadruplex.Pria est prohibitio acuitatis materie.Secunda ē eius repcussio 3ª est phibitio corrosionis et ulceratio ne addaē et totum hoc fit cū lentib^9 et corticib^9 granatoruz decoctis cū aceto.Phistici uero ponunē uł

ad aliquā humectationē qua resistaē cose.vel ut fiat aliqualis resolutio materie.et ñ ex toto constringaē.Quarta intentio ē consolidatio.et istā fit cū uitello oui et croco post casū corticū & cessatiōez corrosionis Nā habēt ista uirtutez cōsolidatiuā faciendo cessare malā dispositionē q̄ remansit in membro ex arriditate materierū & acuitate & i croco ē uirtus stiptica ut pōit Aui.in z° can.& h° est qā dicit q̄niam ipse cōsolidat.Et si uidereē indigētia alicuī resolutiōis materierum ponaē colirium olibani.dictū ē supra de eo in trac.z°.cap.de sanie in oc'o.Q d si ut idigētia generatiōis carnis ℔carnatiōis & sigillatōis ponāt coliria fortia exiccātia.sicut coliriū.alubari.expositū ē supi in ca°.de exituris oc'i.cū colirio suticon.expositū ē supi in ca° d obtalia.& i ca° de cura eī.& colirio rubeo leni.expositū ē supi ca°.d obtalmia frigida.Omia enī ista coliria exiccādo possūt icarnare & generaē carnē & sigillaē 2m diuersitatē corpoꝝ . RVPTVRE.Hic p cura rupturaꝝ remittit nos ad q̄rtū libꝝ.& ad septimaz sen eī.& dicit curaē cura rupturaꝝ cutis.q̄ a i plurib locis rūpitē.ut ibidē appz & tu illuc recurre.

Eius cā ē materia falsa. Hic determiat d scabie & pruritu.& primo eos notificat.z° pōit curā.ibi 2a. cura scabiei Pria i q̄ttuor.p° pōit causas eī.z° pōit ordinē iter scabiē & prurituz.3° pōit ordinē i mō euētī earū.4° pōit eī species.ibi 2a.faciēs prouenire.ibi 3a cuius q̄dem.ibi 4a & incipit patet. ¶ Est sciendum q̄d scabies & pruritus ꝓueniunt ab omni hūore acuto.& etiā a sanguine inflato.et ideo dicit sanguine calido.& a melēcolia.& a flate salso.& colera adusta.& ideo dicit Auic.aut humore alio &c'.aut salsa nitrosa &c'. quasi dicat. ex materia multe salsedinis.q̄ materia acutior ē nitrosa q̄ materia absolute salsa.sicut nitruz siue baurach est sale acutius.He autē medicine sunt cā huius pruritus & scabiei.q̄ cuz acuitate habēt grossitiē substātie per quā retinēt ¶ Et sciendum est circa secundā partē q̄d Auic. innuit hic talē diuisionē.q̄d materia ista.prio facit pruritū.z° scabiē.Ratio ē quia materia prius est sub cuti cuz facit punctionē incitātē ad scalpendū absq̄ hoc q̄d faciat pustulas & bothor.Secundo facit eas cū ꝓpulsiōe sua ad exterius.& hoc ē scabies.& iō differt scabies & pruritus.q̄a in scabie sunt pustule.nō aūt in pruritu. ¶ Dubitaē utrū materia que facit pruritū distinctū cōtra scabiē sit subtilior materia scabiei.uideē ꝙ sic.per Gal. in 5° d accidēti & morbo ca° penul'.& per Haliabbatē 8° the.ca°.17.& p Azarauiū.ca° d pruritu et scabie. ¶ In cōtrariū ē.A.& Ieſus in p° tra.ca° 17°.ubi loquēs de pruritu.dicit.q̄a cā eī est materia salsa grossa.&.A.i 7a.q̄rti.ubi loquens de scabie quā distinxerat cōtra pruritū dicit q̄d ipa ē a materia subtili. ¶ Hec dubitatiō alibi subtilī disputaē tū in ꝓpositio triplex solutio daē. ¶ Pria ē ꝙ pruriti q̄dā.cito ē sanabilis.& iste fit a materia subtiliori.q̄dā ē lōgior.et iste fit a materia grossiori.& hec solutio pōt accipi ab Halyabbate ꝓallegato c°.Hec tamē solutio nō euacuat q̄stū. ¶ Secūda ē q̄d materia pruriti q̄nq̄ ē grossior q̄ materia scabiei & q̄nq̄ ē subtilior.& i h° differt scabies a pruritu.q̄a i scabie sunt pustule & bothor circa supficiē cutis.sz i pruritu nō.pōt autē cōtigere h° q̄d materia nō faciat bothor i cute'.q̄a nō pelliē extra.et h° pōt ēe ex defectu uirtutis expulsiue.et quādoq̄ ex grossicie materiei Si g° eēt subtilior pelleret extra.et possz facē bothor et scabiē et talis pruriti ē a materia grossiori et scabies sibi cōpata ē d materia subtiliori.pōt ēt accidere ꝙ materia facē bothor.q̄a nō subtilis euaporatiōis et cōtinet ꝙ nō facit bothor.q̄a materia ē subtilis q̄ē mota uersū cutē.et iō anteq̄ ad supficiē appropinquet sui acuitate pungit et facit pruritū.cū autem ad extra pringit in subtilitate euaporat.que autē esset grossior hic retineret.et possz facē pustulas si aggregaret.Et iō auctores uidenē quādoq̄ sibipsis ꝺtradiceē i materia scabiei et pruritus. ¶ Tertia solutio ē q̄d absolute materia pruritus ē subtilior.q̄a habet acuitatem.sed materia scabiei ē grossior.quia nō oz q̄d eius materia sit sic acuta prutitiua.Sufficit enī q̄d pustulas faciat. ¶ Ad auctoritatē Ieſus posset respōderi q̄d nō loquit de pruritu solo.sz de pruritu ulceroso. ¶ Vel dicēdo ꝙ materia pruritus est grossa ñ respectu materie que faciat scabiē sed respectu materieruz subtilium que omnino acute euaporāt. ¶ Ad Auic.dicendum secundū hanc responsionē ꝙ littera uult.diceē & ipse.s.pruritus licet non credam q̄d fuerit mens.Auic. ¶ Et sciendū circa tertiā partē q̄d ulcera oculi ꝓpter uehementiā doloris unde trahunt materias.& propter materias corruptas quas emittunt que materie statim tangūt palpebras sunt cause scabiei & pruritus. & obtalmie etiam secundum hunc modum est cā eorū. ¶ Est dubitatio circa quartam ptē utruz species scabiei sint bene assignate.uideē q̄d nō q̄a auctores ponūt cōiter q̄d sūt q̄ttuor.sz A. nō distinguit eas. ¶ Solutio q̄d spēs scabiei possunt distingui dupliciter.Prio ex diuersitate materieꝝ.et sic sunt tot spēs quot sūt species humoꝝ potentiū illas facere.et sunt quattuor ut colera flegma melancolia et sanguis cū suis

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 370 sur 455

acuti. Alio modo possunt distingui ex parte quorūdam accidentiū et graduū. Iꝫ ēt ibi concurrat aliqua diuersitas i materia. et sic sunt quattuor species. Propter qꝫ ē sciēdū ut appꝛmēs Auic. et Iesus pⁿ tra. caⁿ 4ⁿ. et Haliabbas 2ⁿ the. caⁿ d egritu dinibus palpebraꝝ. et Rasis in zⁿ cōtinētis capⁿ pⁿ. et ēt zⁿ distinguunt quattuor spēs scabiei. Pria est in qua apparet in interioribꝰ palpebraꝝ supioꝝ rubor et sentitur prurit⁹. et ē ibi grossities cū pauca aspritate. & hāc spēm tangit Auic. cum dicit. Et incipit egritudo cuꝫ pruritu paruo. deinde fit asperitas. s. parua & rubificat & c̄. Et tūc est scabies qa anteq̄ fiat aliqua asperitas non est scabies sed pruritus purus. Asperitas aūt fit ꝓpter pustulas pusillimas facientes inequalitatem in superficie palpebre & uocat a Serapione tra. zⁿ caⁿ pⁿ 5ⁿ de succes. i. prurit⁹. Secunda spēs scabiei est in qua apparet maior aspritas in interiori palpebre supioris & maior rubor & istā speciē Auic. d edit intelligi per primaꝫ. qa nō est aliud nisi augumentatio prime speciei. uel dedit intelligi per hoc qd dixit. deinde fit ut granū fici & ulcerosa. Propter qꝫ est sciendū qd per granuꝫ fici intelligim⁹ grana parua similia panico que iacēt intus i ficu interiori carnositati ficus. & sunt semia ficus in hac ergo 2ª specie scabiei pustule sunt addite. & colegerūt materiā. Vnde locus ꝓpter pustulaꝝ apparet aliqualiter albus. uel citrinus. & hoc ꝓpter adunationē materie que ingrossat. uel ꝓpter aliquas crustulas que fiūt ibi. sed loca circa pustulas apparēt rubea incensa. & ideo apparet sicut esset caro ficus cū grāis que apparēt qñ aperimus ficū. & hoc est qd dicit. d inde fit ut granū fici. i. ut granū ficus qd appꝛ simul cū carne siue substātia rubee tic⁹. et hoc qa materia iaꝫ adunat i locis pustulosis. iō incipit ulcerare disrūpēdo. & hoc ē qꝫ dic. Et ulcerosa. & uocat hec 2ª spēs cinthuris. i. asperitas nō qd i ꝑma specie nō sit ēt ali qª asperitas sed pua. Tertia spēs est in qua appet maior asper tas in iteriori palpebra et scissure. et sunt intm manifeste. qd si respicies palpebrā iuenꝫ uidebiē tibi. sicut ficus crepata uł scissa. Et ideo a q busdā uocat hec spēs ficulnea ut pōit Iesus tra. pⁿ caⁿ 4ⁿ de scabie. Hanc uero spēm .A. posuit cū dixit. postea adueniūt grana dura. i. pustule et cruste dure cū uehemētia scissionis adest. i. cū ē multa scissura. sicut scidū ur ficus cū sunt mature i pruritu & apostematione. i. cum ex pruritu & apostematiōe seq̄t mꝭ ta scissura. uel possumus dicere qd hāc tertiā speciē. A. pōit cū dic. deinde fit sicut granum fici. Et ulcerosa. i. fit illa quasi ut granuꝫ fici. quia ficus ulcerosa i. habēs scissuras. quasi dicat. fit illa in qua apparent fissure. sicut i granis fici siue in ficu. Et zᵐ hāc expositiōeꝫ dicemus qd Auic. in sermone qui ꝑcessit ante istū duas inuit species scabiei. Vel pōt dici qd hāc unā speciē pōit in hⁿ uno uerbo. & ulcerosa.

¶ Est tamē sciendū qd Iꝫ in hac specie scissure appareāt in palpebra a ꝑte interiori. & hⁿ qa ē ps interior. possibile tū ē qd appareant in parte exteriori cū illuc materia attingat. Vñ Iesus dic. uidebis in exteriori palpebra. similiter scissure ficuū. Eodē etiā modo debet intelligi de rubore. & aliꝭ accidētibus. & nominatur hec 3ª species a Serapiōe subcussus. i. succus. ¶ Quarta species scabiei ē i qua asperitas ē maior & scissure. & omnia q̄ dicta sunt i 3ª specie. ut Halyabbas dic & Rasis zⁿ cōtinētis caⁿ pⁿ. & hāc speciē zᵐ unū modū exponendi. Auic. dedit intelligi ex 3ª specie. quia ipsa & 4ª nō differūt quasi nisi zᵐ maius & minꝰ Secūdū uero aliū modū exponendi Auicenna. pōit hāc q̄rtā speciē. cū dicit. postea adueniūt hec grana dura. i. duē pustule ꝑ eminēcie pue cū uehemētia scissiōis adest. i. cū adst uehemens scissura. i puritu & apostematōe cū pruritu. i. & apostāte & ꝑ. i. ex pruritu & apostēatiōe. i. ex pruritia & apostēosa materia et hec spēs scabiei ut auctores ponūt ē ualde lōga. qa mā tēdit ad naturā melācolicā. Vñ Iesⁿ d 4ª scabiei dic. uidebis eā nigrā et supiꝰ cortices siccos. & nominat turusich. i. exicatō solidatis. i. solide partis palpebrarū uł solide humiditatis. & quia in primis duabus specieb⁹ ñ ē multa exicatio. ideo oculus apparēs hūidus lachymosus & lipposus. in 3ª autem & 4ª ꝑp multam ariditatem & consumptionem hūidi non contingit. & ex hoc exponunt quedā dicta Haly abbatis. Serapiōis et Iesus q̄ uident obscura i capitulis d scabie. et qa iste spēs scabiei sunt quasi qdā gradus in ea subsequēter euenire potētes. ideo Auic. nō curauit eas exꝑsse distinguere q̄uis in cura ostendat qd distinctio dꝫ intelligi in his dictis. qa curā distinguit secūdū spēs ut apparebit. hic uero esset multa dicenda siquis uellet saluare dicta Iesus q ꝑtū in distinctione haꝝ specierum uidet deuiare.

Cura scabiei associatur. hic pōit uram. primo quando scabies ē coniuncta alteri egritudini in substātia oculorum. zⁿ quādo est sola. ibi 2ª. cūq uideris patet ¶ Est dubitatio utrū stāte obtalmia & scabie uł ulcere oculi sit inciendum a cura obtalmie et ulceris uel a cura scabiei. uidetur primo qd â cura scabiei ꝑ. A. supra in caⁿ de cura conturbationis oculi. Secūdo sic scabies pōt ee causa obtalmie. gᵉ inten

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 371 sur 455

dendo ad causam oportebit primo a scabie ici
pe. In contrariū ē.A.hic. Dicenduz ut sup̄
innuit.A.et hic qđ ul' obtalia aut ulcus oculi ē
cā scabiei.et sic oz incipe a cura obtalmie uel
ulceris.Rō est prio qa quia hec est una inten
tio in ordine curationis ut patet 7° therap.et
ultimo ca°.4 sen.primi can.Secundo qa ima
ginandum ē qđ obtalmia ul' ulcus ex quo cau
sanť sunt uehemētiores passiōes q̄ scabies.&
sunt uehemētiores ex pte dignitatis lesę actio
nis.qa ledūt actiōez oculi.similiter sūt uehemē
tiores ex pte accidētiū qa scabies nō ē prauoz
accidētiū nisi cū cło cōicat ulcerando aut apo
stemādo.& h° ē qđ dīc.A.Cura p' obtaliaz.
& similiter sunt dispositio & iudiciū.& eodē
mō debet pcedi disponēdo oculū.& idē debet
ēe iudiciū si ē alia egritudo.s.i substātia ocli.
ut si ē ulc'.qa pus dz incipi a curatiōe ulceris
& subdit cāz.Nā oz ut tu uehemētiorē earū
attendas diligēter.q̄si dicat. cum obtalmia &
ulcus ocli sit uehemētior morb' q̄ scabies.g°
a cura istorū oz incipe.Si uero scabies sit cā
obtalmie.ita qđ obtalia sit leuis.potes icipe a
cura scabiei.& h° declaratū ē supra i trac pri°
ca° đ cura cōturbatiōis oculi. Est tamē sciē
dū qđ licet pri' quādoq; incipiam' a cura sca
biei.nō tamē debet negligi obtalmia q̄uis sit
leuis. Causa ē quia posset p negligentiaz au
geri & fieri peior dispositō q̄ sit dispositio sca
biei.Eodē etiā mō licz primo incipias ad curā
obtalmie.& postea uadas ad curaz scabiei.nō
đbes negligere rē.i.dispositionē aliquā obtal
mie.i.quā obtalmia derelinquit in oculo. uel
quā posset inducē.qa ocul' post obtalmiā re
mānsit aliqualiter debilis parat' recipe.Et iō
fortes medicie pure ad scabiē usitate ledēdo o
culū facerēt reuerti obtalmiā.imo nouā gene
rarent.& h° ē qđ dicit.postq̄ nō dimiseris tē
obtalmie.hoc autē fit nō ponēdo fortes medi
cinas uehemētes scabiei.uel nō ponēdo eas pu
ras. Ex quib' soluunt cōtraria. CVMq;
uideris. Hic ponit curā soli' scabiei.& ptio
cius que est in pma spē siue in pn°.2° ei' que
est in 2ª uel in 3ª innuens de 4ª.3° reuertit ad
cōplementū cure pme spēi.2ª ibi.in 2ª uero 3ª
ibi.illius autē que cura p3. Est sciendū p° q
hec littera pōt dupliciter exponi pmo q Auic.
hic ponit curā spēi pme.& tunc exponat.Cuz
uideris ulcerationē.& apostēa.s.in carne &ē.
Alio modo qđ ipe declaret dictū stati.s.q qn
cū scabie associat obtalmia.ul' alia egritudo oz
qđ pus cures illā.uult ergo hoc declarare di
cens qđ cū uideris ulcerationē.s.oculi.& i hoc
exponit qđ dixit.Alia egritudo & apostēa.i.
obtalmia.Caue ne tu administres medicinas
acutas.s.que cōpetunt in scabiei cura.& sil'ia
eis.ut medicine uehementis siccitatis nisi post
cōsecutionē cū facilitate.i.nisi postq̄ tu feceris
eas faciles cōsequēdo uel pseqūdo i cura ob
talmie & ulceris pmo ad possibilitatē.i.zm q
est possibile qa nō est possibile curare sic per
fecte obtalmiā qn̄ est cōiuncta scabiei.nam tu
&ē.i.si aliter facis & sic augumentabis obtal
miā & ulcus. Secūdo est dubitatio ppter p
maz expositionē.utz in pma specie scabiei de
bemus uti medicis acutis.uidet qđ sic. pmo
per Ieſuz qui pmo pcepit eūones fieri in pma
specie.sicut Auic.intelligit qđ tu facias. z° p
cipit qđ reuoluas palpebrā & frices cum sief
rubeo acuto.Idē ponit Rasis z° continētis au
ctoritate Serapionis. In cōtrariū ē Auic.hic
& Halyabbas in 5° practi.ubi solū docet đ lo
calibus ponere sief rubeū lene siue leue.et pul
uerē croceū. Dicendū q in p' spē scabiei uel
subito approximas medicias acutas.& hoc est i
cōueniēs. Rō ē qa subita acuitas earū ē cā ad
itiōis in apostēatōe attrahendo materias ad
locū.& hoc est qđ dīc.Cū uideris ulcerationē
& apostēa.s.inchoare ulcerationē.s. puam &
occultā & apostēata pua.q dicūť eminētie pue
Caue ne administres medicinas acutas.Nā tu
trahes cū medicinis.s.acutis aquam uehemen
tē idest mūltos humores.& quia hoc đclarať
per multū cursuz lachrimarum fluentium pp
coliquationē factā.ideo dixit aquā uehementē
Causa aūt quare iste medicie acute subito ap
proximate i scabie in prima spē sunt cā tract'
humorū.non autē in z' specie uel 3ª uel 4ª est
qa in prima specie nunduz facta est induratio
superficiei palpebre.neq; facta ē crusta.nec est
multa corruptio in palpepra.& iō stati sētit
acuitatem medicine & sit dolor uehemens &
medicina acuta statim et fortiter imprimit.In
aliis uero speciebus ē facta crusta et induratō
unde cōcediť fricatio cū zuccaaro.pmo ad moli
endū qđ non cōceditur in prima specie secūdū
Ieſum.& ideo medicine acute non sic ip̄imūt
Vel non subito approximas medicinas acutas
sed gradatim procedendo de minus acutis ad
magis acutas.đ oppositione rara ad frequētē
et de parua quātitate medicine acute ad mstā
& sic cōsequendo possm' uti medicinis acutis
Et hoc est quod dicit Auicenna.Caue ne ad
ministres medicinas acutas.& simillia eis.ut
frictionem cum rebus asperis.nisi post con
sentionem. idest nisi.cum quadaz consequti
one.cum facilitate.i.faciliter facta.p°.s.cum sa
cilioribz incipiendo.Vel nisi post cōsecutiōez
cū facilitate.i.nisi postq̄ tu faciliter puenis ad
illas.tūc autem faciliter puenis quādo nō inci
pis ab eis.Ecce g° qđ .A.nō negat ex toto usū
medicinarz acutarum .sed negat usum earum

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 372 sur 455

difficilē. Ex quib⁹ cessat cōtraditio inter auc tores. Tertia ē dubitatio utrū in cura scabiei competat medicamē repcussiuū. Vidē qđ sic qa materia scabiei pōt eē in fluxu. & sic eget repcussiuis. ¶ In cōtrariū ē Ieſus qui i cura scabiei ꝓhibet sief albū. & omnes auctores cō cordāt qđ medicine que ponūt sunt sicut sief uiride uel rubeū leue uł acutū. ¶ Est sciēdū qđ materia scabiei i quacūq; specie sit iā intelligi tur qđ in parte sit collecta uł fluxa. qa aliter n esset scabies. ꝫ essꝫ quedā dispositio ad scabiē nā in scabie oꝫ ut sit pustula. licet magis uł mi nus apparens z^m diuersitatē scabiei. & iō oꝫ qđ materia iā exierit uenas & sit fixa i parti cula. licꝫ sit possibile qđ sit ibi flux⁹ materiæ ad oculū. imo z^m plurimum in specieb⁹ scabiei ē fluxus materium ꝓpter dolorem qui semp cōtingit in cōfricatiōe palpebre aspere ad ocu lū. ¶ Ex qb⁹ nunc dictis & aliꝭ supª appa ret qđ in omni specie scabiei opꝫ q; utamur me dicāie cōpositio ex medicis stipticis. et ex acutis medicie qdē stiptice sint lapis ematitis & h⁹ mōi. ponūt ad cōfortatiōeꝫ palpere ne recipiat materiā. & ut exiccēt & cū h° p frigiditatem & stipticitatē possunt repcutere. sed medicie acute. s. fortis exiccatiōis. sicut ē es ustū & alo es. & similia ponūt ad exiccandū et resoluēdū materiā que est in parte et ad dissoluendū eā et faciendum cōuerti et euacuari in lachrimā et ut consolidēt et ut acuitate attrahant aliq̄s humiditates subtiles cū qb⁹ siccitas materie lenīt. ut supra posuit Aui. in ca° de gesse. Et ad hāc intentiōem lenitiōis ponunt cum istis medicinis. quedā lenientia sicut gūmi arabicū et dragaganti. Iste enim habent multaꝫ utilita tē i sief huiusmōi acutis. p° qa leniūt materiā g° qa sedāt pruritū. ꝫ° qa tractuꝫ scabiose pal pebre ad oculū faciūt magis facilē. 4° qa rep mūt furiosā acuitatē medicinaꝝ. s. uiridis eris et huiusmōi. 5° qa tenēt has medicias secū mix tas. & faciūt eas cōseruari i palpebra. et adhe rere. & qa i pª spē scabiei ē mīsta intētio ꝓhi bitōis cursus. & nō ē tāta necessitas medicina rū acutaꝝ q̄ta ē i 4ª nec i 2ª q̄ta ē i ꝫª. ido me dicamē qđ in pª spe approximamus hēt plus de medicinis istis. s. frigidis & stipticis. Sed medicamē in ꝫª & 4ª specie ēt hꝫ plus de acu tis medicis. & hoc pꝫ uidēdo cōpositionē sief rubei leuis a quo secure possum⁹ incipe in pª specie scabiei. deinde ad sief acutū rubeuꝫ uel uiride ad qđ postea deuenim⁹. Ex qbus solui tur dubitatio qa in scabie nō possumus uti in aliqua sui specie medicis soluꝫ repcussiuis ꝓp cām dictā. licet magis possimus uti repcussi uis in ꝑma specie. tn semper oꝫ cū hoc qđ sint exsiccatiue & cōsumptiue materieꝝ. Et ideo qdā sunt curati a ꝑma specie scabiei cū pulue re solo galle aspo sup interiori parte palpebre z^m q; ꝓit Ieſus et Rasis i z° cōtinētis Mod⁹ autē est qđ reuersēt palpebra & aspergat̄ su per ea pꝰuis. & ligēt̄ sic reuersata & dimitta tur trib⁹ horis. quādoq; tn ꝓpter sedationem aspitatis aut caloris aut doloris ponim⁹ aquā rosatā cū seminib⁹ cithonioꝝ. sicut post frica tionē docet ꝫoar. ¶ IN secūda uero. ¶ Hic po nit curā secūde et tertie speciei. & innuit curā quare. & in sūma ponit curā scabiei in qua ē manifesta asperitas. & ē sicut crustula pustu larū. & hec cura est cuꝫ remouentibus illam crustā. Et hoc fit fricādo palpebrā inuersatā Fricatio aūt fit cū ferro. s. non habēte multam acuitatē ꝫ debitā et fiat fort^a q̄ possit bn adhe rere sic eēt sic ¶ Fit aūt frica° hec cū spūa maris dicta kasuri. & est una spēs de quinq; Moderni aūt utunt̄ pumice. fricatio aūt fit cū foliis fici uel cū medicamie qđ pōit ex sedene gi. i. lapidis. ematitis & c̄. et fiat ex eis colirū. i. sief habet eniꝫ h° medicamen uirtutē abster gendi & exsiccādi fortiter & cōfortādi. ¶ IL lius autē. ¶ Hic pōit curā scabiei i pª specie. et ꝑmo p eūonem & per regimē. z° p medicinas locales. ibi zª. & cōfert patet ¶ Est sciendū cir ca primā partem qđ per curaꝫ cū medicinis in telligit illā que distinguitur cōtra curā factā cū ferro abradente. Hec enim abrasio fortis cū ferro. uł cū re que stat loco eius. ut pumex uł folia ficus non cōuenit in prima spē. & maxie i principio. quia nō ē nota asperitas nec crusta Et ideo sufficit appositio medicinarū que dicē tur. regimen et euacuatiuū p° et ꝓhibitio ascē sus materierū ad caput. Euacuatio fit cuꝫ far macia uel flobothomia bis in mense. Et hoc fit ut corpus fiat uacuuꝫ & auarū & materie nō ascendat ad caput. Fit etiā euacuatio cuꝫ flebo thomia uenarū lachrimaliuꝫ. & hāc Auic. non precipit bis in mense timens de euacuatiōe ab oculo et eius debilitate. sed ista flobothomia nec illa debet fieri bis uel semel in mense. nisi post multā considerationeꝫ medici. Regimen aūt fit cuꝫ balneo & alienatione omnium que mouent materias ad caput siue mordicando. sicut facit fumus & puluis siue coartādo uer sus caput. sicut uociferatio & strictura colli. & capicii. i. colarii siue inflamando. ut ira & multitudo loquele. et uociferatio etiam posset poni inter ista. siue situando caput declive sic multitudo applanatōis puluinaris. et multitu do ꝓlongatōis iacēdi sup faciē. et omniuꝫ etc. sicut multus tactus & confricatio partiū faci ei. & usus rerum mouentiū ad caput ut mp⁹ pot⁹ uini & usus acruminū. ET CONFERe hic ponit curam per medicinas locales. & p°

qñ ſcabies p̄me ſpeciei eſt leuis. z° qñ iaz con firmaſ ſiue fortificaſ. ibi z^a q ſi fuerit fortior patet. ¶ Eſt ſciendū circa p̄maz ptem q ex iſta littera ſumiſ qđ ſupius dicebaſ. ſ. qđ in p̄ma ſpecie ſcabiei debet icipi a medicinis nō m^lt̄ū acutis. ſicut ẽ coliriū rubeū leue & gradatim ire ad fortiora ut ẽ uiride leue. ¶ VOD SI fuerit. Hic ponit curā ſcabiei quādo fortifica tur ut quia augeſ aſperitas & ulceratio. & i h° Aui. innuit curaz aliarū ſpecierū. ſ. ſecūde tertie & quarte. ſi medicus p̄ſpicaciter cōſide rat. prio enumerat medicinas acutiores. p̄dic tis que cōueniūt in ſcabie fortiori q̄ ſit inchoa tio prime ſpeciei. z° pōit deſcriptiōez quarūdā medicinarū. ibi z^a. & ex medicis. ¶ Dic̄ prio qđ i fortiori ſcabie q̄ ſit ſcabies inheans. l' q̄ ſit ſcabies p̄ie ſpeciei medicamē acutius illis cōueniēs ẽ carcamaticon z^m Meſue poſitum trac. p° ca°. z3°. coliriū arſiſtratis ponit in 5° can. trac. z^a. coliriū de croco patet ibidē. ¶ Et quādoq. ſ. cū idiges fortiori medicamie curā tur cū felle &c. ¶ Calcadis ẽ ſpecies uitrioli. l' uiride eris cōiunctim & ſepatiz. qa emnes iſte medicine ſingulariter ſunt fortiter exiccatie. Iz diuerſimode. & iō cōiuncti ſiue ſepati ſingu lariter cōferunt. ¶ Baſilicon ponit̄ in 5°. can. ca° preallegato. ¶ Coliriū generatiuū ẽ illud qđ ponit̄ in ca° de lachymis. & tūc et ā Aui. laudat medicamē arſiſtratis. uel qa eſt multū utile. ut apparet ex ei' deſcriptōie. ul' dixit h° bis. quia repit̄ duarū deſcripitionuz. ET EX medicinis. Hic ponit deſcriptōem quarūdam medicinarū. & ponit duas uel tres & q̄libet ẽ fortis exiccationis. licz z^a ſit fortior q̄ prima. ¶ Aure' ẽ pōdus. 3. i. uel. 3. i. 5. ¶ Miſceāt̄ ſicut ſcis. ſ. uehementi mixtione. Et ſcis h° ex quodā colirio poſito ſup^a c°. d rupturis cornee ¶ Cū aqua pluuiali. qa ẽ multe ſubtilitatis.

ergo qđ inflatio palpebre & tumor de quo fa cit ſermo hoc capitulū. differūt in duob'. p̄mo quia inflatio eſt paruus tumor ſed tumor hic eſt magn' tumor. & ideo pōt dici q materia inflatiōis eſt magis mixta cū palpebra. ſed ma teria tumoris eſt magis ſepata. & ex hoc con tingit qđ qñ homo moriē quaſi palpebre tu mide tremūt. & ideo uocaſ a quibuſdā trēor. Secūdo differūt qa inflatio eſt circa exteriora palpebre. ſed tumor ẽ in pte interiori uerſus oculū. licet poſſet etiā extra cōicari. & quia tu mor ẽ magis inflatio uerſus p̄tem cōiunctiue oc'li. ideo quidā auctores ponūt qđ tumor ſit de paſſionib' cōiunctiue ſicut per Azaraniz patet. & per Ieſuz Haly. Et uocāt oēs iſti au ctores hāc paſſionē inflationē. Raſis tñ dicit in z° cōtinentis q dz nūerari iter palpebraruz mor bos. et has q̄tuor cās poſites ab Aui. ipſi ēt ponūt. hec. n. paſſio nō hēt ſecū dolorē. & ſi hz nō ẽ de eo curandū. Et ideo illud cū q° ma gis ſe repūtat ẽ magna intumeſcētia ſiue iſla° & ideo uocaſ tumor & pōt uocari inflatio. ſ. magna. Ex q° p3 qđ lz tūor poſſit fieri a ſanḡ ne. tamē quia ibi ẽ dolor notabilis obtalmia di citur uel apoſtema. & pōt uocari roſariuz. ut patet ex dictis ca° de guardēgi. & iō plus no minatur in ca° de apoſtematib' oculi ul' palpe bre q̄ nominetur in ca° d alintiſach. ¶ Ex q̄bus dictis p3 quot ſunt eius cāe. qa ſunt quatuor nam hec thumeſcentia pōt fieri a uenoſitate q̄ multum inflat. Secundo a ſ'pate ſubtilli. qđ ēt multiplicatū multum inflabat. Tertio ex ſup fluitate aquoſa. Quarto a materia melācolica omnino enīz iſta multū inflāt. fit etiā prurit' ibi. qa aliqua particula harum materierum ex calore extraneo corrumpitur et exacuiē. unde facit pruritu. & hoc ẽ qđ dicit. alinitiſach ẽ a poſtema. i. magnus tumor cū pruritu &c̄. & qa tumor in diffinitione cadebat. iō aſſumpſit illd ex parte diffiniti. qa hec forſan uocabulū aluiſach ſignificat in lingua eorum expreſſe hanc paſſionem. ſimiliter quia diffinitio ſic ſte tiſſet tumor ẽ tumor cū pruritu &c̄. ¶ Secūdo eſt ſciendū qđ Auic. dicit. q̄ q̄ eſt id qđ de mi natur. qa forſan ſola uenoſitas nō facit hanc paſſionē. ſed dominatur. & ſic etiā de aliis. ſz iſte materie non reperiunt̄ pure. & ſi repiūt̄ facient eas. ¶ Ex quibus patet ſolutio ad cōtra ria. Ad primū dico qđ i uocabulo poſſunt cōi caſ. ſz aliter ſumit̄ iflatio hic et. ibi. ¶ Ad ſecū dā dico q. A. innuit aliq̄ differētiā i cāis iflatio nis ſup̄dicte. et in cauſis iflationis que dē tu mor uel alintiſlach. quia iflatio palpebē cū ſit parus tumor quī ſit a uapore q nō ſic eleuat mēbrū in tumore. ſicut facit uentoſitas fit etiā a materia ſubtili. ſ. aquoſa ſubtili. q ēt nō m^lt̄

Alintiſach eſt apoſtēa. ¶ Hic Aui. determinat de paſſione que dicit̄ tumor. & p̄mo ponit eius cās. z° ſigna. 3° curā. ibi z^a qđ uentoſuz eſt. ibi 3^a. 03 ut incipias. Eſt dubi° circa p̄maz ptem. utr̄ tumor palpebre dict' alintiſach ſit idem qđ inflatio palpebre uideē qđ ſic. ex ui uocabuli qa tumor & inflatio uident̄ i dē dice re. Secundo ſic ecdē cāe ponunt̄ hic & ibi. In contrariū eſt Auic. qui facit diuerſa capitula. Reſpōdet Dynus qđ hoc capituluz ẽ de apo ſtematib' palpebraꝝ a quacūq materia fiāt. ſz capitula ſupiora ſunt de determinatis apo ſtematib'. ¶ Hec ſolutio nō eſt ad mētē Aui. qa nō cōſueuit poſtponere capitula generalia & anteponere ſpālia. ¶ Ē hic nō fac mentionē de apoſtēate ſanguineo nec de colerico. ¶ Dico

tum eleuat nisi sit multa. sed ista flatio fit ēt ex materia melancolica que sui mole. & corporei ta e multū tumefacit palpebraz. & ideo pōt dici qđ inflatio ē quasi quedā tacesia in palpe bra sed alintifach ē magnū apostēa et magn⁹ tumor & est cuz pruritu.

QVod uentosuz hic ponit signa. p° uentosi altinfach. z° flegmatici uiscosi. 3° aquosi. 4° melācolici. z^a ibi. flegmaticū enim. 3^a ibi sed in aquoso. 4^a ibi. & melancolicū. ptes patēt Est sciendū qđ alintisach uentosum hēt sex signa Primum est qđ accidit subito. & hoc quia materia uentosa ē mobilis cū uehemēti impul sione. & iō fit subito seu facit tumorem. dicit autē qnq. quia posset esse illa uentositas cru da & tardi motus pp aliquā humiditatez ibi comixtaz. & ideo non subito moueretur & sic qnq non accidit subito. licet tamē qnq sit. pl⁹ tamen est qđ subito accidit. & iō Rasis z° cōti nētis dicit absolute qđ si accidit ex uētositate euenit subito. & Iesus et Azaranius cōcordāt Secundū signū ē qđ declinat ad ptē lachri malis. s. domestici. ut dicit Iesus. Ratio ē. qa ibi ē locus spaciosus in quem uentositas suo impulsu statim penetrat. Tertium signum est quia apparet sicut punctura muscę qđ pz quia ibi primo apparet unus paru⁹ tumor sic ē tumor i loco puncture muscę. & deinde stati crescit. ita qđ hic paru⁹ tumor pcedit uł appz sensus cuiusdā pūctōis. qa uētositas extēdēdo & penetrando pōt subito facere illum dolorē puū. & tūc infirm⁹ credit qđ musca pūxisset eū. & talez punctionē subitā nō faciūt alie ma terie dicēde & iō in hac specie alintisach po nit h° signū. & hoc uoluit Iesus trac. p°. ca°. 4z°. ubi loquēs de hac specie tumoris uł ifla tionis. dic. quādo orit pcedit eū qđdā simile morsui reptiliū. sicut accidit a morsu muscę p cimicis. Quartū signū ē qđ accidit i estate uel ppter malicia digestiōis. uel qa estas mo uet materias uaporosas uersus cutim & acuit eas que si sit grosse retinēt Quintū signū ē qđ accidit senib⁹. ppter defectū digestiōis unde multiplicat uentositas cū ipa fiat a debili calore. ut patet in 6° de accidēti & morbo. & fit acuta ppter putredinē que facit in eis fla salsum. Sextū signū ē qđ nō est grauitas ppter uētositatē que naturaliter nō grauitat. Iesus tamē pōit aliud signū dicēs qđ ē color eius albus. sic color apostematū flegmaticoꝝ Ex quo patet qđ quādo auctores dicunt ꝙ apparet sicut punctura muscę uel apis p mi cis &c. nō debet itelligi qđ ibi appareat rube do in colore. Est sciendū circa secūdam par tē qđ alintisach flegmaticū est cū maiori frigi ditate in loco. quia flegma ē frigidius q̄ sit uētositas & ē grauius. & quia flegma hz aliq̄ uiscositatē iō si premat digitus super palpe bra retinet uestigiuz impressionis digiti. per horam. i. p aliquod breue spacium quia non tenet uestigiuz per horā que est. z4. pars diei naturalis ut pz ad sensuz. sed qn cā alintisach est materia aquosa subtilis tunc si premat di gitus statim recedit uestigiū. In uentoso autē nullo modo tenet. imo stati reimpellit. neq ē cū eo. s. alintisach flegmatico uel aquoso &c. qa iste materie nō faciunt colorē ut pz in z^a p mi cap° de signis apostematū. uel cū eo. s. aq̄so Est sciendū circa quartā ptē qđ materia me lancolica respectu pdictaꝝ est apta facere ma gnā inflationē. ppter tria. ꝑmo qa est hūor cor pulentior. z° quia est multū humor uētosabil⁹ uentositate pprie dicta. uñ melancolici ex hoc sunt luxuriosi. ut patet in 4ª pticula de ꝓble maribus pblemate 3°. Tertio qa difficulter re soluit uel seperat a mēbro & ppter has cās inflatio melancolica cōicat palpebris & oculo. Etiā ppter aliud qa materia melancolica stās sub sua forma nō est apta multū pelli uersus extra. s. uersus supficiē cutis. & ideo sua iple tio & spaciū magnū qđ requirit occupat pal pebrā intus uersus cōiunctiua. & est cū duri cie quia hec est natura hūoris melācolici. De inde cum dicit. Et extensiōe cōsequētib⁹ sup cilia & maxillaꝝ sumitatē Est sciendus qđ materia melācolica apposita palpebris ibi mł tiplicat ppter ineptitudinē ad resolutionē & ideo pōt cōicari infla° & duricies usq ad pōa maxillarū & usq ad supercilia. & in hoc oēs auctores cōcordāt. Credo tñ qđ sit pl⁹ apta cōicari hec inflatio melācolica ptib⁹ maxillaꝝ q̄ partib⁹ supciliꝝ. & frontis. & h° qa mate ria melancolica ē magis parata ad descēdēdū & iō Rasis z° continētis h° signum sic deseri bit. Si accidit ex supfluitate melācolica inflant palpebre & oculi. & possibile est qđ distēdat usq ad maxillas. Dicit post Auic. nō ē dolor ā quo sit curandū. Rō est qa hz sit dolor aliquis est paruus. qa materie frigide per se nō faciūt dolorē fortē ut dictū est. & ē color ei⁹ pz etc.

ET PLVRIMVM accidit post obtal miaz &c. Ratio est quia forsan hūor melācoli cus ut plurimū sequitur alios morbos in qb⁹ euaporatione facta in parte subtili sāguis ei⁹ grossum remouet. obtalmia aūt sanguinea in qua ē feruor et uariole ppter ebulitionē facta resolutione ptium subtiliū residuū conuertit ad naturā melancolicā. & secundū h° disponit nutrimentum qđ ad il as ptes uenit. & in hoc sermone oēs concordant. Vnde Rasis in z° cō tinētis. dicit plurimū accidit in uariolis & ob

talmia addit tamē Ieſus c° 42°.et Azaranius & Raſis in z° cōtinentis qđ hoc fit proprie in mulierib⁹ & qdam dicūt & in pueris. Ratio eſt qa multa humiditas in iſtis eſt cā qđ ebu litio & reſolutio nō perducāt ad multā ſiccita tē.qa fieret tunc apoſtēa dux dictū ſephiros uel per aduſtionē fierēt alie corruptiōes melā colice.ſz cōſeruata aliqua humiditate q̄uis hu mor ſit cōuerſus ad naturā melancolicā.tamē facit hanc paſſionē que dicitur tumor ꝓpter multitudinem & groſſiciem.

OPortet ut icipiat. Hic pōit curā & primo p euacuatiōez.z° per lo calia.ibi z^a.& eni qđ fuerit. Eſt ſciēdū qđ Aui.inuit duos modos euacuatiōis.ſ.uniuerſalē cū medicina ſolutiua & iō dic euacues corp⁹ & pticularē a capite. uel cū ſolutiuo ſibi appropriato uł cuz caput purgiis ſternutatoriis & huiuſmodi & ideo dicit mūdifices caput nota etiā qđ medicie ſo lutiue hac paſſione oēs debent habere aliquā uirtutē euacuatiuam ſtatis melancolica.enim que facit aliquā de huiuſmōi ſpēbus nō decli nat ad ultimā naturaz meancolicam.ſed tenet de natura flegmatica de aliis ēt materiel⁹ ē notū.ſ.de aquoſa et flegmatica et uentoſa.qa uēteſitas ēt multū ſurgit a flegmate.et iō bo nū euacuatiuū ē pillule cochie mixte cū aliis pillulis ſecundū q̄ tibi uideť. Vnde Azaran⁹ in c° de inflatione dic.Cura omniū ſpēruz eſt qđ euacuetur corp⁹ a flegmate cū pillulis co chiis.ET ENIM.hic ponit curam localem. & maxime eius qđ ſit a flegmate.dās de aliis intelligere ex cap° de cura inflationis ſup^a.& ex ca° de cura obtalmie frigide & morboruz oculi frigiderū.et ponit quatuor localia. Pri mū ſit ex foliis malue.ſ.que ē altea ḋcoctis cū uino uł aqua ſecūdū qđ tibi uī.qa aliqualiter reſoluūt & ꝑparāt ad reſolutionē uniformen Vel hic acipit maluā et accepit paulus ut pz in z° can.c° de cubeze.uel forſan ponit curā ali tifach melancolici qđ ēt ḋclinat ad naturā fleg matis ut dictū eſt. Secundū medicamen eſt forti⁹ in reſoluēdo ex alkekēgia.i.pentadactilo. uł catapucia maiori uł ruta et aneto q̄ fortiter reſoluūt. Tertium medicamē eſt euaporatio cuz aqua calida.deinde cuz aqua & aceto. Vn de Raſis in ſecūdo cōtinētis dixit phiralet⁹ in apoſtematib⁹ mollibus.i.inflationib⁹ exiſtenti bus in palpebris aſſidueť calefactio cum ſpon gia madefacta in aqua calida ſepi⁹ quouſq; ſi ant leuia ualde.deinde madefiat alia ſpongia noua in aceto & aqua & ligeť. Quartū medi camen eſt qđ fiat linitio ex aloe & felugaragi .i.felle elephātis.Et ſiefmemithe eſt ſuperi⁹ expoſitū in trac.ꝑmo ca° 4°. Fauſel.i.anelana inda croco & aqua ſolatri.ſ.que dicit uua lupi na uel alkakingi eſt eni exiccatiua. Eſt ſcien dum qđ felugargi eſt herba de qua fit liciuz & ſic exponit ſup̄ trac.ꝑmo ca° 4°.ſz feluzara gi eſt fel eleſantis & ita ponit in z° continētis hoc medicamē. Et uideť qđ cōferat in inflatio ne melācolica poſt obtalmiā. Vñ dic dixit fili⁹ Serapionis qđ cura inflatiōis remanēris poſt obtalmiā eſt cū hac medicina. ℞.fel elephātis memithe ſandaloꝝ rubeoꝝ aloes acacie gūmi arabici opii nucelaꝝ idarū.an.teranť & ipaſtē tur cum ſucco uue lupine. Auic.ergo ſubtraxit ſandalis ru.acaciā gūmi arabicū.& opium.& remanet medicamē magis reſolutiuū.& ideo cōfert in flegmatico alintifach. Sed cū illis me dicinis frigidis cōfert in alintifach poſt obtal miā.remittēdo acuitatē aliq̄ quā ſuſpicamur in materia remāſiſſe. Secūdo ē dubita° utꝝ inchoāte alintifach poſſim⁹ uti repcuſſiuis.ui deť qđ ſic.qa ē apoſtēa.ſz in ꝑn° apoſtematū utimur eis. In contrariū eſt Auic ſo'uz ua dens ad reſoluentia. Dicendum qđ in prin cipio huius paſſionis premiſſis purgatio ōbe mus uti reſolutiuis & diſſolutiuis nō repcu ſiuis. Ratio eſt quia ſtatim cū ē hec paſſio n loco ē materia ñ repcutibilis.ſ.aqua ł flegm'a uel uent⁹ uel melācolia.et ſunt iam i pticula iſte materie. Et ē quodāmō ſiſe ei qđ dicebať ſupra ca° de guardēgi.& hec ē ſnia Ieſus tra. p°.ca° 42°.cū dicit.nō oz uti in his.ſ. inflatio nib⁹ & ſimilib⁹ infirmitatib⁹ medicis reſtri ctiuis & opilatiuis.nec flebothoia q̄ utimur in pricipio obtalmie.ſz indiget in omnibus ho ris qđ diſpergit & reſoluit poſt purgatiōez corporis.Idē Raſis z° cōtinētis. Ad rōez dicēdū qđ i q̄buſdā apoſtematib⁹ nō utimur repcuſſiuis.

MVltitudo palpitationis. Hic.A. determinat ḋ motu incōuēiēti pal pebraꝝ q̄ ē accidēs i quo palpe bre frequētiſſime mouēť.& dici tur multitudo palpitatiōis.& primo pōit ei⁹ cauſas.z° iudiciū ibi z^a.& iudicat & patet. Eſt ſciēdū prio qđ Aui.tres cauſas ponit frequētis palpitatōis.Prima ē res lenis cadēs in oculo.ad cuius expulſiōem natura conatur motu frequēti palpebraꝝ ſicut cōuenit in caſu pulueris uł parue muſce.qñq; tñ ille i cui⁹ o culo ē plui⁹ uł muſca pua pupiti motu & cō fricatōe dolorē nec cōſequť expulxiōez.tūc clau dit ocū.& nullo mō mouet palpebrā.Secūda cā ē ſiccitas in muſculis q̄.icipit & mouet mo tu ſpaſmoſo.Dico aūt icipit.qa ſiccitas q̄ iā eſt cōfirmata.et facit ſpaſmū in facto eſſe nō mo

uet. imo q̃escit tũc palpebra cõtracta. Ter^a cã ẽ materia uẽtosa faciẽs spasmũ. et hũc spasmũ Aui. uocat tetanũ. uẽtositas enĩz spasmans facit spasmũ ictuosuz unde fit palpitatõ. & h^o ẽ qđ dicit. quãdoq; fit in habentibus tetanũ .i. spasmũ uẽtosuz. fit etiaz in his in quib^9 circa musculos habũdat uẽtositas parãs ad spasmũ q̃uis nundũ incepit spasmũ. & h^o ẽ qđ dicit. & in ꝓparatis ad ipsum. & iõ palpitatio i febrib^9 acutis. qa significat uel dominiũ sccitatis incipiẽtis cõtrahere uel dominiũ uẽtositis euntis uersus musculos significat spasmũ. s. đ siccitate. uel tetanũ. i. spasmũ de uentositate.

¶ Sz tu dices nõne possz ẽt fieri palpitatõ ex spasmo repletioali. Dico qđ sic & đdit itelligi & forsan frequẽtius fit a uẽtositate q̃ ab humore. qa materiã penetrantẽ in illos musculos oz esse subtilẽ & ipulsiuã. uelle uero hic declarare tetanũ uerũ qui dicit utrũq; renẽs eẽt ualde difficile. & dicẽ in z^a. sen hui^9. Curatiõez autẽ palpitationis derelinquit notam ex c^o spasmi & tetani. & ex igenio extractiõis rerũ que cadũt in oculo qđ ingeniũ ẽ uulgo notũ. & ideo omisit. ¶ Rasis tamẽ dicit in z^o cõtinẽtis cũ cadit in ocko puluis aut fumus istud leẽ in eo lac qđ si nõ repitur instilleẽ aq̃ pluries. qa iuuat ul' accipe resinã & pone super caput radij & ducaẽ poculum.

¶ Cadunt pili oculi. Supius Auic. đ terminauit de passionibus appropriatis palpebris. ¶ Hic determinat de his que appropriant pilis ul' palpebris rõe piloz. & possiunt iste dispõnes esse de cap^o decoratiõis. & de ca^o morboz secundũ quãdaz cõsiderationẽ nõ dicendã hic & iste dispõnes sunt quattuor. s. casus pilorũ inuersatio eorũ. multiplicatio eoz. & inuisca^o eoz. Prio ergo notificat ꝑmam. z^o secundã. 3° tertiã. 4° quartã. ibi z^a. & ex eis. que experta ibi 3^a. nascunt ex multitudine. ibi 4ª fit illud secundũ plurimũ. Pria in duas. ꝑmo põit cãs casus piloz. z^o curã. ibi z^a. in illo qui ẽ. Signa uero presupponit nota ex noticia cãz siue egritudinũ que hic dicunt. Pria in duas ꝑmo põit diuisionẽ ꝑmã haz cãz. z^o declarat ipsaz. ibi z^a. & cã quidẽ. ¶ Dicit ꝑmo qđ pili oculi. i. palpebraz licet sint etiã oculi finaliter cadũt aut &c. & pater. ¶ ET causa. ¶ Declarat p^o cãm que est ex pte materie. z^o cãz ex pte loci. z^a ibi qui autẽ est cã. ¶ Est sciendũ qđ Aui. duas ponit cãs in genere sumptas ex parte materie. Vna ẽ ꝓuatio materiez. & hec põt dupliciter cõtingere. Prio quia ipsa conuertit ad aliã formaz. ut qa fiunt inde pediculi. uel qa pediculi illũ consumunt. & hoc est qđ dicit. aut qm̃ replent. s. pili pediculis in sui radice. ul' z^o quia consumit ex calore febrili paruo exiccãte. sicut accidit in fimb^9 quarũdã egritudinũ cõsumptiuaz & cadunt capilli & pili. & ideo dicit sic fit in fine &c. & estimo q̃ defect^9 sit i littera ut uelit dicere. aut ꝓpter priuatiõez materiei ul' cõsumptiõez. sic fit in fine egritudinũ &c. & hic defect^9 apparebit i eo qđ dicz i cura h^9 Secũda causa sumpta ex ptej materie ẽ corruptio materie ledẽtis et corrũpẽtis pilos. Hec autẽ corruptio ẽ. aut quia materia est acuta. aut qa est salsa nitrosa. & ideo dicit aut qm̃ corrũpunt. s. pili ꝓpter id qđ admisceẽ eis cuz nascunt. s. de mala materia sicut accidit in alopicia. i. in casu piloruz & est. s. talis admixtio materie ut sit in interiori parte palpebre hũiditas etc̃. Et addit Aui. nõ apparẽte in palpebra etc̃. quia casus piloz cum manifesto nocumento grossiciei. et pruritus nomiatur sillach & similiter m^lte alie passiões possent fieri i q̃bus caderent pili palpebratũ. et noiareẽ illa passio suo noie sz passio q̃ dr̃ casus piloz absolute ẽ in q̃ nõ appz in palpebra nocumentũ sensibile. et iõ hec materia q̃uis sit salsa appareẽt qđ non sit multũ salsa uel corupta. QVOD aũt hic declarat cãz casus pilorũ ex loco & dic̃ q̃ iste ẽ illic. s. in palpebra in loco pilorũ q̃niaz est nocumentũ manifestum. Ex quo pz qđ hec depilatio poterit nominari noie aliaruz passionum ad quas consequit. cause autẽ iste sunt i grossatio palpebratũ & induratio. unde oppilãtur pori. & materia pilorũ. s. uapor non inuenit uiã. uel ẽ apostema. s. opilãs ul' corrosio & significat ipsa. s. apostemata & corrosiões rubedo &c̃. ¶ Est sciendũ qđ: grossitudo. & induratio possiunt hic accipi pro duris apostẽatibus & possunt accipi pro indurationeet cicatrice uulnerũ. oia autẽ ista oppilant poros.

¶ Sed dubitatur quia apostema & corrosio uidentur reduci ad causam ex parte materie & nõ ex parte loci. ¶ Dico qđ materia apostematis uel corrodẽs potest esse cã casus piloz dupliciter. Vno modo corrodendo radices pilorum & corrumpẽdo nutrimentũ et sic reducitur hec cã ad materiam. et iõ forsan Auic. dicit sup^a ñ appente etc̃. Alio modo possunt faceẽ hoc oppilando uiaz sicut facit apostema ul' corrumpendo carnẽ ubi debet nasci pilus. sic facit corrosio. et sic reducũtur iste cause ad causas sumptas ex pte loci.

¶ In illo. Hic ponit curam. et ꝑmo z^m diuersitatem causarũ. z^o ponit medicinas faciẽtes nasci pillos. z^a ibi. alcofol autem. Prima in duas primo innuit curã causus pilloz q̃ ẽ ex natura

loci 2° eius q accidit ex causa materie.2ª ibi.et in illo.In pria pte uult qđ tu recurras ad capitula de apostematib⁹ palpebraꝝ. & de corrosiõe sic supra ad capitulũ đ tillach.& đ scabie et i 7ª q̃rti. ¶ Est sciẽdũ circa secũdã ptẽ qđ .A.et abbreuiat curã casus piloꝝ q accidit cã materie nã curã eius q̃ fit pp pediculos đ relig notã ex p̀mo ca° h⁹ tractat⁹.& ex 7ª.q̃rti. Cura aũt eius q̃ fit pp p̀uatiõez materie sic in fine egritudinũ acutaꝝ accidit inuit .A.breuiter qđ fiat cũ regimĩe restauratiuo & humectatiuo.Vñ dic.regimine largo.s.cocedẽ te carnes uina & lac.& alia z^m qđ expedit.& uocat regimẽ largũ respectu dietę tenuis q̃ p̀cessit i morbo acuto & h° ẽ qđ dic.& cibatiõe. q̃si dicat largitas regiminis sit in cibãdo cũ ul' dic̃ ẽgimie largo.i.dilatatio.s.ex balneis & gaudio et cõuersatiõe cũ dilectis et huiusmõi.et cum feceris h° administra medicinas q̃ mouẽt materias pillorũ ad palpebras q̃ dicũtur medicine pillorum.& ponũtur in h° c° & in antidotario sez i 5°.can.sũma.2ª.et i aureis .s. tabul' medicinaꝝ simpliciũ.s.i 2° can.& i tabulis mẽbrorũ oculi.& decoratiõis.Curã autẽ ei⁹ q̃ fit pp materiã uel humiditatẽ corruptã uel acutam salsaz et nitrosaz p̃cipit fieri cũ purgatiõe capitis et mũdificatiõe priũ oculi.et h° ẽ qđ dic. mẽbri.q.a si expedit abstergẽ et lauare deiđ ponẽ medicamia pilloꝝ.i.qđ facit nasci pilos ALCOFOL.Hic p̃ũit medicamia.đcẽ.ad faciẽdũ nasci pilos.et duo pria sunt simplicia sez alcofol ex lapide armeno uel ex lapide lazuli Isti eni duo lapides laudanẽ ab omnibus et precipue a Rasi 2°. cõtinentis ¶ Medicamẽ uero tertiuz conpositũ ex ossibus dactilorum cum laudano dictũ in antidotario non repio. forsan tamen quia habebat antidotariũ uniuersale quo caremus.ponit tamẽ hoc medicamen in 2° continẽtis uersus finem.auctoritate filii musei.& dicit qđ laudanũ & essa dactiloruz cõbusta impastenẽ cuz oleo muscelino uel mirtino ¶ Medicamẽ quartum ẽ ex dactilis &c̃. duaꝝ spicaruz.s.celtice & nardi uel romane. Quintũ medicam̃ ẽ đ spica nigra.i.nardi et c̃. ¶ Sextũ medicamẽ est de stercore muris uel adusto uel nõ mixto cũ melle a sukali.i.de illa cõtrata de qua est sillach.i.terra uel castꝝ uel ciuitas ¶ Septimũ medicamen est ex terra ubi nascunt uites & croco romano.i.croco cõi uel orientali.& est flos cartami.qđ cũq eni ẽ utile & dicit qđ iste crocus uocat allatiri.eius nomen sic in lingua eoꝝ uocatũ ¶ Octauũ medicamen est ex granato decocto cũ sua totalitate .i.cũ corticib⁹ & granis.& hoc est qđ dicit.& pũbus suis ¶ Est sciendũ qđ hoc medicamẽ cõpetit q̃n materia est acuta calida apostemans uel nõ apostemãs.& ideo dicit cũ quo sũt pruritus & rubedo & corrosio &c̃. Nonũ medicamẽ est omne medicamẽ uiscosum ¶ Est dubitatio utꝝ medicamẽ uiscosuz faciat nasci pilos.uidet q nõ.quia oppilat poros et phibet trãsitũ materie piloꝝ. ¶ In cõtrariũ est Auic. Dico qđ medicine faciẽtes nasci pilos sunt diuersoꝝ modoꝝ.quedã faciũt hoc a pprietate sicut pluuie haꝝ medicinaꝝ.ut lapis lazuli lapis armen⁹ & huiusmodi.quedã faciunt illud acuitate qua trahũt materias pilorũ uersus poros & in hoc etiã uidet qđ cõcurrat pprietas sic̃ est spica etc̃.quedã faciunt hoc quadã sliptici tate cõfortatiua ptiũ mẽbri.ut laudanuz.licet forsan iste medicie sliptice ponant ad cõseruationẽ piloꝝ paratoꝝ cadere.et in hoc etiaz p̃ũt iuuare medicine uiscose.quedã faciũt hoc rẽouendo maliciã materieꝝ corrodentiũ ul' cerriũ pentiũ pilos.et iste p̃ũt esse diuerse medicine z^m q materie diuerse corrupte egẽt de rectificatiõe uel exsiccatõe uel resolutõe.quedã aũt hoc faciũt retẽtiue.s.tenẽdo alias medicinas in loco sic̃ sũt medicie uiscose.q̃ ei⁹ uiscositate faciũt alias medicias applicari palpebre ut mel l' aliqđ oleũ ¶ Ex quibus pz qđ medicine uiscose tripliciter possunt iuuare i casu piloꝝ.Prio tenendo pilos paratos cadere.Secũdo remittẽdo acuitatẽ medicine.maxie si uiscosũ est glutinatiuũ.Tertio tenẽdo alias medicinas applicatas palpebre.quia tũc uehementi⁹ operanẽ & ideo dixit.& oia quidẽ uiscosa etc̃. Ad cõtrariũ dicendum qđ medicamen uiscosũ non ẽ oppilatiuũ necessario.qa ista differunt opilatiuũ glutinatiuum & uiscosum qa mel est uiscosum.& tamẽ nõ oppillat.Vel aliter dico q mel plus iuuat p effect⁹ alios q̃ oppillãdo le dat ¶ Decimũ medicamẽ est decliue ad illđ.i. ad faciendũ nasci pilos.et dixit decliue.qa non est sic potens ut mixta medicamina p̃missa.ul' ad illđ.s.medicamẽ qđ precessit.h° eniz medicamen ẽ sliptícum & exicatiuũ.sicut etiã medicamẽ qđ precessit licet sit alterius mõi. Colcatar ẽ species uitrioli ¶ Attramẽti.s.scriptorũ uel aliquod de aliis.administrenẽ.s.p̃miscẽdo cum melle uel alio sicut tibi uidetur.

EX eis que expta sũt.Hic Auicena determinat de passione que ẽ in uersatio pilorũ uersus oculuz.& qa hec passio ẽ nota.iõ nõ posuit causam nec signa.sed solũ intendit ad curam. primo ponit quedã medicamina ad h° z° assumit curã.ibi 2ª.& ad ult^m cura Pria i q̃tuor ut quatuor medicias p̃ũt ad h°.2ª ibi.aut fiat 3ª ibi.a ut aduratẽ.4ª ibi.et ẽt sumatẽ ¶ Est sciendũ qđ hic duplex littera repitur.Vna que

dicit de pilis inuersis et additis.et possum⁹ dicere qđ hec rubrica ē cōis huic c° et seqtēti hoc enim capitulum est de pilis inuersis.sz se quens ē de additis.Vel possumus dicere qđ pili qui inuersantur etiā possunt dici additi.s. in quantitate.quia sunt nimis elongati cū ma la figura reuersionis uersus inferius possunt etiaz dici additi i numero.quia uidemus q̄nq; quosdā pillos palpebre sup innasci ultra eos q naturaliter sunt uel debēt esse.et isti inuersantē & reflectunt uersus oculū.qa eorū generatio ē supflua.& nō zm ordinē nature.& ꝛō dixit de pilis inuersis & additis.hec autē passio quādoq; ē multū praua.qa pili pungentes o culuz quādoq; iducūt multū prauas passiones. Eius uero causa ē obliquitas que cōtingēter accidit eis in mō productiōis uel pululatiōis eius ad extra.& h° maxie accidit quādo un⁹ pilus superponit alteri.qa suppositꝰ in exitu q̄si ad cōtrariū mouet. Dubitat uidet qđ iste medicine nō cōferant in inuersatiōe pillox. qa cura inuersatiōis ē una ex quinq; ītētioni bus dicēdis.sz ista medicamina nō sunt aliqua ex eis quinq;.imo omnia sunt faciētia nasci pi los. In cōtrariū ē Aui. Dicēduz triplici ter.Primo qđ forsan omnes iste q̄tuor medi cine cōposite q̄ hic ponūt dbēt ee de caꝰ supio ri.& ita ē i rei ueritate .qa iudeus.ita hz.& capitulū de cura inuersatiōis pilox icipit ibi Ad ultimū cura hox pilox &c̄. Vꝰ zꝰ dico qđ iste medicine faciētes nasci pillos indirecte cōferūt in inuersatiōe pilox.& h° i trahēdo materiā pilox ad loca naturalia uñ pili natura les fortificātur & pili inaturales inuersi debili tant & cōsumūtur. Vꝰ dicēdū 3° qđ si cā inuersiōis palpebrax eēt multa tenuitas pili i radice & dbilitas & q̄si mollificatio eiꝰ iste medicie cōferēt fortificādo eos.& īgrossādo p attractiōez materiex aptax generatiōi illox. Ad ctrariū dico q iste medicie ñ cōferūt aliq̄ qnq; modox sz q̄i idirecte.& zm dictos mōs. Est sciendū qđ oēs iste medicie habēt uirtutē trahēdi materiā ad generationē pilox.ut pōt sumi ex 7ª quarti & a Rasi in zº continentis ultio capº de muscis.& ētab Haliabbate i zꝰ prac.caº de muscis. Medicamē uero ultimuz s.ex antimonio pipe duax spicax s.nardi & celtice &c̄.est acceptū ex zº cōtinētis palle.caº auctoritate Oribasii. ET ad ultimū. Hic assumat curā q̄tuz ad qnq; modos uel intētio nes qbus pōt pficī.et pmo pmittit eos.zº decla rat.zª ibi.inuisatio autē.& hec zª ps diuidit in qnq; secundū qđ quinq; sunt illi mōi.zª ibi cura uero.3ª ibi.sectio autē.4ª ibi.cauteriuz. 5ª ibi.euulsio autē.Pria in duas.pmo declarā do q̄d est inuisatio ponit multas medicinas simplices ex qbus docet facere medicamen in uisatiuū cū aliis pilis sursuz uersis & natura liter situatis. Est sciendū q̄ si pili uersi infe rius sunt pauci potētes sustētari ab alijs pilis hec inuisatio cōfert aliter nō.imo possz nocē Secundo est sciendū qđ iste medicie.s.mastix gūma arabica & gūma pini.& alie pōt singu lariter misceri cū albumie & est bonū inuisca tiuū ut pz.& pōt cēs misceri. Est sciendum circa secundā ptē qđ Auic.uult qđ iste medici ne p̄dicte inuiscent.i.misceant cū oleo đ seni. .i.de illa cōtrata.est forsan uisceosuz mul um Vel iuiscent.s.palpebre cū oleo & c̄.et melior est hec expositio.& cū cella casei dicta in ātido tario.nō reperit. CVra uero. Hic ponit se cundū modū. Est sciendū q hic modus inten dit trahere pilū ad cōtrariā ptē.s.ul' reuersū cū acu pforādo palpebrā.et si nō possz pil⁹ de bite poni in foramie acus.s.q est in substantia acus.tunc docet hoc facere cū capillo mulieris in for⁴ duplicata posito & tracto ad illā ptez supiorē.& dimissa ansa a pte interiori uel infe riori in qua ansa ponat pil⁹ reuersus et trahat cum illo capillo. Et hunc modum docuit An thiles.ut ponit Rasis secundo continētis ultio capitulo & patet. SECTIO AVTEM. Hic ponit tertiū modum.et pz. Est sciendum qđ ipse est p sectionem et incisionez.et hoc fit dupliciter.Prio abscindendo locū ortus pilorū inuersorū.zº scidēdo. Vbi nota qđ hic locꝰ qui debet scindi dē legenā.ul' egenā.i.uas retundū & dicitur scutella a Rasis in zº cōtinentis ulti mo caº.et a Paulo secundū qđ ibidē allegatur et ē extremitas palpebre superioris ab angu lo ad angulum.i.a lachrimali ad lachrimale Et si quis cōsideret recte ē sicut medietas uniꝰ scutelle.debet ergo cū flebotomo incidi sic piē do a lachrimali intrinsece et cū dolo ad extrinsecū et fiat sectio quasi sub pilis reuersata palpe bra.nec sit icisio ualde pfūda et tūc iter labia scissure orietur caro. Et ex hoc sursum uertē pili.tamen Haliab 9° prac.i9° c°.non est cōtē tus huic soli scissioni.Sed pter hº icidit aliqd de cute exteriori palpebre et simul unit ptes. ut ab extra decurtetur palpebra.& ꝛō a Rasi zº cōtinentis uocat cura p decortationem.et ab breuiatio ab Auic.Ex hoc enim quia palpebra ab extra decurtatur.& ab intra q̄si elōgatur pilus sursum erigitur.hoc gº est qđ uult.A. cuz dicit.Quidam uero ut Halyab.in prealle gato.cº et medici curātes.s.umariseꝰ et Pau lus.ut pōit Rasis zº continētis.ultimo capiº hunc uero modum oz uidere per experientiam CAVTERIVM.Hic ponit quartū modū q ē p cauteriū .qa in loco cauterizato fit clausio uie pili.& iō nō renascit forma autē cauteriꝫ

ē cū actu curuati capitis EVVLSIO. Hic pōit quātū modū & ē notū. qa fit euulsio cū forfici bus puis factis ꝓpe de ere. ē enī q̄dā spēs eris q̄ i h° hz ꝓprietatē z^m q̄sdā. ut patet in z° can.

Nascunt ex multitudine. Hic. A. determinat d̄ multitudine pilorū palpebraꝝ. pili eni additi in numero sūt turpes & nocent si reuertent. & prio ponit cāz multiplicationis ecto. z° curā. ibi z^a. cura ei^9. Est sciēdū circa ꝑmaz ptez q̄d putredo in materia multiplicata ē duplex. Vna qua humor corrūpit ualde & acuit. Vñ fit corrosiuus & hic nō multiplicat pilos. imo corrodit eos. Alia est putredo que fit tendere materiā ad naturā saporis terrei. & mouet eā ad exteriora & h° ualde mltiplicat pilos. hec est sūma Iesus trac. ꝑmo cap° x°.

CVra autem. Hic ponit curaz. prio per euacuatiua. z° per localia. ibi z^a deinde administra. pz. Est sciēdum q̄d Auic. innuit tres cūones. s. uniuersalē si est necessaria. ideo dixit corporis. z° particularē cū dixit capitis. 3° particulariorē. cuz dicit oculi. Cum eis que scis. s. ex ca° de obtalmia. DEINDE administra alcosol. Hic ponit curā p localia. & ꝑmo per ea que mundificāt palpebrā á materia mala resoluēdo & exsiccādo eā & cōfortādo palpebrā sic coliria acuta. Albasalicon. i. basilicon. q̄d ponit in 5° can. sūma z^a. Et ruseeni expositū ē supra ca° de cura ungle. hebrei tū habēt hic ruscmli uel ruseminū. i. coliriū de granatis q̄d ponitur supra ca° de lachrimis. Vel q̄d ponit sup cap° de casu pilorū. Coliriū rubeū acutū & leue et coliriū uiride sepe sūt supra exposita. Et coliriū de mirabolanis ipm. qa est stipticū cū ei^9 exicatione cōfert. & ꝓprie q̄n ē cursus lachrimarū. uel q̄n est timor de cursu materiep. & pz q̄d materie sunt in cursu ad palpebrā & iō dixit aut aliq̄d accidentiū &c̄. Est dubiū qa uidetur q̄d iste medicine addāt i generatōe pilorū quia medicie acute trahūt materiā & mltipli cāt pilos. ut supra habitū ē. coliria aūt predicta ut plurimū sunt acuta. & omnia sella q̄ ponūt. Dico q̄d materie acute. quedā sunt q̄ exiccādo materiā & resoluēdo cōsumūt sic uiride eris es huslū & huiusmōi. & iste medicie curāt multitudinē pilorū. q̄dā aūt sunt attractie materierum sicut stercus muris & huiusmōi. & iste multiplicāt pilos. Ex q̄ appz q̄d circū scripta ꝓprietate una & eadē medicina in al q̄ corpore pōt facere cadere pilos cōsumēdo materiā corū quā inuenit & in alio corpore pōt multiplicaē pilos mouēdo materiā. & attrahēdo uel corrigēdo aliq̄ malitiā q̄ pili cadebant sic coliriū de granatis ponebat supra cōtra casuz pilorū. q̄do eēt i palpebris inflamatio rubedo. & corrosio & coliriū de granatis pōit hic ut exicet materia putrida. lz posslz facē cadē pilos. lz posslz dici q̄ ē aliā & aliā coliriū granatorū. & patet q̄d multa diuersitas inuenit ꝑ expiētiā i istis medicis. qa q̄dā credūt q̄ oua formicarū faciāt cadere pilos. & ꝓhibēat nasci & q̄dā credūt q̄d faciūt nasci eos et similiter d̄ multis medicinis singularib^9. ut pz i 7^a. q̄rti. Et iō caute hic A. ꝓcipit p° euacuatic em uniuersalē. z° priculare z 3° priculariss imā ātq̄ localia ista pona. qa si hec localia repirēt multā materiā quā mouerēt posset addē ad pilos Et ego uidi mulierē q̄ acepit medicinaz localē ab alia muliere. q̄ medicia post euulsionē pilorū frōtis phibuerat illorū ortū. sz ipa utens illa multiplicauit sibi in fronte duplos pilos. Ex q̄bus cōtrariū inductū soluit. Q VOD SI. non suffecerit. Hic ponit curam per localia prohibitia ortus post depilationem si predicta nō sufficiunt & ista sunt sella. scilicet. cricii. et sanguis damarum. i. dannule iudeus habet fel agle ubi nos habemus damarum & arietis etc̄. et omnia ista sella prohibēt ortuz a proprietate. ul' fortissima exicatiōe cōsumptiua materiarum. aliquādo etiā miscent cuz castore. Et si unt coliria idest stef in forma squamarū pisis quia sunt apta dissolutioni. et dissoluunt cuz saliua homis. Q ui uero utit &c̄. i. q̄d faciat q̄d infirm^9 stet fixus. nec abstergat palpebrā media hora admin^9. Et forsan. A. timuit q̄d pauca impssio h^9 medicamis faceret multiplicare. pilos. ut g° fortiter imꝑmat. Vult q̄d in fin m^9 iaceat & sustineat media hora admin^9 et forsan uult q̄d statiz post mediā horā. ino uel ēt appositō. Dicit p^9 q̄d ex curis bōis ē etc̄. et patet Et ex eis que narrantur. s. ab Halyabbate. i 5° prac. i ca° d̄ medela superflua pilorū et sanguis tinee. et proprie tinee canis. tinea ē q̄dā animal puū q̄d adderet canima xime et destruit coriū ei^9. et facit cadere pilos accipiē ergo uel sanguis eius. uel sanguis ab illo loco ubi adheret tinea illa. et hoc est q̄d dicit Halyabbas lineaē sanguine tinearū que in canib^9 inuenient. et cōcordat quodāmodo cuz Constantino in 5° pantegni in ca° de curis pilorum. ubi dicit. quidā dicunt pilos nō ultra nascisi si radice iā extracta ungatur cū sanguine testudinis uel cū lendinibus canis. Lendies uero canis sunt tinee eius que faciūt cuti tineosā Alia tū littera reperitur hic que dicit sanguis tinee. et sic reperitur i 5° can. sūma z^a. ibi me dicamen q̄d cōposuit polimos &c̄. et exponaē eodē modo. et qa huiusmōi aialia que dicūtur

tinee uel tice.uel tice.repiunt multuz circa au
res.io dixit Azaranius.Antiqui dixerūt frica
re locū post rasuram pili cū sanguine q repiē
i aurib⁹ canū.Littera uero exterior Iesus Ha
ly.trac.p°.capi°.x°.dicit.cum sanguine pedi
culorū uel catulorum canis.plures ergo aucto
res concordāt.qđ tica sit; idē qđ tinea uł lēdi
nes uel pediculi canis.Dicit ēt qđ naratur ad
h° sanguis ranarū et isti qui narrāt sunt q̄si
omnes auctores.& proprie sanguis ranarū q̄
repiūtur iter cānas.Dicit tamen qđ expimēt ū
.s.factum a Gal.non uerificauit illud et h° ē
qđ dicit Gal.in prio de simplici medicīa in c°
de sanguine.dicit.qđ autē de sanguine puarū
dictum est quas blexos quidā uocāt asserente
quodaz postq̄ euulsi fuerint pili supciliorū nō
amplius eos oriri cuz expientie me subdiderin
inueni ffm. Dicit post φ estimāt rectū ut mi
sceaē cū alkitran.i.pice liquida ał.croco et di
cit φ narraē ēt medicamē ex felle uulturis cuz
cinere &c: Deinde ponit aliud medicamē.cū
dicit.Et rubigo.Rubigo autē potest sumi ꝑ
erugine ferri.et ꝑ eo φ puluerizaē a ferro quā
do unū confricatur fortiter cū alio.et de hoc
uidetur exponere littera exterior.Et h° forsan
uoluit Iesus i ꝓallegato c°.cū dixit puluerize
tur cū limatura ferri.et dicit φ est ulti⁹.i.bo
na medicina.sed facit dolorē pp sui fortez sic
citatem uel acuitatez & proprie si misceaē cū
aqua.i.cū urina homis.Vnde littera exterior
ubi nr̄a dicit cū saliua dicit cū aqua.licet in q
busdā libris stet sic.Rubigo ferri.ē illđ φ fit
ex cōfricatione unius ferri cum alio cū aqua et
potest saluari ut pz Deinde ponit medicamē
aliud dict̄s.Ex eis que expta sūt.s.ab Haliab.
in 5° prac.in ca° de cura piloꝝ supfluorū est ti
nea.s.ligni ¶ Vltio ponit medicamē ex spuma
maris s.que dicit fungalis.qa quedā ci⁹ spēs
confert alopicie.et quedaz ꝓhibet pilos & con
sumit eos.ut pz in z° can.et ut pōt Serapio c°
de spuma maris cum aqua psilii.i. mucilagie.
Cum eniz stupefit & infrigidaē locus eo.s.psi
lio nō nascunt pili.& i hoc Auic.inuit qđ que
dā medicine ꝓhibēt ortū piloꝝ infrigidādo et
stupefaciendo.uñ uapores siue fumi phibent
surgere in materiā piloꝝ et uie constringunt.

Et illud secundū plurimuz ¶ Hic
Auic.determinat đ q̄dā passione
palpebraꝝ & etiaz piloꝝ que uo
caē inuisibi⁹.& fit propter lippi
tudinē inuisantez.& in hoc differt ab inuisca
tione de qua supra fecit capitulū.quia illa erat
per uiaz incarnatiōis.& hoc est per moduz in
uisationis facte a lippitudine. Et ꝑmo ponit
modū ꝓuentus ei⁹.z° curā.ibi z⁹.o3 g°.& pz.

Est sciendum qđ in obtalmia attrahunt mul'te
materie ad oculū.& tunc oculus etiā debilita
tur.et ideo multiplicaē lippitudo qa materie
nō rectificant per digestionē perfectā sed sup
fluunt.& ex hoc fit lippitudo.ut patz in ꝑmo
ꝓnostic.ꝑ cōmento.13.et hec lippitudo iuiscat
Ex quo patet φ secundū pluri⁹ fit post obtal
miā.s.inchoan.ē uel p̄cedentē. ał' p̄cedentem.
Nam potest lippitudo multiplicari post eius
p̄n⁹ & post ꝓcessuz & post eius recessum. Et
hec sunt nota ex dictis supra ca° de signis obtal
mie. ¶ OPORTET ergo. Hic pōit curam
& patet ¶ Est sciendū qđ cura inuiscatiōis pp
lippitudinē.ꝑncipaliter ad duo se uertit. Vnū
est remotio egritudinis oculi ex qua multiplica
tur lippitudo.& hoc Auic.dedit intelligere ex
ca° de cura obtalmie.et cursus.materie ad ocu
lū.Aliud est absterssio & exiccatio materie lip
pitudinis.& h° fit cū sarcacolla.& cū zucharo
taberzet.i.albo ut pōit Haliab.in 5° theo.ca°
de zucaro et spuma maris.Causa ē.qa ē fortis
ter absterssiua exiccatiua et dissolutiua. ut pōit
Iesus Haly.i ultimo ca°.sui libri et iō multū
laudaē in hac inuisicatiōe a Rasi i z°.cōtinētis
¶ Secūdo ē sciēdū qđ m⁹ta capitula possent
repiri a Iesu Haly.q̄.A.nō posuit.sz uł dedit
intelligere ex capitulis ꝑmissis ꝑ ex aliꝭ dictis
in libris.sicut in exemplo capitulū de albedie
piloꝝ palpebre qđ ponit a Iesu.datur intelligi
ab.A.ex cap° de cancie.fen 3ª. quarti libri.
cap⁹ etiā de formica positū a Iesu.pōt dari i
telligi ex capitulo de ordeolo.& ex capitulo de
scabie & pruritu.& ex 3ª q̄rti ca° đ formica.

Debilitatē uisus & ci⁹. Hunc tra
ctatū ad ꝑmissos dupliciter pos
sumus cōtinuare.Primo sic dictū
fuit đ obtalia qđ postq̄.A.deter
minauit de egritudinib⁹ siue passionib⁹ &
dispositiōib⁹ ocli q̄ possunt dici lesiōes i istru
mēto. ¶ Hic determinat de dispositiōib⁹ oc'i
q̄ possunt dici lesiones uel dispositiones i uirtu
te & opatiōibus ei⁹.& iō Auic.i rubrica. diē
tractatus q̄rtus de dispositiōib⁹ uirtutis uisi
bilis & opatiōib⁹ ei⁹.i.đ dispositōe opationū
ei⁹.s.uirtutis uisibilis.Et prio determinat in
generali de dispositiōib⁹ uirtutis uisibilis.&
h° ē determinare de ābilitate uis⁹.z° in specia
li descēdēdo ad speciales defectus opationū 2ª
ibi.in ca° de noctilopa.Est ut euanescat uisus
¶ Sz tūc dubitaē qūo uirtuti uisibili possit
apropari aliqua dispositio cū uirtus de se nō
patiaē nisi passione organi.ut pater ex prio de
anima. ¶ Dico qđ nocumētū aduenies uisui.
quoddā sibi euenit ꝓpter egritudines i ptib⁹
oculi euenientes manifestis & extrinsecis.ut

ꝑpter egritudines palpebraꝝ lachrymaliuꝫ tunice cõiunctiue & cornee.& hꝰ nocumẽtum euenit ꝑpter lesionẽ instrumẽto & dictum est de eis in tractatibꝫ tribus ꝑmissis quoddã ẽ qđ accidit propter partes oculo magis intrise cas et pricipales.ut propter ſpiritũ uisiuũ pp neruũ ꝑpter cristallinũ.uel alios humores.& pp ueaꝫ aranеã et rhetinam.& istud nocumẽ tũ in uisu uocaꝫ nocumẽtuꝫ uꝫ dipositio uirtu tis uisibillis.nõ qa uirtus i se disponaꝫ.sed qa iste partes.ſ.spũs neruus obticus et cristallia et humores & uuea & rhetina & aranea.sunt magis propinqua uirtuti uisiue.& quedam modo eis magis intrisece.Et ideo dispoſiº que aduenit in operatõe uisiua ꝑpter dispõnem in istis partibꝫ dicit dispõ uirtutis uisibilis.& est simile ei qđ dicit Auic.in zª ꝑmi.in capº de cãis debilitatis mẽbrorũ ubi uult ꝙ mẽbro ac cidat debilitas ꝑpter cãm in uirtute.non quia uirtus in se hoc faciat.sed qñ fit debilitas pp multã contentionẽ oprationũ mẽbri.tũc dicit debilitas in uirtute uel ex uirtute & hoc quia operatio multũ appropinquat uirtuti & etiã quia operatio reſoluit ſpiritũ qui appropinq̃t uirtuti.Licet etiã alie cause debilitates illum possint reſoluere qa secundũ diuersã dispõneꝫ uirtutis uisibilis.i.partiũ dictaꝝ que sũt mꝫ tuꝫ ꝑpinqua instrumẽta uirtutis contingit di uersificari opationes uisiuas.& ideo Aui.dixit ꝑtica de dispõibus uirtutis uisibil s & opatiõi bus eius. Secũdo mõ hic tractaꝫ põt aliter cõtinuari.sumẽdo uerba Auic.i ꝑtica ut post q̃ Auic.in ꝑmo tractatu huius sen determina uit de dispõibus oculi i sermone uniuersali.et de obtalmia & cõturbatione. In zº trac.deter minauit de reliqs egritudinibꝫ eius qđ đ ocu lo apparet.Et in tertio determinauit de dispõi bus ꝑlpebraꝝ. In hoc 4º trac.determinat de dispõibus uirtutis uisibilis & opationibꝫ eiꝫ. Conuenit gº determinatio tca i ꝑmissis tracta tibus cũ ea que fit hic & differt.Conuenit qdẽ qa utrobiq̃ determinaꝫ de defectu i opationi bus uisus.Nã cẽs egritudines de qbus i pre missis tractatibꝫ dcm ẽ põt pducere ad defe ctũ & nocumẽtũ i opatõe uisiua.Sz differũt qa i supioribus tractatibꝫ solũ numerauit q̃s dam passiões magis manifestas iuestigãdo cãs eaꝝ & signa & curas.& in hoc tractatu icipit ab opatiõibus uisus ipeditis.& ꝓcedit super cãis illaꝝ.& maxime in hoc prio caº.& qa cãe lesiõis opatiõis uisus possunt ẽe cãe dicte in ꝑmissis tractatibꝫ.iõ Aui. ꝓcedẽs diuidẽdo & inuistigando cãs nocumẽti uirtutis uisiue & opationũ eius ponet multas egritudines di ctas.qa ponet qđ obtalmia põt esse cã in hoc & ungula & ulcera oculi.et omnes iste pas io

nes iã sunt superiꝫ dicte.Determinatio autẽ de opatiõibus uirtutis uisiue ꝑmutatis ẽ du plex.Vna ẽ magis generalis in qua omnis mo dus lesionis opatiõis uirtutis uisiue põt iclu di.Et de hac primo determina in hº caº.Alia ẽ magis ſpãl.& hec incipit in zº uel i 3º capº. Primo ergo põit primã.zº secũdam.ibi zª.est ergo ut euanescat.Pria in tres. primo ponit causas debilitatis uisus & nocumẽti ipsius.zº ponit signa.3º curã.ibi zª.in eo quidẽ qui ẽ cũ cõitate.3ª ibi.si fiunt causa debilitatis.Prima i duas.premittẽs quãdã diuisiõez cãꝝ debili tatis uisus q̃ ẽ qđ quedã sunt per uiã cõitatis quedã sunt appropiate oculo prio põit priaꝫ ptẽ.zº secũdã.ibi zª.aut ꝑ rẽ appropãrã.Pª i duas.pº qa cõmũitas l' ẽ ad totũ corpꝫ l' ẽ ce rebꝝ.pº põit cãꝫ prie cõitatis.zº secunde ibi zª.aut est sequens.In prima parte Auicenna. ponit quinq̃ causas p cõitarem ad corpus que debilitant uisum.pria ẽ mala complõ sicca cũ materia sicut patet in febribus tertianis et q̃r tanis.& iõ dixit humorose.uel mala complõ sicca sine materia.ut patet i ethica et corporis consupmtione. Secũda cã posset poni mala complõ humida sine materia.uel cũ materia. & hãc causam Aui.non posuit ꝑpter duo.pº quia dabatur intelligi ex cõtraria causa dicta Secũdo. qa forsan difficilimũ ẽ in toto repire malã complexionẽ humidã sine materia.cuiꝫ cõicatione oculo uisus debiliteꝫ licet cũ mate ria possit repiri.ut in ydropsi ypostarca. Ter tia cã est uapor eleuatus ex corpore.et qa sto machus est ps multũ cõicans cerebro.et tãdẽ oculis & a quo sunt multũ apti surgere uapo res.iõ dixit ꝑprie ex stomacho.Et nota ꝙ for san.Auic per hoc innuit malam cõplexionẽ hu midam facientem debilitatẽ uisus cũ cõitate ad corpus.Nam uapor surgens põt dici qđ iducit humectationẽ materialẽ se ipo sibi exi ste.& iõ dicit uapor.& nõ dixit fumꝫ qa ele uatio fumi reduceretur ad cãm complõnalem siccã.quia fumus ẽ siccus respectu uaporis.et hoc etiã uidetur de mente Auic.cũ dixit.et sto macho ꝑprie.Nã uaporatio surgẽs astoma cho plurimũ ẽ humida.quia stomachꝫ ẽ mine ra humiditatũ.et maxime flegmaticarum.ut ponit.Mesue in suo liº de appropriatis.et tũc Auic.non loquitur đ mala complõne hũida si ne materia.qa talis đ difficili repiẽ & et si re piẽ in aliis ptibus corporis difficile esset ꝙ p uiã cõitatis posset ledere uisũ. Quarta cã ẽ mala complexio facta cũ materia sicut esset aliqs modꝫ yposarce ex dominio sanguis fleg matici uel sine materia.sic iethica senectutis in q̃ uinceret frigus. Quinta causa est mala cõplexio calida.cũ materia.sic i febre hũorali.

uel sine materia sicut i ethica & effimera.
¶ Est dubitatio utrum debilitas uisus sit dis positio distincta a reliquis egritudinib⁹ occur rentibus oculo. Videtur qđ non. quia aliqui auctores de hoc non faciũt distinctũ capitulũ de quibus uidetur Halyabbas i nono sermõe sue theorice & Serapio in z° prac. ¶ Secundo si debilitas uisus sequitur egritudines oculi. non expedit de ipsa facere capitulũ diuisuz. et est dispositio diuisa. sed sic est ut sumit ex Iesu Haly. tract. z° c° zz°. & ex Auic. hic. ¶ In con trariũ sunt plurimi auctores q đ đbilitate ui sus faciũt distincta capitula. sicut. Auic. hic. & Rasis in z° cõtinẽtis et in nono li° Almansoris &. Mesue. & Azaranius cũ multis aliis. ¶ Est sciendũ qđ debilitas uisus potest sũmi triplici ter. Primo mõ pro omni impedimento eueniẽ te in uisu qđ non sit cecitas. sed infra cecitatẽ & talis debilitas uisus est diminutio p. corp⁹ actus uisionis. & sic sumitur ab Aueroi. in 3° colliget ci° de accidentibus sensus uisus. cum dicit. debes dicere uniuesaliter qđ cause debi litat is uisus sunt sicut medietas causarum ce citatis. i. sunt infra causas cecitatis. & de hac determinatur ab Auic. in hoc c°. s. de diminuti one uisus. et quantũ ad hoc dixit. et debilitatẽ uisus. et de eius corruptione. et quantũ ad hoc dixit. & ei⁹ nocumentũ. De defectu enim uisus qui ẽ cecitas infra faciet suum capitulũ. et inq̃ tum hoc capitulum eẽt generale daret. A. intel ligi sermonẽ de destructõe uisus et cecitate p pter cãs diminutionis & corruptõis uisus. q̃a cãe horum nocumentorum cũ augẽt faciũt cecitatẽ. Vel dicemus qđ etiã loquit̃ de nocu mento uisus q̃ est cecitas qñ loquit̃ de perfe cta opilatiõe foraminis uuee infra hoc ca° et de opilatiõe nerui obrici & solutõe continuitatis eius. Quod uero Auic. in hoc ca° determiet đ nocumento uisus qđ est diminutio p̃ atz i plu ribus ptibus cap. qđ etiã determiet đ nocum̃ to qđ est corruptio. patet q̃a infra Auic. ponit iter causas quas põit colorẽ extraneũ qui tin git corneã siue sit citrinus sicut in ycterícia si ue rubeus. sicut in tarfati. sed talis defect⁹ ui sus est eius nocumentũ qui uocat̃ corrup° q̃a iudicat oia citrina uel oia rubea ¶ Secũdo mõ debilitas uisus sumit̃ pro nocumẽto qđ ẽ solũ diminutio. & sic distinguit̃ cõtra ablationẽ et corruptionẽ. & de hoc modo debilitatis deter minat̃ in hoc ci°. & nõ solũ de eo sz etiã đ cor ruptõe actus uisiõis ut patz. Tertio mõ sumi tur pro defectu eueniẽte in uisu absq̃ cã mani festa uel multũ apparẽte. unde inspiciẽtib⁹ ul̃ garibus oculos infirmi nihil uidẽt ibi notabile. & tñ infirm⁹ nõ uidet bñ. imo est ipeditus in uisu. & tũc ppric dicet̃ đbilitas uisus. quãdo ẽt iudicio medici nõ ẽ in oculo excessus mani feste egritudinis. uel si ẽ excessus est valde o cultus & in ptib⁹ intrinsecis. qũo dicit̃ debili tas epatis uel debilitas stomachi. quãdo sz ẽ defectus in opatiõibus horũ mẽbrorum sine ma nifesto excessu egritudinũ notaruz & uocãt isti epatici & stomatici. & similiter isti posset uocari oculatici. & q̃si sub hac significatione facit capitulũ de debilitate uisus. & h° sentit Gal. in 5° de simplici medicina. penultimo ca° & forsan Aui. sub hac itẽtione icepit capitulũ đ debilitate. uisus. sic ẽt. 1. fen 14. facit capitu lum đ epatico. sz tamẽ ex actus ex forma diuisi onis cãrum debilitatis uisus posuit in h° ca° multas egritudines de manifestis uel ẽt h° sẽ q̃a debilitas uisus põt seq̃ omnẽ egritudinem in oculo ¶ Sed tũc dicet̃ prope debilitas quã do iam egritudo uidet̃ sedata uel remissa. & manet debilis oculus i uisu. sicut ẽt dicit̃ đbili tas mẽbrorum ut patet ex z°. primi in capi°. de causis debilitatis mẽbrorum. ¶ Ex quibus appa rent duo. primũ qđ mouit Aui. ad faciendum diuisuz capitulũ đ debilitate uisus. Et causa i h°ẽ duplex. Prima ẽ. q̃a usq̃ ad hũc trac. A. locutus fuerat de egritudinibus oculi & pal pebrarum que erãt in eorũ esse multũ manifeste. q̃a uero preter has egritudines erãt quedaz satis occulte. & nõ sic i eaꝝ esse manifeste. iõ incipit ab accidẽte manifestissimo. qđ ẽ debili tas uisus et ex eo perdit ad inuestigãdũ oẽs ali as egritudines oculi q̃ sunt magis occulte q̃ p dicte. tamẽ in forma diuisiõis cogẽt etiã Aui. ponere mltas egritudines đ p̃dictis in supiori b⁹ tractatib⁹ ¶ Secũda cã ẽ quia licet debili tas uisus sit accidẽs sequẽs egritudines oculi ipsa tñ debilitas quãdoq̃ preindicat curatio nẽ eius uehementia. & h° ẽ quãdo in uisu est multa debilitas & nõ ẽ notus aliqs excessus egritudinalis. & talis đbilitas uisus ẽ declara ta supra trac. p° ca°. z° & tũc utimur medicis intus & extra. in qbus ẽ proprietas cõfortan di uisuz. & euitam⁹ nocentia uisui. Vñ Gal. in 5° de simplici medicina. cap° penultio. diẽ he sunt medicie que nominatur medicie acuẽ tes uisuz. & sunt que rectificãt ẽẽ oculorum. quando nõ est in eis egritudo maifesta sensui. & ẽ eorũ opatio mala. ¶ Secũdo apparet solu tio ad q̃stionẽ permissaz. s. an dispositio uirtu tis uisibilis que est debilitas uisus et ei⁹ nocu mẽtũ sit diuisa ab aliis egritudinib⁹ oculoꝝ q̃a dicẽdũ q̃ differt sicut accidẽs a morbo. De accidentib⁹ autẽ fiũt quãdoq̃ capitula diuisa a capitulis morborũ eos causantiũ sicut fit ca pitulũ de epatico & stomatico. Auctores g° quidã fuerũt cõtenti ponere egritudines oculi derelinquẽtes ex hoc notũ qđ petetat dici de

debilitate uisus. & ideo distinctū capitulū nō fecerūt. Auic uero perfectius locut⁹ est. Ad rō nem patet solutio. qa licet debilitas uisus seq̄ tur egritudines oculi. poterat tū distinctū fieri capitulū. ¶ AVT est sequēs ¶ Hic ponit cās debilitatis uisus & nocumēti eius per cōitatē ad cerebrū. & dicit q̄ aut debilitas uisus & nocumentū est sequens cām in ipō cerebro. & hec cā est egritudines cerebri note. & iō dixit. Egritudinū cerebri notaꝝ que quidē causa ē in substantia cerebri. & hoc uel in pte anterio ri cota. s. quātuꝫ ad substantiā & paniculos sic accidit q̄n fit percussio in frōte uel in pte ante riori que percussio cōprimit panicl̄os cerebri & cerebꝝ. ex qua cōpressione coartant̄ uie ner uorū obticorū q̄re nō uidet oculus. uel fit in uētriculo. & 2m. h° ñ fit i toto cerebro anteri⁹ sꝫ fit in pte anteriori ei⁹. s. cerebri. & h° est in uētriculo quātū ad cōcauū eius. ul' ēt q̄tū ad parietes. Et plurimū ei⁹. s. cause debilitatis ui sus q̄ ē in pte anteriori ei⁹. ē hūiditas & sicci tas & hec hūiditas fit ul' succedit egritudib⁹ sic frebribus cōsumptiuis. Fit ēt ex superfluis motib⁹ corporis ēt naturalibus et animalib⁹ & euacuatiōibus superfluis ꝓpter q̄s cadit uirtus & resoluit̄. s. spiritus & materia. s. ei⁹ resoluit̄. exiccatur. & ideo dic̄ littera exterior exiccat̄ ¶ Est dubiū quare nō fecit mentiōez de aliꝭ mēbris quoꝝ cōitate pōt uisus debi litari ¶ Dico q̄d forsan ꝺdit itelligi p illꝺ q̄d dixit de cōitate ad totū corp⁹. Vel dico q̄d mē bra q̄bus oculi maxie cōicāt sunt stomachus & cerebrū. & ꝺ stomacho supra dixit. & h° ꝺ cerebro. De aliꝭ uero p hec duo ꝺdit itelligi ¶ Secūdo ē dubitatio q̄d intelligit per egritu dines cerebri notas. ¶ Q uidā exponūt. i. apo stemata. Sꝫ h° nō ē ad mētem Aui. quia ſtatī subdiuidit has egritudines i eas que sunt ⁊in toto cerebro anterius. & in eas que sunt i par te anteriori. cū dic̄. q̄d sunt plurimū humidi tas uel siccitas. Si ergo. Aui. p egritudines no tas intelligerꝫ apostemata. nō possꝫ facē has ultias diuisiōes. ¶ Dico g° aliter q̄d p egri tudines cerebri itelligit omnes egritudines cō plōnales cōpōnales solutiōes cōtinuitatis & apostēata. & dicit eas notas ex ꝓma sen huius libri. quelibet eniꝫ harū egritudinū in cerebro dominātiuꝫ pōt perducere ad debilitatē uis⁹ ut patet ¶ Tertio est sciendū q̄ per partē ante riorem totā possum⁹ intelligere totū aggrega tum ex esse pāniculis et medulla. & in hac licꝫ possint fieri morbi in omni genere. tū pcussio cōpressiua est illa in qua simul patit̄ es pāicu li & cerebrū. & ideo adduxit eam pro exēplo. & sic pars anterior eius erit medulla cū panni culis. Vel possum⁹ per partē anteriorē totā in telligē aggregatū ex pāniculis & medula ce rebri. & tūc exm de pcussiōe nō ē inquātum ē morbus ossis. sꝫ inquātū ē morb⁹ pāniculorū et cerebri. et sic p ptē añriorē ei⁹ intelligem⁹ solū ipm uētriculū cā medulla. ¶ Quarto est sciendū q̄d littera hec. Et pluriᵐ ei⁹ potest ad tria referri. ꝓmo ad egritudies toti⁹ ptis ante rioris. 2° ei⁹. s. medule & uētriculi añrioris. 3° ei⁹. s. debilitatis. ut ē pluria cā debilitatis ui sus. ita q̄d referatur ad totū q̄d pcessit de ca° Sed tu dices. quare non dixit de medio uētre & posteriori ¶ Dicēdū q̄d licet uisus possit ꝺ bilitari cōitate ad illas partes. tū plus conueit per uiā cōitatis ad anterius cerebri. quia illic concurrūt nerui obtici ¶ Q uinto ē dubitatio. utrū humiditas uel siccitas cerebri sint pl⁹ cā debilitatis uisus q̄ alie egritudies. Videt̄ q̄d non. qa apostemata et cōpressiōes possunt pl⁹ debilitare ¶ Secūdo male cōplexiones frigide & calide plurimū eueniūt cum fiant a q̄litati bus actis. & sic ut plurimū debilitāt. In cō trariū ē Auic ¶ Dico q̄d possunt dici egritudi nes plus ꝺbilitare quadrupliciter. Prio q̄tū ad pluralitatē euentus. & ut sic male cōplexi ones respectu apostematū plurimū debilitāt. qa plurimū. i. frequenti⁹ egrotat cerebrū mor bis complōnalib⁹ q̄ apostematib⁹. ut. pz. Se cūdo q̄tū ad uēhemētiā debilitatis. et sic egri tudines que faciūt maiorē deffectū in uisu pl⁹ debilitant. Defectus uero i uisu pōt dici maior dupliciter. Vno modo intensiue. & sic cāe pdu centes ad cecitatem. uel que sunt ꝓprie magis faciūt deficere uisum. Alio modo pmanſiue. & sic cause perducētes ad debilitatē permanētē fixam. uel difficulter remouibilē magis faciūt deficere uisum. ¶ Tertio modo egritudies pl⁹ debilitant utroq; predictorū ꝺmodorū. ut. s. fre quenti⁹ eueniēdo et uehementius debilitando

His ꝓmissis dico q̄ egritudies cerebri pluri mū debilitantes uisuꝫ tertio dictorū modorū sūt hūiditas dominās. s. humoralis. et siccitas per uiā euacuationis et resolutionis. qa humi ditas ma terialis frequenti⁹ accidit i cerebro cū sit membrū cito repleibile. tam de se q̄ ex sui si tu. Est enim sicut caminū corporis ad q̄d pti gūt a corpoē supfluitates uaporose. ut pōit G. in nono de utilitate particularū ca° p°. que su pfluitates i eo condensatiōi disponūt. uñ fiūt catharri & reumata. ut pōit. Aꝝ. i 2° de ptib⁹ animalium ca° de cerebro et Haly. in 2° trac. tegni. com°. 49°. lꝫ ista pl⁹ cōtingant i cerebro frigidiori natura. talis etiā hūiditas debilitat uisuꝫ uehemēter. qa facit passionē difficulter curabilem proprie cum oppillat uias uentri culorum uersus oculos. Difficillimuꝫ eni ē in de purgare materias has dictas ēt p uiā eua

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 384 sur 455

euacuationis & resolutionis ē de causis plurimū debilitantibus. Prio quia plurimū ē apta in cerebro fieri talis siccitas. qa pp motus alias frequēter in suis spiritib⁹ accidit resolutio. & etiā alie euacuationes maifeste satis ip̄m ūt in cerebrum. Secundo qa siccitas per uiā resolutionis et euacuarionis facit defectū in uisu. satis magnū & difficile curabilem. Curatio autē eius sit p humectātia & restaurātia ut appar̄ bit. qa difficile est. Ex quibus patet q̄ mens Auic. ē qđ hūiditas dominās. & hoc est cū materia. & siccitas per uiā cōsumptionis et resolutōis sunt dispositiōes cerebri. que iter alias plurimū uisum debilitāt. s. pluralitate eui⁹ & pluralitate nocumenti simul. & iō dixit. Et plurimū quidem eius. Quarto mō dicunt egritudines pl⁹ eē cāe dbilitatis. quia inducendo defectū i uisu. ipse magis in se sunt cognite & sic humiditas & siccitas pul⁹ sunt cāe dbilitatis q̄ caliditas et frigiditas apostēmata et ulcera. qa debilitas uisus quando fit pp has cās ē euidēs. quia maifesta. et apostematō et solu° cōtinuitatis etiā calida & frigida distēperātia sunt sensibiles ualde. sed siccitas et hūiditas ñ sic sunt euidētes. et iō debilitas uisus ab eis facta recte dicitur dibilitas. qa ē defectus in operatione preter h° q̄ appareat dispositio maifesta. Sed tu dices cōtra. qa raritas texture est plus cā debilitatis hoc modo q̄ alia cā. ut p̄z in z^a fen prima. ca° de causis dbilitatis mēbrorum. Dico qđ raritas texture non p̄ō appliari oculo q̄tum ad partes intrinsecas p̄ncipales in uisu. ut ē cristallina. quia non ē uilis contexta. Vel si posset ineē tele aranee. ul' eēt ymaginabile i cristallina. dicemus qđ ipa ex tēpore maxie fit ab humido relaxāte uel a sicco discontinuāte partes. Si autē fit a frigido hoc erat a p̄ncipio natiuitatis. uel faciet hoc incrudādo & mollificādo per humidū. et sic talis debilitas raritate textuē reduceret ad humiditatē sicut ad proximaz et maximā suaz causam. Et similiter calidū faciet illā discontinuando p sic cum qđ iducit uel per humidū qđ dilatat. Similiter si calidum et frigidū faciant debilitatē uisus faciendo raritatē texture nō erit sic proprie debilitas uisus. sic si fiat ab humido et sic co. qa mala complexio calida uel frigida ē maxime manifesta. et sēsibiliter magis q̄ hūida et sicca. Ad cōtrariaz rōnez. dicendū q̄ lz apostemata forti⁹ forsan dbilitēt et ēt cōpssio rari⁹ cōtingāt. Ad sc̄daz dicēdū q̄ mala cōplexio calida & frigida imateriales. lz frequētius cōtingāt. tñ nō uehemēter debilitant sal tez in hoc q̄ ē de difficili remouere. difficilius enīz remouet siccitas euacuationis et hūiditas repletionalis q̄ mala cōplexio calida uel frigida simplex reliq̄s existētibus pibus. Sic dū qđ duplex lēa repitur i fine. Vna que dicit & ēsoluit mā. & ex h°. A. ul't inuenē duos effect⁹ supfluaz euacuationū. Vn⁹ ē casus uirtutis coe ē eni omib⁹ euacuatiō. b⁹ dbilitaē. ut p̄z i cometo illi⁹ affoz. quite pticule. In fluxu muliebri &c̄. & xi^a. fen. cap° 6°. & iō dicit. cadit uirtus. Alius effectus ē siccitas p osumptiōez humoz uel hūiditatū corporis. & iō dixit & resoluit. i. exicat uel cōsummit. Alia littera repit q̄ dic & resoluit ēt materia. Et qdā sic exponut. & materia aut ē pp rē appropatem. & c̄. Sz talis expositio litiere ñ p̄ōt saluari. ut patet. Pōt g⁹ dici q̄. A. uoluit esse dē duas cās q̄re uirt⁹ cadit ex euacuatiōib⁹. Vna ē resolutio spirituū. & iō dixit. & resoluit. s. spirit⁹ Alia ē cōsumptio materierū hūoraliū. uñ iducit malitia siccitatis ex q̄ uirtus debilitat & iō dixit. & materia. s. resoluit ul' cōsumit. AVT PROPTER rē appropatā. Hic p̄ōit cusas dbilitatis uis⁹ q̄ sunt magis appropate ipi oc'o p̄mo p̄mittit diuersitatē harū cāz. z° declarat unāquāq̄. ibi z^a. & spiritui qdē. Est sciendū circa p̄mā ptē. p°. qđ ptes ocli. z^m sūmā hic positā ab. A sūt q̄ttuor. Pria ē spirit⁹ uisibilis z^a ē neru⁹ obtic⁹. 3^a ē hūiditas. Quarta ē tunice Et qa spirit⁹ uisibilis ē nobilissima ps. & stat ut forma. et alia stāt sic pfectibilia et mā iō dixit dē aliis ptib⁹ et q̄ sequūt ipsuz. s. spiritū q̄i dicat qđ sunt post ipsuz in pfectiōe & dignitate. & forsan uoluit. A. qđ hic spiritus sit animatus. qa si nō esset animatus. tūc nobilior ps esset cristallina & neruus obticus p̄pe i loco cruciatiōis. p̄tulit g°. A. hūc spiritū aliis ptibus. p̄mo ppter eius mirabilē dispositiōez p quā tēdit ad nāturā lucis. Vñ i libro dē uiribus cordis ca°. z° dicit de spiritu uisiuo qđ ē radius atq̄ lux. z° qa uirtualiter ē animatus & cuuslibet ocli ptis potenā uisiua stat sui uirtute. Est dubitatō. cū alie sint ptes ocli. ex qbus p̄ōt fieri uisus nocumētū ut musculi lachrymalis & palpebre q̄re nō de istis dixit Dico qđ iste sunt ptes magis extrisece maxime palpebre & lachrymalia Vel dico z° qđ pfecte iā apparz nocumētū qđ in uisu p̄stāt. ut p̄z ex 3° trac. ET SPIRITVM qde. Hic dclarat istas cās. et p̄mo causas dbilitatis nocumēti uisus q̄ appropanē spiritui uisibili. secūdo q̄ appropanē mēbris que ipsuz sequūtur ibi z^a. debilitas aūt. & nocumētū. Pria i duas p̄mo p̄mittit modos dispositionū euenientium spiritui uisibili. z° declarat. ibi z^a. multiplicatio autē &c̄. Est dubitatio. si sufficiēter. A. enumeret dispositiōes spiritus uisibilis. Vidē qđ nō. quia p̄ōt ei accidere calefactio uel ifrigidatio. ex qb⁹ uisui fiet impedimētū. Et p̄batur

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 385 sur 455

rõne sic. tẽperantia debita spiritus ĩ cõplexiõe
stat cũ debita tẽpantia calidi frigidi humidi
& sicci. g° distẽpantia eius erit ex q̃ũq; istoꝝ
Itẽ pot et cõtigeꝛ obscuritaſ oppoſita diaſanei
tati siue luciditati. g° ¶ In cõtrariũ. A. & Iel⁹
trac. 3°. ca° 4°. q. pluta nõ enumerãt Dico qđ
iste diſpoſitiões sũt hic ſufficiẽter enumerate
qa uel diſpoſitio ſpiritus uiſibilis uel ẽ ĩ quã
titate & sic ẽ multa uel pauca uel ĩ qualitate
& qulitas ſpirit⁹ uiſibilis debita ẽ debit⁹ mo
dus ſue ſubſtantie in q̃ põt fieri peccatũ pigro
ſatiõeꝫ uel p ſubtiliatiõeꝫ. Et nota tñ qđ licet
alie qualitates ĩ ſpiritu uiſibili cõſyderẽtur
ſcꝫ debita cõplexio & debita luciditas in qb⁹
põt fieri peccatũ. tamẽ p debitũ modũ ſubſtã
tie illa intelligũtur. Et ita p peccatũ in ſubſtan
tia. ſ. in groſſicie & ſubtilitate daꝛ itelligi pec
catũ in aliꝭ q̃litatib⁹. ut ĩ calido frigido ſicco
uel humido. & in dyaſaneitate. huiꝰ rõẽ. qa
calidũ frigidũ ſiccũ & hũidum ĩ cõuenientia.
diſponũt ſpiritũ ĩ igreſſando uł ſubtiliãdo uł
paucificãdo. & ad hº ſeqẽ dyaſaneitatis pn.u
tatio. & ẽt diuerſa nocumẽta uiſus. Et facilꝰ
ẽ itellectũ reducẽ ĩ diſpoſitiõeꝫ ſubſtãtie ſpi
ritꝰ. & in diſpoſitionẽ quãtitatis q̃ ĩ diſpoſiti
onẽ q̃litatũ priaꝫ. uer. gratia. uidere ppe &
nõ longe plus capitur ab intellectu qđ hoc ſit
ex q̃litate pauca in ſpiritu. & mꝛta ſubtilitate
q̃ qđ ſit ex calore ł frigore. & hic ceſſant cõtra
ria. ¶ Eſt ẽt ſciẽdũ qđ iſte diſpoſitiões ſpũs
poſſunt multiplicari cõponẽdo. uerbi gratia.
ſpiritus mꝛtus uł ẽ ſubtilis uł groſſus. & ſpi
ritus paucus. ſ. uiſibilis uł ẽ ſubtilis ł groſſꝰ
Sũt g° quattuor diſpoſitiões ſimplices. & q̃t
uor cõpoſite. ut põit Halyabbas. ĩ 6°. the. ca°
¶ 2°. MVLTIPLICATIO. Hic declarat & q̃t
tu or facit. ut q̃ttuor ſunt diſpoſitiões p̃dicte
quas ꝺclarat. 2ª ibi & ſubtilitas qđẽ. 3ª. ibi et
groſſitudo. 4° ibi & minoratio. ¶ Eſt dubita
tio. utrũ multiplicatio ſpiritus uiſibilis poſſit
cauſare nocumẽtũ in uiſu. uidẽ qđ ſic. p Ieſuꝫ
ĩ trac. 3°. ca° 4°. q. facẽ p° rubricã. d egri. udini
bus ſpirit⁹ uiſibilis. & poſtea exeques ponit
quãtitatẽ multã ſpirit⁹ uiſibilis. Itẽ uocat eã
occaſiõeꝫ. ¶ Itẽ multiplicatio ſpiritus ai tha
rratũ ẽ res nocens. ut dicit cõiter ĩ ſynoca ſine
putredine. g° eadẽ rõne multiplicatio ſpiritũ
animaliũ. ¶ Itẽ a tẽpamẽto fit exit⁹ p ſupra
ire & infra ꝺſcẽdere. ut põit Gal⁹. ĩ prio ꝺ acci
dẽti. g° ſic etic ĩ tẽpamẽto ſpirit⁹ ¶ In cõtrariũ
ẽ. A. dicẽs. q mꝛtiplicatõ ſpũs ẽ melior reſ & ẽ
et ĩ libro de uirtib⁹ cordis cap° 4°. & ſecunda
primi. ĩ ca° de cauſis debilitatis mẽbrorum
ponens cauſas ꝺbilitatis ex parte ſpiritus & ta
men non ponit ſupfluam quãtitatem ¶ Reſpon
det Dynus q multiplicatio ſpiritus ẽ duplex
ſcꝫ abſoluta. & hec ẽ mala. Vnđ ex eius multi
plicatiõe quãdoq; generaẽ febris effimera. &
ſynoca ſine putredine. q̃dã ẽ multiplicatio ſpi
ritus nõ abſoluta. ſꝫ ut ẽ inat⁹ et naturalis. et
hec quãto maior tanto ẽ res melior. et hº uide
tur conſonũ Auic. in 2ª primi. in c° de pulſu cõ
plexionũ. ubi. dicit. neq; eſtimes q calor inat⁹
ſi fuerit fortis q̃tũcũq; ſic minuat de uirtute.
imo ex ea pueꝛit ĩ ſubſtãtia. ſpirit⁹ fort tudo
& ĩ anima audacia. ¶ Vł dico qđ ſpirit⁹ p ſo
lã ſupfluam quãtitatem ſtante tempãtia com
plexis & ſubſtãtie poſſꝫ cauſare nocumentũ
Ratio eſt. quia ſi mẽbra per exceſſum quãt ta
tis ſunt impedientia opationes. ergo et ſpũs.
quia utrunq; eſt organum nature uł anime. ſꝫ
ciffereter. Item ſi ſpiritus pro debita opatõe
debet habere menſurã non ſolũ qualitatis. ſꝫ
etiam q̃titatis. g° poterit impediri opõ in qua
ſeruit ſpiritus per augumẽtũ quantitatis. ſed
ſic ẽ qđ ſpiritus oꝫ habere menſurã q̃titatis
debite & determinate p̃ter menſurã q̃litatis
ut ponit Auer. in 2° colliget. dicẽs. Epar nõ eſt
ſufficiens per ſe ad faciendũ ſuã operationem
niſi per calorẽ trãſmiſſũ a corde tempatuꝫ in
q̃titate & qualitate. Per calorẽ autẽ intelligit
ſpiritũ q eſt corpus quoddã calidũ qđ in corđ
repitur ut patet in pluri bꝰ locis in 2° colliget
Item omne qđ comperatur alteri. ſiẽ contentũ
ad cõtinens põt p exceſſum quãtitatis illi im
ꝓportionarı. ſed ſpiritus cõperatur mẽbris ſi
cut cõtentũ. ut patꝫ ĩ primis differentis febriũ
& ĩ prima quarti. c° p°. ergo ſpiritus per ſup
fluam q̃titatẽ ſolã poterit impedimentũ cau
ſare. & hoc ẽ contra dictũ Dyni. ¶ Eſt tamen
ſciendum qđ q̃uis ex natura rei hº ſit. tñ de
facto hoc nõ cõtingit repiri. & ꝓprie in ſpiritu
bus aialibus. Ratio ẽ primo. quia ſpiritus &
ꝓprie animales ſunt corpora ſubtillima. et iõ
ſtatim cũ debitã q̃titatem excedũt pars reſol
uiẽ et remanet q̃tas debita. & copioſa cũ bo
na cõplexione. Secundo quia nos ſumus in con
tinua reſolutione. & non ẽ imaginandũ qđ ſpi
ritus poſſit augeri ſupfluę. imo ex ſui mꝛta q̃
titate hẽt fortificationem et copioſe põt expan
di ad membra et copioſe de eo debet eẽ in ꝓnci
pio. Vnde Auic. in 6° de naturalibus 4ª pticu
la. et in libro ꝺ uiribus cordis c° 4° dicit. li ſpi
ritus fuerit multus uehemẽtior erit uirt⁹. ĩpi
us enim augumentũ ĩ quãtitate p̃ſtat addita
mentũ uirtuti in fortitudine. Et exinde eſt q
ꝓpter multitudinẽ ſuã durat amplius in hab ũ
dãti menſura in origine et diffuſio ei⁹ ad mẽ
bra ſit habundantior. Tertio qa licet augereꝫ
& retinereꝫ ſtatim conuerteꝛeꝫ ſupfluũ in ua
porem q nõ eſſet ſpiritus et hoc pr opter apti
tudinem multam ad patiendũ cum uiꝛtus non

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 386 sur 455

poterit illū regere. Est enim spiritus pars aptissima ad recipiendū & patiendum Vnde Auic. in prima quarti ca° de febre effimera. ex oppilatione uocat spiritū debilius ꝺ corporib⁹. Apparet ergo qꝺ defacto hoc nō cōtigit. s. qꝺ spirit⁹ per solū excessum q̄titatis noceat. sicut nos ēt dicimus qꝺ sola solutio continui sine aliqua alia dispositione posset ledere opationes. tamē nunq̄ reperit̄ solutio cōtinui quin ñ semp repiatur ibi cum aliquis modus male cōplexionis coniuncte Patet ergo qꝺ Auic. consyderans ꝙ spirit⁹ uisi uus est multū subiectus resolutioni. & ꝙ semp de eo requirit̄ multa quātitas. & qꝺ nō contingit supflue augeri cū bona ꝓportione complexionis & substantie. dixit qꝺ multiplicatio ei⁹ est res melior. Ad Iesum dicendū qꝺ solā multitudinē spiritus nō dicit nocere. sed quādo est multus & grossus. Ad rationē dico qꝺ non est sic de spiritu arthariali & animali. qa ille spirit⁹ ē materialior & hic ē perfectior. ¶ Vl dico aliter concedendo similitudinem. Et cum dicitur spiritus uitalis augmentatus facit febrem. Dico qꝺ nō ex solo augumento quātitatis. ſꝫ qa ipsuꝫ cōsequitur inflatio. ¶ Ad secundam dico qꝺ illa auctoritas nō potest i specialiapplicari unicuiq; tēpamēto. sic̄ pater in uisu a quo nō fit exit⁹ per supra ire. ut dict̄ ē supra trac. p°. ca° 2°. Vel dico qꝺ illud ē unū ex natura tēpamēti. ſꝫ tñ non cōuenit ꝺ facto sic repiꝛ semp. ut pꝫ. ET SVBtilitas. Hic ꝺclarat causas ex q̄bus fit spiritus subtilitas. & sūt tres. & ꝑma cā ē siccitas. ¶ Est dubitatio utrū in spiritib⁹ uisibilib⁹ uel aliꝭ. siccitas sit cā subtilitatis. Videt̄ qꝺ nō. qa Auic. dic̄ in 2° de generatiōe & corruptiōe qꝺ subtile est humidi & grossum ē sci. ¶ Secūdo sic spiritus melācolicorū sunt grossi & tendūt ad siccitatē. qa melācolia ē sicca. g° siccitas ingrossat & ñ subtiliat. qꝺ aūt spirit⁹ melācolicoꝝ sint grossi. patet ꝑ Aui. in li° de uirib⁹ cordis ca° 4°. dic̄ ꝙ spiritus grossi substantie est sic̄ q est in melācolicis. Idē pōit. Aui. in 7°. de naturalib⁹ pticula .4ª. penultio capi°. Itē similiter uidēt̄ dispōi spūs p q̄litates. sic̄ p hūores. ſꝫ hūores p siccitatē ingrossant̄ & ispissant̄. ut patet i tegni ca°. de signis epatis sicci. g° & spirit⁹. ¶ In cōtrariuꝫ est Aui. & Iesus trac. 3° capi° 7°. ¶ Est sciēdū ꝑ solutiōe dubitatiōis qꝺ spiritus possum⁹ ad duo cōpare. Prio ad materiā ex qua fiūt. & tūc si est sanguis tempatus fit spirit⁹ tēpatus. & si est grossior melācolic⁹ fit spiritus grossior et siccior. & si coleric⁹ fit subtilior & siccior. & sic siccitas nō est signū subtilitatis nec grossitiei diuisim. ſꝫ pōt utrāq; dispositiōeꝫ spiritus signi ficare & ēt causare disponēdo materias uñ fiūt spiritus. Si enī sanguini aduenit siccitas q ipuꝫ conuertat ad naturā melācolicā. & ex illo fiat spiritus. tūc siccitas erit cā ingrossatiōis spirit⁹. ¶ Si aūt aduenit siccitas que cōuertat sanguinē ad naturā colericā. ut ē siccitas ignea. tūc siccitas erit cā subtilitatis spirituū. ¶ Secūdo mō possunt cōpari spirit⁹ ad res imprimētes i eos polt eoꝝ generatiōeꝫ. & sic dico qꝺ spiritus plurimū accidit subtilitas a siccitate. ¶ Ad cui⁹ declaratiōeꝫ est sciēdū qꝺ spirit⁹ & ꝓprie anima les sunt proni ad ingrossatiōeꝫ ꝓpter hūiditatē & hº declarat̄. Prio qa ad caput maxie adsēdūt uapores hūidi a corpore eleuati q̄ congelati reumata multiplicāt. Secūdo qa cerebrū ē mēbruꝫ multū hūidū hūiditate aquea. Tertio quia ipsi spirit⁹ sunt ēt hūidi. & qa spirit⁹ uisibilis recipit̄ i mēbro hūido aqueo. .s. i hūoribus oculoꝝ io spiritus uisibilis quattuor hꝫ causas. quare ē aptus cadere uel labi uersus hūiditatē. Habet eni tres cās predictas & quartā q̄ ē hūiditas oculi aque. patꝫ g° qꝺ spiritus animalis & ꝓprie uisibilis ē paratus humectari ꝑmistiōe uaporꝝ hūidoruꝫ uel qualitatie. Hec aūt hūectatio ē cā ingrossatiōis. spirituū qa cōuertit eos ad naturā aqueā. Vñ statī ponet Auic. qꝺ grossitudo spiritu sit ꝓpter hūiditatē. Illꝺ g° qꝺ ē cā cōsumptiōis humectatiōis spirituū ē cā subtiliatōis eorum. ſꝫ siccitas est huiusmodi remouendo uapores aqueos secum mistos & exiccando ipsos. unde facit eos tēdere ad naturam ignis. Et exē plū huius est aer. Nam dicimus qꝺ aer grossus est uaporosus. sicut aer ueris. Aer autem sicut autumpnalis est subtilis. ut patet in 2ª primi. in cap. de temporibus anni. Similiter etiā dicem⁹ de spiritibus qui sunt de natura aeris. Secundū etiā hunc modum dicemus qꝺ urina ingrossat̄ ab humido. quia est causa ꝙ humores misceāt̄ cū ea. sed siccum consumēdo eos est causa subtilitatis & claritatis in urina. ut pōit Isaac in quito urinarum. p° c°. Licet etiā posset dari alia cā i hoc circa subtiliationē urine a sicco. ¶ Ex quibus iam dictis patet ꝙ siccitas trib⁹ mōis ē cā subtilitatis spiritus. Prio cōsummendo uapores secū mistos reddentes spūs nebulosos et aqueos Secundo faciēdo eos declinare ad naturā igneā Tertio ꝓhibendo mistionem cū aliꝭ corporib⁹ ingrossantibus. Siccitas enim idisponit ad mistionem. & iō auctores in signis siccitatis cerebri ponunt claritatem sensuū. Vnde in prima tertii in ca°. de signis sumptis ab opationib⁹ sensibilibus. dicitur ꝙ perturbatio significat materiam. & claritas siccitatez. & ex his cōtingit ꝙ spirit⁹ etiaꝫ pōt dici subtilis. quia resolutioni paratus ¶ Sed dubitat̄ ex dictis. primo. qa subtilitas facta a siccitate per uiaꝫ consumptionis uaporū humidorum mistorum spiritibus nō est siccitas ultra temperamentum spiritus. imo reducit eos ad temperamentum. & sic illa subtilitas non erit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 387 sur 455

mala immo naturalis de quia non est hic sermo.
¶ Secūdo dices tu possibile ē qđ uapores misti spiritib⁹ sint sicci melācolici uel colerici.& si melācolici igrossabūt spirit⁹.g° siccitas erit cā igro sationis. ¶ Tertio dices tu hec subtilitas z^m modū dictū pōt fieri a caliditate consumēte illos uapores.& exiccāte. ¶ Quarto dices tu.siccitas adueniēs spiritib⁹ pōt cōuertere ad naturā terreā sic ad naturā igneā qa siccū ē terre plus q̄ ignis. ¶ Dico ad primū dupliciter.Prio qđ siccitas cōsumtiua illo⁹ uapo⁹ cū h° qđ eos cōsumit facē trāsire spirit⁹ ad supfluā exiccatiōez & rarefactiōez p supfluā exicatiōem. ¶ Vl dico q̄ spiritib⁹ nostris forsan naturaliter miscētur aliq uapores naturales debētes in illos tansire q uapores nōdū habēt formā sb̄stātialē spirituū ex cōsumptiōe g° illo⁹ spirit⁹ rarefiūt & subtiliātur ultra q̄ sint z^m naturā.hic tamē essz loc⁹ speculatiōis. ¶ Ad secūdā ratiōez dico qđ raro cōtingit spirit⁹ igrossari p mistiōez fumorū melācolico⁹ sz ut plurimū cōtigit ex mistiōe uapo⁹ humido⁹.Et iō ut plurimū subtilitas sit in spiritib⁹ ex exiccatiōe.Et iō dixit in littera subtilitas spirituū plurimū accidit ex siccitate. Vl dicēdū qđ lz spirit⁹ fiant grossi p mistiōez uaporū siccoꝝ melācolicorū & q̄tū ad h° stet siccitas cū grossicie spirituū.tn̄ si adueniat.sup hos spirit⁹ grossos alia siccitas q̄ illos uapores melācolicos cōsumat fiēt spirit⁹ subtiliores. Hic tn̄ ēēt loc⁹ speculatiōis utrū uapor omnis hūoris sit grossior spū naturalr disposito.credo qđ uapor cokē sit grosior spiritu. Ad tertiā dico q̄ lz caliditas possit id facē.facē tn̄ exiccādo. ¶ Ad q̄rtā dico q̄ siccitas adueniēs spiritib⁹ q̄cūq; sit q̄litatie alterās illos pl⁹ cōuertit eos ad naturā ignis.et non ad naturā terre quia natura spirituum est magis consimilis.ut transeat in naturam igneā quā terream.sicut etiā natura aeris ut patet. ¶ Ad cōtraria ad primū dico ad Ax q̄ accipit subtilē p subtili aqueo.& grossū p grosso terreo.Et hoc patet.qa uult q̄ subtile ē repletiuum.sed subtile aqueū ē illud q̄ dicitur repletiuū & non proprie aereū.ut ponit Ax.in .z4.đ pblematibus.pblemate.iz.Illud autē qđ ē subtile aqueū ē grossuz respectu subtilitatis debite in spiritibus.hic tamē esset locus cōsiderationis. ¶ Ad rōes.ad primā dico qđ spiritus melācolicorū sunt grossi ex materia a qua fiūt & iō si ulterius ingrossarētur aliquibus.uaporibus cū eis mistis tūc siccitas uapores illos consumēs faceret illos subtiles. ¶ Ad secūdā dico qđ similitudo in hoc nō ē uera ꝓpter duo.Prio qa humores nō fiūt grossi per mistiōez corporū humidorū ex quorū priuatiōe per siccum tēdant ad subtilitatē.et dico humores summendo totā massām sanguineam in uenis existētē grossicies enim est in hac massa propter declinare ad naturam terreā melancolicaz.& subtilitas propter declinare ad naturaz igneam.sicut hoc erat in spiritibus cōperantur ad materiam ex qua generantur .licet melancolia fecalis possit remisceri sanguini & ingrossare eum sicut.dicebatur qđ uapores melancolici possunt misceri spiritibus & ingrossare eos.Secūdo similitudo nō ē uera quia humores cum sint aquei a dominio.& sint etiā terrei & grossi.respectu spirituuz sunt apti ꝓpter siccitatez transire i naturaz terreaz.& ex h° igrossari sz spiritus quia sunt aerei sunt apti ad ueniēte siccitate transire.in naturam igneam

¶ ET QVANDOQVE. Fit ex uehemētia separationis. Hic ponit secundā cām.& dicit qđ subtilitas spūs q̄nq; fit ex uehemētia sepatiōis .i.disgregationis uel rarefactōis cuz aspiciē sol & resplendentia et similia in hoc sic̄ specula reflectentia radios.& alia lucida multū.unde qdā iam facti sunt ceci.uel debilitati multuz in uisu aspiciēdo multū solem in eclipsi.sicut etiā fit ex aspectu rerū multum albarū.unde quidā ābulātes in niue ex hoc sunt defecti i uisu ut pōit.G. in 4° de utilitate particularū c° 4° ¶ Est sciendum qđ quidam credūt qđ priuatio uisus que dicit abacilario fiat pp hanc causaz.s.qđ accipiatur bacile lucidū & intendat.qa tunc magis corruscat.et pōat coram oculis.Fit enī ex h° ultia disgregatio uisus.& sic cecitas uel multa debilitas.& iō multus aspectus ad uitrū cui suppōit argentum uiuū pp multum splendoreꝫ.ē causa cecitatis.unde sic mauri cecant hoines.ut ponit Gilibert⁹ in 3° li° c° p°.tamen posset esse i hoc cā calor bacilis cōdensantis corneaz p uiaz fortis calefactionis.hoc tamē nunq̄ uidi de facto. Secundo est dubitatio .quare lucida disgregant uisum. ¶ Dico qđ cā una pōt summi a.G.i 4° de accidenti.quia lucida sunt subtilia.& ideo occurentia spiritib⁹ eos subtilant et sepant.h° tamen dictum Gal.habet multam difficultatem.
¶ Secunda causa est quia sic̄ compatur maior ignis ad minorē.ita compatur magis lucidum ad minus lucidum.sed maior ignis dispgit minorē ergo similiter maior luciditas ut solis & huius dispergit minorē.sicut ē luciditas spiritus uisibilis.& hāc causaz pōit Gal.i 4° đ utilitate particularum.c° 4°.Tertia causa est quia spiritus uisibilis cum sit de natura lucis congaudēs suo simili.s.luce exteriori uersus illā mouet & sic dissoluitur. ¶ ET QVANDOq; perducit.
¶ Hic ponit tertiam causam & pz. ¶ Est sciēdū qđ ex multa aggregatōe spirituuz p se seqt̄ in grossatio uel inspissatio.& per accidens seqt̄ subtiliatio qa ex supflua congregatione sequit intēsio calidi & consumit humidū et resoluit & fit siccitas que subtiliat spiritus.& ē simile ei q̄

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 388 sur 455

dicitur.qđ timẽtes ſitiũt.ut ſummiť i.z7ª.ptiª de pblematibꝫ.pblemate zº.Nã cõgregato ite rius calido ſit exiccatio.& ex ſupflua aggrega tiõe ſpirituũ phibeť debita ſpſio nutrimeti ad ſinguas ptes oculi.& ex hº fit exiccatio in ptibꝫ eiꝫ & ĩ ſpiritu.& hº ẽ qđ Aui.dic.Aggregatio ualđ ſupflua pducit ad coartatiõez reſoluẽtẽ.i. pducit ad cõſtrictiõem ad quã ſequtur reſolutio ſpiritꝫ & exiccatio.ſz prio fit coadunatio. zº fit reſolutio.& hº ẽ qđ dic.& iſpiſſať ea.ſ.aggrẽ gatiõe ptiũ &ť.dic ¶ Secũdo ẽ ſciẽdũ qđ tene bre inſpiſſant.qa ſpiritꝫ cũ ſit de natura lucis cõtrahiť intꝫ ꝓpter tenebras fugiẽs eius oppo ſitũ. ¶ Tertio nota qđ cã ꝓpria & ut plurimũ eueniẽs i faciẽdo ſubtilitatẽ ſpiritꝫ ẽ ſiccitas.ſz raro cõtingit qđ fiat ex ituitu ad ſplendida. qa hõies naturaliter ſciũt hº euitare.raro ẽt cõtigit talis aggregatio q̃ ſubtiliat.& iõ Aui.in pria cã dic.pluriᵐ accidit.& i zª cã et 3ª dixit.& qñz ET GROSSITVDO FIT ¶ Hic põit cãs groſſiciei.& primo facit.hoc.zº oſtẽdit quendã modum puentus dictarum diſpoſitionũ.ibi zª & qñq eſt accidẽs.Pria in duas.ut duas cauſas ponit ingroſſationis ſpũs & pz.Prima ẽ pp hui ditatem.& hec declarata ſunt ſuꝑ.Quelibet.n. hũiditas corporis ſpũ ẽ groſſior.zª cã ẽ fortis cõgregatio.ſic ex tenebris & rebus nigris .Con tingit eniex hoc ſpũs in ſuis partibꝫ acentrari & ſic inſpiſſari.econtra ei qđ fit ex lucidis & aliꝭs rebus.Fortis tñ aggregatio primo & ꝑ ſe inſpiſ ſat.per accidens tamen qñq ex hoc ſurgit calor & ſiccitas que ſunt cã ſubtiliationis ſpirituũ.& tũc per accidẽs fortis cõgregatio eſt cã ſubtilia tõis ſicut frigidũ p accidens ẽ cauſa calefactõis & hº ẽ qđ uult dicere.nõ ita &ť.ideſt iã dictũ eſt qđ ingroſſatio ſpirituum fit ꝓp uehementẽ congregationẽ.non dico congregationem.ita ut perducat ad utendũ complõne ſubtiliante.ideſt complexione ſicca uel calida. qa ſi congregatio utatur tali cõplexiõe tunc fit ſubtilatio ſpirituũ & ex hoc pz qđ male intelligũt textũ dicẽtes.nõ ita &ť.i. niſi homo utatur rebus ſubtiliatiuis ¶ Eſt dubitatio.que eſt congregatio que per ducit ad utendum complexione ſubtiliante.

¶ Dico q̃ ſicut frigidũ occurrẽs corpori fortiter carnoſo congregando calidum eſt cã fortificatio nis caloris.& occurrens corpori defecto ẽ cã ex tictiõis ul debilitatõis eius.ut patet in comento illiꝫ affoꝛ.uentres yeme & uere &ť.et 3º de cõ plexionibus ultimo caº.Sic nigrum cõgregans ul tenebra occurrẽs oculo debili eſt cã ingreſſa tionis uel inſpiſſationis occurens aũt oculo forti põt p accidẽs eẽ cã ſubtiliatiõis lz ẽt i ocło ubi li paliã accidẽtalitatẽ poſſz ẽe cã ſubtiliatiõis .ſ. phibẽdo nutrimẽtũ debitũ moueri ad ptes oculi. ¶ Secũdo ẽ dubitatio.qđ magis noceat uiſui ul reſplẽdẽtia ul obſcura.Vť qđ obſcura qa ſunt magis cõtraria ſpiritui uiſibili q̃ ẽ luci dus. ¶ In cotrariũ arguiť p Gal.i 4º đ accidẽti Dixit Albertus bononiẽ.qđ lucidũ ſiue ſplẽdi dũ magis nocet uiſui q̃ nigrũ ul obſcurũ.Rõ ẽ qa ſenſꝫ uiſus & qlibz ſenſꝫ ñ ẽ niſi ꝓportio ſenſibilis ad ſenſuz.illđ uero magis nocebit & erit magis cõtrariũ qđ magis remouebit talez ꝓportiõez.ſz color ſplendidꝫ ẽ huiuſmõi ꝓpter ſui excellẽtiã. ¶ Mi ſermões ſunt ſic corrupti qꝫ nõ merẽť reꝑhenſiõez.ut patet parũ exercita tis i philoª naturali.Mirãdũ eni ẽ ſi ſenſus q̃tũ ad primã perfectiõez ẽ ꝓportio ſenſibilis ad ſenſuz.habz ẽt declaraŕ q̃ ſit maiorꝫ excelentia lucidi a ꝓportiõe ſenſitiui organi q̃ ſit excelẽtia obſcuri uel tenebre.Dico gº q̃ lucidũ & obſcu rũ ul poſſunt cõperari q̃tũ ad modũ q̃ nocẽt ul q̃tũ ad nocumẽtuz.ſi ꝓmo ſic lucida magis no cẽt uiſui q̃ obſcura.Cã ẽ.qa lucida magis ſubi to iprimũt & obſcura tardius .Et hº eſt q̃ diẽ Gal.q̃ lucidum ſplendiduz eſt ſubtille & obſcu rum & groſſuz.Subtile uero citius & magis penetrat.greſſo.& apud quoſdã lucidũ eſt ſub tile.i.imateriale & obſcuruz.ſed nigruz eſt ma gis materiale.qa potẽtia uiſiua ẽ magis ima terialis.iõ illud qđ eſt magis imateriale magis iprimit i eam.i.citius iprimit.Vel poſſemus di cere qđ iõ lucida citius imprimunt i uiſum & citius nocent q̃ obſcura.qa ipſa ſunt ſimilia.& ideo i agẽdo occurrunt euz ſimilitudine.& ideo eorũ actio cito recipitur .Ecõtra autẽ eſt de ob ſcuro & ẽ ſimile in hoc .Aliqua enim res ueno ſa exhibita cuz.re aliqua acceptabili noſtre natu re citius imprimit.ut opiũ cũ uio.ut poit Gal. in 3º de ſimplici medicina .diſtinctiõe 4ª.caº 2º Si uero hec cõperẽtur quãtũ ad nocumẽtũ tunc dicitur quia uel quãtu ad terminũ nocumẽti ul quantũ ad modum inherendi.Si primo mõ dico qđ equaliter poſſunt nocere.quia tam lucida q̃ obſcura poſſunt perducere ad debilitatẽ uiſus ultimam.et ad cecitatẽ.Si zº modo.dico quod magis nocẽt lucida quã obſcura.quia uidemus cecitates iductas ex rebus ſplendidis.& deſectꝫ in uiſu difficilius remouere & fixius inherere q̃ cecitates & debilitates iductas ex mora i ob ſcuro.Rõ.ẽ qa lucida nocẽt diſſoluẽdo ſpiritus & priuãdo eos et.hoc ẽ difficillimũ remouere maxie ſi ẽ aliquis ſpiritus appropriatus ꝓter ſpiritũ ifluẽtẽ.ſz obſcura nocẽt cõſtrigẽdo ſpũs q̃ facilius poterit remoueri & meliorari.Hec tamen dicta ſunt iudicia eſtimatiua.multa tamẽ ſummuntur ex dictis a Gal.in 4º de accidẽti & morbo. ¶ Ad iõez dicẽduz qđ lz color ſplẽ didus minꝫ noceat. inquãtũ magis ſimile qa .ſ. p ſe minus noceat tamẽ per accidẽs põt magis nocere.ſ.magis ſubito iprimẽdo.Vnde.Galienꝫ

in preallegato cap° dicit quoniã ſubſtantia ſolis
ideſt lumen eſt ſimilis ſubſtantie uiſus qa ei mi
nus infert nocumẽti q̃ contrariũ eius .ueloci⁹
tamẽ nocet cã ſue fortitudinis actõis. Et ex hoc
patet ſolutio problematis. ſ. ppter qd ẽ ꝙ aliq
diu ſtãtes in obſcuro. deinde ſubito inſpicientes
lucida perdũt uiſum .cũ tamẽ ex hoc deberent
curari. Dico qđ ſicut in remotione aliquarũ di
ſpoſitionũ preter naturã oꝫ paulati & non ſubi
to neqꝫ uehemẽter approxiare contraria quia
natura non tollerat. ut poit Gal. in 3° tractatu
tegni. repentinas mutatiões. Et Hyppo. in z^a pri
cula affoꝛ. innuit. ſimiliter in remotõe male diſ
poſitionis inducte in ſpiritu uiſibili a tenebra.
& in hoc ſunt due cauſe. Vna eſt quia ille qui
diu ſtetit in obſcuro deſyderat lucida nimis in
ſpicere. & ſic multũ plus q̃ cõueniat delectatur
i illorũ uſu & iſpectõe. ſicut homo guloſus abu
titur cibis & potibus ultra indigentiã et ideo
egrotat. Vnde Gal. in 4° de utilitate particulaꝛ
ca° 4° dicit dyoniſius thyrãnus ſcicilie. domum
ſupra carcerẽ cõſtruxerat lucidiſſimã & ualde
ſplẽdide đſuper coloratã et ad hãc domũ poſt
diuturnam iſerius i carcere cõuerſationẽ duce
bat ſuperius carceratos. Illi autẽ ex multa & p
funda tenebra ad lucẽ ſplẽdidam uicientes dele
ctabilius quidẽ aſpiciebant ad lucẽ. aſpicientes
autẽ cecabantur non ſuſtinẽtes repentinam &
ſubitã lucem ſiue lucis ſplendide obuiationem
Alia cauſa eſt quia propter longaꝫ moram in te
nebris ſpirit⁹ i ocło ſunt paucificati. qa retracti
nõ tranſmiſſi ad oculũ. & ideo cum ſubito iſpi
ciunt lucida illi pauci ſpirit⁹ diſgregantẽ & fit
uiſ⁹ priuatio. Quare autem cum itur ex luce
d tenebras uel loca obſcura. homo non uidet di
ctum fuit ſupra ultimo capi°. ſecũdi tractat⁹.

¶ ET Q VANDOq ẽ cã in eis cadens. ¶ Hic
põit quẽdã modũ ꝓuẽtus dictaꝛ diſpoſitionũ.
& dicẽ qđ cã i eis. ſ. i ſubtilitate & groſſicie ſpi
rit⁹. ẽ qñq cadẽs i pricipio creatiõis ¶ Eſt ſciẽ
dũ. qđ ex cãis p̃dictis q̃dã poſſunt cadeꝛ ex pri
cipio creatiõis ſic ſiccitas Vñ fiũt ſpũs ſubtiles
& hũiditas. unde fiũt groſſi. uł qa materia ex q̃
facti ſunt ẽ groſſa melãcolica ł ſubtillis colerica
& naſceꝛ ho cũ hac diſpoſitiõe. q̃dã aũt nõ poſ
ſunt cadere i pricipio creatiõis. ſicẽ aſpectus ad
ſplẽdida ł ad obſcura. ET MINORATIO
qñq eſt pp uehemẽtiã ſiccitatis. Hic declarat
diſpoſitiõez ſpirit⁹ uiſibilis q̃ ẽ minoratio ei⁹
& põit tres cauſas. Pria ẽ ſiccitas & multitu°
euacuatiõis. Secũda ẽ debilitas ualida cerebri
anteriꝛis. Tertia ẽ prauitas egritudinũ & ppi
qtas mortis. Eſt ſciẽdũ qđ liꝫ pria cã ſit una in
genere. tñ d.ffert uehemẽtia ſiccitatis & mł̃titu
do euacuatiõis. qa uehemẽtia ſiccitatis ẽ ꝓprie
ſiccitas cõplexiõalis qua cõſummit materia ſpi
rit⁹ & paucificaꝛ. & ẽt ipi ſpirit⁹. ſꝫ mł̃titudo
euacuationũ ẽ ſiccitas p ꝓuatiõez hũidi euacuã
do illđ extra corp⁹. euacuãdo ẽt ipſos ſpiri⁹ q
ſequũtur i euacuatiõe ad euacuatiõem hũoruꝫ.
¶ Secũdo ẽ ſciendũ circa ſecũdam cauſam. qđ
cum ſpirit⁹ uiſibilis procedat a pte cerebri añ
ri⁹ minoratio ſequeꝛ maxie cãꝫ i pte cerebri an
teriori. Huius aũt cã eſt debilitas uehemens
.ſ. attractiue. unde non attrahitur. uel retentiue
uel digeſtiue. ut pꝫ. ¶ Tertio eſt ſciendus circa
tertiã cauſam. dices. tu quomõ ꝑuitas egritudi
num & ꝓpinquitas mortis ẽ cã minorãdi ſpiri
tus uiſibiles. ¶ Dico ꝙ egritudines graues uł fe
bres maligne ducentes ad mortem ſunt cã mino
rationis ſpirituũ per uiã reſolutõis. & hº modo
etiã debilitant. ut pꝫ in z^a primi. i c° de cauſis đ
bilitatis menbrorum. ¶ Sed tu dices. quõ diſ
fert hec cã a pria. ¶ Dico qđ minoratio ſpiriti
tuũ uel fit a manifeſtis euacuationibus. ſ. flebo
mia uł farmacia balneo. & huiuſmõi. & ſic eſt
prima cã q̃tum ad illud qđ dicit multitudine
euacuationũ. uel fit magis inſenſibiliter & ſic ẽ
tertia cã. Poſſemus etiam dicere qđ egritudines
praue non ſolum minorant ſpiritus reſoluendo
eos & conſũmendo ſanguinẽ. ſed ẽt per cõtrariã
propetatẽ ſpũs fugant. ſicẽ quedã uenena. & iõ
dixit prauitatez. Quod aũt in quibuſdaꝫ ꝑuis
febribus ꝓpe mortẽ ſpiritus uiſibilis minoreꝛ
apparet. qa tumor ſiue eleuatio cronee applana
tur & cõcidit. ut patuit ſupra in p° c°. huiꝰ ſen.
& ut ponit. Gal⁹. in z° li° de utilitate particularũ
c° 5° Nota tñ qđ quedaꝫ littera ſic hẽt. Et qñq
ẽ pp uehementiã ſiccitatis. & cẽ. et conſtruat tũc
ſic et qñq reſoluitur ſpirit⁹. i. minoraꝛ et hoc eſt
pp uehementiã ſiccitatis. ¶ DEBILITAS.
autẽ. Hic determinat de cauſis debilitatis uiſ⁹
que appropriantur mẽbris que ipſum ſequunꝰ
Hec mẽbra ſunt neruus obticus humores & tu
nice. Primo ergo determinat de cauſis debilita
tis uiſus & nocumẽti eius que ſunt propter
tunicas. Secũdo que ſunt ꝓpter humores. Ter
tio propter neruum concauum z^a. ibi. facta
autem propter humores tertia ibi nocumen
tũ aũt. Prima in duas. primo premittit quãdaꝫ
diuiſiõez z°. exeqꝛ ibi z^a. & q̃ ſunt ¶ Dicẽ ꝓmo
qđ debilitas uiſus & nocumẽtũ pp tunicas ſunt
pp cauſas i ipa tunica. uł i iforamine tunice. ſ.
uuee & h° ẽ qđ dicẽ aut ſunt cã ſubſtãtie tunice
.i. aut ſũt pp cãz q̃ ẽ i ipſa tunica .ſ. uuea & cor
nea aut cã tranſitus. i. cã in ipſo tranſitu uuee.
¶ Eſt dubitatio utrũ utplurimũ debilitatis. &
nocumenti uiſus ſit pp tunicas extrinſecas. Vẽ
qđ non. qa plurimũ prefectionis uiſus eſt a tu
nicis intrinſecis. ut a tela aranea. ut patuit i p° c°
ergo plurimũ nocumenti ex ea eſt. ¶ In cõtrari
um eſt Auic. ¶ Dico dupliciter. & primo p lit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 390 sur 455

tere expoſitionē.ut dicaſ ſine ꝓfundis.i.ñ ſolū in ꝓfundis.& hec uidet eſſe mens Auic.cū pōit ſigna.Vel dico qđ pluritas nocumenti fit dupliciter.Vno modo q̄tum ad uehementiā et malitiā debilitatis ex natura particule.& ſic plꝰ eſt nocumentū ex tunica ꝓfūda.ſ.aranea q̄ ex aliis ut ꝓbatū eſt.& ut ſic non ē mēs.A.Alio modo quantū ad pluralitatē euentꝰ.& ſic debilitas uiſus pp tunicas plurimū accidit pp tunicas exrriſecas.ſ.corneaz & uueam.¶ Raro autem accidit propter tunicas intrinſecas.ſ.araneā et rhetinā.Cauſa eſt.qa tunice extrinſece plus occurrunt cauſis exteriorib⁹.Similiter humores ad tunicā cōtinuā fluētes leuiter fluūt ad corneaz tunica ēt uuea multū parata ē recipere materias a ſecūdia que ē ſatis uenoſa.Tunica aūt aranea ē multū ꝓfūda & ēt i magna cuſtodia adherens ipſi criſtalie Tunica ēt rhetina eſt ſatis.cuſtodia exꝰ ꝓfūditate & pauca hūoroſitate ſi ē facta ex extremitate neruī cōcurui.ut qdā dicūt tn cōtrariū declaratū fuit ſupra.& forſaz ledit cōitate ad criſtallinā & forſaz ꝓ ſe ut poſt declarabitur.Vitreꝰ autē qūo ledat dicetur ab Aui.¶ Sed tu dices qūo ſe habēt relique tunice in debilitando uiſuz.¶ Dico qđ paſſiōes cōtūcti ue nō debilitāt uiſum.niſi cōitate ad corneam uel uueā uel humores Paſſiones ēt ſchlyrotice & ſecūdie mō eodē ꝓ uiā cōitatis ledūt uiſū.Bē gꝰ dixit Auic.& plurimū eorū.ſ.debilitatis & nocumēti uiſus eſt pp &c̄.Poſſet ēt dici ꝙ per tunicas extrinſecas itelligit uueā & corneā que per ſe poſſunt ledere uiſum ſed ꝓ ꝓfundas intelligit ſecūdinā ſchlyroticā & rhetinā que non ledūt per ſe.ſz mediate.Nocumētū autē arance nō exꝑſſit qa ē ſicut nocumētū criſtalline.unde ſimul enumerātur a Ieſu trac.3º ca º 3º ¶ ET que.Hic exeq̄tur & prio.poit cauſas debilitatis nocumēti uiſus que ſunt in ſubſtātia tunice.2º que ſunt i foramie.ibi 2ª.accidēs aūt foramini .Pria pars pōt diuidi duobus modis.prio ꝙ cū .A.ponat cauſas nocumēti & debilitatis uiſus que cauſe ſunt i ſubſtātia tunice.habet hec pars tot partes quot cauſas poit.& pria cauſa ē mala complexio.Secunda.ē retētio uaporū i tunica Tertia ē ſuperfluitas hūiditatis &c̄ & hº ē ꝙ dic̄.Et q̄.ſ.debilitas & nocumētū ſunt pp tunicā ipaz ſunt pp malā cōplexiōez.ſ.calidā frigidā ſiccā & hūidā ſimplices uꝑcōpoſitas.cū materia uꝑſine materia.Et abbreuiatui hic.A.dās itelligere ex ſepe dictis ab eo i aliꝭ locis.Et plurimū eiꝰ.ſ.cārū debilitatis & nocumēti q̄ cāe ſunt in ipa tunica ē retētio uaporis & c̄.& hº dixit. qa frequēter hº accidit.aut.ſ.cā debilitatis & nocumēti ē ſupfluitas &c̄.¶ Secūdo mō pōt diuidi hec ps dicēdo qđ prio.A.pōit cās debilitatis uiſus & nocumēti. quaꝝ plurie ſunt cauſe cōplexionales.& ſibi annexe.Secūdo pōit cūs q̄ ſunt morbi cōplexiōales.2ª ibi.aut pp ortū panniculi.Pria i duas.prio illas cās ꝑmittit i generali.2º declarat.ibi 2ª.& plurimū eiꝰ. Dic̄ prio qđ debilitas uiſus & nocumētū q̄ ſunt ꝓpter tunicaz ſunt ꝓpter malaz cōplexionē.& hꝰ eſt tnū mēbraꝝ diuiſiōis.aut ꝓpter ortū pānniculi.& hº ē 2ᵐ mēbraꝝ diuiſiōis ¶ Eſt dubitatio utruz mala cōplexio ſine materia accidēs cornee & ſic ēt albugineo⁹.& criſtallino poſſit eē cauſa dbilitatis uiſus.Vē qđ nō.primo qa mꝛti auctores loquētes de egritudib⁹ cornee & uuee.ñ ponūt malas cōplexioes iter illos morbos.ſic Azarauiꝰ & Ieſꝰ.& Haly.i nono theo.¶ Itē ſtante mala cōplōe ſint mā ſtare pōt ſua dyafaneitas.gº ñ ꝓdiet uiſꝰ.¶ Itē in qualibet obtalia per uiaz cōitatis eſt mala complexio in cornea.ſed non debilitatur uiſus in qualibet.iō qdam obtamici melius uidēt ut pōit Aꝝ.in 3z² ꝑticula de ꝓblematibus.ꝓblemate nono.In contrariū eſt Auic. ¶ Dixerut quidā qđ mala complexio partiuz oculi dyafanarum ledit uiſum.non inquantū ē mala cōplexio.ſed inquantū mutat dyafaneitatē Et hanc opinionē credēs Albertꝰ bononiēſis eutare pōit qđ ſiccitas criſtaline nocet uiſui.qa fē ſiccuz terrerū dominari.unde eius dyafaneitas impediet .Sz hec ſo.non ē ad mentez Auic.hic.q pōit diſtictam cauſaz debilitatōis uiſꝰ ꝓuenientem a mala caºplexiōe a cauſa que ē cōturbatio uꝑcoloratio dyafeneytatis ut apparebit. Secūdo aliter pōt dici qđ mala complexio ſola ſine materia.non ēt cauſa debilitatis uiſꝰ.ſed mala cōpleſio cum materia .& hoc ꝓbaſ.qa i eticho ē mala complexio in partibꝰ oculorum.& tamē ñ ē debilitas uiſus.niſi ꝓ ꝝſolutionē ſpirituū hº etiaz uideſ de mēte Auic.q declarando iſtam cāz dixit.Et plurimuz eiꝰ.ſ.male complexionis debilitantis uiſum eſt retentio uaporis.i.ē mala complexio cum uapore aliq̄ etc̄.hec opinio redit in p̄dictam opinionez ſi quis conſyderet.ſuffiret tamen medico puro non ſpeculanti. Et tunc poſſz reſpōderi ad illud ꝙ dicebatur cōtra illaz opinionem.qđ licet.A.ponat has cauſas diſtinctas tamē mala complexio ſemper nocet ipediēdo dyafanitatē .ſed dicit complexio mala quia apparz plꝰ qualitas mala.ſ.calida frigida ſicca uꝑhumida q̄ appareat turbulentia cornee. Sed tūc dicit qđ cauſa debilitatis & nocumēti uiſus ē color quando plus apparet color q̄ mala q̄litas complōnalis. ¶ Tertio mō pōt dici qđ mala cōplexio cornee & cuiuſcuāq; partis dyafane oculi per ſe pōt uiſuz dbilitare uel nocere.hº ꝓbaſ ꝑmiſſo ꝙ cornea recipiat ſpecies ñ ſolū ut dyafanein tali gradu diafaneitatis ſed ſecūdū ꝙ diafana.Et hº ꝓbaſ qa cornea recipit ſpecies receptione dilatoria ſecunduz ꝙ eſt pars oculi eſ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 391 sur 455

ſentialis. Eſt aũt ps oculi z^{m} qđ h^{o} dyafanum & iõ z^{m} qđ tãtũ dyafanũ. ſ. z^{m} qđ in tãta mẽſura. Et iõ poſito ꝑ poſſibili qđ aliqđ corp^{s} inanimatũ ciuſdẽ dyafaneitatis punctaſ cũ cornea poneret in loco cornee ſine aliq̃ nocumẽto facto i oculo. nõ credo qđ fieret bene uiſio. & h^{o} ẽ qđ multi philoſophi dicũt cõiter qđ cornea recipit z^{m} qđ dyafanũ & z^{m} qđ corpus animatũ. Et alij dicũt qđ anima & cõplexio cornee. & aliaꝝ priũ dyafanaꝝ ẽ id q̃ iſte ptes poſſunt recipe. ſ3 dyafaneitas ẽ id q̃ actu recipiũt. Oia iſta dicta ſ3 buiſ speculãti i idẽ uadũt. S3 contra ꝑdictã ꝓpoſitionẽ arguitur ſic. Si cornea reciper ſecũdũ ꝙ hec tũc ipſa cognoſceret qđ. ẽ falſuꝫ cõſequẽtia tenet. qa cornea ẽ p animã. Caderet ſpecula^{o} dico tn̄ qđ nõ ſequitur recipit ſecũdũ qđ hoc aiatũ. g^{o} cognoſcit. quia uidemus qđ uirtus retẽtiua & memorialis. ſ. que ſolũ retinet recipit & tenet ſecũdũ ꝙ uirtus aiati & tn̄ nõ retinet cognitiue. His premiſſis p3 ꝙ ſola mala complexio ſtãte eodẽ gradu dyafaneitatis põt ẽẽ cã ipedimẽti in uiſu. quia cornea non eſt hoc dyafanum niſi ſua forma cum debito modo complexionis & ſtatu. & in quocumq̃ fiat permutatio pmutabitur debitus mod^{s} receptionis. licet h^{o} apparẽs ſit in pmutatione ſit^{s} & occultũ in permutatione cõplexionis. Hic uero cadirẽt multa dubia & difficillima. Eſt tn̄ ſciendũ qđ pmutatio cõplexionis ſi ẽ pauca nõ iprimit nocumentum. ſed ſi ẽ multa tũc imprimit. & apparet ei^{s} impreſſio fortior. quia ex hoc pmutatur dyafaneitas. Et iõ quidã auctores de morbo cõplexionali eius nõ fecerunt mentionẽ. Ad rationem dicendum ꝙ licet poſſit ſtare dyafaneitas facta pmutatione cõplexionis. tn̄ nõ ſtat ut hec. Ad ſecundã dico qđ ſi mala cõplexio i cbtalmia cõicata cornee ſit multa. debilitat uiſum. quare aũt quidã cbtalmici meli^{o} uideãt dictũ fuit ſupra trac. p^{o}. Ad rationẽ ſecũde opiniõis dico qđ ſi in ethica mala cõplexio in cornea eſſet multa uiſuꝫ ipediret. Vel dicẽdũ. ꝙ mala cõplexio que ledit ꝓpriã operatõẽ3 particule. o3 ꝙ ſit illi appropriata. remotẽs ꝓpriũ tẽperamẽtũ ſecũdũ qđ propriuꝫ eſt h^{o} tn̄ eẽt dubium. ET plurimuꝫ eius. Hic declarat has cauſas quarum plurie ſunt cõplexionales & ſibi annexe. Dico autẽ plurime. quia non omnes iſte cauſe ſunt cõplexionales imo quedã ex eis ſunt morbi in ſuperficie uel morbi ſolute cõtinuitatis. ut patet. Diſpõnes uero coloris cornee apud medicũ reducuntur ad morbos cõplexionales. Et ſi quis aduertat. A. fuit cauꝫ hic ualde i mõ loquẽdi ne poſſit ab eo haberi ꝙ morb^{s} i colore uel dyafaneitate ſit morb^{s} cõplexõalis uł n̄ cõplexionalis. Diuidit g^{o} hec ps i partes. ꝫ. ſcđm ꝙ. ꝫ cãs ponit. ibi. 2^{a}. aut ſupfluitas. ibi. 3^{a}. aut exiccatio. ibi 4^{a}. aut corrup^{o}. ibi 5^{a}. aut tollerãtia. ibi ſexta aut color. ibi 7^{a}. aut denudatõ. ibi 8^{a}. aut ſeparatõ. Aliter tn̄ q̃dã ex iſtis priciſs põt introduci. ut apparebit. ptes patẽt. Eſt ſciẽdũ prio qđ ly ei^{s} põt referri ad duo. uł ad id qđ dixit. ꝓpter malã cõplexiõẽ3 & ẽ ſenſus plurimũ ei^{s}. ſ. male cõplõis ẽ retẽtõ uaporis. i. ẽ ex uapore retẽto. aut ſup. plurimũ ei^{s}. ſ. male cõplõis ẽ ſuperfluitas hũiditatis. & cẽ. & ſubſequẽter i q̃libꝫ particula repetaſ ei^{s}. ſ. cõplexiõis. Et in h^{o}. A. inueret ꝙ omnes morbi dicti i iſtis. 8. particł is uel ſaltẽ in ſeptẽ ſunt morbi cõplexionales uł ſibi annexi. Alio mõ põt referri ly ei^{s} ad id qđ dixit. aut ſunt cã ſubſtãtie tunice uiſus. ut dicaẽ. ſic. pluri muꝫ ei^{s}. ſ. cãꝝ debilitatis & nocumẽti uiſus. ẽ retẽtio uaporis & cẽ. Et z^{m} hãc expoſitiõẽ3 o3 ꝙ diuiſio fiat ibi & que ſunt ꝓpter tunicã. Et dicatur ꝙ. A. itẽdit ponere cãs debilitatis & nocumẽti uiſus ꝓpter tunicã. Iſte autẽ cãe uł ſunt morbi i. cõplõne. uł ſunt morbi i ſuperficie uł morbi i dyafaneitate uł unitate. uł qdã morbi cõpoſitionis. Prio g^{o} põit cãs q̃ſunt morbi i complexione. l3 annectat de morbo i ſuperficie. ſ. de corrugatione. & cẽ. Secũdo ponit cãs q̃ ſunt morbi. i. ſuperficie. Tertio i dyafaneitate. Quarto i unitate. Quito i compoſitione. ibi 2^{a}. aut corrupio. ibi 3^{a}. aut tollerãtia. ibi 4^{a}. aut ſeperatio ibi 5^{a}. aut ꝓpter ortum. Morbi uero in dyafaneitate. poſſunt eſſe plurium modoꝝ. & iõ plures ibi ponit. Et hoc modo exponendi. Auic. non uult qđ morbi dyafaneitatis ſint morbi cõplexionales.

Secundo ſciendũ qđ plurimũ ꝓ põt poneẽ cõpationem iter morbos cõplexionales cornee debilitantes uiſuꝫ. & erit ſenſus qđ iter oẽs plurimũ accidit debilitas ab humido uaporoſo uł humorali & a ſicco. minus uero & rarius a calido et a frigido. et h^{o} diſputaui ſuꝑ. Et iõ Ieſus Haly. i trac. 2° c^{o}. 25° ſolũ ponit iter morbos cõplexionales cornee humectationẽ & exiccationẽ. Secundo mõ poteſt ponere cõperationem inter omnes morbos ſiue ſint cõplexionis ſiue cõpoſitionis ſiue dyafaneitatis. Et erit ſenſus qđ frequenti^{s} debilitaſ uiſus ex mala complexione humida uel ſicca q̃ ex ulcerib^{s} uel apoſtematib^{s} uł colloratione & cẽ. Ratio eſt. qa huiuſmõi malarum coplexionum frequenti^{s} contingunt. ut apparet. Tertio eſt ſciendu3 ꝙ uia prime expoſitionis qua hec pars diuidit & exponitur ſupra ſuper illa parte. Et que ſunt propter tunicam ẽ expoſitio lector. Et ideo ſecũdũ ipſuꝫ procedam^{s} exponendo litterã. & qñq̃ aliꝭs modis exponendo.

Prima g^{o} cauſa in debilitate uiſus. & 2ª conuenit. qa utraq̃ ẽ humiditas in ſubſtãtia cornee. ſed una eſt humiditas uaporoſa in ea. ſ. cornea. Et alia eſt humiditas humoral^{s} permiſta. ei. ſ. cornee. Tertia cauſa eſt exiccatio & ſiccitas

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 392 sur 455

& dixit hec duo quia siccitas quedã ẽ qualitati ua & quãtũ ad hãc dixit exicatio.quedã ẽ ma terialis & dixit siccitas uel quedã ẽ qualitatiua sine materia uel cũ materia.& dixit.exit exicca tio.quedã est per hũidi corpulenti consũptionez & dixit siccitas.uñ littera exterior esset i senib⁹ est exicatio qa senũ exicatio ẽ p consumptionez hũidi.licet sit ẽt qualitatiua Et ide littera exte rior ad utrũq; potest se referre.s.ad exicationẽ & siccitatem.Ad exicationẽ autẽ & siccitatẽ cõ sequitur nigrificatio & corrugatio.& iõ subdit. & nigrificatio & corrugatio accidẽtes eis.s.exi cationi & siccitati.uel eis.i.partib⁹ oculi.& pro prie & ẽ. ¶ Est dubita⁹ utrũ cornee siccitas fa ciat accidere nigrificationẽ.Vẽ qđ nõ.qa siccitas perducit ad claritatẽ & albedinẽ consumendo humidũ & faciendo ingredi aerem.ut supꝛ dice batur trac.z⁰.ult.c⁰.& iõ oculi senũ fiebant al bi.sicut segetes exicate post uiriditatẽ Itẽ simi le uidet de uuea & cornea.Auic.cõcedit hoc hic. sz uuea ex siccitate albescat.ut patet supra cap⁰ preallegato.g⁰ & cornea. ¶ In contrariũ ẽ.A. ¶ Respondeo dupliciter.Et ꝓmo qꝺ siccitas uel exiccatio cornee est cã nigredi is ut ꝓbatum ẽ & tũc littera que dicit nigrificatio.ẽ corrupta uicio scriptoris.quia uult dicere rugrificatio.i. rugarum factio & p.i.corrugatio.Et forsan qꝺ in lingua arabica rugatio & corrugatio sigñficãt alios mõs rugarũ.et hec expositõ concordat cũ lr̃a.A.exteriori q̃ solũ põit qꝺ accidit corruptio supficiei.& non dicit qꝺ accidit nigredo.Vnde di cit.& accidit eis.ꝑprie.s.uuee & cornee corrup cio supficiei.Vel possum⁹ dicere qꝺ siccitas coru gando nigrificat.Naz quãdo supficies oculi seu corporis illuminabilis ẽ equalis plana tersa tũc recipit bene lumen et reflectit et apparet lucida. sicut uidemus de speculo slãte in umbra teriata ad aliquod membrum lucidum.quando autem superficies ẽ inequalis.tũc nõ appz lucida.sicut uidemus de aliis corporibus slãtibus ibidẽ.ita ponit.Costaben philosophus in libro de uisu & uisibili dicens.Illuminant autẽ & alia que sunt in umbra a luce remota sed nõ eque ut speculũ aut qđ planã & humidã habet superficiẽ.Naz humidũ sit ex aqua.& quia humiduz necesse ẽ ut sit planũ.ide est qđ i eius superficie non sunt ẽminẽtie que umbrã efficiunt.Idẽ põt sumi ex 5⁰ de generatõe aialium ca⁰ z⁰. ¶ Sed tu dices quomodo in umbra & illuminatur aliquid cũ sit priuatio lucis. ¶ Dico qđ secundum comẽ tatorẽ perspectiue umbra & tenebra differũt qa tenebra ẽ priuatio lucis & nõ umbra. ¶ Ex quibus apparet qđ siccitas cornee corugãdo su pficiẽ est cã ũbre siue nõ rutilatõis nec resplen dentie.& sic nigrificat. ¶ Ad primã ratõem di co qꝺ hec nigredo nõ ẽ aliud quaz priuatio ẽsplẽ dentie que põt esse i corporibus albis sicut cor pora nigra possunt apparere alba puiã resplẽ cẽtie.ut pz i cornu nigro terso & lucido. ¶ Ad secũdã dico eodem mõ.Vel dico qꝺ uuea q̃tuz ad partẽ extrisecã uersus corneã p siccitatẽ & ru gas apparet nigra propter cãz dictã sed quãtuz ad partez itrisecã p siccitatez fit alba & hec so. requireret aliã inuestigatõez. ¶ Quarta cã est corruptio superficiei eius.s.cornee. ¶ Est scien dũ quod licet sint alie cause corrũpẽtes superfi ciẽ.tñ de eis iam dixerat & adhuc dicet. ¶ Se cundo ẽ sciendum quod hic duplex littera reperi tur.Prima que dicit propter impressionem.qa ulcera occulta & manifesta iprimunt i supficie cornee.& corrũpũt eã faciẽdo ipsaz inequalẽ.& ẽt colorãdo.ut posuit supra tractatu z⁰ Secũda littera dicẽ pp ispissatiõez.qa i loco cõsolidatiõis ulceris fit q̃dã inspissatio p generatiõem noue ptis.& ex h⁰ fit icq̃litas supficie cornee q̃tũ ad substãtiã & colorẽ.& hec omnia patẽt supra trac.z⁰ ¶ Quita cã ẽ remotõ puietatis ex obtal mia diu tollerata. ¶ Est sciẽdũ qđ obtalia põt sumi hic ꝑ apostemate cõiunctiue.qđ p cõitatẽ põt ledere corneã.põt ẽt sumi p apostẽatibus cornee.quomõ uero auferrãt puietatẽ ẽ notum. Multis eni mõis pñt h⁰ facere. ¶ Sexta cã est color extrane⁹ citrinus.ut i yctericia.& reb⁹.ut in tarfati.de q̃ supra loq̃ẽ tra.z⁰.itrans eã.s.cor neã. ¶ Septia cã ẽ denudatio coloris naturalis. & prio põit cãz.z⁰ r̃mouet dubiũ.ibi z⁹.& qñz patet. ¶ Est dubiũ.utꝝ ꝺnudatio coloris a cor nea sit cã debilitatis i uisu.Videt qđ nõ.qa cor nea nõ dz eẽ alicui⁹ coloris.g⁰ ꝑuatio coloris nõ ẽ cã defectus in uisu. ¶ In cõtrariũ ẽ.A. Dico qđ zm rei ueritatẽ cornea nulli⁹ dz eẽ coloris ue ri & actualis.sz dz eẽ dyafana nõ quacũq; dya faneitate.sz solida dẽsa.sic ẽ dyafancitas cornu lucidi & huiusmõi.dyafaneitas ẽ mixtũ ꝓpinq̃ albo.& iõ cornea accepta ab oculo appz quasi alba.Vñ Aꝝ.i 5⁰ de generatõe animaliũ ca⁰ z⁰. dicẽ.qđ pellẽ oz i pupilla esse albã.cũ g⁰ ei⁹ al bedo.i.dyafaneitas denudat remouetur .quia sz nimis rarificatur & remouet densitas.tunc lumẽ uicit stati i uisuz.et resoluit siue disgregat spiritũ uisibilẽ.& h⁰ ẽ qꝺ.A.dicẽ.addit.puietatẽ .i.auget suã trãsparẽtiã remouãdo densitatẽ & soliditatẽ.& ifirmitudinẽ.al⁹ firmitudinẽ.i.facẽ eã firmiter pati.qa quãto patiẽs ẽ magis passi bile.tãto firmius ẽ i patiẽdo.& iõ dixit addit firmitudinẽ ad h⁰ ut lumẽ uincat uisum.i.firmi ter facẽ qꝺ lumẽ uincat uisuz & sepet i. resoluat uel disgreget spiritũ uisibilẽ. ¶ Alij tñ hũc pas sum exponẽtes dicũt qđ littera ẽ corrupta. qa ubi dicẽ cornee uu't dicere uuee q̃ dz habere colo rẽ celestinũ. ¶ Ad cõtrariã ratiõez patet solutio ¶ ET QVANDOq. Hic remouet dubiũ.& ẽ

tale. Iam posuerat inter cās debilitatis uisus & nocumenti eius mōs malicie cōplexionis humi de & sicce. & modos male complexionis calide cum locutus erat de tictura colore in yeiericia & sanguinis in tarfati & inuerat qđ isti mōi malarū cōplexionū fiebant a causis intrinsecis Modo est dubitatio si possunt fieri a cā extrise cis ꝓnđet qđ sic. dicēs quādoq; accidūt exiccatio & calefactio. s. mala cōplexio sicca & calida pro pter firmā coherētiā aeris. & luminis cū humo rib⁹. s. oculi. hec aūt firma coherētia ē firma & continuata adherētiā oculi. ad aerem luminosu; sicut accidit multū uigilātib⁹ & multū stantib⁹ cū ocul' aptis corā igne. & i aere calido. Ex his .n. cōuenit exiccari & calefieri humoēs oculi & corneā ¶ Est dubitatio quare superius enu me rādo malas cōplesiones accidentes substātie tu nice nō expressit de frigida cōplexione. Dico ꝙ cā est quia minus accidit. ut posset declarari. ex dictis supra ca⁰ de obtalmia. Vel dico quod si cut ponit permutari colorē cornee ex colera uel sanguie qui sunt humores calidi. sic ēt ex ph̄ate qui ē hūor frigidus. & etiā ex melācolia. ¶ Se cūdo est dubiū quare ponēdo malas cōplexiōes cōtingēres ab aere ponūt siccā & calidā & n̄ hu midā & frigidā. ¶ Dico qđ cā ē. qa ut pluri mū aer illas imprimit. Vn̄ Aui. in z⁸ primi i ca⁰ de naturis tēporū anni. dic̄. Aer eni nos cōtinēs i oib⁹ resoluit dispositiōib⁹. AVT SEPERA tio. Hic pōit octauā cām. Vl' possz' dici qđ p⁹ q̄ posuit cās debilitatis & nocumēti uisus. q̄ sunt morbi cōplōales & annexi. ¶ Hic pōit cās q̄ sunt morbi solute cōtinuitatis. & dic̄ aut. s. cā đ bilitatis & nocumēti uis⁹ & ē. ē sepatō. i. solutō cōtinuitatis. eap. s. tunicap ut uuee & cornee p pter corrosiōez. Et ex h⁰ cōtingit qđ lumē non penetrat gradati i eis. s. tunicis. imo subito. pene trat ad glacialē ꝓpter albugineum & penetrat integre. i. nō refracte uel remisse ut dz. qa pars tunice q̄ ē dilarata & aperta ꝓpter solutionem cōtinuitatis nō pōt tenere uel gradare lumē. & ꝓprie qn̄ ps ei⁹ ē pdita p corrosiōez. & iō dixit ꝓpter corrosiōez ¶ Est sciēdū qđ lumē dz gra dari penetrare ad glacialē per cornēā & uueam simil'r dz ista obsistēs dbite. Cū g⁰ fit soluta cōti nuitas tūc nō gradati penetrat. ¶ Ex q⁰ patet qđ solutio cōtinuitatis i cornea pōt dici morb⁹ solute cōtinuitatis ut patet. & pōt dici morbus quantitatis q̄tum ad profunditatem .qa rupta aliqua tunica cornee non est sic grossa sicut dēt imo ē subtilior. & hoc intuit littera exterior q̄ dicit. aut subtilitas earū. AVT PROPTER. ortum. Hec pars pōt pluribus modis introduci ut ex premissis patet. Dicemus g⁰ qđ hic ponit cās đbilitatis & nocumēti uis⁹ que sunt morbi complexionis. uel in numero. sicut ungula. uel in tia. sicut febel. Q tu uero sint morbi isti & qua rum speciērū declaratū est supꝫ in trac. z⁰ ¶ Est sciēdū prio ꝙ nec ūgula nec febel nasciť sup uuea sed sup cornea immediate. & ipa mediate pōt dici sup uuea. & iō dixit sup eas. ¶ Secūdo ē sciendū ꝙ ex omnib⁹ dictis superius pz ꝙ ex cāis quedā sunt que in debilitādo uisū magis apro prianť cornee q̄ uuee sicut corruptio supficiei ex ulceribus & remotio peruietatis & coloratio et denudatio coloris naturalis. Et iō semper Auic. dixit in numero singulari eius. quedā uero sūt cōes cornee & uuee. sic̄ mōi malarū cōplexionū excedēt̄iuz ut sequať corrugatio. & sic̄ solutio cōtinuitatis. Et ideo. A. dixit de uuea & cornea. & dixit seperatio eaꝝ i numero plī. Hic tn̄ eēt locus mlte cōsyderatiōis. AECIDENS aūt. Hic determinat de debilitate & nocumēto uis⁹ q̄ sunt cā trāsit⁹ & ꝑ uiā foraminis. Foramē aūt & trāsit⁹ sunt i uuea. & iō enumerat morbos foraminis uuee q̄ morbi sunt cōstrictio dilatio & opillatio integra ꝑ n̄ integra. & remittit nos ad ꝓpria ca⁸. ponēda ifra singulari. aꝑhz sigilatim ¶ FACTA AVTEM ꝓpter humores. Hic đter minat de causis nocumēti & debilitatis uisus ꝑ pter humores & tria facit ut tres sunt humores ibi z⁸ & ex albuginio ibi. 3⁸. nocumētū aūt patz ¶ Est dubitatio utrū cāe debilitatis uisus ex parte humoris cristalini sint sufficiēter assigna te. Videtur qđ nō quia alie sunt egritudines cri stalline que possunt nocere uisui sicut permuta tio situs in ea. & permutatio in quātitate & co lore & i cōplexione. ut. Azaranius ponit in ca⁰ đ moribus cristaline. & Ieſus trac. 3⁰ ca⁰ 3⁰ & Ra sis in secūdo cōtinētis cū enumerat morbos cri stalline ¶ In cōtrariū Auic. ¶ Dico prio qđ i grossatio & subtiliatio cristalie uisuz debilitāt impediēdo delationem luminis super se .i. su per cristalino diuersimode tn̄ impediť delatio lūuis a grossicie cristallini & a subtilitate. gros sicies eni ipedit. qa non pmittit irradiari pfecte ut requirit cristallina. sz subtiliatio impedit. qa irradiatio disgregat et cristalina n̄ tolerat radiū ¶ Sed cōtra. qa albugineus ē subtilior quacūq; cristallina & n̄ tollerat. ¶ Dico qđ sic̄ est ali⁹ hūor cristallin⁹. q̄ albugine⁹. iō aliter & aliter tollerat lumē ad. tollerandū ergo lumē cristalini requiritur talis substantia quā si non habeat le ditur ¶ Ex quo patet uerificatio duplicis littere que hic reperiť. primo ei⁹ que dic̄ luminis et co loris luminosi. qa cuz color nō possit uideri sine lumine ut pz z⁰ de aia. siue lumē solu⁹ occurrat uisui siue occurrat color luminos⁹ impediť delatio eorū ad cristallinā z^m dictos mōs. Fi⁹ ēt lr̄a q̄ dicit luminis & coloris luminosi quia cristalia recipit aliquid ab extra ut dictum ē quia lumē sine quo nō cōuenit uidri. Recipit ēt a cerebro

ralem siue spiritum uisibilē. qui etiam dicitur luminosus. ut patet i lib⁹ de uirtib⁹ cordis. c° z°. grossicies uero cristalline & subtilitas i debita non solū phibent delationem luminis & uisibi liū exterioꝝ. sed etiā phibet delationem debitā spiritus uisibilis luminosi. qui debet. in cristalia recipi. sicut in particula principali. Nam multa grossicies cristalie nō permittit spiritū uisibilez i eā penetrare uel i eā habūdāter recipi ¶ Multa aūt subtilitas nō permittit spiritū uisibilē in ea figi et cōtineri q̄tū uel sicut debet & iō dixit sit ipeditus a dalatione luminis. & caloris luminosi super se. ¶ Dico z° quod Auic. enumerando istas dispositiones cristalie dedit alias itelligere. Per hoc enī q̄ dixit ingrossat uel subtiliat itellexit omnē modū male complexōis. s. calide frigide sicce & humide. ex quibus pōt prouenire ingrossatio & subtiliatio. ut supra declaratū est in quadā questione. Et ex hoc pōt prouenire ocumētū q̄titatis. Alias uero egritudies cristalline. s. de mutatiōe situs dedit itelligere ex ea° d̄ starbositate. Et egritudies & dispositiōes caloris. Aui. ēt dedit intelligere ex his q̄ dixerat de mutatione coloris in carnea i ystericia p̄tarfati. Et forsaz p h° q̄ dic̄ mutat̄ ab essētia sua equali itellexit. A. omnē mutatiōez a sua equalitate exēplificauit aūt solū de subtiliatiōe & ingrossatiōe. qa frequētius accidūt. ET EX albugineo. Hic ponit cās debilitatis & nocumenti uisus appropriatas albugineo. prio facit hoc. x° declarat q̄d dixerat. ibi z^a. uapores enī. ¶ Est dubi° si sufficiēter sunt enumerate cāe debilitatis uis⁹ & nocumēti ex pte albuginei. Videt̄ q̄d nō. qa pōt debilitari uisu⁹ ex ei⁹ paucitate & multa subtilitate. ut patet p. Iesuz trac. 3° ca° z°. Pōt ēt fieri ex ei⁹ quadā coloratiōe & m̄ltis cāis ibi positis In cōtrariū ē. A ¶ Dico q̄d A. hic ēduē has cās ad tres. dans itelligi aliis. ¶ Prima cā ē q̄titas supfl⁹a sua. & ex h° minorat̄ ei⁹ puietas. qa nō sic pōt illuminari. ut declaratū ē supra trac. z° ultio c°. ¶ Secūda ē eius ingrossatio. & ex h° nō ē ita puius & illuminabilis. qa ingrossatio siue cōdensatio minuit de puietate. ut p̄z. sz qn̄ simul accidit. q̄d albugine⁹ m̄ltiplicat̄ & cū h° ingrossat̄ tūc ꝓprie minorat̄ ei⁹ puietas. Et cōsydera q̄d p has duas cās. A. dēdit itelligere duas alias cās oppositas. ut multaz subtilitatē albuginei. uñ min⁹ uincit̄ & disgregat̄ a lumine & paucitatē ei⁹. uñ ēt uincit̄ a lumie. & nō fit gradatio ei⁹ ad cristallinā. & cū simul cōiūgūt̄ paucitas & subtilitas albuginei. tūc fit d̄bilitas i uisu. qua nō pōt ei⁹ lumē tollerari. Per has ēt cās. A. dedit itelligere mōs mallaꝝ cōplexionū calidaꝝ. frigidaꝝ siccaꝝ & hūidaꝝ. ex qb⁹ albugine⁹ ē possibilis ingrossari & subtiliari & m̄ltiplicari & paucificari. Humidū enī multiplica & frigidū ingrossat albugineū. sic̄ & sic cū paucificat. Et potest dici ꝓ aliquo modo potest subtiliare consumendo uapores ingrossatos. Calidū autem subtiliat. & posset ingrossare. & tu per te considera & cōbina. ¶ Tertia cā est humiditas & uapores q̄ ei cōmiscent̄. licet iste cāe possint solum ēt poni due. Nā iste humiditates & uapores possūt duobus mōis impedire uisum. Vno mō sola pmistione capiēdo locū in albugine posito q̄d nullo mō permutarēt paruitatē albuginei. Nā uisibilia secundū partes secunduz q̄s occurrunt humiditatib⁹ et uaporib⁹ illis ñ possunt debite repr̄esentari ipsi cristalline. quia iste humiditates & uapores nō sunt debitū mediuz & q̄tum ad hoc dixit qui permiscent̄. Alio mō possunt uisum impedire. s. eū alterando albugineū. & permutādo eius puietatē. & ñ ē ex h° dubiū q̄d uisus ex hoc noceat̄. & q̄tum ad hoc dixit. aut mutāt alterantes eius puietatez. et dedit intelligi p; causam hanc alias cās debilitatis & nocumēti. uisus ex parte albuginei. que causę sunt mutatio coloris in eo ¶ VAPORES. Hic declarat q̄d dixit. & declarat duas partes. z^a ibi & oia grana. In pri^a arguit sic. fumi & uapores extrinseci eueniētes oculo. siue occurētes nocēt ei. s. oculo uel albugineo. g° multo magis intrinseci ante edēs pz ad sensuz consequētia pz. qa ime diatius intrinseci fumi possunt alterare et miscere ptibus oculi ut albugineo q̄ extrinseci q̄ occurrunt mediate cornee. & ēt palpebris. sed in quo differāt fumus & uapor supra dictū ē. Secūdo Auic. inducit signū. qa omnia grana. i. legumia inflatiua. sic fabe faseoli. et huiusmōi. uaporosa. i. qa sūt uaporosa gratiāt uisū. g° uapores gratiāt uisum hec declarata sunt intrac. p° i ca° d̄ conseruatione sanitatis oculi. NOCVMentuz. Hic ponit causas debilitatis & nocumēti uisus appriatas humori uitreo & in hoc duo facit. p° pmittit. z° declarat. ibi z^a. imo nō nocet. ¶ Dicit primo q̄ nocumentū q̄d aduenit uisui ex uitreo non ē primitiuū. i. principale imediatū siue p⁹se unde hoc mō q̄nq̄ summit̄ p̄mitiuū ab Auic. ut cōtra distinguit̄ nocumēto p cōitatē. ut pz infra fen i9. trac. z°. c° de difficultate urine. cum dicit q̄ causa difficultatis urine in meatu. uel ē p̄mitiua sicut opilatio facta in eo. ul' est p cōitatem & hoc patet ex sermone quē hic subdit. A. imo nō nocet. Nā ꝓbat q̄d nocumentū in uisu factū a uitreo ñ sit primitiuū sz p cōmunitatē arguit sic. nocumentū factū in uitreo nō nocet uisui. nisi inquātū nocet glaciali. i. cristallino. g° nocumētū q̄d ex eo aduenit est solū mediatū. & per cōitatē siue per accidēs apud medici consideratione. cō sequētia pz. antecedēs sic in littera declaratū. qa ostendit qūo uitreus nocet glaciali. qa conuertit esset. ā glacialis a sua equalitate. Et cā hui⁹ ē

qa uitreus deffert ſibi nutrimentū non bonum
qñ i uitreo ē nocumentū. Eſt dubitatio utrū
nocumentū factū in uitreo ſit cā debilitatis uiſ⁹
imediate & per ſe preter hoc q nocumentū cōi
cet criſtalline.uidetur q ſic primo p Ieſum Ha
ly.trac.3°.ca° 9°.ubi oſtendit egritudines ppri
as de alteratōe coloris ſubſtantie qualitatis.&
de ſolutione continuitatis. Secundo probatur
ratione ſic.ſi delatio ſpecierum uiſibiliū ad locū
iudicii fit per uitreum humorem ſua mutatio i
naturalis uer.ḡ in ſubſtātia uel colore unde p
dat peruietatē eſt imediata cā debilitatis uiſus
ſed ſic ē qđ dlatio ſpecieꝝ uiſibilū fit p uitreū
ergo & ē.maior patꝫ qa per hoc dicim⁹ qđ nocu
mentū factū i cornea uel albugineo ē primitiuū
& per ſe quia ſit in parte delatiua ſpecierū mi
nor pater.ſuppoſito qđ uiſio fiat in cruciatione
neruorū ubi fit unitio duarū ſpērum duorum
oculorum ut ponit A.in 6° de naturalib⁹ parti
cula 3ª ca° 7° & ut pōit cōmentator pſpectiue
Apparet ergo qđ ſpecies portentur per uitreuꝫ
ſicut per mediuꝫ. Item nocumētū factū i pti
cula magis principali pro uiſu eſt nocumentuꝫ
magis principale.ſed nocumentum factum in
uitreo eſt factū in particula magis principali.qđ
probatur.quia mediū defferens quāto ē ppin
quius loco iudicii tāto debet eſſe perfectius qa
ſpēs gradati aſcendit ad maiorē perfectōēꝫ ima
terialitatis ut inducaſ.Sed humor uitreus ē im
mediatior loco iudicii.ſ.ppiquior cruciatōi ner
uorū.g° principalior erit.g° nocumētū ſuū erit
pricipale ſiue p̄mitiuū. In cōtrariuꝫ ē Auic.
In hac q̄ſtiōe ē ambiguitas.qa p̄ſupponit q̄
ſtiōēꝫ aliā.ſ.ubi fiat uiſio.Et ēt cadit i ea fortis
dubitatio de mō.portatiōis ſpecieꝝ a criſtallia
poſteri⁹.Et ſignū difficultatis ē qa Gal.i 4° de
accidēti & morbo p°.ca°.tacuit modos nocumē
torū i uiſu pueniētiū a uitreo.& plixe pſcruta
tus ē nocumēta ex albugineo.Similiter Halyab.
in 6° theo ca°.xi.tacuit & in nono p̄ctice.Raſis
ēt cū m̄tis aliꝭ i libro 2° cōtinētis ſuperficialiter
ptrāſit.A.aūt audacter ptulit qđ nocumētū a
uitreo factū ñ ē pricipale ſꝫ p cōitatē ad criſtal
linā. Dico igit ad q̄ſtionē duo.Prio qđ ſi ui
ſio fiat in criſtallina nocumētu factū i uitreo nō
ē p̄mitiuū.Rō ē.qa ſi humor uitreus nō pōt
nocere.uiſui.niſi cōicet nocumētū criſtalline g°
nō pōt imediate nocere.ſꝫ ita ē.qa ex quo uiſio
cōpleť i criſtallina & nō poſt eā g° uitreus nō
pōt ipedire uiſionē q̄ nō fit nec i eo nec poſt euꝫ
uerſus cerebrū.Si g° uitreo accidat nocumētuꝫ
tūc impediret uiſuꝫ qñ ex h° nocebiť criſtallina.
Ex quo pꝫ qđ ñ ſolū huc uerificať de uitreo.
ſꝫ ēt de aliꝭ ptib⁹ ſtantib⁹ poſt criſtallinum.ſ.
ſecūdina & rhetina.Iſte eni non ipediūt uiſum
niſi uia cōitatis ad criſtallinā i q̄ fit uiſio ſicut
in pticula pricipali.Et h° forſan uoluit ſup⁹ di
cere Auic.cū dixit.debilitas.& nocumētū ppter
tunicas p̄m ē ppter tunicas extrinſecas ſiue p
fūdis q̄ſi dicat tunice extriſece.ſ.cornea.& uuea
p ſe poſſunt ledere uiſum.ſꝫ tunice intrinſece.ſ.
rhetia & ſecūdina ñ ledūt niſi p modū cōitatis.
Et in iſtis.mōis ſequitur.Cōſtantinus.A.in ſuo
lib° đ oculis 6° ca° ultimo dicēs miniſtri uiſus
ſunt hūores pāniculi.& ſpūs.q i ocl⁹ hnt ſꝫ tñ
qdā horū.naturaliter uiſui nocēt hi.uidelꝫ qui
ante criſtalinā ſunt.& quidā accidentaliter ut illi
qui ſunt poſt criſtalinā.eſt.Sꝫ cōtra predicta ar
guitur qa uidetur eodē mō qđ nocumētū albu
ginei &.cornee nō poſſit eſſe primitiuū i đbili
tate uiſus nam cuius nō ē primo & p ſe habit⁹
eius nō eſt p° & p ſe priuatio illius.Sꝫ uiſio ñ
eſt p° & p ſe albuginei et cornee.ſꝫ criſtaline.g°
& ē.hoc g° qđ eſt non uidere uel debiť uidere
ppter corneā & albugineum compabitur ipſi
criſtalline.nec erit cā imediata albugine⁹ nec cor
nea.ſꝫ aliqua diſpō in criſtallina ſequēs ad nocu
menta albuginei uel cornee.que diſpō adminus
erit priuatio eius qđ dēt recipere de ſpē uel de
lumine.Hui⁹ ratio ē ſatis difficilis.tñ ſufficiat
ſic fugere.q aliter impediť criſtallina cū deficit
uđbilitať uiſ⁹ ex albugineo et cornea et aliter
cū debilitatur ex uitreo.qđ eniꝫ debilitas fit in
uiſu ex uitreo.tūc patiť criſtallina p comunitatē
recipiē do aliquā diſpoſitionē corporalē.Vñ.A.
dicit Cōuertit eius eſſentiā ab equalitate ppter
cibum non equalē.ſed quādo fit debilitas ex al
bugineo.uel cornea phibēt⁹ uel impediētib⁹
delationē lumin⁹ & ſpecieruꝫ.tunc licet debili
tas hec principaliter debeať criſtalline & imedi
ate.ſicut imediato principio in uiſu.tamen non.
quia recipiat diſpoſitionem corporalem.ſed qa
non recipit quidā extrinſecū uel cām p̄mitiuam
quā debet recipre.ſ.lumen uel ſpēm.Hic tñ eſ
ſent aliq̄ difficilia & alij modi dicendi.Et cade
ret dubitatio utrū quādo uiſio mala fit ppter
uapores in albugineo..ſ.cū apparēt fantaſie.đ
beat dici morbus criſtalie uel albuginei.hec.ob
mitimus .propter prolixitatē.Apparet g° ex p̄
miſſis qđ medicus habet ponere nocumētū ui
ſus factū a uitreo nō eſſe primitiuū.quia medi
cus tenet qđ uiſio fiat.in oculo et in parte prin
cipali.ſ.in criſtallīa.ut ponit Gal.in 7° therap.
ca° 2°.Et iō.A.ſequēs medicos dixit h° Dico
ſecūdo ad queſtionē qđ ſi uiſio fiat in crutiatōe
neruorū.ſicut plures tenent.& Gal.in x° de uti
litate particularū penultimo ca°.poſſimus defē
dere duas cōcluſiones oppoſitas Vna ē quod no
cumētū factū in uiſu ex uitreo ſit principale.&
per ſe nullo facto nocumēto in criſtallina. Via
autē demonſtrandi hanc cōcluſionem ē ſupponē
do unū.ſ.qđ delatio ſpecieꝝ uiſibiliū a criſtal

lia ad cruciationē neruorū fiat ꝑ uitreū ſic ꝑ me
diū ſic dlatio ſpecieꝝ ab aere ad criſtallinā fit ꝑ
albugineū Hoc probaꝫ. Primo quia non uideꝫ
alia eſſe uia. Secūdo quia per illud debet deferi
ſpēs uiſibilis a criſtalia ad locū cruciatiōis ner
uorū qđ occurit cōcauitati nerui obtici ſz hūor
uitreus eſt huiuſmodi. ergo per eum dbet por
tari ſpēs. Maior patet qa ſpēs dbet recipi i ſpū
uiſibili exiſtēti i cō. cauo nerui. Minor ē nota qa
ſtati cū neruus obtic⁹ tangit uitreū dilataꝫ &
expādiꝫ & cōſtituit tunicā rhetinā g⁹ uꝫ ꝙ ſtati
uitreus occurrat ſuo foramini Exemplū dt cāna
aliq̄ q̄ dilateꝫ ſic fit qñ ex ea fit col⁹ ſiue roca q̄
filāt mulieres. Tertio pbaꝫ ſic. Si dlatio ſpēꝝ
uiſibiliū ad locū cruciatōis ubi ē cōus fit p lineas
dictas aſſes faciētes triangulū in q̄dā pūcto oz
qđ delatio fiat p hūoē uitreuz ſed ita ē. g⁹ ma
ior patet. qa linee due faciētes triangulū i q̄daz
pūcto neceſſario ſunt i plano q̄dā ut pōit Gal. i
ca⁹ ꝓallegato auctoritate. Euclidis in x⁹. geome
trie. Sz iſte liee ū poſſent ēē i plano ſi ñ eēnt rēcte
ſz ñ ſunt recte niſi recte trāſeāt ꝑ uitreū. Mior ē
. G. ibidē & patet in figura extra. Sit eni. a. loc⁹
unitiōis ſpecierū in cruciatione neruorū ubi eſt
conus. ſint. o. & .o. criſtalline duorū oculorū. ſic. c
& .c. duo uitrei poſt criſtallinas. modo notū eſt
qđ ſi due linee poſſunt ꝓtrahi ab o & .o. & face
re triangulu⁊ per unitiōez in. a. qđ oz ꝓranſeat
per. c. c. in. a. ergo eſt con⁹. & linee recte ꝓtracte
ſunt aſſes. patet g⁹ qđ humor uitre⁹ eſt mediū
in delatione ſpecierū ad locū uiſionis. ¶ Ex quo
pbatur cōcluſio. ſ. qđ nocumentū factū i uitreo
eſt per ſe cā dbilitatis uiſus ꝓter qđ noceat gla
ciali. ut pbant due ratōes factē i principio huiꝰ
queſtionis. Sed tunc eſt dubitatio qūo eſt poſ
ſibile qđ fiat dlatio ſpecierū uiſibiliū ꝑ uitreū
cū humor uitreus habeat colorē. Solutio. ſuſtē
tantes hanc opinionē habēt tenere qđ humor ui
treus. ſit omnino abſq̄ colore ſaltē q̄tū ad partē
per quā. pertrāſit ſpecies. Vnde Gilibertus i .⁹
trac. dicit qđ humor uitreus habuit colorem ſi
milē humori criſtalino ne contrarietas colorum
generet nocumentū i uidēdo. Vult ergo Giliber
tus qđ humor criſtalin⁹ & uitreus nō differūt
in colore. hoc ſentit comentator pſpectiue. ubi
notificans uitreū inuit qđ ſit quaſi ps criſtallie
Vnde dicit inter cēs eſt glacialis. & habet duas
partes & t̄. Pars interior ē maioris dyafaneita
tis & dicitur humor uitreus ergo totus humor
ex utroq̄ cōpact⁹ eſt dyafanus cū aliquāta ſpiſ
ſitudine de hac materia tñ diſputatū eſt ſupra
p⁹ c⁹ huius ſen. & patet latius in libro de ſen
ſu & ſenſato. ¶ Alia cōcluſio huic oppoſita eſt
ꝙ cōceſſo ꝙ uiſio fiat i cruciatōe neruorū obtico
rū nocumentuz tñ factum a uitreo nō ē primiti
uum. Hec cōcluſio pbatur p̄mittendo ꝙ delatio
ſpecierū uiſibiliū a criſtalina ad locū cruciatiōis
nō fiat ꝑ uitreū. ſz porteꝫ ꝑ telā q̄ dicit rhetina.
h⁹ pōt ꝓbari. prio ꝑ Gal. in x⁹. de utilitate pticu
laꝝ ca. 3⁹. ubi dicit. Eſt aūt utilitas rhetie qđē
prima & maxia. ꝓpterea. qa dſup miſſa ē ad al
teratiōes ſentire criſtallini foraminis. & i eodē
capi⁹ dic̄. Implātata ē. ſ. rhetina criſtallina uni
formi corpori. i. hūori criſtallino. & poſt paſſio
nū q̄ z⁹ illđ nuncius bon⁹ fieri cerebro Vult g⁹
Gal. qđ imutatiōes facte i criſtallia a uiſibilib⁹
ferant ꝑ rhetinā ſic ꝑ nūciū. Et hec uideꝫ itētio
cōmētatoris i p⁹ pſpectiue ſup illo uerbo. uiſuz
fieri. ſub certa pyramide. ubi dic̄ cōmētator ꝙ
cū ſpēs ꝓuenerit ad āteriorē glacialē magis ꝓce
dit z⁹ legē ſpirituū q̄ z⁹ legē dyafaneitatis.
Incarnāt enī z⁹ uiā ſpirituū uſq̄ ad neruum.
Hec aūt īcarnatio nō fit niſi eundo p rhetinā q̄
curua ē a criſtallia ad neruū. Hoc aūt ꝓbaꝫ ra
tiōe. qa p illđ medium debent defferri ſpecies
uiſibiliū a criſtallia ad neruum obticum p qđ
ē cōtinuatio ſpūs uiſibilis a cerebro ſiue neruo
ad criſtallinā. ſz p rhetinam eſt hec. g⁹ & t̄. Ma
ior patet. quia ſpiritus uiſibilis uideꝫ maxime
aptus eſſe ad hāc dlatōez. & proprie poſt cri
ſtalinū quia dz eſſe delatio magis ſpiritualis.
Minor patet p Gal. in x⁹ de utilitate ꝓticularuz
ca⁹ 3⁹ & ꝑ. Aueroim. in z⁹ colliget. ubi dicit qđ
iuuamentū tele rhetine. primū eſt ut det ſpūm
uiſibilem p neruos q̄ ſunt in ipſa. hoc ē calorē
naturalē cuius cūplexio adaptata ē in cerebro.
Cū aūt rhetina terminēt ad criſtallinā oz ꝙ ad
ipſam defferrat. Et hanc rationē innuit comen
tator pſpectiue in c⁹ preallegato. Itē delatio ſpe
ciei magis imaterialis oportet qđ fiat ꝑ mediuz
magis inmateriale. ſz delatio a criſtallina ad ner
uum obticū ē magis imaterialis q̄ dlatio ab aeꝝ
ad criſtallinā. g⁹ fit per mediū magis imateriale
Sed tale nō ē humor uitre⁹ cū ſit humor rudis
habēs de natura ꝓpinqua ſanguini. ut patet in
primo c⁹ huius ſen. imo ē materialior q̄ ſit albu
gineus & criſtallinus. g⁹ ꝑ eum non fit delatio.
Sed cū nō ſit ibi aliud q̄ rhetina cū ſuo ſpiritu.
g⁹ per illam fiet delatio. ¶ Sed cōtra predicta
inſtaꝫ. qa non uideꝫ qđ per rhetinaz poſſit fieri
iſta delatio. primo qa in ipſa fūt uene et artharie
ut ſupra demonſtratū ē. & hoc facꝫ ipſaz tē me
dium materiale pl⁹ q̄ ſit humor uitreus. ¶ Itē
tūc nocumētū factū a rhetina eēt pricipale ¶ Itē
ē rhetina uere corp⁹ coloratū. & aſſimilaꝫ i colo
re ſubſtātie cerebri. ut pōit. Gal. in x⁹. de utilita
te ꝓticulaꝝ ca⁹ 3⁹. ſz corpus uere coloratū nō uꝫ
qđ poſſit ēē mediuz dlatiuuz ſpēruz coloꝝ g⁹.
¶ Ad primuz dico qđ uene & artharie ñ ꝓfun
dāt in ſubſtātia rhetine. ſz ſunt magis extrin
ſece non imutantes ſpiritus uiſibiles lucidos.
¶ Ad ſecunduz dico qđ ē ueꝝ ſz nō accidit ꝓꝓ

ſui pfūditatē & tutelā.qa ſituaē iter uitreū & ſecūdinā. ¶ Tertia inſtātia icludit magnas diffi cultateſ z^{m} oēz uiā ſuſtinēdi eā et ſoluēdi Poſſu m^{o} g^{o} p^{o}.diceē ad delationē & receptōez ſpeciei uiſibilis mſtū ſpiritualis nō reqriē qđ.đfferens aut iudicans ſit abſq; colore.ſicut patet tenendo qđ uiſio fiat i corde.ut quidā philoſophi tenēt Patet ēt qđ đ colōē iudicat uirtus imaginatiua & tñ eius inſtrumentū eſt coloratū.ſ.uētricul^{i} cerebri.Et iō ſi iudiciū de ſpecieb^{9} uiſibilib^{9} fīt in neruo obtico.ſ.in pūcto cruciationis oz tenere qđ recipiēs illas ſpēs ſit corpus coloratuz.ſ.ps nerui obtici aiata.Quidā tñ tenent qđ ſpiritus ibi exiſtēs ſit aiatus.& qđ in eo fiat receptio et iudiciū et ſpūs nō eſt coloratus.Quidā tñ dicūt qđ in aiali uiuo illa ps nerui in qua fit iudiciuz de ſpēbus uiſibilibus ē lucida & dyafana.Iz in aiali mortuo appareat colorata.ſ.alba ſīc uide demus ēt hic de criſtallina que in aiali mortuo alba apparet.Color eni albus ē ualde ppinqu^{9} dyafano.& iō ſtatim dyafana trāſeunt in albuz colorē.Poteſt g^{o} fieri delatio p rhetinā q̄uis ſit corpus coloratū. ¶ Sz dices eadem rōe poterit fieri p uitreū q̄uis habeat colorē. ¶ Dico q̄ ap tius mediū ē rhetina pp multitudinē ſpirituū uiſibiliū q in ea continent. Secūdo poſſumus reſpondere ad tertiam inſtantiam dictam qđ delatio illarum ſpecierum ſit per ſpiritus conten tos in rhetina & non per ſubſtantiam rhetine. ¶ Et oportet imaginari qđ ſpirit^{9} in ipa rheti na contineantur & continuētur ut inter partem ſpiritus & partem nō cadat diuiſio p ſubſtātiā rhetine que eſt corpus coloratuz.Et ſi qs cōſy deret has duas ſolutiones innuit comentator p ſpectiue cū dixit qđ ſpecies a criſtalina poſteri^{9} ꝓcedit magis z^{m} legem ſpirituū q̄ ſecūdū legē dyafanēitatis Magna tñ difficultas cadit i p^{a} ſolutione.Q đ enim ſpecies colorū iudicetur in organo colorato ſecūdū qđ ipſa ē imagiabilis ł eſtimabilis nō uidetur difficile.ſz qđ iudicetur i organo colorato ſecūdū q uiſibilis uideē diffi cile. ¶ In ſecūda ēt ſolutōe cadit difficultas qa oz qđ ponatur ſpiritus ſtare i rhetia totus conti nuus uſq; ad obticū ¶ Sed uolendo tenere qđ delatio ſpecierū uiſibiliū fiat per rhetinā.& non per uitreū qđ uideret magis uerū licet magis difficile ad defendēdum.oz ſoluere ad rationes ſuperius factas probantes qđ fiat delatio p ui treū. ¶ Ad priaz cū dicit q nō appaēt alia uia Dico qđ imo quia apparet rhetina que termia tur ad criſtalinaz & unde naſcitur aranea i qb^{9} ſit ꝛceptio ſpecierū ſatis imaterialis ¶ Ad ſecū dā cōceditur maior ad minorē dico qđ imginaē falſuz.ſ.q ſic diſtrahitur neruus obticus & ex pandatur faciendo rhetinā.ſicut una cāna pfora ta que expanditur fracta i ſua latera ita q late ra nō ſunt cōcaua.ſed hoc eſt falſuz.imo ſic ex paditur.ſicut una cāna expanderetur in ramos qui eſſent cāne.& tunc rō probat cōtrariū ſi be ne deducatur.quia rami faciētes rhetinā ꝓporti onaliter ſunt cōcaui & ſpiritu plei.ſicut nerui obtici. ¶ Ad tertiā dico qđ triangulatio nō ē ni ſi ab extremitate neruorū obticorū in qua extre mitate coniungunē rhetine uſq; ad locuz cruciatiouis.& illi nerui in illo ſpacio ſunt in plano & hec uē mēs.Q.ibidē ¶ His g^{o} omīb^{9} habi tis ap; p; qđ nocumētū factū i uitreo nō ē ꝑmiti uuz qa nō nocz niſi nocēdo criſtallie ł alteri pti p quā fit portatio & iudiciū đ ſpecieb^{9} uiſibili bus. ¶ Sz tu dices cū nocumētū eueniēs uiſui a uitreo poſſit euenire ledēdo obticos rhetinaz & ēt criſtallinā.q̄re pl^{9} dixit Aui.de criſtallina. ¶ Dico q uitre^{9} pl^{9} ordinaē i iuuamētū criſtal lini.& iō nocumētū abreo pl^{9} cōpabiē criſtallīo. ¶ Exqb^{9} p; ſolutio ad argumēta i cōtrariuz facta.qa ꝓcedūt uiꝭ ſuis. NOCVMENTuz aūt.Hic determinat de cāis nocumēti & debili tatis uiſus q̄ ſunt pp neruum.& enumerat tres egritudies.& p; ¶ Eſt dubiū.uē qđ Auic.ſit inſufficiēs i enumerādo egritudies nerui obtici qa Azarauius numerat modos male cōplexiōis. ¶ Itē Ieſus Haly.trac.3° ca°.iz°.enumerat q̄ dā paſſionē quā uocat extēſiōez nerui luminoſi ¶ Dico qđ A.enumerauit egritudies pl^{9} nocē tes ſcz opilatiōz apoſtematiōez & ſolutiōez cō tinuitatis.& p iſtas intellexit alias.ſ.modos ma larū cōplexionū. ¶ Egritudo uero quā noiat Ie ſus poſſz reduci ad ruptura q ē q̄dam dillatio nerui obtici. Vł pōt intelligi p ſuū cōtrariū.ſ.p morbū cōſtrictiōis obtici.qa cōſtrictio ē q̄dam opilatio.Difficile tamē ē cōprehēdere ītētiōez. Ieſus Haly.in preallegato capitulo.

IN eo qđez.Hic Auic.pōit ſigā đbi litatis & nocumēti uiſus.& prio pōit ſigna nocumēti fēi p cōitatē z^{o} pōit ſigna nocumēti appropati. 3° ſubiungit quēdā can.& ſignū qđ ipi ſpiritui ibi 3^{a}.& ſcias.p^{a} i duas.p^{o} pōit ſigna ei^{9} qđ ē p cōicatiōez ad totū corp^{9}.z^{o} ad ptē.ſ. cerebrū. ibi z^{a}.& illđ qđ fit.Dicit qđ ꝑmuz ſignuz i eo .ſ.nocumēto & đbilitate uiſ^{9} &c̄.ē illđ q đ di m^{9} &c̄.ſ.i z^{a} ꝑmi.ca°.de ſignis cōplexionuz.ł i capitulis de egritudinibus cōibus ſicut ł de fe bribus & ydropſi.ET ILLVD Hic ponit ſi gna per cōitatem ad cerebrū primo ad totū cere bꝝ z^{o} ad partē.ibi z^{a}.& quandoq; ¶ Eſt ſcien dum quia Auic.innuit duos modos ſignoruz q bus ſignificamus nocumētum uiſus fore ꝓpter cōitate n ad cerebrum unum genus ſignorum ſignificantiū egritudies in.cerebro.ut malas cō plexiones & compōnes et apoſtemata que ſigā

sunt habita in 3ª quarti.can.et in pª tertii.et iō dixit qm illic ē aliqd signorum significantiū no cumentum.i.egritudinem in cerebro.Secundum genus signorum est cōsyderare si omnes alii sen sus sunt lesi cū uisu quia hic facit fiduciā qđ no cumentū sit in cerebro .s.toti cerebro cōe qa ad lesionē in toto cerebro fit lesio in omni sensu.ut patet in 4° de interiorib⁹ ca° 2° & in pª tertii. ca° de.epiphia. ¶ Est sciendum circa secūdā par tem qđ Auic.uolens ponere signa nocumēti ui sus per cōitatē ad partē cerebri facit hoc i forma remotionis dubii.ut dicat.Est dubiū si lesio po test esse in cerebro & tn nō patiātur omnes sen sus ꝑndet qđ sic.& primo facit hoc.z°.declarat quoddā dictū.ibi 2ª.& quādoq; Dicit primo q quādoq; plurimū proprietatū .i.diuersorū mo dorū nocumenti uisus euenientiū per cōitatez ad cerebrum appropriātur uisui.i.quia.solus uis⁹ leditur & nō alius sensus.& cum odoratu.i.ali quādo isti duo sensus ledūtur sine auditu &.s. quādoq; cū auditu.& iō pōt saluari littera que dicit sine auditu.sicut percussio &c̄ ¶ Dubita tur utrū nocumēto facto in cerebro sit possibile solū uisuz ledi.sine aliis sensib⁹.Videt q nō qa organa aliorū sensuū inde oriūtur.& quedā.ma gis appropiquāt cerebro q̄ oculi.ut organa odo ratus.organa autē que magis appropinquant cerebro uidentur magis pati cerebro patiēte.ut ponit Galienus.in comento primi pronosti.su per illo uerbo.Nam si oculi effugerit a lumine ¶ In cōtrariū ē Aui.i suo modo loquēdi cū di xit.& qñq; &c̄.& cū odoratu. ¶ Dico qđ per uiaz cōitatis ad cerebrū ē possibile solū.uisuz le di.& nō alios sensus.Et hº declarat primo.qa ē imaginabile qđ in cerebro sit nocumētū circa ptē a q̄ oriūt nerui obtici.& nō circa alias.Secū do declarat.qa q̄uis i toto cerebro ul'i tota pte anteriori ēēt lesio ē possibile qđ.pp lesiōz i.la ñ patiant alij sensus.iz solū patiāt oculi.& hº qa hic hō ex ei⁹ principijs generatiōis habuit oc'os sic dispositos qr leui facta lesiōe i cerebro stati patiūt.qd nō cōtingit d alijs sensib⁹.Et hec cā summit a.G.in comēto pmi pnosticoꝝ.sup illo uerbo.trēdeē dētib⁹. ¶ Est tn sciēdū q lesio i cerebro ad quā seqt lesio i uisu.qñq; ē a tali cā qđ necessario associat nocumētū i odoratu.sic si fiat percussio in frōte que ipellendo os intus co artet cerebrū.tunc eni cōprimunt caruncule.& nocet odoratus nocito uisu.& qa nerui audit⁹ oriunt a fine partis anterioris cerebri.uñ etiam plurimi anathomici ex hº dicūt qđ oriunt a pte posteriori cerebri.iō est possibile qđ percussio cō pressiua ledat odoratū & uisuz.& non p.ingat nocumentū coartationis ad auditū.cui⁹ origo est posterius Et iō dicit.Et cuz odoratu.s.appriat nocumentū in uisu.qa nocet ābo isti sensus sine auditu.sicut sup.facit p:ussio &c̄. Sz dubita tur.q̄re nō fecit mentionē de nocumēto i gustu cū tn nerui gustus a 3° ul'a 4° pari neruoꝝ oriā tur ut ponit Gal.in 4° de interioribus ca° 2°.& nerui audit⁹ oriunt a quinto pari qđ ē posteri⁹ ¶ Dico qđ Auic.dedit intelligi qđ.si nocumē tū fiat in cerebro ex cōpressione unde ledatur uis⁹ cuz odoratu & auditu & qđ ēt ledatur gustus & qđ ledi possit gustus cū uisu & sine auditu ¶ Alia tn posset dari sol.ualde subtilis & con sona mēti Aui.in pª tertii.illo cº.has cpatōes i greditur lesio &c̄.Et cōsidera qđ ibi diximus. ¶ Ad rationez dico qđ licet ꝓpinquitas faciat ad cōpassionē .tn ꝓprietas cōpatiētiū ēt facꝫ.q ꝓprietas ē diuersa i unoq̄q homie & i unoq̄q mēbro.ut pōit Gal.i pallegato comēto. ¶ ET ¶ QVANDOq;.Hic uł declarare qđ qñq; ledi tur uisus sine autitu.& pz ¶ Est sciēdū qđ ali quando facta pcussione in pte anteriori capitis nocumētū nō puenit ad organuz auditus cuius ortus ē posteri⁹.& tūc ē hō tamen audiens. & iō dic̄.Et quādoq; est hō audiēs.cū sua dispoſi tiōe.sisana ex hac tamē percuſſiōe & coartatiōe primo possunt ledi nerui mouentes musculos palpebrarum.unde nō poterunt claudi.immo erunt contracte si spasmantur .possunt etiam ledi nerui obtici & tunc stantibus oc'is apertis homo non uidebit.Et iō dicit remanet oculus apertus &c̄.Posset tamē hoc cōtigere ex causa intrinseca.absq; percussione sicut a mala comple xione frigida & sicca faciente quēdā modū coge lationis Sed quia hoc esset prolixum ꝺclarare iō obmitto ET SIGNuz Hic pōit signa nocumti & ꝺbilitatis uisus appropatoꝝ octo & prio spi ritu uisiuo z° mēbris q ipū sequūt.z° ibi.cogni tio uero.Pria i duas pº pōit signa.z° dat cās.z° ibi.& cā i hº Pria i duas.prio pōit signū debili tatis pueniētis ex subtilitate et paucitate spūs secundo pueneintis ex grossitudine et multitu dine.ibi z°.& si ē grossus.Pria in duas.pª hoc.z° remouet dubiū.z° ibi.uerum ei⁹ ¶ Est sciendū primo qđ hoc uocabulum perscrutatio potest duoꝝ significare.quia primo potest dici inquisitio uel perquisitio.ut aliquid uideatur. z°.i.pscrutatio i.clara.& cuiuslibet minimi ui sio primo modo intelligendo possumus dicē q si spiritus ē subtilis & paucus tūc res ꝓpinque uise stati in eo imprimūt.& nō expedit ut ocul⁹ pquirat & laboret.ut illas uideat.& ideo dicit uidet rē ex pximo sine pscrutatione.i.pquisitio ne.q̄uis tamen circa ꝓpinqua ita se habea t.ta men remota nō imprimunt in eo.qa nō tollerat ut apparebit.& ideo licet homo cum pauco spū & subtili pquirat & pscrutet & laboret i uidē do longinqua tamen non uidet ea clare & icto di cit.Et non uidet qđ longinquū est cū pscrutatio

ne.i.q̃uis pſcrutetur.& ſic ſaluatur una littera Si aũt perſcrutatio ſummatur z° mõ tũc ſaluaẽ alia littera. qa ſi ſpiritus eſt paucus ſubtilis uider propiqua clare.ſed nõ uidet longinqua clare.imo confuſe.& iõ dicit alia littera.Si ſpirit⁹ eſt ſubtilis & eſt paucus uidet rem ex propinq̃ uel ex proximo.cũ perſcrutatione.i.clare.& non uidẽt qđ elõgatũ ẽ cũ pſcrutatõe.i.clare.Ex qb⁹ põt apparere expoſitio cuiuſdã alteri⁹ lr̃e q̃ ſic ſiat. ¶ Si ſpiritus ẽ ſubtilis & ẽ paucꝰ uidet rẽ ex pxio.ſine pſcrutatiõe.i.ſine pquiſitiõe & labore.& nõ uidẽt qđ elongatũ ẽ niſi cũ pſcrutatiõe.i ñ põt uidere rẽ lõginquã niſi pſcrutet.& ſiqat & pquirat.Et in h° dffiert hec littera a pria.qa pria uult qđ talis ocul⁹ q̃tũcũq; pq̃rat nõ põt clare uidere longinq̃.Sꝫ hec littera uult qđ talis ocꝰ nõ põt uidẽ lõginqua.ẽt nõ clare niſi pſcrutet.littera ẽt z° loco expoſita uult qđ q̃litercũq; ſit longinqua nõ uidet clare.& in h° triplici mõ ſcripture.z^m hoc non eſt diſcordia. ¶ VERVM eius ſubtilitas..Hic remouet dubiũ qa dixerat qđ ſi ſpiritus ẽ ſubtillis paucꝰ uidẽt ppiqua clare & bene.q̃re crederet aliqs qđ h° ſemp accideret. ¶ Reſpondet qđ nõ qa ſi ſpiritus ſit multe ſubtilitatis & res ppinq̃ ſit mlt̃ lumineſa.nõ figit ſpiritꝰ eã.ſ.ituẽdo.imo lumẽ clarũ.eũ fugat.ſ.ſpiritum.& ſe pat.i.diſgregat. eũ.ſ.ſpiritũ.uel eã.ſ.ſubſtantiã ſubtillẽ ſpiritꝰ. ¶ Vel aliter poſſet remoueri dubiũ.qa dixerat qđ cũ ſpiritus ẽ paucus ſubtilis nõ uidet elongatũ clare.q̃uis pſcrutet.modo ex h° poſſet qs credẽ qđ ſi nõ clare tñ ſemp uideret lõginquũ Rndet qđ cũ ſubtilitas ſpiritꝰ ẽ ſuꝑflua.ñ põt figere cũ intuitu rẽ luminoſaꝫ ualde.ſic eſt res longinq̃ q̃ cõcurrit cũ mlto lumĩe.ut dic̃ Auer. in 3° colliget.imo fugat.& ẽ. ET SI EST groſſus.Hic põit signũ debilitatis ꝓueniẽtis ex mlt̃ titudine & groſſicie ſpũs.& dic̃ qđ talis oculꝰ põt uidere longinqua.& nõ ſic ppinq̃.& h° eſt ꝓ dic̃.ul nõ deficit ei.ſ.oculo ul ſpiritui mlto groſſo pſcrutatio ituẽdi lõginquũ.i.clare uidere longinquũ.& nõ pſcrutat uiſiõꝫ propinq.i.ñ ſic clare uidet propiquũ.ſic uidet illud ꝓ ẽ longinquũ. ¶ Eſt dubitatio prio qa nr̃ ꝓ Aui.ſit inſufficiẽs in enumerãdo diſpoſitiõꝫ ſpiritus uiſibilis.qa ſunt quattuor.ut põt Haly.in 6° the.c° 2°.& ſupra.A. ¶ Dico quod .A.ſolum hic poſuit duas diſpoſitiões cõpoſitas.ſ.multitudinẽ ſpiritus cũ groſſicie.& ſubtilitatẽ cuꝫ paucitate.& h° fecit.qa poterat excuſari per ea que dixerat ſuꝑ i.ca° de ſignis cõplexionũ oꝑi Similiter qua diſpoſitio mlt̃ ſpũs & ſubtilis nõ forſan ẽ cã nocumẽti in uiſu.Diſpoſitio aũt ſpũs pauci & groſſi.ẽ cã qđ hõ nõ bene uideat ppe nec lõge.& h° poterat dari itelligi p illđ ꝓ dixerat de aliꝭ duabꝰ diſpoſitiõibꝰ.z° eſt dubitatio utrũ.bene uidere ppe & non bene uidere longe ſit nocumentũ uel debilitas in uiſu.Videtur qđ non.quia nullus uiſus q̃tumcũq; ſanꝰ põt ita bene uidẽ remota.ſicut ꝓpinqua.ut pꝫ & põt haberi ex 3° colliget c° de accidentibꝰ ſenſus uiſus. ¶ In contrariũ eſt Auic. ¶ Dico qđ uiſio longinqua rei uiſibilis eſt uiſio in diſtãtia tanta ultra quã ſi ponat a nullo oculo ſano põt uideri.& hec diſtãtia a pre rei uiſibilis ſecũduꝫ pſpectiuos eſt ſitus ultra quẽ ſi res ponat linee uiſuales ſe interſecant anteq̃ ꝓueniant ad oculũ Viſio uero ꝓpinqua eſt cũ diſtantia citra quaꝫ uerſus oculũ ſi res ponatur nõ põt bene uideri & hic ẽ loc⁹ citra quẽ ſi res appropinquat ob umbrat oculum. Oculus ergo ſanus dẽt bene uidere ꝓpinqua & remota.ſed tñ adhuc melius ꝓpinqua ꝓpinquitate dbita q̃ remota.& ſecundum hoc non dicit debilitas in uiſu. ¶ Sed tũc dicitur oculus debilis quãdo bene uidẽs propiqua in diſtantia debita ñ põt bene uidẽ remota ſicut uidet oculus optime ſanus.uel ſic̃ uidebat ipſe ꝑus ſanuus .ET CAVSA IN HOC. Hic aſſignat cãm dictorũ primo ſecundum opinionem ponentiũ uiſum fieri extramittendo.z° z^m opinionẽ ponẽtiũ uiſuꝫ fieri intus ſuſcipiẽdo 3° pro ueritate dictorũ remittit nos ad ſcientiaꝫ aliã.ibi z^a.& apud illos.3ª ibi.uerificatio autẽ ¶ Eſt ſciendũ qđ licet de modo ſiẽdi uiſuꝫ extra mittendo fuerit diuerſitas.Vna tñ ſecta eorum poſuit qđ illud qđ ab oculo extramittit ẽ quod dã corpus ſubtile lucidũ.et de hac opinione fuit Plato et Gal.ut patet i p° pronoſticorũ cõmẽto z5°.et ab Haly.i 6° the.et Ieſus Haly.in p°.et Azaranius.Cũ g° in oculo nõ ſit aliud corꝰ lucidũ q̃ ſpiritus uiſibilis.ꝺ dicere ꝓ ſpiritus uiſibilis exit ab oculo.et uadit ad rez uiſam nõ enim ſufficit egreſſio huiꝰ ſpũs radioſi.niſi attingat ad rẽ uiſam.Et hec eſt cã quare res uidetur.ũñ Auic.dicit.uiſus ñ fit niſi egreſſiõe radii.i.ſpũs radioſi ab oculo et cũ hoc obuiat ei qđ uideẽ h° fundamento poſito apparet quaꝫ ſi ſpiritus eſt multus et groſſus homo uidet lõginqua et non ꝓpinqua.qa ſpiritus exiens ab oculo ut multꝰ põt ad longinquũ ſpaciũ extẽdi in qua extenſione & motu ſubtiliaẽ.& z^m h° fit bonus & melioratur pro uiſione fienda.Sed uadens ad rem propinquã nõ ſic ſubtiliatur qa motus eius eſt partus.& iõ ſua groſſicies impedit qđ propinqua nõ bene uideanẽ.Et hoc ẽ qđ dicit cã in h° .ſ.qđ dictum eſt &c̃.Apud loquẽtes de radio .ſ.uiſibili exeũte ab oculo eſt qđ uiſus nõ fit niſi etẽ.et ꝓ.i.quia motus uadẽs ad locum longinquum ſubtiliat groſſiciem eius.ſ.ſpũs.et eq̃t eſſentiã eius.ſ.ſpiritus.qa ſubtiliando ſaẽ ipſa equalem et bonam prouiſionem.cum tamen prius non eſſet propter groſſiciem.Et ex hoc Auic.

relinquit notum. quia iſte non bene uidet ppin
qua. quia ſpiritus motus ad locum propinquuz
non ſubtiliatur. Et ex hoc eodem fundamẽto p
uenit qđ ſi ſpiritus uiſibilis eſt paucus ſubtilis
homo bene uidet propinqua. ſed non poteſt beñ
uidere longinqua. quia ſpiritus paucus non põt
ad. longinqua extendi ſui paucitate et ſubtilitate
etiã ſui ſubtilitate reſoluitur ꝓpter magnũ mo
tum qui eſt ad longinqua. & iõ huiuſmõi ſpũs
uadens uerſus longinq̃ nõ operaẽ aliqd i uiſiõe
ſz qa ad ꝓpinqua uadẽs nõ reſoluiẽ. nõ põt ppi
qua uidere. & hº ẽ qđ dicẽ. quẽadmoduz huiuſ
modi motus. ſ. ad lõgiqua reſoluit ſpiritũ ſub
tilẽ. ſ. paucũ. ¶ Eſt ſciẽdũ circa ſecũdã ptẽ qđ
ponẽs uiſum fieri ir? ſuſcipiẽdo. põit qđ puiũ
.i. dyafanũ. ut aer portat ſpecies uiſibiles quaꝝ
receptio ẽ in oculo & pricipaliter i pte pricipali
ut criſtallina. quãdo gº res a longinquo ferẽ tũc
fit fortis mot? in criſtallina. & in ſpiritu q̃ eſt i
ea. Si gº ſpirit? uiſibilis ſit mult? & groſſus.
tũc pot ſuſtinere fortẽ motũ. & ſubtiliaẽ ex tali
forti motu. gº uideẽ res longinqua. & qa res ꝓ
pinq̃ nõ facit fortẽ motũ & nõ ſubtiliaẽ ſpirit?
groſſus in ea iõ nõ ſic bene uideẽ. & qa talis for
tis motus reſoluit ſpiritũ ſubtilẽ. & ꝓprie ſi ẽ
pauc?. qa mult? nõ ſic reſolueret q̃uis eẽt ſub
tilis ualde. iõ habẽs ſpiritũ ſubtilẽ & paucũ ñ
põt uidere lõginqu ũ. ſz põt uidere ꝓpinquũ.
Et hec omnia Aui. i littera innuit. ¶ Secũdo ẽ
ſciẽdũ qđ dyafanũ nõ ſolũ fert formas uidẽdi
ut colorẽ. ſz ẽt formas lucis. qa nõ recipiẽ color
niſi in dyafano facto in actu plumẽ. ut patet i
2º de anima. Vnde ẽt ſtans in obſcuro uidet rẽ i
lumine uirtute lucis. Dixit gº Aui. apđ illos q
dicũt puiũ. i. dyafanũ uehere. i. portare formas
uidẽdi. i. ſpẽs uiſibiliũ. qa colorẽ & reliqua. ſ.
lucẽ. & forſaz hº dixit. qa uiſibilia q̇dã ſunt per
ſe & immediate. ut color & lux & q̃tũ ad hº di
xit. Et formas uidẽdi. q̇dã ſunt p ſe & mediate
ut q̃tas figura. & alia ſenſibilia cõia. & q̃tũ
ad hº dixit. & reliqua. uel forſan hº dixit. quia
puiũ nõ ſolũ fert ſpeciẽ uiſibiliũ. ſz ẽt diſtantie
eorum portãdo lineas uiſibiles. uel ſub lineis ui
ſualibus. Et huiuſmodi ſignũ ẽ. qa i ſpeculo res
q̇dã uidenẽ magis ꝓpinq̃. & q̇dã magis pfunđ.
Hic tñ eſſet locº magnarũ dubitationũ. Et ꝓp
hº. A. dixit formas uidẽdi & reliq̃ ¶ Quarto
poſſz expõi apđ Auic. q dicit qđ dyafanũ ut aer
portat ſpecies uiſibiliũ. ẽt aer portat reliqua. i.
ſpecies reliquas alioꝝ ſenſibiliũ. ſ. odorabiliũ au
dibiliũ & huiuſmõi. ¶ De 3ª pte diẽ Auic. qđ
uerificatio ſermonis magis certi de his duobus
. ſ. an uiſus fiat extramittẽdo l? itus ſuſcipiẽdo
ptinet ad ſapientes. i. naturales. ut ipſe declarat
in 6º de naturalib? particula 3ª. ¶ Eſt duº pº
utrũ uiſibile remotuz fortius moueat uiſum q̃
propinquũ. Videẽ qđ nõ. imo debilius p Auer.
in 3º colliget. caº. de accidẽtibus ſenſus uiſus. di
cens. quãdo res uiſibilis erit remota erit motus
quem faciet in uiſu debilior. ¶ Item ſimile
uidetur đ aliis motoribus motis & etiam de ui
ſu & uiſibili. ſed in aliꝭ res diſtans debilius
mouet ut ſonus diſtans aut odor. & etaz calor
calefaciendo ſi diſtat minus calefacit gº ſic & in
uiſu. ¶ In contrariũ ẽ Auic. dicens Cũ uidet il
lud qđ elõgaẽ motus fit fortis. ¶ Hec queſtio
haberet multã difficultatẽ. tamẽ ut ad ꝑſens ſuf
ficit dicendo qđ uiſibile remotum põt dupliciter
conſyderari. Vno modo ratõe eius ut mouet ad
uiſionẽ. & ſic remotum uiſibile đbilius mouet
Et ratio eſt qa omne mouẽs debilitaẽ. i mouen
do p diſtantiã indebitã. & hoc ſi diſtãtia đbita
& menſurata dẽt in actione cõcurrere. hº ẽt pz
ſigno qa cũ colores multũ diſtant a uiſu ñ imꝑ
munt. Et corpus lucidũ ẽt ut ignis remot? debi
lius iprimit q̃ propinqu? propriã ſpeciem. imo
iſte res ualde diſtãtes cõſuſe iudicanẽ. Alio mõ
põt conſiderari uiſibile remotũ ratione medii q̃
mouet. Hic aũt medium ẽ aer illuminatus. et ſic
uiſibile remotũ plus & fortius mouet uiſuz q̃
propinquũ. Ratio ẽ quia quanto maiꝰ ẽ ſpaciũ
per qđ fit uiſio ceteris pibus. tãto plus đ luce
ẽ in medio. Oculus gº uidẽs rẽ lõgiquã mouẽ
a pluri luce q̃ ſi illam rẽ uideret ꝓpe. hec ſunt
ad mentẽ Auic. & Auer. non eni dixit Auic. qđ
uiſus fortiter moueaẽ a re longinqua. ſz dixit.
Cũ uiđt illđ ꝙ elõgaẽ fit fortis mot? qa fit for
tis mot? rõe pluris q̃titatis lucis exiſtẽtis i ma
iori ſpacio. Et hº idẽ. cõſẽtit Auer. cuz dixit. ubi
dẽ qn ẽ uiſibile remotũ ab ocꝭs. lux q̃ ẽ itra ipũ
& oculũ eſt pluris quantitatis et quãdo res uiſi
bilis erit remota. erit motus quem faciet in uiſu
debilior. ¶ Ex quibus patet qđ Auic. non uult
arguere ex diſtãtia uiſibilis in uiſu fieri fortem
motũ ab ipſo uiſibili. & hoc. qa ipſum uiſibile
mouz debiliter cũ diſtet ẽt qa mot? quẽ uſt. A.
arguere ẽ motus diſgregatiuus ſiue diuiſiuus
& ſubtiliatiuus. ſpũs uiſibilis. ſed uiſibile põt
eſſe nigrũ uiride albũ & ſimilium colorũ. & iõ
nõ conuenit oi uiſibili qđ ſubtilieẽ & diſgregeẽ
cõceſſo ꝙ fortiter moueret. Sz Auic. uult argue
re qđ cũ ſit res diſtãs fit fortis mot? i criſtalia
& ſpũ uiſibili ratione medii illuminati quo me
diante fit uiſio. et hoc mediũ. qa neceſſario ẽ luci
dum quicquid ſit illud qđ uideẽ & luciduz de
neceſſitate diſgregat & ſubtiliat. ut põt uideri
ad ſenſum immultiplicatione radiorũ reflexorũ
ſeq̃ neceſſaario ꝙ ſpirit? i uidẽdo res diſtãtes
ſubtilieẽ. & hº ẽ ꝓpoſitũ. A. q uſt qđ cũ ſpirit?
ẽ groſſus & mult? uidenẽ logiqua. qa i hº diſ
gregaẽ. i. ſubtiliaẽ. ſz ex tali diſgregatiõe ſpiri
tus paucus & ſubtilis reſoluiẽ. Et eadem cã diſ

greçatur.i.subtiliaꝛ.ſz ex tali diſgregatione ſpi
ritus paucus & ſubtilis reſoluitur. Et eadem cā
diſgregatio ſiue ſubtiliatio corrūpit & perdit
ſpiritum paucū ſubtilem & tempat ſiue equat
ſpiritū multum groſſum. Ex quib⁹ ceſſant con
traria. Poſſet tñ quis reſpōdere ad primā rōez
cauillādo cum dicit qđ reliqua ſubtilia diſtātia
ſubtili⁹ mouēt ut odorabilia & ſonātia. negan
do h⁰. quia uidem⁹ quedā odorabilia a remotis
odorabiliora q̄ apropinquo. ut pz in ziª pticula
de problematib⁹ problemate prio & z⁰. Soni
uel uoces lōgius audite uidenť acute. ut patet i
xiª particula de ꝓblematibus. pblemate ſexto.
¶ Secūdo eſt dubitatio. utrū multitudo ſpirit⁹
cum groſſicie ſit cauſa uidendi res longinquas
& non propinquas. & econtra. ſpiritus ſubtilis
cum paucitate. Videtur quod primum non ſit
uerum. quia ſenes uident longe & non prope.
Vnde Ieſus Halyabbas trac.3 ca⁰ 5⁰. loquēs đ
eo. qui uidet longe & non prope. dicit plurimū
accidit hoc ſenibus. Idem innuit Aꝝ. in 3i. de p
blematib⁹. problemate z4⁰. Et Raſis in ſecūdo
cōtinētis ca⁰ 4⁰ dic. Cū qs uidt longe & nō ꝓpe
ſicut accidit decrepitis. & Haliabas. in nono p̄ti
ce ca⁰ i3⁰ dic ſz ſenes nō habēt ſpiritū multū. ut
notū ē. licz habeāt ipſuz groſſuz. ¶ Itē habētes
oculos extra ꝓminētes habēt multū ſpiritū &
groſſum. ſz iſti nō uidēt a lōge. imo de ꝓpe. ut
patet i 3⁰ colliget. g⁰. maior patz. qa oēs ꝓminē
tes extra ut plurimū ſunt magni. & ſic cōtinui
& receptiui multorū ſpiritū & ſunt hūidi i cō
plexōe. ſz hūiditas igroſſat ſpiritū. ſic ſiccitas ſt̄
tiliat. g⁰ iſti ſunt multorū & groſſorū ſpirituū
& tamē nō uidēt niſi ꝓpe. imo cū legūt litteras
adducūt eas ꝓpe oculū. ¶ Itē ſpūs indigēs m⁹
to & forti motu ē apt⁹ uidere ꝓpinqua. qa res
ꝓpinq̄ fortiter mouet. ut patz in 3⁰ colliget. ſed
ſpirit⁹ groſſus ē huiuſmōi. ¶ Secūdū ēt dictū
nō uidet uerū. ſ. qđ cā uidēdi ꝓpe & nō lōge
ſit ſubtilitas ſpirituū cū paucitate. qa ſenes ui
dent res de ꝓpe & nō. a longe. ut ponit Raſis in
z⁰ cōtinētis. cap⁰ 3⁰. auctoritate filij Serapionis
Vnde Auer. in 3⁰ colliget. in ca⁰ de accidentibus
ſenſus uiſus dic. propter hanc debilitatē accidit
decrepitis. ut nō poſſint legere litteras ſubtiles
niſi i ſole & uidēt res propinq̄s & nō longinq̄s
ſiue remotas. ſz ſenes nō hebēt ſpiritū ſubtillē
imo. groſſuz q̄ uis paucū. ¶ Itē Azarauiª c⁰ đ
egritudine q̄ dicit Calmarhalana. i. i q̄ hō uidet
prope & nō lōge. dic qđ hª generaꝛ ex groſſicie
luminis ideſt ſpiritª uiſibilis. & cā cōgelatiōis
eiª a frigore. ¶ Itē ſpiritª i q̄ debilis motª ap pz
ē aptus uideꝛ res a lōge. qa res a lōge debiliter
mouet. ſz ſpūs ſubtilis ē huiuſmōi. qa ſpūs ſub
tilis ē clarª & mūdª. ſic ſpūs groſſus ē nebulo
ſus. ſz i re clara pua ipſſio appz. ut ponit Aꝝ. i
5⁰ đ generatiōe animaliū ca⁰. z⁰. dicens. quē ad
modū eni i ueſtimēto mūdo ꝑue macule fiūt pa
tētes. ſic in puro uiſu praui motª manifeſti ſūt
¶ Item arguitur contra cām quā ponit Auic.
quia res habens eſſe intētionale nō pōt eſſe cā
motus realis. ſed ſpiritus a prope uel longe ue
niens recipitur in oculo intentionaliter g⁰ nō po
terit rarificaꝛ uel reſoluere ſpūs uiſibiles ¶ In
cōtrariū predictorū ē .A. & ioar tract. 8⁰. cā. 3⁰
& plurimi auctores medicine. ¶ In hac queſti
one uolendo ipſam perfecte diſcutere. ē magna
difficultas ſed quantum ſufficit propoſito dico
¶ Propter qđ eſt ſciendū qđ cā uiſionis prope
& lōge ſummiť pricipaliter ex duobus. ¶ Prio
ex diuerſa ſituatōe oculi in profundo aut pro
minentis. Nā quādo oculus extra prominet ual
đ diſgregatur a luce & idō ubi cōcurrit magna
lux nō pōt uidere. & ideo nō pōt uidere remo
ta propter diſgergationē. ſed oculi ſituati i pro
fundo longinqua melius uidēt q̄ habētes extra
prominētes & hoc quia ſpūs uiſibilis in eis eſt
aggregatus. & nō ſic diſpergitur a luce. Vnđ ēt
ſtantes in puteo in die quādoq̄ uidēt aſtra. ut
ponit Aꝝ. in 5⁰ de generatōe animaliū capi. z⁰.
& idō etiā animalia habētia groſſas palpebras
ſiue magnas magis iſpiciūt ad remota ut pōſit
ibidem Aꝝ. & Auerrois. in libro de ſenſu &
ſenſato. Et hāc cauſam uiſionis ppe & lōge iue
ſtigauit Aꝝ. in loco predicto. Hāc uero cām. A.
hic nō inueſtigat. Nam Auic. uult oſtēdere q̄re
quidā melius uidēt propinqua q̄ longinqua &
econtra. Situatio autē oculi extra ē cauſa qđ pro
pinqua melius inſpiciāť q̄ longinqua. & ſituatio
i pfūdo ē cā qđ tā ꝓpinqua q̄ lōginq̄ meliª uid
eantur q̄ ab oculo extra ſituato. & cū hª oculus
pfūdª meliª uidet ꝓpinqua debita ꝓpinqtate
q̄ longinqua. ¶ Alia cā longe uiſionis & propi
que eſt diſpō in partibus oculi. & ꝓprie in pte
principali que ē ſpiritus uiſibilis ſecundū qđ ē
groſſus uel ſubtilis multª ulª patuª. Et hāc cāz
Auic. hic inueſtigat. ¶ Propter qđ eſt ſciendu
quod Aꝝ. i preallegato caª pōit qđ aliud ē lōge
uel prope uidere. & aliud ē clare uideꝛ. ſ. diſcer
nere differētias uiſibiliū Cum gª dicit Auic. qđ
ſi ſpūs ē multª & groſſus homo uidet lōgiqua
& nō ꝓpe itelligit qđ uideat longe & diſcernat
meliª quā prope. Et cū dic. qđ ſi ſpūs uiſibilis ē
paucus & ſubtilis uidet prope et non longe. in
telligit quod uidet melius quam longe Horuz
autē cā ē quā .A. inuit. qa ſi ſpūs uiſibilis ē mul
tus & groſſus indiget ſi debet clare uidere qđ
ſubtileť. & ex hoc reducaꝛ ad quādā tēperāriā
ſubſtātie. Hoc autē fit in uidēdo lōginquū & ñ
ꝓpinquū. Nā in uidēdo longiquū mouet a mª
ta luce. ut ſupra declaratū ē. & in hoc ſubtiliať
& equať & nō diſcernit longinquū. propiquū

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 402 sur 455

aūt nō sic. spiritus aūt uisibilis si ē subtilis & pau cus nō indiget re. que i uisiōe ipsuz resoluat & iō idiget p clara uisiōe qđ ppiq ia inspiciat ut patet ex supra dictis. Sz circa pdicta dubi tatur p°. Diceret aliqs. si spūs est grossus ispi ciendo lōginqua subtiliaf. g° post hāc inspectio nem deberet ēt bene uidere propinqua. Secun do diceret aliqs cum uisibile ppinquuz fortius moueat q̄ remotū. ut pōit Auer. iz colliget q̄ ille fortis motus nō disgregat & subtiliat spūz subtilē. & sic ipedit uisionē. Ad primū dico qđ equatio illa que fit in spiritu grosso cū inspi cit longinquaz dependēs ab actiōe lucis medie inter oculū & uisibile. & iō cessante inspectiōe cessat illa equatio. & maxie. quia spūs uisibilis semp refluit ad oculū grossus uenēs. sicut a ceē bro. Credo tn qđ illud exercitiū in uidendo lō ginqua eis cōferat. Ad secundum dico ut supa dictū fuit qđ uisibile propinquū fortius mouet secundū se. sed non rōne lucis medie. p quā lucē inest uisibili posse disgregare & subtiliaf spūs qđ nō inest ulsibili secundū qđ color. qa secūdū qđ color pōt accidere sibi cōgregare ut uisibili nigro. Propter solutionē rationum ē dicendū qđ cū loginquum & propinquū dicant quasdā extremitates. oportet qđ imaginemur quandaz distantiā mediā uisionis ultra q̄ est a lōge uisio & citra quā est prope. Ista aūt media distantia summiē ul' respectu corporis tēpati habētis po tētissimū uisuz ul' respectu ppe sanitatis unius cuiusque quā sanitatē habuit ante đfectū uis°. at q̄ habeē debuit. Vel sūmiē ex diuersitate rerum uisibiliuz. Aliud eni ē spaciū equale propiquū & longinquū uidēdo. granū papueris & aliud in uidendo montem. Cum ergo dicimus qđ ali quis debilis in uisu melius uidet propinqua q̄ longinqua & aliquis econtra nō ē imaginandum qđ longius respectu uisus tēpati melius uidēat nec propinquius. nec est imaginādū qđ longius seipso dum erat sanus melius uideat. nec ēt p pinquus nisi forsaz aliquis defectus uisus & huiusmodi fuisset prius sua sanitas. si. n. alicui° sanitas esset uidere res prope oculū & nō distā tes propter paucos spiritus & subtiles. tūc si fiant spūs grossi & multi respectu sui ipsius longius uidebit melius. nec est imaginādū qđ aliquis debilis in uisu melius uideat montē uel granū papaueris ultra extremū lōgitudinis aut citra extremū ppiquitatis sz. ē imaginādū qđ đ bilis uisus propter multitudinē & grossiciē spi rituū dicitur melius uidere longinqua q̄ propin qua. eo qđ illa q̄ uidēt ultra. mediū qđ mediū ē dicta distātia lz illa uidēat pri° q̄ hō tēpatus & peius q̄ ipsemet pri° sanus. & propinqua etiaz que sunt citra illud mediū peius uideat ta men minus male uidet illa que sunt ultra illud me diū q̄ ea que sunt citra. & cōsimiliter debet in telligi de uisu debili propter subtilitatē & pau citatē spiritus. uerbi gratia sit oculus debilis. O. sit spaciū propinquū respectu uisus. tēpera ti uel suiipsius sani. uel respectu rei uisibilis ab a. ad. b. sit longinquū ab. a. ad. c. oculus ergo de bilis nō uidebit ultra. c. nec citra. a. &. q o uidet inter. b. &. c. & intra. b. &. a. peius uidet q̄ ocul° tēperatus uel quā ipse sanus sanitate non mul tum defecta Si ergo est debilis propter grossi ciem spiritus & mlt̄itudinē q̄ uidetē ītra. b. & .c. melius uidet uel minus male q̄ que uidet iter .q. &. a. sed si sit debilis pp subtilitatē & pau citatē quā uidet inter. a. &. b. meli° minus ma le uidz q̄ q̄ uidet intra. b. &. c. Est tn sciēdū qđ ista spacia habēt latitudinē in qua diuersifi cantur. & in qua possunt diuersimode noiari. Spaciū eni qđ ē iter. a. &. b. q̄ tū ad prē ppe. b. pōt dici longinquū respectu ptis prope. a. & sic intelligēdo de aliis. Est ēt sciēdū qđ sic qdā debilis uisus meli° uidēt lōge q̄ prope. & ecouer so sic oz imaginari mediū i hac distātia qđ me diū est spaciū in q̄ sibi meli° app res q̄ possit apparere. & h° mediū nō ē aliqd de trib° dictis sz ē spaciū i q̄ uisibile meli° occurrit uisui huic zm ei° debilitatē. & est cognitū per experientiaz hic q̄t sint difficilia tu uidēt. His habitis dico ad q̄stionē sicut iam patet ex dictis qđ grossici es & mlt̄itudo spūs uisibilis ē cā clari° uidēdi lōginqua. s. ultra mediū quā propiq̄. Rō ē iā dicta. & ē hec alia. qa grossicies i spiritu ē causa cuiusdā obumbratiōis uel obtenebratiōis. cum ergo uisus ferēt in longinqua pp multā lucem spiritus subtiliaf & clarificaf. & ideo res remo ta quāuis debiliter impmat. tamē appz illa ipsa sio in spiritu clarificato. Sz qa spiritus grossus nō tollerat tantā lucē. si ēt paucus qa dispgere tur. ideo oz qđ cū h° sit mult°. Si uero spūs sit pauc° & sit subtilis clar° lz ex pte sue claritatis sit apt° ad recipiēdū ipssiōes uisibiliū quāuis sint debiles & uisibile lōginquū đbiliter impmat zm. se tamē qa ibi cōcurrit multa lux. ideo non tollerat. sz uisibile ppinquū pōt tollerare. imo licz sit paruissimū poterit iprimere in illud. Et iō isti uidēt propiqua minutissima. Ex qui bus oppz qđ si spirit° sit grossus & pauc° sic ē in semsibus. non uidēt res ultra mediam siue equalem distantiam que est. b. & hoc propter multā. lucem. nec ita ppe. sicut esset iuxta. a. in quo. a. uidēt spiritus subtilis pauc°. et hoc quia ille spiritus pp grossiciē eius reqrit pl° đ luce q̄ spiritus paucus subtilis. Videbit g° grossus paucus iuxta. b. qđ spacium dicitur longinquū respectu spacii iuxta. a. Ex quibus patet so lutio contradictionum inter auctores. quia qui

dam dicunt qđ senes uident prope & nō longe. & quidā econtra. ut patet in supra argutis. Verum. n. ē quod senes propter grossiciē & pauci tatē spiritū non uidēt loge .i. ultra mediā. & equalē distantiam. sed uident prope. quia citra Vnde non uidēt ultra. b uersus. c. sed uident citra. b. ppter cās dictas. Vnde. Auer. in 3° colligꝫ dicit ꝙ senes uidēt res ppiquas & nō remotas uidēt tn̄ senes lōge respectu multe ppinquitatis in qua prius in iuuentute poterāt uidere cū habebant spiritus subtiles in qua propinquitate nō possunt mō uidēr̄ qa indiget pluri luce pp grossiciem spiritus. Vnde Auer. in tertio colliget dicit qđ senes uident res propiquas & qđ senes nō possunt legere subtiles litteras nisi i sole. & tn̄ multā lucē nō possunt tollerare propter paucitatē spūs ¶ Sed tu dices. si legunt i sole igiē ibi est multa lux. Dico qđ si uisibile est lōginquū est plus de luce q̄ nō tollerāt. nō ergo uident senes bene nisi cū a se ellongant uisibilia uersus. b. & nō ultra. b. Vnde Aꝝ inuit 3ª particula de problematib⁹. problemate 4°. qđ senes elongando a se. litteras melius uident. Et loquebat Rasis sic 2° cōtinētis. cū dicebat qđ decrepiti uidēt longe & nō ppe. ¶ Ex qbus dictis apparꝫ solutio ad instantia. licet posſit aliter responderi. Dicendo quod senex q uidet longe est ille in quo spiritꝰ est grossus multiplicatus in quanto. ¶ Ad secundam dico quod illa cā ppinq̄ uisionis ē pp situ de qua nō ē hic sermo qa oꝫ hic ponere oculos i situ eodē mō habētes. aliter tn̄ posset solui negādo qđ i oclo pminēte nō ē multꝰ spūs. imo i oculo profundo in quo spūs adunat. Vn recipe pōt de luce plꝰ aggregata. prominēs aūt oculus recipit lucē depsſlaꝫ. ut pōit. Auer. in. 3° colliget ca°. đ accidētibꝰ uisus. ¶ Ad tertiā cū dicit. spiritꝰ indigēs forti motu ē aptꝰ uidere ppiqua Dico qđ uerū ē si hº sufficeret sed forus motꝰ uisibilis nō sufficit sine mlta luce q̄ nō cōrurrit i uidēdo ppinquū. ¶ Ad aliā appꝫ solutio ex dictis. ¶ Ad sermonē Azarauiꝫ. Dico qđ spiritus grossus & paucꝰ ē cā uidēdi ppe. liꝫ nō sit ppe ut spiritꝰ paucꝰ subtillis. & đ illo spiritu grosso pauco ē sermo eiꝰ qđ pꝫ cū dixit. ca cōgelatiōis & ē. qa cōgelatio igrossādo minorat. Ad aliā pꝫ qd dicēdū ex pdictis ¶ Ad ultimā dico qđ zᵐ nostrā opiniōez intētiones possunt eē cā motus realis. Vel dico qđ cū motu intentionali pōt complicari motus realis. ¶ Est dubitatio tertio que de istis duabus cāis plus faciat ad. uisionē longiquā uel grossicies spiritus uel multitudo ¶ Transeundo. Dico qđ i uisione longinqua absolute principalius. facit multitudo spiritūꝰ Ratio est quia ad omnē uisionē longinquā uidetur requiri sed ad uisionē longiquā determinate que ē cū non bene uidere propinqua uidēr̄ qđ principalius hoc faciat grossicies spūs quia ex hoc qđ spiritus ē grossus subtiliaꝛ in uisiōe lōginqua & stat grossus in propinqua Vnde lonǵinqua & nō propiqua discernit Requiriꝛ tamē cū grossicie multitudo sin uisiōe autē propiqua absolute plus facit subtilitas sed in uisione propinqua & n̄ lōginqua uidetur qđ plus facit paucitas Rōes aūt i hº ēent plixe q̄s ad pśens obmitto. ¶ Est dubitatio 4° si eedē cāe possūt esse ex parte albugineiꝰ. in uidēdo longe uel ppe sicut que sunt ex pte spiritus. Videt qđ sic. per Aꝝ. in 5° de generatione animalium. c° 2°. ubi ex multo hūido & ipuro & ex pauco et puro pōit diuersitatē i uisione ppiqua. et nō lōginq̄ ¶ Incō trariū uidenr̄ auctores medicine qui hoc appropriāt spiritui. ¶ Dico ꝙ eedem cāe possunt assignari ex parte albugineiꝰ. imo etiaꝫ ex parte cristallini. ut ponit Rasis in 2° cōtinentis in pº capº & quarto. uersus finem. qa cum frequentius accidit a spiritu. cū sit corpus magis patuꝫ pmutationi & qa est pars principalior oculi. ideo de aliis tacuit Auic. et dedit intelligi ex simili. et ex dictis hic & dicendis in capitulis đ noctilopa. et de halior ¶ Quinto dubitaꝛ. que sit peior đbilitas uisus. uel quādo homo uidet ppe & non lōge uel cum homo uidet lōge & nō prope. Videt quod uidens remote & non prope sit melior ꝑ Rasim in 2° continentis auctoritate Aaron. dicit homo uidēs remote & nō ppe est melior hoie uidēte prope & nō remote ¶ In contrariuꝫ arguitur ille uisus ē melior in quo spūs sunt cum dispōne magis conformi uirtuti uisue. ſz in uisu prope & nō longe ē hº. quia spiritꝰ sunt clari. ſz sint pauci. Claritas aūt spiritus est dispsitio cōformis uirtuti. uisiue plus q̄. sit quantitas. ¶ Dicēdū qđ de huiusmodi nocumētis uisus possumus loqui dupliciter. Vno mō zᵐ qđ impediunt hominē in suis ministreriꝭ. & ut sic. ꝑ qbusdā ministeriꝭ est peius uidere longe & nō propinq̄. sic pro scriptoria. & pro arte circa minuta & pro qbusdā ecōtra. sic pro balistraria & arte bellica. in quibus requiriꝛ plus longe q̄ prope inspicere. Alio modo zᵐ facileꝫ usꝰ difficilē curōneꝫ harū passionum. & tūc illud nocumentum est peiꝰ ꝙ difficilius curaꝛ. sicut subtilitas & paucitas spiritꝰ que difficiliꝰ uidēr̄ remoueri q̄ multitudo & grossicies. Et hoc dico in iudicio generali. Cause eni speciales quādoq̄ possunt se aliter habere q̄ sit dictum. Et tu considera & hec uidet intentio Rasis in pdicta auctoritate Aaron. Nam ideo dicit qđ homo q uidet longe ē melior. quia in oculo eius ē uapor grossus. qui. s. poterit cum euacuatione & exicatōe cōsūmi. ſz spiritum paucum erit difficile multiplicare quānis per sui claritatem sit bonus.

¶ COGNITIO VERO ILLIVS. Hic ponit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 404 sur 455

signa ⁊bilitatis & nocumenti uisus que appropriantur mẽbris que ipsum cõsequũtur.ut fũt humores tunice & neruus obticus.et qa pluria horum signorũ nõ sunt certe significationis.ut apparebit.nõ Auic.non exequit̃ de signis eo mõ siue ordine quo supra narrauit cãs sed assumpsit ordinem conuenientiorẽ qui esset possibilis. Ex mẽbris enĩ istis quedã sunt tunice ꝓfunde et humores profundi.ut rhetina & aranea uitre⁹ & cristallin⁹.quedã uero nõ sunt sic ꝓfunde.ut cornea uuea & humor albugineus.et de his mẽbris oculi est neruus obticus.Prio g° ponit signa debilitatis uisus sequẽtis dispositionẽ tunicarum.ꝓfundarum & humorum ꝓfundorum. Secũdo signa sequentis dispositionẽ tunicarum non profundarum & huiusmõi.& nerui obtici z^a ibi.& qñq significat secundũ dispositionẽ.

¶ Pria in duas.primo ostendit qũo est cognoscibilis illa debilitas uisus.z°ponit signa.ibi z^a.et qñq ¶ Dicit primo qd cognitio illius.s.debilitatis & nocumẽti uisus ex dispositiõe tunicarũ profũdarũ.& humorũ profũdorũ.ut hic sit figura grãmaticorũ que dr̃ zeuma siue cõceptio ẽ ex eis que sunt praua.quia ẽ de iudiciis estimatiuis cum non est &c̃ ¶ Est sciendũ ꝙ ex hac littera patet ꝙ expositio supius facta erat ad mentem Auic.cum dicebatur plurimũ eorum est ꝓpter tunicas extrinsecas siue profũdis.i.nõ solũ in profundis Vnde ueluit ꝙ dibilitas uisus fiat per dispositiõez tunicarum profundarũ .s. rhetine & aranee & etiã secundine.licet n̄ principaliter.sed nõ posuit supra eas in his tunicis.quia itellexit eas per cãs dictas.s.d malis complexionibus & retentionib⁹ uaporum.in eis ¶ Secundo est sciẽdũ qd uisus debilitas sequens dispositionem dictarum.partium qñq est sola.& quãdoq est sine oculi disruptione uel permutatiõe situs partium oculi.& tunc eius cognitio ẽ difficilis siue praua.aliquãdo nõ est sola.sed ẽ facta cum disruptione partium oculi.et cuz situatione mala.sicut cũ cristallina uenit usq ad corneã uel uitreus et tunc cognitio talis nocumẽti uisus est facilis et hoc intellexit Auic.cum dixit Cognitio est praua cũ nõ ẽ res alia nisi ipsa.s. ⁊bilitas uisus.nomẽ tañ debilitatis uisus proprie cadit super hac debilitate.ut patet ex princ° capituli ¶ Est dubitatio utrũ cognitio debilitatis uisus sequentis dispositionẽ tunicaram profũdarum & humorũ profundorũ sit certa uel praua estimatiua.Videtur qd certa qa cognitio passionũ membrorũ magis occultoꝝ est certa.ut cordis et stomachi.¶ Itẽ cognitio destructionis uisus ꝓp neruum concauũ est facilis ut pz infra.et tan ẽ neru⁹ obticus est ꝓfundior aliquo humore uel tunica. ¶ In contrariũ est Auic.si qs attendit. ¶ Dico qd iudiciũ de causis debilitatis uisus est duplex.Vnum est de diuersitate cãrum in se ut an sit caliditas uel frigiditas.humiditas uel siccitas.cum materia uel sine.& hoc iudiciũ nõ est estimatiuum.imo certum ꝓ signa que ponit Aliud ẽ iudiciũ siue cognitio de cais z^m diuersitatem partium oculi ocultarum.s.cui parti approprientur de partibus oculi.& hoc iudiciũ est estimatiuum cum non est res alia nisi ipsa.Rõ est quia quando aliquod signũ potest procedere a pluribz nec p r ẽez p̄ ad alterũ ⁊terminari oz qd iudiciũ ex illo signo sumptũ sup altero illorũ solo sit estimatiuũ.ꝫ sic ẽ in ꝓpinto .qa ñ apparẽte lesiõe i cornea nec i foramine uuee nec existẽte signo alicui⁹ passiõis i obtico.& existẽte nocumẽto in uisu.qcũq signũ summit̃ erit estimatiuũ.uerbi gratia.ponat̃ ꝙ appareat yris h° posset cõtingere ex humectatione albuginei l' cristallini uel aranee ul' forsan rhetine.& ultra h° nõ poteris te determinare a q° hoc fiat nisi iudicio estimatio.ut pz medicis exercitatis ¶ Ex his pz solutõ ad cõtraria.qa dico qd mẽbra itri seca habent sua signa ꝓpria sumpta ex ꝓpriis opatiõib⁹ uel exeuntib⁹ que nõ apparẽt nobis in ptib⁹ oculi occultis.nõ eni potes uidere distinctam opatiõez cristallini nec in se nec ꝓ aliquod exiens. ¶ Ad secũdũ dico qd q̃uis neruus obticus sit profundus.habet tamẽ signũ ex quo possum⁹ sup distincti arguere.s.qd in eo sit passio ut signũ a cõstrictiõe & dilatatõ pupille.ut infra apparebit.Q VANDOq aũt.Hic põit signa ꝓp qd nota qd omnia ista signa nõ sunt talia ꝙ in eis certe cõfidam⁹.ꝫ recurrim⁹ ad ea.Nã cũ presentat̃ nobis hõ debilis uisus.& c̃rificam⁹ qd nõ ẽ cã ꝓp neruũ obticũ.nec ꝓp tunicas extrinsecas.tũc recurrim⁹ ad sig^a q hic ponũt̃ ¶ Et priuz signũ ẽ dispositio coloꝝ tunicaꝝ.uerbi.g. tunica cornea & cõiunctiua in homine iã dicto habente uisuz debilẽ apparet aliqualiter citrina & citrinitas nõ ẽ tanta q ꝓp nocumẽtũ in cornea deberz facere illaz debilitatẽ uisus.Si g° iste habet debilẽ usuz nõ ẽ ꝓp passiõem cornee.sed tunicaꝝ & humoꝝ profũdoꝝ.& h° signũ demõstrat tibi qd cã facies lesiõez est humor occult⁹ Sz utrũ hic humori nocẽdo appropriet̃ cristalline ul' uitreo uel rhetine uel aranee.sciri nõ põt nisi estimatiue.dixit aũt quãdoq .qa ⁊ his signis in qbusdã apparet unũ & i qbusdaz aliud & i quibusdã plura ex eis. ¶ Secũdũ signũ ad qd quãdoq recurrim⁹ ẽ dispositio iflatiõis & extẽsionis eaꝝ tunicaꝝ.qa ex illa tensiõe & inflatione tu arguis qd cã ẽ materia iflans & extẽdẽs .s. uaporosa uel humoralis.& qd ipsa ẽ in tunicis ꝓfundis & i hũorib⁹.sicut ⁊claratũ ẽ i exẽplo sig° sũpto a colore ¶ Tertiũ signũ ẽ dispositio corrugatiõis & extenuatiõis qa ex h° significamus siccitatẽ. ¶ Sed tu dices si tunice que

apparēt nobis ſunt corrugate & exiccate. uerbi gratia. cornea tūc cā ḋbilitatis uiſus erit manifeſta & erit i tunica extrinſeca. nos autē uolumus habere ſigna debiltatis accidētis pp cauſam in tunicis intrinſecis. ¶ Dico qđ ſīc dictū ē i ꝓmo ſigno. hec corrugatio & exiccatio ul' quecūq; diſpoſitio in cornea uel cōiunctiua uel uuea dz poni qđ nō ſit tanta qđ de ſe faciat debilitatē i uiſu. uel q̄ nō faciat' debilitatē illi⁹ mōi quē cognoſcimus in iſirmo. & iō ex h⁰ arguimus qđ h⁰ ſit ſignū ḋbilitatis & nō cā. ¶ Vl'aliter dicēdū qđ q̄uis hec diſpoſitio tunicar⁹ extrinſecar⁹ poſſit facere debilitatē uiſus. tu nō es tñ certus ſi hec ſit cā in interioribus partib⁹ oculi. ¶ Quartuz ſignū eſt diſpoſitio puitatis oculi. qa cum ocul⁹ ſit paruus. & non apparet qđ ſit cauſa ex cornea uel coniunctiua. uel ex ſolutione cōtinuitatis tūc accidit pp diminutionē & exicationem ul' cō ſupmtionē humorū intrinſecoruz et tunicarū p fundarum. & hoc ē qđ dicit pp paruitatē ipſi⁹ ſ. oculi factā defectu partium intrinſecarum. ¶ Quintū ſignum eſt yris. ¶ Vbi eſt ſciendū qđ ſicut yris in aere apparet ex refractione uel receptione radiorū ſolis in nube rorida aquoſa ſecundū Ar⁹ in 3⁰ Methauror⁹. ſic appitio yris fit in quibuſdā debilib⁹ in uiſu. ut in illis i qb⁹ aliqua humiditas aquea ē ſpſa circa ptes oculi in quib⁹ lumen recipit. et hoc ē qđ dic. Et qñq; recurrimus ad diſpoſitionē eius qđ ſpargitur ſup ipſum. ſ. oculuz de hūiditate. & imaginat. ſ. hic infirmus pp humiditatē de ſimilitudie yris Dupliciter eni accidit imaginari hūc yridē. Prio qa quidā debilitati in uiſu ſemp uident circuluz ſicut yridē in colore circa omne lumē. qdā uero uidēt radios cadētes ſuper palpebras in colore yris. Vnde Raſis in z⁰ cōtinentis. 4⁰ c⁰ dicit. qđ ſigna cogtōis futur⁹ ḋbilitatis uiſus ſūt ꝑnule oculorū qa ſunt coloris yris. q̄uis g⁰ cognoſcas ex appitione yris. qđ cā debilitatis eſt hūiditas rorida non eſt tamē certū. in qua parte determinata ſit hec humiditas. ¶ Sextum ſignum ē ſiccitas & conturbatio que uidentur in ipſo oculo. ¶ Sed tu dices quare Auic. poſuit hoc ſignū cū iā ſupra poſuerit cū dixit ſigna corrugatioīs ꝫet extentationis Dico q̄ ſiccitas i oculo quedā imprimit corrugationē & extenuationē. et hec eſt ſiccitas p priuatiōez humidi et ḋ hac ſup⁹ loqui utus eſt quedā imprimit conturbationez remouendo peruietatem & luciditatem. & de hac loquitur hic. E hec uidetur qđ ſit ſiccitas cū materia ſicca melancolica. unde contra diſtinxit hoc ſignū contra ſignuz ſumptum ab humiditate ſignificata p yridem cum dixit. diſpoſitionē ei⁹ qđ ſpgit ſup ipſuz de hūiditate et c. Aut uidēturi ipſo de ſiccitate & conturbatione. i. que facit cōturbatiōez. q̄ cōturbatō ē manifeſta exteri⁹ q̄a cū tu inſpicias oculū. uidet tibi cōturbat⁹. & manifeſtat talis cōturbatio. qa nō apparz i ocło infirmi homoculi. aſr. līa homanicul⁹. i. forma hominis aſpiciētis. ¶ Eſt dubitatio. utrū ex nō apparēt homoniculū poſſim⁹ ḋterminate cognoſcere ptē intrinſecaz oculi patiētē. Videt qđ ſic qa ex h⁰ poſſumus cognoſcere qđ nocumētuz ē i tela aranea. qa i hac tela repſentat iſta imago ut pōit Haliyabbas. in 3⁰ theo. ca⁰ 13⁰. & Gal. i 4⁰ de utilitate particularū. ¶ In cōtrariū ē. A. z^m expoſitiōez premiſſam. ¶ Dico qđ in oculo naturaliter diſpoſito debet apparere forma hominis inſpicientis in eū. & h⁰ ē pp reflexiōez facta a tunica aranea. q̄ ē ſplēdida & polita ſicut ſpeculū. ut pōit Gal. in. 4⁰ de utilitate particularum. c⁰ 6⁰. dicens. Pupille ydolum in hac aranea tela. uelud in ſpeculo quodam conſiſtit. Eſt eni lenis & micans ſuper omnia ſpecta. ſiccitas ergo conturbatiua tolit reſplendentiam & leuitatem & ideo non apparet homoculi. Dixit autem forſan. quia nō fac hec cōturbatio ualde pua q̄uis tñ hec reflexio ſit ꝓpria illi⁹ tele. tñ ipedimētū pōt ab alio fieri. ut pp cōturbatiōez cornee uel albuginei. & poſſz illa cōturbatio eſſe prīcipaliter ex criſtallina. & iō nō poſſum⁹ determinate ex h⁰ ſigno cognoſcere particulā patiētē. ¶ Ad cōtrariū patet ſolutio. ¶ Eſt ſciendū qđ q̄uis iudiciū ꝑdictuz ſit eſtimatiuū. nō tñ ḋbet cōturbare mentē medici. qa eiſdē medicinis intus & extra uteē. ſiue cā ſit in criſtallino ul' in uitreo l' in aranea ul' i rhetia. ET Q VANDO q; ſignificat. Hic pōit ſigna debilitatis uiſus ſequētis diſpoſitiōez cornee & albuginei & uuee & nerui obtici. remittēdo noſ prio poſt q̄dā ſigna ḋbilitatis l' nocumēti uil⁹ ſequētis corneā & albugineū z⁰. ab aliꝭs ſe excuſat & remittit nos ad locum aliū. ibi z^a. de cōſtrictiōe aūt. Pria. in duas primo ꝓmittit z⁰ exeq̄. ibi z^a. & ille cuius eſt. ¶ Dic prio qđ quādoq; ſignificat debilitas uiſus z^m diſpoſitiōez cornee. i. z^m qđ appz diſpō i cornea & c. ¶ Eſt ſciendū qđ cā debilitatis uiſus. cui⁹ hic pōit ſigna ē in albugineo l' i cornea & ſig^a ſunt q̄ nobis apparēt iſpiciēdo has ptes & qa iſte ptes ſunt magis note q̄ predicte. ideo hec cognitio nō erit ſic praua nec ita eſtimatia ſic cognitio ꝓmiſſa. ET ILLE. Hic exeq̄. & ꝓmo pōit ſigna. z⁰ doz diſtiguere. 3⁰ cōplet cās ſigni ibi z^a. ſi aūt uides. ibi 3^a. & quādoq; ¶ Dicit ꝓmo qđ ille cui⁹ ē ḋbilitas uiſus ex diſpoſitiōe cornee. uel albuginei. uidet ſemp itra ocłos ſuos .ſ. corā ſe. ſicut nebulā. & dic intra. qa res illa q̄ uidet uel q̄ ē cā talis falſe uiſiōis ē intra oculū .i. nō ē extra lz appareat extra. ¶ Eſt ſciēdū q̄ cāe debilitatis uiſus q̄ ſunt ꝑpter corneā omēs aut plurime remouēt puietatē cornee qđ patet diſcurrēdo p cās ſupius poſitas que ſunt mala

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 406 sur 455

cõplexio. retẽtio uaporis supfluitas humiditatis exiccatio &c̃. Similiter omnes uel plurime cãe ex pte albuginei. Vnde sup̃ dicebat Auic. qđ sit cã ad minorãdũ puietatẽ &c̃. Mutata g° puietate cornee uel albuginei fit cõprehẽsio rei non clare. sz nebulose. & ió dixit. uidebit semp &c̃. qa usq; semp̃ huiusmõi uel ut plurimũ. ¶ De 2ª pte dic̃ qđ si i homine habẽte debilitatẽ uis? pdictam uides pupillam cõturbatã & nõ aliam partẽ significat qđ cã ẽ i albugineo. & si uides q cõturbatio appareat sup̃ tota cornea. significat q cã ẽ in cornea. sed nõ ꝓpterea potes iudicare qđ nõ sit in albugineo. qa etiã põt esse & põt nõ esse. ¶ Est sciendũ qđ hoc iudiciũ est ẽ estimatiuum. s. iudicare an cũ conturbatione cornee sit conturbatio i albugineo p̃ñ. ET q̃z Hic cõplet cãs signi. s. uisionis nebularũ & primo ut est. ex parte albuginei. 2° ut ẽ ex parte cornee. 2ª ibi & q̃nq; ¶ Est sciendũ qđ apparitio nebularuz & huiusmõi imaginationũ corã oculis ex parte albuginei ut plurimuz cotingit ex humiditatibus et uaporib?. Vult ergo ostendere q̃o ẽt siccitas põt eẽ. ã illa? ¶ Secũdo ẽ sciẽdũ qđ siccitas pducit albugineũ ad naturã tereã illa g° ps albugici quã magis cõtingit exiccari cõdensatur & ilpissatur. & ex hoc remouetur a dyafaneitate & nõ ẽ peruia & uisibilis secũdũ illã partem que occurrit illi parti nõ peruie uel illis partibus. si sunt plures non possunt representari cristalline quare iudicatur in illa parte habere feneſtram uel foramẽ uel fenſtras plures si plures sint partes non peruie. & hec declarabuntur in ca° de ymaginationibus. ¶ De 3ª parte est sciẽdũ qđ uestigia occulta in cornea remouẽtia peruietatem. sunt causa imaginationum quas medic? credit esse imaginationes aque. s. catharacte future. & tamen de p̃senti non sunt. sed sunt propter corneam. & hoc ẽ qđ dicit. quãdoq; est illđ. i. appitio nebule. p illđ. i. đbilitas uil? &c̃.

¶ DE CONSTRICIONE. Hic p̃mittit nos & dicit q̃ đ costrictiõe & dillatatiõe. s. uuee & aqua. i. catharata. & dispositionibus nerui obtici &c̃. ¶ Est sciendũ qđ si quis subtiliter aduertat. Auic. in ponendo signa satisfecit mõ ponendi cãs Nã dixit supra q̃ đ cãe debilitatis uisus propter tunicas. uel sunt ẽ e tunice & iã dixit đ eis & modis signorũ fore secũduz omẽ modũ cãrũ uel sunt cãe foraminis & hoc reminiscitur in genere. & postponitur. ET SCIAS. Hic ponit quẽdã canonẽ ad cognoscendũ debilitatẽ & nocumentũ uisus. si sit a siccitate uel ab humiditate. & cã huius fuit quia isti modi debilitatis frequenter accidunt. ut supra dictum est. Vnde multi auctores cum hac diuisiõe cãs incipiunt & dicit Auic qđ omnis corruptio. i. nocumẽtuz uisus prouenies a siccitate fortificatur. cũ fortificatur cõsumptio humidi. & hoc i tẽpore uacuitatis a cibo & post forte exercitiũ. & post euacuatões i hora meridiei. i. in hora calida ut p hoc intelligat omnẽ euacuationem manifestã cuz dicit post euões. & occultã p resolõnẽ ab aere calido cũ dic̃ i hora meridiei. & ex hũiditate ecõtrario

¶ Est sciẽdũ qđ aliquãdo per accidẽs debilitas in uisu ex materia replente appz tempe uacuitatis. & occultat tempe repletiõis. ut cũ ẽ aliq̃ materia ocis cõcata a stomacho. quã calor agitat tempe famis. & facit ipsaz euaporare ad caput & oculos. sed cibus assumptus quãdoq; illam quietat. & hec đclarata sunt pria fen huius 2m qđ scripsimus sup̃ª.

Si fuerit cã debilitatis. Hic Auic. determinat đ cura debilitatis uil? & primo 2m diuersitatẽ cãꝝ. 2° in summa põit res uisum debilitãtes ut abeis caueamus. ibi 2ª. reꝝ aũt uisui nocẽtiũ Pria in q̃ttuor. prio põit curã đbilitatis uisus pueniẽtis a siccitate. 2° ab humiditate. 3° a grossicie spirituum & humorũ oculi 4° specialiter pueniẽtis a uaporib? surgentib? a stomacho ibi. 2ª. qđ si fuerit ab humiditate. ibi 3ª. si aũt cã fuerit in ea ibi 4ª. & o3 ppric. Pria in duas. primo ponit cãm debilitatis uisus puenientis a siccitate cõi corpori ul? capiti. 2° a siccitate tunicaꝝ oculi. ibi 2ª. & eius que. ¶ Est dubiũ prio circa capitulũ. qa uꝝ qđ Aui. fuerit defectiu?. qa hic põit plurimas cãs debilitatis uisus quarũ curã hic nõ ponit. ¶ Dico qđ. A. excusat. qa. ut plurimũ debilitas uisus fit ab istis causis. quaꝝ hic põ. ẽ cura. ¶ Secũdo qa ex capitulis p̃cedẽtib? et sequẽtibus excusat a cura đbilitatis uisus puenientis ab aliis cãis. uerbi gratia. ex capitulis de cura passionum cerebri excusat a cura debilitatis uisus puenientis ex cõpassione ad cerebrũ Similiter ex ca° de cura macule in cornea. et de cura tarfati. et đ cura ungule excusatur a cura debilitatis uisus q̃ tũ ad multas cãs q̃s dixit ẽt capi. dicendis đ cura nocti lepe et habhab. excusatur a cura debilitatis a cã in spiritu uisibili. s. subtilitatis & paucitatis & grossicie. & similiter discurrẽdo per omnes cãs quas Aui. uidet obmittere. ¶ Secũdo ẽ dubitatio. qa dic̃ qđ aq̃ casei iuuat in debilitate q̃ est a siccitate cõtra. qa exiccat. ẽ enim aqua casei. i. sep̃ calidũ & siccum ut ponit. Mesue in ca° de aqua lactis. ¶ Dico prio qđ littera uꝝ dicet & lacte & sic cõcordat cũ aliꝝ auctorib?. ¶ Vel dico 2° q̃ đ aq̃ lactis cõfert per accidẽs euacuando materias siccas. ¶ Vel 3°. dico qđ aqua lactis 2m aliquẽ modũ acceptiõis eius ẽ frigida & humida. Vnđ. Gal. i 4°. de simplici medicia. dic̃ q̃ đ subtãtia aquea lactis ẽ frigida & hũida. Modꝰ uero accipiẽdi

ē sine coagulo ꝑ sine lacte sic⁹. ſz per cōcuſſionez
uꝑcū agreſta poſita in lacte .tunc.n.illa aqua ē
frigida & hūida.& proprie cū ſeperatur a but
tiro. Vnde.A.utitur ea ad ſedandū ſitiz in febri
bus acutis in pⁿ quarti caº de regimine febriū
acutarū & ſoluitur cōtradictio inter auctores ꝺ
cōplexione eius licet in hoc eſſet ſermo prolixus
¶ Tertio eſt ſciendū qꝺ tota intentio Auic.ē
ad humectationē.ut ꝛmoueaꝛ ſiccitas ꝺbilitās
& quia conualeſcentes ex febribus frequenter i
currunt hanc ideo dixit. Et propꝫ cū fuerit illꝺ
.i.illa debilitas ex ſiccitate in conualeſcētibus eſt
tunc maxime competens eis regimen humecta
tiuū. ¶ Caputpurgia nō ad purgādū ſz dicit
capurpurgiū qꝺ per nares ēt imponitur ad hūe
ctāduz. ut patet in prima huius tertii caº de ca
nonibus uniuerſalibus curationis egritudinum
cerebri. ¶ Proprie oleū de nenufare.quia ē fri
gidū & humidū. ¶ De zⁿ parte eſt ſciendū qꝺ
ſiccitas confirmata in tunica que non depēdet a
ſiccitate corporis uel capitis.ſed quaſi uideꝛ per
ſe exiſtens ē cū difficultate curatiōis.prio qa p
nutrimētū nō pōt hoc fieri.qa forſan prohibet
diſpō reliqui corporis uel nō cōſentit illꝺ. Secū
do qa humectatio localis nō pōt bene fieri.prio
qa ſiccū difficile ē humectare.zº qa iſte pticule
ſunt ſolidꝺ & dure & ſicce magis dure.unꝺ diffi
culter imprimūꝛ. Tertio qa medicine nō poſſunt
ibi remanere.nec alia regia pticularia humectan
tia poſſunt fieri.unꝺ diē.& eiº.ſ.ꝺbilitatis uiſº
a ſiccitate que in tunica exiſtit cura eſt prana.
¶ QVOD SI fuerit. Hic pōit curā ꝺbilitatis ui
ſus ab humiditate.& patet. ¶ Eſt ſciendū qꝺ
intētio in curatiōe huius ē quinq; res. Prima ē
euacuatio materie cōis.& iō dixit poſt euacua
tiōez. Et cū dixit uomitus &c. ¶ Eſt circa pri
mā ptē dubitatio.utrū flebothomia cōperat in
cura ꝺbilitatis uiſus ab hūiditate. Videꝛ qꝺ nō
per Ieſuz Haly.in 3º trac.caº zzº.ubi diē.phibe
extrahere ſanguinem & proprie per uentoſas.
¶ Iē cōtras hominum uideꝛ in hoc diffamare
flebothomiā qa debilitat uiſum. ¶ In cōtrariū
uidetur eſſe Auic.qa abſolute diē poſt euacua
tiones. ¶ Dico qꝺ plurimus' uſus flebothoie
debilitat uiſuz. ut patet ſupra trac.pº.primo p
pter diminutionē materie a qua ſpiritus genera
tur.ſ.ſanguis.zº quia ex ſepiſſima flebothomia
deminantur in ꝓceſſu hūores frigidi flatici &
melācolici qui ſunt cā debilitatis uiſus. Vñ.A.
in prima tercii cº de apopleſia.ponit ꝙ ex mlto
uſu eius.qui ſanguinē hēt melancolicum incidit
appꝛam & ſimilia nocumēta cerebralia. ¶ Ex qꝺ
patet qꝺ maxime hic facit plus flebothomia ce
phalice euacuās plus materiā a capite.& ideo
hec flebothomia multū prohibeꝛ in ſenibus ut
pz in practica cāticorū.cantico & comº.ioi. Dico
tñ qꝺ q̄uis uſus plurimꝰ flebothomie ꝺbilitet
uiſum.tñ poſſet debilitas uiſus fieri ab humidi
tate ſanguinea.i qua flebothomia eſſet cōueniēs
Vnde etiā. Ieſus in eodem cº ꝑcipit extractionez
ſanguinis. ¶ Ex quibus patet qꝺ flebothomia
pōt competere in debilitate uiſus. Vnde Raſis
in zº cōtinentis in cº de debilitate uiſus.auctori
tate. Pauli dicit. Curaꝛ debilitas uiſus.cū minu
tione brachij & poſtea lachrimalis.ſed qa raro
accidit a tali cauſa iō raro conuenit flebothomia
& ut plurimum nocet. Et ideo dicit Ieſus.pro
hibe extrahere ſanguinem.complemētum tamē
huius queſtionis ponetur infra in capitulo de
imaginatiōib⁹. ¶ Dicit poſt Auic.qꝺ uomitus
minimꝰ.i.facilis ut habz littera exterior cōfert
Cā ē.qa purgat materias ſtomachi.que euapo
rāt ad caput. Sz uomitus laborioſus pp multā
agitatiōez quā facit in ſtomacho & capite nocz.
Dixit aūt ꝓprie ſenibus.qa in eis pp defectuz
digeſtiue plus cōtingit aggregari materias cru
das i ſtomacho ledentes uiſum. ¶ Hec q̄ dicunꝛ.
hic de uomitu declarata ſunt ſupra tractatu pº
¶ Secūda res i hac itētiōe ē euacuatio.ſ. pticu
larior a capite.& hº fit cū gargariſmis maſtica
tiōe & ſternutatiōe Collige uero gargariſmata
ex pⁿ huius in caº.de canonibus uniuerſalibus
curatiōis.& ē bonū gargariſma.ex yera uel ex
ſyrupo acetoſo.maſticatōes bōe ſunt ex piretro
& ſūt ꝺſcripte alie a Meſue i caº ꝺ cura torture
ſternutatō ex qbꝰ fiat ēt pz ¶ Et no.ꝙ hec ꝺbēt
fieri poſt euacuatiōes cōes. ¶ Tertia res ē reſo
lutio materierū ab oculo.& hoc fit cū colirijs et
aliis ſupra dictis.in cº de obtalmia.& dicendis
hic.& ēt huiuſmōi reſolutio fit poſt euacuatio
nes. ¶ Quarta res ē ꝓhibitio aſcenſus uaporū
ex qbus ſpūs uiſibiles & partes oculi humectā
tur. Hoc aūt fit cum trifera minori. Vnde i glo.
.9. Almāſoris.in cº de debilitate uiſus dicitur ꝙ
huic egritudini plus oīb⁹ cōfert trifera minor.
Et copiaz harū triferarū repieſ a. Meſue in anti
dotario.& in cº de debilitate uiſus. Debet autē
dari apud ſompnū.i.cum dēt dormire.ut uiꝛtꝰ
eius perueniat ad caput & prohibeat uapores
aſcendere.& ad hanc intētionem quidam utun
tur cortādro poſt cibum. Poſſet etiam dari hec
trifera apud ſompnum.i.poſt ſompnuz de ma
ne.ut uapores qui aſcenderunt mundificentur.
& humiditas ſtomachi exiccet ur .& ideo elec
tuarium hummani quod deſcribit Meſue i caº
de cōſeruatione ſanitatis oculi.daꝛ de ſero poſt
cenā & ꝺ mane. Quinta res eſt diuerſio uapo
ruz & materierum.& hoc fit exercitijs & frica
tionibꝰ priuz inferiop. Qꝺ autem dicit de oleo
de kerua poteſt intelligi qꝺ bibaꝛ.& modū ob
ſeruādi in hoc ponit ifra ſen i6.caº ꝺ cura colice
& poteſt itelligi ꝙ gargarizeꝛ uꝑ arib⁹ iponaꝛ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 408 sur 455

uius recepte ponuntur in 5° can. tracta. 4°.

SI AVTEM cā fuerit. Hic pōit triplicē curā debilitatis uisus. si cā in ea fuerit grossities. & primo facit h°. 2° ponit mltas medicinas cōferē tes debilitati uisus. & cōseruantes sanitatē eī ibi 2ª. & assiduatio alcofol. Pria in tres. primo ostēdit qb⁹ pficit hec cura. 2° pōit can. i cōp oē medicinarū ad h°. 3° cōponit medicinā. ibi 2ª. & o. ibi 3ª & ex reb⁹ qdē. ¶ Est. sciendū, qđ per medicinas abstergentes nō itelligim⁹ solū illas q̄ pprie abstergunt. sz que resoluūt & subtiliāt sicut fella seniculus maiorana mel & huiusmōi. Hec uero cōferunt siue sit grossities spūs ul humor oculi uel tunicarū. & iq̄ūtur ex tabulis se cūdi can. ut dic̄. & ēt ex hoc ca°. ¶ Est sciendū circa secūdā ptē qđ in approximatione harum medicinaꝝ abstergentiū subtiliātiū & resoluen tiū ē timor qa cuz sint calide acute sunt cā atura ctiōis. sunt ēt cā debilitatiōis oculi. & iō ad hec ꝓhibēda debent miscerī cū slipticis q̄ cōfortant & ꝓhibēt attractiōez materierum. Et iō medica men qđ statim ponet ē rationabiliter cōstructū ea qua. i. succo uel decoctiōe uel distillatiōe. San suci. i. maiorane. Albedarogi idest basilici & c̄. hec sunt subtiliatiua & resoluriua Et thucia. q̄ habet de slipticitate & cōfortatiōe oculi. Debz aūt lauari & nutriri hec tucia in istis succis. mo dus faciendi h° summit̄ a Mesue & a Musalac đ baldach. seu Alcanamosali. qa eligat̄ hec tucia & frangat̄ in ptes puas & ꝓ onat̄ in uase uitreo & ibibat̄ succis uꝑqs qbus uis. & h°. 7. dieb⁹ deinde accipiat̄ & ponat̄ in cocleari đ ferro sup ignem donec sit ignita ualde. deide piciat̄ paula tim supipsam aquā in q̄ fuit tuica. mollificata & sic fiet donec exicceť. qdam tn̄ hec faciūt ad solem. ¶ Secūdo ē sciēdū qđ Auic. abbreuiat hanc curā. sz expedit qđ si materia in corpore flegmatica h° sit in corpe habūdans uel mlācō lica qđ euacuet̄ & h° preintelligit Aui. ¶ Nota ēt qđ h° medicamē cōfert in hoc i debilitate ui sus ab humiditate. Ponit̄ aūt cum radio uel in forma colirij ET ASSIDVATIO. Hic pōit multas medicinas cōseruantes dbilitati uisus & cō eruantes sanitatem oculi. mste eni hꝰ medi cinaꝝ sunt cōseruatiue sanitatis ocli. ut appare bit. & diuidit̄ i tot ptes quot sunt iste medicie pria ē đ litio i aq̄ dissoluto siue hec aq̄ sit cōs p r cesarū ul seniculi 2ᵐ qđ tibi apparet. q̄uis tn̄ auctores discordent i cōplōe licij. qa Ie sus h° pōit calidū. & Albumasar. qđ ē frigidū & Se rapio & A. equale i caliditate & figiditate tn̄ omnes concordant qđ abstergit oculum & sub tiliat grossiciem. & h° medicamē est de cōseruā tibus sanitatē oculi. & nō solū curantibus. Vñ Iesus Haly. trac. 3° cap°. de conseruatione sani tatis oculi. dicit đ eo qđ cōseruat sanitatē oculi. est irungere licū cum aqua & alcofolare cum quolibet 7° die. & hoc coliriū ē tempati caloris & ē in eo confortatio pp eius slipticitatē. & sub tiliat grossiciē in pte. Idē ponit Rasis i 4° trac. Almāsoris. ¶ Ex quibus pz qđ cōfert in debilita te uisus ad hūiditate & a grossicie. ¶ Secunda medicina ē de mirobalanis. s. cuiuscūq; generis secundū tuū iudicium confricatis cū aqua rosa. que maxie confert exicando hūiditates. subtiles facientes pruritum. ut pz. Si enim hūiditates es sent multū grosse forsan soli mirobalani nō pos sent illam exiccare. sed adderent ingrossationi. Haly. uero in primo practice. ponit qđ sunt mi robalani citrini. ¶ Tertia medicina ē de fellib⁹ siue sit de uno uel de plurib⁹ cōpositis simul. & iō dicit cū sunt singularia & subdit & cōposito sicut fel. Alcubugi. i. pdicis Salot. i. piscis. qui dicit spinola uel uarolus. fel enim huiusmōi hic multū cōmendatur. ut ponit Gal. in 4° đ simplici medicina. Auis frāgentis essa. dicit qđ est auis similis aqu le uel de genere aquilarū. & nomina tur arabice belon. uel cabrū de qua loquit̄ Auic. 2° de aialibus c° de aquilis. ¶ Thauri repetiit hoc qa thauri iuuenis uel bouis & c̄. ¶ Adip. i. lupi uel de manerie lupi. ¶ Auis tarde quidam dicūt qđ ē turdus quidā qđ ē starna tn̄, Auic. nominat q̄dā autem cubez & darache cui tardita tem iponit. 2° de animalib⁹. c° đ cubez. Fella igit̄ conferunt i h° c°. s. debilitatis uisus. siue sit ab hūore siue a grossicie. ¶ Est dubiratio q̄ fella sint cōuenientiora in colirijs oculorū uel peditan cium uel uolantiū. ¶ Dicendū qđ secundū Gal. in 4° de simplici medicina qđ fella diuersificāt secundum diuersitatē aialium in specie. & in regimine. qa fella animaliū calidorū & siccorum sunt acutiora et calidiora et ex h° sunt fortioris opationis. & iō fella uolatiliū et maxie uitētiū de rapina sunt multū acuta. ¶ Vnde fella aqui larum & falconū uirtutē habēt acutā & corrosi uam. Fella aūt predicuz & gallinarū sunt leuio ra. & fella quadrupedū adhuc sunt leuiora & ꝓprie porci. Vnde Gal. i prealleg. c° dic̄. sunt autē uolatilū calidiora & sicciora quidē & exic catiora eis que quadrupedum sunt. Diuersitas uero secundū regimen est. qa si fel accipitur ab animali ieiuno irato & sup iflāmato est acuti⁹ & econtra remissi⁹. ut dicit Gal. ibidem & ideo ex felle eiusdē animal⁹ in eadē egritudine. ꝓpter h° q̄q repitur diuersitas opationis. ¶ Ex qb⁹ patet solutio ad quesitū. quia si medicus uelit fortem opationem accipiat fella uolatiliū & si debiliorē accipiat fella perdicū seu peditantium aut ul piscis. & uniuersaliter est securius ici pere a felle debiliori. quid aūt sit de felle serpen tum dicetur posteri⁹. ¶ Quarta medicina est de oleis iniectis in ocl̄uz & omnia ista olea sunt

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 409 sur 455

calida subtiliatia & resolutiua. ¶ Oleū ḋ ker
ua.i.de pentadactilis describitur in 5°.trac.5°.
¶ Oleū de narcisco.i.de cepe.narcisci ¶ Alha
cohen.ē matricaria z^m.Symonē.& z^m. Cēstāti
nū ē cotula fetida.Auero ifra i c° ḋ cura excori
atiōis diē qḋ ē pescorui.Rasis uero i z° cōtrē
tis i c° ḋ ḋbilitate uis^9 addit oleū balsami po ta
tū & colorizatū Quita medicia ē facē alcofol
.i.colirium cum aqua albedarogi.i.basiconis.qa
abstergit resolui.& subtiliat. ¶ Sexta medicia
& exnucib^9 & nucleis.i.ossibus mirobalanorū
uel ex nucleis.i.ex ipsis mirobalanis.& hic ui ē
modus loquēdi Auic.in p^a quarti c°.ḋ asperita
te.lingue.qa dicit nucleos prunorū & intelligit
pruna.& ita hic nucleos mirobalanos.i.miroba
lanos qa hoc medicamē exicat & confortat.et iō
dicit qḋ est commensuratū ¶ Septi.^a medicina
est de succo granati cū melle.& hoc medicamen
cōfortat & abstergit.& est leue cōferēs in debi
litate uis^9 a cā humida.et cōfert ēt sanis p cō
seruatione sanitatis.& dēt stare ad solem.xx.
diebus ut ponit Iesus trac.3° c° z°.uel quinque
diebus secundū Haly.in p° trac. ¶ Octaua me
dicina ē de aqua.i.de succo duoꝝ granatorū s.
dulcium & acetosoꝝ.ut ponit Iesus z3° cap°.&
Mesue in cap° de conseruatione sanitatis oculi.
¶ Nota qḋ hoc colirium est confortatiuū oculi.
et absersiuū resolutiuū et subtiliatiuū et cōfert
ḋbilitati a grossicie et a materia hūida et cōfert
in cōseruatione sanitatis.& si uis ipsum facere
leuius nō ponas sal armoniacum.& iō dixit.&
qñq; fit &c. ¶ Est sciendū qḋ antiquatio ulti^a
tollerat forsan uirtutē supra duos uel tres ānos
sed antiquatio nō ultima redigit ad unā formā
has medicias & forsan acquirit uirtutez ex hoc
& oz credere experimento. ¶ Nona medicina est
acorus & celidonia.& pz. ¶ Decima ē de aqua
.i.de succo cepe.et melle.qa abstergit et resoluit
Vnde Iesus trac.3° c°.zz° dicit probatū est.qḋ
quādo fuerit mista aqua cepe cū melle.et alcofo
latum cū ea.pficit obscuritati uisus & cōfortat
eum. ¶ Vndecima medicia est collirū desellib^9
de quo colirio repio multas descriptiones & in
mst is locis.& qa qñz oz uti fortī dissolutiuo
et subtiliatio iō nominat fella fortia sic ācipitris
& uulturis.Duodecimia medicia est ex cōfrica
tione eris lacte melle & aceto.hoc medicamen
abstergit et exiccat fortiter ¶ Decimotertio loco
Auic ponit regimē p qḋ fit iuuamentū in debi
litate uisus.& ē per copiosaz cōmestionē carniū
laudabiliū siue sunt assate uel elixate.uñ ex hoc
multiplicatur sanguis laudabilis et spiritus &
iō si precesserit debilitas longo tempe.remouet
qñq; p usum continuum carnium assatarum uel
elixatariū & nō frixarū.qa frixio minuit de ei^9
nutrimēto et cōfortatione.ut in zo^a sen c° ḋ cibis
cotuntiū ¶ Alia mō littera hēt summet napones
& c̄.Nā rape de quorū genere sunt napones con
fortant usū.ut pōt Rasis in z° cōtinentis.& 3°
ar i 8ª libro.et Auer.in 5° colliget ¶ Est dubi°
quis modus preparandi carnes sit conuenientior
in conseruatione usus.uel p elixationem uel per
assationem.uidetur qḋ assature minus cōueniāt
quia res assate contrahunt maiorem morā in sto
macho.ut ponit.Albuchasis in tabula 24.modo
qḋ diu moratur i stomacho magis euaporat &
tale non competit ¶ In contrariū arguitur.quia
res pluris humectationis minus competit cū hu
mectatio addat in euaporatiōez & igressatiōez
spūs.sed elixa sunt huiusmodi.qa Albuchasis
i preallegato loco dic̄.qḋ elixa recipiūt hūiditatē
ab aq̄.& aqua ē humidissimū corpoꝝ ¶ Nota
qḋ lz ḋ assatis & elixatis sit iter auctores aliq̄
diuersitas.tamē ut pōit Auic.in 4° methauroꝝ
in p^a p.i^a de pblematib^9.pble.53.res assata est
iterius magis hūida & exterius magis sicca.&
elixa ē ecōtra.Cā ē.qa i re q̄ assaī poris cōstri
ctis hūidū int^9 claudit̄.sz in elixata extra educi
tur cū hūido aqueo ¶ Ex qb^9 patēt plura .p°
qḋ carnes q̄ debēt assari nō debēt esse multum
macre.qa si nō habēt humidū qḋ in eis clauda
tur exiccanē & comburūt̄.& eodē modo carnes
elixande .nō debēt ēe mltū pingues.ut ḋclarat
Isac in libro de dietis uniu^9 i ca°.de diuersitate
ciborū penes artificiū.Sermo g° noster ē ḋ car
ne ḋbite assata cortice exteriori electo si fec̄ cru
staz & de debite elixata. ¶ Secūdo patet qa ca
ro assata ē humidior hūiditate naturali.sz elixa
ta ē hūidior humiditate aquea.Nā i reb^9 que
elixanē humidū transit in aquā & assumūt in
se aquā.Vnde Gal.i p° alimēto^ꝝ ca° p°.dic̄ q
omnib^9 coctis in hūido accidit trāsmutare simi
uirtutē ipsius & tradere ipsam q̄ sui ipsorum
In reb^9 uero assatis cōstrictis poris hūidū pro
priū tenet̄.humidū aūt carnis ppriū ē grossius
& humidū aqueū ē subtilius & madidius.Vñ
Aui.in 7ª quarti.tra.4° cap°.p° dic̄. & assata
de carnib^9 pp illḋ qḋ retinet̄ in eis de uirtute
carnis generant carnē durā.Decoctū aūt.i.elixa
tum ex carnib^9 generat mollicē & teneritatē ñ
firmā. ¶ Ex qbus patz 3° qḋ nutrimētū assatū
q ad mō ē maius nutrimēto elixato.& quodā
mō min^9.Est p° maioris nutrimēti caro assata
qa nutrimētū eius preseuerat ppter grossicieꝝ
& ē maioris nutrimēti quo ad tempus pdura
tiōis.Secūdo ē pluris q̄titatis.ut q̄tas mēsu
rat humidū substantificū.Ecōtra aūt ē de carne
elixa q̄ pōt dici pluris nutrimēti q̄tate hūidi
maḋfactiui et roridi.do exē plū una libra carnis
assate plus nutrit nutrimēto substātiali q̄ una
libra carnis elixe.inq̄tū in carne elixa pl^9 idu di
tur de humido aqueo.& h° dicit.Rasis in z° cō

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 410 sur 455

tinētis prealleg̃to ca°.cū dic̃.carnes assate sunt multe nutricatiois & magis ipiguāt q̃ carnes cocte elixe.cū i se.coadunēt & retrigāt ex dfectu aquositatis. ¶ Quarto appz qđ caro assata ē difficilis digestiois magis qa humiduz ei⁹ est grossi⁹.sz elixa.qa magis remolita .ē facilioris eransmutatiois.g° nutrimentū carnis assate est pl⁹ & grossius.& ē difficilioris digestiois .& ideo Aui.in 4ª.primi.ca.đ flebothomia dic̃.qđ restaurēt cū assatura carnis.qa si digerīt meli⁹ nutrit & bene.& Haly.in tegni trac. °cemēto p°.dic̃ qđ medic⁹ det de cibis illū cui⁹ uirt⁹ in nutrimēto corporis sit multa.sicut in assatura ex quo inferī qđ diutius morāt i stomacho carnes assate pp tardiorē digestiōez eop & grossiciē humidi.& hec ē sntia Albuchasis i tabula z4.ubi dic̃.qđ antiqui medicop dixerūt qđ ex assis & frixis nutrimētū qđ recipit corp⁹ ē sic cū .i.humiduz grossum.& iic est intelligendus sermo.Gal.i 3° alimen toruz.ca° p°.& in xi°.de simplici medicina c° p° & quia siccitas q̃ attribuīt nutrimēto carniū assatarū n̄ ē proprie siccitas. sed quedam grossicies humidi respetu fluiditatis aque.ideo Haly.in 5° theorice ca°.z4°. dixit caro assata calida ē in humido tēperata & sicco plurimi nutrimēti. His premissis dico ꝙ certa responsio in hoc nō posset dari nisi pticulariter descendendo ad diuersitates hominum in naturis.Vnde Gal.in lib° de euchimia & cacochimia.in c° de uinis.dicit.qđ in omnibus cibis & potibus non simpliciter uti singulo est meli⁹ sed determinādo.naturas debentiū uti. ¶ Dicotñ ad questionem secundū qđ cōiter potest dici qđ secundū plurimū plus uidet assatura utilis in conseruatiōe sanitatis oculi uisus q̃ elixatura Ratio ē.qa plus uident homines incurrē dfectū in uisu pp habundantiā humiditati s q̃ propter siccitatem.modo elixa uidēt plus multiplicare hūiditatē aptam euaporatiom et penetrationi ad oculos.tñ qa assata uidentur sticticare.ut ponit Haly.in prealleg̃to cap°.iō continuatio eorum nocet uisui cōtringendo uentrē. Loquēdo g° iudicio estimatiuo credo qđ i mane sit cōueniēs comedere carnes elixatas.qa humiditati aquee ampliori earū resistitur p resolutionē uigiliaꝝ diei & digestio que fit in uigilia sufficit pro eis que facilius digerunt sed in sero summat caro assata cuius digestio meli⁹ perficit pp sompnuz qui sequit̄.& secundū hoc non supflue morabit̄ in stomacho.& qa non est multuz humida.ideo non euaporabit ad caput.nec erit cā reumatizationis.possent tñ hec iudicia fallere pp alias conditiones particulares. ¶ Ex quib⁹ soluuntur cōtraria. Decio4° loco Auic.docet sūmēt carnes uiparum in qbus ē pprietas confortandi uisuz ut omnes auctores cōcordant.Modum autem preparationis & electionis ponit in 5° lib° cap° de thyriaca & in 4°.fen 3ª.c°.de lepra.& Gal. in xi.de simplici medicina p° c° ¶ Decimoquica medicia ē ex tucia,uino et balsamo. ¶ Est dubiuz qa dicit qđ confert debilitati uisus ex coytu.cōtra.qa illa debilitas est ex siccate & hoc medicamen exiccat ¶ Dico qđ hoc medicamē subtiliat spiritus uisiuos & resoluit ab oculo supfluitates & confortat substantiam oculi & iō confert senibus.& ei qui đbilitantur ex coytu.qa cōsortat & ꝓhibet resolutionē spirituū.et reliqs.i.et aliis mōis đbilitatis ut pueniētis ab hūiditatibus. Ad cōtrariū dico ꝙ si ē homo đbilis i uisu propter multā exicationem non competit h° medicamē.sed si est ꝓpter resolutionē spirituū & laxitatē oculi & supfluitates in oculo mꝛltiplicatas ex đbilitate uirtutis ex coytu.tūc h° medicamen cōfert ¶ Decimosexto .medicina ē alioꝝ auctoritate qui dicūt qđ ita fortificat oculū.qđ nō nocet aspicere corpus solis ¶ Lapis fanticus idest marchasita.cuius ꝓprietas ē mirabilis i cōfortatione uisus.& iō ꝓpter h° uocatur lapis luminis.ut pōit Aui. in z° can.& aggregator. ¶ Lapis magnetis.i.clamita. ¶ Lapis hatis.ē alumē album z^m eius expositiōem. ¶ Sodine idest sedenigi uel ematitis. ¶ Condisi. qdaz dicūt qđ est medulla ellebori. sz Symon dicit qđ sunt radicule oblonge & rotunde. qbus lanarii utuntur ad faciendū lanam limpidam.ego nondum uidi. ¶ Fellis &c̃.uipe.i. serpētis.Dixit michi quidā oculista exptus.qđ uidit maximū piculum in usu fellis uipe in colirio. ¶ Decimo 7°.loco pōit utilitatē pectinatōis quā ēt laudat multū Mesue auctoritate.Ag.ad Alexandrum ꝓprie senib⁹.qa uirtutes eorum sunt debiles i resoluēdo uapores a capite. & iō indigēt auxilio.& iō dic̃ qđ multotiēs fiat in die.f.stomacho nō repleto & subdit cām.& patet. ¶ Decimo x° docet,ingredi aquā darā uiridē & submergi in eam.s.cū facie. ¶ Sz tu dices.quare dixit ingredi.Dico ꝙ tot⁹ possz submergi & sic dixit ingredi. ¶ Vel qa hō ambulet i aq̃ tali. ¶ Aperire z^m q̃titatē &c̃.i.q̃ tū pōt aperire.ut aq̃ attingat imediate oculos ꝓprie in iuuētute.qa tūc ē calor fortior.q reuocatus ab aqua magis uigorat & h° declaratū ē sup^a trac.p° ca°.đ cōseruatiōe sanitatis oculi.ET OPPORTET.pprie .Hic ponit curā debilitatis uisus pueniētis a uaporibus surgentib⁹ a stomacho.& ab hūiditatibus ei⁹ & ust qđ semp ante cibū utat̄ aliq̃ qđ đponat huiusmōi materias sic ē decoctio absinthii & oximel squiliticū. ¶ Est sciendū qđ h° est p̄ceptū Rasis in z° cōtinētis ca° de debilitate uisus.tñ Aui.cū h° intelligit qđ si expedit ponant̄ ad oculū localia. ¶ Est sciendum qđ si materia ē grossa cz dare oximel.et si ē subtilis sufficit đ

coctio absinthij. Quidā aūt habētes fla uisco sum in stomacho iuuanť pmittēdo ante cibum parū porri. qa porrū incidit illā fla. ut pōit. G. in p° alimentorū in p° cap°. Quidā uero sunt iuuati cū decoctione hac. ℞. centaureę minoris absinthij betonice rute maiorane. añ. & fiat dco ctio. & summať medic° ciať in mane tēpestie.

RErum autē uisui nocentiū. Quia ad capitulū debilitatis uisus ptinebat scire resť nocētesť uisui. ut cauea mus ab eis. iō Aui. hic rememoratť illaℛ. & fecit ēt hoc ppter multā utilitatē. Res eni pbentes h° iuuam ēt tū oz qđ iterentur multo tiēs. ut pōit Gal. in p° de crisi. ca° x°. huius g° expositio querať supra trac. p°. ubi in ppria forma h° ponit. Hic tn addit uinū grossum turbatum & ē notū. sz dimittit dispositiōes cōuersionis in cibis ut recurras ad capitulū pdictū. Alia que pōit patēt.

EST ut euanescat uisus. Supi° A. determinait in ulo đ debilitate uil° & ei° nocumēto. ¶ Hic determiat de eius nocumēto i speciali. & pōt diuidi dupliciter tractať° iste. p° qđ habet tot ptes quot sunt speciales egritudines. in qb° est debilitas & nocumētū uisus. & sunt octo uel nouē. s. nitilopa. halyar. imaginatiōes alithiasar & ē. In omnibus eni istis nocať uisus absq; h° qđ appareat manifesta pmutatio in substantia oculi. Et ideo omnes sunt de cap. debilitatis uel nocumēti uisus. ibi z^a. causa. alię patent. ¶ Vł aliter pōt diuidi qđ primo determinat de nocumento qđ est diminutio. secundo de eo quod ē corruptio. tertio de eo qđ est ablatio. addens quedā alia. z^a ibi. sunt colores qsentiunť. 3ª ibi. destructio uisus qñq. ¶ Ad euidentiaz prime partis est sciendū qđ nocumentuz diminutionis in opatione uno mō est ex parte temporis quo actio eius dēt durare ut cum uirtus non potest agere tanto tēpore q̄to debet. Cum g° homo. ñ potest uidere tempe quo dēt potest dici ꝙ actio sui uisus est diminuta. Hoc aūt contingit dupliciter. uel qa uidet in multo lumine diu. et in pauco non uidet. uel econtra. Primo ergo determiat de primo modo diminutionis uirtutis uisiue. z° de secundo. ibi z^a. causa halyahar. Pria i quatuor. p° notificat hanc passionē. z° ponit ei° cās 3° excusat se de signis. 4° ponit curam. ibi z^a. & cā quidē eius. 3ª ibi. & cognoscitur illud. 4ª ibi. si illic fuerit. ¶ Est dubitatio. utruz noctilopa sit egritudo. Videť qđ nō. qa homini q̄trumcūq; sano hoc in ē qđ de nocte nō uidet & de die sic. ¶ Dico qđ huiusmōi nomez. qñq; generale est ad noctilopā & halyhar. & sic repiť qñq. quia noctilopa grece est idem qđ uisus obscuritas. Aliquādo solum summiť in speciali ꝑ passione de qua fit hic sermo. & tūc dicitur noctilopa. i. noctis passio. et habet plura nomina. qa uocatur sequibare ab Haly. in nono theo. c° 13. et uocatur amiraloyes. ab Aꝶ. in 5° de generatione aialium c° z°. & Rasis in z° continentis aliquando uocat ipsam asse. & Azaranius alassa. & Almazid. & Serapio i z^a asubrakati & ab Halyabbate. i 5° prac. uocatur tenebrositas oculorū. & hoc idem aggregator ca^a de epate. Est tn sciendum qđ q̄uis in omnibus hominibus q̄trumcumq; sanis uisus in nocte euanescat. tn in habentibus hanc passionem hoc plus contingit et citi°. plus qdez. qa & si cōitas hominum sanorū possit legere et artes facere ad lum ē cādle. & ad lumē lune. isti uero nō possunt facere aliquid. Vnde Auer. i 3° colliget c° de accidētibus uisus. dicit. qđ patiens uidet in die & non in nocte. qa ei nō sufficit lux lune & candelarū euanescit ēt citius. qa stati oculi dente sole nō possunt uidere. Vnde Alexander i li^a đ ocul° diť. q post solē transmutatū ñ uident hos noctilopas uocat. q̄ duo. A. tetigit. cū dixit. euanescat in nocte & debilitetur in fine eius. s. diei. ¶ Ex quibus patet solutio ad contrarium ¶ ET CAVSA Q. VIDDM. Hic pōit cās. prio ponit diuersitatem cāꝝ inter se z° q̄tū ad modū puentus. z^a ibi. & q̄doq; fit hec cā. ¶ Est dubitatio ad intellectū prie pris. prio generaliť. utrꝝ cāe noctilope sint sufficiēter assignate. Videtur qđ nō. qa Iesus Haly. trac. 3° ca° 7°. ponit q̄tuor cās. pria ē humectatio albuginei. Secūda ē grossicies spiritus animalis. Tertia est humectatio & cōturbatio cristalline. Quarta est fluentatio aspectus solis. ¶ Secūdo ē dubitatio specialiter in unoquoq; dicto. primo quare dixit humores & grossicies in quo differunt ista. z° quare nō dixit spiritus & grossicies. sicut dixit humores & grossicies. ¶ Tertio ē dubiū. utrū noctilopa accidat habētibus oculos uirides uel glaucos. Videtur qđ sic. qa senes habent oculos glaucos siue uarios ul° uirides. ut declatum est in trac. z°. sz si senibus fit hec passio. quia i die uidēt & circa occasuz solis. & đ nocte euanescit uisus. ut pōit Auer. in 3° colliget. pallegato ca° & innuit Halyab. in 7° the. ca° 13° de sequibare ideſt de noctilopa. ¶ Quarto dubitať. qa diť & puitati pupille. & uidť ē uelle. qđ hec passio cōueit habēti cōstrictiōez pupille. cōtra qa constrictio pupille fit a siccitate. sz siccitas minorat albugineū. & ē cā glaucedis oculi. g° hec passio accidit habēti° oculos glaucos ul° uirides cui° cōtrariū posuit. ¶ Quinto dubitať. quid uult dicere cui multiplicať colores & anfractuosa i oculis. ¶ Sexto. dices tu. cā quā. A. pōit ē cōtraria ei que intendit. qa ipse habet ꝓbare ꝙ istis

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 412 sur 455

accidit passio que est noctilopa.sed pp habere spiritum paucum.pbatur.quia ipsi nō possint uidē i die.qa paucus spūs non sustinet multuz lumen.sed in pauco lumine melius uidebunt.

¶ Ad intellectū horum est sciendū qđ imediata causa noctilope ē dispositio in oculo.ppter quā indiget multo lumine.qa multū illustrāte.Et p pterea.q nō sufficit sibi parua illuminatio.Hec aūt dispositio est maxie in partibus illuminabi libus lumine exteriori.s.in albugineo cristallino & in spū uisibili ut declaratum ē supra trac.z° ultimo c°.Dispositio aūt hec.quedam est cōis omnibus istis partibus.sicut est grossicies & obscuritas qa cuz spūs uisibilis uł humor albu gineus ue' cristallinus est grossus habēs ex hoc obscuritatem nō pōt illuminari a debili lumine sed requirit lumen potēs & ualidū & hec ē cā noctilope.hec est ēt eadez cā quare isti nō uidēt de ppe sed a longe.& hec est mens Auer.in 5° colliget c° preallegato.cū dicit.hec egritudo est quasi obscuritas oculorum. Propterea.qđ iste patiens uidet in die & nō in nocte qa ei non suf ficit lux lune & candelarum & hoc puenit a te nebrositate aut duricie receptionis.qđ clarius. Haly.pōit i 13.c° cū dicit.Et sequibare ē passio que hominē in nocte non sinit uidere que fit ex grossicie spūs animalis & humoruz turbiditate et sunt cāe huius passionis similes in qua homo que longe posita sunt uidet & que ꝓxima non. Et idē ponit Serapio secūdo breuiari ca°.x. ¶ Ex quibus patet qđ Auic.tres causas huiꝰ passiōis tetigit secundū tres ptes oculi.quarū obscuritas & grossicies est cā huius Vna ē in humore albu gineo.Secūda ē in cristallina.et has duas tetigit cū dixit grossicies eorum.s.humoruz.qa albugi nei & cristallini.Tertia cā est in spū uisibili.& hanc tetigit cum dixit.grossicies eius.s.spiritus Quarta aūt cā quā ponit Iesus ē frequentatio aspectus solis.& reducit ad las cās.qa aspectꝰ solis est causa huius passionis in grossando spūs oculi & ēt humores per uiā resolutōis.ut ponit Iesus i eccē c° ¶ Et ex his pz solutio ad auctoritatē Iesus inductā.in pª dubitatione.dico ulte rius qđ dispositio dicta est duplex.quedā est p pria humoribus & nō spiritui.& hec est multa quātitas & appropriat albugineo.quia ex sui multitudie fit tenebrositas.et indiget mlto lumie & paucū sibi ñ sufficit.& secūdū hº eiꝰ mltitu do est de causis noctilope. In spū autem uisibi li multitudo hoc non facit.imo eius multiplicatō ē melior res.ut supra declaratum fuit ex mēte Auic.Predicte uero causē habent cās Cā enim multiplicatiōis humorū oculi ē multa materia humida.Cā uero ingrossatiōis ē hūiditas & ēt siccitas que terrest rificat.sz in spiritib cā ingros satiōis ē hūiditas & ēt qdā siccitas.s.materia lis ut perfecte fuit declaratū i p° ca° huiꝰ trac. ¶ Ex.qbus soluit pª & zª dubitatio specialis .s. qre Aui.dixit hūores oculi & grossicies.& nō dixit spūs oculi & grossicies.qa hūores oculi possunt eē cā noctilope ppter multaz quātitatē obscurātē.& hº dico de albugineo.ut supra de claratū fuit trac.z° ultio ca°.& p humiditatem ingrossantē.& qtū ad hº dixit.humores ocli possunt ēt esse cā noctilope p grossiciem a siccitate terrea.unde obscurantē.& illa ē proprie grossi cies & quātū ad hº dixit.& grossicies eorū.sed spiritꝰ uisibilis nō pōt esse cā noctilope. ppter multitudinē quātitatis. & iō nō dixit pp spiri tū.sed ē cā eiꝰ ꝓ p suā grossiciē.unde fit obscurꝰ grossicies aūt uł fit ab humiditate.& qtū ad hº dixit.aut hūiditas spiritꝰ.uel a siccitate.s.mate riali.& quātum ad hº dixit.& grossicies eius. ¶ Ad tertiā dubitatiōez dico qđ noctilopa acci dit maxime habentib oculos nigros.s. pp mul titudinē albuginei & eiꝰ obscuritatē.qa indigēt multo lumine.ut declaratum fuit in tractatu z° ca°.ultimo.Vñ Ap.in 5° đ generatiōe animaliū ca°.z° dic.amitaloyes.i.passio q̄ qs nō uidet in nocte his accidit q̄ sunt nigrorū oculoꝝ. ¶ Ad argumētū dicēdū qđ si in senib fiat hec passio nō fit ppter cām & dispositiōez q̄ sunt glauci. sz pp grossiciē spirituū & humoꝝ q̄ grossicies nō ē cā glaucedis oculoꝝ.& hº patet apparebit. ¶ Sz pp solutiōez alioꝝ dubioꝝ ē sciēdum qđ due cāe cōcurrūt ad noctilopaz.s.grossicies & superflua q̄tas hūoris.Accidit aūt quādoq̄ unā harū cāꝝ cōiungi cū cā cōtraria sic grossicies.& obscuritas cū paucitate spiritus & humoris.uñ obscuritas requirit multū lumē & diurnū.sed paucitas spiritꝰ hº nō substinet.In hº gº dabit iudiciū zm victoriā cāe.si gº grossicies sit tanta & talis q̄ requirat mltū lumā diurnū & pauci tas illi cōiuncta nō sit tāta que hº ꝓhibeat tūc iste uidebit in die & nō in occasu.& ecōtra.si ui cat paucitas grossiciem.& zm hanc cōbinatiōem cārū pōt cōtingere qđ aliqs patiēs noctilopam uidebit a longe & nō ppe.ut cū ē multitudo & grossicies.Sz aliqs uidebit ppe & nō lōge ut cū cā ē sola grossicies sine mltitudine imo cū aliq̄ paucitate.Vnde Halyab.in 5° prac.ponit qđ fit ex paucitate spiritꝰ.& debilitate.i.grossicie. Et ex hº soluit cōtradictio q̄ apparet iter Auer.& Halyabbatē i ꝓmissis auctoritatib.Nā Auer. uidet sentire qđ in noctilopa cuiꝰ cā mouesligat fiat uisio rerū ꝓpinquaꝝ & nō remotaꝝ.Vñ dic uidēt res ꝓpinquas & nō remotas.& apparet ut ueniat hec debilitas &c.Sz Halyabbas dicit sunt cāe huius passionis similes i qua homo q̄ longe posita sunt uidet.& que ꝓxima sunt nō Alia tñ littera habet sunt cause huius passionis contrarie.& utraq littera saluatur. ¶ Ex qu

bus ſoluitur queſtio qua poſſet queri. an omnis habēs noctilopā uideat melius longe quā ppe.

¶ Hiis premiſſis patet ſolutio ad quartā queſtionem qua querebatur. an hec paſſio accidat habētibus cōſtrictionē pupille. qa dico q cōſtrictio pupille uel pōt fieri ex multa hūiditate ex qua ingroſſatur & mutiplicatur humor albugineus. & ingroſſatur ſpūs uiſibilis & huic puitati pupille accidat noctilopa. ut patet. uel pōt fieri ex multa ſiccitate. & tūc uel hec ſiccitas efficit multā ingroſſationē humorum plus q̄ faciat paucitatem. & huic cōſtrictioni pupille ēt accidit noctilopa. Exponat g° littera .ſ.c. plurimuz accidit noctilopa habentib⁹ oculos nigros non uirides. & ſup. accidit puitati pupille. ſ. euenīēti p̄ter multā humiditatem uel pp ſiccitatē ingroſſantē humorē. & hec eſt littera Raſis in z° contrariis dicit accidit haſſe habentibus pupillā parua et ſtrictā & habentibus oculos diuerſi coloris qa diuerſitas coloris oculorum ſignificat diuerſitatem complexionis ipſorum et paruitas pupille ſignificat paucitatem ſpiritus uiſibilis uel hec ſiccitas ualde pauciſicat ſpūz uiſibilē. et ēt humores oculi plus q̄ eos ingroſſet. & tunc nō facit noctilopam. imo facit paſſionē illi cōtrariā que dicit halyhar. & ſecūdum hūc intellectum puitati pupille nō accidit noctilopa. & littera ex ponet negatiue. Et ſup. ñ accidit puitati pupille

¶ Sz tu dices. & qñ ē qđ ſiccitas plus ingroſſet q̄ minuat. & quādo ē qđ plus minuit ſpirit⁹ & humores oculi q̄ ingroſſet. ¶ Dicendū q h° poteſt contingere ſecundū diuerſitatē diſpoſitionum in oculo. & ſecundum diuerſitatē cāe exicantis. & tu p te conſydera. & aliud pz ex ſup⁹ dictis in primo c° huius tract. ¶ Ad rationez patet ſolutio & cū dicitur qđ ſiccitas minorat albugineum. Dico qđ ingroſſat ēt & pōt plus ingroſſare q̄ minorar. Sz dubitat an noctilopa accidat habenti dilatationē pupille. Videt q ſic. qa pōt fieri dillatatio ex multitudine hūoris albugineiut dicit Auic. infra. ¶ Dico qđ poteſt forſan accidere pp cauſam dictā. ſed Auic. non expreſſit qa dicit intelligi cū dicit. Cauſa ei⁹ ē per hūores oculi. Vel dico q forſan in dilatatōe pupille ab hūiditate lz ex pte multitudis humiditatis ſit apta ꝓuenire noctilopa. tñ ex pte dilatatōis pupille nō ē apta. qa ipa pupilla dilatata diſpgit & diſgregat ſpiritus uiſibilis. Vnde ñ poteſt lumen multum diurnū pati. Ad quintū queſitum dico qđ p hanc litteram cui multiplicantur colores poſitum⁹ ſteligere habētes pre uias imaginationes maxime ad cataractas qa in iſtis ingroſſantur humores oculi & ſpūs uiſibiles. Vnde poteſt ēt ex h° accidere eis noctilopa. Vel ſecundo. cui multiplicant et c̄. .i. ex eis q habēt oculos nō plene. tantē et uniformiter colo

ratos. ſed habent quedam puncta alba. quedaz citrina. & quedā nigra qđ fit pp. terregenei tatē albuginei. & h° ſignificat groſſiciē. unde diſponit ad noctilopā. p anfractuoſos aūt intelligimus obſcuros in oculis. Oculi eni quidā ſunt nigri. & quidā ſunt anfractuoſi. & tenebroſi. & nō ē aliđ q̄ qdā modus nigredinis. Iſti aūt ſunt apti ad noctilopaz pp obſcuritatē albuginei uł multitudinē. In h°. ergo erit d fferētia inter oculū nigrū & anfractuoſuz. qa nigredo fit ex multitudie albuginei. ſz anfractuoſitas fit ex turbulentia uł obſcuritate. & ecōtra & poſſemus itelligere per oculū anfructuoſuz illū i quo apparēt plures anfractus. i. plures cōcauitates obſcure nō qđ ſint cōcauitates. ſz apparēt qdā nigredies in mſtus pūb⁹ & h° ēt ſignificat groſſiciem in humiditatib⁹ oculi. & ex h° ē aptus ad noctilopaz ¶ Ad ſextū q̄ſitū. dicēdū qđ paucitas ſpiritus uiſibilis cū groſſicie ē cauſa noctilopē. ita qđ groſſicies uincat paucitatē. Hanc aūt groſſiciē & paucitatē ſignificat quelibet cārū predictarū & ppne puitas pupille que fit a ſiccitate ingroſſante & ſimiliter imaginatiōes ꝓuie ad cathara ctā. ex his eni ingroſſat ſpirit⁹. & nō pōt in copioſa quātitate recipi i oculo. Anfractuoſitas etiaz ſignificat qđ ſpiritus ē groſſus & pauc⁹ ideſt ñ copioſus. bñ g° dixit. accidit noctilopa puitati pupille. & cui multiplicant colores. & anfract⁹ in oculis. Hec eni. ſ. puitas pupille & multiplicatio coloris. et anfractuoſitas ſignificat paucitatē .ſ. & groſſiciem ſpūs uiſibilis in ſua creatione. ¶ Sed dubitat q̄re Aui. nō dixit qđ iſta ſignificant groſſiciē ſpirit⁹. ſz dixit qđ ſignificāt paucitatē. ¶ Secūdo dubitat. q̄re dixit i creatiōe ſua. ¶ Ad primū dicēdū qđ Aui. habebat pro certo qđ illa ſignificant groſſiciē. & iō nō expreſſit. Sz expreſſit đ paucitate ſpirit⁹. ut oſtēderet qđ noctilopa pōt ee cū ſpiritu pauco. ſi ſit groſſus dūmodo paucitas nō ſit multa ualde. ſic illa que ē cā halyhar. ¶ Ad z^m dicēdū qđ dupliciter pōt expōi in creatiōe. P°. ꝓ principio naturalis cū naſcit. & h° poſſet referri ad cōſtrictiōez pupille & diuerſitatem colorum in oculo. & ad anfractuoſitatē. qa ēt ſi ſint iſte diſpōnes a principio generatōis ſunt apte ad noctilopā qa ſignificant ſpiritū paucū. z° pōt exponi i creatiōe. .i. in loco ſue generatiōis. Duplex aūt ē loc⁹ generatiōis ſpiritus uiſibilis. un⁹ ē i cerebro. & ut ſic ē ir determinatus. Ali⁹ in oculo. qa in criſtallina & ut ſic ē determinat⁹ ad uiſionē q̄ generatio nō ē niſi eius pfectio ibidem. ut medici ponunt. ſignificat ergo quelibet dictarū rerū paucitatem ſpūs in creatiōe ſua. i. in oculo. q̄ſi dicat qđ licz in cerebro ſpiritus animalis copioſe generet. .tñ ſi oculus habet cōſtrictiōez pupille. & alia que ponit ſpiritus nō recipiet copioſe in oculo ubi

ʒfieri ſua creatio.i.ſua p̄fectio. ¶ Ad rationē patet ſolutio.qa nō per ſolā paucitatē. Auicēna hic uult p̄bare.ſʒ p groſſiciē & paucitatē ſimul Et iō exponat̄ .ſignificāt paucitatē &.ſ.groſſiciem. ¶ Nota tn qđ tota littera p̄t negatiue exponi.ut dicat̄ nō accidit noctilopa habēti oculos uirides.& nō cui multiplicant̄ colores & nō anfractuoſo h° eni.ſ. puitas pupille ſignificat paucitatē ſpirit⁹ uiſibilis.ſ.cum ſiccitas eſt m⁹tum diminuens.& h° eni.ſ. multiplicatio colo⁹ ſignificat paucitatē.& p m⁹tiplicatiōẽʒ coloris itelligim⁹ alios colores a nigro.ſ.glaucū uariū citrinū blauū.& alios ſupius dictos q̄ m⁹itudo coloris ſiue m⁹ti colores i oculo pp nigrū ſignificāt paucitatē ſpūs uiſibilis.& h° p̄ʒ i trac.z° ſupra in fine.ſ. qui ſunt iſti colores.h° enim.i. anfractuoſitas uel cōcauitas oculorū ſignificat paucitatē.ſ.p aggregationē.qa ſpūs aggregat̄ & unit̄ in oculo.p̄fundo. Ex h° ergo Aui.arguit ſic.illis nō accidit plurimū noctilopa.ex quorūʒ diſpoſitiōe ſignificamus ſpūs paucos.& n̄ ſignificam⁹ coſ neceſſario groſſos.ſʒ ex puitate pupille multis aliis colorib⁹ a nigro & anfractuoſitate ſignificam⁹ paucitatē ſolū nō tātū groſſiciemʒ g°.maior & minor patent. ET QVADOq̄. Hic p̄ōit cauſas noctilope diuerſificatas in mō cuent⁹.& uſt qđ queda cāe ſint p̄prie actiue.qđā p̄cōitatē ce.ebri p ſtomachi.uerbi gratia .noctilopa habet unā cām.uerbi gratia.multā hūidi tatē ingroſſantē humores oculi.& hec humiditas uel ē ſibi p̄pria ex ſuo nutrimēto.uel ex cōmunitate cerebri.uel ſtomachi.& conoſcit &c̄. Sciuiſti.i.in primo ca° hui⁹ trac.& in tertio capitulo primi trac.

SI illic fuerit multudo. Hic ponit curā.primo p euacuatiōẽʒ.z° p dietam.ʒ° p medicinas locales ibi z^a. & in potu.ibi ʒ^a.& ex medicinis. Notādū prio ad intellectū prie ptis & totius cure qđ Aui.dirigit curā ad noctilopaʒ puenīt̄ tem ab humiditate ingroſſante humores oculi & ſpūs.& h° qa plurimū ab hac puenit.& ſi poſſit accidere puitati pupille.& aliis curā dat intelligi ex capitulis illo⁹.humiditas aūt ingroſſans pot eſſe ex ſanguine.& iō ſi fuerit multitudo ſ̄oma ex cephalica &c̄. Quid ſit de huiuſmōi ſ̄omis exquire ſupi⁹ in cura obtalmie. Si uero ē alia materia adminiſtra reliqua euacuantia .ſ.nota ex p̄dicto ca°.& ex libro 5°.qa dat pilulas & yerā z^m.qđ tibi uīt̄.& qa iſte materie nō ſubito & una uice poſſunt euacuari.iō iterentur ſpe euacuatiōes & laudat ſcamoneā & caſtoreū & pot cōpetere in materia frigida ratiōe caſtorei qa ſcamonea ponit̄ ad acuendum opatiōem caſtorei. ¶ Eſt ſciendū circa ſecūdā p̄tē qđ h° uinū dʒ maxime dari factis purgatiōibus ad cōſumtionē materie.& tūc dat̄ ante cibuʒ.ſʒ poſt cibū dat̄ ut faciat deſcendere cibū a ſtomacho ne euaporet ad capur ex mora.& h° poſt digeſtionem integram

¶ ET EX MEDICINIS. Hic ponit curam per medicinas locales.& primo p factas ex epate.z° alias.z^a ibi.& ſimiliter coliriū.Pria in duas.p° ex epate capre.z° leporis.ibi.z^a & ſimiliter. ¶ Nota p° q̄ apud oēs auctores medicie ī epate caprino ē mirabilis p̄pietas i hac egritudine.ali qui tamē credunt q̄ epar hyrci cōferat uiris.& epar capre conferat mulieribus. Iuuamentū aūt qđ epar facit eſt p uiā p̄prietatis. Sed ſalindū & pip longum faciūt hoc a qualitate exiccatiua & reſoiutiua & ſubtiliatiua Ponit aūt tres modos preparationis epatis caprini & uſus ei⁹.et eiuſmodi ſunt noti.Canon.i.in furno uel alio loco p̄ uaſe ubi dequoquit̄.& nō p̄uenitur ad ultimū.ſ.in decoctione.ita qđ non dēt adhuri. Et ſimiliter epar leporis.ſ.cōfert preparatum ut epar capre. ¶ ET SIMILITER. Hic p̄ōit alias medicinas.& patet. ¶ Nota qđ in omnib⁹ ē exiccatio et reſolutio.et ſubtiliatio. ¶ Pria medicina eſt de ʒinzibr̄ et pip.al⁹ pipibus.ſ.duob⁹ & fiat alcofol. ¶ Sed tu dices.prio dicit.fiat coliriū.& modo dicit alcofol. ¶ Dico qđ ſepe.Aſūmit unum p alio. Vel dico qđ alcofol miſetur cū aliqua aqua ut feniculi uel rute et coliriʒatur ¶ Secunda medicina.ē de fellibus.& patet ex precedenti c°. ¶ Tertia eſt de balſamo & opio ¶ Sed tu dices ad quid ponit̄ opium. ¶ Dico qđ ponitur ut faciat morari balſamū in loco.& iō dixit.& pauco opio.quia ſufficit unū granū cpii ad ʒ.ſ. balſami.iudi° eſtimatiuo. ¶ Quarta medicina eſt alcofol ex tribus piperibus.ſ.albo nigro & longo. ¶ Quinta medicia ē de alumie egyptio.i.ſciſſo.apud quoſdā.& ē forte in exiccando. ¶ Sexta medicina & ſeptima ſunt note. animalia complexionū calidarruʒ.ſunt columbe. ¶ Octaua medicina eſt de ſucco cucumeris aſinini. & eſt multū fortis.unde ad reprimendūʒ p̄miſcet̄ ſemen portulace.Coliriū alkali eſt herba de qua fit iurtum.Coliriū floris eris ſcribit̄ infra.in c° de coſtrictione uuee. ¶ Ultimo Auic. recapitular iuuamentuʒ ſ̄othomie lachrimalis & hec maxime confert in materia ſanguinea.

CAuſa halyhar &c̄. Supius Auic. determinauit ſ̄ uno modo nocumēti uſus q dī noctilopa. Hic determinat do alio ſibi cōtrario q dicit halyhar.& primo i rubrica notificat hanc paſſione.z° i textu aſſignat eius cāʒ.ʒ° ponit curaʒ .z^a ibi.cauſa halyhar ʒ^a ibi.eſt additio. ¶ Dicit prio q̄ halyhar eſt homo q non uidet i die ſed i nocte. Eſt ſciēdū q̄ hec paſſio primo uocatur

halyhar.grece.& significat qđ dictū ē. z° glau
cosis.ut patet p philosophū in 5° de generatiōe
animaliū ca°.z°.& p Hyppo.3ª pticula.affoꝛ.
ultio affo.& dicit illa passio glaucosis.qa ma
xime accidit habētib⁹ oculos glaucos.& nō acci
dit habētibus ocłos nigros.ecōtra noctilopa.Vñ
Ieſus Haly trac.3° ca° 8°.dic.qđ plurimū acci
dit hec egritudo oculis glaucis & uarijs. Secū
do ē sciendū qđ nō uidere de die ē confundi a
lumine diei.Vnde isti nō possunt apire oculos i
die.sed de nocte in lumine cardele.& in lumine
lune.& de sero post occasuꝫ solis uident & stāt
oculis aptis.Nō g° ē imaginādū qđ isti uideāt
in nocte .ſ. in tenebris ut credūt qđ gatte uidēt
CAVSA halyhar.Hic pōit cām.prio generalē
z°.specialē.2ª ibi.& qñq ē &c. Est sciēdū
et ē dubitatō.utꝫ subtilitas spūs sit cā halyhar
Videt qđ nō.qa halyar decrepitis .accidit qa
ipsa ē glaucosis que eis accidit.ut patet in affo
rismis in loco dicto. Secūdo est dubiū. utruꝫ
paucitas spiritus sit causa halyhar. Videt qđ
nō.quia est cā noctilope.g° nō halyhar.cū sint
contrarie passiones. Probatur antecedens per
.A.supra.dicit hoc enim significat paucitatē spi
ritus uisibilis.& Aliabas in.5° ꝓctice ca.de cu
ra sqbare.i.noctilope. In cōtrariū ē. A.& Ie
sus tract.3°.ca.8°.Dico qđ tā subtilitas q̄ pau
citas ē cā halihar.Rō est qa illud quo spūs uisi
bilis dispōitur dispōe qua nō pōt tollerare lu
mē forte uel magnū & pōt sustinere lumē par
uum est cā halihar.sed subtilitas multa in spi
ritu est cā ut nō possit sustinere forte & magm
lumē qa ex eo resoluitur uel dissoluit.paucitas
ēt multa ē cā ut a magno lumine resoluat & nō
a paruo ut pꝫ ex ꝑmissis in ꝑn° h⁹ tractatus.g°
subtilitas &pauicitas spūs uisibilis ē cā halihar
Et nota qđ iste eedē cāe sunt ut halihar uidat
ppe & nō lōge.Est tn sciēd qđ paucitas spirt⁹
uel nō est multa & hec pōt stare cū cāis noctilo
pe ut supra patuit uel ē multa paucitas ex qª
nō pōt spūs uisibilis lumē forte uel magnum
sustinere siue cōiūgatur ei subtilitas uel grosi
cies & talis paucitas est cā halihar .& iō Auic.
dicit & paucitas eius mixta. Sꝫ est dubitatio
an iste due cāe simul uł diuisiꝫ sint cā halyhar.
Dico qđ simul & diuisim.Primo simul.qa
multa subtilitas cū multa paucitate sunt cā ei⁹
ut patet.Secūdo diuisim qa mixta subtilitas ual
de recedēs a tē pamēto cū nō multa paucitate ē
cā halyhar.& ēt mixta paucitas.lꝫ nō sit multa
subtilitas imo grossicies.ut i ɖcrepitis ē cā haly
har.Ex omnib⁹ eni istis dispositiōib⁹ spiritus
cō tingit qđ spiritus resoluit in lumine solis .&
aggregat in tenebris.i.i puo lumine. Ex qui
bus soluit pria ratio.quia si in senibus accidat
halyhar.nō ē ratiōe grossicici spiritus.sed ratio
ne supflue paucitatis spiritus & ēt albuginei.
Ad rationeꝫ secūde dubitatiōis dico qđ pau
citas spirit⁹ uisibilis nō ē principalis cā noctilo
pe.ut supra declaratū fuit.uel nō est paucitas
mixta.sꝫ pauca.Cā aūt halyhar.ē mixta spūs pau
citas. Est dubitatō.utꝫ halyhar possit fieri p
pter cās i hūorib⁹ ocłi cū.A.& Ies⁹ ñ explicēt.
Dico qđ sic.qa ex paucitate albuginei & ap
ꝓpiq̄tiōe cristalie ad extra ē possibile qđ uisus
in ꝓio lumie deficiat & in pauco cōfortet.& sic
erit halyhar.Auic.autē obmisit propter dicta.
in ca° de subalbedine oculi trac.2°.& in ca°.de
ɖbilitate uisus. Est sciendū circa secūdā par
tem qđ A.uult ponere cām.specialē.spālis ha
lyhar.& est illa in qua homo solū ɖficit in uisu
in lumine aliqualiter potenti in quo non defice
ret homo sanus.Huius autē cā est causa haly
har cū est parua & cū est non multa paucitas
nec multa subtilitas spiritus ex hoc eni sufficit
sibi lumen nocturnum non multum remissum
qđ nō multum dissoluit ipsum lumen diurnuꝫ
& sit nō multū luminosum.sed in multo lumie
dissoluitur.& hoc est qđ dicit quādoq causa ha
lyhar est parua.& uidet in tenebris.& umbra
.i.in locis parum luminosis & nocte.& die.Nō
.n.est intelligēdum qđ in tenebra pura cū luie
exteriori excluso possit uidere cū uisio nō possit
fieri sine lumine exteriori ut poit Aui.in 5° de
sensu & sensato & z° de anima. Est dubita°
utrum propter aliquā egritudinem uel dispōeꝫ
possit cōtingere qđ homo uideat i tenebris.Vid
tur qđ nō.qa sine lumine nō cōtingit uidere ut
patꝫ in z° de anima p comētatorē co°.67°.sed o
culus nō habet lumē nisi ab extra ut ponit comē
tator sup 5° de sensu & sensato.ubi dic.lux nō
ē in oculo p naturā oculi.sꝫ intrat ipsuꝫ ab extri
seco.& si esset ei de eius natura.tunc uideret in
obscuro g° homo non poterit uidere in umbra
nec naturaliter nec accidentaliter. In cōtrariū
est Auic.dicens.uidet i tenebris & i umbra.
In hac questione ē duplex responsio.Vna que
apparet ex positiōe textus.ſ.qđ nō sit possibile
uidere ubi est priuatio exterioris luminis.& iō
exponat in tenebris & umbra.i.i locis obscuris
in quibus ē paruum lumen qđ potest sufficere
habenti alyhar. Secūda ē responsio cōtraria
huic. Ad cuius intellectū p° permittendū qđ
umbra nō est ex toto priuatio luminis lucis sed
tenebra ex toto priuat lucem Videtur g° Auic.
sentire qđ taꝫ in tenebris q̄ in ūbra halyhar ui
deat qñq. Secundo nota qđ quedā animalia
sunt que uidēt in umbra & in tenebris.ſ.ubi nō
ē lumen extrinsecū sicut leones serpētes & buffi
& de gattis ut dicitur.& hoc est possibile.quia
lumen non requirit ad uisionē nisi ut disponat
medium dyafanū ex quo color potēs mouet.sit

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 416 sur 455

actu mouens.ut ponit Auer.in z° de anima co mẽto 67.cõtra auẽpace.Animalia ergo habẽtia ſpiritus luminoſos poſſunt illuminare ſibi:me diũ.& ex h° uidebũt de nocte.& hec ẽ ſentẽtia .A.in.6.de naturalibus pti^a.3°.ca°.7° dicẽs oculi multoꝝ aialiũ ſunt huiuſmõi ſ. qđ illuminant mediũ uel lucent de nocte ſicut oculus leonis & ſerpẽtis & qñ3 qđ ſic eſt q; põt illuminare tene broſum.uñ multa ex animalibus uident in tene bris qa illuminãt re in luce ꝓcedẽte ex oculis & uirtute ſuoꝝ oculoꝝ.Videt g° oña.A. eſſe talis qa iſta aialia hñt oculos lucidos qđ p3.qa đ no cte uidemus oculos eoꝝ.g° ipa poterũt ſibi illu minare mediũ & res uiſibiles nulla exñte alia lu ce ſed tenebra uel umbra.Idẽ ſentit Gilbertus in.3°.libro ca.z° & declaraẽ hoc.qa iſta aialia hñt lumẽ intrinſecũ pro eorũ uiſione & hoc lu mẽ uincitur a lumie exteriori.iõ quedã ex iſtis nõ uidẽt de die & plurima ſtant in lumine diei cũ oculis ſubclauſis.immo ſtringũt pupillã i lu mine & ideo pupilla gate in multo lumine ap paret longa niſi gata uiolẽtet aſpectũ. ¶ Sz tũc eſt dubiũ quare nõ uidemus illas res quas gate uidẽt uel leo.qñ ſumus pñtes qa ſi ſunt illumi nate deberẽt uideri a nobis ſicut patet qđ nos exñtes in umbra uidemus res que ſunt in aere lucido.Dicẽdũ dupliciter.p° qđ lumẽ illoꝝ aia liũ eſt terminate potẽtie ad h°.Vel aliter qđ il lud lumẽ nõ expãditur nec reflectitur & iõ ſi tu teneres oculos tuos de nocte ubi ſunt oculi le onis uidẽtis & lumẽ qđ dat leo remaneret i me dio uider es tũc ſicut & leo.Cõceſſo g° qđ aliq̃ aialia uidẽt de nocte põt teneri qđ hõi accidit diſpõ uel accidere poſſit per quã de nocte uide bit.poterit enim talis luciditas acqri in ſpiritu uiſibili humano qualis eſt in ſpiritu illorũ aia lium.& hoc declaratur generaliter qa homo q̃ dam uirtualitate cõtinet perfectionez oĩum ani maliũ.ut innuit Aꝝ.in li°.ad Alexandrũ.& dif fuſe declaratũ ẽ a nobis in queſtiõe de cõplexiõe equali ad pondus.Similiter uidem^r in homine fieri traſmutatiões mirabiles ex egritudinib^r melãcolicis.ut põit Aui.in pria tertij.& Gal.i 3° de interiob^r.& Aꝝ.in.31.pticula de ꝓblema tib^r.ꝓblemate p°. ¶ Sz tu dices.g° oculi homi nis traſmutabũtur i aliã ſpeciẽ.dico qđ lumino ſitas illa oculoꝝ.lz ſit i animalib^r aliaꝝ ſpeciꝝ ab homine.tamẽ nõ ſeqt̃ naturã ſpecificã um^r ſpẽi animalis.qa non repiet̃ niſi in una ſpecie a nimaliũ.ſequit̃ g° modũ miſtionis accidẽtalem potẽtẽ ſequi plures ſpecies.q; modus cõplexio nis & ſubſtantie a natiuitate uel tempe poterit in aliquo homine repiri.qui uidebit in tenebris & umbra. ¶ Ad cõtrariũ dico qđ ſermo.A.eſt uerus.qa dic̃ qđ ſi lux inſit oculo a natura ei^r tũc uideret in obſcuro.& h° ẽ uerũ.& iõ illud animal in cuius oculo ineſt lux de natura intrin ſeca uidet in obſcuro.

AVra ẽ additio Hic põit curã & p3 ¶ Eſt ſciendũ qđ cura oppõit̃ cãe halyhar.erat aũt cã paucitas ſpũs cui opponit̃ addẽdo in hũectatiõe .ſ.p nutrimẽtũ mꝫtiplicãs ſanguinẽ laudabilẽ. qa ex h° mꝫtiplicaẽ ſpũs.erat ẽt cã ei^r ſubtilitas multa.cui^r imponim^r cũ igroſſatiõe,dãdo cibaria groſſa ut uinũ groſſum.i.rubeũ. ¶ Eſt.z°. dubita° an iſtis cũperãt cibaria groſſa.uidẽt qđ nõ p Ieſum tract.3°.ca° .z° ubi phibet cibaria groſſa.Dicẽdũ cibaria groſſa quedã ſunt multi nutrimẽti & hõidi ſicut uinũ rubeũ reſpectu ui ni ſubtilis antiqui & carnes porci & talia cõpe tunt.quedã ſunt cibaria groſſa pauci nutrimen ti & ſici ſicut lentes caro bouina antiqua & cau les & huiuſmõi & hec nõ cõpetũt qa licet igro ſent tñ nõ multiplicãt eũ. ¶ Secũdo eſt du^m q̃ re omiſit ſigna.Dico qđ leſio opatõis.ſ.uidere de nocte & nõ uidere de die,eſt ſig^m ſubtilitatis & multe paucitatis in ſpiritu uiſibili.Cãe autez paucitatis ſpirtus & ſubtilitatis ſunt intellecte ex primo ca° huius tractatus.

SVnt colores &c̃. Hec eſt paſſio q̃ me pduxit ad ſtudiũ in ſcientia ocu lorũ.& ad exercitiũ opatiõis in ea quã a puericia uſq; ad tẽp^r pſens icurri q̃ pluries.O igit̃ eterne claritatis fulgor. O pelagus incõprehenſibilis ueritatis ineſtima bilis pietatis.& miſericordie ifinite,pater filij^r & ſp^s ſanct^r.meos oculos ab omni piculo ſerua re digneris.ut q; longo tẽpore p ſolute hũanoꝝ oculoꝝ laborioſaz opaz tribui đ cõſeruatõe mei lumis.tua mihi miſericordia recõpenſet.h° aũt capitulũ cũ oib^r ſequẽtib^r põt cõt iuari duplici ter.Prio qđ poſtq̃.A.determiauit đ noctilopa & halyhar. ¶ Hic determinat de imaginatioi bus.Secũdo põt continuari ſic.qđ poſtq̃ deter minauit de nocumẽto uiſus qđ põt dici diminu tio.Hic determinat de eo qđ dicit̃ corrup° & qa q̃dã corruptio uiſus ſimificat aquã .iõ dico qđ prio determinat đ corruptiõe imaginatiõis q̃tũ ad uiſuz.z° determinat de aq̃ que ẽ quãdo ẽ in principio corruptio in uiſu.z^a ibi.deſcenſ^r aque ẽ egrituto.Pria in tres qa coruptio uiſus ſ^r qa hõ iudicat extra eſſe qđ nõ eſt & hec dicitur egritudo iaginatõis uel qa iudicat rẽ minorẽ q̃ ſit & hec ẽ dillata° pupille ſ^r qa iudicat rẽ maio rẽ q̃ ſit & hec ẽ cõſtrictio pupille.p° g° determi nat de prima.ſecũdo de ſecũda tertio de tertia. ibi ſecũda.alintiſar eſt ut fiat.tertia ibi cõſtrictõ eſt ut ſit .Prima in tres.primo de imaginatõib^r determinat q̃tũ ad diuerſitates earuz & cãs.z°

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 417 sur 455

q̄tuz ad ſigna.3° q̄tū ad curā ibi z^a. ſigna eorū que ſunt.3ª ibi.primū imaginationū Pria in tres p° oſtēdit quid ſunt imaginatiōes.z° inueſtigat eaꝝ cās.3° pōit diuerſitates in modis ipſaꝝ. ibi z^a.& cā i eis.3^a ibi.& iſte quidē imaginatiōes. ¶ Dic̄ p° qđ imaginatiōes ſunt colores q ſentiū tur &c̄. ¶ Nota prio qđ hec paſſio uocat̄ ima ginatiōes fantaſie & appitiones & omnia idem ſignificāt.Dixit aūt imaginatiōes & colores in plurali pp multā uarietatē q accidit in eis & in colorib⁹ eaꝝ ut patebit.qa aliq̄do cōtingit qđ iſte res que uident̄ ſunt uere res i aere exiſtētes quas cōprehēdit uiſus acutus.& aliquādo ſunt res uere ſtantes in oculo & iudicantur eſſe in a ere.extra.ET CAVSA.Hic inueſtigat cās.& p° p̄mittit cāz cōem imaginationū.z° pōit q̄daz diuiſionē.ut inueniat cās ſpāles ibi z^a.& illa res ¶ Eſt ſciendū p° qđ Aui.ſumpſit ſpaciū rei q̄ mouet ad imaginatiōes a criſtallina ad res que cōiter uidēt̄ ut celū montes & pieres & huiuſ mōi.Ratio ē.qa de reb⁹ mouentib⁹ ad imagia tiōes quedā ſunt in aere.& quedā ſunt in oculo ut apparebit.Propter h° g°.A.ſumpſit taz ma gnū ſpaciū & dixit.Cā in eis ſcz imaginatiōib⁹ ē ſtatio &c̄. ¶ Secūdo ſciēdū qđ iſta res que ſtat inter glacialē.i.criſtallinū & ea que uidenē cōiter ut montes pieres &c̄.debet eſſe nō puia .i.nō dyafana uel trāſparens.qa ſi eſſet puia puietate cōſimili ſpacio tūc ipſa nō moueret ad imaginatiōes.i.nō eſſet cā imaginationū.ſz eſſet mediū i uidēdo.Dico aūt puietate cōſimili ſpa cio qa ſi eſſz puietas nō cōſimilis eſſet cā imagi nationū.ſicut uitrū lucidū q̄uis ſit i aere mouet per ſe.ſimiliter ſi aliqua humiditas puia eſſet in humore albugineo & nō eſſet ſimilis puieta tis ipſi albugineo eſſet cā imaginationū ¶ Eſt dubitatio utꝝ ſtatio rei non puie poſt glacial⁹. uerſus cerebrum ſiue uerſus cruciatione nerua rum ſit cauſa imaginationū.Videt̄ qđ ſic.p° qa uapores ſurgentes a ſtomacho uel a corpore in criſibus ſunt cauſa imaginationū.ſed iſti uapo res perueniunt ad .loca poſt oculos. ergo. Secū do uapor ſtāspoſt criſtallinū pōt ipedire tranſi tuz debitū ſpēi uiſibilis ad cerebꝝ et ad coniun ctionē neruoꝝ.g° poterit eſſe cā imaginationum ¶ In cōtrariū ē Aui.q dic̄ iter glacialē & iter. eā &c̄. ¶ Dicēdū qđ imaginatiōes ſunt duplices quedā ſunt nocumēta uirtutis imaginatiue que apparēt in tenebris & in lumine.ſicut uidem⁹ in freneticis.& iſte euenīūt ex materieb⁹ ſtanti bus poſt oculos.ſ. in cerebro inficiētibus locū uirtutis imaginatiue.quedā ſunt imaginatiōes que ſunt nocumēta uirtutis uiſibilis que ſoluz apparēt cū ē actus uiſiōis.ſ. in lumie.ita qđ cū homo nō uidet ex trinſeca.nō apparēt ſibi ibi maginatiōes & loqr̄ d̄ iſtis i h° ca°. cū dic̄. iter glacialē &c̄.Et de his querit queſtio. ¶ Dico ergo duo.p° qđ ſi uiſio fit in criſtallina.& nō p⁹ eam.ſtatio rei nō puie poſt criſtallinā nō eſt cā imaginationū.Ratio ē quia res que nō mouet ad uiſionem uel que nō ē obſtaculū in uiſione poſitū inter uiſibile & uidēs nō pōt eſſe cauſa imaginationū.His enī modis res nō puia.eſt cā imaginationū.ſed res poſt criſtallinā ſtans non pōt mouere ad uiſionē nec eſt obſtaculū mediū qa uiſio fit in criſtallina & nō poſt.ut p̄ſuppōi tur.ergo. ¶ Dico z°.qđ tenēdo qđ uiſio fiat in cōiun ctiōe neruoꝝ & nō in criſtallino poſſz defē di qđ uapor exiſtēs poſt criſtallinū nō ē cauſa imaginationū.Ratio qa z^m uiā quorūdā & ē cōior uia uapor exiſtens in oculo uī.& iō ē cā imaginationū.Si g° uapor poſt criſtallinū non poterit uideri.g° nō poterit eē cā imaginationū qđ aūt nō poſſit uideri declarat̄.quia apud tenē tes qđ uiſio fiat in cōiūctione neruoruū ſpirit⁹ uiſibilis in criſtallino recipit depuratiōez ultiaz ante eā cui cōiungit̄ actus uiſionis q̄ depuratio ē neceſſaria pro actu uiſionis.Res g° que ē poſt criſtallinū cū nō poſſit recipe depuratiōem in criſtallino nō poterit mouere ſpiritū uiſibilē in neruo cōcauo ut fiat uiſio.Sz uia cauillandi hāc rationē ē qđ illa depuratio requirit̄ p uiſione pfecta.ſed p uiſione impfecta nō ¶ Dicenduz qđ illa depuratio requirit̄ p uiſione ut uiſio ē Et ſignū hui⁹ ē.qa ſi criſtallina moueat̄ extra ad corneā nō fiat uiſio nec rei poſt nec i criſtalli na q̄uis poſt criſtallinā fit illuminatio.& nō ſit alia mutatio.hic eēt multū plongādū.Secunda ratio ē.qa delatio ſpecieꝝ uiſibiliū a criſtallina ad cruciatiōez nō ē z^m legē linearū.& iō uapor ille ibi exiſtēs nō occurit parti.lineaꝝ rerū uiſi biliū.ſic occurrit cū res deferē ad criſtallinā. & iō nō pōt eſſe cā imaginationū p illū modū qa ēt poſt declarabit̄. ¶ Sz tu dices iſte uapor q ē poſt criſtallinā qđ ipedimētū fac̄. ¶ Dico qđ facit ipedimētū debiti aduent⁹ ſpūs ad criſtal linā. Vnde debilitat̄ uiſio & nō fit ex hoc fan taſia uel imaginatio.& cōſydera h° .quia eſt locus ſpeculatiōis cōtraria eni cōclio huic appa rentius defenderet̄. Ad cōtraria patet ſolutio Ad primum dico qđ uapor ſurgens a ſtoma cho uel aliunde non eſt cauſa imaginationum de quibus eſt ſermo niſi pueniant ante faciem criſtallini ut innuit Gal.p° pnoſticoꝝ.come° z4.& A.in z^a quarti.ca° de ſignis ex actione man⁹ qđ fit penetrando de poro in poꝝ pueni endo p uenas ad artharias rhetine & uuee uel alias. ¶ Ad ſecunduz dico q uapor criſtallini ſi impedit tranſitum totalem eſt cā ſicitatis. ſed ſi impedit tranſitum in parte determinata non eſt cā deſtructionis imaginationis.qa non impedit partem uiſibilis ſpūs i parte.qa dlato

ut dictū ē nō sit zm modū liniarū. ¶ Est z° du
bitatio.an res nō puia existēs possit uideri. Vē
qđ nō.p° qa uisibile positū sup oculo nō pōt ui
deri.ut patet in z° de anima.g° multo minus
uisibile positū itus i oculo. ¶ Secūdo sic.uisio
uidet fieri p multiplicatiōez spēi in aere puo
uel aq̄ cū ad uisiōez requirat mediū extrinsecū.
ut pz in z° de aia co°.16°.iz res nō puia stans
in oculo itus nō multiplicat spēm p aerem ergo.
¶ In cōtrariū ē qđ appz ad sensuz cū uapores
existentes i oculo iudicat a nēo uisu. ¶ Z° hic đ
quo uisus iudicat zm diuersitatē sui coloris &
figure illud uidet.sz uaporib⁹ existentib⁹ in o
culo iudicamus zm diuersitatē colox.ut si sunt
melācolici nigri & si sunt colerici citrini iudicāt
citrini.ut cōiter sentiūt auctores & expsse pōit
Haly.in tra.z° co°.15o.qđ ēt de figuris appz.
¶ Item species sensibiles conseruate in uirtute
memoratiua uel impresse ab aliquo uapore re
uertētes usq; ad oculū possunt uideri.& iudica
būtur quasi essent extra.ut pōit Auer.in 3° col
liget.ca° de accidētib⁹ sensus:uisus ergo multo
magis h° uidet contingere si uapor sit in oculo.
¶ In hac qōe ē duplex respōsio Respōsio pa
ssitata ē qđ uisio est duplex.s.pfecta.& imp
fecta.in uisione pfecta dico qđ nō ē possibile qđ
res existens in oculo uideat.Rō ē.qa ad pfectā
uisionē requirit mediū extrinsecū in quo priu⁹
recipiat spēs rei uisibilis.& eo mediante recipiat
in oculo.ut pōit Auer.in 3° colliget.ca.de sensu
uisus.& in z°.de anima.pallegato comento.& cō
mēto.74.illđ g° qđ ē in oculo nō poterit pre
fecte uideri.sz uisiōe impfecta.Ratio est.qa ad
uisiōez ipfectā sufficit qđ uisibilis species pos
sit formari in cristallina.q̄uis nō formet pfecte
h° autē pōt facere res intra oculū.s.existens in
albugineo ul'in cornea.ibi enim cōcurrit mediū
dyafanū.s.albugineus.ubi ēt cōcurrit lumē.s.
a luce exteriori.qa ille uapor.ñ phibet ab omni
parte qn lumē possit uenire ad albugineū & cri
stalina.qa ñ ex toto coopit uueā.qa tunc fieret
cecitas.Potest g° spēs huj⁹ uaporis multiplicari
p albugineū & recipi in cristallino.& sic uideri
& h° uē sentire Auer.i z° đ aia cōmēto.21o.ubi
ñ negat qđ sensibile positū sup̄ sensuz faciat sen
suz tn dic qđ male sentit.uñ dic.cū sup̄ senciēs
fuerit positū ipsuz sensibile non sentiet omnino.
aut si sentit erit male.Hec ēt uidet spāliter eē
sententia Haly.in trac.z° cōmēto.18o.ubi dicit
imaginationes que uidēt in oculo diuersificant
secūdū illud qđ formatur in humiditate grādi
rea de uapore qui agregatur in foramine uuee.
Vult g° Hali q̄ uapor q̄ ē in foramine.s.in albu
gineo format suaz speciē in cristalino & ex h°
uidetur.s.impfecte uel male & tn q̄re iudicāt
esse.extra rndet qđ pp cōsuetudinē & uē super
ficialiter sermo Ga.in p° pnosticox.Aliā cām
dat qa est error in iudicādo de situ.ex qbus sol
uūt due rōes iā fōe.Hūc mōuz ñ repio sufficiē
tē qa tūc res exns in cristalina nō posset esse cā
imaginatōnū.qa tunc nullū esset mediū q̄ crista
lina moueret.h° aūt est falsum qa si cristalina
coloretur tūc uidet res illius coloris ut ponit Ie
sus tractatu.3°.ca.de egritudinibus cristalline
Contra ultimū dictū ponatur q̄ p⁹ uisio sit cuz
imaginatōib⁹ alicuius rei.ipe nō iudicabit illas
intus.Alia uero causa nō satisfacit.immo idem
p idē declarat.Dico g° qđ rem stātē in oculo q̄
nō ē puia posse uideri pōt dupliciter intelligi
Vno mō q̄ p eius speciē uideatur quā causet in
cristalina & nō ē possibile q̄ aliquid exns in o
culo uideatur.& hec cōclusio est recte cōtraria
opinioni premisse.h° iā pbatū est de re que sta
ret sup̄ cristalina & dico si cristalina ē principa
lis pticula in uidēdo.Probatur h°.z° sic.Auer.
in.z° de aia mōstat qđ ad sensum inq̄tū est sen
sus requratur mediū & mediū qđ uult qđ req
ratur ad uisum est mediū extrinsecū ut pz ex di
ctis eiusdem & ex.3° collz. ubi g° nō.est.h° me
diū ñ pōt fieri sensatio.Sed tu dices.ego dicā q̄
nō pōt fieri sanatio bene sed male.Contra hoc
arguitur sic.qa si indigētia medii est prinēs ad
sensum inq̄tū sensus.g° in quacūq; sensatōe req
ritur q̄ sit facta siue bn siue male.Hec tn sentē
tia Auer.nō placet Plus q̄ cōmentatori in tegni
tract.3° illo ca°.Nerui uero & tenantos &c̄.Et
iō arguo aliter sic.si h° ēēt q̄ res intra oculum
exns per suam speciē posset uideri tūc uuea uid
ri posset qđ est falsum qa semper uideremus
rem aliquā nigrā siue celestinā q̄lis color uuee.
Consequ pbat qa inter cristalinā & ueā ē me
diū sufficies.s.humor albugineus & est lumē
.s.i die & ēt es ñ puia.s.superficies uuee que
est uere colorata.g° poterit suam speciem multi
plicare in cristallina & uideri.Hec rō potest du
pliciter molestari.p° dicēdo qđ lumē ñ illumi
nat albugineū in illa pte in qua contangit super
ficiē uuee.& ideo ñ pōt multiplicari spēs nigre
dinis uuee. ¶ Sz contra.qa oculus i pupilla ap
paret niger ppter nigredinē uuee.ut sup̄ dclara
tum ē.g° species nigredinis uuee multiplcat i
albugineo uersus cristallinū.similiter ibi ē lumē
per reflexiōez ad cristallinā.Itē saltē pfunditas
circuli uideri deberet.& saltē in homine in quo
int⁹ pminerat uuea. ¶ Secūdo mō posset mole
stari dicēdo qđ illđ qđ facit suā speciē i spacio
qđ ē intra circulū uuee pōt uideri.sed si faciat
speciem in spacio extra circulum.s.uersus sub
stantiā uuee nō potest uideri.Sed contra quia
alicuic⁹ pupilla pōt dilatari & nō perdet uisuz
imo uidebit si parū dilatet.Sed manifestuz est
qđ tūc species rex q̄uidēt recipiunt in spacio

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 419 sur 455

extra priorē circulū in cristallino est uniformis.
¶ 2° sic ad pricipale. si res existēs in ocło p suā
speciē possz uideri tūc ēt possez uideri ab ocło
extriseco. hō est falsuz. qa si medicꝰ inspicit ocu
lum eiꝰ q habet uaporē faciētē imaginatiōem
nō uidet illū uaporē. cōsequenª pater. qa si ille
uapor pōt causare suā spēz in albugineo & cri
stallino uersus itus eadē rōe uersus extra. s. uer
sus oculū medici ispiciētis. hāc rōnez innuit. A.
post. ut uidebit. ¶ Hec ratio posset solui. dicē
do qđ uapor in albugineo facit maiorē spēz q̄
possit facere in aere sicut lapis in aqua appꝛet
magnus & in aere appꝛ paruꝰ. ¶ Hec solutio
tangit mlta difficilia uolēdo directe eā remouē
& nō aliter ptranseat arguēdo cōtra sic. Si i al
bugineo spēs recipeť maior tūc omnia falsa iu
dicarēť. qa spēs rei extra ēt i albugineo recipe
tur. ¶ Itē res itus in albugineo existens. sic rac
spēz in albugineo uersus cristallinā. ita facit eā
in albugineo uersus oculū medici. ponať enim qđ
sit i medio albuginei. Itē res apparēs p mediū
grossius siue dēsius ponať q̄ apparcat i q̄dru
plo maior q̄ si ipsa appareret p mediū rariꝰ. sz
uidemꝰ qđ aliq̄ imaginatio appꝛ infirmo i q̄tita
te umꝰ cimicis uel muscę. gº medico ispicięti dz
apparere in q̄titate umꝰ pulicis qđ tn nō cōtigit
¶ 3° ad pricipale sic. si res existēs in ocło possz
p suā spēm uideri. tūc pūctus albus existēs sup
cornea. ut apparz post eiꝰ ulcera iudicareť albꝰ
ab infirmo qđ ē falsuz. qa q̄to cicatrix cornee ē
albior. tāto ifirmo appꝛ nigrior. ut ꝺclarat. expi
entia. 9ª. pꝛ. qa apparebit per spēz albi. Possz
solui qđ ꝓpter defectū lumis nō appꝛ. Exēplū
si aliqs cū spatulis opponat se lumini. & tu ins
picias faciē eius appꝛ tibi tincta. & tenebrosa.
¶ Dico qđ nō ē simile. pº qa paruꝰ punctus i
medio cornee dimittit tārū spacū qđ sufficit to
tus albugineꝰ iliuminari. Secundo qa saltē per
reflexiōez luminis a tela aranea & uuea & cri
stallina illuminabiť superficies pūcti ab intra.
¶ Quarto ad pricipale sic uisibile qđ per p
priā spēz mouet stante eadē pupilla in eodem
spacio semper appꝛ in eadē distātia. sz iste ima
ginatiōes nō ꝓpꝛ in eadē distantia. Sz si hō aspi
cit aerē uideť sibi qđ sit in aere. & si aspicit li
brum uidetur qđ sit in libro apparet ergo qđ
res nō peruia stans in oculo non potest uideri
per suam speciē. ¶ Sem tu dices nos quandoq;
uidemꝰ lumen qđ ē intra oculos. ¶ Dico qđ nō
est simile de lumine & rebus non peruijs. quia
lumen habet esse magis intentionale q̄ colores
rerum nō puiarum. & ideo ut colores gradati
perueniant de esse materiali ad immateriale
requirunt medium in uidēdo qđ non est neces
sarium de lumine. Et ex hac instantia possz mo
lestari. propō A. uer. supra posita. que dicit qđ
indigentia medii est pertinens ad omnem sensū
¶ Dico 2° q alio modo potest intelligi q res
non puia existens in oculo uidiať non per pro
priā speciē quā cāet. sed p speciē rerū uisibiliū
ab extra ueniētiū que species modificātur in ea
rum recēptōe secūdū naturā uaporis in oculo
exñtis. & hº mō dico q res exñs in oculo uideť.
Rō est qa cū nō uideatur p primā speciē quaz
causat oportet qđ uideatur mō dēo cū nō sit ali
us modus. & hº sic declaratur. qa iudicium de
sensibilibus sit secūdū modū receptōis eorum
& recipiēs recipit secundū mōuz dispōis sue. gº
uapor exñs in oculo. uerbi g̃. si sit rubeus & cuz
sua rubedine hēat trāsparētiā sicut hēt uitrum
rubeū. tūc res q ab extra uidenť recipiuntur in
oculo in pte ubi ē uapor mō rubeo & iō ibi ap
parēt rubee. nō gº est hº iudiciuz qa uisus iudi
cet uaporē rubeū. sz iudicat librū rubeū in illa
pte in qua species libri occurrit rubeo uapori.
& hº iō qa recipitur mō rubeo & iō si iste ua
por rubeus occuparet totū albugineū oia iudi
carētur rubea sed occupādo ptē soluz iudicanť
rubea in illa pte in qua species rei occurit in se
uapori rubeo puio. Si autem uapor uel alia res
stans intus in oculo nō sit peruia tūc si totū occu
pat foramē pupille inducit cecitatē. si uero occu
pat partē tūc spēs rerū ab extra ueniētiū nō pos
sunt penetrare ad cristalinā per ipuz uaporem
nō peruiū. & iō cristallina iudicabit tūc illā rez
esse obscurā siue nigrā siue perforatā siue secū
dū alios mōs iudiciorz priuatiorz & secūdum
modū & formā illius uaporis erit iudiciū de
re secūdū illā partē. nō gº oculus iudicat vapo
ris nigredinē nec suam formam. sed iudicat per
speciē rei uisibilis ab extra ueniētis secūdū mo
dū sue receptōis. & hec est sñia. A. in hº cª ut
apparebit & infra in cª de aqua cū dicit intētio
illius est qđ nō uidet sed imaginatur tenebras
Vult. n. A. qđ si aliqd sit i medio pupille. uñ ho
mini apparet qđ res extra sit perforata nō est
qa uideat foramē positiue. sed priuatiue & hº
sentit. G. in. 4° de accidēti cū dicit. si i medio pu
pille paz ex illo hūore grosso existat & circun
stācia eius sint clara oia que uidet putat esse fo
rata eo qđ partē quā uidere nō pōt iudicat esse
foratā. Ide et pōt intelligi a. G. pº ꝓsticorum
cō. nēto. 24. uel. 25. semp. n. intelligimus ab au
ctoribus ꝓdictis qđ uapores in oculo nō uiden
tur qa sint obiecta uisā sed uidētur uidēdo alia
que uidētur secū dū disposōez factaz per uapores
in oculo. ¶ Ex quibus soluitur dubitatio alia
an res stās in cristalina sit cā imaginatiōis. qa
appꝛ qđ sic. ¶ Ex qbꝰ patz solutio ad cōtraria
Ad rōem cū dicit allđ uē de qº uisꝰ iudicat zm
diuersitatē coloris & figure. Dico qđ uerꝝ ē si
iudicz đ eo sit đ obiecto. sz hº n ē. sz iudicat uisꝰ

de reb⁹ receptis ab extra z^m dispoſitiõ3 uapo
ris.q ẽ in oculo.& h° ẽt modo uiſibile poſitum
ſup uiſu3 facit malã uiſiõ e3 ut intellexit Auer.
ſupra. ¶ Ad ſecũdã dico qđ ſpẽs reuertẽtes a
pte poſt acquiſiuerunt ſuã imaterialitatẽ. & iõ
nõ indigent medio extrinſeco. ¶ Ad aliã cũ dr̃
qđ nõ plus requirit̃ ad uiſiõe3 niſi multiplicẽ
ſpẽs &c̃. Dico qđ requirit̃ multiplicatio ſpeci đ
bita ſic̃ requrit̃ in criſtallina q extra ꝓminet in q̃
generat̃ ſpẽs. & tñ nõ uꝛ. qa nõ cũ ordine debi
to ꝓpingit. ET ILLA res. Hic põit q̃dã diuiſio
ne3 ut inueniat ſpeciales cãs imaginationũ &
diuerſitates. & prio premittit diuiſiõe3 z° đcta
rat ibi 2ª. & intẽtio primi. Dic̃ p° qđ illa res ñ
pua ſtans intra criſtallinã & res q̃ uidenẽ uꝛ ẽ
ex eis q̃ nõ ſunt cõſueta cõprehẽdi. & h° ẽ qđ
dic̃. hec ẽ ex eis quoꝝ ſimile nõ cõprehẽdit. nõ
ſimilib⁹ omnino. i. qa nec ipſa nec res ſibi ſimiliſ
in puietate ẽ cõſuetũ qđ cõprehendat. ſ3 extra
coem cõſuetudinẽ homini cõphẽdẽt ab homine
acutiſſimi uiſus. q uiſus ẽ extra cõſuetos uiſus
& extra cões hominũ. & iõ dic̃. & neq cõphẽ
dit &c̃ uꝛ ẽ illa res ex eis q̃ cõphendit uiſus.
q̃uis nõ ſit ultie acut⁹. ſ3 ſit medi⁹ & ſit uiſib⁹
cõſuetis hominib⁹. qa cõiter hoies nõ habẽt ui
ſum extremũ in acuitate. imo in paucis repitur.
ſ3 h3 uiſu3 mediũ iter đbile & acutũ. ¶ Eſt du
biũ cui⁹ ocul⁹ ſit potẽtior in uirtute uiſiua pue
ri uꝛ iuenis Vr̃ qđ iuuenis. qa Gal. in 6° đ regi
ne ſanitatis põit qđ uirtutes animales i iuueni
bus ſunt potẽtiores. & i pueris naturales. In
cõtrariũ ẽ Meſue in c° đ cõſeruatiõe ſanitatis
oculi. q doc3 oculi ſanitatẽ cõſeruare cũ reb⁹ que
reddũt tenerã ſubſtantiã oculi. hic ẽ ten era ſub
ſtãtia ocꝛi. puerilis. ¶ Q uãuis tñ utraq ꝑs poſ
ſet defendi. Dico qđ in hoie tẽpato ocꝛus ẽ pfe
ctioris uirtutis in iuuẽtute q̃ in puericia. Ro ẽ.
qa tũc ocul⁹ ẽ pfectior qñ ñ ẽ i eo hũidũ nimis
exuberans nec nimis crudum nec nimis paucu3
nec nimis ſiccum. ſed oculus temperatus eſt
huius in tempere iuuentutis quia in pueris mul
titudo albugiei & cruditas facẽ ocꝛos uarioſ ſiue
uirides. ut ſuꝑ pz i trac. z°. i ſenib⁹ uero pauci
tas hũidi facẽ ocꝛos glaucos. uiſ⁹ aũt medi⁹ ẽ op
tim⁹. ſ. iter mltũ & paucũ hũidũ. ut ꝓ ꝑ philo
ſoꝑhũ. in 5° de generatiõe animalium ca 2°. Ad
Meſue dico p° qđ p pueros intelligit iuuenes.
Vꝑ dico qđ loqr̃ de bona diſpoſitiõe ocꝛi. q̃tu3
ad lenitatẽ ſuꝑficiei. q̃ ſ3 i pueris ſit forſa3 pfe
ctior. alia tñ q̃ ſunt principaliora i actu uidedi
pfectiora ſunt i iuuenib⁹. ET INTENTIO.
Hic declarat mẽbra diuiſiõis. p° qũo ſtatio rei
nõ puie iter glacialẽ & ea q̃ uidẽt ẽ cã imagina
tiõu3. qa cõprehẽdit illa reſa uiſu acutiſſimo q
ñ ẽ đ uiſib⁹ cõſuetis & oib⁹. imo extra cõſuetu
dinẽ. Secũdo declarat qũo ſtatio rei nõ puie iter
criſtallinã & ea q̃ uidẽt ẽ cauſa imaginationum
quia illa res comprehenditur a uiſu q̃uis non
ſit acutus ſed ſit de cõſuetis cõiter. ibi 2ª. diui
ſio aũt altera. Prima in tres qa res que ſtãt in
criſtallina & ea que uidẽtur uel ſtãt in ſpacio. ſ.
in aere uel in oculo. ſ. in albugineo uel in cornea
Prio g° oñdit q ũo res ſtãs in aere ẽ cã imagina
tiot ũ qa cõprehẽſa a forti uiſu. ſecũdo qũo res
ſtãs in oculo. tertio comperat has res ad uiſus
non acutos. ibi. 2ª & ſimiliter cũ ſunt. ibi. 3ª. ue
r ũtñ hec duo. ¶ Dicit p° ꝙ intẽtio primi. i intẽ
tio uel intelectus eius qđ p° dictũ eſt. ſ. ibi &
illa res &c̃. Eſt ſciendũ qđ aer. i. ſpacium nos
circũdãs ſemp hẽt ſecũ mixta quedã corpora p
uiſſima que uocãtur athomi uel pſigmata a. G
in primo de uirtutibus aialibus ca°. 14. & nõ ſo
lum aer ſed aqua hẽt ſecũ aliqua corpa paruiſ
ſima ſecũ mixta & iõ dicit a qbus aer nõ cũaẽ
& reliqua. ſ. ſpacia ut aqua. Cũ g° uiſus eſt for
tis ualde uidet hec parua qñ ſunt uel uelãt pro
pe uiſum qa ſi diſtarẽt ꝓp puitatẽ nõ uiderea
tur a uiſu quãtũcũq acutiſſimo & iõ dixit ꝓpe
uiſum & talis modus imaginatõum ẽ ſicut ſi
bil qui accidit hõi ex acuitate ſenſus auditus ut
ponit raſis in ſecũdo cõtinẽtis & Ieſus tract. 3°.
ca°. p°. ¶ Secũdo eſt ſciẽdũ ꝙ iſte uiſus acut⁹
ſ3 uideat huiuſmõi res debiles & ocultas uolan
tes in aere. non tñ clare diſtinguit eas qa in ſub
tilitate ſunt ꝓpinque aeri & iõ ſtat ho in dubio
an uideat uel uiderit aliquid uel nõ & hoc eſt
qđ dic̃ ꝑter ꝓpinqtatẽ. ¶ De ſecũda pte p3.
Eſt ſciendũ ꝙ nulla cõplõ nec natura. i. cõpo ẽ
in qua nõ ſit eua pora° & p cõſequẽs ad cuius
oculos nõ pueniant aliq uepores a corpe uel ab
ipſo met oculo ſurgũt qui uapores ſunt ſubtili
ſimi & puiſſimi & iõ ſunt potius quedã ueſti
gia uaporũ cum g° oculus eſt acutiſſimus in ui
ſus tũc ꝓcipit iſtos uapores & ſic fiunt imagina
tões & h° eſt qđ dicit. & ſimiliter. ſ. uiſus acu
tus cõprehedit quedã debilia & ocultа cũ ſunt
in interiori pte. i. cũ ſunt in oculo. iſta aũt que
ſunt intus ſunt pp veſtigia uaporũ & ſuple. &
ex eis uaporibus nõ eũatur &c̃. uel ſimiliter ñ
eũatur ex eis. ſ. paruis formis &c̃. ¶ De tertia
parte dicit & pat3. Eſt ſciendũ p° ꝙ quãuis ui
ſus acutiſſim⁹ q in paucis repitur cõprehendat
hec duo. i. huiuſmõi occulta uolantia i aere & hu
iuſmõi uapores qui ſunt in nobis a qb⁹ corpus
non eũatur. uiſus tñ nõ ultime acutus nõ cõpre
hẽdit illa. ſed ocultãtur. ſibi. & ideo dicit. uerũ
tñ &c̃. ¶ Secũdo eſt ſciendũ ꝙ iſte imaginatio
nes que fiunt ex acuitate ſenſus uiſus nõ debẽt
reponi in numero egritudinũ nec ille uiſus de
bet dici nocitus. & iõ dicit iſta. i. & iſte imagina
tões &c̃. ¶ DIVISIO aũt. Hic oſtẽdit qũo
ſtatio rei nõ ꝓpie inter glacialem & res que ui

dentur est causa imaginatōnum qa illa res comprehēditur a uisu q̄uis non sit acutus sed sit ꝺ cōibus in cōsuetudine hōinū & primo premittit quādā diuisionē. z° exeqtur. ibi. z^a. & illa que

¶ Dicit p° qꝺ diuisio altera. i alterū mēbrum diuisionis qꝺ est supra positū ibi. aut est ex eis que cōprehēdit &c. ¶ Est sciendū qꝺ imagiatōes que sunt de huiusmōi mēbro diuisionis differūt a ꝓdictis in trib°. primo qa ille fiunt a re b° solum stātibus in ocło uel in aere. sed iste fiunt a rebus stātibus in oculo solum. Secūdo qa ille cōprehēdūt a uisu acuto. & nō ab alio. & iste cōprehēdūt a uisu q̄uis nō sit acut°. Tertio qa ille ñ cō parāt ad nacumētū. & iste sic. ¶ ET illa. Hic exeqr. & p° de imaginatiōib° ꝓdictis. cui° cā ē in tunicis. z° cui° cā ē in hūorib°. ibi z^a. illa aūt que existit. Pria in duas. prio pōit cām huiꝰ imaginationis. z° remouēdo dubiū ꝺclarat. ibi z^a. & nō apparet. ¶ Dicit p° qꝺ illa res q̄ est cā imaginatiōis. q̄ cōprehēdit a uisu. & si ñ sit acut° q̄ res ē i tunicis ocłi. ē ut sit sup corneā &c. Est sciendū qꝺ res nō puia stans in cornea ē cā imaginatiōuꝫ z^m qꝺ dicit. In aliꝭ uero tunicis ocłi nō. nisi in aranea. de q̄ dabat intelligi cū dic de ea q̄ ē in albugineo uł in cristallino Hec aūt res nō puia ē uestigiū. s. cicatrix remanens ex uariolis obtalia &c. Et aliꝭ. s. ulcerib° ꝺ qb° plixe dictū ē in z° tract. hui°. ¶ Est dubiuꝫ q̄re dixit uestigiū occultū ualꝺ. ¶ Dico qꝺ tunc ꝓprie dicit qꝺ homo hꝫ imiginatiōes q̄n te inspiciēte oculū infirmi nihil potes in eo discernere ꝺ macula. & tū infirmus uidet corā se huiusmōi fantasias. h° aūt maxie cōtingit cū uestigiū ē occultū in oculo hominū intuentiū. ET NON apꝑ Hic remouet dubiū. ¶ Diceret aliqs. re hoc uestigiū uideł ab oculo infirmi & nō uideł ab oculo exteriori. s. medici uel alteri° inspiciēris. Et in h°. A. declarat quō res nō puia stās. i ocło uł ab oculo ipso in q̄ stat. & p° ꝓmittit qꝺ illꝺ uestigiū nō apꝑ oculis exteri°. s. oculo medici uł alteri° intuētis. & apꝑ ocło interi°. i. uers° int°. qa oculo in quo ē uestigiū. z° declarat h° q dic. ꝓpterea &c. Et prio ꝺclarat. quō apꝑ ocło interi°. z° quō nō apꝑ oculo exteri°. ibi z^a. q̄ si z^m ueritatē. ¶ Dic p° qꝺ huiusmōi uestigium apꝑ oculo interi° ꝓpterea. qa locus cornee in q̄ ē uestigiū nō ē uel fit pui°. & iō nō pōt deferre p illā ptē spēs uisibiliū. g° ptes uise ex eo qꝺ sentiť ut ꝺ re colorata et aere puio. i. ꝺ aer puio & lucido q. uł & ē mediū in uidēdo ptes Dico magne z^m q̄titatē occultanť p ipsum. s. uestigiū Pōt g° ex dictis. A. formari talis rō illꝺ apꝑ oculo interius. p qꝺ locꝰ cornee in q̄ ē ñ fit pui°. ꝫ p uestigiū q̄tūcūq; puuꝫ locus cornee i quo ē nō sit. puius ut patet. qa aliter non diceret uestigiū. g° apꝑ ocło interi°. maiorē uero rōis. A. ꝓbat. qa p ptē cornee nō puiā ubi ē uestigiū nō pōt portari ptes spēi rei uisibilis. imo magne ꝓtes rei uisibilis. siue sint res colorate. ut pietes & huiusmōi. siue sit corp° lucidū. ut aer occultanť. & qa occultāt uisus nō pōt illas iudicare ꝓpositiue ꝫ priuatiue. & h° mō pꝫ illꝺ uestigiuꝫ.

¶ Est sciēdū qꝺ icētio. A. ē ualꝺ cōsona nostre exposituōi supius posite. uolēs eni ꝺclarare quō uestigiū in cornea apꝑ ocło interi°. declarat p h° qꝺ ꝓhibet & occultať z^m illā ptē in q̄ ē ꝓs rei uise. Nō g° uł. A. qꝺ illꝺ uestigiū uideať p suā spēm. ꝫ occultādo ptes rei uisibilis ab extra Et cōsydera qꝺ si. A. dic ꝺ uestigio cornee q h° nihil apꝑ ocło infirmi. multo magis h° ē uerꝫ ꝺ uaporib° stantib° i cristallia uł albugineo. z° ē sciēdū qꝺ si uestigiū siue uapor i ocło ñ omio ꝓhibeat penetratiōes z^m prē i q̄ ē. s. coloret illā ptē. ut sꝫet aliq̄ ꝓportio. sic dictū ē sup ꝺ uitro dyafano colorato. tūc res extra apparēt ꝺ colore illi° uestigij uł uaporis & ꝓhibꝫ recipi rē sub ꝓpio colore. & recipiť sub colore uaporis. & iō sic iudicať. Q VE SI. Hic declarat q̄re illꝺ uestigiū ñ apꝑ ocło exteri°. s. ocło medici ꝓ alterius inspiciētis. & prio facit h°. z° remouet dubium ibi z^a. magna ps ¶ Dic p° qꝺ si h° uestigiū z^m ueritatē repireť extra eēt res ualde pua sic qꝺ p eius puitatē nō uidereť. & eodē mō. stās in cornea nō uiť ꝓp petuietatē. & iō dic q̄. s. res existens in cornea. ut uestigiū. ꝑ q̄. s ps cornee in q̄ ē uestigiū si repta foret exteri° z^m ueritatem. i. si poneret i re extra. ut i aeť ꝑ i piete eēt p^a illa ps. s. cornee uł uestigiū occultū de q° dictū ē. & ꝓpter multā paruitatem non uideretur. & qa stante diceret aliqs. si hec res est ita pua quo pōt ocultare magnas ptes rei uise. Rndet Auic. q hec res est magna ps respectu q̄titatis formarum que sunt in foramine uuee. licet sit pua ps respectu ētiū mōdi que uidētur & hoc est qꝺ dicit illa pars que est in cornea. i. uestigiū occultū esset parua si extra poneretur & sup. ñ cū h° est magna pars formaꝝ. i. speciey uisibiliū que sunt in foramine uuee qa per ipsum trāseūt & ueniunt ad cristalinā. Si g° h° uestigiū uel locꝰ in quo est magª pars speciey. i. respectu specierum. g° poterit magnā partē secūdū quātitatez de speciebus occultare & de uisibilibus. Aliter ñ littera posset exponi & in idē reddiť. ꝓpter qꝺ est sciēdū qꝺ parti in qua est uestigiū occurrit aliqua ps speciei rei uisibilis que ps spēi est paruissimū qdam ita qꝺ si illa ps speciei uisibilis poneretur extra secūdū uarietatē qa esset aliq̄ res p se subsistēs uel forma realis esset parua & ñ illa pars esset magᵐ. frustrū uel magna pars formarū uel spēy ucienciū ad pupillā & h° ē qꝺ dic. q̄. s. ps spēi uisibilis occłata. si ceteri° &c. ¶ Est sciēdū qꝺ ut summiť ab. A. in 6°. ꝺ

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 422 sur 455

naturalib⁹ in fine in pupilla describit forma ui
sus & uisibilis. Si g⁹ forma mōtis discribat.o3
qđ forma mōtis diuidat z^m diuisiōe3 ptiū pu
pille.imo si qs cōsyderat forma mōtis diuidit
z^m diuisiōe3 ptis pupille ul' cristallie i q̄ termi
nat cōus linea3 uisibiliū. Si g⁹ pupillā l' ptē ei⁹
diuidis ad tot ptes ad q̄t diuidat mons.tuc puis
sima ps pupille ē incōpabiliter minor pua pte
montis & ō si illa pars pupille extra poneret
ēet q̄i insensibilis.& tn ipa recipit spē3 uisibilē
q ē spēs magne ptis montis Paruissimū g⁹ uesti
giū qđ per sui paruitatē ē occultū ē ipedies ui
sionē magne q̄titatis mōtis l'alteri⁹ rei.t xēplū
ē i figura extra. ¶ S3 tu dices pua ps.đ pupil
la q̄ phibet ul' recipit spē3 ē ens naturale.13 qđ
lib3 ens naturale ē sensibile ut dōit Auer.in.x.
phisicoꝝ.co⁹.z3⁹.g⁹ illđ si extra pōat sentiet c⁹
cōtrariū dic.A. ¶ Dico q̄t si ē sensibile.ē sensi
bile occultū. Vl'aliter dico q̄t minimū entis na
turalis p se potēs subsistere ē sensibile.illđ' aūt
minimū qđ recipit magnā ptē montis ul' phib3
ē ens naturale inexistens n tn possz existere nec
p diuisuz i actu haberet illā opatiōe3. Hic uero
ēet loc⁹ speculatiōis ALI A aūt Hic exeq̄t de
imaginatiōib⁹ q̄x cā ē i hūorib⁹.& prio pmit
tit.diuisiōe3.dicēs.qđ ē z^m duas res.i.z^m duos
modos.z⁹ đclarat.3⁹ infert quādā aliā diuisionē.
ibi z^a.quoniā aūt iā.ibi tertia.illđ uero euacuat
pma p3.Et z^a ps diuidit in duas.primo declarat
unā p ē.z⁹ aliā.ibi z^a.aut accidit. ¶ Dic prio q
pm⁹ mod⁹ fiendi imaginatiōes ex re q̄ existit i
hūorib⁹ oēm.ē qm ē iā cōuersa substātia ei⁹.s.
hūoris albuginei ul' cristallini i humiditate &c.
¶ Est sciēdū q̄t hec cā imaginatiōis quā Auic.
hic suestigat ē q̄ accidit ualp frequēter. Cōtigit
eni qđ in hūorez albugineū aliquādo penetrat
aliq̄ hūiditas ualđ subtilis & satis clara.nō tn
tātū q̄tū ē hūor albugine⁹ & hec humiditas q̄i
trāsmutat in ei⁹ naturā ptē albuginei quā atti
git & ēt albugine⁹ quasi illā ad se transmutat
& h⁹ accidit ꝺō.qa illa hūiditas ē satis cōformis
hūori albugineo.ex pte ergo albuginei quā illa
hūiditas tangit & ex illa hūiditate quasi cōfici
tur unū.& illđ ē cā imaginatiōis.& hoc ē qđ
dic littera.aut iā conuersa ē substātia ei⁹.s.hū
oris albuginei in hūiditatē ex eo qđ ē exteri⁹ ab
ipsa.s.substātia albuginei.i.ex aliqua hūiditate
corporea q̄ uenit ex albugineo ab extra & intrat
i eū.ad qđ.s.extraneū hūidū cōuersa ē substātia
ipsi⁹ & ē.s.albuginei.quasi dicat.cū g⁹ dixerim
tibi qđ substātia albuginei iā cōuersa ē in hūidi
tatē n intelligo i hūiditatē qualitatiuā siue cōplō
nalē.sz in hūiditatē corpulētā q̄ ē qđđā corpus
humiduz extraneū ad qđ cōuersa est substantia
albuginei.quia sunt facti unum & ut sic unum
potest dici conuersum in aliud.quia est quedaz
missio & h⁹ uoluit littera exterior cū dicit aut
qm̄ ia3 cōuersa ē.s.suba albuginei ad ipsaz sub
stantiā humoris.s.p mistionē corporis. S3 tu.d.
quo g⁹ ē cā imaginatōuz si hec hūiditas ē ita cō
similis albugineo. Dico q̄ l3 sit similis nō ē oio sic
diafana uel sic subtilis.un alio mō trāsecūt p illā
linee uisuales q̄ per ptē albuginei.imo q̄n3 l3 illa
hūitas sit satis diafana tn q̄dāmō frāgit radiuz
& apparet sicut nebula clara. ¶ z⁹.d.tu.possz
ne illa hūiditas facere imaginatōes absq; cōuersi
one ad subaz albuginei & albuginei ad illā Di
co q̄ sic.sz Auō curauit ponere qa est notuz &
qa illa hūitas nō diu durat absq; hac cōuersiōe
¶ No.q illa q̄dā sunt albugineo possent in
telligi cristallino l3 nō sit sic facile ptē eius ma
scerari & cōuerti cū hūitate extranea ppter aliq̄
durice qua hēt respectu albuginei. AVT acci
dit.hic declarat aliā partē siue modū.ppter qđ
est sciendū q̄d hic modus differt a p̄cedēti qa
cā facies has imaginatōes ē mala cōplexio in al
bugineo.sed cā p̄dēti mōi est corpus hūidū ut
apparuit & iō dic hic.aut accidit p̄ri eius.s.al
buginei malicia cōplonis.s.sine materia que per
mistetur albugineo. ¶ Secūdo est sciēdū q̄d p
uietas siue disaneitas seq̄t modū determinatum
cōplonis siue cōmistiōis.ut intuit.G.in p⁹ de regi
mine sanitatis ca.6⁹.cū g⁹ mala cōplo euenies
hūori albugineo pōt esse cā remotois sue puie
tatis.iō dix.Accidit malicia cōplōis eius.s.albu
ginei alterās colorē impropē sumēdo colorē.iō
subdit & p.i.remouēs eius puietatem. ¶ Ter
tio est sciendū q̄d notāter dixit p̄ri eius quia si
mala cōplō accidit albugineo & remouet puie
tatē tūc fit.cecitas.sed cū remouet in p̄te tūc sit
imaginatio.& iō dixit in littera quare nō fit p
tua illa q̄titas eius.s.tn si nō ex toto remoueret p
uietatez.sed cū coloratōe puietas staret sicut in
uitro colorato & trasparenti tūc oia uiderētur il
lius coloris si tot⁹ albugineus sic esset dispos⁹
h⁹ tn nō cōsueuit dici de imaginatōe.s.q̄n omia
que uidētur iudicātur unius coloris. ¶ Quar
to est sciēdū đ h⁹ q̄d A.dicit qđ ꝑter quatuor
mōs male cōplōis remouetētur puietas hūoris
albuginei cui superueniit mala cōplexio.s. pter
frigus aut.hūitatē.& Auicena nonaa assignat mo
dum secundum quem frigus uel humiditas cō
plectionalis remouet peruietatem qa forsam cre
dit cē notū.frig⁹ eni facit h⁹ mortificando & con
stringendo.sz humidū facit h⁹ ingressando. Cona
tur tn Au.declarare modū p quē calidū tollit
puietatē.qa z^m illā partē albuginei cui occurit
cōplexio mala calida generat qdaz.ua por aere
us.qa calliditas euaporat & subtiliat partē al
buginei.illa g⁹ pars aeris mista parti albuginei
facit ea albā siue lacteā & remouet ei⁹ puietas
& fit imaginatō.& iō sic expōat z^m g⁹ illā q̄tita

tē.i.z^{m} illā ptē albuginei i quā accidit mala cō
plexio calida apparet in ipso.ſ.albugineo aerie
tas.qa calor cōuertit ptē albuginei in aerez uel
uaporē ¶ Et ex pprietate &cē.Hic.A. ēt aſſi
gnat n ōz i q̄ mala cōplexio ſicca remouet puie
tatē ptiſ albugiei cū dic aut pp ſiccitatē aggre
gantē ualc.ſircū eni terreſtricado & accētrado
aggregat ptē albugiei cui occurrit et tollit puie
tatē & maxie ſi ualde aggregat. ¶ Q uito eſt
dubitatio.utr aer miſtus rei puie faciat illaz al
bā.Vr̄ q̄ nō.qa aer in ſe ē du.^{p}.g^{o} miſt^{p} rei
ſaluabit ſuā puietatē ¶ In cōtrariū ē.Aui.&
Ap.in 5° de generatiōe animaliū.ca^{o} 5°. ubi dr̄
q̄ aer pluſtrās albedinē fac. ¶ Dico q̄ aer
miſtus reb^{p} reddit illas albas.Rō ē.qa ei^{p} ſub
tilitate illas pluſtrat.ut pōit Ap.& qa cōuertit
res ad quādā ſpumoſitatē & ipſa ſpuma ē al
ba.Vnde Ap.ibidē.aer albedinē fac ſic ſpuma.
Idē pōit i z^{o} de generatiōe animaliū ca^{o}.5°.&
pp hāc cām ptiſana cū oleo ē albior.ſi bene mi
ſceat. fit eni ex h^{o} ſpuma^{o} q̄dam ut pōit Ap.zi.
pticula.de pblematib^{o}.pblemate p^{o}.Et ex h^{o}
ēt accidit q̄ lixiuiū oleo miſtū.fit ſic lac.qa lixi
uiū diuidit ptes olei.& fac aerē i ipſas penetra
re.& fit ſic ſpuma.lz tū nō appareat ſpuma.tū
q̄to minores ſunt anipule i ſuma.tāto ē albior
ut pōit Ap.i z^{o} d̄ generatiōe animaliū.c^{o} 5°.&
h^{o} ē q̄d.A.uult.cū dic.ex pprietate aeris tatis
ē cū pmiſceret hūiditati ſubtilli puie.ſic ē albu
gine^{o} q̄d faciat ipſaz lactei coloris &cē.Et nō ſo
lū aūt q̄n pmiſceret ſubtilli hūiditati. imo q̄n
pmiſceret reb^{p} groſſis.ut appz in diſruptione
cornu nigertrimi.& i triturātiōe criſtallini. Ad
cōtrariū dicēdū q̄d lz utr.q^{z} ſit puiū.tū ex trāſ
mutatiōe ad iuicē pōt reſultare aliq̄d nō puiū
lz color alb^{p} ſit ppiq̄or colori puio.ſic ēt ex rē^{p}
q̄ n̄ ſunt nigre ut cortices granati & uinū ſimul
faciūr aliq̄d nigrū ¶ Sexto ē ſciēdū q̄d littera
q̄ dic ſz erit illd q̄d ſupuenit ei ex ea.in alio eſt
littera ualđ đficilis.Et repio q̄d Dy. expoſuit
ſic.Illa imaginatio q̄ fit a mala cōplexiōe ſicca
erit in alio.i.appz iuxta aliđ.qa ſi reſpicis m.ur
ul^{r} montē ul^{r} lignū apparet iuxta illđ.Hec expo
ſitio ē cōis omni imaginatiōi.qa q̄libz res ſtans
i oculo cū inſpiciē iudicabr̄.q̄d ſit iuxta illđ.imo
h^{o} ur̄ ur̄e omni q̄d ur̄ ut demōſtrat Gal in x^{o}.
li^{o}.de utilitate p^{r}culap.ex h^{o} eni contingit q̄d
mōtes q̄ p multa milaria diſtāt apparēt iuxta
ſe. ¶ Secūda expoſitō ē q̄ alias đdi q̄d ſiccitas
maxie ſu^{r}p^{r}enit albugineo ex glaciali & uitreo
qa ibidē ē e.^{p} pceſſus & e.^{p} hūectatio.& ſō dic
illđ q̄d ſi p^{r}ueit ei.ſ.albugineo.ex ea.ſ.ſiccitate.e
rit i alio.ſ.uitreo p^{r}ſtallio z^{m} p^{r}utrim.ū. 3^{a} ex
poſitio ē ēt mea Propter q̄d conſydera q̄d ima
ginatōes p^{r}ueiētes a ſiccitate non ſunt đ ca^{o} ima
ginatōuz p^{r}dē tiū aquā ſz ſunt de ca^{o} qa ſunt
ſolū imaginatōes.Ca^{m} aūt de imaginatōibus
maxie fit ut de eo p aquā portēdit.& h^{o} ē q̄d
dicit.ſz illud q̄d ſupuenit ei.ſ.albugineo ex ea.i.
ſiccita e erit in alio.i.ca^{o} a ca^{o} aque.i.catharacte
Vñ Raſis in.z^{o}.cōti.ca^{o}.3° auctoritate Iohanni
cii dicit q̄d accidit paciēti q^{z} quaſi uidet pillos
& cimices & nō ex inceptōe cataracte.ſed ex ſi
citate albuginei in aliq^{t} locis.4ª expo^{o} ē mea q̄
placet. pp q̄d ſciēdū q^{z} tunc imaginatio ē p̄p
qñ p^{r}i albuginei accidit q̄d colorāt & pdit pui
etate.ſi.n.totū pderet nō diceret imagina^{o} p̄p
& iō.A.dicit accidit p^{r}i e^{o}.Pōit aūt.Auic.duos
modos in hac imaginatōe.p^{m} ē qa cōuertatur
in hūitate p^{s} ſube p̄p albuginei eo q̄d intret in
cū aliq̄ hūitas.Alius ē qa accidat mala cōplō ſi
ne materia pmutans colorē albuginei.Hoc aūt
dupliciter intelligi pōt.Vno mō ſine materia qa
nulla cōcurrat ca hūoralis uel uapor ſed ſolum
cauſa primitiua & h^{o} nō uidetur poſſibile niſi
raro qa caliditas frigiditas & ſiccu ſiue hūidū
ſine materia uidetur q̄d poſſit attingere unam
p̄ē paruā albuginei ſolā nerbr̄ g.color fortiſſi
mus ſolis non uidetur q^{z} d albugineo tārā in
flāmare poſſit q̄titatē q̄tū erit unū granū papa
ueris & nō plus & ab illa p̄te remoueat puie
tatē.Alio mō pōt intelligi ſine materia qa licet
in mala cōplexione hac cōcurrat aliqua materia
tier.g̃.aliqs uapor intrās in albugineū.tū ille
uapor remoueat puietatē a parte albuginei q̄
tāgit cōplexionē ſuā alterādo & non qa albugi
neus cōuertatur ſubaliter i illū uaporē nec ille
uapor in albugineū.ſic ergo accidit albuginei p
ti malicia cōplexionis calide uel frigide uel ſicce
uel hūide remouētis puietatē.Diceret poſt.ſed
tū illud q̄d ſupueit ei albugineo ex ea.ſ. cōplexi
one mala erit in alio.i. in aliqua materia ut i ali
quo uapore intrāte albugineū.&h^{o} dico utplu
rimū qa ſi aliud cōtingeret hoc raro eſſe ponit
ſ.q^{z} a cā p̄mitiua uel alia alterāte ſine materia
una p^{s} albuginei alterēt & alia nō.& h^{o} p̄ter
diuerſitatē p̄tū albuginei qa ut dicūt oēs phi
loſofantes.ōe miſtū eterogeneū .Quita expoſi
tio eſt.q̄d cā ſiciratis erit in alio.i.q̄d hēbit mul
tas alias cās qa quedā eſt per alteratōem.ſ.ſici
tas & quedā per humidi cōſuptōem .Sexta ex
poſitio eſt q^{z} hic reaſumit mēbrū diuiſionis &
cōplet ſubdiuiſionē eius ut dicatur q̄d illa que
exiſtit in hūorib^{9} eſt ſecūdū duas ptes.i.dicitur
uel quia ſubſtācia albuginei cōueria eſt in hu
miditatē.i.aliqua hūitas ſiue aliqs uapor pue
niēs ab extra ad albugine^{m} aut accidit ei mala
cōpleſio cali^{a} fri.ſicca et hu. Si aūt aliq̄ hūitas
puenit ad albugineū tūc illđ q̄d pōt ſupuenire
albugineo ex ea.ſ.hūiditate. erit in alio.ſ. mē
bro a quo ſurgit illa hūiditas.ſiue q^{z} erit in toto
corpe p^{r} ſtomacho p^{r} cerebro.ſiue ſit fixū accidēs

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 424 sur 455

qa figaf ille uapor situ nõ fixũ. qa nõ figaf. & nõ merito infert. g° &c. Hec tñ lexta expositio ex p̃missis pot itelligi. ¶ ERGO ñ cuacuef. Hic ifert quãdã alia diuisicz & seq̃f ex q̃rta expositiõe. qa si aliq̃ mala cõplexio q̃ aduenit p ti albugineũ ẽ i alio ut plurimu. qa ẽ uapore p̃ i hũditate aliq̃ itrãte albugineũ. g° hec imagina tio pueniẽs ab ista cã ul̃ accides nõ fixũ. iz p uenit a uapor. q eleuãt a toto corpore. ꝑ aliq̃ ꝑte. & cũ iint subtiles ueniũt & recedũt sic fit in accidẽtib⁹ creticis. i. p sanguinẽ narũ ꝓprie. & post uoitũ. imo ẽt ante uomitũ. Et p⁹ irã. sup. & ẽt in ira. ul̃ accidẽs fixũ i eo. s. albugineo. & h°. qa hũtes sunt grossi ñ resolubiles. Et portẽ dit aquã. i. ẽ sigñ ẽ q̃ qa catharacte. ¶ Est du bitatio. utr̃ imaginatões pueniẽtes a uaporib⁹ stomachi. portẽãt aquã ul̃ q̃d nõ. q Gal. i 4°. de iteriorib⁹ ul̃ distiguere imaginatões portẽ dẽtes aquã ab imaginatõib⁹ stomaticis. Idẽ ẽt Rasis in nono trac. Almãsoris. & Iesus trac 3° c° p°. Vñ Rasis i 2° cõtinẽtis dic. imaginatões ul̃ sunt ex incipiõe catharacte ul̃ ex re cõcepta in stomacho. ¶ Itẽ imaginatões. nõ fixe. & in qb⁹ nõ appz turbiditas pupille nõ signific̃at a quã. ut inuit Aui. hic & Gal. in pallegato ca°. sz imaginatões stomatice sunt huiusmõi. ut põt Gal. ibidẽ. ¶ In cõtrariũ ul̃ text⁹ Gal. in 4° d iteriorib⁹. ca° p°. ubi dic. sunt q̃dã imaginatões sic̃ his q sunt i pricipio catharacte. et subdit q̃d fiũt pp colligãtiã stomachi ul̃ cerebri. ¶ Item 3oar ii° p° trac. 8⁹ c° 19°. dic̃ q̃d hec aq̃ generaf ex uaporib⁹ & fumositatib⁹ ascẽdẽtibus a sto macho & a toto corpore supiu⁹. ¶ Itẽ Rasis i diuisiõib⁹ ponens pricipiũ aq̃ põt imaginatio nes q̃s postea diuidit in stomaticas. & non sto maticas. ¶ Itẽ. Auicura imaginationũ porten dẽtiũ aquã doz purgare ꝑpe stoachũ. ¶ Dico q̃d uterq; imaginatões possunt portẽdere aq̃. s. stomatice & cerebrales. & que iunt ocl̃o ꝑpe. s. de ei⁹ supfluitate. Rõ ẽ. qa omis uapor pue niẽs ad oculũ. s. interi⁹. & potẽs cõuerti i aquã portẽdit cã uapor stomachi ẽ h⁹. ut p3. & etiã cerebri & supfluitas nutrimẽti ocli. Vñ gloſa 9°. Almãsoris dic̃. cã aq̃ q̃ ad oculũ descẽdit est. qa illd q̃d ad ocl̃ũ erat solitũ dissolui ex ocl̃o ñ dissoluf. ut p3 & ẽ. q̃uis ñ h° sit certi⁹. tñ certi us portẽdit aquã imaginatões q̃ fiũt cã cerebri l̃ ocli q̃ cã stomachi. & h° p3 p°. qa materie cũ faciũt has imagiatões & ueniũt a cerebro. et ab ocl̃o sunt magis cõformes generatiõi aq̃q̃ cũ a stoãcho ascẽdũt. qa sũt magis ꝓpiq̃ natur̃ sati ce/ & aq̃se ut patet. Secũdo qa difficilius ẽ ma terias facientes illas imaginatões eũare. sed faci lius est purgare illas que sunt a stomaco. uñ. G in. 4°. de interioribus ca. predicto dicit q̃ hec ac cidẽcia ꝓpter stomacum. exist̃cia faciliter pos sunt curari. Auctores g° medicine quãq̃ distin guãt imaginatões stomaticas ab imaginatõib⁹ que sunt p̃cipiũ aque. nollũt tñ negare q̃ ima ginatões stomatice possint esse ꝓncipiũ aque sed uolunt q̃ nõ sunt sic certũ principiũ. & ideo nõ tatũ timẽf de eis iõ Rasis 9° Almãsoris dic̃ & h° eni q̃d cã stomachi accidit nõ ẽ mltũ timẽ dũ. ẽ tñ timẽdũ. ¶ Ex his cessant cõtraria.

¶ ET ISTE Q VIDEM. Hic ꝓnit diuersita tes imaginationũ. & p3. ¶ Est uubiũ. qa Auic. isufficiẽter enumerat has diuersitates imagina tionũ. qa est diuersitas in colore earũ ut ponit Azaranius in c° de aq̃. & Haly. tra. 3° co° 18°.

¶ Dico q̃d secundũ Haly. ibidẽ imaginatões diuersificant̃. Vno mõ 2m diuersitatem uapoꝝ qa si est multus est imaginatio magna & si est paucus parua. & si est uapor grossus apparet grossa. & si est subtilis apparet subtilis. & hoc improprie uccatur essentia. ¶ Sed tu dices si imaginatões uidentur non per ꝓpriam speciem cũo potest apparere illarũ grossicies. ¶ Dico q̃ hoc est quãdo habent aliquaz transperantiam. Tertio si ẽ rarus uapor apparẽt rare imagina tões. raritas uero reduci p̃t ad situ. qa ẽ sit⁹ priũ ul̃ cõsistit in situ priũ. ¶ Quarto si uapor fiat in forma grani ul̃ cimicis ꝑ muscꝰ ꝑ fili uel rei subtilis. ut capilli appz ima° figure ei⁹. & eodẽ mõ d̃ colorẽ. Iz hũor ꝑ uapor c°ũq; coloris possit facere imaginationẽ q̃ apparebit nigra ꝓpter uationẽ lumis & iõ. A. nõ dixit de hac diuer sitate uel forsam dedit intelligi. Alii tñ modi sunt q̃bus imaginatões diuersificãtur ut itelli gitur ex eo q̃d ꝓcessit de ea. hic uero ponit di uersitates imaginatõuz maxie de uaporibus. & iõ dixit & iste. ¶ Est du°. 2°. si de uapore alte rius mẽbri possit surgere imaginatio & prin cipiũ aque. dico q̃ sic. s. ab epate splene matri ce & gẽraliter a quocũq; mẽbro põt surgere ua por ad cerebrũ & exinde ad oculos ab eo põt esse ꝑn^m imaginatõuz & h° est si ẽ subtilis. Iz si ille uapor sit aptus ingrosari erit principiuz aque & cõsidera hoc.

Signa eaꝝ. Hic. A. ponit sig^a imagi natõuz & differẽtiã inter eas. & prio ponit sig^a imaginatõum q̃ꝝ cã cõprehẽdebaf a uisu acuto egre diente cõsuetudinẽ. 2° põit sig^a eaꝝ quaꝝ cã cõ prehẽditur a uisu ẽt si nõ sit extra cõsuetudi nẽ uisuũ. ibi. 2^a. Et illã q̃ fit. ¶ No. p° q°. A. po nit tria sig^a imaginatõnum ueniẽtiũ ab acuita te uisus. ꝑ^m ẽ q̃d sunt leues. i. nõ impẽdiũt uisi onis actũ. secũdũ est quia non sunt secundũ unũ modũ & figurã. Rõ ẽ. qa ista minima q̃uolãt i aere. & uapores a quib⁹ nõ euacuaf corpus & natura omnino nõ sunt ẽt 2^m unum modum &

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 425 sur 455

figurā. Tertium ē qđ homini aliquo tempore associaī sanitas. Ratio ē. qa nō redit se de hoc solicitū. uel qa non ē emnimoda claritas in aere ut appareāt. ul' qa uisio ei' obtūdiī asumptione aliquorū ciborū uel uisu aliquorū corporum

ET ILLAM. Hic ponit signa imaginationum. quarū cā comprehendit a uisu. si non ē extra cō suetudinē uisuū. p° determiat de imaginatiōe cuius cā ē in cornea z° de ea c° cā ē in albugineo z^a ibi. & illa que fit. p3 q đ dicit. Est sciendu3 qđ Auic. pōit tria signa huius imaginatō s. cui' cā est in cornea. s. eius uestigiū occultum. Primū signū est cā eius predicta supra. s. in trac. z°. & supra in hoc c°. qa precesserit uariola in cornea uel obtalmia uel bother uel ulcus. Secundum signū ē qđ figitur & nō cresit. Dixit uero aliq tēpore. quia qnq non figit. imo remouetur. sic uidemus hoc in etate pueritie. uel qnq posset addi qa pticula in qua fuit uulnus. & ubi est cicatrix modo pp debilitatem q nq recipit materias. Tertium signū est qđ non facit aliud nocumentū nisi suum. quia non est signum aque.

ET ILLA Q VEFIT. Hic pōit signa imaginationis cuius cā est in hūoribus. & hoc maxime adaptaī albugineo. ut sup^a patuit. p° facit hoc z° qa de h.° imaginationibus maxime timetur catharacta pōit signa qb' cognoscim' imaginationes preuias ad aquā. ibi z^a. et quādo cōtinuatur. Nota p° qđ cā imaginationū ex humoē albugineo erat p pp uapores ad qs cōuersa erat hūiditas albuginei ul' pp maliciā cōplexōis. prio g° ponit signa eius cui' cā ē malicia cōplexionis z° ponit signa ei' cuius cā sunt uapores. 3° qa supra specialiter fuerat locut' de complexione mala sicca albuginea. specialiter hic ponit signa. ibi z^a. illa aūt que fit 3^a ibi. & tu qđē iā cognosti.

Est sciendū ad intellectū prime ptis. q đ hec signa possūt adaptari male cōplexioni cuz materia in albugineo que ē cā huius imaginatōis sic qđ illa materia fit appropata albugineo. & nō habeat inouationē. Secundo possūt adaptari ad malam cōplexionē sine materia i albugineo existentē que q̄tū ad aliquas ptes albuginei. facta ē & non ē dependēs. licet talis cā raro cōtingat & difficile sit eā imaginari. ut sup^a declaratū ē in. 4^a expositiōe. A. g° in sūma q̄tuor pōit signa Primū ē q hec imaginatio sit i lōgo tēpore & n pducit ad nocumentum magnum. i. q̄uis longo tempe steterit non pducit ad nocumentum nisi suū proprium. qđ est coram se semp uidēt h' modi fantasias. Cā ē. qa ex quo mala complō ē fixa siue fit sine materia ul' cū aliq° uapore n habēte reōuatiōez tūc ipsa n pducit ad nocumētū pl' Secūdū signū ē sumptū a cā q fac mala cōplexionē albugiei. & hec cā ē obtalia acuta i. calida uel alia cā calefaciēs ul' ifrigidās. & in hoc. A. pōt tāgere cās faciētes maliciā cōplōis in albugineo sine materia & pōt ētinuere cās cū materia qa licet obtalmia acuta posset aliq̄s ptes albuginei inflamare & exicare &, ex h° remouere puetatē absq aliqua materia. pōt tn il lud facere cū aliquo uapore penetrāte in albugineū. Sz tu. d. q̄re ēt nō dix q fit successione cāe. hūectātis. Dico qđ dedit intelligi. ul' qa longinquū est q fiat ab hūitate sine materia. & dicit. A. qđ ē. s. talis cā. i. ex eis q̄ sunt nota sensui qa infirmus & inedicus sentit cās hoc faciētes. s. obtalmiā acutā ut calef. ciētes uel infrigidātes. Tertiū sig^m ē q appareat i cornea bn dispositā qa ex h° significat q causa nō ē in cornea & h° signū debet adiungi pdictis. & iō dixit. Et ppric. s. ex pdictis signis significam.' &c. Sz dubitaī quō cāe calefaciētes ul' infrigidātes obtalmiā faciētes possunt imprimere i albugineū & nō i corneā. Dico qđ siue sit ab extra siue ab itra iste cāe possūt h° facere pp diuersaz ppatiōez i albugineo & cornea. Similiter 3 utraq cōtingat ledi. tn pōt cōtingere sanari corneā & n albugineū Quartū signū ē qđ talis imaginatio ē res fixa &c. & h° signū cōicat cū prio. sed differt solū in h°. qa hec dicit fixa absolute. sed illa si lōgo tēpore nō steterit nō pducit ad nocumētū & cā i3 apparet Sz tu dices Aui. contradicit hic & supra. qa dixit supā qđ si hoc accidens est fixū portēdit aquā & hic dicit qđ fixa imaginatio nō pducit ad nocumētum. Dico qđ fixum exponitur dupliciter. Primo. idest qđ nō uadat & reuertat. sed semp sint imaginationes ex uaporib' i albugineo. & iste sunt q aquā portendūt. tn cum aliis signis dicēdis. Secundo fixū. i. nō addens in malicia & sic sumitur hic.

ILLA AVIEM. Hic pōit signa imaginatōis cui' cā sunt uapores siue sint a stomacho siue a toto corpe siue ab alia parte. & in hoc comprehendit signa eius que fit ab humiditate existente in albugineo conuertente substantiaz albuginei Nota q licet quedā ex istis signis possint significare sup imaginatione pueniente a uaporibus corporis. tamen ipsa proprie significat de imaginatione puenient' a uaporibus stomachis. & hec imaginatio habet nouem signa Primū ē qđ moueatur cōmixtōe rez uaporosaz ut cepaz fabaz fructuū & similiū. secūdū ē aput repletōez. i. exīte replōe stomachi. Tertium est aput digestionē. Sed tu. d. cōtra qa haliabas in. 9° theorice. ca. 13. dicit pđ aput digestionem minuitur. & C. 4° de interioribus. cā°. z°. hoc innuit & alii auctores. Dicēdū p° p aliā litteram que dicit & indigestionē. Vel dico. z. q in hora digestionis cōmouētur imaginatōes ppter euaporatōem. sed in hora uacuitatis nō cōmouent sed in hora digestionis minus cōmouētur q̄ in

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 426 sur 455

hora indigestionis. Quartū sigm est aput mot⁹ incōueniētes ut post exercicia tortia facta in repletōe corpis. Quintū ē apt uertigiez cū oia apparet uolui in gyrq̄ quis hoīo cadat. & apud stomachā. s. cū apparēt oia uolui. & hō cadit. ut ponit in p° cōtinētis. qa ista significāt ascensum uaporis ad caput. Sextū. sig nū ē & nō moueāt zm dispōnez & ē. qa zm qđ uapores ad dūē & minuūt sic imagiatio Septim ū signū ē qđ sit in ambob⁹ oculis Cā ē qa ambo coicāt toti corpi & stomacho possz tñ hō qñq̄ fallere pp aptitudinē um⁹ ocl ad recipiēdū fumos p̄ ter alterū oculū. Octauū sigm ē qñq̄ cū ea ē nausea uerificaē. & ē. i. qđ ē a stomacho. Nonū signū ē & qñ ē. i. fit uomitus & ē. ET IV quidē. Hic pōit signa imaginatiōis pueniētis a siccitate albugineī qa supⁿ diuisiz dixerat de ea & dicē qđ tu scitisti & ē. i. cū dixit qđ omnis corpo q̄ fit a siccitate fit fortis cū adest uacuitas. Sz tudices qūo pōt addi hec siccitas cum sit imaterialis. uel qđ uaporib⁹ siccis ocło appropriatus unđ iā dictū ē supa. qđ illa q̄ ueniūt ab aliis mōis male cōplexiōis albugineī ē imaginatio fixa. g° nō sto magis ista. Dico qđ nō additur. qa uadat ad catharactā. sz bene pōt addi aliq̄liter & minui zm additiōez & minutiōez cause exiccatiū. Et pōt expōi sciuisti. i. ubi. & quādoq̄ recurrit ad aliđ. i. alia siccitas. s. pueniēs aliūde ut a cristallia. Similiter cōcordat cū expōne iōe 2a. supⁿ posita de causis imaginatiōis. uel ē siccitas albugiei. s. sine mater alz raro cōtigat. Aut aliđ. s. siccitas i alio ut ex uapeē exiccāte qđ plⁿ pōt cōtingere & cōcordat cū expōne 4a ET qñ cōtinuaē. Hic pōit signa quibus distinguimus imaginatiōes pertias ad catharactam ab aliis & ponit tria sigª Primuz est qđ pmanserit p sex mēses uel precesserit sex mēses. & sanitas & icolumitas oculi sit bona sanitas q̄tū ad organizationē. & incolumitas q̄tū ad complexionem Sanitas q̄tū ad dispositionē bonā. Incolumitas q̄tum ad operationē bonā. & hoc signum Auic. ponit cum dicit. & imaginationes. quia dicit qđ imaginatiōes significātes aquā nō stant cū incolumitate usus sex mēsib⁹. imo gradati pcedūt cōturbando usum. & subito descendit aqua. i. catharacta. qa materia aquosa subito mouetur & raro ptransit sex mēses quin descēdat Pst dubi° zᵘ an tēpus securitatis ab aqua sit tēpus sex mensib⁹ stantibus imaginationibus. Videē q̄ non. imo minoris tēporis. p° p Rasim in nono Almansoris. dicit. si tēpus in quo iste imaginationes acciderit pterierit duo mēses uel plures &ē. Et idē Rasis in zo cōtinētis c° 3° pōit tres menses uel .4. & cōcordat cū Gal. in .4°. de interioribus c° z°. & idē p̄ pōit Iesus tracta. 3° ca°p°. Dico qđ hoc tempus est reputum per experientiam. & ideo pūctualiter mensurari nō pōt sed estimatiue. unde quidam auctores nullum posuerunt tempus in hoc. ut Halyabbas in nono theorice. capo 13°. & 30ar trac. 8° capo 18°. Auic. tamen inter alios sumpsit tempus longius quinque sex mēsium. & cadit in extimatōe Auic. q̄ infra hō tēpus imaginatiōes aquose gradatiz pcedāt debilitādo & fiat aqua. hō aūt tps pōt diuersificari secūdū climata & cōplexiones & naturas & regimē hoiuz. qbusdā n. eodē die in qua incipit imaginatio appz aqua & qbusdam uero nullis pcedētib⁹ imaginatiōibus qbusdā in eodē mēse qbusdam in duobus & qbusdam post .x. mēses & post annū. & uidi plurimum añ sex mēses accidit cātharacta & rō q̄ posset assignari est qa imaginatōes aquose sunt de uaporib⁹ aquosis q̄ intrāt in oculuz & ueniunt ad albugineū. si g° illi uapores quottidie intrāt nō est credēdū q̄ ispacio sex mēsiū nō sint tāti qđ ipleuerit uel obturauerit spacium uacue fore mē & hō post eoz ispissatiōez & cōuersiōnē in naturā aqueā. Simile enī ē de istis uaporib⁹. sic de uaporib⁹ q̄ surgunt in balneo. q̄ attingētes pietes balnei cōuertūt in aquā. ut ponit 30ar. in hō 8°. ca. 18°. Ponam⁹ g° qđ đ uaporib⁹ q̄ prima uice intrant fiat tāta aq̄ q̄ sit millesima ps illi⁹ aq̄ q̄ postea oppillet. cū g° pluries i die tātūdē possit intrare. imo itret & ēt pl⁹ cui⁹ sit grūē gradat⁹ pcessus in debilitate uisus. g° in spacio sex mēsiū. uel maiori cōplebit aggregatio aq̄. & erit catharacta. & raro accidit cōtrarium Ex qb⁹ ps qđ auctores pp diuersitatē cōtingentie diuersa sumpserūt signa. Zm signum pōit. Auic. cū dicē. cū aūt uides &ē. Cuius causa ē. qa quādo imaginationes ex toto remouentur uel minuunt. ez redeāt significāt materia uaporosa & subtilis nō apta congelationi uel coaggulationi in aquā. & iō nō sunt aquose. Et cōsidera etiā qđ debet intelligi qđ homo. remaneat post recessum earū boni usus. qualis erat i sanitate sua. Tertium signū ē qđ plongeāt tēpus eaz. i. diu sit in quo inceperūt & ex illo tēpore nō debilitauerūt usum. scias qđ nō sunt aquose. i. aquā portendētes. Nota qđ hoc signū est quasi idē cū prio. sed differt in duobus. Primo qa hic absolute dicit. prolongaē tēpus et nō dicē sex mensibus. Secundo qa hic dicit aquosarum & pōt exponi dupliciter. Prio aquosarū. i. imaginationū que credebāt aquose & nō erāt. Secūdo aquosaz. i. imaginatiōrū q̄ueē sunt aq̄se. qa de materia apta conuerti in aquam. Nam possibile ē qđ iste incipiāt apparere & ppter bonuz regimē & bonitatē uirtutis cerebri & occuloz illa materia resoluaē. & ꝓhibeaē. uñ plongaē tēpus & nō debilitaē uisus. & iō nō sunt aquose. i. nō ueniūt ad aquā. Secūdo uota qđ Auic.

distīguēs a quosas a nō a quosis.nō dixit per hoc qđ ē esse uel non cē a stomacho.sed per alia sigīa ꝑ causaz dictā supius in qōne de hº.

PRimū imaginationū. ¶ Superi⁹ A.posuit signa & causas imaginationū.Hic ꝑ ordē curā.& prio ostendit quaꝝ imaginationū pōit cura 2º abbreuiat curā quaꝝda alaꝝ imaginationū 3º exeqt̄ curā illaꝝ ad qs intēdit.2ª ibi.reliquis aūt.3ª ibi. ī portē dētib⁹ uero.Dic prio qđ primū imaginationū.i.principale & primū qđ dz cē in mēte medici in imaginatiōib⁹ ē &c̄. Nota qđ cā dicti ē.qa in istis ē suspitio magna nā cū ē in ꝓncipio.ē possibilis cura.sz cū ē confirmata nō ē possibilis nisi forsā accu.& illa qnz nō ꝓt fieri.ut pōit Rasis in nono almāsoris. ¶ De 2ª pte dico qđ cura imaginationū nō aq̄ꝝ sunt triū modoꝝ.qdā fiūt a siccitate & istis coferut hūectātia nota.s.i capitulo de debilitate ustus. dic̄ tn qnq̄.qa si eēt siccitas cōfirmata uel uche hemēs nō curaē.Et nota qđ hic ē sermo de siccitate cōplexionali.qa siccitas causata a uaporib⁹ siccis curaē ꝑ coꝝ euacuatiōez.qdā aūt imaginatiōes fiūt ab hūiditate.& possunt ēe ab hac cā. & rō erūt aquose.ut pz ex pmissis in capitulo ꝓcedēti.& cōferūt alcofol.i.pulueres & colliria q̄ abstergūt.ut đ succo fen.& felib⁹ & hº.qdā uero sunt q nō sunt a siccitate nec ab hūiditate ut ille q̄ pueniūt uestigio oculi i cornea.& coreūt istis alcofol abstergentia.ut pz supꝰ tract.2º & hº ē qđ dic̄.Et alie.i.imaginatiōes q nō sunt ut alie.s.imaginatiōes &c̄. ¶ IN porte dētib⁹. Hic pōit cura imagiationū aquosaꝝ.primo per euacuatiōem 2º p localia.3º.p dietā.& ēt p euacuatiōez.ibi 2ª.nec q̄ uaris.3ª.ibi.& oꝑz ut eū tet.Pria in tres.prio ponit curā.per euacuatiōes magis uniuersales.2º per magis ꝑticulares.s. tuc cuātes a capite.3º ponit regulā generale; in usu euacuationū ibi 2ª.deinde uenias.3ª ibi.& oz ut sit. ¶ Est dubitatio.utrū in cura imaginationum aquosarū oporteat mūdificare corꝑ.s. totum. ¶ Videt qđ nō.prio qa ut plurimū sūt a capite uel ab oculo uel a stomacho.& rari⁹ a corpore. ¶ Iez Aly.dicit in qnto practice.prio omniū sit cerebri purgatio. ¶ In contrariuz est Auic. Dico qđ in curā imaginationū aquosarū incipiē.⁹ ab euacuatiōe corporis totius triplī. Prio quādo materia a toto surgeret.sed quia frequēter stomachus est radix & conseruator horu humorū.nō dixit ꝑprie stomachū.Secūdo qa ut plurimū cōtingit corpora in toto ēe repleta.Tertio quia uolendo euacuaē ab ipso cerebro materias.& proprie diuertēdo ab oculo & ab aliis instrumētis sensuū nō possumus hoc facē nisi cū medicinis que cū hoc̄et a toto euacuāt.ut coloquintida agaricus turbit & huiusmōi.licet consolem⁹ eas cū reb⁹ que sigillāt in eis ꝑprietatē respectu capitis. ¶ Ad rationē in cōtrariuz ꝑz solꝝa lz sint a capite.tamen euacuam⁹ a toto ꝑpter alias cās. ¶ DEINDE.uenias Hic pōit curā per ꝑticulares euacuatiōes.& prio enumerat ipsas.2º ponit can.specialem in quadā ex eis. 3º pōit medicinas qbus ꝑficitur.4º.remittit nos ad locū aliū.ibi 2ª.ex strenuitatōib⁹.ibi.3ª & scias.4ª.ibi.& tu qđ pz. ¶ Est sciēdū circa ꝓmā ꝑtē pº q.A.dicit dem qa factis eūonibus uniuersalibus si est necesse fiāt gargarismata caputpurgia & masticatōes dicta in pª hº tercii ca.de canonibus uniuersalibus curatōis egritudinū cerebri & copiose a Mesue in ea.de cura egritudinū capitis. ¶ De secūda pte no.q̄ A.facit te merito suspectū in usu sternutatōis in illis in qbus tiet aq̄. ꝑpe.si materia sub neruo.s.obtico.s.i neruo uel prope qa iste ptes agitantur in sternutatōe & io est possibile qđ aqua ibi existēs fluat ad oculū que prius nō fluxisset & possibile est q̄ materia sit ꝓpinqua locis ductuu per nares uel ꝑ colatoriū que purgabitur per agitatōnē & expressionē in sternutatō.⁹ Medicū in hº oportet.qđ sit extimatōis bone ut pōderet qđ fiēdū est. ¶ De.3ª pte no.q̄ iste medicine possunt aproximari in gargarizādo.uñ Aliabas in .5º pctice dicit.gargarizet Ierā.& pñt aproximari potādo & tūc a capite eūant & a stomaco & cum hº quedā a toto corpe.Ierapigra.s.uel simplex que scribit̄ in.7º.tera.& in.5ºcāticoꝝ tractatu.2º.uel alia Iera de magnis secūdū q̄ tibi uidetur.Vñ Aliabas dicit ibidē si etas paciē magnas Ieras ꝓpina. ¶ Et pillule auree scribūt̄ a Mesue in ātidotario & ab Aliabate in.xº.ꝑtice cº.de pillis. ¶ Cētaurea.s.minor qa ē potēs in eūando flegma. Cucumer amare.i.silue stre.qa ēt euacuat aquā.Vꝑ cucumer.i. colquitida dixit aūt in qbus ponūtur quia ista debent cū aliis medicinis adisceri cōsolātib⁹ eas. ¶ De quarta parte nota q̄ A.uult qđ apud te sit sciēcia dictorū.in prima fen.quia si causa imaginationū est a capite oportet qđ recurras ad curas egritudinū capitis de alteratione & conforione &c̄ qtū ad hoc dixit.Et oportet attēdere Et de euacuatiōe.& quātum ad hoc dixit & mūdificationis. ¶ Secundo nota qđ imaginationes cā cerebri qnq̄ nō sunt aquose.& intendit̄ tunc in cura illarū etiā.sed aliter quia si sunt uapores colerici & calidi.sedantur cū infrigidatione.Vñ Iesus tractu tertio capte primo dicit qđ si fuerit a cerebro ꝓcipe ifirmo qđ sumat aquā orđi & odoret sādalos &c̄. ET OPORTĒT.Hic ponit can.in usu euacuationum.& uult qđ ualde frequēter euacues.& rō est qa ille materie que tendūt ad oculuz sunt difficilꝰ eductionis.& iō

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 428 sur 455

oz illa paulati euacuare conseruando uirtutez.
¶ SEXTVM. Hic pōit curā per medicias lo ales. & prio ostendit debitū tēpus in usu eius secundo pōit quendā can.3° pōit debitū ordinem in usu.4 secundū ordinē dictum enumerat me dicinas.2ª ibi.& cōfert.3ª ibi.et oz qdē.4ª ibi si cut feniculū. ¶ Nota circa primā partē qd̄ me dicine solutiue.i.dissolutiue siue resolutie.& ab stersiue materiez ab eōd̄ sunt sufficēter calid̄ & ideo si ante mundificatiōez approximēt.pl⁹ de materia traherēt.ut generaliter innuit Gale nus in tegni tracta.3° ¶ Dixi post fac ēdo alco fol qa licet quolibet modo usus sit inconueniens añ euonē.tñ in forma puueris fortiz plus nocet dicāt. ¶ De.2ª pte qd dicat ād declarabitur in fi ne ci. ¶ Est dubitatio utrū in cura imaginatio nez factis eūantioribus possimus incipere ab usu coliriorū fortium ut de fellibus. Videtur q sic p̄mo p Rasim in.9°.almāsoris & p Azarauiū in hoc ca.ubi dicit incipiēdo curā cū localibus colirizet cū fellib⁹ pisciu & auiū rapaciū.& ego iā uidi quē lā.q ex usu eorū iaz sanⁿ ē. ¶ Secū do materie difficilis dissolutiōis indiget fortib⁹ medicinis qa fortis morbo ē occurrēdū cū forti medicina.ut p̄z in comēto illi⁹ aff.rismi secū de pticule.ad ultimas egritudines. Sed materi: indulse in oculis sunt hui⁹.ut p̄z g° ¶ In cōtra riū ē Aui.& Alyab.in 5° practice. Ad soluciōez hui⁹ cōsydera.qd̄ prio oz incipere a leuioribꝫ ut pōit. Meluel suo d̄ apropriatis.unde medic⁹ debet uti medi.que si nō p̄sint.nō tñ noceant.ut pōit. Haly.trac.3° comēto.90.& cōmēto.204°. cc.ió dixit incipias a lenitiuis.i.leuiter resoluti uis & absterssiuis.& sint leuia in uirtute.et etiā in mō approximationis.& iō nō incipit ab alco fol.sed a colirijs & a leuibus.ut facto ex feniculo rū melle.q̄q tamen a fortibus incipiāt.ut quādo iudicamus nullā posse fieri utilitatez ex usu leuiū.& sic posuit Rasis & etiaz processit Azarauius.& maxie qa cura eius nō est ad inja gnationes aquosas solū.sed ad principiū aque. ut quādo materia iā ē congelata & couersa ad aquam. SICVT FENICVLVM. Hic enume rat medicinis dissolutiuas & absterssiuas.& prio leuiores simplices magis secundo fortiores & cōpositas.ibi secūda.deinde gradatim. ¶ Pria medicia ē feniculꝰ.i.eiꝰ succꝰ uel aq̄ eiꝰ cū melle et oleo.qa eiꝰ aq̄ et mel habēt absterg̃ere & re soluere.& oleū eius uiscositate quadā habet re tinere illas uirtutes. Vid̄ Mesue i c° de cōseruatione sani. oculi. Dicit post.& medicia facta ex succo feniculi thure & melle.& hoc ē medicamen bonum secundū Mesue. ¶ Secūda medicina ē odoramentū maiorane.& uidet habere ppriet.ē in hoc. Vide Rasis secūdo cōtinentis auctoritate Tabri dē.dixit Tabri.odoratꝰ maiorane valet

si dubitat̄ de fluxu catharacte.& odoratus olei eiusdē. Idez facit cū dicit post.& appositio sanguinugarū super tēpora confert in principio.& hꝰ apparebit ut̄i⁹. Et alcofol cū femine alkekengi confert apprietate. ¶ DEINDE gradati. Hic pōit medicinas cōpositas & fortiores.ad quas gradati peedim⁹ ipria ē ex serapino & sanguinib⁹ .s.q̄ habet uirtutē dissolutiuā.sicut ē assa.uita ibi.Secūda ē.Be.serapi tres ptes.qa tres.3.asseferide & claboti albi añ.3.x mellis cotilias.x. cotila ē podus.3.viij.zm Caieni in 3° regimis acutoꝝ commēto.44.uel 3.7.& 3.4.zm Simone tātūdē.siue tanta q̄titate mell⁹ possz pōi de mediis p̄dictis.pl⁹ Tertia medicia ē d̄ capite yrūdis adusto coiecto cū melle.& fiat alcofol. Rasis uero i z° cōtinētis dixit yrūdo cōbusta. 4ª ē colirū assuccō expositū ē supi c .d obtalia Medicina qnta ē d̄ felib⁹ p̄dictis.& enumerat colirū de felibus in ca°. debilitatis usus. Sexta medicina ē colirū de felle almarastem.i.hospitalis hoc dicit qa Rasis ut patet in toto cōti. fecit multas expiedias in hospitalibus. Septª ē alcofol aluminis & alcofol ucm in antidotario cum fele testudinis. Octaua est medicina oībus cū aqua feniculi nō repio. Nona est colirū sanuci .i.de maiorana & pōt fieri de iuco uel de aq̄ eiꝰ. Decima almērum.i.oleū balsami.i.instillatum qa ē potēs in hꝰ.ut cēs dicūt. Vndecima est fel gualteni.i.cuiusdā generis columbe. Fel saborā. pisas spinile. Vñ Rasis.z°.coti. Fel piscis spinile magis colaudat aliquo alio felle sed eius opatio est pauca qa nō est tam corporis & ē pluris putridus & pōit modū cōficēdi in littera. Dicpost felis testudinis silueſtris.i.cāpestris & non aquatice qa forsa est potētius.& fiat alcofol .i.colirū. Duodecima medicina est .Be.Elleborī p̄ē unā.& ē.patet in littera & pōt fieri colirium & alcofol qa utroq; nō pōt applicari. Decimatertia medicina ē .Be.Elleborī.albi.piperis albi.& ē.& patet & ē medicina neta.& multas de his sum optus & nō multū impreferunt.30 ar ēt multū laudat uapor croci. ¶ ET CPortet ut eunet.hic ponit curā per dieta & prio facit hꝰ.z°.iterū ponit curā p̄cedonē.ibi.2ª. & frequēcia.pº habet pisces & in hoc oēs cōcordāt quia multiplicāt humores flematicas a quibus surgit uapor aquosus.unde in.z°.cañ. ponit q̄ sicut cecitatē. ¶ Dicit post & cibos ingrosantes & euaporātes.i.qui cant uapores crassos cōdē sabiles & difficilis resolutiōis.ut legumia.Dicē post.& potū plrie aq̄.Cā ē.qa cōuertit hūores ad aquositatē.& impedit digestiōez. Dicē post.& ēt uini.& hꝰ ponit dupliciter.prio qd̄ abstineat a potu plurimi uini.secūdo qd̄ absolute abstineat a potu uini. ¶ Est dubitatio utrū habēs imaginatiōes aq̄sas dz potare uinū p aquā. Vē

qđ uinū p Rasiz 2° cōtinētis 'dicētis. abstineat patiens a balneo. & a potu aque q̄tū possibile ē. ¶ Itē qđ adiuuat ad digestiōē ciborum & hūoꝝ cōuenit. sz uinū ē huiusmodi. ut patet p Galienū in q̄rto de regimie. sanitatis. ¶ In contrariū ē Auic. in h° capitulo. & Azarauj° & Mesue capitulo đ cura pricipij aque. ¶ Itē uapores ad caput sunt euitāta. ut pōit Aliab. i quito practice. uinū ē maxie huiusmōi. ut cōmuniter ab omnib° ponit g°. ¶ Solutio huj° pōt patere ex dictis in capi° de cura obtalie Dico in h° qđ habēs istas imaginatiōes. uel ē hō ualde repletꝰ hūoribꝰ crudis. & tūc usus uini ñ cōuenit. qa a gitat illos hūores & facit eos euaporare ad capđ uel iā sunt facte euacuatiōes. & materie sunt ul' digeste ul' quasi digeste. & tūc uinū pōt cōcedi & cōpetit plus q̄ aq̄. qa materias cōsumit. uel eni oz mista cōsyderaī. & maxie iter alia cōsuetudinem. quia si alicuius digestio consuevit iuuari in stomacho a potu uini. & etiaz eius caput confortari ex eo. & tu accipiaī sibi uinum debilitabis digestionem stomaci & cerebri & hoc erit cā augumēti imaginationū ergo totuz hoc derelinquit estimatiue medici. Considerās ergo Auic. predicta as utilitates uini. precipit potum eius. & nō aque. & hoc. s. quādo non ē superflua repletio crudorū flegmatuz. ¶ Sed tu dices. si esset multū flegma crudū cōmouibile p uinum quem potū dabo. ¶ Dico qđ aquaz mellitam. ET FREQ VENTIA. Hic ponit cura m p euacuationē per fleubothomiā. et hoc ideo facit quia supra docuit euacuare per farmaciam.

¶ Est dubitatio utruz in cura imaginationum aquosarum cōueniat eductio sanguis per fleubothomiā uel uētosas. ¶ Videī qđ sic p Rasiz secundo cōtinētis c° tertio dicit. curaī aqua ante quā perficiatur cū fleubothomia. sed antequam perficiaī est tēpus imaginationū ergo. Et idem ēt tult in plurib° locis. ¶ In contrariū est Azaranius in hoc c° qui dicit. Caueat ab appositiōe uentosarū & fleubothomia. ¶ Respondeo qđ licet multū uideāī discordare auctores in hoc. tamē Auic. innuit solutionē q̄a cā imaginationū uel ē repletio sanguis. & sic cōuenit fleubothomia. sanguinis aut repletio est cā imaginationis quādo sanguis replens est ualde calidus unde uapores surgūt ad oculos q̄ postea infrigidati congelanī in aquā & iō Auic. dixit. q̄ post pōt fleubothomiā & uentosas. nisi tactus. i. casus necessitatis cogat. & hoc ē quādo sanguis ē calid° ut plurimū. posset ēt eē casus fortuitus obtalmie. huc sāguis calid° in cui° euacuatione repiī iuuamentū qđ pōt abūdare in toto. et tūc fleubothomia man° đ brachio ul' in ptib° capitis fit & reperiī iuuamentū tūc in usu uētosarū cum fricatione. & in usu apertionis arthariarū post aurem. quia sanguinē subtilem calidum euacuat. Vnde Auic. supra dixit. q̄ cōfert i principio aque fleubothomia arthatiarum post aurē. et ēt fleubothoia uenaz post aurē. ut patet i q̄rta pmi. cap° de fleubothoia. & ex hac cā repiī ēt iuuamētū in apriōe. uenaz tipoz. & i usu sanguisugaz in eis. ut posuit Auic. iuū. & Rasis in 2° cōtinētis. qđ ēt suo exprimēto cōfirmat Plateari° Vel cā imaginationu aquosaz ē alia materia a sanguine. & maxie flegma. & tūc fleubothomia nocet. s. deprauādo & icrudādo illd flegma. nā fit cā cōformatiōis aq̄. & qa hec cā pl' cōtingit iō uī fleubothoia plurimum nocere. & ppter ii frequēter fiat. qa de sanguine extrahaī nimis & iō ñ dz fieri fleubothoia. nisi sit euidēs necessitas. & si fit fleubothomia. sit pauci sanguinis exitꝰ. & iō forsan dixit. tactus necessitas &c. Et ex h° pz solutio ad contraria.

ALintisar ē ut fiat. ¶ Superi°. A. determinauit đ nocumēto usus qđ ē imaginatiōes. ¶ Hic đterminat đ alio. qđ ē dilatatio pupille. Vl' p q̄ determiauit đ imaginatiōib°. Hic đtermiat đ nocumētis pueniētib°. i uuea. & h° nocumētū ē triplex. i. dilatatō cōstrictio. & opilatō. p° g^e đterminat de pmo. 2° de 2°. 3° de. 3°. 2ª ibi. cōstrictio est ut fiat. 3ª ibi. descensus aque. Prima in tres primo notificat hāc passionem & cās eius 2°. ponit sigª. 3° curā. ibi. 2ª. iā diximus eam. 3ª ibi. illa que est naturalis. pma in. 2. p° oñdit q̄ sit hec passio. 2° ponit eius cās. 2ª ibi. & qñz fit ¶ Depª pte dicit q̄ alinthisar est passio i qua foramē uuee ē latius. q̄ sit naturaliter. ¶ ET QVANdoq. Hic pōit ei° cās et p° dillatatōis pupille. secūdo cētedit ad qđ nocumētū usus pduxit ponendo quādā diuersitatem dillatatiōnū. 3°. addit can. ibi. 2ª & qñz est amplitudo. 3ª ibi. & illa que est. Prima in duas. primo ponit cās dillatatōis qñ cāe sunt extrinsece oculo & ñ apropriate. 2°. pōit cās magis apropriatas. 2ª. ibi & qñz fit. ¶ Dicit p° q̄ alinth sar qñz fit successione sode & qñz fit a cā primitiua ut a casu uel passione. ¶ Nota qđ soda. i. dolor capitis ē causa motus materierū repletionalium ad oculū quibus pōt dillatari uuea. unde dillatatio succedit doleri capitis simil ter passio dillatat uel quia est cā attractionis materierum uel quia disrumpit ptē uuee & qñz disrumpitur uuea sic qđ non apparet circulus rotūdus ET qñz. Hic ponit cās apropriatas oculo & p mo premittit quādā diuisionē. 2° exeqī. ibi. 2ª Albugineus nāq. ¶ Dicit primo q̄ qñz fit dillata° pupille pp cās que sunt in ipsa pupilla. i. in ipso oculo qa nō est cā primitiua sicut casus ul' percussio nec ē pp dolorē capitis. ¶ ALBVGI

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 430 sur 455

¶ NEVS. Hic exequitur & primo ponit cās que sunt in albugineo z°. ponit cās que sunt in uuea ibi secūda. & uuea ipsa. Dicit q̄ prima causa ē albugineus quādo humectat̄ & multiplicatur qa tūc comprimit uueam &c̄. ¶ Nota q̄d due sunt cause dilatationis foraminis uuee ex parte albuginei. Vna ē hūiditas qua ipsū multiplicat̄ & io dixit humectat̄ & multiplicat̄ s. ex humiditate. quasi dicat q̄d nō ē sola qualitas s. humiditas. sed cū hoc multiplicatur in q̄ntitate. quia implendo nimis uuea dilatat̄ foramē. Secūda ca ē siccitas albuginei. q̄ per se h° nō faceret. imo esset cā cōstrictionis. s3 mīt̄ sequit̄ ad ipsū siccitas uuee. faceret cōstrictiōē pupille. & h° est precidēs. quonō aūt siccitas uuee sit cā h° infra dicet̄. ¶ ET VVEA. Hic pōit cās dilatatiōis pupille ex parte uuee & tres cās pōit. 2ª b. & p prie q̄n 3ª ibi. & q̄nq; accidit. Dic prio q̄d si d siccet uuea. & extē dat̄ uersus extremitates. siē extēdunt coria pforata cū exiccāt. & h° accidit ipsi uuee. ut dilatet. s. i suo foramine. siē dilatat̄ foramina aliox coriox. ¶ Diceres tu ubi ē aliud membrum diuisiōis. q̄d de notat cum dixit aut. ¶ Dico q̄d siccitas accidēs uuee aliquādo dilatat pupillā. & h° ē cū extēdit uersus extremitates. & aliq̄n cōstringit pupillā corrugādo. ut dicetur in sequenti capitulo. Auer. o non potuerat absolute dicere q̄d ex siccitate dilatetur pupilla. sed si exiccatur & extenditur & tunc aliud membrum diuisionis est de sequenti capitulo ¶ Diceres tu. que sunt iste extremitates. ¶ Dico q̄d non sunt ille que sunt circulus formanis qa tūc fieret cōstrictio. sed sunt ille in quib° constringit uuea & ¶ uel per extremitates intelligit pes q̄ sunt iter pos & pos. ut apparebit. ¶ Est dubitatio. utrū siccitas uuee sit cā dilatatiōis pupille. ¶ Videt q̄d non. prio quia 3oar tractatu octauo c°. xvij. nō t̄ ponere hāc causam. ¶ Secūdo Rasis secūdo cōtinentis post quandā reprehensionē Gal. dicit. dilatatio pupille est secundū meā opinionem cū accidit mollificatio sit ab hūiditate & strictura accidit ex spasmo. Tertio sic. illud q̄d hēt facē corrugationē facit cōstringere. & nō dilatare. siccitas est huiusmōi. ut p3 infra de constrictione pupille. ¶ Quarto. q̄d est cā constrictionis pupille. non est cā dilatatiōis. sed siccitas ē huiusmōi. ut p3 in loco dicto In contrariū est Auic. hic & Auer. 4° de alimento. & Gal. in 4° de accidenti c° p°. Ad intellectū huius considerandū. q̄d secundu3 Galienū in c°. pr allegato. uuea pōt exiccari uel secundū q̄d est membrū consimile. uel secundum q̄d organicū. exiccatio prima ē alteratio eius ad siccā qualitatē. ex qua accidit q̄d ptes sui stātie uuee inter se condensant. & talis siccitas dilatat foramē ut p3 in carta uel corio pforato q̄d p quandā exiccationē foramen eius dilatat̄. et hec siccitas ē que non producit ad corugationē. sed ad quandā distractionē a loco pforato. et hoc quia adunat ptes inpforatas. quas. A. hic. uocat extremitates. exiccatio aūt secundū membrū organicū ē. quando humidū contractū in poris consumit̄ unde ēt sub stātia uuee cōsumit̄ ex h° et corugatur. ut sic siccitas est cā constrictōis pupille. & differt hec siccitas ab illa que ē cā dilatationis. quia hec est maior cōsumēs hūidu3 corpulentū unde contingit ptes corugari. sed illa que dilatat uueam ē minor. & ideo cū augeā et corugat. cōstrictionem facit. et hec ē sentētia 3oar tractatu octauo ca° z°. ubi dic. aut erit cōstrictio pupille ex siccitate & hūore desiccāte. sicut ap3 in pellibus seu corijs pforatis. qa q̄n pforant & exiccātur. cōstringunt foramina. ecce q̄d non sufficit 3oar dicere exiccāt. s3 dixit exiccāt & corrugātur. h° idē pōit Auic. in sequēti capitulo. cu. c. aut siccitas uuee corrugat & c̄. Ex qb° p3 q̄d siccitas diuersimode pōt ee cā dilatatiōis. & cōstrictiōis. Vel aliter possem° imag̃inari. q̄d siccitas ul'ē i ptib° extremitatū uuee. s. ubi cōiungitur secūdine. & tūc qa cōstringit. ibi sequit̄ dilatatio uuee in foramine. ul'ē in ptib° foraminis & tūc cōstringit pupillā. ¶ Est tamē sciēdum ppter solutiōe3 rationū. q̄d frequētius cōtingit dilatatio uuee ab hūiditate. qa frequēt° cōtingit inpleri hūido inflante eam q̄ exiccari. & io 3oar & Rasis explicauerūt has cās. s. hūiditātes. ¶ Ad rationē3 dico. q̄d siccitas q̄n corrugat. constringit pupillā. s3 q̄n extēdit ad extremitates. s. uersus secūdinā. tūc dilatat ¶ Ad alia app3 solutio. ¶ ET PRO prie. Hic pōit secūdā cām. & primo p̄mittit eā. secūdo declarat. ibi secūda. & quādoque. Dic prio q̄d ppie dilatatur uuea. q̄n cōprimitur ab hūiditatib°. i. q̄n impletur abeis. qa implēdo premūt eā. & tūc. A. hoc declarat dicēs q̄ illud. i dillatatio uuee q̄n accidit. i. cōtingit ex humiditate intrāte sub stantiam. & c̄. Nota primo q̄d littera prima pōt aliter expōi ut cōtinuetur pri presenti & erit sensus q̄d siccitas uuee est cā dillatatiōis uuee sicut dillatātur foramina coriorū q̄n exicātur & ppie dillatāt foramina coriorū q̄n exprimitur huic cōprimit̄ ab humiditatibus. s. cōtētis in partib' corii. que partes sunt in suba corii qa tūc ille partes accentrātur & latera foraminis corii distrahūtur & ēt q̄n cōprimitur humiditas uuee. s. in ptib° iuxta extremitatē mouentur partes uuee uersus extremitatem & dillatatur foramē q̄d est pupilla & io q̄tū ad hūc modū exponēdi. A. dixit ppie quia forsam siccitas qualitatiua sola que non faceret aliquā humidi euaporatiōe3 nō essz causa extēsionis uuee uersus extremitates & dilatatōis foraminis sed tūc proprie & manifeste

eſt cauſa qñ facit humidi cõſumptẽem ſiue ex
preſſionẽ.ex quo poſſet moleſtari imaginatio
.G.predicta.ſ.quod exicatio uuee inq̃tũ eſt mẽ
brũ organicũ.i.exicatio hũitatũ poroꝝ põt eſſe
cauſa dillatatõis.unde cũ iſta exicatio eſt in ex
tremitatibus uuee ex qua fit parrium extẽſio
uuee ad illas extremitates qa ibi eſt ſicitas ag
gregãs ibidẽ.Sed q̃tũ ad alium modũ exponẽ
di dicemus q̃.A.dixit & proprie ut oſtẽdat q̃
licet ſicitas ſit cauſa dillatatõis uuee.proprie ta
mẽ hº facit hũitas quaſi dicat plus fit ab hũi
do q̃ a ſicco.Secũdo nota quod ſecũdũ ſentẽciaꝫ
Gallieni i q̃rto ꝺ accidẽti prio caº.uuea põt hũe
ctari zᵐ qꝺ cõſimile.& zᵐ qꝺ organicũ.zᵐ qꝺ
cõſimile qa.ſ.remolliaẽ.tũc ipſa cõſtringiẽ in
ſuo foramie.Sꝫ zᵐ qꝺ organicũ tũc impleẽ hũi
ditate inflante eã.& ipſa tendiẽ.& fit dilatatio
foraminis.Et hº ẽ qꝺ Aui.uult in littera cũ ꝺicẽ
qñq accidit ex humiditate itrãte ſubſtãtiã ei⁹
& addẽte in ſpiſſitudinẽ.i.groſſiciez & qa hec
additio nõ ẽ uera additio.ſꝫ q̃ꝺã cõſtrictio iõ
dixit.& exrẽ ꝺẽte eã ad greſſitudinẽ.ingroſſat
eni extẽſiõe zᵐ latũ.& tũc diminuiẽ zᵐ lõgum
& dilataẽ foramẽ & hº pꝫ.& iõ ſubdit.q̃re ac
cidit foramẽ ut dilateẽ.& ſi uis potes arguere
ſecundũ Auic.in forma ſylogiſtica.& pꝫ ituẽti
¶ ET Q VANDOQ VE.Hic põit teriã cauſã
& ẽ apoſtema. Nota qꝺ materia iplẽs mẽbrũ
que extendit qñq nõ apoſtemat.ſicut pꝫ in ſpaſ
mo.et hoc mõ hũiditas facit dilatationẽ pupille
& ſtatim dixit de ea cũ dicit.Et qñq apoſtemat
&c̃.& de hac logtur hic Ex quo pꝫ q̃ hũiditas
q̃ſi pmodũ cuiuſdã ſpaſmatõis facit dilatatio
nem pupille et p modũ paraliſis facit cõſtrictio
nem eius et hº ẽ qꝺ.uoluit Raſis in auctoritate
preallegata cum dixit.dilatatio pupille eſt cum
accidit mollificatio.& ſtrictura accidit ex ſpaſ
mo.ET Q VANDOQ VE.Hic oſtẽdit nocu
mentum ad qꝺ pducit dilatatio pupille inuens
quandã diuiſionem dilatationũ. ¶ Nota qꝺ.
Auic.ponit illam diuiſionem.q̃ dilatatio pupile
ul ẽ naturalis ul accidẽtalis.ſi ẽ naturalis nocet
uiſui.& faẽ apparere res miores q̃ ſint.& ſup
pleẽt quãdoq nihil uideꝫ.ſi cõ eq̃ẽ corneã.Sꝫ
Aui.nõ expſſit.qa nõ accidit ſic frequẽter dila
tatio naturalis.qꝺ uiſuꝫ phibeat.hic facit dila
tatio accidẽtalis qñq ẽ ita .ſ.qꝺ.hõ uiꝺet res
miores.& qñq nõ uiꝺet aliq̃d. ¶ Secũdo nota
qꝺ Aui.dixit & qñq ẽ ita.ponẽdo &.ut p hº in
nuat.qꝺ hec diuiſio ꝺꝫ attribui dilatatioi.ſiue
ſit naturalis ſiue accidẽtalis.& hº apparet per
illꝺ qꝺ ſubdit cũ dicẽ.qꝺ dilatatio multotiẽs cõ
ſequitur corneã.i.extremitatẽ cornee.cui cõiũgiẽ
cõ ũctiua.& tũc hõ nõ uiꝺet.hº aũt põt accidere
a natiuitate.ꝫ frequẽti⁹ cõtingat accidẽtaliter
¶ Tertio nota.qꝺ Aui. dixit aliq̃d de quo fit
cutrãdũ.qa ẽ poſſibile qꝺ remaneat qꝺꝺã uide
re cõfuſuꝫ.quo hõ iudicabit ſe uidere lumẽ uel
umbrã.ſꝫ tñ nõ diſtiguet res.Cã uero q̃re dila
tatio ultima phibet uiſuꝫ.ẽ q ponit a Galieno i
q̃rto de accidẽti.qa ex hº ſpiritꝰ uiſibilis diper
gitur.nec aduniẽ ut ad uiſuꝫ requiriẽ. ¶ Et du
bitatioꝫ.utꝝ dilatatio pupille faciat res uiꝺri
minores q̃ ſint.& conſtrictio faciat eas uideri
maiores. Videẽ primo qꝺ dilatatio nõ faciat ap
parere res minores qa cũ res repſentatur uirtu
ti uiſiue ſub cono maiori apparet res illa maior
ut patet de re uiſa deprope reſpectu rei que ui
ꝺetur a lõge ut ẽt ꝺclaraẽ i ꝺſpectiuis.ſꝫ cũ eſt
dillatata pupilla repreſentaniẽ res ſub cono ma
iori quod declaratur prio qa lipee uiſuales per
ueniunt p uiam magis latam & poſſunt facere
angulũ magis latum. ¶ Secundo quia ſpũs eſt
magis diſperſus.et ſic diſpergeniẽ i eo magis li
nee uiſuales.& nõ coartabunẽ ad connũ. Secũ
do.ſic ſpẽs uiſibiles recepte in corpore magis
aqueo ſiue denſo apparent maiores.exẽplũ pꝫ
de baculo uel lapide in aqua.& de iole qui ap
paret maior circa occaſum.ſed in quadã dilata
tione pupille reccipiẽs ẽ magis groſſuꝫ ſiue den
ſum.ut quãdo ẽ dilatatio ex multitudie albugi
nei.quia cum multiplicaẽ humiditas.tunc mul
tiplicata ingroſſat eum.ſimiliter quãdo uuea di
latatur ex multis humoribus extẽdentibus eam
tunc etiam poteſt albugineus igroſſari.ergo res
uiſe apparebũt maiores. ¶ Secũdo probo q̃ cõ
ſtrictio pupille nõ facit res apparere maiores p
mo qa.A.ñ explicat hº hic nec i caº.ſe.3º ꝓbaẽ
ſic.pupilla exñte coartata res uiẽ repſentari cũ li
neis ad angulũ magis acutũ.gº uiꝺbũẽ maiores
¶ In cõtrariũ ꝓmi ẽ .A. ¶ In cõtrariũ utriuſ
que ẽ Azararius in capº de dilatatiõe pupille.q
ꝺicẽ de ꝓprietate qꝺẽ huiꝰ egritudinis ẽ hº.ſi
gnum.quoniã res uiẽ minoris corporis q̃ uere
exiſtat.& in capº.de ſtrictura ꝺicẽ.ſignũ huius
egritudinis ꝓpriũ ẽ qꝺ res uideniẽ maiores q̃
uere ſibi exiſtant.Idẽ ſcribiẽ pluries a Raſi i zº
cõtinẽris.unde ꝺicẽ auctoritate cuiuſdã.ſi pupil
la ẽ ſtricta patiẽs uiꝺꝫ res maiores q̃ ſint. ¶ Hec
qõ nõ q̃rit niſi cãm hoꝝ ꝓblematũ. ¶ Cã ergo
primi ꝓblematis aſſignaẽ a Dyno.ſ.qꝺ habẽ
tes latitudinẽ pupille uiꝺẽt res minores q̃ ſint
ꝓp debilitatẽ uirtutis uiſiue.& hec cauſa põi
tur a Ieſu tract.pº caº ſexageſimo octauo ꝺicẽs
q̃ iſti reſpiciũt rẽ minorem q̃ eſt .& cauſa i hº
eſt debilitas luminis.i.uirtutis uiſiue.idẽ ponit
Azaratius caº ꝑtiato ꝺicẽs uiꝺẽt rẽ minoris
copis q̃ exiſtat qa uiꝺẽt debili uiſione.ſed hec
cauſa licet poſſet poni naturaliter nõ tñ eſt ime
diata qa ẽt in cõſtrictõe pupille inaturali ẽ ꝺbi
lis uiſio & multi ſunt modi debilis uiſionis in
quibus res nõ apparẽt minores.oportet gº ꝺare

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 432 sur 455

cāz imediatiorē & declarare qs modus debili
tatis uisus est iste a q̄ accidit talis error q̄ res
iudicātur miores. Secūda cā posset assignari qa
in dilatatiōe pupille spiritus ē dispersus. & iō
species rei uisibilis nō pōt i spiritu multiplicari
multiplicatōe que sit cū terminatōe qa hoc req
ritur ut aliquid in alio uideatur. & ideo res po
test uideri in aqua & nō i aere. cū g° species ibi
nō multiplicētur oportet q̄ res diminute uidea
tur. & sic minor q̄ sit. sed qa in cōstitutiōe pupil
le pp multā coadunatōem spirtus res pōt mul
tū multiplicari. ideo res apparet maior. spirtus
n. sit quasi dēsior ex cōstrictiōe. Exemplū hu
ius est in serenitate hiemali. minutissime appa
rēt stelle. imo eaz species possunt recipi teria
te in aere grossiori que stelle nō apparēt in sere
nitate estatis pp raritatem aeris. hec dicta indi
gēt multa inuestigatōe. Tertia causa ē pter
qd̄ sciēdū quod habentes latitudinem pupille
sunt debilis uisus tali debilitate qd̄ nō indigēt
multo lumie. qa dispgeret spūs uisibilis. & in
digent forti motu ex pte re uisiue motētis. qa
res debiliter mouens nō causaret modū mot⁹ ul⁹
specīē. que haberet aliquā fixionē. & ideo uide
m⁹ qd̄ dissoluti in uirtute tactiua. nō pcipiūt ni
si fortia tangibilia. Secūdū qd̄ oportet premit
tere. ē qd̄ linee uisuales q̄to magis sunt cētrales
tāto sunt fortiores. & q̄to sunt magis laterales.
sunt debiliores. sic̄ dixim⁹ de radio centrali. quia
rectus ē fortior. Ex qb⁹ apparet qd̄ hebens la
rā pupillā uidet res maiores. qa maxime uidet
rem sub lineis rectis fortiter imprimētib⁹. &
capit eā sub lineis lateralib⁹. hec cā nō pōt dare
modū p quem in strictura pupille res appz ma
ior. & ex hac etiam causa soluz habetur qd̄ me
dium. s. centrale rei appareret. & nō apparent
extrema. hec etiam causa & secūda presuponūt
qd̄ in spiritu uisibili res recipiūt terminatie. qd̄
difficile ē defendere. Si enim ē pars in oculo in
qua spēs uisibilis recipiat terminatiue ē cristal
lina & āranea. in spū aūt recipit solū delatiue.
nisi forsan diceret aliqs qd̄ in spū qa ē delator
pximus ad uisionem ēt terminatiue recipiatur.
Quarta cā est. que sumit a quodā simili po
sito in. iz. pticula problematū pblemate 8°. ubi
querit pp qd obtuse uidētes lras puas scribūt.
& in secunda solutione innuit qd̄ causa est quia
obtuse uidens coadunat palpebras. unde faciunt
angulum paruum. & licet Aristo. uideat sentire
ibi qd̄ uisio fiat extramittendo. tñ post uerifica
ti etiam qd̄ sit paru⁹ āgulus intus suscipiēdo
cum autem res uidetur per paruum angulū. tūc
appat minor. sz quādo pupilla ē stricta. tūc ho
mo multū dilatat palpebras. qa spūs cōstrict⁹
fit densus. uñ indiget multa luce. & iō res pōt ue
dire sub forma piramidis lata dilatatis palpe
bris. & spūs cōdensat⁹ recipit ēt illā, spēm sub
mō latoris. sic̄. recipit ēt spēs i aere grossō. &
iō apparet maior res q̄ sit. Ad cōtrariū dicē
dū qd̄ quādo pupilla ē dilatata. rō representā
tur res sub forma piramidali magis lata. Pcono
magis lato. imo min⁹. Et cū pbat qd̄ pupilla ē
lata. Dico qd̄ fit palpebraz cōstrictio pp tiorē
lumis spūz dispargētis. Vl dico qd̄ lz palpebre
dilatētur. nō tñ pōt spēs dilatari in spū dispso.
imo abbreuiat in eo pp raritatē. & ampliat in
spiritu cōstricto pp dēsitatē. Ad secūdū dico.
q̄d Aui. rō dixit in q̄libet dilatatiōe pupille qd̄
res appz minor. sz in dilatatiōe naturali in q̄ lo
lū fit resolutio spūum & dispersio. & h° ē uerz
& iō si alia cā cōtraria in h° cōcurrat. tūc erit
effectus z^m uictoriā cāe. in oppo g° cui⁹ pupilla
ē lata pp multitudinez albuginei ingrossāti res
appareret maior ex dispōe albuginei. sz dz appa
rere mior ex dispōne spūs dispersi. & iō quecū
que harz cāz uincet. ostēdet sua effectū. Ad
aliā dicēdū qd̄ Aui. dedit itelligi. Vl dico qd̄ ñ
sic sequtur ad cōstrictiōez pupille. res uidēri ma
iores. sicut ad dilatatiōez sequit res uideri mino
res. qa semp ad dilatatiōez sequit dispersio uel
disgregatio spūs uisibilis. sz ad cōstrictiōez nō
semp sequit coadunatio inspissatia spūs. qa pōt
pupilla ēe stricta. & spūs pauc⁹. q ibi cōstrict⁹
nō dēsabit ex h° ēt ut plurimū fit cōstrictio a
siccitate z^m qd̄ pōt i sequēti capō. siccitas aūt
subtiliat spūs. ut pz i ultio huiꝰ tractat⁹. Ad
ultimū dico. qd̄ res repsentata sub illis lineis di
latat in spiritu densato pupilla non stricta.

ET ILLA Q VE EST. Hic pōt can. & patz
Est dubitatio. utrū dilatatio recta ex pcussio
ne uel casu sit curabilis. Videt qd̄ sic primo
qa Auic. infra pōt curā. & Mesue in c° de alin
thisar. Itē Rasis in nono tractatu almāsoris dic̄
qd̄ si cōtingit pupilā dilatari post pcussionē. nō
est timendū. qa remouebit. In contrarium est
Auic. hic. Dico qd̄ dilatatio pupille ex pcus
sione ul casu uel sequit corneā. & tūc non curat
& d̄ hac ē sermo Auic. uñ cōtinuus est sermo
eius cū dicit. multotiēs enim dilatat &c̄. Et illa
que ē ex pcussione aut casu ñ hēt curam. s. cum
sequit corneā uel z° non sequitur corneā & tūc
pōt curari et d̄ hac pōt curā et ēt alii auctores
Sed tu dices. ita ēt erit de dilatatione pupille
si ptenit ab aliis cāis intrinsecis. s. qd̄ si cōsequ
corneā nō uidet posse curari. Dico qd̄ cura
bilior ē dilatatio pupille que consequit corneā
cum ē uerbi gra. ab humiditate extendēte. q̄ si
ē a casu & pcussione. qa cū est a percussiōe fit
magna commotio in ptibus oculi. & permutat
situs earū. sic ut quibusdā uideas cristallinā ex

toto pdidisse sutum situm. Sic etiam solutio continuitatis in uuea. ista autē non pōt curari. ꝫ qñ fit dilatatio a causa extrinseca. tūc nō sit tāta cō motio et disruptio in partib⁹ oculi. & iō possibile est q ꝫ fiat curatio. licet etiam qnq nō posset fieri. immo ut plurimū cum est multa dilatatio.

¶ Vel aliter posset dici ad questionē. q dilatatio pupille ex pcussione uel ē cū solutione continuitatis uuee. & hec nō curat uel ē sine solutione sed solū cum tractu materie ad partē. & hoc ē possibile. & hec recipit curā. ¶ IAM. Dixim⁹ Hic. Auic. innuit signa. & dicit qđ signa huius passionis sunt dicta in capło debilitatis oculi. qa ibi sunt posita signa siccitatis & hūiditatis. & si sit cū apostemate. ē ibi dolor. & alia accidē tia mala.

ILLA. ¶ Que ē naturalis. Hic pōit curam. & primo ostendit que dilatatio pupille sit incurabil⁹. z° ponit curaz curabilis. ibi z⁹. & illi que ē. Dicit prio qđ hec passio naturalis nō hēt curā. ¶ Est dubitatio utrum dilatatio pupille natural⁹ possit curari. ¶ Videt qđ sic auctoritate ꝫoar qui pōit in hoc medicamē. dicēs. hic puluis nō confert solum illi qui hēt dilatationē pupille ab egritudine. imo qui habuit hoc a natura. Itē morbi augmentati ēt si sint a natura. docentur curari a Gal. i tegni. ¶ In cōtrariū ē. A. et Mesue Dico qđ dillata° pupille a natura nō curat. R ō ē qa puenit ex defectu informatiue cui non pōt subueniri i tunica uuea. nā si qs cōsideret. ibi est diminutio q̄titatis natural⁹ uuee & nō est locus ubi possint⁹ augeri per fractionē & attractionē nutrimenti. ēt si creseret. nō creseret addendo ad circulū uuee. se ꝓportionabiliter cōstingēdo. ut pz ¶ Ad cōtrariū dicēdū q. s. ad pupillam. s. q đ forsan dat aliqđ auxiliū ille puluis ꝫ ñ curet. Vl dicēdū q illud pōit ꝓpter illius puluueris laudē ¶ Ad secundū dico. q ille ē poti⁹ morb⁹ diminutiōis dfectu informatiue. et ñ ē morb⁹ augmēti ꝫ bene ē in h° augumētū foraminis. sic si labium amputaret. esset augumētū foraminis. s. oris. ꝫ tñ ē morb⁹ in q̄titate penes diminutionem.

¶ ET ILLI QVE est ex siccitate. Hic ponit curā dilatationū pupille curabiliū. & prio eius que sit a siccitate. z° ei⁹ que fit ab humiditate 3° ei⁹ que fit a casu & pcussiōe. z⁸ ibi. & illi q ē. 3ª ibi. illi đ aūt. Dic prio q cura ē uti hūectāti b⁹ dictis i cura debilitatis uisus. ¶ ET ILLI. Hic pōit curā dilatatiōis ꝓuenientis ab hūiditate siue sit apostemās siue nō. & cura est per. 5. ¶ Prio p euacuatiōez materie. & hāc docet psi cere cū trib⁹ reb⁹. s. cū fleubothomia si ē repletio sanguinis. uł hūorū in sanguine. & iō dic. si in corpore ē multitudo. q aūt uena debeat fleubothomari. & q̄le sit euacuamētū fl ebothoice uenarū pticulariū & incisiōis eap⁹ pfecte. ē declaratū supra tractatu prio capi° de cura obtalmie i generali. ¶ Secūdo docet cū medicinis solutiuis cuz dic. Et euacuatiōes q̄s sciuisti. s. tractatu primo capło de cura obtalie. & iste sunt euacuatiōes cū ieris & pillulis choch. ꝫs. & h°. cum peccāt alij hūores. & dat Auic. i h° can. notabilē. qđ nō mł tiplicent nimis iste euacuatiōes qa debilitāt uirtus. qa nō euacuat qđ qrit. qa euacuat iuuati uū. & dic qđ sufficiat de. x. x. dieb⁹ sumere. ꝫ. i. & ꝫ. pillulaz cochiaz. s. almāsoris uł Gal. & in h° ē itādum est imatiōi. possibile. eni ē qđ ñ sequētabimus de. zo. in zo. dies ꝓpter defectū uirtutis. & alia q coindicant. ¶ Tertio. A. docz pficere hāc intētiōez primā cū medicinis resolutiuis & exiccatiuis. sic cū effusiōe super caput aque salse naturaliter uł salite artificialiter. & cū aceto uini. qa iuuat i exiccādo et faciēdo penetrare. ¶ Secūda res ad quā. A. iēdt est regimis rectificatiōez. & ust qđ regimē subtiliet dā do aquā ciceris cū oleo sisamino nos uero dam⁹ cū oleo communi. tñ pro ordine diete redeas ad capłm de cura obtalmie. ¶ Tertia res ē. ut redeas ad defensiōez alterius oculi. ne per uiam sotietatis ꝓcommunitatis recipiat materiā. & h° fit cōfortando oculū sanū cum tucia. s. preparata. uł cū aqua rosata. uel cū aqua feniculi. zᵐ modū sup⁹ dictū in capło ꝓallegato. Quarto. A. intēdit ad resolutiōez materie ab ipso oculo. & h° fit cū medicinis predictis in capło đ imagiatiōib⁹. & oportz gradatiz ꝓcedere. ut ibi dictū ē. ¶ Quito Auic. iēdit ad diuersiōem materie & h° debz fieri factis euacuatiōib⁹ uł b⁹. que diuersio fit cū uētosis. de his aūt uentosis & đ aliꝭ mōis diuersiōis. pfecte dictū ē i capło ꝓallegato. ¶ ILLVD aūt. Hic pōit curā dilatationis facte p apostematiōez. & qa h° curat sicut apostemata calida. ideo prio pōit curam q ne cōuenit in principio. z° ponit curā que cōuenit in augumēto. 3° que i statu 4° que cōuenit ꝓcedēte tē pore declinationis. s. cū longo tēpore pcessit dilatatio pupile. z⁸ ibi. aut lana infusa. 3ª ibi. et i die. 4ª ibi. & post illud. ¶ Nota prio qđ Auic. in pricipio huius dilatatōis ad duo intendit. s. ad euacuationē. & diuersionē materie ab oculo cū fleubothomia & uētosis. ad caput i. ad collū & ad repercussionē cū ēplastris infrigidantib⁹ que ponit. ¶ Est dubitatio. utrū in pricipio dilatationis ex percussione debeamus uti ēplastris frigidis repercussiuis. s. de farina ordei fabarū & aquis solatri & similib⁹. ¶ Videt q nō. qa i flegmone a cā primitiua a fleubothomia & medicinis mollificātibus ē inchoandū. & nō a repercutiētib⁹. ut patet in 3ª quarti. incapło de cura flegmonis. sed hec dilatatio curat sic apostema

calidū.ut pōit Aui.ergo. ¶ In cōtrariū ē Aui. hic & Mesue. ¶ Dico qđ in hac cura opꝫ post euacuatiōem incipe cū aliquib⁹ repercussiuis & cōfortatiuis.oculi.siue pcussio inuenerit corp⁹ mūdū siue nō mūdū.Ratio ē qa semper ex tali pcussiōe timet tractus materie ad oculum pp multā sui sensibilitatē unđ forti⁹ dolet.nec sunt repercussiua in principio timēda tātū.q̄tū i aposte matib⁹ factis ex pcussiōe aliaꝫ p iū. uerbiꝫa. manuuꝫ aut pedu qa in istis pti⁹ sunt membra dura.& bñ occurrēt pcussiōi⁹.et stati sanguis cōculcat in pte.& iō repercussiua sunt cā corruptiōis.Sꝫ oculꝰ nō ē membrū ita adiacēs pcussioi ut stati sanguis cōculcet in ipsa.& iō nō hic tiet repercussio.& eiꝰ ē magna utilitas.s. phibitio aptiōis ocli. ¶ Ad cōtraria ad primū dico qđ si qs cō.yderat dicta.Auicenna.non prohibꝫ ibi omnino repercussionem. sed post uerba dicta concedit aliquam repercussionem quandoq; uult eni qđ nō sit fortis repercussio.ut Aui.hic intēdit ista eni repercussiua sunt leuia habentia aliquā resolutionē siue exiccationē paruā et lenificationē.& iō nō uult qđ apponant cortices fabarum qa sunt nimis stiptici & exasperatiui. Aliter in posset solui.ut pꝫ ex dictis ¶ De secunda pte nota.qđ i hoc medicamie ē aliqua resolutio siue molificatio.& iō i augumento pōt cōpetere & si estimatō medici esset.qꝺ nō eēt magnꝰ error de fluxu materie.posset intrare cū eo aliqđ resolutiuū tn Mesue uult qđ hoc medicamē 2° administrēt.s.post repercussionē predictaꝫ unđ dicit in c° de alinthisar.2° fiat administratio resolutiuorū mediocriū.sicut ꝓprie uitellū oui cum oleo rosa.& pauco uino.et ad eādē intentionem scilicet resolutionis mediocris uadit.Auicenna.cū dicit qꝺ stillet sanguis turturis et pullorum.et pōt etiam hic sanguis aproximari in 3° die ut innuit lra exterior.quicqd tamen sit.de.hoc dictū est supra capō de cura tarsati. De 3ª pte nota qđ .A.cum sua estimatiōe credit qđ in pria die sufficiat repercutere.et in 2ª resoluere leuiter & cū cōfortatiōe .ſꝫ i 3ª die opꝫ forti⁹ resoluere.sicut si apostema ē in statu uel in principio declinationis.et ideo etiam pōt hº fieri post tertiā diem.et ideo.lra exterior dicit deinde post tertiaꝫ die distilletur & c̄.& iō utitur alcofol.i.medicis fortiorib⁹.qa aq̄ fenugreci.& addit lac.ut repmat acuitas medicamis.& forsan hº ēt competeret in augumento & qa distinguere in actu eperis ista pertinet ad iudiciū estimatiū.iō Auic.posuit can.cū dixit.& penit⁹ & c̄.dixit uero ut plurimū.qa nō ē omīo eadē cura.qa si apostemata oculi nō sint a cā ꝓmitiua.ut a pcussione posumus forti⁹ & diutius repercutere q̄ in principio dilatatiōis pupille q ē a casu & pcussione. dixit ēt calidi.qa in pcussionibus ut plurimum trahūtur tales materie.cū sint magis apte cur sui. ¶ ET POST illud.Hic ponit dilatatiōis curā.q iā pcessit i tēpe.& posq̄ iā facta sunt remedia pdicta.& prio facit hº 2° describit q̄ dā medicinas potētes i resolutiōs materieꝫ ab oculo.2ª ibi.medicamē iuuatiū. ¶ Nota qđ hº medicamē ē fortis exiccatiōis & resolutiōis.& iō cōpetit pº.s.tēpore predēte.dixit arsenici.i. aut pigmēti. ¶ MEDICAMEN.Hic describit duas medicinas.2ª ibi.& ēt fellis. Nota qđ iste medicie nō solū cōueniūt in cura dilatatiōis a cā ꝓmitiua.imo ēt in illa q̄ fit ab hūiditate.& nō predēte cā ꝓmitēa & iō dixit.A.Et ad illā q̄ facta ē ex pcussiōe q̄ dicat qđ administrēt ēt in illa q̄ nō fit ex pcussiōe.de qua dictū est supra. iste aūt medicine sunt fortis resolutiōis & exiccationis.& ideo cōueniūt tēpore predēte.cū iā omnino cessauit timor de fluxu materie ad ptē prima medicina est cuiusdā auctoris quē nolat & dicit qđ ē distilatio.i.approximet distillādo & etiā in forma alcofol.ut ipse docet.ut si accipiatur medius aureus.s.medicie posite in lra et terat cū succo rafani.& exiccet ut iterū & fiat alcofol.ut sic fiat i forma.℞ fellis edi.ʒ.i.uel.ʒ.i.S. piperis grana.iĉ.succi liq̄ritie.si q̄ris absterſionem lenificationē.& secundū qđ q̄ueris pone in illa q̄titate.& ēt ponit ut reprimat acuitatem illaru medicinarū. ¶ Secunda medicina est de felle hyrci.stercore lacerti.& stelionis.i.cuiusdā speciei lacerti.q a maneries eorū sunt mīte.niter .i.salniter.& cōsidera qđ hoc medicameꝫ ē potētius predicto.& iō dēt approximari cuꝫ primū nō contulerit.& reliquū patet.

C Onstrictio ē ut sit foramē &c̄.Superi⁹.A.determinauit đ dilatatione pupille.Hic determinat de eiꝰ cōstrictiōe & hic ē modꝰ cōtinuādi leuis.aliꝫ aūt modi apparēt supra capitulo de nictilopa.& prio determinat đ eiꝰ diuersitatib⁹ & causis.2° de signis.3° đ cura.ibi 2ª.iā diximꝰ ea.3ª ibi.eiꝰ qdē q̄ sicca ē.Pria i tres.prio ostēdit qđ sit hec passio.2° pōit eiꝰ diuersitates.3° pōit eiꝰ causas.2ª ibi.& si ē.3ª ibi.& eiꝰ causa. & pꝫ. ¶ Nota circa primā ptē.qđ littera q̄ dic quā cōsuerū sic expōit dupliciter.prio.s.homini in quo ē.& tūc solū notificat cōstrictiōeꝫ accidētalē.q̄ accidit ex tēpore.Alio mō.s.cōmunitate sanoꝝ hoīnum.& hec ē melior expositio & cōmunis ad constrictionem naturaleꝫ & ad accidentalem ex generatione scilicet ex tempore. ¶ De secunda parte nota.qđ Auic.innuit duas diuisiones uel diuersitates cōstrictionis pupille. Prima ē qđ quedam ē naturalis & quedaꝫ accidentalis.Secūda ē ꝙ quedaꝫ ē cōstrictio pfecta q̄ ex toto claudit foramē.& hec est que pduc-

ad opilatiõez.& quedã ẽ impfecta. ¶ Secundo
nota.qđ cõstrictio naturalis pupille.ẽ bona qa
aggregat spiritũ.sz dilatatio ẽ semper mala.qa
disgregat.sed cõstrictio accidẽtalis ẽ mala.non
ratiõe cõstrictiõis.qa cõstrictio ut constrictio
aggregat spiritũ.sz rõne morbox malox ad qs
sequit cõstrictio.ex qb⁹ malis morbis ledit dis
positio naturalis ptiũ oculi hec põit Galien⁹ in
q̃to de accidẽti in prio capi°.lz nõ placeat Rasi
i z° cõtinẽtis. ¶ ET EIVS cã. Hic põit causas
ei⁹.& prio facit h°.z° ostẽdit a q̃ cã magis eue
niat.ibi z°.& plurimũ accidit. ¶ In prima pte
põit q̃ttuor cãs.prio ẽ siccitas corugatia aggre
gãs.i.coadunãs eã.s.ueã.& cõtrahit.i.coruga
tur foramẽ.i.ptes circa foramẽ.& ex h° cõstri
ctio fit.& hec cã ẽ declarata i pcedẽti capitulo.
¶ Secũda cã ẽ opilatio.exẽplũ ẽ in kataracta.
& hec nõ dicit cõstrictio.qa parietes foraminis
in se cõstringant.sz qa aliqua materia opilat.lz
quãdoq; opilãdo cõstringat latera foramis.si
ẽt aliqs hũor terrestris.uñ Iesus tracta.z°.ca°
69°.dic accidit ac himo terrestri dura cõstrictõ i
ipa pupilla.& cõstrigit eã.Posz tñ aliꝛ littera
expõi q̃.A.nõ ponat nisi tres cãs.& tũc hec lra
est cõtinua ptedenti que dicit accidit cõstrictio
aut opilatio.s.pfecta. ¶ Tertia causa ẽ humidi
tas extendens ueã a lateribus.i.a partib⁹.qui
bus coniungitur secundine ad mediũ.i.ad fora
men.& tũc fit constrictio.Et cõsidera qđ Auic.
dat optie modũ secundũ quẽ hũiditas hec facit
ut mollificãdo et madidãdo.sicut corta madida
extendũtur in partes.s.longitudinis.& foramia
minuũtur.uel in ptes.s.oẽs.& ñ in ptem unam
s.solius latitudinis.& hoc declaratũ ẽ in pcedẽ
ti capitulo. ¶ Quarta cã ẽ siccitas albuginei.
unde ñ põt tenere tumidã & inflatã ueã. imo
detumescit & uersus itus cõstringit.& mouet
e cõtra ei qđ accidit i exitu uuee in quo uuea ex
tra mouet.et h° ẽ qđ dicit.aut siccitas uehmẽs
albuginei quare.i.ppter quã siccitatẽ minorat
.s.albugineus.& hoc ẽ uerũ si minoret propter
exitũ ex pcussione.& ipsum sequit.s. albugineũ
minoratũ tunica.s.uuea ad detumescẽdũ.& su.
ad aggregationẽ.i.& tunica ex hoc detumescit.
& aggregat.& ad aggregationẽ.s.diuersaz dis
poni exitus qa i exitu uuea aggregat & ipellit
extra.& ñ itus.sed hoc est contra. ¶ ET PLV
RIMVM. Hic ostẽdit a qua cã magis eueiat.
& patet. ¶ Est dubitatio.utꝛ ut plurimũ acci
dat cõstrictio pupille a siccitate. ¶ Videt qđ ñ
qa passio mẽbri hũidi pl⁹ accidit ab hũiditate
ut patet p illũ affo.. In morbis minus &cẽ.sed
oculus ẽ mẽbrũ humiduz ergo. ¶ Secundo est
dubiũ.utꝛ Aui.sufficiẽter enumeret i istas cãs
Videt qđ nõ.qa Iesus põit sex causas. & Aui.
ponit solum quattuor. ¶ In contrariũ est.Aui.

¶ Dico qđ Aui.sufficiẽter enumerat causas.
qa cãe pretr istas q̃ ponũt a Iesu Haly.sunt cãe
ualde p accidẽs.& sunt due supra illas q̃ttuor
una ẽ caliditas exiccãs.& hec reducit ad causaz
exiccãtẽ.alia ẽ apostema cõprimẽs.& hec cã ẽ
ualde p accidẽs & raro cõtigens.qa apostema
in ipsa uuea p se facẽ dllataroẽz.ut supra appa
ruit. ¶ Ad dubiũ primũ dico.qđ cõstrictio pu
pille frequẽti⁹ puenit a siccitate q̃ ab hũiditate
Rõ ẽ.qa cõstrictio ẽ passio cõformior sicco q̃
hũido.z° qa frequẽti⁹ cõtigit & facili⁹ exiccari
ptes uuee.& miorari albugineũ.q̃ cõtigat ipaz
ueã hũectari hũectatiõe q̃ relaxet ipaz.& pa
raleticet. ¶ Ad rationẽ dico.q̃ hecẽ passio uuee.
que ẽ pellicula.& nõ totius oculi secũdũ qđ mẽ
brũ hũidum.Et aliter posset respõderi si consy
deras. ¶ IAM DIXIMVS.Hic ptransit de
signis qa dicta sunt signa debilitatis ab humi
ditate et siccitate in c° de debilitate oculi.et sine
dubio ẽ difficile qñq; distigueꝛ inter has causas
est.i.stat estimationi.

¶ EIVS Quidẽ.Hic ponit curam.et
prio eius que fit a siccitate.secũdo
ab hũiditate.ibi secunda.ei uero q̃
humida ẽ.Pria in duas.prio facit
hoc qđ dictũ ẽ secũdo remouet dubiũ.secunda
ibi.& nõ inuenis. ¶ Dubitat.Videt qđ sit de
fectius. quia ponit curã cõstrictiõis que fit ab
humiditate & siccitate.& omittit curam eius q̃
prouenit a paucitate albuginei & a materia opi
lante. ¶ Dico qđ cura constrictionis a paucitate
albuginei.uel est impossibilis.uel si est possibi
lis fit cum rebus humectãtibus & multiplicãt i
bus nutrimentũ oculi.sicut fit cura ei⁹ que ẽ a
siccitate.Cura autem eius.que ẽ ex opilatione ẽ
cura aque.que dicetur in sequẽti capto. ¶ Con
siderãdũ qđ Auic.intẽdit humectatiõi cum re
bus extra aproximatis de succis humidis sic ẽ
succus portulace & reliqs.ut oleo nenufario &
uiolato.& decoctione seminis malue.& hoc ut
scis supra i p̃mo capitulo hui⁹ tractatus.& hec
põt approximari distilãdo i oculũ.Et caputput
giis.i.trahẽdo p nares.& embrocando caput &
ptes oculi.Intendit ẽt Auic.humectationi cũ nu
trimẽtis humidis cũ dixit cibilenes.i. humidi.
ut carnes edi & agni lac & huiusmõi.& pigues
in horis.i.qa cibẽt i horis debitis.Vel dixit i ho
ris solũ referẽdo se ad cibaria pinguia. qa ñ pos
semus semper eis uti.qa piguia supnatãt.& ideo
ñ facile digeruñt.ut ponit ysaac i libro de die
tis uniuersalibus. dentur in horis.i. quandoq;.
¶ ET NON INVENIS. Hic remouet du
biũ. Dices tu.possemus ne uti rebus calefacien
tib⁹ i hac cura cõstrictionis pueniẽtis a siccitate
Respondet q̃ ñ est necessariũ. ¶ Est dubitatio

utrū sit necessariū uti aliqb⁹ distillationibus calefaciētib⁹.uerbigratia aqua feniculi. uel seminis lini ad attrahēdū nutrimentū ad oculū cum est constrictio a siccitate. ¶ Videtur q̄ sic p̄mo qa Auic.statim docet calefacere fricādo.2° docet q̄ ñ debēt admin strari pure humectātia.sed oꝫ q ñq̄ administrare alcofol attractiua.sed talia sunt calida. ¶ In contrariū est sermo Auic. hic cum dicit.ñ inuenias necessitatē &c. ¶ Possem⁹ dicere p̄mo hunc textū esse corruptū.& q̄ uellit dicere ñ inuenis necessitatē utendi aliquo.si q̄ sit aliqua caliditas nisi ꝓpter attractionem. Et soluendū ē dubiū.q̄ possimus uti reb⁹ calidis. ad attrahēdū. Vel aliter possum⁹ dicere.q̄ res calide sunt duplices.quedā sunt fortiter calide que sunt plus cā exiccationis p uiā resolutionis & cōsumptionis.q̄ sint cā humectationis p uiā attractionis materie.sicut ē colliriū de fellibus & istis ñ debet uti.& de his loquit Auic. ñ inuenis necessitatē utendi aliquo in quo sit aliqua caliditas.s.fortis ꝓpter attractionē &c. quasi dicat attractio ñ debet tibi ponere necessitatem hanc qa ista plus nocent exiccādo q̄ ꝓsint attrahendo.& ista fortia attractiua calida nocent nō solū qa exiccāt.sed ēt qa trahunt materias superfluas & ñ gradatim puenientes cū digestione. Quedā sunt res calide leuis calefactionis.sicut est decoctio camomille & seminis leni & huius modi.& istis possum⁹ uti ad attractionē. & iō .A.ad attrahēdū materias humidas.s.nutrimē tales administrat fricationē & cōtinuā in breui tēpore.& ñ i multo tēpore & q̄ ñ resoluat. Dic̄ post.naꝫ administratio.& in hoc ꝓbat qđ tu debes.uti calefaciētib⁹.quia administratō pure humectātium quādoq̄ nocet.quia possunt esse causa opilationis & putrefactionis. bonū ē g⁹ cum iteruallo uti calefacientibus q̄busdā transpirātibus poros & confortātib⁹ oculū siue calorem naturalē eius.& quando approximaueris alcofol.i.medicinas ad oculum.et attractiua.i.calida tunc humectantia ēt pone.& modo cū uno & modo cum alio oportet insistere.humectātia autē que mihi uidentur multū utilia sunt que ponit ȝoar in hoc capitulo.Aliter posset exponi littera ut Auic.uelit q̄ i usu terū calidarum est duplex utilitas.& ñ una sola.una ē attractō materierum humidarum ad oculū. Alia ē prohibitio putrefactiōis potētis cōtigere ex hūectatiōe multa.g⁹ ad usum calidorū nō uocat te necessitas.s.sola attractiōis.qa h⁹ posset fieri cū fricatione quā pōit.sꝫ te uocat necessitas prohibitionis nocumēti potētis eueniē ex cōtinuo usu hūectantiū.& h⁹ ē qđ dic̄.nā administratio &c.& hec uidet mens Auic.Ex qb⁹ soluit̄ questio.ad cōtraria similiter p̄ꝫ solutio. ¶ EI VERO q̄. Hic pōit curā cōstrictiōis pueniētis ab hūidita te.& prio p̄mittit q̄ sint res i h⁹ utiles.2° describit quasdā.ibi 2ª.& ex eis ē colliriuꝫ.& patet. ¶ Nota qđ .A.abbreuiat.curā hāc.p̄intelligēs q̄ si ē necessitas euacuatiōis qđ fiat.deinde uramur colirijs & alcofol exiccātib⁹ & resoluētib⁹ cognitis supra in cap° debilitatis usus pueniētis ab hūiditate.& in cap° de aq̄ & imagiatiōibus aquositat.Et tūc Aui.describit medicinas q̄p una ē fortiter exiccatiua.& resolutiua.& dic̄ q̄ fiat colliriū cū aq̄ feniculi.2ª ēt ē fortis medicina & tertiam Aui. uē ualde cōmendare cum dic̄ qđ ē ualđ bonū.& iste medicine.sunt ēt utiles in cura reliquaꝝ passionū hummidaꝝ oculi.& cōsydera eas.

Dd Escēsus aque. ¶ Hic Aui.determiat de alia passiōe oc̄li q̄ dr̄ aq̄ siue catharacta.& prio notificat eā q̄tuꝫ ad ei⁹ essentiā & diuersitates & cās.2° q̄tū ad signa.3° q̄tū ad curā.2ª ibi.signa portēdētia aquā 3ª ibi.ego qdē iā uidi. Pria in duas.prio ostēdit qd ipsa sit.2° ponit diuersitates eius .ibi secūda.& ipsa q dem q̄nq̄.& p̄ꝫ. ¶ Nota prio qđ Auic.diffiniēs catharactā dic̄ q̄ ē egritudo opilatiua.oꝫ autē prio aliqua sicē ex parte diffiniti.s.cū dicit descēsus aque.nam dicit̄ aqua.qa assimilat̄ aque ante cōgelationē & postea assimilat̄ aque congelate.unde assimilatur ēt.spermati siue semini humano u ponit. Azaranius in c° de aqua cum dicit qđ aqua est hūiditas gressa similis hūiditati seminis hūani dicitur ēt catharacta.qa catharizat.i.sigillat uel signat foramē uuee.uel obturat ut nō fiat inde transitus uisibilium ¶ Secundo nota ex pte diffinitionis.qđ Auic.notificat hāc passionem ex pte sue essentie generaliter.qa ē egritudo opilatiua.i.est morbus in uia quia est apostema ex pte uuee essentie sp̄alis siue cause effectiue.quia ca huius opilatōis ē hūiditas extranea.et ex pte situs huius cause cū dicit sīās in foramie.& ex pte sui effectus cū dicit.qa phibet etc̄.& secūdū hoc pꝫ.q̄ hec diffinitio ē de cōpletis ¶ Et dubi⁹ utrū cataracta possit fieri i oculo sabsq̄ descensu materie a capite ad oculum. ¶ Videt q̄ sic prio qa obtalmia pōt fieri p uiā congestiōis.ut supe dicebat̄ trac.prio.g⁹ multo magis aqua que est pauc̄ioris matetrie q̄ obtalmia. In cōtrariū est Auic.q̄ dicit descensus aque. ¶ Dico qđ cataracta fit cū nocumentum ꝓium oculi.nō digeritur.& ex ei⁹ supfluitate pōt fieri aqua. Ratio est qa potest tantum esse đ supfluitate ex defectu digestionis.et retineri ex đfectu expulsiōis q̄ poterit opilare foramē uuee. ¶ Ampli⁹ imagiationes possūt fieri ex ꝓpria supfluitate oculi ergo & cataracta.& h⁹ uult glosa i nono almāsoris superi⁹ allegata.capło de imaginatiōibus.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 437 sur 455

qa vult qđ ut plurimū transit catharacta vl' fit a materia descēdēte ad oculū. & ideo Aui. dixit descensus aque. & iō a Galieno i libris ex greco translatis vocaī suffusio. & ly fiat ex materia oculi superflua. oportet tamē qđ ipsa descēdat in locū in quo foramē opilet. & iō adhuc dicet descensus. ¶ Est z° dubitatio per h° qđ dicit qđ ē egritudo opilatiua vtpe aqua sit morb° i numero vl' in via. qa Aui. dicit ē egritudo opilatiua. ¶ Auctores i h° varie loquūt. & qa hec ꝙstio redit ad pricipia. iō dicen° sermonē communē qđ aqua pōt sumi dupliciter Vno mō ut ē obturatio vie. & ut sic catharacta ē morbus vie. cui° cā ē hūiditas grossa opilās viam. Alio mō ut ē ꝙdā substantia addēs i numerū cōtra ptes oculi. & ut sic dicit qđ ē morb° i numero. & iō Aui. dixit duo. primo qđ ē egritudo opilatiua. z° qđ ē hūiditas extranea. ē tn difficile imaginari. quomō aqua ē morb° i numero. qa non omne corp° qđ pōit i numero cōtra ptes nostri corporis in nobis existens ē morb° i numero. sz illđ qđ cū h° ledit imediate operatiōez. si ergo cōsyderas aquā ut nō ē cā lesiōis mediāte opilatiōe difficillim ū ē imaginari. quomō aūt ledat immediate operatiōez. pfecte dixim° in ꝙstiōe đ sanitate. ¶ Est dubitatio 3° i q° loco stet hec aq' vl' inter cristallinā & vueā. vl' inter vueā & corneā. Et vidēt qđ stet iter cristallinā & vueā auctoritate Azarauij. capi° de aqua qui dicit qđ aqua ē hūiditas grossa generata iter cristellinam & vueaz. Item Aliabas nono theorice capitulo. iz. dicit. aqua ex hūiditate fit grossa que in oculo coagulaī inter humorē cristalloydem & foramē vuee. Itē Gal. in 3° c° terap. c°. iz. dicē cū loquit đ utilitate vuee. ¶ Hoc ēt probatur rōe. quia in catharacta curabili videm° pupillā dilatari & cōstringi. unde apparet aqua latior vel minor. sed si aqua esset extra vueam versus corneā. tunc non appareret nobis pupilla latior vel strictior. imo semp apparet tal' secundū spacium qđ đ ea coopitur ab aqua. ¶ Secūdo pbatur qđ aqua cōtinuet inter vueam & corneam auctoritate Iesus Haly. trac. z° c° 5°. ubi dicit. accidit inter tunicā vueā & uelum cornee egritudo que aqua vocaī. ¶ Idez videt hoc sentire Aui. cū dicit iter humorē albugineū & siphac. i. uelū & corneā. i. pāniculum cornee. qui panniculus nō ē nisi interior cornee. Et idē ē ac si diceret inter albugineū & corneā vñ littera exterior hēt iter hūorē albugineū et tunicā corneā. ¶ De hac qōe apud ātiquos sēp fuit discordia. et de mirabilib° ē. qa parathomiā oculi habentibus catharactā null° auctor đ eis quos vidimus alqd pōit. sz qdā ex auctorib° i h° cōfuse loquūtur ñ determinātes certū locū. Vñ Rasis z° cōtinētis dicit se scire locū catharacte. Quidā uero ponūt locū esse spaciū albuginei. & quia albugineus est a cristallina siue a tela aranea usque ad corneā. ideo ponūt ꝙ in hoc spacio sit aqua sed an sit ab uuea uersus cristalinā. an a cornea uersus vueā ñ declarāt. Vnde Galienus in cōmēto ꝑmi ꝓnosticorū. 24. cómento dicit ꝙ aqua que aggregaī i oculo stat in hac humiditate de qua dixi ꝙ ē similis albumini oui. qđ ēt Galen° ex ꝑsius dīc i quarto libro de utilitate ꝑticularū capitulo p° ubi dicit. uocate a medicis suffusiones. i. catharacte in medio existunt cristallini foraminis humoris & cornu foraminis. i. tunice cornee. post hoc uero uidi quosdā credētes ꝙ aqua suspendaī tunice que ē tela aranea. & hoc pōt declarari auctoritate Rasis in secundo cōtinētis auctoritate Gal'. qđ aqua que coadunat i oculo stat iter humiditatē que est cristallinū & albugineū. sed inter ista nō ē aliud ꝙ tela aranea g°. Et declarāt hoc sic. no. qa uidemus frequentius qđ catharacta bn deposita ñ regenerar. ly possit reascēdere. si igitur ñ regenerar. ñ est nisi quia aliquod corpus cū ea deponitur. cui catharacta adherebat. quo corpore deposito ñ est amplius cui possit catharacta noua adherere. quia ñ uidet esse aliud corpus cui adhereat nisi tela aranea. & dicūt qđ ē simile sicut de tela aranea q̄ stat ad aliquā fenestrā cui tempore pluuie applicaī alique gutte aque. que tela si deponatur depoit cū ea aqua. & ñ pōt āplius cū ea aqua ibi fingiāte fenestrā. nisi fiat noua tela. ¶ Ite mod° dicendi ñ est conueniēs. qa imaginātur telā aranēā deponi simul cum catharacta iā autem supra đ clarauim° i p° ca° hui° sen. ꝙ ista tela ē ꝓncipalis pars oculi p' ppiqssima ꝓncipali i uirtute. & iō ipa deposita ñ fieret uisio. nec iste uir imaginaī bn cōpōez tele aranee seu opationē. ¶ Ad contraria ad auctoritatē. Rasis dico ꝙ ē scripta in primo ꝓnosticorū. et nō sic iacet sic. Rasis ipsam sumit. Vel forsan. uult Gal. qđ aqua sit in parte albuginei. que ē uersus cristallinā. s. inter cristallinā & vueā. & nō sit in pte que ē inter corneā & vueā. & ido exponem° aq̄ que adunatur in oculo stat inter humiditatē. i. in pte hūiditatis albuginei que ē inter cristallinū & albugineū. i. in parte albuginei. que ē uersus corneā & hoc videt dicere Gal'. in preallegata auctoritate primi pronosticorum commēto 24. cū dicit. aqua que aggregatur in oculo stat i hac hūiditate grossa effusa inter humiditatē grādineā et inter pupillam & ē. ¶ Signuma utez qđ i psi adducunt ñ est sufficiēs. primo qa sepe cōtrarium ē uidem° ēt homines in qb° nō regenerar. catharacta. & sunt q bene se regūt post. ¶ Alij sunt qui dicūt qđ materia catharacte stat inter vueā & corneam. ita qđ nō stat in uuea uersus cristallinā. & hoc uidetur posse probari aucto.

Iesus trac.2° cap°.52.ubi conat̄ ꝓbare h°.ly uerba Iesus sunt cōfusa. ¶ Idē ēt uidet̄ dicere Rasis in 2° cōtinētis.uñ dic.dixit Antiles & Paul⁹ qđ catharacta colligit̄ sub cornea. h° multū uidet̄ cōfirmāt̄ qđ ita dicto auctores ponūt auctoritate Galieni in cōmēto ibidē.s.qđ acus qua đpōitur catharacta uadit i locū q ē iter ueā & corneā. & nō penetrat ueā.s.qđ non pforat eam quia si pforaret eam exiret albugineus Et hoc uidet̄ sentire. Mesue cap° de aqua.qui dicit qđ ꝓcedat pforatio inter tunicā et tunicā quousq; peruenit ad uacuū.qđ ē ante pupillā Idē etiaz pōit Attic.cū dicit uadat inter duas tunicas quousque sit corā foramie & inueniatur illic sicut spaciū & sinuositas. ¶ Et diceret aliqs.quomō acus poterit penetrare coniunctiuā & nō penetret ueam .que stat.s.sub coniunctiua &. scirotica.cū acus sit instrumentū acutū pforatiuū. ¶ Respōde qđ acus dēt ee obtusi capitis q̄dā modo.& tūc cum puenit ad ueā nō pforat cā sz ipsa cedit.& hec ē lra Iesus.pforatio pterāit & uenit ad locū latū.non tñ iter ueā et glacialē unde si.instrumentū pforaret ueā donec attingat albugineū sl ueret albugine⁹ etē.tñ uidem⁹ istud instrumentū pforare cōiunctiuā.uelamen añ. cōiunctiue & uuea circundās ē supillū hūorez & quādo tangit eā illud instrumentuz labit̄ & expellitur ad interi⁹.& propterea caput illius instrumenti factū ē rotundū.ut nō ledat ueaz hec ē ēt sentētia Rasis i secūdo cōtinētis.uñ dic hūor albugine⁹ ē intus i ueā.& fluet̄ .multū de albugineo cū uuea pforat̄ cuz instrumēto.& qa est subtilis dubitat̄ ex pforatione.& ꝓpterea caput talis instrumēti non dēt habet̄ acutā punctam.quia si esset acuta nō egeret uiolenta impulsione.& iō fit sine pūcta & cum penetrat ipellat ueā ne ipsā perforet. ¶ Hoc ēt iddem ꝓbat̄. qa si aqua starer inter ueā et cristallinā tūc ñ posset extrahi cū icisiōe facta i pte iferiori cornee.h° ē falsū p.A.i fine capituli cū dicit.qđ hōies habēt uias diuersas i exercēdo curā aque q̄ fit cū instrumento.ita ut qdā eorū sunt q̄ disrūpūt ptē inferiorē cornee & extrahūt aquā peā. ¶ Hic aūt mod⁹ dicēdi ē i quo magis auctores uidētur cōcordare.sz habet has istātias sortes. ¶ Pria si ista aqua ē inter ueā & corneā tūc deberet apparere nō solū circa mediū cornee.sz in directo foraminis pupille imo i circūferētijs cornee qa uidem⁹ qđ sanies p⁹ corneā appz qnz i figura lunelle.ut supdictū fuit. ¶ 2° qa si aeus penetraz iter ueā & corneā.tūc statiz cuz caput acus ēt i directo cornee posz uideri a medico & ab astātib⁹.sz ad sensuz h° appz falsuz qa acus nō appz.nisi cū ē in directo pupille.s.i foramie.h°eni ē signū qđ acus pforat ueā.& uadit p⁹ eā.& qa uuea ñ ē trā sparēs quousq; est sub ea nō uī.sz cū uenit in directo foraminis uuee tūc uidet̄ ¶ Tertio si acus nō pforat ueā sz cedit.g° pupilla dz apparet̄ i figura ñ circulari tūc qa acus cōprimit eā. Aliz aūt sunt q dicūt qđ aqua stat p⁹ ueā uersus cristallinā.& qđ acus pforat tunicā ueā. ul⁹ stat p⁹ ueā.s.qa uersus secūdinā.cui⁹ signū ē qa nō appz acus q̄usque uenit ad foramē pupille.g° acus ē p⁹ ueā.& ñ añ qđ aūt aqua sit iter cristallinā & ueā uidet̄ esse ītētio Giliberti libro.3°.cū dic ꝙ cataracta est hūor pinguis existēs iter cristallinā & uueam.Hoc ēt uidet̄ sentire. Haly.qui uult qđ transporat̄ catharacta ad concauitatem uuee. Vñ Haly.sup3° trac.tegni .sz.cōmento. ꝑmutat̄ aqua q̄ generat̄ in foramine uuee ad interiorē cōcauitatē uuee.dixit g° cōcauitatē.& ñ dixit cōuexitatē ul⁹ gibbositatē & hec uī esse intētio Alhabatis in nono practice .zz.ca° ¶ Ad cōtraria respōdēt negādo illas auctoritates Ad rōes cū dī qđ exiret.albugine⁹. Dico ꝙ ꝑp ꝑmutatē foraminis nō pōt exire.& h° patet.qa si nō pforet uuea.adhuc acus ñ iuenit albugineū q̄ ē post corneā.& tñ nō exit albugineus ¶ Ad scdādas g° has cōtradictiōes iuxtra modū possibilē cōtyđra qđ catharacta ē nomē generale ad omnē egritudinē opilatiuā i octo.& hec opilatio q̄nq; ē p⁹ cristallinū i neruo obtico.et nomiatur a qbusdā modernis gutta serena.& de ista catharacta nō q̄rit questio.aliqñ aūt est opilatō in oculo ante cristallinam.& ista est quam uocamus catharactam.& quam uidemus sub colore albo uel alio de coloribus dicēdis i capitulo isto Et quia questio querit đ loco istius materie.dico ꝙ totū spaciū qđ ē a cornea ad cristallinā qđ spaciū implet albugineus ē locus materie q̄ dī catharacta.totū aūt spaciū pōt dupliciter itelligi Vno modo ꝙ sit totū simul catharactuosum.& hec pōt esse qñ totus albugineus ingrossatur et dealbat̄.& priuat usum.& hec ē passio incurabilis.pōt ēt cōtingere qñ aqua exuberaret i trñ ꝙ totū albugineū impleret.Alio mō pōt itelligi totū spaciū uel albugineū non simul sed ꝙ aqua possit esse i quacūq; sui pte.s.in pncipio albugi nei iuxta cristallinā.& ista aqua erit post uuez. & ꝙ possit ee in ipo foramine uuee siue paruz post uersus cristalinā.& ꝙ posset ee iuxta alias extra foramen uuee iuxta corneā.& in quacūq; istarū ptiū pōt situari aqua q̄ dicit catharacta. Hoc uidet̄ sensisse Mondinus i sua anothomia licet sit male locutus de pforatione.& hoc pōt declarari.qa catharacta ñ uidet̄ ee aliud q̄ opilatio ex materia aq̄sa prohibēs trāsitū specierū uisibiliū ad cristallinā.sz siue materia aquosa stet i fine albuginei iuxta aranēā siue cristallinā siue stet iuxta foramē int⁹ uersus uueā ꝑ in ipo foramine.siue stet extra foramē iuxtra corneaz

ul' uersus corneā phibetur tansit' ꝑ specierū uisi
bilū.g° ubicūq; sit erit catharacta.& h° cōsyd
rāt auctores q indistincte loquebant dixerunt
qđ aqua est in humore albugineo. Alii autem
qui distincte loquuti sunt diuersificatis sunt se
cundū ꝙ eis apparuit.tñ dictū omniū eorū uer
rificari pōt. Sed circa hoc cadit dubitatio p quā
uiā fluit materia aquosa ad oculum que facit ca
tharactā. ¶ Dico ꝙ multas possimus imaginari
uias & p quācūq; illaꝝ possibile est aquā uenire
una uia ē neruus obticus.alia uia ē tunica retina
p quā pōt uenire usq; ad telam araneā.& tunc
aqua cadet corā cristallina.& hāc catharactam
credo eē icurabilē.qa significat opilatio i ꝓb'
retine. q ēt orit a neruo obtico.& ista ē de illis
catharactis in quibus non dilatatur pupilla p
pter opilationem uiarum spirit' uisibilis. Alia
uia ē ipsa met uuea.quia resudat materia p po
ros eius.& tunc stat i ipso foramine.ita ꝙ loc'
huius aque ē ipm met foramen.& applicat pa
rietib' circuli ipius uuee.& hec aqua pōt esse
de curabilib'.quia ñ ē ꝓuent' materie p neruū
obticū uel p loca transitus spiritus uisibilis.ut
ex hoc significet opilatio in cursib' spiritus uisi
bilis.& iō spiritus pōt ad cōcauitatē uuee pue
nire.& dilatabitur & cōstringet pupilla apto
uel clauso alio oculo.& de hac catharacta mḷti
auctores loquuntur.& de ea intelligunt. Vnde
Serapio tractatu secūdo capitulo nono dicit acci
dit inter tunicā uueā & humiditatē grādineā.i.
in foramie pupille.& Haly.tract3° commento
135.dicit qđ aqua descēdēs in oculū ē opilatio i
pupilla.i.in foramie uuee. ¶ Ex qbus apparet
solutio cuiusdā ꝓblematis.quare ē qđ quidam
patiētes catharactā habent pupillā latiorem q̄
in sanitate.& qdā habēt strictiorē.naꝫ si aqua
cadit itus i uueā uersus cristallinuꝫ multiplicat
corpulentiā albuginei.& ipsam replet & exten
dit uueā.& dilatat pupillaꝫ.si uero aqua fluat
per ipsos poros uuee. et adhereat sibi quasi i
uiscādo coartat eaꝫ. ¶ Considera tñ qđ potest
cōtingere qđ aqua que fluit per uueam prope
lat cōmuniter uersus corneaꝫ.uel intus uersus
cristallinaꝫ.Alia uia fluxus aq̄ possꝫ ēe uene uel
pori tunicarū extrinsecarum.ut sclirotice & con
iuctiue.nō enim ē inconueniēs qđ materia pillas
uias uadēs resudet & intus cadat in oculū.& i
pricipio huius aque cōserūt incisiones uenarum
tiporum. ¶ Secundo ē dubitatio.quāē quando
materia catharacte ē post corneam qđ nō appa
ret albedo nisi tanta q̄tum ē foramē pupille.qa
deberet totū spaciū qđ occupat sub cornea appa
rere albi coloris. ¶ Nota p solutiōe hu'.qđ si
hec materia stet ꝓpe cristallinū itus i uuea.ul'
ꝓpe foramen uuee itus i uuea.uel in ipso foraie
uuee.tunc facile intelligitur quare aqua appet i
forma rotunda.sicut est rotūditas foraīs.appa
ret ēt q̄re aliquādo appꝫ maior ꝑminor.qa iste
ē zm qđ cōstringit & dilatat pupilla si sit pos
sibile eā dilatari & cōstrigi.sꝫ si aqua stet extra
uueā.ſ.uersus corneā.tūc ul' hec aqua ē ḋ malis
.ſ.nō habētib' aliquā diafanitatē.imo ueruꝫ
colorē.& tūc si stet ita pꝫ corneā.tūc tātū ap
paret de ea.q̄tū occupat de spacio cornee.sicut
appꝫ hº i sanie post corneā.ul' hec hꝫ diafenetta
uel trāsparētiā aliquā.nō tñ tantaꝫ quin prohi
beat recep tiōēꝫ specieꝝ uisibiliū.sꝫ no ex toto ꝑ
hibeat aliquā irradiatiōēꝫ.nō tñ q̄ sit sufficiēs
ad uisuꝫ.& hec aqua q̄uis implerꝫ totū spaciū
qđ ē inter corneā.& uueaꝫ.adhuc apparebit in
forma rotūda rotūditate ꝓportionali.& oppo
sita foramini pupille. Rō ē.qa totū qđ de ista
aqua irradiat a lumine pōt apparere cōformis
cornee totū.aūt qđ nō pōt irradiari apparꝫ sub
ꝓprio colore aq̄.ſ.coloris albi.hec sunt nota ex
dictis supra.2° tract.ca° prio. Circūferentie aūt
circulares istius aq̄ sunt nimis pfūde sue gros
se pp locū ēē minus in spacio.sꝫ mediū istiꝰ aq̄
ē magis pfunduꝫ ꝓp maius spaciū qđ replet
g° circunferētie illuminabunt lumine exteriori
& nō apparebūt sub ꝓprio colore.pars aūt me
dia nō poterit plustrari.& sic apparebit alba ꝙ
aūt ista spacia sint secundū modū predictū ap
paret manifeste qa occursus cornee ad uueam ē
faciēs spaciū in forma noua circulari hñte duo
cornua & si istud spaciū impleat.manifestum
est ꝙ aqua ē grossior.i.pfundior in directo pu
pille.ſ.in medio spacii.q̄ i locis duorū angulorū
siue duorum corneū.cum ergo in spacio medio
nō posset irraditri.ergo apparebit alba.hº aūt
spacium Auic.intellexit infra cū dixit.inuenitur
illic spaciū & sinuositas. Et Rasis i secūdo cōti
nētis idē ponit.hoc aūt apparet in figura scrip
ta extra.in qua cōsidera spacium nouacule iter
uueam & corneam.et cōsidera lineā mediam q̄
a supfice cornee i directo pupille ē maior.et ē
maiꝰ spaciū q̄ linearū lateraliū. ¶ Ex qbꝰ solui
tur ad ꝓbleuma.q̄re in loco luminoso appꝫ ca
thara cta maior.sꝫ qñ patiēs stat i loco nō lumio
so appꝫ maior.qđ si catharacta sit de aqua sub
cornea & extra uueaꝫ de q̄ mō loqmur.qñ hō
ē in loco luminoso maior pars illuminat.& pa
rum remanet de ea qđ nō illuminetur.& illud
appꝫ coloris albi.sꝫ cū homo ē in loco obscuriori
tunc paꝝ de illa aqua pōt irradiari.g° maior ꝑs
eius remanet ñ penetrata a radijs.& sic appꝫ
alba secunduꝫ maiorē partē. Si uero catharacta
sit de materia que stet in foramie uel post fora
men uuee uel iuxta cristallinam.tūc apparet in
lumie q̄ñq; maior & q̄ñq; minor.qa natura con
stringit pupillam.ſ.ueam pp disgregationeꝫ
et tūc forsaꝫ i obscuro dilatat ñ terita a lumie

gisgregatē. Et iō Rasis in secundo cōtinētis dicē q pupilla qnq; dilatat in obscuro. & hec maxie fiunt de curabilib⁹. s. cū ꝓpōibilibus in qbus nō ē omnino priuatio receptionis alicuius luminis.

¶ Hic nō essent multa uidēda. q ad psens alijs inuestigare uolētibus dimitto. Ex quibus patet solutio ad questionē pncipalē. s. in quo loco stet aqua. qa pōt stare i pluribus locis. unū auctores nō cōtradicūt i hoc. sed dicta omniū simul sumpta dant cōpletā sciētiā inquesito. Secundo apparet solutio ad secundā qstionē. s. p quā ptem uadat acus deponēs catharactā. & ad quē locū ptigat qa hoc ē ut contingit & secundū diuersitatem (partionū. uidet enim q hodie opantes penetrāt cum acu tunicā uueam. & quia subtilis ē acus nō exit albugo. ¶ Sed tu dices. si aqua sit extra uueā uersus corneam. quomodo deponet eam. Dico q cum cuspide acus tangit eam. & trahet eā. & occultabit in sinu uuee. & iō oportet q illa aqua hēat tenacitatē aliquā ut possit trahi. unū si sit saniosa uel nō unita & cōfirmata nō trahit. Sed uī q antiq opantes penetrauerūt cum acu papp obtusa usq; ad ueā pforando cōtinuā & q cuspis acus tangēdo ueā nō pforet eā. sed lubricet & uuea cedat. & tunc ac⁹ uadit ad spaciū qđ ē inter ueā et corneā. Et credo q si hic mod⁹ ē possibilis & melior. & tūc appebit ac⁹ stati cū ē in directo cornee. Ex qbus patet q cuspis ac⁹ pōt tāgere quālibet aquam seu catharactā depoibilē. quia si ē materia inter ueam & corneā istam potest deponere post corneā in spacio inter ueā & cōiūctiuā siue sclroticā. Vnde Auic. dicit infra occultetur aqua post corneam. de subtus. Si aūt materia sit in foramie ēt pōt illā deponere. Si uero sit post foramē. & sit de curabilib⁹ cū acu. & tangat superficiē uuee ab intra. tūc ēt cū acu potest trahi. & in tractu foramē uuee cedet & dilatabit. & illa aqua exibit & in loco predicto occultabit. in quo dixit. A. & occultet aqua &c. Et ē simile tūc sic de exitu fetus a matrice. ut dicit Iesus Haly. in c° preallegato. uñ dilatat matrix in exitu fetus. postea redit ad statum suū. & ita ēt dilatat pupilla cū aqua trahit si ē intus in uuea. & postea redit. Nota nō pp remotionē erroris qđ in aiali mortuo nō uidet possibile pforare cū acu sclroticā & cōiūctiuam sine uuea & hoc qa iste tunice sunt adinuicē cōgelate & coadunate extincto calore. i uiuo aūt distant ab inuicem. & stant magis late pp spiritū & calorē. ¶ His uisis respōdeo ad tres instantias factas contra dicta Iesus & Rasis ponentiū qđ acus nō perforat ueam. Ad primū iam pz solutio qm̄ est declaratū q aqua iacēs in spacio uueali seu noaculari nō apparet tota alba. Ad secundū dico qđ caput acus stati apparebit post corneā in hac pforatiōe facta a Rasim & Iesum. Aliter tn̄ posset solui. sed est difficile pp demonstrationem perspectiuā que hic caderet. ¶ Ad tertiū dico cōcedēdo. Vel aliter qđ illa ē ita pauca depressio et distās a loco circuli uue. s. a pupilla qđ nō mutat suā rotunditatē euidēter. ¶ ET IPSA QVIDEM. Hic pōit diuersitates aq. & prio pmittit. 2° declarat. ibi 2ª. ei⁹ aūt diuersitas. ¶ Dices tu. q̄re nō posuit has cās catharacte. ¶ Dico qđ ēdit eas intelligi ex capi° de imaginatiōib⁹. & ex ca° de debilitate uisus. Et cā ei⁹ ē. qa omne qđ mḟti plicat uapores ascēdētes ad caput & ptingētes ad oculū q ibi cōdensant. cā ēt ē eius pcussio in capite ul oculo. uñ aliq materie aq̄se circūiacentes neruis obticis fluunt ad oculū. ¶ DIVS aūt Hic ēclarat has diuersitates. & prio ex pte q̄litatis. 2° ex pte q̄litatis. 3° 2ᵐ istas diuersitates ostēdit q catharacta sit curabilis. & que nō. 2ª ibi. diuersitas uero. 3ª ibi. & illa qđē. ¶ In prima pte. A. pōit hāc diuisiōez. qđ aq̄ qnz ē pluri ma opilās totū foramē. & qnq; ē pauca. s. qđ nō opilat totū foramē. & tūc uisus nō uidet rē q occurrit pti opilate. sz uidet rē q occurrit pti nō opilate. qnq; medietas rei pōt occurrere pti opilate. & medietas pti discooperte. imo qnq; hō solū uidet medietatē rei. ēt in reuolutiōe oculi. ut in diuerso situ rei cōtingit qnq; totā rē uidere ut qn̄ totus conus occurrit pti discooperte. & qnq; cōtigit nihil uideri. ut cū tota res cū suo cono occurrit pti coopte. & ista opilatō qnq; cadit ad lacrimale supi⁹. i. uersus sursuz. & tunc iste uidebit res a medietate infra. i pte iferiori. uer. gratia. nō uidebit caput homis sz pedes. & supple qnq; ad lacrimale inferi⁹. & tūc hō nō uidebit nisi superiora uisibilia. & h° ē qđ dicit littera exterior ad superi⁹. i. a pte superiori uersus supra. & ad inferius. i. a parte inferiori. uersus infra. & ita posset ēt cōtingere a latere. & qnq; conuenit. i. cōtingit. ut sit illud quod opilat i medio. i. in rotūditate medii foraminis. qa in medio pupille &c. Et considera hoc quod dictū fuit supra. q ille q hēt aquā paucā. s. in medio pupille nō uidet ipsam aquā sed q̄tum de re uisibili occurrit aque. & tamen nō pōt uideri. & ideo imaginatur tenebras. i. iudicat tenebras nō esse illius rei uisibilis in illa parte. ¶ Hic essent dubitationes de mō occursus rei cū uisuallium ad ad ptem oculi discooperta & ad ptē coopertam quomodo contingit uideri rem totam aut partem. sicut i speculo fracto representatā quādoq; figura fracta. & quādoq; tot figure q̄t sunt frusta. sed hoc esset prolixum & extra propositū & iō tomittat. ¶ DIVERSITAS VERO. Hic declarat diuersitates sūptas ex pte qualitatis sumēdo large qualitatē pro mō substantie. & primo facit hoc. intelligendo qđ diuersitas in

qualitate quedā ē in essentia.i.in modo substā
tie.& quedā in colore.prio ergo declarat diuer
sitatē in essentia.secūdo diuersitatē in colore.z^{a}
ibi.& est qñq. ¶ Quod dicit prio patet.quia
uidemus aliqs habēres catharactas q discernūt
lumē solis & candelarū a tenebris.& aliquos q
nō. ¶ De secūda pz.s.de diuersitate in colore.
¶ Dubitaē utrū numerus colorū catharactarū
sit sufficienter assignatus.Videē qđ nō.prio qa
Iesus ponit colorē rubeū et colorē similē argēto
uiuo.Idē etiā pōit Azaranius.Itē Aly.in nono
theorice ponit colorē subtiolatū. ¶ Itē Alkana
mosali libro sexto uideē ponere quattuor catha
ractas secundū quattuor hūores.& sic quattuor
erūt colores. ¶ In contrariū ē Auic.q pōt colo
res noue catharactarū.Primus ē.a ereus.i.alb^{9}
subtilis transparens quasi.Secundus est color
pipseus albus.Tertius est albus margaritalis.
Quartus ē albus declinās ad aliquā uiriditatē
& credo qđ hec uiriditas sit ex pfūditate aque
subtilis que irradiaē nō pfecte in pfundo.sicut
ē uiriditas que appz quādoq; i aquis fluminuz
pfundis.Quint^{9} ē color uiridis itēsus.& h^{o} ē
qđ dicit.& supple alia declinat ad uiriditatē in
tensaz et talis uiriditas pōt fieri ab aliq hūore
uiridi.Sext^{9} ē aure^{9}.qa subtilis citrinus.et cla
rus siue parū citrinus.ut nō sit nisi color albus
tinctus citrino.Septim^{9} ē cintrin^{9} purus.s.itē
sus.Octau^{9} ē niger.Non^{9} ē cinericius.i.liuidus
siue plumbe^{9}. ¶ Respōdēdū qđ colores catha
ractarū diuersificanē z^{m} diuersitatē colorum
materiep q cōdensanē in oculo.uł quos acqrūt
in actu cōdensatiōis materie aūt possunt esse ex
qttuor hūoribus.& iō uniuersaliter qdā catha
racte sunt albe qdaz citrine.qdā rubee.& qdā
nigre.albe aūt q sunt fleg matice sunt frequēti^{9}
eueniētes.& hñt multas diuersitates z^{m} diuer
sos modos uapoz fleg matico^{9} z^{m} diuersaz dis
positionē in condēsatiōe.& qa possibile ē aliqd
alid flegmati pmisceri.qđ faciat pmutatiōez
in sua albedie.iō qdā catharacta erit magis alba
& quedā minus declinās ad uiriditatē .aut ad
aliū colorē.& sic colores quattuor possunt com
prehēdi sub albo.& preter illos quattuor pōt
color cinericius cōprehēdi. & ille qui ē similis
argento uiuo.& tūc illa catharacta ē alba.et hz
preter hoc motū quasi cōtinuū sicut argentum
uiuū.Et cā in hoc pōt esse.quia aliquis uapor
flegmaticus congelaē cē gelatiōe ñ fixa.sz aquea
mobili.unde qlibet palpitatio oculi agitat illam
materiā.& ēt motus spūs in oculo & eius latio
mouet ipsam.& iō uideē qđ qsi cōtinue agiteē.
sicut esset unū granū argēti uiui.Rubea autem
raro euenit.qa raro cadit in oculo.i.i illo spacio
sanguis purus immo cadit ualđ subtiliatus &
colatus.unde dealbaē & tēdit ad colorē rubeū
clarū.& quia sanguis ē humor aptus saniatiōi
iō catharacta de hac materia ueit ad albedinez
saniosam.& reponiē sub colore albo.Citrine ēt
& nigre catharacte raro eueniūt.cadit aūt error
i catharactis nigris.qa aliquādo apparet qdaz
nigredo in dilatatione pupille & credūt homies
qđ sit aqua nigra.qđ tn nō ē sed est obscuritas
siue tenebrositas pp disgregatiōnē spūs uisibi
lis.uel ex alia cā quā tu cōsidera. ¶ Ex qbus pz
so.ad cōtraria qa distinctio pōt ualde p colores
diuersificari.& pōt ad summā reduci ut appa
ruit ad primū cū dicit de colore rubeo.Respon
deo dico qđ ualde raro reperiē aq^{9} isti^{9} coloris.
Vel dico qđ.A.intellexit colorē rubeū cū nomi
nauit aureū uł citrinū sanguis eni distillādo &
qsi subtiliādo cadēs i ocłū ñ saluat colorē rube
um.sed trāsit in moduz coloris albi uł aurei uł
citrini. ¶ Ad aliud dico q color argēti uiui redu
diē ād album.sz addit mobilitatem aque. ¶ Ad
Alyabatem dico.qđ uiolaceus poniē sub nigro.
¶ Ad Alcanamosaly dico.qđ sub illis qttuor
colorib^{9} cōprehēdūē alij.q possunt poni nonē
uł.vi.z^{m} qđ pōit Iesus.& ēt plures alij ponūt
¶ ET ILLA quidē.Hic ostēdit que catharacta
sit curabilis cū acu.& q nō & prio ostēdit
illaz q ex pte coloris ē susceptibilis cure.z^{o} de
clarat illā q ex pte substantie denominās i h^{o} si
gnabi z^{a}.& ex specieb^{9} qdē.prima ps pz. ¶ Est
dubitatio utrū catharacta itēse uiridis sit dpōi
bilis.Videē qđ nō.prio p Rasim in qrto cōtinē
tis.capitulo de catharacta diē.qđ uiridis in q
nō uiē radius ē mala & nō curaē cū instrumēto
¶ Itē intense uiridis uiē esse melācolica terre
stris.sz talis nō ē deponibilis. ¶ In cōtrariū ē
Auic.cū diē ad citrinitatē uiridē cū intēsione.
¶ Ad hui^{9} intellectū cōsidera.qđ catharacta
depōibilis cū acu oz qđ nō sit nimis subtilis.qa
diuidaē ad tractū siue tactū acus & nō deponi
tur.neq; oportz qđ nimis grossa terrestris.qa
uel frangiē si nō habet uiscositatē.uł nō depōi
tur.nez dz ēe multū uiscosa & glutinosa & ad
herēs fixa & nō trahibilis.q g^{o} ē depōibilis dz
esse unita cū quadā uiscositate debita per quā
obediat acui tota in tactu.& p quam stet in loco
in quo depōitur.& ex h^{o} apparet qđ illa q est
alba aerea & margaritalis ē dpōibilis.qa signi
ficat materiā debite uiscositatis & uniformita
tis.sz illa que ē uiridis uł grossa per melancoliā
nō ē deponibilis & hec ē uiridis obscura de q
loqtur Rasis.qđ uiridis in qua nō uideē radi^{9}
uł ē uiridis pp quēdā modū irradiatiōis non
pfūdū cū qua ñ pfūda irradiatiōe stat aliqua
luciditas.& hāc uocat Auic.albā margaritalez
que pax declinat ad citrinitatē.i. luciditatē pp
radiū.& declinat ad uiridē intensaz.qa nō pfū
daē radius sicut appz in aqua pfunda.Et dixit
hoc qa si esset alba ualde intēsa in albedine.non

ſſet bene deponibilis.qa ſignificat fortē conge
llationē.ut pōit Raſis ſecūdo cōtinētis.Ex qb⁹
p3 qđ gipſea uiridis pura & nigra & plumbea
uehemētis nigredinis.i.luci litatis nō pōt bene
deponi cū acu qa iſte ſunt nimis tereſtres & in
durate uel adherētes.Et accidit aliquādo qđ in
iſtis malis catharactis eſt facta albugineo & iō
licet deponatur.non remanet albugineus bone
diſpoſitionis.& ideo homo nō uider.Et quādo
que albugineus ē in magna ꝗtitate conſumptus
unde in diſpoſitione catharactarū malarū uide
mus qnq; criſtallinā appropinquare uerſus cor
neā.& homo ñ uidet.genus ēt citrinū nō curat
ſiue recipit curā.qa ſignificat materiā co ericaz
uel ſanioſam. ¶ Dicit poſt cuz acu exprimen o
curā đ qua ē ſermo.nō qđ ſit alia uia cure.qa
omnino ſūt icurabiles.ET EX SPECIEBVS
Hic oſtēdit que catharacta diuet ſificata exp te
ſue eſſentie ſit đponibilis & que non & primo
oſtendit que non eſt deponibilis ſecundo oſten
dit que eſt deponibilis .ſecunda ibi.& illa qui
dem. ¶ Conſiderandum primo qđ aliquando
materia opilans ita ingreſſatur qđ non debet
dici aqua.cui non eſt cura nec cum acu.nec cum
alia medicina diſſolutiua. ¶ ET ILLA.
Hic oſtendit que ē deponibilis penēs ſigna &
primo oſtēdit q ē illa que ē đponibilis.z⁹ pōit
ſigna.z⁹ ibi.q cum tu. ¶ Nota qđ catharacta
ſubtilis cognoſciē p h⁰. prio qa nō ex toto ꝑhi
bet lumen.qa albedo eiꝰ ē iaerea.& nō dz eſſe
ſubtilitas ſiva.qa nō obedret acui.imo dz diui
di ad tractū cū acu. ¶ QVE CVM.Hic pōit
ſigna.& prio pōit primū.z⁰ ſecūdū.3⁰ tertium
q̄rto addit canonē ſignificātē diffilcultatē cure
catharacte.z⁹ ibi.& qnq; expiē.3⁹ ibi.& ſimili
ter.quarta ibi.& illa.prima in duas .prio pōit
primū ſignū qđ ſumiē ab experiētia.z⁰ oſtēdit
debitū modū uſus eiꝰ.z⁹ ibi.ueꝝ tn. ¶ Eſt du
bitatō circa primā prē.utꝝ catharacta q ſepera
tur a cōpſſiōe facta cū digitis ſup oculo.& po
ſtea redit ſit deponibilis cū acu.Videē qđ non.
prio p Raſim in z⁰ cōtinētis ca⁰ de catharacta
ubi dic medici moueāt palpebrā.& fricent &
intrcanē eā.& ſi aqua ſpergiē cū frication & &
reuertiē & coadunaē nō iuuat cura cū iſtrūmē
to facta. ¶ Secūdo ſic.catharacta hec ē mobilis
cū acu.ſz talis nō remanet in ſitu in q̄ deponiē
imo reaſcendit g⁰ nō ē curabilis cū acu. ¶ In
cōtrariū ē Aui.q dic qđ ſperaē ablatio eiꝰ cū
inſtrumēto. ¶ Ad ſolutiōez h⁰ cōtrouerſie eſt
intelligēdū.qđ cū medicus p̄mit.& fricat cum
police uſ alio digito ſupra palpebrā premēdo
uerſus oculū.uel catharacta nullo mō cedit.&
talis nullo mō ē deponibilis.qa ſignificat mlt̄ā
greſſiciē & uiſcoſitatē materie & adherentiaz
uel cedit; & redit.& tūc uel cedit tota uſ uel di
uidēdo ſe inter ptes.ſi tota ſimul tūc eſt depon
bilis.quia eſt ſignum qđ eſt unita & non eſt
fixa uehemēter.hoc aūt cedere eſt quaſi ipſam
dilatari.& poſtea reuniri & aggregari.Vide.
Ieſus Haly.trac.ſecūdo.5z.dicit q qñ preſſit
eā digitis ſpergiē & fiet latior.deinde redet ad
formaz eius.hoc aūt cedere ē quaſi eaz parūper
occultari.Si uero cedit ſecūdo mō diuidendo ſe
in ptes.ideo qđ appareat rūpi in fruſtra tunc non
ē deponibilis cuz acu.& đ hac loquiē Raſ s.ūn
in eodē c⁰ dicit.dēt locari patiēs catharctā corā
medico in oppoſito ſolis.et poni polex ſup palpe
bram ſuperiorē & eleuare ſubito.& inſpicere
ſi moueē.qa tunc cū perforatiōe cureē.i.cū acu
Et illa que diuidiē.i.rūpitur in ptes et coaduna
tur ē incurabilis.Ex quib⁹ ceſſat cōtradictio.qa
Auic.intelligit p ſperationē quandā ceſſionē &
dilatationez.ita q nō rumpaē.& ex h⁰ ſignificaē
debita mobilitas & uniformitas & debita uiſ
coſitas catharacte.uñ obediēs ſit opationi acus
Sed Raſis intelligit p ſperationez ſiue ſpſionez
quandā diuiſionez & rupturā in fruſtra. ¶ Ad
rationez dico qđ illa mobilitas nō eſt ſupflua.
ſicut eſt illa que moueē ſemp ut argentū uiuū.
¶ VERVM TAMEN. Hic oſtendit debitum
modum uſus huius experientie.& dicit qđ non
aſſiduē.i.nō fiat frequenter quia ex h⁰ poſſet
aqua rumpi & frāgi.& apparebit turbata pp
commotionem. & ideo difficulter deponitur
propter rupturam & diſcontinuationem.
¶ ET QVANdoq.Hic pōit z⁹ ſignū. ¶ No
ta qđ talis inſufflatio ē q̄dā commotio .ſit aūt
cū coto ut colligaē aer & magis p̄maē.qa cotū
motū a flatu p̄mit leuiter.& tūc ſi moueē eſt ſi
gnū qđ ñ ē dura nimis.& h⁰ exprimētū ponit
auctoritate Alexandri in z⁰ cōtinentis.
¶ ET SIMILITER.Hic pōit tertiū ſignuz
& dic.ſi clauſio oculi.ſ.ſani facit dilatari ōez al
terius.ſ.oculi ifirmi qa dilatetur pupilla.& hoc
ſimiliter ē apta ut cū inſtrumēto cureē.Cā eſt
q ponit ab Aui.ſtati & a Galieno 4⁰ de accidē
ti & morbo ca⁰.p⁰.Et a Raſi i z⁰ cōtinētis qui
dic.qđ qñ nō dilataē pupilla oculi habētis ca
tharactaz alio clauſo ſignificaē qđ ſpiritus ui
ſibilis nō ē ueniēs ad ocl̄ū ifirmū.i.nō uenit.&
qđ opilatio ē in neruo obtico.& h⁰.ē declaratū
ſupra. ¶ Nota qđ preter p̄dicta ſigna ē aliud
ſignū qđ pōit Ieſus in ca⁰ allegato.ſ.qđ ſi in
firmus uidet radios ſolis uſ candele ſperaē cura
cū acu.& ſi nō ñ.Et h⁰ ſignū dedit ſupra Auic.
intelligi cum dixit.& illa quidē que magis &c.
Audiui tamē a quibuſdā qđ iā feliciter depoſue
rūt catharactam quādo homo nō diſtinguebat
lumez a tenebra. ¶ ET ILLA.Hic pōit quēdā
canonez ſignificatiuū difficultatis catharacte.&
uult qđ ſi fiat catharacta poſt caſum uſ pcuſſio

nem ſuper caput ꝑ fiat poſt egritudinē cerebri de difficili ſanat. ¶ Nota qđ n ē ſemper icura bilis hec catharacta. ſz q curat đ eis eſt difficilis cure ió Aui. dic. fit difficilis ei⁹ ſanitas. R ō eſt. qa oculus habet ſemp minerā. uñ materia ſibi refundit. ſi paſſio uł ꝓcuſſio ſiunt in capite ſimiliter eſt ſignū magne ꝓmutatiōis in uiſu. ſ. in neruo & in ptib⁹ poſterioribꝰ o ꝯ. & ió difficulter curat. ¶ Sz tu dices. ſi catharacta fiat ex ꝓcuſſione in oculo tātū. quomodo ſe habet in cura. ¶ Dico qđ ē diffilis cure. qa ut plurimū cōiungitur ſibi dilatatio pupille.

Signa portendētia aquā. Hic pōit ſigna ꝓnoſticātia aquam. z⁰ ponit diſtinctiua ſigna inter aquam & opilatiōem nerui obtici. tertio comperat dicta ſigna ad a'inthiſar. ibi ſecūda. iter aquā uero. ibi tertia. ſz i alithiſar. ¶ Cōſyderā dū circa primā ptē qđ imagiatiōes portēdēres aquā ſunt ille q ſunt a cāis q ſunt principiū aq ut que fiunt a uaporib⁹ aquoſis ueniētib⁹ ad humorē albugineū. & nō ſunt imaginatiōes q fiunt ab acuitate ſenſus & ab alijs cauſis principiātib⁹ aquā. Et h⁰ ē qđ dic. q n ſunt a cauſis alijs &c̄. & hec ſunt pfecte declarata ſuperius. ¶ Nota z⁰ qđ pōit tria ſigna hanc imaginationum portēdētiū aquā. Primū ē qđ ipſe ſenſibiliter cōturbēt uiſuz. & ut ſupra declaratū fuit iſte nō ceſſant gradari in conturbatione uiſus. ¶ Secūdū ē qđ imaginatio accidit in uno oculorum. & ex h⁰ ſignificamus q đ talis imaginatio nō ē in uicio ſtomachi. qa communicaret ambobus. ſz eſt uicio aque inchoantis in illo oculo. Et cōſydera qđ h⁰ ſignū nō ē efficax. ſz dās aliquā cōiecturā. ut ſupra declaratū ē. ¶ Tertiū ē qñ homo imaginat res luminoſas. Cā ei⁹ pōt eſſe natura materie uaporoſe. unde qñ iſti uapores ſunt ſanguinei. tūc de natura ſanguis ē emittere huiuſmodi uapores luminoſos. & ió apparent ſicut lumina. ſic uidem⁹ h⁰ accidere eis a qb⁹ ſanguis nariū fluxurus ē ut pōit. Galien⁹ i. ꝯ. đ criſi. & Hippo. i tertio ꝓnoſticoꝝ. pōt ēt tē cā huius groſſicies uaporis receptiua & retētiua luminis. qa lz uapor ſit flegmaticus poteſt facere apparē tales imagines luminoſas. qa lumē extrinſecum receptū i illo uapore aliqualiter retinetur uñ poſt eius abſentiam repreſentat. & aliquādo eſt ꝓp querdā motū ſiue modū reflexionis luminis intrinſeci. ſicut declaratū eſt ſupra trac. prio. poſſunt autem iſta lumina apparere duplicia. uel triplicia. ſecūdū ꝙ illi uapores ſunt diuiſi. & de hoc dictū eſt ſupra trac. ſecundo. c⁰ đ ſtraboſitate. ¶ INTER AQVAM. Hic pōit ſigna diſtiguentia inter aquā et opilationē nerui obtici prio facit hoc. ſecundo aſſignat cauſam ſigni. tertio remouet dubiū. ibi ſecūda. & illud quoniā. tertia. ibi. & hoc ſecundum plurimum. ¶ Dicit prio qđ differentia inter aquā et opilationē intrinſecā. ſ. in neruo obtico. et q̄ liter fiat đ claratū ē ſup⁹ cū dixim⁹ đ ſitu catharacte. ET ILLVD. Aſſignat cāz & cā ē qa oculꝰ. i. pupilla oculi dillatatur ꝓp ſpiritum qui uenit ad euz ab oculuo Cōprehenſo. i. clauſo. ¶ Eſt dubitatio utrum ad oculū in quo ē catharacta ferat ſpūs cū forti ipulſione clauſo oculo ſano. Videtur ꝙ nō quia qua rōe ſpūs fugit ab oculo clauſo ꝓp tenebrā & eadem ratiōe debet fugere ab oculo habente catharactā. uel nō debet illic ire. cū ille oculus ſit priuat⁹ uiſu. ¶ In contrariū ē ſenſus ¶ Dicendū qđ ꝓp duas cauſas ſpūs fertur ad oculū in quo ē catharacta altero clauſo. Una cā eſt cōpreſſio facta in oculo clauſo. qa non debet ſolū claudi ſed comprimi Et ió Auic. dicit. ſpūs qui ē in oculo cōpreſſo quia ex compreſſione fit quedam expreſſio ſpūs ab ipſo oculo & nerno obtico iuxta eū. & ió pellitur in alium locum. Alia cā eſt appropriata cataracte deponibili nō maligne et ē. quia oculꝰ habē s hanc catharactā non priuat omnimoda uiſione lucis. ut ſupra ē dictū. & ió ſpūs fugit ab oculo clauſo. & uadit ad illū in quo ē catharacta tanquā diligēs lucē ex quo ſoluit inſtantia. ¶ ET HOC SECVNdum plurimū. Hic remouet dubiū. Crederet aliquis qā ſemper in opillatiōe nerui obtici ſignuz predictum appareat. ſ. nō dilatari pupillaz. & penetrare ſpiritū. h⁰ Aui. remouet & dicit. qđ h⁰. ſ. in opilatiōe nerui poſterioris penetrare ſpiritū ē zᵐ plurimū rei. i. ē ut plurimū. & ē i fine rei. ſ. cū opilatio ē cōfirmata. qa ſi opilatio que ē in nerno obtico nō eſſet cōfirmata poſſz pupilla aliqualiter dilatari & coſtringi. tn in altero .i. in oculo in quo ē aqua q̄uis ſit cōfirmata. & nō ē opilatio in nerno obtico dilatat. ſ. pupilla. Et qa aliquis crederet qđ in omni aqua fieret dilatatio pupille. remouet hāc opinionē dicens. niſi aqua ſit uehemētis groſſitudis. & ſi. i. q̄uis opilatio nō ſit in nerno obtico. qa q̄uis nerus obticus nō ſit opilat⁹ a q̄ cū ſit uehemēter groſſa. nō dilatabit pupilla. altero oc̄o ſano clauſo & compſſo. qa cū ſit multū groſſa occupat magnū ſpaciū uñ ſpiritus cū fortitudine nō pōt in oculo recipi. Alia cā hui⁹ ē. qa aqua uehemēter groſſa uiſcoſa opilat foramē uuee tenaciter. uñ nō premittit illud dilatari. Et uidem⁹ quādoq cōtingere qđ iſte catharacte q̄to, magis proce dunt in cōdēſatiōe. tanto magis coartēt pupillā ¶ Cōſyderādū qđ littera q dic. & in fine rei. pōt aliter expōi. ut dicat in fine rei. i. in ſumma loquēdo dilatat. ſ. pupilla in altero. i. in oc̄o hē te aquā. niſi aqua &c̄. Vel aliter & in fine rei .i. finita. & pfecta catharacta dilatat. ſz pfecta opilatiōe nerui nō dilatat. Ex q̄ appz ꝙ littera

ꝓte dic̃.& h° z^m plurimū rei aliter dꝫ exponi
ut sit sensus & h^c .s.qđ dilateť pupilla habẽtis
catharactã.& c̃.z^m plurimū rei accidit.i.ẽ ueꝛ
z^m plurimū.& h° ẽ qđ probat & i fine rei.
¶ SED IN alinthisar.Hic compat predicta
signa ad alinthisar.i.ad dilatatiõez pupille.&
quẽ qđ nõ ẽ in ea aliqd de h°.i.de segnis dictis.
¶ Nota qđ alinthisar qñq assimilať cathara
cte.qa appꝛ qñꝫ pupilla qñq dilatata p nigra &
magna pp spliõem & paucitatẽ spũs uisibilis.
ió uidetur qđ catharacta sit nigra Vnde Iesus
trac.tertio c°.xii dicit ꝙ ignorat istã egritudinẽ
suspicať ꝙ sit aqua nigra.qa lumẽ exit a neruo
secundũ rectitudinẽ.& non firmať in oculo pp
latitudinez foraminis pupille.Vult g° Auic.in
hoc ponere signa distinctiua inter catharactam
nigrã & alithisar.qa assimilať ualđ catharacte
nigre.& dicit qđ in alinthisar nõ ẽ aliquid de h°
.s.de signis catharacte.que signa sunt precessio
imaginationũ conturbantiũ nec etiã sit dilatatio
pupille in alintisar clauso et cõpresso oculo sano
& hoc dico si dilatatio pupille sit confirmata.
& pduxerit ad priuationem luminis seu uisus.
Sed in catharacta cõfirmata q̃uis sit nigra pos
sibile est qđ appareat dilatatio pupille altero
oculo presso & clauso.& proprie si nõ sit gros
sa.& hanc catharactã precedunt imaginationes.
¶ Sed dubitatur utruꝫ in catharacta nigra pu
pilla dilatetur altero oculo presso.Videtur ꝙ ñ
ex.Auic.supra cũ dixit nisi aqua sit uehementis
grossitudinis &c̃.sed nigra ẽ huiusmõi cuꝫ sit
melãcolica ergo.¶ Itez tunc catharacta nigra
eẽt deponibilis cum acu.¶ In cõtrariuꝫ est.A.
¶ Responsio ẽ triplex.pria est secundũ modũ
dictũ qđ i aqua nigra quãdo non ẽ multũ gros
sa põt fieri dilatatio pupille oculi in quo ipsa
ẽ altero clauso.& ex hoc cessat prima instantia.
¶ Ad secũdũ dico.qđ illud signũ ñ ẽ sufficiẽs
ad ostendẽdũ catharactã deponibilem.sꝫ est de
numero signorũ.Vel aliter.dico.ꝙ.A.soluꝫ dixit
ꝙ i alinthisar ñ ẽ aliqđ đ signis dictis añcedenti
bus catharactam uel nõ ẽ de signis q̃b^9 distin
guimus catharactam ab opilatione nerui.uel nõ
est uere de signis de quibus dicit; catharacta ñ
tamen dixit Auic.qđ i omni catharacta sint illa
signa.quia reperitur aliqua catharacta quã non
p̃cedũt imaginatiões.& in qua nõ fit dilatatio
pupille altero octo clauso & compsso.Vel aliter
dico.qđ sermo Aui.solũ referť ad signa p̃cedẽ
tia catharactam q̃ sunt imaginatiões.ut dicatur
qđ in alinthisar nõ ẽ aliqđ de h°.i.đ signis p̃ce
dẽtib^9 catharactã ut de imaginatiõib^9.sꝫ in aq̃
nigra.i.melãcolica.s.in q̃ semp p̃cedũt imagina
tiões.inter omnes enĩ catharactas melãcolica est
illa quã maxie p̃cedũt imaginatiões.Et rõ ẽ.qa
nõ põt melãcolica subito fluere ad oculũ.sꝫ cua
porãdo.& lõgo tẽpore.& iõ ꝓueniũt imaginatio
nes longo tẽpore ante ei^9 cofirmatioez.ut ꝓbat.
Alcanamosali de catharactis prio c°.& .ii.
dilatatiõez pupille precederẽt aliqne signa
tiões qđ posset ꝓbari.s.quãdoq.no tamẽ tanto
tẽpore ante q̃to in catharacta nigra in alin
thisar.pp h° g° Aui.dixit.sꝫ in alinthisar no est
aliquid de hoc.

¶ Eco quidẽ iã uidi.¶ Hic põit curã
aque.& prio p̃mittit quomodo ci
uersimode curať cõfirmata & quo
nõ.z° exequiť curã z^a ibi.opꝫ ergo
ut repellat.Pria in duas.prio p̃mittit sua ten
tificatiõez.i exẽplo in q̃ ostẽdit qđ aq̃ i ei^9 pri
pio & ãte suã cõfirmatiõez põt curari cũ regi
mine cibi & medicinaꝝ.z° ostẽdit qđ cõfirmata
nõ põt cũ illis curari.sꝫ cũ manuali operatioe
z^a ibi il 1 aũt Pria in duas.prio đclarat exẽplũ
suo testimonio z° oppositũ infert.ibi.z^a & z^m
ueritatẽ.¶ Nota qđ homines q̃ ueniũt ut prede
cant ad compẽsatiõez per estimatiuã & intelligẽ
tiam sunt homines uirtuosi dominãtes suis ap
petitib^9 illicitis q̃ rõne intellectus & estimatiue
comphendũt uituperosuꝫ & dãnosum fore pp
suũ defectũ gulositatis & aliaꝝ inteperãtiaruꝫ
cecitatẽ icurrentes.& iõ lumie itellectus se regũt
omni uia cõuenięti.& liberãť ab aqua ante co
firmatiõez Aui.g° dic̃ se uidisse hominẽ q̃ cura
uit seipsuꝫ cũ euacuatiõib^9 & abstinẽtia.i.reꝝ
incõueniẽtiũ ut coitus.& aliaꝝ minoratioe &c̃.
Idem ẽt ponit Azarauius in eodem capitulo.
¶ Et cõsydera qđ totũ h° regimẽ tẽdit ad exie
candũ materiã aque.nã uult qđ.z^m ueritatem i
principio ante cõfirmatiõez põt per regimẽ die
te & medicinaꝝ curari.¶ De secũda pte patꝫ
¶ Nota qđ pricipiũ aq̃ ẽ duplex.Vnũ ẽ remo
tum.& h° ẽ quãdo apparẽt imaginatiões.Aliđ
ẽ propinquum.& h° est quãdo aqua iam est in
oculo.sed nõ ẽ cõgelata nec ingrossata.ut q̃si nõ
appareat notabilis albedo in pupilla.cũ uero
ingrossata & fluxit ꝙ dꝫ fluerť.tũc dic̃ cõfirmata
Vnde Auic.põit infra.ꝙ postq̃ descenderit qđ
dẽt descendere ab ea & ẽ ingrossata parũper
ẽ illud qđ nominať complementũ.aqua igit cuꝫ
ẽ in principio prio uel in secũdo possibile ẽ qđ
curet cũ medicinis.lꝫ difficilius in secundo q̃ in
prio.sed postq̃ cõfirmata ẽ non ẽ cura nisi cum
instrumẽto.& hoc ẽ qđ subdit.Illi aũt que est
cõfirmata nõ cõueniens nisi cura cũ instrumẽto
.i.cũ acu.Ratio est qa aqua cõfirmata est de se
difficilis di solutiõis pp ei^9 grossiciem et mẽbri
frigiditatẽ in quo ẽ.s.oculus nõ potẽs resoluer
illam.est etiam cooptus tunicis duris & spissis
multũ.¶ OPORTET ERGO. Hic exeq̃t
curã.& primo ponit curã aque que ẽ in pricipio

ante cõfirmatiõez 2° ponit curã aque cõfirmate 2ª ibi.in regimine aũt cure.Prima in tres. prio ponit.curã per regimẽ.2° per euacuatiões.3ª p localia.ibi 2ª uomit⁹ aũt.3ª ibi.& nũc dicam⁹.

¶ Dic̃ prio qđ habens principiũ aque dz repel lere repletiõez qa ex ea replet̃ cerebrũ & oc̃i.

¶ Dic̃ post & uinũ.quomo uero possit cõcedi uinũ & quomodo non disputatũ ẽ supra cap̃o de imaginatiõib⁹.

¶ Et coytũ.qa debilitat ocu luz ut ponit Aristo.in 4ª particula pbleumatũ pbleumate secudo.

¶ Sit cõ ẽt⁹ semel comedẽre in die.& per h° uult Aui.qđ fugiat cenaz.& p hoc ẽ causa ut nõ repleatur caput uaporibus. comedat g° semel in die.& hoc in mere..ie.ut d̃ mane sit spaciũ cõueniens opandi euacuationes & frictiones & exercitia et colirizatiões si istis idigeat.

¶ Fugiãt pisces.qa generãt hũores fleg maticos aptissimos generatoi a que.uñ etiaz ceci tatem faciũt.ut patet in 5° can.et in 2°.& iõ auc tor qui dicitur liliũ sicut fulgur decet i hac pas sione ipsos euitare.

¶ Et fructus.s.aq̃sos ut ma la pira melones cucurbitas & huismoi.sed tam̃ in usu citoniorum uel piroruz post cibiũ credẽs esse utilitatem i cõprimẽdo & cõstring̃endo po tes licentiã cõcedere.

¶ Et carnes grossas ut boui nas & procinas.quia generãt uapores cõdẽsabi les & nõ resolubiles ab oculo.& ꝑprie inter oia predicta carnes grosse nocẽt & iõ dixit proprie.

¶ VOMITVS AVTEM.Hic ponit curaz per euacuationem.& primo per uomitũ.2° excusat se.& remittit nos pro cura cũ aliis euacuatõib⁹ ibi 2ª.& nos quidem.

¶ Considera circa primã partẽ qđ Auic.inuit solutionẽ questionis i qua cõsuetuit queri.an uomitus competat i curatiõe catharacte inchoantis quia dicendũ ẽ qđ ratione mũdificationis stomachi cõuenit.& iõ cũ catha racta habet principium a repletione stomachi ẽ ut sit utilis sed nocet rõne commotionis quã fac t in cerebro.ex qua cõmotione agitatur materia q̃ ẽ circa neruũ obticum.& fluit ad oculũ.& hoc ẽ qđ Auic.dicit ẽ nociuus in proprietate aque .i.in propia natura aque inchoantis.qa aqua in choans ẽ egritudo reumatica facta per medum fluxus.& iõ cõmotio cũ uomitu ẽ possibile qđ adiuuet illũ fluxum.Et hoc ẽ qđ dicit Rasis in secundo continentis.ca° de catharacta.patientes catharactã non debent uomere quia uomitus in ducit fluxum reumatis.Q uod aũt sit mai⁹ uł iuuamẽtũ mũdificatõis stoãchi.l nocumẽtũ flu x⁹ medic⁹ cũ sua estimatiõe habz cõsiderare.qa si ẽ pauca materia circa neruos obticos & prin cipiũ sit a stomacho & homo sit consuetus ad uomitũ. facile & secure põt puocari in princi° aque.

¶ ET NOS.Hic Auic.remittit nos ad capitulũ de cura imaginationũ.i quo posuit can. curatiuũ cum medicis solutiuis que hic conue niunt.& patet.

¶ ET NVNC DICAMVS. Hic põit curã principij aque cũ localib⁹.& prio premittit has medicinas esse expertas.lz eni me dicine q̃ dicũtur in capto imaginationũ cõferãt hic tñ iste dicũt̃ experte & sunt due ibi 2ª.alid experimẽtũ.Pria in duas.prio põit hoc colliriũ 2° dat suã sentẽtiã in h°.ibi 2ª.dico autem iam

¶ Primũ coliriũ ẽ ex granis lauri.qa sunt fortis dissolutionis.& ex gũmi arabico.Causa ẽ.quia remittit acuitatẽ medicinaꝝ.& tenet medicinã i loco.& teranť cũ urina pueri nõ poluti ad aquã .s.nullo mõ poluti.Nota qđ duplex ẽ polutio. Vna prior que ẽ ad quãdã aq iã.Alia posterior que ẽ ad sperma.dicit g° nõ poluti aliquo mõ. Causa ẽ.qa hec urina ẽ fortis exiccationis. ut ponit Aliabas in 2° practice.& A.i secũdo can. capi°. de urina. Vel aliter exponiť ad quã.i.i pa cipio qũ sunt imaginatiões.Et ad debilitatẽ ui sus.s.appoximet̃ cũ aqua pura.i.cũ sola urina.

¶ Dic̃ post.& administret̃ ad eũ qui nõ uider .i.in quo ẽ iam catharacta i oculo.lz nõ sit cõfir mata.cõficiat̃ tũc cũ felle uipeꝝ & melle.et fiat cũ eo alcofol.i.coliriũ. Vult g°.A.qđ si catharacta sit iã in oculo cõferũt medicine fortes.quia fortiores q̃ ille que cõueniũt ad debilitatẽ uł ante catharactã.

¶ DICO AVTEM.Hic.A. dat suam sentẽtiaz & dicit qđ homines ueraces sunt experti fel uipere.& nõ egit opõem veneni omnio q̃si dicit.q̃uis uipera .i.serpẽs sit anial uenosuz.tñ ei⁹ fel positũ in oc̃lũ 2ᵐ dictũ modũ nõ facit nocumẽtũ qđ faciũt uenena.& ideo nõ ẽ necessariũ qđ caueas tibi ab usu ei⁹.immo mi nuit̃ necessitas cauendi ab hoc experimẽto. Alia litera habet regit opõez veneni.i.manifestat cũ ipsum sit venenũ.ut innuit Azarauius in sexto li bro.capto đ cibis leprosoruz.nec facit opatiõez quã facit adeps.sic dicit littera exterior. immo forsan fel peiora inducit accidẽtia.& iõ dic̃ ex pti sunt homines ueraces fel uipere iter fel & a dipez & qđ nõ facit operatiõez adipis omnino Et 2ᵐ h° uult Aui.qđ nõ utaris felle uipere.ut nũq̃ oporteat tibi cauer̃.ab eo.& h° ẽ q dic̃ h° experimẽtũ.ẽ ex eis a quibus minuit necessitas cauendi.i.nullo modo utaris eo.ut nõ oporteat te cauere ab eo.& sic textus iste habet duas cõ trarias expositiões.Ego aũt uidi eũ qui usus ẽ ipso & inuenit accidetia difficicil.a uenenosa.lz si medicus uult ipso uti.credo qđ requirantur multe conditiones in usu fellis uipere.Pria est qđ eligatur fel uipere talis.qualẽ comedere pos sumus cuius electio tãgitur in 3ª quarti de cura lepre.Secũda conditio ẽ.qđ tale fel misceatur cũ aliis medicis prohibẽtibus acuitatem.sicut facit hic Auic.

¶ Tertia cõditio ẽ.qđ sit corp⁹ ualde mundificatum.Q uarta qđ sit homo in etate ualde cõfirmatus ut homo habeat tunicas oc̃i

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 446 sur 455

non multū debiles & passibiles. Quinta qđ tu nice oculi non habeant aliquam ulcerationem nouam nec antiquam. neque debilitatem accidentalem. Sexta est qđ homo non sit famelicus ne corpore inanito trahatur intus aliquid fellis. Septima est. qđ cum colirizatur oculꝰ ꝙ os sit plenum aqua. ut si aliquid penetraret placrimale in os nō ad hereat gutturi & transglutiat. sed recipiat in aqua & exspuatur. ¶ ALIVD EXPERIMENTVM. Hic ponit aliud experimentū in pricipio aque. et ē colirioū ꝺ succo granatoꝝ portatorū ab insula camedis & camedreos & corallus & aqua feni. unde omnibus istis ē exiccatio. & si hec medicina nō hꝫ operationē fortē a pprietate ꝗtum est in uirtute simpliciꝫ nō ē potentis exiccatiōis & subtilatiōis & resolutiōis. ¶ IN REGIMINE. Hic pōit curā aque cōfirmate ꝙ fit cū instrumēto & primo pōit curā usitatā & securā 2° pōit curam inusitatā communiter & timorosam. ibi 2ª. & homines quidē. Pria in tres primo ostēdit qd ē antecedēduꝫ & sienduꝫ anteq̄ medicus ponat manus cum acu ad oculū. 2° ostendit qd ē fiēdū in actu depositiōis. 3° qd ē fiēdū post depositionem & extractiōeꝫ acus ab oculo. 2ª ibi. & qñ uolūtas ē. 3ª ibi. cūque curā. ¶ Nota primo ad intellectū prie partis. qđ Auic. declarat. viij. fore cōseruāda anteq̄ medicus operet cū acu. Primū ē qđ corpus sit mundū & pprie caput. & hoc premittēdo purgatiōem cū pilulis cochijs uel alijs secūdū qđ tibi uidet & si u dē necessaria fleubothomia fiat. ¶ Secunduꝫ ē. qđ ille oculus cuiꝰ uis deponere catharactam sit bene dispositus qđ nō habeat ulcus in tunicis eius qa per impoeꝫ acꝰ & dolorē posset apostemari tunica ulcerata. & sit homo qui nō sit cōsuetus pati tussiꝫ. nec sit hō irosus. qa omia ista faciūt redire catharactā ꝺpositam. Et hº ē qđ dic mouent ad reditū ul' ad profundū. i. ad pfundum locū in quo prius erat catharacta. & forsan ul't A. qđ non solū ex dictis causis catharacta deposita reascendit. sed etiā ex motu facto in profundo oculi. ut in neruo obtico reuertitur noua catharacta & iō dixit ad profundū et ideo opꝫ cū hoc qđ sit homo in capite bene dispositus. ut nō sit habens dolorē capitis. Vnde Ra is in secundo cōtinentis dicit si cū aqua ē foda. ñ cureē cū instrumento &c. Tertiū ē qđ sit homo boni regiminis & uitet uinum. ut supra declaratum est. tamen si aliquibus diebus ante depositōem & dieb' depositionis euitet uinum credo qđ sit utile & coytum. quia debilitat oculos. ut supra declaratum est. ¶ Quartum est quod consideret si aqua sit confirmata et ingrossata parumper & non superflue. ut declaratum est supra. ¶ Quintum est qđ tu non frequentes cōpressionem subitam oculi ad experientiā faciē dam. i. si est deponibilis uel nō. quia sufficiat tibi bis uel ter fecisse. Et hoc ē qđ Auic. supra dicebat cū dixit. uerū huius experiē tie assiduatio &c. & hº intēdit hic Auic. cū dicit. et cōpressio quidē subito. i. frequētius facta nocet. i. ubi nō expedit. & in hoc cessat contradictio que uī ga dixit iā. A. supra qđ fiat sfotoª & hic dic ꝙ sfotoª nocet qa ubi supª ꝙ fiat si fuerit necessaria sed hic uult. qa si nō fuerit necessaria nocet. Et tandem Auic. expressit cibū istis laudabilē. s. aquam cicer is. qa est pauci nutrimēti & sicci & ē diuersa a capite uersus uias. ¶ Sextū est. qđ medicus cōsideret locū ad quem uult facere declinare catharactā. quia catharacta ē apta aliquando declinare ad unam partē aliquādo ad aliā. ut Auic. dicet post. & aliquādo apparet hº posteq̄ tu imposuisti acum. quia ipsa ñ deponit ubi tu uelis. sed declinat ad alium locum. & aliquando apparet hº a principio confirmatōis a que. ꝙ tibi uidetur & apparet qđ ipsa agitata declinat ad aliquē locū. Et hoc ē qđ Auic. uult qđ tu cōsyderes si possibile ē anteq̄ imponas acū. ut post acu imposita dirigas eaꝫ uersus illā partē. & hº intēdit cū dicit. Constituatur locus ad quē moueat catharactā curans cū instrumēto sub oculo. & similiter multotiēs inuenitur ex principio. s. talis locus qs est locus declinatiōis catharacte. Et dixit multotiēs. quia multotiens ēt nō ē possibile a principio preuideri & cōsiderari nō apparet nisi cū tangitur catharacta. ¶ Septimū ē. qđ aliquādo oportet re ficere eū dum cibis cōfirmātibꝰ catharactam. ut pilulis frictibꝰ & rebus humidis. ut lactucis carnibꝰ agni. & similibus cibis humectatiuis pmutatiuis. i. habētibꝰ uim pmutādi ad confirmatiōeꝫ catharacte. & dicit etiam permutatiuis. quia ab eis fit permutatio a forma precentis regiminis & etiaꝫ sequētis. & hº nō debet fieri nisi cū medicus uult citius. cōfirmare catharactā. & hº ꝙ quia suspicat qđ fiat tarde. qa tardando fiat fastidiosa. ul' quia infirmꝰ ul't cito se expedire. & iō dixit quādoq̄ uel quādo. & qa hec cibaria pōt facere catharactā nimis uiscosaꝫ & magni nocumēti. quia nō obediret acui ꝓpter superfluā grossiciē & uiscositatē. iō cum illis cibis debꝫ aliqd admiscere qđ resistat nocumēto aque. sīc cinamomū feniculū & huiusmodi subtiliatiua. Et cōsydera qđ ista que resistunt tali nocumento sunt cā citioris cōfirmationis. quia portant uapores pisciū & aliorū humidoꝝ uersus ocꝰlū. ¶ Octauum est. qđ tu pōsideres an aqua sit subtilis ualde. ul' grossa ualde. & nullā eaꝝ percutias cū acu. ut sup declaratū ē. ¶ ET QVANDOq̄ Hic. Auicenna. docet quid est faciendū in actu' ꝺ positiōis. & qualr dꝫ fieri ꝺpositio. ¶ Vbi cōsy

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 447 sur 455

dera qđ omnia que hic scribunt nō bene declarant nisi homo uideat actualr a magistro deponente Auic. tū uult qđ post situationem debitā infirmi precipiatur qđ inspiciat uersus nasum & nō sit i loco luminoso multū ne uisus medici i hoc disgregeť & nō fiat iuxta fenestram uēto sam. s. ut nō faciat uacilare manū medici et infirmum. deide artifex ponat acum. & uadat inter duas tunicas. s. inter uueā & corneā uel inter uueam & coniunctiuā secundum unam opinionē supra positam. uel inter duas tunicas. i. inter secundinē & uueā. quia zm quosdā ibi sit foramen. et uadit ac9 post uueā et ipellit eam ꝺusq; sit corā foramine pupille. ubi ē spacium. ista sūt declarata supra. Dicit Auic. qđ quidā artifices sic operant &c. ¶ Secūdo nota qđ hec uocabula hic posita differūt almacdahati alumec et aledidu Almuhehec. & ē totum instrumentū tam qđ ingreditur oculum. q̄ qđ tenet in manu. Aledidu ē cauda instrumenti que dēt eē obtusa. s. sui puncto. ita qđ nō perforet. sz signet. & pōt catharacta cū eapremi. Almacdahati siue almucadari ē pars que uadit in oculū. Almuec ē totū instrumentū tam qđ ingredit in oculū. q̄ qđ tenetur in manu. Vult ergo Auic. qđ artifex prio debet inpingere & signare cum cauda instrumenti. & hoc propter duas causas. Vna est quia preparat ad transitū imprimēdo. Secunda qa eger asuefit ad patiendū. & in h° experis euz q̄liter sustinet secundū ꝙ dicit. Iesus trac. secundo ulti° c°. et h° est qđ Auic. uult dicere lz confuse Ex artificibus ē qui extrahit. s. a pria operatiōe quia non operatur cū almucadari. i. cum acu perforando immo cū cauda instrumēti que dz esse obtusa. & nō debet intelligi extrahet. i. perforet & postea trahat extra. cū ergo penetrauit cū acu & peruenit ad terminū cū acu. suspendit aquā .i. tenet aquā cū manu & ñ cessat dponere &c. Et uult Aui. qđ cū instrumēto quiescat tenēdo ipsuz firmū. in loco ad quē peruenit cum aqua deposita. & h° fit ut aqua ibi firmet ut nō reascendat. & si reascendit iterū deprime donec stet & nō ascendat. & si declinat ad aliquā ptē pel le eam uersus illā. & si in dieb9 post dpositiōez ꝙbus curas & disoluis infirmuz uides aquā reascendisse per idē foramē remitte acum. nā ipsum foramē remanet apertū in illis primis diebus. & nō cōsolidatur. i. nō cito cōsolidat. quia pōt stare diebus trib9 & ultra zm diuersitatē cōplexionū & zm alia. ¶ Dic post. ꝙ si ad foramē. i. ad pupillā currat sanguis. opz. ut faciant artifices descendere eā. s. catharactā sanguineā. qa deponat eā cū acu. ita qđ nō dimittat remanere illic. & cōgelet. s. si remanet. & nō ē ei cura quia si cōgelet sit sanies. & nō pōt ita depōi cū acu. nec resolui cū medicinis. ¶ Sz tu dices. ūdscēdit iste sanguis. Dico qđ pōt pueniť a secūdina cōtūctiua uuea. & pōt intrare plecū pforatiōis. & maxime cū medi.9 uacillat cum manu. Vel aliter dico. qđ per foramē intelligit illđ in quo ponitur acus. dz ergo medicus facere descendere eū. s. sanguinē. & remouere & nō &c. qa semper posset pūctū sanguis ibi remanere. Alkanamosali uero ꝓcipit qđ medicus prio mansticet semen feni. & exsufflet. s. anhelando in oculū. deinde ponat acū. ¶ CVNQ VE curaz. Hic pōit regimē qđ cōuenit post extractiōem acus deposita catharacta. & ut qđ tu prio iponas solū uitellū oui cū oleo uiolato madfaciēdo in eo cotuz. & h° fit ad sedādū dolorē & phibēdū aposteā. Alij uero solū ponūt albumē oui. ¶ Dicit post opz enim ut opileť. s. cum ligatura sanus oculus. s. alter. ita etiā hoc dz fieri qū tu deponis catharactā. ut ponit Iesus & hoc pter duas causas. Prio quia non mouet. qa ad eius motū sequit motus oculi infirmi naz ocli sequunt sese in motibus ut. dicit Aristo. in. 3i. particula de pbleumatib9 pbleumate 7°. Secūda causa ē. ut medicus faciat experientiā de ei9 bona operatiōe cū illo bono oculo. quia uidebit deposita catharacta fac etiam ipsum dormire super collum. s. supine tribus dieb9 in tenebris & hoc ideo fit. ne catharacta reascendat. & qū tu multuz times de reascensu necesse sunt huius emplastrationes. s. cum illa forma iacendi. & cuz uitello oui & oleo uiolato uł rosa. per unam ebdomadum. Et similiter quando times de dolore capitis uel apostemate. Vel ēt aliđ. i. ali9 cursus materieruz ad oculū. & si supueneris apostema in oculo nō potest fieri fortis ligatura. imo dissoluatur & fiat lenta. & in hoc stat lra que dicit. & molificatiuū eius. & in summa stet ifirmus sic qa iaceat supin9. ut pz in 2° cōtinētis. in forma mortui usque quo &c. et de 3° i tertium diē. s. soluať ligatura. ut uideať qualis ē dispō oculi & remoueať medicamē. deide facta dissolutione uaporeť. i. laueť leuiter cū aqua rosa. &c. quia ista prohibent fluxum materierum ad oculum et confortāt ipsuz. ¶ Est dubitatio. qd fit de catharacta post depositionē. Dico ꝙ remanet ibi cōgelata. & in ꝙbusdā cōuertiť ad saniē. Haly. tamē imaginat9 fuit qđ per poros resoluať Vnde Haly. i tegni 3° trac. cōmento. i 7. dic. cū ergo peruenerit catharacta ad inferiora uuee in ea figitur & adheret cum ea. & resoluiť secūdū dies &c. ¶ ET HOMINES. Hic ponit curaz cū instrumēto incidēte inusitatā. & ponit eius suspiciōez. quia si ē aqua grossa. exit cū ea hūor albugine9. et est dictū Antilis scriptum in secūdo cōtinentis capło de catharacta.

Super tertio libro Canonis Avicennae. Receptae super prima parte quarti libri ... - page 448 sur 455

Destructio uisus. ¶ In precedē.ib⁹ Auic.determinauit de nocumento uisus qđ ē diminutio & qđ ē corruptio.scz ex cōsequenti de eo qđ ē ablatio.s.cū determinauit đ aqua.In hoc cap⁰ principaľr determinat de nocumēto qđ est ablatio faciēs de hoc per se cap'm.et prio facit hoc z⁰ determinat de quibusdā dispōnibus i uisualijs a predictis.ibi z^a.illud ē ex eis.Prima in duas.primo determinat de causis ablatōis totalis uisus.que dicitur destructio.i z^a pte determiat de signis.ibi z^a.signū autem aque.Prima in duas. prio emittit quasdā cās đstructōis uisus sicut prius ex predictis itellectas.z⁰ exeq̄ eligēs illā de qua intelligit.ibi z^a.destructio.uisus.Prima in duas.sicut duos modos in genere pōit destructōis ipsius uisus.z^a ibi.nos uero iteruz.primo postpōit uł omittit cās destructōis que sūt caute debilitatis cū addunt.quia illa intellecta sunt ex c⁰ debilitatis uisus.z⁰ omittit causas destructionis que sunt cū cōmunitate ad cerebruz & stomachū.dum dicit & alioq.qa intellectū ē hic ēt ex c⁰ causarū debilitatis uisus.& ex alio de egritudinibus cerebri & stomachi. ¶ DESTRVCTIO VISVS.Hic exequit đ uisus ipsius destructione sub proprio c⁰.et prio pmittit quandā diuisionē modorū destructōis uisus z⁰ elligit illā de qua hic determinare intendit.z^a ibi.noster uero sermo. ¶ Nota prio qđ Auic.innuit hāc diuisionem.qđ uisus destruit alicui homini.& tū partes oculi imanifesto.ut cornea cōiunctiua & palpebre nō habent aliquā lesionē in sua substātia.imo sunt incolumes.Et q̄q̄ destruitur ipse uisus.qa accidit cornee & cōiuncti ue & palpebris nocumentū sensibile.i.a cā antecedēte.que nocumeta.i.egritudines procedūt eorum itinere.qa.s.ueniunt ab aliis causis.ut sūt apostema so.cōtinuitatis & huiusmōi.Vel posset expōi sicut patet in primo occursu lr̄e.ut.A. uelit qđ destructiōe uisus aliquādo partes manifeste oculi nullū nocumentū habēt in essentia & aliquādo i eo ē nocumentū siue sit sensibile siue insensibile siue curat cursu istorū.qa sit nocumentū nō omnino sensibile.sicut eēt uestigiū ipsius oculi qđ nō est omnino occultū.nec omnino manifestū ¶ NOSTER VERO SERMO Hic eligit destructionē uisus de qua uult determinare.& primo facit hoc.z⁰ ponit eius cās.ibi z^a.nam si partes.Dicit prio qđ noster sermo ē prio de destructione uisus in qua ptes oculi manifestr sūt in substātia incolumes. Nota q tūc apparet mirabile uulgo etiā medicis destructio uisus quādo partes oculi apparētes nihil habēt lesionis i substātia eap⁹.& tamen homo nihil uidet.& de hac destructiōe uisus.A.intēdit hic loqui.et ppterea facit hic sigulare capitulum.

¶ NAM SI PARTES Hic.exequitur de hac destructione uisus.& primo ponit eius causas premittēdo quādam diuisiōem.secūdo exequit ibi z^a.& tūc aut. ¶ Nota prio qđ Auic.soluz unuz membrū diuisiōis ponit.& est hoc qđ destructio uisus in qua ptes oculi apparētes sunt in suis substātijs incolumes.uel est cuz sanitate foraminis pupille & h⁰ mēbr⁹ Aui.ponit aut nō & hoc membrū ponet infra cū dicet.aut nō erit foramē incolume. ¶ Secūdo nota qđ in hac destructione uisus lz nō sint lese partes oculi apparētes aliquo nocumēto in substantijs eap⁹.tū pōt dici qđ inest eis partib⁹ nocumētū ex alia parte.i.alio mō nō manifesto hominib⁹.s. non medicis & uulgo uł cōmunitati.& hoc.qa lesio ē in alijs ptibus oculi.q̄uis partes manifeste in substantia nō sint lese.In aliquo ergo oculo.pōt esse uisus destructus.& tamē cornea in sua substātia pōt esse sanissima.qa dyafana trasparēs & ideo in substātia nō erit lesa.& tamē pōt dici nocita in opatiōe.qa nō cōsequitur ad suaz receptiōez uisio ad quā ipsa ordinat.& hic esset speculatio in principijs scientie.& iō hic dimittit. ¶ ET TVNC. ¶ Hic exequit de causis destructionis uisus z^m habitā intellectā diuisionē.& primo determinat de causis đstructionis uisus predicte qn pupilla est z^m dispōem sue sanitatis secūdo quādo nō est.ibi secūda.aut nō erit foramen.Prima in tres.ut tres sunt cause. pria ē in qua partes apparentes ocłi sunt sane.& foramē .i.pupilla ē z^m dispōnē sue sanitatis.alia ē talis destructio ppter aquaz.i.catharactā.aut ppter passionez nerui obtici.aut ppter passionez cristallini.primo ergo ponit causas destructionis uisus de qua ē hic sermo.s.que ē ppter aquaz secūdo que est ppter egritudinē nerui obtici. 3⁰ que ē ppter egritudinē cristallini.z^a ibi.aut erit opilatio.3^a ibi.aut glaciali.& q̄uis ppter alia posset acidere destructio uisus đ qua ē hic sermo.s.ppter glacialē uel ppter retinam.tū si quis cōsyderat dicta in capitulo de debilitate uisus adhoc reducūt.has uero causas Aui.iuesti gat sub forma diuisiōis trimēbris.unde fugitiue & summarie pertrāsit.cū nō oporteat ipsuz plongare in hoc.& diē primo.& tūc.s.cū destructiōe uisus de qua in hoc capitulo est sermo.Et foramen.i.pupilla ē z^m dispōem sue sanitatis. aut erit illic.c.in foramine opilatio aquosa.& h⁰ est primū mēbrum diuisionis. ¶ Est dubitatio. an cum est opilatio aquosa .i. catharacta foramen.i. pupilla oculi sit sana.Videtur q non de mente Auic.supra in capitulo de aqua.ponit q erat egritudo foraminis. ¶ In contrariū ē.A. hic. ¶ Dico qđ modus loquēdi Auic.hic ē ualde extraneus.tamen subtiliter speculāti ē ualde uerus.sed non possum⁹ pfecter pseq̄.Dico g⁹

ꝙ cū est aqua .i. catharacta foramen ē egrum in hoc ꝙ est opilatū. & ē phibit⁹ transitus specie rū uisibiliū p foramen sed in sui essentia .i. i sui circulatione ñ est egrū imo sanū. qa ei⁹ circulatō ñ est latior nec strictior. & sic intelligit Aui. qđ patet p mēbrū diuisionis. qđ Auic. inferi⁹ huic cōtraponet cum dicet. aut ñ erit foramen incolume. sed erat iam cōsecuta dilatō. aut erit consecuta constrictio. Ecce ergo ꝙ Auic. uocat foramen egrū. qa in sui circulatione ē constrictum magis P dilatatū & p consequens foramen est secūdūz dispositōem sanitatis qđ ñ ē cōstrictū in sui circulatōe nec dilatatū. q̄uis in ipso P iuxta illud sit res phibēs trāsitū p foramen sicut catharacta.

¶ AVT ERIT CPILATIO. Hic ponit secūdū mēbrū diuisionis. & dicit ꝙ aut erit opilatio ñ illic. s. in foramine imo in neruo concauo. aut destructio uisus cū sanitate partiū oculi et pupille & hoc erit ñ ꝓpter aquā. immo propter passiō nē i neruo cōcauo. ut pp opilationē uel propter attractōem secundū ꝙ sibi accidit solutio continuitatis. Et si pp opilatōem. ul' ē opilatio pp rē q̄ cadit intus in neruo obtico. uel pp coopimētū .i. qa partes nerui se coopiūt. & una pars p̄mit aliam & coartat. & hoc ē uel ex siccitate. s. cōstrigente. uel ex humiditate mollificāte. uñ una ps cadit super aliam. uel ex apostematib⁹ i lacertis qui adiacent neruis obticis compressis in se ipis .s. lacertis & neruis propter hec apostemata ul' ꝓpter cōpressionē factam in parte anteriori cerebri secūdū ꝙ ē dictū in capło debilitatis uisus. Sed dices tu Auic. cōtradicit ei qđ sup̄ p̄misit. qa dixit dimittam⁹ qđ ē cū cōmunitate cerebri. & hic dicit aut sequaē compssionē accidentem anteriori cerebro. ¶ Dico qđ Aui. dic̄ h⁹ nō ex intētiōe. sz peruenit ad h⁹ z^m cōsequētiā sermonis. sicut ēt per quādā cōsequētia sermōis pueri ad plurima eoꝝ que dicunt in hoc capitulo solū eni in hoc Auic. intēdebat de destructione uisus monstrando hōnib⁹ & uulgo in qua pte oculi sunt partes apparētes i substātia sua icolumes. sed ad declarādū hoc dixit causas dictas in superioribus. & ideo q̄si fugiēdo loquit̄ si qs attēdat. ¶ AVT GLACIALI. Hic pōit tertiū mēbrū diuisiōis. & d̄ē aut glaciali .i. cristallino accidet & c̄. i. destructio uisus. de qua ē sermo & accidit ꝓpter passiōez cristallini & hoc ē ul' qa accidit cristallio egritudo in situ & remouetur oppositiōe pupille uel corrūpit̄ eius cōplexio. & qa anima operat̄ cum debita cōplexione nō poterit cristallina cuius cōplexio ē corrupta esse cōueniēs instrumētū uisus. & hec declarata sunt supra capło de debilitate uisus. & dic̄. A. qđ ut plurimū sua cōplexio dstruit̄ ꝓpter humiditatē. uel ꝓpter siccitatē uincentē sup̄ ipuz .s. cristallinū. quare colligit̄ .i. inspissatur super ipsum .i. in se ꝑso. & corugat̄ .s. in sui superficie & dicit̄ hec egritudo glauconia. quia oculus fit glauc⁹. ut dclaratū ē diffuse supra tractatu. z^o ultimo capi^o. & nō ē ei medicamē. qa ē tāta siccitas qđ nō ē imaginabile ipsaz posse remoueri & fit p eā. s. siccitatē oculus uarius & glauc⁹ mix torū generū colorum. ¶ Nota dices tu qtomō fit oculus multoꝝ generū coloꝝ ex quo fit unus coloris. qa fit glauc⁹. ¶ Dico qđ pōt esse z^m diuersos oculos. qa modū aliū glaucedinis facit siccitas in uno oculo. & aliū in alio. ¶ Vel dicē dum qđ licet in summa sit talis oculus glauc⁹ est tamen cuz illa glaucedine quedam uarietas propter diuersitatem partium albuginei & ēt cristallini que diuersitas consequtur in exiccatiōe

¶ AVT NON ERIT. Hic declarat causas destructionis uisus. de qua ē hic sermo. in qua destructione foramen .i. pupilla nō est secundum dispositionē sue sanitatis. & hoc est membrū. A. supra tacuit & dicit aut nō erit foramē .i. pupilla incolume sed iā erit cōsequuta ex eo dilatatio in fine .i. usque ad corneā quia ex hoc sequitur uisus destructio. ut supra apparuit. aut erit cō secuta ipsum foramē constrictio cooperture .i. cōstrictio ex toto cooperiētis uiā. ita qđ homo nihil uidet.

¶ Signum autez. Hic ponit signa cāꝝ destructionis uisus. de qua est hic sermo. sed si qs consideret iste cāe sunt ex parte pupille uel ex parte nerui cōcaui uel ex parte cristalini. primo ergo ponit dicta signa dstructionis uisus ex pte foraminis .i. pupille. z^o pōit signa sumpta ex pte nerui cōcaui. z^a ibi cā uero non autē posuit signa causaꝝ ex pte cristallini. quia uult esse nota ex ca^o. debilitatis uisus ubi Auic. diffuse dixit. & nos etiam. ¶ Considerandū qđ cāe ex parte foraminis erāt uel cum sanitate foraminis. sic cuz erat aqua in oculo. uel foramē nō erat icolume sed iā cōsecuta ē dilatatio uel cōstrictio. & totū h⁹ dictū est in capitulo suo. quia in capitulo de aqua. & de alinthisar & dē constrictiōe pupille.

¶ CAVSA VERO. Hic ponit signa destructionis uisus de qua ē hic sermo. cui⁹ cā est in neruo cōcauo. Causa autē illa in genere duplex ē. ꝑma ē opilatio. alia ē attrictio uel solutio continuitatis ul' disruptio. primo ergo ponit signa opilationū z^o ponit signa attrictionis. z^a ibi. & q̄nq̄ accidit Prima in duas. primo ponit signa opilationum in genere nerui obtici esse facilia. z^o declarat qđ sunt in specie difficilia ostendēs quomodo cognoscunt̄. z^a ibi sed distinctio rei. Dicit ꝑmo ꝙ cā i destructione uisus q̄ fit in neruo concauo. s. ex eius opilatione ē illud. cui⁹ compressio fit facile & c̄. qa si dilatat̄ & cōstrigit̄ pupilla ad alteri⁹ oculi compressionē ñ ē opilatio in neruo cōcauo

ſed ſi ñ dilatat nec cõſtringit pupilla ẽ opilatõ in neruo cõcauo.ut ibi declaratuꝫ eſt.SED DI STINCTIO.Hic oſtẽdit qđ iſte opilationes in ſpeciali ſunt difficiles.& primo premittit qualis ẽ cognitio in ſpecie harũ cãꝝ.2°.declarat ibi 2ª.& quado illic.Dicit primo qđ diſtinctio rei.i.cãꝝ facientiũ opilationẽ in neruo obtico ẽ difficilis.& fortaſſe non cõprehẽdit ſapientia i.ſcientia.ſed eſtimatione.& hoc ẽ qđ declarat ET Q VANDO.Nota ꝙ opilatio i neruo cõcauo uel fiebat ꝓpter rem cadentẽ in eius cõ cauitate.& hec ſigna ponit quãdo penet ſigna materiei hũide in oculo.uel ꝓ ſiccitatẽ.& hec ſigna ponet quãdo ponet ſigna materiei ſicce.ly ñ ſufficiat qa põt ẽ ſiccitas ſine materia.et hº dimittit notũ ex eº debilitatis uiſus.uel ſit pp humiditatẽ mollificatẽ.& hoc dat itelligi ex ſi gnis materierũ humidarũ.uel ꝓpter apoſtema in lacertis & hec ſigna dat itelligi ex ſignis apo ſtematũ que ponit hic.uel propter cõpreſſioneꝫ f ctam i anteriori cerebro cõpreſſo.& hec ſigna ponet qñ ponet ſigna attritionis.Conſydera gº quantum Auic.hec ſigna confundit. Rõ eſt qa erãt ſibi tediofa.& hoc quia erãt eſtimatiua.ut apparebit.dicit ergo ꝙ quãdo illic.i.cum deſtru ctione uiſus ꝓ cãm in neruo cõcauo fuerit pul ſatio.i.dolor pulſatiuº.& rubedo.ſi oculo.tunc eſtima qđ in neruo ſit apoſtẽa calidũ. Nota qđ hº iudicium nõ ẽ ſcientiale.ſ.certũ.ſed conie cturabile.& incertũ ſiue eſtimatiuũ.& iõ Aui. dicit eſtima.Ratio ẽ.quia i aliqua ſoda calida pulſatiua poſſunt hec accidẽtia fieri.& tamẽ ille homo poſſet habere neruũ cõcauũ opilatũ a materia frigida.ſi ergo aliqs medicº eẽt tãte ſapiẽtie quiª poſſet hº certificare.tũc hº iudiciũ eſſet ſibi ſcientiale.& pro tali medico ſi reputur dixit.A.ſupra fortaſſe nõ cõprehẽdunt.qa ad huc fortaſſe cõprehendunt. Q đ ſi affuerit illic &c.hoc ẽt iudiciũ ẽ eſtimatiuũ.& iõ Aui. dixit eſtima.Ratio ẽ.qa poſſent eſſe iſta ſigna. & tamẽ nõ eſſet apoſtema.immo poſſet eẽ ma teria opilãs ſine apoſtematiõe.& nõ ẽ ſignifica tio ſufficiens ad oſtendẽ dũ opilatiõeꝫ de mate ria frigida.quia poſſꝫ i neruo cõcauo eẽ ſiccitas cõſtrictiua.& i parte pãniculi cerebri anteriori poſſet eſſe aliqua materia grauans & paruº ca lor.& tu iudicabis i neruo eſſe egritudinẽ mate rialẽ.cum tamẽ nõ ſit. Et ſi fuerit illic &c. Hoc ſignũ eſt etiam eſtimatiuũ.quia poſſꝫ eẽ magna grauitas in capite uꝫ in cſo & oculº hũi dus.& tamẽ materia nõ erat humida.imo ſicca melãcolica.qa humiditas lippitudinis uel lacri me poterit multiplicari paccidẽs.ſ.ꝓpter defe ctũ digeſtionis.ſicut accidit ſenibus.& hoc qa iudiciũ ẽ ſatis ſcibiale.i.ꝓpinquum.& ideo nõ dixit hic Auic.eſtima.licet hoc intelligat.

ET SI FVERIT.Hoc iudiciũ ẽt ẽ eſtimatiuũ qa poſſet materia in neruo cõcauo eſſe humida. & neruº apparebit ſiccus ꝓpter defectũ expul ſue.uel ꝓpter opilationẽ ẽt oculus procedet in norãdo & exiccãdo ꝓpter defectũ nutricationis q̃uis materia opilans neruum concauũ & uenas ſit humida. ET Q VANDO Q VE AC CIDIT.Hic ponit ſigna deſtructionis uiſus fa cte ex cã in neruo cõcauo.que ẽ attritio & ſignũ eſt cã ꝓmitiua. Nota ꝙ in caſibº & ꝓcuſſio nibus ſupra caput.ſ.in parte anteriori.pº oculº ꝓminet extra ꝓpter cõpreſſionẽ & concurſum materie intus ſi ergo neruº ſit attritº.i.fractus ceſſante materia procedit poſtea extenuatio & neruus defectu nutrimẽti & uirtutis corugatur & quaſi exiccat & ideo oculº concauat. Et hoc eſt qđ dicit.qñ accidit ſup caput percuſſio &c. & hec eſt ſententia Gal.in quarto de utilitate particulaꝝ.in capꝰ de muſculis oculoꝝ.& hec perfecte expoſita ſunt ſupra tractatu 2º.capº de ſtraboſitate. Diceres tu. quare nõ poſuit huius paſſionis curã. Dico qđ ſicut patet. cura eſt iã poſita in capitulis de aqua & de con ſtrictiõe pupille & đ dilatatione.& in aliꝭ capi tulis ſecundũ cauſas dictas.

ILlud ẽ ex eis &c. Hic Aui.i ſpe ciali annectit duas diſpõnes oculi q̃rũ una uocat diminutio radij.& alia althumar.primo gº determiat de pria.2º de 2ª.ibi 2ª.qñꝫ accidit. In pria pte nõ ponit niſi cauſas & excuſat ſe a cura. Nota qđ hec littera põt dupliciter exponi 2ᵐ qđ dupliciter intelligit diminutio radij primo ut per ipaꝫ intelligam ei abbreuiationẽ uiſualẽ.i q̃ cõti git qđ hõ i lõgũ ñ põt aſpicere & dr̃ tũc dimi nutº radiº uiſualis.& hic ſermo ẽ ſimilis.ſer mõi dicẽtiũ ꝙ uiſio fit extramitẽdo.ñ tñ ꝙ A. đ his fuerit.ut pꝫ i ſexto đ naturalibº ꝓpticula tertia. tamen ipſe hoc nõ utitur loquẽdi ſicut qñq; etiam facit Ariſto in ii.particula de pro bleumatibus. talis ergo diminutio radii fit pp ſpiritũ calidum ualde inflammatũ & coruſca tionẽ eius & rutilationẽ.i.reſplendentiã. Se cundo ẽ dubitatio.utrũ coruſcatio.i.inflamma tio ſpũs ſit cauſa diminutionis radii.i.abreuia tionis uiſus ut nõ feratur in longũ. Videtur qđ non quia ſpũs coruſcans eſt lucidus ualde.ſed q̃to ẽ lucidior ſpũs.tanto debet dici conformior uirtuti uiſiue. In contrariũ eſt Auic. Dico ꝙ calefactio & inflãmatio.i.mꝑta caleſactio ſpi ritus eſt cã diminutionis ſpiritus uiſibilis & ra dii.Ratio ẽ.quia ex multo calore ſpũs diſponiẽ ad multã reſolutionem.ſed ſpũs multum reſo lubilis ipedit uiſionẽ longe.ut ſupra declaratũ eſt ergo. Dico ꝙ coruſcatio.i.reſplẽdẽtia ſpi ritus diminuit radiũ.& itelligo ꝓ coruſcatioẽꝫ

reſplendentiã.qua homo uidet quẽdam ſplen
dorẽ corã coulis ſuis.& talis ſpendor fit ex co
ruſcatiõe & luce quadã retẽta i ſpiritu.& ma
xime in ſpiritu moto ſiue mobili multũ.ut ẽ ſpi
ritus calefactus.hic enim mot⁹ & agitatio ſiue
inundatio facit multũ ad hoc ut uideat ſua lux
ut declaratũ eſt ſupra tractatu prio.homo eni
qui habz coruſcationẽ.& cũ ſemper uideꝫ qđ
corã ſe habeat quãdã lucem eſt diminuti radiꝫ
uiſualis.q̃re nõ põt in longũm aſpicere Et.rõ
ẽ quia cũ uult inſpicere in longũ.currit multa
lux exterior.ut declaratũ ẽ ſupra.capꝰo de debi
litate uiſus.lux aũt multa extrinſeca iuncta cũ
luce interiori intãtũ augeꝫ.qđ non põt uiſus
ſuſtinere lucẽ.ſz quãdo uiſus ferꝫ in ꝓpinquũ
locũ.rõ multũ lucidũ.lux exterior ñ ire diꝫ.imo
quaſi remittiꝫ.& iõ hõ põt ꝓpinqua inſpicere.
¶ Sed tu dices.imo totũ cõtrariũ uideꝫ eſſe.qa
magna lux deſtruit minorẽ.cũ ergo hõ ſpicit in
longũ ꝓpter multã lucẽ cõcurrẽtem dz deſtrui
lux ſpũs intrinſeci coruſcantis.¶ Dico qđ 2m
qđ alias ꝺclaratũ ẽ a nobis maior ignis ꝺſtruit
minorẽ ſubripiẽdo ſibi materiã.ſz magna lux
nõ deſtruit minorẽ.occultat tñ eaz ut no appa
reat in ſua ꝓpria & diſtincta mẽſura.totum tñ
qđ reſultat ex parua luce & magna cauſat rem
magis lucidã uel maiorẽ lucẽ.hº credaꝫ ad pñs
q̃uis ſit ſenſibile per ſe.in fine tamẽ maior lux
ẽ cauſa reſolutiõis maioris ſpiritus uiſibilis in
quo fundaꝫ lux iterior.& 2m hũc modũ magna
lux põt deſtruere minorẽ. ut innuit Galienus i
quarto de utilitate particularũ capitulo quarto
cũ ergo oculus habet lucẽ intrinſecã per quam
uidet.ut cũ ſpirit⁹ ẽ coruſcans.& tũc ſi iſta lux
iungaꝫ cũ luce exteriori magna.augeꝫ & diſgre
gatur uiſus.& ꝓpter hº nõ põt talis oculus in
longum uidere.ſed ꝓpe ut dictũ ẽ.¶ Ex quo
patet ſolutio cuiuſdã ꝓbleumatis.quare quidã
debiles in uiſu cũ ẽ nubiloſitas in aere peius ui
dẽt & min⁹ poſſunt aperire oculos q̃ uerſus ce
lum ſerenũ.hoc eni q̃uis ſit commune ẽt homi
bꝰ ſanis.qđ uerſus nubem albam lucidam mi
r⁹ poſſunt aperire oculos q̃ uerſus celũ ſerenũ
ꝓpter cauſaz notã.quia ſerenitas cõfortat uiſũ
tamẽ in quibuſdã debilibus in uiſu accidit cuz
hac impotẽtia aliud quia uideꝫ eis qđ mouẽ
quedã albedo ad modũ nitis coram oculis cor
quã nõ bene poſſunt ſuſtinere.Et cauſa huius
eſt quia habent aliques uapores aqueos in ocꝰo
in quibus recipitur ſplendor albus nubis albe
ſplendentis.& ſic repreſentaꝫ eis aliquid q̃ſi
albedo uaporis que iungitur albedini lucide de
nubibus.licet poſſz in hº alia cauſa ſuſpicari quã
non dico.¶ Ad contrariũ dico ꝙ luciditas ſpũs
uiſibilis nõ dz eſſe talis ꝙ appareat oculo cui⁹
eſt ſpũs.& cũ apparet eſt propter cãm innatu
ralem.ut in ꝓuſſionibus & in eis a quib⁹ dẽt
fluere ſanguis.& in iflãmationibus ſpiritus.ſi
cut accidit eis ad quorũ cerebrũ fluit ſãguis co
lericus debẽs facere freneſim.unde dicit.Avi
dicat plurimũ karabitus.i.apoſtema cerebri ni
ſi ſit ꝓp ſcabiem &c̃.i.nõ fit diminutio radii ꝓp
ſcabiem palpebrarum.quaſi dicat.tunc nõ erit
neceſſar ũ qđ ſignificet carabitũ.qa nõ erit tal⁹
diminutio radii ꝓp calefactionẽ fortẽ et coruſca
tionem ſpiritus.ſed erit propter ſcabiem palpe
brarũ.Cauſa aũt q̃re ſcabies praua palpebra⁹
facit diminutionẽ radii ẽ.qa debilitat oculũ.&
eſt cã reſolutionis ſpirit⁹ eius &.ei⁹ paucitatis
ut patet.¶ Hic tñ ẽ locus inueſtigationis an ſpi
r⁹ lucid⁹ luciditate uiſa ab ocꝰo cui⁹ ẽ ſpirit⁹
ſit ſubtilior q̃ ſpũs naturalis.retẽtio enim lucis
uideꝫ atteſtari groſſicie.¶ Eſt dicendũ ꝙ ſaltẽ
q̃tũ ad uapores ſecũ miſtos ẽ groſſior qđ autez
ſit de eo in ſubſtantia ei⁹ ñ põt ꝑſenret diſcuti.
ſed aliqđ appet de hoc ſupra in capꝰo de debili
tate uiſ⁹.& ſi qs teneret ꝙ i ſubſtãtia ẽ groſſior
i terreſtrior poſſet hoc defendere. & tũc dicet
ꝙ ſi talis homo ñ poſſet lõge inſpicere.ñ eſt ꝓp
ſubtilitatẽ ſpũs actualẽ.ſed propter paucitatẽ.
uel qa cũ hoc ẽ parat⁹ ſeperari a multa luce.Et
hic eſſet locus ſpeculationis.& q̃tũ ad hunc mo
dũ exponẽdi hoc capitulũ cadit in capꝰo debilita
ris uiſus.ſed ẽ ſpecialis mod⁹ debilitatis in quo
hõ ñ põt in longũ inſpicere.qa ſemp corã ſe uẽ
ꝙ hẽat quẽdã ſplendorẽ.niſi ſit ex ſcabie.¶ Se
cundo mõ põt exponi capꝰm ut intelligamus ꝓ
diminutionẽ radii defectũ radioſitatis oculi.qa
oculi⁹ naturaliter ſe hẽns debet eẽ lucid⁹ & ra
dioſus.illud aũt qđ facit ipm ñ radioſuz ẽ illđ
qđ exaſperat ex cauſis exiccãtib⁹.uñ remouetur
lenitas ſupficiei.qua ꝓ lucis reflexionẽ apparet
radioſus.Cauſe aũt exaſperãtes qđã ſunt ocu
lo intrinſece.ſicut multa flãma ſiue calefactio ſpi
ritus.qua oculi humiditas cõſumiꝫ.unde exaſ
peraꝫ ſupficies.& ꝓprie flãma cũ uaporib⁹ co
lericis exiccantibus.& hoc cognoſciꝫ.qa faciunt
ſpiritũ coruſcantẽ.& talis flãma ex talibus ua
porib⁹ indicat freneſim.& hec omnia Auic.innuit
cũ dicit.Illud ẽ ex eis que ſignificãt calefactõez
ſpirit⁹ & eius inflãmationẽ.& eius coruſcatio
nẽ.& idicat plurimũ carabitum.niſi ſit propter
ſcabiem ꝑalpebrarum.i.fortem inflãmatio
nem ſpiritus.unde exiccatur humiditas oculi et
exaſperatur oculus.& ſit non radioſus.& ei⁹ co
ruſcatiõem.ſ.ſignificat.qa ꝓprie ſpirit⁹ coruſ
cans ẽ qui habz uapores colericos ſiue ſanguie
os colericos ſecũ miſtos qui ſunt porẽtes i exic
cando.& iõ indicat ut plurimũ carabitum uel
carabitus.ſ.ſua ſignificatio ẽ maxime ꝺ carabi
to.Dico ſecundo ꝙ cãe exaſperantes & remouẽ
tes oculi lenitatẽ.unde fit diminutio radiꝫ ſunt

quedã extra oculũ.de qbus maxime eſt ſcabies. & hoc innuit cũ dixit.niſi ꝓpter ſcabiẽ. Vltimo Auic.abbreuiat curã.unde dicit cura ẽ illud qđ noſti ſupple in capitulo debilitatis uiſus.uel in capitulo de carabito.uel in capitulo de mala cõ plexione calida cerebri cũ materia.et in capitulo de cura ſcabiei palpebrarũ.& ideo ẽt ſigna cmi ſit. ¶ Peruenit aũt ad me poſt dictas expõnes factas.q̃ quidã bononiẽſes expoſuerũt hoc capi tulũ aliter dicentes.q̃ Auic.p diminutionẽ radij intelligit diminutionẽ illuminationis facte ab aere exteriori.& hoc fit ꝓpter inflãmationẽ & coruſcationẽ.i.turbulẽtiã ſpiritus ex uaporib⁹ in eo. ¶ Sed hic ſermo ẽ ualde uilis.qa coruſca tio ñ eſt turbulentia imo reſplẽdẽtia.Similiter oculus ñ irradiaẽ ex aliis cauſis niſi ex notis in capſis de aq̃ & ulceribꝰ & tarfari & ſimilibꝰ.

Quandoq; accidit ex lumine &c̃. ¶ Superius Auic. determinauit de nocumento uiſus qđ dicit diminutio radii.Hic determinat de nocumento qđ dicit altumar.i.luciditas ſiue albedo apparens corã oculis.& iõ dicit rubrica altumar.i.apparitio luciditatis uel ſplendoris & albedo.ſ.uincẽs i uiſu.qa cũ homo reſpicit uẽ qđ ſuper omnes res ſit albedo.& prio poit cãs huius nocumẽti.2° curã.ibi 2ª.precipiatur.Dicit primo qđ aliquãdo accidit ex lumine uicente ſ.cũ homo nimis iſpicit illud.et albedine.i.q̃do cõtinuaẽ aſpectus in niue.ut homo nõ uideat niſi parũ &c̃. Nota qđ in iſto nocumẽto uidꝰ Auic.ſignat duplicẽ modum nocumẽti.Vnus ẽ in ſpacio qa homo uider prope & nõ longe.& hoc eſt ꝓp debilitatem ſpũs que conſequuta eſt diſgregationẽ a rebus lucidis uel albis.& hoc nocumentum uocaẽ diminutio uiſus.Aliud ẽ nocumentũ qđ ẽ corruptio.ut cũ aſpicit res cuiuſcunque coloris exiſtant.iudicat qđ ſup eas ſit albedo uel luciditas ſicut altumar. ¶ Secundo nota qđ hoc capitulũ & precedẽs ſit quaſi unũ capitulũ.& iõ i quibuſdã rubricis huius tertii libri reperiẽ ſolum de iſtis duobus unũ capitulum.quia diminutio radii de qua i precedẽti capitulo.dicitur quandoq; in qua apparet ſplendor coram oculis.& ſic ſup quacunque reſpicit. Similiter nocumentũ uiſus de quo hic fit mẽtio ẽ in quo apꝑt ſplẽdor uel albedo. Et ſi ẽ differẽtia iter iſta duo capitula ẽ qđ diminutio radij de qua in precedenti capitulo dr̃ fit a cauſis intrinſecis.& in quadã diminutiõe radij nõ appareat ſplendor.ut in illa q̃ fit a ſcabie palpebraꝝ ſz altumar & albedo uincẽs fit a cauſis extrinſecis.ut a lumie uicẽte fit altumar.& ab aſpectu rerũ albaꝝ fit paſſio.que dicit albedo uincens. ¶ Eſt dubitatio.quomodo poſt abſcentiam rei albe remanet in oculo ſpecies albi.unde ſupra i 2° capitulo dicit.qđ oculus habet retentionem ſimilem ei.qđ dicit in hac paſſiõe.ſ.in proceſſu. ¶ Dico qđ iz hec dubitatio tãgat magnã difficultatẽ.tamẽ ad preſens dico.qđ ſpecies ſenſibiles habẽt aliquã uirtutẽ obiectorũ.unde ſpecies calidi quodãmodo ẽ calida.Et uideꝫ hoc fuiſſe de mente Ariſto.in libro de cauſa motus animalium. ¶ Secundo nota qđ in organo uiſitto eſt quodãmodo uirtꝰ ali qualiter retẽtiua ſpecieꝝ licet imꝑceptibiliter.utplurimũ tamẽ declarat hoc caſus gutte que facit apparere rẽ in forma linee recte q̃uis hoc poſſit appropari ſenſui cõmuni ſiue fantaſie de mẽte.Ar.i ſexto de naturalibꝰ particula quarta.tamẽ quicquid ſit oculus hz retentiõz reſpectu ſpecierũ.& hoc declarat eiꝰ cõpoſitio aq̃a & nõ aerea neque ignea. ut põit Ariſto.in libro de ſenſu & ſenſato.Cũ gꝰ aliqđ ſenſibile fortiſſime iprimit.nõ ẽ incõueniẽs qđ eius uirtus cũ ſpecie remaneat aliq̃ diu.& ſic in ſpicientibꝰ niuẽ omnia poſtea uidentur alba. & nocentur ualde ex hoc in uiſu.Vnde Galienus in decimo de utilitate particularũ capitulo quarto dicit.ambulare aũt per niuez multũ maluz magnũ ẽ.& ſi nõ credas ꝛenofati.liez ꝓ expriẽtiã diſcere potes.

Ꝓpecipiatur. Hic ponit curã.& pꝰ intendẽdo ad diſpoſitionem in ſe. ſecundo intendẽdo ad diſpoſitõem cõiũctã cũ ea.2ª ibi.q̃ ſi iã aggregatũ. Dic ꝓmo q̃ ꝓcipiaẽ &c̃. Ratio eſt. qa cuz altumar & albedo uincẽs ſint diſpões in oculis ſequẽtes ad res diſgregãtes ſpiritũ uiſibilem. oportet cũ contrario eas curari.ſ.cũ aſpectu ad res agregãtes & cõfortantes.ſicut ſunt colores uirides celeſtini & nigri.qualiter aũt iſti colores confortent.& qualis ſit modus i uſu eorũ et diuerſitates ẽ declaratũ in tractatu ꝓmo & i tractatu quarto.Deinde cũ dicit. ¶ Quod ſi. Hic ponit curã intẽdendo ad diſpoſitionẽ coniunctã cõiungiẽ aũt iſti nocumẽto uiſus q̃q frigiditas q̃ accidit ex continuato aſpectu ſup niuem.nã nix imprimet in oculũ ñ ſolũ ſecundũ q̃ alba.ſed 2ᵐ q̃ frigida.ergo ſi cũ nocumẽto ꝓueniente a ſua albedine cõiũgaẽ nocumentũ eiꝰ.ſ.niuis uel eiꝰ.ſ.oculi propter ſuam.ſ.niuoſam frigiditatez opportz qđ procuretẽ octi calefactio.hoc aũt.A. docet facere cũ quinque modis medicinarum. Prima ẽ aqua decoctiõis palee tritici q̃ habet calorẽ ẽtibilẽ.& uult qđ inſtilleẽ tepida ut ſub intret & nõ multũ calida.quia ſubito. occurres poſſet imꝰ recludere frigiditatẽ. unde fieret nocumentũ ſicut apparet in hominibꝰ q̃ infrigidati in exteriorib⁹ ſubito occurrũt forti calido.& ex hoc ſenſibiliter nocenẽ.ut patet in libro ẽ ma

licia cõplexionis diuerse. & hoc est q. A. dicit. distillet tepida ut ñ noceat. ¶ Secunda medicia est alcofol. i. coliriũ cũ melle & succo allei. hoc ẽ forte in calefaciendo & approximet ubi ẽ fortis infrigidatõ. ¶ Tercia medicina ẽ uapor uini. s. aromatici distillati sup lapidẽ molarẽ ignitum & est securior & leuior q̃ secunda medicina. ¶ Quarta ẽ euaporatio facta cũ uino duro. i. spisso & facto sappa. siat euaporatio uel sup lapidẽ ignitũ uel calefaciẽdo uinũ & applicando cũ coto. & hoc credo q̃ sit satis efficax in calefaciẽdo oculũ q̃ hẽt quãdã uiscositatẽ per quam adheret partib⁹ oculi. ¶ Quinta medicina est q̃ inclinet sup uaporẽ aque in qua decoquatur papauer & resoluẽtia quasidicat ñ solũ papauer. sed cũ resoluẽtib⁹ mistũ. ponit autem papauer uel ad refrenandũ acuitatẽ resoluentium uel ad dãdã aliquã fixionẽ uapori ne cito recedat a partibus oculi. & forsan itelligit de papauere rubeo. ¶ Resoluentia aũt subtilia. i. ñ multum fortia. uel habentia substantiã subtilẽ sunt ysopus. s. sicca & melilotũ & camomila & huius modi. ut semen lini & alia multa. ¶ Nota q̃ sic q̃n cũ albedine uincente ex aspectu huius cõiũgit infrigidatio oculi. & nos intendim⁹ ad calefactõnẽ eius. sic q̃n cũ luce uincente cõiũgit calefactio oculi. ut pot accidere nimis inspicientibus ignem ut fabro. & oportet tũc nos intẽdere ad infrigidationẽ oculi cũ aqua rosata & cũ canfora & limi lib⁹. ex quib⁹ nocumentũ uirtutis uisiue tollit. quã uirtutẽ uisiuã corporeã cũ toti⁹ corporis sospitate in hac uita cõseruare dignet. & in alia uita uisionẽ beatã largiat. qui ẽ bñdictus in secuta seculorum amen.

¶ Expliciũt solẽnes expositiones domini Gentilis sup fen tercia tercii can. Auicenne.

